North Tanna New Testament

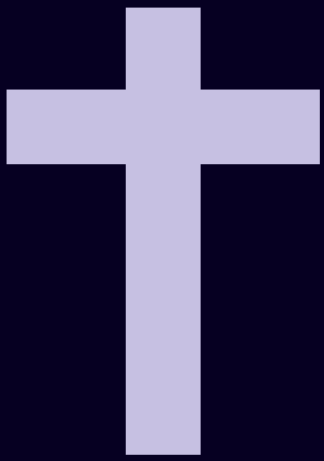

The New Testament in the North Tanna Language of Vanuatu

North Tanna New Testament

The New Testament in the North Tanna Language of Vanuatu

Le Nouveau Testament dans la langue du Nord Tanna de Vanuatu

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: North Tanna

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 31 Aug 2023
46e9a2b5-26b8-5301-a079-623f3a20ef8b

Contents

MATIU 1
MAK 54
LUK 86
JON 142
WƏK MŁN 186
ROM 233
1 KORIN 256
2 KORIN 276
KALESIA 290
EFESAS 299
FILIPAE 307
KOLOSI 313
1 TESALONAEKA 319
2 TESALONAEKA 324
1 TIMOTI 327
2 TIMOTI 334
TAETAS 339
FILIMON 343
HIPRUS 345
JEMES 366
1 PITA 372
2 PITA 379
1 JON 383
2 JON 390
3 JON 391
JUT 392
NOL ƏPƏN 394

Matiu
Namnusən Təwɨr Rəha Iesu Kristo Itəm Matiu Təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Matiu

?Pah təməte naoa u? Matiu təməte naoa u. In etəm tuelef kit rəha Iesu. Nərgɨn kit mɨn u Lifae. Matiu in etəm Isrel itəm tatos məni rəha takis rəha kapman rəha Rom. Məto Iesu təmaun-in məmə in otuwa rəhan kit etəmim.

? Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte naoa u tatuwɨn o netəm Isrel, məto təməte e nəghatən Kris itəm tahmen əm e Bislama rəha netəm mɨn rafin ikɨn əh.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Naoa u tatɨlpɨn Oltesteman ne Niutesteman məto-inu in tatəghat-in tepət e nəghatən rəha ien mɨn rəha Uhgɨn aupən itəm kəməte e Oltesteman. E nian rəha Iesu, netəm Isrel kəmoatatɨg ahgin kapman rəha Rom. Kəmoatəsahgin suah kit itəm otuwa mosmegəh ilat. Koataun-in suah u məmə Kristo, o Mesaea.

?Təməte naoa u o naka? Matiu təməte naoa u məmə otən-iarəp wɨr məmə Iesu in Kristo (Mesaea), etəm itəm Uhgɨn tɨnəmən rəkɨs məmə otəpanahl-ipa məmə otuwa mosmegəh Isrel. Matiu təməghat-in nəghatən tepət rəha Uhgɨn e Oltesteman itəm ien mɨn kotəghat-in Iesu, kən matəgətun məmə nəghatən mɨn u kotiet-pa e nəmegəhən rəha Iesu. Kən Matiu tolkeike məmə netəmim okotɨtun məmə Iesu in Kig itəm in ilɨs e kig mɨn rafin.

Tɨpɨ Iesu Kristo rat mɨn
(Luk 3:23-38)

1 Inu nərgɨ tɨpɨ Iesu Kristo rat mɨn, kit in Kig Tefɨt, kən kit mɨn in Epraham.
2 Epraham in tata rəha Aisak,
kən Aisak in tata rəha Jekop,
kən Jekop in tata rəha Juta ne pian mɨn,
3 kən Juta in tata rəha Peres ne Sera, rəhalau mama u Temar,
kən Peres in tata rəha Hesron,
kən Hesron in tata rəha Ram,
4 kən Ram in tata rəha Aminatap,
kən Aminatap in tata rəha Nason,
kən Nason in tata rəha Salmon,
5 kən Salmon in tata rəha Poas u rəhan mama Rehap,
kən Poas in tata rəha Opet u rəhan mama u Rut,
kən Opet in tata rəha Jese,
6 kən Jese in tata rəha Kig Tefɨt.
Kən Kig Tefɨt in tata rəha Solomon u rəhan mama in pətan rəha Uria aupən,
7 kən Solomon in tata rəha Rehopoam,
kən Rehopoam in tata rəha Apia,
kən Apia in tata rəha Asa,
8 kən Asa in tata rəha Jehosafat,
kən Jehosafat in tata rəha Jehoram,
kən Jehoram in pipi rat rəha Usia,
9 kən Usia in tata rəha Jotam,
kən Jotam in tata rəha Ahas,
kən Ahas in tata rəha Hesekia,
10 kən Hesekia in tata rəha Manase,
kən Manase in tata rəha Amon,
kən Amon in tata rəha Josaea,
11 kən Josaea in tata rəha Jekonaea ne pian mɨn, kən uarisɨg lan, tɨkɨmɨr mɨn rəha noanol mɨn rəha Isrel kəmotəmɨk ilat motuwɨn Papilon məmə ilat okotuwa slef mɨn rəhalat.
12 Kən inu nərgɨ pipi mɨn itəm təmətuoun e nian noanol mɨn rəha Isrel kəmotuwɨn Papilon.
Jekonaea in tata rəha Sealtiel,
kən Sealtiel in pipi rəha Serupapel,
13 kən Serupapel in tata rəha Apiut,
kən Apiut in tata rəha Eliakim,
kən Eliakim in tata rəha Asor,
14 kən Asor in tata rəha Satok,

1:1: Jen 22:18; 1 Kron 17:11 **1:3:** Jen 38:29–30; Rut 4:18-22 **1:5:** Rut 4:13-17 **1:6:** 2 Saml 12:24 **1:11:** 2 King 22—24; 2 Kron 36:10; Jer 27:20 **1:12:** Esra 3:2

kən Satok in tata rəha Akim,
kən Akim in tata rəha Eliut,
15 kən Eliut, in tata rəha Eleasar,
kən Eleasar in tata rəha Matan,
kən Matan in tata rəha Jekop,
16 kən Jekop in tata rəha Josep u iərman rəha Meri.
Kən Meri təmiləs Iesu, kən kətaun-in məmə Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.
17 Təmətuoun e Epraham mətoarus-pən Kig Tefit, pipi rat min əm u neen kəmətə rəkis nərgilat, ilat fotin. Kən təmətuoun min e Kig Tefit mətoarus-pən noanol min rəha Isrel kəmotuwin Papilon, pipi rat min ilat rafin fotin. Kən təmətuoun min e noanol min rəha Isrel kəmotuwin Papilon mətoarus-pən Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, pipi rat min ilat rafin fotin.

Naiirən rəha Iesu Kristo
(Luk 2:1-7)

18 Inu namnusən rəha naiirən rəha Iesu Kristo. Mama rəha Iesu, nərgin u Meri, kinən rəkis məmə okos rəhan kətim kan məmə otətəu-pən suah kit, nərgin u Josep. Məto e nian kəsueamən əh muatig kitiəh, kən Josep təsuwinən əh mehm, məto Narmin Rəha Uhgin tinol məmə Meri tinəpək-əpək rəkis.
19 Kən rəhan iaguihl Josep in etəm ətuatip, kən tatətəlig-in məmə otapəs Meri, məto in təsolkeikeən məmə otol Meri taulis, kən nikin təht məmə otəsən-iarəpən kəm netəmim.
20 Məto nian nikin təmatəht məmə in otol nətəligən əh, kən nagelo kit rəha Iərəmərə təmuwa ron e napilaiirən mən-ipən kəm in məmə, "Josep, mipi Tefit rat. Onəkəsəginən məmə onakit Meri məmə in rəham pətan, məto-inu suakəku əh tətatig lan, in təmisi-pən əm o Narmin Rəha Uhgin.
21 Kən in otiləs nətin kit iərman, kən onəkaun-in nərgin məmə Iesu məto-inu in otosmegəh rəhan min netəmim e nolən tərat min rəhalat."*
22 Natimnat min rafin əh kəmotuwa kol əm nipahrienən e nəghatən rəha Iərəmərə itəm rəhan kit ien təmən aupən ikin məmə,
23 "Pətan əkəku kit itəm iərman təsuwinən əh ron, otəpəs məwig, kən paniləs nətin kit iərman, kən okaun-in nərgin məmə Emanuel," inu nipətin təmə, "Uhgin tətatig kitat min."
24 Kən nian Josep təmaiir, kən təmətəu-pən əm nəghatən rəha nagelo rəha Iərəmərə. Kən təmuwin mit Meri muwa e rəhan latuənu məmə rəhan pətan,
25 məto in təməsuwinən əh mehm matuwin matuwin mətoarus-pən Meri tiləs nətin iərman. Kən Josep təmaun-in nərgin məmə Iesu.

2

Netəm-iasol kəmotairahgin Iesu

1 Iesu təmaiir əpəh nitən rəha Jutia e taon Petlehem e nian Kig Herot Asol in təmatərəmərə lan. Kən uarisig ikin, netəm-iasol min neen kəmotisi-par isəu motuwa Jerusalem. Kotenatig wir e nənən nipəti məhau min. Kən motuwa motətapəh məmə,
2 "?Suakəku u in hiə, itəm in təmaiir məmə in kig rəha netəm Isrel? Emotehm rəhan məhau təmər əpəh par, kən ekoatuwa məmə ekotos-ipən nisiaiiən kəm in."
3 Nian Kig Herot Asol təmətə nəghatən əh, ilat netəm Jerusalem nikilat rafin təmərat.
4 Kən təmargəfimin pris asol min ne iəgətun min rəha Lou rəha nəfakən rəha netəm Isrel, kən matətapəh olat məmə, "?Kristo itəm Uhgin tinəmən rəkis məmə otahl-ipa, in otaiir hiə?"
5 Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, "In otaiir əpəh taon Petlehem e nitən rəha Jutia. Məto-inu ien kit rəha Uhgin aupən, təmətə tol min-nulan məmə,
6 'Ik Petlehem əpəh e nitən Juta, okol kəsənən məmə ik nat əpnapin e netəm-iasol min əpəh ikin Juta, məto-inu etəm-iasol kit otisi-pən lam, kən in otatehm wir rəhak min netəm Isrel tahmen-pən e etəm tatehm wir rəhan sipsip min.' "
7 Kən Kig Herot Asol təmaun-in netəm kotenatig wir e nənən nipəti məhau min kotuwa tuəfimin anion ilat, matətapəh olat məmə məhau əh təmər ətuatip e nian naka, kən kəmotən-ipən nian rəha məhau kəm in.
8 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otuwin Petlehem motegəs-in wir suakəku. Nian onəkotehm un, kən nakotos nəghatən lan motuwa məmə io min ekuwin mos-ipən nisiaiiən kəm in."
9-10 Nian kəmotəto nəghatən əh, kəmotiet motuwin, kən motehm məhau ilouin itəm kəmotehm əpəh par. Nian kəmotehm min məhau əh, nikilat təmagien təmagien. Kən

---

1:18: Luk 1:27,35 * **1:21:** Iesu, nipəti tatən məmə, "Iərəmərə tatosmegəh" **1:21:** Luk 1:31; 2:21 **1:23:** Aes 7:14 **1:25:** Luk 2:21 **2:2:** Nam 24:17 **2:6:** Maeka 5:2; Jon 7:42

məhau un təmaupən-in ilat muwɨn matətul ətuatɨp əh suakəku ilouin tətapɨl ikɨn. 11 Kən
kəmotuwɨn əh imə, motehm suakəku ilau rəhan mama Meri. Kən kəmotɨsɨn nulɨlat moatos-
ipən nɨsiaiiən kəm suakəku əh. Kən kəmotielɨg nautə e rəhalat kətɨm mɨn itəm nəmtɨlat tiəkɨs,
moatos-ipən kəm in. Kəmoatos-ipən iaen u kol tatɨpɨt-ɨpɨt, ne nat kɨt mɨn itəm nəmiəwɨn
təwɨr nian katuwan e nɨgəm, nərgɨn u frankinsens, ne fomat itəm nəmiəwɨn təwɨr, nərgɨn u
mɨr.
12 Kən Uhgɨn təmən-iəhau ilat e napɨlaiirən məmə okəsotɨtəlɨg-pənən o Kig Herot Asol. Kən
inəh ilat kəmotawɨlək-in Kig Herot motuwɨn-pən e suatɨp pɨsɨn moatuwɨn iməlat ikɨn.

Josep ne Meri kəmialəs Iesu məhlagɨm məhaluwɨn əpəh Ijip

13 Nian netəm kotenatɨg wɨr mɨn u kəmotiet rəkɨs mɨnoatuwɨn, kən nagelo kɨt rəha
Uhgɨn təmuwa miet-arəpa o Josep e napɨlaiirən matən-ipən kəm in məmə, "Ətul uəhai,
mɨləs suakəku ilau rəhan mama, onəkəhlagɨm məhaluwɨn əpəh Ijip. Kən onatəhlatɨg əh-
ikɨn mətoarus-pən io əm ekən-ipɨnə mɨn kəm ik məmə onəkəhalɨtəlɨg-pa mɨn, məto-inu
otəsuwəhən, Kig Herot Asol team-in suakəku u məmə otohamnu."
14 Kən əmun e nian əh lapɨn, Josep təmətul mɨləs suakəku ilau rəhan mama məhlagɨm
mətəhaluwɨn əpəh Ijip.
15 Kən kəmətəhlatɨg e nɨməptən əh mətoarus-pən Kig Herot Asol otɨmɨs. Nat u tɨnuwa
məmə otol nɨpahrienən e nəghatən itəm Iərəmərə təmən rəkɨs aupən e nəghatən rəha ien
kɨt tatən mɨn-nulan məmə, "Emaun-in nətɨk iərman məmə otiet rəkɨs Ijip."

Mopael mɨn rəha Kig Herot Asol kəmotohamnu nɨsualkələh nəman

16 Kən e nian Kig Herot Asol təmɨtun məmə netəm kotenatɨg wɨr e məhau mɨn kəməsotolən
nəwian motawɨlək-in motagɨm, kən nɨkɨn təmahmə pɨk agɨn. Kən in təmahl-ipən rəhan
mopael mɨn məmə okotuwɨn Petlehem ne ikɨn mɨn rafɨn tɨtəlau lan, məmə okoteam-in
nɨsualkələh iərman mɨn itəm rəhalat nup təsaprəkɨs-inən nup kəiu, kən okotohamnu ilat
rafɨn. In təmɨtəpun nup kəiu nəhlan məto-inu nɨkɨn təməht məmə nian ətuatɨp əh itəm netəm
kotenatɨg kəmotehm məhau lan.
17 Natɨmnat mɨn u təmol nəghatən u tuwa mol nɨpahrienən lan itəm ien Jeremaea tɨnəmən
rəkɨs aupən ikɨn məmə,
18 "Netəm Rama kəmotəto pətan kɨt tətasək tətasək məto-inu tatəto tərat agɨn. Pətan əh in
Rejel, in tətasək o rəhan nɨsualkələh. Kən məsolkeikeən məmə suah kɨt otuwa məghat mɨləs-
ipər mɨn rəhan nətəlɨgən məto-inu rəhan mɨn nɨsualkələh kɨnotɨmɨs rafɨn."*

Josep ne Meri ne suakəku kəməhaliet Ijip məhalɨtəlɨg-pən Nasaret

19 Uarɨsɨg e nian Kig Herot Asol təmɨmɨs, məto Josep ne Meri e suakəku katəhlatɨg əh əpəh
Ijip, kən nagelo kɨt rəha Uhgɨn təmuwa o Josep e napɨlaiirən kɨt matən-ipən kəm in məmə,
20 "Josep. Ətul mɨləs suakəku ne rəhan mama kən məhalɨtəlɨg-pən e nəptən əh Isrel, məto-
inu netəm mɨn u kəmotolkeike məmə okotohamnu suakəku, ilat kɨnotɨmɨs rəkɨs."
21 Kən Josep təmətul mɨləs suakəku əh ne rəhan mama, kən məhalɨtəlɨg-pən mɨn e nəptən
əh Isrel.
22 Məto nian Josep təməto məmə Akeleas təmos nəme rəhan tata Kig Herot Asol
matərəmərə e Jutia, kən in təməgɨn nɨtəlɨg-pənən Jutia. Kən Uhgɨn təməghat kəm Josep e
napɨlaiirən kɨt mɨn məmə in otəsuwɨnən Jutia, kən təmiet muwɨn ikɨn pɨsɨn e nɨtən asol Kalili.
23 Kən kəməhaluwɨn mətəhlatɨg nɨtən əh Kalili e taon kɨt, nərgɨn u Nasaret, məmə otol
nəghatən rəha ien mɨn rəha Uhgɨn aupən otuwa mol nɨpahrienən. Ilat kəmotən-ipən məmə,
"Okotən məmə in etəm Nasaret."

3

Jon Baptais tətamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn
(Mak 1:1-8; Luk 3:1-9, 15-17;
Jon 1:19-28)

1 Nup mɨn neen tɨnuwa mɨnuwɨn rəkɨs, kən Jon Baptais təmiet-arəpa, kən mətamnus-iarəp
nəghatən rəha Uhgɨn əpəh Jutia ikɨn taruən-aruən ikɨn, 2 matən məmə, "Otəuhlin itəmat e
rəhatəmat nolən rat mɨn, kən motuwɨn o Uhgɨn, məto-inu, nian itəm Uhgɨn otərəmərə e
netəmɨm rafɨn tɨnatuwa iuəhkɨr."
3 Jon Baptais u, itəm Aesea, ien rəha Uhgɨn aupən, təmatəghat-in məmə, "Suah kɨt tətaun
əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn matən məmə, 'Itəmat, otol əpen-əpenə rəha Iərəmərə, kən motol
rəhan suatɨp tətuatɨp.' "

2:11: Sam 72:10-15; Aes 60:6 **2:15:** Hos 11:1 **2:18:** Jer 31:15 * **2:18:** E ves u, nərgɨn u Retiel, tatətul o mama mɨn rafɨn rəha Isrel. **2:23:** Aes 11:1; 53:2; Luk 2:39; Jon 1:45 **3:2:** Mat 4:17; Mak 1:15 **3:3:** Aes 40:3

4 Jon tatuwɨn e natɨmnat itəm kəmol e nɨməme nat megəh kit katən məmə kamel, kən
rəhan kətəut kəmol e nuwigɨ kau, kən nɨgɨn nagwənən, tatun pitɨp ne nahui sukapak.*
5 Kən netəmim tepət kəmotɨsɨ-pən Jerusalem, ne ikɨn mɨn nɨtən Jutia, ne ikɨn mɨn iuəhkɨr
o nəhau əh Jotan, kəmotuwa məmə okotəplan Jon.
6 Kən kəmotən-iarəp rəhalat nolən rat mɨn, kən in təmol baptais elat e nəhau əh Jotan.
7 Məto nian Jon təməplan məmə Farisi mɨn ne Satusi mɨn tepət kəmotuwa məmə otol
baptais elat, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "!Itəmat nəkotahmen e təgəluə mɨn! Rəhatəmat
nolən teko-eko. ?Nɨkitəmat təht məmə okəmə nəkoatol əm baptais u, kən onəkotagɨm tənin
nalpɨnən ne nemə̇ha rəha Uhgɨn itəm otuwa? !Kəp!
8 Otol natɨmnat itəm koatəgətun məmə nəmotəuhlin nətəlɨgən rəhatəmat, motapəs
pahrien nolən rat mɨn, kən motuwɨn o Uhgɨn.
9 "Kən sotən atɨpən kəm itəmat e nausitən məmə itəmat nəkotətuatɨp əm məto-inu itəmat
noanol mɨn rəha Epraham. !Kəp! Inu nat əpnapɨn əm. Iatən kəm itəmat məmə nat əpnapɨn
kəpiel mɨn əm, məto Uhgɨn tɨtun nəuhlinən ilat kotuwa noanol mɨn rəha Epraham.†
10 Məto-inu roiu ne, Uhgɨn tɨnətul matɨp rəkɨs məmə otahtɨl-pən nɨg əpəh e nəukətɨn. Kən
okəmə nɨg kit təsoe-inən noan itəm təwɨr, kən in otahtɨl mərakɨn-pən e nɨgəm.
11 "Roiu, iatol baptais etəmat e nəhau məto-inu, itəmat nəmotəuhlin rəhatəmat nətəlɨgən o
nolən rat mɨn rəhatəmat. Məto etəmim kit otuwa itəm rəhan nəsanənən ne nepətən taprəkɨs-
ɨn io. Kən io ləhau agɨn, esahmen-pənən məmə ekɨləs rəhan put tahmen e rəhan iolwək. Kən
suah əh, in otol baptais etəmat e Narmɨn Rəha Uhgɨn ne nɨgəm.
12 In tatətul matɨp o nakilən nolən rəha netəmim məmə otoor netəmim, tahmen-pən e
etəm tətasum matoor nagwənən təwɨr ne nagwənən tərat. Tatos nagwənən təwɨr matuwɨn
latuənu. Məto tatərakɨn-pən nagwənən tərat e nɨgəm asol itəm tatuəp namnun tɨkə."

Jon təmol baptais e Iesu
(Mak 1:9-11; Luk 3:21-22)

13 Kən Iesu təmiet e nɨtən Kalili muwa e nəhau Jotan məmə Jon otol baptais lan.
14 Məto Jon tatən-iəhau əskasɨk in mən-ipən məmə, "Tətuatɨp əm məmə ik onəkol baptais
lak. ?Tahro natuwa məmə ekol baptais lam?"
15 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Kəp. Pəs otol nəhlan roiu. E nolən əh, kilau okioal
nat kit itəm Uhgɨn tolkeike." Kən Jon təmegəhan-in.
16 Kən Jon təmol baptais e Iesu, kən roiu agɨn Iesu təmər e nəhau, kən əmun nego e neai
təmerəh, kən təməplan Narmɨn Rəha Uhgɨn təmeiuaiu-pa tahmen e mak, kən məpələh-pər
lan.
17 Kən nəwia Uhgɨn təmɨsɨ-pən e neai matən məmə, "Inu nətɨk keike itəm iakolkeike pɨk,
kən nɨkik tagien pɨk ron."

4

Setan təmos-ipən-os-ipən
kəm Iesu
(Mak 1:12-13; Luk 4:1-13)

1 Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təməghat-pən e nɨki Iesu məmə in otuwɨn əpəh ikɨn taruən-aruən
ikɨn məmə Setan otos-ipən-os-ipən kəm in. Kən Iesu təmuwɨn ikɨn.
2 Kən Iesu təmapəs nagwənən o nian foti, e nərauiəgən ne lapɨn, kən uarisɨg lan nəumɨs
təmus pɨk.
3 Kən Setan təmuwa mɨnatos-ipən-os-ipən kəm Iesu mən-ipən kəm in məmə, "Okəmə ik Nəti
Uhgɨn, ən-ipən kəm kəpiel mɨn pəs kotəuhlin ilat motuwa motol pɨret lan."
4 Məto Iesu təmuhalpɨn nəghatən rəha Setan məmə, "Kəməte e Naoa Rəha Uhgɨn məmə,
'Netəmim okol kəsotatɨgən e nagwənən əm, məto okotatɨg e nəghatən mɨn rafɨn itəm tatɨsɨ-
pən o Uhgɨn.' "

---

* **3:4:** Jon tatuwɨn e natɨmnat itəm tahmen e rəha ien Elaija təmatuwɨn lan aupən.
(2 King 1:8, Sek 13:4). Netəm Isrel, nɨkilat təmatəht məmə Elaija otɨtəlɨg-pa mɨn e nətueintən nian kit mɨn məmə otol
əpen-əpenə e netəmim o nuwamen rəha Kristo (Mal 4:5-6). Uarisɨg, Iesu təmuhapɨk lan məmə Jon in ien kit tahmen e
Elaija itəm nɨki netəmim tatəht məmə otuwa mɨn. (Mat 11:14, 17:10-13). **3:4:** 2 King 1:8 **3:7:** Mat 12:34; 23:33
† **3:9:** Netəm Isrel, nɨkilat təht məmə in nat asol məmə ilat noanol pahrien rəha Isrel, məto nat asol e nɨganəmtɨ Uhgɨn
məmə netəmim okotəkəike kəuhlin rəhalat nətəlɨgən kən motol nəwian. **3:9:** Jon 8:33,39; Rom 4:12 **3:10:** Mat 7:19;
Luk 13:6-9 **3:11:** Jon 1:26-27,33; Wək 1:5 **3:16:** Jon 1:32 **3:17:** Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 12:18; 17:5; Luk 9:35
4:1: Hip 2:18; 4:15 **4:2:** Eks 34:28 **4:4:** Dut 8:3, Kol 1:16-17

5 Kən Setan təmit Iesu mian əpəh Jerusalem, e nətuei nimə əpəh ilis agin e Nimə Rəha
Uhgin, 6 kən mən-ipən kəm Iesu məmə, “Okəmə ik Nəti Uhgin, ətipən əpəh ləhau e nisip, məto-
inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, ‘Uhgin otən-ipən kəm rəhan nagelo min məmə okoatehm
wir ik, kən motiləs əm ik ilis e nelmilat məmə nəkəsorinən nelkəm məsin ne e kəpiel.’ ”
7 Kən Iesu təmuhalpin nəghatən rəha Setan məmə, “Naoa Rəha Uhgin tatən min məmə,
‘Okol nəkəsotos-ipən-os-ipənən kəm rəhatəmat Iərəmərə Uhgin məmə otol nat kit, kən məmə
onəkotəplan məmə in tətatig itəmat min, o kəp.’ ”
8 Kən Setan təmit min Iesu mian əpəh ilis e nitot asol, kən təməgətun in e kantri min rafin
e nətueintən, ne nəsanənən rəhalat, ne natimnat wir agin min rafin itəm kotatig lan,
9 kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Natimnat rafin min əh, oekos-ipinə kəm ik məmə
onatərəmərə olat, okəmə nəkisin-pa nulim kən məfak-pa kəm io.”
10 Kən Iesu təmuhalpin rəhan nəghatən məmə, “! Uwin isəu, Setan! Naoa Rəha Uhgin
tatən məmə, ‘Onəkotəfak əm kəm rəhatəmat Iərəmərə Uhgin, kən in əm, onəkotol əm rəhan
nətəligən.’ ”
11 Kən Setan təmagim mapəs Iesu, kən nagelo min kəmotuwa motasitu lan.

Iesu tinətuoun matən-iarəp nəghatən rəha Uhgin
e nitən Kalili
(Mak 1:14-15; Luk 4:14-15)

12 Kən e nian əh, kəmaskəlim Jon Baptais kiləs-ipən e kalapus. Kən nian Iesu təmətо
nəghatən lan, kən in təmiet muwin e nitən Kalili.
13 Kən təmapəs natigən Nasaret, kən miet muwin əpəh ləhau e taon kit, nərgin u Ka-
paneam, iuəhkir o Lek Kalili, kən mətatig ikin əh e nitən asol rəha noanol min rəha Sepulun
ne Naptali aupən.
14 Təmuwin ikin əh məmə nəghatən rəha ien Aesea otuwa mol nipahrienən lan itəm təmən
aupən məmə,
15 “Nəptən rəha noanol rəha Sepulun, ne nəptən rəha noanol rəha Naptali tatəməhl e
suatip tatuwin e lek Kalili, entənipən-pən e nəhau Jotan. Inu nitən asol Kalili, ima Iaihluə
min.
16 Netəm ikin kəmotatig e napinəpən, məto kəmotəplan nəhag-əhagən asol kit. Kən
tinatian, kən nəhag-əhagən asol təmasiəgəpin ilat itəm kəmotatig e napinəpən rəha nimisən
u tətəfətain ilat nian rafin.”
17 Kən mətuoun e nian əh, Iesu təmatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin matən məmə,
“Otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min, kən motitəlig-pən o Uhgin, məto-inu nərəmərəən
rəha Uhgin tinatuwa iuəhkir.”

Iesu təmaun-in netəmim kuwit məmə okotətəu-pən in
(Mak 1:16-20; Luk 5:1-11)

18 Iesu təmətaliwək e nikali Lek Kalili, kən məplan suah mil kəiu ilau pian, Antru ne
Saimon, u nərgin kit min u Pita. Ilau katuərakin net e Lek Kalili məto-inu ilau etəmim mil
rəha niuwən nəm min. 19 Kən təmən-ipən kəm ilau məmə, “Uea, mətəu-pa io, muea rəhak
etəmim mil, kən io ekol itəmlau nakuea etəmim mil rəha niuwən netəmim məmə okotuwa
rəhak min netəmim.”
20 Kən roiu agin, ilau kəmuapəs rəhalau net, kən muətəu-pən.
21 Kən Iesu təmaliwək muwin noan məsin min, kən məplan suah mil kəiu min ilau pian,
nərgilau u Jemes ne Jon, nəti Sepeti mil. Katuəpələh e nipəgnoa pot iləhal rəhalau tata
matuəhl wir rəhalau net min, kən Iesu təmaun-in ilau məmə okuea miauarisig-in in.
22 Kən roiu agin, ilau kəmuətul muapəs pot ne tata rəhalau, kən muətəu-pən Iesu.

Iesu təməgətun netəmim kən matol-wir netəmim e nimisən
(Luk 6:17-19)

23 Kən Iesu təmaliwək ikin min rafin e nitən Kalili, matəgətun netəmim əpəh e nimə
min rəha nuəfiminən, kən matən-iarəp namnusən təwir rəha nərəmərəən rəha Uhgin kəm
netəmim, kən matol-wir netəmim itəm koatimis e nimisən rafin, ne netəmim itəm nipətilat
tərat o nimisən rafin.
24 Kən namnusən e Iesu təmitəlau rafin e profens ikin Siria, kən netəmim kəmotəmik
netəmim rafin itəm koatimis motuwa o Iesu, rəhalat nimisən tol min-nulan: neen koatimis,
neen nipətilat titahmə, neen narmin rat tətatig elat, neen koatos nimisən rəha mənig
moataut, kən neen nipətilat məsin təmimis. Məto Iesu təmol-wir ilat.

4:6: Sam 91:11-12 **4:7:** Dut 6:16 **4:10:** Dut 6:13 **4:12:** Mat 14:3; Mak 6:17; Luk 3:19-20 **4:16:** Aes 9:1-2
4:17: Mat 3:2; 19:27 **4:23:** Mat 9:35; Mak 1:39; Wək 10:38 **4:24:** Mak 6:55

25 Kən nimanin netəmim kəmotiet e nitən Kalili, ne ikin Tekapolis, ne Jerusalem əpəh
Jutia, ne ikin pisin min neen əpəh Jutia, ne ikin min entənipən-pən e nəhau Jotan, kən ilat
rafin kəmotuarisig-in Iesu.

5

Əpəh ilis e nitot, Iesu təməgətun rəhan netəmim itəm koatuarisig-in in

1 Nian Iesu təməplan nimanin netəmim itəm koatətəu-pən in, kən in təmuwin əpəh ilis e
nitot, kən məpələh, kən rəhan netəmim itəm koatuarisig-in in, ilat kəmotuwa.
2 Kən minətuoun matəgətun ilat.

Netəmim itəm koatatig e nəwirən pahrien

Iesu təmən məmə,
3 "Nakoatatig e nəwirən pahrien nian nəkoatiləs-iəhau itəmat, moatən e nikitəmat məmə
nakoatəkul-pən əm e Uhgin. In nəwirən pahrien məto-inu, itəmat netəmim rəha
Uhgin, kən in tatərəmərə etəmat.
4 Nakoatatig e nəwirən pahrien nian nakoatasək kən nikitəmat titahmə.* In nəwirən
pahrien məto-inu, Uhgin otos-iəhau nikitəmat.
5 Nakoatatig e nəwirən pahrien nian nəsotos-ipər atipən itəmat. In nəwirən pahrien məto-
inu, o nian kit Uhgin otos-ipinə nətueintən kəm itəmat u rəhan min.
6 Nakoatatig e nəwirən pahrien nian nakotolkeike pik e nikitəmat rafin agin məmə
nəmegəhən rəhatəmat okotətuatip e niganəmti Uhgin. In nəwirən pahrien məto-inu,
Uhgin otol rəhatəmat nəmegəhən kotətuatip e niganəmtin.
7 Nakoatatig e nəwirən pahrien nian nakotasəkitun netəmim. In nəwirən pahrien məto-inu,
Uhgin otasəkitun itəmat.
8 Nakoatatig e nəwirən pahrien nian nikitəmat tətuatip məwir. In nəwirən pahrien məto-inu,
onəkotəplan Uhgin.
9 Nakoatatig e nəwirən pahrien nian itəmat netəmim rəha nələhəuən nəmə̇linuən. In
nəwirən pahrien məto-inu, okaun-in itəmat məmə nenəti Uhgin.
10 Nakoatatig e nəwirən pahrien nian nəkoatol natimnat itəm kotətuatip e niganəmti Uhgin,
kən netəmim koatol tərat kəm itəmat ron. In nəwirən pahrien məto-inu, itəmat
netəmim rəha Uhgin, kən in tatərəmərə etəmat.
11 "Nakoatatig e nəwirən pahrien nian netəmim koatol natimnat min tərat kəm itəmat
məto-inu itəmat netəmim rəhak, inəh koatən rat itəmat, kən moatərəkin itəmat, kən
moateiuə-in itəmat moatən nəghatən tərat min moatərəkin itəmat lan.
12 Nipahrienən, netəmim kəmoatol nolən ahmen min əm kəm ien min aupən ikin itəm ilat
koatol kəm itəmat. Kən otagien pik, məto-inu nətouən asol rəhatəmat tətatig əpəh e nego e
neai.

Sol ne nəhag-əhagən
(Mak 9:50; Luk 14:34-35)

13 "Itəmat nəkotahmen e sol kəm netəmim rafin e nətueintən.† ? Məto okəmə rəhan
nətehenən tinikə, otahro muwa mətehen min? Təsəwir minən o nat kit min, okərakin, kən
netəmim kotaliwək lan.
14 Itəmat nəhag-əhagən rəha netəmim e nətueintən. Taon itəm kəmol əpəh ilis e nitot, okol
təsəhluaigən.
15 Kən etəmim kit tikə məmə otasiepən e lait, kən məfətain-iəhau e kətim. Kəp, nian
tasiepən e lait, kən in otəkəike mətu-pər ikin lait tatəpələh ikin məmə lait otasiəgəpin rafin
nipəgnoa nimə o netəmim rafin.
16 Kən e nolən ahmen min əm, otol rəhatəmat lait e nəmegəhən rəhatəmat tasiə məmə
netəmim okotəplan wək wir min itəm itəmat nəkoatol, kən ilat okotiləs-ipər nərgi tata Uhgin
itəm tətatig e nego e neai."

Lou rəha Moses

17 Kən Iesu təmatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, "Təsəwirən məmə nikitəmat otəht
məmə emuwa məmə ekərakin Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses ne ien min aupən.

4:25: Mak 3:7-8 **5:3:** Aes 57:15 * **5:4:** Iesu təsən ətuatipən ikin-u məmə suah kit təmahro nikin titahmə. Kəm-naka nikin titahmə o nolən rat rəhan, o kəm-naka nikin titahmə məto-inu suah kit təmimis, o kəm-naka in nat kit min. **5:4:** Aes 61:2-3; Nol Əpən 7:17 **5:5:** Sam 37:11 **5:6:** Aes 55:1-2 **5:10:** 1 Pita 3:14 **5:11:** 1 Pita 4:14 **5:12:** 2 Kron 36:16; Wək 7:52 † **5:13:** Sol tatol nagwənən tatətehen wir, kən məsərətən. Təwir məmə nolən rəhatat otətasitu e netəmim məmə ilat kotuwa netəm kotətuatip. Məto tərat okəmə nolən rəhatat tatiuw-pən netəmim e nolən rat. **5:14:** Jon 8:12; 9:5 **5:15:** Mak 4:21; Luk 8:16; 11:33 **5:16:** Efes 5:8-9; 1 Pita 2:12

!Kəp! Eməsuwamən məmə ekərakin ilat, məto emuwa məmə ekol nipəti nəghatən min əh okotuwa motol nipahrienən.
18 Pahrien, iatən kəm itəmat məmə nian nəptən ne neai kətuatig, kən Lou, in min otatig. Kən okol nat kit otəsikəən lan, nat əpnapin in leta əkəku agin, kən Lou otətul motol wək mətoarus-pa nəghatən min rafin rəha Lou kotuwa motol nipahrienən lan.
19 Kən, o nat əh inəh, suah kit itəm tapəs Lou matəgətun netəmim min məmə ilat min okotapəs, nat əpnapin in Lou kit ləhau agin, kən okotaun-in suah əh məmə in ləhau agin e nərəmərəən rəha Uhgin. Məto suah kit itəm tatol Lou min əh, matəgətun netəmim lan, kən okotaun-in suah əh məmə in ilis agin e nərəmərəən rəha Uhgin.
20 Iatən nəhlan kəm itəmat məto-inu, rəhatəmat nolən otəkəike mətuatip wir agin e niganəmti Uhgin, taprəkis-in nolən min rəha Farisi min ne iəgətun min rəha Lou itəm nikilat əm təht məmə kotətuatip wir. Okəmə rəham nolən təsətuatip wirən nəhlan, kən okol nəsuwinən matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgin.”

Suah kit itəm nemə̇ha tatol
(Luk 12:57-59)

21 Kən Iesu təmən min məmə, “Itəmat nəmotəto rəkis nəghatən itəm iəgətun min kəmotən kəm pipi rat min rəhatəmat aupən. Ilat kəmotən məmə, ‘Əsotohamnuən etəmim,’ kən ‘Etəmim itəm təmohamnu itəm, otəkəike mətul e niganəmti kot mos nalpinən.’
22 Məto io iatən kəm itəmat məmə,‡ okəmə suah kit nemə̇ha tatol o nat kit pian təmol, kən tətuatip məmə suah əh itəm nemə̇ha təmol, otətul e niganəmti kot. Kən okəmə suah kit tatən rat pian, kən tətuatip məmə in otətul e niganəmti kaonsel asol. Kən okəmə suah kit tətau-iərmis-in suah kit,§ kən tətuatip məmə etəm təmən nəghatən əh otuwin e nigəm asol.
23 “Kən o nat əh inəh, okəmə nian natuwin e olta e Nimə Rəha Uhgin məmə onəkos-ipən nat kit kəm Uhgin, məto ikin əh, nikim tinəht piam itəm tatol nemə̇ha kəm ik o nat kit nəmol kəm in itəm təsahmenən,
24 əpəs pitən rəham nat əh, kən muwin məplan piam muəg-ətuatip-in nətəligən rəhatəlau, muapəs nolə tikimir, muea iolitilau min, kən uarisig nəpanitəlig muwin mos-ipən nat kit rəham kəm Uhgin e olta əpəh e Nimə Rəha Uhgin.
25 “Kən okəmə nəmol nat kit təsahmenən e etəmim kit, kən etəmim un tolkeike məmə otiləs ik muwin e kot, təwir məmə nakuwin uəhai əm, nian nəsianən əh e kot, kən muəg-ətuatip-in nipəgnəmtin rəhatəlau pitən. Okəmə nakapəs, etəmim un otiləs-ipən ik e nelmi etəm tətakil nəghatən, kən etəm tətakil nəghatən otos-ipən ik e nelmi polis, kən polis otiləs-ipən ik e kalapus.
26 Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə, okəmə tol nəhlan, okol nəsietən e kalapus mətoarus nakətou rafin agin nalpinən rəham.”

Etəmim itəm tətaklə̇h-in pətan

27 Kən Iesu tatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat nəmotəto rəkis nəghatən u məmə, ‘Itəmat itəm nəmotol marit rəkis, nəsotaklə̇h-inən nipitan pisin min.’
28 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə nian suah kit itəm tinol marit rəkis tatəplan pətan pisin kit matolkeike məmə otaklə̇h-in, kən in tinol rəkis təfagə rat e nikin, tahmen əm məmə in tinaklə̇h-in pahrien.
29 Okəmə niganəmtim tol ik natol təfagə, kən təwir məmə nakiləs-irəkis mərakin. Təməwir məmə nipətim məsin tikə, taprəkis-in nipətim rafin okərakin-pən e nigəm asol namnun tikə.
30 Kən okəmə nelməm tol ik natol təfagə, kən təwir məmə nakətatip rəkis mərakin. Təməwir məmə nipətim məsin tikə, taprəkis-in nipətim rafin okərakin-pən e nigəm asol namnun tikə.”*

Etəmim itəm tətapəs
rəhan pətan
(Mat 19:9; Mak 10:11-12;
Luk 16:18)

31 Kən Iesu təmən min məmə, “Itəmat nəmotəto rəkis nəghatən u məmə, ‘Etəmim itəm otapəs rəhan pətan, in otəkəike mos-ipən naoa kit kəm in itəm tatəgətun məmə in tinapəs in.’

5:17: Rom 3:31 **5:18:** Luk 16:17; 21:33 **5:19:** Jem 2:10 **5:21:** Eks 20:13; Dut 5:17 ‡ **5:22:** Iesu təməsənən məmə Lou in tərat. Məto in tatən-iarəp lou itəm təwir pik, kən matek niki netəmim. § **5:22:** Nəghatən u “tətau-iərmis-in,” tatəghat-in nəghatən min tahmen e “Ik iərmis,” o “Ik ialməl,” o “Rəhm-kapə təpiə,” o “Ik nəti iərmis.” **5:22:** 1 Jon 3:15 **5:23:** Mak 11:25 **5:27:** Eks 20:14; Dut 5:18 **5:29:** Mat 18:9; Mak 9:47 * **5:30:** Inu nimaa nəghatən itəm tatəgətun məmə Iesu tolkeike məmə kitat okotəkəike motol wək əskasik o napəsən rəhatat nolən rat min. **5:30:** Mat 18:8; Mak 9:43 **5:31:** Dut 24:1-4; Mak 10:4

32 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, okəmə pətan kit itəm təmol marɨt təsuwɨnən mehm
suah pisɨn kit, məto rəhan iərman tatol tifos mətapəs in, kən suah un tatol təfagə rat. Kən
okəmə pətan əh tatətəu-pən suah pisɨn, kən pətan əh tatol təfagə, məto nəmkakiəhən rəha
iərman rəhan aupən. Kən suah u itəm tatit pətan əh, in mɨn tatol təfagə."

Noanawɨl mɨn

33 Kən Iesu təmən mɨn məmə, "Nəmotəto rəkis nəghatən kit mɨn itəm iəgətun mɨn kəmotən
kəm rəhatat pipi mɨn aupən məmə, 'Nəsotətgəhlən noanawɨl mɨn rəhatəmat itəm nəmotos,
məto nəkotəkəike motol nat naka itəm nəmotos noanawɨl lan kəm Uhgɨn məmə nəkotol.'
34 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, sotos əmən noanawɨl o nat kit məmə otol rəhatəmat
nəghatən təskasɨk. Sotosən noanawɨl o nego e neai məto-inu ikɨn əh Uhgɨn tatərəmərə lan,
kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawɨl o Uhgɨn.
35 Kən sotosən noanawɨl o nətueintən məto-inu ikɨn əh Uhgɨn tatərəmərə lan, kən nolən
əh tahmen məmə noatos noanawɨl o Uhgɨn. Kən sotosən noanawɨl o Jerusalem məto-inu
ikɨn əh in taon rəha Uhgɨn, u in Kig asol ikɨn, kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawɨl
o Uhgɨn.
36 Kən sotosən noanawɨl o rəhatəmat-kapə, məto-inu rəhatəmat nəsanənən tikə məmə
nakotəuhlin noanutəmat kit tuwa məruən o mapɨn. Uhgɨn əm tatərəmərə e natɨmnat e
nəmegəhən rəhatəmat. Kən nolən əh tahmen məmə noatos noanawɨl o Uhgɨn.
37 Məto apəs rəhatəmat nəghatən nian rafɨn otən əm nɨpahrienən. Kən okəmə rəhatəmat
nətəligən e nat kit in 'əwəh,' kən nakotən əm məmə, 'əwəh.' Kən okəmə rəhatəmat nətəligən
e nat kit in 'kəpə,' kən nakotən əm məmə, 'kəpə.' Nəghatən mɨn itəm kotaprəkis-in 'əwəh' o
'kəpə,' koatɨsɨ-pən e Setan."

Nalpɨnən
(Luk 6:29-30)

38 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, "Nəmotəto rəkis nəghatən kit məmə, 'Okəmə suah
kit tərəkɨn nɨganəmtɨm kit, kən netəmɨm okotərəkɨn mɨn nɨganəmtɨn kit. Kən okəmə suah kit
tərəkɨn nəluəm kit, kən netəmɨm okotərəkɨn mɨn nəluɨn kit.'
39 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə, nəsalpɨnən nəratən kəm etəmɨm itəm təmol tərat kəm
ik. Okəmə suah kit təhai ik mem nɨkapɨm matɨp, kən nakəkəike maləlɨn-pən mɨn nɨkapɨm
mol pəs tem mɨn.
40 Kən okəmə suah kit tɨləs ik mian e kot, kən matəkəike ron ik məmə nakos-ipən rəham sot
əkəku kəm in məmə otəg-ətuatɨp-ɨn rəhatəlau nəratən, kən nakəkəike mos-ipən mɨn rəham
sot asol.
41 Kən okəmə mopael kit rəha netəm Rom tatəkəike ron ik məmə nəkɨləs rəhan kətɨm
muwɨn kilometa kitɨəh, məto ik nakəkəike mɨləs mɨn muwɨn kilometa kit mɨn tol kəiu.
42 Okəmə suah kit tateasɨə-ɨn ron ik, kən ik nakəkəike mos-ipən kəm in. Kən okəmə suah
kit tolkeike məmə in otos rəham nat kit muwɨn kənu mos mɨtəlɨg mɨn muwa, kən nəsənən
məmə nakapəs, nakəkəike mos-ipən."

Nolən rəha nolkeikeən
tɨkɨmɨr mɨn
(Luk 6:27-28, 32-36)

43 Kən Iesu təmən mɨn məmə, "Nəmotəto rəkis məmə, 'Onəkotolkeike rəhatəmat mɨn, kən
motetəhau tɨkɨmɨr mɨn rəhatəmat.'
44 Məto io, io iatən kəm itəmat məmə onəkotolkeike rəhatəmat tɨkɨmɨr mɨn, kən motəfak o
netəm mɨn u itəm koatol nəratən kəm itəmat,
45 kən nolən əh otəgətun məmə itəmat nenəti Uhgɨn rəhatəmat itəm tətatɨg ilɨs e nego e
neai. Kən otol nəhlan məto-inu rəhatəmat tata Uhgɨn təmol mɨtgar tətasɨəgəpɨn netəmɨm
itəm kotəwɨr ne netəmɨm itəm kotərat, kən in mətahl-ipa nuhuən kəm netəm mɨn u itəm
rəhalat nəmegəhən tətuatɨp, ne netəm mɨn u itəm rəhalat nəmegəhən təsətuatɨpən.
46 ?Okəmə nakotolkeike əm netəm mɨn u itəm kotolkeike itəmat, kən nɨkɨtəmat təht məmə
Uhgɨn otətou itəmat o nolən kit itəm təwɨr? !Kəp! !Netəm mɨn u itəm koatos məni rəha takɨs,
itəm katən məmə netəm rat, ilat mɨn kotolkeike ilat mɨn!
47 ? Kən okəmə nakotos əm itəmat mɨn neen moatəghat kəm ilat mɨn, məto tahro? ?
Nɨkɨtəmat təht məmə nəkoatol nat kit itəm in təwɨr taprəkis-in netəm əpnapɨn? Kəp.
Netəmɨm mɨn itəm kəsotɨtunən Uhgɨn, ilat mɨn koatol nəhlan.
48 Tol nəhlan, itəmat nenəti Uhgɨn, nəkotəkəike motol nolən itəm in təwɨr mətuatɨp nian
rafɨn, tahmen-pən əm məmə rəhatəmat Tata Uhgɨn in tatol."

5:33: 1 Kor 7:10-11 **5:33:** Lev 19:12; Nam 30:2; Dut 23:21 **5:34:** Aes 66:1; Mat 23:22; Jem 5:12 **5:35:** Sam 48:2; Aes 66:1 **5:38:** Eks 21:24; Lev 24:20; Dut 19:21 **5:43:** Lev 19:18 **5:44:** Eks 23:4-5; Luk 23:34; Wək 7:60; Rom 12:14,20 **5:48:** Lev 19:2; Dut 18:13

6

Nolən min itəm təwir kəm Uhgin

1 Kən Iesu təmən min məmə, “Sotolən məmə nəkotol nolən min itəm təwir kəm Uhgin məmə
netəmim okotəplan itəmat ron. Okəmə nəkotol məmə netəmim okotəplan, kən Uhgin əpəh e
nego e neai otəsətouən itəmat ron.

Nolən itəm təwir o nos-ipənən kəm ian-rat min

2 “Tol nəhlan, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat min məmə nakotasitu elat, nəsotolən
e nolən rəha netəmim itəm rəhalat nənən təwir, məto nikilat tamkimik. Nian ilat kotasitu
e ian-rat min, rəhalat iolwək min koatahl təwi moatol-arəp e nimə rəha nuəfiminən ne
ihluə e suatip asol məmə netəmim okotitun. Koatol nəhlan məmə netəmim okotisiai-in ilat.
Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə, ilat kinotos rəkis nətouən rəhalat, inəh nisiaiiən rəha
netəmim.

3 Məto itəmat, okəmə nakotos-ipən nat kit kəm ian-rat min məmə nakotasitu elat,
nəkotəkəike motol məmə netəmim okəsotəplanən, nat əpnapin rəhatəmat min netəmim.

4 Otol nəhlan məmə netəmim okotəruru rəhatəmat nolən wir min, kən rəhatəmat Tata
itəm tatəplan rəhatəmat nolən anion min, in otətou itəmat o rəhatəmat nolən wir min.”

Nolən rəha nəfakən
(Luk 11:2-4)

5 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nian nakotəghat kəm Uhgin e nəfakən, kən sotolən
e nolən rəha netəmim itəm rəhalat nənən təwir, məto nikilat tamkimik. Netəm min əh, ilat
kotolkeike məmə okotətul əpəh e nimə rəha nuəfiminən, ne ihluə e suatip asol, kən motəfak
məmə netəmim okotəplan motəto ilat. Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə ilat kinotos rəkis
nətouən rəhalat, inəh nisiaiiən rəha netəmim.

6 Məto nian nakotəghat kəm Uhgin e nəfakən, nakotuwin əpəh e nipəgnoa nimə rəhatəmat,
kən motahtosig e toa, kən motəfak kəm Uhgin itəm tətatig ikin əh itəm netəmim kəsotəplanən
itəmat. Kən rəhatəmat Tata itəm tatəplan rəhatəmat nolən anion min, in otətou itəmat o
rəhatəmat nolən wir min.

7 “Kən nian nakotəghat kəm Uhgin e nəfakən, sotargətainən nəghatən min tepət tepət u
nipətin tikə, tahmen e netəm kotəruru Uhgin. Nikilat təht məmə rəhalat uhgin min okotəto
ilat o nəghatən min tepət itəm koatəfak moatən.

8 Sotolən məmə ilat ne, məto-inu uarisig nakotətapəh ron, məto rəhatəmat Tata Uhgin
tinitun rəkis nat naka itəm nakotoleike.

9 “Kən tol min-nəhlan, nian nakotəghat kəm Uhgin e nəfakən, kən otəfak mihin nulan:
‘Tata rəhatimat itəm nətatig e nego e neai, pəs netəmim kotisiai-in ik.

10 Pəs nərəmərəən rəham tuwa, kən pəs nat itəm ik nakolkeike in otuwa mol nipahrienən
lan ikin-u e nətueintən, tahmen-pən əm ilis e nego e neai.

11 Os-ipa nagwənən kəm itimat tahmen-in rəha nian roiu.

12 Kən aluin məsalpinən, nolən rat min rəhatimat, tahmen-pən əm məmə itimat ekotaluin
məsotaskəlim-iəkisən e nikitimat nolən rat min rəha netəmim itəm koatol nəratən
kəm itimat.

13 Kən segəhan-inən itimat ekotuwin ima nos-ipən-os-ipənən, ikin itəm məta oekotakiə
motol nolən rat, məto os-irəkis itimat e nelmi Setan.’

14 “Okəmə itəmat nəkotaluin, məsotaskəlim-iəkisən e nikitəmat nolən rat min rəha
netəmim itəm koatol kəm itəmat, kən rəhatəmat Tata Uhgin e nego e neai, in otaluin
məsalpinən, rəhatəmat nolən rat min.

15 Məto okəmə itəmat nəsotaluinən, motaskəlim-iəkis e nikitəmat nolən rat min rəha
netəmim itəm koatol kəm itəmat, kən okol rəhatəmat Tata Uhgin otəsaluinən kən malpin
nolən rat min rəhatəmat.”

Nolən rəha nətuakəmən

16 Kən Iesu təmatən min məmə, “Nian nakotətuakəm motapəs nagwənən motəfak kəm
Uhgin, sotolən niganəmtitəmat təpou tahmen-pən e netəm min u itəm rəhatəmat nənən
təwir, məto nikilat tamkimik. Ilat koatol niganəmtilat tol pisin, məmə netəmim okotəplan
ilat məmə nəumis tinus ilat, kən netəmim okotisiai-in ilat. Nipahrienən iatən kəm itəmat
məmə ilat kinotos rəkis nətouən rəhalat, inəh nisiaiiən rəha netəmim.

17 Məto nian nakotətuakəm motapəs nagwənən moatəfak kəm Uhgin, onəkotaikuas e
niganəmtitəmat, kən motol-pən oel etəmat,

6:1: Mat 23:5 **6:5:** Mat 23:5; Luk 18:10-14 **6:7:** 1 King 18:26-29 **6:8:** Mat 6:32 **6:10:** Luk 22:42 **6:12:** Mat 6:14-15; 18:21-35 **6:13:** Luk 22:40; Jem 1:13; Jon 17:15; 2 Tes 3:3; 2 Tim 4:18 **6:14:** Mak 11:25-26 **6:16:** Aes 58:5-9

18 məmə netəmim okəsotəplanən məmə nakotətuakəm motapəs nagwənən moatəfak kəm
Uhgin, kən rəhatəmat Tata itəm tatəplan rəhatəmat nolən anion min, in otətou itəmat o
rəhatəmat nolən wir min.”

Nat təwir əpəh e nego e neai
(Luk 11:34-36)

19 Kən Iesu təmatən min məmə, “Təsəwirən məmə nəkotuargətain rəhatəmat nat wir min e
nətueintən u məmə rəhatəmat nautə otepət, məto-inu e nətueintən u, win min kotitun nunən,
kən namtəən titun nərəkinən natimnat min əh, kən iakləh min kotitun nəhapən rəhatəmat
nimə motuwin imə kakləh-in rəhatəmat natimnat.
20 Məto təwir məmə nəkotuargətain rəhatəmat nat wir min əpəh e nego e neai. Ikin əh
win min kəsotunən, kən namtəən okol təsərəkinən natimnat min əh, kən iakləh min okol
kəsotakləh-inən.
21 Iatən nəhlan məto-inu, ikin pəhruən rəhatəmat natimnat wir min koatəməhl ikin, məto
nian rafin nikitəmat otəkəike matəht natimnat min əh-ikin əh.
22 “Niganəmtim in tahmen e lait itəm tatos-ipən nəhag-əhagən kəm nipətim. Okəmə
niganəmtim mil kuəwir, tahmen əm məmə nipətim tərioah e nəhag-əhagən.
23 Məto okəmə niganəmtim mil kuərat, tahmen əm məmə nipətim in tərioah e nalugінən.
! Kən okəmə nəhag-əhagən e nipətim in napinəp əmən, tahmen əm məmə ik nəkətatig e
napinəpən asol agin-əh!*
24 “Etəmim tikə itəm titun nuwamən in slef rəha etəm-iasol kəiu. Okəmə in tətalkut məmə
otol nəhlan, kən otolkeike kit mol nəwian, kən metəhau kit məsolən nəwian. Okol nəsolən
slef rəha Uhgin ne məni e nian kitiəh əm.”

Təsəwirən məmə
nakotətəlig-in pik
(Luk 12:22-31)

25 Kən Iesu təmən məmə, “Kən o natimnat min əh, io iatən kəm itəmat məmə, təsəwirən
məmə nakotətəlig-in pik rəhatətmat nəmegəhən məmə onəkotun naka, kən motənim naka.
Kən təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik nipətitəmat məmə onəkotos hiə rəhatəmat napən. ?
Nəukəti nəmegəhən rəhatimat tatəmegəh əm e nagwənən, o kəp? Kəp. ?Kən naka in nat asol
o nipətitat, napən, o kəp? Kəp.
26 Otəplan-tu mənig min itəm koatiwig moatan. Ilat kəsotasumən, kən ilat kəsotələhəu-
wirən nagwənən e nipəgnoa nimə, məto Tata rəhatəmat e nego neai, in tatos-ipən nagwənən
kəm ilat. ?Kən e niganəmtin, nikitəmat təht məmə in tolkeike pik itəmat taprəkis-in mənig
min? !Əwəh!
27 ? Nikitəmat təht məmə rəhatəmat nətəligən pik titun nolən rəhatəmat nəmegəhən
təfəməh? !Kəp! Nolən rəha nətəligən pik təsafin-pənən aua kitiəh əm e rəhatəmat nəmegəhən.
28 “?Kən təhrol nikitəmat tatəht pik napən onəkotuwin lan? Nikitəmat təht-tu nəgui nig
min itəm koatəwiə əpnapin əm. Ilat kəsotol pikən wək o nəhlən rəhalat napən.
29 Məto ekən kəm itəmat məmə Kig Solomon, in etəmim rəhan nautə tepət, kən rəhan
napən itəm tatuwin-in, ilat kotəwir motaprəkis. Məto nəgui nig əpnapin min kotəwir
taprəkis-in rəhan napən.
30 Uhgin təmol manuwihl əpnapin əm təwir pik e nəgui nig min əh. Məto manuwihl əh in
rəha nian kitiəh əm, kən olawig kuwan e nigəm. ?Kən okəmə Uhgin tatol-wir manuwihl əh,
kən nikitəmat təht məmə Uhgin otos-ipinə napən itəm nəkotəkəike motuwin lan? !Əwəh! In
otol nəhlan. !Ei, rəhatəmat nahatətəən in təkəku agin!
31 “Tol nəhlan, təsəwirən məmə itəmat nakotətəlig-in pik məmə, ‘? Ekotun naka?’ o ‘?
Ekotənim naka?’ o ‘?Ekotos hiə napən motuwin-in?’
32 Sotətəlig-in pikən. Netəm itəm kotəruru Uhgin, ilat koatətəlig-in pik natimnat itəm tol
nəhlan. Məto itəmat nenəti Uhgin min, kən rəhatəmat Tata əpəh e nego e neai, in titun məmə
nəkotəkəike motos natimnat min əh.
33 Məto pəs onəkotol nərəmərəən rəha Uhgin, ne nəmegəhən ətuatip itəm Uhgin tolkeike,
ilau okuətul aupən e nəmegəhən rəhatəmat. Nian nəkotol nəhlan, kən Uhgin otos-ipinə min
natimnat min əh kəm itəmat.
34 Tol nəhlan, təsəwirən məmə nakotətəlig-in pik natimnat itəm onəkotəkəike motos
olawig, məto-inu natimnat rəha olawig, ilat rəha olawig. Nəratən rəha nian kitiəh, in
tinahmen rəkis rəha nian kitiəh.

6:19: Jem 5:1-3 **6:20:** Mat 19:21; Luk 18:22 * **6:23:** Nipətin kit rəha “niganəmtim mil kuəwir” təmə, ik etəm kit itəm nikim tagien o nasituən netəmim e rəham məni. Kən nipətin kit rəha “niganəmtim mil kuərat” təmə, ik iaumis kit. **6:25:** Fil 4:6; 1 Tim 6:6-8; 1 Pita 5:7 **6:26:** Mat 10:29-31; Luk 12:6-7 **6:29:** 1 King 10:4-7; 2 Kron 9:3-6 **6:32:** Mat 6:8 **6:33:** 1 King 3:11-14; Sam 37:4,25; Rom 14:17

7

Sotakilən nolən rəha
suah kit min
(Luk 6:37-38, 41-42)

1 Okəmə nakotakil rat netəmim, kən Uhgin otələhəu nəghatən rəha nalpinən rəhatəmat.
2 Tol nəhlan məto-inu, nəghatən əskasik itəm nakoatən məmə suah kit in etəm rat, kən Uhgin
otətəu-pən əm o nənən rəhatəmat nolən rat min. Okəmə nakotakil etəmim e nolən itəm
tətuatip, kən Uhgin otakil itəmat e nolən itəm tətuatip. Məto okəmə nakotakil rat netəmim e
nolən əskasik, kən Uhgin otakil itəmat e nolən ahmen min əm.
3 ? Tahro nakoatən nimismisi nig itəm tətatig e niganəmti piatəmat min, məto itəmat
nəsotəplanən nig asol itəm tətatig e niganəmtitəmat?
4 ? Kən tahro nakoatən məmə, 'Ei piak, pəs ekos-irəkis nimismisi nig e niganəmtim,' məto
nəsotəplanən nig asol e niganəmtitəmat?
5 ! Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Otaupən, motos-irəkis nig asol
e niganəmtitəmat, kən nəkotitun nəplan wirən nohrəkisən nimismisi nig itəm tətatig e
niganəmti piatəmat min.
6 "Sotos-ipənən natimnat rəha Uhgin kəm kuri min, kən sotərakin-pənən rəhatəmat nat
wir min kəm pikəs min.* Okəmə nəkotol nəhlan, kən ilat okotaliwək lan kən moteirair motus
itəmat."

Nolən ətuatip o nətapəh-inən nat kit o Uhgin
(Luk 11:9-13; 6:31)

7 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, "Ekən kəm itəmat məmə, otətapəh-in kəm Uhgin o
natimnat, kən in otos-ipinə kəm itəmat. Kən otegəs-in pəs nakotehm. Kən otəht-əht toa pəs
toa oterəh otəmat.
8 Ekən nəhlan məto-inu netəmim rafin itəm koatətapəh-in, kən okotos. Kən netəm min u
itəm koategəs-in, kən okotehm. Kən netəmim itəm koatəht-əht toa, kən toa oterəh olat.
9 "?Itəmat pah, nian nətin tatətapəh-in piret, məto in tatos-ipən kəpiel? !Kəp!
10 ?O, nian in tatətapəh-in nəm, məto in tatos-ipən sinek? !Kəp!
11 Nat əpnapin itəmat netəmim rəha nətueintən nakotərat, məto nakoatos-ipən natimnat
wir min kəm nenətitəmat min. !Məto Tata Uhgin e nego e neai, nolən rəhan in təwir pik
maprəkis-in nolən rəhatəmat, kən nipahrienən, in otos-ipən natimnat wir min kəm netəm
min u itəm koatətapəh-in ron!
12 Kən tol nəhlan, otol təwir kəm netəmim rafin e nolən min rafin itəm nakotolkeike məmə
netəmim okotol min kəm itəmat. Inu nipəti Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses, ne
nəukəti nəghatən itəm təmos-ipən kəm ien min aupən."

Suatip kəiu
(Luk 13:24)

13 Iesu təmən min məmə, "Itəmat onəkotəkəike motuwin-pən e nafiluə itəm təkəku, məto-
inu nafiluə itəm iahgin ne suatip itəm timətig əm tatuwin o nərəkinən, kən netəmim tepət
koatuwin-pən e nafiluə əh.
14 Məto nafiluə itəm təkəku, ne suatip itəm tiəkis tatuwin o nəmegəhən, kən netəmim noan
məsin əm okotəplan."

Nig ilau noan
(Luk 6:43-44)

15 Kən Iesu təmən məmə, "Oatəto wir itəmat o ien eiueiuə min. Ilat koatuwa moatəghat
mətig e nolən əpou tahmen e sipsip, məto əpəh imə e nikilat, ilat kotahmen e kuri iarupin.
16 Kən e nəmegəhən rəhalat, nəkotəplan noan, kən nəkotitun naka tətatig e nikilat.
Netəmim okol kəsotuwinən e nolkosik o iapil-iapil moatəhl noa nig itəm təwir mətehen
tahmen e krep o fik.
17 Tol min-nulan, nig itəm təwir tatoe-in noan itəm təwir, məto nig itəm tərat tatoe-in noan
itəm tərat.
18 Nig itəm təwir okol təsoe-inən noan itəm tərat, kən nig itəm tərat, okol təsoe-inən noan
itəm təwir.

7:1: Rom 2:1; 1 Kor 4:5; Jem 4:11-12 **7:2:** Mak 4:24 * **7:6:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "sotərakin-pənən rəhatəmat perel kəm pikəs min." Perel u, in kəpiel kit itəm nəmtin tiəkis. Təmisi-pən e niki iarou. Kəm-naka, "kuri" ne "pikəs" katuəpsen-pən netəm rat. **7:7:** Mak 11:24; Jon 14:13; 15:7; 16:23-24 **7:8:** Jon 15:7; Jem 4:3; 1 Jon 3:22 **7:11:** Jem 1:17 **7:12:** Mat 22:39-40; Luk 6:31; Rom 13:8-10 **7:15:** Mat 24:24; Wək 20:29; 2 Pita 2:1 **7:16:** Kal 5:19-22; Jem 3:12

19 Nig min rafin itəm kəsotoe-inən noalat itəm təwir, okəte rəkis ilat, kərakin-pən ilat e
nigəm.
20 Tol nəhlan, e nəmegəhən rəha ien eiueiuə min əh, onəkotəplan noan, kən nəkotitun naka
tətatig e nikilat.
21 "Sənəmə netəmim rafin itəm kotaun-in io motən məmə, 'Iərəmərə, Iərəmərə,' itəm ilat
kotitun nuwinən motatig ahgin nərəmərəən rəha Uhgin məto ilat min əm u itəm koatol nəwia
rəhak Tata itəm tətatig e nego e neai.
22 E nian Uhgin otakil netəmim rafin, netəmim tepət okotən kəm in məmə, '!Iərəmərə,
Iərəmərə! ?Tahro? ?Nəkitun o kəp məmə, itimat emotən-iarəp nəghatən rəham itəm nəmos-
ipa kəm itimat, kən motəhg-iarəp narmin rat min e nərgəm, kən motol natimnat pispis min
e nərgəm?'
23 Kən oekən-ipən ətuatip kəm ilat məmə, 'Aupən ekəruru itəmat, kən u-roiu min ekəruru
itəmat. !Otuwin isəu ron io, itəmat netəm noatol nolən tərat!' "

Etəmim kəiu kəmiailəkin nimə
(Mak 1:22; Luk 6:47-49)

24 Kən Iesu təmol namnun rəhan nəghatən məmə, "Okəmə itəmat u itəm nəmotəto
nəghatən min u rəhak kən moatol, kən onəkotahmen e etəmim itəm tenatig, in təmiləkin-
pən nəukəti rəhan nimə e kəpiel.
25 Kən nuhuən təməfik, kən naruəh taiu, kən nimətag asol telel moh nimə. Məto nimə
təsietən məto-inu kəmiləkin-pən nəukətin e kəpiel.
26 Okəmə itəmat u itəm nəmotəto nəghatən min u rəhak kən məsotolən, kən onəkotahmen
e etəmim itəm təsətəlig-in wirən nolən natimnat kən in ialməl, in təmiləkin-pən nəukəti rəhan
nimə e niməkləkil əm.
27 Kən nuhuən təməfik, kən naruəh taiu, kən nimətag asol telel moh nimə. Kən nimə
təmiet, kən nian təmiet, məto təmərat agin."

Nəghatən rəha Iesu, nəsanənən tətatig lan

28 Kən nian Iesu təmol namnun rəhan nəghatən, kən netəmim narmilat təmiwig pik ron,
29 məto-inu nian tatəgətun, sənəmə tahmen e rəhalat iəgətun min rəha Lou, məto rəhan
nəghatən təfigəm, nepətən əh-ikin.

8

Iesu təmol-wir suah kit təmos nimisən u leprosi
(Mak 1:40-45; Luk 5:12-16)

1 Nian Iesu təmeiuaiu-pa e nitot, netəmim tepət kəmotətəu-pən.
2 Kən suah kit nimisən u leprosi* təmol təmuwa ron, misin-pən nulin o Iesu, kən mən məmə,
"Iərəmərə, okəmə nakolkeike, kən nəkitun nol-wirən io kən mafəl rəkis namkimikən lak."
3 Kən Iesu təməg-əfəməh-in nelmin mələhəu-pən lan, mən məmə, "Əwəh. Iakolkeike. Əwir-
ta." Kən roiu agin-əh, nimisən leprosi təmagim mikə lan.
4 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Əsən-iarəpən natimnat min u kəm netəmim, məto uwin
əm mehm pris kit pəs in tehm məmə nipətim tinol min-nulan, kən os-ipən kəm in nat u itəm
Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm rəhan leprosi tinikə, kən netəmim okotitun məmə
nipahrienən ninəwir, kən rəham namkimikən tinikə."

Nahatətəən rəha etəm-iasol kit rəha mopael min
(Luk 7:1-10)

5 Kən Iesu təmuwin miet-arəpən əpəh e taon Kapaneam, kən etəm-iasol kit rəha mopael
min rəha netəm Rom təmuwa məplan Iesu, kən mətasək-pən ron matən məmə,
6 "Iərəmərə, rəhak iolwək tatimis, kən mətapil əpəh e nimə rəhak, nipətin rafin təmimis,
kən tatəto tərat pik."
7 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Oekimnə mol in təwir min."
8 Kən etəm-iasol rəha mopael min təmən-ipən kəm in məmə, "Iərəmərə, io etəmim kit itəm
esətuatipən, kən esahmenən məmə ik onəkuwa e rəhak nipəgnoa nimə. Ən əm nəghatən kit,
kən ekitun məmə in otəto təwir min. 9 Ekitun məmə nimisən əh otəkəike mol nəwiam, məto-
inu io min, rəhak netəm-iasol min kotərəmərə lak, kən iatol nəwialat, kən mopael min neen
əh-ikin itəm io ekərəmərə elat. Okəmə ekən kəm kit məmə, 'Uwin,' kən tuwin. Kən okəmə

7:19: Mat 3:10; Luk 3:9; Jon 15:6 **7:20:** Mat 12:33 **7:21:** Luk 6:46; Jem 1:25 **7:23:** Luk 13:25-27; Sam 6:8; 2 Tim 2:19 **7:29:** Mak 1:22; Luk 4:32

* **8:2:** E Naoa Rəha Uhgin, nəghatən u "leprosi" tatəghat-in nimisən pisin pisin min rəha nuwigitəm. Nimisən min u tatərəkin nuwigitəm, kən Lou rəha Moses tatən məmə suah kit itəm təmos nimisən nəhlan, in tamkimik e niganəmti Uhgin.
Afin Lev 13-14. **8:4:** Lev 14:1-32; Mat 9:30; Luk 17:14

ekən kəm kit məmə, ‘Wa,’ kən tuwa. Kən okəmə ekən kəm rəhak slef məmə, ‘Ol nat u,’ kən tol nat əh.”
10 Nian Iesu təmətо nəghatən əh, kən narmin təmiwig pik ron, kən təmən-ipən kəm netəmim itəm koatuarisig-in məmə, “Nipahrienən iakatən kəm itəmat məmə, suah u sənəmə in etəm Isrel. Kən nat əpnapin noanol min rəha Isrel, mətо esehmən ilat kit itəm rəhan nahatətəən təskasik tahmen-pən lan.
11 Iatən kəm itəmat məmə netəmim tepət okotisi-pən e nikalin par ikin ne e nikalin pah ikin, okotuwa motagwən kitiəh e tepil ilat Epraham, ne Aisak, ne Jekop əpəh e nərəmərəən əpəh e nego e neai.
12 Mətо itəmat noanol rəha Isrel itəm Uhgin təmaupən mitəpun itəmat məmə in otərəmərə etəmat, in otərakin-pən itəmat ihluə e napinəpən, kən ikin əh, netəmim okotasək kən moatətо tərat, kən moatəgətain nəluilat min.”
13 Kən Iesu təmən-ipən kəm etəm-iasol rəha mopael min məmə, “Atuwin. Rəham iolwək otəwir tol əm məmə inu ne nəmahatətə məmə Uhgin otol mihin.” Kən e nian ətuatip əh, nipəti iolwək rəha etəm-iasol rəha mopael min təmuwa məwir min.

Iesu təmol nimisən tepət kotəwir min
(Mak 1:29-34; Luk 4:38-41)

14 Kən Iesu təmuwin e nimə rəha Pita, kən muwin imə məplan uhu Pita tatətəp-ətəp mətapil.
15 Kən təməg-əfəməh-in nelmin mek nelmi pətaguihl un, kən nətəp-ətəpən təmagim mikə, kən tinətul. Kən minatol nagwənən nigi Iesu.
16 Kən ehnaipən in, netəmim kəmotəmik netəmim tepət itəm narmin rat tətatig elat motuwa o Iesu, kən Iesu təməhg-iarəp narmin rat min e nəghatən əm rəhan, kən mol-wir netəmim rafin itəm koatimis.
17 Natimnat min əh təmol nəhlan məmə otol nəghatən rəha ien Aesea tuwa mol nipahrienən lan, itəm təmən aupən ikin məmə,
“In təmos-irəkis nimisən min rəhatat,
kən mol nipətitat min itəm kotahmə, kotəwir.”

Etəmim kəiu kəmioalkeike məmə okiauarisig-in Iesu
(Luk 9:57-62)

18 Kən nian Iesu təməplan nimanin netəmim itəm koatitəlau in, kən təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə okotuwin e nikali lek entənipən-pən.
19 Kən iəgətun kit rəha Lou təmuwa mən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun. Hiə ikin on-akatuwin-pən ikin, oekətəu-pən ik.”
20 Mətо Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Kuri iarupin min, rəhalat nipəg tatig o napilən, kən mənig min nimaalat tatig o napilən. Mətо Nəti Etəmim,† in rəhan nimə rəha napilən tikə məmə otuwin mapil ikin.”
21 Kən etəmim kit min rəha Iesu təmuwa mən-ipən kəm in məmə, “Iərəmərə. Oekətəu-pən ik mətо, pəs ekuwin pitən mitənim rəhak tata.”
22 Mətо Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Ətəu-pa io. Netəmim itəm kəsotolən nəwia Uhgin, in tahmen əm məmə ilat kinotimis rəkis. Pəs ilat okotuwin motitənim rəhalat netəmim itəm kəmotimis.”

Iesu təmən-iəhau nimətag asol e Lek Kalili
(Mak 4:35-41; Luk 8:22-25)

23 Kən Iesu təmuwin e pot, kən rəhan min netəmim kotuwin ilat min.
24 Kən təsuwəhən, nimətag asol kit tətul kən minol peau-peau asol min e lek, kən nəhau tatər-pən e pot, iuəhkir əm pot tətamnim, mətо Iesu tətapil.
25 Kən kəmotuwin motəhgaiir e Iesu motən-ipən məmə, “!Iərəmərə! !Osmegəh kitat! !Otəsuwəhən kotamnim!”
26 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro nakotəgin pik? Rəhatəmat nahatətəən təkəku agin.” Kən təmətul mən-iəhau nimətag ne peau-peau asol min. Kən nimətag təmurahl nelmin, kən tinəməlinu tinəməlinu.
27 Kən netəmim rəha Iesu narmilat təmiwig pik moatən məmə, “!Ei! ?Etəmim naka u? Nat əpnapin nimətag ne nəhau, mətо ilau kətioal nəwian.”

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e etəmim kəiu
(Mak 5:1-20; Luk 8:26-39)

8:11: Luk 13:29 **8:12:** Mat 22:13; 25:30; Luk 13:28 **8:17:** Aes 53:4 † **8:20:** Nian Iesu təmən nərgin u “Nəti Etəmim,” tatəghat-in atip in. Nərgin u təmiet e Naoa rəha Daniel ne naoa pisin pisin min e Oltesteman. Kən nipətin təmə suah kit itəm təmisi-pən o Uhgin kən matos nepətən rəha Uhgin. **8:20:** 2 Kor 8:9 **8:24:** Sam 4:8 **8:26:** Mat 14:31; Sam 89:9

28 Kən nian Iesu təmuwa miet-pa entənipən-pən e lek, ikin Katara, kən etəmim kəiu itəm
narmin rat min kotatig elau kəmiaiet-arəpa məmə okuəplan Iesu. Ilau kəmiasipən e nipəg
kəpiel min, ikin katitənim netəmim ikin. Ilau kuəsanən mətioh netəmim, kən netəmim
koatəgin nuwin-pənən ikin.
29 Kən əmun narmin rat min itəm kotatig elau kəmotaget əfəməh motən məmə, "!Ik Nəti
Uhgin! ?Nəmuwa məmə nakahrol itimat? ?Nəmuwa məmə nakol nalpinən kəm itimat itəm
təsolən əh nian rəhan?"
30 Iuəhkir əm olat, pikəs min tepət əh-ikin kotagwən,
31 kən narmin rat min kotasək-pən o Iesu motən məmə, "Okəmə nəkəhg-iarəp itimat, ahl-
ipən itimat ekotuwin e pikəs min əh."
32 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otuwin." Kən narmin rat min kəmotiet elau,
motaiu motuwin e pikəs min, kən əmun pikəs min ilat rafin kəmotaiu moteiuaiu ikin təkul-
əkul ikin, kən motiet-pən e lek motamnim.
33 Kən netəmim itəm koatehm pikəs min, kəmotagim motuwin e taon motən-iarəp
natimnat rafin, ne natimnat itəm Iesu təmol kəm suah mil itəm narmin rat min kotatig elau.
34 Kən əmun netəmim rafin rəha taon kəmotuwa məmə okotəplan Iesu. Kən nian
kəmotəplan in, kən kəmoatəkəike əskasik kəm in məmə otəkəike miet əh-ikin əh.

9

Iesu təmol-wir etəm
nipətin təmimis
(Mak 2:1-12; Luk 5:17-26)

1 Kən Iesu təmuwin e pot muwin entənipən-pən e lek, kən miet-arəpa iman ikin, e taon
Kapaneam.
2 Kən netəmim neen kəmotiləs etəmim kit motuwa ron. Nipətin məsin təmimis, kən mətapil
e rəhan nimitiwin. Kən nian Iesu təməplan rəhalat nahatətəən, kən təmən-ipən kəm etəm
tatimis un məmə, "Nətik, əsəginən. Rəham nolən rat min emos-irəkis rəkis."
3 Kən nian kəmotəto nəghatən əh, iəgətun min neen rəha Lou kotən-ipən kəm ilat min
məmə, "Nəghatən əh tərat. Suah əh tatəghat məmə otol məmə in Uhgin."
4 Məto Iesu titun nətəligən rəhalat kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Tahro itəmat nakoatos
nətəligən itəm tərat min-nulan?
5 ?In pəhruən timətig məmə oekən, məmə, 'Emafəl rəkis rəham nolən rat min,' o 'Ətul
maliwək'?*
6 Kən roiu ekol nat kit məmə nəkotitun məmə Nəti Etəmim tatos nepətən ikin-u e
nətueintən məmə otafəl rəkis təfagə rat min." Kən in təmən-ipən kəm suah əh tatimis məmə,
"Ətul miləs rəham nimitiwin maliwək matuwin latuənu."
7 Kən suah u tatimis təmətul maliwək matuwin latuənu.
8 Kən nian nimanin netəmim kəmotəplan nat əh, kən kəmotəgin, kən motənwiwi nərgi
Uhgin itəm təmos-ipən nepətən kəm etəmim məmə otol nəhlan.

Iesu təmaun-in Matiu
(Mak 2:13-17; Luk 5:27-32)

9 Kən Iesu təmaliwək muwin məsin min, məplan suah kit, nərgin u Matiu. In etəmim itəm
tatos məni rəha takis, kən tatəpələh ikin katətou-pən takis ikin. Kən Iesu təmən-ipən kəm in
məmə, "Uarisig-in io, muwa etəmim rəhak." Kən in təmətul muarisig-in Iesu.
10 Kən Iesu təmuwin mətagwən e nimə rəha Matiu, kən netəmim tepət rəha nosən
məni rəha takis kəmotuwa, kən netəmim tepət itəm koatol təfagə rat† kəmotuwa, kən ilat
kəmotuwa motəpələh motagwən ilat Iesu ne rəhan netəmim.
11 Kən nian Farisi min kəmotəplan nat əh, kən kotən-ipən kəm netəm rəha Iesu məmə, "?
Tahro rəhatəmat iəgətun tətagwən kələh ilat netəm koatos məni rəha takis ne netəm koatol
təfagə?"
12 Məto Iesu təmətо rəhalat nəghatən kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Etəmim itəm
təsimisən təsuwinən məplan tokita. Məto etəmim u itəm tatimis, in otəkəike muwin məplan
tokita.
13 Otuwin motegəs-in motol nipəti nəghatən u pahrien itəm Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,

---

8:29: Mak 1:24; Luk 4:41 **9:1:** Mat 4:13 **9:4:** Luk 9:47; Jon 2:25 * **9:5:** Okəmə Iesu titun nol-wirən suah kit, kən tatəgətun məmə tatos nəsanənən o Uhgin məmə otafəl rəkis nolən rat min rəha netəmim. **9:6:** Jon 17:2 † **9:10:** Farisi min, ilat kəmoatətəu-pən wir agin-əh Lou rafin itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses məmə Moses otos-ipən kəm netəm Isrel. Kən ilat koatətəu-pən wir min nəghatən min itəm kəmotisi-pən e Lou rəha Moses, məto netəmim əm kəmotol, sənəmə Lou ətuatip min rəha Uhgin. Kən Farisi min, katən məmə netəmim rafin itəm kəsotətəu-pənən lou əlkələh min əh, ilat iol təfagə. **9:11:** Luk 15:2

‘Nat kit tatol nikik tətagien, inu məmə onəkotasəkitun netəmim, məto sənəmə rəhatəmat sakrifais min itəm nəkoatol moatos-ipa kəm io itəm tatol nikik tətagien.’‡
Iatən tol min-nulan məto-inu eməsuwamən məmə ekaun-in netəm min u itəm nikilat təht məmə kinotətuatip rəkis məmə okotuarisig-in io, məto emuwa məmə ekaun-in netəm min u, netəm nol təfagə məmə okotuarisig-in io.”

Nolən rəha napəsən nagwənən o Uhgin
(Mak 2:18-22; Luk 5:33-39)

14 Kən netəmim rəha Jon Baptais kəmotuwa motəplan Iesu motən-ipən kəm in məmə, “Əplan-tu. Itimat ekotətuakəm motapəs nagwənən motəfak kəm Uhgin, kən Farisi min, ilat min koatol mihin. ?Məto təhrol e rəham netəmim kəsotolən nəhlan?”
15 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nian netəmim koatol marit rəha suah kit, kən in tətatig e nagwənən rəhan ilat in min neen, nikitəmat təht məmə in min neen okotasək? !Kəp! Məto nian əh-ikin itəm tatuwa məmə netəmim okotiləs-irəkis etəmim itəm katol nagwənən rəhan. Kən e nian əh, in min neen kotitun napəsən nagwənən.
16 “Kən etəmim kit tikə məmə otos nimismisi niməhan wi kit, kən məhlətain-pən e niməhan oas rəhan itəm təməhap, məto-inu okəmə tol nəhlan, kən nimismisi niməhan wi titun nəhapən niməhan oas, kən ikin təməhap ikin aupən titun nuwamən mol iahgin pik agin.
17 “Kən etəmim kit tikə məmə otos wain itəm kəmol wi, kən miuw-pən e pətəl oas u təskasik itəm kəmol e nuwigi nəni. Okəmə tol nəhlan, kən wain otahləpik, kən pətəl otəhap, kən wain otəhtəg, kən pətəl otərat.§ Məto wain itəm kəmol wi okəkəike kiuw-pən e pətəl itəm kəmol wi timətmətig, kən wain ne pətəl katuəməhl wir.”*

Pətagwəhl kit itəm tatimis ne pətan əkəku kit itəm təmimis
(Mak 5:21-43; Luk 8:40-56)

18 Nian Iesu tatən-ipən natimnat min əh kəm ilat, etəm-iasol kit tuwa misin-pən nulin o Iesu məmə, “Nətik pətan əkəku təmimis roiu əm. Məto wa, mələhəu-pən nelməm lan, kən otəmegəh min.”
19 Kən Iesu təmətul ne rəhan netəmim, motuarisig-in suah un motuwin.
20 Kən əmun pətan kit əh-ikin itəm tatos nimisən rəhalat nipitan nian rafin əm, minos nup tuelef.† Kən pətan əh təmisi-pən e məntaa Iesu ikin, kən mea-pən mek nipəgnəmti kot məsin rəhan,
21 təmol nəhlan məto-inu tatən atip kəm in məmə, “Okəmə ekek əm rəhan kot, kən rəhak nimisən otol namnun.”
22 Kən Iesu təmeirair məplan pətan əh, kən mən-ipən kəm in məmə, “Nətik pətan, əsəginən. Rəham nahatətəən təmol ik ninəwir min.” Kən e nian əh, rəhan nimisən təmikə.
23 Kən nian Iesu təmuwa miet-arəpa e nimə rəha etəm-iasol əh, kən təmuwin imə məplan netəmim koatahl nau motan napuən lan rəha nimisən, kən netəmim kəmoatasək pik.
24 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Otiet motuwin isəu, məto-inu pətan əkəku un təsimisən, məto in tətapil əm.” Kən ilat kəmotalah e Iesu.
25 Məto nian netəmim kəmotiet motuwin ihluə, kən tuwin imə, maskəlim nelmi pətan əkəku, kən pətan əkəku un təmətul.
26 Kən namnusən rəha nat u təmaiu mitəlau rafin e nəptən əh.

Iesu təmol-wir iganəmtin rat kəiu

27 Kən nian Iesu təmiet ikin əh, məto iganəmtin rat mil kəiu kəmuətəu-pən in, kən mətuagət əfəməh məmə, “!Mipi Kig Tefit, asəkitun itimlau!”
28 Nian Iesu tinuwin əpəh imə, kən iganəmtin rat mil kuea ron. Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “?Itəlau nətuahatətə məmə ekitun nol-wirən niganəmtitəlau, o kəp?” Kən ilau kuən-ipən məmə, “Əwəh, Iərəmərə.”
29 Kən Iesu təmələhəu-pən nelmin e niganəmtilau mən-ipən məmə, “Uhgin otol-wir niganəmtitəlau məto-inu nəmuahatətə lan.”
30 Kən niganəmtilau tinəwir kən kinatuəplan nat. Kən Iesu təmən-ipən əskasik kəm ilau məmə, “Onəsuən-iarəpən natimnat min u kəm netəmim.”
31 Məto ilau kəmiaiet mian, kən muən-iarəp namnusən rəha Iesu tuwin mitəlau e ikin min rafin e nəptən u.

9:13: Hip 10:8; Hos 6:1-6; Maeka 6:6-8; 1 Saml 15:22 ‡ **9:13:** Nian Uhgin təmən nəhlan, nipətin məmə in otapəs rəhalat sakrifais min məto-inu nəratən tətatig e nikilat. Uhgin təmən məmə ilat kotəkəike motasəkitun netəmim. **9:14:** Luk 18:12 § **9:17:** Afin futnot e Luk 5:37 * **9:17:** Iesu təmən nəhlan məmə in otəgətun ilat məmə rəhan nəgətunən in tuwiwi mol pisin e nəgətunən rəha Farisi min ne iəgətun min rəha Lou. † **9:20:** Lou təmən məmə nimisən u leprosi təmol pətan əh tamkimik, kən okəmə tatek suah kit, kən in min otamkimik. **9:21:** Mat 14:36 **9:27:** Mat 20:29-34 **9:30:** Mat 8:4

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e etəm təruru nəghatən
32 Nian suah mil u kəmiaiet, netəmim kotiləs etəmim kit təruru nəghatən motuwa o Iesu.
Suah əh in təruru nəghatən məto-inu narmin rat tətatig lan.
33 Kən Iesu təməhg-iarəp narmin rat e suah əh, kən tinatəghat. Kən nimanin netəmim
narmilat təmiwig pik ron, kən motən məmə, "Suah kit təsəplanən nat kit tol nulan əpəh Isrel
nian kit ne."
34 Məto Farisi min kəmotən məmə, "Tatos nəsanənən o etəm-iasol rəha narmin rat min
məmə otəhg-iarəp narmin rat min."

Iesu nikin təmahmə pik o netəmim
35 Kən Iesu təmaliwək matuwin e taon ne latuənu min rafin, kən matəgətun əpəh e
nipəgnoa nimə min rəha nuəfiminən, matən-iarəp namnusən təwir rəha nərəmərəən rəha
Uhgin, kən matol-wir netəmim rafin itəm koatimis, ne netəmim rafin itəm nipətilat tərat
koatəwir.
36 Nian təməplan nimanin netəmim tinepət pik, kən nikin təmahmə pik olat məto-inu
kinotos pik nahmməən, kən motəruru nasitu-atipən e rəhalat nəmegəhən, kinotahmen e
sipsip min itəm etəmim tikə o nehmən ilat.
37 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, "!Otəplan-tu! Nagwənən tepət əpəh
e nasumən itəm kinotimətə, məto iolwək min noan məsin əm kotəulək-in.
38 Kən otəfak-pən o etəm-iasol rəha nasumən məmə otahl-ipa iolwək min tepət məmə
okotuwin kəulək-in nasumən rəhan."

10

Netəm tuelef rəha Iesu
(Mak 3:13-19; Luk 6:12-16)
1 Kən Iesu təmaun-in netəm tuelef rəhan kotuwa kitiəh, kən mos-ipən nəsanənən kəm ilat
məmə ilat kotitun nəhg-iarəpən narmin rat min e netəmim, kən motitun nol-wirən nimisən
min rafin, ne netəm min u nipətilat təmərat.
2 Kən inu nərgi netəm tuelef rəha Iesu: in taupən Saimon, u nərgin kit min un Pita; ne
təhan Antru; ne Jemes ne pian Jon, nəti Sepeti mil;
3 ne Filip ne Patolomiu; ne Tomas ne Matiu, etəmim rəha nosən məni rəha takis; ne Jemes
nəti Alfeas; ne Tateas;
4 ne Saimon u kətaun-in məmə Selot;* ne Jutas Iskariot u təmegəhan-in-pən Iesu tuwin e
nelmi rəhan tikimir min.

Iesu təmahl-iarəp rəhan netəmim tuelef
(Mak 6:7-13; Luk 9:1-6)
5 Kən nian Iesu təmahl-iarəp rəhan netəmim tuelef məmə okotuwin motol wək rəhan,
təmaupən məghat kəm ilat məmə, "Itəmat onəsotuwinən o netəm min un sənəmə noanol
min rəha Isrel, kən məsotuwinən e taon kit rəha netəm Sameria,
6 məto onəkotuwin o noanol min rəha Isrel itəm kotahmen e sipsip min koatəlue.
7 Kən nian nakotuwin, nəkotəkəike motən-iarəp məmə, 'Nian itəm Uhgin otərəmərə e
netəmim rafin lan, tinatuwa iuəhkir.'
8 "Kən itəmat nəkotəkəike motol netəm koatimis kotəwir min. Kən itəmat nəkotəkəike mo-
tol netəm kəmotimis kotəmegəh min. Kən netəmim itəm leprosi tatol ilat, nəkotəkəike motol
nipətilat tuwa məwir min. Kən netəmim itəm narmin rat tətatig elat, itəmat nəkotəkəike
matəhg-iarəp narmin rat min kotuwin isəu olat. Kən nəsanənən itəm nəmotos, nəməsotosən
nəmtin. Kən onəkotəkəike motol wək əm, netəmim okəsətouən itəmat lan.
9 Nian nakotuwin, nəsotosən məni.
10 Kən məsotəmikən rəhatəmat kətim min. Kən natimnat itəm nakoatuwin-in, in əm un,
məsotos minən iahgoau kit min. Kən məsotosən put, ne kasikin rəhatəmat min. Iatən nəhlan
məto-inu tətuatip əm məmə katos-ipən kəm iolwək min natimnat itəm tətuatip o natigən
rəhalat.
11 "Nian nakotuwin e taon kit o latuənu kit, nəkotəkəike motehm etəmim kit itəm nikin
tagien məmə nakotuwin mətatig itəmat min, kən nakoatatig ikin əh mətoarus-pən nian
nakotiet min.
12 Nian nakotuwin kətatig e nimə kit, nəkotəkəike kəghat wir kəm ilat məmə, 'Nəmə̈linuən
tətatig otəmat.'

9:33: Mak 2:12 **9:34:** Mat 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 **9:35:** Mat 4:23; Mak 1:39 **9:36:** Nam 27:17; 1 King 22:17; Sek 10:2; Mat 14:14; Mak 6:34 **9:37:** Luk 10:2 **10:1:** Mak 6:7; Luk 9:1 * **10:4:** Selot in suah kit itəm in tətətul əskasik o kantri rəhan. Əplan e tiksonari. **10:6:** Jer 50:6 **10:7:** Mat 3:2; 4:17; Luk 10:9,11 **10:9:** Luk 10:4 **10:10:** Luk 10:7; 1 Kor 9:14 **10:12:** Luk 10:5-6

13 Kən okəmə netəmim e nipəgnoa nimə u, nikilat tagien məmə okotos itəmat, kən pəs
rəhatəmat nəghatən rəha nəmə̇linuən tətatig olat. Məto okəmə nikilat təsagienən otəmat,
nəkotəkəike motos nəghatən rəha nəmə̇linuən moatuwin.
14 "Kən okəmə netəmim neen kəsotolkeikeən məmə okotit itəmat nakotuwin e rəhalat
nipəgnoa nimə, o kəsotətəlig-inən rəhatəmat nəghatən, kən nian nəkoatiet e nimə rəhalat, o
rəhalat latuənu, nəkotəkəike motohapispis rəkis nisip e nelkitəmat məmə ilat okotitun məmə
nəmotəuhlin-pən məntaatəmat olat.
15 Nipahrienən iatən kəm itəmat, e nian itəm Uhgin otakil netəmim, nalpinən rəha netəm
min əh in otəskasik pik maprəkis-in nalpinən rəha netəm kotərat aupən e taon mil əh, Sotom
ne Komora."

Netəmim okotol tərat kəm netəmim rəha Iesu

16 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, "Otətəlig-in-tu. Etahl-ipən itəmat nakoatuwin
tahmen e sipsip min itəm kəmotuwin ilugin e kuri iarupin min. Onəkotəkəike motenatig
wir tahmen e malikim, kən itəmat motan mətig tahmen e mənig mak.
17 Onakoatəto wir itəmat o netəmim, məto-inu ilat okotiləs itəmat məmə nəkoatətul e
niganəmti kaonsel rəhalat, kən okotalis itəmat əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən.
18 "Kən məto-inu itəmat netəmim rəhak, okotewkəkan itəmat nakotuwin motətul e
niganəmti etəm-iasol min rəha kapman min, ne kig min məmə onəkotən-iarəp nəghatən
təwir rəhak e niganəmtilat, kən e niganəmti Iaihluə min.
19 Nian ilat okotuwa motiləs itəmat, kən nikitəmat təsəht pikən məmə onəkotuwin motən
məmə naka, o nakotəhrol nulan motəghat. Nəsotəginən məto-inu Narmin Rəha Uhgin, in
otos-ipinə nəghatən itəm onəkotən e nian ətuatip əh.
20 Nəsotəginən məto-inu sənəmə itəmat onəkotəghat, məto Narmin Rəha rəhatəmat Tata,
otos-ipinə nəghatən kəm itəmat məmə nakoatən-iarəp.
21 "Netəmim okotegəhan-in-pən pialat ətuatip min kəm rəhalat tikimir min məmə oko-
tohamnu ilat, kən tata min okotol mihin min kəm nenətilat ətuatip min, kən nisualkələh
okotətul motol nolən ahmen min əm kəm rəhalat tata min ne mama min məmə okotohamnu
ilat.
22 Netəmim rafin okotetəhau itəmat o nərgək. Məto etəm otətul əskasik mətoarus-pən
natimnat min un okotol namnun, kən Uhgin otosmegəh.
23 Nian okotol tərat kəm itəmat e taon kit, kən nakotiet motagim motuwin e taon pisin
kit min. Iatən pahrien kəm itəmat məmə okol nəsotuwin rafinən e taon min rəha Isrel
mətoarus-pən Nəti Etəmim in otuwa min.
24 "Netəmim itəm koatətəlig-in, okol kəsotaprəkis-inən rəhalat iəgətun, kən iolwək min,
okol kəsotaprəkis-inən rəhalat etəm-iasol.
25 Netəm katəgətun ilat, kotəkəike motagien məmə okotuwa motahmen e iəgətun rəhalat,
kən iolwək min kotəkəike motagien məmə okotuwa motahmen e etəm-iasol rəhalat. Io, io
etəm-iasol rəha nimə. Okəmə netəmim neen kotən rat io məmə io Pielsepul, u nərgin kit rəha
Setan, kən okol tahmen min əm e iolwək min rəha nimə rəhak."

Etəmim rəha Iesu
təsəginən etəmim
(Luk 12:2-7)

26 Kən Iesu təmən məmə, "Tol nəhlan, əsotəginən netəmim. Natimat itəm netəmim
koatəfətain, Uhgin otiləs-iarəpa ikin tagəhag ikin, kən natimnat itəm netəmim koatəhluaig-
in, Uhgin otiləs-iarəpa, netəmim rafin kotəplan.
27 Natimnat itəm iatən kəm itəmat e napinəpən, itəmat onəkotəkəike motən-iarəp min
e nəhag-əhagən, kən natimnat itəm iatən anion, itəmat onəkotəkəike motən-iarəp asol e
niganəmti netəmim.
28 "Sotəginən netəmim itəm kotitun nohamnuən nipətitəmat, məto okol kəsotohamnuən
narmitəmat. Məto nəkotəgin Uhgin itəm titun nərəkinən nipətitəmat ne narmitəmat e nigəm
asol.
29 Otəplan-tu. Mənig əlkələh min, netəmim koatol-salim-in məni əkəku əm. Məto okəmə
rəhatəmat Tata Uhgin təsegəhan-inən ilat, okol kit təsimisən.
30 Kən noanutəmat e rəhatəmat-kapə, Uhgin tətafin rafin ilat.
31 !Tol nəhlan, sotəginən! Uhgin tolkeike pik itəmat taprəkis-in mənig əlkələh min əh.
32 "Tol nəhlan, okəmə etəmim otən-iarəp nərgək e niganəmti netəmim, kən io min iatən-
iarəp nərgin e niganəmti rəhak Tata e nego e neai.

10:14: Luk 10:10-12; Wək 13:51 **10:15:** Mat 11:24; Jaj 7 **10:16:** Luk 10:3; Rom 16:19 **10:20:** Mak 13:9-11; Luk 12:11-12; 21:12-15 **10:20:** Jon 14:26 **10:21:** Jon 14:26 **10:24:** Luk 6:40; Jon 13:16; 15:20 **10:25:** Mat 9:34; 12:24; Mak 3:22; Luk 11:15 **10:26:** Mak 4:22; Luk 8:17 **10:28:** Rom 8:31; Jem 4:12 **10:31:** Mat 6:26

33 Məto okəmə etəmim otən-iarəp e niganəmti netəmim məmə in sənəmə rəhak, kən ekən-
iarəp e niganəmti rəhak Tata e nego e neai məmə in sənəmə rəhak.
34 "Nikitəmat təsəhtən məmə emuwa məmə ekələhəu nəmə̈linuən e nətueintən.
Eməsuwamən məmə ekələhəu nəmə̈linuən, məto emuwa məmə ekol netəmim kotəmou.
35 Iatən nəhlan məto-inu emuwa məmə ekol iərman otol timəht ilau rəhan tata, kən pətan
otol timəht ilau rəhan mama, kən pətan otol timəht ilau uhun,
36 kən etəmim otol tikimir ilat atip rəhan min.†
37 "Kən etəmim itəm tolkeike pik rəhan tata ne mama taprəkis-in io, in təsahmenən məmə
otuwa rəhak etəmim. Kən etəmim itəm tolkeike pik netin iərman o pətan taprəkis-in io, in
təsahmenən məmə otuwa rəhak etəmim.
38 Kən etəmim itəm təsiləsən rəhan nig kəmə̈luau muarisig-in io,‡ in təsahmenən məmə
otuwa rəhak etəmim.
39 Kən etəmim itəm tatol pik wək əm məmə rəhan nəmegəhən e nətueintən u in otəwir,
otəmkarəpən e nəmegəhən pahrien. Məto etəmim itəm otimis o nərgək, in otos nəmegəhən
lilin.
40 "Kən etəmim itəm tatos itəmat e nikin agien, kən tahmen əm məmə tatos io e nikin agien.
Kən etəmim itəm tatos io e nikin agien, kən tahmen əm məmə tatos etəm u itəm təmahl-ipa
io.
41 Kən etəmim itəm tatos e nikin agien ien rəha Uhgin, məto-inu in titun məmə suah u in
ien rəha Uhgin, in otos nətouən lan, tahmen əm e itəm ien min koatos. Kən etəmim itəm
tatos e nikin agien etəm ətuatip, məto-inu in titun məmə in etəm ətuatip, in otos nətouən
lan, tahmen əm e etəm ətuatip.
42 Kən etəmim itəm tatos-ipən nəhau ətəp noan-məsin əm kəm rəhak etəmim, məto-inu in
titun məmə rəhak etəmim, nat əpnapin rəhak etəmim in ləhau agin, nipahrienən iatən kəm
itəmat məmə, okol təsəmkarəpənən e rəhan nətouən."

11

Iesu ne Jon Baptais
(Luk 7:18-35)

1 Nian Iesu tinol namnun nəgətunən rəhan netəm tuelef, təmiet ikin əh muwin e taon min e
nitən Kalili, matəgətun netəmim kən matən-iarəp nəghatən rəha Uhgin kəm ilat.
2 E nian əh, Jon Baptais tətatig e kalapus, kən in təməto namnusən e wək itəm Iesu tatol.
Kən təmahl-ipa rəhan neen netəmim kotuwin motətapəh ron məmə,
3 "?Tahro? ?Ik u etəm kəmatən aupən məmə suah kit otuwa, o itimat ekoatəsahgin etəmim
kit min məmə otəpanuwa min?"
4 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otuwin motəplan Jon motən-ipən nat naka itəm
nəmotuwa motəto kən motəplan:
5 netəm niganəmtilat təpis kinoatəplan nat. Kən netəmim itəm nelkilat tərat kinotəto təwir
kən minotaliwək. Kən netəm min u kəmotos nimisən leprosi, nuwigilat tinəwir. Kən netəm
min u matəlgilat təmalu, roiu matəlgilat tinoag, kən netəm min u kəmotimis, kinotəmegəh
min. Kən ian-rat min, roiu əh suah kit tinatən-iarəp namnusən təwir kəm ilat.
6 Etəmim otatig e nəwirən pahrien okəmə in təsəhlmanən rəhan nahatətəən lak o natimnat
itəm io ekol."

Iesu təmə̈ghat-in Jon Baptais

7 Nian netəmim rəha Jon koatitəlig, kən Iesu tinətuoun matəghat-in Jon kəm netəm min
u koatəpələh əh-ikin, matən məmə, "? Aupən, nəmotuwin ikin taruən-aruən ikin məmə
nəkotəplan naka? ?Nəmotuwin məmə nəkotəplan suah kit tahmen e nuwig itəm nimətag
tətahləpik-ahləpik əpnapin əm? Kəp.
8 ?Kən tahro itəmat nəmoatiet, məmə nəkotəplan suah kit itəm tatuwin e napən wir nəmtin
tiəkis? Kəp. Netəm kotuwin e napən wir tol nəhlan, nian rafin kotatig e nimə rəha kig.
9 ?Kən tahro itəmat nəkoatiet, məmə nəkotəplan ien kit? Əwəh, nipahrienən, kən etəmim
əh in ilis taprəkis-in ien.
10 Inu etəm Naoa Rəha Uhgin təmatəghat-in nian Uhgin təmən məmə,

---

10:33: Luk 12:8-9 **10:36:** Maeka 7:6; Luk 12:51-53; † **10:36:** Nuwamən rəha Iesu otol məmə netəmim okotoor ilat min məto-inu, neen okotahatətə lan, məto neen okəsotahatətəən lan, kən moatetəhau. **10:37:** Luk 14:26-27 ‡ **10:38:** Nipəti nəghatən rəha Iesu sənəmə rəhan netəmim okotəkəike kimis e nig kəmə̈luau tahmen əm lan. Nipəti nəghatən u məmə kitat rafin kitiəh kitiəh kotəkəike motegəhan-in məmə Uhgin otol nəwian e nəmegəhən rəhatat. Okəm-naka netəmim okotol nəratən kəm kitat, okəm-naka kitat okotimis o nərgin, o kəm-naka nəratən min əh otəsuwamən e nəmegəhən rəhatat. Kitat kotəruru, məto kotətul matip əm o natigən e nəmegəhən itəm Uhgin tolkeike. **10:39:** Mat 16:24-25; Mak 8:34-35; Luk 9:23-24; 17:33; Jon 12:25 **10:40:** Mak 9:37; Luk 10:16; Jon 13:20 **11:5:** Aes 35:5-6; 61:1

‘Otəplan-tu. Iatahl-ipinə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən.
In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatip.’
11 Nipahrienən iatən kəm itəmat, etəmim tikə itəm təmaiir e nətueintən in ilis taprəkis-in Jon
Baptais, kən məto etəm ləhau agin e nərəmərəən rəha Uhgin, in ilis taprəkis-in Jon.*
12 E nian Jon Baptais təmətuoun matən-iarəp nəghatən rəha Uhgin mətoarus-pa roiu,
nərəmərəən rəha Uhgin in təskasik məmə otol wək matuwin. Kən netəmim itəm kotəskasik
kotalkut pik məmə okotuwin motatig ahgin.
13 Iatən nəhlan məto-inu, aupən agin mətoarus-pa nian rəha Jon, nəghatən min rəha Lou
itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses, ne nəghatən min rəha ien min rəha Uhgin, koatən-iarəp
nərəmərəən rəha Uhgin.
14 Kən okəmə nikitəmat tagien məmə nakotos nətəligən u, ekən məmə Jon in Elaija itəm in
ien kit aupən kəmatən məmə otuwa.
15 Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.
16 “?Netəm min u itəm koatatig roiu, ilat kotəhrol nulan? Ilat kotahmen e nisualkələh itəm
koatəpələh ikin katol maket ikin moatakuhl motaun-in ilat min neen məmə,
17 ‘Itimat emotahl nau kəm itəmat məmə onakoatol danis rəha nagienən lan, məto itəmat
nəkəsotolən danis. Kən itimat emoatasək eiuə rəha nimisən, məto nəsotasəkən kitat min
itimat.’
18 Iatən nəhlan məto-inu Jon təmuwa, kən matətuakəm mətapəs nagwənən matəfak kəm
Uhgin, kən məsənimən wain. Kən netəmim kotən məmə, ‘Suah əh, narmin rat kit tətatig lan.’
19 Məto nian io, Nəti Etəmim, emuwa kən mətagwən kən matənim wain, kən netəmim
kotən məmə, ‘Otəplan-tu, suah əh in etəmim rəha nagwən pikən ne etəmim rəha napisən,
kən motan kələh ilat netəmim rəha nosən məni e takis, ne netəmim itəm nol təfagə.’ Məto
netəmim itəm koatətəu-pən nitunən rəha Uhgin koatol wək wir min. Kən wək wir min əh
koatəgətun məmə nitunən rəha Uhgin in nipahrienən.”

Nahmməən asol otuwa
(Luk 10:13-15)

20 Kən Iesu təməghat əskasik e netəm e taon min əh itəm in təmol nat pispis tepət ikin e
niganəmtilat. Təməghat nəhlan məto-inu ilat kəsotəuhlinən nətəligən rəhalat o rəhalat nolən
rat min.
21 Təmən məmə, “!Itəmat netəm Korasin, kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat! !Itəmat netəm
Petsaeta, kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat! Məto-inu emol pap nat pispis tepət e taon
rəhatəmat! Kən okəmə emol natimnat min əh əpəh Taea ne Saeton aupən, okol netəmim
əh-ikin əh kəmotəuhlin rəhalat nətəligən e nolən rat min, kən ilat kəmotuwin e natimnat rat
motuwin moatəpələh e nəmtap e nigəm motəgətun məmə koatəto tərat agin o rəhalat nolən
rat min.
22 Məto iatən kəm itəmat məmə e nian əh itəm Uhgin otol nalpinən kəm netəmim, nalpinən
rəhatəmat in otəskasik, maprəkis-in nalpinən rəha netəm Taea ne Saeton aupən ikin.
23 “?Kən itəmat netəm Kapaneam, nikitəmat təht məmə Uhgin otiləs-ipər itəmat e ikin rəha
nisiaiiən əpəh e nego e neai? !Kəp! Məto Uhgin otəhlman itəmat nakotuwin ləhau agin, imə
naulisən, məto-inu emol nat pispis tepət e taon rəhatəmat. Kən okəmə emol natimnat min
əh əpəh Sotom, kən netəm ikin kəmotəuhlin rəhalat nətəligən, kən okol Uhgin təməsərəkinən
Sotom, kən təmətatig əm mətoarus-pa u-roiu.
24 Məto iatən kəm itəmat məmə e nian əh itəm Uhgin otol nalpinən kəm netəmim, nalpinən
rəhatəmat in otəskasik, taprəkis-in nalpinən rəha netəm Sotom aupən ikin.”

Itəmat itəm ninotəpou
(Luk 10:21-22)

25 Kən e nian əh, Iesu təməfak matən məmə, “Tata Uhgin, ik Iərəmərə rəha natimnat rafin
ilis e neai ne ləhau e nətueintən. Iatənwiwi ik məto-inu nəməhluaig-in nipəti natimnat min
u e niganəmti netəmim itəm kotenatig motitun wir nat. Kən nəmol-arəp kəm netəmim itəm
kotahmen-pən əm e nisualkələh məmə okotitun wir.
26 Əwəh, Tata, inu nat kit itəm nakolkeike.”
27 Kən Iesu təmatəkəike matən kəm ilat məmə, “Rəhak Tata təmos-ipa nitunən rafin agin
kəm io. Kən suah kit tikə itəm titun wir io u Nəti Uhgin, məmə io pah ətuatip. Məto Tata

---

11:10: Mal 3:1; Luk 1:76 * **11:11:** Ves u tatən məmə wək rəha Jon, in wək itəm tatos nisiaiiən. In tatol əpen-əpenə suatip rəha Kristo itəm Uhgin otahl-ipa, kən in tatən-iarəp məmə Kristo tinatuwa. Wək u in wək asol. Kən Jon in etəm-iasol məto-inu in tatos wək əh. Məto nat kit itəm in təwir taprəkis-in wək rəha Jon, in məmə suah kit tatuwa etəm rəha Uhgin nian in tətahatətə e Iesu Kristo. **11:13:** Luk 16:16 **11:14:** Mal 4:5; Mat 17:10-13; Mak 9:11-13 **11:19:** Mat 9:14 **11:22:** Aes 23; Esik 26-28; Joel 3:4-8; Amos 1:9-10; Sek 9:2-4 **11:23:** Jen 19:24-28; Aes 14:13-15 **11:24:** Mat 10:15; Luk 10:12 **11:25:** 1 Kor 1:26-29

Uhgin əm titun. Kən suah kit tikə itəm titun wir Uhgin, məto io pisin əm u Nəti Uhgin, ekitun,
ne netəmim itəm io emitəpun məmə ekol-arəp Tata Uhgin kəm ilat.
28 "Otuwa ron io, itəmat itəm nəkotol pik wək kən ninotəpou o natipa-inən katipa əfigəm
min, kən ekos-ipinə namegən.†
29 Pəs kotalis rəhak katipa, kən pəs iakaupən məgətun itəmat lan. Iatən nəhlan məto-inu
io etəm mətig, kən rəhak nətəligən in ləhau. Kən onəkotos namegən e rəhatəmat nəmegəhən.
30 Tol nəhlan məto-inu rəhak wək ekos-ipinə kəm itəmat in timətig, kən rəhak katipa in
toigoig."

12

Iərəmərə rəha Sapat
(Mak 2:23–3:6; Luk 6:1-11)

1 Kən e nian əh e Sapat kit, Iesu ne rəhan min netəmim kəmotaliwək motuwin-pən e
nasumən rəha wit, nat kit tahmen e rais, kən rəhan netəmim nəumis təmus ilat, kən
kəmotəhl noa wit kən motun. 2 Məto nian Farisi min kəmotəplan ilat, kən kəmotən-ipən kəm
Iesu məmə, "!Ei, əplan-tu! Rəham netəmim koatol nat kit itəm koatətgəhl Lou rəha Sapat."
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Nəmotafin o kəp, nat naka itəm Kig Tefit təmol
aupən, nian in ne rəhan min netəmim nəumis təmus ilat?
4 In təmuwin imə e Nimə Tapolen Rəha Uhgin, kən mos piret mun itəm pris min kinotos-
ipən rəkis kəm Uhgin. Kən nolən əh tatətgəhl Lou, məto-inu piret əh, Lou tatən məmə pris
min əm kotitun nunən.
5 ?Kən nəmotafin e Lou o kəp, məmə nian rafin e Sapat, pris min əpəh e Nimə Rəha Uhgin,
ilat koatol wək rəhalat itəm tatətgəhl Lou rəha Sapat? Məto Uhgin tatəplan məmə nat əh in
tətuatip əm.
6 Məto iatən kəm itəmat məmə suah kit u ikin-u in ilis taprəkis-in Nimə Rəha Uhgin.
7 E Naoa Rəha Uhgin, in tatən məmə,
'Nat kit tatol nikik tətagien, inu məmə onəkotasəkitun netəmim, məto sənəmə rəhatəmat
sakrifais min itəm nəkoatol moatos-ipa kəm io itəm tatol nikik tətagien.'
Okəmə nəkotitun nipəti nəghatən u, kən netəm min u itəm kotətuatip, okol nəsotakilən ilat
motən məmə ilat koatol nolən rat.
8 Iatən nəhlan məto-inu io, Nəti Etəmim, io Iərəmərə rəha Sapat."
9 Kən Iesu təmiet ikin əh, maliwək matuwin əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən rəhalat.
10 Kən əmun ikin əh, suah kit əh-ikin nelmin təmimis, təsəg-ətuatip-inən. Kən kəmotətapəh
o Iesu məmə, "?Tahro? ?In tətuatip e Lou məmə e Sapat, etəmim titun nol-wirən etəmim
itəm tatimis?" Ilat kəmotətapəh ron məto-inu koategəs-in nat tərat kit rəha Iesu itəm ilat
okotiləs-ipən in e kot ron.
11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Okəmə itəmat kit rəhan kit sipsip, kən sipsip un
tiwig-pən e noakimil e Sapat, nikitəmat təht məmə suah əh otuwin miuw-pər-pa min? !Əwəh!
Otəkəike muwin miuw-pər.
12 !Məto etəmim, in nat keike taprəkis-in sipsip! Kənu, in tətuatip əm e Lou məmə natol
nat itəm təwir e Sapat."
13 Kən təmən-ipən kəm etəm nelmin təmimis məmə, "Əg-ətuatip-in-tu nelməm." Kən
təməg-ətuatip-in nelmin, kən nelmin tinuwa minəwir agin min, tinahmen e nelmin kit min.
14 Məto Farisi min kəmotiet motuwin ihluə minoatəte noa ron məmə okotohamnu Iesu.

Iolwək itəm Uhgin təmitəpun

15 Kən Iesu təmitun nətəligən rəhalat, kən təmiet ikin əh. Kən netəmim tepət kəmotuarisig
in. Kən in təmol-wir nimisən rafin rəhalat kotuwa motəwir min.
16 Kən təmən-iəhau ilat məmə okəsotən-iarəpən in kəm netəmim min.
17 Natimnat min əh kəmotiet məmə nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin otuwa mol
nipahrienən lan. Uhgin təmos-ipən kəm ien Aesea u aupən o nən-iarəpən məmə,
18 "Inu iolwək rəhak itəm io enitəpun rəkis,
iakolkeike pik in, kən nikik tagien pik ron.
Kən io oekol məmə Narmin Rəhak otuwa mərioah lan.
Kən in otən-iarəp nolən ətuatip rəhak ne nosmegəhən rəhak e niganəmti netəmim e nəptən
pisin pisin min.

11:27: Mat 28:18; Jon 1:18; 3:35; 10:15; 17:2 † **11:28:** Nəghatən u 'natipa-inən katipa əfigəm min' tatəghat-in Lou rəha netəm Isrel itəm kotahmen e nat təfigəm məto-inu Lou min u, ilat kotəskasik pik, kən tiəkis o nolən. **11:28:** Jer 31:25
11:30: 1 Jon 5:3 **12:1:** Dut 23:25 **12:2:** Eks 20:10 **12:4:** 1 Saml 21:1-6 **12:4:** Lev 24:5-9 **12:5:** Nam 28:9-10 **12:6:** Mat 12:41-42 **12:7:** Hos 6:6; Mat 9:13 **12:10:** Luk 14:3 **12:12:** Luk 14:5 **12:14:** Jon 5:16
12:16: Mat 8:4; Mak 3:12 **12:18:** Mat 3:17

19 Okol in təsərgəhəuən kən məsagət əfəməhən,
məsəghat pikən ikin netəmim kotargəfimən ilat min ikin.
20 In etəm mətig,
kən in otol təwir kəm netəmim itəm koatəpou kən rəhalat nəsanənən tikə.*
In otol nəhlan mətoarus-pa nolən itəm in tətuatip, otol win e nolən itəm tərat.
21 Kən netəm u sənəmə noanol min rəha Isrel,
ilat okotələhəu-pən əskasik rəhalat nətəligən tətatig lan,
məmə in otosmegəh ilat."

Iesu ne Pielsepul
(Mak 3:20-30;
Luk 11:14-23; 12:10)

22 Kən netəmim kəmotiləs suah kit motuwa kəm Iesu itəm niganəmtin təpis kən təsəghatən
məto-inu narmin rat kit tətatig lan. Kən Iesu təmol-wir min, kən suah əh tənatəplan nat kən
minatəghat.
23 Kən netəmim rafin narmilat təmiwig motən məmə, "?Okəmə naka suah u in Mipi Kig
Tefit itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa?"
24 Kən nian Farisi min kəmotəto nat əh ne nəghatən lan, kən kəmotən məmə, "Suah əh
tatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən əm rəha Pielsepul u etəm-iasol rəha narmin rat
min."
25 Məto Iesu titun nətəligən rəhalat, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə netəmim e
kantri kit koatoor ilat min, kən okotərəkin rəhalat kantri. Kən tahmen-pən əm e taon kit o
latuənu kit, okəmə netəmim kotoor ilat min, kən okotərəkin taon un o latuənu un.
26 "Kən okəmə Setan tatəhg-iarəp narmin rat min rəhan e netəmim, kən tatol atip əm
tikimir kəm in. ?Kən otahro nulan, rəhan nərəmərəən otətul?
27 ?Kən okəmə io iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha Pielsepul, kən tahro e
rəhatəmat min netəmim? ?Ilat koatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha pah? ?Rəha
Setan? Kəp. Kən tərat məmə nakoatən məmə io iatol nəhlan. Tol nəhlan, rəhatəmat netəmim
okotakil nəghatən min rəhatəmat, motən məmə in neiueiuəən.
28 Məto okəmə iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin, kən
nərəmərəən rəha Uhgin tinuwa rəkis otəmat.
29 "Kən ekən e suatip kit min tol nulan məmə, etəmim kit tikə məmə titun nuwinən e nimə
rəha etəmim kit itəm təsanən məmə otəmik rəhan natimnat. Məto otaupən məlis ətain etəm
u itəm təsanən, uarisig təpanuwin imə məmki-rəkis rəhan natimnat.
30 "Etəm u itəm təsuarisig-inən io, in rəhak tikimir. Kən etəm u itəm təsargətainən sipsip
min, in tatoor ilat kotagim atit.
31 Tol nəhlan iatən kəm itəmat məmə, Uhgin otafəl rəkis nolən rat min rafin pisin pisin,†
ne nəghatən rat min rafin pisin pisin itəm netəmim koatən lan, məto otol nalpinən kən
məsaluinən nəghatən rat min itəm netəmim koatən e Narmin Rəhan.
32 Kən okəmə etəmim tatən rat io, Nəti Etəmim, kən Uhgin otaluin kən məsalpinən. Məto
etəmim itəm tatən rat Narmin Rəha Uhgin, Uhgin okol təsaluinən nian kit, e nətueintən u,
ne e nian itəm tatuwa.‡
33 "Okəmə nig in təwir, kən noan in təwir, okəmə nig in tərat, kən noan in tərat. Tol nəhlan
məto-inu itəmat nəkotəplan əm e noa nig məmə nig in təwir o nig in tərat.§
34 !Itəmat nəkotahmen e sinek! Itəmat noatol nolən eko-eko, kən itəmat netəm nakotərat.
Okol nəsotənən nat təwir kit, məto-inu nian etəmim tatəghat, tatən əm nat naka itəm tərioah
e nikin.
35 Etəmim itəm nətəligən təwir tərioah e nikin, nian rafin in tatən nat itəm in təwir. Kən
etəmim itəm nətəligən rat tərioah e nikin, nian rafin in tatən nat itəm tərat.
36 Iatən kəm itəmat məmə e nian Uhgin otakil netəmim lan, netəmim okotəkəike kən-iarəp
kəm in məmə tahro ilat kəmoatən nəghatən rat əpnapin min rafin rəhalat.

---

* **12:20:** Nəghatən Kris ətuatip rəha ves 20 tatən məmə, "Okol təsatgəhlən nuwig kit itəm təmeko, kən okol təsəmkəmis agin-əhən wik rəha lait itəm tatəhaniəm əm." **12:21:** Aes 42:1-4 **12:24:** Mat 9:34; 10:25 **12:28:** Wək 10:38; 1 Jon 3:8 **12:30:** Mak 9:40; Luk 9:50 † **12:31:** Uhgin tətafəl rəkis nolən rat min nian netəmim kotəuhlin rəhalat nətəligən kən moatətapəh-in məmə in otaluin məsalpinən rəhalat nolən rat min. **12:31:** Hip 6:4-6 ‡ **12:32:** Netəmim neen kotən məmə nəghatən u tatəghat-in netəm min u itəm kəmoatən məmə Iesu tatol-wir netəmim e nəsanənən rəha Setan. Tahmen əm məmə ilat kotaun-in məmə Narmin Rəha Uhgin in Setan. Netəmim neen min kotən məmə nəghatən u tatəghat-in netəmim itəm kəsotahatətəən əh e Iesu, kən motapəs wək rəha Narmin Rəha Uhgin. § **12:33:** Nipəti nəghatən rəha Iesu məmə in etəm təwir məto-inu tatol əm natimnat wir min. **12:33:** Mat 7:16-20 **12:34:** Mat 3:7; 15:18; Luk 3:7; 6:43-45

37 Tol nəhlan, in otakil rafin nəghatən pisin min rəhatəmat, məmə itəmat netəm kotətuatip
o netəm kotərat."

Nəmtətin rəha Jona
(Mak 8:12; Luk 11:29-32)

38 Kən iəgətun min neen rəha Lou ne Farisi min kəmotən-ipən kəm in məmə, "Iəgətun.
Ekotolkeike məmə ekotəplan nəmtətin kit itəm tapispis itəm ik onəkol.";
39 Məto təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat netəm roiu ne, nakotərat, nəmotapəs
rəhatəmat nahatətəən o Uhgin, tahmen e pətan kit tapəs rəhan iərman matətəu-pən suah
pisin. Kən roiu nakotolkeike məmə ekol nəmtətin kit itəm otəgətun məmə emisi-pən o Uhgin.
Məto Uhgin otos-ipən əm nəmtətin kitiəh əm, kən inəh nəmtətin rəha ien əh Jona.
40 Tahmen əm məmə Jona təməməhl e nian kisil lapin ne nərauiəgən e nərpi nəm asol, kən
Nəti Etəmim, in otəməhl nian kisil lapin ne nərauiəgən əpəh e niki nəptən.
41 "E nian əh itəm Uhgin otakil netəmim rafin, kən netəm Nineva aupən, ilat okotətul
motən-iarəp məmə itəmat noanol rəha Isrel nakotərat. Okotitun nənən nəhlan məto-inu
nian ilat kəmotəto nəghatən rəha ien əh Jona, ilat kəmotəuhlin rəhalat nətəligən o rəhalat
nolən rat min. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Jona tinuwa.
42 Kən e nian əh itəm Uhgin otakil netəmim rafin, kən kwin rəha nəptən pis ikin, in otətul
mən-iarəp məmə itəmat netəm nakotərat. Otitun nənən nəhlan məto-inu, in təmiet e nikalin
nəptən əpəh isəu agin, kən maliwək muwa məmə otəto nəghatən rəha Kig Solomon itəm
tenatig wir. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Kig Solomon tinuwa.
43 "Nian narmin rat tiet e etəmim, kən in otuwin maliwək mətan əpəh ikin nig ne niamitə
tikə ikin, kən nəhau tikə ikin, mategəs-in ikin otatig mameg ikin, məto təsəplanən.
44 Kən tən atip əm kəm in məmə, 'Ekitəlig-pən e rəhak nimə itəm emisi-pən ikin.' Kən nian
tuwa məplan nimə, etəmim tikə ikin, kən kəmafəl, kən məlin wir natimnat.
45 Kən tuwin mit narmin rat sepin min itəm kotərat pik taprəkis-in in, kən motuwin imə
motatig, kən natigən rəha suah əh roiu tərat pik taprəkis-in rəhan natigən itəm aupən. Kən
kotahmen əm e itəmat netəm kotərat itəm nəkotatig roiu."

Mama rəha Iesu ne pian min
(Mak 3:31-35; Luk 8:19-21)

46 Nian Iesu tatəghat əh kəm netəmim, kən rəhan mama ne pian min koatətul əpəh ihluə
moatətapəh-in məmə okotəghat kəm in.
47 Kən etəmim kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Rəham mama ne piam min əpəh ihluə
koatətul. Ilat kotolkeike məmə okotəghat kəm ik."*
48 Kən Iesu təmən-ipən kəm suah əh itəm təmən-iarəp məmə, "?Pah u rəhak mama, kən
pah u piak min?"
49 Kən məg-ətuatip-in-pən nelmin məgətun-pən rəhan netəmim, kən mən məmə, "!Inu
rəhak mama ne piak min!
50 Iatən nəhlan məto-inu pah u tatol nəwia rəhak Tata əpəh ilis e nego e neai, in piak, ne
winik, ne rəhak mama."

13

Nimaa nəghatən e nəptən
(Mak 4:1-20; Luk 8:4-15)

1 E nian ətuatip əh, Iesu təmiet e nimə muwin matəpələh əpəh iuəhkir e nikali Lek Kalili.
2 Məto-inu netəmim tepət kəmotuwa kətul kitəlau in, kən in təmuwin e bot kit matəpələh.
Kən netəmim kəmoatətul ipar.
3 Kən in təmən-ipən natimnat tepət kəm ilat e nimaa nəghatən min.
Təmən məmə, "Etəmim kit təmuwin məmə oteatəgtəg rəhan nikuti wit əpəh e rəhan
nasumən.
4 Kən nian təmərakin-rakin rəhan nikuti wit, neen kəmotisas-pən e suatip, kən mənig min
kəmotuwa motun ilat rafin.
5 Kən nikuti wit neen kəmotisas-pən e nəptən itəm kəpiel iuəhkir əm. Kəmotəwiə uəhai əm
məto-inu nəptən noan məsin əm.
6 Məto nian mitgar tər, kən məhg ilat koatauke-auke məto-inu nokilat təseiuaiu pikən.
7 Kən nikuti wit neen kotisas-pən e niki nəlkosik, kən nian nikuti wit kotəwiə məto nəlkosik
tətatu-atu ilat kən kəmotamis.

12:38: Mat 16:1; Luk 11:16; Jon 6:30 **12:39:** Jona 1:17; Mat 16:4; Mak 8:12 **12:40:** Jona 1:17 **12:41:** Jona 3:5 **12:42:** 1 King 10:1; 2 Kron 9:1 **12:45:** Luk 11:24-26; 2 Pita 2:20 * **12:47:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghtən Kris aupən, ves 47 tikə. **12:50:** Rom 8:29 **13:2:** Luk 5:1-3

8 Kən nikuti wit neen min kəmotisas-pən e nəptən itəm təwir, kən kəmotoe-in noalat, neen
noalat wan-hanrit, neen noalat sikiste, neen noalat tate.
9 Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.”
10 Kən netəm rəha Iesu kəmotuwa motətapəh ron məmə, “?Tahro natəghat kəm netəmim
e nimaa nəghatən min?”
11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iatən nəhlan məto-inu itəmat un, Uhgin təmerəh
e suatip otəmat məmə itəmat onəkotitun nəghatən anion min rəha nərəmərəən rəha Uhgin.
Məto ilat əh, Uhgin təməserəhən e suatip nulan olat.
12 Tol nəhlan məto-inu, etəm u itəm rəhan əh-ikin nitunən, Uhgin otos-ipən min nitunən
kəm in, kən rəhan nitunən in otepət pik. Məto etəm u itəm rəhan nitunən tikə, Uhgin otos-
irəkis rafin rəhan nitunən itəm nikin təht məmə in tatos.
13 Iatəghat e nimaa nəghatən kəm ilat məto-inu ilat koatəplan pap məto kəsotitunən, kən
ilat koatəto pap məto kəsotitun wirən.
14 Nəmegəhən rəhalat tatol nəghatən rəha ien Aesea tatuwa matol nipahrienən lan. In
təmən məmə,
‘Okoatəto, moatəto, moatəto,
məto okol kəsotitunən.
Kən okoatəplan, moatəplan, moatəplan,
məto okol kəsotitunən nian kit.
15 Tol nəhlan məto-inu nikilat tinuwa məskasik,
kən kinotəpou-in nətəlig-inən,
kən motahtosig-in niganəmtilat.
Okəmə təsolən nəhlan, okəm-naka ilat okotəplan e niganəmtilat,
kən ilat okotətəlig-in e matəlgilat,
kən nikilat otəmət-mətig,
kən okotitun,
kən okotəuhlin-pa ilat ron io məmə ekosmegəh ilat.’
16 Məto itəmat u, Uhgin təmawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat, kən nian nəkotəplan,
nəkotitun, kən nian nakotəto, nəkotitun.
17 Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə, ien min tepət ne netəm ətuatip min tepət
kəmotolkeike pik məmə okotəplan nat naka itəm nakoatəplan, məto kəsotəplanən. Kən
motolkeike pik məmə okotəto nat naka itəm nakoatəto, məto kəsotətoən.”
18 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Itəmat otətəlig-in wir-tu məmə nəkotitun nipəti
nimaa nəghatən rəha etəm u itəm təmərakin nikuti wit.
19 Nikuti wit itəm təmisas e suatip, in tahmen e etəmim itəm təto nəghatən rəha
nərəmərəən rəha Uhgin, məto in təsitunən. Kən Setan tuwa mos-irəkis uəhai əm nəghatən
əh itəm təmuwin e nikin.
20 “Kən nikuti wit itəm təmisas-pən e nisip itəm kəpiel iuəhkir əm, in tahmen e etəmim
itəm tatəto nəghatən rəha Uhgin, kən mos e nikin agien,
21 məto nokin təseiuaiu pikən, kən tatətul əm o nian əkuəkir əm. Nian nəsəsauən, o nəratən
tuwa e nəmegəhən rəhan o nəghatən əh, kən təme uəhai əm e rəhan nahatətəən.
22 “Kən nikuti wit itəm təmisas-pən e niki nəlkosik, in tahmen e etəmim itəm təto nəghatən
rəha Uhgin, məto rəhan nətəligən tatuwin pik o natimnat rəha nətueintən, kən in tolkeike
məmə rəhan nautə otepət, kən nətəligən min əh kotatu-atu nəghatən rəha Uhgin, kən
nəghatən əh təsoe-inən noan.
23 “Məto nikuti wit itəm təmisas-pən e nəptən wir, in tahmen e etəmim itəm təto nəghatən
rəha Uhgin kən mitun nipətin. Kən e nəmegəhən rəhan, in otoe-in noan, nian neen noan
wan-hanrit, nian neen noan sikiste, kən nian neen noan tate.”

Nimaa nəghatən e manuwihl itəm tərat

24 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min kəm ilat matən məmə, “Nərəmərəən rəha
Uhgin, in tahmen e etəmim kit itəm təmərakin nikuti wit e rəhan nasumən.
25 Məto nian in ne rəhan min netəmim kəmoatapil, rəhan kit tikimir təmuwin mərakin
nikuti manuwihl rat min e rəhan nasumən, kən magim.
26 Kən nikuti wit wir min kəmotəwiə motol iahgin motol noalat. Məto e nian əh, nikuti
manuwihl rat min kəmotər min motuwa motol iahgin.
27 “Kən slef min rəha etəmim əh, kəmotuwa motəplan in, motən məmə, ‘Etəm-iasol. ?
Nikuti wit min itəm nəmərakin e rəham nasumən, ilat nikuti wit wir min əm, o kəp? ?Məto
tahro nikuti manuwihl rat min kinotər?’
28 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Tikimir kit təmol nat əh.’

13:12: Mat 25:29; Mak 4:25; Luk 8:18; 19:26 **13:15:** Aes 6:9-10; Jon 12:40; Wək 28:26-27 **13:17:** Luk 10:23-24
13:22: Luk 12:16-21; 1 Tim 6:9-10,17

"Kən rəhan slef min kotən-ipən kəm in məmə, '?Məto tahro? ?Nakolkeike məmə itimat ekotuwin kew rəkis manuwihl rat min əh?'
29 "Məto təmən-ipən kəm ilat məmə, 'Kəpə. Otapəs. Okəmə itəmat nakotuwin kew rəkis manuwihl rat min, kən məta nakotew rəkis min wit wir min.
30 Pəs ilau kərən əm kuər mətoarus-pən wit tinimətə. Kən ekən-ipən kəm netəmim itəm okotəuləк-in wit məmə ilat okotaupən motew rəkis manuwihl itəm tərat motəlis o nərakin-pənən e nigəm. Uarisig okotəuləк-in wit wir min moatəmik moatuwa e nipəgnoa nimə rəhak itəm katəlin nagwənən ikin.' "

Nimaa nəghatən e
*nikuti mastat**
(Mak 4:30-32; Luk 13:18-19)
31 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min kəm ilat məmə, "Nərəmərəən rəha Uhgin in tahmen e nikuti mastat itəm etəmim təmos muwin məfe e rəhan nasumən.
32 Nikuti mastat əh in nətin agin, məto nian in otəwiə, in otuwa iahgin tahmen e nig kit, kən mənig min itəm koatiwig ilis okotuwa motol nimaalat e nelmin min."

Nimaa nəghatən e is
(Mak 4:33-34; Luk 13:20-21)
33 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min məmə, "Nərəmərəən rəha Uhgin in tahmen-pən e is noan məsin itəm pətan kit tətalkin e flaoa tepət itəm kəmol-pən e pesin asol, kən tətahl flaoa rafin tətasis matol iahgin."
34 Natimnat min əh rafin, Iesu təmuəh nimaa nəghatən lan kəm netəmim. Nipahrienən məmə təməsənən nat kit kəm ilat okəmə təməsuəhən nimaa nəghatən.
35 Nolən əh təmol nəghatən rəha ien aupən tatuwa matol nipahrienən lan. Təmən məmə, "Ekən-iarəp rəhak nəghatən e nuəhən nimaa nəghatən min.
Ekən-iarəp natimnat itəm eməhluaig-in ilat nian emətuoun matol nətueintən mətoarus-pa u-roiu."

Iesu təmən nipəti nimaa nəghatən e manuwihl
36 Kən Iesu təmiet rəkis e netəmim, kən muwin e nipəgnoa nimə kit. Kən rəhan min netəmim kəmotuwa ron motətapəh məmə, "Ən-tu kəm itimat nipəti nimaa nəghatən e manuwihl itəm təmər e nasumən."
37 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Etəmim itəm təmərakin nikuti wit e nasumən, inu io, Nəti Etəmim.
38 Kən nasumən, in nətueintən, kən nikuti wit wir min, ilat u netəmim rəha Uhgin itəm tatərəmərə elat. Kən manuwihl rat min, ilat netəmim rəha Setan.
39 Kən tikimir itəm təmuwin mərakin manuwihl rat, in Setan. Kən nian okəuləк-in nasumən, in namnun nian, kən netəmim itəm koatəuləк e nasumən, ilat u nagelo min.
40 Okotəmik manuwihl rat motan-ətip e nigəm, nolən əh tahmen əm e namnun nian.
41 "Io Nəti Etəmim, ekahl-ipinə nagelo min rəhak okotuwin ikin iatərəmərə ikin, motoe rəkis natimnat rafin ne netəmim rafin itəm koatiuw-pən netəmim o nolən təfagə rat min.
42 Ilat okotərakin-pən ilat e nigəm asol, kən ikin əh netəmim okotasək kən moatəgətain nəluilat min.
43 Kən netəm kotətuatip okotasiə tahmen e mit e nərəmərəən rəha rəhalat Tata Uhgin. Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min u."

Nimaa nəghatən e bokis məni itəm tatəhluaig
44 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, "Nərəmərəən rəha Uhgin in tahmen e bokis məni kit itəm tatəhluaig e nəptən kit. Kən etəmim kit təmətan məplan bokis məni əh, kən tatig mitənim min. Nikin təmagien pik, kən təmuwin mol-salim-in natimnat rafin rəhan, kən mos-nəmtin nəptən əh."

Nimaa nəghatən e kəpiel perel
45 Kən Iesu təmən məmə, "Nərəmərəən rəha Uhgin in tahmen e etəmim itəm tategəs-in natimnat, kən matol-salim-in min. Kən in tategəs-in kəpiel wir min nəmtilat tiəkis, katən məmə perel.
46 Nian təməplan perel kit itəm təwir pik agin, kən in təmuwin mol-salim-in rəhan natimnat rafin, kən muwin mos-nəmtin perel əh kən miləs rəhan."

Nimaa nəghatən e net rəha niuwən nəm

---

* **13:30:** Mastat in nig itəm katol-pən nikutin e nagwənən məmə tatəpien wir. Nikutin in natiəkəku agin. **13:35:** Sam 78:2 **13:40:** Sam 78:2 **13:41:** Mat 24:31; 25:31; Mak 13:27 **13:42:** Mat 8:12 **13:43:** Mat 8:12

47 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgin in tahmen e nian netəmim
koatərakin-pən net əpəh itəhəi moatos nəm pisin pisin min lan.
48 Nian net tinərioah e nəm, kən kotiuw-par net, kən motoor nəm min motaii-pən nəm
wir min e kətim asol min rəhalat, məto okotərakin nəm itəm kotərat. 49 Kən e namnun nian,
nagelo min okotuwa motos-irəkis netəmim itəm kotərat o netəmim itəm kotətuatip,
50 kən motərakin-pən netəm kotərat e nigəm asol, kən ikin əh netəmim okotasək
moatəgətain nəluilat.
51 “?Itəmat nəkotitun natimnat min un, o kəp?” Kən ilat kəmotən kəm in məmə, “Əwəh.”
52 Kən təmən kəm ilat məmə, “Tol nəhlan, iəgətun min rafin rəha Lou itəm kəməgətun wir
ilat e nərəmərəən rəha Uhgin, kotahmen e etəm-iasol rəha nimə itəm rəhan nautə tepət. Kən
nian kit in tatos-irəkis nat wi e rəhan nautə, kən nian kit min tatos-irəkis nat oas.”†

Ien itəm kəsisiai-inən
(Mak 6:1-6; Luk 4:16-30)

53 Nian Iesu tinol namnun nuəhən nimaa nəghatən min əh, kən təmiet ikin əh,
54 muwin iman ikin. Kən təmatəgətun netəmim əpəh e nimə rəha nuəfiminən, kən
narmilat təmiwig, kən kotən məmə, “?Suah u təmiləs hiə nenatigən əh ne nəsanənən əh o
nolən nat pispis min?
55 Suah əh, kitat kotitun wir in. ?In neti etəmim itəm tatol nimə, o kəp? ?Kən rəhan mama,
in Meri, kən pian min ilat Jemes, ne Josep, ne Saimon, ne Jutas, o kəp?
56 ?Kən rəhan kaka min kitat min ilat, o kəp? ?Təmos hiə nitunən o nolən natimnat min
əh?”
57 Kən nikilat təsagienən ron kən motəuhlin məntaalat ron.
Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə suah kit in ien, netəmim rafin koatisiai-in.
Məto rəhan min netəmim əpəh latuənu ne rəhan min netəmim e nipəgnoa nimə rəhan, ilat
əm kəsotisiai-inən.”
58 Kən təməsolən nat pispis tepət ikin əh, məto-inu ilat kəsotahatətəən lan.

14

Kig Herot Antipas
təməghat o Iesu
(Mak 6:14-29; Luk 9:7-9)

1 E nian əh, Kig Herot Antipas u tatərəmərə e nitən Kalili, təmətо namnusən rəha Iesu.
2 Kən təmən-ipən kəm rəhan etəm-iasol min məmə, “Suah u in Jon Baptais itəm təməmegəh
min e nimisən. Tol nəhlan tatos nəsanənən əh o nolən nat pispis min.”

Nimisən rəha Jon Baptais

3-4 Herot Antipas təməghat nəhlan məto-inu in təmohamnu rəkis Jon Baptais. Inu
namnusən e nimisən rəha Jon Baptais, tol min-nulan.
Aupən ikin, Kig Herot Antipas təmakləh-in Herotias u pətaguihl rəha pia Herot u, Filip
Kitiəh. Kən Jon təmən-ipən kəm in məmə, “Təsətuatipən məmə nəkiləs pətan u, məto-inu
nakatətgəhl Lou.” Kən Herot Antipas təmaskəlim Jon o Herotias, məlis ətain, miləs-ipən e
kalapus.
5 Herot Antipas tolkeike məmə in otohamnu Jon, məto təməsolən məto-inu tatəgin
netəmim. Ilat koatisiai-in Jon moatən məmə in ien kit.
6 Məto nian kit, Herot Antipas təmol lafet kit rəha nian təmaiir lan, kən pətan əkəku, nəti
Herotias, təmol danis aupen e niganəmti netəmim rafin. Kən rəhan nolən danis təmol Herot
Antipas nikin təmuwin pik lan,
7 kən tol nəhlan, in təmən-iəkis mos noanawil məmə in otos-ipən nat naka itəm pətan
əkəku əh tolkeike.
8 Kən Herotias təməghat kəm nətin, kən nətin təmən-ipən kəm Herot Antipas məmə, “Os
rəhn-kapə Jon Baptais e plet kit muwa ikin-u mos-ipa kəm io roiu.”
9 Kən kig, nikin təpou. Məto təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə ilat okotol nəwia nəti
Herotias, məto-inu o rəhan noanawil ne nəniəkisən itəm təmol e niganəmti netəmim.
10 Kən təmahl-ipən netəmim neen kotuwin e kalapus, kən ilat kəmotətatip rəkis rəhn-kapə
Jon ikin əh,
11 motələhəu-pən e plet kit, motos motuwa, motos-ipən kəm nəti Herotias, kən in təmos-
ipən kəm rəhan mama.

13:50: Mat 13:42; Luk 13:28 † **13:52:** Kəm-naka nəghatən u ‘nat oas’ tatəghat-in nəghatən rəha Uhgin itəm kəmətə rəkis e Naoa Rəha Uhgin əpəh e Oltesteman, kən nəghatən u ‘nat wi e rəhan nautə’ tatəghat-in nəgətunən wi rəha Iesu.

13:54: Jon 7:15 **13:55:** Jon 6:42 **13:57:** Jon 6:42 **14:3-4:** Lev 18:16; 20:21; Luk 3:19-20 **14:5:** Mat 21:26

12 Kən netəmim rəha Jon kəmotuwɨn motɨləs nɨpətɨn motuwɨn motɨtənɨm, kən motuwɨn
motən-ɨpən kəm Iesu.

Iesu təmagwən netəmim
faif-taosan
(Mak 6:30-44; Luk 9:10-17; Jon 6:1-14)

13 Nian Iesu təmətо namnusən əh, kən təmətɨpən e bot kit muwɨn əpəh ikɨn kikə-kikə ikɨn.
Mətо nian nɨmanin netəmim kəmotɨtun ikɨn təmuwɨn ikɨn, ilat kəmotiet e rəhalat latuənu
mɨn motaliwək ipar motuarisɨg-in Iesu.
14 Nian Iesu təmuwar, təməplan nɨmanin netəmim tepət, kən nɨkin təmahmə olat
matakeike ilat, kən mol-wɨr nɨmɨsən mɨn rəhalat.
15 Kən ehnaipən iuəhkɨr o napinəpən, rəhan mɨn netəmim kəmotuwa ron moatən məmə,
“Ikɨn-u, ikɨn kikə-kikə ikɨn, kən otəsuwəhən talugɨn. Ahl-ɨpən nɨmanin netəmim məmə
okotuwɨn latuənu mɨn motos-nəmtɨn nɨgɨlat neen nagwənən.”
16 Kən Iesu təmən-ɨpən məmə, “Kəp. Otəpəs əm ilat kotatɨg, kən itəmat əm otagwən ilat.”
17 Mətо komotən-ɨpən kəm in məmə, “Itɨmat ekoatos əm pɨret faif ne nəm kəiu.”
18 Kən təmən məmə, “Otos motuwa kəm io.”
19 Kən mən-ɨpən kəm netəmim məmə okotəpələh ləhau e manuwɨhl. Kən təmos pɨret faif
ne nəm kəiu əh, masɨpər əpəh e neai, matəfak-pən ron, kən məmkas pɨret. Kən təmos-ɨpən
kəm rəhan mɨn netəmim, kən ilat kotos-ɨpən kəm nɨmanin netəmim.
20 Kən ilat rafɨn kəmotagwən, nərpɨlat tasis. Kən nɨmɨsmɨsɨ nagwənən itəm kəmotapəs,
netəmim rəha Iesu kəmotaii-pən e kətɨm asol ilat tuelef itəm kəmotər kər wɨr.
21 Kən netəmim itəm kəmotagwən, nəman əm tahmen e faif-taosan, mətо kəsafinən
nɨpɨtan ne nɨsualkələh.

Iesu təmaliwək e nəhau
(Mak 6:45-52; Jon 6:16-21)

22 Kən Iesu təmən kəm rəhan netəmim məmə ilat okotətɨpən e bot motaupən moatuwɨn
entənɨpən-pən e lek, mətо in otahl-ɨpən netəmim kotɨtəlɨg-pən iməlat mɨn ikɨn.
23 Nian tɨnahl-ɨpən rəkɨs netəmim, kən muwɨn əpəh ilɨs e nɨtot kit in pɨsɨn əm, məmə otəfak.
Nian tɨnalugən, Iesu pɨsɨn əm əh-ikɨn,
24 mətо bot tɨnuwɨn rəkɨs ilugɨn e lek, kən tɨnatɨləs pɨkən nɨmətag, kən peau-peau mɨn
kɨnoatoh bot.
25 Kən lapɨn iuəhkɨr o nianən, Iesu təmaliwək e nətuei nəhau muwa olat.
26 Mətо nian netəmim rəha Iesu kəmotəplan in tətaliwək e nətuei nəhau, kən kəmotəgɨn
pɨk moatən məmə, “!Ei, narmɨ etəmim kit!” Kən kəmotasək əfəməh mətо-inu koatəgɨn.
27 Mətо uəhai əm, Iesu təməghat kəm ilat məmə, “!Ei, nɨkitəmat tətul məha-məha. Io əpəh.
Sotəginən!”
28 Kən Pita təmə, “Iərəmərə, okəmə ik pahrien, kən aun-in io ekaliwək e nətuei nəhau
mɨnə.”
29 Kən Iesu təmən-ɨpən məmə, “Wa.”
Kən Pita tiet e nətuei bot, kən maliwək e nətuei nəhau matuwɨn o Iesu.
30 Mətо nian təməplan nɨmətag, kən nɨkin təməgɨn pɨk, kən mɨnətuoun mətamnɨm
mətasək-pən o Iesu matən məmə, “!Iərəmərə, asitu lak!”
31 Kən roiu agɨn, Iesu təmea-pən maskəlɨm Pita, kən mən-ɨpən kəm in məmə, “Ik rəham
nahatətəən təkəku agɨn. ?Tahro rəham nahatətəən təkəku lak?”
32 Kən nian kəmuətɨpən e bot, kən nɨmətag təmurahl nelmɨn.
33 Kən ilat e nətuei bot kəmotos-ɨpən nɨsiaiiən asol kəm in moatən məmə, “Pahrien, ik Nəti
Uhgɨn.”
34 Nian kɨnotuwɨn entənɨpən-pən, kəmotuwar e nəptən Kenesaret.
35 Kən nian netəmim əh-ikɨn əh kɨnotɨtun Iesu, kotahl-ɨpən nəghatən tuwɨn mɨtəlau o
netəmim e latuənu mɨn rafɨn əh-ikɨn. Kən kəmotos rəhalat mɨn netəmim itəm koatɨmɨs
motuwa o Iesu,
36 kən kəmotəkəike o Iesu məmə ilat itəm koatɨmɨs okotek əm nɨpəgnəmtɨ kot rəhan. Kən
ilat rafɨn itəm kəmotek nɨpəgnəmtɨ kot rəhan, rəhalat nɨmɨsən təmɨkə, kən kəmotəwɨr.

15

Nat itəm tatol
etəmim tamkɨmɨk
(Mak 7:1-23)

14:19: Mat 15:35-39; Mak 8:6-10 **14:23:** Luk 6:12; 9:28 **14:26:** Luk 24:37 **14:31:** Mat 8:26; Mak 4:39 **14:36:** Mat 9:20-21; Mak 6:53-56

1 Kən Farisi min neen ne iəgətun min neen rəha Lou kəmotisi-pən Jerusalem motuwa o Iesu.
Kən motətapəh ron məmə,
2 “? Tahro rəham netəmim koatətgəhl kastom rəhatat itəm rəhatat pipi min aupən
kəmotəgətun kitat lan? Ilat kotagwən, məto kəsotaupənən motaikuas e nelmilat.”
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Məto tahro itəmat min nakoatətgəhl Lou rəha
Uhgin o naskəlim əskasikən kastom rəhatəmat?
4 Iatən nəhlan məto-inu, Uhgin təmən məmə, ‘Nəkotəkəike motisiai-in rəhatəmat tata ne
mama,’ kən təmən min məmə, ‘Etəmim itəm otəghat rat e rəhan tata o mama, okəkəike
kohamnu.’
5 Məto itəmat nakotən məmə, okəmə suah kit rəhan kit məni əh-ikin itəm in titun nasituən
e rəhan tata ne mama lan, in titun nənən kəm ilau məmə, ‘Kəsi, emələhəu pisin məni u məmə
rəha Uhgin,’
6 kən okol in otəsisiai-inən rəhan tata, kən məsos-ipənən məni u kəm in. E nolən əh, itəmat
noatol nəghatən rəha Uhgin tatol nat əpnapin lan, məto-inu itəmat nakotolkeike məmə
nakotaskəlim kastom rəhatəmat min əm.
7 !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Ien Aesea təməghat-in itəmat ətuatip
nian təmatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin itəm tatən məmə,
8 ‘Netəm min u koatisiai-in io e nohlilat əm,
məto nikilat isəu ron io,
9 Rəhalat nolən rəha nəfakən ron io in nat əpnapin əm,
kən nian koatəgətun, koatən məmə nəghatən min rəhak,
məto in nəghatən min rəha netəmim əm.’ ”
10 Kən Iesu təmaun-in netəmim məmə okotuwa ron, kən mən-ipən kəm ilat məmə,
“Otətəlig-in-tu, kən motitun nat u.
11 Nat naka itəm katun, təsolən etəmim tamkimik e niganəmti Uhgin, məto nat naka itəm
tatiet e nohli etəmim, in tatol etəmim tamkimik e niganəmti Uhgin.”
12 Kən rəhan netəmim kotuwa ron moatətapəh məmə, “?Nəkitun məmə Farisi min, nikilat
tərat nian kəmotəto nəghatən əh?”
13 Kən təmən-ipən məmə, “Nig min rafin itəm rəhak Tata əpəh e nego e neai təməsəfeən,
okew-pər ilat nokin.
14 Apəs ilat. Ilat koatit netəmim, məto niganəmtilat təpis. Okəmə etəmim itəm niganəmtin
təpis tit etəmim kit min itəm niganəmtin təpis, kən ilau kərən okiaiwig-pən e noakimil.”
15 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Ən-tu nipəti nimaa nəghatən kəm itimat.”
16 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “? Itəmat rəhak netəmim, məto itəmat min
nəsotitunən əh?
17 ?Nəkotitun o kəp məmə, nat naka itəm tatuwin e nohli etəmim meiuaiu e nərpin, kən
miet min e nipəti etəmim?
18 Məto natimnat itəm tatisi-pən e niki etəmim kən matiet e nohli etəmim, matol etəmim
tətamkimik e niganəmti Uhgin.
19 Tol nəhlan məto-inu, natimnat itəm tatisi-pən e niki etəmim kotol nulan: nətəligən tərat
min; nohamnuən etəmim; nakləh-inən pətan; nipitan ne nəman ne, koatit anion ilat min;
nakləhən; nəghat eiuəən e netəmim; nən ratən nərgi etəmim.
20 Inu natimnat itəm tol etəmim tətamkimik e niganəmti Uhgin, məto okəmə suah kit
təsaikuasən nelmin kən mətagwən, inu təsolən in tamkimik e niganəmti Uhgin.”

Nahatətəən rəha
pətan Iaihluə
(Mak 7:24-30)

21 Kən Iesu təmiet ikin əh, kən muwin ikin itəm taon kəiu əh, Taea ne Saeton katuəməhl
ikin.
22 Kən pətan kit əh-ikin, Iaihluə u pətan Kenan, təmuwa ron mətasək əfəməh məmə,
“Iərəmərə, Mipi Tefit, asəkitun io. Narmin rat kit təskasik təmatig e nətik pətan matərəkin
in.”
23 Məto Iesu təsən-ipən agin-əhən nəghatən kit kəm in. Kən rəhan netəmim kotuwa
moatəkəike ron, motən məmə, “Ahl-ipən in isəu, məto-inu tətasək əfəməh matuarisig-in
kitat.”
24 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəmahl-ipa əm io o sipsip min rəha noanol rəha
Isrel itəm kəmotəlue.”
25 Məto pətan əh təmuwa misin nulin aupən e Iesu matən məmə, “Iərəmərə, asitu lak.”

15:4: Eks 20:12; Dut 5:16 **15:4:** Eks 21:17; Lev 20:9 **15:9:** Aes 29:13 **15:11:** Mat 12:34 **15:14:** Luk 6:39; Rom 2:19 **15:24:** Mat 10:6

26 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Təsətuatipən məmə ekos nagwənən nigi nisualkələh, kən
mərakin-pən kəm kuri min.”*
27 Kən pətan u təmən-ipən məmə, “Əwəh, Iərəmərə. Məto kuri min koatun nimismisi
nagwənən itəm təmisas e tepil rəha iərəmərə min rəhalat.”
28 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Ei, pətan. !Rəham nahatətəən in iahgin! Nat naka itəm
nakolkeike, otuwa mol nipahrienən.” Kən roiu agin, netin pətan təməwir.

Iesu təmol-wir nimisən tepət

29 Kən Iesu təmiet ikin əh maliwək e nikali Lek Kalili. Kən mər muwin əpəh ilis e nitot kit
kən matəpələh.
30 Nimanin netəmim kəmotuwa ron, moatəmik netəm min u itəm nelkilat təməfaiu-əfaiu,
ne netəm niganəmtilat təpis, ne netəm nipətilat məsin təmimis, ne netəm kotəruru nəghatən,
ne nimisən pisin pisin min. Kən motəlin-pən ilat iuəhkir o Iesu, kən təmol-wir ilat.
31 Kən nimanin netəmim narmilat təmiwig nian kəmotəplan netəm kotəruru nəghatən
kinotəghat, ne netəm nipətilat məsin təmimis kinotəwir, ne netəm nelkilat təməfaiu-əfaiu
kinotaliwək, ne netəm niganəmtilat təpis kinoatəplan nat. Kən moatənwiwi Uhgin rəha
Isrel.

Iesu təmagwən netəmim
fo-taosan
(Mak 8:1-10)

32 Kən Iesu təmaun-in rəhan netəmim kotuwa ron, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nikik
tinahməh pik o netəmim min u. Kitat min ilat o nian kisil əh-roiu, kən nat tikə məmə okotun.
Esolkeikeən məmə ekahl-ipən ilat koatuwin, nəumis tus ilat, mətan, neen kotimis-eah əpəh
e suatip.”
33 Kən rəhan netəmim kotən-ipən kəm in məmə, “?Okotos hiə piret u ikin-u, ikin taruən-
aruən ikin itəm tahmen məmə okotagwən nimanin netəmim lan?”
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Piret kuwəh u nakoatos?”
Kən kotən-ipən məmə, “Ekoatos piret sepin ne nəm əkəku noan məsin əm.”
35 Kən Iesu təmən-ipən kəm nimanin netəmim məmə okotəpələh e nəptən.
36 Kən təmos piret ilat sepin, ne nəm əlkələh, kən məfak-pən lan, kən məmkas ilat, mos-
ipən kəm rəhan netəmim min, kən kotos-ipən kəm netəmim.
37 Kən ilat rafin kəmotun nərpilat tasis. Kən netəmim rəha Iesu kotaii-pən nimismisi
nagwənən itəm kəmotun kapəs e kətim asol ilat sepin, kəmotər kər wir.
38 Netəmim itəm kəmotun, nəman ilat fo-taosan, məto kəsafinən nipitan ne nisualkələh.
39 Kən Iesu tahl-ipən nimanin netəmim koatuwin, kən in təmətipən e bot muwin ikin
Makatan.

16

Farisi min ne Satusi min koatətapəh o nəmtətin kit
(Mak 8:11-13; Luk 12:54-56)

1 Kən Farisi min ne Satusi min kəmotuwa o Iesu, kən kəmotəghat əuhlin kəm in məmə otol
kəm ilat nəmtətin kit rəha nego e neai, inu nat pispis asol itəm otəgətun məmə Uhgin təmahl-
ipa in.*
2 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian tinehnaipən, nakotən məmə, ‘olawig tərauiə, məto-
inu napuə tinasiə.’
3 Kən laulaugin nakotən məmə, ‘Nuhuən otəfik, məto-inu napuə tinasiə mitəlau.’ Nəkotitun
nənən nipəti nəmtətin min e nimal napuə itəm tatiet, məto nəkotəruru nənən nipəti nəmtətin
itəm nəkotəplan əh-roiu.
4 “Itəmat netəm roiu ne, nakotərat, itəmat netəm Isrel nəmotapəs rəhatəmat nahatətəən
o Uhgin, tahmen e pətan kit tapəs rəhan iərman matətəu-pən suah pisin. Kən roiu
nakotolkeike məmə ekol nəmtətin kit itəm otəgətun məmə emisi-pən o Uhgin. Məto Uhgin
otos-ipən əm nəmtətin kitiəh əm, kən inəh nəmtətin rəha ien əh Jona.” Kən təmapəs ilat
matuwin.

Is rəha Farisi min ne Satusi min
(Mak 8:14-21)

5 Nian Iesu ne rəhan min netəmim kəmoatuwin entənipən-pən e Lek Kalili, rəhan
netəmim kəmotaluin məmə okotos piret neen. Kən nian kinotuwin entənipən-pən,

---

* **15:26:** Nəghatən u ‘nisualkələh’ tatəghat-in netəm Isrel, kən nəghatən u ‘kuri’ tatəghat-in Iaihluə min. **15:31:** Mak 7:37 **15:32:** Mat 14:14 * **16:1:** Farisi min ne Satusi min, nikilat təht məmə Iesu təruru nolən nəmtətin kit, kən netəmim okotəplan məmə in təsisi-pən e Uhgin. **16:1:** Mat 12:38; Luk 11:16 **16:4:** Mat 12:40; Jona 1:17

6 kən təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, “Onakoatəto itəmat o is rəha Farisi min ne
Satusi min.”
7 Kən kəmoatən-ipən kəm ilat min məmə, “Tatəghat nəhlan məto-inu kəmotaluin nəmikən
piret neen.”
8 Məto Iesu tinitun rəhalat nətəligən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Ei, rəhatəmat
nahatətəən təkəku agin. ?Tahro nakoatən-ipən kəm itəmat min məmə piret tikə otəmat?
9 ?Nəsotitunən əh, o kəp? ?Ninotaluin piret faif u itəm emagwən netəmim faif-taosan lan,
kən uarisig, nəmotaii-pən nimismisi nagwənən itəm kəmapəs e kətim asol kuwəh?
10 ? Kən ninotaluin piret sepin u itəm emagwən netəmim fo-taosan lan, kən uarisig,
nəmotaii-pən nimismisi nagwənən itəm kəmapəs e kətim asol kuwəh?
11 ?Tahro itəmat nəsotitunən məmə esəghat-inən piret? Oatəto itəmat o is rəha Farisi min
ne Satusi min.”
12 Kən e nian əh, ilat kəmotitun məmə in təsəghat-inən is rəha nolən piret məmə okoatəto
ilat ron, məto okoatəto ilat o nəghatən min itəm Farisi min ne Satusi min koatəgətun
netəmim lan.

Pita təmən məmə Iesu in Kristo
(Mak 8:27-30; Luk 9:18-21)

13 Nian Iesu təmuwa ikin Sisaria Filipae, mən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, “?Netəmim
kotən məmə pah u io, Nəti Etəmim?”
14 Kən kotən-ipən məmə, “Neen koatən məmə ik Jon Baptais, neen koatən məmə ik ien
Elaija, kən neen koatən məmə ik ien Jeremaea, o ien kit aupən ikin.”
15 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Məto tahro etəmat? ?Nakotəmə pah u io?”
16 Kən Saimon Pita təmən-ipən məmə, “Ik Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, ik Nəti
Uhgin itəm tətatig matəmegəh.”
17 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Uhgin təmawte-in rəhan nəwirən kəm ik, Saimon nəti Jona,
məto-inu sənəmə etəmim əm təmol-arəp nat u kəm ik, məto rəhak Tata əpəh e nego e neai
itəm təmol əp nat u kəm ik.
18 Kən ekən-ipinə kəm ik məmə ik Pita, u nipətin təmə kəpiel. Kən ekiləkin rəhak niməfak
e kəpiel u, kən okol nəsanənən rəha nimisən† otəsaprəkis-inən.
19 Ekos-ipinə kəm ik nepətən itəm tatisi-pən o Uhgin əpəh e nego e neai. Kən əpəh e nego e
neai, Uhgin tinegəhan-in rəkis nəwiam itəm onakən e nətueintən. Nian onakahtosig-in nat
kit, o onategəhan-in nat kit, kən otol mihin.”
20 Kən mən-ipən əskasik kəm rəhan netəmim məmə okəsotən-ipənən kəm suah kit məmə
in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.

Iesu təmən-iarəp
rəhan nimisən
(Mak 8:31–9:1; Luk 9:22-27)

21 E nian əh, Iesu təmətuoun matən-iarəp kəm rəhan netəmim məmə in otəkəike muwin
Jerusalem, kən etəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol min, ne iəgətun min rəha
Lou, okotol in təto nahməən e nəratən tepət, kən okotohamnu in, kən uarisig e nian kisil, in
otəmegəh min e nimisən.
22 Kən Pita tos pisin Iesu, kən mətuoun matən-iəhau matən məmə, “Iərəmərə, Uhgin
otəkəike mahtosig-in nat əh. !Nat əh okol təsuwamən mol nipahrienən lan!”
23 Kən Iesu talalin mən-ipən kəm Pita məmə, “!Setan! !Uwin isəu ron io! Ik nətahtosig-in
io. Rəham nətəligən sənəmə nətəligən rəha Uhgin, məto in nətəligən rəha netəmim əm.”
24 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, “Etəmim itəm tolkeike məmə otuarisig-
in io, otəkəike maluin atip in, kən miləs rəhan nig kəməluau mətəu-pa io.
25 Tol nəhlan məto-inu, etəmim itəm tatol pik wək əm məmə rəhan nəmegəhən e
nətueintən u in otəwir, otəmkarəpən e nəmegəhən pahrien. Məto etəmim itəm otimis o
nərgək, in otos nəmegəhən lilin.
26 ? Okəmə etəmim kit tatos rafin natimnat e nətueintən, məto uarisig lan otimis kən
təsosən nəmegəhən lilin, in təmol win e nat kit təwir, o kəp? Kəp. Okol suah əh təsos-ipənən
nat kit kəm Uhgin məmə Uhgin otos-ipən nəmegəhən lilin kəm in.
27 Tol nəhlan məto-inu, io Nəti Etəmim epanuwa itimat nagelo min e nəsanənən ne
nepətən əhag-əhag asol rəha Tata rəhak, kən ekos-ipən nətouən kəm netəmim rafin e wək
ətuatip itəm kəmotol.

16:6: Luk 12:1 **16:9:** Mat 14:17-21 **16:10:** Mat 15:34-38 **16:14:** Mat 14:1-2; Mak 6:14-15; Luk 9:7-8 **16:16:** Jon 6:69 **16:17:** Kal 1:15-16 † **16:18:** Nat u tatəghat-in nian suah kit təmimis, məto nimisən, rəhan nəsanənən tikə o etəmim itəm tətahatətə e Uhgin. **16:18:** Jon 1:42; Efes 2:20 **16:24:** Mat 10:38; Luk 14:27 **16:25:** Mat 10:39; Luk 17:33; Jon 12:25 **16:26:** Mat 4:8-9 **16:27:** Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 25:31; Rom 2:6; Nol Əpən 22:12

28 Iatən-ipinə nipahrienən məmə netəmim neen koatətul ukin-u itəm kəsotimisən motəmegəh əm nian Nəti Etəmim u in kig, otuwa məmə in otərəmərə e natimnat rafin.”

17

Nipəti Iesu təmuwa mol pisin
(Mak 9:2-13; Luk 9:28-36)

1 Nian sikis tinuwa minuwin rəkis, Iesu tit Pita, ne Jemes, ne Jon u pia Jemes, mit iləhal
motuwin əpəh ilis e nitot əfəməh, ilat pisin əm.
2 Kən ikin əh, nipəti Iesu təməuhlin muwa mol pisin. Rəhn-kapə təmasiə məhag-əhag tahmen
e mitgar, kən rəhan natimnat tinuwa məruən məhag-əhag.
3 Roiu agin, Moses ne Elaija kəmiaet-arəpa mətəhaləghat iləhal Iesu.
4 Kən Pita təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iərəmərə. Təwir məmə itiməhal eməhaluwa ikin-u.
Okəmə nakolkeike, ekiləkin makeen kisil u ikin-u, rəham kit, kən rəha Moses kit, kən rəha
Elaija kit.”
5 Nian Pita təmatəghat əh, mal napuə itəm təhag-əhag təmuwa malpin ilat, kən kəmotəto
nəwia suah kit təmiet e mal napuə matən məmə, “Inu nətik itəm iakolkeike pik. Nikik tagien
pik ron. !Əhalətəlig-in in!”
6 Nian suah miləhal əh kəməhaləto nəghatən əh, kəməhalisi-pər məhalitənim-pən
rəhaləhal-kapə e nəptən məhaləgin pik.
7 Məto Iesu təmuwa mek iləhal matən məmə, “Əhalətul. Əsəhaləginən.”
8 Nian kəməhlasipər, məsəhaləplanən suah kit, məto Iesu pisin əm.
9 Nian kəmoteiuaiu-pa e nitot, Iesu təmən kəm iləhal məmə, “Əsəhalənən kəm etəmim kit
nat naka itəm nəməhaləplan mətoarus-pən Nəti Etəmim otəmegəh min e nimisən.”
10 Kən kəməhalən-ipən məmə, “?Məto tahro iəgətun min rəha Lou koatən məmə Elaija
otəkəike maupən muwa min?”*
11 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nipahrienən məmə Elaija otəkəike maupən muwa məmə
otol-wir min natimnat rafin.
12 Məto ekən-ipinə kəm itəməhal məmə, Elaija tinuwa rəkis, məto netəmim kəsotitunən in,
kən motol tərat lan. E nolən ahmen min əm, Nəti Etəmim otəto nahmməən e nelmilat.”
13 Kən rəhan netəmim kinotitun məmə tatəghat-in Jon Baptais kəm ilat.

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e suakəku kit
(Mak 9:14-32; Luk 9:37-45)

14 Nian kinotiet-pa o nimanin netəmim, suah kit tuwa misin nulin aupən-in Iesu,
15 kən məmə, “Iərəmərə, asəkitun nətik. Tətaut, kən matəto pik nahmməən lan. Nian tepət
tatiet-pən e nigəm, matiet-pən ləhau e nəhau.
16 Emiləs muwin o rəham netəmim, məto kotəruru nol-wirən.”
17 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Ei, itəmat netəm roiu nəsotahatətəən, kən ninotuwin isəu
o suatip rəha Uhgin. ?Onəghan nəpanotitun? ?Oekətatig kitat min itəmat mətoarus nian
naka? Otiləs suakəku motuwa kəm io.”
18 Kən Iesu təməghat əskasik kəm narmin rat, kən tiet e suakəku, kən roiu agin suakəku
təməwir.
19 Kən rəhan netəmim kəmotuwa kətul pisin ilat Iesu, kən motətapəh ron məmə, “?Tahro
itimat ekotəruru nəhg-iarəpən narmin rat?”
20 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Məto-inu rəhatəmat nahatətəən təkəku əm,
təsahmenən. Məto iakatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə rəhatəmat nahatətəən əh-ikin,
nat əpnapin tahmen e nikuti mastat u nətin agin, kən nəkotitun nən-ipənən kəm nitot u
məmə, ‘Otiet u ikin-u, muwin ikin əh,’ kən nitot otiet, kən nat kit tikə itəm itəmat nəkotəruru
nolən.”†
22 Nian kəmotuwa kitiəh əpəh Kalili, Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io Nəti Etəmim, suah
kit otegəhan-in-pən io e nelmi tikimir min.
23 Netəmim okotohamnu io, kən uarisig e nian kisil, Uhgin otosmegəh min io e nimisən.”
Kən rəhan netəmim kəmotəto tərat pik agin o nəghatən əh.

17:2: 2 Pita 1:16-18 **17:5:** Dut 18:15; Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 3:17; Mak 1:11; Luk 3:22 * **17:10:** Nian Uhgin təməghat kəm iləhal əpəh e nitot, iləhal kəhalitun məmə Iesu in Kristo itəm otuwa. Kən kəhalitun məmə Elaija otəkəike maupən muwa min, məto kəsəhaləplanən məmə Elaija təmuwa mol əpen-əpenə natimnat rafin. Tol nəhlan, rəhalat nətəligən tinol nəruruən, məto-inu Iesu itəm in Kristo tinuwa rəkis, məto Elaija təsuwamən əh. **17:10:** Mal 4:5 **17:11:** Mal 4:5-6 **17:12:** Mat 11:14 **17:13:** Luk 1:17 **17:19:** Mat 10:1 † **17:20:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, kəsətəən ves 21 u: Məto suah kit itəm tolkeike məmə otəhg-iarəp narmin rat min nəhlan, in otəkəike matəfak kən matətuakəm. **17:20:** Mat 21:21; Mak 11:23; Luk 17:6; 1 Kor 13:2 **17:22:** Mat 16:21

Takis rəha Nimə Rəha Uhgin

24 Nian Iesu ne rəhan netəmim kəmotuwa Kapaneam, netəmim rəha nosən məni rəha
takis rəha Nimə Rəha Uhgin, kəmotuwa o Pita motən məmə, "?Tahro? ?Rəham iəgətun
tatətou takis u, o kəp?"
25 Kən Pita təmən-ipən məmə, "Əwəh, tatətou."
Nian Pita təmuwin e nipəgnoa nimə, kən Iesu təmaupən məghat matən kəm in məmə, "?
Saimon, nikim təht mə naka? ?Kig min rəha nətueintən koatos takis o pah, koatos o rəhalat
min netəmim, o netəm pisin min?"
26 Pita təmən-ipən məmə, "Koatos o netəm pisin min."
Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Kən tol nəhlan, netəm rəha kig kəsotətouən.
27 Məto kitat kəsotolkeikeən məmə kotol ilat kotəto tərat otat. Kən tol nəhlan, təwir məmə
ik onəkuwin əpəh ləhau e lek, mərakin rəham nipien o niuwən nəm. Nəm itəm nakaupən
miuw, nakəhap nipəgnoan, kən onəkəplan məni silfa kit tahmen-in nətouən takis. Os
muwin mos-ipən kəm ilat o nətouən rəhalau takis."

18

Etəm-iasol e nərəmərəən
rəha Uhgin
(Mak 9:33-37; Luk 9:46-48)

1 E nian əh, netəmim rəha Iesu kəmotuwa ron motətapəh ron məmə, "?Pah u in etəm-iasol
e nərəmərəən rəha Uhgin?"
2 Kən Iesu taun-in suakəku kit tuwa mətul ilugin elat,
3 kən mən məmə, "Pahrien iatən kəm itəmat məmə okəmə nəsotəuhlinən itəmat motuwa
motahmen e nisualkələh, okol nəsotuwinən motatig ahgin nərəmərəən rəha Uhgin.
4 Tol nəhlan, pah u otiləs-iəhau atip in tahmen e suakəku u, in etəm-iasol e nərəmərəən
rəha Uhgin.
5 "Okəmə suah kit in ləhau tahmen e suakəku u, kən etəmim kit nikin tagien o nosən suah
u muwin e nipəgnoa nimə rəhan, kən okəmə tatol e nərgək, kən tahmen məmə tatos io min
e nikin agien.
6 "Məto okəmə etəmim kit tatiuw-pən rəhak kit etəmim u tahmen e suakəku əh, məmə otol
nolən rat, kən suah əh, Uhgin otol nalpinən asol kəm in. Kən nalpinən əh otəskasik taprəkis
okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh itəhəi lokamnim məmə otamnim.
7 "Kəsi, nahmməən asol otuwa o netəmim rəha nətueintən, itəm koatos-ipən-os-ipən kəm
netəmim məmə okotol təfagə rat. Nos-ipən-os-ipənən min əh okotəkəike motuwa. Məto kəsi,
nahmməən asol otuwa o suah u itəm in suatip rəha nəratən əh.
8 Okəmə nelməm o nelkəm tol ik natol təfagə, kən nakəte rəkis mərakin. Məto-inu təwir
pik məmə nian nakuwin e nego e neai, nelkəm kit o nelməm kit tikə, taprəkis-in məmə ik
nataskəlim nelməm kərən mil ne nelkəm kərən mil əh-ikin, kən kərakin-pən ik e nigəm itəm
tatuəp namnun tikə.
9 Okəmə niganəmtim tol ik natol təfagə, kən asul-irəkis mərakin. Məto-inu təwir pik
məmə nian nakuwin e nego e neai, niganəmtim kit tikə, taprəkis-in inu məmə ik nataskəlim
niganəmtim kərən mil, kən kərakin-pən ik e nigəm asol itəm tatuəp namnun tikə."

Nimaa nəghatən o sipsip
itəm təməlue
(Luk 15:3-7)

10 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Nəkotəkəike moatitun wir məmə nəsotehm-iəhauən
netəmim rəhak min itəm kotahmen e nisualkələh, məto-inu iatən kəm itəmat məmə nagelo
min itəm koatehm ilat, nian rafin ilat koatətul e niganəmti rəhak Tata u tətatig əpəh e nego
e neai məmə okotən-iarəp ilat kəm Uhgin.*
12 "?Nikitəmat təht məmə naka? ?Okəmə etəmim kit rəhan sipsip wan-hanrit, kən kitiəh
təlue mətan, kən suah əh otol naka? In otapəs ilat nainti-nain əpəh e nitot, kən muwin
megəs-in itəm un itəm təməlue.
13 Kən okəmə təməplan, iatən pahrien kəm itəmat məmə, nikin otagien o sipsip u kitiəh
əm, taprəkis-in ilat u sipsip nainti-nain itəm kəsotəlueən.
14 E nolən ahmen min əm, rəhatəmat Tata əpəh e nego e neai, in təsolkeikeən məmə rəhan
kit suakəku otuwin məlue."

17:24: Eks 30:13; 38:26 **18:1:** Luk 22:24 **18:3:** Mat 19:14; Mak 10:15; Luk 18:17 **18:5:** Mat 10:40; Luk 10:16; Jon 13:20 **18:6:** Mak 9:42; Luk 17:1-2 **18:8:** Mat 5:29-30 **18:9:** Mak 9:43-48 * **18:10:** E naoa oas agin tepət rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən ikin, ves 11 tikə. In tatən məmə, "Kən io, Nəti Etəmim, emuwa məmə ekosmegəh ilat u itəm kəmotəlue." **18:10:** Hip 1:14

Piam itəm tatol nəratən
kəm ik
(Luk 17:3)

15 Kən Iesu təmən məmə, “Okəmə piam kit tol nolən rat kit kəm ik, uwin məplan itəlau pisin
əm, kən nakən-ipən nat naka itəm təmol təsətuatipən. Okəmə tatətəlig-in ik, rəham nəghatən
otol in tatitəlig-pa min nakuəwir otəlau min.
16 Məto okəmə təsətəlig-inən ik, os etəmim kitiəh o kəiu məhaluwin min məhaləplan məmə
nəghatən min rafin itəm onəkotən, okotitun məmə ilat rafin nipahrienən əm.
17 Məto okəmə təsətəlig-inən ilat, ən-ipən kəm niməfak. Məto okəmə təsətəlig-inən niməfak,
kən niməfak otəplan in tahmen e Iaihluə o etəmim rəha nosən məni e takis.
18 “Iatən pahrien kəm itəmat məmə, əpəh e nego e neai, Uhgin tinegəhan-in rəkis
nəwiatəmat itəm nakotən e nətueintən. Nian nəkoatahtosig-in nat kit o nakoategəhan-in
nat kit, kən otol mihin.
19 “Kən iatən min kəm itəmat məmə, okəmə itəlau kəiu nakuən nəghatən kit muəlis e nat
kit itəm nakətuətapəh ron o Uhgin, kən rəhak Tata əpəh e nego e neai otol nat naka itəm
nakətuətapəh ron.
20 Tol nəhlan məto-inu, ikin pəhruən etəmim kəiu o kisil kəhaluwa kitiəh e nərgək, io itimat
min ilat.”

Nimaa nəghatən e etəmim itəm təsaluinən kaon rəha suah kit

21 Kən Pita təmuwa o Iesu kən mətapəh ron məmə, “Iərəmərə. ?Ekaluin nolən tərat itəm
piak təmol kəm io mau kuwəh? ?Mau sepin tahmen, o?”
22 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Iakən-ipinə kəm ik məmə, sənəmə mau sepin əm, məto mau
sepinte-sepin.†
23 “Nakəkəike mol nəhlan məto-inu nərəmərəən rəha Uhgin in tol nulan. Kig kit tolkeike
məmə otəplan-tu kaon min itəm rəhan netəmim kəmotol kəm in məmə ilat okotətou.
24 Nian tinətuoun wək əh, kotiləs rəhan kit iolwək motuwa ron itəm təmol kaon iahgin
iahgin, tahmen e ten-taosan talen.‡
25 Məto suah əh tinəruru nətouən, kən tol nəhlan, kig təmən məmə okol-salim-in in, ne
rəhan pətan, ne rəhan nisualkələh, ne rəhan natimnat min rafin məmə otətou rəhan kaon.
26 “Kən rəhan iolwək təmeiuaiu misin nulin aupən in. Kən matəkəike ron matən-ipən kəm
in məmə, ‘Awi. ?Nəkitun nos-ipamən nian əkuəkir məsin kəm io məmə ekətou rafin rəhak
kaon?’
27 Kən rəhan etəm-iasol təmasəkitun in, kən mapəs rafin rəhan kaon məmə otəsətouən
nian kit ne, kən megəhan-in məmə otuwin.
28 “Məto nian iolwək u təmuwin, kən məplan etəmim kit u təmol kaon kəm in, wan-
hanrit tenarius.§ Ilau kərən iolwək mil kətioal wək kitiəh əm rəha etəm-iasol. Kən iolwək
itəm etəm-iasol təmaluin rəhan kaon, in təmaskəlim itəm u kit kəmətioal wək kələh, kən
matəmkətip nentou, matən məmə, ‘!Ətou-pa rəham kaon itəm nəmol kəm io!’
29 “Kən iolwək un itəm təmol kaon kəm in, teiuaiu misin nulin matəkəike ron matən məmə,
‘Awi. ?Nəkitun nos-ipamən nian əkuəkir məsin kəm io məmə ekətou rəhak kaon?’
30 “Məto in təmə, kəp. Kən təmuwin mən məmə okiləs suah u kan kiləs-ipən e kalapus
mətoarus-pa otətou rafin rəhan kaon min itəm təmol.
31 Nian iolwək min neen kəmotəplan nat əh, nikilat təmahmə pik ron, kən motuwin motən-
ipən kəm etəm-iasol natimnat rafin itəm kəmotəplan.
32 “Kən etəm-iasol təmaun-in iolwək un tuwa təmən-ipən kəm in məmə, ‘Ik iolwək itəm
tərat agin. Emapəs rafin rəham kaon məto-inu nəmatəkəike ron io.
33 ?Tahro nəsasəkitunən suah u natioal wək itəlau min, tahmen-pən əm e itəm emol kəm
ik?’
34 Kən neməha təmol etəm-iasol, kən təmən məmə okiləs kan kiləs-ipən e kalapus məmə
etəm tatehm kalapus otol nalpinən kəm in mətoarus-pən otətou rafin rəhan kaon itəm
təmol.”
35 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən e suatip
kitiəh əm, rəhak Tata əpəh e nego e neai, otol kəm itəmat rafin, okəmə nəsotaluin pahrienən
nəratən itəm piatəmat min koatol kəm itəmat.”

18:15: Luk 17:3; Kal 6:1 **18:16:** Dut 19:15; Jon 8:17 **18:18:** Mat 16:19; Jon 20:23 **18:19:** Mak 11:24; Jon 15:7
† **18:22:** Nipətin rəha “mau sepinte-sepin” məmə kitat kotəkəike motaluin nəratən rəha suah kit nian rafin, namnun tikə.
18:22: Luk 17:4 ‡ **18:24:** Ten-taosan talen - Wan talen tahmen e faif-milian vatu. Kən məni rafin u, ten-taosan talen
tahmen e fifti-taosan-milian vatu. § **18:28:** Roiu, wan-hanrit tenarius tahmen e wan-hanrit-taosan vatu. **18:34:**
Mat 5:25-26 **18:35:** Mat 6:15; Mak 11:25; Efes 4:32; Kol 3:13

19

Iərman ne pətan kətuapəs ilau min
(Mak 10:1-12; Luk 16:18)

1 Nian Iesu təmol namnun nənən natimnat min u, təmiet Kalili muwin nitən Jutia entənipən-pən e nikali nəhau Jotan.
2 Kən nimanin netəmim kəmotuarisig-in in motuwin əh-ikin əh, kən təmol-wir ilat e nimisən min.
3 Kən Farisi min neen kəmotol noa eko-eko məmə otiuw-pən Iesu o nənən nəghatən kit itəm təsətuatipən. Kəmotuwa o Iesu motən məmə, "?Lou tatən məmə iərman titun napəsən rəhan pətan o nat əpnapin əm kit, o kəp?"
4 Kən təmən-ipən məmə, "?Nəmotafin o kəp məmə, e nətuounən muwin mətoarus-pa u-roiu, Uhgin u itəm təmol netəmim rafin, təmol iərman ne pətan?
5 Kən Suah u təmən məmə, 'O nat əh in əh, iərman otəpanapəs rəhan tata ne mama, kən mətuatig ilau rəhan pətan. Kən ilau okuea nipətilau kitiəh.'
6 Kən roiu, ilau sənəmə kəiu, məto kitiəh əm. Uhgin tinilpin ilau kinuea minioal kitiəh, kən o nat əh, pəs etəmim kit okol təsətatipən rəhalau natigən."
7 Kən Farisi min kotən-ipən məmə, "?Məto tahro Moses təmən məmə etəmim titun nos-ipənən naoa kit kəm rəhan pətan o napəsən, kən mahl-ipən tatuwin?"
8 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Moses təmegəhan-in itəmat noanol rəha Isrel məmə onəkotapəs rəhatəmat nipitan min məto-inu rəhatəmat-kapə təskasik pik. Məto aupən, təməsolən nulan.
9 Məto iakatən kəm itəmat məmə, okəmə suah kit tatol tifos mətapəs rəhan pətan itəm təməsətəu-pən anionən iərman pisin kit, kən suah u mit pətan pisin, tahmen əm məmə in tətakləh-in pətan əh, mateguafəl rəhan pətan ətuatip."
10 Kən netəmim rəha Iesu kotən kəm in məmə, "Okəmə natigən rəha iərman ne pətan təskasik pik nulan, təwir məmə iərman ne pətan okəsioalən marit."
11 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Sənəmə netəmim rafin okotitun nosən nəghatən u, məto netəm min əm un itəm kəmos-ipən nəghatən u kəm ilat, in rəhalat əm.
12 Tol nəhlan məto-inu, netəmim neen okəsotolən marit o nat pisin pisin min. Kit okol təsolən marit məto-inu nipətin məsin tərat nian təmaiir. Kit okol təsolən marit məto-inu netəmim kəmotərəkin nipətin məsin. Kən kit tatən atip məmə in otəsolən marit məmə otol wək rəha nərəmərəən rəha Uhgin. Etəmim itəm titun nosən nəghatən u, in təike mos."

Iesu təməfak o nisualkələh
(Mak 10:13-16; Luk 18:15-17)

13 Kən netəmim kəmotəmik nisualkələh motuwa o Iesu məmə otələhəu-pən nelmin elat, kən məfak olat. Məto netəmim rəha Iesu kəmotən-iəhau ilat.
14 Məto Iesu təmən-ipən məmə, "Pəs nisualkələh kotuwa ron io, sotən-iəhauən ilat, məto-inu nərəmərəən rəha Uhgin in rəha netəmim min u kotol nulan."
15 Kən təmələhəu-pən nelmin elat, kən miet ikin əh.

Etəm aluə itəm rəhan
nautə tepət
(Mak 10:17-31; Luk 18:18-30)

16 Kən suah kit təmuwa o Iesu mən-ipən məmə, "Iəgətun. ?Io ekəkəike mol wək naka itəm in təwir məmə ekos nəmegəhən lilin?"
17 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "?Tahro nakatətapəh ron io o nat naka itəm təwir? Suah kitiəh əm itəm in təwir. Okəmə nakolkeike məmə nakos nəmegəhən lilin, ətəu-pən nəghatən min rəha Lou."
18 Kən suah u təmən-ipən məmə, "?Lou min pəhruən?"
Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Sohamnuən etəmim, kən məsakləh-inən pətan, kən məsakləhən, kən məseiueiuəən e kot,
19 kən misiai-in rəham tata ne mama, kən molkeike ik kit tahmen əm məmə nakolkeike atip ik."
20 Kən etəm aluə u təmən-ipən məmə, "Natimnat rafin un iakatol. ?Nat naka min əh-ikin itəm eməsolən?"
21 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Okəmə nakolkeike məmə rəham nolən otətuatip agin, uwin mol-salim-in rəham nautə, kən mos-ipən məni lan kəm ian-rat min. Kən ik onakos natimnat wir əpəh e nego e neai. Kən wa, mətəu-pa io."

19:4: Jen 1:27; 5:2 **19:5:** Jen 2:24; Efes 5:31 **19:7:** Dut 24:1-4; Mat 5:31 **19:9:** Mat 5:32; 1 Kor 7:10-11 **19:14:** Mat 18:2-3 **19:17:** Lev 18:5; Luk 10:28 **19:18:** Eks 20:13-16; Dut 5:17-20 **19:19:** Eks 20:12; Lev 19:18

22 Nian etəm aluə təmətо nəghatən əh, kən təmagim matuwin nikin təpou məto-inu rəhan
nautə tepət.
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, “Ekatən pahrien məmə, tiəkis o
etəmim itəm rəhan nautə tepət məmə otuwin matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgin.
24 Kən iatən min kəm itəmat məmə, tiəkis məmə kamel otuwin-pən e nipəg nitel, məto tiəkis
pik məmə etəm rəhan nautə tepət otuwin matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgin.”
25 Nian netəmim rəha Iesu kəmotəto nəghatən əh, narmilat təmiwig pik, kən motən-ipən
məmə, “?Kən pah titun nosən nəmegəhən lilin?”
26 Kən Iesu təplan ilat kən mən məmə, “Nat u, okol etəmim təsolən. Məto Uhgin, in titun
nolən natimnat rafin.”
27 Kən Pita təmən-ipən məmə, “Emotapəs natimnat rafin məmə ekotətəu-pən ik. ?Nat naka
u, o nian kit in rəhatimat?”
28 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iatən pahrien kəm itəmat məmə, e nian itəm
natimnat rafin okotəuhlin motuwa motuwiwi, kən Nəti Etəmim otəpələh e rəhan jea rəha
kig itəm in təhag-əhag məwir agin, kən itəmat un itəm nəmoatətəu-pa io, onəkotəpələh min
e jea rəha kig ilat tuelef, kən motərəmərə e noanol min ilat tuelef rəha Isrel.
29 Kən netəmim rafin un itəm kəmotapəs rəhalat nimə min, o pialat min, o winilat min,
o rəhalat tata o mama, o nenətilat min, o rəhalat nəptən min o nərgək, Uhgin otos-ipən
natimnat min əh tepət pik agin kəm ilat, kən mos-ipən nəmegəhən lilin kəm ilat.
30 Məto netəmim tepət itəm koatətul aupən e nətueintən roiu, okotuwa motətul uarisig e
nəmegəhən itəm otuwa. Kən netəmim təpət itəm koatətul uarisig e nətueintən roiu, okotuwa
motətul aupən e nəmegəhən itəm otuwa.”

20

Nimaa nəghatən e iolwək min əpəh e nasumən

1 “Tol nəhlan məto-inu nərəmərəən rəha Uhgin tahmen e etəm-iasol kit rəha nasumən.
Təmiet laulaugin agin məmə otegəs-in netəmim okotuwa motol wək e rəhan nasumən.
2 Kən in təmən məmə otətou ilat kitiəh kitiəh wan tenarius* e nian kitiəh, kən mahl-ipən ilat
kotuwin e rəhan nasumən.
3 “Iuəhkir nain klok laulaugin, təmiet muwin e maket məplan netəmim neen koatətul
məsotolən nat kit.
4 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Itəmat min, otuwin motol wək əpəh e rəhak nasumən,
kən ekətou itəmat e məni itəm tətuatip.’
5 Kən kəmotuwin.
“Kən iuəhkir o tina, təmiet muwin mol nat kitiəh əm, kən mol min e tri klok ehnaipən.
6 Kən iuəhkir e faif klok ehnaipən, təmiet muwin məplan netəmim neen min koatətul
əpnapin əm. Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘?Tahro nəkoatətul ikin-u nian apiəpiə kit,
məsotolən nat kit?’
7 Kən kotən-ipən məmə, ‘Məto-inu suah kit təsegəs-inən itimat məmə ekotol wək rəhan.’
Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Itəmat min otuwin kol wək e rəhak nasumən.’ Kən ilat
kəmotuwin.
8 “Nian tinehnaipən, etəm-iasol rəha nasumən təmən-ipən kəm rəhan etəmim itəm tatehm
rəhan iolwək min məmə, ‘Aun-in iolwək min kotuwa, nakos-ipən rəhalat məni. Nakətuoun
mətou netəm itəm kəmotuwa uarisig muwin mətoarus netəm kəmotaupən motol wək.’
9 “Kən iolwək min itəm kəmotuwa motol wək e faif klok, kəmotuwa kən təmətou ilat wan
tenarius kitiəh kitiəh.
10 Tol nəhlan, netəm min u itəm kəmotaupən kol wək, nikilat təht məmə okotos məni
taprəkis-in itəm min u kəmotol wək uarisig. Məto ilat kitiəh kitiəh kəmotos min əm wan
tenarius.
11 Nian kəmotos məni, kən kəmoatəghat-əghat kəm ilat min məmə nikilat təsagienən o
məni, kən motən-ipən kəm etəm-iasol rəha nasumən məmə,
12 ‘Netəm min u itəm kəmotol wək uarisig, kəmotol wək əm e aua kitiəh əm, məto ik
nəmətou itimat min ilat tahmen-ahmen əm. Məto itimat emotol wək asol e nərauiə əskasik
e nian apiəpiə.’
13 “Məto etəm-iasol təmən-ipən kəm ilat kit məmə, ‘Io kit. Esakləh-inən ik. ?Nəmən məmə
nakol wək o wan tenarius, o kəp?
14 Os rəham məni matuwin. Iakolkeike məmə ekətou etəm u itəm təmol wək uarisig
tahmen əm lam.

19:26: Job 42:2 **19:28:** Mat 25:31; Luk 22:30; Nol Əpən 3:21 **19:30:** Mat 20:16; Luk 13:30 * **20:2:** Tenarius kitiəh in tahmen e nətouən rəha wək o nian kitiəh. Roiu, wan tenarius tahmen e wan-taosan vatu. **20:8:** Lev 19:13; Dut 24:15

15 Rəhak u məni. ?Ekɨtun nolən nəhlan nat naka itəm iakolkeike, o kəp? ?Natetəhak olat
məto-inu io iakəwɨr olat?' "
16 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, "Tol nəhlan,
etəm tatuarisɨg otaupən, kən etəm tətaupən otuarisɨg."

Iesu təmən-iarəp
rəhan nɨmɨsən
(Mak 10:32-34; Luk 18:31-34)

17 Kən nian Iesu təmatuwɨn Jerusalem, təmos rəhan netəmim tuelef motətul pɨsɨn, kən
təmən-ipən kəm ilat məmə,
18 "Koatuwɨn əpəh ilɨs Jerusalem, kən io Nəti Etəmim, okegəhan-in-pən io kəm pris asol
mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou. Kən okotiuw-iarəp io məmə ekɨmɨs,
19 kən motɨləs-ipən io kəm Iaihluə mɨn məmə okotəsan lak, kən motalis motoh, kən motətu-
pər io e nɨg kəməluau məmə ekɨmɨs. Kən uarisɨg e nian kɨsɨl, kən Uhgɨn otosmegəh mɨn io e
nɨmɨsən."

Nətapəhən rəha mama kit
o Iesu
(Mak 10:35-45)

20 Kən pətan rəha Sepeti, tɨləs nətɨlau mil muwa mɨsɨn-pən nulɨn o Iesu, matətapəh-in nat
kit ron.
21 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "?Nakolkeike naka?"
Kən pətan təmən-ipən məmə, "Pəs nakegəhan-in məmə nətɨk mil u, ilau kərən kit otəpələh
e nɨkaləm matɨp, kən kit təpələh e nɨkaləm mol, ikɨn mɨn rəha nəsanənən ne nɨsiaiiən, nian
natərəmərə lan."
22 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, "Nəkuəruru nat itəm natuətapəh ron. ?Tahro? ?
Itəmlau, nɨkitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal kəhalətul e nɨgəm rəha nuwigɨ nien
itəm io ekəike mətul lan?"† Kən kuən-ipən kəm Iesu məmə, "Əwəh, ekiatun."
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, "Pahrien, onakuəkəike muənɨm-pən e rəhak kap
rəha nətoən nahməən. Məto o nəpələhən e nɨkalɨk matɨp ne mol, sənəmə rəhak məmə ekən.
Ikɨn mil əh, ilau rəha netəm mɨn u itəm Uhgɨn təmol əpen-əpenə olat."
24 Nian netəmim ten mɨn rəha Iesu kəmotəto nəghatən əh, kən nemə̈ha təmol pɨk ilat o
suah mil ilau pian.
25 Məto Iesu taun-in ilat kotuwa kitiəh, kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Nəkotɨtun rəkɨs
nolən rəha netəm-iasol rəha Iaihluə mɨn. Ilat koatol təskasɨk pɨk kəm rəhalat netəmim mɨn.
Kən rəhalat kapman mɨn koatol ilat kotəməhl ləhau e nərəmərəən rəhalat.
26 Məto itəmat, okol nəsotolən nəhlan. Məto okəmə itəmat kit tolkeike məmə otuwa in
etəm-iasol kit rəhatəmat, in otəkəike muwa tahmen e iolwək kit rəhatəmat,
27 kən okəmə itəmat kit tolkeike məmə otətul aupən etəmat, in otəkəike muwa slef
rəhatəmat.
28 Nolən əh tahmen əm lak, Nəti Etəmim. Eməsuwamən məmə netəmim okotol wək rəhak,
məto emuwa məmə ekol wək rəhalat, kən ekos-ipən rəhak nəmegəhən məmə ekɨkɨs ilat e
rəhalat nolən rat mɨn."

Iganəmtɨn rat mil
kəmuəplan nat
(Mak 10:46-52; Luk 18:35-43)

29 Nian Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmoatiet e taon Jeriko, nɨmanin netəmim kəmotətəu-
pən in.
30 Kən iganəmtɨn rat mil kəiu katuəpələh e nɨkalɨ suatɨp, kən nian kəmuəto məmə Iesu
taliwək e suatɨp matuwa, kən kəmuagət əfəməh muən məmə, "!Iərəmərə, Mipɨ Tefɨt, asəkitun
itɨmlau!"
31 Kən məto, nɨmanin netəmim koatən-iəhau ilau, motən-ipən məmə kəsuagət pɨkən, məto
ilau kuagət pɨk agɨn mɨn məmə, "!Iərəmərə, Mipɨ Tefɨt, asəkitun itɨmlau!"
32 Kən Iesu tətul maun-in ilau, mən-ipən məmə, "?Nakioalkeike məmə ekol naka kəm
itəlau?"
33 Kən kuən-ipən məmə, "Iərəmərə, ekioalkeike məmə ekuəplan nat."
34 Kən Iesu təmasəkitun ilau, kən mek nɨganəmtɨlau. Kən roiu agɨn, kɨnatuəplan nat, kən
matuətəu-pən Iesu.

20:16: Mat 19:30; Mak 10:31 **20:18:** Mat 16:21; 17:22-23 **20:21:** Mat 19:28; Luk 22:30 † **20:22:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, '?Itəmlau, nɨkitəlau təht məmə nəkuahmen məmə kitəhal okəhalənɨm kələh e kap rəha nətoən nahməən itəm io ekəike mənɨm lan?' **20:22:** Mat 26:39; Jon 18:11 **20:25:** Luk 22:25-26 **20:26:** Mat 23:11; Mak 9:35 **20:28:** Luk 22:27; Fil 2:7

21

Iesu təmuwɨn əpəh Jerusalem mol əp məmə in Kig
(Mak 11:1-11; Luk 19:28-40;
Jon 12:12-19)

1 Nian kɨnotuwa iuəhkɨr o Jerusalem, kɨnotuwa Petfas e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif, kən Iesu
tahləpis rəhan etəmim kəiu,
2 kən mən-ipən kəm ilau məmə, "Ian əpəh e latuənu aupən etat, kən ikɨn əh, nakuəplan togki
kit kəmərutain ilau nətɨn. Kən nəkiakɨs ilau muasɨg muea kəm io.
3 Okəmə suah kit tən nat kit kəm itəlau, nəkuən-ipən kəm in məmə Iərəmərə tolkeike ilau,
kən otəpanahl-ipa ilau e nian əh."
4 Nat u təmuwa məmə in otol nəghatən naka itəm ien təmən otuwa mol nɨpahrienən. Ien
təmən məmə,
5 "Otən-ipən kəm Nətɨn Pətan Saeon* məmə,
'Otəplan-tu, rəhatəmat kig tatuwa otəmat,
rəhan nətəligən in ləhau,
kən mətasuə e togki,
ne togki u in nətɨn əm.' "
6 Kən etəmim mil rəha Iesu kəmian mioal nat naka itəm Iesu təmən məmə okioal.
7 Kəmuasɨg togki ne nətɨn, kən muəfətain noankawi togki mil e rəhalau kot mɨn, kən Iesu
təpələh-pər lan. 8 Nɨmanin netəmim tepət koatəpen rəhalat kot mɨn əpəh e suatɨp, kən neen
kotəte nɨmalɨ nɨg mɨn, kən motəpen ilat e suatɨp.
9 Kən nimanin netəmim itəm kotaupən e Iesu, ne nɨmanin netəmim itəm kotuarisɨg-in
Iesu, koatagət əfəməh moatən məmə,
"!Hosana† o Mipɨ Tefɨt!
!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau suah u itəm tatuwa e nərgɨn!
!Hosana o Uhgɨn əpəh ilɨs e nego e neai!"
10 Nian Iesu təmiet-arəpa Jerusalem, netəmim rafin əh-ikɨn nɨkilat təmaut, kən moatən
nəghatən tepət moatətapəh məmə, "?Pah u?"
11 Kən nɨmanin netəmim kotən məmə, "Inu ien Iesu, rəha Nasaret, əpəh e nɨtən Kalili."

Iesu əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn
(Mak 11:15-19; Luk 19:45-48; Jon 2:13-22)

12 Kən Iesu təmuwɨn əpəh imə e Nimə Rəha Uhgɨn, kən məhg-iarəp netəmim itəm koatol-
salɨm-in ne moatos-nəmtɨn natɨmnat əh-ikɨn məmə okotol sakrifais lan. Kən mahwin tepɨl
mɨn itəm kətawluin məni ikɨn, kən mahwin jea mɨn rəha netəm mɨn u koatol-salɨm-in ioen
mɨn.
13 Kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Kəmətə e Naoa Rəha Uhgɨn məmə, 'Rəhak nimə, okaun-in
məmə nimə rəha nəghatən kəm Uhgɨn e nəfakən,' məto itəmat nəmotol məmə in 'nimə rəha
iakləh mɨn.' "
14 Kən iganəmtɨn rat mɨn ne netəm nelkɨlat təməfaiu-əfaiu kəmotuwa ron əpəh e Nimə
Rəha Uhgɨn, kən tol-wɨr ilat.
15 Məto nian pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou kəmotəplan nat wɨr mɨn itəm in təmol,
kən motəplan mɨn nɨsualkələh koatagət əfəməh əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, moatən məmə, "!
Hosana o Mipɨ Tefɨt!" nemə̈ha təmol ilat.
16 Kən kotən-ipən kəm Iesu məmə, "?Nakatəto nat naka itəm nɨsualkələh koatən, o kəp?"
Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Əwəh. ?Nəmotafɨn, o kəp, nəghatən suah kit təmen
kəm Uhgɨn itəm tatən nulan məmə,
'E nohlɨ nɨsualkələh agɨn ne nɨsualkələh mətmətɨg,
nəmol məmə ilat okotənwiwi ik'?"
17 Kən təmapəs ilat miet Jerusalem muwɨn e taon Petani, mapɨl ikɨn.

Nɨg kit fik təmauke-auke
(Mak 11:12-14, 20-26)

18 Laulaugɨn agɨn, Iesu təmatɨtəlig-pən Jerusalem, kən nəumɨs tɨnus.
19 Kən təməplan nɨg u fik e nɨkalɨ suatɨp, kən təmuwɨn ron məto təsəplanən noan kit,
tatəplan əm nɨmalɨn. Kən təmən-ipən kəm nɨg u məmə, "!Okol nəsoe mɨnən!" Kən roiu agɨn,
nɨg təmauke-auke.
20 Nian rəhan netəmim kəmotəplan nat əh, kən narmɨlat təmiwɨg, kən motən-ipən kəm
Iesu məmə, "?Tahro nɨg əh fik təmauke-auke uəhai əm nəhlan?"

---

* **21:5:** Nəghatən u "Nətɨn Pətan Saeon" tatəghat-in netəm Jerusalem. **21:5:** Sek 9:9 † **21:9:** Nɨpəti nəghatən u "Hosana" təmə, "ənwiwi.' **21:9:** Sam 118:26 **21:13:** Aes 56:7 **21:13:** Jer 7:11 **21:16:** Sam 8:2

21 Məto Iesu təmən-ipən məmə, “Iatən-ipinə nipahrienən məmə okəmə nakoatos na-
hatətəən, kən rəhatəmat nətəligən təsolən kəiu, nəkotitun nolən nat naka itəm emol e nig
u fik. Məto sənəmə in əm əh, nəkotitun nən-ipənən kəm nitot əh məmə, ‘Uwin mamnim əpəh
itəhəi,’ kən otol nəwiatəmat.
22 Okəmə nakotahatətə, kən onəkotos nat naka itəm nakoatətapəh-in e nəfakən.”

Nətapəhən o nepətən
rəha Iesu
(Mak 11:27-33; Luk 20:1-8)

23 Iesu təmuwin e Nimə Rəha Uhgin, kən nian təmatəgətun, pris asol min ne netəm-iasol
rəha netəm Isrel, koatuwa ron motən-ipən məmə, “?Natol natimnat min u e nepətən rəha
pah? ?Kən pah təmos-ipinə nepətən un?”
24 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Iakətapəh-in-pinə nəghatən kit kəm itəmat. Okəmə
nakotos-ipa nəghatən kit, kən ekən-ipinə kəm itəmat məmə nepətən naka itəm ekatol
natimnat min u lan.
25 ?Nepətən rəha Jon təmisi-pən hiə o nolə baptais? ?Təmisi-pən e nego e neai, o rəha
netəmim əm?”
Kən kəmotən-ipən kəm ilat min məmə, “Okəmə kotən məmə, ‘Nepətən rəha Jon təmisi-pən
e nego e neai,’ kən otən məmə, ‘?Məto tahro nəsotənən nipahrienən lan?’
26 Məto okəmə kotən məmə, ‘Rəha netəmim əm,’ kitat koatəgin netəmim, məto-inu nikilat
təht məmə Jon in ien kit rəha Uhgin.”
27 Tol nəhlan, kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Itimat ekotəruru.” Kən Iesu təmən-ipən kəm
ilat məmə, “Kən io min, okol ekəsənən kəm itəmat məmə e nepətən naka ekatol natimnat min
u lan.”

Nimaa nəghatən e suah mil kəiu

28 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “?Tahro? ?Nikitəmat tatəht məmə naka? Suah kit, nətin
iərman kəiu. Kən təmuwin mən-ipən kəm itəm iahgin lan məmə, ‘Nətik, uwin mol wək u-
roiu əpəh e nasumən.’
29 Məto nətin təmən-ipən məmə, ‘Iakapəs.’ Kən matig məuhlin min rəhan nətəligən, kən
muwin e nasumən.
30 “Kən tata tuwin o nətin itəm təkəku, mən-ipən min kəm in nat kitiəh əm. Kən nətin təmən-
ipən məmə, ‘Əwəh, tata, ekuwin,’ məto təmapəs-pən e nasumən.
31 “?Otən-tu məmə suakəku mil u in pəhruən, təmol nəwia rəhan tata?”
Kən kəmotən-ipən məmə, “Suakəku itəm iahgin lan.”
Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Əwəh, in ətuatip. Kən iakatən-ipinə nipahrienən
məmə, netəm koatos məni rəha takis, ne nipitan rəha suatip koatuwin e nərəmərəən rəha
Uhgin aupən etəmat,
32 məto-inu Jon təmuwa otəmat məmə otəgətun suatip rəha nolən ətuatip, kən məto itəmat
nəsotənən nipahrienən lan, məto netəm koatos məni rəha takis, ne nipitan rəha suatip
kəmotən nipahrienən lan. Kən nəmotəplan pap nat əh, məto nəməsotəuhlinən itəmat e
rəhatəmat nolən rat min, kən məsotənən nipahrienən lan.”

Nimaa nəghatən e netəmim rat itəm koatehm nasumən
(Mak 12:1-12; Luk 20:9-19)

33 Kən Iesu tatəkəike matən məmə, “Otətəlig-in-tu nimaa nəghatən kit min. Etəm-iasol kit
rəha nasumən, təmol nasumən kit e nol kit katən məmə krep, u katol wain lan. Kən mol
fenis e kəpiel muwin mitəlau lan. Kən mol ikin kit o nolən nəme naliwək-aliwəkən e noa
krep məmə nahuin otaiu kən kol wain lan. Kən mol nimə kit itəm in ilis məmə etəmim otaiu
lan matehm wir nasumən o nat megəh min ne netəmim. Kən təmegəhan-in-pən nasumən
kəm netəmim məmə okotasum lan, kən motoor noa krep, məsin rəhan, məsin rəhalat. Kən
miet muwin o naliwəkən ik pisin kit. 34 Nian krep tinəmarəg, kən tahl-ipən rəhan slef min
məmə okotuwin e nasumən rəha krep, motətapəh o netəm koatol wək e nasumən məmə
okotos-ipən rəhan krep məsin kəm ilat.
35 “Məto netəm koatol wək e nasumən kəmotaskəlim rəhan slef min, kən motoh kit,
motohamnu kit, motaht e kəpiel itəm tatol kisil lan.
36 Kən tahl-ipən min slef min neen kotuwin olat, ilat tepət taprəkis-in itəm aupən min. Kən
netəm koatol wək e nasumən kotol tərat kəm ilat e nolən ahmen min əm itəm kəmotol kəm
netəm aupən.
37 Namnun agin, tahl-ipən nətin iərman tuwin olat, kən mən məmə, ‘Ilat okotəkəike
motisiai-in nətik.’

21:21: Mat 17:20; Luk 17:6; Jon 14:12; 1 Kor 13:2 **21:22:** Mat 7:7-11; 18:19 **21:26:** Mat 14:5 **21:32:** Luk 3:12; 7:29-30 **21:33:** Aes 5:1-2

38 “Məto nian netəm koatol wək e nasumən kəmotəplan nətin, kən kotən-ipən kəm ilat min
məmə, ‘Inu nəti etəm-iasol itəm otərəmərə e nasumən nian rəhan tata otimis. Pəs kotuwin
motohamnu min, kən motərəmərə e nasumən rəhan.’
39 Kən kəmotaskəlim motatipin-iarəp e nasumən, kən motohamnu.”
40 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, kən təmən məmə, “?Tol nulan, nian etəm-
iasol rəha nasumən otuwa, kən otol naka kəm netəmim itəm təmegəhan-in nasumən kəm
ilat?”
41 Kən kəmotən-ipən məmə, “Otərək-rəkin agin-əh netəm rat min əh, motohamnu ilat. Kən
uarisig, təpanegəhan-in rəhan nasumən əh tuwin e nelmi netəm pisin neen, kən e nian
ətuatip itəm krep tatəmarəg, ilat okotos-ipən noan məsin rəhan.”
42 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nəmotafin Naoa Rəha Uhgin u, o kəp? Tatən
məmə,
‘Kəpiel u itəm netəm rəha niləkinən nimə kəsotolkeikeən motapəs,
in tinuwa kəpiel keike o nolən nimə.
Iərəmərə təmol nat u,
kən in nat təwir agin e niganəmtitat.’
43 Tol nəhlan, iatən kəm itəmat məmə nərəmərəən rəha Uhgin okoh-rəkis otəmat, kən kos-
ipən kəm netəmim min u itəm okotol noalat.
44 Okəmə suah kit otisi-pər e kəpiel u, kəpiel otətarerəh-ətarerəh, məto okəmə kəpiel otisi-pər
lan, otəpələh-ərən in.”‡
45 Nian pris asol min ne Farisi min kəmotəto nimaa nəghatən itəm Iesu təmuəh, kən
kinotitun məmə tatəghat-in ilat.
46 Kən kinotegəs-in suatip kit məmə okotiləs Iesu lan kan e kalapus, məto koatəgin
nimanin netəmim, məto-inu netəmim koatən məmə in ien kit.

22

Nimaa nəghatən e nagwənən asol rəha marit

1 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min kəm ilat məmə,
2 “Nərəmərəən rəha Uhgin in tahmen e kig kit itəm təmol əpen-əpenə e nagwənən asol o marit
rəha nətin.
3 Kən mahl-ipən rəhan iolwək min məmə okotuwin o netəmim min u itəm təmahl-ipən rəkis
nəghatən olat məmə okotuwa o nagwənən rəha marit. Məto kotən məmə kol kəsotuwamən.
4 “Kən tahl-ipən rəhan iolwək neen min, mən-ipən kəm ilat məmə, ‘Otuwin motən-ipən
kəm netəm min u itəm emahl-ipən rəkis nəghatən olat məmə, enol əpen-əpenə rəkis e rəhak
nagwənən. Rəhak kau min ne nəti kau min rəhak itəm kotəhg-əhg wir, emoh rəkis ilat, kən
natimnat rafin tinahmen. Otuwa e nagwənən rəha marit.’
5 “Məto kəsotətəlig-inən iolwək min, kən motagim min, kit tatuwin e rəhan nasumən, kit
tatuwin e rəhan stoa.
6 Kən neen kotaskəlim iolwək min rəhan, motol tərat kəm ilat, kən motohamnu ilat.
7 Kən kig, neməha təmol pik. Kən tahl-ipən rəhan mopael min kotuwin, kən motohamnu
netəmim min u itəm kəmotohamnu rəhan iolwək min, kən motasiepən e rəhalat taon asol.
8 “Kən mən-ipən kəm rəhan iolwək min məmə, ‘Kinol əpen-əpenə rəkis e nagwənən rəha
marit, məto netəm min u itəm emahl-ipən rəkis nəghatən olat, nolən rəhalat təsahmenən
məmə okotuwa.
9 Tol nəhlan, otuwin əpəh e suatip asol min kən motən-ipən kəm netəmim əpnapin rafin
itəm nakoatəplan məmə okotuwa e nagwənən rəha marit.’
10 Kən iolwək min kəmotuwin əpəh e suatip asol min, kəmotuəfimin netəmim rafin itəm
kəmotəplan ilat, netəmim itəm kotəwir ne netəm itəm kotərat, kən ikin kətagwən ikin
təmərioah e netəmim.
11 “Məto nian kig təmuwa məplan netəmim, təməplan etəmim kit əh-ikin itəm təsuwinən
e natimnat rəha marit.
12 Kən kig təmən-ipən məmə, ‘?Io kit, nəmahro? ?Nəmuwa imə məto nəməsuwinən e
natimnat rəha marit?’ Kən suah u tinəruru nuhalpinən nəghatən rəhan.
13 “Kən kig təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, ‘Okotəlis ətain nelmin ne nelkin,
kən motərakin-iarəp əpəh e nalugінən itəm ikin kətasək ikin, kən katəgətain nəluitəm ikin.’ ”
14 Kən Iesu təmatəkəike mən məmə, “Tol nəhlan məto-inu netəmim tepət, kətahl-ipən
nəghatən olat, məto noan məsin əm itəm katitəpun ilat.”

21:38: Mat 27:18 **21:39:** Hip 13:12 **21:42:** Sam 118:22-23; Rom 9:33; 1 Pita 2:6-8 ‡ **21:44:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 44 u tikə. **22:6:** Mat 21:35 **22:13:** Mat 8:12; 25:30; Luk 13:28

Takis rəha Kig Sisa
(Mak 12:13-17; Luk 20:20-26)

15 Kən Farisi min kəmotiet motuwin motol noa eko-eko min məmə otiuw-pən Iesu o nənən
nəghatən kit itəm təsətuatipən. 16 Kən kotahl-ipən rəhalat netəmim kotuwin o Iesu ilat
netəmim rəha pati rəha Herot. Kən motən-ipən məmə, "Iəgətun. Ekotitun məmə ik etəm
ətuatip, kən matəgətun ətuatip pahrien suatip rəha Uhgin. Nəsolən məmə nətəligən rəha
netəmim okotiuw rəkis rəham nətəligən, məto-inu natol tahmen-ahmen əm kəm netəmim
rafin, okəmə in etəm-iasol o etəm əpnapin əm.
17 Kən ən-tu kəm itimat rəham nətəligən e nat u. ?Tətuatip məmə okətou-pən takis kəm Kig
Sisa, o kəp?"
18 Məto Iesu tinitun rəhalat nətəligən rat min, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "!Rəhatəmat
nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! ?Tahro nakotalkut məmə nəkotol noa eko-eko ron
io?
19 Otəgətun-tu məni itəm katətou takis lan." Kən kotos məni* motuwa kəm in,
20 kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Narmi pah u, kən nərgi pah u e məni u?"
21 Kən kotən-ipən məmə, "Kig Sisa."
Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Naka u rəha Kig Sisa, otos-ipən kəm Kig Sisa. Kən
naka u rəha Uhgin, otos-ipən kəm Uhgin."
22 Nian kəmotəto nəghatən əh, narmilat təmiwig. Kən kəmotapəs Iesu motagim.

Nian Uhgin otosmegəh netəmim e nimisən
(Mak 12:18-27; Luk 20:27-40)

23 E nian əh inəh, Satusi min kəmotuwa o Iesu. Ilat koatən məmə netəmim okəsotəmegəh
minən e nimisən. Kən kotən-ipən kəm Iesu məmə,
24 "Iəgətun. Moses təmən kəm itimat məmə, okəmə etəmim otimis kən məsiləsən nətin kit,
kən pian otəkəike mit nəutahlimis əh məmə otiləs suakəku o niuw-pərən nərig rəha pian itəm
təmimis.
25 "Kən ikin əh imatimat ikin, netəm ilat pialat min ilat sepin. Itəm təmaupən maiir təmol
marit, kən mimis, məsiləsən nətin kit, kən pian itəm tatol kəiu lan tit nəutahlimis.
26 Kən in min təmimis məsiləsən nətin kit, kən itəm tatol kisil lan ne ilat rafin muwin
mətoarus-pən itəm tatol sepin, kəmotol nat kitiəh əm.
27 Kən əmun, nəutahlimis timis.
28 ? Tol nəhlan, ən-tu kəm itimat məmə, e nian itəm Uhgin otosmegəh netəmim lan e
nimisən, pətan əh in rəha pah, məto-inu ilat rafin əh sepin kəmotol marit e pətan əh?"
29 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat nəmotən-arəpən e rəhatəmat nəghatən
məto-inu nəsotitunən Naoa Rəha Uhgin ne nəsanənən rəhan.
30 Nian Uhgin otosmegəh netəmim e nimisən, kən netəmim okəsətolən marit, okotahmen
e nagelo min əpəh e nego e neai.
31 ?Nəmotafin o kəp, Naoa Rəha Uhgin itəm tatəghat-in nian Uhgin otosmegəh netəmim e
nimisən? Tatən məmə,
32 'Io Uhgin rəha Epraham, io Uhgin rəha Aisak, kən io Uhgin rəha Jekop.' In sənəmə Uhgin
rəha netəm kəmotimis, məto in Uhgin rəha netəmim itəm koatəmegəh, tahmen-pən min e təs
miləhal."
33 Nian nimanin netəmim kəmotəto nəghatən əh, narmilat təmiwig e nəgətunən rəhan.

Lou itəm in ilis pik
(Mak 12:28-34)

34 Nian Farisi min kəmotəto məmə Iesu təmoh-iəhau Satusi min e rəhan nəghatən, kən
Farisi min kəmotuwa kitiəh.
35 Kən kit itəm titun pik Lou, təmən-ipən nəghatən kit kəm Iesu məmə Iesu otən nəghatən
kit təsətuatipən, məmə,
36 "?Lou pəhruən rəha Uhgin u in ilis pik?"
37 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Nakəkəike molkeike Iərəmərə Uhgin rəham e nikim rafin,
ne nəmegəhən rafin rəham, ne nətəligən rafin rəham.
38 Inu in Lou itəm tətaupən kən in ilis pik.
39 Kən Lou itəm tatol kəiu lan, in iuəhkir tahmen əm, məmə, 'Nakəkəike molkeike ik kit
tahmen əm məmə nakolkeike atip ik.'
40 Kən Lou mil u kəiu, ilau nəukəti Lou rafin, ne naoa rəha ien min rafin aupən."

22:15: Mak 3:6 * **22:19:** Məni itəm kəmotos motuwa in koen məni kit, nərgin u 'tenarius,' itəm tahmen e wan-taosan vatu. **22:21:** Rom 13:7 **22:23:** Wək 23:8 **22:24:** Dut 25:5 **22:32:** Eks 3:6 **22:37:** Dut 6:5 **22:39:** Lev 19:18; Mat 7:12 **22:40:** Rom 13:10; Kal 5:14

Kristo in nəti pah
(Mak 12:35-37; Luk 20:41-44)

41 Kən e nian Farisi min kotuəfimin ilat min, kən Iesu təmən-ipən məmə,
42 “?Nikitəmat təht məmə naka, e Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa? ?In tatisi-pən e noanol rəha pah?”

Kən ilat kotən-ipən məmə, “In noanol rəha Tefit.”

43 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Məto tahro e Tefit, itəm tatəghat e narmin rəha Uhgin, tətaun-in Kristo məmə ‘Iərəmərə.’ Məto-inu tatən məmə,
44 ‘Iərəmərə təmən kəm rəhak Iərəmərə məmə,
“Əpələh e nikalik e nelmək matip, ikin rəha nəsanənən ne nisiaiiən,
mətoarus ekiləs-iəhau rəham tikimir min ləhau e nelkəm.” ’
45 ?Kən okəmə Tefit tətaun-in Kristo məmə ‘rəhak Iərəmərə,’ kən otahro məmə Kristo in mipi Tefit rat?”
46 Kən etəmim kit təsuhalpinən nəghatən rəha Iesu. Kən e nian əh matuwin, kəmotəgin o nətapəh-inən nəghatən kit min tol min-nəhlan.

23

Nahmməən asol sepin
itəm otatuwa
(Mak 12:38-40;
Luk 11:37-54; 20:45-47)

1 Kən Iesu təmən-ipən kəm nimanin netəmim ne rəhan min netəmim məmə,
2 “Iəgətun min rəha Lou ne Farisi min koatos nepətən məmə okotən-iarəp Lou rəha Moses kəm itəmat.
3 Tol nəhlan, nəkotəkəike motətəu-pən kən motol natimnat rafin itəm koatən kəm itəmat. Məto nəsotolən nat naka itəm koatol, məto-inu ilat kəsotolən nat naka itəm koatən-iarəp.
4 Koatəkəike o netəmim məmə okotətəu-pən lou əskasik min itəm kotahmen e katipa əfigəm, məto okol kəsotos-ipənən noanelmilat məmə okasitu elat.
5 “Natimnat rafin itəm ilat koatol, koatol əm məmə netəmim okotəplan. Nəkotitun paos itəm netəmim kəmotaii-pən nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin ikin, kənu motəlis rəhalat-kapə ne nelmilat lan.* Məto rəha iəgətun min rəha Lou ne Farisi min, rəhalat paos in iahgin taprəkis. Kən nəkotitun nol əlkələh min itəm koatəkul-pən e nipəgnəmti kot min, itəm tatəgətun məmə etəmim in təskasik o nətəu-pənən Lou. Məto rəha iəgətun min rəha Lou ne Farisi min, rəhalat nol kaifəməh pik. 6 Kən e lafet min, ilat kotolkeike ikin rəha nisiaiiən, kən əpəh e nimə rəha nuəfiminən, ilat kotolkeike məmə okotəpələh ima netəm-iasol min ikin.
7 Kən e ikin katol maket ikin, ilat kotolkeike məmə netəmim kotən təwir kəm ilat, kən motaun-in ilat məmə ‘Rapai’ u nipətin təmə ‘etəm in ilis.’†
8 Məto sotolən məmə netəmim okotaun-in itəmat məmə ‘Rapai, u etəm in ilis,’ məto-inu rəhatəmat Etəm-iasol kitiəh əm, kən itəmat piatəmat min.
9 Kən sotaun-inən suah kit u e nətueintən məmə, ‘Tata, etəm katisiai-in,’ məto-inu Tata rəhatəmat kitiəh əm əpəh ilis e nego e neai.
10 Kən sotolən məmə netəmim okotaun-in itəmat məmə, ‘Iəgətun,’ məto-inu rəhatəmat Iəgətun kitiəh əm, Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.
11 Etəm u in ilis etəmat, in iolwək rəhatəmat.
12 Tol nəhlan məto-inu, etəmim itəm otos-ipər atip in, Uhgin otiləs-iəhau, kən etəmim itəm otos-iəhau atip in, Uhgin otiləs-ipər.
13 “!Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nakotahtosig-in o netəmim suatip o nuwinən

---

22:42: Jon 7:42 **22:44:** Sam 110:1; Mat 26:64 **23:3:** Mal 2:7-8 * **23:5:** paos - inu bokis əkəku kit kəmol e nuwigi kau. Kəmotəte rəkis əlkələh nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin motaii-pən lan (Eks 13:1-10,11-16; Dut 6:4-9; 11:13-21). Netəmim kəmotol nəhlan məto-inu kəmotolkeike məmə otol nəghatən itəm tətatig e Dut 6:8 ne 11:18. Kən nəman rafin rəha noanol rəha Isrel itəm kinotos rəkis nup tatin, ilat okotuwin e paos min əh nian tepət, kən nian rafin e nian rəha nəfakən. Katəlis e nipinəgin ne nelmin mol e nol kəmol e nuwigi kau. E nəghatən Inglis, katən paos min əh, “phylacteries.” **23:5:** Eks 13:9; Nam 15:38-39; Dut 6:8; Mat 6:1 † **23:7:** Okəmə iəgətun rəha Lou təmaliwək matuwa iuəhkir ron ik, nakətul e nisiaiiən, kən nakatən təwir kəm in, maun-in in məmə, “etəm-iasol,” o “Tata,” o “Rapai.” Kən noanol rəha Isrel kətaun-in rəhalat iəgətun asol min itəm ilat ilis pik məmə “Rapai,” u nipətin təmə “etəm in ilis” o “etəm tatəmik netəmim.” **23:11:** Mat 20:26; Mak 9:35; Luk 22:26 **23:12:** Job 22:29; Prov 29:23; Luk 14:11; 18:14

matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgin, məto itəmat nəsotuwinən, kən nəsotegəhan-inən məmə netəmim okotuwin ikin, nat əpnapin ilat kotolkeike məmə okotuwin.‡
15 “!Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat
nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nikitəmat tagien əm məmə nakotuwin isəu e nego,
o e naliwəkən əm o nuwinən e nəptən pisin pisin min məmə nakotiuw-pa etəmim kitiəh əm
e nəfakən rəhatəmat. Məto nian suah kit tatos nolən min əh rəhatəmat, kən tatuwa etəm rat
taprəkis-in itəmat, kən nəmotol məmə in otəkəike mos nalpinən rəha nigəm asol taprəkis-in
itəmat.
16 “!Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat itəm noatit netəmim məto niganəmtitəmat təpis!
Itəmat nakoatən məmə, ‘Okəmə suah kit tatos noanawil o Nimə Rəha Uhgin məmə otol rəhan
nəghatən tatətul-iəkis, okəmə təsolən, məto in nat əpnapin əm. Məto okəmə suah kit tatos
noanawil o iaen u kol tatipit-ipit rəha Nimə Rəha Uhgin, kən in otəkəike mol nəwian itəm
təmos noanawil ron.’
17 !Itəmat netəm nakotalməl, niganəmtitəmat təpis! ?Naka u in ilis, iaen u kol tatipit-ipit,
o Nimə Rəha Uhgin itəm tatol kol tasim?
18 Nakotən min məmə, ‘Okəmə suah kit tatos noanawil o olta, in nat əpnapin əm. Məto
okəmə suah kit tatos noanawil e sakrifais itəm tatəpələh lan, kən in otəkəike mol nəwian
itəm təmos noanawil ron.’
19 !Itəmat netəm niganəmtitəmat təpis! ?Naka u in ilis, sakrifais o olta itəm tatol sakrifais
tasim?
20 Tol nəhlan, etəm tatos noanawil e olta, pahrien, tatos noanawil e olta ne natimnat rafin
itəm tatəpələh lan.
21 Kən etəm tatos noanawil e Nimə Rəha Uhgin, pahrien tatos noanawil e Nimə Rəha Uhgin
ne Suah u tətatig ikin.
22 Kən etəm tatos noanawil e nego e neai, pahrien tatos noanawil o jea rəha kig u in rəha
Uhgin, kən tatos noanawil o Suah u tatəpələh-pər lan.
23 “!Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat
nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nəkoatətəu-pən lou əlkələh min moatos-ipən tait
rəha rəhatəmat nimali nig nəmiəwilat tatəpien u katos-ipən e nagwənən, katən məmə min,
ne til, ne kumin. Məto nakotapəs nat asol e Lou, inu etəm tatol tətuatip kən mahmen-ahmen
əm kəm netəmim, kən mətasəkitun netəmim, kən tatol nian rafin nat naka itəm təike matol.
Təwir nəkoatol lou əlkələh min, məto nəkotəkəike moatol lou asol min, məto kəp, nəsotolən.
24 ! Itəmat noatit netəmim məto niganəmtitəmat təpis! ! Itəmat netəmim noategəs-in
miminao e rəhatəmat kap məmə ko nəsotərgeən, məto nəkotərge nat megəh asol u kamel!
25 “!Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat
nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nakotafəl ihluə e kap ne plet, məto əpəh imə
tamkimik, kotərioah e nagwənən ne nənimən itəm nəmotakləh-in, o natimnat itəm nəmotos
məto-inu itəmat iaumis min kən nian rafin nəkoatol əm natimnat rat min itəm tətatig e
rəhatəmat nətəligən.
26 !Itəmat Farisi min, niganəmtitəmat təpis! Otaupən kafəl əpəh imə e kap ne plet, kən ihluə
min in təwir təsamkimikən.
27 “!Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat
nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nəkotahmen e suwit rəha netəm kəmotimis itəm
kəmuəh e pen ruən. Ihluə, netəmim kotəplan məmə təwir, məto əpəh imə tərioah e nikilkili
netəm kəmotimis, ne natimnat rafin itəm tamkimik.
28 E nolən ahmen min əm, ihluə, e nolən rəhatəmat, netəmim kotəplan məmə itəmat
nəkotətuatip. Məto imə, e nikitəmat, nakotərioah e nəghatən nakotən məsotolən, ne nolən
rat agin min.
29 “!Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min! !Rəhatəmat
nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nakotiləkin nimə e kəpiel rəha suwit rəha ien min
aupən ne netəm kotətuatip, kən moatol nəhlip e kəpiel kən moatol malə-malə lan.
30 Kən nakotən-ipən məmə, ‘Okəmə itimat emotatig e nian min rəha tipitat min, okol itimat
eməsotasituən elat motohamnu ien min.’
31 E nəghatən əh, nakoatən-iarəp məmə itəmat noanol ətuatip min rəha tipitimat min
aupən itəm kəmotohamnu ien min əh, kən nakotahmen-ahmen əm elat.

---

‡ **23:13:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 14 u tikə. Tatən məmə, “Kəsi, nahmməən asol otuwa otəmat iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min. !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Nakotakləh-in natimnat rəha nəutahlimis min, məto nian kitiəh əm, nəkotol nəfakən əfəməh min məmə netəmim okotisiai-in itəmat. E nolən əh, rəhatəmat nalpinən otəskasik təhmin min.” **23:16:** Mat 15:14 **23:22:** Aes 66:1; Mat 5:34 **23:23:** Lev 27:30; Maeka 6:8 **23:25:** Mak 7:4 **23:27:** Wək 23:3 **23:28:** Luk 16:15 **23:31:** Wək 7:52

32 Kən təwɨr əm, itəmat otəkəike motol namnun wək itəm tɨpɨtəmat mɨn kəmotətuoun.
33 “! Itəmat sɨnek mɨn, ne netɨ sɨnek mɨn! ? Nɨkitəmat tatəht məmə okol nakotagɨm e
nalpɨnən e nɨgəm asol? !Kəp!
34 Tol nəhlan, ekahl-ipɨnə ien mɨn, ne netəm kotenatɨg, ne iəgətun mɨn. Neen, itəmat
onəkotohamnu ilat motətu-pər elat e nɨg kəluau, neen onəkotalis motoh ilat əpəh e nimə
rəha nuəfɨmɨnən rəhatəmat, kən neen nakotɨtəp ilat kotiet e taon kit motiet motuwɨn e kit.
35 Kən tol nəhlan, itəmat onəkotos nalpɨnən rəha netəmim itəm kəmotohamnu netəmim
rafɨn itəm kotətuatɨp, itəm tətuoun e Epel itəm in tətuatɨp, muwɨn mətoarus-pən Sekaraea,
nətɨ Perekia, itəm tɨpɨtəmat mɨn kəmotohamnu e Nimə Rəha Uhgɨn ilugɨn e olta ne nimə.
36 Iatən pahrien kəm itəmat məmə, nalpɨnən rafɨn u otuwa o netəm rəha Isrel itəm kotatɨg
roiu.
37 “!Awe, netəm Jerusalem, netəm Jerusalem! Itəmat nakotohamnu ien mɨn rəha Uhgɨn,
kən netəmim itəm Uhgɨn təmahl-ipa kəm itəmat, nəkotahtɨmnu ilat e kəpiel apɨn, ɨnəh netəm
u rəha Uhgɨn itəm koatos nəghatən rəhan. Nian tepət iatəg-əfəməh-ɨn nelmək məmə iatəmɨk-
əfɨmɨn wɨr itəmat matos wɨr itəmat, tahmen-pən e mənɨg itəm tatu nenətɨn mɨn e nɨkwɨn,
məto itəmat nɨkitəmat təsagienən ron kən motapəs io.
38 Otəplan-tu. Uhgɨn tɨnapəs itəmat, rəhatəmat nimə nəratən otoh, kən nat otɨkə ikɨn.
39 Kən ekən kəm itəmat məmə, nat əh in nɨpahrienən məto-inu onəsotəplan mɨnən io
mətoarus nakotən məmə,
‘!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau suah u itəm tatuwa e nərgɨn!’ ”

24

Nəmtətɨn mɨn rəha
namnun nian
(Mak 13:1-37; Luk 21:5-36)

1 Iesu təmiet e Nimə Rəha Uhgɨn maliwək matuwɨn, kən rəhan mɨn netəmim kotuwa motən-
ipən kəm in məmə otəplan-tu nimə mɨn u əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn. 2 Kən Iesu təmən-ipən
məmə, “Əwəh, otəplan-tu nimə mɨn əh. Nɨpahrienən iatən kəm itəmat məmə nimə mɨn əh
netəmim okotəhap-əhap kəpiel mɨn elat. Okol kəpiel kit təsəməhlɨn e nəmeen.”
3 Kən uarisɨg lan, Iesu təmaliwək ilat rəhan netəmim motuwɨn əpəh e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif
kən matəpələh. Kən rəhan netəmim kotuwa pɨsɨn əm ron motən-ipən məmə, “?Otən-tu məmə
natɨmnat mɨn u okotuwa e nian naka, kən nəmtətɨn naka otol-arəp məmə rəham nuwamən
ne namnun nian tɨnuwa iuəhkɨr?”
4 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oatehm wɨr itəmat məmə etəmim kit otəseiuə-inən
itəmat,
5 məto-inu netəmim tepət okotuwa motos nərgək moatən məmə, ‘Io Kristo itəm Uhgɨn
təmən məmə otahl-ipa,’ kən okoteiuə-in netəmim tepət.
6 Onəkotəto namnusən rəha nəluagɨnən mɨn, kən onəkotəto nəghatən əpnapɨn mɨn məmə
netəmim koatəluagɨn. Məto nakoatehm wɨr itəmat məmə nəsotəgɨnən. Natɨmnat mɨn əh
otəkəike motuwa motol nɨpahrienən lan, məto namnun nian otəpanuwa.
7 Noanol mɨn okotoh noanol mɨn, kən kantri mɨn okotoh kantri mɨn. Nəumɨs otan, kən
namɨg otəloal ikɨn mɨn tepət.
8 Natɨmnat mɨn əh, nətuounən əm rəha nəratən, tahmen e pətan itəm tɨnətuoun matəto
nahməən o nemə̆kən.
9 “E nian mɨn əh, netəmim okotegəhan-ɨn-pən itəmat məmə okol nəratən kəm itəmat, kən
kohamnu itəmat, kən netəmim rəha noanol mɨn rafɨn okotetəhau itəmat məto-inu o nərgək.
10 Kən e nian mɨn əh, netəmim tepət okotapəs rəhalat nahatətəən, kən okotegəhan-ɨn-pən
ilat mɨn e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn rəhalat, kən motetəhau ilat mɨn,
11 kən ien eiueiuə mɨn okotuwa moteiuə-in netəmim tepət.
12 Məto-inu nəratən tɨnatepət, iuəhkɨr netəmim rafɨn rəhalat nolkeikeən o Uhgɨn otɨkə,
13 məto etəmim itəm otətul əskasɨk mətoarus namnun nian, kən Uhgɨn otosmegəh in.
14 Kən namnusən təwɨr əh rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn, okən-iarəp ikɨn mɨn rafɨn e
nətueintən, məmə suatɨp əh-ikɨn rəha kantri mɨn rafɨn o nətəlɨg-inən, kən namnun nian
otuwa.
15 “Ien u Taniel təməghat-ɨn nat kit katən məmə, ‘nat itəm Uhgɨn tatetəhau, kən matol
Nimə Rəha Uhgɨn tamkɨmɨk’ (nian nakotafɨn, otətəlɨg-ɨn nɨpətɨn). Tol nəhlan, nian nat tərat
əh tatətul e Nimə Rəha Uhgɨn,

23:33: Mat 3:7; 12:34; Luk 3:7 **23:35:** Jen 4:8; Hip 11:4 **23:35:** Sek 1:1 **23:35:** 2 Kron 24:21 **23:38:** 1 King 9:7-8; Jer 22:5 **23:39:** Sam 118:26; Luk 13:34-35 **24:2:** Luk 19:44 **24:5:** Mat 24:23-24; 1 Jon 2:18 **24:9:** Mat 10:22 **24:11:** Mat 24:5,24; 1 Jon 4:1 **24:13:** Mat 10:22 **24:14:** Mat 28:19 **24:15:** Dan 9:27; 11:31; 12:11

16 kən itəmat itəm nəkotatig Jutia, nakotiet motagim motuwin motəhluaig e nitot min.
17 Okəmə etəmim tətameg ihluə e rəhan nimə, okol təsuwinən imə mos min rəhan natimnat.
18 Okəmə etəmim əpəh e nasumən rəhan, okol təsitəlig-pənən latuənu mos rəhan kot. 19 !
Kən kəsi o nipitan u itəm kotəpik-əpik, ne nipitan itəm kotapinahin nisualkələh e nian əh,
məto-inu ilat okotəto tərat pik agin!
20 Təwir nakotəfak məmə onakəsotagimən e nəratən əh e nian rəha nətəpən, o e nian rəha
Sapat,
21 məto-inu e nian əh, nəratən asol otuwa itəm etəmim təməsəplanən tol mihin nəhlan
aupən mətoarus-pa u-roiu, kən okol nəratən asol kit tol nəhlan otəsuwa minən nian kit
tahmen e in əh.
22 Kən okəmə Uhgin təsətatipən nian rəha nəratən əh, okol etəmim kit təməsəmegəhən.
Məto Uhgin otətatip nian əh o rəhan min netəmim itəm təmitəpun rəkis ilat.
23 "E nian əh, okəmə suah kit otən-ipinə kəm itəmat məmə, '!Otəplan-tu, inu Kristo itəm
Uhgin təmən məmə otəpanahl-ipa!' o '!In əpəh!' sotənən nipahrienən lan,
24 məto-inu netəmim neen okotuwa motən məmə ilat Kristo, ne ien eiueiuə min okotuwa,
kən ilat okotol nəmtətin asol min, ne nat pispis min məmə okoteiuə-in netəmim, kən
okotalkut məmə okoteiuə-in netəmim itəm Uhgin təmitəpun rəkis ilat, okəmə ilat kotitun
nolən.
25 Nikitəmat otəkəike matəht wir nəghatən min u itəm emən rəkis kəm itəmat, uarisig
natimnat min u okotuwa motol nipahrienən lan.
26 "Tol nəhlan, okəmə suah kit tən kəm itəmat məmə, 'In əpəh, ikin taruən-aruən ikin,'
əsotuwinən. O suah kit tən məmə, 'In ikin-u e nipəg noa nimə,' sotənən nipahrienən lan,
27 məto-inu nian Nəti Etəmim otitəlig-pa min, otuwa uəhai əm, kən netəmim rafin
okotəplan, tahmen e nipitən itəm təmipit masiəgəpin rafin neai.
28 Nian nat megəh kit təmimis, nəkotəplan kuəriə min kotuwa məmə okotun. E nolən
ahmen min əm, nian nəkotəplan nəmtətin min əh, nəkotitun məmə otəsuwəhən ekuwa min.
29 "Nian ətuatip nəratən əh otol namnun, kən
'mitgar otəpis agin,
kən məwig otəsəmilhən minən,
kən məhau min okotisas e neai,
kən Uhgin otəloal e nəsanənən min əpəh e neai.'*
30 "E nian əh, nəmtətin rəha Nəti Etəmim otol-arəp e neai, kən noanol min rafin e
nətueintən okotasək e nəginən. Kən okotəplan io, Nəti Etəmim ekuwa e nimal napuə e neai
e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag asol rəha Uhgin itəm otasiə mitəlau lak.
31 Kən ekahl-ipən rəhak nagelo min kotiet nian okotəto təwi otasək əfəməh, kən ilat
okotuwin ikin min rafin e nətueintən, motos-irəkis rəhak netəmim itəm Uhgin təmitəpun
rəkis ilat, kən kuəfimin ilat kitiəh.
32 "Nikitəmat otəkəike matəht nig u fik.† Nian ətuatip itəm nelmin min kinotətuoun
katəwiə, kən nimalin min kinoatərget, itəmat nəkotitun məmə nian əh inəh itəm nakotasum
lan rəhatəmat.
33 Kən e nolən ahmen min əm, nian nəkotəplan nəmtətin min əh, onəkotitun məmə
otəsuwəhən ekuwa min roiu agin.
34 Iatən pahrien kəm itəmat məmə netəmim itəm kotatig u-roiu, okol kəsotimis rafinən
mətoarus natimnat min əh okotuwa kol nipahrienən lan.‡
35 Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən min rəhak okol kəsotikəən."

Etəmim tikə itəm titun nuwamən rəha Iesu Kristo

36 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, "Suah kit təsitunən nian o aua ətuatip rəha natimnat
min əh. Nagelo min əpəh e neai kotəruru, kən io min Neti Etəmim ekəruru. Məto Tata Uhgin
əm in titun nian ətuatip əh.
37 E nian io Nəti Etəmim ekuwa lan, otahmen e nian rəha Noah aupən ikin itəm netəmim
kəsotol əpen-əpenəən ron.

24:17: Luk 17:31 **24:21:** Dan 12:1 **24:23:** Mat 24:5 **24:24:** Dut 13:1-3; 2 Tes 2:8-9; Nol Əpən 13:13-14 **24:26:** Luk 17:23-24 **24:27:** Mat 24:37-39 **24:28:** Luk 17:37 **24:29:** Aes 13:10; 34:4; Esik 32:7; Joel 2:10,31; 2 Pita 3:10; Nol Əpən 6:12-13 * **24:29:** Məta "nəsanənən min əpəh e neai" tatəpsen-pən narmin min, o kəm-naka natimnat tahmen-pən e mit ne məwig əpəh e neai. **24:30:** Dan 7:13; Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 **24:31:** 1 Kor 15:52; 1 Tes 4:16 † **24:32:** Nig u fik tahmen e naip. ‡ **24:34:** Suatip kit min rəha nəuhlinən ves 34 tatən məmə, "Iatən pahrien kəm itəmat məmə noanol u rəha Isrel otəsikəən mətoarus natimnat min əh okotuwa motol nipahrienən lan." **24:34:** Mat 16:28 **24:35:** Mat 5:18 **24:36:** Wək 1:7; 1 Tes 5:1-2 **24:37:** Jen 6:5-8

38 E nian əh, itəm naruəh təsaiuən əh, netəmim koatagwən, moatənim, moatol marit, inəh
natimnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat, mətoarus-pən Noah təmuwin imə e nipəgnoa
nego rəhan,
39 kən ilat kinotəruru nat naka otuwa mətoarus-pa naruəh təmaiu məmik ilat rafin. In əh
otol tahmen əm e nian Nəti Etəmim otuwa.
40 Etəmim kəiu e nasumən, kən okos kitiəh, kapəs kitiəh.
41 Pətan kəiu katuəpələh kitiəh matioal nagwənən, kən okos kitiəh, kapəs kitiəh.
42 "Tol nəhlan, nəkotəkəike motaiir, məto-inu nəkotəruru nian naka rəhatəmat Iərəmərə
otuwa lan.
43 Məto nəkotəkəike motitun nat u. Okəmə etəm-iasol rəha nimə titun nian ətuatip lapin
itəm iaklеh otuwa, kən in otəkəike mətaiir matehm wir nimə məmə iaklеh otəsəhapən
muwin imə.
44 Kən itəmat min onəkotəkəike moatətul matip, məto-inu Nəti Etəmim otuwa e aua əm
itəm nikitəmat təsəhtən.
45 "Nikitəmat otəkəike matəht wir nolən rəha iolwək itəm in tenatig kən tətaskəlim wir wək
rəhan kən məsapəsən. Etəm-iasol təmələhəu məmə iolwək əh otərəmərə e rəhan min rafin
iolwək min məmə in otos-ipən nagwənən kəm ilat e nian ətuatip.
46 Kən okəmə etəm-iasol otuwa məplan etəm tatərəmərə e iolwək min rəhan, kən matol-
wir rəhan wək, kən otos-ipən nətouən kit kəm suah əh.
47 Iatən-ipinə nipahrienən məmə etəm-iasol əh otələhəu in tərəmərə e natimnat rafin
rəhan.
48 Məto okəmə iolwək əh, in etəm rat, kən nikin otəht məmə, 'Rəhak etəm-iasol təsuwamən
nuwəh,'
49 kən mətuoun matoh iolwək min neen, kən muwin magwən mənim ilat netəm kotapis.
50 Kən etəm-iasol rəha iolwək əh otuwa e nian ne aua itəm iolwək nikin təsəhtən məmə
rəhan etəm-iasol otuwa lan.
51 Etəm-iasol əh otol nalpinən asol kəm iolwək əh kən mərakin-pən ikin rəha netəm rəhalat
nənən təwir, məto nikilat tamkimik. Ikin əh, netəmim okotasək moatəgətain nəluilat."

25

Nimaa nəghatən o nipitan əlkələh ilat ten

1 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "E nian itəm rəhatəmat Iərəmərə otuwa min,
nərəmərəən rəha Uhgin otol nəhlan. Nipitan əlkələh* ilat ten kəmotiet lapin məmə okotuwin
e marit kit, kən moatəsahgin etəm otol marit otuwa mos rəhan pətan muwin e rəhan nimə,
əpəh ikin katol lafet ikin. Ilat ten kəmotos rəhalat lait.
2 Faif kotalməl, kən faif kotenatig.
3 Nipitan min u ilat faif itəm kotalməl kəmotos rəhalat lait min, məto kəsotosən karasin
məsin min o niuw-pənən e lait.
4 Məto nipitan min u ilat faif itəm kotenatig kəmotos rəhalat lait min, kən motos min karasin
məsin o niuw-pənən e rəhalat lait.
5 Kən etəm otol marit təsuwa uəhaiən, kən napilən tinatos ilat koatiuw nəm, kən minotapil.
6 "Kən lapin agin, suah kit təmagət əfəməh məmə, '!Etəmim itəm otol marit tatuwa u-roiu!
!Otuwa motəplan!'
7 "Kən nipitan əlkələh u ilat ten kəmotaiir motuarin asol rəhalat lait min.
8 Kən nipitan itəm kotalməl kotən-ipən kəm nipitan itəm kotenatig məmə, '! Awi! Otos-
ipa rəhatəmat məsin karasin məto-inu rəhatimat karasin e rəhatimat lait kinotamir,
otəsuwəhən kotəpis.'
9 "Məto nipitan itəm kotenatig kotən-ipən kəm ilat məmə, '! Kəp! Karasin min u
kəsotahmenən o kitat rafin. Məto otitəlig motuwin motos-nəmtin rəhatəmat neen karasin
əpəh e stoa.'
10 "Məto nian nipitan itəm kotalməl kəmotaliwək motitəlig moatuwin o karasin, kən etəm
itəm otol marit təmuwa. Kən nipitan əlkələh itəm koatətul matip, kəmotuwin ilat min e
nagwənən rəha marit, kən motuwin imə. Kən kahtosig e toa.
11 "Uarisig, nipitan əlkələh itəm kotalməl kəmotitəlig-pa motaun motəmə, '! Etəm-iasol,
etəm-iasol! !Egəhan-in itəmat ekotimnə imə!'
12 "Məto etəm otol marit təmən-ipən kəm ilat məmə, 'Iatən-ipinə pahrien məmə, io ekəruru
itəmat.' "

24:39: Jen 7:21-23; Luk 17:26,27 **24:42:** Mat 25:13 **24:43:** Luk 12:39-40; Nol Əpən 16:15 **24:47:** Mat 25:21,23
24:51: Luk 12:42-46 * **25:1:** Nipitan əh, kəsotolən əh marit. Koatos nup tuente ne. **25:1:** Luk 12:35; Nol Əpən 19:7
25:11: Luk 13:25-27 **25:12:** Mat 7:23

13 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Tol nəhlan,
itəmat nəkotəkəike motaiir, məto-inu nəkotəruru nian ne aua rəha rəhatəmat Iərəmərə
otuwa lan.”

Nimaa nəghatən e iolwək e məni kisil

14 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit min məmə, “Ekən min məmə e nian itəm rəhatəmat
Iərəmərə otuwa min, nərəmərəən rəha Uhgin otol nəhlan. Etəm-iasol kit təmol əpen-əpenə
məmə otaliwək muwin e nəptən pisin kit muwin isəu. Kən maun-in rəhan iolwək min
kotuwa, kən tələhəu-pən e nelmilat rəhan məni min məmə okotol nat kit lan.
15 Təmos-ipən tətəu-pən nitunən rəhalat məmə okotol wək lan. E etəmim kitiəh, təmos-
ipən kətim faif kəmotər-motərioah e məni, u məni tepət pik agin. Kən kit min, təmos-ipən
min kətim kəiu tahmen əm, u məni tepət pik. Kən kit min, təmos-ipən kətim kitiəh tahmen
əm, u məni tepət.† Kən etəm-iasol təmiet muwin e rəhan naliwəkən.
16 Kən iolwək itəm təmos kətim faif təmuwin uəhai əm mol bisnes lan, kən təmos min kətim
faif min.
17 Kən tahmen-ahmen əm, iolwək itəm təmos kətim kəiu, təmuwin mol bisnes lan, kən mos
min kətim kəiu min.
18 Məto iolwək itəm təmos kətim kitiəh, in təmuwin mel noakimil məhluaigin-pən məni
rəha rəhan etəm-iasol ikin.
19 “Kən nup tepət tinuwa minuwin, kən etəm-iasol rəha iolwək min u tinitəlig-pa, kən
maun-in rəhan iolwək min məmə otəplan-tu məmə ilat kəmotol naka e məni min itəm təmos-
ipən kəm ilat.
20 Iolwək itəm təmos kətim faif, təmuwa matos kətim faif min itəm təmos, mətul e
niganəmti etəm-iasol məmə, ‘Etəm-iasol. Aupən nəmələhəu-pən kətim faif e nelmək. Kən
emol bisnes lan, kən mos min iahgoau kətim faif u.’
21 “Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, ‘Nəmol təwir, kən ik iolwək təwir itəm
nataskəlim wir wək rəham kən məsapəsən. Nəmol təwir nəhlan e natimnat min əh noan
məsin, kən ekələhəu ik nakərəmərə e natimnat tepət. !Wa imə matig ahgin nagienən rəha
etəm-iasol rəham!’
22 “Iolwək itəm təmos-ipən kətim kəiu kəm in, təmuwa mən-ipən məmə, ‘Etəm-iasol. Aupən
nəmələhəu-pən kətim kəiu e nelmək. Kən emol bisnes lan, kən mos min iahgoau kətim kəiu
u.’
23 “Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən məmə, ‘Nəmol təwir, kən ik iolwək təwir itəm
nataskəlim wir wək rəham kən məsapəsən. Nəmol təwir nəhlan e natimnat min əh noan
məsin, kən ekələhəu ik nakərəmərə e natimnat tepət. !Wa imə, kuagien!’
24 “Iolwək itəm kəmos-ipən kətim kitiəh kəm in, təmuwa mən-ipən məmə, ‘Etəm-iasol. Ik
etəm nakatəkəike pik o netəmim. Kən ik natos nagwənən e nasumən itəm nəməsasum-inən,
kən mataəhl noa nig e nig itəm nəməsəfeən.
25 Kən eməgin ik, məmə okəmə emərəkin rəham məni, kən onəkol nalpinən asol kəm io,
kən emos rəham məni muwin məhluaig-in e nisip. Ah, inu rəham məni.’
26 “Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən məmə, ‘!Ik iolwək rat, ik iəlpah! Ik nəkitun rəkis məmə
iakatos nagwənən e nasumən itəm esasum-inən, kən mataəhl noa nig e nig itəm eməsəfeən.
27 ?Tahro nəsuwinən mələhəu-pən rəhak məni e bank, u in nimə rəha nələhəuən məni?
Okəmə nəmol nəhlan, nian emitəlig-pa, ekuwin mos rəhak məni, kən ekos məni məsin min
itəm bank otos-ipa.’
28 Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm rəhan iolwək pisin məmə, ‘Os-irəkis məni ron mos-ipən
kəm iolwək u itəm təmos kətim faif,
29 məto-inu etəmim u itəm tinos rəkis nat kit mol wək lan tuwa mepət, kən okos-ipən neen
min, rəhan natimnat tepət. Məto etəmim itəm təsolwəkən rəhan tuwa mepət, okos-irəkis
rafin natimnat ron.
30 Kən iolwək u iəlpah itəm təruru nolən nat təwir kit, ərakin-pən ihluə e napinəpən, ikin
əh kətasək ikin katəgətain nəluitəm.’ ”

Sipsip min ne nəni min

31 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Nian Nəti Etəmim otuwa e nepətən əhag-əhag ne
nəsanənən rəhan, ilat nagelo min rafin, in Kig, kən in otəpələh e rəhan jea rəha Kig
matərəmərə e nəsanənən ne nepətən əhag-əhag rəhan.

25:13: Mat 24:42 † **25:15:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, təmos-ipən “talen” pisin pisin min kəm ilat, faif talen, ne tu talen, ne wan talen. Faif talen tahmen e tuente-faif-milian vatu. Tu talen tahmen e ten-milian vatu. Kən wan talen tahmen e faif-milian vatu. **25:15:** Rom 12:6 **25:21:** Mat 24:45-47; Luk 16:10 **25:29:** Mat 13:12; Mak 4:25; Luk 8:18 **25:30:** Mat 8:12; Luk 13:28 **25:31:** Mat 16:27; 19:28

32 Netəmim rafin e noanol min rafin e nətueintən, okotuəfimin ilat min e niganəmtin, kən
in otoor netəmim tahmen e etəmim itəm tatehm sipsip min tatoor sipsip min ne nəni min.
33 In otoor sipsip min kotuwa kan e nelmin matip, kən nəni min okotuwin e nelmin mol.
34 “Kən Kig otən-ipən kəm netəm min un e nelmin matip məmə, ‘Otuwa, itəmat u itəm
Uhgin təmawte-in rəkis rəhan nəwirən kəm itəmat. Otuwa motos nat naka u itəm Uhgin
təmələhəu pisin rəhatəmat. Otuwa motatig ahgin nərəmərəən rəhan itəm təmol əpen-əpenə
lan aupən təpanol nətueintən.
35 Otuwa motos, məto-inu nian nəumis təmus io, nəmotos-ipa nagwənən ekun; kən
emətoaoa, nəmotos-ipa nəhau ekənim; kən io iapispis, nəmotit io kotuwin e rəhatəmat
latuənu;
36 kən rəhak napən tikə, kən nəmotos-ipa napən kəm io; kən matimis, nəmotehm wir io;
kən emətatig e kalapus, nəmotuwa kuag-pənin io.’
37 “Kən netəm kotətuatip okotən-ipən kəm in məmə, ‘?Iərəmərə, nian naka emotəplan ik
nəumis təmus ik, kən emotagwən ik; o nəmoaoa, kən emotos-ipinə nəhau məmə nakənim?
38 ?Nian naka emotəplan ik iapispis, kən emotit ik motuwa latuənu; o rəham napən tikə,
kən emotos-ipinə napən kəm ik?
39 ?Nian naka emotəplan ik nakatimis, o nəmətatig e kalapus, kən emotimnə kuag-pənin
ik?’
40 “Kən Kig otən-ipən məmə, ‘Iatən-ipinə nipahrienən məmə nat naka itəm nəmotol kəm
piak min u kit, nat əpnapin in ian-rat, məto nəmotol kəm io.’
41 “Kən in otən-ipən kəm netəm min u e nelmin mol məmə, ‘Otuwin isəu ron io. Uhgin
tinələhəu rəkis rəhatəmat nalpinən. Otuwin e nigəm asol itəm tatuəp namnun tikə u Uhgin
təmol rəha Setan ne nagelo min rəhan.
42 Otuwin isəu məto-inu nian nəumis təmus io, nəsotos-ipamən nagwənən kit məmə ekun;
kən emətoaoa, nəsotos-ipamən nəhau məmə ekənim;
43 kən io iapispis, nəsotaun-inən io məmə ekuwa latuənu; kən rəhak napən tikə, nəsotos-
ipamən napən kit rəhak; kən ematimis, mətatig e kalapus, nəsotuwamən kuag-pənin io.’
44 “Kən ilat min okotən-ipa məmə, ‘!Iərəmərə! ?Nian naka itəm emotəplan ik nəumis təmus
ik, o mətoaoa, o ik iapispis, o rəham napən tikə, o nəmatimis, o nəmətatig e kalapus kən
eməsotimnə kuag-pənin ik?’
45 “Kən in otən-ipən kəm ilat məmə, ‘Iatən-ipinə pahrien kəm itəmat məmə, okəmə
nəməsotasituən e piak min u kit, nat əpnapin in ian-rat, məto nəməsotolən kəm io.’
46 “Kən ilat okotuwin motos nalpinən itəm namnun tikə. Məto netəmim kotətuatip okotos
nəmegəhən lilin.”

26

Nalpəkauən o
nohamnuən Iesu
(Mak 14:1-2; Luk 21:1-2; Jon 11:45-53)

1 Nian Iesu təmol namnun nəghatən min əh kəm rəhan netəmim, kən mən-ipən kəm ilat
məmə,
2 “Nəkotitun məmə lafet rəha Nuhagego-inən* otuwa, nian kəiu əm əh-ikin. Kən io, Nəti
Etəmim, okegəhan-in-pən io məmə okətu-pər e nig kəməluau.”
3 Kən pris asol min ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotuəfimin ilat min e nimə
rəha pris asol agin u nərgin u Kaeafas.
4 Kən moatəlpəkau məmə okotaskəlim Iesu e nolən eko-eko, kən motohamnu in.
5 Məto motən məmə, “Sənəmə e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, okol məta netəmim
kotoh ilat min.”

Pətan kit təmau Iesu
e nat pien-pien
(Mak 14:3-9; Jon 12:1-8)

6 Nian Iesu əpəh e Petani e nimə rəha suah əh, nərgin u Saimon u leprosi təmol,
7 kən pətan kit təmuwa ron mos senta kit u nəmtin tiəkis, kəmiuw-pən e pətəl kəmol e
kəpiel itəm nəmtin tiəkis, katən məmə alapasta. Nian Iesu tatəpələh e tepil mətagwən, kən
pətan u təmau rəhn-kapə e senta un.
8 Nian netəmim rəha Iesu kəmotəplan nat əh, nemə̈ha təmol ilat, motən məmə, “?Tahro
katərəkin nat u?

25:32: Esik 34:17; Nol Əpən 20:11-13 **25:35:** Aes 58:7 **25:40:** Prov 19:17; Mat 10:42; Mak 9:41 **25:41:** Mat 7:23 **25:46:** Dan 12:2; Jon 5:29 * **26:2:** lafet rəha Nuhagego-inən in ‘Pasova’ e nəghatən Bislama. **26:2:** Eks 12:1-27; Mat 20:18 **26:7:** Luk 7:37-38

9 Senta u, kitun nol-salim-inən, kən kos məni asol lan, kos-ipən kəm ian-rat min.”
10 Məto Iesu tinitun nəghatən itəm koatən, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro noatən
rat pətan u? In təmol nat təwir agin kəm io.
11 Ian-rat min nian rafin kotatig itəmat min ilat. Məto io, okol esatigən kitat min itəmat
nian rafin.
12 Nian təməhtəg-pən e nipətik, təmol məmə otol əpen-əpenə o nitəniimən io.
13 Iatən pahrien kəm itəmat məmə, ikin min rafin e nətueintən itəm okən-iarəp namnusən
təwir u, kən okəkəike kən-iarəp min nat naka itəm pətan u təmol, kən nikilat otatəht min in.”

Pris asol min kəmotətou Jutas məmə otegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimir min
(Mak 14:10-11; Luk 22:3-6)

14 Kən netəm tuelef u kit rəha Iesu, nərgin u Jutas Iskariot, təmuwin məplan pris asol
min, 15 kən mən-ipən məmə, “?Onəkotos-ipa naka kəm io okəmə ekegəhan-in-pinə Iesu kəm
itəmat?” Kən kəmotafin məni ilat rafin tate itəm kəmol e silfa.
16 Kən tətuoun e nian əh, Jutas təmategəs-in suatip məmə otegəhan-in-pən Iesu e nelmi
rəhan tikimir min.

Namnun nagwənən
(Mak 14:12-25; Luk 22:7-23; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)

17 Nian e nətuounən itəm rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan, netəmim rəha Iesu
kəmotuwa motən-ipən kəm in məmə, “? Nakolkeike məmə itimat ekotol əpen-əpenə hiə
rəham nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən məmə nakagwən ikin?”
18 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Otuwin əpəh e taon, kən onəkotəplan suah kit itəm
ekən kəm itəmat, kən nakotən-ipən kəm in məmə, ‘Iəgətun tatən məmə: Nian itəm Uhgin
təmitəpun rəkis məmə rəhak, tinuwa iuəhkir. Kən ekol lafet rəha Nuhagego-inən kitiəh
itimat rəhak netəmim min e rəham nimə.’ ”
19 Tol nəhlan rəhan netəmim kəmotol nat naka itəm Iesu təmən məmə okotol o nol əpen-
əpenəən o nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən.
20 Nian tinehnaipən, Iesu tatəpələh ilat rəhan netəmim tuelef əpəh e tepil. 21 Kən nian
kəmotagwən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iatən pahrien kəm itəmat məmə itəmat kit
otegəhan-in-pən io e nelmi tikimir min rəhak.”
22 Kən nikilat tinəpou, kən moatən-ipən kəm Iesu kitiəh kitiəh məmə, “?Eh, Iərəmərə, pah
u? ?Io?”
23 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Etəmim itəm otegəhan-in-pən io e nelmi tikimir min rəhak,
in rəhak kit itəm tatos nigin piret mos-ipən meer e plet kitiəh əm itimlau min.†
24 Io, Nəti Etəmim, iatuwin e suatip rəhak, tahmen-ahmen əm e nəghatən kəməte lak. !
Məto kəsi, nahmməən asol o etəm u itəm otegəhan-in-pən Nəti Etəmim e nelmi rəhan tikimir
min! Təwir pik agin məmə təməsaiir-əmən.”
25 Kən Jutas u etəm otegəhan-in-pən Iesu e nelmi rəhan tikimir min təmən-ipən məmə,
“Iəgətun. ?Pah əh? ?Io?”
Məto Iesu təmən-ipən məmə, “Əwəh, ik. Ik atip nəmən.”
26 Nian kəmoatagwən, Iesu təmos piret, məfak ron, məmkas, mos-ipən kəm rəhan
netəmim, mən-ipən məmə, “Otos motun, inu nipətik.”
27 Kən mos kap wain, məfak ron, mos-ipən kəm rəhan netəmim, mən-ipən məmə, “Otəniim,
itəmat rafin.
28 Inu nitak itəm tatol məmə nəniəkisən rəha nasituən in tatətul matəmegəh. Nitak u
okəhtəg o netəmim tepət məmə otafəl rəkis rəhalat nolən rat min.
29 Iatən pahrien kəm itəmat məmə ekəsənim minən wain u mətoarus nian itəm ekənim
wain wi kitat min itəmat əpəh e nərəmərəən rəha Tata rəhak.”
30 Nian kəmotan napuən əfak kit, motiet motuwin e Nitot Rəha Nig U Olif.

Iesu təmən-iarəp məmə
Pita otapəs in
(Mak 14:26-31; Luk 22:31-34;
Jon 13:36-38)

31 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “O lapin əm u, nakotapəs rəhatəmat nahatətəən lak
o nat naka itəm okol lak. Naoa Rəha Uhgin itəm təkəike mol nipahrienən, təmən məmə,
‘Io ekohamnu etəmim itəm tatehm sipsip min,
kən sipsip min okotan kitiəh kitiəh.’

26:11: Dut 15:11 **26:15:** Sek 11:12; Jon 11:57 **26:17:** Eks 12:14-20 † **26:23:** E nian rəha Iesu, nian netəmim kotagwən kələh, in nəmtətin məmə rəhalat niel in təwir. **26:23:** Sam 41:9 **26:28:** Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1 Kor 10:16 **26:30:** Luk 22:39; Jon 18:1 **26:31:** Sek 13:7; Jon 16:32

32 Məto nian ekəmegəh min e nimisən, iakaupən muwin əpəh Kalili, kən itəmat
nəpanotuarisig.”
33 Kən Pita təmən-ipən məmə, “Mətan, ilat rafin okotapəs rəhalat nahatətəən lam, məto io,
kəp, esapəsən rəhak nahatətəən lam nian kit ne.”
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm Pita məmə, “Iatən-ipinə pahrien kəm ik məmə, lapin əm u,
uarisig mənig təpanimnən, onakən mau kisil məmə nəkəruru io.”
35 Məto Pita tən məmə, “Nat əpnapin ekəkəike mimis kilau min ik, okol ekəsənən məmə
ekəruru ik.” Kən rəhan rafin netəmim kotən min tahmen e Pita.

Iesu təməfak əpəh Ketsemani
(Mak 13:32-42; Luk 22:39-46)

36 Kən Iesu ne rəhan netəmim kəmotuwin ikin kit katən məmə Ketsemani, kən təmən-ipən
kəm ilat məmə, “Oatəpələh ikin-u, pəs io ekuwin ikin əh məghat kəm Uhgin e nəfakən.”
37 Kən təmit Pita ne nəti Sepeti mil ilat min, kən nikin tinahmə pik, kən tinəto tərat.
38 Kən təmən-ipən kəm iləhal məmə, “Iakəto nikik tinahmə pik, iuəhkir ekimis lan.
Itəməhal ətahləpələh ukin-u, mətəhlaiir kitat min io.”
39 Kən muwin noan məsin əm, meiuaiu misin-pən rəhn-kapə e nisip matəfak, matən məmə,
“Rəhak Tata, okəmə suatip kit min əh-ikin o rəham nalpəkauən, pəs nakohrəkis ron io
nəratən itəm tatuwa. Məto sənəmə nakol nəwiak, məto nakol nəwiam.”
40 Kən təmitəlig-pa məplan iləhal kətəhlapil. Kən təmən-ipən kəm Pita məmə, “?Tahro
nəsəhlaiirən kitat min io o aua kitiəh əm ne?
41 Atəhlaiir kən mətəhaləfak məmə nəsəhaluwinən ima nos-ipən-os-ipənən. Nikitəməhal
tolkeike, məto nipətitəməhal təpou.”‡
42 Kən mitəlig-pən min matəfak mətau kəiu, matən məmə, “Rəhak Tata, okəmə ekəkəike
mos nəratən itəm tatuwa, kən pəs nakol nəwiam.”
43 Kən nian təmitəlig-pa, təməplan iləhal kinəhlapil məto-inu napilən tinos iləhal.
44 Kən tapəs iləhal mitəlig-pən min matəfak mətau kisil, matən əm nəghatən kitiəh əm.
45 Kən mitəlig-pa mən-ipən kəm iləhal məmə, “?Nəkatəhlapil əh mətəhlameg, o? Əhaləplan-
tu, aua tinatuwa iuəhkir, kən io Nəti Etəmim, okegəhan-in-pən e nelmi netəm nol təfagə rat.
46 !Əhalətul-ta, koatuwin! !Etəmim u tatuwa itəm otegəhan-in-pən io e nelmi rəhak tikimir
min!”

Tikimir min rəha Iesu kəmotiləs motaskəlim
(Mak 14:43-50; Luk 22:47-53;
Jon 18:2-11)

47 Nian Iesu təmatəghat-əh, Jutas, in etəm tuelef kit rəha Iesu, təmiet-arəpa ilat nimanin
netəmim itəm koatəmik naip asol rəha nəluaginən ne kəsou-əsou. Pris asol min ne netəm-
iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotahl-ipa ilat.
48 Jutas təmən-ipən rəkis nəghatən kəm ilat məmə, “Pah u itəm ekətuilim-pən lan, kən
nakotaskəlim in.”
49 Kən roiu agin, Jutas təmaliwək muwin o Iesu mən-ipən məmə, “!Təwir, Iəgətun!” kən
mətuilim-pən lan.
50 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Io kit, ol nat naka itəm nəmuwa ron.”
Kən netəmim kəmotaliwək motaskəlim Iesu məmə okotiləs-ipən e kalapus.
51 Kən etəmim kit rəha Iesu təmea-pən miuw rəkis rəhan naip asol rəha nəluaginən, kən
moahin naip təte-rəkis mətəlgi slef rəha pris asol agin.
52 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Aii-pən rəham naip e nəmeen, məto-inu netəm min
u itəm koatoahin naip, okotimis e naip.
53 ?Nikim təht məmə ekəruru naun-inən rəhak Tata, kən roiu agin otahl-ipa nagelo min
taosan tepət tepət§ məmə okotasitu lak?
54 Məto okəmə ekol nəhlan, okol Naoa Rəha Uhgin otəsuwamən mol nipahrienən lan, itəm
tatən məmə otuwa tol nəhlan.”
55 E nian əh, Iesu təmən-ipən kəm nimanin netəmim məmə, “?Tahro nəmotuwa motəmik
naip asol min ne kəsou-əsou min? ?Nikitəmat təht məmə io iatol nəluaginən o nahwinən
kapman, o? !Kəp! Nian rafin iakatəpələh əpəh e Nimə Rəha Uhgin matəgətun netəmim, kən
nəsotuwamən motaskəlim io.

26:32: Mat 28:7,16 **26:34:** Mat 26:69-75 **26:38:** Jon 12:27 ‡ **26:41:** Iesu tolkeike məmə iləhal okəhalətul-iəkis məsəhalapəsən rəhalat nahatətəən lan. Afin min ves 31-35. **26:46:** Jon 14:31 **26:51:** Jon 18:26 **26:52:** Jen 9:6; Nol Əpən 13:10 § **26:53:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “kampani rəha nagelo tuelef,” itəm tahmen e nagelo sepinte-tu-taosan. **26:55:** Luk 19:47; 21:37

56 Məto natimnat min əh rafin tinuwa mol nipahrienən lan məmə Naoa Rəha Uhgin itəm
ien min aupən kəmotəte otuwa mol nipahrienən lan." Kən rəhan min netəmim kəmotapəs
in motagim.

Iesu təmətul e
niganəmti kaonsel
(Mak 14:53-65; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:12-14, 19-24)

57 Netəm min u itəm kəmotaskəlim Iesu, kəmotiləs motuwin o Kaeafas u in pris asol agin. Ikin əh, iəgətun min rəha Lou ne netəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel, koatuwa
motuəfimin ikin.
58 Məto Pita tətan təlig-təlig matuarisig-in Iesu, muwin əpəh e latuənu rəha pris asol agin.
Kən təmuwin əpəh e iat matəpələh ilat mopael min məmə otəplan-tu məmə okol naka e Iesu.
59 Pris asol min ne netəmim rafin rəha kaonsel koategəs-in nəghatən eiueiuə min e Iesu
məmə okotohamnu in o nəghatən min əh.
60 Məto kəsotəplanən nolən rat kit rəhan o nəghatən eiueiuə min rəha netəmim, nat
əpnapin nəghatən eiueiuə min tepət kəmotiet.
Kən əmun, etəmim kəiu kuea aupən,
61 kən muən-iarəp məmə, "Suah u təmatən məmə titun nərəkinən Nimə Rəha Uhgin, kən
miləkin min e nian kisil əm."
62 Kən pris asol agin tətul mən-ipən kəm Iesu məmə, "?Tahro nəsəghatən? ?Tahro e
nəghatən min əh itəm koatən-iarəp tatiləs pikən ik?"
63 Məto Iesu təpnapin əm məsəghatən.
Kən pris asol agin təmən-ipən kəm in məmə, "Onakəkəike mos noanawil kit e Uhgin itəm
tatəmegəh, kən mən-iarəp nipahrienən kəm itimat məmə ik Nəti Uhgin ne Kristo itəm Uhgin
təmən məmə otahl-ipa, o kəp."
64 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Əwəh, tol əm məmə inu nəmən mihin ne. Məto ekən-ipinə
kəm itəmat rafin məmə, e nian itəm otuwa, onəkotəplan io Nəti Etəmim ekatəpələh e nikalin
matip rəha Uhgin u Etəm Təsanən Agin, kən mateiuaiu-pa e neai e nimal napuə."
65 Kən pris asol agin təməhap rəhan napən məto-inu tatəto tərat o nəghatən rəha Iesu, kən
mən məmə, "!Tatəghat rat e Uhgin!* ?Tahro məmə suah kit min təkəike məghat min lan?
Otətəlig-in-tu, nəmotəto nəghatən rat əh.
66 ?Nikitəmat təht məmə naka?"
Kən kəmotən-ipən məmə, "Otəkəike mimis."
67 Kən kəmotagəh əpnapin əm niganəmtin, kən motaht e nelmilat. Neen kotem e nelmilat,
68 kən motən-ipən məmə, "Ei, Kristo. ?Ən-iarəp e nəsanənən rəha Uhgin məmə pah təmoh
ik?"

Pita təmən məmə təruru Iesu
(Mak 14:66-72; Luk 22:56-62; Jon 18:15-18, 25-27)

69 E nian əh, Pita tatəpələh ihluə e iat rəha nimə, kən iolwək kit pətan əkəku tuwa ron mən-
ipən kəm in məmə, "Ik min u, nəmatuarisig-in Iesu, etəm Kalili."
70 Məto Pita təmən-iamnin kəm ilat rafin məmə, "Iəkəruru nat un itəm nakatən."
71 Kən maliwək muwin e ket rəha iat, kən ikin əh pətan əkəku kit min təməplan in, kən
təmən-ipən kəm netəmim ikin əh məmə, "Suah u kit u təmatuarisig-in Iesu Etəm Nasaret."
72 Məto Pita təmən-iamnin əskasik min mos noanawil məmə, "!Iəkəruru suah əh!"
73 Təsuwəhən, netəm min u koatətul ikin əh kotuwin o Pita motən-ipən məmə, "Pahrien
məmə ik kit əh, məto-inu nolən rəha nəghatən rəham tahmen əm elat."
74 Kən tinətuoun maun-in nəratən min koatisi-pən o Uhgin moatuwa ron okəmə teiuə. Kən
təmos noanawil məmə, "!Iəkəruru suah əh!"
Kən roiu agin, mənig təmimnən.
75 Kən Pita nikin təht nəghatən itəm Iesu təmən kəm in məmə, "Uarisig mənig otimnən,
onakən mau kisil məmə nəkəruru io." Kən Pita təmiet muwin ihluə, kən təmasək təmasək.

27

Jutas təmaril atip in
(Mak 15:1; Luk 23:1-2; Jon 18:28-32)

1 Laulaugin agin, pris asol min rafin ne etəm-iasol min rəha netəmim kəmotuəfimin min
motəte noa məmə okotətəu-pən suatip naka o nohamnuən Iesu.
2 Kəmotəlis in, kən motiləs motuwin motəhlman-pən e nelmi Pailat, kapman rəha Rom.

26:61: Jon 2:19-21 **26:63:** Aes 53:7; Mat 27:12 **26:64:** Sam 110:1; Dan 7:13; Mat 24:30 * **26:65:** Etəm-iasol rəha pris min təmən məmə Iesu təmən rat Uhgin məto-inu Iesu tatən məmə in tahmen əm e Uhgin. **26:65:** Mat 9:3; Jon 10:33 **26:66:** Lev 24:16; Jon 19:7 **26:67:** Aes 50:6; 53:5 **26:75:** Mat 26:34

3 Nian Jutas u etəm təmegəhan-in-pən Iesu e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn, təməplan məmə
kəmotiuw-iarəp Iesu məmə otɨmɨs, nɨkɨn tɨnahmə pɨk o nat naka itəm təmol, kən təmɨk məni
tate əh itəm kəmol e silfa, məmki-pən kəm pris asol mɨn ne etəm-iasol mɨn rəha noanol rəha
Isrel.
4 Kən mən-ipən məmə, “Emol təfagə məto-inu emegəhan-in-pən e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn suah
kit itəm təsolən nat tərat kit.”
Kən kotən-ipən məmə, “Inu nat əpnapɨn əm otəmat. Nat kit rəham əm.”
5 Tol nəhlan, Jutas təmərakɨn-pən məni əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, kən in miet magɨm
muwɨn maril atɨp in.
6 Kən pris asol mɨn kəmotuwɨn motuwər məni, kən motən məmə, “Təsətuatɨpən e rəhatat
Lou məmə okotələhəu-pən məni u ilat məni rəha Nimə Rəha Uhgɨn, məto-inu kəmos-nəmtɨn
nɨta etəmim lan.”
7 Kən koatən məmə okotos məni əh kən kos-nəmtɨn nəptən kit u aupən katən məmə,
“nəptən rəha suah kit itəm tatol sospən e nəptən,” kən koatən məmə okatɨtənɨm iapɨspɨs mɨn
ikɨn.
8 Tol nəhlan, muwa mətoarus-pa u-roiu, netəmim kotaun-in nəptən əh məmə, “Nəptən
Rəha Nɨta.”
9 Kən nəghatən naka itəm ien Jeremaea təmən aupən, təmuwa mol nɨpahrienən lan.
Təmən məmə, “Kəmotos məni tate əh itəm kəmol e silfa, inu nəmtɨn itəm netəm Isrel kəmotən
o suah u,
10 kən koatos məni əh məmə okotos-nəmtɨn ‘nəptən o nolən sospən,’ tahmen əm məmə
Iərəmərə təmən kəm io.”

Iesu təmətul e
nɨganəmtɨ Pailat
(Mak 15:2-15; Luk 23:3-5, 13-25; Jon 18:33-19:6)

11 Kən Iesu təmuwɨn mətul e nɨganəmtɨ Pailat, kən təmətapəh ron məmə, “?Ik kig rəha
netəm Isrel?”
Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Ik nəmən mihin.”
12 Nian pris asol mɨn ne etəm-iasol mɨn rəha Isrel koatən-iarəp nəghatən mɨn e Iesu, məto
Iesu təsuhalpɨnən rəhalat nəghatən.
13 Kən Pailat təmən-ipən kəm in məmə, “?Nakatəto nəghatən mɨn itəm koatən tatɨləs pɨkən
ik, o kəp?”
14 Məto Iesu təpnapɨn əm məsəghatən məsuhalpɨnən nəghatən kit ilat katən, kən Pailat,
narmɨn təmiwɨg pɨk.
15 Kən e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, in nolən rəha kapman məmə otahl-iarəp
etəmim kit e kalapus itəm nɨmanin netəmim kəmotən.
16 E nian əh, etəm kit tatəməhl e kalapus, nərgɨn u Parapas. Kən netəmim rafɨn kotɨtun
məmə in təmol tərat pɨk agɨn.
17 Kən nian nɨmanin netəmim kɨnotuwa, kən Pailat təmətapəh olat məmə, “?Nakotolkeike
məmə ekahl-iarəp pah e kalapus tiet matuwɨn, Parapas, o Iesu, kətaun-in məmə Kristo?”
18 Təmən nəhlan məto-inu in tɨtun məmə kəmotegəhan-in-pən Iesu e nelmɨn məto-inu
koatetəhak o Iesu.
19 Nian Pailat tatəpələh e jea rəha nakilən nəghatən, rəhan pətan tahl-ipən nəghatən kəm
in məmə, “Suah un təsolən nat tərat kit. Əsolən nat kit lan, məto-inu emapɨlaiir lan, kən roiu
iatəto tərat agɨn ron.”
20 Məto pris asol mɨn ne netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel kəmotəghat kəm nɨmanin
netəmim məmə okotəuhlin nətəligən rəhalat. Kən ilat kəmotətapəh o Pailat məmə otahl-
iarəp Parapas, kən kotohamnu Iesu.
21 Kən Pailat təmətapəh olat məmə, “?Suah mil u, in pəhruən lan ekahl-iarəp?”
Məto nɨmanin netəmim kəmotən-ipən məmə, “Parapas.”
22 Kən Pailat təmən-ipən məmə, “?Kən oekahro Iesu u kətaun-in mə Kristo?”
Kən nɨmanin netəmim rafɨn kəmotən-ipən məmə, “!Okətu-pər e nɨg kəluau otɨmɨs!”
23 Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, “?O naka? ?Təmol nat tərat naka?”
Məto nɨmanin netəmim kəmotagət əfəməh, motən məmə, “! Okətu-pər in e nɨg kəluau
otɨmɨs!”
24 Kən nian Pailat təməplan məmə okol təsələhəuən nəghatən rəhalat, kən ilat kɨnoatətul
matɨp o nəmouən, kən tos nəhau maikuas e nelmɨn aupən e nɨmanin netəmim, kən mən-
ipən kəm ilat məmə, “Nəghatən kit rəhak tɨkə o suah u, məmə nɨtan otəməhl-pa lak. !Nɨmɨsən
rəhan tatəməhl-pɨnə e nelmɨtəmat!”

27:5: Mat 26:14-15; Wək 1:18-19 **27:10:** Sek 11:12-13 **27:12:** Aes 53:7 **27:18:** Jon 11:47-48; 12:19 **27:24:** Dut 21:6-9

25 Kən netəmim rafin kəmotən məmə, “!Pəs nitan təməhl-pa otimat ne nisualkələh min
rəhatimat min!”
26 Kən Pailat təmahl-iarəp megəhan-in-pən Parapas kəm ilat. Məto təmən məmə okalis
Iesu, kən təmegəhan-in-pən in məmə okətu-pər e nig kəluau məmə otimis.

Mopael min kəmoatol milə e Iesu

27 Kən mopael min rəha Pailat kotiləs Iesu motuwin əpəh imə e nimə asol rəha kapman,
katən məmə Praetoriam. Kən kəmotaun-in rafin mopael min kotuwa kitəlau lan.
28 Kən motəmki-rəkis rəhan natimnat, motuwin-in-pən kot tasiə kit kəm in, tahmen e kot
rəha kig kit.
29 Kən motuarin-uarin nol itəm tol nihlən-nihlən motol hat lan, motəfauin-pən e rəhn-
kapə Iesu motol milə lan məmə in hat rəha kig kit. Kən motələhəu-pən noanig kit e nelmin
matip, kən motisin nulilat aupən in, motol milə lan, motən-ipən məmə, “!Ekotisiai-in ik, kig
rəha netəm Isrel!”
30 Kən motagəh lan, kən motiləs noanig motoh rəhn-kapə lan mau tepət.
31 Nian kinotol rəkis milə lan, kən motəpeg rəkis kot tasiə, motuwin-in-pən min rəhan
natimnat. Kən motiləs motuwin məmə okotətu-pər e nig kəluau məmə otimis.

Kəmətu-pər Iesu e nig kəluau
(Mak 15:21-32; Luk 23:26-43;
Jon 19:17-27)

32 Nian kəmoatuwin, motəplan etəm Saerin kit, nərgin u Saimon, kən moatəkəike kəm in
məmə otiləs nig kəluau. 33 Kəmotuwa ikin kit katən məmə, Kolkota, u nipətin tatən məmə
Louipil-uipil.
34 Ikin əh kəmotəmki-pən wain kəm Iesu itəm kəmeapətip e nat tarip. Məto nian Iesu
təmənim asgəwin, kən mapəs nənimən.
35 Nian kəmətu-pər e nig kəluau, kən moturin taes o rəhan natimnat.
36 Kən moatəpələh moatuag-pən moatehm Iesu ikin əh.
37 Ilis e rəhn-kapə, kəmotəte nipəgnəmtin nənən. Tatən nəhlan məmə, INU IESU, KIG RƏHA
NETƏM ISREL.
38 Kən etəmim kəiu itəm kətioh netəmim mətuaklah-in rəhalat natimnat, kəmətu-pər ilau
e nig kəluau, kit e nikalin matip, kit e nikalin mol.
39 Kən netəm min u itəm kəmotaliwək motuwa moatuwin, motən-ipən nəghatən rat kəm
Iesu, moturin-urin rəhalat-kapə,
40 moatən məmə, “Nəmatən məmə onakərəkin Nimə Rəha Uhgin kən ik pisin əm miləkin o
nian kisil. !Osmegəh atip ik! !Kən eiuaiu e nig kəluau okəmə ik Nəti Uhgin pahrien!”
41 E nolən ahmen min əm, pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol min rəha
noanol rəha Isrel kotol milə lan,
42 motən məmə, “Təmosmegəh netəmim, məto okol təruru nosmegəh atipən in. In kig rəha
Isrel. Okəmə tatite atip e nig kəluau, kən okotən nipahrienən lan.
43 Tətahatətə e Uhgin. Pəs Uhgin tiləs-irəkis in əh-roiu okəmə in tolkeike, məto-inu təmən
məmə in Nəti Uhgin.”
44 E nolən ahmen min əm, iətgəhl lou mil itəm kəmətu-pər iləhal min in e nig kəluau,
katuən-ipən nəghatən rat tepət kəm in.

Iesu tinimis
(Mak 15:33-41; Luk 23:44-49;
Jon 19:28-30)

45 Kən e tuelef klok mətoarus-pən tri klok, napinəpən təmeiuaiu mirəfin nat.
46 Kən iuəhkir e tri klok ehnaipən, Iesu təmasək əfəməh mən məmə, *“!Eloi, Eloi! ?Lama*
sapaktani?” u nipətin təmə, “!Uhgin rəhak, Uhgin rəhak! ?Tahro nakatapəs io?”
47 Nian netəmim neen itəm kəmoatətul əh-ikin kəmotəto təmasək əfəməh nəhlan, kən
kotən məmə, “In tətaun-in Elaija.”
48 Roiu agin, kit təmaiu muwin miləs nat kit tame-ame tahmen e katən,* kən mau e wain
u tagin, maru e nig, kən miləs-ipən məmə Iesu otənim.
49 Kən ilat min neen kotən-ipən məmə, “Apəs əm. Pəs koatəplan okəmə Elaija otuwa
mosmegəh in, o kəp.”
50 Kən nian Iesu təmasək əfəməh min, megəhan-in atip məmə otimis, kən rəhan namegən
tiet.

27:25: Wək 5:28 **27:28:** Luk 23:11 **27:30:** Aes 50:6 **27:34:** Sam 69:21 **27:35:** Sam 22:18 **27:38:** Aes 53:12 **27:39:** Sam 22:7; 109:25 **27:40:** Mat 26:61; Jon 2:19 **27:43:** Sam 22:8 **27:46:** Sam 22:1 * **27:48:** Nat u tahmen e nimismis matres. **27:48:** Sam 69:21

51 E nian ətuatip əh, niməhan itəm tatəkul e Nimə Rəha Uhgin təməhap mol məsin kəiu,
təmətuoun əpəh ilis muwa mol namnun əpəh ləhau. Namig təməloal, kən kəpiel min
kəmotimismis.
52 Kən suwit min itəm kəmol e nipəg kəpiel kəmotəhap motoag, kən netəm kotətuatip tepət
itəm kəmotimis rəkis, kəmotəmegəh min.
53 Kəmotiet e suwit min kəmol e nipəg kəpiel, kən uarisig Iesu təməmegəh e nimisən, ilat
kəmotuwin əpəh Jerusalem motiet-arəp o netəmim tepət.
54 Kən nian etəm-iasol rəha mopael min rəha netəm Rom ilat netəm min u itəm
kəmoatehm Iesu, kəmotəplan namig ne natimnat min əh, kəmotəgin pik, kən motən əfəməh
məmə, "!Nipahrienən, inu Nəti Uhgin pahrien!"
55 Nipitan tepət kəmoatətul isəu moatəplan. Aupən ikin kəmotiet Kalili moatətəu-pən Iesu
moatasitu lan e nat pisin pisin min.†
56 Ilat min neen u Meri Maktala, kən Meri u mama rəha Jemes ne Joses, kən mama rəha
nəti Sepeti mil.

Kəmitənim Iesu
(Mak 15:42-47; Luk 23:50-56;
Jon 19:38-42)

57 Etəm Aramatia u rəhan nautə tepət, nərgin u Josep, in etəmim kit rəha Iesu. Nian
tinatuwa iuəhkir o napinəpən,
58 təmuwin məplan Pailat, kən tətapəh-in nipəti Iesu, kən Pailat tegəhan-in nipəti Iesu kəm
in.
59 Kən Josep təmiləs nipəti Iesu muwin malpin e niməhan ruən wi kit, nərgin u linen,
60 kən miləs muwin miləs-ipən e suwit wi kəmel e kəpiel. Suwit u in rəha Josep. Kən
məsoupəlpəlin-pən kəpiel asol kit mahtosig-in nipəg kəpiel lan, kən matuwin.
61 Meri Maktala, ne Meri kit min katuəpələh əh iuəhkir o suwit.

Mopael min itəm kəmotehm nipəg kəpiel

62 Nian əh, in nian katol əpen-əpenə o Sapat, kən kəmən lawigin e Sapat, pris asol min ne
Farisi min kəmotuwin motəplan Pailat.
63 Motən-ipən məmə, "Etəm-iasol. Nikitəmat tinəht məmə, nian suah əh, etəm rəha
neiuəən, təmatəmegəh əh, matən məmə, 'Nian kisil otuwa muwin, kən Uhgin otosmegəh min
io e nimisən.'
64 Tol nəhlan, ahl-ipən rəham neen mopael okotuwin moatehm nipəg kəpiel suwit
mətoarus-pən nian kisil tuwa muwin. Mətan, rəhan netəmim okotuwa kakləh-in nipətin,
kən motən-ipən kəm netəmim məmə təməmegəh min e nimisən. Kən neiueiuəən u, in otərat
taprəkis-in itəm aupən."
65 Kən Pailat təmən-ipən məmə, "Otos mopael min, kən motuwin motol natimnat rafin
itəm nakotolkeike məmə okotol o nehm wirən suwit e nipəg kəpiel."
66 Kən kəmotuwin moatehm wir nipəg kəpiel tol nulan, motələhəu-pən nəmtətin kit e
kəpiel.‡ Kən kəmotələhəu mopael min məmə okoatehm ikin əh.

28

Iesu təməmegəh min
e nimisən
(Mak 16:1-8; Luk 24:1-12;
Jon 20:1-10)

1 E Sante laulaugin agin,* təmatian məsian wirən, Meri Maktala ne Meri kit min kəmian
məmə okiauag suwit e nipəg kəpiel.
2 Kən əmun, namig asol kit təməloal məto-inu nagelo kit rəha Iərəmərə təmeiuaiu e nego
e neai muwin e nipəg kəpiel, kən məsoupəlpəl-in rəkis kəpiel, kən matəpələh-pər lan.
3 In tətasiə tahmen e nipitən, kən rəhan natimnat min kotəruən tahmen e nahui noa
nitəhəi.
4 Mopael min kəmotəgin pik, kən motasiəp-asiəp, narmilat təmikə tahmen e netəm
kəmotimis.

27:51: Eks 26:31-33; Hip 10:19-20 † **27:55:** Nipitan min əh kəmotasitu Iesu e nat pisin pisin min tahmen e nagwənən, ne nəhau, ne ikin rəha napilən. **27:55:** Luk 8:2-3 **27:58:** Dut 21:22-23 **27:60:** Aes 53:9 **27:63:** Mat 12:40; 16:21; Mak 9:31; 10:33-34; Luk 9:22; 18:31-33; Jon 2:19-21 ‡ **27:66:** Roiu, kitat kəsotitun ətuatipən məmə kəmol nəmtətin əh o nolən naka. Kəm-naka kəməlis nol kit itəm təmol mak lan, o kəm-naka u, kəmol e plasta. Məto netəmim rafin kotitun məmə suah kit otəsiləs-irəkisən. Kən okəmə koatəplan nəmtətin məmə təməhapən, o təmiet rəkis, kən mopael min okotitun məmə suah kit təmahwin rəkis kəpiel. * **28:1:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, 'Nian Sapat tinol namnun, e nian itəm tətaupən e wik

5 Kən nagelo təmən-ipən kəm pətan mil məmə, “Suəginən, məto-inu ekitun məmə natuegəs-
in Iesu itəm kəmətu-pər e nig kəluau.
6 Tikə u ikin-u. In təməmegəh min e nimisən tahmen əm e inu təmən mihin aupən. Uea
muəplan ikin təmatəməhl ikin.
7 Kən ian uəhai, kən muən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, ‘In təməmegəh min e nimisən,
kən in tətaupən-in itəmat matuwin əpəh Kalili. Kən ikin əh, onəkotəplan in əh-ikin.’ Itəla,
rəhak u nəghatən enən kəm itəmlau.”
8 Kən pətan mil kəmuagim uəhai əm e suwit e nipəg kəpiel, matuəgin, məto nikilau
tətagien, mətian məmə okuən-ipən kəm netəmim rəha Iesu.
9 Kən əmun, Iesu tiet-arəpa olau, mən-ipən məmə, “Təwir.” Kən kəmuea o Iesu, muaskəlim
nelkin, kən muəfak kəm in.
10 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Suəginən. Ian muən-ipən kəm piak min məmə
okotuwin Kalili. Ikin əh okotəplan io ikin.”

Nəghatən rəha mopael min

11 Nian pətan mil kəmualiwək mətian, kən mopael min əh neen kəmotuwin e taon, kən
motən-ipən kəm pris asol min natimnat rafin itəm kəmotəplan.
12 Nian pris asol min kəmotuwin motəplan netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel, kən moatol
noa kit motəlis nəghatən lan. Kən motos-ipən məni asol kəm mopael min,
13 motən-ipən kəm ilat məmə, “Nakotən-ipən kəm netəmim məmə, ‘Rəhan netəmim
kəmotuwa lapin nian itimat emotapil, motakləh-in nipətin motiləs motagim.’
14 Okəmə kapman otəto namnusən u, kən itimat ekotəg-ətuatip-in nəghatən u kəm in.
Itəmat onəsotosən nəratən lan.”
15 Tol nəhlan, mopael min kəmotos məni, kən motol tahmen-pən əm məmə kəmən mihin
kəm ilat. Kən namnusən u təmuwin mitəlau e netəm Isrel muwa mətoarus-pa roiu.

Iesu təmiet-arəpa
o rəhan netəmim
(Mak 16:14-18; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23)

16 Kən netəm lepen rəha Iesu kəmotuwin Kalili, motuwin e nitot itəm Iesu təmən kəm ilat
məmə okotuwin ikin.
17 Nian kəmotəplan in, kən kəmotəfak kəm in, məto neen rəhalat nətəligən tatol kəiu.
18 Kən Iesu tuwa olat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nepətən rafin rəha nego e neai ne
nətueintən o nərəmərəən, Uhgin təmos-ipa kəm io.
19 Tol nəhlan, otuwin motiuw netəmim rəha noanol min rafin e nətueintən məmə
okotuwa rəhak netəmim, kən motol baptais elat e nərgi Tata Uhgin, ne Nətin, ne Narmin,
20 kən motəgətun ilat məmə okotətəu-pən rafin nəghatən min itəm emən kəm itəmat. Kən
nipahrienən, ekətatig kitat min itəmat nian min rafin mətoarus namnun nian.”

28:6: Mat 12:40; 16:21 **28:10:** Mat 26:32 **28:16:** Mat 26:32 **28:18:** Jon 13:3; Efes 1:20-22 **28:19:** Mak 16:15-16; Wək 1:8

Mak
Namnusən Təwɨr Rəha Iesu Kristo Itəm Mak Təmətе
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Mak

?Pah təmətе naoa u? Jon Mak təmətе naoa u. In sənəmə etəm tuelef kit rəha Iesu. Məto katən məmə in fren wɨr kit rəha Pita itəm ilau katian ikɨn mɨn tepət. Naoa rəha Wək Mɨn tatən məmə in təmuwɨn ilau Pol e rəhan naliwəkən təmaupən mol, kən uarisɨg lan, təmuwɨn ilau Panapas.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Kəmotən məmə Mak təmətatɨg Rom nian in təmətе naoa u, kən okəm-naka in ilau Pita, uarisɨg kohamnu Pita. Mak təmətе naoa u tuwɨn o iəfak mɨn əpəh Rom u ilat Iaihluə mɨn. Kitat kotɨtun nəhlan məto-inu in tatən-iarəp nɨpətɨ nolən mɨn rəha netəm Isrel itəm koatol. Kən e naoa u, təmətе nəghatən neen e nəghatən Arameik itəm netəm Isrel kɨnotɨtun rəkɨs. Məto in məuhlin nəghatən mɨn u tuwa e nəghatən Kris itəm Iaihluə mɨn əpəh Rom koatəghat lan.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? E nian Mak təmətе naoa u, kən netəm Rom koatərəmərə e nɨtən asol itəm titəlau-in Nɨtəhəi Metiterenian. Rəhalat nəghatən kitiəh əm, kən rəhalat suatɨp kotəwɨr, kən rəhalat nolən o nahl-ipənən nəghatən mɨn in təwɨr. Nian əh, in nian təwɨr o nən-iarəpən Namnusən Təwɨr rəha Iesu Kristo. E nian əh, Namnusən Təwɨr təmaiu uəhai əm e nɨtən pɨsɨn pɨsɨn mɨn e suatɨp mɨn rəha Rom.

?Təmətе naoa u o naka? Mak tolkeike məmə otən-iarəp ətuatɨp namnusən rafɨn rəha Iesu, məmə in pah, kən in təmol naka, kən matəgətun naka. Okəm-naka in tolkeike məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəha iəfak mɨn əpəh Rom, məto-inu netəmɨm tepət kəmotol nəratən elat. Mak təmətе tepət e nian iəkɨs mɨn itəm otəpanuwa e nəmegəhən rəha netəmɨm rəha Iesu. Kən in təmən-iarəp nolən rəha Iesu məmə in mɨn təmətatɨg e nian iəkɨs mɨn.

Jon Baptais təmol əpen-əpenə e suatɨp
(Mat 3:1-12; Luk 3:1-18; Jon 1:19-28)

1 Inu nətuounən rəha Namnusən Təwɨr rəha Iesu Kristo, Netɨ Uhgɨn.
2 Ien rəha Uhgɨn, nərgɨn u Aesea təmətе-pən mihin e naoa aupən. Uhgɨn təmən məmə,
"Otəplan-tu. Iatahl-ipɨnə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən.
In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatɨp."
3 "Suah kit tətaun əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn matən məmə, 'Itəmat, otol əpen-əpenə o suatɨp rəha Iərəmərə, kən motol rəhan suatɨp tətuatɨp.' "
4 Kən tol nəhlan, Jon Baptais təmiet-pa ikɨn taruən-aruən ikɨn matol baptais e netəmɨm, kən matən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn kəm ilat məmə okotəkəike motəuhlin məntaalat o nolən rat mɨn rəhalat, kən motuwɨn o Uhgɨn, məmə in otafəl nolən rat mɨn rəhalat. Kən e nəmtətɨn kit, okol baptais elat.
5 Netəmɨm rafɨn rəha nɨtən əh Jutia ne taon əh Jerusalem, kəmotuwa motətəlɨg-in rəhan nəghatən kən motən-iarəp rəhalat nolən rat mɨn, kən Jon təmol baptais elat əpəh e nəhau Jotan.
6 Jon təməsuwɨnən e natɨmnat wɨr. Rəhan natɨmnat tahmen əm e rəha ien u Elaija aupən. Rəhan natɨmnat kəmol e nɨməme kamel, kən rəhn kətəut kəmol e nuwigɨ kau, kən matun əm pitɨp ne nahui sukapak e nɨkinat.
7 Kən təmatən-iarəp kəm netəmɨm məmə, "Suah kit u tatuarisɨg-in io, rəhan nəsanənən ne nepətən taprəkɨs-in io. Io ekəsahmen-in mɨnən məmə ekeiuaiu mapeg rəkɨs rəhan put.
8 Ekatol baptais etəmat e nəhau, məto in otəpanol baptais etəmat e Narmɨn Rəha Uhgɨn."

Jon təmol baptais e Iesu əpəh e nəhau Jotan
(Mat 3:13-17; Luk 3:21-22)

9 E nian əh, Iesu təmiet əpəh Nasaret, latuənu kit rəha Kalili muwa. Kən Jon təmol baptais lan əpəh e nəhau Jotan.
10 Nian Iesu təmər əpəh e nəhau, kən masɨpər məplan nego e neai təmerəh, kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təmeiuaiu-pa ron tahmen-pən e mak.
11 Kən nəghatən kit təmɨsɨ-pər əpəh e nego e neai matən min-nulan məmə, "Ik netɨk keike, ekolkeike pɨk ik, kən nɨkik tagien pɨk agɨn ron ik."

Setan təmos-ipən-os-ipən kəm Iesu
(Mat 4:1-11; Luk 4:1-13)

1:2: Mal 3:1 **1:3:** Aes 40:3 **1:4:** Wək 13:24; 19:4 **1:6:** 2 King 1:8; Mat 11:8 **1:7:** Wək 13:25 **1:11:** Sam 2:7; Aes 42:1; Mat 12:18; Mak 9:7

12 Kən roiu agɨn-əh mɨn, Narmɨn Rəha Uhgɨn təmit-ipən Iesu əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn,
13 ima nat iarupɨn mɨn. Təmatɨg ikɨn mos nian fote. Nian mɨn Setan tatos-ipən-os-ipən
kəm in. Kən nagelo mɨn kəmotasitu lan.

Iesu tɨnatətuoun matən-iarəp Namnusən Təwɨr
(Mat 4:12-17; Luk 4:14-15)

14 Nian kɨniləs-ipən rəkɨs Jon e kalapus, Iesu təmuwɨn əpəh Kalili matən-iarəp Namnusən
Təwɨr rəha Uhgɨn kəm netəmim.
15 Təmən məmə, "!Ure! !Rəhan nian tɨnuwa! !Nian rəha nərəmərəən rəha Uhgɨn tɨnatuwa
iuəhkɨr! !Otəuhlin nətəligən rəhatəmat, motapəs pahrien nolən rat mɨn, kən motuwɨn o
Uhgɨn, kən motahatətə e Namnusən Təwɨr!"

Iesu təmaun-in etəmim kuwɨt rəha niuwən nəm
(Mat 4:18-22 Luk 5:1-11)

16 Nian Iesu təmətaliwək e nɨkalɨ Lek Kalili, kən məplan suah mil kəiu, etəmim rəha
niuwən nəm mɨn, nərgilau u Saimon ne pian Antru. Kətuatɨp-in rəhalau net.
17 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, "Uea, mətəu-pa io, muea rəhak etəmim mil,
kən io ekol itəmlau nakuea etəmim mil rəha niuwən netəmim məmə okotuwa rəhak mɨn
netəmim."
18 Kən əmun kuapəs rəhalau net, kən muətəu-pən.
19 Kən Iesu təmaliwək muwɨn təhmɨn mɨn məsɨn, kən məplan netɨ Sepeti mil Jemes ne pian
Jon katuəpələh e rəhalau pot matuəhl wɨr rəhalau net.
20 Kən e nian əm əh inəh, Iesu təmaun-in ilau lan, kən kuətul muapəs rəhalau tata Sepeti
ne rəhan iolwək mɨn kotəpələh e nɨpəg noa pot, kən muətəu-pən Iesu.

Iesu təməhg-iarəp narmɨn rat e suah kit əpəh Kapaneam
(Luk 4:31-37)

21 Kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotuwɨn əpəh Kapaneam. Kən e nian rəha Sapat,
Iesu tuwɨn əpəh e nimə rəha nuəfɨmɨnən matəgətun netəmim.
22 Kən netəmim kəmotəto rəhan nəghatən, kən narmɨlat təmiwɨg pɨk ron məto-inu rəhan
nəghatən təfigəm, nepətən əh-ikɨn, kən maprəkɨs-in mɨn rəha iəgətun mɨn rəha Lou.
23 Kən e nian əh, suah kit narmɨn rat tətatɨg lan təmuwa imə kən mətagət əfəməh məmə,
24 "!Ik Iesu etəm Nasaret! ?Nəmuwa məmə onakahro itɨmat? !Okəmə naka nəmuwa məmə
onakərəkɨn itɨmat! !Io enəmɨtun rəkɨs ik, ik Etəm Asim rəha Uhgɨn!"
25 Kən məto Iesu təmən-ipən əskasɨk kəm narmɨn rat un məmə, "!Ah! Əsəghatən, miet e
suah un."
26 Kən narmɨn rat təmol nɨpətɨ suah apon tasiəp-asiəp, magət əfəməh miet lan.
27 Kən netəmim kəmotaut motən-ipən kəm ilat mɨn məmə, "!Ei, naka u! Okəmə naka
nəgətunən wi kit u. !Suah u tatos nəsanənən o nəghatən kəm narmɨn rat mɨn, kən koatətəlig-
in motol nəwian!"
28 Kən kəmamnus ueiuəhai əm Iesu, tuwɨn mapəkol əpəh e nɨtən Kalili.

Iesu təmol-wɨr netəmim tepət
(Mat 8:14-17; Luk 4:38-41)

29 Nian Iesu ne Jemes, Jon, Saimon, ne Antru kəmotiet e nimə rəha nuəfɨmɨnən, kən
motaiu ətuatɨp əm kan əpəh latuənu rəha Saimon ne Antru ikɨn.
30 Nian kəmotuwɨn, məto uhu Saimon tatətəp-ətəp, kən mətapɨl-pər e rəhan pet, kən
kəmotən-ipən kəm Iesu məmə pətan əh tatɨmɨs.
31 Kən Iesu təmuwɨn mea-pən o nelmɨn kən tətul. Kən nətəp-ətəpən tagɨm lan, kən tuwɨn
matol nɨgɨlat nagwənən.
32 Tɨnehnaipən mɨt tɨnaht, nian rəha Sapat tɨnol namnun, kən netəm mɨn u koatɨmɨs, ne
netəm narmɨn rat tətatɨg elat, pialat mɨn kəmotəmɨk ilat motuwa o Iesu.
33 Netəmim rafɨn e latuənu un kəmotuwa motargəfɨmɨn əm ilat mɨn əpəh e nafiluə e nimə
un rəha Saimon ne Antru.
34 Kən Iesu təmol-wɨr netəmim tepət u koatos nɨmɨsən pɨsɨn-pɨsɨn mɨn kotəwɨr, kən məhg-
iarəp narmɨn rat tepət e netəmim, məto təmən-iəhau narmɨn rat mɨn məmə okəsotəghatən,
məto-inu kɨnotɨtun rəkɨs məmə pah u Iesu.

Iesu təmatamnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh Kalili
(Luk 4:42-44)

35 Kən laulaugɨn agɨn, fetukai təsɨrən əh, Iesu təmiet muwɨn əpəh ikɨn netəmim kotɨkə ikɨn
matəfak.

1:13: Sam 91:11-13 **1:14:** Mak 6:17 **1:15:** Mat 3:2 **1:22:** Mat 7:28-29 **1:24:** Mak 5:7 **1:26:** Mak 9:26
1:28: Mat 4:24 **1:34:** Mak 3:10-12 **1:35:** Mat 14:23; Mak 6:46

36 Kən Saimon ne in min neen kəmotuwin kateam-in.
37 Nian kəmotəplan, kən kəmotən-ipən kəm in məmə, “Netəmim rafin koteam-in ik.”
38 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəpə. Pəs kotuwin əpəh e latuənu pisin min neen, ekamnus-iarəp rəhak nəghatən kəm netəmim mapəkol məto-inu, nat əh in əh emuwa ron məmə ekol.”
39 Kən muwin mapəkol rafin e nitən əpəh Kalili, mətamnus-iarəp rəhan nəghatən əpəh e nimə rəha nuəfiminən min, kən məhg-iarəp narmin rat min e netəmim.

Iesu təmol-wir suah kit leprosi təmol
(Mat 8:1-4; Luk 5:12-16)

40 Suah kit leprosi təmol təmuwa misin-pən nulin o Iesu mətasəkin-pən nəwirən ron məmə, “Okəmə nakolkeike, kən nəkitun nol-wirən io kən mafəl rəkis namkimikən lak.”
41 Kən Iesu nikin təmahmə pik ron, kən təməg-əfəməh-in nelmin mələhəu-pən lan, mən məmə, “Əwəh. Iakolkeike. !Əwir-ta!”
42 Kən roiu agin-əh, nimisən leprosi təmagim mikə lan, kən nipətin tinəwir, namkimikən tinikə.
43-44 Kən Iesu təmən-ipən əskasik kəm suah un məmə, “Əsən-iarəpən natimnat min u kəm netəmim, məto uwin əm mehm pris kit pəs in tehm məmə nipətim tinol min-nulan, kən os-ipən kəm in nat u itəm Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm rəhan leprosi tinikə, kən netəmim okotitun məmə nipahrienən ninəwir, kən rəham namkimikən tinikə.” Kən mahl-ipən tatuwin.
45 Məto suah un təmuwin kən mən-iarəp nat un kəm netəmim min rafin mol Iesu təsuwinən e latuənu min məghat məto-inu nimanin netəmim tepət pik koatətulosig-in. Kən o nat əh inəh, təmətan ikin netəmim kotikə ikin. Kən netəmim kotisi-pən əpəh ikin min rafin moatuwa ron.

2

Iesu təmol-wir suah kit nəwtain məsin təmimis
(Mat 9:1-8; Luk 5:17-26)

1 Nian neen kinotuwa rəkis minotuwin, Iesu təmitəlig-pən min əpəh Kapaneam, kən nəghatən təmaiu muwin kəm netəmim min məmə Iesu əpəh rəhan nimə. 2 Kən netəmim tepət kəmotuwa motər wir əpəh imə, ne ihluə ne, kən rum tikə o etəmim kit min. Kən Iesu tatən-iarəp rəhan nəghatən kəm ilat.
3 Kən suah kuwit kəmotalis pialat kit motuwa o Iesu itəm nipətin məsin təmimis mətapil-pər e rəhan nimitiwin.
4 Nian kəmotuwa, məto netəmim kinotər əpəh imə, kən okol kotəruru nuwinən kehm Iesu. Kən kotiləs motuwin əpəh ilis e nimə motos-irəkis nəhgi nimə məsin ətuatip əm əh Iesu tatətul ikin imə,* kən motəhlman-əhlman suah un tatite e nimitiwin rəhan muwin iuəhkir əm o Iesu.
5 Nian Iesu təməplan nahatətəən rəhalat, kən tən-ipən kəm etəm tatimis un məmə, “Nətik, enos-irəkis rəkis nolən rat rəham.”
6 Məto iəgətun min neen rəha Lou kotəpələh əpəh imə, kən nikilat təməht məmə,
7 “?Tahro suah u tatən rat Uhgin? Nəghatən əh tərat. Uhgin əm titun nos-irəkisən nolən rat rəha etəmim. !Pah min titun nos-irəkisən!”
8 Kən roiu agin-əh, Iesu tiləs rəhalat nətəligən, kən məmə, “?Tahro nikitəmat tatəht pik natimnat min-nulan?
9 ?Itəm pəhruən timetig, itəm u məmə ekən-ipən kəm suah əh məmə, ‘Enos-irəkis rəkis rəham nolən rat,’ o itəm u timətig məmə, ‘Ətul, miləs rəham nimitiwin matuwin’?
10 Məto ekol nat kit məmə onəkotitun məmə io Neti Etəmim, iatos nepətən ikin-u e nətueintən o nos-irəkisən nolən rat rəha netəmim.” Kən məghat kəm suah əh məmə,
11 “Iatən-ipinə kəm ik məmə, ətul, miləs rəham nimitiwin matuwin imam ikin.”
12 Kən əmun suah apon təmətul, miləs rəhan nimitiwin, maliwək matuwin, kən ilat rafin kəmotəplan, motaut, narmilat təmiwig ron kən motənwiwi Uhgin motəmə, “Ekəsotehmən əh nat kit tol min-nulan ne, nian kit.”

Iesu təmaun-in Lifae məmə otuwa muarisig-in
(Mat 9:9-13; Luk 5:27-32)

13 Iesu təmuwin min mətaliwək əpəh e nikalkal nəhau Lek Kalili, kən nimanin netəmim kəmotuwa ron, kən tatəgətun ilat.

1:39: Mat 4:23; 9:35 **1:43-44:** Lev 14:1-32 * **2:4:** E nian əh, kəmol nəhgi nimə neen e tael. Kən netəm min u kəmotos-irəkis tael min neen məmə otol kuhal tahmen-in suah u itəm in tatimis.

14 Kən təmaliwək matuwɨn kən məplan Lifae netɨ Alfeas, in etəmim rəha nosən məni rəha takɨs, tatəpələh imə matol rəhan wək. Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Ətəu-pa io, muwa rəhak etəmim.” Kən əmun tətul muarisɨg-in.
15 Kən nian kit, Iesu təmuwɨn mətagwən əpəh ima Lifae ikɨn ilat netəmim rəha nosən məni rəha takɨs, ne netəm nol təfagə rat neen. Kotagwən əm kitiəh ilat Iesu ne rəhan mɨn netəmim məto-inu netəmim tepət kotol təfagə rat nəhlan kotuarisɨg-in Iesu.
16 Iəgətun rəha Lou neen, ilat u Farisi. Kən neen kəmotəplan məmə Iesu tətagwən əm kitiəh ilat nol təfagə mɨn un, ne netəmim rəha nosən məni rəha takɨs, kən kotətapəh o netəmim rəhan mɨn məmə, “?Tahro Iesu tətagwən əm kitiəh ilat netəm koatol nəhlan?”
17 Kən Iesu təməto rəhalat nəghatən, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Netəm mɨn u kəsotɨmɨs-ɨmɨsən kəsotuwɨnən o tokita, məto netəm mɨn u koatɨmɨs-ɨmɨs koatuwɨn ron. Io eməsuwamən o netəm mɨn u kotəmə kɨnotətuatɨp rəkɨs. Məto emuwa o netəm mɨn u kotɨtun əm məmə ilat koatol nolən rat mɨn.”

Kotapəs nagwənən o nəfakən
(Mat 9:14-17; Luk 5:33-39)

18 Kən e nian əh, netəmim mɨn rəha Jon Baptais ne Farisi mɨn kəmotapəs nagwənən motətuakəm o nəfakən kəm Uhgɨn. Kən netəmim neen kəmotuwa motən-ipən kəm Iesu məmə, “Əplan-tu, netəmim rəha Jon Baptais ne Farisi mɨn kotətuakəm o nəfakən. ?Məto tahro rəham mɨn kəsotolən mihin?”
19 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nian katol lafet lan rəha etəm tatol marɨt, kən iərman u otol marɨt tətatɨg əh ilat in mɨn neen motol lafet, nɨkitəmat tatəht məmə otətuakəm motapəs nagwənən? !Kəpə! Nian tətatɨg əh ilat min, kən nɨkilat tətagien, motagwən əm.
20 Məto nian əpəh ikɨn məmə okəpanɨləs-irəkɨs suah əh lan, kən e nian əh in əh, in mɨn neen nɨkilat otahmə ron, kən kəpanotətuakəm motapəs nagwənən.”
21 Kən təmatɨg mən mɨn məmə, “Suah kit mɨn okol təsəhl-pənən nɨmɨsmɨsɨ nɨməhan wi kit e nɨməhan oas itəm təmerəh. Okəmə otəhl-pən, kən nɨməhan wi un tɨtun nəhap asolən nɨməhan oas un.
22 “Suah kit mɨn okol təsiuw-pənən wain wi kit e nuwigɨ nat oas kit, məto-inu okəmə otiuw-pən wain wi e nuwigɨ nat oas itəm təskasɨk, kən wain otapuəl-apuəl kən nuwigɨ nat oas un otahgig kən məhap, kən wain ne nuwigɨ nat un okuərat. Məto wain wi okiuw-pən əm e nuwigɨ nat wi itəm tɨmətmətɨg.”†

Netəmim mɨn rəha Iesu kəmotəhl wɨt e Sapat
(Mat 12:1-8; Luk 6:1-5)

23 E nian kit e Sapat, Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotaliwək motuwɨn-pən əpəh e nɨki nasumən rəha wɨt, kən netəmim mɨn rəha Iesu kəmotəhl wɨt məmə okotun.
24 Kən Farisi mɨn u kotaskəlɨm əskasɨk Lou rəha Moses kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “!Ei, əplan-tu! E Sapat, kəsəuləkən əh e nasumən ne kəsolən natɨmnat mɨn nəhlan kotərəkɨn Lou. ?Tahro rəham netəmim mɨn kotol nəhlan?”
25-26 Iesu təmuhalpɨn rəhalat nəghatən məmə, “Okəm-naka itəmat nakəsotafɨnən əh nat u Tefɨt təmol aupən nian Apiata in pris asol agɨn rəha Uhgɨn. Itəmat nɨnotafɨn rəkɨs məmə Tefɨt nəumɨs təmus, kən tuwɨn əpəh e Nimə Tapolən rəha Uhgɨn, kən mɨləs pɨret asɨm u pris mɨn əm koatun, kən in mɨləs muwa motun ilat in mɨn neen.”
27 Kən təmatɨg mən-ipən mɨn kəm ilat məmə, “!Kəməsolən Sapat məmə in nat fɨgəm kəm netəmim, məto kəmol Sapat məmə otasitu elat kotameg!
28 Tol nəhlan, io Netɨ Etəmim ekatərəmərə rafɨn e natɨmnat mɨn, kən matərəmərə mɨn e Sapat.”

3

Iesu təmol-wɨr nelmɨ
suah kit təməfaiu
(Mat 12:9-14; Luk 6:6-11)

1 E Sapat kit mɨn, Iesu təmɨtəlɨg-pən mɨn əpəh e nimə rəha nuəfɨmɨnən kən məplan suah kit nelmɨn təmɨmɨs, təsəg-ətuatɨp-inən.
2 Nian Iesu təmuwɨn imə, kən netəmim kəmotolkeike məmə okotən iərəkɨn Lou lan, kən motalkəlɨk wɨr ron məmə okotehm-tu məmə otol-wɨr suah un e Sapat, o kəp.
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm suah un məmə, “Ətul muwa u aupən,” kən tətul muwɨn əpəh aupən.

2:16: Mat 11:19 † **2:22:** Afɨn futnot e Luk 5:37 **2:24:** Dut 23:25 **2:25-26:** 1 Saml 21:1-6 **2:25-26:** Lev 24:5-9 **2:27:** Dut 5:14

4 Kən Iesu təməhai ilat məmə, “? Rəhatat Lou təmə kotɨtun nolən naka e Sapat? ? Təmə
təwɨr məmə okotol nat wɨr, o nat tərat? ?Təwɨr məmə okotosmegəh netəmim, o təwɨr məmə
okotohamnu netəmim?” Məto kotəpnapɨn əm.
5 Kən Iesu təmasɨpən məplan ilat, kən nemə̇ha tol, kən nɨkin tahmə olat məto-inu rəhalat-
kapə tiəkɨs pɨk. Kən mən-ipən kəm suah un məmə, “Əg-ətuatɨp-in-tu nelməm.” Kən suah
apon təməg-ətuatɨp-in nelmɨn, əmun nelmɨn təwɨr.
6 Kən Farisi mɨn apon kəmotiet motaiu ətuatɨp əm motuwɨn motəplan rəhalat tɨkɨmɨr mɨn
e pati rəha Herot, motol əm kitiəh moteam-in suatɨp məmə okotɨləs Iesu motohamnu.

Nɨmanin netəmim kəmotuarisɨg-in Iesu

7 Iesu ne rəhan mɨn mɨn netəmim kəmotiet moteiuaiu motuwɨn əpəh e nəhau Lek Kalili.
Nɨmanin netəmim kəmotuarisɨg-in ilat. Netəm mɨn un neen kəmotɨsɨ-pən e latuənu rəhalat
e nɨtən Kalili,
8 neen kotɨsɨ-pən əpəh e latuənu əlkələh mɨn ne Jerusalem rəha nɨtən əpəh Jutia. Neen mɨn
kəmotɨsɨ-pis e nəwtain məsɨn əpəh nɨtən Itumia ne e nəwtain nəhau Jotan entənɨpən-pən
matuwɨn. Neen mɨn kəmotɨsɨ-pəhap əpəh ikɨn mɨn e taon mil un Taea ne Saeton. Netəm
mɨn un kɨnotəto rəkɨs natɨmnat mɨn un Iesu tatol ilat, kən kotuwa məmə okotəplan.
9 Kən nɨmanin netəmim kəmotuwa pɨk, kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim
məmə okotol-əpen-əpenə e pot kit məmə otuwɨn məpələh lan, məmə nɨmanin netəmim
okəsotəhg-əhg pɨkən in.
10 Məto-inu tɨnol-wɨr rəkɨs netəmim tepət, kən netəm mɨn u kotɨmɨs əh kotəhg-əhg ilat mɨn
məmə okotuwa iuəhkɨr motek Iesu.
11 Kən nian netəmim itəm narmɨn rat mɨn kotatɨg elat kəmotəplan Iesu, koteiuaiu aupən-
in motorin ilat motagət əfəmə məmə, “!Ik Netɨ Uhgɨn!”
12 Məto Iesu təmən-iəhau əskasɨk narmɨn rat mɨn un məmə okəsotən-iarəpən in kəm
netəmim.

Iesu təmaun-in rəhan netəm tuelef məmə okotuarisɨg-in
(Mat 10:1-4; Luk 6:12-16)

13 Kən Iesu ne kəmotuwɨn əpəh e noanu nɨtot mɨn, kən tətaun-in netəmim neen məmə
okotuwa ron.
14 Nian kəmotuwɨn, kən təmɨtəpun rəkɨs ilat tuelef kən mos-ipər ilat məmə aposol mɨn. In
təmən mɨn məmə netəm mɨn əh, ilat əh okotaliwək ilat mɨn, kən in otahləpis ilat kotuwɨn
motən-iarəp namnusən təwɨr kəm netəmim əpəh ikɨn mɨn,
15 kən okotos mɨn nepətən ne nəsanənən o nəhg-iarəpən narmɨn rat mɨn e netəmim.
16 Netəm mɨn u ilat u təmɨtəpun ilat, ilat u, Saimon u Iesu təməhun-pən mɨn nərgɨn kit mɨn
məmə Pita,
17 ne Jemes ne pian Jon netɨ Sepeti mil u Iesu təmos-ipən mɨn nərgɨlau təhan məmə,
“Poanejes,” nɨpəti nəghatən əh təmə netɨ kaluəluə mil, məto-inu nemə̇ha tatol ueiuəhai ilau,
18-19 ne Antru, Filip, Patolomiu, Matiu, Tomas, Jemes u netɨ Alfeas, Tateas, Saimon u
kətaun-in məmə Selot,* ne Jutas Iskariot u təmegəhan-in-pən Iesu e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn.
Netəm mɨn əh ilat əh tuelef, Iesu təmos-ipər ilat.

Iesu ne Pielsepul
(Mat 12:22-32;
Luk 11:14-23; 12:10)

20 Uarisɨg, təmɨtəlɨg-pən mɨn latuənu, kən nɨmanin netəmim kəmotuwa mɨn ron, kən Iesu
ne rəhan mɨn netəmim kɨnotəruru namegən ne nagwənən ne.
21 Nian rəhan mama ne kəmotəto nəghatən u katən e Iesu, kən motuwa məmə okotit-irəkɨs
o netəmim, məto-inu netəmim neen koatən məmə Iesu nɨtalməl.
22 Iəgətun mɨn neen rəha Lou kəmotɨsɨ-pən əpəh Jerusalem motuwa kən motəmə Pielsepul,
u in etəm-iasol rəha narmɨn rat mɨn, in tətatɨg e Iesu, kən motəmə in tatos-ipən nəsanənən
kəm Iesu məmə otəhg-iarəp narmɨn rat mɨn e netəmim.
23 Kən Iesu təmaun-in ilat kotuwa iuəhkɨr ron kən tatuəh nimaa nəghatən kəm ilat, məmə,
“?Nɨkitəmat tatəht məmə okol Setan təhg-iarəp atɨp Setan? !Kəp!
24 Okəmə netəmim e kantri kit koatoor ilat mɨn, kən okotərəkɨn rəhalat kantri, kən
nərəmərəən rəhan otɨsas mɨkə.
25 Kən tahmen-pən əm, e latuənu kit, okəmə netəmim lan koatoor ilat mɨn, kən okotərəkɨn
agɨn-əh latuənu u.

3:4: Luk 14:3 **3:6:** Mat 22:15-16 **3:10:** Mat 14:36 **3:11:** Luk 4:41 **3:12:** Mak 1:34 **3:16:** Jon 1:42
3:17: Luk 9:54 * **3:18-19:** Əplan-tu futnot e Mat 10:4. **3:22:** Mat 9:34; 10:25

26 Kən okəmə Setan tatəhg-iarəp narmɨn rat mɨn rəhan e netəmim, kən tatol atɨp əm tɨkɨmɨr
kəm in. ?Kən otahro nulan, rəhan nərəmərəən otətul? Wək rəhan otɨsas mɨkə.
27 “Kən okol iakləh kit təsuwɨn əpnapɨnən imə e rəha etəm kəgin kit ikɨn, mətaklə-
in natɨmnat rəhan, məto otəkəike məlis e nol, mələhəu u, kən panuwɨn makləh-in rəhan
natɨmnat.
28 “Ekatən pahrien kəm itəmat məmə təfagə rat rafin rəha netəmim, ne nəghatən rat mɨn
itəm ilat koatən, Uhgɨn tɨtun nos-irəkɨsən.
29 Məto etəm tatən rat Narmɨn Rəha Uhgɨn, okol Uhgɨn təsos-irəkɨsən rəhan təfagə rat.
Təfagə rat un otətatɨg kitiəh lan mətatɨg, okol təsɨkəən.”
30 Iesu təmən nəhlan məto-inu kəmotaupən motən məmə narmɨn rat kit tətatɨg lan.

Mama rəha Iesu ne pian mɨn
(Mat 12:46-50; Luk 8:19-21)

31 Kən e nian əh, mama rəha Iesu ne pian mɨn kəmotuwa, kən moatətul əm əpəh ihluə kən
motahl-ipən nəghatən o Iesu məmə tuwa-tu mehm ilat.
32 Kən nɨmanin netəmim kəmotəpələh kan keko-in Iesu, kən kən-ipən kəm Iesu məmə, “Ei,
mama rəham ne piam mɨn əpəh ihluə, kotolkeike məmə okotehm-tu ik.”
33 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Pah u rəhak mama ne piak mɨn?”
34 Kən masɨpən məplan rafin ilat kən məmə, “Otasɨpən-tu. Itəmat u piak mɨn ne rəhak
mama ətuatɨp mɨn.
35 Netəm mɨn u koatol nəwia Uhgɨn, ilat u piak mɨn, ne rəhak kaka mɨn, ne rəhak mama.”

4

Etəm tatəfe nɨkutɨn natɨmnat
(Mat 13:1-9; Luk 8:4-8)

1 Kən Iesu təmɨtəlɨg-pən mɨn əpəh e Lek Kalili matəgətun netəmim, məto nɨmanin netəmim
kəmotuwa ron, motol məmə Iesu tuwɨn e pot. Kən pot un tatəməhl-pən e lek, kən Iesu
tatəpələh-pən lan. Kən nɨmanin netəmim kəmotəpələh əpəh ipar e nɨkalkal lek. 2 Kən Iesu
tatuəh nimaa nəghatən mɨn kəm ilat matəgətun ilat e natɨmnat tepət.
3 Təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otətəlɨg-tu. Suah kit təmuwɨn məmə oteatəgtəg rəhan
nɨkutɨn natɨmnat əpəh e rəhan nasumən.
4 Nian təmateatəgtəg rəhan nɨkutɨn natɨmnat, kən neen kotɨsas-pən əpəh e nɨkalkal suatɨp,
kən mənɨg mɨn kotuwa moaton rəkɨs.
5 Kən neen komotɨsas-pən əpəh e nɨki kəpiel, kən motəwiə uəhai əm məto-inu nɨsɨp noan
məsɨn.
6 Kən nian nərauiə təhg ilat kən kotauke-auke motamɨs, məto-inu nokɨlat təməseiuaiu
pɨkən.
7 Kən neen kəmotɨsas-pən e nɨki nolkosɨk. Nian kəmotəwiə məto nolkosɨk tətaht-əsɨn ilat
kən mətatu-atu-pən elat, kən kotəwiə rat kən məsotoeən.
8 Kən neen mɨn kəmotɨsas-pən e nəptən wɨr, kən motəwiə wɨr motol iahgin, kən motoe-in
noalat, neen noalat tate, neen noalat sikiste, neen noalat wan-hanrɨt.”
9 Kən Iesu təmatɨg mən-ipən mɨn kəm ilat məmə, “Etəm matəlgɨn tatɨg, təwɨr məmə in
otətəlɨg-in wɨr kən mɨtun nəghatən mɨn u.”

Netəmim mɨn rəha Iesu kotəmə otən-tu nɨpətɨ nimaa nəghatən u
(Mat 13:10-17; Luk 8:9-10)

10 Nian Iesu ne kəmotan pɨsɨn əm ilat rəhan netəmim tuelef ne netəm kotuarɨsɨg-in, kən
kotətapəh ron o nuəhən nimaa nəghatən mɨn.
11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat un, Uhgɨn tatən-ipɨnə nəghatən anion rəhan
kəm itəmat məmə in tatuwa məmə otərəmərə e rəhan mɨn netəmim. Məto netəm mɨn u
Iaihluə mɨn, kotəto əm nəghatən rəha Uhgɨn e nuəhən nimaa nəghatən.
12 Nolən u tol min-nəhlan məmə,
‘Kotarəplan pap məto kəsotehmən,
moatəto pap, məto kəsotɨtunən,
kən məto-inu rəhalat-kapə tiəkɨs, kən ko kəpotɨtəlɨg motapəs rəhalat təfagə rat,
məmə Uhgɨn otos-irəkɨs rəhalat təfagə rat.’ ”

Iesu təmən-iarəp nɨpətɨ nuəhən nimaa nəghatən
(Mat 13:18-23; Luk 8:11-15)

3:31: Mak 6:3; Jon 2:12; Wək 1:14 **4:1:** Mak 3:7-9; Luk 5:1-3 **4:2:** Mat 13:34; Mak 4:33-34 **4:12:** Aes 6:9-10

13 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Okəmə naka itəmat nəkotəruru əh nuəhən nimaa nəghatən u? ?Itəmat nakotəmə onəkotahro motitun min nipəti nuəhən nimaa nəghatən pisin
pisin min rafin? Otətəlig-in wir-tu məmə nəkotitun.
14 “Nipəti nuəhən nimaa nəghatən e nikutin natimnat əh tahmen əm e nəghatən rəha
Uhgin itəm katən-iarəp kəm netəmim, kən nisip tahmen e niki netəmim.
15 Netəmim neen koatəto, məto tahmen əm e nikutin natimnat u tatisas-pən e suatip. Nian
koatəto nəghatən rəha Uhgin, məto Setan tuwa mos-irəkis ueiuəhai əm olat.
16-17 Kən neen koatəto, məto tahmen əm e nikutin natimnat un tatisas-pən e niki kəpiel
nokilat təseiuaiu pikən. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgin, koatos ueiuəhai əm e nagienən,
məto təsatigən tuwəh e nikilat. Nian koatatig rat, o netəmim koatol tərat kəm ilat o nəghatən
rəha Uhgin, kən koatəme ueiuəhai əm e rəhalat nəmegəhən.
18 Netəmim neen min koatəto, məto tahmen əm e nikutin natimnat u tatisas-pən e niki
nolkosik. Nian koatəto nəghatən rəha Uhgin,
19 məto rəhalat nətəligən tatuwin pik o natimnat rəha nətueintən, kən ilat kotolkeike məmə
rəhalat nautə ne natimnat wir min otepət. Natimnat min u kotahmen e nolkosik tətaht e
nikilat, mol kotəpou-in nolən nəghatən rəha Uhgin, kən məsotoe-inən noalat.
20 Kən neen min koatəto, məto tahmen e nikutin natimnat u tatisas-pən e nəptən wir. Nian
koatəto nəghatən rəha Uhgin, kotos e nikilat pahrien, kən motoe-in noalat, neen tate, neen
sikiste, kən neen wan-hanrit.”

Lait u itəm kəməfətain
(Luk 8:16-18)

21 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Pah tətasiepən e lait kən mətaii-pən e pesin, o
tatəhtu-pən e nipəg pet? !Kəp! Kəsolən mihin. Nian nakotasiepən e lait, kən motətu-pər e
tepil məmə netəmim okotehm nat lan.
22 Nat katəfətain okəike kepik, kən ne nat tatəhluaig otəkəike miet-pa ikin təhag-əhag ikin.
23 Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.”
24 Kən matig mən-ipən min kəm ilat məmə, “Otətəlig-in wir-tu. Etəm u tatəto rəhak
nəghatən məto təsətəu-pənən, okol təsitun wir minən. Məto etəm un tatəto matətəu-pən, in
otitun tepət məsin min.
25 Tol nəhlan məto-inu, etəm u itəm rəhan əh-ikin nitunən, kən in tatətəu-pən, kən Uhgin
otos-ipən min nitunən kəm in, kən rəhan nitunən in otepət pik. Məto etəm u itəm rəhan
nitunən tikə, Uhgin otos-irəkis rafin rəhan nitunən itəm nikin təht məmə in tatos.”

Nuəhən nimaa nəghatən e nisən nikutin natimnat

26 Kən Iesu təmən min məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgin tahmen e suah kit təmis nikutin
natimnat əpəh e rəhan nasumən.
27-28 Lapin min tuwin mətapil, kən e nərauiəgən min tuwin maliwək mətan, kən məsol
minən nat kit lan ne, məto-inu nisip əm tatos-ipən niamitəən kəm in məmə otoe-in noan.
Məto nikutin nat un tinəwiə muwin minol iahgin, məto suah un təruru məmə təmahro min-
nulan məwiə. Kən təmərget mol iahgin, kən mol-pən nimalin, kən moe matuwin matuwin,
kən minimətə.
29 Kən nian tinimətə, e nian əm əh inəh, suah apon tuwin miləs rəhan nisa muwin matəte
rəkis matəulək-in, məto-inu nian ətuatip rəhan tinuwa.”

Nuəhən nimaa nəghatən e nikuti mastat
(Mat 13:31-32; Luk 13:18-19)

30 Kən Iesu təmən min məmə, “?Nərəmərəən rəha Uhgin tahro min-nulan? ?Karmə ekən
naka məmə tahmen lan?
31 In tahmen e nikuti mastat. Mastat un in nig kit nikutin netin, netin, netin. In təkəku e
nikuti nig min rafin.
32 Məto nian kəməfe, kən təwiə mol iahgin maprəkis-in nig min itəm katəfe e nasumən, mol
nelmin iahgin min, kən mənig ilis min kotuwa motol-pən niag-iagilat huə e tikəmkəmən.”

Iesu təmatəgətun netəmim e nuəhən nimaa nəghatən
(Mat 13:34-35)

33 Iesu təmatəgətun mihin nəhlan netəmim e nuəhən nimaa nəghatən tepət, məto təmatən-
ipən əm tahmen məmə okotitun.
34 In təmatəgətun əm netəmim e nuəhən nimaa nəghatən min əh tepət. Məto nian kotan
pisin əm ilat rəhan min netəmim, kən tatən-iarəp nipəti nuəhən nimaa nəghatən kəm ilat.

4:19: Mat 19:23-24 **4:21:** Mat 5:15; Luk 11:33 **4:22:** Mat 10:26; Luk 12:2 **4:24:** Mat 7:2 **4:25:** Mat 13:12; 25:29; Luk 19:26 **4:29:** Joel 3:13; Nol Əpən 14:15

Iesu təmən-iəhau nimətag asol ne nəhau ne
(Mat 8:23-27; Luk 8:22-25)

35 Tinehnaipən, kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, “Pəs-tu kotuwin-tu əpəh entənipən-pən e lek u.”
36 Kən kəmotapəs netəmim, kən rəhan min netəmim kəmotuwin e pot məto Iesu tinəmuwin rəkis matəpələh. Kən kəmotiləs Iesu e pot moatuwin ilat pot neen min kotuarisig-in ilat.
37 Kəmoatuwin əmun nimətag asol kit nahgin-nahgin tahmen əm e nalip təmuwa. Kən peau-peau asol min kotoralkin-pən əpəh e nipəgnoa pot, kən nəhau tinatər-pən e pot, kən pot natol o namnimən.
38 Məto Iesu əpəh uarisig tətapil əlu-alu matauloga-pən e pelo kit. Kən rəhan min netəmim kəmotaiu motuwa motəhgaiir lan, motəmə, “!Ei, Iəgətun! !Tahro nikim təsəhtən itimat ne, iuəhkir əm ekotimis!”
39 Kən Iesu təmaiir mətul matən-iəhau nimətag ne nəhau məmə, “!Nahmen! !Uamegta!” Kən nimətag təmurahl nelmin, kən peau-peau asol min apon kəmotikə, kən təməmə̇linu təməmə̇linu.
40 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, “?Tahro nakotəgin pik nəhlan? Okəmə naka rəhatəmat nahatətəən tikə əh lak.”
41 Məto rəhan min netəmim kinotəgin pik, kən motən-ipən kəm ilat min məmə, “!Ei nəman! ?Etəmim naka u? Nat əpnapin nimətag ne nəhau, məto ilau kətioal nəwian.”

5

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e suah kit
(Mat 8:28-34; Luk 8:26-39)

1 Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwin motuwar əpəh entənipən-pən e Lek Kalili, əpəh ima netəm Kerasa. 2 Nian Iesu təmiet e pot, kən məplan suah kit təmisi-pən əpəh e nipəg kəpiel min, ikin katitənim netəmim ikin. Suah un narmin rat tətatig lan.
3 Suah un tətatig əm əpəh e suwit, okol kəsaskəlimən, kən kəruru min nəlisən e nol o sen.
4 Nian tepət kotəlis nelmin ne nelkin ne e sen. Məto nian rafin tateatip-eatip sen, kən matoratip-oratip sen e nelmin ne nelkin ne, kən məsanən pik məsahmen-inən suah kit məmə otaskəlim.
5 Kən lapin ne e nərauiəgən min ne nian rafin, in tətan əpəh e suwit, ne əpəh e nitot min, in pisin əm, mətagət əfəməh, kən matəte atip əm in e kəpiel asilə min.
6 Nian suah un təmasipən-in Iesu əpəh isəu tatuwa əh, kən təmaiu muwin meiuaiu misin-pən nulin ron.
7-8 Kən mətagət əfəməh məmə, “!Iesu, ik Nəti Uhgin Ilis Agin! ?Nəmuwa məmə onakahro io?” Məto Iesu təmə, “!Ik narmin rat, iet e suah un!” Məto narmin rat apon təmə, “!Ekateasiə-in e nərgi Uhgin məmə onakəsolən nalpinən kəm io!”
9 Kən Iesu təmətapəh ron məmə, “?Ik nərgəm pah?” Məto təmə, “Nərgək u, Nimanin Tepət, məto-inu itimat tepət.”
10 Kən kəmotən-ipən əskasik kəm Iesu məmə otəsahl-iarəpən ilat əh-ikin əh.
11 Ikin əh, pikəs min tepət tepət kotalu əpəh e nikali nitot un.
12 Kən narmin rat min apon kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Kəsi, ahl-ipən-tu itimat ekotuwin o pikəs min əpəh, megəhan-in itimat ekotuwin motatig əpəh elat”
13 Kən Iesu təmegəhan-in ilat məmə okotuwin, kən narmin rat min apon kəmotiet e suah apon motuwin əpəh e pikəs min. Kən pikəs min un kotahmen-in tu-taosan, kəmotaiu motuwin əpəh ikin təkul-əkul ikin, kən motiwig-pən əpəh ləhau e nəhau un motamnim.
14 Kən netəmim itəm kəmotagwən pikəs min un, kəmotaiu motuwin motən-iarəp natun kəm netəmim min əpəh e taon rəhalat, kən motən tuwin mapəkol əpəh latuənu min. Kən netəmim tepət kəmotuwa məmə okotəplan-tu nat un məmə kəmahrol min-nulan.
15 Nian kəmotuwa o Iesu, kən motəplan suah un narmin rat min kəmotatig lan aupən, tinapəs nalmələn kən minuwin e natimnat matəpələh, kən narmilat təmiwig ron kən motəgin.
16 Kən netəm min u kəmotehm nat ətuatip e niganəmtilat kəmotamnus nat un kəmotehm Iesu təmol e suah un ne pikəs min kəm ilat min neen.
17 Məto netəm min u e nitən un kəmotən-ipən əskasik kəm Iesu məmə otatuwin məsətulən əh iməlat ikin.
18 Kən nian Iesu tinatitəlig-pən min məmə otuwin e pot, məto suah un narmin rat min kəmotatig lan, təmolkeike pik məmə otuwin ilat Iesu ne, kən matən-ipən kəm Iesu məmə, “Egəhan-in io, pəs ekimnə kitat min itəmat.”

5:7-8: Mak 1:24

19 Məto Iesu təməsegəhan-inən, məto təmən-ipən kəm in məmə, “Itəlig-pən imam ikin, kən
mamnus kəm netəm imam ikin nat naka itəm Uhgin ilis pik təmol kəm ik, kən məmə in
təmasəkitun ik.”
20 Kən təmuwin əpəh ikin Tekapolis matən-iarəp natimnat itəm Iesu təmol kəm in. Kən
nian netəmim kəmotəto, kən kəmotaut pik ron.

Pətagwəhl kit itəm tatimis ne pətan əkəku kit itəm təmimis
(Mat 9:18-26; Luk 8:40-56)

21 Kən Iesu ne kəmotuwin min e pot motitəlig-pən entənipən-pa e lek, məto nimanin
netəmim kəmotuwa ron motitəlau in əpəh e nikalkal lek.
22 Kən suah kit, nərgin u Jaeras, in etəm-iasol kit rəha nimə rəha nuəfiminən, təməplan
Iesu kən təmuwa misin-pən nulin ron.
23 Kən təmatətapəh o Iesu matəkəike kəm in o nasituən məmə, “Rəhak pətan əkəku tatimis
pik otəsuwəhən timis. !Awi, wa-tu kian nəkələhəu-pən nelməm lan pəs təwir məmegəh!”
24 Kən Iesu təmətəu-pən suah un mətian, kən nimanin netəmim tepət kəmotuarisig-in
kitəlau lan katiləs-pikən-ləs-pikən.
25 Kən pətan kit təmuwa o Iesu itəm tatos nimisən rəhalat nipitan nian rafin əm, minos
nup tuelef.
26 Kən təmuwin məplan tokita tepət, kən mərakin rafin rəhan məni elat, məto wək rəhalat
kəmotol təto pik nahmməən. Məto rəhan nimisən təməseiuaiuən, in təmər məsin min.
27-28 In təmətо namnusən e Iesu, kən nikin təmət məmə, “Okəmə ekek əm rəhan kot, kən
rəhak nimisən otol namnun.” Kən tol nəhlan, təmuwa maliwək muarisig-in ilat, misi-pən e
məntaa Iesu ikin, kən mea-pən mek rəhan kot.
29 Nian təmek kot rəha Iesu nəhlan, kən roiu min əm rəhan nimisən təmətul, kən təmətо
əm e nipətin məmə in tinəwir.
30 Kən roiu min əm, Iesu təmətо məmə nəsanənən məsin təmiet lan, kən təmeirair
matətapəh məmə, “?Pah təmek rəhak kot?”
31 Kən məto rəhan min netəmim kotəmə, “Ei, əplan-tu. Netəmim koatiləs-pikən-ləs-pikən
pik ik. ?Tahro nakatən nulan məmə, ‘pah təmek io’?”
32 Məto Iesu təmategəs-in məmə otehm-tu məmə pah təmek.
33 Kən əmun pətan apon tinitun məmə nian in təmek kot rəha Iesu, rəhan nimisən tinikə.
Tol nəhlan, minatəgin mətasiəp-asiəp muwa meiuaiu misin-pən nulin o Iesu matən-ipən
natimnat rafin kəm in.
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Nətik pətan, e rəham nahatətəən, ninuwa minəwir.
Kən atuwin, pəs nəməlinuən rəha Uhgin tətatig ron ik. !Rəham nimisən tinikə!”
35 Nian Iesu təmatəghat əh kəm pətan un, kən netəmim neen kəmotisi-pən əpəh ima Jaeras
ikin motuwa motən-ipən kəm Jaeras məmə, “Rəham pətan əkəku tinimis rəkis. Əsəlikiamtəən
iəgətun.”
36 Məto Iesu təməsətəlig-inən rəhalat nəghatən, kən mən-ipən kəm Jaeras məmə, “Əsəginən,
məsolən nikim tərat. Ahatətə əm lak.”
37 Kən Iesu təmən-iəhau netəmim məmə okəsotuarisig-inən ilau, kən mit əm Pita ne Jemes
ne pian Jon motuwin.
38 Kən kəmotuwin əpəh ima Jaeras ikin motəplan netəmim tepət kəmotuwa motasək
moatəun-əun.
39 Kən Iesu təmuwin əpəh imə mən-ipən kəm ilat məmə, “?Nakotagət pik nulan o naka? ?
Kən motasək pik o naka? Pətan əkəku u təsimisən, tətapil əm.”
40 Kən netəmim kəmotalah-əmnu. Məto Iesu tahl-iarəp ilat məmə okotiet motuwin əpəh
ihluə. Kən mit əm rəhan etəmim miləhal ne mama ne tata rəha pətan əkəku un motuwin
əpəh pətan əkəku un tatəməhl ikin.
41 Kən Iesu təmos nelmin, mən e rəhalat nəghatən məmə, *“Talita kum,”* nipəti nəghatən un
təmə, “!Pətan əkəku, iatən-ipinə kəm ik məmə onakətul!”
42 Kən roiu min əm, pətan əkəku apon təmətul minataliwək. (Pətan əkəku un tinos nup
tuelef.) Nian netəmim kəmotəplan nat un Iesu təmol, kən narmilat təmiwig pik ron.
43 Kən Iesu təmən-ipən əskasik kəm netəm min un məmə, “Onakəsotən-iarəpən nat un kəm
suah kit.” Kən matig mən-ipən min kəm ilat məmə okotos-ipən nagwənən kit kəm pətan
əkəku un tun.

6

Netəm Nasaret
kəməsotisiai-inən Iesu
(Mat 13:53-58; Luk 4:16-30)

5:30: Luk 6:19 **5:34:** Mak 10:52; Luk 7:50; 17:19 **5:41:** Luk 7:14

1 Iesu təmiet ikɨn-un kən rəhan mɨn netəmim kəmotətəu-pən motuwɨn əpəh iman ikɨn.
2 Kən e nian rəha Sapat, Iesu tuwɨn əpəh e nimə rəha nuəfɨmɨnən matəgətun netəmim.
Kən netəmim tepət itəm kəmotəto rəhan nəghatən, kəmotaut pɨk ron motəmə, "?Ei nəman,
kəruru məmə suah əpəh təməmɨk hiə natɨmnat mɨn əpəh? ?Kəruru məmə təmahrenatɨg
nəhlan? ?O kəruru məmə təmahrol nəhlan matol nat pɨspɨs mɨn əpəh?
3 Kitat kotɨtun əm məmə suah əh iol əm nimə. In netɨ Meri, pia Jemes, Joses, Jutas ne Saimon.
Kən kitat rəhan kaka mɨn kotatɨg." Kən nɨkilat təsagienən ron kən motəuhlin məntaalat ron.
4 Məto Iesu təmə, "Ien rəha Uhgɨn katɨsiai-in pɨk ikɨn mɨn rafin. Məto rəhan mɨn əm, ne
netəm iman ikɨn kəsotɨsiai-inən."
5 Kən ikɨn əh, okol təsolən nat pɨspɨs kit ikɨn, məto rəhan əmun, tɨtun nələhəu-pənən nelmɨn
e netəm koatɨmɨs neen, kən kotəmegəh mɨn.
6 Kən Iesu narmɨn təmiwɨg pɨk o netəm iman ikɨn məto-inu kəsotolkeikeən məmə okotən
nɨpahrienən lan. Kən təmaliwək muwɨn latuənu mɨn rafin, matəgətun netəmim.

Iesu təmahl-ipən rəhan
netəm tuelef məmə okotuwɨn
e nɨtən mɨn
(Mat 10:5-15; Luk 9:1-6)

7 Kən matɨg maun-in mɨn rəhan netəm tuelef kotuwa ron, kən mahl-ipən ilat keiu-keiu.
Təmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nəhg-iarəpən narmɨn rat mɨn e netəmim.
8 Kən mən-ipən nəghatən u kəm ilat məmə, "Onəkəsotosən nat kit e rəhatəmat naliwəkən,
məto onəkotos əm kasɨkɨn rəhatəmat. Onəsotosən məni kit e paos rəhatəmat, kən məsotosən
pɨret, o kətɨm, o nat kit.
9 Onəkotuwɨn e put, məto onəsotosən sot kəiu.
10 Okəmə onəkotuwɨn əpəh ima suah kit ikɨn, kən otapɨl əm e rəhan nimə motatɨg kətatɨg
kətoarus motiet latuənu əh.
11 Kən okəmə onəkotuwɨn e latuənu kit, məto netəmim neen kəsotolkeikeən məmə okotit
itəmat nakotuwɨn e rəhalat nɨpəgnoa nimə, o kəsotətəlɨg-inən rəhatəmat nəghatən, kən nian
nəkoatiet e rəhalat latuənu, nəkotəkəike motohapɨspɨs rəkɨs nɨsɨp e nelkɨtəmat məmə ilat
okotɨtun məmə nəmotəuhlin-pən məntaatəmat olat."
12 Kən kəmotiet motuwɨn motən-ipən kəm netəmim məmə okotəuhlin nətəlɨgən rəhalat,
motapəs pahrien nolən rat mɨn, kən motuwɨn o Uhgɨn.
13 Kən motəhg-iarəp narmɨn rat mɨn tepət e netəmim, kən motol-pən oel e netəm mɨn u
koatɨmɨs, kən motol-wɨr ilat.

Kig Herot Antipas təmən Jon Baptais məmə tɨnəmegəh mɨn
(Mat 14:1-2; Luk 9:7-9)

14 Kən Kig Herot Antipas təməto nəghatən rəha Iesu tɨnuwɨn mɨnapakol e nɨtən mɨn rafin.
Kən netəmim neen kotəmə in Jon Baptais əpəh tɨnaiir-pa mɨn mol tatos nəsanənən o nolən
nat pɨspɨs mɨn.
15 Məto netəmim neen mɨn kotəmə in Elaija, neen mɨn kotəmə ien kit rəha Uhgɨn məto
tahmen e ien mɨn rəha Uhgɨn aupən.
16 Məto Kig Herot Antipas təməto, kən məmə, "Jon Baptais əpəh emətatɨp rəkɨs rəhn-kapə,
məto tɨnəmegəh mɨn."

Nolən itəm Kig Herot Antipas təmohamnu Jon Baptais lan
(Mat 14:3-12; Luk 3:19-20)

17-19 Kig Herot Antipas təmən nəhlan məto-inu in təmol nat kit təsahmenən. Pian Filip
təmatit pətan kit nərgɨn un Herotias mioal marɨt, kən Kig Herot Antipas tit-irəkɨs pətan
un ron mioal marɨt. Kən Jon təmatən-ipən kəm in məmə, "Nakatərəkɨn Lou. Təsahmenən
məmə onakit pətan rəha piam." Kən Herotias təməto nəghatən un kən metəhau Jon ron,
kən molkeike məmə okohamnu, məto kəp. Kig Herot Antipas təmolkeike məmə otol rəhan
pətaguɨhl nɨkɨn tagien, kən mahl-ipən rəhan mɨn netəmim kotuwɨn motaskəlɨm Jon kəlɨs
ətain, kən kɨləs kan kɨləs-ipən e kalapus.
20 Məto Kig Herot Antipas tatɨsiai-in Jon mɨtun məmə in etəm asim, kən in etəm ətuatɨp kit
mol tatehm wɨr kən məsohamnuən. Nian tepət təto nəghatən rəha Jon, kən tɨnəruru əfəməh,
məto tolkeike məmə otatətəlɨg-in.
21 Matuwɨn matuwɨn Herotias tɨnos rəhn matɨp Jon e nian kəmatol lafet lan rəha Kig Herot
Antipas e nian təmaiir lan. Kig təmaun-in rafin netəm-iasol rəhan mɨn, ne netəm-iasol rəha
rəhan mopael mɨn, ne netəm-iasol rəha netəm Kalili, məmə okotuwa motehm motagwən.

6:4: Jon 4:44 **6:11:** Luk 10:4-11 **6:11:** Wək 13:51 **6:13:** Jem 5:14 **6:14:** Mat 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19-20
6:17-19: Lev 18:16

22 Kən e nian əh, pətan əkəku un neti Herotias təmuwa imə matol tanis e niganəmtilat.
Kəmotəplan təmol tanis kən nikilat təmagien pik ron. Kən kig apon təmən-ipən kəm pətan
əkəku apon məmə, “Okəmə nakolkeike naka, nakətapəh-in ron io, kən ekos-ipinə kəm ik.”
23 In təmən-iəkis kən mos noanawil ron məmə, “Nat naka nakolkeike kən measiə-in ron io,
ekos-ipinə. Nat əpnapin okəmə iahgin tahmen e nipilga rəhak natimnat, məto ekəike mos-
ipinə.”
24 Kən pətan əkəku apon təmuwin əpəh ihluə matətapəh o rəhan mama məmə, “?Mama,
oekeasiə-in naka o kig?” Məto rəhan mama təmə, “Uwin measiə-in rəhn-kapə Jon Baptais.”
25 Kən pətan əkəku apon təmaiu ueiuəhai əm muwin əpəh imə o kig kən məmə, “Ekolkeike
məmə onakiləs-ipa rəhn-kapə Jon Baptais u-roiu agin, kəmələhəu-pən e pilet kit.”
26 Kən nat un təmol kig nikin tahmə pik, məto okol təsapəsən, məto-inu tinəmos rəkis
noanawil e niganəmti netəmim u kəmotuwa o lafet.
27 Kən mahl-ipən rəhan kit mopael məmə otaiu əm muwin miləs rəhn-kapə Jon Baptais
muwa. Kən mopael apon təmuwin əpəh e kalapus kən mətatip-rəkis rəhn-kapə Jon Baptais,
28 kən mələhəu-pən e pilet kit miləs muwa, kən miləs-ipən kəm pətan əkəku apon, kən tiləs
muwin kəm rəhan mama.
29 Nian netəmim min rəha Jon Baptais kəmotəto netəmim kəmotamnus nat un kəmol e
Jon, kən kotuwa motiləs nipətin motuwin motitənim e nipəg kəpiel rəha nolən suwit.

Netəm tuelef rəha Iesu kəmotitəlig-pa min ron
(Luk 9:10)

30 Kən aposol min rəha Iesu kəmotitəlig-pa min ron, kən motən-ipən natimnat rafin itəm
kəmotol, ne nəghatən min itəm kəmotəgətun netəmim lan. 31 Məto netəmim tepət koatuwa
moatuwin moatiet moatuwin, kən Iesu ne rəhan min netəmim kinotəruru nagwənən ne
namegən ne. Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Pəs-tu kotuwin-tu əpəh ikin kit netəmim
kotikə ikin, kən nakotameg məsin.”
32 Kən ilat əm motuwin e pot kit minotuwin əpəh netəmim kotikə ikin.

Iesu təmagwən nəman
faif-taosan
(Mat 14:13-21; Luk 9:11-17;
Jon 6:1-14)

33 Məto netəmim tepət kəmotəplan ilat nian kəmotiet, kən motitun ilat. Kən kəmotiet e
latuənu min motaiu kaupən-in ilat, motuwin əpəh koatuwin ikin.
34 Nian Iesu təmuwar e pot məplan nimanin netəmim tepət kinəmotuwa rəkis, kən
təmasəkitun ilat, məto-inu kotahmen əm e sipsip min itəm etəmim tikə o nehmən ilat. Kən
təmətul matəgətun ilat e natimnat tepət.
35 Tinehnaipən, kən netəmim rəha Iesu kəmotuwa motən-ipən kəm in məmə, “Tinətalugin,
kən ikin-u kəsatigən ikin.
36 Təwir məmə onakahl-ipən-ta netəmim koatuwin əpəh e latuənu min, ne əpəh ikin min,
məmə okotos-nəmtin nigilat nagwənən.”
37 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəp, itəməhal əm. Nakəhlagwən netəm min əh.”
Məto kotəmə, “!Naka! ?Nakəmə oekotuwin motərakin məni asol agin u tu-hanrit tenarius o
nosən piret lan o nagwənən nimanin netəmim u?”*
38 Məto Iesu təmə, “? Nakoatos piret kuwəh? Otuwin motehm.” Kəmotuwin motehm
motəmə, “Piret faif, kən nəm kəiu.”
39 Kən Iesu tən-ipən kəm rəhan min netəmim mə okotol netəmim kotəpələh e manuwihl
amiəmitə fifti fifti ne uan-hanrit uan-hanrit,
40 kən kəmotəpələh nəhlan fifti fifti ne uan-hanrit uan-hanrit.
41 Kən Iesu təmos piret faif ne nəm mil u kəiu, kən mətag-pər əpəh e neai məfak ron, kən
məmkas piret un məmki-pən kəm rəhan min netəmim məmə okotoor kəlin kəm netəmim.
Kən matig mos min nəm mil u kəiu məmkas moor kəm netəmim.
42 Kən netəmim rafin kəmotun nərpilat tasis,
43 kən motapəs nimismisi piret un ne nəm mil un, kən netəmim min rəha Iesu kotaii-pən
e kətim asol tuelef kotər wir.
44 Kən netəm min u kəmotagwən, nəman elat kotahmen e faif-taosan.

Iesu təmaliwək e
nətuei nəhau
(Mat 14:22-33; Jon 6:15-21)

6:30: Luk 10:17 **6:34:** Nam 27:17; Mat 9:36 * **6:37:** Roiu, tu-hanrit tenarius tahmen e tu-hanrit-taosan vatu.
6:44: Mak 8:1-9

45 Kən roiu agɨn-əh mɨn, Iesu təmən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim məmə okotɨləs pot kit
motaupən motuwɨn entənɨpən-pən əpəh ikɨn kit nərgɨn u Petsaeta, məto in otatɨg mahl-ipən
paupən netəmim koatuwɨn iməlat mɨn ikɨn-u panuwɨn.
46 Nian tɨnauiatɨpin rəkɨs netəmim, mahl-ipən ilat koatuwɨn, kən muwɨn əpəh e nɨtot
məmə otəfak.
47 Kən tɨnətalugɨn, pot tɨnuwɨn əpəh ilugɨn ətuatɨp əpəh e lek, məto Iesu tətan pɨsɨn əm əpəh
ipar.
48 Kən məplan ilat kotasuə kɨtasuə məto kɨnotəpou məto-inu nɨmətag tatoh ilat. Kən
tɨnatian-ian, kən taliwək e nətuei nəhau matuwa. Təmaliwək muwa, iuəhkɨr əm taprəkɨs-
ɨn ilat.
49-50 Kən nian netəmim mɨn rəha Iesu kəmotəplan taliwək e nətuei nəhau matuwa, kən
nɨkilat təht məmə narmɨ suah kit. Kən ilat rafɨn kəmotəplan, kən motəgɨn katearɨg əfəməh.
Məto roiu agɨn-əh əm, Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “!Ei, nɨkitəmat tətul məha-məha. Io u
inu. Sotəgɨnən!”
51 Kən muwɨn e pot məplan ilat moatəpələh, kən nɨmətag təmurahl nelmɨn, kən kəmotaut
pɨk ron,
52 məto-inu rəhalat-kapə tɨəkɨs. Kəmotəplan pap Iesu təmagwən netəmim tepət e pɨret
noan məsɨn əm, məto ilat kotəruru əh məmə in pah.

Iesu təmol-wɨr netəm koatɨmɨs əpəh Kenesaret
(Mat 14:34-36)

53 Kəmotuwɨn entənɨpən-pən motuwar əpəh ikɨn kit nərgɨn u Kenesaret, kən motietain pot
ikɨn.
54 Nian kəmotuwar ikɨn əh, netəm ikɨn kəmotɨtun ueiuəhai əm məmə in Iesu.
55 Kən kəmotaiu motuwɨn əpəh latuənu mɨn moatən-ipən kəm netəmim. Kən nian kotəto
məmə Iesu əh-ikɨn əh, koatəmɨk netəm koatɨmɨs e rəhalat pet motuwa ron.
56 Kən ikɨn mɨn rafɨn Iesu tatuwɨn-pən ikɨn e latuənu əlkələh, ne latuənu asol mɨn, ne ikɨn
mɨn rafɨn tɨtəlau, netəmim kotəmɨk netəm koatɨmɨs motiet katəlɨn əm ilat əpəh maket ikɨn.
Kən kəmoatəkəike katən-ipən kəm Iesu məmə otegəhan-in ilat kotek əm nɨpəgnəmtɨ rəhan
kot. Kən netəmim rafɨn u kəmotek rəhan kot, kən motəwɨr e rəhalat nɨmɨsən.

7

Netəm-iasol mɨn kəmotetəhau Iesu o kastom rəhalat
(Mat 15:1-9)

1 Kən Farisi mɨn ne iəgətun neen rəha Lou, kəmotɨsɨ-pən əpəh Jerusalem, motuwa
moatəpələh ilat Iesu.
2 Kən kəmotəplan məmə netəmim mɨn rəha Iesu kəmotagwən kən məsotaikuas wɨrən e
nelmɨlat e nolən rəha Farisi mɨn.
3 Farisi mɨn, ne netəm Isrel tepət, kəmoatətəu-pən ətuatɨp kastom rəha tɨpɨlat nuwəh mɨn.
Okəmə kəsotaikuas wɨrən e nelmɨlat un, kən kəsotagwənən.
4 Kən nian koatɨsɨ-pən e maket moatuwa, məsotagwənən pitən, motaupən kaikuas e
nelmɨlat kən panotagwən. Kən moatətəu-pən natɨmnat tepət mɨn nəhlan itəm kəmotos o
tɨpɨlat nuwəh mɨn. Kən kastom ətuatɨp əh-ikɨn rəha naikuasən e sospən, ne panɨkɨn, ne pesɨn
u kəmol e iaen.
5 Kən inu Farisi mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou kotətapəh o Iesu məmə, “?Tahro rəham mɨn
netəmim kəsotətəu-pənən kastom rəha tɨpɨtat nuwəh mɨn? ?Tahro kəsotaupənən motaikuas
pitən e nelmɨlat u panotagwən?”
6 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən Aesea təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn
kən məht ətuatɨp itəmat lan u rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk. In təmən
məmə,
‘Uhgɨn təmə netəm mɨn u kotɨsɨai-in io e nəghatən əm rəhalat,
məto nɨkilat tətan-pən əh əpəh isəu.
7 Motəfak kəm io o nat əpnapɨn əm
məto-inu ilat kotəgətun netəmim e lou itəm etəmim əm təmol
motəmə lou rəha Uhgɨn, məto kəp.’ ”
8 Kən Iesu təmən mɨn kəm ilat məmə, “Itəmat nakotapəs Lou rəha Uhgɨn moatətəu-pən əm
kastom rəha etəmim.”
9 Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nakotausit pɨk o nolən apon rəhatəmat məmə nakotapəs
Lou rəha Uhgɨn kən motətəu-pən atɨp əm kastom rəhatəmat.

6:46: Luk 5:16 **6:49-50:** Luk 24:37 **6:51:** Mak 4:39 **7:2:** Luk 11:38 **7:4:** Mat 23:25 **7:7:** Aes 29:13

10 Moses təmən məmə, ‘Onakisiai-in rəham tata ne mama. Okəmə suah kit tatəghat rat e
rəhan tata ne mama, okəike kohamnu.’
11 Məto itəmat nakotən məmə, suah kit okəmə tapəs nasituən e rəhan tata ne mama kən
mən-ipən kəm ilau məmə, ‘Rəhak u nat u ekəmə ekasitu etəlau lan, məto emələhəu əm məmə
rəha Uhgin. Kən nat katos-ipən kəm Uhgin okol kəsol minən nat kit lan.’
12 Kən motatig moatən-iəhau min o nasituən e rəhan tata ne mama.
13 Məto e nolən əh, nakotəgətun netəmim e rəhatəmat kastom motol nəghatən rəha Uhgin
tatol əm nat əpnapin lan. Kən natimnat min tepət min nəhlan itəmat nəkoatol.”

Nat tol netəmim kotərat e niganəmti Uhgin
(Mat 15:10-20)

14 Kən Iesu təmaun-in nimanin netəmim məmə okotuwa iuəhkir ron kən məmə, “Otətəlig-
in wir-tu io məmə nəkotitun.
15 Nat etəmim tatərge təsolən etəmim tamkimik e niganəmti Uhgin, məto nat tatiet e niki
etəmim tatol etəmim tamkimik e niganəmti Uhgin.”*
17 Nian Iesu təmiet e nimanin netəmim un kən muwin əpəh imə, kən rəhan min netəmim
kotətapəh o nipəti nəghatən min un kəm in.
18 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə naka itəmat min rəhatəmat-kapə tikə.
Onəkotəkəike motitun məmə natimnat itəm etəmim tatərge in tahmen əm e nat ihluə təsolən
etəmim tərat e niganəmti Uhgin.
19 Məto-inu tərge kən təsuwinən e nikin, məto tatuwin e tipəin u, kən matiet min.” (E
nəghatən əh Iesu təmən-iarəp məmə nagwənən rafin katun təwir e niganəmti Uhgin.)
20 Kən məmə, “Məto nat itəm tatiet e niki etəmim, in tol etəmim tətamkimik e niganəmti
Uhgin.
21 Məto-inu niki etəmim tatəht natimnat tərat tepət, ilat u: nipitan ne nəman ne, koatit
anion ilat min; nakləhən; nohamnuən itəm;
22 nakləh-inən pətan rəha suah pisin; naumisən o natimnat; nolən rat min; neiuəən; nolən
rəha nit əpnapin əmən nipitan ne nəman; netetən; nənən nikal itəm; nausitən; nalmələn.
23 Nolən rat min əh, ilat əh kotisi-pən e niki netəmim kən motol ilat kotamkimik e
niganəmti Uhgin.”

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e neti pətan kit
(Mat 15:21-28)

24-26 Kən Iesu təmiet ikin-un kən məsou pəhap muwin əpəh Fonisia, ima Iaihluə min e
nitən rəha Siria, mətatig e nimə kit iuəhkir o taon u Taea, matəhluaig məsolkeikeən məmə
netəmim okotitun məmə in tətatig əh-ikin əh, məto okol təsəhluaigən. Məto pətan kit əh-ikin,
narmin rat tətatig e rəhan pətan əkəku. Pətan un təmaiir ikin əh, kən in təsəfakən, in Iaihluə.
(Netəm Isrel kotəmə Iaihluə min kotahmen e kuri.) Nian təmətо natimnat wir min itəm Iesu
tatol ilat, kən tasək muwa misin-pən nulin ron məmə otəhg-iarəp narmin rat e rəhan pətan
əkəku.
27 Məto Iesu təmə, “Kəpə. Pəs kaupən kagwən nisualkələh. Təsəwirən məmə okərakin-pən
nagwənən nigi nisualkələh kəm kuri min.”
28 Məto pətan u təmə, “Nipahrienən etəm-iasol, məto kuri min koatun əm nimismisi
nagwənən nigi nisualkələh itəm kotisas-pən e nipəg tepil.”
29 Kən Iesu təmən-ipən ron məmə, “Məto-inu nəmuhalpin wir rəhak nəghatən, uwin-tu
əpəh imam ikin məplan narmin rat tiniet rəkis e rəham pətan əkəku.”
30 Pətan u təmaiu muwin iman latuənu məplan rəhan pətan əkəku tətapil-pər wir əm e
rəhan pet, kən narmin rat tiniet rəkis lan.

Iesu təmol-wir suah kit matəlgin talu məruru nəghatən

31 Kən Iesu təmiet ikin-un ima netəm Taea kən muwin-pən əpəh Saeton matuwin əpəh e
nəhau Lek Kalili, məto təmuwin-pən əpəh Tekapolis ikin.
32 Kən netəmim kəmotit suah kit matəlgin talu kən məruru nəghatən motuwa məmə Iesu
otələhəu-pən nelmin lan pəs təto təwir.
33 Kən Iesu təmit suah un mian əpəh isəu məsin o netəmim, kən miləs-ipən noa nelmin e
matəlgin kən magəh nelmin† mələhəu-pən e nami suah un.
34 Kən masipər əpəh e neai, kən mamegahl ron e rəhan nəghatən məmə, *“!Efata!”* Nipətin
təmə, “!Əwir-ta!”
35 Kən əmun suah un tinatəto nat, kən namin tinəwir minatəghat wir.

7:10: Eks 20:12; 21:17; Dut 5:16 * **7:15:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətе e nəghatən Kris aupən, koatən ves 16 nəhlan: “Etəm matəlgin tatig, təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.” **7:15:** Wək 10:14-15 † **7:33:** E nian min əh, netəmim nikilat təht məmə nahui noan in tahmen e mərisin kən tətasitu e nimisən.

36 Kən Iesu təmən-iəhau ilat məmə okəsotənən nat un kəm netəmim. Məto nian Iesu
təmatəkəike kəm ilat, kən ilat kəmotəkəike kən-iarəp kəm netəmim.
37 Kəmotaut pik ron motəmə, “Natimnat rafin itəm tatol, məto in təwir pik agin. Netəm u
matəlgilat talu kinoatəto nat, ne netəm kotəruru nəghatən kinoatəghat.”

8

Iesu təmagwən
netəmim fo-tausan
(Mat 15:32-39)

1 E nian kit min netəmim tepət kəmotuwa min ron, kən məto, nigilat nagwənən tinikə. Kən
Iesu təmaun-in rəhan min netəmim kotuwa kən tən-ipən kəm ilat məmə,
2 “Nikik tinahmə pik o netəm min əpəh məto-inu, kəmotuarisig-in io minotos rəkis nian kisil,
kən roiu əh, nigilat nagwənən tinikə.
3 Okəmə ekahl-ipən ilat koatuwin əh-roiu, kən niganəmtilat otapin e suatip, kən sueiuei otoh
ilat, məto-inu kəməsotagwənən nuwəh, kən neen kəmotisi-pən əpəh isəu.”
4 Kən rəhan min netəmim kəmotətapəh ron məmə, “? Okəmik hiə piret tahmen-in
nagwənən ilat? Ikin-u taruən-aruən ikin, netəmim kəsotatigən ikin.”
5 Kən Iesu təmətapəh olat məmə, “?Nakoatos piret kuwəh?” Məto kotəmə, “Sepin.”
6 Kən təmən-ipən kəm netəmim məmə okotəpələh, kən mos piret un məfak matən-ipən
tagkiu ron kəm Uhgin, kən məmkas mos-ipən kəm rəhan min netəmim məmə okotoor kəlin
kəm netəmim, kən kəmotol mihin.
7 Kən kəmotos min nəm əlkələh neen ka, kən Iesu təfak ron kən mos-ipən min kəm ilat
məmə okotoor kəlin kəm netəmim.
8-9 Kən netəm min u Iesu təmagwən ilat kotahmen e fo-tausan, kəmotun nagwənən
nərpilat tasis, kən kapəs nimismisi nagwənən, kən kaii-pən e kipəhau sepin kotər.
10 Kən Iesu tahl-ipən netəmim koatuwin iməlat min ikin. Kən ilat rəhan min netəmim
kəmotuwin e pot kan əpəh e nitən Talmanuta.

Farisi min kəmotən məmə okotehm nəmtətin kit
(Mat 16:1-4)

11 Kən Farisi min neen kəmotuwa o Iesu moatərgəhəu kəm in motən-ipən kəm in məmə
otol-tu nəmtətin asol kit pəs kotitun məmə in təmisi-pən pahrien o Uhgin, o kəp.
12 Kən Iesu nikin təməpou, kən mamegahl ron kən məmə, “?Karmə tahro netəm min u-roiu
ne kotəmə okotəplan-tu nəmtətin kit? Məto iatən pahrien kəm itəmat məmə okol kəsolən
nəmtətin kit kəm itəmat.”
13 Kən mapəs ilat motuwin e pot kan əpəh e nikali nəhau lek entənipən-pən.

Is rəha Farisi ne is rəha
Kig Herot Antipas
(Mat 16:5-12)

14 Rəhan min netəmim kəmotaluin nəmikən piret məto kəmotos əm kitiəh əm motuwin e
pot.
15 Kən Iesu təmatəhag kəm ilat məmə, “Otehm wir itəmat o is rəha Farisi min ne is rəha
Herot Antipas.”
16 Kən kəmotən-ipən kəm ilat min məmə, “Tatən nəhlan məto-inu kəməsotəmikən piret.”
17 Kən məto Iesu tinitun rəhalat nətəligən kən mən məmə, “?Tahro nakoatən nəghatən
əh məmə nəməsotəmikən piret? ?Tahro itəmat nəkəsotehmən əh kən məsotitunən əh? !
Rəhatəmat-kapə tiəkis!
18 Niganəmtitəmat u ikin. ?Tahro nəkəsotehmən nat? Kən matəlgitəmat u ikin. ?Tahro
nakəsotətoən nat? Ekitun məmə okəmə naka ninəmotaluin natimnat itəm kinotuwa rəkis.
19 ?Nian emos piret əh faif məmkas mos-ipən kəm netəmim min əpəh faif-tausan kotun,
kən uarisig nəmotaii-pən nimismisin e kətim asol kuwəh?” Məto kotəmə, “Tuelef.”
20 Kən təmətapəh min olat məmə, “?Kən nian emos piret əh sepin məmə ekos-ipən kəm
netəm min əpəh fo-tausan kotun, kən uarisig nəmotaii-pən nimismisin e kətim asol kuwəh?”
Məto kotəmə, “Sepin.”
21 Kən təmatətapəh olat məmə, “?Məto itəmat nəkotəruru əh io?”

Iesu təmol-wir suah kit niganəmtin təpis

22 Kən kəmotuwar əpəh ikin kit katən məmə Petsaeta, kən netəm ikin kəmotit suah kit
niganəmtin təməpis motuwa kən kətasək ahgin Iesu məmə otələhəu-pən nelmin lan.

7:36: Mak 1:43-45 **7:37:** Aes 35:5 **8:8-9:** Mak 6:35-44 **8:12:** Mat 12:39; Luk 11:29 **8:15:** Luk 12:1
8:17: Mak 6:52 **8:19:** Mak 6:41-44

23 Kən Iesu təmos nelmɨ suah un mian isəu məsɨn o latuənu kən tagəh nɨganəmtɨ suah un*
kən məlləhəu-pən nelmɨn mil lan, kən mətapəh ron məmə, “?Nɨnɨtun nehmən nat o kəp?”
24 Məto suah un təmasɨpər kən məmə, “Ekatəplan netəmim məto kotahmen əm e nɨg mɨn
məto in əmun kotaliwək.”
25 Kən Iesu təmatɨg məlləhəu-pən mɨn nelmɨn mil e nɨganəmtɨ suah un, kən tɨnɨtun nəplan
wɨrən natɨmnat mɨnapəs noapoapən.
26 Kən Iesu təmahl-ɨpən məmə otatuwɨn iman ikɨn məto təmən-ɨəhau məmə otəsuwɨn-
pənən əh latuənu əh-ikɨn.

Pita təmən-ɨarəp məmə Iesu in Mesaea ilouin
(Mat 16:13-20; Luk 9:18-21)

27 Kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotiet motəsou pəhap motuwɨn e latuənu mɨn u
iuəhkɨr o nat əpəh Sisaria Filipae. Nian kəmoatuwɨn e suatɨp kən tatətapəh olat məmə, “?
Otən-tu məmə netəmim kotəmə pah u io?”
28 Məto rəhan mɨn netəmim kotəmə, “Netəmim neen kotəmə ik Jon Baptais. Neen mɨn
kotəmə ik Elaija. Neen mɨn kotəmə ik ien kit rəha Uhgɨn aupən.”
29 Kən təmətapəh olat məmə, “?Məto itəmat nakotəmə pah u io?” Kən Pita təmə, “Ik Mesaea
ilouin, itəm Uhgɨn təmən məmə otəpanahl-ipa.”
30 Kən Iesu təmən-ɨəhau əskasɨk ilat məmə, okəsotən-ɨarəpən in kəm suah kit.

Iesu təməghat-in
rəhan nɨmɨsən
(Mat 16:21-23; Luk 9:22)

31 Kən təmatəgətun ilat kən matən məmə, “Io Netɨ Etəmim oepanəto nahməən o natɨmnat
tepət. Netəm-ɨasol rəha netəm Isrel, ne pris asol mɨn, ne ɨəgətun mɨn rəha Lou okotetəhau
io, kən motohamnu io, məto oekos nian kɨsɨl un, kən panəmegəh mɨn.”
32 Təmən wɨr pap kəm ilat, məto Pita təmit Iesu mian əpəh e nɨkalɨ suatɨp kən matən-ɨəhau
əskasɨk məmə otəsəghatən nəhlan.
33 Kən məto Iesu təmasɨpən məplan rəhan mɨn netəmim, kən mən-ɨpən kəm Pita məmə, “!
Ik ɨərmɨs Setan asol, agɨm muwɨn isəu lak! Rəham nətəligən sənəmə rəha Uhgɨn, məto rəha
etəmim əm.”

Naulɨs-inən nən-ɨarəpən Iesu kəm netəmim
(Mat 16:24-28; Luk 9:22-27)

34 Kən Iesu təmaun-in rafin netəmim ne rəhan mɨn netəmim məmə okotuwa ron, kən
təmən məmə, “Okəmə suah kit təmə otuarɨsɨg-in io, otəkəɨke maluin atɨp in, kən mɨləs rəhan
nɨg kəməluau muarɨsɨg-in io.
35 Etəmim itəm tolkeike məmə otosmegəh rəhan nəmegəhən e nətueintən u, kən otakɨəh
e rəhan nəmegəhən lɨlɨn. Məto etəm otɨmɨs ron io ne Namnusən Təwɨr rəhak, in otos
nəmegəhən lɨlɨn.
36 ? Okəmə etəmim kit tatos rafin natɨmnat e nətueintən, məto uarɨsɨg lan otɨmɨs kən
təsosən nəmegəhən lɨlɨn, in təmol win e nat kit təwɨr, o kəp? Kəp.
37 Okol suah əh təsos-ɨpənən nat kit kəm Uhgɨn məmə Uhgɨn otos-ɨpən nəmegəhən lɨlɨn kəm
in.
38 “Netəm kotaulɨs-in nən-ɨarəpən io ne rəhak nəghatən kəm netəm kotapəs nəfakən motol
təfagə rat, kən o nian io Netɨ Etəmim oekuwa lan, io mɨn oekaulɨs-in nənən məmə ilat u rəhak
mɨn netəmim. O nian əh oekuwa ɨtɨmat nagelo asɨm mɨn e nepətən əhag-əhag asol rəha
rəhak tata.”

9

1 Kən Iesu təmən məmə, “Ekatən pahrien kəm ɨtəmat məmə, ɨtəmat neen u nəkoatətul u ikɨn-
u roɨu, okol kəsotɨmɨsən mətoahgɨn kotəplan nərəmərəən rəha Uhgɨn otuwa e nəsanənən
asol.”

Nɨpətɨ Iesu təmuwa mol pɨsɨn
(Mat 17:1-13; Luk 9:28-36)

2 Kən nian sikis kɨnotuwa mɨnotuwɨn rəkɨs, kən Iesu tit Pita, Jemes, ne Jon, kən iləhal
pɨsɨn əm kəhaluarɨsɨg-in motuwɨn əpəh e nɨtot əfəməh kit, kən ilat pɨsɨn əm əh-ikɨn. Kən
kəməhaləplan nɨpətɨ Iesu təmol pɨsɨn.
3 Rəhan napən təmuwa məruən matɨpɨt-ɨpɨt, okol suah kit təsaikuasən e nɨməhan kit
təruən min-nəhlan.

---

* **8:23:** Afin-tu futnot e Mak 7:33. **8:28:** Mak 6:15 **8:29:** Jon 6:68-69 **8:30:** Mak 9:9 **8:34:** Mat 10:38-39; Luk 14:27 **8:38:** Mat 10:33 **9:1:** Mak 13:30

4 Kən suah miləhal apon kəməhaləplan Elaija ne Moses kəmiaet-arəpa mətəhaləghat iləhal Iesu.
5 Kən Pita təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgətun, təwir məmə ekəhaluwa ikin-u. Pəs məhalol makeen kisil, rəham kit, rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.”
6 Pita tinatəghat əpnapin əm məto-inu kinəhaləgin pik matəhlasiəp.
7 Kən napuə təmuwa malpin ilat, kən kəmotəto nəwia suah kit təmisi-pən əpəh e napuə məmə, “Inu netik keike u ekolkeike pik. Onakəhaləkəike məhalətəlig-in in.”
8 Kən roiu agin-əh min, kəməhaleirair, məto kinəsəhaləplanən suah mil un, məto kəməhaləplan əm Iesu tatətul ilat min iləhal.
9 Nian kəmoateiuaiu e nitot un kan əpəh ləhau, kən Iesu təmən-iəhau əskasik iləhal məmə, “Natimnat un nəməhalehm əpəh ilis e nitot, onəsəhalənən kəm suah kit məhalətoarus-pən io Neti Etəmim oekəmegəh min e nimisən.”
10 Kən iləhal kəməhalisiai-in nəghatən rəha Iesu, məto kəmatəhalən əm kəm iləhal min məmə, “Nəghatən əh təmən məmə otəmegəh min e nimisən, kəruru məmə nipətin təmə naka.”
11 Kən kəməhalətapəh o Iesu məmə, “?Tahro iəgətun min rəha Lou kotəmə Elaija otəkəike maupən muwa?”
12 Kən Iesu təmən-ipən kəm iləhal məmə, “Nipahrienən, Elaija otaupən muwa matol-wir min natimnat rafin. ?Məto tahro Naoa Rəha Uhgin təmən məmə io Neti Etəmim oepanəto nahməən o natimnat tepət, kən netəmim okotəplan io motapəs io?
13 Məto ekatən pahrien kəm itəməhal məmə Elaija tinuwa rəkis, kən kəmol nat tərat lan tahmen e Naoa Rəha Uhgin təmən məmə okəpanol mihin.”

Iesu təməhg-iarəp narmin rat e suakəku kit
(Mat 17:14-21; Luk 9:37-43)

14 Nian kəmotitəlig-pa min, motehm netəmim neen min rəha Iesu, məto nimanin netəmim kəmotitəlau elat, kən iəgətun neen rəha Lou ne netəmim min rəha Iesu kotərgəhəu.
15 Nian netəmim kəmotəplan Iesu, narmilat təmiwig pik ron, kən motaiu ka məmə okotəghat kəm in.
16 Kən Iesu təmətapəh olat məmə, “?Naka əpəh nakotərgəhəu ron itəmat netəm min əpəh?”
17 Məto netəm min u kit təmə, “Iəgətun, io emit netik muwa ron ik məmə onakol-wir, məto-inu narmin rat kit tətatig lan kən mol təruru nəghatən.
18 Kən nian narmin rat apon taskəlim in, kən moh miləs-iəhau morin əpəh e nisip, kən nahuin noan tiet tahmen əm e sop, kən matəgətain nəluin, nipətin tatikimkim. Kən emətapəh o rəham netəmim məmə okotəhg-iarəp narmin rat əpəh lan, məto kotəruru nəhg-iarəpən.”
19 Məto Iesu təmə, “Kəsi, itəmat un netəm roiu ne nakəsotahatətəən lak. Karmə oekatig ki-tat min itəmat mətoarus-pən nian naka nəpanotahatətə lak. Kən karmə onəghan epanameg etəmat. Enəpou-in itəmat. !Otiləs suakəku un motuwa!”
20 Kən kəmotiləs kan o Iesu. Kən narmin rat apon təməplan Iesu kən mol suakəku apon taut nipətin tasiəp-asiəp pik, kən miet morin əpəh ləhau e nisip məsoupəlpəl mətan, kən nahui noan tiet tahmen e sop.
21 Kən Iesu təmətapəh o rəhan tata məmə, “?Təmol min-nəhlan minos nup kuwəh?”
Məto rəhan tata təmə, “Təmətuoun e nian təmatəkəku mətoarus-pa əh-roiu.
22 Kən nian tepət narmin rat əh toh matiləs-ipən əpəh e nigəm ne nəhau məmə otohamnu. Okəmə nəkitun nolən, pəs nakasəkitun itimlau masitu etimlau.”
23 Məto Iesu təmə, “?Naka əh, nəghatən u məmə, ‘Okəmə nəkitun nolən’? Uhgin titun nolən natimnat rafin o etəmim itəm tətahatətə lan.”
24 Kən roiu agin, tata rəha suakəku un təmagət əfəməh məmə, “Ekətahatətə lam, məto in əmun rəhak nahatətəən təkəku əm, asitu lak məmə rəhak nahatətəən otər mepət.”
25 Kən nian Iesu təməplan məmə netəmim neen min kinotuwa iuəhkir ron, kən tən-ipən əskasik kəm narmin rat apon məmə, “Ik narmin rat itəm natol matəlgitəm tətalu kən mol itəm katəruru nəghatən. !Ekatən-ipinə ətuatip u-roiu məmə onakiet e suakəku un, kən məsuwa minən muwin lan!”
26 Kən narmin rat apon təmagət əfəməh mol suakəku apon taut masiəp-asiəp min u iuəhkir agin timis, kən miet lan. Okol nəkəplan məmə tinimis rəkis, kən netəmim tepət kotəmə tinimis.
27 Məto Iesu təmea-pən maskəlim nelmin miuw-pər, kən tətul.
28 Iesu təmuwin imə, kən ilat pisin əm rəhan min netəmim koatəpələh, kən kotətapəh ron məmə, “?Karmə tahro ekotəruru nəhg-iarəpən narmin rat əpəh?”
29 Məto Iesu təmə, “Nəfakən əm titun nəhg-iarəpən narmin rat min əh nəhlan.”

9:7: Wək 3:22; 2 Pita 1:17-18 **9:11:** Mal 3:1 **9:12:** Sam 22:1-18; Aes 53:3; Mal 4:5-6 **9:13:** Mat 11:14 **9:23:** Mat 21:21; Mak 11:23 **9:26:** Mak 1:26

Iesu təmən-iarəp min
rəhan nimisən
(Mat 17:22-23; Luk 9:43-45)

30 Kən Iesu ne rəhan min netəmim kəmotiet ikin-un kən motuwin-pən əpəh e nitən Kalili
ikin, məto Iesu təsolkeikeən məmə okitun məmə in əh-ikin əh.
31 Təmol nəhlan məto-inu tatəgətun rəhan min netəmim. Təmən məmə, "Io Neti Etəmim,
okegəhan-in-pən io kəm netəmim kotohamnu io ekimis. Məto oekos nian kisil u, kən
panəmegəh min."
32 Kən məto rəhan min netəmim kəsotitun wirən rəhan nəghatən, kən nikilat tinəgin o
nətapəh-inən nipəti nəghatən rəhan.

?Pah in tepət elat?
(Mat 18:1-5; Luk 9:46-48)

33 Kəmotiet-pa əpəh Kapaneam, kən minoatuwin imə kit. Kən Iesu təmatətapəh olat
məmə, "?Naka əpəh nəmoatən e suatip?"
34 Məto kinotəruru nuhalpinən məto-inu, e suatip kəmoatən məmə pah in tepət elat.
35 Kən Iesu təməht-iəhau məpələh, kən maun-in rəhan netəm tuelef məmə okotuwa-tu ron,
kən tən-ipən kəm ilat məmə, "Etəm tolkeike məmə in otepət e netəmim, in oteike meiuaiu
elat kən muwa məmə in iolwək əm kit rəhalat."
36 Kən miləs suakəku kit muwin məf aupən-in ilat, kən maskəlim məmə,
37 "Kən etəmim itəm tatos e nikin agien suakəku tahmen e inu, kən tatol e nərgək, kən
tahmen əm məmə tatos io e nikin agien. Kən etəmim itəm tatos io e nikin agien, kən tahmen
əm məmə tatos etəm u itəm təmahl-ipa io."

Suah kit təmol nat pispis e nərgi Iesu
(Luk 9:49-50)

38 Kən Jon təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Iəgətun emotəplan suah kit tatəhg-iarəp narmin
rat min e nərgəm, kən emotən-iəhau məto-inu sənəmə kitat kit."
39 Məto Iesu təmə, "Sotən-iəhauən, məto-inu etəm tatol nat pispis min e nərgək, okol təsən
uəhaiən nəghatən rat lak.
40 Etəm itəm sənəmə rəhatat tikimir, in tolkeike itat.
41 Ekatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə etəm tətasitu etəmat, məto-inu rəhak u itəmat,
suah u otəkəike mos nətouən rəhan, nat əpnapin in nat əkəku əm tahmen tatos-ipinə nəhau
ətəp kəm itəmat nakotənim."

Nat tol etəmim tatəme e rəhan nəmegəhən
(Mat 18:6-9; Luk 17:1-2)

42 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, "Nisualkələh min u kotahatətə lak, okəmə suah kit
tol kit təme e rəhan nəmegəhən o rəhan nahatətəən, kən suah əh, Uhgin otol nalpinən asol
kəm in. Kən nalpinən əh otəskasik taprəkis okəmə kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-
pən əpəh itəhəi lokamnim məmə otamnim.
43-44 "Kən okəmə nelməm tol ik natol təfagə, kən təwir məmə nakətatip rəkis mərakin.
Okəmə nelməm kitiəh əm məto onakos nəmegəhən lilin, inu təwir pik maprəkis-in məmə
nelməm kəiu məto okərakin-pən ik e nigəm asol namnun tikə."*
45-46 Kən okəmə nelkəm kit tol ik nakatəme e rəham nəmegəhən nakətatip rəkis. Okəmə
nelkəm kitiəh əm məto onakos nəmegəhən lilin, inu təwir pik maprəkis-in məmə nelkəm
kəiu məto okərakin-pən ik e nigəm asol.†
47 Kən okəmə niganəmtim kit tol ik nakatəme e rəham nəmegəhən, nakiləs-irəkis. Okəmə
niganəmtim kitiəh əm məto onəkuwin ikin Uhgin tatərəmərə ikin, inu təwir pik maprəkis-in
məmə niganəmtim kəiu məto okərakin-pən ik e nigəm asol.
48 Kən ikin əh, firəl min okotətip e nipəti netəmim ikin məsotimisən, kən nigəm tatus ilat
kən matuəp əm kilpin okol kəsohamisən nian kit ne.
49 "Uhgin tateatəgtəg-pən nigəm e netəmim tahmen əm e sol kateatəgtəg-pən e nagwənən.
50 "?Sol təwir, məto okəmə otisiu roiu, kən kəruru məmə okos-ipən min naka pəs tətehen?
Onəkotəkəike motos sol u tahmen e nolkeikeən e rəhatəmat nəmegəhən, kən motatig e
nəmə̈linuən nian rafin."

9:30: Jon 7:1 **9:31:** Mak 8:31; 10:32-34 **9:32:** Luk 9:45 **9:35:** Mat 20:25-27; Mak 10:43-44; Luk 22:24-26 **9:37:** Mat 10:40 **9:40:** Mat 12:30; Luk 11:23 **9:41:** Mat 10:42 * **9:43-44:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, katilpin nəghatən kit min e ves 44 itəm tahmen-pən əm e ves 48. **9:43-44:** Mat 5:30

† **9:45-46:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, katilpin nəghatən kit min e ves 46 itəm tahmen-pən əm e ves 48. **9:47:** Mat 5:29 **9:48:** Aes 66:24 **9:50:** Mat 5:13; Luk 14:34

10

?Təwɨr məmə nɨpɨtan ne nəman okotapəs ilat mɨn,
o kəp?
(Mat 19:1-12; Luk 16:18)

1 Kən Iesu təmiet ikɨn-un kən muwɨn miet-pən əpəh entən əpəh Jutia entənɨpən-pən e nəhau
əpəh Jotan. Kən nɨmanin netəmim kəmotuəfɨmɨn-pən mɨn ilat mɨn ron, kən tatəgətun ilat
məmə inu tatəgətun əh mihin ilat ne nian mɨn.
2 Kən Farisi neen kəmotuwa keiuə əm katətapəh ron məmə, "? Tahro? ? Rəhatat Lou
tategəhan-in məmə iərman tɨtun napəsən rəhan pətan, o kəp?"
3 Məto Iesu təmətapəh olat məmə, "?Lou naka un Moses təmələhəu aupən kəm itəmat?"
4 Kən məto kotəmə, "Moses təmegəhan-in məmə okəmə iərman tətapəs rəhan pətan un,
təike məte naoa kit mos-ipən kəm rəhan pətan məmə in tɨnapəs, kən panahl-iarəp."
5 Məto Iesu təmə, "Moses təmətе lou un məto-inu rəhatəmat-kapə tiəkɨs pɨk.
6 Məto e nətuounən, Uhgɨn təmol natɨmnat, kən mol iərman ne pətan.
7 O nat əh in əh, iərman otəpanapəs rəhan tata ne mama, kən mətuatɨg ilau rəhan pətan.
8 Kən ilau okuea nɨpətɨlau kitiəh. Kən roiu, ilau sənəmə kəiu, məto kitiəh əm.
9 Uhgɨn tɨnɨlpɨn ilau kɨnuea mɨnioal kitiəh, kən o nat əh, pəs etəmim kit okol təsətatɨpən
rəhalau natɨgən."
10 Kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim kəmotuwɨn əpəh imə, kən rəhan mɨn netəmim
kotətapəh ron o nat un.
11 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Etəm tatol tifos mətapəs rəhan pətan kən matit mɨn in
pɨsɨn kit, in tategoafəl matol təfagə rat e rəhan ətuatɨp pətan.
12 Kən tahmen mɨn əm, okəmə pətan kit tətapəs rəhan iərman kən matətəu-pən in pɨsɨn kit,
in mɨn tateguafəl matol təfagə rat e rəhan ətuatɨp iərman."

Iesu təməfak o nɨsualkələh
(Mat 19:13-15; Luk 18:15-17)

13 Kən netəmim neen kəmotəmɨk nɨsualkələh motuwa o Iesu məmə otələhəu-pən nelmɨn
elat mawte-in nəwɨrən rəha Uhgɨn kəm ilat, məto rəhan mɨn netəmim kəmoatən-iəhau ilat.
14 Məto nian Iesu təməplan, kən nemə̈ha tol, matəhai ilat məmə, "Pəs nɨsualkələh okotuwa
ron io. Əsotən-iəhauən nɨsualkələh mɨn un, məto-inu netəm mɨn u nɨkilat tahmen əm e nɨki
nɨsualkələh, ilat u Uhgɨn tatərəmərə elat.
15 Iatən pahrien kəm itəmat məmə, okəmə suah kit təsolkeikeən məmə oteiuaiu mahmen
e suakəku mapəs Uhgɨn tərəmərə lan, in okol təsatɨg ahginən nərəmərəən rəha Uhgɨn."
16 Kən məmɨk nɨsualkələh e nelmɨn, kən mələhəu-pən nelmɨn elat məmə, "Pəs Uhgɨn
otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat."

Suah kit rəhan nautə tepət
(Mat 19:16-22; Luk 18:18-23)

17 Nian Iesu tɨnətaliwək matuwɨn, kən suah kit təmaiu muwa mɨsɨn-pən nulɨn ron məmə,
"?Iəgətun wɨr, oekəkəike mol naka un məmə ekos nəmegəhən lilɨn?"
18 Məto Iesu təmə, "?Tahro nakatən məmə io etəm təwɨr? Uhgɨn pɨsɨn əm un in təwɨr, suah
kit mɨn tɨkə məmə in təwɨr.
19 Ik nɨnəmɨtun rəkɨs lou mɨn rəha Moses məmə onəsohamnuən itəm, məsakləhən,
məseiuəən, məsakləh-inən pətan, onəkəike mɨsiai-in rəham tata ne mama."
20 Məto suah un təmə, "Iəgətun, lou mɨn un, ematol rafɨn ilat nian ematəkəku mətoarus-pa
u-roiu ne."
21 Kən Iesu təmehm suah un molkeike pɨk, kən məmə, "Nat kit mɨn əm əh-ikɨn onəkol.
Uwɨn mol-salɨm-in rafɨn rəham nautə, kən mos-ipən məni lan kəm ian-rat mɨn, kən ik onakos
nautə tepət əpəh e nego e neai. Kən muwa muarisɨg-in io."
22 Kən nian suah un təmətо nəghatən un, kən nɨganəmtɨn təməpou, kən nɨkin təməpou pɨk
ron matuwɨn məto-inu rəhan natɨmnat tepət.

Tiəkɨs o etəm rəhan nautə tepət məmə otuwɨn
ima Uhgɨn
(Mat 19:23-30; Luk 18:24-30)

23 Kən Iesu təmasɨpən məplan netəm mɨn əh-ikɨn, kən mən-ipən kəm rəhan mɨn netəmim
məmə, "! Nəman! Tiəkɨs pahrien o netəm rəhalat nautə tepət məmə okotuwɨn ahgɨn
nərəmərəən rəha Uhgɨn."
24 Kən rəhan mɨn netəmim kəmotaut pɨk o nəghatən rəhan, məto Iesu təmən mɨn məmə,
"Nenetɨk mɨn, tiəkɨs pahrien məmə suah kit otuwɨn ahgɨn nərəmərəən rəha Uhgɨn. 25 Tiəkɨs

10:4: Dut 24:1-4; Mat 5:31 **10:6:** Jen 1:27; 5:2 **10:8:** Jen 2:24; Efes 5:31-33 **10:11:** Mat 5:32 **10:15:** Mat 18:3 **10:19:** Eks 20:12-17; Dut 5:16-20

o kamel asol məmə otuwɨn-pən e nɨpəg nitel, məto tiəkɨs pɨk agɨn o etəm rəhan nautə tepət
məmə otuwɨn matɨg ahgɨn nərəmərəən rəha Uhgɨn.”
26 Kən rəhan mɨn netəmɨm kəmotaut pɨk ron motəmə, “? Ei, məto pah tɨtun nosən
nəmegəhən lɨlɨn?”
27 Kən Iesu təmasɨpən məplan ilat, kən məmə, “Nat u, okol etəmɨm təsolən. Məto Uhgɨn, in
tɨtun nolən natɨmnat rafɨn.”
28 Kən Pita təmə, “Itɨmat emotapəs rafɨn rəhatɨmat natɨmnat məmə okotuarɨsɨg-ɨn ɨk.”
29 Məto Iesu təmə, “Iatən pahrɨen, etəm ɨtəm otapəs rəhan nɨmə, o pɨan mɨn, o kaka mɨn, o
mama, o tata, o nɨsualkələh, o rəhan nəptən ron io ne Namnusən Təwɨr,
30 e nəmegəhən rəha nətueɨntən u, in otos nɨtailat wan-hanrɨt, ɨnu nɨmə mɨn, ne pɨan mɨn,
ne kaka mɨn, ne mama mɨn, ne nɨsualkələh, ne nəptən mɨn. Kən ɨn otos mɨn nəratən mɨn
ɨtəm netəmɨm okotol kəm ɨn. Kən e nəmegəhən wɨ ɨtəm otəpanuwa, in otos nəmegəhən lɨlɨn.
31 Məto netəmɨm tepət u kotaupən u-roɨu, okəpanotuarɨsɨg, kən netəm mɨn u kotuarɨsɨg
u-roɨu okəpanotaupən.”

Iesu təmən mɨn məmə otəpanɨmɨs
(Mat 20:17-19; Luk 18:31-34)

32 Kən Iesu ne kəmotalɨwək e suatɨp katər-pən əpəh Jerusalem, kən Iesu təmataupən-
ɨn rəhan mɨn netəmɨm, əmun narmɨlat təmɨwɨg pɨk ron, kən netəm kəmotuarɨsɨg-ɨn ilat
kəmotəgɨn. Kən Iesu tɨt-ɨrəkɨs rəhan mɨn netəm tuelef motuwɨn, kən tatən-ɨpən nat naka
ɨtəm okəpanol lan,
33 məmə, “Otətəlɨg-ɨn wɨr-tu io. Roɨu kɨnoatər mɨnoatuwɨn əpəh Jerusalem, kən okegəhan-
ɨn-pən io Neti Etəmɨm e nelmɨ pris asol mɨn ne ɨəgətun mɨn rəha Lou. Kən okotən məmə
oekɨmɨs, kən okotəhlman-pən io e nelmɨ Iaɨhluə mɨn.
34 Kən okotol mɨlə lak, kən motagəh io, motalɨs io, kən motohamnu io. Məto e nɨan tatol
kɨsɨl lan u, epanəmegəh mɨn.”

Jemes ne Jon kəmuətapəh məmə Iesu otol nat kit
kəm ilau
(Mat 20:20-23)

35 Kən Jemes ne Jon, netɨ Sepeti mɨl, kəmuea o Iesu, kən muən-ɨpən ron məmə, “Iəgətun,
ekɨoalkeɨke nat kit məmə onəkol kəm ɨtɨmlau.”
36 Kən Iesu təmə, “?Nakɨoalkeɨke naka məmə ekol kəm ɨtəmlau?”
37 Məto kuəmə, “O nɨan nakatuwa məmə onakərəmərə e nəhag-əhagən rəha nəsanənən
rəham, kən ekɨoalkeɨke məmə onakegəhan-ɨn ɨtɨmlau kɨt təpələh e rahm-matɨp kən kɨt
təpələh e rahm-mol, ɨkɨn mɨl rəha nəsanənən ne nɨsɨaɨɨən.”
38 Kən Iesu təmən-ɨpən kəm ilau məmə, “Itəmlau nəkuəruru nat u nakatuən. ?Tahro? ?
Itəmlau, nɨkɨtəlau təht məmə nəkuahmen məmə kɨtəhal kəhalətul e nɨgəm rəha nuwɨgɨ nɨen
ɨtəm io ekəɨke mətul lan?* ?Kən muahmen-ɨn mɨn məmə okol baptaɨs etəmlau e nahməən
məmə okol mɨhɨn lak?”
39 Kən kuəmə, “!Əwəh, ekuahmen ɨn!” Məto Iesu təmə, “Pahrɨen, onakuəkəɨke muətul e
nɨgəm rəha nuwɨgɨ nɨen ɨtəm io ekəɨke mətul lan. Kən okol baptaɨs etəmlau e baptaɨs ɨtəm
okol baptaɨs lak lan.
40 Məto o nəpələhən e nɨkalɨk matɨp ne mol, sənəmə rəhak məmə ekən. Ikɨn mɨl əh, ilau
rəha netəm mɨn u ɨtəm Uhgɨn təmol əpen-əpenə olat.”

Etəm təmə otepət e netəmɨm
(Mat 20:24-28)

41 Nɨan rəhan netəm ten kəmotəto nəghatən un, kən nemə̈ha təmol ilat o Jemes ne Jon.
42 Kən Iesu təmaun-ɨn rəhan mɨn netəmɨm kotuwa, kən tən-ɨpən kəm ilat məmə, “Itəmat
nəkotɨtun məmə netəm mɨn u kotəmə okotepət e Iaɨhluə mɨn, kotos-ɨpər atɨp ilat, kən netəm-
ɨasol rəhalat koatalɨkɨamtə rəhalat mɨn netəmɨm.
43 “Məto itəmat onəkəsotolən mɨn-nəhlan. Okəmə ɨtəmat kɨt tolkeɨke məmə ɨn otepət
etəmat, ɨn otəkəɨke muwa məmə ɨn ɨolwək əm kɨt rəhatəmat.
44 Kən okəmə ɨtəmat kɨt tolkeɨke məmə ɨn otɨt ɨtəmat, kən ɨn otəkəɨke muwa məmə ɨn slef
kɨt rəhatəmat.
45 Kən io mɨn, Netɨ Etəmɨm, eməsuwamən məmə netəmɨm okotol wək kəm io, məto emuwa
məmə ekol wək kəm netəmɨm kən mos-ɨpən rəhak nəmegəhən məmə ekɨkɨs ilat e rəhalat
nolən rat mɨn.”

10:31: Mat 20:16; Luk 13:30 **10:34:** Mak 8:31; 9:31 * **10:38:** Nəghatən Krɨs ətuatɨp tatən məmə, “?Itəmlau, nɨkɨtəlau təht məmə nəkuahmen məmə kɨtəhal okəhalənɨm kələh e kap rəha nətoən nahməən ɨtəm io ekəɨke mənɨm lan?” **10:38:** Mak 14:36; Luk 12:50 **10:39:** Wək 12:2; Nol Əpən 1:9 **10:42:** Luk 22:25-26 **10:43:** Mat 23:11; Mak 9:35

Iesu təmol-wɨr nɨganəmtɨ Patimias
(Mat 20:29-34; Luk 18:35-43)

46 Kən Iesu ne rəhan mɨn netəmim, kəmotuwa əpəh Jeriko. Kən nian kɨnotiet moatuwɨn, kən netəmim tepət kəmotuarisɨg-in ilat. Kən suah kit nɨganəmtɨn təpɨs, tatəpələh e nɨkalɨ suatɨp, nərgɨn u Patimeas netɨ Timeas. Nian rafɨn tatətapəh-in məni o netəmim.
47 Nian təmətо məmə Iesu etəm Nasaret tətaliwək e suatɨp matuwa, kən təmagət əfəməh məmə, "!Awi, Iesu Mɨpɨ Tefɨt, asəkitun io, masitu lak!"
48 Kən netəmim neen kotəmərɨt lan motəmə, "!Ei, əsagətən!" motən pap məto in təməha magət əfəməh pɨk mɨn məmə, "!Mɨpɨ Tefɨt, asəkitun io, masitu lak!"
49 Kən Iesu tətul kən mən məmə, "Otaun-in-pən-tu suah un məmə tuwa." Kən motən-ɨpən kəm in məmə, "Ei, agien, mətul, məto-inu Iesu tətaun-in ik."
50 Kən suah un təmatɨpin rəhn kot, mətɨp mər muwɨn o Iesu.
51 Kən Iesu təmətapəh ron məmə, "?Nakolkeike naka?" Məto təmə, "Iəgətun, ekolkeike məmə nakol-wɨr nɨganəmtək pəs ekehm nat."
52 Kən Iesu təmə, "Atuwɨn. Rəham nahatətəən tɨnol-wɨr ik." Kən roiu agɨn mɨn nɨganəmtɨn təməwɨr, tɨnatehm nat. Kən mɨnatətəu-pən Iesu moatan.

11

Iesu təmasuə e togki
matuwɨn Jerusalem
(Mat 21:1-11; Luk 19:28-40;
Jon 12:12-19)

1 Kəmotuwɨn iuəhkɨr o Jerusalem, iuəhkɨr o latuənu mil un Petfas ne Petani, moatuwɨn əpəh e Nɨtot Rəha Nɨg U Olif, kən Iesu təmahl-ɨpən rəhan kəiu etəmim mil kuaupən.
2 Təmən-ɨpən nəghatən u kəm ilau məmə, "Onakian əpəh e latuənu əh kotasɨpənin. O nian nakian əh-ikɨn, roiu agɨn onakuəplan nətɨ togki kit kəsasuəən əh lan kəməruətain. Kən nəkiakɨs muasɨg mueia.
3 Kən okəmə suah kit təmə, '?Onakuahro-in netɨ togki?' kən nakuəmə, 'Iərəmərə tolkeike, kən otəpanahl-ipa mɨn otəsuwəhən.' "
4 Ilau kəmian kən muəplan netɨ togki un kəməruətain e nɨkal suatɨp əpəh iuəhkɨr o nafiluə e nimə, kən kiakɨs.
5 Məto netəmim neen kəmotətul əh-ikɨn kən motətapəh olau məmə, "!Ei! ?Nakətiakɨs netɨ togki un o naka?"
6 Kən kəmuən-ɨpən nəghatən rəha Iesu kəm ilat, kən ilat kəmotegəhan-in-pən netɨ togki kəm ilau.
7 Kən kəmuasɨg togki mian o Iesu, kən muapeg rəhalau kot muəfətain noankawi togki un lan, kən Iesu təmasuə lan.
8 Kən netəmim tepət kəmotepin rəhalat kot əpəh e suatɨp, kən neen kəmotaiu kan əpəh e nɨkinat katəte manat motəmɨk motuwa motəpen əpəh e suatɨp.
9 Netəm kotaupən ne netəm koatuarisɨg kəmotagət əfəməh məmə,
"!Hosana,* ənwiwi Uhgɨn!
!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau suah u itəm tatuwa e nərgɨn!
10 ! Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm nərəmərəən itəm tatuwa, tahmen-pən əm e nərəmərəən rəha pipi rat u rəhatat Tefɨt!
!Hosana o Uhgɨn əpəh ilɨs e nego e neai!"
11 Kən Iesu təmuwɨn əpəh Jerusalem e Nimə Rəha Uhgɨn məplan natɨmnat. Məto tɨnapinəp rəkɨs, kən tiet ilat rəhan mɨn netəm tuelef mɨnoatuwɨn əpəh Petani.

Nɨg kit fik itəm noan tɨkə
(Mat 21:18-19)

12 Kən kəmən lawɨgin, kɨnotiet mɨn Petani mɨnoatuwɨn Jerusalem, kən nəumɨs tɨnus Iesu.
13 Kən tasɨpən-in nɨg kit fik tatətul əpəh isəu məsɨn nɨmalɨn tepət. Tuwɨn məmə otəhl noan kit, məto noan tɨkə, nɨmalɨn əm, məto-inu sənəmə nian rəha nɨg fik tatoe lan.
14 Kən Iesu təmən-ɨpən kəm nɨg fik un məmə, "Okol netəmim kəsotun mɨnən noam e nup mɨn rafɨn." Kən rəhan mɨn netəmim kəmotəto rəhan nəghatən un təmən.

Iesu təmahl-iarəp netəmim e Nimə Rəha Uhgɨn
(Mat 21:12-17; Luk 19:45-48;
Jon 2:13-22)

10:52: Mak 5:34 * **11:9:** Aupən ikɨn, nɨpəti nəghatən u "Hosana" təmə, "osmegəh." Kən uarisɨg lan, nɨpətɨn tɨnuwa "ənwiwi." **11:9:** Sam 118:25-26 **11:13:** Luk 13:6

15 Kən kəmotuwɨn motiet-pən əpəh Jerusalem, kən Iesu tuwɨn əpəh imə e Nimə Rəha Uhgɨn
məhg-iarəp netəmim kotol maket, kən mahwin tepɨl rəha netəm kotol senɨs e məni, ne stul
rəha netəm koatol-salɨm-in mak mɨn.
16 Kən mətulosɨg-in netəmim məmə okəsotəmɨkən rəhalat natɨmnat motuwɨn-pən əpəh
Nimə ikɨn Rəha Uhgɨn.
17 Kən təməgətun ilat məmə, "Kəmətе-pən e Naoa Rəha Uhgɨn məmə Uhgɨn təmə, 'Rəhak
nimə, in nimə rəha nəfakən məmə netəmim rəha nɨtən mɨn rafin okotəfak-pa ikɨn kəm io.'
Məto itəmat nəmotol məmə in 'nimə rəha iakləh mɨn.' "
18 Kən pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou kəmotəto rəhan nəghatən. Kən kɨnotəgin Iesu
məto-inu nian nɨmanin netəmim kəmotəto rəhan nəgətunən, narmɨlat tiwɨg pɨk ron. Kən
pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou kɨnotətuoun kateam-in suatɨp kit məmə okotohamnu
in.
19 Kən tɨnehnaipən, Iesu ne rəhan mɨn netəmim kɨnotiet Jerusalem mɨnoatuwɨn.

Nɨg fik təmamɨs matəgətun nahatətəən rəha netəmim
(Mat 21:20-22)

20 Kən kəmən lawɨgin, kəmotuwa mɨn e suatɨp motəplan nɨg fik apon tɨnauke rəkɨs muwɨn
miet əpəh e nokɨn.
21 Kən Pita nɨkin tɨnəht nəghatən rəha Iesu o nɨg əh, kən mən-ipən kəm in məmə, "!Iəgətun,
əplan-tu nɨg fik ilouin nəmən rat, kən tɨnauke rəkɨs!"
22 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otahatətə əm e Uhgɨn.
23 Iatən pahrien kəm itəmat məmə okəmə suah kit tətahatətə pahrien e Uhgɨn, kən otən-
ipən kəm nɨtot əpəh məmə, 'Uwɨn, mətipən atɨp əpəh itəhəi mamnɨm,' kən okəmə təsənən e
nɨkin kəiu, mahatətə əm e Uhgɨn, kən nat un otol pahrien.
24 O nat u inu, iakatən kəm itəmat məmə okəmə nakotəfak o nat kit kən motahatətə məmə
onəkotos pahrien, kən onəpanotos rafin nat un nəmotəfak ron.
25 "E nian nakotətul katəfak, məto nɨkitəmat məsɨn əh-ikɨn tərat məto-inu suah kit təmol
nat kit təsahmenən etəmat, kən aluin rəhan nolən rat məsotalpɨnən rəhan nɨtai təfagə. Otol
nəhlan pəs Uhgɨn əpəh e nego e neai in otaluin mafəl rəhatəmat təfagə rat mɨn."†

?Pah təmə Iesu otol
natɨmnat mɨn əh?
(Mat 21:23-27; Luk 20:1-8)

27 Kən Iesu ne rəhan netəm tuelef kəmotɨtəlɨg-pa mɨn əpəh Jerusalem. Kən Iesu taliwək
mətan əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, kən pris asol neen, ne iəgətun mɨn rəha Lou, ne netəm-iasol
rəha netəm Isrel kəmotuwa ron.
28 Kən katətapəh məmə, "?Ən-tu kəm itɨmat məmə pah təmegəhan-in ik nakatol natɨmnat
mɨn əh? ?Kən pah təmegəhan-in nepətən əh, Uhgɨn o etəmim əm?"
29 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Oekətapəh-in-pɨnə-tu nəghatən kit kəm itəmat,
kən okəmə nakotuhalpɨn u, kən ekən-ipɨnə məmə pah təmegəhan-in nepətən əh məmə ekol
natɨmnat mɨn əh.
30 ?Otən-tu məmə pah təmən məmə Jon otol baptais e netəmim? ?Uhgɨn, o etəmim əm kit?"
31 Kən əmun kɨnotən-ən kəm ilat mɨn məmə, "?Ei, okotən məmə naka? Okəmə okotən məmə
Uhgɨn əh-roiu, kən təpanən mɨn məmə, kən tahro kəməsotahatətəən e Jon.
32 Məto, okol kəsotənən məmə etəmim əm kit." Kəmotən nəhlan məto-inu ilat kəmotəgin
netəmim itəm kɨnotən rəkɨs nɨpahrienən e Jon məmə in ien kit rəha Uhgɨn.
33 Kən kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, "Itɨmat ekotəruru." Məto Iesu təmə, "Kən io mɨn,
okol ekəsən-iarəpən kəm itəmat məmə pah təmegəhan-in nepətən məmə ekol natɨmnat mɨn
əh."

12

Nimaa nəghatən e netəm kotasum o noa-krep
(Mat 21:33-46; Luk 20:9-19)

1 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit kəm ilat məmə, "Suah kit təmasum-in noa-krep, u
nol katol wain e noan. Kən mol fenɨs e kəpiel tuwɨn mɨtəlau in, kən mol ikɨn kit o nolən
nəme naliwək-aliwəkən e noa krep məmə nahuin otaiu kən kol wain lan. Kən mol nimə kit
itəm in ilɨs məmə etəmim otaiu lan matehm wɨr nasumən o nat megəh mɨn ne netəmim.
Kən təmegəhan-in-pən nasumən kəm netəmim məmə okotasum lan, kən motoor noa krep,
məsɨn rəhan, məsɨn rəhalat. Kən miet muwɨn o naliwəkən ik pɨsɨn kit.

11:17: Aes 56:7 **11:17:** Jer 7:11 **11:18:** Mak 14:1 **11:23:** Mat 17:20 **11:24:** Mat 7:7 † **11:25:** E kopi oas mɨn tepət rəha Niutesteman itəm kəmətе e nəghatən Kris aupən, ves 26 tikə. **11:25:** Mat 6:14-15 **12:1:** Aes 5:1-2

2 “Matuwin matuwin, kən nian nol u krep təmol noan kən kinotəmarəg, etəm-iasol in
təmahl-ipa rəhan kit iolwək məmə in otuwin mehm netəm koatol wək e rəhan nasumən
məmə okotəhl noa krep, kən motoor kos-ipən rəha etəm-iasol neen.
3 Məto netəm min əh kəmotətul motaht iolwək əh, kən motahl-ipən titəlig məsotəmki-
pənən noa krep neen ne kəm in.
4 “Kən etəm-iasol un tahl-ipa min rəhan kit iolwək tuwa, kən kotoh rəhn-kapə motol
naulisən kəm in.
5 Kən tahl-ipa min rəhan kit iolwək tuwa, kən kotohamnu timis. Ilat tepət kəmotuwa, kən
netəm min un kotoheain neen, kən motohamnu neen.
6 “Kən kitiəh əm əh-ikin ilau min kətuatig, inu netin keike otəpanahl-ipa. Namnun,
təmahl-ipa nətin, kən nikin tatəht məmə, ‘Ilat okotəkəike motisiai-in nətik.’
7 Məto təmuwin kən netəm min un kotəmə, ‘Inu nəti etəm-iasol itəm otərəmərə e nasumən
nian rəhan tata otimis. Pəs kotuwin motohamnu min, kən motərəmərə e nasumən rəhan.’
8 Kən kəmotaskəlim motohamnu, kən motiləs nipətin motuwin motərakin-pən əpəh ihluə
e nasumən.”
9 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Etəm-iasol un otol naka? Otuwin mohamnu ilat
kən mos-ipən min nasumən un kəm netəm pisin neen.”
10-11 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nəmotafin Naoa Rəha Uhgin u, o kəp? Tatən
məmə,
‘Kəpiel u itəm netəm rəha niləkinən nimə kəsotolkeikeən motapəs,
in tinuwa kəpiel keike o nolən nimə.
Iərəmərə təmol nat u,
kən in nat təwir agin e niganəmtitat.’ ”
12 Kən netəm-iasol kotolkeike məmə okotaskəlim Iesu məto-inu kotəmə tatəghat rat elat.
Məto kinotəgin nimanin netəmim kən motapəs, kagim.

?Tətuatip o nətouən takis kəm Sisa, o kəp?
(Mat 22:15-22; Luk 20:20-26)

13 Farisi min neen ne netəmim neen e pati rəha Kig Herot Antipas, rəhalat min netəm-
iasol komotahl-ipən ilat məmə okotuwa keiuə e Iesu pəs təme atip e rəhan nəghatən.
14 Kəmotuwa ron kən motən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun, ekotitun məmə ik etəm ətuatip
kən məsəginən, məsaulis-inən netəmim, ne netəm-iasol ne, matən nipahrienən matəgətun
netəmim e suatip rəha Uhgin. ?Ən-tu məmə tətuatip məmə ekotətou-pən takis kəm Sisa,
kapman asol rəha netəm Rom, o kəp? ?Oekotəkəike motətou-pən, o kəp?”
15 Məto Iesu tinitun əm məmə kotən əm e nohlilat məto nikilat tol pisin, kən məmə, “?
Tahro nakotəmə onəkotol məmə ekəme e rəhak nəghatən? Otos-tu məni kit motuwa-tu pəs
ekehm.”
16 Kən kəmotos kit motuwa, kən təmətapəh olat məmə, “?Narmi pah u, kən nərgi pah u e
məni u?” Məto kotəmə, “Sisa.”
17 Kən Iesu təmə, “Natimnat rəha Sisa, okos-ipən kəm Sisa. Məto natimnat rəha Uhgin
okos-ipən kəm Uhgin.” Kən narmilat təmiwig məto-inu təmuhalpin wir rəhalat nəghatən.

?Tahro etəmim timis kən məmegəh min?
(Mat 22:23-33; Luk 20:27-40)

18 Kən Satusi min neen kəmotuwa o Iesu. E rəhalat nətəligən, netəmim kotimis
məsotəmegəh minən. Kəmoatalkut o nolən məmə rəhalat nətəligən in tətuatip, kən tol
nəhlan, kəmotən kəm Iesu məmə,
19 “Iəgətun, Moses təmətе rəkis lou kit u təmə, ‘Okəmə suah kit otimis, kən mapəs rəhan
pətan, kən məsialəsən netilau kit ne, kən pian otəkəike mit nəutahlimis un, kən mialəs
netilau kit un, kən suakəku un otos nəme rəhan tata asol əpəh tinimis rəkis.’
20 “Kən netəmim sepin ilat pialat min. Etəm təmaupən maiir təmit pətan kit kən məsialəsən
netilau kit u, kən timis.
21 Kən itəm tuarisig tit nəutahlimis un, kən məsialəsən netilau kit ne un, kən timis min.
Kən pialau itəm tatuarisig-in ilau tol əm nat kitiəh.
22 Matuwin, matuwin kən netəm min un sepin ilat pialat min kəmotit pətan un motuwin
kən ilat rafin minotimis, kən məsotiləsən nətilat kit ne. Kən pətan apon tinimis min.
23 ?Kən o nian netəmim okotəmegəh min e rəhalat nimisən, kən pətan əh rəha pah, u ilat
rafin sepin kəmoatit?”
24 Məto Iesu təmə, “Itəmat nəmotəlue. ?Nəkotitun məmə nəmotahrəlue? Məto-inu itəmat
nəkotəruru Naoa Rəha Uhgin, kən moatəruru min nəsanənən rəha Uhgin.

12:8: Hip 13:12 **12:10-11:** Sam 118:22 **12:13:** Luk 11:53-54 **12:17:** Rom 13:7 **12:18:** Wək 23:8 **12:19:** Dut 25:5

25 Nian netəm kəmotimis okotəmegəh min, ilat okotahmen e nagelo min əpəh e neai, kən
məsotit minən pətan, ne məsotətəu-pən minən iərman.
26 Kən oekəgətun itəmat e etəmim tatəmegəh min e rəhan nimisən. Okəmə naka itəmat
nakəsotafinən əh nəghatən əh kəməte-pən e naoa rəha Moses, tatən namnusən rəha Moses
nian nig kit nigəm təmatus. Kən e nian əh, Uhgin təmən-ipən kəm Moses məmə, 'Roiu əh, io
Uhgin rəha Epraham, ne Uhgin rəha Aisak, ne Uhgin rəha Jekop.'
27 In Uhgin rəha netəm kotəmegəh, sənəmə rəha netəm kəmotimis kitiəh. Itəmat
nəmotəlue pahrien."

?Lou naka un in tepət
e lou min?
(Mat 22:34-40; Luk 10:25-28)

28 Kən iəgətun kit rəha Lou təmatəpələh matəto ilat kotəghat, kən Iesu tatuhalpin wir
nəghatən rəha Satusi min. Kən tuwa o Iesu matətapəh ron məmə, "?Lou ahro u in ilis pik
kən məwir məmə okotətəu-pən?"
29 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Lou u in ilis pik u okotətəu-pən təmə, '!Otətəlig wir-tu
itəmat netəm Isrel! Uhgin u in rəhatat Iərəmərə, in əmun in Uhgin.
30 Onakolkeike Uhgin u in rəham Iərəmərə e nikim rafin, ne nəmegəhən rafin rəham, ne
nətəligən rafin rəham, ne nəsanənən rafin rəham.'
31 Kən lou itəm tatuarisig-in itəm əh təmə, 'Onakolkeike ik min neen tahmen-pən əm məmə
natolkeike atip ik.' Lou kit tikə min taprəkis-in lou mil əh."
32 Kən iəgətun əh rəha Lou təmə, "Iəgətun, rəham nəghatən tətuatip. Nəmən pahrien məmə
Iərəmərə əmun in Uhgin. Uhgin kit min tikə.
33 Kən okotolkeike Uhgin e nikitat rafin, ne nətəligən rafin rəhatat, ne nəsanənən rafin
rəhatat, kən motolkeike kitat min neen məmə kotolkeike atip kitat min. Təwir pik məmə
okotətəu-pən lou mil əh taprəkis-in nuwaan atipən nat megəh ne sakrifais min rafin itəm
Lou tatən."
34 Kən Iesu təmehm məmə rəhan nəghatən tenatig pik, kən tən-ipən ron məmə, "Ik ninuwa
iuəhkir o nərəmərəən rəha Uhgin." Kən ilat rafin kinotəgin nətapəh-in minən nəghatən ron.

Mesaea sənəmə mipi Tefit əm, məto rəhan
min etəm-iasol
(Mat 22:41-46; Luk 20:41-44)

35 Nian Iesu təmatəgətun netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgin, kən matətapəh-in nəghatən
kit kəm ilat məmə, "?Tahro iəgətun min rəha Lou kotəmə Mesaea u in mipi Tefit?
36 Narmin Rəha Uhgin təmos-ipən nenatigən kəm Tefit məmə otən məmə,
'Uhgin təmən-ipən kəm rəhak Iərəmərə məmə,
Əpələh u e rəhk-matip, ikin rəha nəsanənən ne nisiaiiən,
mətoarus-pən oekos-iəhau rəham tikimir min məlin-pən ilat əpəh ləhau e nelkəm.'
37 Tefit atip təmən məmə Mesaea in rəhan Iərəmərə. ?Kən okəmə mipi Tefit atip əm, kən
tahro matol rəhan Iərəmərə?" Kən netəm min un kəmotətəlig-in Iesu kəmotagien pik o rəhan
nəghatən.

Netəmim okoatəto wir ilat o iəgətun min rəha Lou
(Mat 23:1-36; Luk 20:45-47)

38 Nian Iesu təmatəgətun ilat kən məmə, "Oatəto wir itəmat o iəgətun min rəha Lou itəm
kotolkeike nuwinən e kot əfəməh motaliwək e suatip, kən netəmim koatos-ipən nisiaiiən
kəm ilat.
39 Kən motolkeike məmə okotəpələh aupən e nimə rəha nuəfiminən. Kən e nian rəha lafet,
ilat koatolkeike məmə okotuwin kəpələh-pən aupən ikin rəha nisiaiiən.
40 Kən motaklə-in nimə min rəha nəutahlimis min, kən moteiuə əm katəfak kaifəməh
məmə okotol pəs netəmim kotisiai-in ilat, məto okəpanol nalpinən kəm ilat taprəkis."

Məni rəha nəutahlimis
(Luk 21:1-4)

41 Kən Iesu təmatəpələh əpəh e Nimə Rəha Uhgin iuəhkir o pokis katərakin-pən məni
ikin matehm netəmim tepət kotərakin-pən məni rəhalat. Kən netəm rəhalat nautə tepət
kotərakin-pən məni asol min. 42 Kən nəutahlimis kit ian-rat təmaii-pən məni əkəku kəiu əm.*
43 Kən Iesu təmaun-in rəhan min netəmim kotuwa kən məmə, "Iatən-ipinə kəm itəmat
məmə nəutahlimis əh ian-rat pahrien, məto in təmərakin-pən məni asol taprəkis-in rəha
netəmim min rafin.

12:26: Eks 3:2,6 **12:28:** Luk 10:25-28 **12:30:** Dut 6:4-5 **12:31:** Lev 19:18 **12:33:** 1 Saml 15:22; Hos 6:6
12:36: Sam 110:1 * **12:42:** Məni u tahmen-pən e tuente fatu. **12:43:** 2 Kor 8:12

44 Ilat kəmotərakin-pən rəhalat məni, məto tepət min əpəh latuənu. Məto nəutahlimis u itəm in ian-rat pahrien, in təmos-ipən rafin məni rəhan o nos-nəmtinən nigin nagwənən, kən tikə min əh-ikin."

13

Iesu təmə Nimə Rəha Uhgin otisas
(Mat 24:1-2; Luk 21:5-6)

1 Nian Iesu təmatiet e Nimə Rəha Uhgin, kən rəhan kit netəm tuelef təmən-ipən ron məmə, "!Iəgətun, əplan-tu kəpiel asol min ne nimə min, kotəwir!"*
2 Kən məto Iesu təmə, "Itəmat nakoatehm natimnat min əh, məto nian otatuwa itəm netəmim okotohalkin-ohalkin kəpiel min rəha nimə min əh, inəh kəpiel kit otəsətulən əh-ikin tatətul ikin roiu."

Nahmməən asol otuwa
(Mat 24:3-14; Luk 21:7-19)

3 Uarisig lan, Iesu təmuwin matəpələh əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif ikin kitun nəplanən Nimə Rəha Uhgin entəniipən-pən. Kən Jemes, Jon, Pita ne Antru kəmotuwa ron ilat pisin əm.
4 Kən moatətapəh ron məmə, "?Ən-tu məmə natimnat min əh okotuwa nəghan? ?Kən nəmtətin ahro u otol pəs ekotitun məmə tinol nian ətuatip əh-roiu rəha natimnat min əh?"
5 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Onakoatəto wir itəmat o netəmim, məsotegəhan-inən məmə koteiuə-in itəmat.
6 Kən məto netəmim tepət okəpanotuwa e nərgək, kit otən məmə in Mesaea, kit otən məmə in, kən moteiuə-in netəmim tepət.
7 "Kən okəmə nakotəto məmə netəmim neen koatəmou əpəh iuəhkir otəmat, kən motəto min məmə neen min əpəh isəu kotoh min ilat min, məto niganməpitəmat otəsasiepən. Natimnat min əh okotaupən motuwa pahrien, məto sənəmə namnun nian əh tinatuwa.
8 Nitən asol min okotəluagin, kən kantri min okotoh min ilat min, kən namig asol otəpanol ikin min rafin, kən nəumis asol otus netəmim, məto natimnat min əh nətuounən əm rəha nahmməən itəm otəpanuwa, kotahmen əm e pətan itəm təmol nərpin, kən mətuoun matəto nahmməən məmə otəsuwəhən temək.
9 "Onakoatəto wir itəmat. Okiləs itəmat kan nakotətul e niganəmti kaonsel, kən okoh itəmat əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən min, kən onəkotətul aupən e netəm-iasol rəha kapman ne kig min məto-inu rəhak min u netəmim itəmat. Kən onəkotən-iarəp Namnusən Təwir kəm ilat.
10 Məto okaupən kən-iarəp Namnusən Təwir kəm netəmim ikin min rafin un, kən namnun nian təpanuwa.
11 "Okəmə okotuwa motiləs itəmat kətan məmə onəkotətul e kaonsel, kən nikitəmat təsəht pikən məmə onəkotən naka. E nian ətuatip əh, onəkotən-iarəp əm nəghatən u Uhgin otos-ipinə kəm itəmat, məto-inu nəghatən u onəkotən, sənəmə rəhatəmat nəghatən, məto rəha Narmin Rəha Uhgin otos-ipinə.
12 "Netəmim okotegəhan-in-pən pialat ətuatip min kəm rəhalat tikimir min məmə oko-tohamnu ilat, kən tata min okotol mihin min kəm nenətilat ətuatip min, kən nisualkələh okotətul motol nolən ahmen min əm kəm rəhalat tata min ne mama min məmə okotohamnu ilat.
13 Netəmim rafin okotetəhau itəmat o nərgək. Məto etəm otətul əskasik mətoarus-pən natimnat min un okotol namnun, kən Uhgin otosmegəh."

Nahmməən asol əpəh Jerusalem
(Mat 24:15-28; Luk 21:20-24)

14 "Nian əh, onəkotəplan 'nat itəm Uhgin tatetəhau, kən matol Nimə Rəha Uhgin tamkimik.' (Etəm tətafin nəghatən u, in otəkəike megəs-in mitun nipətin.) Kən e nian əh, netəm Jutia okotəkəike motaiu moatatig əpəh e nitot min.
15 Etəm tətameg ihluə e rəhan nimə, kən okol təsuwin minən e nipəg noa nimə məmik rəhan natimnat. Otaiu əm magim.
16 Okəmə etəm otitasum, kən okol təsuwin minən latuənu o rəhan niməhan məmik. Otaiu əm magim.
17 "! Kəsi! Nahmməən asol o nipitan itəm kəmotol nərpilat ne nipitan kotapinahin nisualkələh. E nian əh okotos pik nahmməən.

---

* **13:1:** E Nimə Rəha Uhgin, kəmol nimə min e kəpiel asol min. Neen rəhalat kotəfigəm tahmen e foti-faif-tausan kilo.

13:2: Luk 19:44 **13:9:** Mat 10:17-20 **13:11:** Luk 12:11-12 **13:12:** Mat 10:21 **13:13:** Mat 10:22; Jon 15:21 **13:14:** Dan 9:27; 11:31; 12:11 **13:15:** Luk 17:31 **13:17:** Luk 23:29

18 Otəfak əsanən kəm Uhgin məmə natimnat min əh okəsotuwamən e nian rəha nətəpən,
inəh nian rəha nalip ne nuhuən ne,
19 məto-inu e nian əh, nahmməən asol kəməsehmən kit ne kol mihin nəhlan e nian Uhgin
təmətuoun mol natimnat mətoarus-pa u-roiu ne. Kən okəsehm minən nahmməən asol kit tol
min-nəhlan.
20 Məto Uhgin təmətatip əkuəkir nian əh. Okəmə təməsətatipən, kən suah kit okol
təməsəmegəhən. In təmətatip rəkis nian əh o rəhan min netəmim itəm tinəmitəpun rəkis ilat
məmə rəhan min.
21 "E nian əh, okəmə suah kit otən məmə, '!Əplan-tu Mesaea əpə!' o '!Əplan-tu in əpəh!' məto
onakəsotahatətəən lan.
22 Onakəsotahatətəən lan məto-inu, Mesaea eiuə neen, ne ien eiuə min, ilat okotuwa motol
nat pispis min, motol nat netəmim kotaut ron moteiuə əm. Ilat okotalkut məmə okəmə
kotitun nolən, kən okotiuw-rəkis netəm min u itəm Uhgin tinəmitəpun rəkis ilat.
23 !O natimnat min əh, oatəto! Enaupən rəkis minən-iarəp rafin natimnat min əh kəm
itəmat."

Nian rəha Neti Etəmim otuwa
(Mat 24:29-31; Luk 21:25-28)

24 "Kən e nian nahmməən asol əh otikə,
'kən mit otəpis,
kən məwig otəsasiəən,
25 kən məhau min e neai okotisas
kən natimnat asol min ikin e neai okotəloal.'
26 Kən netəmim okotəplan io Neti Etəmim oekuwa e napuə e rəhak nəsanənən ne nepətən
əhag-əhag asol rəhak itəm otasiəgəpin rafin io.†
27 Kən e nian əh, oekahl-ipən nagelo min rəhak kotuwin motəmik netəm min u Uhgin
təmitəpun ilat motuwa, kargətain əm ilat kitiəh. Nagelo min okotuwin e nitən min rafin
agin e nətueintən məmə okotəmik ilat.

Kəruru nian itəm
Neti Etəmim otuwa lan
(Mat 24:32-36; Luk 21:29-33)

28 "Nikitəmat otəkəike matəht nig u fik. Nian ətuatip itəm nelmin min kinotətuoun katəwiə,
kən nimalin min kinoatərget, itəmat nəkotitun məmə nian əh inəh itəm nakotasum lan
rəhatəmat.
29 Kən e nolən ahmen min əm, nian nakotehm məmə natimnat min u kinoatuwa, kən
nəkotitun əm məmə otəsuwəhən ekuwa min roiu agin.
30 Iatən pahrien kəm itəmat məmə netəmim itəm kotatig u-roiu, okol kəsotimis rafinən
mətoarus natimnat min əh okotuwa kol nipahrienən lan.
31 Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən min rəhak okol kəsotikəən.
32 Suah kit təsitunən nian o aua ətuatip rəha natimnat min əh. Nagelo min əpəh e neai
kotəruru, kən io min Neti Etəmim ekəruru. Məto Tata Uhgin əm in titun nian ətuatip əh.

Itəmat onakoatəto wir itəmat
(Mat 24:42-44)

33 "Onakoatəto wir itəmat moataiir, məto-inu itəmat nəkotəruru nian əh rəhak oekuwa
lan məmə otuwa nəghan.
34 Otahmen e etəm-iasol kit tatuwin məmə otaliwək əpəh ik pispis kit, kən məlin rəhan min
iolwək məmə okotehm rəhan natimnat, kən mos-ipən rəhalat min wək kitiəh kitiəh. Kən
mən-ipən kəm itəm e nafiluə məmə otitaiir.
35 "Kən itəmat onəkotaiir məto-inu itəmat nəkotəruru nian iərəmərə rəha nimə un otuwa
lan. Kəruru məmə otuwa ehnaipən, o lapin, o fetukai tinatərikrik, o mit tinatər.
36 Kəruru, okəmə naka otuwa ueiuəhai əm. !Təsəwirən məmə nakotapil nian in otuwa!
37 !Məto nəghatən un itəm ekatən-ipinə kəm itəmat, ekatən min kəm netəmim min rafin
məmə okotaiir!"

14

Netəm-iasol kəmoteam-in suatip o Iesu məmə okotoh
(Mat 26:1-5; Luk 22:1-2; Jon 11:45-53)

13:19: Dan 12:1; Nol Əpən 7:14 **13:22:** Nol Əpən 13:13 **13:25:** Aes 13:10; 34:4; Joel 2:10 † **13:26:** Afin-tu Dan 7:13 **13:26:** Nol Əpən 1:7 **13:27:** Mat 13:41 **13:35:** Luk 12:38

1 Nian kəiu əm əh-ikɨn kəpanol lafet mil lan rəha Nuhagego-inən ne Pret u is Tɨkə Lan. Kən
pris asol mɨn, ne iəgətun mɨn rəha Lou kəmoteam-in suatɨp o Iesu məmə okotɨləs anion
motohamnu.
2 Kən kotəmə okəsotolən e nian rəha lafet məto-inu kətah nɨmanin netəmim okotəmou
okəmə kotɨtun məmə kəmotohamnu Iesu.

Pətan kit təmau rəhn-kapə Iesu e senta
(Mat 26:6-13; Jon 12:1-8)

3 Kən Iesu təmətatig əpəh Petani ima Saimon u leprosi təmatol aupən. Nian təmətagwən,
kən pətan kit təmos senta kit təmər e pətəl u kəmol e kəpiel itəm nəmtɨn tiəkɨs, katən məmə
alapasta. Senta u, nəmiəwɨn təwɨr, kən nəmtɨn tiəkɨs, kəmol e nokɨ nato, nɨg kit. Kən pətan
əh təməht-irəkɨs, mau rəhn-kapə Iesu e senta əh.
4 Kən netəmim neen kəmotəpələh əh-ikɨn, nemə̈ha təmol ilat, kən moatən-ipən kəm ilat
mɨn məmə, "?Tahro matərəkɨn senta?
5 !Okol tapol-salɨm-in tapos məni asol tahmen e tri-hanrɨt tenarius,* mɨtun nos-ipənən
kəm ian-rat mɨn!" Kən moatəhai moatəhai.
6 Məto Iesu təmə, "!Otapəs-ta! ?Nakotəhai o naka? In təmol nat wɨr kəm io.
7 Nian mɨn rafin itəmat ian-rat mɨn nəkotatɨg, kən okəmə nakotolkeike, nəkotɨtun nol-
wɨrən kəm ilat, məto io ekɨsatɨgən nian rafin kitat min itəmat.
8 Pətan u təmol nat u in tɨtun. Təmau nɨpətɨk məmə otol əpen-əpenə o nian okəpanɨtənɨm
io.
9 Ekatən pahrien kəm itəmat məmə, ikɨn mɨn rafin okəpanamnus-iarəp Namnusən Təwɨr,
kən kəpanamnus mɨn nat u pətan u təmol məmə okəsaluinən."

Jutas təmən məmə
otegəhan-in Iesu
(Mat 26:14-16; Luk 22:3-6)

10 Kən Jutas Iskariot in e netəm tuelef rəha Iesu, təmuwɨn mehm pris asol mɨn məmə
otegəhan-in-pən Iesu kəm ilat.
11 Nian kəmotəto rəhan nəghatən, kən kəmotagien ron, motəmə okəpanotos-ipən məni kit
kəm in. Kən Jutas təmatəsahgin əm nian wɨr məmə otuwa kən otegəhan-in Iesu lan kəm ilat.

Nol əpen-əpenəən o lafet rəha Nuhagego-inən
(Mat 26:17-19; Luk 22:7-13)

12 Nian tɨnuwa o nolən lafet rəha Pret U Is Tɨkə Lan, kən kɨnatətuoun nolən lafet, kən
nolən rəhalat katoh netɨ sipsip o lafet rəha Nuhagego-inən. E nian əh, netəmim mɨn rəha
Iesu kəmotuwa ron motəmə, "?Nakolkeike məmə ekotuwɨn hiə motol əpen-əpenə ikɨn məmə
onəkol lafet ikɨn rəha Nuhagego-inən?"
13 Kən Iesu təmahl-ipən rəhan kəiu etəmim mil məmə, "Onakian əh taon muəplan suah
kit tatəhun pətəl asol kit təmətu-pən nəhau lan, kən nakuətəu-pən.
14 Əpəh e nimə itəm tatuwɨn-pən ikɨn, kən nakuətapəh o etəm-iasol rəha nimə un məmə,
'?Iəgətun təmə noan u in hiə məmə itɨmat in ne rəhan mɨn netəmim ekotagwən ikɨn e lafet
rəha Nuhagego-inən?'
15 Kən in otəgətun noan asol u in ilɨs agɨn kɨnəmə̈lɨn wɨr rəkɨs natɨmnat ikɨn. Onakian əm
mioal nɨgɨtat ikɨn nagwənən."
16 Kən kəmian taon muəplan natɨmnat tahmen-pən əm məmə inu Iesu təmən mihin ne.
Kən ilau kəmioal əpen-əpenə e nagwənən ikɨn rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

Iesu təmən-iarəp məmə Jutas otegəhan-in-pən in
(Mat 26:20-25; Luk 22:14, 21-23;
Jon 13:21-30)

17 Tɨnehnaipən, Iesu ne rəhan netəm tuelef kəmotuwa,
18 motagwən e tepɨl. Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Ekatən pahrien kəm itəmat məmə
itəmat kit u ikɨn-u roiu kotagwən kələh kitat min, otegəhan-in-pən io kəm rəhak mɨn tɨkɨmɨr."
19 Kən rəhan mɨn netəmim nɨkilat təməpou agɨn, kən moatətapəh kitiəh kitiəh ron məmə,
"?Ei, Iərəmərə, pah u? ?Io?"
20 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat əm kit u netəm tuelef u koateer-pən pɨret e
pesɨn kitiəh moatun.
21 Kən io Netɨ Etəmim oekəike mɨmɨs məmə inu Naoa Rəha Uhgɨn təmən mihin ne, məto
kəsi o suah əh kəut kəsuə itəm otegəhan-in-pən io Netɨ Etəmim. !Təməwɨr əm məmə in
təməsaiir-pa-mən!"

14:3: Luk 7:37-38 * **14:5:** Roiu, tri-hanrɨt tenarius tahmen e tri-hanrɨt-taosan vatu. **14:7:** Dut 15:11 **14:8:** Jon 19:40 **14:12:** Eks 12:6 **14:18:** Sam 41:9

Iesu ne kəmotagwən e lafet rəha Nuhagego-inən
(Mat 26:26-30; Luk 22:15-20;
1 Kor 11:23-25)

22 E nian kəmoatagwən, Iesu təmos piret məfak mən tagkiu ron kəm Uhgin, kən məmkas
mos-ipən kəm ilat məmə, "Otos, inu nipətik."
23 Matig mos min kap wain məfak mən tagkiu ron kəm Uhgin, mos-ipən kəm ilat, kən ilat
rafin kəmotənim-pən lan.
24 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Inu nitak itəm tatol məmə nəniəkisən rəha nasituən
in tatətul matəmegəh. Nitak u okəhtəg o netəmim tepət məmə otafəl rəkis rəhalat təfagə rat
min.
25 Ekatən pahrien kəm itəmat məmə oekəsənim minən wain u mətoarus-pən oepanənim
min ikin Uhgin otərəmərə ikin."
26 Kən motan napuən, uarisig kəpanotiet motuwin əpəh Nitot Rəha Nig U Olif.

Iesu təmən-iarəp məmə
Pita otəpanən məmə in
təruru Iesu
(Mat 26:31-35; Luk 22:31-34;
Jon 13:36-38)

27 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat rafin un onəpanotagim-tənin io məto-inu,
Naoa Rəha Uhgin tinəmən rəkis mihin aupən məmə Uhgin otəpanoh etəmim rəha nehmən
sipsip min, kən sipsip min okotaiu kitiəh kitiəh.
28 Məto o nian oekəmegəh min, ekaupən-in itəmat muwin əpəh Kalili."
29 Məto Pita təmə, "Nat əpnapin ilat rafin okotagim-tənin ik, məto io əm un okol ekəsagim-
təninən ik."
30 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Iatən pahrien kəm ik məmə o lapin huə, nian mənig
otəsimnənən əh mau kəiu, kən ik onakən mau kisil məmə nəkəruru io."
31 Məto Pita təmən əskasik məmə, "Nat əpnapin ekəkəike mimis kilau min ik, okol ekəsənən
məmə ekəruru ik." Kən rəhan rafin netəmim kotən min tahmen e Pita.

Iesu təmuwin matəfak
əpəh Ketsemani
(Mat 26:36-46; Luk 22:39-46)

32 Kən lapin kəmotuwin əpəh kəmahwinu ikin kit, nərgin u Ketsemani, kən Iesu təmən-
ipən kəm ilat məmə, "Otəpələh u ikin-u, pəs ekuwin məfak."
33 Kən mit Pita, Jemes ne Jon motuwin, kən nikin tinatahmə pik, kən tinəto tərat agin.
34 Kən məmə, "Nikik titahmə pik, kən iuəhkir ekimis lan. Atəhaləpələh u ikin-u
matəhalaiir."
35 Kən muwin məsin min meiuaiu morin e nisip matəfak məmə, "Okəmə suatip kit min
əh-ikin, pəs nian əfigəm u otəsuwamən ron io."
36 Kən matəfak məmə, "Apa," (u nipətin təmə rəhak tata), "ik nəkitun nolən natimnat min
rafin. Awe, os-irəkis nahmməən min u itəm okəpanotuwa. Məto əsolən rəhak nətəligən, məto
ol nat naka itəm ik əm nakolkeike."
37 Kən mitəlig-pa məto rəhan etəmim miləhal kinəhlapil. Kən tən-ipən kəm Pita məmə, "?
Saimon, nakatapil, o? ?Tahro nəsaiirən-tu aua kitiəh əm?"
38 Kən mən-ipən kəm iləhal məmə, "Onakəhlaiir mətəhaləfak matəhalehm wir məmə
onakəsəhaluwinən e nelmi ios-ipən-os-ipən. Nikitəməhal tolkeike, məto nipətitəməhal
təpou."
39 Kən təmapəs min iləhal, mitəlig-pən min matəfak matən əm nat kitiəh.
40 Kən mitəlig-pa min, məto kinəhlapil min, minəhaləruru naiirən, kən minəhaləruru min
məmə okəhalən-ipən naka kəm in.
41 Təmuwin min kən mitəlig-pa mau kisil, məto kətəhlapil, kən təmən-ipən kəm iləhal
məmə, "? Nakatəhalapil əh mətəhlameg? ! Nahmen! Nian tinuwa məmə io Neti Etəmim
okegəhan-in-pən io e nelmi netəm nol təfagə rat.
42 !Halətul-ta, kotuwin! Əhaləplan, etəmim u tategəhan-in-pən io, in tatuwa."

Tikimir min rəha Iesu kəmotaskəlim in
(Mat 26:47-56; Luk 22:47-53;
Jon 18:3-12)

14:24: Eks 24:8; Jer 31:31-34; Sek 9:11; 1 Kor 10:16; Hip 9:20 **14:27:** Sek 13:7 **14:28:** Mat 28:16; Mak 16:7 **14:31:** Jon 11:16 **14:32:** Jon 18:1 **14:34:** Jon 12:27 **14:36:** Mak 10:38; Jon 6:38

43 Iesu təmatahghat əh, kən Jutas in e netəm tuelef rəhan min titaupən-in nimanin
netəmim. Neen kotəmik naip rəha nəluaginən, ne kəsou-əsou motuwa. Netəm min un, pris
asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel kəmotahl-ipa ilat.
44 Suah un tategəhan-in Iesu kəm ilat tinəmən rəkis kəm ilat məmə, "Suah əh oekətuilim-
pən lan u, nəkotitun əm məmə suah əh in əh. !Nakotaskəlim motos motuwin motaskəlim
wir!"
45 Kən əmun Jutas təmuwa iuəhkir o Iesu, kən mən məmə, "Iəgətun," kən mətuilim-pən lan.
46 Kən netəm min əh kəmotuwa motaskəlim tiəkis.
47 Məto ilat kit rəha Iesu təmatətul iuəhkir olat təmew rəhan naip e nəmeen mətatip rəkis
matəlgi slef kit lan rəha pris asol agin.
48 Kən Iesu təmə, "?Tahro nakotəmik naip asol rəha nəluaginən ne kəsou-əsou motuwa
məmə onəkotiləs io? ?Nikitəmat təht məmə io emit netəmim muwin kotəluagin o kapman, o
kəm-naka io iohamnu itəm kit?
49 Nian min rafin kitat min itəmat əpəh e Nimə Rəha Uhgin ekatəgətun netəmim ikin. ?
Kən nakotahro məsotaskəlimən io? Məto nat Naoa Rəha Uhgin təmən, otəkəike muwa mol
nipahrienən lan."
50 Kən rəhan min rafin netəmim kinotapəs in, kən motagim-tənin.
51 Kən etəm aluə kit itəm təməlkəhau-in niməhan kit, matuarisig-in Iesu, kən netəmim
neen kəmotiləs, kiləs-arəpən lan,
52 kən rəhn niməhan tikis, taiu piəpiə əm magim.

Iesu təmətul e niganəmti kaonsel min
(Mat 26:57-68; Luk 22:54-55, 63-71; Jon 18:13-14, 19-24)

53 Kən titalugin əh, kəmotos Iesu motuwin əpəh ima pris asol agin u katuəfimin rafin pris
asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel ikin.
54 Kən Pita tan təlig-təlig muarisig-in ilat muwin əpəh latuənu ima pris asol agin ikin. Kən
təmuwin əpəh e iat matəpələh ilat mopael min rəha pris asol agin moatəto nigəm.
55 Kən pris asol min ne netəmim rafin rəha kaonsel kəmoategəs-in nipəgnəmtin min neen
e Iesu məmə okotohamnu ron. Məto kəsotehmən kit ne.
56 Kən netəmim tepət kəmoteiuə e Iesu, məto rəhalat nəghatən tətaiu pisin-pisin.
57 Kən neen kotətul moteiuə lan məmə,
58 "Emotəto təmən məmə otərəkin Nimə Rəha Uhgin u netəmim əm kəmotol e nelmilat,
məto e nian tatol kisil lan, təpaniləkin min nitain u kəsolən e nelmitəm."
59 Kəmotən nəhlan məto ilat min, rəhalat nəghatən tətaiu pisin-pisin.
60 Kən pris asol agin təmətul aupən-in ilat kən mən-ipən kəm Iesu məmə, "? Tahro
nəsəghatən? ?Tahro e nəghatən min əh itəm koatən-iarəp tatiləs pikən ik?"
61 Məto Iesu təpnapin əm məsəghatən, kən pris asol agin apon təmən-ipən min məmə, "?
Tahro? ?Ik Mesaea u Neti Etəm katənwiwi?"
62 Kən Iesu təmə, "!Əwəh, io u! Onəpanotehm io Neti Etəmim ekatəpələh e rəhn matip
Uhgin u nahgin tepət, kən panotehm min io e napuə e neai ekatuwa."
63 Kən pris asol agin tearəsin rəhan natimnat məto-inu nikin təmərat o nəghatən rəha Iesu,
kən məmə, "Okəsotegəs-in minən suah kit məmə otən min nat kit lan.
64 !Ninəmotəto rəkis tatəghat rat e Uhgin! ?Nakotahrətəlig? ?Okotahro suah u?" Kən ilat
rafin kəmotən məmə otəkəike mimis.
65 Kən kəmotol milə e Iesu, kən neen kəmotagəh lan, neen kotəlis niganəmtin motoh kən
motəmə, "!Ei, ik ien rəha Uhgin! !Ən-tu məmə pah u təmoh ik!" Kən mopael min rəha pris
asol agin kəmotem.

Pita təmən məmə
in təruru Iesu
(Mat 26:69-75; Luk 22:56-62;
Jon 18:15-27)

66 Kən Pita təmətan əh əpəh ləhau e iat. Kən slef pətan kit rəha pris asol agin təmuwa.
67 Kən məplan tatəto nigəm, kən təmisilu wir məmə, "Ik min itəmlau Iesu etəm Nasaret
nəmatuan."
68 Məto Pita təmən-iamnin, kən məmə, "Iəkəruru nat un nakatən," kən muwin matətul
əpəh e ket rəha iat. Kən mənig kit təmimnən.
69 Kən pətan un təmehm min ikin əh, kən mən-ipən kəm netəm kotətul əh-ikin məmə, "Suah
u in ilat kit."
70 Məto Pita təmən-iamnin min.

14:49: Luk 19:47; 21:37; Jon 18:20 **14:50:** Sam 31:11 **14:58:** Jon 2:19-21 **14:64:** Lev 24:16; Jon 19:7

Kən təsuwəhən, netəm kotətul əh-ikin kəmotən-ipən min kəm in məmə, “Nipahrienən, ik min ilat kit məto-inu ekotitun məmə ik etəm Kalili.”
71 Məto tinətuoun maun-in nəratən min koatisi-pən o Uhgin moatuwa ron okəmə teiuə. Kən təmos noanawil məmə, “!Iəkəruru suah əh nakotəghat-in!”
72 Kən roiu agin-əh min mənig tinimnən min, kən nikin tinəht nəghatən rəha Iesu məmə təmən minu lan məmə, “Mənig otəsimnənən əh mau kəiu, kən ik onakən mau kisil məmə nəkəruru io.” Kən Pita tinəto tərat kən mətasək.

15

Iesu təmətul e niganəmti Pailat
(Mat 27:1-2, 11-14; Luk 23:1-5; Jon 18:28-38)

1 Kən laulaugin agin pris asol min, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəmim min rafin rəha kaonsel kəmotuəfimin ilat min, kən moatələhəu nəghatən kit məmə okotohamnu Iesu. Kəmotən-ipən kəm netəmim neen məmə okotəlis Iesu kən motit motuwin motəhlman-pən e nelmi Pailat, u kapman asol rəhalat.
2 Kən Pailat təmətapəh ron məmə, “?Ik kig rəha netəm Isrel?” Kən məto Iesu təmə, “Ik nəmən mihin.”
3 Kən pris asol min kəmotən-iarəp nolən tepət lan.
4 Kən Pailat təmətapəh ron məmə, “? Tahro nakəsuhalpinən? ? Nəməto kəmotən nipəgnəmtin tepət lam?”
5 Məto Iesu təsəghat minən, təməpnapin əm, kən Pailat narmin təmiwig ron.

Pailat təmən məmə Iesu otəkəike mimis
(Mat 27:15-26; Luk 23:13-25; Jon 18:39–19:16)

6 E nup min rafin, nian katol lafet lan rəha Nuhagego-inən, nolən rəha kapman u Pailat məmə in otahl-iarəp suah əpnapin əm kit e kalapus, suah kit itəm netəm Isrel kəmoatən.
7 Kən suah kit u, nərgin u Parapas, tətatig e kalapus ilat in min neen, məto-inu kəmotohamnu etəmim e nian kəmatəmou o kapman.
8 Kən nimanin netəmim kəmotuwa o Pailat motən-ipən kəm in məmə otol əm nat kitiəh tahmen-pən e itəm tatol nian min, mahl-iarəp suah kit e kalapus.
9 Kən Pailat təmətapəh olat məmə, “? Nakotolkeike məmə ekahl-iarəp kig rəha netəm Isrel?”
10 Təmən nəhlan məto-inu in tinitun rəkis məmə pris asol min kəmotos-ipən Iesu e nelmin məto-inu kotetəhak.
11 Məto pris asol min kəmotəkəike kəm nimanin netəmim məmə okotəuhlin nətəligən rəhalat. Kən ilat kəmotətapəh o Pailat məmə otahl-iarəp Parapas, məto sənəmə Iesu.
12 Kən Pailat təmətapəh olat məmə, “?Məto ekahro e suah u itəmat nəmotəmə in kig rəha netəm Isrel?”
13 Kən kəmotagət əfəməh məmə, “!Okəht-ipən e nig kəməluau!”
14 Kən Pailat təmətapəh min olat məmə, “? Nolən tərat naka u suah u təmol?” Məto kəmotagət əfəməh min məmə, “!Okəht-ipən e nig kəməluau!”
15 Kən Pailat təmolkeike məmə otol nikilat, kən mahl-iarəp Parapas, kən məhlman-pən Iesu e nelmi rəhan mopael min məmə okotalis motətu-pər e nig kəməluau.

Mopael min kəmoatol milə e Iesu
(Mat 27:27-31; Jon 19:2-3)

16 Kən mopael min rəha Pailat kotiləs Iesu motuwin əpəh imə e nimə asol rəha kapman, katən məmə Praetoriam. Kən kəmotaun-in rafin mopael min kotuwa kitəlau lan.
17 Kən motuwin-in-pən kot asiə tahmen əm e kot rəha kig, kən motuarin-uarin nol itəm tol nihlən-nihlən motol hat lan itəm tahmen e hat rəha kig, kən motəfauin-pən kəm in.
18 Kən motol milə lan motəmə, “Itimat ekotos-ipinə nisiaiiən kəm ik, kig rəha netəm Isrel.”
19 Kən motoh rəhn-kapə e noanig, motagəh lan, motisin nulilat məmə koatos-ipən nisiaiiən eiuən kəm in.
20 Nian kəmotahkul rəkis lan, kən motapeg rəkis kot asiə un, kən motuwin-in-pən əh rəhan natimnat, kən motit motuwin məmə okotəht-ipən e nig kəməluau.

15:1: Luk 22:66 **15:5:** Aes 53:7; Mak 14:61 **15:11:** Wək 3:13-14

Kəməht-ipən Iesu e
nig kəməluau
(Mat 27:32-44; Luk 23:26-43;
Jon 19:17-27)

21 E suatip, kəmotehm suah kit etəm Saerin, nərgin u Saimon. In tata rəha Aleksanta ne
Rufas. Tatuwin Jerusalem, kən moatəkəike kəm in məmə otiləs nig kəluau. 22 Kən kəmotit
Iesu motuwin əpəh ikin kit katən məmə, Kolkota, u nipətin təmə Louipil-uipil.
23 Kən kəmotos-ipən wain u kəmol piləh-piləh ilau mərisin u mir məmə otənim pəs təsətoən
nahməən e nipətin, məto tapəs nənimən.
24 Kən kəmotiləs Iesu motuwin motəht-ipən e nig kəməluau. Kən motoor rəhan natimnat
moturin tais ron məmə pah otos.
25 Kəmətu-pər Iesu e nig kəməluau e nain kilok laulaugin,
26 kən motəte-rəkis nipəgnəmtin u kəmotehm lan məmə, IN KIG RƏHA NETƏM ISREL, kən
motəht-ipən nəghatən un e rəhan nig kəməluau.
27 Kən etəmim kəiu itəm kətuəluagin o kapman mətioh netəmim, kəmətu-pər ilau e nig
kəluau, kit e nikalin matip, kit e nikalin mol.*
29 Kən netəmim itəm kotaliwək e suatip, moatanu-anu rəhn-kapəlat kəm in moatol milə
lan motəmə, "Ei, ik nəmən məmə onakərəkin Nimə Rəha Uhgin kən nian tatol kisil lan u,
nəpaniləkin min in pisin.
30 Eiuaiu-tu e nig kəməluau un, mosmegəh atip-tu lam."
31 Pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kəmotol əm nat kitiəh motalah-əmnu motəmə,
"Təmasitu e netəmim tepət, məto okol təsasitu atipən lan.
32 Təwir pəs kitat kotehm-tu Mesaea u, kig rəha netəm Isrel, oteiuaiu e nig kəməluau pəs
kitat koatəplan motahatətə lan." Kən etəmim mil u katəhaləkul iləhal Iesu kinatuən min
nəghatən rat lan.

Iesu tinimis
(Mat 27:45-56; Luk 23:44-49;
Jon 19:28-30)

33 Kən e tuelef klok mətoarus-pən tri klok, napinəpən təmeiuaiu mirəfin nat.
34 Kən e tri kilok Iesu təmagət əfəməh məmə, *"!Eloi, Eloi! ?Lama sapaktani?"* Nipətin rəhan
nəghatən təmə, "!Uhgin rəhak, Uhgin rəhak! ?Tahro nakatapəs io?"
35 Netəmim neen kəmoatətul əh-ikin kəməsotəto wirən nəghatən un, kəmotən məmə,
"Haləto-tu. Tətaun-in Elaija."
36 Kən ilat kit təmaiu muwin miuw-pən wain u tagin e nat kit tame-ame tahmen e katən,
maru-pər e nuwig tuwin o Iesu məmə otənim. Kən məmə, "Pəs-tu kotehm-tu məmə Elaija
otuwa miləs-iəhau, o kəp."
37 Məto Iesu təmagət əfəməh min, kən rəhan namegən tiet.
38 Kən əpəh e Nimə Rəha Uhgin, niməhan itəm tatəkulosig-in Ikin Tasim Agin Ikin,
təməhap məsin kəiu əpəh ilis mətoarus-pa əpəh ləhau. 39 Kən etəm-iasol rəha mopael min
itəm təmatətul e nikali Iesu, təmehm məmə təmimis min-nulan, kən in təmən məmə, "!
Nipahrienən, suah u in Neti Uhgin pahrien!"
40 Nipitan neen kəmoatətul isəu motasipa moatehm. Ilat neen u Meri Maktala, ne iahunin
iti Jemes əkəku ne Joses, ne Salome.
41 Iləhal kəmatəhalətəu-pən Iesu nian təmətatig Kalili, mətahlasitu lan. Ilat nipitan tepət
kəmotər kan əpəh Jerusalem ilat Iesu.

Josep təməhluaig-in Iesu
(Mat 27:57-61; Luk 23:50-56;
Jon 19:38-42)

42 Kən nian əh Iesu təmimis lan, in nian rəha nol əpen-əpenəən natimnat rəha Sapat, kən
olawigin nian rəha Sapat, kəsolən wək lan. Tinehnaipən,
43 Josep in etəm Aramatia tinuwa. In etəmim kit rəha kaonsel itəm katisiai-in. In nikin
təməht pik nərəmərəən rəha Uhgin. Kən təməsəginən muwin ima Pailat ikin matətapəh-in
nipəti Iesu.
44 Nian Pailat təmətо məmə Iesu tinimis rəkis, kən təmaut maun-in etəm-iasol rəha mopael
min matətapəh ron məmə, "?Katən pahrien məmə Iesu tinimis rəkis?"
45 Məto etəm-iasol rəha mopael min təmə, "Nipahrienən, tinimis rəkis." Pailat təmətо
nəghatən un kən megəhan-in-pən nipəti Iesu kəm Josep.

15:21: Rom 16:13 **15:24:** Sam 22:18 * **15:27:** E kopi oas min tepət rəha Niutesteman itəm kəmətе e nəghatən Kris aupən, ves 28 tikə. **15:29:** Sam 22:7; 109:25; Mak 14:58 **15:34:** Sam 22:1 **15:36:** Sam 69:21 **15:40:** Luk 8:2-3

46 Kən Josep təmuwɨn mos-nəmtɨn nɨməhan ruən kit muwa mɨləs-ɨəhau Iesu e nɨg
kəməluau malpɨn lan, mɨləs muwɨn mələhəu-pən e nɨpəg kəpiel u kɨnəmel rəkɨs məmə okol
suwɨt ikɨn. Kən məsoupəlpəlɨn-pən kəpiel asol kit mahtosɨg-ɨn-pən nɨpəg kəpiel un lan.
47 Kən Meri Maktala ne iahunin ɨtɨ Joses, ilau kəmuəplan ikɨn-u kəmələhəu-pən Iesu ikɨn.

16

Iesu tɨnəmegəh
e rəhan nɨmɨsən
(Mat 28:1-8; Luk 24:1-12;
Jon 20:1-10)

1 Nian rəha Sapat tɨnuwa mɨnuwɨn rəkɨs, kən Meri Maktala ne iahunin ɨtɨ Jemes, ne Salome
kəməhalos-nəmtɨn nat pien-pien mɨn u nəmɨəwɨlat təwɨr məmə okəhalol-pən e nɨpəti Iesu.
2 Laulaugɨn agɨn mɨt tɨnatər e Sante, pətan mɨləhal un kəmatəhaluwɨn e suwɨt.
3 Nian kəmatəhaluwɨn e suatɨp kən mətəhalən kəm ɨləhal mɨn məmə, "?Karmə pah otasitu
etəhal mahuin rəkɨs kəpiel asol əpəh e nɨpəg kəpiel?"
4 Məto-inu kəpiel əh kəpiel asol. Məto nian kəməhaluwa iuəhkɨr, məhalətag-pən məhaləplan
kɨnahuin rəkɨs kəpiel.
5 Kəməhaluwɨn imə e nɨpəg kəpiel məhaləplan etəm aluə kit tatəpələh e rahləhal-matɨp,
tatuwɨn e kot əfəməh ruən kit, kən ɨləhal kəmahlaut pɨk ron.
6 Kən təmən-ɨpən kəm ɨləhal məmə, "Səhaləgɨn pɨkən. Natəhaleam-ɨn Iesu etəm Nasaret,
etəm kəmətu-pər e nɨg kəməluau, məto ɨn tɨkə u ikɨn-u roiu. In tɨnəmegəh rəkɨs e rəhan
nɨmɨsən. Halehm-tu nəmeen u kəmələhəu-pən ikɨn.
7 Kən roiu onakəhaluwɨn məhalən-ɨpən kəm rəhan mɨn netəmim məsəhalapəsən Pita,
məmə ɨn otaupən matuwɨn Kalili, kən onəkotuarɨsɨg-ɨn motuwɨn motehm əh-ikɨn məmə inu
tɨnəmən rəkɨs mɨhin ne kəm ɨtəmat."
8 Kəmahlaiu məhaliet e suwɨt məhlagɨm, məto-inu kɨnəhaləgɨn pɨk matəhlasɨəp. Kən
məhaluwɨn məsəhalənən nat kit ne kəm netəmim məto-inu kɨnəhaləgɨn pɨk.

[Nəghatən rəha Mak təmol namnun ikɨn-u kən netəm pɨsɨn kotɨlpɨn ves 9 mətoarus-pən ves 20]

Iesu təmiet-pa
o Meri Maktala
(Mat 28:9-10; Jon 20:11-18)

9 Nian Iesu təməmegəh mɨn e Sante laulaugɨn agɨn, kən maupən miet-pa o Meri Maktala,
aupən təməhg-iarəp narmɨn rat sepɨn lan.
10 Kən Meri təmuwɨn mən-ɨpən kəm rəhan mɨn netəmim ɨtəm kəmotan ilat mɨn ilat aupən,
məto nɨkilat tɨtahmə pɨk kən motasək.
11 Məto nian kəmotəto məmə Iesu tɨnəmegəh rəkɨs e rəhan nɨmɨsən, kən miet-pa o pətan
əh, məto ilat kəməsotənən nɨpahrienən lan.

Iesu təmiet-pa o rəhan etəmim mil kəiu
(Luk 24:13-35)

12 Uarɨsɨg, Iesu təmiet-pa o etəmim mil kəiu kəmiasɨpən Jerusalem mətian e suatɨp, məto
e nian əh nɨpətɨn təmol pɨsɨn.
13 Kən ilau kəmiatəlɨg mɨn mian muən-ɨpən kəm ilau mɨn neen, məto ilat kəməsotən mɨnən
nɨpahrienən elau.

Iesu təmiet-pa o
rəhan netəm lepɨn
(Mat 28:16-20; Luk 24:36-49; Jon 20:19-23; Wək 1:6-8)

14 Kən uarɨsɨg, Iesu təmiet-pa mɨn o rəhan netəm lepɨn nian kəmotagwən matəhai ilat
məmə, "Itəmat nakəsotahatətəən lak, rəhatəmat-kapə tɨəkɨs pɨk." Təməhai ilat məto-inu
kəsotahatətəən e netəm kəmotehm məmə tɨnəmegəh rəkɨs e rəhan nɨmɨsən.
15 Kən mən-ɨpən kəm ilat məmə, "Otuwɨn motən-ɨarəp Namnusən Təwɨr kəm netəmim mɨn
e nɨtən mɨn rafɨn.
16 Etəm otəto Namnusən Təwɨr tahatətə lan kən mol baptais, Uhgɨn otosmegəh. Məto etəm
təsahatətəən lan, Uhgɨn otol nalpɨnən asol kəm ɨn.
17 Kən netəm okotahatətə lak, Uhgɨn otol ilat kotol nat pɨspɨs mɨn. Okotəhg-ɨarəp narmɨn
rat tepət e nərgək, kən motəghat e nəghatən ɨk pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
18 Ilat kotɨtun naskəlɨmən sɨnek u tatus ɨtəm, motɨtun nənɨmən nat kətakonə lan, məto okol
təsərəkɨnən ilat. Ilat motɨtun nələhəu-pənən nelmɨlat e netəm kotɨmɨs kotəmegəh."

16:7: Mat 26:32; Mak 14:28 **16:14:** 1 Kor 15:5 **16:15:** Wək 1:8 **16:16:** Wək 2:38 **16:17:** Wək 2:4; 8:7
16:18: Luk 10:19; Wək 28:3-6

Iesu tɨnər matuwɨn e neai
(Luk 24:50-53; Wək 1:9-11)

19 Kən nian Iərəmərə Iesu tɨnəghat rəkɨs kəm rəhan mɨn netəmim, kən Uhgɨn tɨnos
mɨnuwɨn e neai, kən in tatəpələh e nɨkalɨ Uhgɨn matɨp, ikɨn rəha nəsanənən ne nɨsiaiiən.
20 Kən rəhan mɨn netəmim kəmotiet motuwɨn motamnus-ɨarəp rəhan nəghatən əpəh ikɨn
mɨn rafin. Kən Iərəmərə tətasitu elat matol nəmtətin tepət. Kən nəmtətin mɨn əh koatol
nəfɨgəmən məmə rəhalat nəghatən in nɨpahrienən.

16:19: Wək 1:9-11; 2:33-34 **16:20:** Wək 14:3; Hip 2:3-4

Luk
Namnusən Təwɨr Rəha Iesu Kristo Itəm Luk Təmətе
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Luk

?Pah təmətе naoa u? Luk təmətе naoa u. In sənəmə etəm tuelef kit rəha Iesu, məto in fren wɨr kit rəha Pol, kən təmaliwək tepət ilau Pol. In sənəmə etəm Isrel, in Iaihluə əm kit, məto in iəfak kit. In tokita kit itəm təmol wɨr sɨkul. In təməplan wɨr natɨmnat itəm kəmotiet e nəmegəhən rəha Iesu. In təmətе naoa mil u: Namnusən Təwɨr Itəm Luk Təmətе, ne Wək Mɨn Rəha Aposol Mɨn.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе naoa u tatuwɨn kəm rəhan kit fren, nərgɨn u Teofilas. Nɨpəti nərɨg u məmə, "Etəmim itəm tolkeike Uhgɨn." Luk təmətе naoa u tatuwɨn o suah u, məto in tɨtun məmə Iaihluə mɨn tepət okotafɨn.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Netəmim tepət, nɨkilat təht məmə Luk təmətatɨg Rom o Sisaria nian təmətе naoa u. E nian əh, namnusən tepət e Iesu təmɨtəlau.

?Təmətе naoa u o naka? Luk tolkeike məmə otətе namsu kit itəm tətuatɨp məhag-əhag wɨr e nəmegəhən rəha Iesu. Kən in təməghat ilat netəm kəmotaliwək ilat Iesu moatəplan wək rəhan. Nian təmətо rəkɨs rəhalat nəghatən, kən Luk təmətе naoa u. In tolkeike məmə otəgətun məmə Iesu in etəm pahrien kit, məto in təməsolən nolən rat kit. Kən in Uhgɨn, kən in Iosmegəh.

1 Teofilas, ik etəm-iasol katɨsiai-in ik.
Netəmim tepət kəmotalkut pɨk məmə okotətе rəkɨs ətuatɨp namnusən rəha natɨmnat mɨn itəm Uhgɨn təmol ilugɨn itɨmat.
2 Kəmotətе rəkɨs natɨmnat itəm netəmim neen kəmotən, netəm mɨn əh kəmotatɨg e nian rəha nətuounən rəha natɨmnat mɨn əh, kən ilat kəmotehm ətuatɨp e nɨganəmtɨlat natɨmnat mɨn əh, kən moatən-iarəp.
3 Kən io emɨtəp wɨr nəghatən mɨn lan məmə ekɨtun wɨr natɨmnat mɨn əh e nətuounən rəhan, kən roiu rəhak nətəligən məmə təwɨr io mɨn ekətе rəkɨs ətuatɨp natɨmnat rafɨn mɨn əh məmə onakatafɨn. Ekətе ətuatɨp natɨmnat itəm kəmotaupən, kən natɨmnat itəm kəmotuarɨsɨg.
4 Ekolkeike məmə ekən natɨmnat mɨn əh kəm ik məmə nəkɨtun ətuatɨp nɨpahrienən rəha namnusən itəm kəmən rəkɨs.

Nagelo təməghat-in naiirən rəha Jon Baptais

5 E nian rəha suah kit, nərgɨn u Herot Asol, kig rəha Jutia, inəh pris kit nərgɨn u Sekaraea. In kit e pris mɨn kətaun-in ilat məmə, Pris mɨn rəha Apia, u təmɨsɨ-pən e noanol rəha pris u Aron aupən ikɨn. Rəhan pətaguihl, nərgɨn u Elisapet, kən in mɨn təmɨsɨ-pən e noanol rəha pris u Eron.
6 Kən ilau kuətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn, kən e nian rafɨn katuətəu-pən wɨr nolən rəha Lou ne nəghatən mɨn rəhan, kən məsuərəkɨnən kit.
7 Məto nətɨlau tɨkə məto-inu Elisapet, in təməsemək̀ən mətoahgɨn mɨnɨpɨtaguihl, kən ilau kərən kɨnuaguihl.
8 Kən nian ətuatɨp tɨnuwa məmə, Pris mɨn rəha Apia okotuwɨn e Nimə Rəha Uhgɨn motol rəhalat wək. Kən Sekaraea, in mɨn təmuwɨn mol wək rəha Uhgɨn. 9 E nolən rəha pris mɨn, ilat koatərakɨn kəpiel əkəku mɨn kotahmen-pən e taes məmə okotegəs-in məmə otəgətun pah otol wək e Nimə Rəha Uhgɨn məmə otuwaan nat pien-pien itəm tatuwɨn kəm Uhgɨn. E nolən əh təməgətun Sekaraea.
10 Kən e nian itəm təmuwɨn imə matuwaan nat pien-pien, nɨmanɨn netəmim tepət koatətul ihluə katəfak.
11 Kən nagelo kit rəha Uhgɨn tiet-arəpa ron matətul əh e rəhan matɨp ikɨn, itəm katuwaan nat pien-pien mɨn ikɨn.
12 Kən nian Sekaraea təməplan, kən narmɨn təmiwɨg mətasiəp mɨnəruru əfəməh nat, kən nəginən təmərioah e nɨkɨn.
13 Məto nagelo təmən-ipən məmə, "Sekaraea, əsəginən, məto-inu Uhgɨn tɨnəto rəham nəfakən. Kən rəham pətaguihl Elisapet otɨləs nətɨn kit iərman. Kən onakəkəike maun-in nərgɨn məmə Jon.
14 Kən onakəto təwɨr kən magien, kən netəmim tepət okotagien o naiirən rəhan,
15 məto-inu in otuwa etəm-iasol e nɨganəmtɨ Iərəmərə. Kən in otəsənɨmən wain ne nənɨmən əskasɨk mɨn. Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn otərioah e nəmegəhən rəhan, nian otətatɨg əh e nərpɨ rəhan mama, matuwɨn əm nulan nian rafɨn.

1:1: Wək 1:1 **1:9:** Eks 30:7 **1:15:** Nam 6:2-3

16 Kən in otiuw-pa netəm Isrel tepət kotitəlig-pa o Iərəmərə, Uhgin rəhalat.
17 Kən in otətaupən-in Iərəmərə e narmin ne nəsanənən rəha Elaija məmə in otəuhlin
nətəligən rəha tata min koatitəlig-pən min o rəhalat nisualkələh min, kən in otəuhlin min
netəm koatəht nəwia Uhgin okotuwa min e nenatigən rəha netəm kotətuatip. E nolən əh, in
otol nəpen-əpenəən o nəmegəhən rəha netəmim o nuwamən rəha Iərəmərə."
18 Kən Sekaraea təmən-ipən kəm nagelo məmə, "?Oekahro min-nulan mitun məmə nat u
otuwa mol nipahrienən? Məto-inu io enaguihl rəkis, kən rəhak pətan tinipitaguihl min."
19 Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, "Io, nərgək u Kapriel, kən io iatətul e niganəmti
Uhgin e nian rafin. Kən in təmahl-ipa io məmə ekuwa məghat kəm ik, kən mən-ipinə
namnusən təwir u.
20 ! Ətəlig-in-tu! Naməm oteko kən onakəsagətən mətoarus-pa nakehm nipəti nəghatən
u, məto-inu nəməsənən nipahrienən e rəhak nəghatən. In otuwa mol nipahrienən e nian
ətuatip rəhan."
21 Kən e nian əh, netəmim kəmoatəsahgin Sekaraea, kəmoatətəlig-in məmə tahro tinan
tinuwəh-pik nəhlan e Nimə Rəha Uhgin.
22 Kən nian in təmuwa ihluə, məto tinəruru nəghatən, kən ilat kinotitun məmə in təmehm
nat kit tahmen e napilaiirən. In təmasgəwin-asgəwin əm e nelmin kəm ilat, məsagətən məto-
inu namən təmeko.
23 Nian rəhan wək rəha pris e Nimə Rəha Uhgin tinol namnun, kən in təmitəlig-pən
latuənu.
24 Kən təsuwəhən, rəhan pətaguihl tinəpəs məwig e suakəku. Kən e məwig faif, pətaguihl
u in təmatəhluaig əm latuənu,
25 kən in təmən məmə, "Inu wək əm rəha Iərəmərə. Aupən ikin, nətik tikə kən etaulis. Məto
roiu əh, Uhgin təmol təwir ron io, kən nikin tagien məmə ekiləs nətik, kən io esaulis minən e
niganəmti netəmim."

Nagelo təmən-iarəp məmə Iesu otaiir

26 Nian Elisapet tinəpək-əpək minos məwig sikis, Uhgin təmahl-ipən rəhan nagelo, nərgin
u Kapriel, məmə in otuwin e nitən Kalili e taon kit, nərgin u Nasaret.
27 In təmos nəghatən kit matuwin rəha pətan kit itəm iərman təsuwinən əh mehm, məto
kinən rəkis məmə okos rəhan kətim kan mə rəha suah kit, nərgin u Josep. In mipi Kig Tefit
rat. Kən pətan əh, nərgin u Meri.
28 Kən nagelo təmuwin met-arəpən, kən mən kəm in məmə, "Təwir, Meri. Uhgin təmələhəu
rəhan nəwirən kəm ik, kən mətatig itəmlau min."
29 Məto Meri tinatəruru əfəməh nəghatən əh, kən nikin tinatəht pik məmə nipəti nəghatən
əh tahro.
30 Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, "Əsəginən, Meri, məto-inu Uhgin təmitəpun məmə
in otawte-in rəhan nəwirən kəm ik.
31 Kən inəh, ik onakəpəs-in məwig e nətim kit, kən miləs iərman. Kən onəkaun-in nərgin
məmə Iesu.
32 In otuwa etəm-iasol kən etəm kəike, kən okaun-in məmə Nəti Uhgin Ilis Agin. Kən
Iərəmərə Uhgin otol in tuwa Kig, tahmen-pən əm e tipin rat Tefit.
33 Kən in otərəmərə e noanol min rafin itəm koatisi-pən e Jekop, kən rəhan nərəmərəən
otatig lilin matuwin matuwin namnun tikə."
34 Kən Meri təmən-ipən kəm nagelo məmə, "?Oekahro min-nulan miləs suakəku kit okəmə
esətəu-pənən əh iərman?"
35 Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, "Narmin Rəha Uhgin otuwa matig lam, kən
nəsanənən rəha Uhgin Ilis Agin otəfətain ik. Kən inəh, suakəku onəkiləs, okaun-in məmə
in təmisi-pən o Uhgin, kən in Nəti Uhgin.
36 Kən iatən kəm ik məmə ik kit Elisapet tinəpək-əpək rəkis in nətin kit iərman, nat əpnapin
in tinipətaguihl rəkis. Kəmatən lan məmə pətaguihl itəm təseməkən, məto roiu əh tinəpəs
məwig sikis rəkis e nətin.
37 Natimnat min u tatətəu-pən nəghatən rəha Uhgin məmə, 'Uhgin titun nolən natimnat
rafin, kən nat kit təsiəkisən ron.' "
38 Kən Meri təmən-ipən məmə, "Əwəh, io pətan iolwək əm rəha Iərəmərə. Pəs in otol kəm
io nat naka itəm ik ninən rəkis." Kən nagelo təmapəs in, kən matuwin.

Meri təmaliwək matuwin məmə otətag Elisapet

39 Uarisig lan təsuwəhən, Meri təmiet iman ikin maliwək uəhai əm matuwin əpəh ikin e
nitot min e taon kit rəha nitən Jutia məmə otətag in kit Elisapet,

---

1:17: Mal 3:1; 4:5-6; Mat 17:11-13 **1:19:** Dan 8:16; 9:21 **1:27:** Mat 1:16,18 **1:31:** Aes 7:14; Mat 1:21-23
1:33: 2 Saml 7:12,13,16; Aes 9:7 **1:37:** Mat 19:26; Job 42:2; Jer 32:17

40 kən in təmuwɨn latuənu rəha Sekaraea, muwɨn imə matən təwɨr kəm Elisapet.
41 Kən e nian Elisapet təmətо nəghatən rəha Meri, suakəku un itəm tətatɨg əpəh e nərpɨn
təmaut, kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təmər e nɨki Elisapet.
42 Kən təmagət əfəməh məmə, "!Uhgɨn təmol təwɨr kəm ik taprəkɨs-in nɨpɨtan mɨn rafɨn, kən
in otol təwɨr kəm suakəku itəm onəkɨləs!
43 Ekɨsɨtunən məmə o naka Uhgɨn təmol təwɨr kəm io min-nulan məmə mama rəha
Iərəmərə rəhak təmuwa mətag io.
44 Iatən nəhlan mətо-inu e nian ematətо rəham nəghatən, kən suakəku un itəm tətatɨg əpəh
e nərpɨk təmagien maut.
45 Kən Uhgɨn otol təwɨr kəm ik mətо-inu nəmən nɨpahrienən e nəghatən itəm Iərəmərə
təməghat-in lam."

Napuən rəha Meri

46 Kən Meri təmən məmə,
"E nəmegəhən rafɨn rəhak, iatənwiwi Iərəmərə,
47 kən nɨkik tətagien pɨk o Uhgɨn Iosmegəh rəhak,
48 mətо-inu io pətan iolwək əm rəhan itəm io nat əpnapɨn əm, mətо nɨkin tatəht io.
Kən roiu ne matuwɨn, netəmim rafɨn okotən məmə Uhgɨn təmol təwɨr kəm io;
49 mətо-inu Uhgɨn u nəsanənən rəhan in iahgin,
in təmol nat pɨspɨs mɨn təwɨr pɨk agɨn kəm io,
kən nərgɨn in tasim.
50 Kən in tətasəkitun netəm mɨn u itəm koatɨsiai-in in, inu netəm rəha noanol mɨn aupən ikɨn
mətoarus-pa itəm rəha noanol mɨn kəsotaiirən əh.
51 In təmol nat pɨspɨs mɨn e nəsanənən e nelmɨn.
In təmahl-iarəp netəm kotausit e nətəlɨgən rəhalat.
52 In təmos-iəhau iərəmərə mɨn e rəhalat nərəmərəən,
kən in təmɨləs-ipər netəm mɨn u rəhalat nətəlɨgən teiuaiu.
53 Netəm itəm nəumɨs tatus ilat, in tətagwən ilat e nagwənən itəm təwɨr,
kən netəm rəhalat nautə tepət, in tətahl-iarəp ilat kən nat tɨkə e nelmɨlat.
54 Uhgɨn təmasitu e noanol mɨn rəha Isrel u rəhan iolwək mɨn,
kən təməsaluinən məmə otasəkitun
55 Epraham ne rəhan mɨn noanol,
matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə."
56 Kən Meri tətatɨg ilau Elisapet mətoarus-pən məwɨg kɨsɨl, kən in təmɨtəlɨg-pən mɨn əpəh
iman ikɨn.

Naiirən rəha Jon Baptais

57 Kən nian ətuatɨp rəha Elisapet tɨnuwa məmə otemək lan, kən təmɨləs nətɨn iərman.
58 Kən netəmim itəm kotatɨg iuəhkɨr ron ne rəhan mɨn noanol, kəmotətо namnusən əh
məmə Iərəmərə təmasəkitun mol təwɨr pɨk kəm in nəhlan, kən ilat kəmotuwa motol kitiəh
ilat min məmə okotagien kələh.
59 Nian suakəku əh tɨnos nian ilat eit, kən ilat kəmotuwa məmə okotəhg-ipən. Kən iuəhkɨr
kotaun-in nərgɨn məmə iahuni rəhan tata Sekaraea,
60 mətо rəhan mama tən məmə, "Kəpə. Okaun-in nərgɨn u məmə Jon."
61 Kən ilat kəmotən kəm in məmə, "?Tahro? Rəham kit noanol tɨkə itəm kotaun-in nərgɨn
əh Jon."
62 Kən kəmoatəghat e noanelmɨlat moatətapəh o Sekaraea məmə in tolkeike məmə otaun-
in-pən nərgɨn məmə pah.
63 Kən in təmətapəh o nat kit məmə in otəte rəkɨs nat kit lan, kən təmətе-pən məmə, "Nərgɨn
u Jon." Nian kəmotehm, narmɨlat təmiwɨg pɨk ron.
64 Kən e nian əm əh, namən tɨnəg-ətuatɨp, kən tɨnatəghat matənwiwi Uhgɨn.
65 Kən ilat rafɨn itəm kotatɨg iuəhkɨr kəmotəgɨn. Kən netəmim kəmotəghat-in natɨmnat
mɨn əh titəlau ikɨn mɨn rafɨn e narɨt mɨn nɨtən Jutia.
66 Kən netəmim rafɨn itəm kəmotətо namnusən əh, kən kəmoatətəlɨg-in əm, kəmoatətapəh
məmə, "?Suakəku əh, otuwa etəmim naka?" Kəmoatən min-nulan mətо-inu kəmotəplan əm
məmə nəsanənən rəha Iərəmərə tətatɨg lan.

Sekaraea təmən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm in

67 Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təmər e nɨki Sekaraea, tata rəha Jon, kən in təmən-iarəp
nəghatən itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm in. Kən təmən min-nulan məmə,
68 "Pəs kotənwiwi Iərəmərə, u Uhgɨn rəha netəm Isrel,

1:46: 1 Saml 2:1-10 **1:50:** Sam 103:13,17 **1:52:** Job 12:19; 5:11; Sam 147:6 **1:53:** Sam 34:10 **1:54:** Sam 98:3 **1:55:** Jen 17:7; Maeka 7:20 **1:59:** Jen 17:12; Lev 12:3; Luk 2:21

məto-inu in təmuwa məmə otasitu e rəhan min netəmim,
kən təməmki-rəkis ilat e nelmi tikimir min rəhalat.
69 In təmiləs-ipər iosmegəh təsanən itəm otosmegəh kitat,
in təmisi-pən e noanol rəha iolwək rəhan Tefit.
70 Kən in tahmen-pən əm e nəghatən u itəm Uhgin tinəmən rəkis kəm kitat e nəghatən rəha
ien min rəhan aupən.
71 In tinəmən-iəkis rəkis məmə otosmegəh kitat o tikimir min rəhatat ne netəmim rafin itəm
kotetəhau kitat.
72 In təmiləs-ipər iosmegəh əh məmə otasəkitun pipi rat min rəhatat,
kən təsaluinən rəhan nəghatən itəm in atip təmən e rəhan nəniəkisən rəha nasituən,
73 inu nəniəkisən itəm təmən kəm pipi rat Epraham.
74 In təmiləs-ipər iosmegəh əh məmə otosmegəh kitat,
kən miləs-irəkis kitat e nelmi tikimir min rəhatat,
məmə nian min rafin e nəmegəhən rəhatat,
kitat kotitun nol wəkən rəhan e niganəmti Uhgin, kən məsotəginən,
75 kən kitat okotasim, kən nəmegəhən rəhatat otətuatip e nian min rafin.
76 "Kən ik, nətik, okaun-in ik məmə ien rəha Uhgin Ilis Agin,
məto-inu ik onakaupən-in Iərəmərə məmə onəkol əpen-əpenə e rəhan suatip.
77 Ik onakən-iarəp kəm rəhan min netəmim məmə Uhgin otosmegəh ilat nian in otafəl rəkis
rəhalat təfagə rat min.
78 In otol məto-inu, in tətasəkitun kitat matol təwir kəm kitat.
E nasəkitunən rəhan, Kristo otuwa otat tahmen-pən e mitgar təmər e neai,
79 mətasiəgəpin kitat netəm koatatig e napinəpən ne əpəh ikin nimisən tatoh itəm ikin,
kən matit wir nelkitat e suatip rəha nəmə̇linuən."
80 Kən suakəku təmatepət e nipətin, kən narmin rəhan təsanən. Kən nian rafin in
tətatig əpəh ikin taruən-aruən ikin matəsahgin nian rəhan otuwa itəm otətuoun wək lan e
niganəmti netəm Isrel.

2

Naiirən rəha Iesu
(Mat 1:18-25)

1 E nian min əh, suah kit etəm Rom, nərgin u Sisa Okastas, in tatərəmərə nitən min rafin rəha
Rom. In təmələhəu lou kit tətatig məmə okafin rafin netəmim itəm koatatig rafin əh-ikin.
2 Inu nafinən netəmim itəm kəmaupən kol, kən Kuarinias in kapman rəha Siria.
3 Kən o nəghatən əh rəha nafinən, netəmim rafin kotəkəike moatitəlig-pən iməlat min ikin
itəm kəmotaiir ikin məmə okafin ilat, kən kəte rəkis nərgilat e naoa rəha kapman.
4 Kən Josep ne Meri kəmiaiet e nitən Kalili e taon kit, nərgin u Nasaret, mian əpəh nitən Jutia
e taon kit, nərgin u Petlehem, imə Kig Tefit aupən. Ilau kəmian ikin əh məto-inu Josep in
mipi Tefit rat.
5 Ilau Meri katian məmə okos nərgilau. Kinagətosig-in rəkis Meri məmə in otəpanətəu-pən
Josep, kən Meri in tinəpək-əpək-in rəkis suakəku kit.
6 Nian ilau əpəh Petlehem, kən nian rəha Meri tinuwa məmə otemək-in nətin.
7 Kən suakəku itəm in təmaupən maiir, in iərman. Kən təmalpin e nimə̇han, mələhəu-pən
e pokis kit itəm katələhəu-pən kras u nat megəh min kotagwən-pən ikin. Təmol min-nəhlan
məto-inu nimə tikə məmə okuapil ikin, kən ilau kətuapil əm əh e nimə rəha nat megəh min.

Iolwək e sipsip min ne nagelo min

8 Kən e nikali Petlehem, iolwək e sipsip min koatehm wir rəhalat sipsip min lapin.
9 Kən nagelo kit rəha Iərəmərə təmiet-arəpa olat, kən nəhag-əhagən asol rəha Iərəmərə
təmasiəgəpin ilat, kən kəmotəgin pik.
10 Məto nagelo təmən kəm ilat məmə, "Əsotəginən, məto-inu io iatuwa məmə ekos-ipinə
namnusən təwir kəm itəmat itəm otol niki netəmim kotagien pik, kən namnusən u in rəha
netəmim rafin.
11 Əpəh e taon rəha Kig Tefit, suakəku kit təmaiir-pa u-roiu. In Iosmegəh, kən in Kristo
itəm Uhgin təmən aupən məmə otahl-ipa otəmat, kən in Iərəmərə. 12 Inu nəmtətin rəhatəmat:
onəkotehm suakəku kəmalpin e nimə̇han, kən kələhəu-pən e pokis kətagwən-pən nat megəh
min ikin."
13 Kən roiu agin-əh min, nagelo min tepət kəmotiet-arəpa moatətul ilat min, moatənwiwi
Uhgin, moatən məmə,

1:68: Sam 72:18 **1:69:** Sam 18:2 **1:71:** Sam 106:10 **1:72:** Jen 17:7; Sam 105:8-9 **1:73:** Jen 22:16-17
1:75: Taet 2:12-14 **1:76:** Aes 40:3 **1:77:** Jer 31:34 **1:78:** Aes 60:1-2

14 "Katənwiwi Uhgɨn əpəh ilɨs ilɨs agɨn-əh e neai.
Kən əpəh ləhau e nətueintən u, netəmim itəm nɨki Uhgɨn tətagien olat, ilat okotatɨg e
nəməlinuən."

Iolwək e sipsip mɨn kəmotuwɨn motehm Iesu

15 Nian nagelo mɨn kəmotapəs iolwək e sipsip mɨn motɨtəlɨg-pən əpəh e nego e neai, kən
iolwək e sipsip mɨn kəmotən kəm ilat mɨn məmə, "Pəs kotuwɨn Petlehem motehm-tu nat əh
itəm Iərəmərə təmən kəm kitat."
16 Kəmotəruməhlin uəhai əm motuwɨn motehm Meri ne Josep ne suakəku itəm
kəmuələhəu-pən e pokis itəm kətagwən-pən nat megəh mɨn ikɨn.
17 Nian kəmotuwɨn motehm rəkɨs suakəku u, kən kəmotamnus-iarəp nəghatən rəha
suakəku u itəm kəmotos o nagelo.
18 Kən netəmim rafin itəm kəmotəto nəghatən əh rəha iolwək e sipsip mɨn, ilat kəmotaut,
narmɨlat təmiwɨg pɨk ron.
19 Məto Meri təmatos əm e nɨkin natɨmnat mɨn u rafin, matətəlɨg-in e nian mɨn.
20 Kən iolwək e sipsip mɨn kəmoatɨtəlɨg, moatɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn moatənwiwi in o
natɨmnat rafin itəm kəmotəto kən motehm, tahmen-pən əm e inu nagelo təmən-ipən mihin
kəm ilat.

Kəmaun-in nərgɨ Iesu.

21 Nian suakəku u tɨnos nian eit itəm təmaiir lan, kən kəhg-ipən in tatətəu-pən Lou rəhalat,
kən kaun-in nərgɨn məmə Iesu, nərgɨn u itəm nagelo təmən-ipən kəm Meri aupən ikɨn, nian
in təməsəpək-əpək-inən əh.

Josep ne Meri kəmialəs Iesu mian e Nimə Rəha Uhgɨn

22 Nian suakəku kit tətaiir, rəhan mama ne tata okuəike mioal sakrifais rəha naruətuəhən
tatətəu-pən Lou rəha Moses. Kən inəh, tɨnuwa ətuatɨp e nian rəha Josep ne Meri məmə okioal
nəhlan. Kən kialəs suakəku un mian əpəh Jerusalem məmə okioas-ipən kəm Iərəmərə.
23 Inu tatətəu-pən əsas Lou rəha Iərəmərə itəm təmən məmə, "Suakəku iərman mɨn itəm
kaupən katɨləs ilat, okəkəike katos-ipən ilat kəm Uhgɨn məmə rəhan."
24 Kən ilau kəmian Jerusalem o nat kit mɨn, məmə ilau okioas mak kəiu o iouen kəiu, kən
mohamnu matioas-ipən kəm Uhgɨn o naruətuəhən, tahmen-pən əm e Lou rəha Iərəmərə
tatən mihin.

Simeon təmehm Iesu

25 Kən inəh etəmim kit tətatɨg əh Jerusalem, nərgɨn u Simeon. Rəhan nəmegəhən in tətuatɨp
wɨr, kən nian rafin tatətəu-pən nəghatən rəha Uhgɨn. Kən in tatəsahgɨn nuwamən rəha Kristo
itəm otuwa mosmegəh netəm Isrel lan. Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təmuwa mərioah e nɨkin.
26 Narmɨn Rəha Uhgɨn tɨnən rəkɨs kəm in məmə otəsɨmɨsən mətoarus in otehm Kristo itəm
Iərəmərə təmən məmə in otahl-ipa.
27 Kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təməuhlin nɨkin məmə in otuwɨn e Nimə Rəha Uhgɨn. Kən Josep
ne Meri kəmialəs suakəku u Iesu mian e Nimə Rəha Uhgɨn məmə ilau okioal natɨmnat rafin
itəm Lou tatən.
28 Kən Simeon təməplan Iesu, kən təmɨləs məgəfəlin, kən matənwiwi Uhgɨn, mən-ipən
məmə,
29 "Iərəmərə, nəmol rafin rəham nəghatən o nəniəkɨsən kəm io, iolwək əm rəham.
Kən roiu, egəhan-in io məmə ekɨmɨs-ta e nəməlinuən,
30 məto-inu enəplan e nɨganəmtək suakəku u itəm otosmegəh netəmim.
31 Ik nəmol əpen-əpenə məmə in Iosmegəh, kən netəmim rafin okotəplan.
32 In otuwa nəhag-əhagən, kən otəgətun rəham suatɨp kəm Iaihluə mɨn,
kən netəmim okotɨləs-ipər rəham mɨn netəm Isrel o Iosmegəh əh."
33 Kən tata ne mama rəha suakəku u, narmɨlau təmiwɨg o nəghatən mɨn itəm Simeon
təmən lan.
34 Kən Simeon təməfak məmə nəwɨrən rəha Uhgɨn otuwɨn olau. Kən in təmən kəm Meri
itəm in mama rəha suakəku məmə, "Onakatehm, Uhgɨn təmɨtəpun məmə suakəku u otol
məmə netəmim tepət əpəh Isrel okoteiuaiu motorin, kən tepət mɨn okotər. Kən in otuwa
nəmtətin kit itəm netəmim tepət okotəghat rat lan məmə,
35 netəmim okotəplan nətəlɨgən mɨn e nɨki netəmim tepət. Kən ik Meri, nɨkim otɨtəgɨt
tahmen e suah kit təmaru nɨkim e naip asol."

Ana təmehm Iesu

2:14: Luk 19:38 **2:19:** Luk 2:51 **2:21:** Luk 1:31 **2:22:** Lev 12:1-8 **2:23:** Eks 13:2,12 **2:24:** Lev 12:8
2:30: Aes 52:10; Luk 3:6; Taet 2:11 **2:32:** Aes 42:6; 49:6; 52:10 **2:34:** Aes 8:14; Mat 21:42; 1 Pita 2:8

36 Kən pətaguihl kit əh-ikin tətatig, nərgin u Ana, kən in ien kit. In nəti Fanuel, etəmim
kit itəm təmisi-pən e noanol rəha Aser aupən ikin. Pətaguihl əh, rəhan nup tepət. Nian
təmatetəm-aluə əm, kən mətəu-pən rəhan iaguihl. Kən ilau kəmuan o nup sepin əm, kən
rəhan iaguihl təmimis.
37 Kən pətan u təmətatig əm nulan mətoarus-pa nian əh in tinuwa pətaguihl kit. Kən
roiu minos nup eiti-fo. Nian rafin in tətatig e Nimə Rəha Uhgin matəfak, inəh laulaugin ne
ehnaipən tatətuakəm mətapəs nagwənən matəfak kəm Uhgin.
38 Kən in təmuwa ikin əh e nian ətuatip itəm Simeon tatəghat-in suakəku əh. Kən pətaguihl
u tatənwiwi Uhgin ron, kən matəghat-in suakəku əh kəm netəmim rafin itəm kəmoatəsahgin
məmə Kristo in otikis netəm Isrel.*

Josep ne Meri kəmian Nasaret

39 Nian Josep ne Meri, ilau kəmioal natimnat rafin u itəm Lou rəha Iərəmərə təmən, kən
kəməhalitəlig-pən Kalili e taon Nasaret, imələhal ikin.
40 Kən suakəku təmatepət muwa məskasik, kən in tenatig tenatig wir, kən nian rafin
nəwirən rəha Uhgin təmərioah e rəhan nəmegəhən.

Etəm aluə Iesu əpəh e Nimə Rəha Uhgin

41 E nup min rafin, tata ne mama rəha Iesu katian Jerusalem məmə okotol lafet rəha
Nuhagego-inən.
42 Nian Iesu tinos nup tuelef, təmətəu-pən ilau məhaluwin əpəh ilis e lafet əh, tahmen-pən
əm e nolən rəha netəm Isrel.
43 Nian lafet tinol namnun, kən rəhan min kinotitəlig minoatuwin iməlat ikin, məto etəm
aluə Iesu in təməsətəu-pənən rəhan tata ne mama, in mətatig əm Jerusalem, məto ilau
kəməsiatunən.
44 Nikilau tatəht məmə kətah in tətaliwək ilat nimanin netəmim rəhalat, kən ilat
kəmotaliwək o nian apiəpiə kit. Kən ilau kəmuətuoun matueam-in o rəhalau min, ne
netəmim itəm kiatun ilat.
45 Məto nian ilau kəməsuehmən in, kən kəmiatəlig mueam-in mian Jerusalem.
46 Kəmueam-in nian kisil, kən muəplan e Nimə Rəha Uhgin, tatəpələh ilat iəgətun min
matətəlig-in ilat, kən matətapəh olat o natimnat neen.
47 Kən netəmim rafin itəm kəmotəto in, narmilat təmiwig pik o rəhan nitunən ne rəhan
nuhalpinən nəghatən min.
48 Kən nian rəhan tata ne mama kəmuehm, kən narmilau təmiwig pik ron. Kən rəhan
mama təmən-ipən kəm in məmə, “Nətik. ?Nəmahro mol min-nulan etimlau? !Əplan-tu!
Itimlau rəham tata nikitimlau təmət pik ik, kən iakatuegəs-in pik ik.”
49 Kən in təmən kəm ilau məmə, “?Natuegəs-in io o naka? ?Nakəsiatunən məmə io ekəkəike
mətatig e nimə rəha rəhak Tata?”
50 Məto ilau kəməsiatunən nipəti nəghatən itəm təmən kəm ilau.
51 Kən in təmətəu-pən ilau məhaleiuaiu məhaluwin əpəh Nasaret. Kən in təmatisiai-in ilau
matol nəwialau. Məto nian rafin rəhan mama tatətəlig-in natimnat rafin min əh e nikin.
52 Kən Iesu təmatepət e nipətin, kən rəhan nenatigən tatol iahgin, kən e nian min rafin,
Uhgin ne netəmim, nikilat tətagien əm ron.

3

Jon Baptais təmamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgin
(Mat 3:1-12; Mak 1:1-8; Jon 1:19-28)

1 Kən uarisig e natimnat min əh, etəm Rom, nərgin u Sisa Taepirias, in tatərəmərə nitən
min rafin rəha Rom. Kən e nian in təmatərəmərə mətoarus-pa nup fiftin, kən netəm-iasol
min neen koatol wək ilat min: inu Herot Antipas təmatərəmərə əpəh Kalili, ne pian Filip in
təmatərəmərə əpəh Ituria ne Trakonaetas, ne Lisanias təmatərəmərə əpəh Apilin, ne Pontias
Pailat u etəm Rom in kapman rəha Jutia.
2 Inu e nian ətuatip rəha Anas ne Kaeafas itəm ilau pris asol agin mil.
E nian əh, Jon nəti Sekaraea, itəm tinepət rəkis u-roiu, in təmətatig əpəh ikin taruən-aruən
ikin, kən Uhgin təmos-ipən nəghatən kit kəm in.
3 Kən in təmuwin mətan ikin min rafin iuəhkir o nəhau Jotan təmatamnus-iarəp nəghatən
rəha Uhgin. In təmən-ipən məmə netəmim okotəkəike motəuhlin məntaalat o nolən rat min

* **2:38:** Nəghatən u “Kristo in otikis netəm Isrel” rəhan suatip kəiu. Netəmim neen itəm kotatig e nian rəha Iesu, nikilat
təht məmə Kristo otiləs-irəkis netəm Isrel e nelmi tikimir min u netəm Rom. Məto nipətin asol məmə Kristo otikis netəm
Isrel o təfagə rat min rəhalat. **2:39:** Mat 2:23 **2:41:** Eks 12:24-27; 23:14-17; Dut 16:1-8 **2:51:** Luk 2:19 **2:52:**
1 Saml 2:26; Prov 3:4

rəhalat, kən motuwɨn o Uhgɨn, məmə in otafəl nolən rat mɨn rəhalat. Kən e nəmtətin kit, okol
baptais elat.
4 In tahmen əm e nəghatən rəha ien u Aesea itəm təmətə e naoa rəhan məmə, “Suah
kit tətaun əpəh ikɨn taruən-aruən ikɨn matən məmə, ‘Itəmat, otol əpen-əpenə o suatɨp rəha
Iərəmərə, kən motol rəhan suatɨp tətuatɨp.
5 Napin nəhau mɨn rafɨn okətouɨn wɨr, kən nɨtot mɨn ne narɨt mɨn rafɨn okos-iəhau, kən
suatɨp eko-eko mɨn okəg-ətuatɨp-ɨn, kən suatɨp itəm tapər-apər okəike kol təpiə.
6 Kən netəmɨm rafɨn okotehm suatɨp rəha Uhgɨn o nosmegəhən netəmɨm.’ ”
7 Kən e nian əh, netəmɨm tepət kəmotuwa o Jon məmə in otol baptais elat, məto in təmən-
ɨpən kəm ilat məmə, “!Itəmat nəkotahmen əm e sɨnek mɨn! !Nɨkitəmat otəsəhtən məmə
onəkotagɨm tənin nemə̈ha ne nalpɨnən rəha Uhgɨn itəm otuwa!
8 Otol natɨmnat neen itəm tatəgətun məmə nəmotapəs pahrien nolən rat mɨn kən motuwɨn
o Uhgɨn. Kən sotən atɨpən kəm itəmat e nausitən məmə itəmat nəkotətuatɨp əm məto-inu
itəmat noanol mɨn rəha Epraham. !Kəp! Inu nat əpnapɨn əm. Iatən kəm itəmat məmə nat
əpnapɨn kəpiel mɨn əm, məto Uhgɨn tɨtun nəuhlinən ilat kotuwa noanol mɨn rəha Epraham.
9 Kən inəh roiu ne, Uhgɨn tɨnətul matɨp rəkɨs məmə otahtɨl-pən nɨg əpəh e nəukətɨn. Kən
okəmə nɨg kit təsoe-inən noan itəm təwɨr, kən in otahtɨl mərakɨn-pən e nɨgəm.”
10 Kən nɨmanɨn netəmɨm kəmotətapəh o Jon məmə, “?Naka u itɨmat ekotəkəike motol?”
11 Kən Jon təmən kəm ilat məmə, “Okəmə rəham napən kəiu, os-ipən kit kəm suah kit itəm
rəhan tɨkə, kən okəmə nɨgam nagwənən tatɨg, os-ipən məsɨn kəm netəmɨm u nɨgɨlat tɨkə.”
12 Netəm neen rəha nosən məni rəha takɨs kəmotuwa məmə otol baptais elat, kən
kəmotətapəh o Jon məmə, “?Naka u itɨmat ekotəkəike motol?”
13 Kən Jon təmən-ipən kəm ilat məmə, “Sotosən məni o netəmɨm taprəkɨs-ɨn itəm tahmen
əm məmə onəkotos.”
14 Kən mopael mɨn neen kəmotətapəh mɨn, “?Kən tahro etɨmat? ?Naka u itɨmat ekotəkəike
motol?” Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Sotolən nəgɨnən kəm netəmɨm məmə, ‘Okəmə
nəsotos-ipamən məni, kən oekotol nahməən kəm itəmat.’ Kən sotolən nəgɨnən kəm netəmɨm
məmə, ‘Okəmə nəsotos-ipamən məni, kən oekotən-ipən kəm netəm-iasol məmə nəmotol nat
kit tərat.’ Nɨkitəmat otəkəike magien o nos ətuatɨpən nətouən rəhatəmat kən in əm un.”
15 Kən netəm mɨn əh koatəsahgɨn, kən nɨkilat tatəht Jon məmə kətah in Kristo itəm Uhgɨn
təmən məmə otahl-ipa.
16 Kən Jon təmuhalpɨn rəhalat nətəligən məmə, “Iatol baptais etəmat e nəhau, məto etəmɨm
kit tatuwa itəm rəhan nəsanənən ne nepətən taprəkɨs-ɨn io. Kən io ləhau agɨn, esahmenən
məmə ekuwa io slef kit rəhan o nolən rəhan wək.* Kən suah əh, in otol baptais etəmat e
Narmɨn Rəha Uhgɨn ne nɨgəm.
17 In tatətul matɨp o nehmən nolən rəha netəmɨm məmə otoor ilat, netəm kotəwɨr ne netəm
kotərat, tahmen-pən e etəm tətasum. Tatɨləs fok o nafəl rəkɨsən nuwɨgɨ noa wit məmə otos
nɨpətɨn itəm təwɨr. Netəmɨm itəm kotəwɨr kotahmen e nɨpətɨ wit, tatos ilat matuwɨn latuənu.
Məto netəmɨm itəm kotərat kotahmen-pən e nuwɨgɨ noa wit, tatərakɨn-pən ilat e nɨgəm asol
itəm tatuəp namnun tɨkə.”
18 Kən Jon təmamnus-iarəp namnusən təwɨr e nəghatən tepət məmə otiuw-pa nətəligən
rəha netəmɨm kotuwɨn o Uhgɨn.

Herot təmɨləs-ipən Jon Baptais e kalapus

19 E nian əh, Herot Antipas təmɨt-irəkɨs Herotias inu pətaguɨhl rəha pian, kən təmol
natɨmnat tepət itəm kotərat. Kən o nolən mɨn əh, Jon təmən əskasɨk məhai Herot Antipas
o nolən rat mɨn rəhan.
20 Kən Herot Antipas təmatɨg mol mɨn nolən rat kit mɨn taprəkɨs, inəh təmɨləs Jon muwɨn
mahtosɨg-ɨn e kalapus.

Jon təmol baptais e Iesu
(Mat 3:13-17; Mak 1:9-11)

21 Məto e nian Jon təməsuwɨnən əh e kalapus, kən in təmatol baptais e netəmɨm mɨn, kən
Iesu mɨn in təmuwa, kən Jon təmol baptais lan. Kən nian Iesu təmatəfak, Uhgɨn təmerəh e
neai,
22 kən Narmɨn Rəha Uhgɨn təmɨsɨ-pər matite, nɨpətɨn tahmen-pən e mak muwa məpələh-
pər e Iesu, kən nəwia Uhgɨn təmɨsɨ-pən e nego e neai matən məmə, “Ik netɨk keike, ekolkeike
pɨk ik, kən nɨkik tagien pɨk agɨn ron ik.”

3:3: Wək 13:24 **3:6:** Aes 40:3-5 **3:7:** Mat 12:34; 23:33 **3:8:** Jon 8:33,39 **3:9:** Mat 7:19 **3:12:** Luk 7:29

* **3:16:** Nəghatən ətuatɨp rəha Jon tatən məmə, “esahmenən məmə ekɨkɨs rəkɨs nol e rəhan put.” Wək u, in wək rəha slef.

3:16: Wək 13:25 **3:19:** Mat 14:3-4; Mak 6:17-18 **3:22:** Jon 1:32

Pipi rat mɨn rəha Iesu
(Mat 1:1-17)

23 Nian Iesu təmətuoun rəhan wək, rəhan nup tahmen-pən e tate. Netəmim nɨkilat tatəht
məmə in nətɨ Josep.
Kən Josep in nətɨ Heli,
24 Heli in nətɨ Matat,
Matat in nətɨ Lifae,
Lifae in nətɨ Melki,
Melki in nətɨ Janae,
Janae in nətɨ Josep,
25 Josep in nətɨ Matatias,
Matatias in nətɨ Amos,
Amos in nətɨ Neham,
Neham in nətɨ Esli,
Esli in nətɨ Nagae,
26 Nagae in nətɨ Mahat,
Mahat in nətɨ Matatias,
Matatias in nətɨ Semein,
Semein in nətɨ Josek,
Josek in nətɨ Jota,
27 Jota in nətɨ Joanan,
Joanan in nətɨ Resa,
Resa in nətɨ Serupapel,
Serupapel in nətɨ Sealtiel,
Sealtiel in nətɨ Neri,
28 Neri in nətɨ Melki,
Melki in nətɨ Ati,
Ati in nətɨ Kosam,
Kosam in nətɨ Elmatam,
Elmatam in nətɨ Er,
29 Er in nətɨ Josua,
Josua in nətɨ Eliesa,
Eliesa in nətɨ Jorim,
Jorim in nətɨ Matat,
Matat in nətɨ Lifae,
30 Lifae in nətɨ Simeon,
Simeon in nətɨ Juta,
Juta in nətɨ Josep,
Josep in nətɨ Jonam,
Jonam in nətɨ Eliakim,
31 Eliakim in nətɨ Melea,
Melea in nətɨ Mena,
Mena in nətɨ Matata,
Matata in nətɨ Natan,
Natan in nətɨ Tefɨt,
32 Tefɨt in nətɨ Jese,
Jese in nətɨ Opet,
Opet in nətɨ Poas,
Poas in nətɨ Salmon,
Salmon in nətɨ Nason,
33 Nason in nətɨ Aminatap,
Aminatap in nətɨ Atmin,
Atmin in nətɨ Ani,
Ani in nətɨ Hesron,
Hesron in nətɨ Peres,
Peres in nətɨ Juta,
34 Juta in nətɨ Jekop,
Jekop in nətɨ Aisak,
Aisak in nətɨ Epraham,
Epraham in nətɨ Tera,

3:23: Luk 4:22; Jon 6:42 **3:32:** Rut 4:17-22

Tera in nəti Nahor,
35 Nahor in nəti Seruk,
Seruk in nəti Rehu,
Rehu in nəti Pelek,
Pelek in nəti Eper,
Eper in nəti Sela,
36 Sela in nəti Kaenan,
Kaenan in nəti Apaksat,
Apaksat in nəti Sem,
Sem in nəti Noah,
Noah in nəti Lamek,
37 Lamek in nəti Metusela,
Metusela in nəti Inok,
Inok in nəti Jaret,
Jaret in nəti Mahalalel,
Mahalalel in nəti Kenan,
38 Kenan in nəti Enos,
Enos in nəti Set,
Set in nəti Atam,
kən Atam təmisi-pən e Uhgin.

4

Setan təmos-ipən-os-ipən kəm Iesu
(Mat 4:1-11; Mak 1:12-13)

1 Narmin Rəha Uhgin təmərioah e nəmegəhən rəha Iesu, kən e nian in təmisi-pən e nəhau Jotan, kən Narmin Rəha Uhgin təməghat-pən e niki Iesu məmə in otuwin əpəh ikin taruən-aruən ikin.
2 Kən e nian foti, Setan təmos-ipən-os-ipən kəm Iesu. E nian min rafin əh, in təməsagwənən, kən e namnun nian min əh, nəumis təmus wir in.
3 Kən Setan təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Okəmə ik Nəti Uhgin, ən-ipən kəm kəpiel u məmə otəuhlin muwa mol piret lan."
4 Kən Iesu təmuhalpin məmə, "Kəməte e Naoa Rəha Uhgin məmə, 'Netəmim okol kəsotatigən e nagwənən əm' "
5 Kən Setan təmit Iesu mian əpəh nitot əfəməh kit, kən roiu agin-əh min əm, təməgətun in e kantri min rafin e nətueintən, ne nəsanənən rəhalat,
6 kən təmən-ipən kəm in məmə, "Io ekələhəu-pinə e nelməm nərəmərəən e niməptən min, ne nautə rəhalat min rafin, məto-inu natimnat rafin əh tətatig e nelmək, kən ekitun negəhan-inən kəm etəmim pah itəm iakolkeike məmə ekos-ipən kəm in.
7 Məto okəmə ik onakəfak kəm io, kən natimnat rafin min u, okotuwa rəham."
8 Kən Iesu təmuhalpin rəhan nəghatən məmə, "Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, 'Onəkotəfak əm kəm rəhatəmat Iərəmərə Uhgin, kən in əm, onəkotol əm rəhan nətəligən.' "
9 Kən Setan təmit in minuwin əpəh Jerusalem e nətuei nimə əpəh ilis agin e Nimə Rəha Uhgin. Kən təmən-ipən kəm in məmə, "Okəmə ik Nəti Uhgin, kən iwig ukin-u,
10 məto-inu kəməte-pən e Naoa Rəha Uhgin məmə, 'In otahl-ipa nagelo min rəhan okotuwa motehm wir ik,'
11 kən təməte-pən məmə, 'Okotiləs ik ilis e nelmilat məmə onəkəsorinən nelkəm e kəpiel.' "
12 Kən Iesu təmuhalpin rəhan nəghatən məmə, "Naoa Rəha Uhgin tatən min məmə, 'Okol nəkəsotos-ipən-os-ipənən kəm rəhatəmat Iərəmərə Uhgin məmə otol nat kit, kən məmə onəkotəplan məmə in tətatig itəmat min, o kəp.' "
13 Kən nian Setan tinol namnun rafin nos-ipən-os-ipənən rəhan, in təmagim muwin isəu o Iesu matəsahgin məmə nian wir kit min rəhan otəpanuwa min.

Iesu təmətuoun rəhan wək əpəh Kalili
(Mat 4:12-17; Mak 1:14-15)

14 Kən Iesu təmitəlig-pən Kalili, kən nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin təmərioah e nəmegəhən rəhan. Kən kəmamnus-amnus in titəlau e niməptən əh.
15 Kən Iesu təməgətun e nimə rəha nuəfiminən min, kən netəmim rafin koatənwiwi in.

3:36: Jen 11:10-26 **3:38:** Jen 4:25-26 **4:4:** Dut 8:3 **4:8:** Dut 6:13 **4:11:** Sam 91:1,12 **4:12:** Dut 6:16; 1 Kor 10:9 **4:13:** Hip 2:18; 4:15

Netəm Nasaret
kəmotapəs Iesu
(Mat 13:53-58; Mak 6:1-6)

16 Kən Iesu təmuwa Nasaret, ikin əh in təmepət ikin aupən. Kən e nian rəha Sapat, in
təmuwin e nimə rəha nuəfiminən tahmen əm məmə in təmatol mihin nian min. Kən in
təmətul məmə otafin Naoa Rəha Uhgin,
17 kən kəmos-ipən naoa itəm kəmaiu-aiu rəha ien u Aesea. Kən in təmurapik itəm Aesea
təməte-pən tatən nəhlan məmə,
18 "Narmin Rəha Uhgin tətatig lak məto-inu təmitəpun io məmə ekən-iarəp namnusən
təwir kəm ian-rat min. Kən təmahl-ipa io məmə ekuwin mən-ipən kəm netəm kotatig e
kalapus məmə ekikis ilat, kən mahl-iarəp ilat, kən mən-ipən kəm iganəmtin əpis min məmə
okotehm min nat. Kən təmahl-ipən io məmə ekuwin mikis nikin rat min itəm kotatig e
nelmin netəm pisin, itəm koatol tərat kəm ilat,
19 kən mən-iarəp məmə nian tinuwa rəkis məmə Iərəmərə otəgətun rəhan nəwirən kən
mosmegəh netəmim."
20 Təmafin rəkis naoa un, kən maiuaiu min mos-ipən titəlig-pən o etəm tatehm wir naoa
min, kən təməpələh məmə otəgətun netəmim. Kən niganəmti netəmim rafin e nimə rəha
nuəfiminən təmatətul əm lan.
21 Kən in təmatəghat kəm ilat matən min-nulan məmə, "Roiu agin e nian itəm nakoatətəlig
lan e Naoa Rəha Uhgin, Uhgin tatol əp nəghatən min əh məmə tinatuwa otol nipahrienən."
22 Netəmim rafin koatənwiwi in, kən narmilat tatiwig o nəghatən wir min itəm tatən, kən
motən kəm ilat min məmə, "?Nəti Josep u, o kəp?"
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Ekitun məmə onakoatən nəghatən oas u kəm io
u tatən min-nulan məmə, 'Tokita, ol-wir atip-tu nipətim,' u nipətin məmə, 'Natimnat min əh
itəm katən məmə nəmol rəkis ilat əpəh Kapaneam, təwir məmə nakuwa mol min ilat ikin-u
imam ikin.'
24 Nipahrienən, iakatən kəm itəmat məmə netəmim okol kəsotisiai-inən ien kit itəm təmisi-
pən elat.
25 E nian rəha Elaija, nuhuən təməsəfikən mos nup kisil ne məwig sikis, kən nəumis
təman ikin min rafin nagwənən təmikə. Kən ekən nipahrienən kəm itəmat məmə, e nian
əh, nəutahlimis tepət ikin-u Isrel,
26 məto Uhgin təməsahl-ipənən Elaija məmə otuwin masitu elat. Kəp. In təmahl-ipən
məmə otasitu əm e nəutahlimis kit əpəh ikin Saeton e taon Sarefat, kən pətan u in Iaihluə
kit.
27 Kən e nian rəha ien Elisa, netəmim tepət kəmotatig Isrel itəm kəmoatos nimisən rəha
nuwigitəm u leprosi, kən Elisa təməsol-wirən kit ne. Məto in təmol-wir əm Neman u etəm
Siria, Iaihluə kit."
28 Kən e nian netəmim e nimə rəha nuəfiminən kəmotəto nəghatən əh, nemə̈ha təmol pik
ilat.
29 Kən kəmotəruapik kətul motaskəlim Iesu, motiləs motiet e taon, motuwin əpəh lekiəkis
e nikali taon məmə okotərakin-iarəp.
30 Məto Iesu təmaliwək əm miet ilugin-in ilat minatuwin.

Iesu təmahl-iarəp narmin rat e etəmim kit
(Mak 1:21-28)

31 Kən Iesu təmeiuaiu muwin əpəh Kapaneam, taon kit min rəha Kalili. Kən e nian rəha
Sapat, in təmatəgətun netəmim.
32 Kən netəmim itəm kəmoatəto rəhan nəgətunən, narmilat təmiwig pik ron məto-inu
rəhan nəghatən təfigəm, nepətən əh-ikin.
33 Kən in əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən, kən suah kit əh-ikin itəm narmin rat kit tətatig
lan. Kən in təmagət əfəmə̈h məmə,
34 "!Ei, Iesu etəm Nasaret! ?Tahro? ?Nəmatuwa məmə onakərəkin itimat? Ekitun rəkis ik.
!Ik Etəm Asim rəha Uhgin!"
35 Məto Iesu təməghat əskasik lan məmə, "!Ahh, sagətən! !Iet magim e suah un!" Kən
narmin rat əh təmol suah un tiet morin-pən e niməptən ilugin-in ilat, kən in təmiet magim
lan, məto təməsərəkinən suah un.
36 Kən netəmim rafin ikin əh, narmilat təmiwig kən moatən-ipən kəm ilat min məmə, "!Ei!
?Nəgətunən naka u? Suah əh, in tatəghat əskasik e narmin rat min e nəghatən rəha nepətən
ne nəsanənən, kən ilat koatiet e netəmim."
37 Kən namnusən rəha Iesu təmaiu mitəlau e nitən əh.

4:19: Aes 61:1,2 **4:22:** Luk 3:23; Jon 6:42 **4:24:** Jon 4:44 **4:25:** 1 King 17:1,7 **4:26:** 1 King 17:8-16 **4:27:** 2 King 5:1-14 **4:32:** Mat 7:28-29

Iesu təmol-wir netəmim tepət
(Mat 8:14-17; Mak 1:29-34)

38 Iesu təmətul kən miet e nimə rəha nuəfiminən muwin əpəh e nimə rəha Saimon.* E nian
əh, uhu Saimon tatimis tatətəp-ətəp asol, kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə otol-wir.
39 Kən Iesu təmətul-pən iuəhkir ron məghat əskasik kəm nətəp-ətəpən, kən nətəp-ətəpən
təmikə. Kən roiu agin-əh min əm, pətaguihl u təmətul minatol nagwənən nigilat.
40 Nian mit tiniwig rəkis,† netəmim kəmotos netəmim rafin itəm koatimis e nimisən pisin
pisin min moatuwa o Iesu. Kən təmələhəu-pən nelmin elat kitiəh kitiəh, kən ilat rafin
kəmotəmegəh.
41 Kən iərmis min kəmotiet motagim e netəmim tepət motagət əfəməh məmə, "! Ik Nəti
Uhgin!" Məto Iesu təmagət əskasik elat mahtosig-in ilat o nəghatən məto-inu ilat kotitun
məmə in Kristo itəm Uhgin təmahl-ipa.
42 Kən kəmən lawigin, Iesu təmiet ikin əh muwin əpəh ikin kit itəm netəmim kotikə ikin.
Məto netəmim kəmoteam-in, kən nian kəmotehm, kən kəmotuwa ron motalkut məmə
okotən-iəhau məmə in otəsagimən mapəs ilat.
43 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Kəp. Io ekəkəike muwin latuənu pisin min neen,
mən-iarəp namnusən təwir rəha nərəmərəən rəha Uhgin, məto-inu Uhgin təmahl-ipa io
məmə ekol mihin."
44 Kən in təmatuwin mətan nitən Jutia matən-iarəp nəghatən rəha Uhgin e nimə rəha
nuəfiminən min.

5

Aposol min itəm Iesu təmaupən maun-in ilat
(Mat 4:18-22; Mak 1:16-20)

1 Nian kit, Iesu təmatətul e nikali nəhau asol, nərgin u Lek Kalili.* Kən nimanin netəmim
kəmotuwa kətul kitəlau lan məmə okotəto nəghatən rəha Uhgin.
2 Kən in təmehm pot kəiu itəm netəm rəha niuwən nəm kəmotapəs katuəməhl e noa
niməkləkil, məto-inu ilat kotaikuas e rehalat net min.
3 Kən Iesu təmər e pot rəha Saimon†, kən in təmətapəh o Saimon məmə otiuw-iarəp pot tuwin
ihluə məsin. Nian Saimon təmətig-iarəp pot, kən Iesu təməpələh lan matəgətun netəmim.
4 Nian Iesu təməghat rəkis kəm netəmim, kən mən-ipən kəm Saimon məmə, "Saimon,
otasuə kotuwin əpəh lokamnim, kən nakotərakin rəhatəmat net məmə nakotos nəm neen."
5 Kən Saimon təmən məmə, "Etəm-iasol, lapin itimat emotalkut pik o nat u mətoahgin-pa
tinian, məto eməsotosən nəm kit ne. Məto ik ninən min məmə okotuwin, kən tol nəhlan, pəs
okotuwin min motərakin rəhatimat net min."
6 Kən e nian kəmotol min-nəhlan, kəmotos nəm tepət tepət e rəhalat net, kən net min
rəhalat kəmotər kasis wir e nəm min, kən net min kinotətuoun minotəhap-əhap.
7 Kən ilat kəmotaun-in-pən ilat min neen e pot kit min məmə okotuwa kasitu elat. !
Kən kəmotuwa kəmki-pən nəm e pot kərən mil kuər mərioah e nəm, iuəhkir əm pot mil
kətuamnim!
8 Nian Saimon Pita təmehm nat u, kən təmisin-pən nulin o Iesu e nisiaiiən matən məmə,
"!Iərəmərə, uwin isəu ron io məto-inu, io esahmenən, io iol təfagə rat!"
9 In tatəghat min-nulan məto-inu in ne netəm min əh e pot mil, kəmotaut pik narmilat
tiwig o nəm min itəm kotepət pik nəhlan.
10 Kən Jemes ne Jon, nəti Sepeti mil itəm kətəhalol wək iləhal Saimon, ilau min kəmuaut
pik narmilau tiwig o nəm min u.
Məto Iesu təmən-ipən kəm Saimon məmə, "Əsəginən. Ik etəmim rəha niuwən nəm, məto
roiu əh matuwin, ik onakiuw-pa netəmim."
11 Kən e nian ilat kəmotiuw-par rəhalat pot min, kən moatapəs natimnat rafin motuarisig-
in əm Iesu, kən motuwa rəhan min netəmim.

Iesu təmol-wir etəm tatos nimisən u leprosi‡
(Mat 8:1-4; Mak 1:40-45)

---

* **4:38:** Nian min neen, kətaun-in Saimon Pita məmə, "Saimon," kən nian neen, kətaun-in məmə, "Pita." † **4:40:** Lou tatən məmə etəmim ko təsiləsən etəm tatimis e nian rəha Sapat. Məto nian mit tiniwig rəkis, kən Sapat tinol namnun, kən netəmim kotitun niləsən netəmim. **4:41:** Mat 8:29; Mak 3:11-12 **4:44:** Mak 1:35-39; Mat 4:23 * **5:1:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Lek Kenesaret" u nərgin kit min rəha Lek Kalili. **5:1:** Mat 13:1-2; Mak 3:9-10 † **5:3:** Inu Saimon Pita. **5:5:** Jon 21:3-8 **5:11:** Mat 19:27 ‡ **5:11:** E Naoa Rəha Uhgin, nəghatən u "leprosi" tatəghat-in nimisən pisin pisin min rəha nuwigitəm. Nimisən min u tatərəkin nuwigitəm, kən Lou rəha Moses tatən məmə suah kit itəm təmos nimisən nəhlan, in tamkimik e niganəmti Uhgin. Afin Levitikas itəm tepət 13-14.

12 Nian Iesu təmətaliwək e taon kit, suah kit itəm tatos nɨmɨsən u leprosi təmaliwək
muwa. Nɨmɨsən u leprosi təmɨrəfin nɨpətɨn. Kən nian in təmehm Iesu, təmeiuaiu mɨsɨn-pən
nɨpɨnəgɨn e nɨsɨp matos-ɨpən nɨsiaiiən kəm in, kən in təmətasək matəkəike ron matən məmə,
"Iərəmərə, okəmə nakolkeike, kən nəkɨtun nol-wɨrən io, kən mafəl rəkɨs namkɨmɨkən lak."
13 Kən Iesu təməg-əfəməhin-pən nelmɨn mələhəu-pən lan mən məmə, "Əwəh. Iakolkeike. !
Əwɨr-ta!" Kən roiu agɨn-əh əm, nɨmɨsən u leprosi təmagɨm mɨkə lan.
14 Kən Iesu təmən-iəhau məmə otəsən-iarəpən natɨmnat mɨn u kəm netəmim, məto in
təmən-ɨpən kəm in məmə, "Uwɨn mehm pris kit pəs in otehm məmə nɨpətɨm tɨnol min-nulan,
kən os-ɨpən sakrifais kəm Uhgɨn itəm Lou rəha Moses təmən o suah kit itəm rəhan leprosi
tatɨkə, kən netəmim okotɨtun məmə nɨpahrienən nɨnəwɨr, kən rəham namkɨmɨkən tɨnɨkə."
15 Məto namnusən rəha Iesu tatiet matuwɨn ikɨn mɨn rafin, kən nɨmanin netəmim
kəmotuwa məmə okotətəlɨg-in rəhan nəgətunən kən məmə in otol-wɨr nɨmɨsən mɨn rəhalat.
16 Məto nian tepət, tatuwɨn ikɨn taruən-aruən ikɨn, in pɨsɨn əm, məmə otatəfak.

Iesu təmol-wɨr etəm nɨpətɨn məsɨn təmɨmɨs
(Mat 9:1-8; Mak 2:1-12)

17 Nian kit, Iesu təmatəgətun əpəh imə e nimə kit, kən Farisi mɨn, ne iəgətun mɨn rəha
Lou, ilat əh-ikɨn koatəpələh, kəmotɨsɨ-pən əpəh latuənu mɨn e nɨtən Kalili, ne nɨtən Jutia, ne
taon Jerusalem. Kən nəsanənən rəha Iərəmərə tətatɨg o Iesu məmə in otol-wɨr netəmim u
koatɨmɨs.
18 E nian əh, netəmim neen kəmotɨləs suah kit motuwa itəm tətapɨl əm e nɨmɨtɨwɨn rəhan
məto-inu nɨpətɨn məsɨn təmɨmɨs. Kən ilat kotolkeike məmə okotɨləs motələhəu-pən e nelkɨ
Iesu.
19 Məto ilat kotəruru nuwɨnən imə məto-inu netəmim tepət əh-ikɨn. Kən kəmotuwɨn
əpəh ilɨs e nimə motos-irəkɨs nəhgɨ nimə məsɨn,§ kən motəhlman-əhlman suah un tatite e
nɨmɨtɨwɨn rəhan muwɨn iuəhkɨr əm o Iesu.
20 Nian Iesu təmehm rəhalat nahatətəən, kən təmən məmə, "Iolɨk. Rəham nolən rat mɨn,
io emos-irəkɨs."
21 Kən iəgətun mɨn rəha Lou ne Farisi mɨn nɨkilat təht məmə, "?Etəmim naka u tatəghat
ausit məmə in Uhgɨn? Uhgɨn əm in tɨtun nos-irəkɨsən nolən rat mɨn rəha netəmim."
22 Iesu in tɨtun əm rəhalat nətəligən, kən in təmən-ɨpən kəm ilat məmə, "?Tahro nakoatətəlɨg
min-nulan?
23 ?Naka in tɨmətɨg məmə ekən, 'Ekos-irəkɨs rəham tefagə rat mɨn,' o 'Ətul maliwək'?
24 Kən roiu onəkotehm məmə Nəti Etəmim tatos nepətən o nos-irəkɨsən təfagə rat mɨn
ikɨn-u e nətueintən." Kən in təmən kəm suah u tatɨmɨs məmə, "Ətul, mɨləs rəham nɨmɨtɨwɨn
maliwək matuwɨn imam ikɨn."
25 Kən roiu agɨn-əh mɨn, suah u təmətul mɨləs rəhan nɨmɨtɨwɨn mɨnataliwək matənwiwi
Uhgɨn mɨnatuwɨn.
26 Kən ilat rafin kəmotaut pɨk ron narmɨlat tɨwɨg, kən moatənwiwi nərgɨ Uhgɨn, kən
motasɨəp kən moatəgɨn məsɨn moatən məmə, "Nəman, roiu kitat kəmotehm nat pɨspɨs agɨn."

Iesu təmaun-in Lifae
(Mat 9:9-13; Mak 2:13-17)

27 Uarisɨg e natɨmnat mɨn u, Iesu təmiet maliwək matuwɨn, kən in təmehm suah kit itəm
tatos məni rəha takɨs, nərgɨn u Lifae, tatəpələh ikɨn katətou takɨs ikɨn. Kən Iesu təmən-ɨpən
kəm in məmə, "Wa, muarisɨg-in io muwa rəhak etəmim."
28 Kən in təmapəs natɨmnat mɨn rafin rəhan, mətul muarisɨg-in Iesu.
29 Kən Lifae təmol nagwənən asol kit rəha Iesu əpəh e rəhan nimə. Kən netəmim tepət itəm
koatos məni rəha takɨs, ne netəmim əpnapɨn mɨn kəmotuwa moatəpələh kələh ilat min ilat
məmə okotagwən.
30 Kən Farisi mɨn ne netəmim neen mɨn rəhalat itəm iəgətun mɨn rəha Lou, nɨkilat
təsagienən kən moatən-ən kəm netəmim rəha Iesu məmə, "?Tahro itəmat nakotagwən kələh
əm itəmat netəmim itəm koatos məni rəha takɨs ne netəm nol təfagə rat?"
31 Kən Iesu təmən-ɨpən kəm ilat məmə, "Etəmim itəm in təsɨmɨsən, təsuwɨnən mehm tokita.
Məto etəm tatɨmɨs, in otəkəike muwɨn mehm tokita.
32 Io eməsuwamən məmə ekaun-in netəm itəm nɨkilat təht məmə kotətuatɨp rəkɨs məmə
okotəuhlin nətəligən rəhalat o nolən tərat mɨn itəm koatol. Məto emuwa məmə ekaun-in
netəm kotərat məmə okotəuhlin rəhalat nətəligən."

5:14: Lev 14:1-32 § **5:19:** E nian əh, kəmol nəhgɨ nimə neen e tael. Kən netəm mɨn u kəmotos-irəkɨs tael mɨn neen məmə otol kuhal tahmen e suah u itəm in tatɨmɨs. **5:20:** Aes 43:25; Luk 7:48 **5:24:** Jon 5:8 **5:30:** Luk 15:1-2

Nolən rəha napəsən nagwənən o Uhgin
(Mat 9:14-17; Mak 2:18-22)

33 Kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Netəmim rəha Jon Baptais, nian rafin koatapəs
nagwənən kən katəfak kəm Uhgin, kən netəmim rəha Farisi min koatol əm nat kitiəh, məto
rəham netəmim min kotagwən əm katilpin. ?Tahro?”
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Nian itəmat nəkoatol nagwənən rəha etəmim
itəm təmol əm marit, məto nakotən kəm rəhan min məmə okotəkəike motapəs nunən
nagwənən, o kəp? !Kəp!
35 Məto nian tatuwa itəm netəmim okotiləs-irəkis suah u itəm təmol əm marit motiləs kan
isəu o rəhan min netəmim. Kən e nian əh inəh, ilat okotapəs nagwənən lan.”*
36 Kən Iesu təmuəh min nimaa nəghatən kit tol min-nulan məmə, “Okol suah kit təsosən
napən wi rəhan məhap məsin, kən məhl-pən e napən oas məmə otəhlosig-in itəm təmerəh.
Məto okəmə tatol nəhlan, kən otərəkin rəhan napən wi, kən napən wi məsin okol təsəhl-pən
wirən ilau napən oas.
37 “Kən okol suah kit təsosən wain wi miuw-pən e pətəl oas u təskasik, pətəl itəm kəmol e
nuwigi nəni.† Okəmə suah kit tatol min-nəhlan, kən wain wi otahləpik kən mol pətəl oas in
otasis kən mimerəh mahtiperəh, kən wain in otaiu meləg, kən pətəl min, in otərat.
38 Məto wain wi okəkəike kiuw-pən e pətəl wi.
39 Kən etəmim itəm təmənim wain oas rəkis, in təsolkeikeən məmə otənim min wain wi,
məto-inu in otən məmə, ‘Wain oas in təwir.’ ”

6

Netəmim rəha Iesu kəmoatəhl wit e nian rəha Sapat
(Mat 12:1-8; Mak 2:23-28)

1 Nian kit e Sapat, Iesu ne rəhan min netəmim kəmotaliwək motuwa e nasumən min rəha
wit, nat kit tahmen e rais, kən rəhan min netəmim kəmotəhl wit neen motawig rəkis niwin,
kən moatun. 2 Məto Farisi min neen koatən məmə, “!Ei! Nian u-roiu in Sapat, kən nolən u
nəkoatol tatətgəhl Lou. ?Tahro itəmat nəkoatol min-nəhlan?”
3 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Itəmat nəsotafinən e Naoa Rəha Uhgin, natimnat
min əh itəm Kig Tefit təmol aupən? In ne rəhan min netəmim, nəumis təmus ilat.
4 Kən in təmuwin imə e nimə tapolən rəha Uhgin, təmos piret u itəm pris min kinotos-ipən
rəkis kəm Uhgin. Kən Lou tatən məmə pris min əm kotitun nunən, məto Tefit təmun kən
mos-ipən neen kəm rəhan min netəmim məmə okotun.”
5 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io, Nəti Etəmim, ekatərəmərə e nian rəha Sapat.”

Iesu təmol-wir etəmim e nian rəha Sapat
(Mat 12:9-14; Mak 3:1-6)

6 Kən e nian pisin kit min rəha Sapat, Iesu təmuwin əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən,
matəgətun netəmim. Kən ikin əh, suah kit əh-ikin nelmin matip təmimis, təsəg-ətuatip-inən.
7 Kən iəgətun min rəha Lou, ne Farisi min, ilat koatalkəlik məmə okotehm-tu Iesu məmə
otol-wir suah u e nian rəha Sapat, pəs ilat kotitun nənən məmə Iesu təmətgəhl Lou.
8 Məto Iesu təmitun əm rəhalat nətəligən, kən təmən-ipən kəm suah u itəm nəlmin təmimis
məmə, “Wa, mətul aupən e niganəmti netəmim rafin.” Kən təmuwin mətul-pən əh aupən.
9 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iakolkeike məmə ekətapəh-in nat kit otəmat. ?
Tahro? ?E nian rəha Sapat, nolən naka in tətuatip e Lou məmə okol, okol nat wir, o okol
nat tərat? ?Okosmegəh etəmim, o okohamnu etəmim?”
10 Kən təmisilu ilat rafin mitəlau, kən təmən-ipən kəm etəm nelmin təmimis məmə, “Əg-
ətuatip-in nelməm.” Kən suah əh təməg-ətuatip-in nelmin, kən nelmin təməwir.
11 Məto netəm min əh, nikilat tinərat pik agin, kən kinoatəghat-əghat kəm ilat min məmə
okotahro e suah əh Iesu.

Iesu təmitəpun tuelef aposol min rəhan
(Mat 10:1-4; Mak 3:13-19)

12 Kən e nian min əh, Iesu təmuwin əpəh ilis e nitot məmə otəfak, kən in təmətatig matəfak
kəm Uhgin e nian əh mətoarus tian.
13 Kən tinian, təmaun-in rəhan min netəmim məmə okotuwa kehm. Kən təmitəpun rəkis
tuelef, maun-in nərgilat məmə aposol min.

5:34: Jon 3:29 * **5:35:** “Etəmim itəm təmol əm marit” tatəpsen-pən Iesu, kən “rəhan min netəmim” tatəpsen-pən netəmim min rəha Iesu. † **5:37:** E nian əh, kəmol pətəl rəha wain e nuwigi nəni. Pətəl wi in timətmətig o nahgigən. Məto pətəl oas in təskasik kən okol təsahgigən. Nian nahui krep tatuwa matol wain, kən nahgin tətahləpik pətəl tətasis. **6:1:** Dut 23:25 **6:2:** Jon 5:10 **6:3:** 1 Saml 21:1-6 **6:4:** Lev 24:5-9

14 Nərgɨ aposol mɨn u tol min-nulan: Saimon itəm Iesu təmaun-in nərgɨn wi məmə Pita,
ne pian Antru, ne Jemes ne Jon, ne Filip, ne Patolomiu,
15 ne Matiu, ne Tomas, ne Jemes nəti Alfeas, ne Saimon u kətaun-in məmə Selot,*
16 ne Jutas nəti Jemes, ne Jutas Iskariot itəm təmegəhan-in-pən Iesu kəm rəhan mɨn tɨkɨmɨr
mɨn.

Iesu təməgətun netəmim kən mosmegəh netəmim itəm kəmoatɨmɨs
(Mat 4:23-25)

17 Kən Iesu ne rəhan aposol mɨn kəmotiet e nɨtot u moteiuaiu motuwa motatɨg e nɨtən
iəməhl ilat rəhan netəmim tepət, ne nɨmanin netəmim tepət mɨn kəmotɨsɨ-pən nɨtən Jutia,
ne Jerusalem, ne nɨkalkal nɨtəhəɨ ikɨn Taea ne Saeton.
18 Ilat kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Iesu kən məmə in otol-wɨr nɨmɨsən mɨn
rəhalat. Kən in təmol-wɨr netəmim itəm narmɨn rat mɨn kəmoatərəkɨn ilat.
19 Kən netəmim itəm kəmotətul moatɨtəlau lan, kəmotalkut məmə okotek məto-inu
nəsanənən tatɨsɨ-pən lan matol-wɨr ilat rafɨn.

Nagienən ne nəratən
(Mat 5:1-12)

20 Kən Iesu təmasɨpən mehm rəhan mɨn netəmim, kən tən-ipən kəm ilat məmə,
"Itəmat u ian-rat mɨn, nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien. In nəwɨrən pahrien məto-inu, itəmat
netəmim rəha Uhgɨn, kən in tatərəmərə etəmat.
21 Itəmat itəm nakoteam-in nagwənən əh-roiu, nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien. In nəwɨrən
pahrien məto-inu, onəkotən məmə, 'Əwəh, tahmen.'
Itəmat itəm nakotasək əh-roiu, nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien. In nəwɨrən pahrien məto-inu
onəkotalah.
22 Nakoatatɨg e nəwɨrən pahrien nian netəmim koatetəhau itəmat, kən kəsegəhan-inən
itəmat məmə onəkotol natɨmnat kitɨəh itəmat mɨn ilat, kən katən rat itəmat, kən
katərəkɨn-rəkɨn nərgɨtəmat məmə itəmat rəha iərmɨs mɨn, kən ilat koatol nolən mɨn
əh kəm itəmat məto-inu io Nəti Etəmim, kən itəmat rəhak mɨn.
23 "E nian mɨn əh, otagien, kən motətɨp-ətɨp e nagienən məto-inu nətouən asol rəhatəmat
rəha natɨmnat mɨn əh tətatɨg əpəh e nego e neai. Nɨkitəmat otagien məto-inu tɨpilat mɨn
kəmoatol nolən kitɨəh əm kəm ien mɨn aupən ikɨn.
24 "Məto, kəsɨ, nahmməən asol otuwa otəmat itəm rəhatəmat nautə tepət roiu məto-inu,
nɨnotos rəkɨs nagienən rafɨn itəm onəkotos.
25 Kəsɨ, nahmməən asol otuwa otəmat itəm nakotagwən pɨk moatəto təwɨr lan əh-roiu məto-
inu, nəumɨs otəpanus itəmat.
Kəsɨ, nahmməən asol otuwa otəmat itəm nakotalah əh-roiu məto-inu, nəpanotasək
onəkotasək agɨn.
26 Kəsɨ, nahmməən asol otuwa otəmat nian netəmim koatɨləs-ipər nərgɨtəmat məto-inu, tɨpilat
mɨn kəmotɨləs-ipər mɨhɨn nərgɨ ien eiueiuə mɨn aupən ikɨn."

Otolkeike rəhatəmat
tɨkɨmɨr mɨn
(Mat 5:38-48; 7:12)

27 Kən təmən mɨn məmə, "Məto ekatən kəm itəmat itəm nakoatətəlɨg-in motɨtun məmə,
nəkotəkəike motolkeike rəhatəmat tɨkɨmɨr mɨn, kən motol təwɨr kəm netəm koatetəhau
itəmat,
28 kən nian netəmim koatau iərmɨs-in itəmat, məto itəmat onakotətapəh-in o Uhgɨn məmə
otos-ipən rəhan nəwɨrən kəm ilat, kən onəkotəfak o netəmim itəm koatol tərat kəm itəmat.
29 "Okəmə suah kit tatem nɨkapɨm, kən ahwɨn-pən nɨkalɨn kit mɨn tem. Okəmə suah kit
tatɨləs rəham kot, kən atətul matɨp o nos-ipən mɨnən rəham sot.
30 Os-ipən nat naka kəm etəmim kit itəm tateasɨə-in ron ik, kən etəmim itəm təmos rəham
neen natɨmnat, apəs əm, məsətapəh-inən.
31 Kən otol təwɨr kəm netəmim rafɨn e nolən mɨn rafɨn itəm nakotolkeike məmə netəmim
okotol mɨn kəm itəmat.
32 "?Okəmə nakotolkeike əm netəm mɨn u koatolkeike itəmat, nɨkitəmat təht məmə okɨləs-
ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat mɨn koatol təwɨr kəm ilat mɨn, kən moatolkeike ilat
mɨn.
33 ? Kən okəmə nəkoatol əm təwɨr kəm netəm mɨn əh itəm koatol təwɨr kəm itəmat,
nɨkitəmat təht məmə okɨləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat mɨn koatol əm nat kitɨəh
mɨn.

---

* **6:15:** Əplan-tu futnot e Mat 10:4. **6:21:** Sam 126:5-6; Aes 61:3; Nol Əpən 7:16-17 **6:22:** Jon 15:19; 16:2; 1 Pita 4:14 **6:31:** Mat 7:12

34 ? Kən okəmə nakoategəhan-in natɨmnat kəm netəmim neen itəm ilat kotɨtun nos-
ipa mɨnən nɨtain, nɨkitəmat təht məmə okɨləs-ipər itəmat ron? Kəp. Netəm rat, ilat mɨn
koategəhan-in natɨmnat kəm ilat mɨn məmə nian kit kəpanotos-ipən mɨn nɨtain tahmen.
35 “Məto nəkotəkəike motolkeike rəhatəmat tɨkɨmɨr mɨn, kən moatol təwɨr kəm ilat, kən
moategəhan-in natɨmnat itəm kəmotos məmə okəsotalpɨnən. Okəmə nəkotol nəhlan, kən
rəhatəmat nətouən asol tətatɨg, kən nakotuwa nenəti Uhgɨn Ilɨs Agɨn, məto-inu in tatol təwɨr
kəm netəm naumɨs mɨn, kən tatol təwɨr mɨn kəm netəmim itəm kəsotənən məmə nɨkilat
tagien o natɨmnat wɨr itəm in tatol kəm ilat.
36 Otasəkitun netəmim tahmen əm e rəhatəmat Tata tətasəkitun netəmim.”

Əsənən nolən rəha etəmim
(Mat 7:1-5, 17-27; 12:34-35)

37 Kən Iesu təmən məmə, “Əsənən nolən rəha etəmim məmə in tərat, kən pəs kəsənən rəham
nolən məmə in tərat; əsənən məmə suah kit otəkəike mos nalpɨnən o təfagə rat kit rəhan, kən
pəs kəsənən məmə ik onakəkəike mos nalpɨnən o təfagə rat kit rəham; aluin nolən rat rəha
etəmim itəm təmol kəm ik, kən pəs kaluin nolən rat rəham.
38 Awte kən məhan nelməm kəm netəmim, kən kos-ipɨnə natɨmnat kəm ik, natɨmnat tepət
tepət itəm kəmaii-pən kasin-asin kəgətain, tər matərioah itəm okələhəu-pən ilat e nelməm.
Okəmə natos-ipən tepət, okos-ipɨnə tepət kəm ik, məto okəmə natos-ipən noan məsɨn əm,
okos-ipɨnə noan məsɨn əm kəm ik.”
39 Kən in təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat məmə, “Iganəmtɨn əpɨs ko təsitən iganəmtɨn əpɨs
kit mɨn. !Kəsi, okiaiwɨg-pən e noakɨmɨl asol!
40 Etəm tatətəlɨg, in təsaprəkɨs-inən rəhan iəgətun, məto etəmim itəm təmətəlɨg-in wɨr
matətəu-pən iəgətun e nətəlɨgən mɨn rafɨn, in otuwa mahmen e rəhan iəgətun.
41 “?Tahro nakatən nɨsɨp noan məsɨn itəm təmuwɨn e nɨganəmtɨ piam, məto nɨkim təsəhtən
nɨg asol itəm tətatɨg e nɨganəmtɨm?
42 ?Okəmə nakəsehmən nɨg asol əpəh e nɨganəmtɨm, kən onakahro mɨn-nulan mos-irəkɨs
nɨsɨp e nɨganəmtɨ piam? !Rəhatəmat nənən təwɨr, məto nɨkitəmat tamkɨmɨk! Aupən mos-
irəkɨs nɨg asol e nɨganəmtɨm, kən mɨtun nehm wɨrən nɨsɨp e nɨganəmtɨ piam kit.
43 “O nat əh inəh, iatən məmə, nɨg katun tɨkə itəm tatoe-in nɨg kəsunən, tahmen-pən əm e
nɨg kəsunən təsoe-inən nɨg katun,
44 məto-inu etəmim tatɨtun nɨg e nehmən noan. Ko etəmim təsəhlən noa nɨg katun e
nolkosɨk, kən ko etəmim təsəhlən noa nɨg tətehen e nol e luən.
45 Etəm təwɨr, nɨkin tərioah e natɨmnat wɨr mɨn, kən in tatol natɨmnat itəm təwɨr. Kən etəm
tərat, nɨkin tərioah əm e nolən tərat mɨn, kən in tatol əm nolən tərat; məto-inu e nian tatəghat,
kən natɨmnat mɨn əh e nɨkin koatiet.”
46 Kən Iesu təmən məmə, “? Tahro nakotaun-in io məmə ‘Iərəmərə, Iərəmərə,’ məto
nəsotolən nat naka itəm ekatən?
47 Pəs ekəgətun kəm itəmat nolən rəha suah kit itəm tatuwa ron io, kən matəto nəghatən
mɨn rəhak, kən matol natɨmnat mɨn itəm ekatən ilat.
48 “Kən in tahmen əm e etəmim itəm təmiləkɨn rəhan nimə. Aupən, təmel nɨsɨp meiuaiu
muwɨn mafəl wɨr kəpiel apɨn əpəh ləhau, kən miləkɨn-pən rəhan ikɨn nimə. Nian nuhuən
təfɨk maiu maruəh muwa mɨləs pɨkən, məto təsəloalən lan, məto-inu təmiləkɨn wɨr tiəkɨs.
49 Məto etəmim itəm tatəto nəghatən rəhak kən məsolən, in tahmen-pən e etəmim itəm
tatiləkɨn-pər rəhan nimə tatəpələh-pər əm e nɨməptən. Nian nuhuən təfɨk maiu maruəh
muwa mɨləs pɨkən nimə, kən əmun nimə tiet morin mɨməlkɨn-məlkɨn.”

7

Nahatətəən rəha etəm-iasol kit rəha mopael mɨn
(Mat 8:5-13)

1 Nian Iesu təməghat rəkɨs kəm netəmim un, kən in təmuwɨn əpəh e taon Kapaneam.
2 Kən ikɨn əh, etəm-iasol kit rəha mopael mɨn rəha netəm Rom tətatɨg, kən slef kit əh-ikɨn
rəhan itəm in tolkeike pɨk, məto slef əh tatɨmɨs pɨk, rəhan nahməən tepət.
3 Kən e nian etəm-iasol əh təmətо namnusən rəha Iesu, kən in təmahləpis netəm-iasol neen
rəha netəm Isrel məmə okotuwɨn motən-ipən kəm Iesu məmə otuwɨn mol-wɨr rəhan slef.
4 Kən nian netəm-iasol mɨn əh kəmotuwa motehm Iesu, motətapəh əskasɨk ron motən məmə,
“Iərəmərə, tətuatɨp əm məmə nakasitu e suah əh,
5 məto-inu in tolkeike pɨk kitat netəm Isrel, kən in təmiləkɨn nimə rəha nuəfɨmɨnən rəhatat.”

6:37: Mat 6:14 **6:38:** Mak 4:24 **6:39:** Mat 15:14 **6:40:** Mat 10:24-25 **6:45:** Mat 7:17-20; 12:34-35 **6:46:** Mat 7:21

6 Kən Iesu təmətəu-pən ilat. Kən e nian kinoatuwa iuəhkir o nimə, etəm-iasol rəha mopael min təmahl-ipən rəhan min netəmim kotuwin motehm Iesu moatən-ipən məmə, “Iərəmərə, əsəlikiamtəən ik o nuwamən, məto-inu esahmen-pənən məmə onəkuwa imak ikin.
7 Kən tol min-nəhlan, io esimnəən mehm ik. Ik etəm-iasol kit, məto io etəm ləhau əm. Məto əghat əm, kən rəhak slef, in otəsanən min.
8 Ekitun məmə nimisən əh otəkəike mol nəwiam, məto-inu io min, rəhak netəm-iasol min kotərəmərə lak, kən iatol nəwialat, kən mopael min neen əh-ikin itəm io ekərəmərə elat. Okəmə ekən kəm kit məmə, ‘Uwin,’ kən tuwin. Kən okəmə ekən kəm kit məmə, ‘Wa,’ kən tuwa. Kən okəmə ekən kəm rəhak slef məmə, ‘Ol nat u,’ kən in tol.”
9 Nian Iesu təmətо nəghatən u, narmin təmiwig pik o nəghatən rəha suah u. Kən in təmeirair mən-ipən kəm nimanin netəmim itəm koatətul uarisig in, məmə, “Ekatən kəm itəmat məmə, suah u sənəmə in etəm Isrel. Kən nat əpnapin noanol min rəha Isrel, məto esehmən ilat kit itəm rəhan nahatətəən iahgin tahmen-pən lan.”
10 Kən e nian iahləpis min rəha etəm-iasol kəmotitəlig-pən imə, kəmotehm slef əh tinəsanən rəkis.

Iesu təmosmegəh nəti nəutahlimis kit

11 Kən təsuwəhən e natimnat min u, Iesu təmuwin e taon kit, nərgin u Nain, ilat rəhan min netəmim ne nimanin netəmim tepət itəm koatuarisig-in in.
12 Kəmol fenis e kəpiel titəlau e taon əh, kən e nian Iesu təmuwa iuəhkir o nafiluə rəha taon, kən təmehm netəmim koatisi-pən e taon moatalis etəm təmimis kit. In etəm aluə iərman, nəti nəutahlimis kit noan kitiəh əm. Kən nimanin netəmim tepət rəha taon koataliwək kələh ilat nəutahlimis əh.
13 Kən nian Iərəmərə təmehm nəutahlimis əh, in təmasəkitun pik, kən mən-ipən kəm in məmə, “Əsasəkən.”
14 Kən təmuwin mek pet itəm kətalis suah u təmimis lan, kən kəmotətul. Kən Iesu təmən-ipən məmə, “!Etəm aluə! !Iatən kəm ik məmə, ətul!”
15 Kən etəm təmimis tinəmegəh minətul, kən mətuoun matəghat. Kən Iesu təmos-ipən etəm aluə əh kəm rəhan mama.
16 Netəmim rafin kəmotəgin motasiəp, kən moatənwiwi Uhgin məmə, “!Ien asol kit roiu tətatig kitat min!” Kən motən min məmə, “! Uhgin təmuwa məmə otasitu e rəhan min netəmim!”
17 Kən namnusən rəha Iesu təmaiu mitəlau ikin min rafin e nitən Jutia kən e niməptən min rafin iuəhkir ron.

Iesu ne Jon Baptais
(Mat 11:2-19)

18 Netəmim rəha Jon Baptais kəmotən-ipən kəm in natimnat rafin itəm Iesu təmol ilat. Kən Jon Baptais təmaun-in rəhan etəmim mil kəiu kuea ron,
19 kən tahləpis ilau məmə okian muehm Iərəmərə muətapəh ron məmə, “?Karmə ik suah əh itəm otuwa, o məta ekotasipən o etəm pisin kit min?”
20 Kən nian suah mil kəmuea muehm Iesu, kəmuən-ipən kəm in məmə, “Jon Baptais təmahl-ipa itimlau ekuea məmə ekuətapəh ron ik məmə, ‘?Karmə ik suah əh itəm otuwa, o məta ekotasipən o etəm pisin kit min?’ ”
21 Kən e nian əm əh itəm ilau kəmuea muehm Iesu lan, məto Iesu tatol nimisən tepət koatəwir. Neen koatos nimisən pisin pisin min, neen narmin rat tətatig elat. Kən netəmim tepət niganəmtilat təpis, məto Iesu təmol-wir ilat.
22 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, “Iatəlig mian muən-ipən natimnat min u rafin kəm Jon, nat itəm nəmuəto kən muehm. Netəm niganəmtilat təpis kinoatəplan nat. Kən netəmim itəm nelkilat tərat kinotəto təwir kən minotaliwək. Kən netəm min u kəmotos nimisən leprosi, nuwigilat tinəwir. Kən netəm min u matəlgilat təmalu, roiu matəlgilat tinoag, kən netəm min u kəmotimis, kinotəmegəh min. Kən ian-rat min, roiu əh suah kit tinatən-iarəp namnusən təwir kəm ilat.
23 Uhgin otawte-in rəhan nəwirən kəm netəmim itəm kəsotəmeən e rəhalat nahatətəən lak o rəhak nolən.”*

7:15: 1 King 17:23; 2 King 4:36 **7:16:** Luk 1:68 **7:20:** Sam 40:7; Mal 3:1; Nol Əpən 1:8 **7:22:** Aes 35:5-6; 61:1; Luk 4:18 * **7:23:** E nian rəha Iesu, netəmim tepət koatasipən o Kristo itəm otəpanuwa. Məto nikilat təht məmə in otol nolən min itəm tol pisin e nolən min rəha Iesu. Nikilat təht məmə Kristo otos nəsanənən o nəluaginən e kapman rəha Rom.

24 E nian iahləpis mil rəha Jon ilau kəmiatəlɨg mɨn, kən Iesu təmətuoun matəghat-in Jon
kəm nɨmanin netəmim. In təmən məmə, “?Aupən ikɨn, itəmat nəmoatuwɨn əpəh ikɨn taruən-
aruən ikɨn məmə onəkotehm naka? ?Nəmoatuwɨn məmə onəkotehm suah kit əpnapɨn əm
itəm tahmen e nuwig itəm nɨmətag tətahl tatahuin-ahuin? !Kəp!
25 ?Okəmə kəpə, kən nəmoatuwɨn məmə onəkotehm naka, suah kit itəm tatuwɨn e napən
wɨr nəmtɨn tiəkɨs? !Kəp! Netəm itəm koatuwɨn e napən wɨr, motagien əm e rəhalat nautə,
ilat kotatɨg e nimə wɨr mɨn tahmen e rəha kig.
26 ?Kən naka əh nəmoatuwɨn məmə nakotehm, ien kit, o? Əwəh, nɨpahrienən, məto iatən
kəm itəmat məmə in ilɨs taprəkɨs-in e ien.
27 Suah u inu Naoa Rəha Uhgɨn təmatəghat in məmə,
‘Otəplan-tu. Iatahl-ipɨnə rəhak iahləpis itəm otos rəhak nəghatən.
In otaupən-in ik məmə otol əpen-əpenə e rəham suatɨp.’
28 Iatən kəm itəmat məmə, netəmim itəm kəmotaiir e nətueintən u, kit təsaprəkɨs-inən suah
əh Jon. Məto etəm tətatɨg ləhau agɨn e netəmim rafin e nərəmərəən rəha Uhgɨn, in ilɨs
taprəkɨs-in Jon.”
29 Nian netəmim əpnapɨn, ne netəmim rəha nosən məni rəha takɨs kəmotəto nəghatən rəha
Iesu, ilat kəmotən məmə suatɨp rəha Uhgɨn in suatɨp ətuatɨp. Koatən nəhlan məto-inu Jon
təmol baptais rəkɨs elat.
30 Məto Farisi mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou, ilat kəməsotegəhanən məmə Jon otol baptais
elat, kən inəh kəmotərakin suatɨp rəha Uhgɨn e nəmegəhən rəhalat.
31 Kən Iesu təmatəghat mɨn məmə, “?Kən io ekən nolən rəha netəmim roiu, məmə tahmen
e naka? ?Kən rəhalat nətəlɨgən naka?
32 Ilat kotahmen-pən əm e nɨsualkələh itəm nat kit tɨkə otol nɨkilat tagien. Kən koatəpələh e
suatɨp katol maket ikɨn, kən motagət əfəməh motaun-in ilat mɨn neen məmə, ‘Itɨmat emotahl
nau kəm itəmat məmə onakoatol danis rəha nagienən lan, məto itəmat nəkəsotolən danis.
Kən itɨmat emoatasək eiuə rəha nɨmɨsən, məto nəsotasəkən kitat min itɨmat.’
33 “Iatən min-nulan məto-inu nian Jon Baptais təmuwa, matətuakəm məsunən nagwənən
nian tepət o nəfakən, məsənɨmən wain. Kən itəmat nakoatən məmə, ‘Suah əh, narmɨn rat kit
tətatɨg lan.’
34 Məto io, Nəti Etəmim, emuwa mətagwən matənɨm wain, kən itəmat nakoatən məmə, ‘!
Otəplan-tu, suah əh in etəmim rəha nagwən pɨkən ne etəmim rəha napɨsən, kən motan kələh
ilat netəmim rəha nosən məni e takɨs, ne netəmim itəm nol təfagə!’
35 Nenatɨgən rəha Uhgɨn ne nalpəkauən rəhan in tətuatɨp məmə itɨmlau Jon ekioal nat
itəm in tolkeike. Kən nəmegəhən rəha netəmim itəm kotahatətə lan, tatəgətun məmə inu
nɨpahrienən.”

Pətan rat kit təmau nelkɨ Iesu e senta

36 Kən Farisi kit, nərgɨn u Saimon, in təmətapəh o Iesu məmə otuwɨn magwən e rəhan
nimə. Kən Iesu təmuwɨn latuənu, muwɨn e nɨpəgnoa nimə rəha Farisi un matəpələh məmə
otagwən.†
37 Kən pətan kit e taon əh in iol təfagə rat, təmətо məmə Iesu tətagwən əpəh imə Farisi ikɨn.
Kən in təmos senta kit muwa itəm nəmtɨn tiəkɨs. Senta u tətatɨg e pətəl kəmol e kəpiel itəm
nəmtɨn tiəkɨs, katən məmə alapasta.
38 Kən in təmuwa iuəhkɨr o Iesu mətul e nɨkalɨ nelkɨn mətasək, nahui nəmtɨn tətuoun
mətahl-pən e nelkɨ Iesu mɨnol nelkɨn tɨnəpɨlɨt. Kən təmafəl nahui nəmtɨn e nelkɨ Iesu e
noanun, kən mətoafəl nelkɨ Iesu matos-ipən nɨsiaiiən kəm in,‡ kən mol-pən senta e nelkɨn.
39 Kən Farisi u təmehm nat əh, kən tatən atɨp e nɨkin məmə, “Okəmə suah əh in ien pahrien,
kən okol in təmɨtun əm nolən rəha pətan əh itəm tatek nelkɨn, məmə in iol təfagə rat.”
40 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Saimon, iakolkeike məmə ekən nat kit kəm ik.”
Kən Saimon təmən məmə, “Iəgətun, ən-tu kəm io.”
41 Kən Iesu təmən məmə, “Suah kəiu, rəhalau məni təsahmenən, kən iərəmərə kit təmos-
ipən məni neen kəm ilau, kən o nian kit ilau okualpɨn rəhan məni. Kit təmos faif-hanrɨt
tenarius, kən kit tos fifti tenarius.§

7:26: Luk 1:76 **7:27:** Mal 3:1 **7:29:** Luk 3:12 **7:30:** Mat 21:32 **7:34:** Luk 15:2 † **7:36:** Nian mɨn neen, netəm Isrel koatətəu-pən nolən rəha netəm Kris ne netəm Rom nian kotagwən. Məto tepɨl rəhalat in ləhau ləhau, kən netəmim kotapɨl e nɨkalɨlat motol nelmɨlat tatətu-pər rəhalat kaugə, kənu nelmɨlat matɨp tos nagwənən moatun. Kən nelkɨlat tətamahl-iarəp katehm wɨr əm. Inəh Iesu təmol mihin nian pətan əh təmuwa maikuas e nelkɨn. Əplan narmɨn e Mat 26. **7:37:** Mat 26:7; Mak 14:3; Jon 12:3 ‡ **7:38:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, pətan əh təmek nelkɨ Iesu e nohlɨn. Inu nəmtətɨn məmə in tatɨsiai-in pɨk Iesu, kən nɨkin tagien o natɨmnat itəm Iesu təmol kəm in. § **7:41:** Roiu, faif-hanrɨt tenarius tahmen e faif-hanrɨt-taosan vatu, kən fifti tenarius tahmen e fifti-taosan vatu.

42 Nian ilau kənuəruru nos-ipənən nitain, kən iərəmərə təmən məmə, ‘Uapəs əm nalpinən
məni itəm nəmioas.’ ?Kən suah mil u in pəhruən lan otolkeike pik iərəmərə?”
43 Kən Saimon in təmən məmə, “Nikik təht məmə etəm u itəm in təmos məni tepət,
kən iərəmərə təmasəkitun pik, in otolkeike pik iərəmərə.” Kən Iesu təmən məmə, “Nəmən
pahrien.”
44 Kən Iesu təmeirair məplan pətan u, kən mən-ipən kəm Saimon məmə, “? Saimon,
natehm pətan u, o kəp? E nian emuwa imam ikin, ik nəməsos-ipamən nəhau kit o naikuasən
e nelkək, məto pətan u, in təmau nelkək e nahui nəmtin mafəl e noanun.
45 Nian emuwa, kən Saimon, ik nəməsolən nəmtətin kit itəm tatəgətun məmə nakolkeike
io. Məto pətan u, tatoafəl nelkək tatuwin əm nulan, kən nolən rəhan tatəgətun məmə in
tolkeike pik io.
46 Saimon, ik nəməsauən rəhk-kapə e oel məsin ne, məto pətan u, in təmau nelkək e senta
itəm nat kit nəmtin tiəkis.
47 Kən tol nəhlan iatən kəm ik məmə, enafəl rafin rəkis rəhan təfagə rat min itəm tepət
tepət, kən tol nəhlan, nolən min əh itəm tatol, tatəgətun məmə tolkeike pik io. Məto nian
iatos-irəkis təfagə rəha etəmim noan məsin, kən kəsi, rəhan nolkeikeən in natiəkəku ron io.”
48 Kən Iesu təmən-ipən kəm pətan u məmə, “Reham təfagə rat min, io enafəl rəkis.”
49 Kən netəmim neen min itəm kəmotagwən ilat min, koatən kəm ilat min məmə, “?Etəmim
naka əh itəm tatən məmə tatos-irəkis təfagə rəha etəmim?”
50 Məto Iesu təmən-ipən kəm pətan u məmə, “Uhgin təmosmegəh ik məto-inu nəmahatətə
lak. Kən uwin, pəs nəmə̇linuən rəha Uhgin tətatig ron ik.”

8

Nipitan itəm kəmotasitu e Iesu

1 Uarisig e natimnat min əh, Iesu in taliwək matuwin e taon min neen ne latuənu min neen.
In tatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin kən mətamnus-iarəp namnusən təwir rəha nərəmərəən
rəha Uhgin. Kən e nian əh, tuelef aposol min rəhan kəmoatətəu-pən.
2 Kən nipitan neen min kəmoatuarisig-in Iesu, inu aupən ikin ilat kəmoatimis, o kəmoatos
narmin rat min tətatig elat, məto Iesu in təməhg-iarəp narmin rat min kən təmol-wir rəhalat
nimisən. Nərgi nipitan min u Meri u katən məmə Maktala itəm Iesu təməhg-iarəp narmin
rat sepin lan;
3 ne Joana pətaguihl rəha Jusa itəm in tatərəmərə e nimə rəha Kig Herot Antipas; ne Susana;
ne nipitan tepət min. Nipitan min u koatos-ipən rəhalat məni o nos-nəmtinən natimnat o
nasituən e Iesu ne rəhan min netəm tuelef.

Nimaa nəghatən e nimə̇ptən
(Mat 13:1-23; Mak 4:1-20)

4 Nimanin netəmim tepət kəmotisi-pən e taon min tepət motuwa o Iesu. Nian kəmotuwa
motətul kitəlau lan, kən təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat. In təmən məmə,
5 “Suah kit, etəm rəha nəfeən nikuti wit, təmuwin matərakin nikuti wit tatisas əpəh e
nasumən. Kən neen kəmotisas e suatip, kən uarisig netəmim kotuwa kaliwək lan, kən mənig
min kotuwa motun rəkis ilat.
6 Kən nikutin neen kotisas-pən e nisip noan məsin itəm kəpiel ləhau lan. Nian koatəwiə,
kən motauke məto-inu nəhau tikə ləhau lan.
7 Kən nikutin neen kotisas-pən e niki nolkosik. Uarisig, nolkosik ne wit kuəwiə kələh, kən
nolkosik tatu-atu-pən lan mətoarus-pən kotimis.
8 Kən nikutin neen min kəmotisas-pən e nəptən wir motəwiə motoe-in noalat tepət tepət
tahmen e wan-hanrit.”

Nian Iesu təmən rəkis nəghatən u, kən təmagət, mən kəm ilat məmə, “Etəm matəlgin tatig,
təwir məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.”
9 Kən netəmim rəha Iesu kəmotətapəh ron məmə, “Uhapik-pa nimaa nəghatən u kəm
itimat.”
10 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat, Uhgin tinerəh rəkis e rəhatəmat suatip məmə
itəmat onəkotitun nəghatən rəha nərəmərəən rəha Uhgin itəm tatəhluaig. Məto netəmim
neen, ilat koatos əm e nuəhən nimaa nəghatən min, məmə ilat okoatehm, məto kotəruru,
kən ilat okoatəto, məto okol kəsotitunən.”
11 Kən Iesu in təmatəghat məmə, “Nipəti nimaa nəghatən u tol min-nulan. Nikuti wit, inu
nəghatən rəha Uhgin.

7:50: Luk 8:48; 18:42 **8:2:** Mat 27:55-56; Mak 15:40-41; Luk 23:49 **8:10:** Aes 6:9

12 Nikutin min itəm koatisas e suatip, inu tahmen-pən e netəmim itəm kotəto nəghatən rəha Uhgin, kən Setan tatos-irəkis nəghatən rəha Uhgin e rəhalat nətəligən məmə okəsotənən nipahrienən lan, kən Uhgin otəsosmegəhən ilat.
13 Kən nikutin min itəm koatisas-pən e nisip noan məsin kəpiel əh ləhau ikin, inu tahmen-pən e netəmim itəm koatəto nəghatən rəha Uhgin, kən nikilat tətagien ron. Məto nokilat təseiuaiuən isəu, kən koatahatətə e nian əkuəkir əm. Məto nian nəsəsauən, o nəratən tuwa e nəmegəhən rəhalat, kən koatəme e rəhalat nahatətəən.
14 Kən nikutin min itəm koatisas-pən e niki nolkosik, inu tahmen-pən e netəmim itəm koatəto nəghatən rəha Uhgin, məto natimnat tepət tətatu-atu-pən e nəmegəhen rəhalat, inəh koatətəlig-in pik natimnat rəha nəmegəhən rəhalat, o ilat kotolkeike nautə tepət, o kotolkeike məmə okotəto təwir e rəhalat nəmegəhən. Kən nəmegəhən rəhalat təsoe-inən nat təwir kit e nəghatən rəha Uhgin.
15 Məto nikutin itəm tatisas-pən e niməptən təwir, inu tahmen e netəmim itəm koatəto nəghatən rəha Uhgin, kən nikilat tətuatip kən məwir, kən ilat kotaskəlim nəghatən rəha Uhgin tətatig tiəkis e nikilat. Kən ilat kotalkut matuwin matuwin, kən motoe-in nəmegəhən təwir."

Ol wək e nat itəm nakatos
(Mak 4:21-25)

16 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "?Pah tətasiepən e lait kən mətaii-pən e pesin, o tatəhtu-pən e nipəg pet? !Kəp! Kəsolən mihin. Nian nakotasiepən e lait, kən motətu-pər e tepil məmə netəmim okotehm nat lan. 17 Kən e nolən kitiəh min əm, okəmə suah kit tatəhluaig-in nat kit, məto Uhgin otol əp in, kən okəmə suah kit tatos nəghatən anion kit, məto Uhgin otən-iarəp.
18 Nəghatən u itəm nakoatəto, otətəlig-in wir. Etəm itəm tinitun rəkis nipəti nəghatən rəhak, in titun nosən təhmin min. Məto etəm itəm təsitunən, in otəmkarəpən e nat itəm nikin tatəht məmə tatos."

Mama rəha Iesu ne pian min
(Mat 12:46-50; Mak 3:31-35)

19 Kən e nian əh, mama rəha Iesu ne pian min kəmotuwa məmə okotehm, məto okol kəsotuwinən iuəhkir motehm məto-inu nimanin netəmim tepət koatətlosig-in.
20 Kən netəmim kəmotən-ipən kəm in məmə, "Mama rəham ne piam min ilat əpəh ihluə koatətul, kən kotolkeike məmə okotehm ik."
21 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Netəmim rafin itəm koatəto nəghatən rəha Uhgin kən moatətəu-pən, ilat un rəhak netəmim min, rəhak mama ne piak min."

Iesu təmən-iəhau nimətag asol e Lek Kalili
(Mat 8:23-27; Mak 4:35-41)

22 Nian kit Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwin e pot kit, kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Pəs kotuwin əpəh entənipən-pən e lek u." Kən kəmotiuw niuwən motiet.
23 Nian pot tinətaiu, kən Iesu təmuwin mapil. Kən nimətag asol kit təmeiuaiu-pa e lek u, kən nəhau təmuwin e nipəgnoa pot, iuəhkir əm pot tətamnim.
24 Kən kəmotəhgaiir e Iesu kən motəmə, "!Ei, Etəm-iasol! !Etəm-iasol! Aiir-ta, okotimis roiu!"
Kən Iesu təmaiir məghat mən-iəhau nimətag ne peau-peau asol min məmə, "!Nahmen, uameg-ta!" Kən nimətag təmurahl nelmin, kən tinəməlinu tinəməlinu.
25 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Tahro? ?Rəhatəmat hiə nahatətəən?"
Məto ilat kinoatəgin, kən narmilat tinatiwig min, kən minoatən-ipən kəm ilat min məmə, "!Ei! ?Etəmim naka u? Nat əpnapin nimətag ne nəhau, məto katuətəlig-in rəhan nəghatən matioal."

Iesu təməhg-iarəp narmin rat min e suah kit
(Mat 8:28-34; Mak 5:1-20)

26 Kən ilat kəmotuwa kiet-arəpa rəha netəm Kerasa ikin, inəh entənipən-pən e lek u, kən kəmotuwar əpəh ipar.
27 Nian Iesu təmuwar, kən əmun etəmim kit əh-ikin təmuwa mehm. Suah un, narmin rat min kotatig lan, kən nuwəh məsin in təməsuwin-inən napən, kən in təsapilən imə, məto in tətatig əm əh e nipəg kəpiel min, ikin katitənim netəmim ikin.
28-29 Aupən ikin, nian tepət, narmin rat əh tatol in tətalməl pik, kən netəmim koatəlis nelkin ne nelmin e sen məmə otaskəlim tiəkis moatehm məmə otəsərəkin-rəkinən natimnat. Məto

8:16: Mat 5:15; Luk 11:33 **8:17:** Mat 10:26; Luk 12:2 **8:18:** Mat 25:29; Luk 19:26

e nian rafin tateatip-eatip sen min əh, kən narmin rat tatəkəike kəm in məmə otiet magim muwin əpəh ikin taruən-aruən ikin.

Kən nian ialməl u təmehm Iesu, təmearig əfəməh, muwa morin-pən e nelki Iesu, kən mətagət məmə, “!Iesu, Nəti Uhgin Ilis Agin! ?Nakəmə onakahro io? !Awi, iatətapəh ron ik məmə onəsolən nalpinən asol kit kəm io!” Narmin rat u təmən nəhlan məto-inu Iesu tinən rəkis məmə in otiet magim e suah u.

30 Kən Iesu təmətapəh məmə, “?Nərgəm pah?” Kən in təmən məmə, “Nimanin Tepət.” Təmən nəhlan məto-inu narmin rat tepət kəmotatig lan.

31 Kən narmin rat min kəmotətapəh əskasik o Iesu məmə, “Onəsahl-ipənən itimat e nipəg itəm namnun tikə tapinəp, u imə nalpinən.”

32 Kən ikin əh e nikali nitot, pikəs min tepət kotagwən motan əh-ikin. Kən narmin rat min kəmotasək moatən-ipən kəm Iesu məmə, “Awi, egəhan-in itimat ekotuwin e pikəs min əh.” Kən Iesu təmegəhan-in ilat kotuwin.

33 Kən narmin rat min u kəmotiet e suah un motuwin e pikəs min, kən pikəs min ilat rafin kəmotaiu moteiuaiu ikin təkul-əkul ikin, kən motiet-pən e lek motamnim.

34 Nian netəm kotagwən pikəs min kəmotehm nat u, kəmotiet motagim motuwin moatən-iarəp namnusən rəha natimnat min u e taon rəhalat ne ikin min rafin titəlau lan.

35 Kən netəmim kəmotiet e taon moatuwin məmə okotehm natimnat min əh. Kən kəmotuwa motehm Iesu, kən motehm min suah un itəm narmin rat min kəmotiet rəkis lan, in tatəpələh iuəhkir e nelki Iesu, tinəsalmələn, kən minuwin-in rəkis rəhan napən. Kən netəmim rəha taon koatəgin.

36 Kən netəmim itəm kəmotehm ətuatip nat u e niganəmtilat, ilat kotamnus tatuwin kəm netəmim neen min moatən-iarəp məmə Iesu təmahro nulan mol-wir suah əh, itəm aupən ikin narmin rat min kəmotatig lan.

37 Kən netəmim rafin u kotatig iuəhkir ikin Kerasa, kəmotən-ipən kəm Iesu məmə otiet iməlat ikin, məto-inu ilat kinoatəgin pik. Kən əmun in təmuwin e pot məmə okotasuə moatuwin entənipən-pən ikin.

38 Məto suah u itəm narmin rat min kəmotiet lan, in təmətapəh o Iesu məmə, “!Awi, pəs ekimnə kitat!” Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə,

39 “Itəlig matuwin imam ikin, muwin mən-iarəp natimnat min itəm Uhgin təmol kəm ik.” Kən suah u təmuwin ikin min rafin e taon iman ikin matən-iarəp natimnat min rafin itəm Iesu təmol kəm in.

Pətagwəhl kit itəm tatimis ne pətan əkəku kit itəm təmimis
(Mat 9:18-26; Mak 5:21-43)

40 Nian Iesu təmitəlig-pa min e entənipən-pa lan e lek u, netəmim nikilat təmagien məmə kinotehm min Iesu, məto-inu ilat kəmoatəsahgin.

41 Kən etəmim kit təmuwa mehm, nərgin u Jaeras, itəm in etəm-iasol kit rəha nimə rəha nuəfiminən. Təmuwa meiuaiu misin nulin e nisiaiiən, matəkəike e nətapəhən kəm Iesu məmə in otuwin əpəh iman ikin,

42 məto-inu rəhan pətan əkəku tatimis pik rəhan nahmməən tepət, kən otəsuwəhən timis. In noan kitiəh əm, rəhan nup tuelef.

Kən Iesu təmaliwək matuwin o pətan əkəku əh, kən nimanin netəmim tepət kəmotuwa kitəlau lan katiləs-pikən-ləs-pikən.

43 Kən pətan kit təmuwa o Iesu itəm tatos nimisən rəhalat nipitan nian rafin əm minos nup tuelef, kən təmuwin o netəmim tepət itəm koatol mərisin, məto okol kit təsol-wirən.

44 Kən pətan əh təmisi-pən e məntaa Iesu ikin, kən mea-pən mek nipəgnəmti niməhan rəha Iesu, kən əmun roiu agin-əh min əm, rəhan nimisən təmol namnun.

45 Kən Iesu tən məmə, “?Ei, pah təmek io?”

Kən nian ilat rafin kəmotən məmə kəp, kən Pita təmə, “!Etəm-iasol, nimanin netəmim tepət koatiləs-pikən-ləs-pikən ik!”

46 Məto Iesu tən məmə, “Kəp. Ekitun məmə suah kit təmek io məto-inu emətо məmə nəsanənən təmiet lak.”

47 Kən e nian pətan əh tinitun məmə okol in təsəhluaigən, in təmuwa mətasiəp-asiəp pik, kən misin nulin matos-ipən nisiaiiən kəm Iesu. Kən e niganəmti netəmim rafin, tatən-iarəp kəm Iesu məmə təmek in o naka, kən matən-iarəp min məmə e nian təmek in, kən roiu agin-əh min əm, rəhan nimisən təmol namnun.

48 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nətik pətan, rəham nahatətəən lak təmol-wir ik. Kən atuwin, pəs nəməlinuən rəha Uhgin tətatig ron ik.”

49 Nian Iesu təmatəghat əh, kən etəmim kit təmisi-pən imə Jaeras ikin met-arəpa, kən mən kəm Jaeras məmə, “Nətim pətan əkəku tinimis rəkis. Əsəlikiamtəən iəgətun.”

8:48: Luk 7:50

50 Məto nian Iesu təməto nəghatən əh, in təmən-ipən kəm Jaeras məmə, “Əsəginən. Ahatətə
əm lak, kən pətan əkəku rəham, in otəwir min.”
51 E nian Iesu təmuwa met-arəpa e nimə rəha suah əh, kən təmit-irəkis əm Pita, ne Jon, ne
Jemes, ne mama ne tata rəha pətan əkəku itəm in təmimis, məmə ilat əm okotuwin imə.
52 Netəmim rafin koatasək əfəməh moatəun-əun o pətan əkəku əh, məto Iesu təmən-ipən
kəm ilat məmə, “Əsotasəkən. Pətan əkəku u in təsimisən. In tətapil əm.”
53 Kən ilat kotalah-əsan lan məto-inu ilat kotitun məmə pətan əkəku əh tinimis rəkis.
54 Məto Iesu təmea-pən miləs nelmi pətan un kən maun-in məmə, “Pətan əkəku, ətul.”
55 Kən əmun pətan əkəku apon təməmegəh min mətul. Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə,
“Otos-ipən nat kit tun.”
56 Kən rəhan mama ne tata, narmilau təmiwig pik, məto Iesu tən-ipən kəm ilau məmə,
“Onəkəsuən-iarəpən natimnat min u kəm suah kit.”

9

Iesu təmahl-ipən rəhan netəm tuelef məmə okotən-iarəp nərəmərəən rəha Uhgin
(Mat 10:5-15; 14:1-2; Mak 6:7-16)

1 Kən Iesu təmuəfimin rəhan netəm tuelef kotuwa kitiəh, kən təmos-ipən nəsanənən kəm
ilat kən mategəhan-in rəhan nepətən o nərəmərəən kəm ilat məmə ilat kotitun nəhg-iarəpən
narmin rat min, kən məmə ilat okotol-wir nimisən min.
2 Kən Iesu təmahl-ipən ilat məmə okotən-iarəp nərəmərəən rəha Uhgin, kən məmə okotol-wir
netəmim itəm koatimis.
3 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian onəkotuwin, məsotosən natimnat neen rəha
naliwəkən rəhatəmat, natimnat itəm kotahmen-pən e kasikin, o kətim, o nagwənən, o məni,
kən məsotosən napən kəiu.
4 Kən e nian itəmat nakotuwin e latuənu kit motatig e nimə kit, nimə u inun onəkotatig əm
lan mətoarus-pən nian itəmat onəkotiet lan.
5 Kən ikin pəhruən onəkotuwin ikin, okəmə netəmim nikilat təsagienən məmə nakotuwa
motatig itəmat min ilat, kən otohapispis rəkis nimoulul e nelkitəmat motiet. Inu nəmtətin
kit tatəgətun məmə nakotapəs ilat, kən niki Uhgin tərat olat.”
6 Kən ilat kəmotiet motaliwək motuwin latuənu min moatamnus-iarəp namnusən təwir,
kən ikin min rafin koatuwin ikin, moatəfak o netəmim tepət, kən kotəmegəh.
7 Kən Kig Herot Antipas u in iərəmərə e nitən Kalili, in təməto namnusən rəha natimnat
min u itəm Iesu tatol ilat. Kən təmətəlig-in muwin minəruru əfəməh məto-inu netəmim neen
kotən məmə Jon Baptais tinəmegəh min,
8 kən netəmim neen min kəmotən məmə Elaija tinuwa min, kən netəmim neen kəmotən
məmə in ien kit rəha Uhgin aupən ikin itəm təməmegəh min.
9 Kən Herot Antipas təmən məmə, “Jon u, io enəmohatip rəkis rəhn-kapə. ?Məto etəmim
pah u iatəto rəhan namnusən?” Kən in təmategəs-in Iesu məmə otəplan.

Iesu təmagwən netəmim
faif-taosan
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44;
Jon 6:1-14)

10 Kən aposol min rəha Iesu kəmotitəlig-pa min ron, kən motən-ipən kəm in natimnat rafin
itəm kəmotol. Kən in təmit ilat motiet rəkis e netəmim, motuwin əpəh e taon pisin kit min,
nərgin u Petsaeta.
11 Məto e nian netəmim kəmotəto namnusən məmə Iesu tinuwa, kən kəmotuwa motu-
arisig-in ilat. Kən Iesu nikin təmagien əm nian in təmehm ilat, kən in tatəgətun ilat e
nərəmərəən rəha Uhgin, kən matol-wir netəm koatimis kotəmegəh min.
12 Kən ehnaipən iuəhkir o napinəpən, netəm tuelef rəha Iesu kəmotuwa ron, moatən
məmə, “Iərəmərə. Ahl-ipən netəmim rafin koatuwin əpəh e latuənu min məmə okotegəs-in
ikin təwir kit rəha napilən kən motegəs-in nagwənən itəm okotun məto-inu, ikin-u koatan
ikin roiu, in liminan.”
13 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəp, itəmat əm. Onəkotagwən netəm min əh.” Kən
ilat kotən məmə, “Itimat ekoatos əm piret faif ne nəm kəiu. ?Tahro? ?Nakolkeike məmə
ekotuwin motos-nəmtin nagwənən kit min nigi nimanin netəmim min əh rafin?”
14 Kəmotəghat nəhlan məto-inu netəmim tepət tepət itəm kəmotuwa ikin əh, okəmə kafin
nəman əm, kən ilat rafin faif-taosan.
Məto Iesu tən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə, “Otuwin motoor ilat fifte fifte motən
məmə okotəpələh.”

9:5: Luk 10:4-11 **9:7:** Mat 16:14; Mak 8:28; Luk 9:19 **9:9:** Luk 23:8

15 Kən rəhan min netəmim kəmotoor ilat mihin nəhlan, kən netəmim rafin kəmotəpələh.
16 Kən Iesu təmos piret əh faif ne nəm kəiu, masipər e neai, kən matəfak kəm Uhgin
o nagwənən, kən məmkas matos-ipən kəm rəhan min netəmim məmə okotos-ipən kəm
netəmim.
17 Kən netəmim rafin kəmotagwən motuwin nərpilat tasis. Kəmotapəs nimismisi
nagwənən, kən netəmim rəha Iesu kəmotaii-pən e kətim asol ilat tuelef itəm kəmotər kər
wir.

Pita təmən məmə
Iesu in Kristo
(Mat 16:13-20; Mak 8:27–9:1)

18 Kən nian kit, Iesu ne rəhan min əm kotatig, kən Iesu tatəghat kəm Uhgin e nəfakən. Kən
in təmətapəh olat məmə, “?Netəmim koatəghat-in io məmə io pah?”
19 Məto kotən məmə, “Neen koatən məmə ik Jon Baptais. Kən neen koatən məmə ik ien
Elaija. Kən neen koatən məmə ik ien kit rəha Uhgin aupən ikin itəm tinəmegəh min.”
20 Kən Iesu təmətapəh olat məmə, “?Məto itəmat nakotəmə pah u io?” Kən Pita təmən
məmə, “Ik Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.”
21 Məto Iesu təmən-iəhau əskasik ilat məmə okəsotən-iarəpən nəghatən min əh kəm
netəmim.
22 Kən in təmatig mən min kəm rəhan min netəmim məmə, “Nat kit itəm otəkəike muwa
mol nipahrienən lan, məmə io, Nəti Etəmim, oekəto nahmməən e natimnat tepət. Kən netəm-
iasol min rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ilat okotəuhlin
məntaalat kəm io, kən motohamnu io, kən ekimis. Məto nian itəm tatol kisil lan, Uhgin otol
ekəmegəh min e nimisən.”
23 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəmim məmə, “Etəm u tolkeike məmə otuwa
muarisig-in io, in otəkəike maluin atip in, kən e nian rafin in otəkəike miləs rəhan nig
kəməluau muarisig-in io,
24 məto-inu etəmim itəm tolkeike məmə otosmegəh rəhan nəmegəhən e nətueintən u, kən
otakiəh e rəhan nəmegəhən lilin. Məto etəmim itəm otimis o nərgək, kən in otos nəmegəhən
lilin.
25 ?Okəmə suah kit tatos rafin natimnat rəha nətueintən u, kən otimis ron, in otiləs nat wir
naka?
26 Okəmə nətaulis-in io mətaulis-in min rəhak nəghatən, kən Nəti Etəmim in otaulis-in min
ik e nian itəm in otatuwa e nepətən əhag-əhag ne nəsanənən rəhan, ne nepətən əhag-əhag
ne nəsanənən rəha Tata rəhan ne nagelo min itəm kotasim.
27 Məto iatən nipahrienən kəm itəmat məmə, itəmat neen itəm nəkoatətul ikin-u, uarisig
nəpanotimis məto nakotaupən motehm nərəmərəən rəha Uhgin.”

Iesu ne Moses ne Elaija
(Mat 17:1-8; Mak 9:2-8)

28 Uarisig e nəghatən əh rəha Iesu, kən iuəhkir nian eit tinuwa minuwin rəkis, kən Iesu
təmit Pita, ne Jon, ne Jemes kəmotuwin əpəh ilis e nitot məmə okotəghat kəm Uhgin e
nəfakən.
29 Kən e nian in təmatəfak, kən rəhn-kapə tinuwa minol pisin, kən napən rəhan təmuwa
məruən matipit-ipit.
30 Kən əmun Moses ne Elaija kəmuet-arəpa muətul mətəhaləghat iləhal Iesu,
31 kən nəhag-əhagən asol kit təmasiə mitəlau elau, kən katəhaləghat-in nimisən rəha Iesu
əpəh Jerusalem itəm otol nəghatən rəha ien min rəha Uhgin otuwa mol nipahrienən lan.*
32 Məto Pita ne təs mil, napilən tinos rəkis iləhal, kən kəməhalapil məsin. Məto nian
kəməhalaiir, kəməhalehm nəhag-əhagən asol titəlau e Iesu, kən kəməhalehm Moses ne
Elaija katuətul iləhal Iesu.
33 Kən nian suah mil kinətuagim minatian isəu o Iesu, kən Pita təmən-ipən kəm Iesu məmə,
“Iərəmərə, təwir məmə itiməhal etəhalatig ukin-u. Pəs ekəhaliləkin makeen kisil, rəham kit,
kən rəha Moses kit, kən rəha Elaija kit.” Məto in təmatəghat əpnapin əm, təsitunən məmə
nəghatən naka in tatən.
34 Kən e nian in təmatəghat əh, nimal napuə təmuwa malpin ilat, kən nian napuə
təməfətain iləhal, kəməhaləgin kəməhaləgin.
35 Kən ilat kəmotəto nəwia suah kit təmisi-pən e nimal napuə, tatən məmə, “Inu nətik itəm
io emitəpun. !Əhalətəlig-in wir!”

9:19: Luk 9:7-8 **9:20:** Jon 6:68-69 **9:22:** Luk 9:44; 18:32-33 **9:23:** Mat 10:38; Luk 14:27 **9:24:** Mat 10:39; Mak 8:35; Luk 17:33; Jon 12:25 **9:26:** Mat 10:33; Luk 12:9 * **9:31:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “kən katəhaləghat-in nian in otiet magim əpəh Jerusalem.” **9:31:** Luk 9:22 **9:32:** 2 Pita 1:16-18 **9:35:** Luk 3:22

36 Nian kinotəto rəkis nəwia Uhgin təməghat un, kən Pita ne Jon ne Jemes kəməhaləplan
əm Iesu. Kən e nian min əh, kəsəhalənən natimnat min əh kəm suah kit min, kəsəhaləghat-
inən natimnat min u itəm kəməhaləplan.

Iesu təmahl-iarəp narmin rat e suakəku kit
(Mat 17:14-23; Mak 9:14-32)

37 Kən kəmən lawig in, nian Iesu ne rəhan etəmim miləhal kəmotisi-pər ilis e nitot
moteiuaiu-pa, kən motehm netəmim tepət kəmotuwa ron.
38 Kən netəm min əh kit təmaun-in əfəməh Iesu məmə, "Iakolkeike məmə nakuwa masitu
e rəhak suakəku iərman, məto-inu in noanahli iouen kitiəh əm.
39 Nian tepət, narmin rat kit tatuwa lan, kən mol in tətagət pik, kən mol nipətin tətasiəp-
asiəp matol matol, nahui noan ruən min kotiet, kotahmen əm e sop. Narmin rat əh tatərəkin
pik in, kən mətaskəlim in, iuəhkir təsapəsən in.
40 Kən io emətapəh o rəham min netəmim məmə okotəhg-iarəp narmin rat u, məto okol
kəsotəhg-iarəpən."
41 Kən Iesu in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat netəm roiu ne, rəhatəmat nahatətəən
tikə. Kən rəhatəmat nətəligən təsətuatipən. Enəpou-in itəmat. ?Oekatig kitat min itəmat nian
kuwəh? It nətim muwa ukin-u."
42 Kən nian suakəku u təmatuwa əh o Iesu, kən narmin rat təmahtigəpis tiet morin-pən e
nisip, mol nipətin tətasiəp-asiəp. Məto Iesu təməghat əskasik kəm narmin rat un, kən məhg-
iarəp narmin rat tiet, kən mol suakəku təwir. Kən təmos-ipən suakəku titəlig-pən mehm
rəhan tata.
43 Kən ilat rafin, narmilat təmiwig o nəsanənən asol rəha Uhgin. Məto nian netəmim
narmilat təmiwig o natimnat rafin itəm Iesu təmol ilat, kən in təmən-ipən kəm rəhan min
netəmim məmə,
44 "Otos nəghatən u tatite mamnim e nikitəmat kən məsotaluinən. Io Nəti Etəmim, suah
kit otegəhan-in-pən io e nelmi tikimir min rəhak."
45 Məto rəhan min netəmim kəsotitunən nipəti nəghatən u məto-inu Uhgin təməhluaig-in
nipəti nəghatən u məmə ilat okəsotitunən, kən ilat kinotaulis-in nətapəh-inən nipəti nəghatən
u o Iesu.

?Pah in iahgin etəm keike?
(Mat 18:1-5; Mak 9:33-40)

46 Kən netəmim rəha Iesu koatol nikilat min məmə pah in iahgin etəm-iasol, etəm keike
taprəkis-in ilat.
47 Məto Iesu təmitun rəhalat nətəligən min, kən in təmos suakəku kit mit muwa tətul e
nikalin,
48 kən tən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə suah kit, nikin tagien məmə otos suakəku kit mehm
wir, kən in tatol min-nəhlan e nərgək, kən in tahmen-pən əm məmə in tatos io, matehm wir
io. Kən etəm tatos io e nikin agien, in tatos Uhgin itəm təmahl-ipa io. Inu nipahrienən məto-
inu etəm tatos-iəhau in ləhau agin, in otuwa in etəm-iasol, etəm keike."
49 Kən Jon təmən məmə, "Iərəmərə. Itimat emotehm suah kit tatəhg-iarəp narmin rat min
e nərgəm, kən emotən-iəhau məmə otəsol wəkən məto-inu sənəmə in rəhatat kit etəmim."
50 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Əsən-iəhauən in məto-inu, okəmə suah kit təsolən
tikimir itəmat min, kən in iolitəmat."

Netəm Sameria neen nikilat təməsagienən o Iesu

51 Kən tinuwa iuəhkir o nian itəm Uhgin otos Iesu lan muwin əpəh e nego e neai, kən Iesu
təmən-ipən atip kəm in məmə otəkəike muwin Jerusalem, kən nat kit tikə məmə otahtosig-in.
52 Kən in təmahl-ipən netəmim neen kotos rəhan nəghatən motaupən-in motuwin əpəh
latuənu kit Sameria məmə okotol əpen-əpenə rəhan.
53 Məto netəm əh-ikin əh, kəsotolkeikeən məmə in otuwin matig iməlat ikin məto-inu, ilat
kotitun wir məmə tatuwin Jerusalem.
54 Kən nian rəhan etəmim mil, Jemes ne Jon, ilau kəmuehm natimnat min əh, kən kəmuən
məmə, "? Iərəmərə, nakolkeike məmə ekuaun-in nigəm tisi-pən əpəh ilis e nego e neai
meiuaiu muwa mus ilat?"†
55 Məto Iesu təmeirair məhai ilau.
56 Kən kəmotuwin min latuənu pisin kit min.

Netəmim neen kəmoatən məmə okotuarisig-in Iesu
(Mat 8:19-22)

9:44: Luk 9:22 **9:45:** Luk 18:34 **9:46:** Luk 22:24 **9:48:** Mat 10:40 **9:50:** Mat 12:30; Luk 11:23 † **9:54:** Naoa oas min neen rəha Oltesteman katilpin nəghatən u məmə, "tahmen e Elaija." Afin-tu 2 King 1:9-16 **9:54:** 2 King 1:9-16

57 Kən e nian Iesu ne rəhan min netəmim kəmotaliwək moatuwin e suatip, kən suah kit
təmən-ipən kəm in məmə, “Io ekuarisig-in ik, ikin pəhruən onəkuwin ikin.”
58 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Kuri iarupin min, rəhalat nipəg tatig məmə okotapil
ikin. Kən mənig min, nimaalat tatig məmə okotapil ikin. Məto io Nəti Etəmim, nimə rəhak
tikə o napilən.”
59 Kən Iesu təmən-ipən kəm suah kit min məmə, “Wa, kilau min ik, muwa ik rəhak
etəmim.” Məto suah un tən-ipən məmə, “Iərəmərə, awi. Egəhan-in io ekuwin pitən mitənim
rəhak tata.”
60 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Kəp, apəs-pən. Pəs netəm kinotimis rəkis e nikilat,
koatitənəm atip ilat min. Məto ik, uwin mən-iarəp nərəmərəən rəha Uhgin.”
61 Kən kit min tatən məmə, “Iərəmərə, ekətəu-pən ik muwa io etəmim rəham, məto awi,
əpəs pitən ekitəlig-pən min imak ikin mauiatipin rəhak min netəmim.”
62 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Okəmə suah kit tətuoun matol wək rəha Uhgin,
məto rəhan nətəligən tatuwin o nat pisin pisin min neen, kən suah u təsahmen-pənən məmə
Uhgin otərəmərə lan.”

10

Iesu təmahl-ipən rəhan netəmim sepinte-tu kotamnus-iarəp namnusən təwir

1 Uarisig e natimnat min əh, Iərəmərə təmitəpun rəkis sepinte-tu netəmim neen min rəhan,
kən təmahl-ipən ilat kəiu kəiu kotaupən-in moatuwin e taon min ne ikin min neen min itəm
Iesu təpanuarisig muwin ikin.
2 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “! Otəplan-tu! Nagwənən tepət əpəh e nasumən itəm
kinotimətə, məto iolwək min noan məsin əm kotəulək-in. Kən otəfak-pən o etəm-iasol rəha
nasumən məmə otahl-ipa iolwək min tepət məmə okotuwin kəulək-in nasumən rəhan.
3 Otuwin, məto nəkotəkəike motitun məmə io etahl-ipən itəmat məmə nakotuwin tahmen-
pən e sipsip əlkələh min itəm kotaliwək moatuwin ilugin e kuri iarupin min.
4 Kən onəkəsotosən kətim əkəku rəha məni, ne kətim, ne put, kən əsotamegən e suatip
katəghat kəm netəmim.
5 “Nimə naka itəm onəkotuwin ikin, nakotaupən motən-iarəp məmə, ‘! Pəs nəmənlinuən
otətatig ikin!’
6 Okəmə etəm rəha nəmənlinuən əh-ikin, kən rəham nəfakən otuwa mol nipahrienən, kən
nəmənlinuən otətatig ron. Məto okəmə etəm tol nəhlan tikə, kən noa rəham nəfakən otitəlig-pa
min ron ik.
7 Kən otatig əm e nimə kitiəh əm, sotapilən e nimə pisin pisin min. Kən nagwənən naka
itəm okoatos-ipinə kəm itəmat, otun. Kən nənimən naka okotos-ipinə, otənim. Məto-inu in
tətuatip əm məmə suah kit itəm tatol wək, in tətuatip məmə in otos nətouən lan.
8 “Nian itəmat nakotuwin taon kit, okəmə nikilat tətagien otəmat, kən otun nagwənən
naka itəm koatos-ipinə kəm itəmat,
9 kən otol-wir netəmim itəm koatimis motatig ikin, kən motən-iarəp kəm ilat məmə,
‘Nərəmərəən rəha Uhgin tatuwa iuəhkir otəmat.’
10 Məto okəmə nakotuwin e taon kit, kən netəmim nikilat təsagienən otəmat, kən otuwin
motaliwək e suatip asol min, kən motən məmə,
11 ‘Nimoulul rəha nisip itəm tətatig e nelkitimat, ekoatoahapispis rəkis, in nəmtətin
tatəgətun məmə nəmotol təsahmenən, kən Uhgin təmapəs itəmat. Məto nəkotəkəike motitun
məmə nərəmərəən rəha Uhgin tinatuwa iuəhkir rəkis.’
12 Kən iatən nipahrienən kəm itəmat məmə, Uhgin otol nalpinən asol kəm ilat taprəkis-in
nalpinən rəha taon rat əh Sotom aupən.”
13 “! Itəmat netəm Korasin, kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! ! Itəmat netəm Petsaeta,
kəsi, nahməən asol otuwa otəmat! Məto-inu emol pap nat pispis tepət e taon mil rəhatəmat!
Kən okəmə emol natimnat min əh əpəh Taea ne Saeton aupən, okol netəmim əh-ikin əh
kəmotəuhlin rəhalat nətəligən e nolən rat min, kən ilat kəmotuwin e natimnat rat motuwin
moatəpələh e nəmtap e nigəm motəgətun məmə koatəto tərat agin o rəhalat nolən rat min.
14 Məto e nian əh itəm Uhgin otol nalpinən kəm netəmim, nalpinən rəhatəmat in otəskasik,
maprəkis-in nalpinən rəha netəm Taea ne Saeton aupən ikin.
15 ?Kən itəmat netəm Kapaneam, nikitəmat təht məmə Uhgin otiləs-ipər itəmat e ikin rəha
nisiaiiən əpəh e nego e neai? ! Kəp! Məto Uhgin otiləs-iəhau itəmat nakotuwin ləhau agin,
ikin itəmat onəkotaulis ikin.”

9:61: 1 King 19:20 **10:1:** Mak 6:7 **10:2:** Mat 9:37-38; Jon 4:35 **10:3:** Mat 10:16 **10:4:** Mat 10:7-14; Mak 6:8-11; Luk 9:3-5 **10:7:** 1 Kor 9:6-14; 1 Tim 5:18 **10:8:** 1 Kor 10:27 **10:11:** Wək 13:51; 18:6 **10:12:** Jen 19:24-25; Mat 10:15; 11:24 **10:15:** Mat 11:20-24

16 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min məmə, “Netəmim itəm koatətəlig-in itəmat,
koatətəlig-in io. Kən netəmim itəm koatəuhlin məntaalat kəm itəmat, koatəuhlin məntaalat
kəm io, kən netəmim itəm koatəuhlin məntaalat kəm io, koatəuhlin məntaalat kəm suah u
itəm təmahl-ipa io.”

Netəmim rəha Iesu sepinte-tu kəmoatitəlig

17 Kən netəmim min rəha Iesu ilat sepinte-tu kəmotitəlig-pa min, kən nikilat tətagien
moatən kəm Iesu məmə, “!Iərəmərə, nat əpnapin narmin rat min, məto nian itimat ekotəghat
e nərgəm, kən ilat koatol nəwiatimat!”

18 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io emehm Setan təmisi-pər ilis e neai meiuaiu
tahmen-pən e nipitən.

19 Otətəlig-tu. Io enos-ipinə rəkis nəsanənən kəm itəmat, inəh itəmat nəkotitun
neguətainən sinek min ne skopion* min. Kən nəsanənən itəm iatos-ipinə kəm itəmat, in
taprəkis-in nəsanənən rəha tikimir rəhatat, Setan. Kən okol nat kit təsərəkinən itəmat.

20 Inəh nipahrienən. Məto nəsotagienən məmə narmin rat min koatol nəwiatəmat, məto
otagien əm məto-inu Uhgin təmətе rəkis nərgitəmat əpəh e nego e neai.”

21 Kən e nian əh, Iesu nikin tətagien pik e nagienən itəm tatisi-pən e Narmin Rəha Uhgin,
kən in təməfak mən məmə, “Tata Uhgin, ik Iərəmərə rəha natimnat rafin ilis e neai ne
ləhau e nətueintən. Iatənwiwi ik məto-inu nəməhluaig-in nipəti natimnat min u e niganəmti
netəmim itəm kotenatig motitun wir nat. Kən nəmol-arəp kəm netəmim itəm kotahmen-pən
əm e nisualkələh məmə okotitun wir. Əwəh, Tata, inu nat kit itəm nakolkeike.”

22 Kən Iesu təmatəkəike matəghat kəm ilat məmə, “Rəhak Tata təmegəhan-in-pa rəkis
natimnat rafin e nelmək. Tata əm titun Netin. Kən Nətin əm ne netəmim neen, ilat min əm
kotitun Tata. Ilat u netəmim itəm Nətin təmitəpun ilat məmə in otol-arəp Tata rəhan kəm
ilat.”

23 Kən Iesu təmeirair məghat əm kəm rəhan min netəmim məmə, “!Nəkotatig e nəwirən
pahrien məto-inu itəmat nakoatehm e niganəmtitəmat natimnat min əh!

24 Iatən kəm itəmat məmə, aupən ikin ien min tepət, ne kig min tepət, kəmotolkeike pik
məmə okotehm natimnat min u itəm itəmat nakoatehm, məto kəməsotehmən. Kən ilat
kəmotolkeike məmə okotəto natimnat min itəm nakoatəto, məto kəməsotətoən.”

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e etəm təwir kit rəha Sameria

25 Kən e nian əh, ienatig kit e Lou təmətul meiuə əm e nətapəhən kit kəm Iesu məmə otehm-
tu okəmə Iesu in tenatig wir o kəp. In təmən məmə, “?Iəgətun, oekahro min-nulan mos
nəmegəhən lilin?”

26 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “?Lou rəha Moses tatən məmə naka? ?Nian ik
nətafin, kən nipətin tatən naka kəm ik?”

27 Kən suah un tən-ipən məmə, “Onakəkəike molkeike Iərəmərə rəham Uhgin e nikim
rafin, ne nəmegəhən rafin rəham, ne nəsanənən rafin rəham, ne nətəligən rafin rəham; kən
molkeike min ik min neen tahmen-pən əm məmə nakatolkeike atip ik.”

28 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “In ətuatip un. Okəmə nakatol nəhlan, kən ik onakos
nəmegəhən lilin.”

29 Məto suah əh, in tolkeike əm məmə otəgətun rəhan nolən məmə in etəm ətuatip, kən in
təmətapəh o Iesu məmə, “?Məto pah min u ilat io min neen?”

30 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Suah kit təmiet Jerusalem kən maliwək meiuaiu
matuwin əpəh Jeriko. Kən e suatip, iakləh neen kəmotaskəlim motəmki-rəkis rəhan
natimnat, kən motoh kələhəu timiseah mətaməhl e suatip, kən kotagim motapəs.

31 Kən təpəwir əh, pris kit tatitəp suatip əh matuwa, məto nian in təməplan suah əh, in
təmaliwək mawilək-in matuwin.

32 Kən Lifaet† kit titəp min əm suatip kitiəh muwa, kən nian təməplan suah əh tətaməhl, in
təmol əm nat kitiəh min mawilək-in.

33 Məto etəmim kit rəha Sameria, itəm koatol tikimir ilat netəm Isrel, in min titəp suatip
əh matuwa, kən məplan suah əh tətaməhl. Nian təməplan, nikin təmahmə ron,

34 kən təmaliwək muwin iuəhkir ron, mafəl rəhan niməgəm min e oel ne wain, kən malpin
wir ilat. Kən təmiləs-ipər suah əh mahtu-pər e rəhan togki, kən miləs mian əpəh e hotel
matehm wir.

10:16: Mat 10:40; Luk 9:48; Jon 5:23 **10:18:** Aes 14:12; Nol Əpən 12:7-10,13; Luk 10:15; Jon 12:31; Nol Əpən 20:1-3,10
* **10:19:** Skopion in nat kit tahmen e tupə əkəku kit itəm tatəkioah e niməptən. Tatus itəm, kən titahmə titahmə, taprəkis-in
milpat o timar. **10:20:** Fil 4:3; Nol Əpən 3:5 **10:22:** Jon 3:35; 10:15 **10:24:** Mat 11:25-27; 13:16-17 **10:25:**
Mat 22:35-40; Luk 18:18 **10:27:** Dut 6:5 **10:27:** Lev 19:18 **10:28:** Lev 18:5 † **10:32:** Lifaet, ilat netəmim
min u kotasitu e pris min e wək rəhalat, kən koatol wək pisin pisin min əpəh e Nimə Rəha Uhgin.

35 Kən kəmən lawɨgin, in təmos məni neen‡ muwɨn mos-ipən kəm etəm-iasol rəha hotel,
kən mən-ipən kəm in məmə, ‘Onakatehm wɨr suah u, kən okəmə nəkətuatin rəham neen
məni, kən onakən-ipa kəm io nian ekɨtəlɨg-pa mɨn, pəs io ekos-ipɨnə nɨtain.’ ”
36 Kən nian Iesu tɨnol namnun nəghatən u, kən təmətapəh o ienatɨg e Lou məmə, “?E rəham
nətəlɨgən, suah mɨləhal əh, nəkɨtun məmə ɨləhal pah təmol təwɨr kəm suah əh kəmoh, tahmen
məmə in in kit?”
37 Kən ienatɨg e Lou təmən-ipən məmə, “Etəmim ɨtəm in təmasəkɨtun suah əh.” Kən Iesu
tən-ipən kəm in məmə, “Ita. Ik uwɨn mol mɨn tahmen-pən əm məmə inu suah əh təmol mɨhin
ne.”

Iesu təmuwɨn latuənu rəha Mata ne Meri

38 Nian Iesu ne rəhan mɨn netəmim kotaliwək e suatɨp, kən kəmotiet-arəpən latuənu kit.
Kən pətan kit, nərgɨn u Mata, təmos Iesu e nɨkin agien muwɨn əpəh e rəhan nimə.
39 Pətan əh, pian kit əh-ikɨn, nərgɨn u Meri. Kən Meri təmuwa matəpələh iuəhkɨr o nelkɨ
Iərəmərə matətəlɨg-in nəgətunən mɨn rəhan.
40 Məto Mata, rəhan nətəlɨgən tatuwɨn pɨk o nolən nagwənən, kən wək tɨnatoh in. Kən
təmuwɨn o Iesu mən-ipən kəm in məmə, “?Iərəmərə, tahro? ?Nɨkim təht məmə tətuatɨp əm, o
kəp, məmə pətan u piak təsasituən lak ne o nolən wək u, kən io pɨsɨn əm iatol? Ahl-ipa məmə
otuwa masitu lak.”
41 Məto Iərəmərə təmən-ipən kəm in məmə, “Ei, Mata. Əsətəlɨg-in pɨkən natɨmnat mɨn tepət
nəhlan.
42 Məto nat kitiəh əm in nat keike, kən Meri in tɨnɨtəpun rəkɨs nat u ɨtəm in təwɨr taprəkɨs,
kən okol io esɨləs-irəkɨsən nat əh ron.”

11

Iesu təmatəgətun rəhan netəmim e suatɨp rəha nəghatən kəm Uhgɨn e nəfakən (Mat 6:9-15; 7:7-11)

1 Nian kit, Iesu təmatəghat kəm Uhgɨn e nəfakən əpəh ikɨn kit. Kən nian təmol namnun rəhan
nəfakən kəm Uhgɨn, kən rəhan kit etəmim təmətapəh ron məmə, “Iərəmərə, əgətun-tu ɨtɨmat
e suatɨp rəha nəghatən kəm Uhgɨn e nəfakən, tahmen-pən e Jon Baptais in təməgətun mɨhin
rəhan mɨn.”
2 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian nakotəghat kəm Uhgɨn e nəfakən, onəkotən
məmə,
‘Tata Uhgɨn, nərgəm in ilɨs agɨn, pəs netəmim okotɨsiai-in.
Pəs rəham nərəmərəən tuwa matɨg.
3
Nian rafin, os-ipa nagwənən kəm ɨtɨmat tahmen-in rəha nian roiu.
4 Kən afəl rəkɨs rəhatɨmat nolən rat mɨn məto-inu ɨtɨmat esotaskəlɨm-iəkɨsən e nɨkɨtɨmat nolən
rat mɨn rəha netəmim ɨtəm koatol kəm ɨtɨmat.
Kən segəhan-inən ɨtɨmat ekotuwɨn ima nos-ipən-os-ipənən, ikɨn ɨtəm məta oekotakiə motol
təfagə rat.’ ”
5-6 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Okəmə suah kit tuwa imam ikɨn lapɨn, kən rəham
nagwənən tɨkə, kən onəkol naka? Onəkuwɨn e nimə rəha ik kit, kən mən-ipən məmə, ‘Io kit,
os-ipa nagwənən məsɨn, kən ekos muwɨn magwən suah kit lan ɨtəm təmɨsɨ-pən isəu muwa
imak ikɨn roiu lapɨn, kən rəhak nagwənən tɨkə məmə ekagwən in lan.’
7 Kən in otuhalpɨn-pɨnə kəm ik məmə, ‘!Aaah! Atuwɨn, səhgaiirən etɨmat, enotapɨl rəkɨs
ɨtɨmat rəhak nɨsualkələh. Okol esətul mɨnən mos-ipɨnə nagwənən kəm ik.’
8 Ekən kəm ɨtəmat məmə, nat əpnapɨn ik in kit, məto suah un təsolkeikeən məmə in otos-
ipɨnə nagwənən kəm ik. Məto iatən nɨpahrienən, nian nakatəkəike matətapəh ron, kən in
otətul mos-ipɨnə natɨmnat rafin kəm ik ɨtəm nakolkeike.
9 “Kən tol nəhlan ekən kəm ɨtəmat məmə, otətapəh-in kəm Uhgɨn o natɨmnat, kən in otos-
ipɨnə kəm ɨtəmat. Kən otegəs-in, kən nakotehm. Kən otəht-əht toa, kən toa oterəh otəmat.
10 Ekən nəhlan məto-inu netəmim rafin ɨtəm koatətapəh-in, kən okoatos. Kən netəm mɨn
u ɨtəm koategəs-in, kən okoatehm. Kən netəmim ɨtəm koatəht-əht toa, kən toa oterəh olat.
11 “Ɨtəmat tata mɨn. ?Ɨtəmat kit, nian nətɨn tatətapəh-in nəm, məto in tatos-ipən sɨnek? !
Kəp!
12 ?O nian in tatətapəh-in noanahlɨ-mənɨg, məto in tatos-ipən skopion?* !Kəp!

---

‡ **10:35:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, “Tenarius kəiu.” Nian suah kit tatol wək nian kitiəh, kən katətou-in tenarius kitiəh. **10:39:** Jon 11:1; 12:2-3 **10:42:** Mat 6:33 * **11:12:** Skopion - afɨn-tu futnot əpəh Luk 10:19

13 Nat əpnapin itəmat netəm nakotərat, məto nakoatos-ipən natimnat wir min kəm
nenətitəmat min. Məto Tata Uhgin əpəh e nego e neai, nolən rəhan in təwir pik maprəkis-
in nolən rəhatəmat, kən nipahrienən, in otos-ipən Narmin Rəhan kəm netəm min u itəm
koatətapəh-in ron."

Netəmim neen kəmoatən məmə Iesu tatol wək e nəsanənən rəha Setan
(Mat 12:22-30, 43-45; Mak 3:20-27)

14 Kən e nian kit, suah kit əh-ikin itəm narmin rat tətatig lan, kən tol məmə in təruru
nəghatən. Kən Iesu təməhg-iarəp narmin rat əh, kən suah əh təmətuoun matəghat, kən
netəmim narmilat təmiwig pik ron.
15 Məto netəmim min əh neen koatən məmə, "Pielsepul u in etəm-iasol rəha narmin rat
min, in əm əh təmos-ipən nəsanənən kəm suah u məmə in otəhg-iarəp narmin rat min e
netəmim."
16 Kən netəm pisin neen min kəmotətapəh o Iesu məmə in otol-tu nat pispis kit e nəsanənən
itəm tatisi-pən e nego e neai məto-inu, ilat kotolkeike məmə okotitun-tu məmə Iesu in
etəmim pah.
17 Məto Iesu tinitun rəkis nətəligən min rəhalat, kən təmən məmə, "Okəmə netəmim e
kantri kit koatoor ilat min, kən okotərəkin rəhalat kantri, kən nərəmərəən otisas mikə. Kən
tahmen-pən əm, e latuənu kit, okəmə netəmim lan koatoor ilat min, kən okotərəkin agin-əh
latuənu u.
18 ?Kən okəmə netəmim rəha Setan koatoor ilat min, kən otahro nulan rəhan nərəmərəən
otətatig? Iatən min-nulan məto-inu nakoatən məmə iatəhg-iarəp narmin rat min e
nəsanənən rəha Pielsepul.
19 ? Kən okəmə io, iatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha Pielsepul, kən tahro
e rəhatəmat min netəmim, ilat koatəhg-iarəp narmin rat min e nəsanənən rəha pah? Tol
nəhlan, ilat okotakil rəhatəmat min nəghatən məmə in neiueiuəən.
20 Məto okəmə io iatəhg-iarəp narmin rat min e netəmim e nəsanənən rəha Uhgin, kən
tatəgətun məmə nərəmərəən rəha Uhgin tinuwa rəkis otəmat.
21 "Nian etəm rəhan nəsanənən tepət tatəmik natimnat rəha nəluaginən, tatətul matip
matehm wir rəhan nimə, inəh rəhan natimnat okotatig wir əm.
22 Məto nian etəm pisin kit min itəm rəhan nesanənən taprəkis-in in, otuwa muəmou
mətian mətian tol win lan, in tatos-irəkis rafin rəhan natimnat rəha nəluaginən itəm
təmələhəu-pən rəhan nətəligən lan, kən in otoor natimnat rafin rəha suah əh kəm rəhan min
netəmim.
23 "Etəm u itəm təsuarisig-inən io, in rəhak tikimir. Kən etəmim u itəm təsargətainən sipsip
min, in tatol ilat kotagim atit."
24 Kən Iesu təmən məmə, "Nian narmin rat tatiet e suah kit, kən in tətan əpəh ikin kikə-
kikə ikin nəhau tikə lan mategəs-in ikin otameg ikin, məto təsəplanən. Kən in tatən məmə,
'Pəs ekitəlig-pən e rəhak nimə itəm emisi-pən ikin aupən.'
25 Kən nian in tatitəlig-pa, mehm rəhan nimə kəmafəl təpiə wir, kən natimnat rafin koatis
wir.
26 Kən in otuwin mit min narmin rat sepin min motuwa itəm kotərat kotaprəkis-in in. Kən
okotuwin min imə motatig e nəmegəhən rəha suah u. Kən suah u, aupən rəhan nəməgəhən
tərat, məto roiu tinərat pik agin-əh."
27 Nian Iesu tatən nəghatən əh, pətagwəhl kit tagət əfəməh məmə, "Pəs Uhgin otawte-in
rəhan nəwirən kəm pətan itəm təmemək-in ik, kən mətapinahin ik."
28 Kən Iesu təmə, "Nipahrienən, məto Uhgin otawte-in rəhan nəwirən taprəkis kəm
netəmim itəm koatəto nəghatən rəhan, kən moatol."

Nəmtətin rəha Jona
(Mat 12:38-42; Mak 8:12)

29 Kən nian netəmim kəmotuwa məmə okotəto nəghatən rəha Iesu, kəmotuwa tepət məsin
min, kən Iesu təmə, "Itəmat netəm roiu ne, itəmat nol təfagə rat agin. Itəmat nakotolkeike
məmə nakotehm nat pispis u nəmtətin kit. Məto okol Uhgin təsos-ipinəən nəmtətin kit kəm
itəmat. Məto Uhgin otos-ipinə nəmtətin kitiəh əm kəm itəmat, inəh nəmtətin rəha Jona.
30 Tahmen əm e Jona itəm təmuwa nəmtətin kit tatuwin o netəmim rəha taon u Nineva
aupən, e nolən kitiəh min əm, io Nəti Etəmim ekuwa nəmtətin rəha netəmim u-roiu ne.
31 Kən e nian əh itəm Uhgin otakil netəmim rafin, kən kwin rəha nəptən pis ikin, in otətul
mən-iarəp məmə itəmat netəm nakotərat. Otitun nənən nəhlan məto-inu, in təmiet e nikalin
nəptən əpəh isəu agin, kən maliwək muwa məmə otəto nəghatən rəha Kig Solomon itəm
tenatig wir. Kən otəplan-tu, suah kit itəm ilis taprəkis-in Kig Solomon tinuwa.

11:15: Mat 9:34; 10:25 **11:16:** Mat 12:38 **11:22:** Kol 2:15 **11:23:** Luk 9:50 **11:27:** Luk 1:28,42,48
11:29: Mat 16:4 **11:31:** 1 King 10:1-10

32 Kən netəmim rəha Nineva okotətul e nian Uhgɨn otakil netəmim rafin lan, kən ilat
okotən məmə itəmat nəmotol nolən tərat. Kən ilat kotɨtun nənən nəhlan məto-inu, nian ilat
kəmotəto nəghatən rəha Jona, ilat kəmotəuhlin ilat e nolən rat mɨn rəhalat. Kən roiu, suah
kit ikɨn-u itəm in ilɨs taprəkɨs-in Jona."

Nəhag-əhagən rəha lait
(Mat 5:15; 6:22-23)

33 Kən Iesu təmən məmə, "Suah kit tɨkə itəm tətasiepən e lait, kən uarisɨg in tatəhluaig-in,
o tətaii-pən e nɨpəg kɨtəh. Kəp. Məto nian etəmim tətasiepən e lait, otəkəike mətu-pər e nɨg
rəha lait məmə netəmim itəm okotuwa e nɨpəg noa nimə, kən moatehm nəhag-əhagən rəha
lait o nəplanən natɨmnat.
34 Nɨganəmtɨm in tahmen e lait itəm tatos-ipən nəhag-əhagən kəm nɨpətɨm. E nian
nɨganəmtɨm mil kuəwɨr, tahmen əm məmə nɨpətɨm tərioah e nəhag-əhagən. Məto nian
nɨganəmtɨm mil kuərat, tahmen əm məmə nɨpətɨm tərioah e napinəpən.†
35 Kən tol nulan, ik onakəkəike matehm wɨr məmə nəhag-əhagən e rəham nəmegəhən, in
sənəmə napinəpən.
36 Kən okəmə rəham nəmegəhən in tərioah wɨr e nəhag-əhagən, napinəpən in otɨkə agɨn
lam, kən nəhag-əhagən in tətasiəgəpɨn wɨr rafin rəham nəmegəhən, tahmen-pən əm e nəhag-
əhagən rəha lait tətasiəgəpɨn ik."

Iesu təməghat əskasɨk kəm Farisi mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40;
Luk 20:45-47)

37 Kən nian Iesu təməghat rəkɨs, kən Farisi kit təmuwa mən-ipən kəm in məmə okian
muagwən e rəhan nimə. Kən Iesu təmaliwək muwɨn əpəh imə matəpələh e nɨkalɨ tepɨl o
nagwənən.
38 Kən Farisi apon təmaut ron narmɨn təmiwɨg nian təməplan məmə Iesu təsaikuasən
pitən e nelmɨn uarisɨg təpanagwən.
39 Kən Iərəmərə təmən kəm in məmə, "Itəmat Farisi mɨn, nəkotahmen əm e kap ne plet
itəm nakotaikuas elat əpəh ihluə əm, məto əpəh e nɨpəgnoalat, kotapɨn. Itəmat nakotərioah
e naumɨsən ne nəratən.
40 !Itəmat nakotalməl pɨk! ?Nɨkitəmat tatəht o kəp məmə, Uhgɨn itəm təmol nɨpətɨtəm, in
təmol mɨn nɨkitəm? !Əwəh!
41 Məto otos-ipən kəm ian-rat mɨn e nɨkitəmat agien, kən natɨmnat rafin ihluə ne imə
kotətuatɨp motəwɨr.
42 "! Məto itəmat Farisi mɨn, nahmməən asol otuwa otəmat! Itəmat nakotətəu-pən wɨr
nɨmɨsmɨsɨ Lou mɨn, tahmen e tait rəha nɨmalɨ nɨg mɨn itəm nəmiəwɨlat tatəpien o nolən
nagwənən. Məto nakotəuhlin məntaatəmat o nat asol mɨn rəha Lou, inəh nəsotolən nat itəm
tətuatɨp mɨn kəm netəmim, kən məsotolkeikeən Uhgɨn. Nəkotəkəike motol nolən wɨr mɨn
asol əh, kən məsotaluinən nətəu-pən wɨr mɨnən nɨmɨsmɨsɨ Lou mɨn rafin.
43 "Itəmat Farisi mɨn, nahmməən asol otuwa otəmat, məto-inu nakotolkeike məmə
onəkotuwɨn motəpələh aupən e nimə rəha nuəfɨmɨnən. Kən e maket, nakotolkeike məmə
netəmim okotɨləs-ipər nelmɨlat kəm itəmat o nɨsiaiiən itəmat.
44 "Itəmat Farisi mɨn, nahmməən asol otuwa otəmat, məto-inu itəmat nəkotahmen e suwɨt
itəm kotamkɨmɨk, məto kəsɨtun ətuatɨpən məmə in hiə, kən netəmim kotaliwək pɨkən lan
motəruru, motol rəhalat nəmegəhən tətamkɨmɨk."‡
45 Kən iəgətun kit rəha Lou təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Iəgətun. Nian nakatən nəghatən
mɨn u, kən tatərəkɨn mɨn itɨmat."
46 Kən Iesu təmə, "!Iəgətun mɨn rəha Lou! Nahmməən asol otuwa otəmat məto-inu, itəmat
nakoatəlɨn-pər nat fɨgəm mɨn itəm tiəkɨs məmə netəmim okoatəmɨk.§ Məto nəsotasituən
məsɨn e noanelmɨtəmat məmə onəkotasitu elat o nəmɨkən natɨmnat mɨn əh.
47 "Nahmməən asol otuwa otəmat məto-inu əpəh e suwɨt mɨn rəha ien mɨn rəha Uhgɨn
aupən, nakoatiləkɨn nimə wɨr mɨn, kən nakoatən məmə nakoatɨsiai-in ilat. Məto nakoteiuə.
Tɨpɨtəmat mɨn əm kəmotohamnu ilat.*

11:32: Jona 3:5-10 **11:33:** Mak 4:21; Luk 8:16 † **11:34:** Nɨpətɨn kit rəha "nɨganəmtɨm mil kuəwɨr" təmə, ik etəm kit itəm nɨkim tagien o nasituən netəmim e rəham məni. Kən nɨpətɨn kit rəha "nɨganəmtɨm mil kuərat" təmə, ik iaumɨs kit. Nɨpətɨn kit mɨn rəha "nɨganəmtɨm mil kuəwɨr" təmə, rəham nətəligən kitiəh əm o Uhgɨn. ‡ **11:44:** Lou rəha netəm Isrel tatən məmə, okəmə suah kit otek etəm təmɨmɨs, kən in tamkɨmɨk e Lou. Tol nəhlan, ilat kotəkəike motol mak wɨr e ikɨn rəha suwɨt mɨn məmə netəmim kəsotaliwək pɨkən lan. § **11:46:** "Nat fɨgəm" itəm Iesu tatəghat-in, in lou əlkələh mɨn tepət təpət rəha noanol rəha Isrel. * **11:47:** Iesu tatəhai Farisi mɨn məto-inu koatən məmə koatɨsiai-in ien mɨn aupən. Məto ilat kəsotolən natɨmnat itəm ien mɨn kəmoatən.

48 Inəh itəmat nakoatən-iarəp məmə nakotegəhan-in natɨmnat mɨn əh itəm tɨpɨtəmat mɨn
kəmoatol aupən, inəh kəmotohamnu ien mɨn, kən itəmat nəkoatol namnun e rəhalat wək
nian nakoatiləkɨn suwɨt mɨn rəhalat.
49 "Kən o nat əh, Uhgɨn itəm tenatɨg təmən məmə, 'Io ekahl-ipən rəhak ien mɨn ne aposol
mɨn kotuwɨn motəghat kəm ilat, kən ilat okotɨtəp motol nəratən kəm neen, kən motohamnu
neen.'
50 Tol nəhlan, Uhgɨn otakil itəmat tahmen məmə itəmat əm nəmotohamnu ien mɨn rafɨn
rəhan, kən in otol nalpɨnən kəm itəmat o nɨmɨsən rəhalat, ilat itəm kəmotatɨg e nətuounən
rəha nətueintən mətoarus-pa u-roiu,
51 ien mɨn rafɨn itəm kəmotohamnu tətuoun e Epel mətoarus-pən Sekaraea, itəm təmɨmɨs
e Nimə Rəha Uhgɨn ilugɨn e olta ne nimə.† Nɨpahrienən, itəmat roiu ne, Uhgɨn otol nalpɨnən
kəm itəmat.
52 "Itəmat iəgətun rəha Lou, nahməən asol otuwa otəmat məto-inu suatɨp kit əh-ikɨn itəm
tatəgətun nat naka itəm Uhgɨn tolkeike. Itəmat nəkotɨtun suatɨp əh, məto nakotəhluaig-in
məmə netəmim kotəruru. Itəmat nəkəsotətəu-pənən, kən nakahtosɨg-in netəmim məmə ilat
mɨn kotəruru nətəu-pənən."
53 Nian Iesu təmiet e nimə əh mɨnataliwək matuwɨn, kən iəgətun mɨn rəha Lou ne Farisi
mɨn, nemə̈ha təmol ilat. Tətuoun e nian əh, kəmotuwa rəhan tɨkɨmɨr mɨn. Koatərakin-pən
nəghatən əskasɨk tepət kəm in
54 məmə okoteam-in nɨpəgnəmtɨn neen e nəghatən rəhan itəm təsahmenən.

12

Nəghatən mɨn rəha nem əskasɨkən
(Mat 10:19-20, 26-33; 12:32)

1 Kən e nian əh, netəmim tepət kəmotuwa kitiəh, okol kafɨn kəruru. Məto netəmim tɨnepət
pɨk, kən moatəhg-irəkɨs-əhg-irəkɨs ilat mɨn. Kən Iesu təmətuoun matəghat kəm rəhan mɨn
netəmim məmə, "Itəmat, nakoatəto itəmat o is rəha Farisi mɨn, is u in nolən rəhalat itəm
rəhalat nənən təwɨr, məto nɨkilat tamkɨmɨk.
2 Natɨmnat itəm etəmim tatol anion, Uhgɨn təpanɨləs-iarəpa tagəhag ikɨn. Kən natɨmnat itəm
etəmim tatəhluaig-in, kən Uhgɨn təpanɨləs-iarəpa, netəmim okotəplan.
3 Natɨmnat itəm nakoatən e napinəpən, kən netəmim okotəto e nərauiəgən. Kən natɨmnat
itəm nakoatən anion e nɨpəgnoa nimə, kən netəmim kəpanotən-iarəp ihluə, netəmim rafɨn
okotəto.
4 "Rəhak mɨn netəmim, ekən kəm itəmat məmə, əsotəginən netəmim itəm kotɨtun no-
hamnuən nɨpətɨtəmat, məto uarisɨg, okol kəsotol mɨnən nat kit tərat kəm itəmat.
5 Məto iatən-iarəp etəmim u kəm itəmat itəm tətuatɨp məmə onakoatəgɨn. Onəkotəkəike
motəgɨn Uhgɨn, məto-inu nian in otohamnu suah kit, in tɨtun nərakɨn-pənən in e nɨgəm asol.
Əwəh, nɨpahrienən, ekən kəm itəmat məmə nakoatəkəike motəgɨn Uhgɨn.
6 Mənɨg əlkələh mɨn, katol-salɨm-in ilat tepət nəmtɨn məni əkəku əm, məto Uhgɨn təsaluin
agɨn-əhən kit.
7 Əsotəginən, məto-inu Uhgɨn tolkeike itəmat taprəkɨs-in mənɨg mɨn tepət. Nɨpahrienən,
Uhgɨn təmafɨn mɨtun wɨr noanutəmat rafɨn.
8 "Ekən kəm itəmat məmə, okəmə etəmim tatən-iarəp e nɨganəmtɨ netəmim məmə in rəhak
kit, kən io Nəti Etəmim, io mɨn ekən-iarəp e nɨganəmtɨ nagelo mɨn rəha Uhgɨn məmə in rəhak
etəmim.
9 Məto okəmə etəmim tatən-iarəp e nɨganəmtɨ netəmim məmə in sənəmə etəmim kit rəhak,
kən io ekən-iarəp e nɨganəmtɨ nagelo mɨn rəha Uhgɨn məmə suah u in sənəmə etəmim kit
rəhak.
10 Kən etəmim itəm tatən nəghatən rat e Nəti Etəmim, Uhgɨn otafəl rəkɨs rəhan təfagə rat.
Məto etəmim itəm tatəghat rat e Narmɨn Rəha Uhgɨn, okol Uhgɨn təsafəl rəkɨsən rəhan təfagə
tərat.
11 "Kən nian koatiuw-iarəp itəmat e nimə rəha nuəfɨmɨnən, ne e nɨganəmtɨ iərəmərə
mɨn, ne netəm-iasol mɨn məmə okotiuw-iarəp itəmat motakil motuəh motələhəu nəghatən
rəhatəmat, kən nɨkitəmat təsəht pɨkən məmə onəkotahro mɨn-nulan kuhalpɨn rəhalat
nəghatən,
12 məto-inu e nian ətuatɨp əh, Narmɨn Rəha Uhgɨn otəgətun itəmat e nəghatən naka itəm
itəmat onakoatəghat-in kən moatən kəm ilat."

Nimaa nəghatən e etəmim rəhan nautə tepət rəhn-kapə tɨkə

---

† **11:51:** E Naoa Rəha Uhgɨn əpəh e Oltesteman, Epel in ien aupən agɨn, kən Sekaraea in namnun. Afɨn-tu Jen 14 ne 2 Kron 24:22. **12:2:** Luk 8:17 **12:7:** Luk 12:24; Wək 27:34 **12:11:** Mak 13:11; Luk 21:12-15

13 Kən netəm min əh kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgətun. Tata rəhak tinimis rəkis.
Awi, uəh niki piak məmə otoor natimnat rəha tata rəhatimlau məmə otos-ipa rəhak neen,
itəm tata təmələhəu məmə rəhak.”
14 Məto Iesu təmən kəm in məmə, “Rəhak etəmim, rəhak tikə e nətəligən u rəhatəmlau o
noorən rəhatəmlau natimnat.”
15 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Oatəto wir itəmat. Otahtosig-in wir itəmat məmə
onəkəsotuwamən itəmat iaumis min, məto-inu nəukəti nəmegəhən, in sənəmə nautə tepət.”
16 Kən təmuəh nimaa nəghatən u məmə, “Suah kit, rəhan nautə tepət, kən rəhan nasumən
tatol nipətin tepət.
17 Kən təmən-ipən atip kəm in məmə, ‘?Oekahrol min-nulan, məto-inu rəhak nimə min
kinəsotahmenən məmə ekəlin-pən nigak nagwənən min lan?’
18 “Kən in təmən məmə, ‘Təwir məmə ekol nulan. Ekəmki-rəkis nimə min u, kən ekiləkin
nimə neen min itəm iahgin məsin. Kən ekəlin-pən nigak nagwənən, ne rəhak nautə min ikin.
19 Kən ekitun nənən məmə, rəhak natimnat tepət tepət tahmen o nup tepət. Kən roiu
ekameg, mətagwən, matənim, kən matəto nagienən təwir əm nulan matuwin.’
20 “Məto Uhgin təmən-ipən kəm in məmə, ‘!Ik ialməl! Roiu əm lapin, onakimis. ?Okahrol
rəham natimnat u tatəməhl nəmargətain?’ ”
21 Kən Iesu təmən məmə, “Uhgin otol əm nəhlan kəm netəmim itəm kotargətain nautə tepət
məmə in rəhalat, məto nikin təsəht pikən nolən wir min itəm Uhgin tolkeike.”

Əsotətəlig pikən natimnat rəha nipətitəm
(Mat 6:19-21, 25-34)

22 Kən Iesu təmən kəm rəhan netəmim min məmə, “Məto-inu o nolən əh, iatən kəm itəmat
məmə, nəsotətəlig-in pikən natimnat rəha nəmegəhən rəhatəmat məmə onəkotun naka, kən
məsotətəlig-in pikən natimnat rəha nipətitəmat məmə onəkotuwin-in natimnat naka.
23 Əsotətəlig-in pikən məto-inu nəmegəhən rəhatəmat taprəkis-in nagwənən, kən
nipətitəmat taprəkis-in napən min rəha nuwin-inən.
24 Otəplan-tu mənig min, ilat kəsotasumən, kən məsotəuləkən, kən rəhalat nimə rəha
nagwənən tikə, məto Uhgin tətagwən ilat. !Məto Uhgin tolkeike pik itəmat taprəkis-in mənig
min!
25 ? Nikitəmat təht məmə rəhatəmat nətəligən pik titun nolən rəhatəmat nəmegəhən
təfəməh? !Kəp! Nolən rəha nətəligən pik təsafin-pənən aua kitiəh əm e rəhatəmat nəmegəhən.
26 ?Məto okəmə itəmat nəsotitunən nolən nat əkəku kit tol nəhlan, tahro nakoatətəlig-in
pik natimnat pisin pisin min e nəmegəhən rəhatəmat?
27 “Nikitəmat təht-tu nolən rəha nəgui-nig min itəm koatəguin. Ilat kəsotol wəkən,
məsotəhlən rəhalat napən. Məto ekən kəm itəmat məmə aupən, Kig Solomon rəhan nautə
tepət, kən rəhan napən təwir pik, məto rəhan napən min kəsotəwirən taprəkis-in nəgui-nig
min.
28 Nəgui-nig min əh koatətul rəha nian kitiəh əm, kən olawigin, netəmim kotaan ilat e
nigəm, məto Uhgin in tatol ilat kotəwir kotəwir. ?Kən nikitəmat təht məmə in otos-ipinə
napən kəm itəmat, o kəp? !Əwəh! Rəhak netəmim, rəhatəmat nahatətəən in natiəkəku əm.
29 “Təsəwirən məmə nikitəmat tatəht pik natimnat o nəmegəhən rəhatəmat, kən nian rafin
nakotegəs-in nagwənən nigitəmat ne nənimən nimitəmat.
30 Nikitəmat təsəht pikən natimnat min əh, məto-inu netəm kəsotahatətəən e Uhgin, ilat
koategəs-in natimnat min əh. Rəhatəmat Tata in titun natimnat itəm nəkotəkəike motos o
nəmegəhən rəhatəmat.
31 Məto nakotətəlig-in pik natimnat rəha nərəmərəən rəha Uhgin motol tətul aupən e
nəmegəhən rəhatəmat, kən in otos-ipinə min kəm itəmat natimnat min rəha nəmegəhən ikin-
u e nətueintən.
32 “Əsotəginən, itəmat sipsip min u rəhak itəm itəmat noan məsin əm, məto-inu Tata
rəhatəmat nikin tagien pik məmə onəkotatig ahgin rəhan nərəmərəən, kən in otehm wir
itəmat, kən itəmat min onəkotərəmərə itəmat min.
33 Otosalim-in rəhatəmat natimnat min, kən motos-ipən məni lan kəm ian-rat min. Nian
nəkotol təwir min-nulan, in tahmen-pən məmə nəkotol rəhatəmat pokis rəha məni itəm
otəsəratən nian kit, kən nakotələhəu-pən rəhatəmat natimnat itəm təwir əpəh e nego e
neai. Kən ikin əh, okol iakləh min kəsotuwinən iuəhkir motakləh-in, kən okol win min
kəsotərəkinən natimnat min əh.
34 Iatən nəhlan məto-inu, ikin pəhruən rəhatəmat natimnat wir min koatəməhl ikin, kən
nikitəmat otəkəike matəht natimnat min əh-ikin əh.”

Netəmim rəha Iesu kotəkəike moatətul matip o rəhan nuwamən

12:15: 1 Tim 6:9-10 **12:21:** Mat 6:19-20 **12:33:** Luk 18:22

35 Kən Iesu təmən məmə, “Pəs nəkoatətul matip nian rafin, tahmen-pən əm məmə
nakoatuwin-in napən min rəha wək, kən moatehm wir məmə rəhatəmat lait otatuəp e nian
rafin.
36 Onəkotəkəike motahmen-pən e iolwək min rəha iərəmərə kit itəm tatisi-pən e lafet kit
rəha marit. Kən nian in tatuwa matəht-əht toa, kən roiu əm, ilat koaterəh e toa məmə otuwa
imə.
37 Iolwək min itəm koataiir moatətul matip nian iərəmərə tatuwa, ilat okotehm motos
nəwirən rəha iərəmərə. Nipahrienən ekən kəm itəmat məmə, in otuwin-in napən rəha wək,
kən maun-in ilat məmə okotuwa kəpələh, kən in otehm wir ilat mətagwən ilat.
38 Kən okəmə iərəmərə tatuwa lapin e napinəpən tinəlis kinkin lan, e nian mənig min
kinotətuoun kinoatimnən lan, məto iolwək min ilat koatətul matip əm, kən in otol təwir agin
kəm ilat.
39 Kən itəmat nəkotəkəike motitun məmə, okəmə suah kit titun nian ətuatip itəm iakləh
otuwa e rəhan nimə məmə otakləh, kən in okol təsapilən, in tatətul matip matehm wir rəhan
nimə məmə iakləh otəsuwamən imə.
40 Kən itəmat, nian rafin nəkotəkəike moatətul matip məto-inu io Nəti Etəmim ekuwa min
e nian itəm itəmat nakəsotitunən.”
41 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Iərəmərə. ?Nakatuəh nimaa nəghatən rəhatimat
əm, o rəha netəmim rafin?”
42 Kən Iərəmərə tatən məmə, “?Pah u in iolwək itəm tenatig kən tatol rəhan wək e nian min
rafin e nolən itəm təwir? ?Kən iərəmərə kit otiləs-ipər pah in otuwa etəm-iasol rəha iolwək
min e nimə rəhan məmə in otoor nagwənən nigi iolwək min rafin e nian ətuatip rəhan?
43 Kən nian iərəmərə rəha suah əh tatiet-arəpa, kən məplan məmə in tatol-wir rəhan wək,
kən in otol təwir kəm iolwək əh.
44 Nipahrienən iakatən kəm itəmat məmə, iərəmərə in otiləs-ipər iolwək əh tuwa mol etəm-
iasol lan məmə in otərəmərə e natimnat rafin rəhan.
45 ?Məto tahro? Kəm-naka iolwək un nikin otəht məmə, ‘Rəhak etəm-iasol təsuwamən
nuwəh. Okotəsuwa uəhaiən.’ Kən iolwək əh tinətuoun matoh iolwək min nipitan ne nəman,
kən muwin mətagwən matənim mətapis. ?Kən iərəmərə otol naka?
46 Iərəmərə rəha suah un otiet-arəpa ron e nian kit itəm in təməsitunən kən məsətul
matipən ron. Kən iərəmərə otos-ipən nalpinən asol kəm in, kən otiləs-ipən in tuwin matig
ilat netəm min u itəm kəsotolən rəhan nəghatən.
47 “Iolwək əh itəm tinitun rəkis nəghatən rəha iərəmərə rəhan, məto in təsətul matipən
məmə otol wək min əh, kən okoh in təto nahməən.
48 Məto iolwək itəm in təsitunən nəghatən min rəha iərəmərə, kən matol natimnat itəm
təsətuatipən itəm otəkəike mos nalpinən ron, kən okoh mətig əm iolwək u. Etəmim itəm
Uhgin tatos-ipən natimnat tepət kəm in, in otəkəike mol natimnat tepət. Kən etəmim itəm
katələhəu-pən natimnat tepət e nelmin, okatətapəh-in min natimnat tepət ron.”

Iesu tatol netəmim koatoor ilat min

49 Kən Iesu təmən məmə, “Emuwa məmə ekəhlman nigəm e nətueintən, kən okəmə roiu
əh nigəm əh tinatuəp rəkis, kən nikik otagien.
50 Nian əskasik kit itəm otuwa e rəhak nəmegəhən, tahmen e nolə baptais kit, kən nikik
titahmə lan mətoarus-pən tinol namnun.
51 ? Nikitəmat təht məmə emuwa məmə ekələhəu nəmə̇linuən e nətueintən? ! Kəp!
Eməsuwamən məmə ekələhəu nəmə̇linuən, məto emuwa məmə ekol netəmim kotoor ilat
min.
52 Kən tətuoun u-roiu, okəmə netəmim faif e latuənu kit, kən kotoor ilat min, kisil
katəhaləhai kəiu, kən kəiu katuəhai kisil.
53 Tata in otəhai nətin iərman, kən nətin əh otəhai rəhan tata. Kən mama in otəhai nətin
pətan, kən nətin əh otəhai rəhan mama. Kən pətan otəhai uhun, kən uhun otəhai nəgon.”

Netəmim okotəkəike motitun nəmtətin min
(Mat 16:1-4; Mak 8:11-13)

54 Kən in təməghat min kəm nimanin netəmim matən məmə, “Nian nakotehm nimal
napuə min okotər, kən nakotən uəhai əm məmə otəfik, kən otol mihin.
55 Kən nian nəkotəplan məmə nuwig təmiləs kərpəp,* nakotən məmə nape-apeən otuwa,
kən otol mihin.

12:35: Mat 25:1-13 **12:39:** Mat 24:43-44; 1 Tes 5:2 **12:44:** Mat 25:21,23 **12:46:** Mat 24:45-51 **12:47:** Jem 4:17 **12:48:** Mat 10:34-36 **12:50:** Mak 10:38-39 **12:53:** Maeka 4:6 * **12:55:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “Nian nakotəto nimətag itəm tatisi-pis,” məto-inu əpəh Isrel, nape-apeən tatuarisig nimətag itəm tatisi-pis.

56 !Ei! !Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat tamkimik! Itəmat nakoatəmə nəkotitun pik
natimnat min, kən motitun nehmən niməptən ne neai, kən nəkotitun məmə nian otuwa min-
nulan, kən otol nəhlan. ?Məto tahro nakəsotitunən nipəti nəmtətin min itəm nakoatəplan
əh-roiu?
57 "?Tahro nakəsotitəpunən suatip itəm tətuatip məmə onəkotətəu-pən?
58 Nian suah kit otiləs ik nakuwin e kot, kən nian natualiwək e suatip, kən təwir məmə
nakuaupən muəghat muən wir rəhatəmlau nəratən. Okəmə nəkəsioal mihinən, kən otiləs
ik muwin e kot, kən etəm-iasol rəha kot otegəhan-in-pən ik e nelmi polis, kən polis otiləs ik
muwin mahtosig-in ik e kalapus.
59 Iatən kəm ik məmə, okəmə tol nəhlan, okol nəsietən e kalapus mətoarus nakətou rafin
agin nalpinən rəham."

13

Netəmim okotəkəike motəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min

1 Kən e nian əh, netəmim neen kəmotuwa kən-ipən kəm Iesu məmə netəm Kalili neen koatoh
nat megəh min məmə okotol sakrifais lan kəm Uhgin, kən nian kitiəh min əm, mopael min
rəha kapman u Pailat kəmotuwa motohamnu ilat, kən nitalat nat megəh min kəmotol əm
kitiəh kətaiu.*
2 Kən Iesu təmən-ipən məmə, "?Tahro? ?Nikitəmat təht məmə nimisən əskasik tol min-nulan
rəha netəm Kalili əh, tatəgətun məmə ilat netəm rat taprəkis-in netəmim rafin rəha Kalili?
3 !Kəp! Iatən kəm itəmat məmə təsol mihinən nəhlan. Məto okəmə itəmat nakəsotəuhlinən
itəmat e nolən rat min rəhatəmat, kən itəmat min onəkotimis.
4 ?Kən tahro e netəm eitin rəha Saeloam itəm nimə əfəməh təmiet məfətain ilat kotimis? ?
Nikitəmat təht məmə natimnat min əh tatəgətun məmə nəmegəhən rəhalat tərat taprəkis-in
netəmim rafin əpəh Jerusalem?
5 !Kəp! Iatən kəm itəmat məmə təsol mihinən nəhlan. Məto okəmə itəmat nakəsotəuhlinən
itəmat e nolən rat min rəhatəmat, kən itəmat min onəkotimis."
6 Kən təmuəh nimaa nəghatən u məmə, "Etəmim kit təməfe nig kit əpəh e rəhan nasumən,
nərgin u fik. Kən nian nup min neen təmuwa minuwin rəkis, suah u təmuwin nian tepət
mateam-in noa nig u, məto tikə, məto-inu təsoeən.
7 Kən in təmən kəm suah u tatehm nasumən məmə, 'Əplan-tu. Emuwa mateam-in noa fik
u minos nup kisil, məto esehmən noa nig kit ne. Ahtihl rəkis. Təsəwirən məmə tatətulosig e
niməptən rəha nasumən.'
8 Kən suah u tatehm nasumən tuhalpin rəhan nəghatən məmə, 'Etəm-iasol, əpəs əm tos
nup kitiəh min əm. Kən ekel nisip mitəlau e nəukətin, kən masitu lan məmki-pən nisip wir.
9 Kən okəmə tatoe e nup əh-ikin, kən təwir əm. Məto okəmə kəpə, ik nəkitun nəte rəkisən.' "

Iesu təmol-wir pətan kit e Sapat

10 Kən e Sapat kit, Iesu tatəgətun netəmim əpəh imə e nimə kit rəha nuəfiminən.
11 Kən pətan kit əh-ikin itəm narmin rat tətatig lan e nup eitin, kən tatol məmə məntaan
tatəfaiu e nian rafin, kən məsətul ətuatipən.
12 Kən nian Iesu təmehm in, kən təmaun-in məmə otuwa ron, kən tatən kəm in məmə,
"Pətan. Io iatikis rəkis rəham nimisən, kol təsaskəlim minən ik."
13 Kən Iesu təmələhəu-pən nelmin lan, kən əmun roiu agin-əh min əm, təmətul ətuatip
minəwir, kən minatənwiwi Uhgin.
14 Məto etəm-iasol rəha nimə rəha nuəfiminən, nikin təmahmə məto-inu Iesu təmol-wir
pətan u e nian rəha Sapat. Kən in təmən-ipən kəm netəmim məmə, "Nian sikis rəhatəmat
o nol wəkən. Nəkotitun nuwamən e nian min əh məmə in otol-wir itəmat lan, məto e nian
rəha Sapat, okol nəsotuwamən lan."
15 Kən Iərəmərə təmən-ipən kəm in məmə, "! Rəhatəmat nənən təwir, məto nikitəmat
tamkimik! ?Pah u e nikitəmat e nian rəha Sapat, kən təsikisən rəhan pilik o togki itəm təməru
ətain, masig muwin tətanəm nəhau? !Kəp! Itəmat rafin nəkoatol min-nəhlan.
16 Məto pətan əh, in noanol kit rəha Epraham, itəm Setan təməlis o nup eitin. Tətuatip əm
məmə io ekəike mikis kən mosmegəh in e nian rəha Sapat."
17 Kən nəghatən rəha Iesu təmol rəhan tikimir min kəmotaulis. Kən netəmim rafin, nikilat
tətagien o wək wir agin min itəm Iesu tatol ilat.

Iesu təmuəh nimaa nəghatən kəiu e nərəmərəən rəha Uhgin
(Mat 13:31-33; Mak 4:30-32)

12:59: Mat 5:25-26 * **13:1:** Netəm Isrel kəmotaut o nimisən rəha netəm min əh məto-inu ilat koatatig e Nimə Rəha Uhgin u tasim, kən moatol nat itəm Lou tatən. **13:2:** Jon 9:2 **13:7:** Luk 3:9 **13:8:** 2 Pita 3:9,15 **13:14:** Eks 20:9-10; Dut 5:13-14 **13:15:** Luk 14:5

18 Kən Iesu təmən məmə, “?Nərəmərəən rəha Uhgin in tahmen e naka? ?Kən io oekən
nəghatən naka kən məgətun lan?
19 Nərəmərəən rəha Uhgin, in tahmen-pən e noa nəpik† itəm natiəkəku, kən suah kit təmiləs
məfe e rəhan nasumən. Kən nikutin tinəwiə minol iahgin, kən mənig ilis min kotuwa moatol-
pən nimaalat e nelmin min.”
20 Kən təmən min məmə, “?Iatəgətun nərəmərəən rəha Uhgin məmə in tahmen-pən e naka?
21 In tahmen-pən e is noan məsin itəm pətan kit tətalkin e flaoa tepət itəm kəmol-pən e
pesin asol, kən tətahl flaoa rafin tətasis matol iahgin.”

Toa əkəku
(Mat 7:13-14, 21-23)

22 Kən nian Iesu təmaliwək matuwin Jerusalem, kən matəgətun netəmim e taon min ne
latuənu min.
23 Kən suah kit təmətapəh ron məmə, “?Iərəmərə, netəmim noan məsin əm itəm Uhgin
otosmegəh ilat?”
Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə,
24 “Iatən kəm itəmat məmə onəkotəkəike motalkut pik məmə nakotuwin-pən e toa itəm
natiəkəku tatuwin e nego e neai, məto-inu netəmim tepət itəm okotalkut məmə okotuwin
imə, məto ko kəsotuwinən.
25 Məto o nian kit, iərəmərə rəha nimə əh in otətul mahtosig e rəhan toa. Kən itəmat itəm
nəsotuwamən əh imə e toa itəm natiəkəku əh, onakoatətul ihluə moatəht-əht toa moatən
məmə, ‘Awi, Iərəmərə. !Erəh e toa otimat!’ Məto in otən məmə, ‘Ekəruru agin-əh itəmat.’
26 Kən itəmat nakotətuoun moatən məmə, ‘Iərəmərə, kitat kəmotagwən kələh, kən ik
nəmatəgətun itimat əpəh e rəhatimat ikin.’
27 Məto in otən-ipinə məmə, ‘Io ekatən kəm itəmat məmə ekəruru agin-əh itəmat. Itəmat
rafin netəm nakotərat agin. !Otuwin isəu ron io!’
28 “E nian əh itəmat onəkotehm Epraham, ne Aisak, ne Jekop, ne ien min aupən koatatig
e nego e neai itəm Uhgin tatərəmərə lan, məto itəmat onakoatətul ihluə kən okərakin-iarəp
itəmat, kən onəkotasək, moatəgətain nəluitəmat, moatəto tərat.
29 Kən netəmim okotisi-par, kən motisi-pah, kən motisi-pəhap, kən motisi-pis, məmə
okotuwin motəpələh motagwən e nego e neai itəm Uhgin tatərəmərə lan.
30 Kən təwir məmə nəkotitun məmə, netəmim neen itəm koatuarisig əh-roiu, ilat okotuwa
motətul aupən. Kən netəmim neen itəm koatətul aupən əh-roiu, ilat okəpanotuwa motətul
uarisig.”‡

Herot təmolkeike məmə in otohamnu Iesu
(Mat 23:37-39)

31 Kən e nian əh, Farisi min neen kəmotuwa motən-ipən kəm Iesu məmə, “Təwir məmə
nakiet uəhai əm u ikin-u matuwin, məto-inu Herot Antipas tolkeike məmə otohamnu ik.”
32 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Herot Antipas in iol keko-eko, tahmen e kuri
iarupin itəm tətagwən mitə. Otuwin motən-ipən kəm in məmə io ekatən məmə, ‘Ehm-tu.
Nian əkuəkir əm əh-ikin tətatig itəm io ekəhg-iarəp narmin rat min e netəmim, kən matol-wir
nimisən rəha netəmim, kən uarisig e nian kisil lan, kən ekol namnun rəhak wək.’
33 “Nat əpnapin Herot təmən nəhlan, məto io ekəike matətəu-pən rəhak suatip matuwin
u-roiu, ne olawig, ne oniəh muwin miet-pən Jerusalem. Inu ikin ətuatip itəm okotəkəike
kisiai-in ien min ikin. Məto Jerusalem əm, katohamnu ien min rəha Uhgin ikin.
34 “!Awe, netəm Jerusalem, netəm Jerusalem! Itəmat nakotohamnu ien min rəha Uhgin,
kən netəmim itəm Uhgin təmahl-ipa kəm itəmat, nəkotahtimnu ilat e kəpiel apin, inəh netəm
u rəha Uhgin itəm koatos nəghatən rəhan. Nian tepət iatəg-əfəməh-in nelmək məmə iatəmik-
əfimin wir itəmat matos wir itəmat, tahmen-pən e mənig itəm tatu nenətin min e nikwin,
məto itəmat nikitəmat təsagienən ron kən motapəs io.
35 Kən nəkotitun məmə Uhgin təmapəs itəmat, kən iakatən kəm itəmat məmə okol
nəkəsotehmən io matuwin matuwin mətoarus nakotən məmə, ‘!Iərəmərə Uhgin tətatig ilau
suah u itəm tatuwa e nərgin!’ ”

---

† **13:19:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “nikuti mastat.” Mastat in nig kit itəm nikutin in natiəkəku. Tatəwiə əpəh ikin Isrel, məto tikə əpəh Ntən. **13:25:** Mat 25:10-12 **13:27:** Sam 6:8 **13:28:** Mat 8:11-12 **13:29:** Sam 107:3 **13:30:** Luk 14:9; Mak 9:35; 1 Kor 4:9; Mat 20:8 ‡ **13:30:** Netəm Isrel, nikilat təht məmə ilat koatətul aupən e netəmim rafin. Kən nikilat təht məmə Iaihluə min kotərat əm. Məto Iesu təmə netəmim tepət rəha Isrel okəsotuwinən e nego e neai, kən Iaihluə min tepət, ilat okotuwin e nego e neai. **13:35:** Sam 118:26; Mat 21:9; 23:39; Mak 11:9-10; Jon 12:13

14

Iesu təmuwɨn əpəh rəha Farisi kit ikɨn

1 E nian rəha Sapat kit, Iesu təmuwɨn e nimə rəha etəm-iasol kit rəha Farisi mɨn məmə
okotagwən, kən netəmim koatɨsɨlu wɨr məmə okotehm-tu naka əh otol.
2 Kən inəh Iesu tatəpələh ikɨn, suah kit tatɨmɨs e nɨmɨsən rəha kasis-asis, tatəpələh iuəhkɨr əm
ron.
3 Kən Iesu təmətapəh o iəgətun mɨn rəha Lou ne Farisi mɨn məmə, "?Tahro? ?Lou tategəhan-
ɨn məmə suah kit otol-wɨr netəm koatɨmɨs kotəmegəh mɨn e nian rəha Sapat, o kəp?"
4 Məto ilat kəsotənən nat kit ne. Kən Iesu təmos suah un, mol nɨpətɨn təwɨr mɨn, kən mahl-
ɨpən tatuwɨn.
5 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Okəmə itəmat kit, rəhan suakəku, o rəhan kau otiwɨg-
pən pɨkən e noakɨmɨl asol e nian rəha Sapat, kən in otol naka? In otəkəike muwɨn mɨləs-irəkɨs
uəhai əm. ?Pah u etəmat otəsol mihinən?"
6 Kən nəghatən rəhalat təmɨkə məmə okotən.
7 Kən Iesu təmehm netəmim neen itəm kəmaun-in ilat o nagwənən, kən kəmotuwa imə
motɨtəpun ikɨn mɨn rəha nɨsiaiiən məmə okotəpələh aupən ikɨn. Kən təmən-ipən kəm ilat
məmə,
8 "Okəmə etəmim tətaun-in ik məmə onəkuwa o nagwənən kit rəha marɨt, kən nəsuwɨnən
məpələh ikɨn rəha nɨsiaiiən. Məta suah kit in ilɨs katɨsiai-in pɨk tuwa,
9 kən etəm-iasol rəha nimə otən kəm ik məmə, 'Agɨm. Pəs suah u in təpələh u ikɨn-un.' Kən
onakaulɨs məto-inu nakəkəike muwɨn məpələh ləhau agɨn itəm nɨsiaiiən tɨkə ikɨn.
10 Məto okəmə suah kit tətaun-in ik məmə nakuwɨn magwən e lafet kit, kən təwɨr məmə
nakɨtəpun ikɨn nɨsiaiiən tɨkə ikɨn. Kən tol nəhlan, nian etəm-iasol rəha nimə tatuwa, in otən
kəm ik məmə, 'Rəhak etəmim, uwɨn məpələh ilɨs, ikɨn rəha nɨsiaiiən.' Kən inu otɨləs-ipər
nərgəm e nɨganəmtɨ netəmim rafɨn əh imə.
11 Ekən nəhlan məto-inu etəm tatɨləs-ipər atɨp in məmə in otuwa etəm-iasol, Uhgɨn otɨləs-
iəhau in. Məto etəmim itəm tatɨləs-iəhau atɨp in, Uhgɨn otɨləs-ipər mol tuwa etəm-iasol."
12 Kən Iesu təmən-ipən kəm etəm-iasol rəha nimə məmə, "Okəmə natol nagwənən asol kit e
nərauiəgən o lapɨn, təsəwɨrən məmə nakaun-in ik mɨn neen, ne piam mɨn, ne rəham noanol
mɨn, ne netəm rəhalat nautə tepət itəm kotatɨg kɨtəlau lam. Okəmə natol mihin, kən məta,
ilat mɨn okotaun-in ik məmə nakuwɨn motagwən itəmat min, kən ilat okotalpɨn nat nəmol
kəm ilat.
13 Məto nian natol lafet kit, kən onakəkəike maun-in ian-rat mɨn, ne netəm nɨpətɨlat məsɨn
tərat, ne ielkɨn rat mɨn, ne netəm nɨganəmtɨlat təpɨs, məmə okotuwa nakotagwən.
14 Kən Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm ik, məto-inu okol ilat kəsotalpɨn agɨn-əhən nat
nəmol kəm ilat. Məto e namnun nian, nian netəm kotətuatɨp okoatəmegəh mɨn, kən Uhgɨn
otətou ik lan."

Nimaa nəghatən rəha nagwənən asol
(Mat 22:1-10)

15 Kən ilat kit əh-ikɨn itəm tətagwən təmətо nəghatən əh, kən təmən-ipən kəm Iesu məmə,
"Təwɨr pɨk o etəmim itəm otuwɨn əpəh e nego e neai itəm Uhgɨn tatərəmərə lan, kən magwən
e lafet asol rəhan."
16 Məto Iesu təmən kəm in məmə, "Nian kit, suah kit təmol nagwənən asol kit rəhan, kən
maun-in netəmim tepət məmə okotuwa kagwən kələh ilat min.
17 Kən e nian rəha nagwənən, in təmahl-ipən rəhan iolwək məmə otuwɨn mən-iarəp kəm
netəmim itəm təmaun-in rəkɨs ilat. Kən tən-ipən kəm ilat məmə, 'Otuwa kagwən, məto-inu
enol əpenə-penə rəkɨs e nagwənən.'
18 Məto ilat rafɨn kəmotapəs nuwɨnən moatən məmə okol kəsotuwamən. Kit təmaupən
mən kəm in məmə, 'Kəsi. Ən-tu kəm rəham iərəmərə məmə ko esɨmnən məto-inu, emos-
nəmtɨn əm nɨməptən kit, kən ekəike muwɨn mətag.'
19 "Kən kit mɨn təmə, 'Kəsi. Ən-tu kəm rəham iərəmərə məmə ko esɨmnən məto-inu, emos-
nəmtɨn əm kau ten rəha niuwən kat, kən ekəike muwɨn mehm pitən rəhalat mɨn wək.'
20 "Kən kit mɨn təmə, 'Ən-tu kəm rəham iərəmərə məmə ko esɨmnən məto-inu, kəmit rəhak
pətan ka latuənu əh-roiu.'
21 "Kən iolwək təmuwa mən-ipən kəm rəhan etəm-iasol. Kən etəm-iasol un nɨkɨn təmahmə
təmahmə, kən təmən kəm rəhan iolwək məmə, 'Uwɨn uəhai e suatɨp ne ikɨn mɨn neen e taon
meam-in ian-rat mɨn, ne netəm nɨpətɨlat məsɨn tərat, ne netəm nɨganəmtɨlat təpɨs, ne ielkɨn
rat mɨn, kən mit ilat motuwa.'

14:3: Luk 6:9 **14:5:** Mat 12:11; Luk 13:15 **14:8:** Prov 25:6-7 **14:11:** Mat 23:12; Luk 18:14 **14:14:** Jon 5:29
14:15: Luk 13:29 **14:20:** 1 Kor 7:33

22 Kən in təmol əm məmə rəhan etəm-iasol təmən mihin ne, kən təmitəlig-pa mən-ipən
məmə, ‘Etəm-iasol. Natimnat rafin itəm nəmən, io enol rəkis, məto nagwənən tepət əh-ikin
kən nimə tahmen e netəmim neen min.’
23 “Kən etəm-iasol təmən kəm iolwək məmə, ‘Kən uwin e suatip, ne ikin min rafin ihluə e
taon, kən uwin muəh nikilat məmə ilat okotuwa imə, məmə nimə u rəhak otəkəike mər wir.
24 Məto ekən kəm ik məmə netəm emaun-in ilat aupən, ko kəsotun asgəwinən nagwənən
məsin rəhak.’ ”

Nolən rəha nətəu-pənən Iesu

25 Netəmim tepət tepət koatuarisig-in Iesu e suatip. Kən in təmeirair mən-ipən kəm ilat
məmə,
26 “Okəmə suah kit tolkeike məmə otuwa muarisig-in io, in otəkəike mos io ekətul aupən
e rəhan nəmegəhən. In otəkəike molkeike io maprəkis-in rəhan tata ne mama ne rəhan
pətagwəhl ne nətin min ne pian min ne winin min, ne in atip min.* Okəmə təsol mihinən,
kən ko in təsahmenən məmə otuwa mol rəhak lan etəmim.
27 Kən etəmim pah itəm təsiləsən rəhan nig kəluau mətəu-pa io, kən ko in təsahmenən
məmə otuwa mol rəhak lan etəmim.
28 “Okəmə itəmat kit tolkeike məmə otiləkin nimə asol kit kaifəməh, kən in otaupən
məpələh mehm wir məni rəha natimnat min məmə otehm rəhan məni məmə tahmen, o kəp.
29 In tatol nəhlan məto-inu okəmə in təsaupənən mehm wir məni ron, kən in tatətuoun
matol fauntesen† əm, məto tinəruru nol rafinən, kən netəmim rafin itəm okotuwa motehm,
kən okotalah-əmnu moatən məmə,
30 ‘Əplan-tu. Suah u təmətuoun əm rəhan nimə, məto tinəruru nol rafinən.’
31 “Kən okəmə kig kit rəhan mopael ilat ten-taosan əm, tatəto namnusən məmə kig pisin kit
min itəm rəhan mopael min tuente-taosan tatuwa məmə okuəluagin, kən otəsuwin uəhaiən
o nəluaginən. Aupən ikin, otəkəike məpələh mehm wir məmə in titun nol winən, o kəp.
32 Okəmə titun məmə okol təsol winən, in otəkəike mahl-ipən netəmim neen kotuwin
motehm rəhan tikimir nian in əpəh isəu əh, kən okotətapəh o nəmə̈linuən.
33 Kən e nolən ahmen min əm, itəmat nəkotəkəike motəpələh motehm wir nəmegəhən
rəhatəmat. Okəmə itəmat kit təsapəsən əh rəhan natimnat min rafin, kən ko in təsahmenən
məmə otuwa mol rəhak lan etəmim.”
34 “Nian etəmim kit takiəh nien, kən nipəti nien in təwir o nawirən nagwənən. Məto nian
kinawir rəkis nagwənən lan, kən nipatin təsəwir minən o nunən.‡
35 Kən okol kəsolən nat wir kit lan, kən netəmim okotərakin əm. Etəm matəlgin tatig, təwir
məmə in otətəlig-in wir kən mitun nəghatən min u.”

15

Nimaa nəghatən e sipsip
itəm təmə̈lue
(Mat 18:10-14)

1 E nian əh, netəmim tepət itəm koatos məni rəha takis, ne netəmim tepət itəm nol təfagə
rat, kəmotuwa məmə okotətəlig-in Iesu. 2 Kən Farisi min ne iəgətun min rəha Lou koatəghat
rat Iesu o netəm nol təfagə rat min əh, moatən məmə, “Suah əh, nikin tətagien əm məmə nol
təfagə rat min koatuwin ron, kən motagwən kələh.”
3 Kən e nəghatən min u, Iesu təmuəh nimaa nəghatən u məmə,
4 “? Itəmat pah u, rəhan sipsip wan-hanrit, kən kitiəh təmə̈lue, məto in nikin təsəhtən?
Okəmə itəmat kit rəhan sipsip təmikə nəhlan, kən in otəkəike mapəs rəhan nainti-nain sipsip
koatun kras moatətul əpəh təpiə ikin, kən in otuwin mategəs-in itəm təmə̈lue mətoarus-pən
in otehm.
5 Kən nian in təmehm, təmiləs-ipər məhun, kən nikin tətagien.
6 Kən nian in təmiet-arəpa latuənu, in otəkəike maun-in in min neen, ne netəm kotatig
motitəlau lan, kən mən-ipən kəm ilat məmə, ‘Otuwa kotagien kələh, məto-inu emehm min
rəhak sipsip itəm təmə̈lue.’ ”

---

* **14:26:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, suah itəm tolkeike məmə otuarisig-in Iesu, in tatəkəike metəhau rəhan min. Məto nipəti nat u məmə, kitat okotolkeike rəhatat min, məto kotəkəike molkeike pik agin Iesu. **14:26:** Luk 9:23
† **14:29:** Nəghatən u “fauntesen,” tatəghat-in kəpiel min itəm kaupən katəlin o niləkinən nimə. ‡ **14:34:** Nəghatən ətuatip rəha Iesu təmə, “Sol in təwir, məto okəmə rəhan nətehenən tinikə, kən nat tikə otol tətehen min.” Məto sol rəha netəmim e nian min əh, in təmol piləh-piləh e nat pisin itəm nətehenən tikə. Kən nian neen, okəmə nəhau tatol piləh-piləh e sol, kənu nətehenən tiet. Məto sol rəhatat u-roiu tosolən mihin. Nian rafin tətehen. **14:34:** Mat 5:13, Mak 9:50 **15:2:** Luk 5:30 **15:4:** Esik 34:11,16; Luk 19:10

7 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən iatən
kəm itəmat məmə, tahmen-pən əm əpəh e nego e neai. Okəmə iol təfagə rat kit tatəuhlin
rəhan nəmegəhən kəm Uhgin, kən nagienən əpəh ilis e nego e neai o suah əh in tepət,
taprəkis-in nagienən o netəmim nainti-nain itəm nikilat təht məmə kotətuatip məsotolən nat
kit tərat itəm okotəkəike motəuhlin nəmegəhən rəhalat ron.”*

Nimaa nəghatən e məni təmikə

8 Kən Iesu təmatig məghat min məmə, “?Okəmə pətan kit rəhan məni ten kəmol e silfa, kən
in təmikil kitiəh, kən in otol naka? In otasiepən e lait kit, kən mol pirum megəs-in wir əpəh
imə matuwin matuwin mehm.

9 Kən nian təmehm məni əh, in otaun-in rəhan min neen ne netəm kotatig motitəlau lan,
matən məmə, ‘Otuwa kotagien kələh məto-inu emehm rəkis məni ilou rəhak təmikə.’ ”

10 Kən nian Iesu təmol namnun nimaa nəghatən, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən
ekolkeike məmə ekən kəm itəmat məmə, e nolən kitiəh min əm, nagienən asol e niganəmti
nagelo min əpəh ilis e nego e neai, nian iol təfagə rat kit tatəuhlin rəhan nətəligən matuwin
o Uhgin.”

Nimaa nəghatən rəha nəti suah kit iərman itəm təmə̇lue

11 Kən Iesu təmatəkəike matən məmə, “Suah kit, nətin iərman kəiu.

12 In əkəku lan tən-ipən kəm rəhalau tata məmə, ‘Tata. Oor nautə min rəham, mos-ipa
rəhak u-roiu.’ Kən rəhalau tata toor rəhan natimnat mos-ipən kəm ilau.

13 “Kən təsuwəhən, nətin in əkəku lan tos rəhan lan muwin mol-salim-in ilat, kən mos məni
e nautə min un miet iməlat ikin muwin e nəptən pisin kit min isəu. Kən ikin əh, təmatərəkin
rəhan məni e nolən rat min matuwin matuwin.

14 Kən nian rəhan məni tinikə rafin, nəumis asol tinitan e nitən əh, kən nəumis tinatus suah
un, nigin nagwənən tinikə.

15 Kən təmuwin matol wək kəm suah kit əh-ikin əh, kən suah u təmahl-ipən məmə otuwin
mətagwən rəhan pikəs min.

16 Kən nəumis təmus pik məmə in tolkeike məmə otun nagwənən nigi pikəs min, məto
etəmim tikə itəm otos-ipən nat kit kəm in.

17 “Kən nətəligən wir tinuwa min lan, kən matətəlig-in məmə, ‘Kəsi. Roiu əh iolwək min
rəha tata, nigilat nagwənən tepət maprəkis, məto io ekətatig u ikin-u, otəsuwəhən kən ekimis
e nəumis.

18 Oekiet u ikin-u mitəlig-pən o rəhak tata, kən mən-ipən kəm in məmə, “Tata. Io emol
tefagə tərat kəm Uhgin ne ik.

19 Roiu əh esahmenən məmə onəkaun-in io məmə nətim. Məto aun-in io ekahmen-pən əm
məmə io iolwək əm kit rəham.” ’

20 Kən təmətul maliwək minatuwin məmə otehm rəhan tata.

“Məto nian təmatuwa əh əpəh isəu, rəhan tata təmasipən məplan, kən təmasəkitun, maiu
muwin miləs muətain mətagien ron.

21 Kən netin tən-ipən kəm in məmə, ‘Tata. Io emol tefagə tərat kəm Uhgin ne ik. Roiu əh
esahmenən məmə onəkaun-in io məmə nətim.’

22 “Məto rəhan tata taun-in rəhan iolwək min mən-ipən kəm ilat məmə, ‘!Ei! Otuwin uəhai
motos kot itəm in təwir maprəkis motuwa kuwin-in-pən kəm in, kən motos rig motarigin-
pən e noanelmin, kən motos put ka kuwin-in-pən e nelkin,

23 kən motiləs pilik itəm tasis-asis məwir motuwa koh, pəs kotol kələh lafet lan rəha nətik,

24 məto-inu nətik u, in tahmen əm məmə təmimis rəkis, məto roiu in tinəmegəh min. In
təmə̇lue, məto enehm min.’ Kən ilat kinoatol lafet.

25 “Kən e nian əh, netin asol lan in əpəh e nasumən. Kən e nian təmatuwa minuwa iuəhkir
o latuənu, kən minəto netəmim koatol napuən min, moatol tanis.

26 Kən təmaun-in iolwək kit tuwa tətapəh ron məmə, ‘?Ei, naka əh netəmim koatol?’

27 Kən tən-ipən kəm in məmə, ‘Piam təmuwa, kən rəham tata təmoh pilik itəm tasis-asis
məto-inu piam tinitəlig-pa min, kən in təsanən əm.’

28 “Kən nikin təmahmə, kən məmə, ‘Okol esuwinən imə.’ Kən rəhan tata təmuwa ihluə
matəkəike kəm in məmə otuwin imə.

29 Məto tən-ipən kəm rəhan tata məmə, ‘Əplan-tu. Kəmuatig nup tepət rəkis, kən iatol wək
u ikin-u tahmen-pən əm məmə rəham kit iolwək, kən məsəhtən nəwiam kit ne. ?Məto tahro,
tata? Nəməsos-ipamən nat əkəku kit kəm io tahmen-pən e nəni, məmə ekol nagwənən lan
itimat io min neen.

---

* **15:7:** Iesu tatəghat-in Farisi min itəm koatətəu-pən Lou rəha Moses, kən ilat koatən məmə kotətuatip, nat əpnapin nəratən tətatig e nikilat rafin. **15:18:** Sam 51:4 **15:24:** Efes 2:1,5

30 Məto nətim əh itəm təmərəkin rafin rəham nautə o nətouən nipitan min lan rəha suatip,
kən nian tinitəlig-pən latuənu, kən nakətul matoh pilik tasis-asis matol lafet lan rəhan.'
31 "Kən rəhan tata tən-ipən məmə, 'Nətik. Nian rafin kilau min ik kətuatig, kən natimnat
rafin rəhak in rəham.
32 Məto tətuatip əm məmə okotol lafet u motagien, məto-inu piam u tahmen-pən əm məmə
təmimis rəkis, məto roiu in tinəmegəh min. In təmikə, məto roiu kinotehm min.' "

16

Nimaa nəghatən rəha etəm-iasol itəm tatol nolən teko-eko

1 Kən Iesu təmən kəm rəhan min netəmim məmə, "Suah kit rəhan nautə tepət, kən in təmos
suah kit tuwa etəm-iasol o rəhan iolwək min. Kən rəhan iolwək min neen kəmotuwa
moatən-ipən nəratən rəha etəm-iasol əh kəm iərəmərə, moatən məmə, 'Ei, suah əh tatərəkin
rəham natimnat.'
2 Kən təmaun-in suah əh tuwa tatəghat kəm in məmə, '?Ei, nəghatən naka min u iakatəto
katən lam? Ekolkeike məmə nakos rafin nəghatən min rəha wək rəham muwa, məto-inu
roiu ekahl-iarəp ik e wək.'
3 "Kən etəm-iasol əh təmuwin matətəlig-in məmə, 'Awe. Rəhak iərəmərə tolkeike məmə
otərakin io e rəhak wək u-roiu. ?Kən ekol naka əh-roiu? Nahgik təsahmenən məmə ekel
nisip mos məni ikin, kən io iaulis pik o neasiə-inən məni o netəmim.
4 !Ei! Roiu əh enitun nat naka itəm io ekol pəs netəmim okotit io motuwin iməlat ikin
moatehm wir io nian rəhak iərəmərə otərakin io e rəhak wək.'
5 "Kən in təmaun-in rafin netəmim itəm kəmotol kaon kəm iərəmərə kotuwa ron kitiəh
kitiəh. Kən təmən-ipən kəm itəm təmaupən muwa məmə, '?Ik nəmol kaon e naka?'
6 Kən suah əh təmən məmə, 'Eməmik tram rəha oel o noahən ilat wan-hanrit.'* Kən etəm-
iasol təmən kəm in məmə, 'Inu ma pepe rəha kaon rəham. Əpələh uəhai əm-tu, kən əte-pən
fifti tram əm e rəham pepe.'
7 "Kən təmən-ipən kəm suah kit min məmə, '?Ik nəmol kaon e naka?' Kən in təmə, 'Emol
kaon e wan-taosan pak wit.' Kən etəm-iasol təmə, 'Os ma pepe rəha kaon rəham, kən əte-pən
əm eit-hanrit pak wit.'
8 "Kən uarisig lan, iərəmərə rəha etəm-iasol apon itəm təmatol tərat kəm in, təmatənwiwi
in o rəhan nolən rəha neiueiuəən məmə in otehm wir atip in. Nat u tatəgətun məmə netəmim
rəha nətueintən, ilat kotenatig wir o nolən min rəha nətueintən nian ilat koatəghat kəm ilat
min, taprəkis-in nenatigən rəha netəmim rəha nəhag-əhagən.†
9 "Kən iatən kəm itəmat məmə, otasitu wir e netəmim e məni rəha nətueintən məmə ilat
okotuwa iolitəmat min. Kən nian məni rəha nətueintən otikə, kən Uhgin otos itəmat muwin
əpəh e nego e neai itəm otətatig lilin.
10 "Okəmə nəkitun məmə suah kit tatehm wir nat əkəku kit, kən nəkitun məmə in titun
nehm wirən nat itəm iahgin. Kən okəmə nəkitun məmə suah kit tatol nolən itəm təsətuatipən
e nat əkəku kit, kən nəkitun məmə in otol nolən təsətuatipən e nat itəm iahgin.
11 ?Kən tol nəhlan, okəmə itəmat nəkəsotehm wirən məni rəha nətueintən u, kən pah
otegəhan-in itəmat məmə nakotos nat itəm təwir pahrien, inəh natimnat rəha Uhgin?
12 Kən okəmə itəmat nəkəsotehm wirən natimnat rəha suah kit min, kən nikitəmat təsəhtən
məmə okos-ipən əh min kəm itəmat rəhatəmat atip natimnat məto-inu, katəplan məmə
onəkəsotehm wir minən natimnat min əh.
13 "Etəmim tikə itəm titun nuwamən in slef rəha etəm-iasol kəiu. Okəmə in tətalkut məmə
otol nəhlan, kən otolkeike kit mol nəwian, kən metəhau kit məsolən nəwian. Okol nəsolən
slef rəha Uhgin ne məni e nian kitiəh əm."
14 Farisi min kotolkeike pik məni, kən nian kəmotəto nəghatən min u, kən kəmotalah-əsan
e Iesu.
15 Məto in təmən kəm ilat məmə, "Itəmat nəkoatol nolən min itəm koatol netəmim koatən
məmə nəkotətuatip. Məto Uhgin titun nikitəmat məmə kotərat. Iatən nəhlan məto-inu nat
naka itəm netəmim koatiləs-ipər məmə in nat keike, məto e niganəmti Uhgin in nat əpnapin
əm."
16 Kən in təmatəkəike matən məmə, "Kəmən-iarəp Lou ne nəghatən rəha ien min
rəha Uhgin mətoarus-pa Jon Baptais, kən uarisig lan, katən-iarəp namnusən təwir rəha
nərəmərəən rəha Uhgin, kən netəmim rafin kotalkut pik məmə okotuwin motatig ahgin.

---

* **16:6:** Wan tram oel tahmen e tate o fote lita. † **16:8:** Nipəti nəghatən rəha Iesu məmə netəmim rəha nəhag-əhagən kəsotolən natimnat itəm Uhgin tolkeike məmə otətul aupən e rəhalat nəmegəhən. Nikilat təsəht pikən nətəligən rəha Uhgin.

16:10: Luk 19:17-26 **16:13:** Mat 6:24 **16:15:** Mat 23:28; Luk 18:9-14 **16:16:** Mat 11:12-13

17 Məto kəsənən məmə wək rəha Lou ne nəsanənən rəhan təmikə. Nəghatən rafin rəhan
kotatig, in asol min mətoarus-pən in əkəku agin. Lou otətatig taprəkis-in neai ne nətueintən.
18 "Kən tahmen-pən əm nulan: okəmə suah kit tatol tifos mətapəs rəhan pətan, kən matit
pətan pisin kit min mətuatig, kən in tategoafəl rəhan pətan matol təfagə rat. Kən okəmə suah
kit tatit pətan kit itəm rəhan iərman təmapəs kən ilau mətuatig, kən in tatol təfagə rat məto-
inu in tətakləh-in pətan rəha suah pisin kit."

Nimaa nəghatən rəha Lasaros ne suah kit rəhan nautə tepət

19 Kən Iesu təmən məmə, "Suah kit rəhan nautə tepət tatuwin e napən wir min nəgui-naris
itəm nəmtin tiəkis, kən nian rafin tatun pik nagwənən wir min.
20 Kən ian-rat kit, nərgin u Lasaros, niməgəm təmirafin nipətin. Kən kəmiləs kan kələhəu
əpəh e nafiluə rəha latuənu.
21 In tolkeike pik məmə otun nimismisi nagwənən itəm təmisas e tepil rəha etəm-iasol əh.
Kən nat kit tərat min, kuri min kotuwa moatəpəh-əpəh niməgəm min rəhan.
22 "Kən ian-rat əh təmimis, kən nagelo min kəmotiləs motuwin əpəh e nikali Epraham, ikin
rəha nisiaiiən. Suah un rəhan nautə tepət, in təmimis min, kən kəmitənim.
23 Kən in tuwin əpəh e nigəm asol, kən tatəto nahmməən asol, kən nian təmasipər, təməplan
Epraham əpəh isəu. Kən Lasaros əpəh e nikalin.
24 Kən təmaun-in əfəməh məmə, '!Tata Epraham! Awi, asəkitun io. Ahl-ipən Lasaros məmə
oteer əm noanelmin e nəhau kən mos muwa mek namək lan məmə otətəp, məto-inu iatəto
nahmməən asol e nigəm ukin-u roiu.'
25 "Məto Epraham təmə, 'Nətik, nikim təht-tu rəham nəmegəhən aupən. Ik nəmatos
natimnat wir rəham tepət, məto Lasaros təmatəto nahmməən tepət e nipətin. Məto roiu əh,
in tatəto təwir ikin-u, kən ik, natəto nahmməən tepət e nipətim.
26 Kən nat kit min. Ilugin-in kitat, noakimil asol itəm tatoor kitat, ik un, kən itimat u.
Okəmə itimat kit tolkeike məmə otimnə mehm ik, məto okol təsimnəən. Kən okəmə itəmat
kit tolkeike məmə otuwa mehm itimat, məto okol təsuwamən.'
27 "Kən etəm rəhan nautə tepət təmən məmə, 'Tata. Iakatəkəike kəm ik, awi, kəsi. Ahl-ipən
Lasaros tuwin e nimə rəha tata rəhak,
28 məto-inu piak faif əh-ikin. Təwir məmə in otuwin məghat mem əskasik ilat məmə
okoatəto ilat məmə okəsotuwamən ukin-u itəm iatəto nahmməən asol agin ikin.'
29 "Məto Epraham təmə, 'Kəp. Nəghatən rəha Moses ne ien min rəha Uhgin tətatig. Pəs
piam min okotəto nəghatən min əh.'
30 "Kən etəm rəhan nautə tepət təmən məmə, 'Kəp, Tata Epraham. Təsahmenən. Məto
okəmə suah kit otəmegəh min e nimisən otuwin məghat kəm ilat, kən nipahrienən, ilat
okotəuhlin rəhalat nətəligən kən motapəs təfagə rat min rəhalat.'
31 "Kən Epraham təmə, 'Okəmə kəsotətəlig-inən nəghatən rəha Moses ne ien min rəha
Uhgin, kən in nat əpnapin okəmə suah kit təmegəh pap e nimisən kən muwin matəghat kəm
ilat, məto okol kəsotən minən nipahrienən lan.' "

17

Oatəto itəmat
(Mat 18:6-7, 21-22; Mak 9:42)

1 Kən Iesu təmən kəm rəhan min netəmim məmə, "Nipahrienən, nos-ipən-os-ipənən rəha
təfagə tərat min itəm koatiuw-pən netəmim e nəratən, ilat okotuwa. !Məto nahmməən asol
tatuwin o etəmim itəm tatos-ipən-os-ipən netəmim, o in suatip rəha nos-ipən-os-ipənən!
2 Məto okəmə etəmim kit tatiuw-pən rəhak kit etəmim u tahmen e suakəku, məmə otol təfagə
rat, kən suah əh, Uhgin otol nalpinən asol kəm in. Kən nalpinən əh otəskasik taprəkis okəmə
kətu-pən kəpiel kit e nentou, kən kərakin-pən əpəh itəhəi lokamnim məmə otamnim.
3 Kən tol nəhlan, oatəto moatehm wir rəhatəmat nəmegəhən.
"Okəmə piam tatol təfagə tərat kəm ik, kən ən-ipən rəhan nolən rat e niganəmtin, kən
okəmə tatəuhlin rəhan nətəligən, kən aluin rəhan nolən rat məsosən tatig e nikim.
4 Kən nat əpnapin in tatol təfagə rat kəm ik mau sepin e nian kitiəh, kən muwa mau sepin
mən-ipinə kəm ik məmə, 'Kəsi, emol təfagə rat kəm ik. Ekəuhlin rəhak nətəligən mapəs rəhak
təfagə rat,' kən ik onakəkəike maluin rəhan nolən rat min, kən məsosən tatig e nikim."*
5 Kən aposol min kəmotətapəh o Iərəmərə məmə, "Ol rəhatimat nahatətəən təskasik təhmin
min."

16:17: Mat 5:18 **16:18:** Mat 19:1-12; Mak 10:1-12 **17:3:** Mat 18:15 * **17:4:** Nipəti nəghatən əh təsənən məmə kitat kotaluin təfagə rat rəha suah kit mau sepin əm, məto kotəkəike motaluin namnun tikə.

6 Kən Iərəmərə təmən məmə, “Nat əpnapin okəmə rəhatəmat nahatətəən in təkəku agin əm
tahmen e nimismisi nimək̓ləkil, kən nəkotitun nənən kəm nig u neegin məmə, ‘Euw atip ik,
kən muwin miwig-pən itəhəi,’ kən nig u otol nəwiatəmat.†
7 “Ən-tu. ?Okəmə suah kit rəhan iolwək tətasum, o in tatehm sipsip min, kən in tatitəlig-pa
latuənu, kən nikitəmat təht məmə etəm-iasol otən kəm in məmə, ‘!Ei! Wa uəhai məpələh mun
nagwənən əh’? !Kəp!
8 Məto in otən kəm rəhan iolwək məmə, ‘Uwin mol nigak nagwənən, kən uwin muwin
e rəham napən təwir, kən mos-ipa nigak nagwənən ne nimək nənimən. Nian nəmol rafin
rəham wək, nəkitun nuwinən magwən kən mənim.’
9 ?Kən nikitəmat təht məmə etəm-iasol, in otən tagkiu kəm rəhan iolwək o wək asol rəhan
itəm in otəkəike mol? !Kəp!
10 Kən itəmat un, nəkotahmen əm e iolwək min rəha Uhgin. Nian nəmotol rəkis natimnat
rafin itəm Uhgin təmən kəm itəmat məmə onəkotəkəike motol, onəkotəkəike motən əm
məmə, ‘Itimat iolwək min əm. Nolən rəhatimat təsahmenən o nənwiwiən. Itimat emotol
əm wək itəm itimat ekotəkəike moatol.’ ”

Iesu təmol-wir netəmim ten itəm leprosi təmol ilat

11 Nian Iesu təmaliwək matuwin Jerusalem, in təmaliwək muwin-pən ilugin i nəptən mil
u Sameria ne Kalili.
12 Kən nian in təmiet-arəpa latuənu kit, netəmim ten itəm nimisən u leprosi təmol ilat
kəmotuwa motətul isəu məsin,
13 kən motaun-in məmə, “!Iesu, Etəm-iasol, asəkitun itimat!”
14 Kən nian in təmehm ilat, təmən-ipən kəm ilat məmə, “Onəkotuwin o pris məmə in otehm
nipətitəmat.”‡ Kən nian ilat kəmotaliwək əh e suatip, kən kəmotəwir, nimisən təmikə.
15 Kən ilat kit təməplan məmə leprosi rəhan tinikə, kən in təməuhlin mitəlig-pən o Iesu,
matən əfəməh məmə, “!Iatənwiwi Uhgin! !Iatənwiwi Uhgin!”
16 Kən in təmeiuaiu e nelki Iesu misin nulin nipinəgin tatek nisip, kən matən kəm Iesu
məmə nikin tətagien məmə in təmol-wir rəhan nimisən. Kən suah u in etəm Sameria.§
17 Kən Iesu təmən məmə, “?Emol-wir netəm ten maruətuəh-in rəkis rəhalat nimisən, o kəp?
?Məto nain hiə?
18 ?Suah u in iapispis əm, məto in pisin əm təmitəlig-pa matənwiwi Uhgin?”
19 Kən Iesu təmən kəm suah u məmə, “Ətul maliwək matuwin. Rəham nahatətəən təmol-
wir ik.”

Nuwamən rəha nərəmərəən rəha Uhgin
(Mat 24:23-28, 36-41)

20 Nian kit, Farisi min kəmotətapəh o Iesu məmə, “? Onəghan nərəmərəən rəha Uhgin
otuwa?” Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nərəmərəən rəha Uhgin otəsuwamən məmə
netəmim okotehm e niganəmtilat.
21 Kən etəmim tikə itəm otən məmə, ‘!Asi-pa mehm, in huə!’ o ‘!Asipən mehm, in əpəh!’
məto-inu nərəmərəən rəha Uhgin tinuwa rəkis mətatig e nikitəmat.”
22 Kən Iesu təmən kəm rəhan min netəmim məmə, “Nian min koatuwa itəm itəmat
onakoatolkeike məmə onəkotehm nian min rəha Nəti Etəmim, məto okol nəkəsotehmən.
23 Kən netəmim okotən kəm itəmat məmə, ‘! Asi-pa, in huə!’ o ‘! Asipən, in əpəh!’ Məto
əsotuwinən motətəu-pən ilat,
24 məto-inu e nian io Nəti Etəmim oekuwa lan, in otahmen-pən e nipitən itəm tatipit kən
mətasiəgəpin neai e nikalin kit mətoarus-pən nikalin kit min, kən netəmim rafin koatəplan
motitun.
25 Məto aupən, io ekəkəike məto nahməən tepət, kən netəm kotatig roiu, ilat okotəuhlin
məntaalat motapəs io.
26 “E nian io, Nəti Etəmim, ekuwa lan, otahmen-pən əm e nian rəha suah əh Noah aupən,
itəm netəmim kəmoatol natimnat min məsotitunən məmə Uhgin otol nat kit lan.
27 E nian əh, netəmim kəmotagwən, moatənim, moatol marit, inəh natimnat rafin
kəmoatol e nəmegəhən rəhalat, mətoarus-pa nian itəm Noah tinuwin imə e nipəgnoa nego
asol rəhan. Kən nuhuən təməfik naruəh asol təmuwa maiu əlimin rafin netəmim itəm
kəsotuwinən e nego.

---

† **17:6:** E nəghatən ətuatip rəha Iesu, in tatəghat-in nikuti mastat u in natiəkəku agin, ne nig kit itəm nəukətin təmeiuaiu agin, nərgin u fik-malperi. **17:6:** Mat 17:20; 21:21 **17:13:** Lev 13:45-46 ‡ **17:14:** Nian nimisən leprosi təmol suah kit, Lou tatən məmə in tamkimik. Nian nimisən təmikə, in təike muwin mehm pris məmə in otən-iarəp kəm netəmim rafin məmə nimisən tikə ne namkimikən tikə. Nian Iesu təmən məmə ilat okotuwin motehm pris kit, in tahmen məmə in təmən məmə in otol-wir ilat. **17:14:** Lev 14:2-3; Mat 8:3-4 § **17:16:** Netəm Isrel koatetəhau netəm Sameria. Afin nipətin e tiksonari. **17:23:** Mak 13:21; Luk 21:8

28 “In tahmen-pən əm e nian rəha suah əh Lot. Netəmim kəmotagwən, moatənim, moatol-salim-in natimnat min, moatos-nəmtim natimnat min, moatasum, moatiləkin nimə min, inəh natimnat rafin kəmoatol e nəmegəhən rəhalat.
29 Məto e nian itəm Lot təmiet lan e taon əh Sotom, kən nigəm ne kəpiel min itəm koatuəp kəmotisi-pər e neai motoamnu ilat rafin əpəh e taon.
30 “Kən otahmen əm e nian io Nəti Etəmim oekuwa min lan kən Uhgin otol əp io kəm netəmim.
31 E nian əh, okəmə suah kit tatəpələh ihluə e rəhan nimə, pəs in otagim məsuwin minən imə məmə in otos rəhan natimnat, kən okəmə suah kit in əpəh e nasumən, pəs in otagim məsuwa minən latuənu.
32 !Onəkəsotaluinən pətaguihl rəha Lot!
33 Etəm tolkeike məmə in otaskəlim rəhan nəmegəhən e nətueintən u məsətəu-pa-mən io, in otəsosən nəmegəhən lilin. Məto etəmim itəm tətapəs natimnat rəha nəmegəhən e nətueintən u kən matətəu-pa io, in otos nəmegəhən lilin.
34 Iatən kəm itəmat məmə, e nian əh lapin, etəmim kəiu okətuapil e pet kitiəh əm, kən okos-irəkis kit, kapəs kit.
35-36 Pətan kəiu okətioal nagwənən, kən okos-irəkis kit, kapəs kit.”*
37 Kən rəhan iolwək min kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Iərəmərə, onəkuwa hiə?”
Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Onəkotitun əm. Tahmen e nian ligkai min koatiwig ilis moteiuaiu moatər itəhəi, kən nəkotitun məmə nəm min əh-ikin əh.”†

18

Nimaa nəghatən rəha nəutahlimis kit itəm tətasək o nasituən

1 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat matəgətun ilat lan məmə okotəkəike moatəfak nian rafin məsotapəsən, məsotolən məmə nikilat otatite.
2 In təmən məmə, “Latuənu kit, ien kit əh-ikin rəha nələhəuən nəghatən min. Kən təsisiai-inən Uhgin, kən təsisiai-in minən netəmim.
3 Kən e latuənu əh, nəutahlimis kit əh-ikin, kən nian rafin tatuwa matəplan ien un matən-ipən kəm in məmə, ‘Awi. Okol nakasitu lak məghat o nəratən itəm rəhak tikimir tatol kəm io.’
4 Məto ien təməsuwinən, kən mos nian əfəməh məmə otəghat mol-wir nəratən əh rəha nəutahlimis. Məto pətan əh təmətapəh o suah əh nian rafin matuwin matuwin, kən ien tinatətəlig-in məmə, ‘Nat əpnapin esisiai-inən Uhgin, kən məsisiai-in minən netəmim,
5 məto pətan əh tatən nat kitiəh mətaləkiamtə io o rəhan nəghatən, matuwin matuwin. Io ekəkəike muwin mən wir rəhan nəratən kən mələhəu nəwirən. Okəmə ekapəs, kən in otatuwa ron io matuwin matuwin kən ekəpou in.’ ”
6 Kən nian Iərəmərə təmuəh rəkis nimaa nəghatən əh, kən təmən məmə, “Otətəlig-in-tu nəghatən rəha ien əpəh itəm tərat təhmin.
7 ?Məto tahro e Uhgin? In təmitəpun rəhan min netəmim, kən ilat koatasək-pən kəm in nian rafin e nərauiəgən min ne lapin min rafin. ?Kən nikitəmat təht məmə in otən-ipən kəm ilat məmə, ‘Onakoatəsahgin pitən’? Kəp. ?Kən nikitəmat təht məmə in otasitu uəhai əm e rəhan min?
8 Iatən kəm itəmat məmə nipahrienən, in otasitu uəhai əm e rəhan min, kən mol-wir rəhalat nəratən. ?Məto nian io Nəti Etəmim oekitəlig-pa min lan e nətueintən, oekehm netəmim neen itəm koatahatətə e Uhgin, o kəp?”

Nimaa nəghatən rəha Farisi ne etəm tatos məni rəha takis

9 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit e netəmim neen itəm nikilat tatəht məmə ilat kotətuatip taprəkis-in netəmim rafin, kən motasil-iəhau-in netəmim rafin.
10 In təmən məmə, “Suah mil kəiu kəmian əpəh e Nimə Rəha Uhgin məmə okuəghat kəm in e nəfakən. Kit, in Farisi, kən kit in etəm tatos məni rəha takis.
11 Kən Farisi təmətul mateiuə məmə in tatəfak kəm Uhgin, məto nipahrienən tatən atip in, matən məmə, ‘Uhgin, iatən tagkiu kəm ik məto-inu nəmol məmə ekol etəm pisin lak, inəh io min neen kotolkeike pik məni kən moateiuə məmə kotakləh-in, kən moatol tərat, kən motakləh-in pətan rəha etəm pisin. Kən io esolən məmə suah əh etəm tatos məni rəha takis.

17:28: Jen 18:20; 19:25 **17:31:** Mat 24:17-18 **17:32:** Jen 19:26 **17:33:** Luk 9:24 * **17:35-36:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, kəmilpin nəghatən min u rəha ves 36: Etəmim kəiu okatuasum, kən okos-irəkis kit, kapəs kit. † **17:37:** E nian Iesu otuwa min, netəmim rafin okotəplan ikin Iesu otuwa mihin. Nəghatən ətuatip rəha Iesu tatən məmə, “Tahmen e nat megəh təmamis mətaməhl, kən kuweria min kotuwa katon kələh.” **18:1:** Kol 4:2; 1 Tes 5:17

12 Nian kəiu e wik kitiəh, iatətuakəm mətapəs nagwənən matəfak kəm ik. Kən okəmə ekos
natimnat ten, ekatos-irəkis kitiəh matos-ipinə kəm ik.'
13 "Məto suah əh, etəm tatos məni rəha takis, in tatətul-pən isəu, kən mətaulis məsasipərən
e neai məfak. Kən nikin tatitəgit mətasək mətaht manikiləhan matən məmə, 'Uhgin, io etəm
tərat. !Asəkitun io!' "
14 Kən Iesu təmə, "Iaten kəm itəmat. Nian suah mil u okatiatəlig-pən latuənu, etəm rəha
takis, rəhan nəmegəhən in otətuatip e niganəmti Uhgin. Məto Farisi təsol mihinən, məto-inu
etəmim itəm tatiləs-ipər atip in, Uhgin otiləs-iəhau, məto etəmim itəm tatos-iəhau atip in,
Uhgin otiləs-ipər."

Nisualkələh kəmotuwa o Iesu
(Mat 19:13-15; Mak 10:13-16)

15 Kən netəmim neen kəmotəmik rəhalat nisualkələh mətmətig motuwa kəm Iesu məmə
in otələhəu-pən nelmin elat kən məfak olat. Məto nian rəhan min netəmim kəmotehm ilat,
kən kəmotən-iəhau ilat.
16 Məto Iesu təmatən-iarəp məmə nisualkələh min un okotuwa ron, kən təmən-ipən kəm
rəhan min netəmim məmə, "Əsotahtosig-inən nisualkələh məmə okəsotuwamən ron io, pəs
ilat okotuwa ron io, məto-inu nərəmərəən rəha Uhgin in rəha netəmim itəm kotahmen e
nisualkələh min u.
17 Okəmə suah kit tolkeike məmə in otuwa matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgin, kən in
təike muwa tahmen e suakəku. Məto okəmə təsol mihinən, kol in təsuwamən."

Suah kit rəhan nautə tepət
(Mat 19:16-30; Mak 10:17-31)

18 Kən etəm-iasol kit təmən-ipən kəm Iesu məmə, "Iəgətun, ik etəm təwir. ?Oekol naka
məmə ekos nəmegəhən lilin?"
19 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "?Tahro nakatən kəm io məmə io etəm təwir? Suah
kit tikə in etəm təwir, məto Uhgin əm in təwir.
20 Ik nəkitun nəghatən min e Lou rəha Uhgin koatən məmə, 'Əsakləh-inən pətan pisin,
əsohamnuən etəmim, əsakləh-inən natimnat, əseiueiuəən e kot, isiai-in rəham mama ne
tata.' "
21 Kən suah u təmən məmə, "Natimnat rafin u, io emol rafin ilat, nian ematəkəku
mətoarus-pa u-roiu."
22 Nian Iesu təmətо nəghatən əh, təmən-ipən kəm in məmə, "Nat kitiəh əm əh-ikin itəm ik
nəməsolən əh. Uwin mol-salim-in nautə rafin rəham, kən mos məni lan muwin mos-ipən
kəm ian-rat min, kən ik onakos natimnat wir əpəh e nego e neai. Kən wa, muarisig-in io
məmə ik rəhak etəmim."
23 Məto nian təmətо nəghatən min əh, nikin təməpou məto-inu rəhan nautə tepət.
24 Kən Iesu təmasipən məplan, təmən məmə, "!Awi, tiəkis pik o etəm rəhan nautə tepət
məmə in otuwin matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgin!
25 Tiəkis məmə kau otuwin-pən e nipəg nitel, məto tiəkis pik məmə etəm rəhan nautə tepət
otuwin matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgin."*
26 Kən netəm kəmotətо nəghatən əh kəmotən məmə, "?Okəmə in tiəkis o etəm rəhan nautə
tepət, məto pah əh in tahmen məmə otos nəmegəhən əh?"
27 Məto in təmən məmə, "Natimnat itəm tiəkis, ko netəmim kəsotolən, məto Uhgin in titun
nolən."
28 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, "?Məto tahro etimat? Emotapəs rafin rəhatimat
natimnat kən moatuwa məmə ekotuarisig-in ik."
29 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Iatən pahrien kəm itəmat məmə, etəm təmapəs
rəhan nimə, o rəhan pətan, o pian min, o rəhan tata ne mama, o rəhan nisualkələh məto-inu
in tatətəu-pən nərəmərəən rəha Uhgin,
30 kən e nətueintən u, in otos natimnat tepət nəhlan taprəkis-in ilat min u təmapəs ilat, kən
uarisig, in otos min nəmegəhən lilin."

Iesu təmən-iarəp min
rəhan nimisən
(Mat 20:17-19; Mak 10:32-34)

31 Kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan netəm tuelef məmə okotiet e nimanin netəmim motuwa
kitiəh kuəfimin ilat min, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Otətəlig-tu. Roiu koatuwin əpəh ilis

18:12: Aes 58:1-4; Mat 23:23 **18:13:** Sam 51:1 **18:14:** Mat 23:12 **18:17:** Mat 18:3 **18:18:** Luk 10:25
18:20: Eks 20:12; Dut 5:16-20 * **18:25:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Tiəkis məmə kamel otuwin-pən e nipəg nitel." Kamel in nat megəh asol taprəkis-in kau.

Jerusalem, kən natɨmnat mɨn itəm ien mɨn rəha Uhgɨn aupən kəmoatən lak, Nəti Etəmim, ilat okotuwa kol nɨpahrienən.
32 Netəmim okotegəhan-in-pən io e nelmɨ Iaihluə mɨn, kən netəmim okotəghat motalah əsan lak, motoh io, motol naulɨsən kəm io, kən motagəh-əpis io, motagəh e nɨpətɨk.
33 Kən okalis io, kən kohamnu io, məto e nian tatol kɨsɨl lan, oekəmegəh mɨn."
34 Məto kəsotɨtunən rəhan nəghatən mɨn. In tahmen-pən e nəghatən itəm nɨpətɨn tatəhluaig, kən kəsotɨtunən nɨpəti nəghatən mɨn əh.

Iesu təmol-wɨr
iganəmtɨn əpɨs kit
(Mat 20:29-34; Mak 10:46-52)

35 Nian Iesu tatuwa iuəhkɨr o taon əh Jeriko, iganəmtɨn əpɨs kit əh-ikɨn tatəpələh e nɨkalɨ suatɨp. Nian rafin in tateasiə-in məni o netəmim.
36 Kən nian iganəmtɨn əpɨs təmətо məmə netəmim tepət kotaliwək e suatɨp, kən in təmətapəh məmə, "?Naka əh katol?"
37 Netəmim kəmotən-ipən kəm in məmə, "Iesu əpəh, etəm Nasaret, tətaliwək e suatɨp."
38 Kən təmagət əfəməh məmə, "!Iesu! !Mipɨ Kig Tefɨt! !Asəkitun io!"
39 Kən netəm mɨn u koataliwək motaupən-in Iesu, kəmotagət lan, moatən məmə, "! Əsagətən!" Məto in təmagət əfəməh məsɨn mɨn məmə, "!Mipɨ Kig Tefɨt! !Asəkitun io!"
40 Kən Iesu təmətul mən-ipən kəm ilat məmə okotɨləs motuwa. Kən nian kəmotɨləs motuwa iuəhkɨr, Iesu təmətapəh ron məmə,
41 "?Naka un nakolkeike məmə io ekol kəm ik?" Kən in təmən məmə, "Iərəmərə, ekolkeike məmə oekaiir mehm nat."
42 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Aiir mehm nat. Rəham nahatətəən təmol-wɨr nɨganəmtɨm."
43 Kən roiu agɨn-əh mɨn əm, təmaiir mɨnatehm nat, kən mɨnatuarisɨg-in Iesu, matənwiwi Uhgɨn. Kən nian netəmim rafin kəmotəplan nat əh, ilat kəmoatənwiwi Uhgɨn.

19

Iesu ne Sakias

1 Kən Iesu təmaliwək muwɨn imə e taon u Jeriko matuwɨn məmə otiet-arəpən e nəwtain məsɨn. 2 Kən e taon əh, suah kit əh-ikɨn, nərgɨn u Sakias. In etəm-iasol kit rəha netəm koatos məni rəha takɨs, kən rəhan nautə tepət.
3 Kən in tolkeike məmə otəplan-tu məmə Iesu in pah, məto təruru nəplanən məto-inu in natiəkuəkɨr, kən netəmim koatətulosɨg-in.
4 Kən in təmaiu aupən muwɨn maiu e nɨg kit, nərgɨn u sikamo, məmə otɨtun nəplanən Iesu nian in otuwa-pa ikɨn.
5 Kən nian Iesu təmuwa ətuatɨp əh in ikɨn, təmasɨpər məplan, kən mən-ipən kəm in məmə, "Sakias. Eiuaiu uəhai, məto-inu roiu ekəkəike muwɨn matɨg əpəh e rəham nimə."
6 Kən Sakias təmeiuaiu uəhai əm, kən mit Iesu mian əpəh iman ikɨn imə, kən nɨkin təmagien.
7 Məto nian netəmim kəmotəplan natɨmnat mɨn əh, kən koatasiwən-in nolən mɨn əh moatən nɨkalɨ Iesu məmə, "Suah əh tatuwɨn e nimə rəha iol təfagə rat."
8 Kən nian kɨnotuwɨn e nɨpəgnoa nimə rəha Sakias, in tətul mən-ipən məmə, "Iərəmərə, atətəlɨg-in-tu. Oekoor rəhak natɨmnat mol niel kəiu, kit rəhak, kən kit oekos-ipən kəm ian-rat mɨn. Kən natɨmnat itəm emakləh-in o suah kit, oekalpɨn mau kuwɨt."
9 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Roiu Uhgɨn tɨnosmegəh rəkɨs ik ne rəham mɨn, məto-inu ik mɨn, nəmahatətə e Uhgɨn, kən ik noanol pahrien kit rəha Epraham.
10 Kən io, Nəti Etəmim, emuwa məmə ekeam-in netəmim itəm koatəlue, kən mosmegəh ilat."

Nimaa nəghatən rəha netəmim itəm koatos məni rəha iərəmərə rəhalat

11 Nian netəmim koatətəlɨg-in Iesu, in təmatəkəike matuəh nimaa nəghatən kəm ilat məto-inu in tɨnatuwa iuəhkɨr o Jerusalem, kən nɨkilat təht məmə nərəmərəən rəha Uhgɨn otəsuwəhən tuwa.
12 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Etəm-iasol kit tolkeike məmə in otuwɨn isəu məplan kig asol agɨn məmə kig asol otɨləs-ipər in mol kig lan əpəh iman ikɨn, kən otəpanɨtəlɨg-pa mɨn.

18:31: Luk 24:44 **18:32:** Luk 9:22,44 **18:34:** Mak 9:32 **19:7:** Luk 15:2 **19:8:** Eks 22:1; Nam 5:6-7 **19:9:** Luk 13:16; Wək 16:31 **19:10:** Luk 15:4; Jon 3:17; 1 Tim 1:15

13 Kən təmaun-in rəhan iolwək ten, kən moor məni kitiəh kitiəh kəm ilat.* Kən in təmən-
ipən kəm ilat məmə, ‘Itəmat onəkotəkəike motol wək e məni u o nosən ətain mətoarus-pən
io ekitəlig-pa min.’
14 “Məto ilat əpəh iman ikin koatetəhau suah əh, kən motahl-ipən nəghatən kəm kig asol
agin məmə, ‘Itimat esotolkeikeən məmə suah u otərəmərə etimat.’
15 Məto kəmiləs-ipər in kol kig lan, kən in təmitəlig-pa min. Kən in təmaun-in rəhan iolwək
min itəm təmoor rəhan məni kəm ilat. In tolkeike məmə otitun məmə ilat kəmotol win e
məni naka nian in təmətatig əpəh isəu.
16 “Kən etəm tətaupən təmuwa mən-ipən kəm in məmə, ‘Iərəmərə, nəmələhəu-pa məni
kitiəh e nelmək, kən emol win e məni ten min.’
17 Kən rəhan etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, ‘Ik iolwək təwir, nəmol wək itəm in təwir.
Məto-inu nəmol wək təwir o nehm wirən nat itəm natiəkəku, kən roiu oekegəhan-in min ik
məmə onakərəmərə taon ilat ten.’
18 “Kən etəm tatuarisig lan təmuwa mən-ipən məmə, ‘Iərəmərə, nəmələhəu-pa məni kitiəh
e nelmək, kən emol win e məni faif min.’
19 Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, ‘Ik onakərəmərə e taon ilat faif.’
20 “Kən iolwək kit min təmuwa mən-ipən kəm in məmə, ‘Iərəmərə, inu rəham məni. Eməlis
ətain e napən, kən məhluaig-in wir,
21 məto-inu io iatəgin ik itəm rəham nolən tiəkis. Nakatos natimnat itəm kəsənəmə rəham,
kən matəulək e nasumən min itəm ik nəməsəfeən ilat.’
22 “Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm in məmə, ‘!Ik iolwək rat! Nəghatən əm rəham tatəgətun
məmə nəmol tərat agin. Ninitun rəkis məmə io etəm-iəkis, kən iakatos natimnat itəm
kəsənəmə rəhak, kən iatəulək e nasumən min itəm eməsəfeən ilat.
23 ?Tahro nəməsosən rəhak məni muwin məlləhəu-pən e pag, kən nian ekitəlig lan, ekitun
nosən rəhak məni ilau profit rəhan?’
24 “Kən təmən-ipən kəm rəhan min əh məmə, ‘Otos-irəkis rəhan məni, kən motos-ipən kəm
suah u rəhan məni ten.’
25 “Kən ilat kəmotən məmə, ‘!Iərəmərə, təsətuatipən məto-inu rəhan məni ten rəkis!’
26 “Kən etəm-iasol təmən-ipən kəm ilat məmə, ‘Iatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm tatos
nat kit, kəpanos-ipən min neen min. Məto etəm rəhan nat kit tikə, kəpanos-irəkis rəhan
natimnat rafin.
27 Kən roiu, rəhak tikimir min itəm kəməsotolkeikeən məmə ekuwa kig rəhalat, onəkotit
ilat motuwa, kən onəkotohamnu ilat e niganəmtək.’ ”

Iesu təmuwin Jerusalem
(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11;
Jon 12:12-19)

28 Kən nian Iesu təməghat rəkis un, kən in təmaliwək maupən matuwin Jerusalem, kən
netəmim koatuarisig in.
29 Nian kinotuwa iuəhkir o latuənu mil u kəiu, Petfas ne Petani e Nitot Rəha Nig U Olif, kən
in təmən-ipən kəm rəhan mil etəmim kəiu məmə,
30 “Ian əpəh latuənu itəm kotisi-pən ikin. Ikin əh, onakuehm nəti togki kit itəm kəsasuəən
əh lan. Iakis nol lan muasig muea ikin-u.
31 Kən okəmə suah kit tətapəh otəmlau məmə, ‘?Nakətiakis togki o naka?’ kən onəkuən-
ipən kəm in məmə, ‘Iərəmərə rəhatat, in tolkeike məmə otol nat kit lan.’ ”
32 Kən kəmian muehm natimnat rafin tol əm məmə inu Iesu təmən mihin ne.
33 Kən nian kəmətiakis nəti togki, kən netəmim min rəha togki kəmotətapəh olau məmə, “!
Ei! ?Nətiakis nəti togki o naka?”
34 Kən ilau kəmuən-ipən məmə, “Kəp. Iərəmərə tolkeike məmə otol nat kit lan.”
35 Kən kəmuasig muea kəm Iesu, kən kəmuapeg rəhalau kot muəfətain məntaa nəti togki
lan, kən muasitu e Iesu tər masuə e nəti togki.
36 Nian təmasuə lan minatuwin, kən rəhan netəmim kotapeg rəhalat min kot motəpen-pən
e suatip.
37 Nian Iesu tinatuwa iuəhkir o Jerusalem mətasuə e togki mateiuaiu e Nitot Rəha Nig U
Olif, kən netəmim rafin rəhan nikilat tətagien, kən minətuoun moatənwiwi Uhgin motagət
əfəməh o nat pispis min itəm kəmoatehm in təmatol.
38 Kən koatən məmə,
“!Iərəmərə Uhgin tətatig ilau Kig u itəm tatuwa e nərgin!

---

* **19:13:** Etəm-iasol təmos-ipən məni kitiəh kitiəh kəm rəhan iolwək ten, kən məni kitiəh in tahmen-pən e wan-hanrit-taosan vatu. **19:17:** Luk 16:10 **19:26:** Mat 13:12; Luk 8:18 **19:38:** Sam 118:26

!Pəs nəməlinuən tətatig əpəh e nego e neai, kən əpəh ilis ilis agin e nego e neai, katiləs-ipər nərgi Iərəmərə Uhgin!”

39 Kən Farisi min neen itəm kəmotatig əh-ikin kəmotən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun. Ən-iəhau rəham min netəmim məmə okotakəm nohlilat.”

40 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə netəm min u kəsotagətən, kən kəpiel min u, ilat okotagət əfəməh.”

Iesu təmasək o netəm Jerusalem

41 Kən nian Iesu təmuwa iuəhkir təmehm taon əh Jerusalem, kən təmasək o netəm min əh-ikin əh. 42 Kən tatən məmə, “Ei, nat əpnapin nəmotapəs natimnat itəm tatos-ipa nəməlinuən mətoarus-pa u-roiu, məto okəmə nəkotitun ilat roiu əm, kən Uhgin otos-ipinə kəm itəmat. Məto kəp. Natimnat min əh koatəhluaig okol nəkəsotehmən.

43 Məto e nian min itəm tatuwa otəmat, rəhatəmat tikimir min okotuwa kətul kitəlau-in itəmat, okotel niməptən kətu-pər kol əpətin rəhatəmat taon, kən motahtosig-in itəmat lan məmə nəkəsotietən.

44 Kən ilat okotərəkin rafin nimə e taon rəhatəmat, kən okotohamnu itəmat rafin təlmin nisualkələh min rəhatəmat. Okol kəpiel kit ne rəha nimə min osətətulən. Natimnat rafin u otatuwa məto-inu itəmat nəmotəruru nian itəm Uhgin təmuwa məmə in otosmegəh itəmat lan.”

Iesu təməhg-iarəp netəmim itəm koatol maket e Nimə Rəha Uhgin

(Mat 21:12-17; Mak 11:15-19; Jon 2:13-22)

45 Kən Iesu təmuwin minatəhg-iarəp netəmim itəm koatol maket e Nimə Rəha Uhgin.

46 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kəmətə rəkis e Naoa Rəha Uhgin məmə, ‘Rəhak nimə, in nimə rəha nəfakən kəm io,’ məto itəmat ninoatol tinuwa in ‘nimə kit itəm iakləh min koatəhluaig ikin.’ ”

47 Kən uarisig lan, e nian min rafin, Iesu təmatəgətun əpəh imə e Nimə Rəha Uhgin. Kən pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol min rəha noanol min rəha Isrel, kəmotegəs-in suatip məmə okotohamnu Iesu,

48 məto kəməsotehmən suatip kit məto-inu netəmim rafin kotolkeike pik məmə okoatəto nəghatən min rəhan, kən nəghatən rəhan tətaskəlim wir rəhalat nətəligən.

20

Nətapəhən məmə pah təmegəhan-in Iesu məmə otol wək

(Mat 21:23-27; Mak 11:27-33)

1 Nian kit, Iesu təmatəgətun netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgin, kən matən-iarəp namnusən təwir rəha Uhgin kəm netəmim. Kən pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou, ne netəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel kəmotuwa kehm in,

2 kən kəmotətapəh ron məmə, “? Ən-tu kəm itimat məmə pah təmegəhan-in ik nakatol natimnat min əh? ?Kən pah təmegəhan-in nepətən əh, Uhgin o etəmim əm?”

3 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Təwir əm. Io ekətapəh-in min nəghatən kit kəm itəmat, kən itəmat onəkotaupən motuhalpin-pa kəm io.

4 ?Pah təmegəhan-in nepətən kəm Jon məmə in otol baptais e netəmim, Uhgin o etəmim əm?”

5 Kən kinoatən-ən nəghatən u kəm ilat min, minoatən məmə, “Okəmə kotən məmə Uhgin təmegəhan-in, kən in otən məmə, ‘?Məto tahro nəkəsotənən nipahrien e Jon?’

6 Məto okəmə kitat kotən məmə netəmim əm kəmotegəhan-in, kən netəm min əh okotaht kitat e kəpiel məto-inu ilat kinotən rəkis nipahrienən e Jon məmə in ien kit rəha Uhgin.”

7 Kən ilat kəmotuhalpin məmə, “Itimat esotitunən məmə pah təmegəhan-in.”

8 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kən io min, ko esənən məmə pah təmegəhan-in nepətən kəm io məmə ekatol natimnat min u.”

Nimaa nəghatən rəha nasumən rəha krep

(Mat 21:33-46; 22:15-22; Mak 12:1-17)

9 Kən Iesu təmuəh nimaa nəghatən kit kəm netəmim məmə, “Etəm-iasol kit təməfe nol u krep e nasumən asol rəhan. Kən in təmələhəu-pən nasumən u e nelmi netəmim neen, kən ilat okotol wək lan, kən nian rəha nəulək-inən, okotos-ipən məsin kəm in. Kən təmuwin əpəh e niməptən pisin kit matig minos nian tepət. 10 Kən nian krep təmol noan kən kinotəmarəg,

---

19:44: Luk 21:6 **19:46:** Aes 56:7 **19:46:** Jer 7:11 **19:47:** Luk 21:37 **20:9:** Aes 5:1

etəm-iasol in təmahl-ipa rəhan kit iolwək məmə in otuwɨn mehm netəm koatol wək e rəhan nasumən məmə okotəhl noa krep, kən motoor kos-ipən rəha etəm-iasol neen. Məto netəm mɨn əh kəmotətul motaht iolwək əh, kən motahl-ipən tɨtəlɨg məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in.
11 Kən etəm-iasol təmahl-ipa mɨn rəhan kit iolwək mɨn. Kən ilat kotaht mɨn, motol naulɨsən rat kəm in, kən motahl-ipən tɨtəlɨg məsotəmki-pənən noa krep neen ne kəm in.
12 Kən in tahl-ipən mɨn kit mɨn, kən ilat kəmoatoh katoh kos-ipən nɨməgəm kəm in, kən motahl-iarəp.
13 "Kən etəm-iasol rəha nasumən təmə, '?Ekol naka əh-roiu? Təwɨr məmə ekahl-ipən nətɨk ətuatɨp itəm iakolkeike pɨk, okəm-naka ilat okotɨsiai-in.' Kən in təmahl-ipən.
14 "Məto nian netəm mɨn əh kəmotehm, kəmotən kəm ilat mɨn məmə, 'Nəti etəm-iasol ilouin tatuwa itəm o nian kit nasumən tuwa məmə rəhan. Pəs kotuwɨn motohamnu, kən kitat okotos nasumən rəhan məmə rəhatat.'
15 Kən kəmotaskəlɨm motewkəkan motuwɨn əpəh ihluə e nasumən, kən motoh kohamnu.
"?Kən iərəmərə otol naka kəm netəm mɨn əh?
16 In otuwa moh netəm mɨn əh kotɨmɨs, kən in otələhəu-pən nasumən asol əh otuwɨn e nelmɨ netəm pɨsɨn."
Kən nian netəm kəmoatətəlɨg-in in kəmotəto nəghatən əh, kəmotən məmə, "!Pəs okol kəsol agɨn-əhən nat əh!"
17 Məto Iesu təmasɨpən ətuatɨp əm olat, kən mən məmə, "Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
'Kəpiel əh itəm netəm rəha niləkɨnən nimə kəmotərakin,
in təmuwa kəpiel keike rəha nolən nimə.'
"?Məto nəghatən u nɨpətɨn naka?
18 Netəmim rafɨn itəm okotiet motorin-pən ilat e kəpiel əh, kən okotorapɨtpɨt ilat motol nɨmɨsmɨsɨn. Məto okəmə kəpiel əh otiet maht suah kit, kən in otawtəwɨtə mərat agɨn."
19 Kən iəgətun mɨn rəha Lou, ne pris asol mɨn kəmotɨtun məmə nimaa nəghatən rəhan tatən ilat, kən tol nəhlan, kəmoategəs-in suatɨp məmə okotaskəlɨm uəhai əm, kɨləs-ipən e kalapus, məto kɨnoatəgɨn netəmim, kən motapəs.

?Tətuatɨp məmə netəmim okotətou takɨs kəm Sisa, o kəp?
(Mat 22:15-22; Mak 12:13-17)

20 Kən iəgətun mɨn rəha Lou, ne pris asol mɨn koatalkəlɨk wɨr o Iesu, moatolkeike məmə okotətu-pən nɨpəgnəmtɨn mɨn neen e nəghatən kit rəhan məmə okotɨləs-ipən in e nelmɨ etəm Rom, kapman rəhalat. Kən kəmotahl-ipən netəmim neen məmə ilat okotuwɨn motol kəut kəsuə kəm Iesu.
21 Kən kəut kəsuə mɨn kəmotuwɨn motətapəh o Iesu məmə, "Iəgətun. Itɨmat ekotɨtun natɨmnat mɨn itəm nakatən ne natɨmnat itəm nakəgətun netəmim lan, kotətuatɨp wɨr. Ik onakəsolən nolən pɨsɨn kəm suah kit, kən matɨg mol pɨsɨn mɨn kəm suah kit. Məto onəkol tahmen ahmen əm kəm ilat rafɨn. Kən ik nakatəghat-in əm nɨpahrienən matəgətun netəmim e suatɨp rəha Uhgɨn.
22 ?Ən-tu kəm itɨmat məmə, tətuatɨp e Lou rəhatat məmə okotətou takɨs kəm Sisa u in kapman rəha Rom, o kəp?"
23 Məto Iesu təmɨtun əm məmə koatol kəut kəsuə kəm in, kən in təmən-ipən kəm ilat məmə,
24 "Otəgətun-tu məni kit kəm io. ?Narmɨ pah u tətatɨg e məni u? ?Kən nərgɨ pah u tətatɨg e məni u?" Kən kəmotən məmə, "Narmɨ Sisa, ne nərgɨ Sisa."
25 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Inəh natɨmnat rəha Sisa, os-ipən kəm Sisa. Kən natɨmnat rəha Uhgɨn, os-ipən kəm Uhgɨn."
26 Kən e nɨganəmtɨ netəmim rafɨn, nəghatən mɨn itəm koatətapəh-in, okol kəsotɨləs-iəhauən Iesu lan. Məto narmɨlat təmɨwɨg pɨk o nəghatən itəm Iesu təmuhalpɨn, kən kəməsotəghatən.

?Tahro o etəm otɨmɨs kən məmegəh mɨn?
(Mat 22:23-33; Mak 12:18-27)

27 Kən Satusi mɨn neen kəmotuwa o Iesu. Ilat koatən məmə netəm kəmotɨmɨs, okol kəsotəmegəh mɨnən.
28 Kən kəmotətapəh-in nəghatən kit kəm Iesu məmə, "Iəgətun. Moses təmətə-pən e Lou rəhatat məmə okəmə suah kit otɨmɨs, kən rəhan pətaguɨhl tətatɨg məto kəməsialəsən nətɨlau kit, kən inəh pian kit otəkəike mit nəutahlɨmɨs un. E nolən əh, ilau okuemək, kən nɨsualkələh mɨn okotaskəlɨm nərɨg mɨn rəha etəm tɨkə.

20:17: Sam 118:22 **20:18:** Aes 8:14-15 **20:20:** Luk 11:54 **20:28:** Dut 25:5

29 “Tol nəhlan, pian ilat sepin. Kən itəm tepət elat təmaupən mit pətan kit, kən uarisig
timis, məto kəsialəsən nətilau kit.
30 Pian itəm tatuarisig in, təmit min nəutahlimis un, məto in min təmimis, kən kəsialəsən
nətilau kit.
31 Kən uarisig lan, pialat kit min tit min nəutahlimis un, məto təmimis min. Kən pian min
əh ilat rafin sepin kəmotit pətan un, məto kəsotiləsən nətilat kit, kən kəmotimis rafin.
32 Kən uarisig lan, nəutahlimis təmimis min.
33 Inəh netəm sepin, ilat pialat min kəmotit pətan əh. ?Məto e Namnun Nian, nian
netəmim okotəmegəh min e nimisən, pətan əh in rəha pah lan?”
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “E nətueintən u, nəman ne nipitan koatol marit.
35 Məto e nian rəha natigən wi, netəmim itəm Uhgin nikin tətagien olat məmə ilat
okotəmegəh min e nimisən kən mos ilat muwin kotatig e natigən wi, ko ilat kəsotol minən
marit.
36 Ilat okol kəsotimis minən məto-inu ilat okotahmen əm e nagelo min. Kən ilat nenəti
Uhgin məto-inu in təmol ilat kotəmegəh min e nimisən.
37 Kən kotitun məmə inu otuwa mol nipahrienən lan məto-inu, naoa rəha Moses tatəgətun
min məmə nian netəmim okotimis, ilat okotəmegəh min. E namsu rəha nig itəm nigəm
təmatuəpən lan, Moses tətaun-in Iərəmərə Uhgin məmə in ‘Uhgin rəha Epraham, Uhgin rəha
Aisak, ne Uhgin rəha Jekop,’ nat əpnapin iləhal kəməhalimis rəkis nuwəh məsin.
38 Uhgin u, in Uhgin rəha netəm koatəmegəh, məto sənəmə in Uhgin rəha netəm kəmotimis,
məto-inu in tatehm netəmim rafin məmə ilat koatəmegəh, nat əpnapin okəmə kəmotimis
rəkis o koatəmegəh əh.”*
39 Kən iəgətun min rəha Lou neen kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, “Iəgətun, nəmuhalpin
wir pahrien.”
40 Kən kəmotəgin o nətapəh-inən nəghatən kit min tol min-nəhlan.

Kig Tefit ne Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa
(Mat 22:41-46; Mak 12:35-37)

41 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro netəmim koatən məmə Kristo itəm Uhgin
təmən məmə otahl-ipa, in mipi Kig Tefit rat?
42 Məto-inu e Naoa Rəha Napuən Min,† Kig Tefit atip əm təmən məmə,
‘Iərəmərə Uhgin təmən kəm rəhak Iərəmərə Kristo məmə, “Əpələh e nikalik matip, ikin rəha
nəsanənən ne nisiaiian,
43 mətoarus-pa io ekos-iəhau rəham tikimir min,
mol ilat kotahmen e niməhan kit itəm nateguafəl nelkəm lan.” ’‡
44 Kig Tefit atip təmən məmə Mesaea in rəhan Iərəmərə. ?Kən okəmə mipi Tefit atip əm, kən
tahro matol rəhan Iərəmərə?”

Iesu təməghat-in iəgətun min rəha Lou
(Mat 23:1-36; Mak 12:38-40;
Luk 11:37-54)

45 Nian netəmim kəmoatətəlig, Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim məmə,
46 “Itəmat onəkotəkəike moatəto wir itəmat kən məsotətəu-pənən nolən min rəha iəgətun
min rəha Lou. Nikilat tətagien məmə okoatuwin-in napən əfəməh min rəha nausitən məmə
netəmim okoatehm ilat ron. Kən nikilat tətagien nian netəmim koatos-ipər nelmilat e maket
e nisiaiian kəm ilat. Kən əpəh imə e nimə rəha nuəfiminən, kotolkeike məmə okotəpələh
aupən əpəh təwir ikin. Kən e nian rəha lafet, ilat koatolkeike məmə okotuwin kəpələh-pən
aupən ikin rəha nisiaiian.
47 Kən ilat koatol tərat kən motaklah-in nimə min rəha nəutahlimis min. Kən ilat koatəfak
əfəməh moateiuə əm məmə netəmim okoatəplan ilat ron. Nalpinən rəha netəm min u in
otəskasik maprəkis.”

21

Nəutahlimis kit təmos-ipən rəhan məni kəm Uhgin
(Mak 12:41-44)

1 Kən Iesu təmatehm tatisilu wir netəm rəhalat nautə tepət itəm koataii-pən məni e pokis
rəha məni əpəh e Nimə Rəha Uhgin,
2 kən in təmehm nəutahlimis kit ian-rat təmaii-pən məni əkəku kəiu əm.*

20:37: Eks 3:6 * **20:38:** Nat əpnapin nipəti etəmim təmimis, məto narmin tatəmegəh əh. † **20:42:** “Naoa rəha Napuən Min” in “Ol Sam” e Bislama Baebol ‡ **20:43:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “ekol rəham tikimir min ilat kotahmen e nat kit itəm nəkəpələh matəfipər nelkəm lan,” kən nipətin u məmə, “Oekol ik ilis taprəkis-in rəham tikimir min.”

20:43: Sam 110:1 * **21:2:** Məni u tahmen-pən e tuente fatu.

3 Kən Iesu təmən məmə, “Nipahrienən iatən kəm itəmat məmə, məni itəm pətan u təmaii-pən,
in taprəkis-in rəha netəmim rafin,
4 məto-inu netəm rəhalat nautə tepət kəmotaii-pən məni neen məto in nat əpnapin əm olat,
rəhalat tepət min əh-ikin. Məto nəutahlimis u itəm in ian-rat pahrien, in təmos-ipən rafin
məni rəhan o nos-nəmtinən nigin nagwənən, kən tikə min əh-ikin.”

Nəmtətin min rəha
Namnun Nian
(Mat 24:1-35, 42-44; Mak 13:1-37)

5 Kən rəhan min neen netəmim koatəghat-in Nimə Rəha Uhgin itəm rəhan kəpiel asol min
kotəwir, ne natimnat wir min əh imə itəm netəmim kəmotos-ipən kəm Uhgin. Kən Iesu təmən
məmə,
6 “Itəmat nakoatehm natimnat min əh, məto nian otatuwa itəm netəmim okotohalkin-
ohalkin kəpiel min rəha nimə əh, inəh kəpiel kit otəsətulən əh-ikin tatətul ikin roiu.”
7 Kən kəmotətapəh ron məmə, “Iəgətun. ? Natimnat min əh onəghan kotuwa? ? Kən
nəmtətin naka otəgətun məmə otəsuwəhən natimnat min əh okotuwa?”
8 Kən Iesu tatən məmə, “Onəkotəkəike moatəto wir itəmat məmə suah kit otəseiuə-inən
itəmat, məto-inu netəmim tepət okotuwa motən məmə, ‘!Io, io Kristo u!’ kən neen okotən
məmə, ‘Nian rəha natimnat əh tinatuwa iuəhkir.’ Məto əsotuarisig-inən ilat.
9 Kən nian onəkotəto namnusən məmə netəmim koatəluagin, o netəmim koatətul
moatəmou ilat rəhalat kapman, məto itəmat onəsotəginən. Natimnat min əh okotaupən ka
pitən, məto sənəmə in Namnun Nian.”
10 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Noanol min neen okotoh noanol pisin neen min,
kən kapman kit otoh kapman kit.
11 Kən namig asol min okotan, kən nəumis otan ikin min tepət e nətueintən, kən nimisən
əskasik min okotan e nətueintən, kən əpəh ilis e neai, natimnat okotuwa motol niki netəmim
otəgin, kən ilat okotəplan nəmtətin asol min e neai.
12 “Məto nian natimnat min u okəsotuwamən əh, netəmim okotaskəlim itəmat, kən motoh
itəmat, kən motiləs itəmat kan əpəh e nimə min rəha nuəfiminən, ne əpəh e kalapus, kən
onakoatətul e niganəmti kig min ne netəm-iasol min rəha kapman məto-inu itəmat nakoatos
nərgək moatən nipahrien lak.
13 Inəh nian ətuatip məmə nakotən-iarəp namnusən təwir kəm ilat.
14 Məto əsotətəlig-in paupənən məmə nəghatən naka itəm onəkotən kəm ilat,
15 məto-inu io ekos-ipinə nəghatən ətuatip kəm itəmat kən mos-ipinə nenatigən
kəm itəmat, kən mol rəhatəmat nəghatən təsanən, kən rəhatəmat tikimir min okol
kəsotuhalpinən, kən okol kəsotənən məmə nakoateiuə.
16 Kən rəhatəmat tata ne mama min, ne piatəmat min, ne rəhatəmat noanol min, ne
iolitəmat min okotiləs-ipən itəmat e nelmi tikimir min. Kən okotohamnu itəmat neen.
17 Netəmim rafin okotetəhau itəmat o nərgək.
18 Məto noanutəmat ne huə, kit otəsikəən.
19 Nian onakoatətul əskasik motahatətə lak e nian iəkis min itəm okoatuwa e rəhatəmat
nəmegəhən, kən onəkotos nəmegəhən lilin lan.
20 “Məto nian onakehm mopael min okotuwa tepət motitəlau e taon u Jerusalem, kən
itəmat onəkotəkəike motitun məmə otəsuwəhən kən kərəkin agin taon əh Jerusalem.
21 Kən itəmat netəm nəkotatig Jutia, onəkotəkəike motaiu motagim motuwin motəhluaig
əpəh nitot min. Kən itəmat netəm nəkotatig e taon əh, onəkotəkəike motiet. Kən itəmat netəm
nəkotatig ikin min titəlau e taon əh, onakəsotuwin minən əh imə e taon əh,
22 məto-inu nian əh, in nian rəha Uhgin otol nalpinən lan kəm netəm koatol nolən tərat,
kən mol əp nəghatən itəm kəmətə-pən e naoa rəhan tuwa mol nipahrienən.
23 Awe, nahməən asol rəha mama min itəm nərpilat əh-ikin, ne itəm min u koatapinahin
nisualkələh, məto-inu nəratən asol otuwa e nətueintən, kən nemə̇ha ne nalpinən rəha Uhgin
otuwin kəm netəmim rafin rəha Isrel.
24 Kən okagimnu netəmim e naip, kən nian rəhalat tikimir min kəmotol win elat, kən
okotit ilat motuwin ikin pisin pisin min kən ilat okotuwa slef min rəhalat. Kən Iaihluə
min okotaliwək kən katewig-ewig e Jerusalem motiləs-iəhau netəmim ikin itəm koatatig əh,
motərəmərə elat, kətoarus-pən nian rəhalat otol namnun.†
25 “Kən nəmtətin neen okotuwa e mitgar, ne məwig, ne məhau min. Kən ikin-u e
nətueintən, netəmim rafin okotəgin nərkərikən rəha nitəhəi ne peau-peau asol min.

21:3: 2 Kor 8:12 **21:6:** Luk 19:44 **21:14:** Luk 12:11-12 **21:15:** Wək 6:10 **21:16:** Mat 10:21-22 **21:22:** Jer 5:29; 46:10; Hos 9:7 † **21:24:** E nup fote uarisig Iesu timis, mopael min rəha Rom kəmotərəkin Jerusalem e nup 70 AD. **21:24:** Sam 79:1; Nol Əpən 11:2 **21:25:** Aes 13:10; Esik 32:7; Joel 2:31; Nol Əpən 6:12-13

26 Netəmim okotəgin pik moatimiseah o nəratən asol min itəm koatuwa e nətueintən,
məto-inu natimnat rəha neai itəm kotəskasik pik, məto Uhgin otəloal-əloal elat.
27 Kən e nian əh, okotehm Nəti Etəmim tateiuaiu e mal napuə kit e nəsanənən ne nepətən
əhag-əhag asol rəhan.
28 Kən nian natimnat min u kinotətuoun moatuwa katol nipahrienən lan, otətul motasipər
e neai, məto-inu otəsuwəhən rəhatəmat Kristo otuwa mikis itəmat."
29 Kən in təmuəh nimaa nəghatən kəm ilat məmə, "Nakotitun-tu nig u fik ne nig neen min.
30 Okəmə kotalpətəg minotapilpil min, kən nəkotitun məmə in nian rəha nasumən.
31 E nolən kitiəh əm, okəmə nakotehm natimnat min u koatol nəhlan, onəkotitun məmə
otəsuwəhən, nərəmərəən rəha Uhgin tuwa.
32 "Nipahrienən ekatən kəm itəmat məmə noanol rəha Isrel‡ otəsikəən mətoarus-pən
natimnat rafin əh okotol nipahrienən.
33 Neai ne nətueintən okiakə, məto nəghatən min rəhak okol kəsotikəən."
34 Kən Iesu tatən məmə, "Nəkotəkəike moatəto itəmat. Əsotərəkinən rəhatəmat nian min o
nolən əmən lafet, motapis lan, kən moatətəlig-in pik natimnat rəha nətueintən u. Təsəwirən
məmə nian rəhak otuwa mos kaut kəm itəmat tahmen-pən məmə noanikulu təmohasin
itəmat,
35 məto-inu nian əh otuwa miləs netəmim rafin rəha nətueintən.
36 Məto nian rafin onəkotəkəike moatətul matip, kən motəkəike katəfak məmə nakotos
nəsanənən tahmen məmə nəkoatətul əskasik əm e nian natimnat rafin əh koatuwa, kən inəh
niki Nəti Etəmim otagien otəmat nian onəkotətul e niganəmtin."
37 Kən nian rafin Iesu tatəgətun netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgin, kən lapin min in tiet
muwin əpəh Nitot Rəha Nig U Olif mətapil əh-ikin.
38 Kən nian min rafin laulaugin agin, netəmim koatuwa məmə okotətəlig-in rəhan
nəghatən əpəh e Nimə Rəha Uhgin.

22

Jutas təmol-salim-in Iesu
(Mat 26:1-5, 14-16; Mak 14:1-2, 10-11; Jon 11:45-53)

1 Kən nian rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan tinatuwa iuəhkir, kən in tinətuoun e lafet rəha
Nuhagego-inən.
2 Kən pris asol min ne iəgətun min rəha Lou koateam-in anion suatip məmə okotohamnu
Iesu lan. Koateam-in anion suatip məto-inu ilat koatəgin netəmim məmə, kətah nimanin
netəmim okotəmou okəmə kotitun məmə kəmotohamnu Iesu.
3 "Kən Setan təmos niki Jutas, u nərgin kit min u Iskariot, in e netəm tuelef rəha Iesu.
4 Kən in təmuwin matəghat kəm pris asol min ne netəm-iasol min rəha mopael rəha Nimə
Rəha Uhgin, mateam-in suatip məmə otegəhan-in Iesu tuwin e nelmilat.
5 Kən nikilat təmagien, kən kəmotən-iəkis məmə okotos-ipən məni kit kəm in.
6 Kən Jutas təmegəhan lan məmə in otol, kən mateam-in suatip məmə otegəhan-in Iesu
tuwin e nelmilat nian netəmim okotikə lan.

Etəmim kəiu rəha Iesu kəmioal əpen-əpenə o lafet rəha Nuhagego-inən
(Mat 26:17-29; Mak 14:12-25; Jon 13:21-30; 1 Kor 11:23-26)

7 Kən nian rəha lafet rəha Pret U Is Tikə Lan tinuwa, kən e nian əh, netəmim okotəkəike
motoh nəti sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən.
8 Kən Iesu təmaun-in Pita ne Jon, kən mən-ipən kəm ilau məmə, "Ian kən mioal əpen-əpenə
nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən məmə okotuwin motagwən ikin."
9 Kən kəmuən-ipən kəm in məmə, "?Nakolkeike məmə itimlau oekian hiə mioal əpen-
əpenə e nagwənən ikin?"
10 Kən təmən-ipən kəm ilau məmə, "Uətəlig wir-tu. Nian itəmlau onakuet-arəpən e taon,
kən onakuehm suah kit tatəhun pətəl asol kəmətu-pən nəhau lan. Kən nəkiauarisig-in
məhaluwin e nimə kit itəm otuwin ikin.
11 Kən nəkuən-ipən kəm etəm-iasol rəha nimə məmə, '?Iəgətun təmahl-ipa itimlau məmə
ekuea muətapəh ron ik məmə noan u in hiə itəm in ne rəhan min netəmim okotuwa motol
nagwənən ikin rəha lafet rəha Nuhagego-inən?'
12 Kən in otit itəmlau nakian əpəh e noan ilis ikin itəm kinəlin wir rəkis natimnat rafin rəha
nagwənən əh-ikin. Kən nakioal əpen-əpenə nagwənən əh-ikin."

21:27: Dan 7:13; Mat 26:64; Nol Əpən 1:7 ‡ **21:32:** Netəmim neen koatən məmə nəghatən u tatəghat-in netəmim itəm koatəmegəh nian Iesu tatəghat. Kitat kəmotəte tahmen netəmim neen min itəm koatən məmə tatəghat-in noanol min rafin rəha Isrel tatuwin muwin isəu. **22:3:** Jon 13:2,27 **22:7:** Eks 12:1-27

13 Kən kəmian muehm natɨmnat rafin tahmen əm məmə inu Iesu təmən mihin ne. Kən
kəmioal əpen-əpenə e nagwənən ikɨn rəha lafet rəha Nuhagego-inən.

Namnun nagwənən rəha Iesu ne rəhan mɨn

14 Kən e nian rəha nagwənən, Iesu təmuwɨn məpələh e tepɨl ilat rəhan aposol mɨn.
15 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otəsuwəhən, okol nahməən kəm io. Məto nɨkik
tɨnolkeike pɨk məmə okotaupən kun nagwənən rəha lafet rəha Nuhagego-inən.
16 Iakolkeike pɨk məmə kitat okotagwən min-nulan məto-inu, okol esagwən mɨnən
e nagwənən rəha Nuhagego-inən mətoarus nɨpəti lafet u tuwa mol nɨpahrienən lan e
nərəmərəən rəha Uhgɨn.”
17 Kən Iesu təmos kap wain mən tagkiu ron kəm Uhgɨn, kən mən məmə, “Otos itəmat rafin,
kən motənɨm,
18 məto-inu roiu iatən kəm itəmat məmə esənɨmən wain mətoarus-pən nian natɨmnat rafin
kotatɨg ahgɨn nərəmərəən rəha Uhgɨn.”
19 Kən təmos pɨret mən tagkiu ron kəm Uhgɨn, kən məmkas mos-ipən kəm rəhan mɨn
netəmim, kən mən məmə, “Inu nɨpətɨk itəm iakatos-ipɨnə otəmat. Nian rafin onəkotəkəike
motol nat u məmə nɨkitəmat tatəht io.”
20 Kən e nolən kitɨəh əm, nian kəmotagwən rəkɨs, Iesu təmos kap wain kən təmən məmə,
“Kap wain u in nɨtak itəm otaiu otəmat, kən tatəgətun nəniəkɨsən wɨ rəha nasituən rəha
Uhgɨn kəm netəmim.
21 Məto onəkotətəlɨg wɨr-tu. Suah kit ukɨn-u kotagwən kitat min e tepɨl, kən in
otəpanegəhan-in-pən io e nelmɨ rəhak mɨn tɨkɨmɨr.
22 Io Nəti Etəmim oekəkəike mɨmɨs məmə inu Uhgɨn təmən mihin ne. !Məto awe, nahməən
asol tatuwɨn o etəm tategəhan-in-pən io e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn!”
23 Kən kɨnoatətapəh-ətapəh olat mɨn məmə, “?Kitat pah otol nat əh?”
24 Kən nat kit mɨn, ilat kɨnoatol nɨkilat mɨn məmə pah u in ilɨs pɨk taprəkɨs-in ilat.
25 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Kig mɨn rəha nətueintən u koatərəmərə e netəmim
e rəhalat nəsanənən, kən koataun-in atɨp ilat məmə ilat ‘Netəm rəha Nasituən.’
26 Məto itəmat onəkəsotolən min-nəhlan. Okəmə itəmat kit in ilɨs, in otɨləs-iəhau in
tahmen-pən e suakəku. Kən okəmə itəmat kit tatətul aupən, kən in otuwa iolwək əm kit.
27 ?Pah u in ilɨs pɨk, etəmim itəm tətagwən e tepɨl, o iolwək itəm tatos nagwənən matuwa?
Nəkotɨtun məmə etəm tətagwən e tepɨl in ilɨs taprəkɨs. Məto io, etəm-iasol rəhatəmat, nian
eməta̱liwək kitat min itəmat, emahmen-pən e iolwək əm kit.
28 “Itəmat u, nian rafin nəkotatɨg iuəhkɨr ron io e nian ekətatɨg e nian əskasɨk mɨn.
29 Kən tahmen-pən əm məmə Tata rəhak tatɨləs-ipər io məmə ekuwa kig, kən io mɨn iatɨləs-
ipər itəmat məmə nakotuwa kig mɨn,
30 məmə nakotuwa kəpələh kitat min io, kotagwən kələh e nian ekuwa mol kig lan. Kən e
nian əh, itəmat mɨn onəkotəpələh e jea mɨn rəha kig, kən itəmat onəkotuwa motətul aupən
e noanol mɨn tuelef rəha Isrel moatakil ilat moatərəmərə elat.”
31 Kən Iesu təmən-ipən kəm Saimon Pita məmə, “Kəsi. Saimon. Ətəlɨg-in-tu io. Setan
tɨnətapəh rəkɨs o Uhgɨn məmə otegəhan-in məmə in otuwa mos-ipən-os-ipən kəm itəmat mol
nəratən kəm itəmat məmə otəgətun rəhatəmat nahatətəən in təskasɨk lak o kəp.
32 Məto enəfak rəkɨs ron ik məmə rəham nahatətəən otəsatɨtəən. Kən nian nakatəuhlɨn
rəham nətəlɨgən tatɨtəlɨg-pa mɨn, ik onakəkəike mol nətəlɨgən rəha piam mɨn okotəskasɨk.”
33 Məto Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Iərəmərə. Iatətul matɨp məmə ekɨmnə kilau
min ik e kalapus, kən mɨmɨs kilau min ik.”
34 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Pita, ekatən kəm ik məmə, o lapɨn huə, nian mənɨg
otəsɨmnənən əh, kən ik onakən mau kɨsɨl məmə nəkəruru io.”
35 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Aupən, emətahl-iarəp itəmat, nəməsotosən məni e
paos, ne kətɨm, ne put. ?Tahro? ?Rəhatəmat natɨmnat təsahmenən, o kəp?” Kən ilat kəmotən
məmə, “Kəp.”
36 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Məto roiu, okəmə suah kit tatos rəhan məni e paos o
kətɨm, otəkəike mos. Kən etəm təsosən naip rəha nəluagɨnən, pəs otol-salɨm-in rəhan kot
mos-nəmtɨ rəhan kit.
37 Iatən kəm itəmat məmə nəghatən u e Naoa Rəha Uhgɨn tatəghat-in io, kən in otəkəike
mol nɨpahrienən. In tatən məmə, ‘Netəmim nɨkilat təht məmə in etəmim kit itəm tatərəkɨn
Lou.’ Əwəh, nəghatən u tatol nɨpahrienən əh-roiu.”
38 Kən ilat kəmotən məmə, “Iərəmərə, əplan-tu. Naip rəha nəluagɨnən kəiu əpəh.” Kən in
təmən kəm ilat məmə, “Ah, nahmen. Otapəs-ta.”

22:21: Sam 41:9; Jon 13:21-22 **22:24:** Luk 9:46 **22:25:** Mat 20:25-27; Mak 10:42-45 **22:26:** Mat 23:11; Mak 9:35 **22:27:** Jon 13:12-15 **22:30:** Mat 19:28 **22:32:** Jon 17:15 **22:34:** Mat 26:31-35; Mak 14:27-31; Jon 13:36-38 **22:35:** Luk 9:3; 10:4 **22:37:** Aes 53:12

Iesu təmuwin matəfak əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif
(Mat 26:36-46; Mak 14:32-42)

39 Kən Iesu təmiet e taon muwin əpəh e Nitot Rəha Nig U Olif tahmen-pən əm məmə in tatol
mihin e nian rafin, kən rəhan min netəmim koatətəu-pən.
40 Kən nian in təmuwin mətoarus-pən əh-ikin əh, təmən-ipən kəm ilat məmə,
"Onəkotəkəike moatəfak məmə nat kit otəsos-ipən-os-ipənən kəm itəmat motol rəhatəmat
nahatətəən otatite lak."
41 Kən in təmaliwək mapəs ilat muwin məsin, kən misin nulan matəfak matən məmə,
42 "Tata, okəmə nikim tagien, awi, os-irəkis nahməən min u itəm okəpanotuwa. Məto
əsolən rəhak nətəligən, məto ol nat naka itəm ik əm nakolkeike."
43 Kən nagelo kit təmisi-pən e neai muwa mos-ipən nəsanənən kəm Iesu.
44 Kən məto-inu nikin titahmə pik, kən rəhan nətəligən tinatol wək pik, kən təməfak əskasik
pik, kən noəh təmaiu lan məhl matəht nisip tahmen e nita.*
45 Nian təməfak rəkis, in təmətul mitəlig-pən məmə otehm rəhan min netəmim, kən
təməplan ilat kinotapil rəkis. Kinotəpou məto-inu nikilat titahmə.
46 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Tahro nakotapil? Otaiir motəfak məmə nat kit otəsos-
ipən-os-ipənən kəm itəmat motol rəhatəmat nahatətəən otatite lak."

Tikimir min rəha Iesu kəmotuwa kiləs
(Mat 26:47-56; Mak 14:43-50;
Jon 18:2-11)

47 Nian Iesu təmatəghat əh, nimanin netəmim kəmotiet-arəpa ikin əh, kən suah əh Jutas,
u in etəmim kit e netəm tuelef rəha Iesu, in təmit ilat motuwa, kən təmuwa iuəhkir məmə
otatuilim e Iesu.
48 Məto Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "?Jutas, io Nəti Etəmim, məto tahro nəmuwa məmə
onəkatuilim-pa lak kən e nolən əh megəhan-in-pən io e nelmi rəhak tikimir min?"
49 Kən nian netəmim min rəha Iesu kinotehm natimnat min əh minotitun məmə naka əh
okol, kəmotən-ipən kəm in məmə, "?Iərəmərə, oekotahro? ?Ekotəte ilat e naip, o?"
50 Kən ilat kit təmoahin naip təte-rəkis matəlgin matip rəha slef rəha pris asol agin.
51 Məto Iesu təmə, "!Ei! !Nahmen, otapəs əm!" Kən in təmələhəu-pən nelmin e matəlgi suah
u, kən mol-wir min.
52 Kən Iesu təməghat kəm pris asol min, ne netəm-iasol min rəha mopael rəha Nimə Rəha
Uhgin, ne etəm-iasol min rəha noanol rəha Isrel, u kəmotuwa məmə okotaskəlim Iesu. In
təmən məmə, "?Tahro, nəman? ?Nikitəmat təht məmə io emit netəmim muwin kotəluagin o
kapman, o kəm-naka io iohamnu itəm kit, kən nakotəmik naip asol min rəha nəluaginən ne
nəlnal min moatuwa məmə onəkotaskəlim?
53 ?Nian rafin etan əm kitat min itəmat e Nimə Rəha Uhgin, məto tahro nəsotaskəlimən io?
Məto roiu əh, in nian ətuatip rəhatəmat, kən nəsanənən rəha napinəpən in tatərəmərə."

Pita təmən məmə
in təruru Iesu
(Mat 26:57-58, 69-75; Mak 14:53-54, 66-72; Jon 18:12-18, 25-27)

54 Kən kəmotuwa motaskəlim Iesu motiləs motuwin e latuənu rəha pris asol agin. Kən Pita
tuarisig-in ilat məto təsuwinən iuəhkir olat.
55 Netəm min əh kəmotahl nigəm kit əpəh e iat rəha pris asol agin, kən motəpələh kitəlau e
nigəm. Kən Pita tuwa matəpələh ilat min.
56 Kən pətan əkəku kit u slef rəha pris asol agin, təmuwa mehm Pita tatəpələh, kən nəhag-
əhagən rəha nigəm tətasiəgəpin in, kən niganəmti pətan əh təmətul lan, kən təmən-ipən kəm
ilat məmə, "Suah u, in min ilau Iesu kəmatuan."
57 Məto Pita təmən-ipən kəm pətan un məmə, "Esitunən suah un nakatən."
58 Kən uarisig lan təsuwəhən, suah kit min tuwa mən-ipən kəm Pita məmə, "Ei, ik min, ik
etəmim kit rəhan." Məto Pita təmə, "Ei, sənəmə io etəmim rəhan."
59 Uarisig lan, aua kit tinuwa minuwin rəkis, kən suah kit təməghat əskasik kəm ilat məmə,
"!Nipahrienən məmə suah u təmatuarisig-in Iesu, məto-inu in etəm Kalili!"
60 Məto Pita təmə, "!Ei! !Esitun agin-əhən nəghatən u nakatən!" Kən nian Pita təmatəghat
əh, kən mənig təmimnən.
61 Kən Iərəmərə təməuhlin masipən ətuatip matehm Pita. Kən Pita, nikin təmət nəghatən
rəha Iərəmərə itəm təmən lan məmə, "O lapin əm u, nian mənig otəsimnənən əh, ik onakən
mau kisil məmə nəkəruru io."
62 Kən Pita təmiet muwin ihluə, təmasək təmasək.

---

* **22:44:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən rəha ves 43-44 tikə. Kəm-naka, sənəmə Luk itəm təmətə ves 43-44, məto suah kit min itəm təmətə kopi kit rəha naoa u. **22:54:** Mak 14:53-54

Netəmim kəmotəsan-əsan
e Iesu
(Mat 26:67-68; Mak 14:65)
63 Kən e nian əh, netəmim itəm kəmotaskəlim Iesu kəmotəghat əsan lan, kən moatoh.
64 Kən kəmotəlis ətain niganəmtin kən motoh, moatən-ipən məmə, "!Ei, ien! ?Ən-tu məmə pah tatoh ik?"
65 Kən kəmoatən nəghatən rat tepət moatərəkin in lan.

Kəmiuw-iarəp Iesu e kaonsel
(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64;
Jon 18:19-24)
66 Kən laulaugin agin, netəm-iasol rəha noanol rəha Isrel, ne pris asol min, ne iəgətun min rəha Lou kəmotuwa kuəfimin e kaonsel rəhalat, kən netəmim kəmotiləs Iesu motuwa tətul e niganəmti kaonsel əh. Kən netəm rəha kaonsel kəmotətapəh ron məmə,
67 "Okəmə ik Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, ən kəm itimat." Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə ekən kəm itəmat, kən nəsotənən nipahrienən lak.
68 Kən okəmə ekətapəh otəmat, kən okol nəkəsotuhalpinən.
69 Məto tətuoun roiu, io Nəti Etəmim, io oekuwin məpələh əh-ikin rəha nəsanənən ne nisiaiiən, inəh e nikali Uhgin matip, Uhgin u itəm rəhan nəsanənən iahgin."
70 Kən ilat rafin kəmotətapəh ron məmə, "?Tahro? ?Ik Nəti Uhgin?"
Kən Iesu təmən-ipən məmə, "Nakoatən məmə io u inu."
71 Kən kotən məmə, "?Tahro kitat koateam-in nəghatən kit min məmə otasitu e rəhatat nəghatən? Kinotəto ətuatip nəghatən əh e nohlin."

23

Iesu təmətul e
niganəmti Pailat
(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5;
Jon 18:28-38)
1 Kən netəmim rafin rəha kaonsel kəmotətul motit Iesu motuwin kəm Pailat.
2 Kən moatən-iarəp nipəgnəmtin min itəm otoh Iesu məmə, "Emotehm məmə suah u tatit rəhatat netəmim min, kən mol ilat kotalməl, kən matəuhlin rəhalat nətəligən koatol tikimir ilat kapman rəha Rom, mətahtosig-in itimat məmə esotətouən takis kəm Sisa itəm tatərəmərə e niməptən u. Kən in matən-iarəp məmə in Kristo itəm Uhgin təmahl-ipa məmə in kig kit."
3 Kən Pailat təmətapəh ron məmə, "?Tahro? ?Ik kig rəha netəm Isrel?" Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Ik nəmən mihin."
4 Kən Pailat təmən-ipən kəm pris asol min ne netəmim rafin məmə, "Esehmən nipəgnəmtin kit ne, itəm tatən məmə suah u təmərəkin lou."
5 Məto ilat kotagət əfəməh moatən məmə, "Kəp. Məto suah u tətan əpnapin matəgətun netəmim rafin ikin min əh Jutia təmətuoun əpəh Kalili muwa mətoarus-pa ukin-u, kən mol nətəligən rəha netəmim koatəlue motalməl."
6 Kən nian Pailat təməto nəghatən əh, təmətapəh məmə, "?Tahro? ?Suah u in etəm Kalili?"
7 Kən nian təməto məmə Iesu təmiet ikin əh itəm Herot Antipas tatərəmərə ikin, in təmahl-ipən Iesu məmə otuwin mehm Herot, məto-inu e nian əh, Herot min in tətatig Jerusalem.

Iesu təmətul e niganəmti Herot Antipas
8 Kən nian Herot Antipas təmehm Iesu, nikin təmagien pik, məto-inu nuwəh məsin in təmolkeike məmə otehm. Herot təmatəto əm namnusən rəhan, kən in təmolkeike pik məmə in otehm Iesu otol nat pispis kit.
9 Kən o natimnat min u, Herot Antipas təmətapəh-in nəghatən min tepət kəm Iesu, məto Iesu təməpnapin əm məsuhalpinən rəhan nəghatən.
10 Kən pris asol min ne iəgətun min rəha Lou kəmotətul motəghat əskasik e nipəgnəmtin min rəhalat moatoh Iesu lan.
11 Kən uarisig lan, Herot Antipas ne rəhan min mopael kotagət ausit e Iesu, kən moatəsan lan. Kən Herot təmən-ipən kəm rəhan mopael min məmə okotuwin-in-pən kot wir kit rəha kig kəm in, kən motit motuwin min kəm Pailat.
12 Aupən ikin, Herot Antipas ne Pailat kəmətioal tikimir kəm ilau min, məto e nian əh, ilau kəmuea minioalkeike ilau min.

Pailat təmən məmə Iesu otəkəike mimis
(Mat 27:15-26; Mak 15:6-15;
Jon 18:39-19:16)

22:67: Jon 3:12 **22:69:** Wək 7:56 **23:7:** Luk 3:1

13 Kən Pailat təmaun-in pris asol min, ne netəm-iasol rəha netəm Isrel, ne netəmim rafin,
kən ilat rafin kəmotuwa kitiəh.
14 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Suah u, nəmotiləs motuwa tətul e niganəmtək, kən
nəmotən məmə tatəuhlin nətəligən rəha netəmim rəhatəmat koatol tikimir kəm kapman.
Məto emakil rəkis nətəligən u e niganəmtitəmat, kən məsehmən məmə təmətgəhl lou kit, kən
nipəgnəmtin min itəm nakoatən lan təsolən nipahrienən.
15 Kən Herot Antipas min, in təmakil mehm məmə nolən rat kit təsəkul-pənən lan. Tol
nəhlan, in tahl-ipa tuwa min o kitat, kən təpiə əm məmə suah u in təməsolən nat kit itəm
tərat məmə in otimis ron.
16-17 Kən o nat əh inəh, rəhak min mopael okotalis əm, kən uarisig kotahl-iarəp tatuwin.”*
18 Məto ilat rafin kəmotagət əfəməh moatən məmə, “!Otiləs-iarəp suah un kən kohamnu!
!Məto ahl-iarəp Parapas tuwa mehm itimat!”
19 (Suah u Parapas, kəmiləs-ipən e kalapus məto-inu in təmol netəmim kotəluagin o
kapman e taon əh, kən in iohamnu itəm.)
20 Məto Pailat in tolkeike məmə otahl-iarəp Iesu tatuwin, kən in təməghat min kəm ilat.
21 Məto ilat kəmotagət əfəməh pik məmə, “!Ətu-pər in e nig kəluau! !Ətu-pər in e nig kəluau!”
22 Məto Pailat təməghat min kəm ilat minətau kisil lan əh-roiu məmə, “?Tahro? ?Suah u in
təmol nat tərat naka? Io esehmən məmə in təmol nat kit itəm tətuatip məmə in otimis ron.
Məto rəhak mopael min, ilat okotalis əm, kən uarisig lan kotahl-iarəp tatuwin.”
23 Məto ilat koatəkəike motəghat əskasik, kən motagət əfəməh e Pailat məmə otətu-pər Iesu
e nig kəluau. Kən motagət pik moatuwin moatuwin, kinol win e nətəligən rəha Pailat.
24 Kən Pailat təmakil Iesu məmə otəkəike mimis tahmen-pən məmə inəh ilat kəmotən
mihin ne.
25 Kən in təmol nətəligən rəhalat, kən təmahl-iarəp Parapas u aupən in təmətatig e kalapus
o nəluaginən o kapman ne nohamnuən itəm. Məto təmegəhan-in Iesu tuwin e nelmi rəhan
mopael min məmə ilat okotos motuwin kitəp nətəligən rəha nimanin netəmim.

Kəmit Iesu kan məmə otimis
(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32;
Jon 19:17-27)

26 Kən nian mopael min kəmotit Iesu motiet e taon, kən kəmotəplan etəm Saerin kit,
nərgin u Saimon. In təmisi-pən isəu maliwək matuwa e taon. Kən kəmotaskəlim motələhəu-
pər nig kəluau rəha Iesu e nuwegin məmə otiləs, kən motən-ipən məmə otətəu-pən Iesu.
27 Kən nimanin netəmim tepət kəmotaliwək katuarisig-in Iesu e suatip, kən nipitan tepət
min koatuarisig-in ilat, koatasək moatəun-əun o Iesu.
28 Məto Iesu təməuhlin masipən məplan ilat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Nipitan
Jerusalem. Əsotasəkən ron io, məto otasək atip otəmat, ne nenətitəmat min.
29 Otətəlig-in-tu io. Nian tatuwa itəm okəpanən məmə, ‘! Otagien itəmat netəm
nəsotemək ən o nəsotapinahinən suakəku!’
30 E nian əh, netəmim okotən-ipən kəm nitot asol min məmə, ‘Awi, otisas-pa etimat,’ kən
okotən-ipən kəm narit min məmə, ‘Awi, otəfətain itimat.’
31 ?Məto okəmə nigəm tatuəp nəhlan nian nig nimalin tətamiəmitə əh, kən tahro e nian nig
tinəmətu?”†

Mopael min kəmotətu-pər Iesu e nig kəməluau

32 Kən mopael min kəmotiləs suah mil kəiu itəm kəmuətgəhl lou kan məmə okotohamnu
iləhal Iesu.
33 Kən kəmotuwa ikin kit, nərgin u Louipil-uipil. Ikin əh, kəmotətu-pər Iesu e nig
kəməluau. Kən kəmotətu-pər iətgəhl lou mil əh-ikin, kit e nikali Iesu matip, kən kit e nikalin
mol.
34 Kən Iesu təmə, “Tata. Aluin rəhalat nolən rat min itəm koatol kəm io, kən məsalpinən,
məto-inu kəsotitunən nat naka itəm koatol.” Kən kəmotoor rəhan natimnat moaturin taes
ron.
35 Kən netəm min u koatətul əh-ikin, moatehm natimnat min u, məto etəm-iasol min rəha
noanol rəha Isrel kotalah əsan e Iesu moatən məmə, “!In təmosmegəh netəmim tepət rəkis.

---

* **23:16-17:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, katilpin nəghatən kit min ikin-u tatən məmə, “E nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, Pailat in otəkəike mahl-iarəp rəhalat kit etəmim otiet e kalapus.”
23:29: Luk 21:23 **23:30:** Hos 10:8; Nol Əpən 6:16 † **23:31:** “Nig nimalin tətamiəmitə əh” tatəpsen-pən Iesu itəm tətuatip agin, məto tatos nalpinən. Inu tahmen e nigəm itəm tatuəp. Kən “nig tinəmətu” tatəpsen-pən iol təfagə rat min. Kən uarisig lan, Uhgin otol nalpinən asol kəm ilat. Inu tahmen e nigəm asol agin.
Afin Luk 21:20-24. **23:34:** Sam 22:18; Aes 53:12

Məto okəmə in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, kən in Etəm Uhgɨn Təmɨtəpun, kən pəs in otosmegəh atɨp in!”
36 Kən mopael mɨn, ilat mɨn koatəghat əsan e Iesu, kən motuwa iuəhkɨr ron moatətapəh
məmə in tolkeike wain u itəm tagɨn,‡
37 moatən məmə, “!Okəmə nɨpahrienən ik kig rəha noanol mɨn rəha Isrel, osmegəh atɨp ik
əh-roiu!”
38 Kən nəghatən kit əh-ikɨn kəməte kətu-pər e rəhn-kapə nɨg kəluau, tatən məmə, INU KIG
RƏHA NETƏM ISREL.
39 Kən iətgəhl lou mil kit itəm katəkul-pər e nɨg kəluau, in tatəghat rat e Iesu, matən məmə,
“!Ei! ?Ik Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, o kəp? !Okəmə tol mihin, osmegəh ik kən
mosmegəh mɨn itɨmlau!”
40 Məto iətgəhl lou əh kit mɨn təmən-ipən kəm in kit, kən mahtosɨg-in məmə, “?Tahro? ?
Nəsəginən Uhgɨn, nat əpnapɨn onakɨmɨs? Nalpɨnən u rəhatəhal in tahmen-ahmen əm.
41 Məto təmətuatɨp əm məmə kilau okiamɨs o rəhalau nolən rat mɨn itəm kəmioal. Məto
suah u, in təsolən nat tərat kit ne.”
42 Kən təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Iesu, o nian onəkuwa matol kig lan, kən nɨkim otatəht
io.”
43 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Nɨpahrienən iatən kəm ik, məmə roiu əm kilau min
ik əpəh e nego e neai.”

Iesu təmɨmɨs
(Mat 27:45-56; Mak 15:33-41;
Jon 19:28-30)

44-45 Kən iuəhkɨr tuelef klok e nərauiəgən, mɨt nəsasiəən, kən napinəpən tɨnan rafɨn ikɨn əh
mətoarus-pən tri klok ehnaipən. Kən nɨməhan itəm tatəkulosɨg-in-pən Ikɨn Tasɨm Agɨn Ikɨn
e Nimə Rəha Uhgɨn, təməhap məsɨn kəiu.
46 Kən Iesu təmagət əfəməh məmə, “!Tata. Iatələhəu-pən nəmegəhən rəhak e nelməm!”
Nian təmən rəkɨs nəghatən əh u, kən rəhan namegən tiet.
47 Kən nian etəm-iasol rəha mopael mɨn rəha netəm Rom təmehm natɨmnat mɨn əh, kən
in təmənwiwi Uhgɨn matən məmə, “!Nɨpahrienən, suah u in tətuatɨp pahrien!”
48 Kən netəmim itəm kəmotuwa ikɨn əh məmə okotəplan, nian kəmotəplan natɨmnat mɨn
əh, kəmoatuwɨn moatəto tərat e nɨkilat, kən motahtaht manɨkiləhalat.
49 Kən iolɨ Iesu mɨn, ne nɨpɨtan itəm kəmotɨsɨ-pən Kalili motətəu-pən Iesu motuwa, ilat
kəmoatətul isəu məsɨn kən moatehm natɨmnat mɨn əh.

Josep təmɨtənɨm Iesu
(Mat 23:57-61; Mak 15:42-47;
Jon 19:38-42)

50-51 Kən etəm Aramatia kit əh-ikɨn, nərgɨn u Josep. Aramatia in taon kit rəha Isrel, kən
suah əh in etəmim kit rəha kaonsel rəha netəm Isrel. In etəm təwɨr, rəhan nəmegəhən
tətuatɨp, kən in etəmim kit təmatəsahgɨn məmə otəplan nərəmərəən rəha Uhgɨn. Kən in
təməsegəhanən e nəghatən rəha kaonsel itəm kəmoategəhan-in Iesu məmə okoh.
52 Kən in təmuwɨn mehm Pailat mətapəh ron məmə otegəhan-in nɨpəti Iesu tos.
53 Kən Josep təmuwɨn mɨləs-iəhau nɨpəti Iesu e nɨg kəməluau, mos muwa malpɨn e
nɨməhan wɨr kit, nərgɨn u linen. Kən təmɨləs muwɨn mələhəu-pən e nɨpəg kəpiel itəm
kɨnəməte rəkɨs o nolən suwɨt ikɨn, məto kəsɨtənɨmən əh suah kit ikɨn.
54 In əh e nian rəha noanol mɨn rəha Isrel itəm koatol əpen-əpenə lan o nian rəha Sapat,
kən iuəhkɨr Sapat tətuoun.
55 Kən nɨpɨtan itəm kəmotɨsɨ-pən Kalili kəmotuarisɨg-in Iesu, kəmotətəu-pən suah un,
motuwɨn motəplan nɨpəg kəpiel, kən motəplan nolən itəm in tatələhəu-pən min Iesu ikɨn.
56 Kən uarisɨg, nɨpɨtan kəmotɨtəlɨg-pən latuənu, kən kəmoatol əpen-əpenə manat mɨn neen
ne fomat itəm nəmiəwɨlat təwɨr məmə okol-pən e nɨpəti Iesu. Kən e nian rəha Sapat, ilat
kəmotameg moatətəu-pən nəghatən rəha Lou.

24

Iesu təməmegəh mɨn
e nɨmɨsən
(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8;
Jon 20:1-10)

23:35: Sam 22:7-8 ‡ **23:36:** Wain u itəm tagɨn, in nənɨmən rəha ian-rat mɨn. **23:36:** Sam 69:21 **23:44-45:** Hip 6:19-20; 10:19-20 **23:56:** Eks 20:10; Dut 5:14

1 Kən e Sante laulaugɨn agɨn, nɨpɨtan kəmotuwɨn əpəh e suwɨt, motəmɨk nat pien-pien mɨn u
nəmiəwɨlat təwɨr itəm kəmotol əpen-əpenə rəkɨs lan.
2 Nian kəmotuwa e suwɨt, kəmotehm kəpiel itəm kətahtosɨg-in nɨpəg kəpiel lan, məto
kəmahwin rəkɨs.
3 E nian kəmotuwɨn e nɨpəg kəpiel, məto kəsotehmən nɨpəti Iərəmərə Iesu.
4 Kən ilat kɨnotəruru əfəməh moatətəlɨg-in natɨmnat mɨn əh. Kən əmun etəmim kəiu əh-ikɨn,
katuətul ilat min nɨpɨtan, kəmian e napən itəm tatɨpɨt-ɨpɨt.
5 Kən nɨpɨtan kəmotəgɨn pɨk, kəmotɨsin nulɨlat motasɨl-iəhau moatehm nɨməptən, kən suah
mil kuəmə, "?Tahro nakoategəs-in etəm tatəmegəh u ikɨn-u ima netəm kəmotɨmɨs?
6 In tɨkə ukɨn-u. !In tɨnəmegəh mɨn! Nɨkɨtəmat otəkəike matəht nəghatən itəm təmən kəm
itəmat nian in təmətatɨg əh əpəh Kalili məmə,
7 'Natɨmnat mɨn u okotəkəike motuwa motol nɨpahrienən lan. Okegəhan-ɨn-pən Nəti Etəmim
tuwɨn e nelmɨ iol təfagə rat mɨn, kən okətu-pər e nɨg kəluau tɨmɨs, məto e nian tatol kɨsɨl lan,
kən in otəmegəh mɨn.' "
8 Kən nɨkɨlat tɨnəht nəghatən rəha Iesu.
9 Kən kəmotiet e suwɨt motuwɨn motən-ipən natɨmnat mɨn əh kəm netəm lefen rəha Iesu,
ne rəhan mɨn rafɨn.
10 Kən nɨpɨtan mɨn əh itəm kəmotən-iarəp natɨmnat mɨn u kəm aposol mɨn, inəh Meri
Maktala, Joana, Meri mama rəha Jemes, ne nɨpɨtan neen mɨn itəm kəmotuwɨn e suwɨt.
11 Məto aposol mɨn kəmotəto nəghatən əh tahmen-pən əm e nəghatən alməl kɨt itəm nɨpətɨn
tɨkə, kən məsotənən nɨpahrienən lan.
12 Məto Pita təmətul maiu muwɨn əpəh suwɨt ikɨn, moeg-oeg masɨpən e nɨpəg kəpiel kən
təmehm əm napən itəm kəmalpɨn nɨpəti Iesu lan, məto nat kɨt mɨn tɨkə əh-ikɨn. Kən in
təmaliwək mɨtəlɨg mɨnatuwɨn latuənu, kən matətəlɨg-in pɨk natɨmnat mɨn əh.

E suatɨp tatuwɨn Emeas
(Mak 16:12-13)

13 E nian əm əh inəh, suah mil kəiu rəha Iesu kəmualiwək mətian latuənu kɨt, nərgɨn u
Emeas. Latuənu un mətoarus-pən Jerusalem, in iuəhkɨr o lepen kilometa.
14 Kən e nian ilau kəmualiwək mətian, kən ilau kəmatuəghat-in natɨmnat mɨn itəm kəmol
ilat.
15 Nian ilau kəmatuəghat nəhlan, kən Iesu təmuwa iuəhkɨr olau, məhlaliwək kələh
mətəhaluwɨn.
16 Məto kəməsiatunən məmə pah əh iləhal min kəmətəhlaliwək məto-inu Uhgɨn
təmahtosɨg-in nətəlɨgən rəhalau.
17 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilau məmə, "Təs mil. ?Naka un nakatuən?"
Kən əmun kəmuelahl muətul, nɨganəmtɨlau təməpou.
18 Kən suah mil əh kɨt, nərgɨn u Kleopas, təmən-ipən kəm in məmə, "Okəm-naka ik əm
un iapɨspɨs kɨt u Jerusalem itəm nəsɨtunən natɨmnat mɨn itəm kəmol ilat e nian mɨn itəm
kɨnotuwɨn rəkɨs."
19 Kən in təmən-ipən kəm ilau məmə, "?Natɨmnat naka mɨn əh?"
Kən kəmuən-ipən kəm in məmə, "Natɨmnat mɨn itəm kəmol e etəm Nasaret əh Iesu. In ien
kɨt rəha Uhgɨn, kən rəhan wək təsanən wɨr ne rəhan mɨn nəghatən kotəfɨgəm, kən nɨki Uhgɨn
ne nɨki netəmim tətagien lan.
20 Məto rəhatɨmat pris asol mɨn ne iəgətun mɨn rəha Lou kəmotɨləs-ipən e nelmɨ netəm
Rom məmə okotakɨl məmə in otɨmɨs. Kən kəmotətu-pər e nɨg kəluau tɨmɨs.
21 "Məto itɨmat emotələhəu-pən pap rəhatɨmat nətəlɨgən tətatɨg əskasɨk lan məmə in otɨləs-
irəkɨs itɨmat noanol mɨn rəha Isrel e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn rəhatɨmat. Kən roiu in nian tatol kɨsɨl
lan.
22 Kən nat kɨt mɨn, nɨpɨtan neen itəm emotan, kəmotol məmə narmɨtɨmat təmiwɨg o
nəghatən kɨt. Roiu laulaugɨn agɨn-əh, kəmotuwɨn əpəh e suwɨt itəm kəmɨtənɨm Iesu ikɨn,
23 məto kəməsotehmən nɨpətɨn. Kən kəmotɨtəlɨg-pa moatən məmə, 'Emotehm nat kɨt
tahmen e napɨlaiirən, inəh nagelo mɨl kəiu katuən-ipa kəm itɨmat məmə Iesu tatəmegəh.'
24 Kən rəhatɨmat neen netəmim kəmotuwɨn e suwɨt, kəmotehm natɨmnat rafɨn agɨn
tətuatɨp tahmen-pən əm e nəghatən əh nɨpɨtan mɨn əh kəmotən mɨhɨn ne, məto kəsotehmən
Iesu."
25 Kən in təmən-ipən kəm ilau məmə, "Təs mil. !Rəhatəmlau-kapə tɨkə, kən nakatɨaiuw
nɨfagə matɨləs pɨk o nənən nɨpahrienən o natɨmnat itəm ien mɨn rəha Uhgɨn kəmotən!
26 ?Nəkɨatun o kəp məmə, Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa otəkəike mos nahməən
e nɨpətɨn, kən uarɨsɨg lan, in təpanuwɨn əpəh e nego e neai mos nərgɨn rəha nɨsɨaiiən?"

24:6: Luk 9:22 **24:21:** Luk 19:11; Wək 1:6 **24:24:** Jon 20:3-10 **24:26:** Luk 9:22

27 Kən Iesu təmən-ipən wir kəm ilau Naoa Rəha Uhgin itəm koatəghat-in in, təmətuoun e
naoa rəha Moses kən muwin mətoarus-pən naoa min rəha ien min rəha Uhgin.
28 Kən kinətəhaluwa iuəhkir o latuənu itəm suah mil katian ikin. Kən kənuəplan məmə
Iesu tinətaliwək minatuwin məsətulən,
29 məto ilau kətiauəh nikin məmə, "Ei, təwir məmə nəkətatig kitəhal min ik, məto-inu
tinapinəp rəkis, otəsuwəhən roiu mit taht." Kən təmuwin minehm ilau mətəhaləpələh.
30 Kən kinatəhaləpələh məmə okəhlagwən, kən in təmos piret mən tagkiu ron kəm Uhgin,
kən məmkas mos-ipən kəm ilau.
31 Kən əmun Uhgin təmol kəniatun məmə in Iesu, kən əmun in təmikə min, kən
kənəsuəplanən.
32 Kən kəmuən-ipən kəm ilau min məmə, "!Ei! ?Nian in təmatən-ipa wir Naoa Rəha Uhgin
kəm kilau e suatip, kən katuəto təwir lan nikilau tətagien pik, o kəp?"
33 Kən roiu agin-əh min, kəmuətul miaiet ikin əh miatəlig-pən min Jerusalem. Kən ikin
əh, ilau kəmuehm netəm lepen rəha Iesu ne netəmim neen min rəhan kəmotuwa kuəfimin
rəkis ilat min katəpələh,
34 kən moatən məmə, "! Nipahrienən! ! Iərəmərə təməmegəh min, kən Saimon Pita*
təmehm rəkis!"
35 Kən ilau kəmuən-ipən rafin natimnat itəm kəmol kəm ilau e suatip, kən muən-ipən nian
ilau kəmatiatun Iesu lan e nian itəm in təmatəmkas piret matos-ipən kəm ilau.

Netəmim rəha Iesu min kəmotehm
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18;
Jon 20:19-23)

36 Kən nian katuən əh nəghatən min əh, Iesu təmuwa mətul ilugin-in ilat matən kəm ilat
məmə, "Nəməlinuən tətatig otəmat."
37 Məto ilat kəmotaut lan kən minoatəgin, nikilat təht məmə kinotəplan narmin kit.
38 Məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Tahro rəhatəmat nətəligən tatərat nəhlan? ?Tahro
rəhatəmat nətəligən tatətul pagpag?
39 Otehm-tu nelmək ne nelkək məmə io əm u. Otea-pa motek nipətik kən motitun məmə io.
Narmi etəmim nipətin ne nikilkilin tikə, təsolən məmə inu nakoatehm io, nipətik ne nikilkilik
əh-ikin."
40 Təmən nəghatən əh, kən təməgətun nelmin ne nelkin kəm ilat.
41 Ilat kəsotən wirən nipahrienən lan məto-inu nikilat tətagien pik, kən narmilat tatiwig.
Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Nagwənən kit un nakoatos, o?"
42 Kən kəmotos nəm məsin itəm kəmwaan rəkis motos-ipən kəm in,
43 kən e niganəmtilat, təmos mun.
44 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Aupən ikin, nian emətatig əh kitat min itəmat,
emən nəghatən u kəm itəmat məmə, natimnat rafin itəm koatəghat-in io e Naoa Rəha Uhgin,
okotəkəike motuwa motol nipahrienən lan, inəh nəghatən min e naoa rəha Moses, ne naoa
min rəha ien min rəha Uhgin, ne Naoa Rəha Napuən Min."
45 Kən in təmerəh e rəhalat nətəligən məmə okotitun nəghatən min itəm tətatig e Naoa Rəha
Uhgin.
46 Kən təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nəghatən itəm tətatig e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə
netəmim okotol tərat kəm Kristo itəm Uhgin təmahl-ipa, motol tatəto nahməən e nipətin
matuwin matuwin timis, məto e nian itəm tatol kisil lan, in otəmegəh min e nimisən.
47 Kən e nərgi Kristo itəm Uhgin təmahl-ipa, netəmim okotəkəike motən-iarəp nəghatən
əh məmə netəmim okotəkəike motəuhlin kən motitəlig e rəhalat təfagə rat min, kən Uhgin in
otəsalpinən nitai təfagə, kən maluin rəhalat nolən rat min. Nəghatən u otəkəike muwin kəm
noanol min rafin əpəh ikin min rafin, otətuoun Jerusalem kən muwin mətoahgin-pən ikin
min rafin e nətueintən.
48 Itəmat nəmotehm natimnat min u, kən onəkotən-iarəp ətuatip nəghatən min lan.
49 Kən ekahl-ipa suah u itəm rəhak Tata təmən-iəkis məmə in otahl-ipa kəm itəmat, inu
rəhan Narmin. Məto onakoatəsahgin e taon əh mətoahgin-pən nakotos nəsanənən rəha
Narmin Rəha Uhgin, kən tərioah e nəmegəhən rəhatəmat."

Uhgin təmiləs Iesu
muwin e neai
(Mak 16:19-20)

50 Kən Iesu təmit ilat motiet e taon motuwin əh latuənu Petani. Kən təmiləs-ipər nelmin
məfak olat.

24:27: Sam 22:1-21; Aes 53 * **24:34:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Saimon." **24:34:** 1 Kor 15:4-5 **24:37:** Mat 14:26 **24:44:** Luk 9:22 **24:48:** Jon 15:27; Wək 1:8 **24:49:** Jon 14:16; 15:26; Wək 1:4

51 Kən nian təmatəfak olat, kən təmapəs ilat nian Uhgɨn təmɨləs mɨnatuwɨn əpəh ilɨs e nego
e neai.
52 Kən kəmoteiuaiu motəfak-pən kəm in, kən uarisɨg lan, kotɨtəlɨg-pən Jerusalem nɨkilat
tətagien.
53 Kən nian rafin, koatuwɨn e Nimə Rəha Uhgɨn moatənwiwi Uhgɨn.

Jon
Namnusən Təwɨr Rəha Iesu Kristo Itəm Jon Təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Jon

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u. In pia Jemes, kən ilau nəti Sepeti mil. In kit rəha netəm tuelef rəha Iesu, kən Iesu tolkeike pik in. In təməte naoa min u: Namnusən Təwɨr Itəm Jon Təməte, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

? Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte naoa u tatuwɨn kəm netəmim məmə okotən nɨpahrienən e Iesu. In tolkeike məmə otasitu elat mol nahatətəən rəhalat tuwa məskasɨk, məto-inu rəhalat nahatətəən təsəskasɨkən əh.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Jon in etəm-iasol kit rəha niməfak, kən netəmim rafin rəha niməfak koatisiai-in. In tolkeike məmə netəmim rafin okotɨtun wɨr rəhan nəgətunən, kən nian nəgətunən eiuə tətan, məto netəmim kotɨtun nahtosɨg-inən nəghatən eiuə min e nəghatən rəha Jon e naoa u.

?Təməte naoa u o naka? Jon təməte naoa u matən-iarəp wɨr məmə Iesu in nəti Uhgɨn, kən netəmim rafin itəm okotahatətə lan, okotos nəmegəhən itulɨn. Kən Jon tolkeike məmə otən-iarəp ətuatɨp məmə Iesu in nəti Uhgɨn, kən Iesu in Uhgɨn pahrien. Kən Jon tolkeike məmə in otən-iarəp namnusən min neen rəha Iesu itəm naoa min rəha Matiu, ne Mak, ne Luk kəməsəhalənən. Kən in tolkeike məmə in otəg-ətuatɨp-in nətəligən min neen itəm netəmim koatən e Iesu.

Nəghatən Rəha Uhgɨn Təmuwa Etəmim, in Iesu

1 Aupən agɨn, e nətuounən nian, Nəghatən tɨnatɨg rəkɨs.* Nəghatən u təmətatɨg ilau Uhgɨn,
kən Nəghatən u, in Uhgɨn.
2 E nəukəti nian, in tɨnəmatɨg rəkɨs ilau Uhgɨn,
3 kən Uhgɨn təmol natɨmnat rafin e Nəghatən u, kən natɨmnat rafin itəm Uhgɨn təmol, nat
kitiəh ne tɨkə məmə Nəghatən u təsolən.†
4 Inu, in Nəukəti Nəmegəhən,‡ kən Nəmegəhən u, in Nəhag-əhagən rəha netəmim rafin.
5 Nəhag-əhagən əh, tətasiəgəpɨn napinəpən, kən napinəpən okol təsaprəkɨs-inən.§
6 Etəmim kit itəm Uhgɨn təmahl-ipa tuwa, nərgɨn u, Jon.*
7 Təmətul-arəp məmə otamnus-iarəp Nəhag-əhagən əh kəm netəmim, pəs ilat rafin kotən
nɨpahrienən lan.
8 Sənəmə Jon in Nəhag-əhagən əh, məto in təmuwa əm məmə otətul-arəp mən-iarəp Nəhag-
əhagən əh kəm netəmim rafin.
9 Nəghatən əh təmatuwa e nətueintən, kən in Nəhag-əhagən pahrien, itəm in tətasiəgəpɨn
netəmim rafin.†
10 Nat əpnapɨn məmə Uhgɨn təmol nətueintən u e Nəghatən əh, kən təmətatɨg e nətueintən
u, məto netəmim rəha nətueintən kotəruru in.
11 Təmuwa iman ikɨn, məto natiman mɨn koatəuhlin məntaalat kəm in, məsotolkeikeən.
12 Məto netəmim rafin itəm kəmotos in nɨkilat tagien ron, kən motahatətə e nərgɨn, kən in
təmegəhan-in ilat koatuwa nenəti Uhgɨn mɨn.‡
13 Nenəti Uhgɨn mɨn əh, ilat kəsotaiirən e nolən itəm nɨsualkələh kotaiir mihin, kən sənəmə
e nətəligən rəha etəmim, o rəha tata mɨn, məto ilat kotaiir wi mɨn e Uhgɨn, e rəhan nəsanənən
əm.§
14 Nəghatən əh, in təmuwa etəmim, mətatɨg kitat min. Kən itɨmat emotəplan rəhan
nepətən, kən nəsanənən asol ne nəhag-əhagən rəhan e nɨganəmtɨtɨmat. Inu, in nəsanənən
asol ne nəhag-əhagən rəha Noan Kitiəh Əm, itəm in təmɨsi-pən e Tata Uhgɨn. In tərioah e
nəwɨrən itəm tətawte-in kəm kitat, kən mərioah mɨn e nɨpahrienən.*
15 Jon tatətul-arəp matən əfəməh məmə, "Etəmim u inu itəm io ematən məmə, 'Io etaupən,
kən suah kit mɨn əh-ikɨn tatuarisɨg-in io, məto in ilɨs taprəkɨs-in io, məto-inun, nian
eməsaiirən əh, in tɨnəmatɨg lilɨn rəkɨs.' "
16 Kən in tərioah e nəwɨrən itəm in tətawte-in kəm kitat, kən e nəwɨrən əh rəhan, nian rafin
in tatos-ipa, matos-ipa, matos-ipa, kəm kitat rafin.
17 Tol nəhlan məto-inu Lou itəm Uhgɨn təmos-ipa aupən, Moses in suatɨp ron, məto Iesu
Kristo in suatɨp rəha nawte-inən nəwɨrən əh ne nɨpahrienən rəha Uhgɨn kəm kitat.†

---

* **1:1:** Jen 1:1; 1 Jon 1:1; Jon 17:5; Nol Əpən 19:13 † **1:3:** Kol 1:16; 1 Korin 8:6; Hip 1:2 ‡ **1:4:** Jon 5:26; 11:25; 14:6 § **1:5:** Jon 9:5; 12:46 * **1:6:** Aposol Jon in təməte naoa u. In tatəghat-in Jon Paptais e ves mɨn u. † **1:9:** 1 Jon 2:8 ‡ **1:12:** Kal 3:16 § **1:13:** Jon 3:5; 1 Pita 1:23 * **1:14:** Fil 2:7; 1 Tim 3:16 † **1:17:** Rom 5:21

18 Suah kit təsehmən Uhgin nian kit ne.‡ Məto Noan Kitiəh Əm, in Uhgin, itəm in iuəhkir o
noanenau rəha Tata Uhgin, in təmol əp Uhgin kəm kitat kən kotitun.§

Jon təmən məmə sənəmə in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa
(Mat 3:11-12; Mak 1:7-8;
Luk 3:15-17)

19 Kən netəm-iasol min e noanol rəha Isrel itəm kotatig Jerusalem, kəmotahl-ipən pris
min neen ne Lifaet min un, netəm kotasitu e pris min e Nimə Rəha Uhgin, məmə okotuwa
motehm Jon motətapəh ron, məmə, "?Ik etəmim pah un?" Kən o nat u, Jon təmətul-arəp
matən-iarəp in.

20 Nian ilat kəmotətapəh ron, in təməsəhluaig-inən, məto təmən-ipən ətuatip əm in kəm
ilat məmə, "Sənəmə io Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa."

21 Kən ilat kəmotən məmə, "?Okəmə sənəmə ik Kristo, kən ik pah? ?Ik Elaija?"*
Məto Jon təmə, "Kəpə, sənəmə io Elaija."
Kən ilat kəmotətapəh min ron məmə, "?Okəmə sənəmə ik Elaija, kən ik pah? ?Ik ien rəha
Uhgin itəm kəmatən aupən məmə otəpanuwa?"†
Məto Jon təmə, "Kəpə."

22 Kən ilat kəmotən məmə, "Ik onəkəike mən-iarəp ik kəm itimat, pəs itimat ekotuwin
motən-ipən kəm netəm kəmotahl-ipa itimat ekotuwa."

23 Kən tən-ipən kəm ilat məmə, "Io u itəm ien rəha Uhgin Aesea tinəmən-iarəp rəkis aupən
məmə, 'Suah kit tətagət əfəməh əpəh ikin taruən-aruən ikin, matən məmə, Otol-wir suatip
rəha Iərəmərə.' "‡

24 Nətəmim itəm kəmahl-ipa ilat, Farisi min neen əh-ikin,

25 kən ilat kəmotətapəh min o Jon məmə, "?Okəmə sənəmə ik Kristo itəm Uhgin təmən
məmə otahl-ipa, kən sənəmə ik Elaija, kən sənəmə ik ien itəm kəmatən-iarəp aupən, kən
təhrol nakatol baptais e netəmim?"

26 Kən tuhalpin matən məmə, "Io iatol baptais e netəmim e nəhau, məto suah kit u ikin
ilugin etəmat, itəm itəmat nəkotəruru in.

27 Io etaupən, suah un in tatuarisig, məto in ilis, kən io ləhau ləhau əm, kən esahmen agin-
əhən məmə ekol wək kit rəhan."§

28 Natimnat min u, kəmol əpəh e latuənu kit, nərgin u Petani, in tətatig əpəh entənipən e
nəhau Jotan. Ikin əh Jon tatol baptais e netəmim ikin.

Iesu in tahmen e nəti sipsip rəha Uhgin

29 Kəmən lawigin, Jon təməplan Iesu taliwək matuwa, kən in tən məmə, "!Ei! !Otəplan-tu!
Suah u inu, in Nəti Sipsip rəha Uhgin.* Kən in otəpanos-irəkis nolən rat min rəha nətueintən
u.†

30 Etəmim u inu, io ematən kəm itəmat məmə, 'Io etaupən, kən suah kit min əh-ikin
tatuarisig-in io, məto in ilis taprəkis-in io, məto-inu nian eməsaiirən əh, in tinəmatig lilin
rəkis.'

31 Nian io ematəghat-in, kən io min emərurу məmə in etəmim pah; məto emuwa matol
baptais e netəmim e nəhau məmə ekol əp suah u kəm noanol min rəha Isrel."

32-33 Jon təmatətul-arəp matən məmə, "Uhgin təmahl-ipa io məmə io ekol baptais e
netəmim e nəhau, kən nian ematəghat-in, io min emərurу məmə suah u inu. Məto Uhgin
təmən-ipa kəm io məmə, 'Onəkəplan Narmin Rəhak oteiuaiu matig e etəmim kit. Kənu suah
u inun, in otol baptais e netəmim e Narmin Rəha Uhgin.' Kən əmun, uarisig eməplan Narmin
Rəha Uhgin təmisi-pər e neai tahmen e mak, muwa, meiuaiu məpələh-pər lan.

34 Io ətuatip eməplan nat u, kən ematətul-arəp matən-iarəp məmə, 'Suah u inu, in Nəti
Uhgin pahrien.' "

Iesu təmətuoun mətaun-in
rəhan netəmim

35 Kəmən lawigin, Jon tətatig əpəh ikin kitiəh əm iləhal rəhan kəiu etəmim.

36 Kən nian niganəmti Jon təmətul e Iesu taliwək matuwa kən təmə, "!Ei! !Otəplan-tu! !
Suah u inu, in Nəti Sipsip rəha Uhgin!"

37 Kən nian rəhan etəmim mil kəmuəto nəghatən əh, kəmuətul matiauarisig-in Iesu.

38 Kən Iesu teirair məplan suah mil un katuətəu-pən-in, kən in təmə, "!Ei! !Suah mil! ?
Natuegəs-in naka?"

---

‡ **1:18:** Eks 33:20 § **1:18:** 2 Korin 4:6; Kol 1:19; 2:9; Nol Əpən 22:4 * **1:21:** Mal 3:1; 4:5-6; Mat 11:14; 17:10-13
† **1:21:** Dut 18:15 ‡ **1:23:** Aes 40:3 § **1:27:** Nəghatən pahrien itəm Jon təmən, tol nəhlan, "Io esahmen agin-əhən
məmə ekos-irəkis put rəhan." Netəmim aupən kotəmə wək rəha nos-irəkisən put rəha iərəmərə, in wək rəha slef itəm in
ləhau ləhau agin. * **1:29:** Jen 22:8; Aes 53:7; 1 Pita 1:19; Nol Əpən 5:6 † **1:29:** Hiprus 9:22,26

Kən ilau kuəmə, “Rapai. ?Ik nətatɨg hiə?” (Nəghatən u “Rapai,” nɨpətɨn u “Iəgətun.”)
39 Kən Iesu təmən-ipən məmə, “Pəs kəhaluwɨn nakuəplan-tu.” Kən ilau kəmiauarisɨg-in
məhaluwɨn kuəplan ikɨn in tətatɨg ikɨn. Iuəhkɨr mɨtgar tɨwɨg ehnaipən, ilau kəmətuan iləhal
min mətoarus tapinəp.
40 Suah mil u kit itəm təmətо Jon, nərgɨn u Antru, pian u Saimon Pita.
41 Kən roiu agɨn-əh mɨn, in təmuwɨn mehm pian Saimon mit muwa, kən mən-ipən kəm in
məmə, “!Ei! !Enotəplan rəkɨs Mesaea!” (Nəghatən u, Mesaea, nɨpətɨn u məmə, “Kristo,” itəm
Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.)
42 Kən təmit Saimon muwa o Iesu.
Kən nian nɨganəmtɨ Iesu təmətul lan, kən mən-ipən kəm in məmə, “Ik u inu Saimon, nəti
Jon, məto roiu okaun-in ətəgtəg ik məmə ‘Kefas.’ ” (In “Pita”‡ e nəghatən Kris).§

Iesu təmaun-in Filip ne Nataniel

43 Kəmən lawɨgin mɨn, Iesu nɨkin tɨnəht məmə otuwɨn-tu Kalili. Kən nian in təməplan Filip,
kən tən-ipən kəm in məmə, “Wa-tu, mətəu-pa io.”
44 Filip u, in etəm Petsaeta, ima Antru ne Pita.
45 Kən in təmehm Nataniel, kən tən-ipən kəm in məmə, “Itɨmat enotəplan suah ilouin,
aupən Moses təmətе rəkɨs rəhan nəghatən mɨn itəm tatəghat-in e naoa rəha Lou. Kən ien mɨn
rəha Uhgɨn aupən ilat mɨn kəmotəte rəkɨs nəghatən mɨn itəm tatəghat-in. In etəm Nasaret,
in nəti Josep, kən nərgɨn u, Iesu.”
46 Məto Nataniel təmə, “?Naka lan? ?Nɨkim təht məmə nat wɨr kit otɨsɨ-pən e Nasaret? !
Kəp!”
Kən Filip təmə, “Ita, təwɨr əm, pəs-tu kian nakəplan-tu.”
47 Nian Iesu təməplan Nataniel taliwək matuwa, kən təmə, “!Suah u, in noanol ətuatɨp
rəha Isrel! !Neiueiuəən tɨkə lan!”*
48 Kən əmun Nataniel tətapəh o Iesu məmə, “?Nəmahro mɨtun məmə io etəm tol nulan?”
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nian ik nəmatəpələh e nəukət nɨg fɨk, kən Filip təsaun-
inən əh ik, məto io enəməplan rəkɨs ik.”†
49 Kən Nataniel təmə, “!Iəgətun! !Ik Nəti Uhgɨn! !Ik Kig rəha noanol mɨn rəha Isrel!”
50 Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “? Ik nəmatahatətə lak məto-inu io emən əm məmə
enəməplan rəkɨs ik, nian nəmatəpələh-pən əh e nəukəti nɨg fɨk? Ik onəpanəplan nat asol mɨn
taprəkɨs-in itəm u.”
51 Kən mən mɨn məmə, “Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm itəmat məmə, onəpanotəplan
napuə oterəh, kən nagelo mɨn rəha Uhgɨn koatər moatuwɨn e neai, kən moteiuaiu moatuwa
o Nəti Etəmim.”‡

2

Marit kit əpəh Kena

1 Kəmən niəh in, katol marɨt kit əpəh Kena, latuənu kit e Kalili. Kən mama rəha Iesu in əpəh
ikɨn ilat min.
2 Kən ilat kotaun-in-pən mɨn Iesu ne rəhan mɨn netəmim, məmə ilat mɨn okotuwɨn e marɨt
əh.
3 Kən e nian əh, kəmotənɨm rafin wain, kən mama rəha Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Rəhalat
wain təmɨkə.”
4 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Pətan, təhrol nakatələhəu-pa nat u kəm io? Nian rəhak
təsuwamən əh.”
5 Məto rəhan mama tən-ipən kəm iolwək mɨn rəha marɨt məmə, “Itəmat onəkotəkəike motol
natɨmnat rafin itəm in otən.”
6 Nuwigɨ nat asol ilat sikis, kəmələɨn əh-ikɨn əh o nəhau, məmə netəm Isrel ilat kotəike
motaikuas e nelmɨlat məmə ilat okotaruətuəh e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Nuwigɨ nat mɨn un, kəmol
e kəpiel, kən okəmə naka kitiəh tɨtun nosən wan-hanrɨt lita nəhau. 7 Kən Iesu tən-ipən
kəm netəm koatol wək məmə, “Otətu-pən nəhau e nuwigɨ nat mɨn un.” Kən kəmotətu ilat
kotərioah wɨr.
8 Kən tən-ipən kəm ilat məmə, “Otətu rəkɨs nəhau neen motos motuwɨn kəm etəm tərəmərə
e marɨt.” Kən ilat kəmotol mihin.

---

‡ **1:42:** Nɨpəti nərgɨn u Pita, in “kəpiel.” § **1:42:** Mat 16:18 * **1:47:** Jen 27:30-36; 31:26; 32:28 † **1:48:** Nɨg fɨk mɨn, ilat nɨg-kɨtun mɨn e nasumən ikɨn Isrel. Netəmim koatun noalat, kən moatəpələh ahgɨn nɨmalɨlat. Koatəpələh ahgɨn pɨk nɨg fɨk iuəhkɨr o nimə rəhalat kən moatəfak məmə nɨkilat otatəht nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgɨn. Nat itəm Iesu təmən e ves 47 ne 51 in tatəghat-in Nataniel məmə okəm-naka təmatəpələh ahgɨn rəhan nɨg fɨk, kən nɨkin təmatəht nəmegəhən rəha Jekop. ‡ **1:51:** Jen 28:12

9 Kən nian suah un təmənim asgəwin, məto nəhau tinol rəkis wain lan. Məto etəmim itəm
tərəmərə e marit u, in təruru məmə kəmos hiə wain u. Netəm min əm un itəm kəmotos nəhau
motuwa, ilat əm kotitun. Kən etəm tərəmərə e marit təmaun-in etəm təmol marit,
10 mən-ipən məmə, "Nian rafin netəmim kotaupən motos-iarəp wain wir, kən uarisig
netəmim kotənim tepət un, kənu kəpanos-iarəp itəm u təsəwir pikən. Məto ik natos əh itəm
təwir muwa mətoarus-pa u-roiu."
11 Kən inu nəmtətin itəm Iesu təmətuoun agin-əh lan mol. Kən in təmol ikin Kena, latuənu
kit e Kalili. Nəmtətin əh, in təməgətun nepətən rəha Uhgin lan, kən rəhan netəmim min,
kəmotahatətə əskasik lan.

Iesu təməhg-iarəp netəmim itəm kotol maket e
Nimə Rəha Uhgin
(Mat 21:12-13; Mak 11:15-18;
Luk 19:45-46)

12 Uarisig e marit əh, in təmeiuaiu muwin e taon əh Kapaneam ilat rəhan mama ne pian
min ne rəhan netəmim min. Kən kəmotatig nian əkuəkir əm əh-ikin əh.
13 Kən tinuwa iuəhkir o nian rəha lafet kit rəha noanol min rəha Isrel itəm katən məmə
lafet rəha Nuhagego-inən.* Kən Iesu təmər muwin əpəh Jerusalem.
14 E Nimə Rəha Uhgin, Iesu təməplan netəmim itəm koatos məni e kau, ne sipsip, ne iouen,
məmə netəmim okotos-nəmtin. Kən netəmim neen əh-ikin, ilat koatol senis e məni rəha
netəm ik pisin pisin min.
15 Kən in tos təulə neen, mətəl o nalis-alisən itəm. Kən in mitəp netəm min un ilat rəhalat
kau min ne sipsip min məmə okotiet e Nimə Rəha Uhgin. Kən in təməhtəg məni rəha netəm
min u itəm koatol senis lan, kən təmahwin-ahwin rəhalat tepil min.
16 Kən məhai ilat min u itəm koatol-salim-in iouen mən-ipən məmə, "!Otəmik nat min un
motiet! !Itəmat sotolən Nimə Rəha Tata rəhak tuwa in nimə kit rəha nolən makit!"
17 Kən netəmim rəhan, nikilat tuəh nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgin, itəm tatən məmə, "Io
ekolkeike pik Nimə Rəham e nikik, nikik tatimis-pən lan."†
18 Kən netəm-iasol min rəha netəm Isrel kotətapəh ron məmə, "?Pah təmol məmə nəkitun
nolən nat u? !Ol nəmtətin məmə otəgətun ətuatip kəm itimat!"
19 Məto Iesu təmə, "Okəmə itəmat nakotərəkin Nimə u Rəha Uhgin, kən nian kisil əm, io
ekiləkin min tətul."‡
20 Kən netəm-iasol min un kotəmə, "!Ei, nəman! Netəmim kəmotol wək pik e nup ilat rafin
foti-sikis motiləkin Nimə u Rəha Uhgin. ?Onakahrol nulan miləkin e nian kisil əm?"
21 Məto Nimə əh Rəha Uhgin itəm Iesu tatəghat-in, in nipətin.
22 Kən uarisig, nian in tinimis rəkis, kən minəmegəh min, kən rəhan netəmim min, nikilat
tuəh nəghatən əh rəhan itəm təmən. Kən ilat kəmotahatətə e Naoa Rəha Uhgin, ne nəghatən
itəm Iesu təmatən-ipən kəm ilat.

Iesu tinəmitun rəkis nətəligən min rəha netəmim

23 Nian əh Iesu təmətatig e Jerusalem e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, netəmim tepət
kəmotəplan nəmtətin min itəm in təmol, kən kəmotahatətə e nərgin.
24 Məto Iesu in təmitun nat itəm tətatig e nikilat, kən məsatahatətəən elat.
25 Okol suah kit təsətul-arəpən məghat rəha netəmim lan, məto-inu Iesu titun rafin
nətəligən rəha netəmim.§

3

Nikotimas təmuwin məplan Iesu

1 Etəm-iasol kit e noanol rəha Isrel, nərgin u, Nikotimas.* In Farisi kit.
2 Kən nian kit lapin, in təmuwin məmə otəghat ilau Iesu. In təmən-ipən məmə, "Iəgətun,
itimat ekotitun məmə ik iəgətun kit itəm Uhgin təmahl-ipa ik nakuwa, məto-inu suah kit
okol təsolən nəmtətin min un ik nakatol okəmə Uhgin təsatigən ron."
3 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm ik məmə, okəmə
etəmim kit təsaiir wiən, okol in təsəplanən nərəmərəən rəha Uhgin."†
4 Kən Nikotimas, narmin təmiwig pik, kən mətapəh ron məmə, "?Etəm tinol iahgin rəkis,
otəhrol maiir mətmətig min? !In okol təsuwin minən e nərpi rəhan mama kən maiir-pa min!"
5 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm ik məmə,
okəmə etəmim təsaiir-wiən e nəhau ne Narmin Rəha Uhgin, okol təsuwinən matig ahgin
nərəmərəən rəha Uhgin.‡

---

* **2:13:** Eks 12; Dut 16:1-6 † **2:17:** Sam 69:9 ‡ **2:19:** Mat 26:60-61; 27:40; Mak 14:57-59; 15:29. § **2:25:** Jon 1:47; 6:61; 13:11 * **3:1:** Jon 7:50-51; 19:39-42 † **3:3:** Jon 1:13; 1 Pita 1:23; Jem 1:18 ‡ **3:5:** Esik 36:25-27; Efes 5:26; Taet 3:5

6 Nipətitəm tətaiir əm e nita rəha etəmim əm, məto Narmin Rəha Uhgin əm un in tatol məmə
narmitəm tətaiir wi min.
7 Təsəwirən məmə narməm otiwig məto-inu emən-ipinə kəm ik məmə, ‘Onəkotəkəike
motaiir wi min.’
8 Tahmen əm e nimətag tatisi-pə ikin kit, matelel nat matuwin ikin kit itəm in tolkeike
məmə otuwin-pən ikin. Natəto əm, məto ik nəkəruru məmə təmisi-pə hiə, kən matuwə hiə.
Kən e suatip kitiəh əm, kitat kəsotəplanən Narmin Rəha Uhgin, məto koatəplan əm rəhan
wək e nəmegəhən rəha etəmim itəm təmaiir wi min.”§
9 Kən əmun, Nikotimas tətapəh o Iesu məmə, “?Natimnat min un, otəhrol nulan muwa?”
10 Kən Iesu təmə, “Ik iəgətun asol rəha netəm Isrel. ?Təhrol nəkəruru natimnat min u?”
11 Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm ik məmə, nəghatən min u itəm ekoatən ilat,
itimat ekotitun wir, kən natimnat itəm ioatən-iarəp, itimat enotəplan rəkis. Məto itəmat
nəsotahatətəən e nəghatən min rəhatimat.
12 Io iatən əm natimnat min itəm katol e nətueintən əm u, məto itəmat nəsotahatətəən e
rəhak nəghatən. ?Kən okəmə ekən natimnat min itəm katol e Nego e Neai, nakotəhrol nulan
motahatətə lan?
13 Suah kit təsuwinən əpəh ilis e Nego e Neai, meiuaiu-pa, mən-iarəp nian kit ne. Məto Nəti
Etəmim əm, təmisi-pən iman ikin e Nego e Neai, meiuaiu-pa, titun nən-iarəpən.
14 “Aupən, əpəh ikin taruən-aruən ikin, Moses təmiləs narmi sinek kit, mətu-pər ilis e nig
əfəməh kit, kən miləs-ipər.* Kən e nolən kitiəh əm, okəike kiləs-ipər mihin Nəti Etəmim,
15 məmə netəm min u itəm okotahatətə lan, ilat okotos nəmegəhən itulin.
16 Tol nəhlan, Uhgin təmolkeike pik netəmim e nətueintən, tol-pən in təmos-ipa Nətin
Noan Kitiəh Əm, məmə netəm min u itəm koatahatətə lan, ilat okol kəsotimisən, məto okotos
nəmegəhən itulin.†
17 Uhgin in təməsahl-ipamən Nətin tuwa e nətueintən u məmə otən-iarəp nalpinən rəha
nolən rəha netəmim rəha nətueintən, məto in təmahl-ipa, məmə otuwa mol suatip o
nosmegəhən netəmim e nətueintən.
18 “Etəmim itəm tətahatətə lan, Uhgin okol təsənən nalpinən rəhan, məto etəmim itəm
təsahatətəən lan, Uhgin tinən rəkis nalpinən rəhan, məto-inu in təsahatətəən e Nəti Uhgin
Noan Kitiəh Əm.
19 Uhgin tətakil netəmim e nolən u məmə, Nəhag-əhagən tinuwa rəkis e nətueintən, məto
netəmim kəsotolkeikeən Nəhag-əhagən. Ilat kəmoatolkeike Napinəpən ilə, məto-inu nian
rafin rəhalat nolən, təsətuatipən.
20 Etəmim itəm tatol nolən itəm təsətuatipən, in tetəhau Nəhag-əhagən. Kən in təsuwamən
e Nəhag-əhagən, məto-inu in tapəs məmə Nəhag-əhagən əh otasiəgəpin rəhan nolən min.
21 Məto etəmim itəm tatətəu-pən suatip rəha nipahrienən in otuwa e Nəhag-əhagən, məmə
Nəhag-əhagən əh, in otasiəgəpin rəhan nolən kən matəgətun məmə in təmol ilat e nəsanənən
əm rəha Uhgin.”

Jon Təməghat-in Min Iesu

22 Uarisig e natimnat min əh, Iesu ne rəhan min netəmim kəmotuwin e nitən Jutia. Təmatig
nuwəh məsin ilat min ikin əh, kən matol baptais e netəmim.
23 Məto e nian əh, Jon min, in tatol baptais e netəmim əpəh ikin kit iuəhkir əm o Salim,
nərgin u, Aenon, məto-inu, ikin əh, nəhau tepət ikin. Kən netəmim koatuwin ikin əh, məmə
Jon otol baptais elat.
24 E nian əh, kəməsiləs-ipənən əh Jon e kalapus.
25 Kən netəmim neen rəha Jon, ilat kəmotərgəhəu ilat etəm Isrel kit, o nolən ətuatip itəm
etəmim otəkəike maikuas məmə in otaruətuəh e niganəmti Uhgin.
26 Kən ilat kəmotuwin kehm Jon, motən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun, ik nəkitun etəmim kit
u aupən itəlau min əpəh entənipən-pən ikin e nəhau Jotan, kən ik nəmətul-arəp matəghat-in
kəm netəmim. Roiu əh, in tinatol baptais e netəmim. Kən ilat rafin kinoatuwin ron.”
27 Kən Jon tən-ipən məmə, “Etəmim təruru nolən nat kitiəh ne, okəmə Uhgin əpəh e Nego
e Neai təsos-ipənən wək əh kəm in.
28 Itəmat u noatətul-pa ron io. Itəmat nəkotitun məmə iatən nulan məmə, ‘Sənəmə io Kristo
itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.’ Məto Uhgin təmahl-ipa io məmə iakaupən muwa, kən
Kristo in otəpanuarisig.
29 Ekuəh nimaa nəghatən kit kəm itəmat. Etəmim itəm in otol marit e pətan kit, pətan əh
tatətəu-pən əm in. Kən etəmim u, netəmim koatəsahgin məmə in otuwa e lafet rəha marit,
kən nikilat kotagien lan kən motəto nəwian, ilat kəsotetetən in. Kən io u, ekahmen e in kit

§ **3:8:** Esik 37:9 * **3:14:** Nam 21:4-9; Jon 8:28; 12:32; 12:24 † **3:16:** Esik 18:23,32; 37:9; 1 Tim 2:4; 4:10; 1 Jon 4:9-10

itəm tatəsahgin əm matətəlig-in o nətoən nəwian, kən io min esetəhakən kəm in o netəmim itəm koatuarisig-in, məto nikik tagien mərioah ron.
30 Kristo əh, in otəkəike muwa mə in ilis taprəkis-in io, kənu io ekəike meiuaiu."
31 Etəmim itəm təmisi-pən ilis e Nego e Neai, in ilis taprəkis-in netəmim rafin. Etəmim itəm tətan əm e nətueintən, in etəmim əm rəha nətueintən, kən in titun əm nənən natimnat min u e nətueintən u. Məto, etəmim itəm tatisi-pən ilis e neai in ilis taprəkis netəmim rafin.
32 In tatətul-arəp o nən-iarəpən natimnat itəm in təməplan kən minəto rəkis, məto etəmim kit ne təsahatətəən e rəhan nəghatən.
33 Məto etəmim itəm təmos rəhan nəghatən kən mətahatətə lan, in tatətul-arəp məmə nəghatən itəm Uhgin təmən, in nipahrienən.
34 Tol nəhlan məto-inu etəmim əh itəm Uhgin təmahl-ipa tuwa, in tatən-iarəp əm nəghatən min rəha Uhgin. Kotitun məmə in tatən-iarəp əm nəghatən min rəha Uhgin məto-inu Uhgin təmos-ipən Narmin Rəhan tərioah lan, okol kəsolən mak lan kəsehmən namnun.
35 Əwəh, Tata Uhgin in tolkeike pik Nətin əh, kən in tinələhəu-pən rəkis natimnat rafin e nelmin.
36 Etəmim u itəm tətahatətə e Nəti Uhgin u, in tatos nəmegəhən itulin u, namnun tikə. Kən məto, etəm tatəht nəwia Nətin u, in okol təsosən nəmegəhən itulin u nian kit ne, məto-inu etəmim itəm tol nəhlan, nemə̇ha rəha Uhgin tatuwin ron namnun tikə.

4

Iesu təmatəghat kəm pətan Sameria

1 Farisi min kəmotəto nəghatən, məmə Iesu in tinatiuw-pa netəmim tepət kinotuwa ron, kən in tatol baptais elat tepət. Rəhalat nampa taprəkis-in nampa rəha netəmim rəha Jon.
2 (Məto nipahrienən sənəmə Iesu in tatol baptais elat, netəmim min əm rəhan ilat kotol baptais e netəmim.)
3 Kən nian Iesu tinitun məmə Farisi min kinotəto nəghatən əh, kən in təmiet e Jutia mitəlig-pən əpəh Kalili.
4 Kən nian in təmatuwin ikin əh, təmən mə otəkəike muwin-pən Sameria ikin.* 5 Kən in təmuwin-pən e taon kit e Sameria, nərgin un, Saeka. Taon əh, in iuəhkir o nimə̇ptən kit itəm aupən Jekop in təmətatipən† kəm nətin u Josep.
6 Kən wel rəha Jekop əh-ikin. Kən Iesu tinəpou agin, məto-inu in təmaliwək e suatip əfəmə̇h, kən tuwa məpələh-pər iuəhkir o wel, mitameg. E nian əh, in tinol tina.‡
7-8 Kən rəhan netəmim min kəmotuwin əpəh e taon, məmə okotos-nəmtin nagwənən. Kən pətan Sameria kit, təmuwa məmə otətu nəhau. Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Eh. Os-ipa-tu nəhau noan məsin kəm io. Ekolkeike məmə ekənim."
9 Kən pətan Sameria u, tən-ipən kəm in məmə, "!Ei! Ik etəm Isrel un, kən io pətan Sameria. ?Təhrol nakatətapəh-in-pa nəhau kəm io?" Təmən-ipən nəhlan məto-inun etəm Jutia ne etəm Sameria kəsuənim kələhən nəhau e panikin kitiəh.
10 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Ik nəkəruru nat naka itəm Uhgin tolkeike məmə otos-ipinə kəm ik. Kən ik məruru min io, io u, iatətapəh-in-pinə nəhau kəm ik. Okəmə ik nəkitun, ik onakətapəh-in-pa nəhau ron io. Kən io oekos-ipinə nəhau megəh."§
11 Kən pətan un, tən-ipən kəm in məmə, "Etəm-iasol, ik rəham pəkit tikə, kən wel u, in əpəh ləhau isəu. ?Nəhau megəh un nakatən mə onakətu ahrol minu lan?
12 Rəhatat pipi Jekop u aupən, in təmos-ipa wel u kəm itat, kən in təmatətu nəhau ikin nimin, ilat nenətin min, ne rəhan min kau min. ?Kən təhrol? ?Ik nakaprəkis-in Jekop, o?"
13 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, "Netəm koatənim nəhau e wel u, ilat okəpanotoaoa min.
14 Məto etəmim itəm otənim nəhau itəm io ekos-ipən kəm in, okol təsoaoa minən nian kit ne.* Nəhau itəm io oekos-ipən kəm in, in tahmen e nəmti nəhau kit itəm titapuəl-apuəl mətaiu əpəh imə e nikin nian rafin, matos-ipən nəmegəhən itulin kəm in, itəm otəsolən namnun."†
15 Kən pətan un tən-ipən kəm in məmə, "!Etəm-iasol, awi! Os-ipa-tu nəhau un kit kəm io, məmə io ekəsoaoa minən nian kit, kən məsuwa minən u ikin-u, mətu nəhau."‡
16 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Uwin maun-in-pən rəham iaguihl, kən muea ikin-u."

---

* **4:4:** E nian əh, tiəkis o netəm Isrel məmə okotuwin ima netəm Sameria, məto-inu e rəhalat nehmən, netəm Sameria ilat kotamkimik e niganəmti Uhgin. † **4:5:** Jen 48:22; Jos 24:32 ‡ **4:6:** E nian əh, mitgar tinətul ətuatip. § **4:10:** Pətan u təməsitun wirən nipəti nəghatən itəm Iesu təmən-ipən məmə otos-ipən nəhau megəh. Nəghatən əh, nipətin ətuatip un nəmti nəhau kit itəm talien mitapuəl-apuəl. Məto Iesu in tatəghat-in atip in, məmə Narmin Rəhan in tatos-ipən nəhau lilin. Aes 44:3; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Sek 14:8; Jon 7:37-38; Nol Əpən 7:17; 21:6; 22:1,17. * **4:14:** Jon 6:35 † **4:14:** Sam 42:1-2; 63:1, Aes 12:3; 41:17-18; 44:3; 49:10; 55:1; Jer 2:13; 17:13; Jon 7:38 ‡ **4:15:** Jon 6:34

17 Kən pətan un tən-ipən kəm in məmə, “Io rəhak iaguihl tikə.” Məto Iesu tən-ipən kəm in
məmə, “Nakatən pahrien məmə rəham iaguihl tikə.
18 Məto-inu ik, nəmətəu-pən rəkis nəman faif, kən iərman u itəm itəmlau min nakatuatig
u-roiu, sənəmə rəham ətuatip iaguihl. Nəghatən rəham u-roiu, in nipahrienən.”
19 Kən pətan u, tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, iatəplan məmə ik ien kit rəha Uhgin.
20 Tipitimat min aupən, ilat kəmotəfak kəm Uhgin əpəh ilis e nitot əpəh, məto itəmat netəm
Isrel, nakoatən məmə Jerusalem əm un, okəkəike kan ikin katəfak.”
21 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Pətan, ik onakəkəike mən nipahrienən e rəhak
nəghatən. Nian əh-ikin tatuwa, məmə itəmat onəsotəfak minən kəm Tata Uhgin əpəh e nitot
asol əh, ne Jerusalem min.
22 Itəmat netəm Sameria, itəmat noatəfak kəm Uhgin məto itəmat nəkotəruru in. Məto
itimat ioatəfak kəm Uhgin u, ekotitun in, məto-inun suatip rəha Uhgin o nosmegəhən
netəmim in təmisi-pa etimat, netəm Isrel.§
23 Məto otəsuwəhən, nipahrienən məmə nian əh tinuwa rəkis, nian Narmin Rəha Uhgin in
otasitu e iəfak pahrien min, mol ilat məmə ilat okotitun wir Uhgin məmə Uhgin u, in Uhgin
pahrien, kən mol ilat məmə ilat okotəfak kəm in e nikilat pahrien. Məto-inu Tata Uhgin in
tategəs-in iəfak min itəm koatol nəhlan.
24 Uhgin in sənəmə etəmim. Kəpə. In narmin. Tol nəhlan, kən netəmim itəm koatəfak kəm
in, ilat kotəkəike motəfak kəm Uhgin məmə Uhgin u, in Uhgin pahrien, kən ilat kotəkəike
motəfak kəm in e nikilat pahrien e nəsanənən rəha Narmin Rəhan.”
25 Kən pətan u, təmən-ipən kəm in məmə, “Io enitun məmə Mesaea u, otəkəike muwa. Inu,
kətaun-in məmə Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa. Kən nian otuwa, kən in titun nən-
iarəpən natimnat rafin kəm kitat.”*
26 Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io u inu,† iatəghat kəm ik.”‡
27 Kən roiu agin-əh, netəmim rəha Iesu kəmotitəlig-pa min. Kən narmilat təmiwig pik nian
kəmotəplan in tatəghat ilau pətan kit. Məto ilat kit təməsətapəhən ron məmə, “?Ik nakolkeike
naka?” o “?Ik natəghat kəm pətan əh o naka?”
28 Kən pətan u, təmapəs rəhan nuwigi nəhau tatəpələh, mitəlig muwin əpəh e taon.
Təmuwin matən-ipən kəm netəmim ikin əh məmə,
29 “Eh. Otuwin-tu motəplan-tu suah kit əh-ikin əh, in təmən-iarəp rafin natimnat min itəm
io ematol. ?Okəmə naka in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa?”
30 Kən ilat kəmotiet e taon əh, minoatuwin məmə okotəplan-tu Iesu.

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e nagwənən

31 Kən e nian əh, netəmim rəha Iesu koatuəh nikin məmə, “Iəgətun, ik agwən kit.”
32 Məto in tən-ipən kəm ilat məmə, “Io nigak əpəh nagwənən itəm itəmat nəkotəruru.”§
33 Tol nəhlan, rəhan netəmim kinoatətapəh-ətapəh olat min məmə, “?Tahro? ?Okəm-naka
suah kit təmos-ipən nagwənən kit kəm in, o?”
34 Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Uhgin təmahl-ipa io iakuwa, kən nagwənən u nigak,
məmə iakatol natimnat itəm in tolkeike məmə oekol.* Kənu iakol rafin wək min itəm in
təmos-ipa məmə oekol, o nol namnunən rəhan wək.
35 “Itəmat nəkotitun-tu nəghatən kit u katən məmə, ‘Məwig kuwit əh-ikin tətatig məmə
okotoarus nian rəha nəuləkinən nagwənən e nasumən.’ Məto io iatən-ipinə kəm itəmat,
otəplan-tu nagwənən u e nasumən. Roiu əh, nimalilat tinapə rəkis. Nian rəha nəuləkən əh-
roiu.†
36 “Etəmim rəha nəuləkən tinuwa, minətuoun minatos rəkis rəhan nətouən. Kən
nagwənən u, in təməuləkin o nəmegəhən lilin. E nolən u, etəmim itəm tətasum ne etəmim
itəm tatəuləkin mos matuwa, ilau kərən nikilau otagien.
37 Nəghatən kit u katən məmə, ‘Suah kit tuwin mə otasum, məto etəm pisin kit min otəuləkin
məmik muwa.’ Nəghatən u, in nipahrienən.

---

§ **4:22:** Rom 3:1,2; 9:4,5; 15:8,9 * **4:25:** Netəm Sameria kəmotitun e naoa rəha Dut 18:15-19 məmə Kristo in otən əp kəm ilat nalpəkauən rəha Uhgin kəm ilat. † **4:26:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən u rəha Iesu, “Io u inu,” təmən ikin-u ne ikin tepət min e naoa u, in tahmen ahmen əm e nəghatən kit itəm Uhgin təmatən o nən atipən nərgin kəm Moses, matən məmə, “Io Etatig.” Onakehm e naoa rəha Eks 3:14-16. Iesu tatən nəghatən əh, matol əp in məmə in Uhgin. Iesu in tatən məmə in Uhgin, kən matig matən min məmə in Kristo itəm pətan əh tatən. ‡ **4:26:** Jon 8:24; 9:35-37 § **4:32:** Job 23:12; Jon 6:27 * **4:34:** Jon 5:30, 8:29 † **4:35:** Nian Iesu tatəghat-in nagwənən e nasumən itəm nimalilat tinapə rəkis, in tatən ətuatip əm məmə, “!Otəplan-tu! Netəmim kinotətul matip rəkis. Sotolən kəmin motapil o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgin tahmen-pən əm e netəm koatol kəmin o nəuləkən, kən moatən məmə, ‘Məwig kuwit əpəh ikin, kən nagwənən təpanəmitə.’ Kəpə, netəmim kinatətul matip rəkis o nosən nəghatən rəha Uhgin.”

38 Io emahl-ipən itəmat məmə onəkotuwɨn motəulək e nasumən itəm itəmat
nəməsotasum-inən. Netəm pɨsɨn mɨn, ilat kəmotasum ɨn. Kən itəmat nɨnoatəhl noa
rəhalat wək.”

Netəm Sameria tepət kəmotahatətə e Iesu

39 Kən e taon u, netəm Sameria tepət, ilat kəmotahatətə e Iesu məto-inu pətan əh təmatətul-
arəp matən-ipən kəm ilat məmə, “Iesu təmən-iarəp natɨmnat rafɨn itəm io ematol.”
40 Kən nian netəm Sameria kəmotuwɨn motehm, kən kəmotəkəike kəm ɨn məmə otuwɨn
motatɨg ilat mɨn. Kən Iesu təmuwɨn moatatɨg o nian kəiu.
41 Kən netəmɨm tepət mɨn kəmotahatətə lan e rəhan mɨn nəghatən.
42 Kən moatən-ipən kəm pətan u məmə, “Itɨmat emotahatətə lan o nəghatən u itəm ik
nəmən-ipa, məto roiu əh, ekoatahatətə lan məto-inu itɨmat əm emotəto rəhan nəghatən mɨn,
kən motɨtun pahrien məmə ɨn Iosmegəh rəha nətueintən.”‡

Iesu təmol-wɨr nətɨ
etəm-iasol kit rəha kig

43 Nian Iesu təmatɨg mos nian kəiu rəkɨs ikɨn əh, ɨn təmiet muwɨn Kalili.
44 Məto-inu aupən, ɨn təmatən məmə ien mɨn rəha Uhgɨn, natɨməlat mɨn, ilat kəsotɨsiai-
inən ilat.§
45 Netəm Kalili, aupən ilat kəmotuwɨn Jerusalem moatol lafet rəha Nuhagego-inən, kən e
nian əh, ilat kəmotəplan natɨmnat mɨn itəm ɨn təmol ikɨn əh. Kən nian Iesu təmuwɨn Kalili,
nɨkilat təmagien ron.
46 Kən Iesu təmɨtəlɨg-pən mɨn e latuənu Kena, əpəh Kalili. Ikɨn əh aupən, ɨn təmol nəhau
tuwa mol wain.* Kən e Kapaneam, etəm-iasol rəha kig tətatɨg ikɨn. Kən nətɨn kit tatɨmɨs.
47 Kən nian suah u təmətо məmə Iesu təmɨsɨ-pən u Jutia mɨnuwa rəkɨs Kalili, kən ɨn təmuwa
məplan Iesu. Kən mən-ipən ron məmə oteiuaiu muwɨn əpəh Kapaneam kən mol-wɨr nətɨn.
Məto-inu suakəku nol otɨmɨs.
48 Kən Iesu tən-ipən kəm suah un məmə, “! Nəman! Itəmat u, nakotəmə onəkotəplan
əm nəmtətɨn mɨn ne natɨmnat mɨn itəm narmɨtəmat otiwɨg ron aupən, kənu uarisɨg un,
nəpanotahatətə lak. Məto okəmə nəsotəplanən, okol nəsotahatətəən lak.”
49 Kən suah un təmə, “!Etəm-iasol, awɨ! !Pəs kian uəhai əm! !Otəsuwəhən roiu nətɨk tɨmɨs!”
50 Kən Iesu təmən-ipən kəm ɨn məmə, “Uwɨn; nətɨm otəpanəmegəh.” Kən suah un
təmahatətə e nəghatən rəha Iesu kən mɨtəlɨg.
51 Nian ɨn təmatuwɨn əh e suatɨp, təməplan rəhan iolwək mɨn, kən ilat kotən-ipən kəm ɨn
məmə, “Rəham suakəku tɨnəmegəh rəkɨs.”
52 Kən ɨn təmətapəh olat məmə, “?Təməwɨr e nian naka?” Kən ilat kəmotən-ipən kəm ɨn
məmə, “Nəniəp ehnaipən e wan klok rəhan nəgəpanən təmɨkə.”
53 Kən suah un, təmɨtun məmə, e nian ətuatɨp əh inəh, Iesu təmən-ipən kəm ɨn məmə,
“Rəham suakəku otəpanəmegəh.” Kən ɨn ne rəhan mɨn, kəmotahatətə e Iesu.
54 Inu nian tatol kəiu lan itəm Iesu təmiet Jutia, muwa Kalili kən mol nəmtətɨn kit.

5

Iesu təmol-wɨr suah kit əpəh iuəhkɨr e nəhau Petseta

1 Uarisɨg e nian əh, Iesu təmər muwɨn e taon u Jerusalem, məto-inu katol lafet kit rəha netəm
Isrel əh-ikɨn əh.
2 E Jerusalem, noan asol kit əpəh ikɨn, itəm kətaig lan. E nəghatən rəha netəm Isrel katən
nərgɨn məmə Petseta. Kən nimə kit tatətul iuəhkɨr o noan əh. Nimə un, feranta lan, faif. In
əh iuəhkɨr o ket u e fenɨs rəha taon u, nərgɨn u, Ket rəha Sipsip.
3-4 Kən ikɨn əh, e feranta mɨn, netəm koatɨmɨs tepət koatapɨl əh-ikɨn. Neen nɨganəmtɨlat
təpɨs, kən neen nelkɨlat tərat, neen mɨn nɨpətɨlat nəwtain təmɨmɨs.*
5 Kən suah kit əh-ikɨn əh tətapɨl. In təmatɨmɨs mɨnos rəkɨs nup tate-eit.

---

‡ **4:42:** 1 Jon 4:14 § **4:44:** Nat əpnapɨn Iesu təmaiir latuənu Petlehem, e nəptən asol Jutia, netəmɨm kotəplan
məmə ɨn etəm Nasaret əpəh Kalili, məto-inu təmətatɨg nuwəh ikɨn əh (Jon 7:41, 18:5, 19:19). Netəm Isrel e Jutia ne Kalili
tepət kəsotahatətəən pahrien lan, rəhalat nahatətəən tɨmətmətɨg əm lan, nian kotəplan ɨn tatol nat pɨspɨs neen (Jon 1:11;
2:18,23-25; 4:45,48; 6:2, 41, 66). Məto netəm Samaria itəm kotatɨg e taon u Saika, ilat kəmotahatətə pahrien lan, məmə Iesu
ɨn Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa (Jon 4:40-42). * **4:46:** Jon 2:1-11 * **5:3-4:** E kopi oas mɨn neen rəha
Niutesteman itəm kəmətе e nəghatən Kris aupən, kəmətu-pən nəghatən rəha ves 3-4 tol nulan məmə, “Ilat koatapɨl ikɨn
əh moatəsahgɨn noan əh məmə otəloal. 4 Meto-inun, nian neen, nagelo kit rəha Uhgɨn tuwa, muwɨn e noan əh, kən mol
tatəloal. Kən nian okəmə nəhau əh təloal un, etəmɨm itəm taupən meiuaiu matuwɨn e nəhau, nat əpnapɨn tatos nɨmɨsən
naka, məto rəhan nɨmɨsən otəwɨr.”

6 Kən Iesu təplan suah un tətapɨl, kən in mɨnɨtun məmə suah u təmɨmɨs nuwəh məsɨn, kən
tətapəh ron məmə, “?Tahro? ?Nakolkeike məmə onakəwɨr?”
7 Etəm tatɨmɨs un tən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, etəmim tɨkə məmə otɨləs io meiuaiu
muwɨn e noan əh nian nəhau tatəloal. Nian rafɨn, io etalkut pɨk məmə ekeiuaiu muwɨn e
noan əh, məto netəmim neen ilat kotaprəkɨs-in io moteiuaiu motuwɨn. Kən ilat motaupən
motek nəhau.”
8 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “!Ətul! Mos rəham nɨmɨtiwɨn maliwək matuwɨn.”
9 Kən roiu agɨn suah apon təməwɨr mɨn. Kən maiuaiu rəhan nɨmɨtiwɨn mos matuwɨn.
Nat u kəmol e nian rəha Sapat,†
10 kən netəm-iasol mɨn rəha Isrel kəmotəhai suah un itəm tɨnəmegəh e rəhan nɨmɨsən,
motəmə, “Nian u-roiu rəha Sapat; kən təsətuatɨpən e Lou rəhatat məmə onakos nulan rəham
nɨmɨtiwɨn.”‡
11 Kən in tən-ipən kəm netəm mɨn u məmə, “Məto suah u təmol-wɨr io, in təmən-ipa məmə
ekos rəhak nɨmɨtiwɨn maliwək matuwɨn.”
12 Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, “?Suah pah apon təmən-ipɨnə kəm ik məmə onəkol nat
un?”
13 Məto suah un təruru nərgɨ Iesu, məto-inu netəmim tepət ikɨn əh, kən Iesu təmɨkə-pən
əm əh ilugɨn elat.
14 Kən uarisɨg, Iesu təməplan suah un e Nimə Rəha Uhgɨn, kən tən-ipən kəm in məmə, “!Ei!
!Əplan-tu! !Ik nɨnəwɨr rəkɨs! Məto onatəto ik məmə nəsol mɨnən təfagə rat mɨn. Okəmə nakol,
nəratən kit otɨləs mɨn ik, itəm tərat təhmɨn mɨn.”
15 Kən suah apon təmuwɨn mən-ipən kəm netəm-iasol mɨn rəha Isrel məmə, “Suah u itəm
təmol-wɨr io, nərgɨn un, Iesu.”
16 Kən tol nəhlan, netəm-iasol rəha netəm Isrel, ilat kɨnoatɨtəp-ɨtəp Iesu məmə okotol
nəratən kəm in, məto-inu ilat kotəplan in tatol natɨmnat mɨn tol nəhlan e nian rəha Sapat.§
17 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nian rafɨn rəhak Tata tatol əh wək, kən io mɨn
oekatol wək.”*
18 Kən nəghatən u, tol nətəligən rəhalat təskasɨk təhmɨn mɨn, məmə okotohamnu in tɨmɨs.
Məto-inu roiu əh, sənəmə məmə tatətgəhl əm Lou rəha Sapat, məto nat in iahgɨn pɨk, in tatən
məmə rəhan u Tata ətuatɨp Uhgɨn, kən tol nulan, in matol məmə in tahmen ətuatɨp e Uhgɨn.†

Iesu in tərəmərə
məto-inu in Nətɨ Uhgɨn

19 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Nɨpahrienən agɨn un iatən kəm itəmat, Nətɨ Uhgɨn
təruru nolən nat kit e rəhan atɨp əm nətəligən. Tɨtun əm nolən natɨmnat mɨn un itəm Tata
Uhgɨn tatol, məto-inu natɨmnat rafɨn u itəm Tata Uhgɨn tatol, Nətɨn, in mɨn in tatol.‡
20 Nətɨn tɨtun nolən nəhlan, məto-inu Tata Uhgɨn tolkeike pɨk Nətɨn, kən in tatəgətun kəm
in natɨmnat rafɨn itəm in tatol. Kən in otəpanəgətun mɨn natɨmnat mɨn kəm in itəm iahgɨn
mɨn kotaprəkɨs-in in mɨn u, məmə otol itəmat narmɨtəmat tatɨwɨg pɨk ron.
21 “Məto-inu Tata Uhgɨn tatol netəm kəmotɨmɨs ilat koatəmegəh mɨn, kən e nolən kɨtɨəh
əm, Nətɨn tɨtun nos-ipənən nəmegəhən kəm netəmim itəm nɨkɨn tagien məmə otos-ipən kəm
ilat.§
22 Məto-inu sənəmə Tata Uhgɨn itəm in otakɨl netəmim, məto in təmələhəu-pən rafɨn
nakɨlən e nelmɨ Nətɨn,* †
23 məmə netəmim ilat rafɨn okotɨsɨai-in Nətɨn, tahmen əm məmə inun koatɨsɨai-in mɨhɨn
Tata Uhgɨn. Etəmim itəm təsɨsɨai-inən Nətɨn, okol təsɨsɨai-inən Tata Uhgɨn u itəm təmahl-ipa
Nətɨn.‡
24 “Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm tatəto rəhak nəghatən, kən
mətahatətə e Uhgɨn itəm təmahl-ipa io iakuwa, in tɨnatos nəmegəhən itulɨn. In okol təsətulən
e nɨganəmtək məmə oekən-iarəp nalpɨnən rəhan. In tɨnagɨm rəkɨs e nɨmɨsən, kən mɨnuwa o
nəmegəhən.§
25 Nɨpahrienən agɨn u iatən kəm itəmat, məmə o nian kit itəm tatuwa, kən tɨnuwa rəkɨs,
netəm mɨn u kəmotɨmɨs, ilat okotəto nəwia Nətɨ Uhgɨn, kən netəm mɨn u ilat kotətəlɨg-in, ilat
okotos nəmegəhən.

---

† **5:9:** Sapat: Əplan e tiksonari. ‡ **5:10:** Jer 17:21 § **5:16:** E kopi oas mɨn neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, kəmətu-pən nəghatən tol nulan, “kən ilat kəmoategəs-in suatɨp o nohamnuən in.” * **5:17:** Jon 14:10 † **5:18:** Jon 10:30,33; 19:7 ‡ **5:19:** Jon 14:10 § **5:21:** Rom 4:17; Jon 11:25 * **5:22:** Kitat kotəplan ves 21-22 kən mɨtun məmə Iesu in otakɨl kitat rafɨn, kən in otos-ipən nəmegəhən kəm netəm mɨn un itəm nɨkɨn tagien məmə otos-ipən kəm ilat. Məto Jon 3:17 tatəgətun məmə Iesu təməsuwamən e nətueintən o nən-iarəpən nalpɨnən rəhatat, məto təmuwa o nos-ipənən nəmegəhən kəm itat. † **5:22:** Jon 5:26-27; 9:39; Wək 10:42 ‡ **5:23:** Luk 10:16; 1 Jon 2:23 § **5:24:** Jon 3:18

26 Tata Uhgin in Nəukəti Nəmegəhən, kən e nolən kitiəh əm, in təmol mə Nətin in min
Nəukəti Nəmegəhən,*
27 kən in təmələhəu-pən nəsanənən ne nepətən e nelmi Nətin məmə in otakil nolən min
rəha netəmim, məto-inu in Nəti Etəmim.
28 "Təsəwirən məmə narmitəmat otiwig pik o nat u, məto-inu nian əh-ikin tatuwa itəm
netəm kəmotimis okotəto nəwia Nətin,
29 kən ilat okotətul e rəhalat min suwit, ilat min u aupən kəmoatol nolən wir min
okotəkəike motətul min motos min nəmegəhən, məto itəm min aupən ilat kəmoatol nolən
rat min, ilat okotəkəike motətul min e nimisən kən motətul e niganəmti Tata Uhgin məmə
Nətin otən-iarəp rəhalat nalpinən.†
30 "Io ekəruru nolən nat kit e rəhak atip əm nəsanənən. Io iakatakil nolən min rəha
netəmim min, məto iatol ətuatip əm məmə rəhak Tata tatən mihin ne məmə oekol. Kən nian
iakakil nolən rəha netəmim, ekitun mə ekol tətuatip, məto-inun oesalkutən məmə ekol əm
e rəhak nəsanənən. Məto io, ekəike malkut məmə iakol tahmen e nətəligən rəha Uhgin itəm
təmahl-ipa io ekuwa."‡

Nətul-arəpən o naruəsanən Iesu

31 Okəmə io pisin əm iakəghat-in io, kən rəhak nəghatən okol təsətulən.§
32 Məto suah kit min əh-ikin in tatətul-arəp kən matol nəfigəmən ron io, kən io ekitun məmə
nəghatən min u rəhan itəm tatən lak in nipahrienən.*
33 "Aupən, itəmat nəmotahl-ipən rəhatəmat min netəmim məmə okotuwin motətəlig-in
nəghatən rəha Jon, kən in təmatətul-arəp o nipahrienən.†
34 Iatəghat nulan, məto esagileən e nəghatən rəha etəmim əm kit məmə titun nolən
nəfigəmən ron io. Kəpə. Təsolən nulan.‡ Iatəghat-in nəghatən rəha Jon nulan məto-inu
ekolkeike məmə Uhgin otosmegəh itəmat.
35 Jon u, tahmen e lait kit. Tatuəp məhag-əhag wir, kən nikitəmat təmagien ron o nian
təkuəkir əm.
36 "Məto rəhak wək min, ilat min koatol nəfigəmən ron io. Kən ilat kotəsanən motaprəkis-
in nəghatən min un Jon təmatən. Wək min un, rəhak Tata təmos-ipa kəm io mə oekol
namnun elat. Kən wək min u rəhak, ilat koatən-iarəp io, kən ilat moatol əp io məmə rəhak
Tata in təmahl-ipa io.§
37 Kən Tata Uhgin itəm təmahl-ipa io, inun itəm tinatətul-arəp ron io. In tatən-iarəp io pap,
məto itəmat nəsotətoən nəwian, kən itəmat nəsotəplanən niganəmtin.
38 Kən nəghatən rəhan təsatig wirən e nikitəmat, məto-inun itəmat nəsotahatətəən lak, io
u, itəm in təmahl-ipa io iakuwa.
39 "Itəmat noatafin pik nəghatən min e Naoa Rəha Uhgin, kən motahatətə e nəghatən min
əh məmə itəmat onəkotos nəmegəhən itəm namnun tikə. Məto otəplan-tu. Nəghatən min əh
e Naoa Rəha Uhgin, ilat koatəghat-in io, moatən-iarəp io.
40 Məto itəmat nakotapəs nuwamən ron io məmə nakotos nəmegəhən ron io.
41 Esolən nat agin-əh e nənwiwiən rəha netəmim. Kəpə.
42 Məto itəmat u inun, io ekitun wir itəmat, kən io ekitun wir məmə nolkeikeən rəha Uhgin
tikə e nikitəmat.
43 Io emuwa e nərgi Tata rəhak, məto itəmat nəsotosən io e nikitəmat, nikitəmat təsagienən
ron io; məto okəmə etəmim kit tatuwa e nərgin atip əm, kən nikitəmat tos, kən motagien ron.
44 Nian rafin itəmat nakotolkeike məmə nakotos nənwiwiən rəhatəmat min, məto
nəsotalkut agin-əhən məmə onəkotol nat kit itəm Uhgin u, in pisin əm in Uhgin, otənwiwi
itəmat ron. ?Onəkotahatətə ahro nulan lak e nolən əh?
45 "Təsəwirən məmə nikitəmat otəht məmə, io oekən-iarəp nolən rat min rəhatəmat e
niganəmti Tata Uhgin. Kəpə. Məto Moses ilə, nian rafin itəmat noatuag-pən ron,* in otən-
iarəp nolən rat min rəhatəmat.
46 Məto-inu okəmə itəmat nəmotahatətə pahrien e nəghatən min rəha Moses, kən itəmat
onəkotahatətə min e rəhak nəghatən min. Məto-inun, nəghatən min itəm in təməte rəkis, ilat
koatəghat-in io.
47 Məto itəmat nəsotahatətəən e nəghatən min itəm in təməte, tol nəhlan, suatip tikə agin
məmə onəkotahatətə lak.

---

* **5:26:** Jen 2:7; Job 10:12; 33:4; Sam 36:9; 42:8; 66:9; Jon 1:1-4 † **5:29:** Netəmim itəm kotahatətə e Iesu, koatos nəmegəhən lilin. Netəmim itəm kəsotahatətəən lan, ilat okotos nalpinən lilin (Jon 3:36, 5:24, Mak 16:16, Efes 2:8-10). Natimnat min itəm netəmim koatol, okotol əp okəm-naka ilat kotahatətə pahrien e Iesu o kəpə (Mat 7:17-20; Kal 5:6, Jem 2:17,26). Uhgin tatos-ipən nahatətəən kəm netəmim əpnapin əm, kən matig masitu min elat məmə okoatol natimnat wir min. ‡ **5:30:** Jon 8:16 § **5:31:** Dut 17:6; 19:15 * **5:32:** Jon 8:17-18 † **5:33:** Jon 1:19-28 ‡ **5:34:** 1 Jon 5:9 § **5:36:** Jon 10:25; 14:11 * **5:45:** Jon 9:28; Rom 2:17

6

Iesu təmagwən netəmim tepət
(Mat 14:13-21; Mak 6:30-44;
Luk 9:10-17)

1 Uarisig e natimnat min u, Iesu təmuwin əpəh entənipən e nəhau asol nərgin un, Lek Kalili.
Kən nərgin kit min un, Lek Taepirias.
2 Kən nimanin netəmim kəmoatuarisig-in, məto-inun koatəplan nəmtətin min rəhan, itəm
tatol netəmim koatimis koatəto təwir.
3 Kən Iesu təmuwin əpəh ilis e nitot kit, kən matəpələh ikin əh ilat rəhan min netəmim.
4 E nian əh, lafet kit rəha netəm Isrel u, kətaun-in məmə lafet rəha Nuhagego-inən tinatuwa
iuəhkir.
5 Kən nian Iesu tasipən əpəh isəu, kən məplan nimanin netəmim tepət ilat koatuwa, kən
in tətapəh o Filip məmə, "?Okotəhrol motos piret tepət tahmen-in netəm min u məmə ilat
okotun?"
6 In təmən asgəwin əm məmə otəplan nahatətəən rəha Filip, məto in tinitun rəkis nat naka
itəm in otəpanol.
7 Kən Filip tən-ipən kəm in məmə, "!Ei! Okəmə okos-nəmtin piret məni lan tahmen e tu-
hanrit tenarius pap,* məto okol təsahmenən. Netəm min u rafin ilat okotun əm noan məsin
noan məsin."
8 Kən etəmim kit rəha Iesu, pian u Saimon Pita, nərgin u Antru, in təmən-ipən kəm Iesu
məmə,
9 "Suakəku kit əh-ikin əh, in tatos piret faif kəmol e pale, ne nəm kəiu. Məto okol təsahmen-
in agin-əhən netəm min əh."†
10 Kən Iesu təmə, "Otən-ipən-tu kəm netəmim kotəpələh." Kən ikin əh, manuwihl tepət, kən
ilat kəmotəpələh. Kən nampa rəha nəman əm, in nat kit tahmen e faif-taosan.‡
11 Kən Iesu təmos piret, mən tagkiu kəm Uhgin ron, kən mos-ipən piret un kəm ilat rafin
u koatəpələh, kən matig mol min nat kitiəh əm e nəm. Kən ilat kəmotun tahmen-in nərpilat.
12 Kən nian kinotagwən rəkis, nərpilat tasis, kən Iesu təmən-ipən kəm rəhan min netəmim
məmə, "Otuwin motuwər nimismisi piret min əh koatis. Təsəwirən məmə okotərəkin."
13 Kən ilat kəmotuwin motuwər nimismisi piret kən motaii-pən e kətim asol min ilat tuelef
kotərioah wir. Piret u, in nimismisi piret ilat faif kəmol e pale itəm netəmim kəmotun kapəs.
14 Kən nian netəmim kəmotəplan nəmtətin əh itəm Iesu təmol, kən ilat kəmotən məmə,
"Nipahrienən. ! Ien pahrien u§ rəha Uhgin itəm aupən kəmatən məmə in otuwa e
nətueintən!"*
15 Kən Iesu təmitun məmə netəm min u kotəmə okotuwa motos in motuwin motəkəike
kəm in məmə in otuwa mol kig rəhalat. Kən in təmagim min, mapəs ilat muwin əpəh e nitot,
mətan in pisin əm.†

Iesu təmaliwək e
nətuei nəhau
(Mat 14:22-27; Mak 6:45-52)

16 Nian mitgar təmeiuaiu, netəmim rəha Iesu min kəmoteiuaiu motuwin e lek əh. 17 Kən
tinapinəp, məto Iesu tikə, təsuwamən əh. Kən əmun, ilat kəmotuwin motər e pot kit, kən
minotasuə lan motaulego min e lek un, məmə ilat okotuwin Kapaneam.
18 Kən nimətag asol kit təmətul minol nəhau tinərat-nərat.
19 Kən nian ilat kəmotasuə motuwin, tahmen e faif o sikis kilomita, kən ilat kotəplan Iesu
taliwək e nətuei nəhau‡ matuwa iuəhkir o rəhalat pot. Kən ilat kəmotəgin pik,§
20 məto in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Əsotəgin pikən, io u inu.*"
21 !Kən nikilat təmagien o niləsən in e pot, moatol əmun, roiu agin, məto pot tinuwin e
nəwtain nəhau entənipən-pən ikin-un kəmotən məmə okotuwin ikin!

Netəmim kəmoategəs-in Iesu

---

* **6:7:** Roiu, tu-hanrit tenarius tahmen e tu-hanrit-taosan vatu. † **6:9:** 2 King 4:42-44 ‡ **6:10:** Nipitan ne nisualkələh ilat min e nimanin, məto kəmafin əm nəman. Nolən rəhalat tol nəhlan. !Okəmə naka, netəmim ilat rafin tuente-taosan! § **6:14:** Netəm Isrel ilat kəmotəsahgin ien kit məmə in otuwa tahmen e Moses (Jon 1:21). E nian rəha Moses, Uhgin təmos-ipən piret təmisi-pər e neai, nərgin u mana. Kən ilat kəmoatəplan əm Iesu təmol nat pispis, magwən ilat e piret. Rəhalat nətəligən təmətul-pən o nagwənən (ves 26) ne nəmki-rəkisən ilat e netəm Rom (ves 15). * **6:14:** Dut 18:15-19 † **6:15:** Mat 4:8-10; Jon 18:36-37 ‡ **6:19:** Job 9:8 § **6:19:** Mat 14:26; Mak 6:49; Luk 24:37 * **6:20:** "Io u inu" - Əplan-tu futnot e Jon 4:26.

22 Kəmən lawigin, netəmim min itəm kotatig əh entənipən-pa ikin e lek asol u, ilat
kəmotəplan məmə aupən, pot kitiəh əm tatətul ukin-u. Kən ilat kotitun məmə Iesu təsuwinən
e pot u ilat rəhan min netəmim, məto-inun nian kəmotiet, ilat pisin əm moatuwin.
23 Kən pot min neen, kəmotisi-pən e taon u Taepirias, ilat kəmotuwa. Ilat kəmotuwar
iuəhkir əm o ikin-u itəm Ierəmərə təmətul ikin məfak matən tagkiu o piret, kən netəmim
kəmotun.
24 Kən tol nəhlan, nian ilat kəmotəplan məmə Iesu tinikə u ikin-u, kən rəhan min netəmim
kotikə, ilat min kəmotasuə min e pot kit, motuwin e Kapaneam, moategəs-in.

Iesu in piret rəha nəmegəhən

25 Nian netəm min u kəmotəplan Iesu əpəh entənipən-pən əpəh e lek u, kotətapəh ron
məmə, "?Iəgətun, ik nəmuwa ikin-u nəghan?"
26 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nipahrienən agin iatən kəm itəmat məmə, itəmat
noategəs-in io, sənəmə nəmotəplan nəmtətin min u itəm emol, məto itəmat nəmotun əm
piret, nərpitəmat tasis.
27 Məto təsəwirən məmə itəmat nahgitəmat otikə o nosən piret itəm otəpanəmnəmit mikə.†
Itəmat, nahgitəmat otəkəike mikə o nosən piret itəm tətatig lilin u, rəha nəmegəhən itəm
namnun tikə.‡ Piret u, inu, Nəti Etəmim otəpanos-ipinə kəm itəmat; məto-inu Tata Uhgin,
in təməgətun məmə nikin tagien o Nətin."§
28 Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, "?Nolən naka min un itəm Uhgin tolkeike məmə itimat
oekotol?"
29 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat nəkotəkəike motahatətə lak, məmə Uhgin
təmahl-ipa io.* Nat u inu Uhgin in tolkeike."
30 Kən ilat kəmotətapəh min ron məmə, "?Məto ik onəkol nəmtətin naka, məmə itimat
ekotəplan kən ekotahatətə lam? ?Ik onəkol nat naka?
31 Nian rəhatat pipi min u aupən, ilat kəmotan ikin taruən-aruən ikin, ilat kəmotun
'mana.'† Nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, 'In tatos-ipən piret itəm tatisi-pən
e Nego e Neai məmə ilat okotun.' "‡
32 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə,
sənəmə Moses təmos-ipən piret u itəm tatisi-pən e Nego e Neai məmə nakotun. Rəhak Tata ilə
in tatos-ipinə. Kən inun tatos-ipən piret pahrien itəm tatisi-pən e Nego e Neai, məmə itəmat
onəkotun.
33 Məto-inu piret rəha Uhgin, inu in itəm tatisi-pən e Nego e Neai, mateiuaiu-pa e
nətueintən.§ Kən piret u tatos-ipən nəmegəhən kəm netəmim e nətueintən."*
34 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, "Etəm-iasol, awi os-ipa-tu piret u kəm itimat nian
rafin."†
35 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Io u, io‡ Piret itəm tatos-ipən nəmegəhən. Etəmim
otuwa ron io, in nəumis otəsus minən. Kən etəmim itəm otahatətə lak, in otəsoaoa minən.§
36 Məto io emən-ipinə rəkis kəm itəmat, məmə nat əpnapin nəkotəplan io, məto itəmat
nəsotahatətəən əh lak.
37 Netəmim itəm rəhak Tata tatos-ipa ilat kəm io, ilat okotuwa ron io. Kən etəmim itəm
otuwa ron io, okol iakəsahl-iarəp-ən.*
38 Məto-inu io eməsisi-pənən e Nego e Neai meiuaiu-pa e nətueintən məmə iakol natimnat
min u io əm ekolkeike. Məto emuwa məmə ekol natimnat min u itəm rəhak Tata təmahl-ipa
io ekuwa ron.
39 Kən in tolkeike məmə io esəmkarəpən-inən netəm min un itəm in təməmki-pa ilat kəm
io. In tolkeike məmə e namnun nian, io oekol netəm min u ilat okotəmegəh min e nimisən.†
40 Məto-inu rəhak Tata in tolkeike məmə netəmim rafin itəm kotuag-pən o Netin, kən
motahatətə lan, ilat okotos nəmegəhən itulin. Kən e namnun nian, io oekol netəm min u
ilat okotəmegəh min e nimisən."
41 O nat u, netəmim nikilat tinətuoun mətagət, məto-inu in tatən məmə, "Io u, Piret itəm
tatisi-pən e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nətueintən."
42 Ilat koatən məmə, "?Təhrol? Suah u in Iesu, nəti Josep, kitat kotitun əm rəhan tata ne
mama. ?Təhrol in tatən nulan məmə, 'Io emisi-pən e Nego e Neai, matuwa e nətueintən'?"
43 Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nikitəmat təsagət-agətən nulan.

---

† **6:27:** Aes 55:2 ‡ **6:27:** Jon 6:35, 48 § **6:27:** Aes 55:2 * **6:29:** Jon 6:35; 1 Tes 1:3; 1 Jon 3:23 † **6:31:** Nam 11:7-9 ‡ **6:31:** Eks 16:4,15; Neham 9:15; Sam 78:24; Sam 105:40 § **6:33:** Jon 3:13,31 * **6:33:** Dut 8:3; Mat 4:4; Luk 4:4 † **6:34:** Mat 6:11; Jon 4:15 ‡ **6:35:** Jon 8:12; 10:7,11; 11:25; 14:6; 15:1 § **6:35:** Jon 4:14; 7:37-39 * **6:37:** Jon 17:2 † **6:39:** Jon 17:2,12; 18:9

44 Okəmə Tata Uhgin itəm təmahl-ipa io ekuwa, in təsiuw-pamən etəmim kit tuwa ron io, kən okol etəmim un təsuwa atipən ron io məmə io oekol in otəmegəh min e nimisən e namnun nian.‡
45 Nəghatən itəm ien kit təmətə aupən e Naoa rəha Uhgin, tatən nulan məmə, 'Uhgin in otəgətun netəmim rafin.' Etəmim itəm tatətəlig-in nəgətunən rəha Tata Uhgin, in tatuwa ron io.§
46 Etəmim kitiəh ne tikə, itəm təməplan Tata Uhgin. In pisin əm un itəm təmisi-pən lan, təməplan in.*
47 Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, etəmim itəm tətahatətə lak, in tinos nəmegəhən lilin.
48 Io un, Piret rəha nəmegəhən.†
49 Nat əpnapin tipitəmat min aupən, ilat kəmotun piret u 'mana' əpəh ikin taruən-aruən ikin, məto ilat kinotimis rəkis.
50 Məto Piret itəm tatisi-pən e Nego e Neai meiuaiu-pa u-roiu, in tol pisin. Piret u, təmeiuaiu-pa məmə etəmim itəm tatun, okol təsimisən.
51 Io u, io Piret itəm tatəmegəh, təmisi-pən e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nətueintən. Etəmim itəm otun Piret u, in otəmegəh matuwin, matuwin, namnun tikə; kən Piret u, itəm io oekos-ipən o nəmegəhən rəha netəmim e nətueintən, inun, noanuwəhgək."
52 Nəghatən u təmol netəmim kinotətul minoatərgəhəu kəm ilat min, motəmə, "?Təhrol? ?Suah u titun nos-ipamən noanuwəhgin kitat kotun?"
53 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat məmə, okəmə itəmat nəsotunən noanuwəhgi Nəti Etəmim, kən məsotənimən nitan, okol nakəsotosən nəmegəhən.‡
54 Etəmim itəm tatun əm noanuwəhgək matənim nitak, in otos nəmegəhən lilin,§ kən e namnun nian, io oekol in otəmegəh min e nimisən.*
55 Emən nəhlan, məto-inu noanuwehgək in piret pahrien nigi netəmim. Kənu nitak, in nənimən pahrien nimi netəmim.
56 Etəmim itəm tatun noanuwəhgək, kən matənim nitak, in otatig lak. Kən iakətatig lan.† ‡
57 "Rəhak Tata itəm təmahl-ipa io ekuwa, in nəukəti nəmegəhən. Kən io iatos nəmegəhən ron. Kən e nolən kitiəh əm, etəmim itəm tatun io, inu tatos nəmegəhən ron io.
58 Io u piret pahrien, itəm təmisi-pən e Nego e Neai, meiuaiu-pa e nətueintən. In təsahmenən e piret u, itəm tipitəmat min aupən kəmoatun. Nat əpnapin məmə ilat kəmoatun piret əh, məto ilat kinotimis rəkis. Məto etəmim itəm tatun piret u, in otos nəmegəhən lilin, itəm namnun tikə."§
59 Iesu təmən-iarəp nəghatən min u, nian təmatəgətun netəmim əpəh e nimə rəha nuəfiminən* e Kapaneam.

Netəmim min rəha Iesu kəmotapəs nahatətəən lan

60 Netəmim tepət rəha Iesu kəmotəto nəghatən u rəha Iesu, kən ilat kotəmə, "!Nəman! !Nəghatən u tiəkis pik! ?Pah u titun nosən nəghatən tol nəhlan?"
61 Kən Iesu təmitun atip məmə netəmim min rəhan, kinotasiwin-asiwin-in nəghatən əh rəhan. Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "?Təhrol əh? ?Nətəligən rəhatəmat təmeiuaiu o nat u?
62 ?Məto okəmə naka nəkotəplan Nəti Etəmim tər matuwin min ikin əh, in təmisi-pən ikin aupən, təhrol u-roiu?†
63 Narmin Rəha Uhgin əm titun nos-ipənən nəmegəhən kəm etəmim.‡ Nəsanənən rəha etəmim təruru nolən nat u. Nəghatən min u ematən kəm itəmat, ilat nəghatən min rəha Narmin Rəha Uhgin itəm tatos-ipən nəmegəhən kəm netəmim.

---

‡ **6:44:** Hos 11:4; Jon 6:65; 12:32 § **6:45:** Aes 54:13; Jer 31:34 * **6:46:** Jon 1:18; 5:37; 7:29 † **6:48:** Piret əpnapin əm tasitu e nipətitat məmə kitat okotəmegəh kən motatig, məto Iesu, in Piret rəha nəmegəhən, kən in nəukəti nəmegəhən lilin, itəm tatətuoun u-roiu. ‡ **6:53:** Iesu tatuəh nimaa nəghatən əh məmə katun noanuwəhgin, katənim nitan, nipətin un, məmə netəmim okotəkəike motahatətə e rəhan nimisən kən motos nəmegəhən lilin. (Jon 6:27,29,35,47-48,60). Nat naka in təmən tol kitat nikitat tuəh nipəti Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu; Mat 26:26,28. § **6:54:** Ves 54 in suatip kit min rəha nənən ves 40. Nipətilau kuahmen ahmen elau min. In tətuatip əm məmə nunən noanuwəhgi Iesu ne nənimən nitan in nuəhən nimaa nəghatən o nahatətəən rəhatat. * **6:54:** Sam 63:5 † **6:56:** Nian kitat koatən məmə koatatig e Iesu, o koatəper-ipən e Iesu, nipətin u məmə kitat koatatig e Iesu məsotietən, moatisi-pən lan, moatətul-pən ron, koatos rafin nəsanənən rəhatat ron, koatagile lan, koatilpin kitat min. ‡ **6:56:** Jon 15:4-7; 1 Jon 3:24; 4:15 § **6:58:** Jon 6:41,51 * **6:59:** nimə rəha nuəfiminən: Əplan e tiksonari. † **6:62:** Jon 3:31; 17:5 ‡ **6:63:** Jon 6:68; 2 Korin 3:6

64 Məto itəmat neen u ikin-u, itəmat nəsotahatətəən əh lak." (Iesu təmən nulan məto-
inu in tinitun rəkis e nətuounən məmə netəm pah min u kəsotahatətəən lan, kən pah un in
otegəhan-in-pən in e nelmi tikimir min rəhan.)§
65 Kən in təmən məmə, "O nat u inu, io enəmən rəkis kəm itəmat, məmə okol etəmim kit
təsuwamən ron io okəmə Tata Uhgin təsolən suatip ron."*
66 Uarisig e nəghatən əh, netəmim rəhan tepət kəmotagim, minotapəs nətəu-pənən.

Pita təmən-iarəp məmə in tətahatətə e Iesu

67 Kən Iesu təmətapah o rəhan netəmim tuelef məmə, "? Təhrol etəmat? ? Itəmat min
nakotən məmə nakotagim kapəs io?"
68 Kən Saimon Pita təmən-ipən kəm in məmə, "?Iərəmərə, itimat oekotuwin o pah? Ik əm
un, rəham əm nəghatən in tatos-ipən nəmegəhən itəm namnun tikə.†
69 Kən itimat enotahatətə rəkis lam, kən itimat enotitun rəkis məmə ik Etəm Asim rəha
Uhgin."‡
70 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat u, netəm tuelef rəhak. Io u, emitəpun
itəmat, məto itəmat kitiəh u ikin, in iərmis."§
71 In tatən Jutas, nəti Saimon Iskariot, məto-inu in min in etəm tuelef kit rəha Iesu, məto
uarisig ikin, in otəpanegəhan-in-pən in e nelmi rəhan tikimir min.*

7

Iesu təməghat ilat pian min

1 Uarisig e natimnat min u, Iesu təsolkeikeən məmə otuwin latuənu min e Jutia məmə otol
rəhan wək əh-ikin əh, məto-inun, netəm-iasol rəha netəm Jutia kəmoatəte noa anion kit ron.
Kən titəlig muwin latuənu min e nitən Kalili.
2 Məto nian tinuəkir e nian rəha nolən lafet kit rəha netəm Isrel, nərgin un, lafet rəha Nolən
Makeen.*
3 Kən pia Iesu min kəmotən-ipən kəm in məmə, "Təwir məmə nakiet muwin əpəh Jutia, mə
pəs netəmim min rəham əh-ikin əh, ilat kotəplan nat pispis min rəham itəm natol.
4 Məto-inu etəmim itəm tolkeike məmə netəmim okotitun in, okol təsəhluaig-inən rəhan wək
min. Okəmə natol natimnat min u, uwin mol əp ik, kən təwir agin məmə onəkol pəs netəmim
min e nətueintən kotəplan."
5 Pian agin-əh min pap, ilat min kəsotahatətəən lan, kən mol koatən nəhlan.†
6 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nian ətuatip rəhak təsuwamən əh,‡ məto itəmat,
nian min rafin əm tətuatip otəmat.
7 Netəmim rəha nətueintən u, ilat okol kəsotetəhauən itəmat, məto io, ilat kotetəhau io,§
məto-inun io iatən-iarəp məmə rəhalat nolən təsətuatipən.*
8 Itəmat onəkotuwin e lafet, məto io okol esuwin paupənən e lafet əh məto-inun, nian
ətuatip rəhak təsuwamən əh."†
9 In təmatən nəghatən u, kən mətatig əpəh Kalili.

Iesu təmuwin min e lafet rəha Nolən Makeen

10 Kən pia Iesu min kəmotaupən motuwin e lafet əh, uarisig un, Iesu təmuwin min. Məto
nian təmuwin, in təmətan anion əm o netəmim məmə okəsotehmən.
11 Kən e lafet əh, netəm-iasol rəha netəm Jerusalem, koategəs-in in moatətapəh-in əpnapin
əm o netəmim məmə, "?Suah əpəh in hiə?"
12 Kən ikin əh, nimanin netəmim kəmotasiwin-asiwin in. Ilat neen kotəmə, "In etəm wir
kit," məto neen kotəmə, "Kəpə, in tateiuə-in əm netəmim əpəh."
13 Məto ilat koatagin rəhalat netəm-iasol min,‡ kən kit təməsən-iarəpən Iesu əpəh e niki
netəmim məmə netəmim okotəto.
14 Lafet əh, kəmol o wik apiəpiə kit, kən ilugin e lafet u, Iesu in təmuwin əpəh e Nimə Rəha
Uhgin, matəgətun netəmim.
15 Kən netəm-iasol rəha netəm Isrel, narmilat təmiwig pik, kən kotəmə, "?Suah u təmahrol
mitun natimnat min u e Naoa Rəha Uhgin? Rəhatat kit etəm-iasol təsəgətunən lan, ne."
16 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "Nəghatən min u itəm iatəgətun netəmim lan,
sənəmə rəhak əm. Ilat kotisi-pən e Tata Uhgin itəm təmahl-ipa io ekuwa.

---

§ **6:64:** Jon 2:25 * **6:65:** Jon 3:27; 6:44; 14:6 † **6:68:** Jon 6:63 ‡ **6:69:** Mak 1:24; 8:27-30; Luk 4:34 § **6:70:** Jon 13:2,27 * **6:71:** Jon 17:12 * **7:2:** lafet rəha Nolən Makeen: Əplan e tiksonari. † **7:5:** Sam 69:8; Mak 3:21 ‡ **7:6:** Mat 26:18; Jon 2:4; 7:30 § **7:7:** Jon 15:18-21 * **7:7:** Jon 3:19-20 † **7:8:** Jon 7:6 ‡ **7:13:** Jon 9:22; 12:42-43; 19:38; 20:19

17 “Kən okəmə suah kit rəhan nətəligən təskasik məmə otol natimnat min itəm Uhgin
tolkeike, kən in otitun məmə nəghatən min u rəhak, ilat koatisi-pən o Uhgin, sənəmə rəhak
atip əm.
18 Etəmim itəm tatəghat-in atip əm rəhan nepətən, in tətalkut atip əm ron, məmə otiuw
rəkis netəmim, kən kotos-ipər nərgin ron.§ Məto etəmim itəm tolkeike məmə netəmim
okotiləs-ipər nərgi etəm təmahl-ipən in tuwa, in etəmim rəha nənən nipahrienən, in sənəmə
etəm tateiuə.
19 Moses təmos-ipinə Lou kəm itəmat, məto itəmat kitiəh ne təsol-wirən Lou əh ne. ?Itəmat
nakotəmə onəkotohamnu io o naka?”*
20 Kən nimanin netəmim kotəmə, “!Nəman! !Narmin rat kit un tətatig lam! ?Pah təmə otoh
ik ne?”
21 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io emol wək kitiəh əm,† kən itəmat rafin,
narmitəmat tatiwig ron.
22 Məto itəmat min nəkotol wək e Sapat, noatəhg-ipən nisualkələh e nian əh, moatətəu-
pən Lou rəha Moses.‡ (Nipahrienən, sənəmə Moses ətuatip in təmətuoun nolən əh, məto
tipitəmat min ilat kəmotətuoun.)§
23 Məto nian rafin, itəmat noatəhg-ipən nisualkələh e nian rəha Sapat moatol məmə
onasotətgəhlən Lou rəha Moses.* ?Kən təhrol nemə̇ha tatol itəmat məto-inu io emol-wir
agin nipəti etəmim e nian rəha Sapat?†
24 Otapəs nakilən nolən rəhak u itəm nəmotəplan əm e niganəmtitəmat, məto itəmat
onəkotəkəike motakil rəhak nolən e nətəligən itəm tətuatip.”‡

Netəmim kəmoatəghat-in Kristo

25 Kən e nian əh, netəm Jerusalem neen kotəmə, “?Təhrol əh? ?Suah u inu, netəm-iasol
kotəmə okotohamnu?§
26 Məto otəplan-tu. In tinatəgətun-arəp əm netəmim əpəh e niganəmti netəmim məto suah
kit təsəhaiən in ron. ?Təhrol okəm-naka netəm-iasol min kinotitun rəkis məmə in Kristo itəm
Uhgin təmən məmə otahl-ipa?
27 Məto kitat kotitun ikin suah u təmisi-pən ikin. Məto nian Kristo in otuwa, okol suah kit
təsitunən ikin in tatisi-pən ikin.”*
28 Kən e nian əh, Iesu in tatəgətun netəmim e Nimə Rəha Uhgin. Kən in təmagət əfəmə̇h
matən-iarəp məmə, “Nikitəmat təht məmə nəkotitun io, kən motitun min ikin emisi-pən ikin,
məto itəmat nəkotəruru. Io, eməsuwamən e nətəligən əm rəhak. Uhgin təmahl-ipa io ekuwa.
Kən Uhgin, in nipahrienən. Itəmat nəkotəruru in,
29 məto io ekitun,† məto-inu io emisi-pən lan. Kən in təmahl-ipa io ekuwa.”
30 O nat u, ilat kəmotolkeike məmə mopael min okotaskəlim Iesu, məto kit təməsea-pənən
mek, məto-inun təsolən əh nian rəhan.‡
31 Məto e nimanin netəmim ikin əh, ilat tepət kəmotahatətə lan, kən motəmə, “Okəmə
Kristo tuwa, kən in okol təsolən nəmtətin tepət taprəkis-in itəm suah u Iesu tatol.”§

Mopael min rəha Nimə Rəha Uhgin kəmotuwa məmə okotaskəlim Iesu

32 Kən nian Farisi min kəmotəto nimanin netəmim kotasiwin-asiwin e Iesu nulan, ilat ne
pris asol min kəmotahl-ipən mopael min itəm kotətul o Nimə Rəha Uhgin məmə okotaskəlim
Iesu.*
33 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io ekətatig nian təkuəkir əm kitat min itəmat, kən
uarisig, ekitəlig-pən min o etəm təmahl-ipa io.

---

§ **7:18:** Jon 5:41; 8:50,54 * **7:19:** Netəm-iasol min rəha netəm Isrel, kəmoategəs-in suatip o nohamnuən Iesu e Jon 5:18 ne 7:25. E Lou rəha Moses, Uhgin tatən-iəhau nohamnuən itəm (Eks 20:13). † **7:21:** Jon 7:23; Jon 5:2-9 ‡ **7:22:** Lev 12:3 § **7:22:** Jen 17:9-14; 21:4 * **7:23:** Netəm Isrel, nətəligən rəhalat tol nəhlan. Okəmə lou kəiu, kən kioal pisin elau min, okəmə natol kit matətgəhl kit, kən onakəkəike mitun məmə lou naka un in iahgin. Nat əpnapin məmə kəsegəhan-inən nolən wək e nian rəha Sapat, məto netəm Isrel ilat kinotən rəkis məmə nəhg-ipənən itəm, in iahgin e lou rəha Sapat. Tol nəhlan, okəmə okəhg-ipən suakəku kit e nian rəha Sapat, kən okəkəike kəhg-ipən e nian əh, kən sənəmə nolən rat. Iesu tatən məmə onasəkitunən itəm, in min un in nətəu-pənən lou kit itəm in iahgin min e lou rəha Sapat. † **7:23:** Jon 5:2-9; Mak 3:5; Luk 13:12-14; Luk 14:4-6 ‡ **7:24:** Aes 11:1-3; Jon 8:15 § **7:25:** Jon 7:1 * **7:27:** Netəmim kotitun məmə Iesu tinepət əpəh e Nasaret, kən in rəhan u mama ne tata u Josep ne Meri (Mat 2:23; Jon 1:45; 6:42; 18:5). Netəm Isrel neen ilat kotitun məmə Kristo in otisi-pən əpəh taon Petlehem (Maeka 5:2; Mat 2:4-6), məto neen, nikilat təht məmə in otuwa əm, netəmim ilat okotəruru ikin in təmisi-pən ikin. † **7:29:** Mat 11:27 ‡ **7:30:** Mat 26:18 § **7:31:** Jon 2:23; 4:48 * **7:32:** Jon 7:45-48

34 E nian u, itəmat onəpanotegəs-in io, məto okol nəsotehmən io; məto-inu ikin əh, itəm
oekuwin ikin, okol itəmat nəsotuwamən ikin.”
35 Kən netəm-iasol min rəha netəm Isrel kinotətapəh-ətapəh olat min məmə, “?In otuwin
hiə əh məmə kitat okəsotəplanən in? ?Otuwin o noanol min neen rəha netəm Isrel itəm
kotatig e nəptən pisin pisin min ilat netəm Kris, məmə otəgətun netəm Kris?
36 In tatən məmə e nian əh, kitat okotegəs-in in, məto kəsotehmən in, məto-inun ikin əh in
tatuwin ikin, okol kitat kəsotuwinən ikin. ?Nəghatən u, nipətin tatən naka?”

Nəhau itəm tatos-ipa nəmegəhən pahrien

37 Namnun nian rəha lafet əh, in iahgin taprəkis-in nian min neen rəha lafet. Kən e nian
əh, Iesu təmətul əpəh e niganəmti netəmim magət əfəməh məmə, “!Etəmim itəm tatoaoa, pəs
in otuwa ron io, mənim!† ‡
38 Etəmim itəm tətahatətə lak, in tahmen e nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin u tatən nulan
məmə, ‘Nəhau itəm tatos-ipən nəmegəhən pahrien, in otisi-pən e nikin, tahmen e nəmti
nəhau itəm titapuəl-apuəl matər mətaiu e nikin.’ ”§
39 Iesu təmən nəghatən u, matəghat-in Narmin Rəha Uhgin u uarisig in otəpanos-ipən kəm
netəm min u itəm kotahatətə lan.* Məto e nian əh, Narmin Rəha Uhgin, təsuwamən əh e
netəmim, məto-inu kəsiləs-ipərən əh Iesu.† ‡

Netəmim kəmotoor ilat min o Iesu

40 Nian netəmim əh-ikin kəmotəto nəghatən u, kən neen kotəmə, “Suah u, in ien rəha Uhgin
u, aupən kəmatəghat-in.”
41 Məto neen min ilat kotəmə, “Suah u, in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.”
Məto in pisin min neen kotən məmə, “?Nikitəmat təht məmə Kristo itəm Uhgin təmən məmə
otahl-ipa titun nisi-pənən e netəm Kalili?§
42 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa otəkəike masipən
e noanol rəha Tefit, e taon u Petlehem, imə Tefit aupən.”*
43 Tol nəhlan, kən nimanin netəmim min u, kəmotoor ilat min o Iesu.
44 Kən neen kotəmə okotaskəlim in, məto etəmim kit təməsea-pənən mek.

Netəm-iasol min rəha netəm Isrel kəməsotahatətəən e Iesu

45 Kən mopael min kəmotitəlig motuwin o pris asol min ne Farisi min, kən netəm-iasol min
əh kəmotətapəh olat məmə, “?Təhrol nəsotiləsən Iesu motuwa?”
46 Kən mopael min un kotən-ipən kəm ilat məmə, “! Eməsotiləsən məto-inun suah kit
təsəghatən tahmen e suah əh!”
47 Kən Farisi min kəmotən-ipən kəm ilat məmə, “?Tahro? ?In tineiuə-in min itəmat?
48 ?Nəmotəplan rəkis rəhatat kit etəm-iasol o Farisi kit təmatahatətə lan?
49 Məto netəm əpnapin min, ilat kotəruru agin Lou rəha Moses, tol nəhlan, Uhgin otərəkin
ilat.”
50 Kən Nikotimas u in Farisi kit, in əh-ikin ilat min. Suah u inu aupən təmuwin matəghat
kəm Iesu.† Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə,
51 “?Təhrol? ?Tətuatip e Lou rəhatat məmə kitat okotən-iarəp nalpinən rəha etəmim itəm
kitat kəsotaupənən motitun wir, kənu, məsotehm ətuatipən nat naka itəm in tatol?”
52 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol? ?Ik min un ik etəm Kalili? Uwin-tu mafin
min Naoa Rəha Uhgin. Ik onəkəplan məmə ien kit okol təsisi-pənən Kalili.”

[E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətе e nəghatən Kris aupən, nəghatən u Jon 7:53–8:11 tikə.]

53 Kən netəmim kinotitəlig-pən min motuwin latuənu min.

8

1 Məto Iesu təmuwin əpəh e nitot u, nərgin un, Nitot Rəha Nig U Olif.

Pətan itəm təmapil ilau iərman pisin u sənəmə rəhan iərman

---

† **7:37:** “Noaoaən” in nimaa nəghatən itəm tatəpsen-pən məmə kitat kotəkəike motos Uhgin tahmen e etəmim itəm tatoaoa təike mənim nəhau. “!Otuwa ron io, mənim!” in nimaa nəghatən itəm tatən məmə, “Ahatətə lak.” ‡ **7:37:** Aes 55:1; Jon 4:13-14; 6:35; Nol Əpən 22:17 § **7:38:** Jer 2:13; Aes 44:3; 55:1; 58:11; Sek 14:8-9; Jon 4:10-14; 6:35; Nol Əpən 7:17 * **7:39:** Jon 1:33; Wək 2:17,33 † **7:39:** E naoa rəha Jon, nipətin rəha niləs-ipərən rəha Iesu, in nat kəiu. Kit u məmə, kəmiləs-ipər Iesu e nig kəluau. Kən nat kit min, katiləs-ipər Iesu məto-inu təmimis, məmegəh min e nimisən, muwin matig ilau Tata Uhgin əpəh e nego e neai. Kən ikin əh təmos nepətən əhag-əhag ətuatip rəhan. ‡ **7:39:** Jon 12:23; 13:31,32 § **7:41:** Jon 1:46 * **7:42:** 2 Saml 7:16; Sam 89:3-4; Maeka 5:2; Jer 23:5; Mat 2:1,22-23; Luk 2:4-7 † **7:50:** Jon 3:1

2 Kəmən lawɨgin, laulaugɨn agɨn-əh, kən Iesu təmɨtəlɨg-pən mɨn e Nimə Rəha Uhgɨn.
Kən netəmim tepət kəmotuwa, motuəfɨmɨn ilat mɨn ron, kən Iesu təməpələh mɨnətuoun
matəgətun ilat.
3 Kən nəgətun mɨn rəha Lou ne Farisi mɨn kəmotɨləs pətan kit motuwa ron. Kən motol in
tətul aupən e nɨganəmtɨlat. Pətan un, netəmim kəmotəplan məmə in tətapɨl ilau iərman kit
sənəmə rəhan ətuatɨp iərman.
4 Kən ilat kəmotən-ipən kəm Iesu məmə, "Iəgətun, pətan u netəmim kəmotəhtɨmɨs in məmə
in tətapɨl ilau iərman kit u, məto sənəmə rəhan iərman ətuatɨp.
5 E Lou rəhatat, Moses təmələhəu nəghatən kit tatən məmə, pətan tol nulan, kitat kotəkəike
motaht e kəpiel apɨn motahtɨmnu.* ?Məto ik, rəham nətəlɨgən təhrol?"
6 Ilat kəmotətapəh nəhlan, məmə okotol noa eko-eko, pəs ilat motəplan-pən nolən rat neen
lan, kən ilat kotɨtun nakilən nolən rəhan ron. Məto Iesu təpnapɨn əm, moeg-oeg matəte nat
e nɨsɨp e noanelmɨn.
7 Ilat kəmoatətapəh-in nəghatən u kəm in, moatuwɨn moatuwɨn, kən in tətul, kən mən-ipən
kəm ilat məmə, "Okəmə itəmat kit u ikɨn-u, in təsolən nolən rat nian kit ne, pəs in otaupən
maht pətan u."†
8 Kən in təmoeg-oeg mɨn, matəte nat e nɨsɨp e noanelmɨn.
9 Kən nian ilat kəmotəto nəghatən rəhan, kɨnotan kitiəh kitiəh, moatagɨm. Naguɨhl-aguɨhl
mɨn kotaupən moatiet kitiəh kitiəh, motapəs əm Iesu ne pətan un.
10 Kən Iesu təməg-ətuatɨp mɨn mən-ipən kəm pətan un məmə, "? Pətan, netəm mɨn u
kəmotahruwɨn? ?Kit təsuwamən məmə otən-iarəp rəham nalpɨnən?"
11 Kən pətan un təmən-ipən kəm in məmə, "Etəm-iasol, ilat kotɨkə."
Kən Iesu tən-ipən məmə, "Io mɨn, okol esən-iarəpən rəham nalpɨnən. Məto atuwɨn, mol
namnun e nolən rat mɨn."‡

Iesu in nəhag-əhagən rəha netəmim e nətueintən

12 Kən Iesu təmatəghat mɨn kəm ilat, matən məmə, "Io u, io Nəhag-əhagən rəha netəmim u
e nətueintən.§ Etəmim itəm tatətəu-pa io, okol in təsaliwəkən e napinəpən nian kit ne, məto
in otos nəhag-əhagən e nəmegəhən rəhan."*
13 Kən Farisi mɨn kəmotən-ipən kəm in motəmə, "!Ik nəkatən-iarəp ik nulan, məto suah kit
təsolən rəham nəfɨgəmən, kən tol nəhlan, rəham nəghatən okol təsətulən!"†
14 Kən Iesu tən-ipən məmə, "Əwəh, nɨpahrienən məmə io atɨp əm iatən-iarəp io. Məto rəhak
nəghatən in tatətul əh, məto-inun, io ekɨtun ikɨn iatɨsɨ-pən ikɨn, kən mɨtun mɨn ikɨn iatuwɨn
mɨn ikɨn,‡ məto itəmat nəkotəruru ikɨn iatuwɨn ikɨn, kən motəruru ikɨn iatɨsɨ-pən ikɨn.
15 Itəmat u, nakotakil nolən rəha etəmim e nətəlɨgən rəha etəmim əm. Məto io esakilən
nolən rəha etəmim nəhlan.
16 Məto okəmə io, iakakil nolən rəha netəmim, oekol e nolən itəm tətuatɨp, məto-inu
sənəmə ekakil e nətəlɨgən əm rəhak, məto itɨmlau Tata Uhgɨn itəm təmahl-ipa io, rəhatɨmlau
nakilən in kitiəh əm.
17 E Lou rəhatəmat, kəmətə məmə, okəmə etəmim kəiu, kətɨoal nəfɨgəmən o nəghatən kit,
kən nəghatən u, in otatətul.§
18 Kən roiu əh, io iatən-iarəp io, məto rəhak Tata itəm in təmahl-ipa io iakuwa, in mɨn tatol
nəfɨgəmən ron io."*
19 Kən tol nəhlan, ilat kɨnotətapəh ron məmə, "?Məto rəham Tata in hiə?"
Kən in təmə, "Itəmat nəkotəruru io, kən itəmat nəkotəruru mɨn rəhak Tata. Okəmə itəmat
nəkotɨtun io un, kən nəkotɨtun mɨn rəhak Tata."†
20 Iesu təmən nəghatən u, nian in təməgətun netəmim əpəh e ikɨn kit itəm katələhəu-pən
məni ikɨn e Nimə Rəha Uhgɨn. Məto suah kit təməsuwɨnən maskəlɨm in, məto-inun təsolən
əh nian rəhan.

Iesu təmɨsɨ-pən ilis

21 Kən Iesu təmatən-ipən mɨn kəm ilat məmə, "Io ekagɨm tənin itəmat, kən itəmat
onakoategəs-in io. Məto itəmat onəkotɨmɨs, kən təfagə rat u rəhatəmat‡ otatɨg əh etəmat. Ikɨn
əh iakatuwɨn ikɨn, okol itəmat nəsotuwamən ikɨn."
22 Kən netəm Isrel, ilat kotəmə, "? Nəghatən əh Iesu tatən məmə, ikɨn əh in tatuwɨn ikɨn,
okol kitat kəsotuwɨnən ikɨn, nɨpətɨn tatən naka? ?Okəm-naka in otohamnu atɨp in, o?"

---

* **8:5:** E Lou rəha Moses pətan ne iərman ilau kərən okəkəike kahtɨmnu ilau (Lev 20:10; Dut 22:22-24). † **8:7:** Dut 17:7; Rom 2:1,22 ‡ **8:11:** Jon 3:17; 5:14 § **8:12:** Esik 1:26-28; Jon 1:4-5; Hip 1:3 * **8:12:** Sam 27:1; 44:3; 119:105; Prov 6:23; Aes 49:6; 60:19-20; Mat 5:14; Nol Əpən 21:23-24 † **8:13:** Jon 5:31 ‡ **8:14:** Jon 13:3; 16:28 § **8:17:** Dut 19:15 * **8:18:** Mak 1:10-11; Jon 1:33-34 † **8:19:** 1 Jon 2:23 ‡ **8:21:** Nian Iesu tatən "təfagə rat u," okəm-naka in tatəghat-in təfagə rat itəm kəsotahatətəən lan (Jon 9:41).

23 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Imatəmat u ikin-u, məto io, io imak əh ilis ikin əh,
kən emisi-pən ikin, meiuaiu-pa. Itəmat netəmim rəha nətueintən u. Məto io, sənəmə etəm
rəha nətueintən u.§
24 Tol nəhlan, iatən-ipinə kəm itəmat məmə, itəmat onəpanotimis e nolən rat min
rəhatəmat, məto-inu okəmə itəmat nəsotahatətəən lak məmə Io u inu,* kən itəmat
onəkotimis, kən nolən rat min rəhatəmat okotatig agin-əh etəmat.”†
25 Kən ilat kəmotətapəh ron motəmə, “!Ei! ?Ik pah un?”
Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Io ekahmen əm məmə inun ematən kəm itəmat aupən,
mətoarus-pa u-roiu.
26 Natimnat tepət itəm ekitun nənən etəmat, kən mitun nakilən nolən min rəhatəmat ron,
məto etəmim itəm təmahl-ipa io, rəhan nəghatən in nipahrienən əm. Io iatən-iarəp əm
natimnat min itəm eməto ron, məmə netəmim rəha nətueintən ilat okotəto.”
27 Məto ilat kəsotitunən məmə Iesu in tatəghat-in Tata Uhgin.
28 Tol nəhlan, in tən-ipən kəm ilat məmə, “Nian nəmotiləs-ipər rəkis Neti Etəmim un,‡
nəpanotitun məmə Io u inu.§ Kən onəpanotitun min məmə esol atipən nat kit e rəhak əm
nətəligən. Iatən əm natimnat itəm Tata Uhgin təməgətun io lan.*
29 Etəm təmahl-ipa io ekuwa, in tətatig itimlau min. In təsapəsən io ekan pisin,† məto-inu,
nian rafin, iatol natimnat min itəm nikin tagien ron.”‡
30 Nian Iesu təmatən nəghatən min əh, netəmim tepət kəmotən nipahrienən lan.

Noanol rəha Epraham

31 Kən Iesu təmən-ipən kəm netəm Isrel min itəm kəmotən nipahrienən lan məmə, “Okəmə
nakotaskəlim əskasik nəghatən min u rəhak, itəm iatən-ipinə kəm itəmat, itəmat ətuatip un,
rəhak netəmim min.§
32 Kən itəmat onəkotitun nipahrienən, kən nipahrienən u, otikis itəmat məmə
nakəsotuwa-minən kol slef.”*
33 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Itimat u noanol min rəha Epraham,† itimat u
esotol agin-əhən slef‡ min rəha suah kit. ?Təhrol nəmən nəghatən u məmə, ‘Nipahrienən
otikis itəmat, nakotapiə.’?”
34 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Nipahrienən agin u iatən-ipinə kəm itəmat, netəmim
itəm koatol nolən rat, kən nolən rat u, in tatərəmərə elat, kən mətaskəlim ilat matol ilat
koatuwa rəhan slef min.§
35 Kən slef, rəhan etəm-iasol təsegəhan-inən məmə otatig e nimə rəhan.* Məto iərəmerə
tategəhan-in məmə nətin otətatig e nimə rəhan nian rafin matuwin matuwin namnun tikə.
36 !Tol nəhlan, okəmə Nəti Uhgin tatikis itəmat, kən tatikis agin pahrien itəmat, kən itəmat
nakəsotuwa-minən kol slef!
37 Ekitun məmə itəmat noanol min rəha Epraham, məto noategəs-in suatip məmə
onəkotohamnu io, məto-inu nəsotolkeikeən məmə onəkotətəlig-in rəhak nəghatən.†
38 Io iatən natimnat min un, itəm eməplan rəhak Tata təmol. Məto itəmat noatol natimnat
min u itəm rəhatəmat əm tata təmən kəm itəmat.”
39 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Məto tata rəhatimat, in Epraham.”
Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə itəmat noanol ətuatip min rəha Epraham, kən
itəmat onəkotos rəhan nolən min, tahmen lan təmatol aupən. Məto itəmat sənəmə noanol
ətuatip rəhan.‡
40 Io iatən-iarəp nəghatən pahrien kəm itəmat itəm iakatəto o Uhgin, məto itəmat nakotən
məmə onəkotohamnu io. ?Nikitəmat təht məmə nolən rəha Epraham tol nəhlan?
41 Itəmat nakotətəu-pən əm nolən rəha tata rəhatəmat əm.”
Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Itimat u sənəmə nisualkələh lapin. Uhgin əm in Tata
rəhatimat.”

Nenəti Setan

42 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə Uhgin pahrien in Tata rəhatəmat, kən itəmat
onəkotolkeike io, məto-inu io emisi-pən lan, muwa ikin-u.§ Məto in sənəmə rəhatəmat Tata.
Io esuwamən ikin-u e rəhak atip əm nətəligən, emuwa məto-inu in təmahl-ipa io.

---

§ **8:23:** Jon 3:31 * **8:24:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. † **8:24:** Roiu Iesu in təsəghat-in əmən nolən rat asol itəm kəsotahatətəən lan, məto tatəghat-in nolən rat min rafin agin-əh itəm netəmim əh kəmotol. ‡ **8:28:** Jon 3:14; 12:32-33 § **8:28:** “Io u inu” - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. * **8:28:** Jon 14:24 † **8:29:** Jon 16:32 ‡ **8:29:** Jon 4:34; 5:30; 6:38 § **8:31:** 2 Jon 1:9 * **8:32:** Rom 8:2; 2 Korin 3:17; Kal 5:1 † **8:33:** Luk 3:8 ‡ **8:33:** slef: Əplan e tiksonari. § **8:34:** Rom 6:12-23; 1 Jon 3:8-9 * **8:35:** Kal 4:30 † **8:37:** Jer 9:25-26; 1 Jon 3:10 ‡ **8:39:** Rom 2:28-29; 9:7-9 § **8:42:** 1 Jon 5:1

43 ?Məto təhrol nakəsotɨtunən nɨpəti nəghatən rəhak? !Məto-inun nəsotolkeike agɨn-əhən
məmə onəkotəto rəhak nəghatən!
44 Itəmat, rəhatəmat nolən tahmen əm e nolən rəha tata rəhatəmat, Setan. Kən nian
rafɨn itəmat nakotolkeike nolən noan.* Nolən rəhan itəm təmatol e nətuounən,† tatol əh,
in etəmim rəha nohamnuən itəm. In tatetəhau nɨpahrienən, məto-inu nɨpahrienən tɨkə lan.
Nian in tateiuə, in tatol əm rəhan nolən, məto-inu in etəmim rəha neiuəən, kən in tata rəha
neiuə mɨn.
45 Məto io iatən nɨpahrienən əm kəm itəmat, kən tol nəhlan, itəmat nəsotahatətəən e rəhak
nəghatən.
46 ?Təhrol? ?Itəmat kit u ikɨn-u tɨtun nəgətunən məmə io emol nolən rat kit? ?Okəmə io
ekatən əm nəghatən pahrien mɨn, kən təhrol itəmat nəsotahatətəən lak?
47 Etəmim rəha Uhgɨn, in tatətəlɨg-in nəghatən rəha Uhgɨn, məto itəmat sənəmə netəmim
rəha Uhgɨn. Tol nəhlan, nəsotətəlɨg-inən nəghatən rəha Uhgɨn.”

Iesu ne Epraham

48 Kən netəm Isrel kəmotəhai Iesu motəmə, “!Nəman! !Itɨmat enotəplan ətuatɨp ik! Ik etəm
Sameria kit. !Ik, narmɨn rat kit tətatɨg lam!”
49 Məto Iesu təmə, “Narmɨn rat tɨkə lak, məto io iatɨləs-ipər nərgɨ rəhak Tata, kən məto
itəmat, nakotərəkɨn nərgək.
50 Io esalkutən o rəhak nərɨg asol, məto suah kit in tətalkut ron io. Kən in otəpanakil
netəmim rafɨn.
51 Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm itəmat məmə, etəmim itəm tatol nəwiak, okol in
təsɨmɨsən nian kit ne.”‡
52 Kən netəm mɨn un kotən-ipən kəm in məmə, “!Roiu enotɨtun məmə narmɨn rat kit tətatɨg
lam! Epraham təmɨmɨs, kən ien mɨn kəmotɨmɨs mɨn, məto ik nakatən məmə, etəmim itəm
tatol nəwiam, in okol təsɨmɨsən nian kit. ?Nəghatən naka u?
53 ?Ik nakaprəkɨs-in Epraham u tɨpɨtɨmat tɨnəmɨmɨs rəkɨs? ?Kən ne ien mɨn u kəmotɨmɨs?
?Ik nakəmə ik etəmim naka?”§
54 Kən Iesu tən-ipən məmə, “Okəmə io əm iatɨləs-ipər atɨp io, kən rəhak nɨsiaiiən in nat
əpnapɨn əm. Məto rəhak Tata u itəmat nakoatən məmə in Uhgɨn rəhatəmat, inun in tatɨləs-
ipər io matos-ipən nɨsiaiiən kəm io.
55 Itəmat nəkotəruru in, məto io ekɨtun. Okəmə ekən məmə ekəruru in, kən in otol io məmə
io etəmim rəha neiuəən, tahmen əm etəmat. Məto io ekɨtun in, kən io matol nəwian.
56 Tɨpɨtəmat u Epraham, nɨkɨn təmagien pɨk məmə in otəpanəplan nian rəhak otuwa. Kən
nian in təmɨtun məmə rəhak nian otəkəike muwa, kən nɨkɨn təmagien təmagien.”
57 Kən netəm mɨn u kəmotəhai motəmə, “!Nəman! !Ik nəsosən əh nup fifti ne! ?Nəmahrol
məplan Epraham?”*
58 Kən Iesu təmə, “Nɨpahrienən agɨn u iatən-ipɨnə kəm itəmat məmə, nian Epraham
təməsaiirən əh, məto Io Etatɨg.”† ‡
59 Kən əmun, ilat kəmotəmɨk kəpiel apɨn, motəmə okotaht Iesu lan;§ məto Iesu təməhluaig,
kən miet e Nimə Rəha Uhgɨn, mɨnatuwɨn.

9

Iesu təmol-wɨr nɨganəmtɨ suah kit

1 Kən nian kit, Iesu təmaliwək mətan, kən məplan suah kit. Nian təmaiir, məto nɨganəmtɨn
təpɨs.
2 Kən netəmim mɨn rəha Iesu kəmotən-ipən kəm in məmə, “Iəgətun, suah u təmaiir məto
nɨganəmtɨn təpɨs. ?O naka? ?O nolən rat rəhan, o nolən rat rəha tata ne mama rəhan?”*
3 Məto Iesu təmə, “Nɨganəmtɨ suah u təmərat, məto sənəmə e nolən rat rəhan, o e nolən
rat rəha tata ne mama rəhan. Məto, nɨganəmtɨ suah u təməpɨs nəhlan məmə Uhgɨn otəgətun
rəhan wək e nəmegəhən rəhan.†
4 Nian tatian əh,‡ kitat kotəkəike kol wək rəha Uhgɨn, itəm təmahl-ipa io ekuwa. Nian lapɨn
otəpanuwa, kən etəmim in təruru nolən wək.§

---

* **8:44:** 1 Jon 3:8 † **8:44:** E naoa rəha Jen 3:4, kotəplan məmə Setan təmaupən meiuə e nətuounən. In təmən-ipən kəm If, məmə, “Ik onəkol nəsɨmɨs agɨn-əhən.” Məto Setan təmatəghat nəhlan, məuhlin nəghatən itəm Uhgɨn təmən e Jen 2:17. ‡ **8:51:** Jon 11:26 § **8:53:** Jon 4:12 * **8:57:** Epraham təmɨmɨs mɨnos rəkɨs nup tu-taosan, uarɨsɨg Iesu təpanaiir-pa. † **8:58:** Nian Iesu təmən mɨn məmə, “Io Etatɨg,” tatos nərgɨ Uhgɨn (Eks 3:14). Tol nəhlan, tahmen-pən əm məmə in təmən məmə in Uhgɨn ətuatɨp. ‡ **8:58:** Jon 1:1; 17:5; 17:24 § **8:59:** Lev 24:16 * **9:2:** Luk 13:2-3 † **9:3:** Jon 11:4 ‡ **9:4:** Nian Iesu tatən məmə, “Nian tatian əh,” nagəhatən u tatəpsen-pən rəhan nəmegəhən, məto-inu in Nəhag-əhagən (ves 5). Məto lapɨn tatəpsen-pən rəhan nɨmɨsən. § **9:4:** Jon 12:35-36

5 Nian io etatig əh e nətueintən u, io Nəhag-əhagən rəha netəmim e nətueintən.”*
6 Nian Iesu təmən rəkis nəghatən əh, təmagəh nisip, kən mol nəmit əkəku lan, kən mos
nəmit un, mol-pən e niganəmti suah un.
7 Kən Iesu mən-ipən kəm in məmə, “Onəkuwin e noan nəhau Saeloam, kən mau
niganəmtim.” (Nərgin u Sailom, nipətin təmə, “Kəmahl-ipən”). Kən suah un təmuwin, mau
niganəmtin. Nian təmitəlig-pa, məto niganəmtin tinəwir, kən tinatehm nat.†
8 Kən netəmim iman ikin, ne netəm min u itəm kotitun in, məmə in etəmim kit nian rafin
tateasiə o məni o netəmim, ilat narmilat təmiwig pik ron. Kən kinotətapəh-ətapəh olat min
məmə, “!Ei! !Otəplan-tu! ?Suah u inu, nian rafin tatəpələh mateasiə o məni o netəmim?”
9 Kən netəmim neen koatəmə, “Əwəh, in əh.”
Kən məto neen kotəmə, “Kəpə. Tahmen əm lan, məto sənəmə in.”
Məto suah un təmə, “!Io u inu!”
10 Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, “?Niganəmtim təmahrol məwir?”
11 Kən in təmə, “Suah u, nərgin u Iesu, in təmol nəmit neen kən mol-pən e niganəmtək,
kən mən məmə, ‘Uwin əpəh Saeloam, mau niganəmtim.’ Kən əmun, emuwin. Nian emau
niganəmtək, məto niganəmtək tinəwir, enatehm nat.”
12 Kən ilat kəmotətapəh ron məmə, “?Məto suah un tətatig hiə?”
Kən in təmə, “Io ekəruru.”
13 Kən netəmim kəmotiləs suah u itəm niganəmtin təməpis aupən, motuwin kəm Farisi
min.
14 Nian u, itəm Iesu təmol-pən nəmit e niganəmti suah kit lan təwir, in nian rəha Sapat.
15 Kən Farisi min kəmotətapəh ron məmə, “?Nəmahrol niganəmtim təwir?” Kən suah un
təmən-ipən kəm ilat məmə, “Iesu təmol-pən nəmit e niganəmtək, kən ekuwin mau rəkis, kən
niganəmtək təwir, iatəplan nat.”
16 Kən Farisi min neen kəmotən-ipən məmə, “Suah un təsisi-pənən o Uhgin, məto-inun, in
təsətəu-pənən Lou rəha Sapat.”
Məto Farisi min neen min kotəmə, “?Məto tahro? Suah əh sənəmə in iol təfagə rat. Iol
təfagə rat təruru nolən nəmtətin kit nulan.” Kən ilat kəmotoor ilat min o nəghatən u.
17 Kən ilat kəmotətapəh min ron məmə, “?Suah əh təmol-wir niganəmtim, kən nikim təht
məmə in etəmim naka?” Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “In ien kit.”
18 Məto netəm-iasol rəha netəm Isrel kəsotənən nipahrienən lan məmə suah u aupən
niganəmtin təməpis, məto roiu əh, tinətaiir. Tol nəhlan, ilat kəmotaun-in-pən rəhan tata ne
mama kueia,
19 kən kəmotətapəh olau məmə, “?Təhrol? ?Nətitəmlau u suah u? ?Itəmlau onakuən-
tu məmə nian in təmaiir-pa, kən niganəmtin təpis? ?Okəmə nipahrienən, kən niganəmtin
təmahrol məwir?”
20 Kən rəhan mama ne tata kuəmə, “Itimlau ekiatun məmə nətitimlau əh, kən itimlau
ekiatun məmə təmaiir-pa, niganəmtin təpis.
21 Məto itimlau ekuəruru məmə, roiu əh, kəmahrol niganəmtin taiir. Kən itimlau ekuəruru
min məmə etəmim pah təmol niganəmtin təwir. Təwir məmə itəmat nakotətapəh ron. In
tinepət rəkis, in titun nənən natimnat min rafin kəm itəmat.”
22 Rəhan tata ne mama, kəmuən nəhlan, məto-inu ilau katuəgin netəm-iasol min rəha
Isrel, məto-inu ilat kinotələhəu rəkis nəghatən kit məmə, etəmim itəm tatən-iarəp məmə
Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, kən ilat okotahl-iarəp in e nimə rəha
nuəfiminən.
23 Tol nəhlan, rəhan tata ne mama, ilau kəmuən məmə, “In tinepət rəkis, təwir məmə itəmat
nakotətapəh ron, pəs in tən.”
24 O nat u, ilat kəmotaun-in-pən min suah un itəm niganəmtin təməpis aupən, məmə otuwa
mətul aupən e niganəmtilat. Kən kəmotəhai motən məmə, “Ən nipahrienən kən ləs-ipər nərgi
Uhgin. Itimat ekotitun məmə suah u, in iol təfagə rat.”
25 Məto suah u təmə, “Io ekəruru məmə suah u in iol təfagə rat, o kəp. Nat kitiəh əm itəm
io ekitun. Aupən niganəmtək təməpis, məto roiu enataiir.”
26 Kən ilat kinotətapəh min ron məmə, “? Təmahrol ik? ? Təmahrol mol-wir ik, kən
niganəmtim təwir?”
27 Məto in təmə, “Enəmən-ipinə rəkis kəm itəmat, məto itəmat nəsotətəlig-inən io. ?Təhrol
nakotəmə iakən min? ?Itəmat min nakotəmə rəhan u itəmat?”
28 Kən ilat kəmotəhai in motən rat, motəmə, “!Ah! !Ik u rəhan etəmim! !Məto itimat u,
netəmim rəha Moses!‡

* **9:5:** Jon 1:4 † **9:7:** Aes 35:5 ‡ **9:28:** Jon 5:45

29 Itimat ekotitun wir məmə Uhgin təmatəghat kəm Moses, məto suah un, ekotəruru məmə
təmisi-pən hiə.”§
30 Kən suah apon təmə, “!Nəman! !Narmək təmiwig pik! !Suah u in təmol-wir nіganəmtək,
məto itəmat nəkotəruru ikin təmisi-pən ikin!
31 Kitat kotitun məmə Uhgin təsətəlig-inən netəm koatol nolən rat. !Məto etəm tatisiai-in
Uhgin, kən matol nəwian, Uhgin tatətəlig-in!*
32 E nətuounən nian, mətoarus-pa u-roiu, kəsətoən əh suah kit məmə təmol-wir iganəmtin
əpis kit itəm təmaiir-pa tol mihin, məto nіganəmtin tinəwir.
33 Okəmə suah u təməsisi-pənən o Uhgin, okol təsol agin-əh nat kit. Məto tətuatip əm məmə
in tatisi-pən o Uhgin.”†
34 Kən ilat kəmotəhai min motəmə, “!Nəman! Ik etəmim rəha nolən rat nian rafin əm,
tətuoun e nian nəmaiir-pa mətoarus-pa u-roiu. ?Nakahrol məmə nakəgətun itimat?” Kən
ilat kəmotahl-iarəp in e nimə rəha nuəfiminən.‡

Nətəligən rəha Farisi min, tahmen e etəm nіganəmtin təpis

35 Kən Iesu təməto nəghatən məmə kəmahl-iarəp suah u e nimə rəha nuəfiminən, kən in
təmuwin məplan, kən tətapəh ron məmə, “?Təhrol? ?Ik nəkatahatətə e Nəti Etəmim?”
36 Kən suah un təmə, “?Etəm-iasol, etəmim un in pah? !Awi! Ən-ipa-tu kəm io, pəs io
ekahatətə lan.”§
37 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Roiu əh, ik nіnehm rəkis in. Suah u, mə inu io, iatəghat
kəm ik u-roiu.”*
38 Kən suah un tən-ipən kəm Iesu məmə, “Iərəmərə, io enatahatətə lam.” Kən in təmisin-
pən nulin ron, kən matəfak kəm in.†
39 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Io emuwa e nətueintən u məmə ekakil netəmim
motoor ilat, kən tol nəhlan, netəm nіganəmtilat təməpis, okotehm nat, kən netəm min u
koatehm nat, nіganəmtilat otəpis.”‡
40 Kən Farisi min neen əh-ikin, kəmotəto nəghatən lan, kən kotən-ipən kəm in məmə, “?
Təhrol? ?Ik nakatən məmə nіganəmtitimat min təpis?”§
41 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Okəmə nіganəmtitəmat təpis, oesənən məmə
itəmat nəkotəkəike motos nalpinən o təfagə rat min rəhatəmat. Məto itəmat nakotəmə
nіganəmtitəmat təwir, nakotehm nat, kən tol nəhlan, təfagə rat min rəhatəmat tətatig əh
etəmat.”*

10

Iesu təmuəh nimaa nəghatən e etəmim rəha nehmən sipsip

1 Kən tən məmə, “Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm tatuwin imə e
noanikulu rəha sipsip, təsuwin-pənən e ket, məto in tətaiu əm lan kən matiwigego in məmə
otuwin imə e noanikulu rəha sipsip,* in iakləh ne iohamnu itəm kit.† 2 Məto etəmim itəm
tatuwin-pən e ket, in etəm tatehm sipsip.‡
3 Etəmim itəm tatətul e ket, nian rafin in taterəh e ket o suah u, kən sipsip min kotitun
nəwian. Nian rafin in tətaun-in nərgi sipsip min kitiəh kitiəh, kən in matit ilat moatiet.
4 Nian in tatit rəhan min rafin sipsip moatiet e noanikulu, in tətaupən-in ilat, kən sipsip min
koatuarisig-in, məto-inu kotitun nəwian.
5 Məto ilat kəsotətəu-pənən suah kit u itəm kotəruru, ilat okotəkəike kagim kapəs, məto-inu
ilat kotəruru nəwian.”
6 Iesu təmuəh nimaa nəghatən u, məto ilat kotəruru nіpətin məmə tatən naka.

Iesu in etəmim ətuatip rəha nehmən sipsip

7 Tol nəhlan, kən Iesu təmən-ipən min kəm ilat məmə, “Nіpahrienən agin u iatən kəm
itəmat məmə, io u, io Ket rəha sipsip min itəm koatuwin-pən ikin.§

---

§ **9:29:** Netəm-iasol rəha netəm Isrel, təməwir məmə ilat okotitun məmə Iesu təmisi-pən o Uhgin, məto-inu Uhgin əm titun nol-wirən nіganəmtin əpis. Məsin min un, Naoa Rəha Uhgin tatən məmə nian Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa tuwa, kən in otol-wir nіganəmtin əpis min okotəwir (Aes 29:18, 35:5, 42:7). Məto, netəm-iasol rəha netəm Isrel, nіganəmtilat təpis o natimnat min rəha Uhgin, kən kotapəs nətəu-pənən Iesu. * **9:31:** Sam 66:16-20; Prov 15:29; Aes 1:15; 59:2 † **9:33:** Jon 3:2 ‡ **9:34:** Jon 9:2; Aes 66:5 § **9:36:** Rom 10:14 * **9:37:** Jon 4:26 † **9:38:** Mat 28:9 ‡ **9:39:** Aes 6:10; Mak 4:12; Luk 4:18 § **9:40:** Rom 2:19 * **9:41:** Jon 15:22,24; Hip 10:28-31 * **10:1:** Noanikulu rəha sipsip un, tahmen e ikin kit itəm katəhg-ipən sipsip min ikin nian rafin lapin, məmə ilat okotatig wir o kuri iarupin min ne laion min. † **10:1:** Jon 10:8,10 ‡ **10:2:** E ves min u 1-5, ket ne etəm tatehm sipsip, ilau kərən katuəpsen-pən Iesu, kənu iakləh min koatəpsen-pən netəm-iasol min rəha netəm Isrel. Kənu sipsip min koatəpsen-pən netəmim min rəha Uhgin. § **10:7:** Jon 1:51; 14:6

8 Netəm min u itəm kotaupən-in io, ilat rafin netəmim rəha nakləhən əm ne nohamnuən itəm.* Məto sipsip min kol kəsotətəlig-inən ilat.
9 Io un, io Ket u. Etəm tatuwa-pa io ikin, məmə otuwin imə, in otos nəmegəhən. In otuwa imə, miet muwin ihluə e io, kən mos manuwihl wir itəm tamiəmitə lan.†
10 Məto iakləh, in tatuwa əm o nat kitiəh əm. In tatuwa məmə otakləh kən mohamnu itəm, kən mərəkin-ərəkin natimnat rafin. Məto io, emuwa məmə iakol suatip o nosən nəmegəhən,‡ kən nəmegəhən u, in tərioah wir e nəwirən rafin.
11 "Io u, Etəmim rəha Nehm Wirən Sipsip Min.§ Etəm wir un, itəm tatehm wir sipsip min, in nikin tagien əm məmə otos-ipən nəmegəhən rəhan o sipsip min.*
12 Məto etəmim un itəm katətou məmə in otatehm sipsip min, in sənəmə etəm ətuatip rəha nehmən sipsip. Sənəmə in rəhan əh sipsip min. Kən okəmə tarəplan kuri iarupin kit tatuwa məmə otus ilat, kən in otaiu mapəs ilat. Kən kuri iarupin u, tuwin mus sipsip min neen, kən məhgatit ilat kotagim kitiəh kitiəh.
13 Etəm nəhlan, in otagim məto-inun katətou əm in o nehmən sipsip min, məto e nikin, in təsolən nat agin e sipsip min.
14-15 "Io u inu, io Etəmim rəha Nehm Wirən Sipsip Min. Tata Uhgin in titun io, kən io ekitun in,† kən e nolən kitiəh əm, io ekitun rəhak sipsip min, kən rəhak sipsip min ilat kotitun io. Io nikik tagien əm, məmə oekimis o nosmegəhən ilat.
16 Kənu rəhak min neen əpəh ikin sipsip min, itəm kəsotatigən e noanikulu u, məto io ekəkəike mit min ilat kotuwa. Ilat min, okəpanotitun nətoən nəwiak. Kənu sipsip min u ilat rafin u, okotuwa motuəfimin əm ilat min motol kitiəh. Kən etəmim kitiəh əm, in otatehm ilat.‡ §
17 "Rəhak Tata in tolkeike pik io, məto-inu nikik tagien əm məmə oekos-ipən rəhak nəmegəhən o netəmim, məmə uarisig lan, io ekos min nəmegəhən rəhak.*
18 Etəmim kit tikə məmə otos-irəkis nəmegəhən rəhak, məto io atip əm ekos-ipən rəhak nəmegəhən məto-inun io əm iakolkeike mihin. Io atip əm iatos nepətən məmə ekəhlman rəhak nəmegəhən, kən io atip əm matos min nepətən məmə ekaskəlim min rəhak nəmegəhən. Nat u inu, itəm rəhak Tata təmən-ipa kəm io məmə ekəkəike mol mihin."†
19 Kən netəm Isrel u, ilat kəmotoor min ilat min o nəghatən min u.
20 Ilat tepət kotən məmə, "!Suah u narmin rat kit tətatig lan! !Rəhn-kapə tətalməl! ?Təhrol itəmat nakoatətəlig-in?"
21 Məto neen min, ilat koatən məmə, "Nəghatən u, sənəmə nəghatən rəha etəm narmin rat tətatig lan. ?Nikitəmat təht məmə, narmin rat titun nol-wirən iganəmtin əpis, təwir min?"‡

Netəmim kəmoatetəhau Iesu, məto-inu in təmən məmə in Nəti Uhgin

22 Tinuwa e nian rəha netəm Isrel itəm koatol lafet kit lan Jerusalem. Nərgi lafet u, in lafet rəha Nol-Wirən Min Nimə Rəha Uhgin.§
23 In əh e nian rəha nətəpən. Kən Iesu təmətaliwək e feranta e Nimə Rəha Uhgin, nərgin u, Feranta Rəha Kig Solomon.
24 Kən netəm Isrel neen kəmotuwa motətul, motitəlau in. Kəmotən-ipən kəm in məmə, "?Onəghan kən ik nəpanol itimat ekotitun ik? Okəmə ik Kristo pahrien itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, nakən-ipa wir kəm itimat."*
25 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Io enəmən-ipinə rəkis kəm itəmat,† məto itəmat nəsotahatətəən lak. Nəmtətin min u itəm iatol e nərgi rəhak Tata, ilat koatol nəfigəmən e nəghatən rəhak,‡
26 məto itəmat nəsotahatətəən lak, məto-inun itəmat sənəmə rəhak min sipsip min.§
27 Rəhak sipsip min ilat koatəto nəwiak kən motitun. Io ekitun wir ilat, kən ilat koatuarisig-in io.

---

* **10:8:** Jer 12:1; Esik 34:2 † **10:9:** Sam 118:20,22-24 ‡ **10:10:** Jon 1:4; 3:15-16; 5:40; 20:31 § **10:11:** Sam 23:1; Aes 40:11; Esik 34; Maeka 5:2,4; Mat 2:6; Mak 6:34; 1 Pita 2:25; 5:2-4; Nol Əpən 7:17; Jon 15:13; 1 Jon 3:16 * **10:11:** Hip 13:20 † **10:14-15:** Mat 11:27 ‡ **10:16:** Ves 16 u, in tatitəlig-pən e ves min 1-5. Ikin əh, noanikulu rəha sipsip tatəgətun netəm Isrel. Iesu tətaun-in ilat məmə rəhan min. Sipsip min itəm kotatig əh e noanikulu əh, ilat u, netəm Isrel itəm kəsotahatətəən e Iesu. Sipsip min itəm Iesu tatən məmə ilat kəsotatigən e noanikulu u, ilat Iaihluə min. Nian in otaun-in ilat, kən ilat min okotətəlig-in nəwian, kən ilat rafin okotuwa kol kitiəh, kən etəmim kitiəh əm, inu Iesu, in otatehm wir ilat. § **10:16:** Aes 56:8; Jon 11:52; Wək 10:34,35; Rom 1:16; Efes 3:6 * **10:17:** Aes 53:12 † **10:18:** Mat 26:53-54; Fil 2:8; Hip 5:8 ‡ **10:21:** Eks 4:11 § **10:22:** Lafet əh koatol nikilat tatuəh nian kit aupən. Tipilat min kəmotafəl wir Nimə Rəha Uhgin, təpiə, kən məwir, masim. Lafet əh, in katən min məmə lafet rəha Laet Min, məto-inu netəmim kəmotasiəpən e lait min tepət e rəhalat latuənu min. * **10:24:** Luk 22:67-71 † **10:25:** Jon 8:58 ‡ **10:25:** Jon 5:36; 14:11 § **10:26:** Jon 6:44

28 Kən io iatos-ipən nəmegəhən lilin u namnun tikə kəm ilat, ilat okol kəsotisimisən nian
kit ne. Kən etəmim kit ne okol təsiuw rəkisən ilat e nelmək.*
29 Rəhak Tata itəm təmos-ipa ilat kəm io, in təsanən taprəkis-in natimnat rafin. Tol nəhlan,
kən suah kit okol təsiuw rəkisən ilat e nelmin.†
30 Itimlau rəhak Tata, itimlau kitiəh əm."‡
31 Kən netəm Isrel kəmotəmik min kəpiel apin, məmə okotaht in lan.
32 Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Io enamol rəkis nəmtətin wir min tepət e
niganəmtitəmat. Nəmtətin min əh ilat əh, rəhak Tata təmos-ipa məmə io ekol. ?Məto
nəmtətin ahrol un itəmat nakotəmə onəkotaht io ron e kəpiel apin?"
33 Kən ilat kotəmə, "Itimat esotənən məmə ekotaht ik e kəpiel apin o nat pispis wir min
u ik natol. Itimat ekotəmə ekotaht ik məto-inu nakatən rat Uhgin. Ik etəmim əm, məto ik
nakatən məmə ik Uhgin."
34 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, "Kəməte-pən aupən, e rəhatəmat ətuatip Lou, məmə
Uhgin təmən-ipən kəm ilat məmə, 'Itəmat uhgin min.'§
35 Kən kitat kotitun məmə Naoa Rəha Uhgin, okol təsəuhlinən. Uhgin təmos-ipən nəghatən
rəhan kəm netəmim neen. ?Tol nəhlan, okəmə Uhgin təmatəghat-in netəm min u, kən mən
ilat məmə uhgin min,
36 kən nakotəhrol motəhai io moatən məmə io iatən rat Uhgin məto-inu iatən məmə io Nəti
Uhgin? Io u inu, itəm Tata Uhgin in təmələhəu-pən io məmə rəhan pisin əm, kən mol əpen-
əpenə lak, məmə otahl-ipa io ekuwa e nətueintən.
37 Okəmə esolən nəmtətin min itəm rəhak Tata tatol, kən sotahatətəən lak.
38 Məto okəmə iatol nəmtətin min u rəhak Tata tatol, kən nat əpnapin məmə itəmat
nəsotahatətəən e rəhak nəghatən min, məto təwir məmə onəkotahatətə e nəmtətin min rəhak.
Kən tol nəhlan, itəmat onəpanotitun wir agin məmə Tata Uhgin tətatig lak, kən iakətatig e
Tata Uhgin."*
39 Tol nəhlan, o nəghatən min u, ilat kəmotolkeike min məmə okotaskəlim in, məto in
təmiet elat, magim.
40 In təmeguəfimin-pən min e nəwtain nəhau Jotan, muwin əpəh, aupən, Jon təmol baptais
e netəmim ikin. Kən mətatig ikin əh.
41 Kən netəmim tepət kəmotuwa ron, kən moatən məmə, "Jon təməsolən nəmtətin kit ne.
Məto nəghatən min itəm in təmatən e suah u, ilat rafin nipahrienən əm."†
42 Kən ikin əh, netəmim tepət kəmotahatətə e Iesu.

11

Lasaros təmimis

1 Etəm Petani kit, nərgin u Lasaros, tatimis. Petani, in latuənu kit, ima Meri ne pian Mata.*
2 Meri u, inu, uarisig otəpənau nelki Lərəmərə rəhatat e senta, kən mafəl e noanun, təmiəg.†
Kən pətan u, rəhan u kaka Lasaros u tatimis.
3 Tol nəhlan, winі Lasaros mil kuahl-ipən nəghatən o Iesu məmə, "Etəm-iasol, ik kit u itəm
nakolkeike pik,‡ in tatimis."
4 Nian Iesu təməto nəghatən u, kən in təmə, "Lasaros tatimis, məto rəhan nimisən əh, okol
təsolən in timis agin-əh. Nimisən əh rəhan otol məmə netəmim okotiləs-ipər motənwiwi
Uhgin ron. Kən nimisən əh otol məmə netəmim okotiləs-ipər motənwiwi Nəti Uhgin ron."
5 Iesu tolkeike pik Mata ne pian, ne rəhalau kaka Lasaros.
6 Tol nulan, nian tatəto pap məmə Lasaros tatimis, in təmatig min mos nian kəiu əpəh ikin
tətatig ikin.§
7 Kən uarisig, tən-ipən kəm rəhan netəmim min məmə, "Pəs kotitəlig-pən min Jutia."
8 Məto rəhan netəmim min kotən-ipən kəm in məmə, "Iəgətun, roiu əm huə, netəm-iasol
rəha Jutia kəmotəmə okotahtimnu ik e kəpiel apin. ?Məto ik nakən məmə onakitəlig-pən min
ikin əh?"

---

* **10:28:** Jon 6:39; Rom 8:35-39 † **10:29:** Jon 17:2,6,24 ‡ **10:30:** Dut 6:4; Jon 17:21-23 § **10:34:** E Sam 82:1-2, Uhgin təmuəh nimaa nəghatən kit məmə, netəm-iasol min rəha netəmim rəhan, ilat kotahmen e uhgin min, meto inu in təmitəpun ilat məmə ilat okoatətul o Uhgin, kən motakil rəhan netəmim min. Kəmotakil netəmim mihin, kən tol nəhlan, kən tən elat məmə, "uhgin min." Məto kəsi, məmə ilat kəmosotakilən e suatip ətuatip, kən Uhgin otərəkin ilat. Inu e ves u Jon 10:34, Iesu in tatos e nəghatən u kəmətə aupən e Sam, kən tatəghat kəm netəm-iasol min roiu. * **10:38:** Jon 14:10,11,20; 17:21 † **10:41:** Jon 1:26-27,30,34 * **11:1:** Luk 10:38-42 † **11:2:** Jon 12:3 ‡ **11:3:** Jon 11: 5,36 § **11:6:** Iesu in tolkeike Meri ne Mata ne Lasaros, tol nəhlan in tatəsahgin minu lan məmə Lasaros otimis paupən, məto-inun in otol nahatətəən rəhalal təskasik min nian in otol Lasaros tinəmegəh min e nimisən. Əplan-tu ves 14-15.

9 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Itəmat nəkotitun məmə tuelef aua e nərauiəgən.
Okəmə etəmim tətaliwək e nərauiəgən, okol təsorinən nelkin e kəpiel kit, məto-inu tatəplan
nat e nəhag-əhagən rəha nətueintən.*
10 Məto okəmə in tətaliwək lapin, in titun norinən nelkin e kəpiel kit, məto-inu rəhan
nəhag-əhagən tikə.”
11 Iesu tinən rəkis nəghatən əh, kən in mən-ipən kəm ilat məmə, “Kitat kit u Lasaros, in
tətapil. Məto io oekuwin əh-ikin məhgaiir lan.”†
12 Kən rəhan min netəmim kotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, okəmə in tətapil, kən
rəhan nimisən otikə. !In otəto təwir min!”
13 E nəghatən u rəha Iesu, nipətin u məmə Lasaros tinimis rəkis. Məto ilat nikilat təht məmə
Lasaros in tətapil əm.
14 Kən Iesu təmən-ipən wir məmə, “Lasaros tinimis rəkis.
15 Nian nikik tatuəh itəmat, nikik tagien məmə eməsatigən itimlau min, məto-inu nat u,
otasitu etəmat məmə onəkotahatətə lak. Məto təwir məmə pəs kotuwin motehm in.”
16 Kən Tomas u, kətaun-in məmə Mil Mil, in tən-ipən kəm netəmim neen min rəha Iesu
məmə, “Təwir, pəs kitat rafin kotuwin, məmə kitat rafin okotimis əm kitat min.”

Iesu in nəukəti naiir-pa
min e nimisən

17 Nian Iesu təmiet-arəpən Petani, kən təməto məmə kəmitənim Lasaros, tinos nian kuwit
rəkis.
18 Latuənu u Petani, in iuəhkir əm o Jerusalem, okəmə naka suatip lan tahmen e kilomita
kisil,
19 kən netəm Isrel tepət kəmotuwa məmə okotehm Mata ne Meri motiləs-ipər nətəligən
rəhalau məto-inun katuəto tərat o rəhalau kaka təmimis.
20 Kən nian Mata təməto məmə Iesu tatuwa, in təmətul muwin məmə otəplan. Məto Meri,
in təmatəpələh əm imə.‡
21 Kən Mata təmən-ipən kəm Iesu məmə, “Etəm-iasol, okəmə ik nəmətatig ikin-u, okol
rəhak kaka təməsimisən.
22 Məto io enitun əh məmə nat naka onakətapəh-in kəm Uhgin, kən Uhgin otəpanos-ipinə
kəm ik.”
23 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Rəham kaka otəpanəmegəh min.”
24 Mata təmə, “Io ekitun məmə Lasaros otəpanəməgəh min e Namnun Nian, itəm netəmim
rafin kəmotimis okotaiir-pa min.”§
25 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io u, io Nəukəti Naiir-pa Minən e Nimisən, kən io min,
io Nəukəti Nəmegəhən. Etəmim itəm in otahatətə lak, nat əpnapin məmə in təmimis, məto in
otəmegəh min.
26 Kən etəmim itəm tatəmegəh kən mətahatətə lak,* in okol təsimis agin-əhən nian kit ne.†
?Nəkatahatətə e nəghatən u rəhak?”
27 Mata tən-ipən kəm in məmə, “Əwəh, Iərəmərə. Io enatahatətə lam, məmə ik Kristo itəm
Uhgin təmən məmə otahl-ipa. Ik Nəti Uhgin. Ik u inun, aupən netəmim kəmoatən məmə ik
onəpanuwa e nətueintən.”

Iesu təmasək

28 Nian Mata tinən rəkis nəghatən u, kən muwin məmə otən-ipən kəm pian Meri tuwa.
Təmuwin kən masiwən-in-pən e matəlgin məmə, “Iəgətun‡ tinuwa rəkis. Tolkeike məmə
otəplan ik.”
29 Kən nian Meri təməto nəghatən u, təmətul uəhai əm, matuwin məmə otəplan Iesu.
30 Iesu in təsuwamən əh latuənu, in tatətul əh-ikin Mata təmuwin ikin mehm.
31 Kən nian netəm Isrel min u itəm kəmoatəpələh imə ilat Meri, moatiləs-ipər rəhan
nətəligən, kəmotəplan in təmətul uəhai əm matuwin ihluə, kən ilat kotuarisig-in. Nikilat təht
məmə tatuwin e suwit, otasək.
32 Meri təmiet-arəpən u ikin Iesu tatətul ikin, kən nian təməplan Iesu, in təmisin nulin mən-
ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, okəmə ik nəmətatig ikin-u, kən okol rəhak kaka təsimisən.”
33 Nian Iesu təməplan məmə pətan u ne netəmim min un ilat min koatasək, in təməto tərat
pik, nikin tifim.
34 Kən in təmətapəh olat məmə, “?Nəmotitənim hiə?”
Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, wa-tu məplan.”

---

* **11:9:** Jon 8:12; 9:5 † **11:11:** Nimisən rəha netəm kotahatətə e Iesu in tahmen əm məmə kəmotapil əlu-alu əm məto-inu ilat kəmotos nəmegəhən lilin. Jon 3:16; 5:24; 10:28; 11:25-26; 1 Tes 4:13-18 ‡ **11:20:** Luk 10:38-42 § **11:24:** Dan 12:2; Jon 5:28,29; 6:39,40; Wək 24:15 * **11:26:** Jon 3:15 † **11:26:** Mat 25:46 ‡ **11:28:** Jon 13:13

35 Iesu, nahwi nəmtin təmaiəh.§

36 Kən netəm Isrel min u, ilat kotəmə, “Ei, netəmim. !In təmolkeike pik agin-əh suah u taprəkis!”

37 Məto ilat neen min koatən məmə, “Suah əh in əh aupən, təmol-wir iganəmtin əpis. ?Kən təhrol məsən-iəhauən Lasaros məmə təsimisən?”

Iesu təmosmegəh min Lasaros

38 Kən Iesu təməto min tərat pik, kən in təmuwin əpəh e suwit. Ilat kəmotitənim Lasaros əpəh e nipəg kəpiel kit, kən motiləs-ipən min kəpiel kit min motahtosig-in-pən nipəg kəpiel lan.

39 Kən Iesu tən-ipən məmə, “Otahwin rəkis-tu kəpiel.”

Kən Mata u, wini Lasaros, tən-ipən kəm Iesu məmə, “Etəm-iasol, in tinəpien rəkis. Kəmitənim tinos nian kuwit rəkis.”

40 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol? ?Ik ninaluin məmə emən-ipinə rəkis kəm ik məmə okəmə nakahatətə lak kən onəkəplan nəsanənən asol ne nepətən əhag-əhag rəha Uhgin?”

41 Tol nəhlan, ilat kəmotahwin rəkis kəpiel. Kən Iesu təmuag-pər kən məmə, “Tata, io iatən tagkiu kəm ik məto-inu nəməto rəkis rəhak nəghatən.

42 Kən ekitun məmə e nian rafin, natəto io. Məto iatən nəghatən u, o netəm min u, itəm koatətul titəlau-in io, məmə ilat okotahatətə məmə ik nəmahl-ipa io.”*

43 Kən əmun, nian Iesu tinən rəkis nəghatən u, in təmaun əfəməh məmə, “!Lasaros, ətul miet!”

44 Kən Lasaros təmətul miet, matəmik mətmətig əm niməhan min u itəm kəməlis ətain nelmin ne nelkin ne niganəmtin ne lan. Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Otikis rəkis niməhan min əh, pəs in taliwək.”

Netəm-iasol min rəha Isrel kəmotegəs-in suatip məmə okotoh Iesu
(Mat 26:1-5; Mak 14:1-2;
Luk 22:1-2)

45 Netəm Isrel itəm kəmotuwa o Meri kən motehm natimnat min u itəm Iesu təmol, ilat tepət kəmotahatətə lan.

46 Məto ilat min neen kəmotuwin o Farisi min, kən motən-iarəp kəm ilat rafin natimnat min itəm Iesu təmol.

47 Kən o nat u, Farisi min u ne pris asol min ilat kəmotaskəlim nuəfiminən asol kit rəhalat, kən ilat kəmotən kəm ilat min məmə, “?Okotəhrol nulan? Suah əh tinatol nəmtətin tepət.

48 Okəmə okotapəs əm, tatol nəhlan, kən netəmim rafin okotahatətə lan, kən netəm Rom ilat okotuwa motərəkin Nimə Rəha Uhgin ne kantri rəhatat kən motos-irəkis ilau e nelmitat.”

49 Kən ilat kit u, nərgin u Kaeafas, in pris asol agin e nup əh. Tol nulan, in təmən məmə, “Itəmat nəkotəruru agin-əh nat u.

50 ? Təhrol itəmat nəsotitunən? ? Itəmat nəsotitunən məmə təwir məsin otəmat məmə etəmim kitiəh əm otimis o netəmim, taprəkis-in məmə kantri apiəpiə otimis?”†

51 Nian in tinən nəghatən u, in təməsən atipən e nətəligən əm rəhan. In pris asol agin e nup əh, kən in təmaupən mən-iarəp nəghatən itəm Uhgin təmos-ipən kəm in. Kən in təmən məmə Iesu in otimis o nosmegəhən netəm Isrel.‡

52 Kən məto rəhan nimisən, sənəmə o nosmegəhən netəm Isrel əm, məto o nosməgəh minən nenəti Uhgin min itəm kotan atit e nətueintən, kən mol ilat kotuwa motol kitiəh əm.§

53 Tol nəhlan, e nian əh, ilat kəmotegəhan-in məmə okotəkəike kegəs-in suatip kit o nohamnuən Iesu.

54 Kən o nat u, Iesu təsaliwək-arəp minən ikin min e Jutia, in təmagim ikin-u, muwin əpəh e taon kit, nərgin u Efraim. Taon u, in iuəhkir əm o ikin taruən-aruən ikin. Kən in mətatig ikin əh, ilat rəhan min netəmim.

Netəmim kəmoatol əpen-əpenə o nolən lafet rəha Nuhagego-inən

55 Tinatuwa iuəhkir o nian rəha lafet kit rəha netəm Isrel, nərgin u, lafet rəha Nuhagego-inən.* Kən netəmim tepət kinoatiet ikin pisin pisin min minoatuwa Jerusalem məmə okotol

§ **11:35:** Luk 19:41 * **11:42:** Jon 3:17 † **11:50:** Jon 18:14 ‡ **11:51:** Kaiəfəs tolkeike məmə okohamnu Iesu məto-inu təsolkeikeən məmə netəm Rom okotərəkin kantri rəha netəm Isrel. Məto, in təmatən aupən nat kit itəm otuwa mol nipahrienən lan, məto in təruru nat əh in tatən. Rəhan nəghatən, nipətin tatəgətun məmə Iesu otəkəike mimis məmə Uhgin otəsolən nalpinən kəm rəhan netəmim o rəhalat təfagə rat min. § **11:52:** Aes 49:6; Jon 10:16 * **11:55:** Eks 12:13,23,27

natɨmnat mɨn məmə ilat okotaruətuəh† e nɨganəmtɨ Uhgɨn, paupən un, məpanotuwɨn e lafet əh.
56 Kən netəm mɨn əh kɨnoategəs-in Iesu. Kən nian kəmotuəfɨmɨn e Nimə Rəha Uhgɨn, kɨnoatətapəh-ətapəh olat mɨn məmə, "?Kəruru mə Iesu otuwa e lafet u, o kəp?"
57 Məto e nian əh, pris asol mɨn ne Farisi mɨn kəmotələhəu nəghatən kit, məmə okəmə etəmim kit tɨtun ikɨn Iesu tətatɨg ikɨn, in otəkəike muwa mən-iarəpən kəm ilat, pəs mopael mɨn kotuwɨn motaskəlɨm.

12

Meri təmau nelkɨ Iesu e senta
(Mat 26:6-13; Mak 14:3-9)

1 Nian sikis əh-ikɨn tətatɨg əh kəpənan e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, kən Iesu tɨnɨtəlɨg-pa mɨn Petani, imə Lasaros ikɨn. Suah u inu, Iesu in təmol in təmegəh mɨn.
2 Kən netəmim ikɨn-u, kəmotol nagwənən kit rəha Iesu. Kən Mata in tos nagwənən, muwa.* Kən Lasaros mɨn əh-ikɨn e nagwənən əh, ilat Iesu ne, koatəməhl-pən, moatagwən.†
3 Kən Meri təmos senta kit tatər e nuwigɨ nat, muwa. Senta u, kəmol e nokɨ nato.‡ Senta əh, nəmiəwɨn təwɨr, kən nəmtɨn tiəkɨs. Kən in təmau nelkɨ Iesu e senta u, kən mafəl e noanun. Nəmiəwɨ senta u, təmɨrəfɨn nɨpəgnoa nimə.§
4 Məto etəmim kit rəha Iesu, nərgɨn u Jutas Iskarɨot, suah un uarɨsɨg otəpanegəhan-in-pən Iesu e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn, in təməhai ron. In təmən məmə,
5 "?Ik nəkəruru nol-salɨm-in senta u, mos məni lan, kən mos-ipən kəm ian-rat mɨn? Senta u, in tahmen e tri-hanrɨt tenarius.*
6 In təmən nəhlan, məto sənəmə in tatol nat agɨn e ian-rat mɨn, məto in təmən əm, məto-inu in iakləh. In tatos kətɨm rəha məni rəhalat, kən nian neen, in tətakləh-in.
7 Məto Iesu təmə, "Əpəs-tu pətan u. Sərəkɨnən rəhan nətəlɨgən. In təmatələhəu wɨr senta u, məmə otau nɨpətɨk, o nian əh itəm okɨtənɨm io lan.
8 Ian rat mɨn, nian rafɨn itəmat mɨn ilat nəkotatɨg.† Məto io, okol esatɨgən nian rafɨn kitat mɨn itəmat."

Pris asol mɨn kəmotegəs-in mɨn suatɨp o nohamnuən Lasaros

9 Kən nian nɨmanɨn netəm Jutia kəmotəto məmə Iesu tətatɨg latuənu Petani, kən ilat kɨnoatuwa ikɨn. Kəsotuwa əmən məmə okotehm Iesu, məto ilat kotuwa mɨn məmə okotəplan-tu Lasaros u təmɨmɨs, kən Iesu tol mɨn təmegəh.‡
10 Kən əmun, pris asol mɨn, kəmotegəhan-in mɨn məmə okəkəike kohamnu mɨn Lasaros,
11 məto-inun nian netəm Isrel tepət kəmotəplan Lasaros təməmegəh mɨn, kən ilat kəmotahatətə e Iesu, kən mɨnotapəs rəhalat netəm-iasol mɨn.

Iesu təmuwa Jerusalem matol əp in məmə in kig
(Mat 21:1-11; Mak 11:1-11; Luk 19:28-40)

12 Kəmən lawɨgɨn, nɨmanɨn netəmim itəm kəmoatuwa Jerusalem məmə okotol lafet rəha Nuhagego-inən, kəmotəto məmə Iesu tətaliwək mɨnatuwa e taon.
13 Kən tol nəhlan, ilat kəmotiet e taon u, moatəmɨk nat kit tahmen e nɨmalɨ nəmɨl§ moatuwɨn mə okotəplan Iesu. Kən moatagət əfəməh moatən məmə,
"!Hosana!*
!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau suah u itəm tatuwa e nərgɨn!
!Iərəmərə Uhgɨn tətatɨg ilau Kig u rəha netəm Isrel!"†
14 Kən Iesu təməplan nəti togki kit, kən tasuə lan maliwək matuwɨn. Natɨmnat mɨn u, Naoa Rəha Uhgɨn tɨnəmən rəkɨs məmə,
15 "Netəm Saeon,‡ itəmat sotəgɨnən.
!Otəplan-tu! !Kig rəhatəmat tatuwa,

---

† **11:55:** Okotaruətuəh, nɨpətɨn un, məmə ilat okotafəl wɨr ilat mɨn, məto-inu ilat kotɨtun məmə ilat kotamkɨmɨk e nɨganəmtɨ Uhgɨn. * **12:2:** Luk 10:38-42 † **12:2:** Nɨpahrienən məmə ilat kəsotəpələhən motagwən. Məto e nolən rəhalat e nian əh, ilat kotapɨl motɨsɨn-pən nuwləlmɨlat e tepɨl, kətagwən. ‡ **12:3:** Nato in nat kit nəmiəwɨn tatəpien wɨr, tahmen e nɨgpɨs. § **12:3:** Mak 14:3 * **12:5:** Roiu, tri-hanrɨt tenarius tahmen e tri-hanrɨt-taosan vatu." † **12:8:** Dut 15:11 ‡ **12:9:** Jon 11:43,44 § **12:13:** Nɨmalɨ nəmɨl u in nəmtətɨn rəha nəptən rəhalat ne nol winən e tɨkɨmɨr mɨn rəha netəm Isrel. Okəm-naka ilat kəmoturɨn-urɨn nɨmalɨ nəmɨl məto-inu nɨkɨlat tatəht məmə Iesu in Kristo, kən in tɨnuwa məmə otəmkɨ-rəkɨs ilat e nərəmərəən rəha netəm Rom. * **12:13:** Nəghatən u, "Hosana," nɨpətɨn ətuatɨp in "Asɨtu, Uhgɨn, osmegəh itɨmat," məto e nian rəha Iesu, nəghatən u, ilat kəmotəuhlɨn əm nɨpətɨn məmə, "!Ənwiwɨ Uhgɨn!" Ves u ilat koatən, in təmɨsɨ-pən e Sam 118:25-26. † **12:13:** Jon 1:49 ‡ **12:15:** Jerusalem u, kəmotaun-in mɨn məmə Saeon, məto-inun nərgɨn əh rəha nɨtot kit itəm kəmiləkɨn-pər taon lan. Saeon u, in nərgɨ Jerusalem kit mɨn.

in titasuə e nəti togki maliwək matuwa!”§

16 E nian əh, netəmim rəha Iesu ilat kotəruru nipəti nat u. Məto uarisig, nian Iesu
tinəmegəh min e nimisən, kən Uhgin tinol əp rəkis nepətən rəha Iesu, kən nikilat təpanəht
məmə aupən, kəmətə rəkis nəghatən lan e Naoa Rəha Uhgin, kənu netəmim kinotol nəghatən
min əh tinuwa minol nipahrienən lan.

17 E nian Iesu təmaun-in Lasaros, kən Lasaros tiet e nipəg kəpiel məmegəh min, nimanin
netəmim tepət kəmotatig ilat əh-ikin. Kən ilat əh kəmotətul-arəp minotən-iarəp natimnat
min u in təmol.

18 Tol nəhlan, netəmim tepət kəmotuwa məmə okotəplan Iesu, məto-inu koatəto məmə in
təmol nəmtətin əh.

19 Kən Farisi min kinoatən-ən kəm ilat min məmə, “! Otəplan-tu, okol kitat kəsotol agin-
əhən nat kit. Roiu əh, netəmim rafin e nətuounən kinoatuarisig-in!”

Netəm Kris neen kəmotolkeike məmə okotəplan Iesu

20 Kən nian netəmim kəmotuwin Jerusalem məmə okotəfak e nian rəha lafet u, kən netəm
Kris neen min əh-ikin ilat min, kəmoatəfak.

21 Netəm Kris min u kəmotuwa motehm Filip. Filip in etəm Petsaeta əpəh Kalili. Kən ilat
kəmotən-ipən kəm in məmə, “Etəm-iasol, iakotolkeike məmə ekotəplan Iesu.”

22 Kən Filip tətul muwin mən-ipən kəm Antru, kən ilau kəmian muən-ipən kəm Iesu.

23 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Roiu əh, Nəti Etəmim, rəhan nian tinuwa rəkis,
məmə Uhgin otol əp rəhan nepətən əhag-əhag.

24 Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, etəmim otəkəike mitənim nikuti nat e nisip
kən otimis. Okəmə təsimisən, kən okol təsəwiəən kən məsoeən. Məto okəmə otimis, kən otoe-
in noan tepət, tepət.*

25 Etəm nikin tatəht pik rəhan nəmegəhən e nətueintən u, in otəmkarəpən-in. Məto etəmim
itəm nikin təsəht pikən nəhlan rəhan nəmegəhən e nətueintən u, in otaskəlim wir nəmegəhən
rəhan o nəmegəhən lilin.†

26 Etəm tolkeike məmə otol wək rəhak, in otəkəike muarisig-in io,‡ kən okəmə ikin pəhruən
io ekatig ikin, kən in min, in otatig ikin-u.§ Kən etəm tatol wək rəhak, Tata Uhgin otisiai-in.”

Iesu təməghat-in nimisən rəhan

27 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Roiu əh, nikik titahmə pik.* ?Oekahrol min-nulan?
Okol esənən məmə, ‘Tata, ohrəkis nahməən itəm tatuwa ron io.’ Natimnat u inu, io emuwa
ron.

28 Tata, ik os-ipər atip nərgəm.”

Kən əmun, roiu agin-əh, ilat kəmotəto nəwian kit təmisi-pən e neai tatən məmə, “Io eniləs-
ipər rəkis nərgək, kən roiu əh, oekiləs-ipər min.”

29 Kən netəmim itəm kəmotətul iuəhkir ron kəmotəto nəwian əh, kən ilat neen kotəmə, “!
Netəmim! ?Naka u? ?Kaluəluə kit, o?” Məto neen kotəmə, “Nagelo kit əh tatəghat kəm in.”

30 Məto Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “Nəwian u, təməsuwamən məmə io ekəto. Məto
təmuwa məmə itəmat onəkotəto.†

31 Roiu əh tinol nian itəm Uhgin otakil nolən rəha netəmim e nətueintən. Roiu əh, in otoh-
iəhau nəsanənən rəha Setan,‡ iərəmərə rəha nətueintən u.§

32 Nian katiləs-ipər io ilis,* kən io oekiuw-pa netəmim rafin kotuwa ron io.”†

33 E nəghatən u, in tinuhapik e nimisən rəhan.‡

34 Kən netəmim kəmotən-ipən kəm in motən məmə, “Itimat enotəto rəkis e Lou rəhatat,
məmə nian Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa tuwa, in otətatig lilin əm, matuwin
namnun tikə.§ ?Təhrol ik nakatən məmə netəmim okotəkəike motiləs-ipər Nəti Etəmim? ?
Məto Nəti Etəmim u, in pah?”

35 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nəhag-əhagən u, tətatig otəmat o nian təkəku əm.
Kən nian nəhag-əhagən u tətatig otəmat, itəmat nəkotəkəike motaliwək lan. Okəmə kəpə, kən

§ **12:15:** Sek 9:9 * **12:24:** 1 Korin 15:36 † **12:25:** Mat 10:39; 16:25; Mak 8:34-38; Luk 14:26; 17:33; 2 Korin 5:14-15 ‡ **12:26:** Mat 10:38; Luk 14:27 § **12:26:** Jon 14:3; 17:24 * **12:27:** Mat 26:38,39; Jon 11:33,38; 13:21 † **12:30:** Eks 19:9; Jon 11:42 ‡ **12:31:** Nat əpnapin məmə nimisən rəha Iesu təmol məmə okəm-naka Setan təmol win, məto nipahrienən məmə in təsol winən. Əplan-tu Luk 10:18; Hip 2:14-15; 1 Jon 4:4; Nol Əpən 12:8-9. § **12:31:** Mat 4:8-9; Jon 14:30; 16:11; 2 Korin 4:4; Efes 2:2, 6:12 * **12:32:** E naoa rəha Jon, tatəghat-in nəghatən u “katiləs-ipər io ilis” nian tepət. Kən in nipətin kəiu. Nian tatən “katiləs-ipər io ilis,” nipətin kit in tatəghat-in nimisən rəha Iesu e nig kəməluau. Kən nipətin kit min, e nig kəməluau əh, in tatəgətun nəwirən asol ne nepətən asol rəha Iesu. † **12:32:** Jon 3:14; 6:44; 8:28 ‡ **12:33:** Fil 2:8-9; 1 Tim 3:16; Hip 1:3 § **12:34:** Netəmim nikilat tatəht ves min əh, tahmen e 2 Saml 7:16, Sam 72:17; 89:4,35-37; 110:1,4, Aes 9:7; Esik 37:25; Dan 7:14. Nikilat təsəhtən ves min itəm koatən məmə Kristo in otaupən mimis.

napinəpən otirəfin itəmat. Kən etəmim itəm tətaliwək e napinəpən, in təruru ikin in tatuwin
ikin.
36 Nian nəhag-əhagən u tətatig əh otəmat, itəmat nəkotəkəike motahatətə e nəhag-əhagən
u məmə itəmat nakotuwa nenəti nəhag-əhagən.”*

Netəm Isrel ilat kəməsotahatətəən e Iesu

Nian Iesu təmən rəkis nəghatən u kəm ilat, kən magim mapəs ilat muwin matəhluaig.
37 Nat əpnapin məmə in tinol rəkis nəmtətin tepət e niganəmti netəm Isrel, məto ilat
kəsotahatətəən lan.
38 Ien rəha Uhgin u Aesea, təmaupən matəghat-in rəhalat nolən. Kən nat u təmuwa məmə
otol nəghatən rəhan tuwa mol nipahrienən lan. In təmən məmə,
“?Iərəmərə, pah otahatətə e nəghatən rəhatimat?
?Ekoatən-iarəp, kən pah otahatətə lan?
?Kən Iərəmərə otol əp kəm pah nahgin itəm təsanən pik o nosmegəhən?”†
39 Kənu ilat kotəruru nahatətəən lan məto-inu tahmen-pən əm məmə Aesea təmən-iarəp
min aupən məmə,
40 “In təmol ilat məmə niganəmtilat otəpis.
Okəmə təsəpisən, kən ilat okotəplan nat kən motitun.
Kən in tinahtosig-in rəkis nikilat.
Okəmə təsolən, kən ilat okotenatig kən motitun nəuhlinən nətəligən rəhalat, kən motahatətə
lak, ekol nəmegəhən rəhalat tuwiwi min.”‡
41 Ien rəha Uhgin, Aesea u aupən, təmən nulan məto-inun in təməplan nepətən əhag-əhag
rəha Iesu, kən tol nəhlan, in tatəghat-in.§
42 Kən məto, netəm-iasol min tepət məsin, ilat min kəmotahatətə e Iesu. Məto ilat koatəgin
nən-iarəpən məmə ilat kəmotahatətə lan, məto-inun koatəgin Farisi min məmə okotahl-iarəp
ilat e nimə rəha nuəfiminən,
43 məto-inu netəm iasol min u, ilat kotolkeike pik məmə netəmim okotənwiwi ilat,
taprəkis-in məmə Uhgin nikin otagien olat.

Nəghatən rəha Iesu titun nakilən nolən rəha netəmim

44 Kən Iesu təmagət əfəməh məmə, “Etəmim itəm tətahatətə lak, sənəmə tətahatətə pisin əm
lak, məto tətahatətə min e Uhgin itəm təmahl-ipa io.
45 Kən etəmim u itəm təməplan io, sənəmə təməplan əm io. In təməplan min Uhgin u
təmahl-ipa io.*
46 Io u nəhag-əhagən.† Emuwa e nətueintən u, məmə etəmim itəm otahatətə lak, otəsatigən
e napinəpən.
47 Etəmim itəm tatəto rəhak nəghatən, məsolən, okol esən-iarəpən rəhan nalpinən, məto-
inun eməsuwamən e nətueintən u məmə ekən-iarəp nalpinən rəha netəmim. Məto emuwa
məmə ekosmegəh ilat.‡
48 Məto etəmim itəm tatəuhlin-pa məntaan kəm io, məsosən rəhak nəghatən, nat kit əh-
ikin tətatig məmə in otən-iarəp rəhan nalpinən. O Namnun Nian, nəghatən min u rəhak, ilat
okotən-iarəp nalpinən rəhan.§
49 Tol nəhlan məto-inu nəghatən min u, sənəmə rəhak pisin əm, məto Tata Uhgin u təmahl-
ipa io, kən in təmən məmə ekəkəike muwin mən nəhlan, kən mol nəhlan.*
50 Kən io enəmitun rəkis məmə nəghatən min u, itəm in təmən-ipa kəm io, nəmegəhən lilin
tətatig lan. Kən tol nəhlan, nəghatən min u iakatən ilat, Tata Uhgin təmən-ipa kən məgətun
io elat, məmə ekən mihin.”

13

Iesu təmau nelki rəhan netəmim

1 Tinuwa mətoarus nian netəm Isrel kotol lafet lan, lafet rəha Nuhagego-inən, kən Iesu
tinitun məmə rəhan nian tinuwa rəkis məmə otiet e nətueintən u, muwin mehm Tata Uhgin.*
Nian rafin in təmatolkeike pik rəhan netəmim u kotatig e nətueintən, kən məto roiu in
tatəgətun əsas rəhan nolkeikeən rafin kəm ilat.
2 Tinehnaipən, Iesu ne rəhan netəmim min kəmoatagwən, kən Setan tinatos-ipən-os-ipən
rəkis kəm Jutas Iskariot, nəti Saimon, məmə in otosalim-in Iesu tuwin e nelmi tikimir min
rəhan.

---

* **12:36:** Mat 5:14; Efes 5:8-9; 1 Tes 5:5 † **12:38:** Aes 53:1; Rom 10:16 ‡ **12:40:** Aes 6:10 § **12:41:** Aes 6:1-4
* **12:45:** Jon 14:8-9 † **12:46:** Jon 1:4 ‡ **12:47:** Jon 3:17 § **12:48:** Jon 5:45 * **12:49:** Jon 14:31 * **13:1:** Jon 16:28

3 Iesu təmɨtun məmə Tata Uhgɨn təmələhəu-pən rəkɨs natɨmnat rafɨn u e nelmɨn,† kən tɨnɨtun
mɨn məmə ɨn təmɨsɨ-pən o Uhgɨn, kən ɨn otəpanɨtəlɨg-pən mɨn o Uhgɨn.
4 Tol nəhlan, ɨn təmətul, kən mapeg rəkɨs rəhan sot asol, kən mətəut-ɨn tawɨl kɨt.
5 Kən mɨləs pesɨn kɨt, mətu-pən nəhau lan, kən əmun mətuoun mətau nelkɨ rəhan mɨn
netəmɨm, kən mətafəl e tawɨl, tawɨl u ɨtəm ɨn tatətəut-ɨn.
6 Təmol mɨhɨn, muwɨn e Saimon Pɨta, kən Pɨta tən-ɨpən kəm ɨn məmə, "?Iərəmərə, təhrol?
Təsəwɨrən məmə ɨk onakau nelkək."
7 Məto Iesu tən-ɨpən kəm ɨn məmə, "Roiu ɨk nəkəruru nɨpəti nat u io ɨatol, məto uarɨsɨg un,
onəpanɨtun nɨpətɨn."
8 Kən Pɨta tən-ɨpən kəm ɨn məmə, "Okol nəsauən nelkək nɨan kɨt ne."
Məto Iesu təmə, "Okəmə ekəsauən nelkəm, kən okol ɨk nəkəsuwamən mol rəhak etəmɨm."
9 Kən Saimon Pɨta təmən-ɨpən kəm ɨn məmə, "!Iərəmərə, okəmə tol nəhlan, kən onasauən
əm nelkək, məto onakau mɨn nelmək ne rəhk-kapə!"
10 Kən Iesu tən-ɨpən kəm ɨn məmə, "! Kəp! Etəm un tɨnaɨg rəkɨs, ɨn tɨnəruən rəkɨs,
tɨnahmen. Təwɨr əm məmə okəsau mɨnən nɨpətɨn; məto io oekəɨke mau mɨn əm nelkɨn.
Itəmat nɨnotəruən rəkɨs. Məto sənəmə itəmat rafɨn agɨn-əh."‡
11 Iesu tɨnɨtun rəkɨs məmə ɨlat pah un otegəhan-ɨn-pən ɨn e nelmɨ rəhan tɨkɨmɨr mɨn. Tol
nəhlan, kən ɨn tən məmə, "Sənəmə itəmat rafɨn agɨn-əh."
12 Nɨan Iesu tɨnau rəkɨs nelkɨ rəhan netəmɨm mɨn, kən muwɨn mɨn e rəhan napən, kən
muwɨn mɨn məpələh e nəmeen e tepɨl. Kən əmun mətapəh olat məmə, "?Itəmat nəkotɨtun
nɨpəti nat u emol roiu agɨn etəmat? 13 Itəmat nakotaun-ɨn io məmə Iəgətun ne Iərəmərə,
kən tətuatɨp əm nulan, məto-ɨnun nɨpahrɨenən məmə io u, rəhatəmat Iəgətun ne rəhatəmat
Iərəmərə.
14 "Məto-ɨnu io, io u rəhatəmat Iərəmərə ne io Iəgətun rəhatəmat, kənu io ekau nelkɨtəmat,
kənu ɨtəmat mɨn, onəkotau nelkɨtəmat mɨn.§
15 Io emol məgətun ɨtəmat lan, məmə ɨtəmat onəkotol nolən kɨtɨəh əm, məmə ɨnu, emol
mɨhɨn etəmat.
16 Nɨpahrɨenən agɨn u ɨatən-ɨpɨnə kəm ɨtəmat məmə, ɨolwək kɨt, ɨn təsaprəkɨs-ɨnən rəhan
etəm-ɨasol, kənu ɨahl-ɨpən ɨn təsaprəkɨs-ɨnən etəm tɨtahləpɨs.*
17 Roiu əh, ɨtəmat nəkotɨtun wɨr natɨmnat mɨn u. Kən o nat u, okəmə nəkoatol nulan, kən
ɨtəmat onəkotos nəwɨrən o Uhgɨn.†
18 "Io esənən ɨtəmat rafɨn.‡ Io ekɨtun wɨr ɨtəmat mɨn un ɨtəm io emɨtəpun ɨtəmat.§ Məto
nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgɨn, otəkəɨke muwa mol nɨpahrɨenən lan. Nəghatən u tatən
məmə, 'Etəmɨm u, aupən ɨtɨmlau ematuagwən kələh e plet kɨtɨəh, məto roiu, ɨn tɨnəuhlɨn
rəhan nətəlɨgən, mɨnatol noa kəm io.'*
19 Io ɨatən-ɨarəp natɨmnat mɨn u kəm ɨtəmat u-roiu, nɨan okəsolən əh. Məto nɨan okatol,
kən ɨtəmat onəkotahatətə lak, məmə Io u ɨnu.†
20 Nɨpahrɨenən agɨn u ɨatən-ɨpɨnə kəm ɨtəmat məmə, etəmɨm pah ɨtəm tatos rəhak ɨahləpɨs
kən nɨkɨn tagɨen ron, tahmen-pən əm məmə ɨn tatos mɨn io, kən nɨkɨn tagɨen ron io. Kənu
etəmɨm ɨtəm tatos wɨr io, kən nɨkɨn tagɨen ron io, tahmen-pən əm məmə ɨn tatos wɨr mɨn
rəhak Tata, kən nɨkɨn tagɨen ron."‡

Iesu təmən-ɨarəp məmə Jutas ɨn otegəhan-ɨn-pən ɨn e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn
(Mat 26:20-25; Mak 14:17-21;
Luk 22:21-23)

21 Nɨan Iesu tɨnən-ɨarəp rəkɨs nəghatən əh, kən nɨkɨn təməfɨgəm pɨk, kən ɨn təmə,
"Nɨpahrɨenən agɨn u ɨatən-ɨpɨnə kəm ɨtəmat məmə, ɨtəmat kɨt u ɨkɨn-u, otegəhan-ɨn-pən io
e nelmɨ tɨkɨmɨr mɨn rəhak."
22 Kən rəhan netəmɨm mɨn kəmotətag-pən motəplan ɨlat mɨn. Nɨkɨlat natəht məmə kəruru
məmə ɨn tatən pah.
23 Kən ɨlat kɨt u ɨtəm Iesu ɨn tolkeɨke pɨk,§ ɨn tatəməhl* ɨuəhkɨr əm o Iesu.
24 Kən Saimon Pɨta, ɨn təmasgəwɨn-pən anɨon kəm ɨn məmə, "Ətapəh-tu ron, məmə etəmɨm
pah əh ɨn tatən."
25 Kən suah əh təmɨəu-ɨəu muwa ɨuəhkɨr o Iesu, kən mətapəh ron məmə, "?Iərəmərə, pah
un nakatən?"

---

† **13:3:** Mat 28:18 ‡ **13:10:** Jon 13:18 § **13:14:** 1 Pita 5:5 * **13:16:** Luk 6:40 † **13:17:** Mat 7:24,25; Luk 11:28; Jem 1:25 ‡ **13:18:** Jon 13:10 § **13:18:** Jon 15:16 * **13:18:** Sam 41:9 † **13:19:** "Io u inu" - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. ‡ **13:20:** Mat 10:40; Jon 17:18 § **13:23:** Etəmɨm ɨtəm naoa u tatən, ɨn Jon u ɨtəm tətapɨl ɨuəhkɨr o Iesu. In u, ɨtəm Iesu tolkeɨke pɨk, məto ɨn təmətə naoa u, kən məsənən nərgɨn. * **13:23:** E nolən rəhalat e nɨan əh, ɨlat kotəməhl nəhlan moatagwən.

26 Kən Iesu təmə, “Io ekəmkas piret məsin, kənu meer-pən e sup, kən mos-ipən kəm in,
kənu suah u, inun.” Kən əmun, in təməmkas piret kit, meer-pən e sup, kən mos-ipən kəm
Jutas, nəti Saimon Iskariot.
27 Kən Jutas təmos piret un. Kən Setan tinalpin rəhan nətəligən.
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Nat u nakəmə nakol, uwin uəhai əm mol.”†‡
28 Netəmim min un rəha Iesu itəm kotəməhl titəlau e tepil moatagwən, ilat kəsotitunən
məmə Iesu təmən-ipən nəghatən u kəm in o naka.
29 Jutas in titahtu kətim rəha məni rəhalat, kən ilat neen nikilat təht məmə Iesu təmən-
ipən kəm in məmə otuwin mos-nəmtin nagwənən neen nigilat o lafet, o okəm-naka tatuwin
otos-ipən məni neen kəm ian-rat min.§

30 Kən nian Jutas təmos rəkis piret u, təmətul miet uəhai əm. Kən tinapinəp rəkis.*

Iesu təmən nəghatən wi kit məmə okotol

31 Nian Jutas tiniet rəkis, kən Iesu təmə, “Roiu əh, Uhgin tinatiləs-ipər nərgi Nəti Etəmim,†
kən Nəti Etəmim tinatiləs-ipər nərgi Uhgin.
32 Məto nian Nəti Etəmim tinol əp rəkis nepətən rəha Uhgin, kən Uhgin atip əm in otol əp
min nepətən rəha Nəti Etəmim. Kən in otol əm huə roiu əm.‡
33 “Nenətik min, okol esatigən tuwəh kitat min itəmat. Kən itəmat onəpanotegəs-in io,
məto io iakatən min əm nəghatən kitiəh əm kəm itəmat u-roiu, itəm ematən-ipən kəm netəm-
iasol min rəha Isrel aupən. Ematən-ipən kəm ilat məmə, ‘Ikin əh ekatuwin ikin, itəmat
nəkotəruru nuwinən ikin.’§
34 “Io iatən-ipinə nəghatən wi kit kəm itəmat məmə nəkotəkəike moatol.* Itəmat
nəkotəkəike motolkeike itəmat min.† Tahmen-pən əm məmə io emolkeike mihin itəmat,
kənu e nolən kitiəh əm, itəmat nəkotəkəike motolkeike itəmat min.‡
35 Kən okəmə nakolkeike nulan itəmat min, kən netəmim rafin okotitun məmə itəmat
rəhak min netəmim.”§

Iesu təmən-iarəp məmə Pita otəpanən məmə in
təruru Iesu
(Mat 26:31-35; Mak 14:27-31;
Luk 22:31-34)

36 Kən Saimon Pita tətapəh ron məmə, “?Iərəmərə, ik onəkuwin hiə?”
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Ikin əh io ekatuwin ikin, ik nəkəruru nətəu-pa-mən io
roiu, məto uarisig un, onəpanuwa.”*
37 Kən Pita tətapəh ron məmə, “?Iərəmərə, oekəsətəu-pənən ik u-roiu o naka? Io, nikik
tagien əm məmə ekimis ron ik.”
38 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “?Ik nakəmə nikim tagien əm məmə onakimis ron io?
Nipahrienən agin u iatən kəm ik məmə, mənig otəsimnənən əh, kən ik onakən mau kisil
məmə nəkəruru io.”†

14

Iesu in Suatip o nuwinən o Tata Uhgin

1 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Nikitəmat təsahməən. Itəmat nəkotəkəike motahatətə
e Uhgin,* kən motahatətə min lak.
2 E nimə rəha Tata rəhak, noan tepət əh-ikin. Nəghatən u in nipahrienən. Okəmə təsol mi-
hinən, okol enən-ipinə rəkis kəm itəmat. Roiu əh, io ekatuwin, ekol əpen-əpenə rəhatəmat.†
3 Kən məto-inu ekuwin mol apen-pena otəmat, kən io oepanitəlig-pa min mos itəmat
nakotuwa moatatig kitat min io,‡ məmə itəmat onəkotatig ikin-u itəm io min iakətatig ikin.§
4 Ikin əh iakatuwin ikin, itəmat ninotitun rəkis suatip rəhan.”
5 Məto Tomas tən-ipən kəm in məmə, “Iərəmərə, itimat ekotəruru ikin-un nakatuwin ikin.
?Ekotəhrol nulan motitun suatip tatuwin ikin əh?”
6 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Io u,* suatip ron.† Kən io un, nəukəti nipahrienən,‡ kənu
io un, nəukəti nəmegəhən.§ Etəmim kit okol təsuwamən o rəhak Tata okəmə io ekəsosən in
muwin.*

---

† **13:27:** Luk 22:3 ‡ **13:27:** Setan: Əplan e tiksonari. § **13:29:** Jon 12:5-6 * **13:30:** Luk 22:53 † **13:31:** Jon 12:23 ‡ **13:32:** Jon 17:1-5 § **13:33:** Jon 7:33-34 * **13:34:** Jon 15:12; 1 Jon 2:7-11; 3:11 † **13:34:** Lev 19:18; 1 Tes 4:9; 1 Pita 1:22 ‡ **13:34:** Efes 5:1-2; 1 Jon 4:10-11 § **13:35:** 1 Jon 3:14; 4:20 * **13:36:** Jon 14:2 † **13:38:** Jon 18:27 * **14:1:** Sam 4:5 † **14:2:** Hip 11:16 ‡ **14:3:** 1 Tes 4:16-17; 2 Korin 5:8, Fil 1:23 § **14:3:** Jon 12:26 * **14:6:** Jon 6:35 † **14:6:** Jon 10:9; Hip 10:20 ‡ **14:6:** Jon 1:14 § **14:6:** Jon 1:4 * **14:6:** Wək 4:12

7 Okəmə nəmotitun io, kən nəmotitun min rəhak Tata.† Kən tol nəhlan, tətuoun roiu,
ninotitun rəkis in, kən minotəplan.”
8 Kən Filip tən-ipən kəm in məmə, “Iərəmərə, awi əgətun-tu Tata Uhgin kəm itimat. Nat əm
u inu, itimat ekotolkeike.”‡
9 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Filip, io emətatig təfəməh kitat min itəmat. Məto ik
nəkəruru əh io. Etəmim itəm tatəplan io, in tatəplan Tata Uhgin.§ ?Təhrol ik nakatən məmə,
‘Awi, əgətun Tata Uhgin kəm itimat’?*
10 ?Ik nəsahatətəən məmə iakatig e Tata Uhgin, kənu Tata Uhgin tətatig lak?† Nəghatən min
u iakatən kəm itəmat, sənəmə rəhak əm. Tata Uhgin u, nian rafin, tətatig lak, inun in tatol
rəhan min u wək.
11 Itəmat onəkotəike motahatətə lak nian io iatən məmə iakətatig e Tata Uhgin, kənu Tata
Uhgin tətatig lak. Məto okəmə kəpə, təwir məmə nakotahatətə lak o nəfigəmən rəha nəmtətin
min itəm ematol.‡
12 Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, etəmim itəm tətahatətə lak, in otol nolən
wək min un itəm io ematol.§ Əwəh, in otol nolən wək tər təhmin min taprəkis-in wək min un
itəm io emol, məto-inun io oekatuwin o Tata Uhgin.
13 Io Nətin, kən okəmə nakoteasiə-in nat kit e nərgək, nat əpnapin okəmə nakoteasiə-in nat
naka, io epanol,* məmə wək u rəha Nətin otiləs-ipər nərgi Tata Uhgin.
14 Kən okəmə onəkoteasiə-in nat kit ron io, e nərgək, kən io ekol.”

Iesu təmən məmə Narmin Rəha Uhgin otuwa

15 Kən Iesu təməghat əh matuwin, matən məmə, “Okəmə itəmat nakotolkeike io, kənu
itəmat onəkotol nəghatən rəhak.†
16 Kən io, oekeasiə o Tata Uhgin məmə in otahl-ipa Iasitu‡ kit min otəmat. Kən in otətatig
lilin itəmat min.
17 Suah un inun, in Narmin rəha Nipahrienən.§ Netəmim rəha nətueintən u, okol
kəsotosən in e nikilat,* məto-inu ilat kəsotəplanən in, motəruru in. Məto itəmat, nəkotitun
in, məto-inun in tətatig itəmat min. Kən in otəpanatig e nikitəmat.
18 “Nian io ekiet etəmat, okol esapəsən itəmat nəkotatig pisin əm, tahmen e suakəlh. Io
epanitəlig-pa min otəmat.
19 Otəsuwəhən, netəmim rəha nətueintən u ilat okəsotəplanən io. Məto itəmat
onəpanotəplan io.† Kən məto-inun io epanəmegəh, itəmat min onəpanotəmegəh.‡
20 O nian rəha natimnat min u, kən itəmat onəkotitun məmə iakətatig e rəhak Tata.§ Kən
itəmat nəkotatig lak, kənu io ekətatig etəmat.
21 “Etəmim itəm təmos wir nəghatən rəhak, kən matol, etəmim u inun in tolkeike io. Kən
etəmim itəm tolkeike io, rəhak Tata in otolkeike min in.* Kən io min oekolkeike in. Kən io
oekol əp io kəm in, məmə in otitun əsas io.”
22 Kən Jutas u, (sənəmə Jutas Iskariot, məto iahunin kit), in təmətapəh ron məmə, “?
Iərəmərə, ik onakahrol nulan kən mol əp ik kəm itimat əm, məto onəsol əpən ik kəm netəmim
rəha nətueintən?”†
23 Məto Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Etəmim itəm tolkeike io, in otatol nəwiak, kənu rəhak
Tata in otolkeike in. Kənu io ne rəhak Tata, itimlau ekueia mətuatig itiməhal min. Kən
itimlau ekioal imatimlau əh-ikin.‡
24 Etəmim itəm təsolkeikeən io, in təsolən nəwiak. Nəghatən min u itəm nəmotəto ematən,
eməsən atipən ilat. Məto emos ilat o rəhak Tata itəm in təmahl-ipa io ekuwa.§
25 “Io iatən-iarəp nəghatən min u kəm itəmat nian etatig əh kitat min itəmat.
26 Məto Narmin Rəha Uhgin u, in Iasitu, itəm Tata Uhgin otahl-ipa e nərgək, in otəgətun
itəmat e natimnat min rafin. Kən in otatol itəmat məmə nikitəmat otatəht natimnat min u
itəm iatən kəm itəmat, məsotaluinən.*
27 “Roiu əh tinuəkir məmə io oekapəs itəmat. Io iatələhəu nəmənlinuən rəhak tətatig
otəmat.† Kənu nəmənlinuən u, itəm iakatos-ipinə, təsahmenən e nəmənlinuən itəm nətueintən
u tatos-ipinə. Itəmat, nikitəmat təsahmən kən məsotəginən.

---

† **14:7:** Jon 1:18; 1 Jon 2:23 ‡ **14:8:** Eks 33:18 § **14:9:** Aes 9:6; Jon 1:14; 12:45; 2 Korin 4:4; Fil 2:6; Kol 1:15; Hip 1:3 * **14:9:** Jon 1:18; 10:30; 12:44-45; 13:20 † **14:10:** Jon 14:20; 10:38; 17:21 ‡ **14:11:** Jon 5:36; 10:38 § **14:12:** Luk 10:17 * **14:13:** Mat 7:7 † **14:15:** Dut 11:13; Jon 13:34, 1 Jon 2:3-5,24; 5:3; 2 Jon 6 ‡ **14:16:** Jon 14:26; 15:26; 16:7 § **14:17:** Jon 15:26; 16:13; 1 Jon 4:6; 5:6 * **14:17:** 1 Korin 2:14 † **14:19:** Jon 16:16 ‡ **14:19:** Jon 6:57 § **14:20:** Jon 10:38; 17:21 * **14:21:** Jon 16:27; 1 Jon 2:5 † **14:22:** Wək 10:41 ‡ **14:23:** Esik 37:27-28; Sek 2:10; Efes 3:17; 1 Jon 4:12,16; Nol Əpən 21:3 § **14:24:** Jon 5:19; 7:16; 8:28; 12:49-50 * **14:26:** Jon 15:26; 16:7,13; 1 Jon 2:27 † **14:27:** Aes 9:6-7; Luk 2:14; 24:36; Jon 16:33; Rom 5:1; Fil 4:7

28 Itəmat ninəmotəto rəkis rəhak nəghatən, emən-ipinə kəm itəmat məmə, ‘Io oepanapəs
itəmat, məto uarisig, oepanitəlig-pa min otəmat.’ Okəmə nakotolkeike pahrien io, kən
nikitəmat otagien əm məmə nəkotəplan io iakatuwin o rəhak Tata, məto-inu in ilis taprəkis-
in io.
29 Io iatən-iarəp rəkis əm natimnat min u kəm itəmat u-roiu, nian ilat kəsotolən əh, məmə
nian ilat kinotuwa moatol nipahrien lan, kən itəmat onəkotahatətə lak.
30 Roiu əh, okol esəghatən təfəməh min kəm itəmat, məto-inun Setan u iərəmərə rəha
nətueintən u,‡ in tinatuwa. In təsosən nəsanənən məmə otol win lak.
31 Məto io iatol ətuatip əm nəwia Tata Uhgin məmə netəmim rəha nətueintən okotitun
məmə io ekolkeike in.§
“Itəla, pəs kotətul motagim ikin-u, moatuwin.”

15

Iesu in tahmen e nəukət nig pahrien

1 Kən Iesu tatən məmə, “Io un,* io ekahmen e nokət nig pahrien. Kən rəhak Tata in tahmen
e etəmim itəm tatitasilin nig u.† 2 Nelmi nig min rafin itəm kəsotoeən, in tatəte rəkis ilat, kən
nelmi nig min rafin u itəm koatoe, in tətafəl wir ilat,‡ məmə ilat okotoe-in noalat tepət.§
3 Itəmat nəkotahmen e nelmi nig u. Kən io enafəl wir rəkis itəmat e nəghatən min itəm iatən-
ipinə kəm itəmat.*
4 Otəper-ipa lak,† kən io oekəper-ipən etəmat. Nelmi nig otəsoeən okəmə in təsəper-ipənən
e nəukətin. E nolən kitiəh əm, itəmat okol nəmegəhən rəhatəmat təsoe-inən noan okəmə
nəsotəper-ipamən lak.‡
5 “Io u, io nokət nig. Kən itəmat nelmi nig min, nelmi nig min itəm koatətul-pən wir lak,
moatəper-ipa. Nəmegəhən rəha etəmim itəm tatəper-ipa lak kən iatəper-ipən lan, in otoe-in
noan tepət. Məto itəmat u, okəmə nəsotəper-ipamən lak, okol nəsotolən nat kit.§
6 Okəmə etəmim təsəper-ipamən lak, in tahmen e nelmi nig kit, itəm kinərakin kən tinapə
rəkis. Nelmi nig min tol nəhlan, kitun nəmikən kərakin-pən e nigəm, kuwaan ətip.*
7 Okəmə itəmat nakotəper-ipa lak, kən nəghatən min rəhak kotəper-ipən etəmat, nat naka
itəmat nakotolkeike, nəkotitun neasiə-inən. Kən Uhgin otol kəm ik.†
8 Nian nəmegəhən rəhatəmat otoe-in noan tepət,‡ nat əh in tatiləs-ipər nərgi rəhak Tata,
kən e nolən u, tatəgətun məmə itəmat rəhak min netəmim.§
9 “Tata Uhgin in tolkeike pik io. E nolən kitiəh əm, io ekolkeike mihin itəmat. Otəper-ipən
e rəhak nolkeikeən.
10 Okəmə itəmat nəkoatol rəhak nəghatən,* kən onəkotəper-ipa e rəhak nolkeikeən,
tahmen ətuatip əm mə inun io emol nəghatən min rəha Tata Uhgin, kən iatəper-ipən e rəhan
nolkeikeən.
11 Io ematən-iarəp nəghatən min u kəm itəmat, məmə nikitəmat otətagien, tahmen əm
məmə io nikik tətagien. Kənu nikitəmat otagien otagien məriоah.†
12 Itəmat nəkotəkəike moatol nəghatən u rəhak. Tatən məmə itəmat onəkotolkeike itəmat
min, tahmen əm məmə io ekolkeike mihin itəmat.‡
13 Suah kit tikə itəm tolkeike pik in kit taprəkis-in etəmim un itəm tategəhan-in rəhan
nəmegəhən məmə otosmegəh in min neen.§
14 Kən okəmə itəmat nəkotol natimnat min u iatən kəm itəmat, tatəgətun məmə itəmat un,
io min neen.
15 Io oesaun-in minən itəmat məmə iolwək min rəhak, məto-inun etəm tatol wək, in
təruru natimnat min itəm rəhan etəm-iasol tatol. Məto roiu əh, io ekaun-in itəmat, məmə
io min neen, məto-inun natimnat min rafin u itəm eməto o rəhak Tata, enən-iarəp rəkis kəm
itəmat.*
16 Itəmat nəməsotitəpunən io, məto io emitəpun itəmat.† Kən io emələhəu-pən itəmat
məmə itəmat onəkotuwin motol wək, kən wək rəhatəmat otoe-in noan.‡ Kən noan un, in
otətatig. Tol nəhlan, kən okəmə nakoteasiə-in natimnat min kəm Tata Uhgin e nərgək, kən
in otos-ipinə kəm itəmat.

‡ **14:30:** Jon 12:31 § **14:31:** Jon 10:18; 12:49 * **15:1:** Jon 6:35 † **15:1:** Aes 5:1-7 ‡ **15:2:** Hip 12:5-11 § **15:2:** Mat 7:20; Kal 5:22-23; Efes 5:8-9; Fil 1:11 * **15:3:** Jon 1:29; 13:10; Efes 5:26 † **15:4:** Jon 6:56 ‡ **15:4:** əplan-tu futnot əpəh Jon 6:56. § **15:5:** Fil 4:13 * **15:6:** Mat 3:10 † **15:7:** Mat 7:7 ‡ **15:8:** Kal 5:22-23 § **15:8:** Jon 8:31 * **15:10:** Jon 14:15 † **15:11:** 1 Jon 1:4 ‡ **15:12:** Jon 13:34 § **15:13:** Jon 10:11; Rom 5:7,8; 1 Jon 3:16 * **15:15:** Jon 8:26 † **15:16:** Jon 13:18 ‡ **15:16:** Jon 15:5

17 Iatos-ipinə nəghatən kit kəm itəmat in tol nulan. Itəmat onəkotəike motolkeike itəmat min.”§

Netəmim rəha nətueintən, ilat koatetəhau netəmim rəha Iesu

18 Kən Iesu tən-ipən məmə, “Okəmə netəmim rəha nətueintən u koatetəhau itəmat, nikitəmat otəkəike muwəh məmə aupən, ilat kəmotetəhau mihin io.*

19 Okəmə itəmat netəmim rəha nətueintən u, kən netəmim rəha nətueintən okotolkeike itəmat, məto-inu rəhalat u itəmat. Məto sənəmə itəmat netəmim rəha nətueintən u. Io enimitəpun rəkis itəmat, kən mos-irəkis itəmat o nətueintən. Kən o nat u inu, netəmim rəha nətueintən, kotetəhau itəmat.†

20 Nikitəmat otəkəike matəht nəghatən u emən-ipinə rəkis kəm itəmat məmə, ‘Iolwək əm kit, təsaprəkis-inən rəhan etəm-iasol.’‡ Kən məto-inu netəm rəha nətueintən u, ilat koatol tərat agin ron io, kən tol nəhlan, ilat okotol nolən kitiəh əm etəmat.§ Okəmə ilat kəmotol rəhak nəghatən, kən ilat okotol rəhatəmat nəghatən. Məto ilat kəməsotol agin-əhən rəhak nəghatən min.

21 Ilat okotol natimnat min nulan etəmat, məto-inun itəmat rəhak min netəmim.* Ilat okotol nəhlan, məto-inu ilat kotəruru Uhgin itəm təmahl-ipa io.†

22 “Emuwa kən məghat kəm ilat. Tol nəhlan e noa nəghatən u, ilat kəmotəplan əsas rəhalat nolən rat min. Məto kəmoatəuhlin məntalat ron io moatapəs rəhak nəghatən. Kən roiu, kol kəsotənən məmə rəhalat nolən rat tikə.‡§

23 Etəmim itəm tetəhau io, in tetəhau min rəhak Tata.

24 Emuwa mol wək min u e niganəmtilat itəm kol etəm pisin kit təməsolən. Tol nəhlan, ilat kəmotitun məmə pah u io. Kən nat əpnapin kəmotitun io, məto koatetəhau io, kən tol nəhlan məmə koatetəhau min rəhak Tata. Kən roiu, kol kəsotənən məmə rəhalat nolən rat tikə.*

25 Məto natimnat min əh otəkəike mol nəhlan, kən mol məmə nəghatən u otuwa pahrien itəm netəm aupən kəmotəte rəkis e naoa rəha Lou. Rəhalat u Lou tatən məmə, ‘Io esolən nat kit elat, məto ilat kotetəhau agin-əh io, moatol timəht kəm io.’†

26 “Məto nian Iasitu otuwa, in otatən-iarəp io. Narmin rəha Nipahrienən u, tatisi-pən o Tata Uhgin.‡ Io ekahl-ipa in tuwa otəmat.

27 Kənu itəmat min, onəkotəkəike motən-iarəp io,§ məto-inu itəmat noatatig kitat min io e nətuounən e wək rəhak muwa mətoarus-pa u-roiu.

16

1 “Io enatən-iarəp natimnat min u kəm itəmat məmə rəhatəmat nahatətəən otəseiuaiuən.

2 Ilat okəpanotəhg-iarəp itəmat e nimə min rəha nuəfiminən rəhalat;* kən nipahrienən agin, nian əh-ikin tatuwa itəm netəm okotohamnu itəmat, kən nikilat təht məmə ilat koatol wək wir kit rəha Uhgin.†

3 Ilat okotol natimnat min u, məto-inun ilat kotəruru Tata Uhgin, kən motəruru min io.‡

4 Məto io ekaupən matən-iarəp natimnat min u kəm itəmat. Kən nian ilat kinotətuoun minatol etəmat, kən nikitəmat otuəh məmə io enəmən rəkis natimnat min u kəm itəmat.”

Wək min itəm Narmin Rəha Uhgin otəpanol

Kən Iesu təghat əh matuwin, matən məmə, “Io eməsən-iarəpən natimnat min u kəm itəmat aupən, məto-inu emətatig kitat min itəmat.

5 Məto roiu ekitəlig-pən min o rəhak Tata itəm təmahl-ipa io, məto itəmat kit təsətapəhən ron io məmə, ‘?Ik onəkuwin hiə?’

6 Məto roiu, tol nulan məmə emən natimnat min u kəm itəmat, kən nikitəmat təmahmə.

7 Məto io iatən pahrien kəm itəmat məmə, otəwir pik otəmat məmə io ekagim tənin itəmat. Məto-inu okəmə esagim təninən itəmat, kən Iasitu§ okol təsuwamən matig itəmat min. Məto okəmə io ekagim, muwin, kən io ekahl-ipa in tuwa mətatig otəmat.*

8 Kən nian in otuwa, kən otəgətun netəmim rəha nətueintən məmə ilat iol təfagə rat, kən nətəligən rəhalat təsahmenən o nolən itəm tətuatip e niganəmti Uhgin, kən nətəligən rəhalat təsahmenən o nakilən nolən rəha netəmim.

---

§ **15:17:** Jon 15:12 * **15:18:** Aes 66:5; 1 Jon 3:13 † **15:19:** Jon 13:16; 17:14 ‡ **15:20:** Jon 13:16 § **15:20:** 2 Tim 3:12 * **15:21:** Aes 66:5; Mat 5:10-12; 10:22; Luk 6:22-23; Wək 5:41; 1 Pita 4:14; Nol Əpən 2:3 † **15:21:** Jon 16:1-3 ‡ **15:22:** Jon 9:41; Rom 1:20; 2:1; Luk 11:31-32 § **15:22:** Iesu tinuwa kən mol əp rəhalat nolən rat, kən mol suatip o nikisən ilat e təfagə rat. Məto netəmim rəha nətueintən kotetəhau məmə Iesu tatol əp nolən rat rəhalat. Tol nəhlan, ilat kotapəs in kən moatitəpun napinəpən maprəkis-in nəhag-əhagən (3:19-21; 9:39-41). * **15:24:** Jon 5:36; Mat 11:20-24 † **15:25:** Sam 35:19; 69:4 ‡ **15:26:** Jon 14:26 § **15:27:** Luk 24:48; Jon 21:24; 1 Jon 1:2; 4:14 * **16:2:** Jon 9:22; 12:42 † **16:2:** Wək 26:9-10 ‡ **16:3:** Jon 15:21; 1 Jon 3:1 § **16:7:** Jon 14:16 * **16:7:** Jon 7:39

9 Narmin u otəgətun ilat məmə ilat iol təfagə rat,† məto-inu kəsotahatətəən lak.
10 Narmin u otəgətun kəm ilat məmə nətəligən rəhalat in təsahmenən o rəhalat nətuatipən
e niganəmti Uhgin,‡ məto-inu io ekitəlig-pən min o rəhak Tata, kən itəmat onəsotehmən io.
11 Narmin u otəgətun kəm ilat məmə nətəligən rəhalat in təsahmenən o nakilən nolən rəha
netəmim, məto-inu Uhgin in tinakil rəkis iərəmərə rəha nətueintən u, Setan.§
12 "Io iatos natimnat tepət min əh-ikin məmə epanən kəm itəmat. Məto roiu əh, okol
nəsotos rafinən ilat. Ilat kotiəkis pik əh otəmat.*
13 Məto nian Narmin rəha Nipahrienən otuwa,† in otit itəmat, tol mə itəmat nəkotitun
nipahrienən rafin. In okol təsən atipən rəhan əm nəghatən. In otən-iarəpən əm natimnat
min u itəm in tatəto e Tata Uhgin. Kən in otən-iarəpinə min kəm itəmat natimnat min u itəm
nian kit okəpanotuwa.
14 In otəto nəghatən pahrien ron io kən matən-iarəp kəm itəmat. E nolən u, in otiləs-ipər
io.
15 Natimnat min rafin rəha Tata Uhgin, in rəhak.‡ Tol nəhlan, kən io ekatən məmə, Narmin
u, in otəto nəghatən pahrien ron io kən matol əp nipətin kəm itəmat."

Otəsuwəhən okotəplan min Iesu

16 Kən Iesu tən-ipən məmə, "Otəsuwəhən onəsotəplanən io, məto uarisig un, təsuwəhən,
kən onəpanotəplan min io."§
17 Kən netəmim min neen rəhan, ilat koatətapəh-ətapəh kəm ilat min məmə, "?Nəghatən
u, nipətin naka? In tatən kəm itat məmə, 'Otəsuwəhən onəsotəplanən io, məto uarisig,
otəsuwəhən, nəpanotəplan min io.' Kən in tən məmə, 'Məto-inu io iakatuwin o Tata Uhgin.'
18 ?Nəghatən u, 'otəsuwəhən' nipətin naka? Kitat kotəruru nəghatən min əh in tatən."
19 Kən Iesu tinitun rəkis məmə ilat kotolkeike məmə okotətapəh-in nat kit ron, kən in
tən-ipən kəm ilat məmə, "? Tahro? Io emən məmə, 'Otəsuwəhən itəmat nəsotəplanən io.
Məto uarisig, təsuwəhən onəpanotəplan min io.' ?Kən roiu nakotətapəh otəmat min o nipəti
nəghatən u?
20 Nipahrienən agin u iatən kəm itəmat məmə, itəmat nikitəmat otahmə, itəmat onəkotasək
pik,* məto nətueintən, nikin otagien. Itəmat onəkotəto tərat pik agin, məto nahmməən
rəhatəmat otəuhlin-pa e nagienən.†
21 Nian okəmə tinuəhkir məmə pətan kit otemək, kən in tatəto tərat, məto-inun tinol nian
rəhan məmə otəto nahmməən e nipətin. Məto uarisig, okəmə nətin tinaiir rəkis, kən in nikin
təsəht minən nahmməən əh. In nikin tətagien pik məto-inu nətin tinaiir-pa e nətueintən.
22 E nolən kitiəh əm, roiu əh itəmat nakotəto tərat. Məto uarisig, kənu io ekəplan min
itəmat. Kənu nikitəmat otagien otagien, okol etəmim kit təsol minən itəmat nikitəmat tahmə
min.
23 O nian əh, itəmat onəsotətapəh-in minən nat kit ron io. Nipahrienən agin u iatən kəm
itəmat məmə, okəmə itəmat nakotətapəh-in nat kit o Tata Uhgin e nərgək, kən in otos-ipinə
kəm itəmat.‡
24 Mətoarus-pa u-roiu, itəmat nəsotətapəh-inən əh nat kit ron e nərgək. Otətapəh-in e
nərgək, kən onəkotos, məmə nikitəmat otagien otagien mərioah."§

Iesu tinol win rəkis e natimnat min rəha nətueintən

25 Kən Iesu tatəghat əh matuwin matən məmə, "Io ematuəh nimaa nəghatən e natimnat
min u, matən kəm itəmat.* Məto nian əh-ikin tatuwa, itəm io ekəsuəh minən nimaa nəghatən
lan, məto oekəghat-in rəhak Tata kəm itəmat e nolən kit itəm itəmat onəkotitun wir in.
26 E nian əh, itəmat onəkoteasiə-in natimnat kəm rəhak Tata e nərgək, məto io esənən
məmə io ekuwin e nərgitəmat measiə-in natimnat ron†
27 məto-inu Tata Uhgin, in əmun tolkeike pik itəmat. In tolkeike itəmat məto-inu itəmat
nakotolkeike io, kən itəmat nəmotahatətə məmə io emisi-pən lan.
28 Io emisi-pən o Tata Uhgin, muwa e nətueintən u. Kənu roiu otəsuwəhən kən ekiet min
e nətueintən u, mitəlig-pən min o Tata Uhgin."
29 Kən netəmim rəhan min koatən məmə, "! In un! ! Roiu əh ik nəsuəh minən nimaa
nəghatən! Ik nakatən ətuatip əm kəm itimat.

---

† **16:9:** Jon 15:22 ‡ **16:10:** Aes 64:5; Mat 5:20; Rom 1:17; 3:21,22; 10:3; Fil 3:6-9; Taet 3:5; 1 Pita 3:18 § **16:11:** Jon 12:31 * **16:12:** Mak 4:33 † **16:13:** Jon 14:17 ‡ **16:15:** Jon 17:10 § **16:16:** Jon 14:18 * **16:20:** Mak 16:10 † **16:20:** Jon 20:20 ‡ **16:23:** Mat 7:7 § **16:24:** Jon 15:7-8 * **16:25:** Mat 13:34; Mak 4:33,34; Jon 10:6 † **16:26:** Kitat kotitun nuwinən o Uhgin e nəfakən, tahmen əm e nisualkələh koatuwin o rəhalat tata min itəm kotolkeike ilat. Iesu in tatəfak o nat kitiəh əm, inun, məmə Uhgin otəplan kitat məmə kotətuatip e niganəmtin (Rom 8:34, Hip 7:24-25; 1 Jon 2:1-2). Kən tol nəhlan, kitat kotitun nuwinən measiə-in natimnat o Uhgin.

30 Roiu əh enotitun məmə okəmə suah kit təsətapəh-inən əh nat kit ron ik, məto ik nəkitun
nuhalpinən nəghatən min rafin itəm kəsətapəhinən əh. O nat u, tol kən itimat ekotitun məmə
ik nəmisi-pən o Uhgin.”
31 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə, “?Nipahrienən, itəmat nakotahatətə lak u-roiu?‡
32 Itəmat otətəlig-in-tu, nian əh-ikin tatuwa, nipahrienən məmə nian əh tiniet-arəpa rəkis,
itəm netəmim okotitəp itəmat rafin, nakotaiu atit, motuwin imatəmat min ikin, motapəs io,
io pisin əm.§ Məto okol io esan pisin əmən, məto-inu nian rafin rəhak Tata tətatig itimlau
min.*
33 Io enəmən-iarəp rəkis natimnat min u kəm itəmat, məmə rəhatəmat nətəligən oteiuaiu
məto-inu nəkotatig lak.† E nətueintən u, nahməən otepət otəmat,‡ məto sotəginən, motətul
məha-məha,§ məto-inu io enol win rəkis e nəsanənən rəha nətueintən.”*

17

Iesu təməfak atip ron

1 Nian Iesu təməghat rəkis, kən mətag-pər ilis e neai, kən matəfak matən məmə,
“Tata, rəhak nian tinuwa rəkis. Io iakolkeike məmə ik onakiləs-ipər nərgi Nətim, məmə in
min otəpaniləs-ipər nərgəm,*
2 məto-inu ik nəmos-ipən nəsanənən ne nepətən kəm in, məmə in otərəmərə e netəmim
rafin,† kən mitun min nos-ipənən nəmegəhən lilin kəm ilat min u, itəm ik nəmos-ipən ilat
min kəm in.‡
3 Kən nəmegəhən lilin u, nipətin u məmə netəmim okotitun ik, itəm ik əm un ik Uhgin
pahrien,§ kən motitun min Iesu Kristo u, ik nəmahl-ipa.*
4 Io ematiləs-ipər nərgəm e nətueintən u,† kən enol rafin rəkis wək itəm ik nəmos-ipa kəm
io məmə iakol.‡
5 Tata, roiu əh, tinol nian rəham məmə onakos io ekimnə mətatig kilau min ik.Ləs-ipər
io mos-ipa nepətən əhag-əhag kəm io, tahmen əm mə inun, emos aupən kilau min ik e nian
nətueintən u təmatikə əh.§

Iesu təməfak o rəhan min

6 “Netəm min u itəm ik nəmos-irəkis ilat o nətueintən mos-ipa ilat kəm io, io ematol əp
nərgəm kəm ilat, məmə ilat okotitun ik.* Aupən, ilat rəham min netəmim, məto roiu ik
nəmələhəu-pən ilat e nelmək, məmə ilat rəhak min netəmim. Ilat kəmoatətəu-pən rəham
nəghatən,
7 kən roiu əh, ilat kotitun məmə, natimnat min u itəm ik nəmos-ipa kəm io, ilat koatisi-pən
əm ron ik.
8 Ilat kotitun natimnat min u, məto-inu ik ninəmən-ipa rəkis nəghatən kəm io, kən io emən-
ipən kəm ilat, kən ilat koatos e nikilat. Kən ilat motitun məmə nipahrienən agin məmə io
emisi-pinə ron ik, kən moatahatətə lak məmə ik nəmahl-ipa io.
9 “Io iatəfak olat min u. Io esəfakən o netəmim rəha nətueintən, iatəfak əm o netəm min u
itəm ik nəmos-ipa ilat kəm io, məto-inun ilat u rəham min.
10 Netəm min u iatos, ilat rafin rəham, kənu ilat rafin u itəm ik natos, ilat rəhak.† Kən
netəm min u, ik nəmol ilat məmə nəmegəhən rəhalat tatiləs-ipər nərgək.
11 Roiu əh iakatuwa ron ik, kən otəsuwəhən io esatigən u e nətueintən u. Məto netəm min
u, ilat okotatig əh e nətueintən u. Tata, ik nakətuatip agin. Awi, nakaskəlim netəm min u
kotatig wir e nəsanənən rəha nərgəm u itəm ik nəmos-ipa kəm io, məmə ilat okotatig kitiəh
əm, tahmen məmə inu, kilau min ik kitiəh.‡
12 Nian io emətatig itimat min ilat, kən ematipal wir§ olat, e nəsanənən rəha nərgəm əm
itəm ik nəmos-ipa kəm io. Io ematehm wir ilat, esaiiroauinən kit.* Kitiəh əm u itəm təmə̈lue,
inun itəm Uhgin otəkəike mərəkin,† kənu nat əh otol nəhlan, məmə otol nəghatən rəha Naoa
Rəha Uhgin otuwa mol nipahrienən.
13 “Roiu əh, iatuwa ron ik, məto iatən nəghatən min u nian etatig əh e nətueintən, məmə
ilat min, nikilat otagien otagien, tahmen əm məmə io nikik tətagien.

---

‡ **16:31:** Jon 4:23 § **16:32:** Sek 13:7; Mat 26:56; Mak 14:27 * **16:32:** Jon 8:29 † **16:33:** Jon 14:27 ‡ **16:33:** Jon 15:18-21 § **16:33:** Mak 13:9 * **16:33:** Rom 8:37; 1 Jon 4:4; 5:4; Nol Əpən 2:7,11,17,26; 3:5,12,21; 21:7 * **17:1:** Jon 12:23; 13:31,32 † **17:2:** Dan 7:14; Mat 28:18; 1 Korin 15:27-28 ‡ **17:2:** 17:24; Jon 6:37,39 § **17:3:** Jon 17:25,26 * **17:3:** Fil 3:8 † **17:4:** Jon 13:31 ‡ **17:4:** Jon 19:30 § **17:5:** Jon 1:1-2; 8:58; 16:28; Fil 2:6-11 * **17:6:** Jon 1:18 † **17:10:** Jon 16:15 ‡ **17:11:** Jon 17:21-23; Sam 133:1; Jon 10:30 § **17:12:** “Ematipal wir,” nipətin u, ematehm wir məmə nat kit təsərəkinən, mol protektem elat. * **17:12:** Jon 6:39 † **17:12:** Inu Jutas. Jon 6:70,71

14 Io emən-iarəp rəham nəghatən min kəm ilat. Kən tol nəhlan, netəmim rəha nətueintən
u, kəsotolkeikeən ilat, koatetəhau ilat,‡ məto-inun ilat sənəmə netəmim rəha nətueintən,§
tahmen əm məmə io sənəmə etəmim rəha nətueintən.
15 Io esətapəhən ron ik məmə onakos-irəkis ilat e nətueintən u. Məto ekolkeike məmə ik
onakahtosig-in etəm rat u, Setan, məmə in otəsuwamən mərəkin ilat. Ik onakipal wir* olat.†
16 Io, sənəmə etəmim rəha nətueintən u. Kən tol nəhlan, ilat min sənəmə netəmim rəha
nətueintən.
17 Rəham nəghatən in nipahrienən rafin. Onəkol rəham nəghatən məmə in otol wək e
nəmegəhən rəhalat məmə ilat netəmim pahrien rəham motasim motətuatip.‡
18 Ik nəmahl-ipa io, ekuwa e nətueintən u,§ kən e nolən kitiəh əm, io enatahl-iarəp min
ilat, kotuwin e nətueintən.*
19 Kən io iatos-ipinə atip io məmə iakatasim o nolən nalpəkauən rəham,† məmə ekasitu e
netəm min u, məmə ilat min okotasim motətuatip, kən ilat netəmim pahrien rəham.‡

Iesu təməfak o netəm okəpanotahatətə lan

20 "Io esəfakən əm o netəm min u, məto iatəfak min o netəm min u itəm okəpanotahatətə
lak e nəghatən rəha netəm min u.
21 Tata, io iatəfak olat, məmə ilat rafin okotuwa kitiəh əm, tahmen-pən əm məmə inun
kilau kitiəh əm, kən iakətatig-pinə lam, kən ik nəkətatig lak. Iatəfak məmə ilat okotuwa kitiəh
əm kitat min ik, məmə netəmim rəha nətueintən okotahatətə məmə ik nəmahl-ipa io.§
22 Ik ninəmos-ipa rəkis nepətən* kəm io, kən io iatawte-in kələh nepətən rəhak kəm ilat,
məmə ilat okotuwa kitiəh əm tahmen əm məmə kilau kətioal kitiəh.†
23 Iakətatig e nikilat, kən ik nəkətatig lak. Tol nəhlan, iatəfak məmə, ilat okotuwa kitiəh
əm e natimnat min rafin məmə netəm min u rəha nətueintən, ilat okotəplan motitun məmə
ik nəmahl-ipa io, kən məmə ik nəmolkeike rəham netəmim‡ tahmen əm məmə inu, ik
nəmolkeike mihin io.
24 "Tata, ik nəmos-ipa ilat u e nelmək məmə ilat rəhak min, kən io ekolkeike məmə ilat
okotitun nuwamən ikin-u itəm io min ekuwin ikin,§ məmə ilat okotəplan nepətən əhag-əhag
rəhak* itəm io ekatos. Nepətən əhag-əhag u, ik nəmos-ipa kəm io, məto-inu ik nəmolkeike
io aupən agin nian nətueintən u təmatikə əh.†
25 "Tata, ik nakətuatip agin.‡ Netəmim rəha nətueintən u, ilat kotəruru ik,§ məto io ekitun
ik. Kən netəm min u rəhak min, ilat kotitun məmə ik nəmahl-ipa io.
26 Io emol əp ik kəm ilat, məmə ilat okotitun wir ik,* kənu io, oiakatəkəike matol əp ik
nəhlan, məmə nolkeikeən rəham otinip wir nikilat,† kən məmə io atip oiakətatig e nikilat.
Nolkeikeən u iakatəghat-in, in nolkeikeən rəham, tahmen mə inu ik nakolkeike mihin io."‡

18

Tikimir min rəha Iesu kəmotuwa motaskəlim in
(Mat 26:7-56; Mak 14:43-50;
Luk 21:47-53)

1 Nian Iesu təmaupən məfak, kəmotiet e taon u, kən moteguəfimin-pən entəniipən-pən e
noanapinat kit, nərgin un, Ketron. Kən ikin əh, kəmahwinu kit ikin. Kən Iesu ne rəhan
netəmim min kəmotuwin e niki nig min əh.
2 Kən Jutas u, etəm u uarisig in otəpanegəhan-in Iesu kəm rəhan tikimir min, in tinitun
rəkis ikin əh, məto-inu nian neen, Iesu ne rəhan min netəmim ilat koatuəfimin ilat min ikin.*
3 Kən pris asol min ne Farisi min kəmotahl-ipən mopael min itəm koatətul o Nimə Rəha
Uhgin kotuwa motehm Jutas. Kən Jutas təmit netəm min əh ilat mopael min neen rəha

‡ **17:14:** Jon 8:23; 15:19 § **17:14:** 1 Pita 2:11 * **17:15:** "Onakipal wir," nipətin u, otehm wir məmə nat kit təsərəkinən, mol protektem elat. † **17:15:** Mat 24:24; Jon 8:44; 1 Pita 5:8 ‡ **17:17:** Lev 11:44-45; Jon 15:3; 1 Pita 1:16 § **17:18:** Jon 3:17 * **17:18:** Jon 20:21; Mat 28:18-20 † **17:19:** Mak 14:24; Luk 22:19; Jon 6:51; 1 Kor 11:24; Dut 15:19,21; Taetas 2:14; Hip 9:14 ‡ **17:19:** Hip 10:10 § **17:21:** Jon 3:17 * **17:22:** Jon 1:14 † **17:22:** Jon 14:20 ‡ **17:23:** Jon 16:27 § **17:24:** Jon 12:26 * **17:24:** Netəm koatəfak koatehm nepətən rəha Iesu məsin əm roiu, (Jon 1:14, 2 Kor 3:18). Məto kitat kotitun məmə okəmə otitəlig-pa, kitat okotahmen lan, məto-inu e nian əh, okotəplan əsas rəhan nepətən əhag-əhag e niganəmtitat (1 Jon 3:2). Nepətən əhag-əhag rəha Iesu itəm rəhan netəmim min ilat okotəplan; inu, rəhan nepətən məmə in Uhgin, nepətən əhag-əhag əh itəm in təmos aupən nətueintən təpanatig. † **17:24:** Jon 1:1-3; 1:14; 1 Pita 1:20 ‡ **17:25:** Sam 119:137; Rom 3:26 § **17:25:** Jon 15:21; 16:3 * **17:26:** Jon 17:6 † **17:26:** E ves u, nipətin kəiu. Kitiəh, Iesu tatəfak məmə Tata Uhgin otolkeike rəhan min netəmim, tahmen əm məmə in tatolkeike Iesu. Məto in tatəfak min məmə rəhan netəmim min okotolkeike ilat min tahmen əm məmə Tata Uhgin in tatolkeike Iesu. ‡ **17:26:** Jon 15:9; Rom 5:5 * **18:2:** Luk 21:37; 22:39

netəm Rom, mit ilat motuwɨn e nɨki nɨg olɨf əh. Ilat koatəmɨk noanɨsɨə, ne lait mɨn, ne natɨmnat rəha nəluagɨnən.†
4 Iesu tɨnəmɨtun rəkɨs məmə natɨmnat mɨn u, in otuwa tol nulan, məto in təmaliwək
muwɨn olat, kən mətapəh olat məmə, "?Itəmat noategəs-in pah un?"
5 Ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, "Etəm Nasaret kit, nərgɨn u Iesu." Kən in tən-ipən kəm
ilat məmə, "Io u inu."‡ § (Kən Jutas, suah u itəm təmegəhan-in-pən Iesu e nelmɨlat, in tatətul
ilat min.)
6 Kən nian Iesu təmən məmə, "Io u inu," ilat kəmotani məntaalat motɨtəlɨg, moteiuaiu
motorin ilat e nɨsɨp.*
7 Kən Iesu tatɨg mətapəh mɨn olat məmə, "?Itəmat nakotegəs-in pah un?" Kən ilat kotəmə,
"Etəm Nasaret kit, nərgɨn u Iesu."
8 Kən Iesu tən-ipən məmə, "Enən-ipɨnə rəkɨs kəm itəmat məmə, 'Io u inu.'† ‡ Okəmə itəmat
nakoategəs-in io, kən təwɨr məmə nakotapəs netəmim mɨn u, koatuwɨn latuənu."
9 In təmən nəhlan məmə nəghatən u itəm in tɨnəmən rəkɨs in otol nɨpahrienən. Nəghatən
u təmən məmə, "Tata, netəm mɨn u itəm nəmələhəu-pən ilat e nelmək, okol esaiiroauinən
kit."§
10 Saimon Pita təmatɨləs rəhan kit nisa rəha nəluagɨnən. Kən əmun, in təmiuw-iarəp rəhan
nisa, məte rəkɨs matelgɨ slef kit rəha pris asol agɨn, matəlgɨn matɨp. Nərgɨ suah un, Malkas.
11 Məto Iesu tən-ipən kəm Pita məmə, "Aii-pən rəham nisa u e rəhan sipa. Ik onəkəike
mɨtun məmə nahməən u rəhak,* itəm Tata Uhgɨn in təmos-ipa kəm io, kən io ekəike mətəlɨg-
in əm, mol."†

Ilat kəmotɨləs Iesu motuwɨn tətul aupən e nɨganəmtɨ Anas
(Mat 26:57-58; Mak 14:53-54;
Luk 22:54)

12 Kən mopael mɨn rəha netəm Rom ne etəm-iasol rəhalat, ne mopael mɨn rəha netəm
Isrel, kəmotaskəlɨm Iesu, kən motəlɨs ətain nelmɨn.
13 Kən kəmotaupən motɨləs in motuwɨn tətul e nɨganəmtɨ Anas. Anas un, in etəmaa
Kaeafas. Kaeafas un, in pris asol agɨn e nup əh.‡
14 Kən Kaeafas u inu, in aupən təmən kəm netəm-iasol rəha netəm Isrel məmə təwɨr pɨk
məmə etəmim kitɨəh əm otɨmɨs o netəmim, taprəkɨs-in məmə netəmim rafɨn okotɨmɨs.§

Pita təmən məmə in
təruru Iesu
(Mat 26:69-70; Mak 14:66-68;
Luk 22:55-57)

15 Kən Saimon Pita ne etəmim kit mɨn rəha Iesu, ilau kəmiauarɨsɨg-in Iesu. Etəmim u kit
mɨn rəha Iesu, pris asol agɨn in tɨtun wɨr. Tol nəhlan, in təmətəu-pən Iesu, mian əpəh imə e
iat rəha nimə rəha pris asol agɨn un.
16 Məto Pita in təmatətul əm e ket. Kən etəmim kit mɨn u rəha Iesu, itəm pris asol agɨn
tɨtun wɨr, in təmiet muwa ihluə, kən mən-ipən kəm pətan u itəm tatətul o ket. Kən in təmit
Pita mian imə.
17 Kən əmun, pətan un itəm tatətul o ket, təməplan Pita kən tətapəh ron məmə, "?Ei, ik mɨn
un etəmim rəha suah əh?"
Məto Pita təmə, "Kəpə, sənəmə io rəhan etəmim."
18 Kən e nian əh, in nian rəha nətəpən, kən iolwək mɨn rəha pris asol agɨn, ne mopael mɨn,
ilat kəmotasiepən e noanəmkɨlɨp e nɨgəm, kən moatətul tɨtəlau in, moatəto. Kən Pita mɨn, in
təmuwɨn motətul, moatəto nɨgəm.

---

† **18:3:** Wək 1:16 ‡ **18:5:** "Io u inu" - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. § **18:5:** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 * **18:6:** Nol Əpən 1:17 † **18:8:** "Io u inu" - Əplan-tu futnot e Jon 4:26. ‡ **18:8:** Jon 6:20; 8:24,28,58; 13:19; 8:6,8 § **18:9:** Jon 6:39; 10:28; 17:12 * **18:11:** Nian Iesu təmə, "Ik onəkəike mɨtun məmə nahməən u rəhak," nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "?Oesənɨm-pənən e panɨkɨn u itəm rəhak Tata otos-ipa kəm io?" E nəghatən Kris, "oekənɨm e panɨkɨn" in nimaa nəghatən, nɨpətɨn u, məmə Iesu tategəhan-in məmə in otos nahməən u itəm otuwa ron nian Uhgɨn otol nalpɨnən kəm in o nolən rat mɨn rəha netəmim rafɨn. † **18:11:** Mat 20:22 ‡ **18:13:** E nian rəha Oltesteman, katos-ipər pris asol agɨn mɨn kotətul mətoarus nian ilat okoatɨmɨs. Məto e nian Jon təmətə naoa u lan, netəm Rom kəmotəuhlɨn nətəlɨgən əh, motol məmə etəm tatol pris asol agɨn, okəike katɨləs-ipər nɨtain, məmə suah kit in otəsərəmərəən nian təfəməh. E nup 6 AD, netəm Rom kəmotos-ipər Anas məmə in otuwa pris asol agɨn, kənu e nup 15 AD, kəmotɨləs-iəhau in e rəhan wək, kən motɨləs-ipər Kaiəfəs məmə tatos nəmeen. Məto Anas in tatos əh nərəmərəən e nətəlɨgən rəha netəm Isrel, kən netəm Isrel koatən əh məmə in pris asol agɨn. § **18:14:** Jon 11:49-51

Pris asol agin təməghat
kəm Iesu
(Mat 26:59-66; Mak 14:55-64;
Luk 22:66-71)

19 Kən pris asol agin tatətapəh-in natimnat min o Iesu. Tatətapəh o netəmim min rəhan ne
nəghatən min rəhan itəm təmatən matəgətun ilat lan.*
20 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Io ematən rəhak nəghatən min e niganəmti netəmim.
Nian rafin, iatəgətun netəmim lan, əpəh e nimə min rəha nuəfiminən, kən əpəh e Nimə Rəha
Uhgin, itəm netəm Isrel koatəpələh ikin nian rafin. Io esəhluaig-inən rəhak nəghatən min.
21 ?Təhrol nakətapəh-in nulan kəm io? Təwir mə nakuwin mətapəh o netəm kəmoatəto
rəhak nəghatən min. Təwir nakuwin mətapəh o nəghatən min un emən-ipən kəm ilat. Ilat
kotitun wir natimnat min u itəm ematən."
22 Nian Iesu təmatən nəghatən əh, kən mopael kit itəm in tatətul e Nimə Rəha Uhgin, in
tatətul əh-ikin, təmem nikapin, kən məmə, "?Nakatən nulan e pris asol agin o naka?"
23 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Okəmə emən nəghatən neen itəm təsətuatipən, təwir
məmə onakən-iarəp. ?Məto okəmə rəhak nəghatən min kotətuatip əm, təhrol nakatem io?"
24 Kən əmun Anas tahl-ipən Iesu tuwin o pris asol agin u Kaeafas. Kən tatəmik mətmətig
əm nol itəm kəməlis lan.

Pita tinən min məmə
təruru Iesu
(Mat 26:71-75; Mak 14:69-72;
Luk 22:58-62)

25 Kən Saimon Pita tətul əh matəto nigəm. Kən koatətapəh ron məmə, "?Ei, ik min un, ik
etəmim rəha suah əh?" Məto Pita təmə, "Kəpə, sənəmə io rəhan etəmim."
26 Kən əmun, iolwək kit rəha pris asol agin, in noanol kit rəha suah u Pita təmətatip
matəlgin aupən, in təmən məmə, "?Nikik təht məmə eməplan ik itəmat min əpəh e niki
nahwinuən, o kəpə?"
27 Məto Pita təmə, "Kəpə. Sənəmə io."
Kən roiu agin-əh min, mənig kit timnən.†

Iesu in təmətul aupən e niganəmti Pailat
(Mat 27:1-2, 11-14; Mak 15:1-5;
Luk 23:1-5)

28 Kən laulaugin agin-əh, kəmotiləs Iesu motiet e nimə rəha Kaeafas, motuwin e nimə
rəha Pailat. Pailat in etəm Rom, məto in tatos nərəmərəən asol Isrel. Netəm Isrel koatos
nətuakəmən kit rəhalat, ilat kəsotuwinən e nimə rəha etəm ik pisin kit. Okəmə okotuwin imə,
kən ilat koatən məmə ilat kotamkimik e niganəmti Uhgin, kən ilat okol kəsotunən nagwənən
rəha lafet rəha Nuhagego-inən.‡
29 O nətuakəmən u rəhalat, tol kən Pailat in təmiet e rəhan nimə, muwa ihluə mə otəplan
ilat. Kən in təmətapəh məmə, "?Nipəgnəmti naka un itəmat noatehm-pən e suah u?"
30 Kən ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, "Okəmə suah u in təsətgəhlən lou, okol esotiləsən
in motuwa kəm ik."
31 Kən Pailat tən-ipən kəm ilat məmə, "Təwir məmə itəmat onəkotiləs in motuwin, kən
itəmat motakil, tətəu-pən lou min rəhatəmat."
Məto ilat kotən-ipən kəm in məmə, "Məto netəm Rom əm ilat kotegəhan-in məmə kitun
nohamnuən etəmim."
32 Iesu təmatən aupən məmə in otimis nəhlan,§ kən natimnat min u kəmol məmə nəghatən
min u rəhan okotuwa motol nipahrienən.
33 Kən əmun Pailat tuwin min imə, kən maun-in Iesu tuwa mətul aupən-in niganəmtin,
kən tətapəh ron məmə, "?Təhrol? ?Ik kig rəha netəm Isrel?"*
34 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "?Ik atip əm nakatətapəh nulan, o ik nakatətapəh məto-
inu netəmim koatən-ipinə io kəm ik?"
35 Kən Pailat tən-ipən məmə, "?Təhrol? ?Ik nikim təht mə io etəm Isrel kit? Netəmim imam
ikin əm ne pris asol min rəham, ilat kəmotegəhan-in-pa ik e nelmək. ?Ik nəmol nat naka?"
36 Kən Iesu təmə, "Io, esolən kig rəha nətueintən u. Okəmə io kig kit tahmen e kig min
rəha nətueintən u, kən rəhak netəmim min okotəmou, motoh netəm min un itəm kotolkeike

---

* **18:19:** Nat əpnapin məmə Kaiəfəs in pris asol agin e nup əh (ves 13), məto Anas in tatos əh nepətən rəha pris asol agin kit, məto-inu in pris asol agin aupən ikin. Kən ves u tatəghat-in Anas. (Jon 18:24; Luk 3:2; Wək 4:5-6). † **18:27:** Jon 13:38
‡ **18:28:** Jon 11:55 § **18:32:** Iesu təmən məmə in otimis e nig kəməluau (Mat 20:19; 26:2; Jon 3:14; 8:28; 12:32-33). Kən netəm Rom, ilat koatohamnu netəm koatol nəratən, moatətu-pər ilat e nig kəluau. Məto netəm Rom kəsotegəhan-inən məmə netəm Isrel, ilat kotol mihin. * **18:33:** Mat 2:2; Luk 23:2-3

məmə okotos-ipən io e nelmɨ netəm-iasol rəha netəm Isrel. Məto io sənəmə kig kit rəha nətueintən u.”†

37 Kən Pailat tətapəh ron məmə, “?Məto nɨpahrienən məmə ik kig kit?”

Kən Iesu təmə, “Ik nəmən məmə io kig kit. Io emaiir-pa e nətueintən u o nat kitiəh əm, məmə ekatətul-arəp matən-iarəp nɨpahrienən.‡ Kən etəmim itəm nɨkin tagien məmə otətəu-pən nɨpahrienən, kən in tatətəlɨg-in rəhak nəghatən.”§

38 Məto Pailat tən-ipən kəm in məmə, “?Naka un, nɨpahrienən?”

Pailat təmakil məmə Iesu in təike mɨmɨs
(Mat 27:15-31; Mak 15:6-20;
Luk 23:13-25)

Kən Pailat təmiet mɨn muwɨn mehm netəm-iasol mɨn rəha netəm Isrel, mən-ipən kəm ilat məmə, “Io esəplanən nolən rat kit ne e suah u, itəm tatən məmə suah u təmərəkɨn lou.*

39 Meto e nolən rəhatəmat, e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən, nian rafɨn iatɨkɨs suah kit mahl-iarəpən e kalapus. ?Kən təhrol? ?Itəmat nakotolkeike məmə io ekegəhan-in kən mɨkɨs kig rəha netəm Isrel?”

40 Kən ilat kotagət əfəməh motən məmə, “!Kəpə! !Itɨmat ekotapəs suah un, ekototolkeike Parapas!” Parapas un, in iakləh kit, kən in təmatəluagɨn matohamnu itəm məmə otəhg-iarəp kapman rəha Rom.†

19

1 Kən Pailat təmos-ipən Iesu e nelmɨ rəhan mopael mɨn, kən ilat kəmotalis-alis.*
2 Kən kəmotəmɨk nol itəm tol nihlən-nihlən, motol hat lan, tahmen e hat rəha kig, kən motəfauin-pən e rəhn-kapə. Kən motuwɨn-in-pən kot əfəməh kit kəm in, tol nəguɨ-naris lan, tahmen e kot rəha kig.
3 Kən ilat motuwa ron, moatol mɨləh lan, kən moatən məmə, “Ik u inu, kig rəha netəm Isrel. Itɨmat ekotos-ipən nɨsiaiiən kəm ik.” Kən ilat moatem-pən əm nɨkapɨn.

4 Kən Pailat tiet mɨn muwɨn ihluə, kən matən-ipən kəm netəmim məmə, “Ei, netəmim. Io ekahl-iarəp mɨn suah u tuwa ihluə, məmə itəmat onəkotəplan-tu məmə io esehmən nolən rat lan ne.”

5 Kən Iesu təmiet mɨn muwa ihluə. In tatəfauin hat u itəm kəmol e nol itəm tol nihlən-nihlən, tahmen e hat rəha kig, kən matuwɨn e kot əfəməh tol nəguɨ-naris, tahmen e kot rəha kig, kən Pailat tən-ipən kəm ilat məmə, “!Netəmim! !Otəplan-tu! !Suah u inu!”

6 Məto nian pris asol mɨn ne mopael mɨn itəm koatehm Nimə Rəha Uhgɨn kəmotəplan, ilat kəmotagət əfəməh moatən məmə, “! Okəht-ipən e nɨg kəməluau! ! Okəht-ipən e nɨg kəməluau!”†

Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, “Itəla, itəmat pɨsɨn əm, otɨləs motuwɨn, motəht-ipən in e nɨg kəməluau. Məto io esəplanən nolən rat kit ne lan.”

7 Məto ilat kotəmə, “Rəhatɨmat kit əh-ikɨn lou tatən məmə in otəkəike mɨmɨs, məto-inu in tatən məmə in Nəti Uhgɨn.”‡

8 Kən nian Pailat təməto nəghatən u, in təməgɨn pɨk təhmɨn mɨn.

9 Kən in təmatɨg muwɨn mɨn imə, mətapəh o Iesu məmə, “?Ik etəm hiə?”§

Məto Iesu təsuhalpɨnən rəhan nəghatən.

10 Kən Pailat tən-ipən kəm in məmə, “?Təhrol nəsən-ipamən kəm io? ?Ik nəsɨtunən məmə io iatos nəsanənən məmə ekahl-iarəp ik, kən matos mɨn nəsanənən məmə okəht-ipən ik e nɨg kəməluau?”

11 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Okəmə Uhgɨn təməsolən nat u, okol ik onəsos agɨn-əhən nəsanənən məmə onakakil io.* Tol nəhlan, nolən rat rəha suah un itəm təmos-ipɨnə io e nelməm, in tərat maprəkɨs-in rəham.”†

12 Kən tətuoun e nian əh, Pailat təmolkeike məmə otɨkɨs Iesu. Məto netəm-iasol mɨn rəha netəm Isrel koatagət əfəməh moatən məmə, “Okəmə nakɨkɨs suah u mahl-iarəp, kən ik sənəmə etəmim rəha Sisa. Etəmim u itəm tatən məmə in kig, in tɨkɨmɨr rəha Sisa.”

---

† **18:36:** Luk 17:21; Jon 6:51 ‡ **18:37:** Jon 3:32 § **18:37:** Jon 8:47 * **18:38:** Luk 23:4 † **18:40:** Wək 3:14 * **19:1:** Aes 50:6; 53:5 † **19:6:** Wək 3:13 ‡ **19:7:** Lev 24:16; Mat 26:63-66; Jon 5:18; 10:33 § **19:9:** Pailat təmətapəh nəhlan o nɨtunən məmə okəmə naka Iesu in uhgɨn əkəku kit, o okəm-naka nɨkin tatəht məmə Iesu in etəm e nəptən pɨsɨn kit kən etəm pɨsɨn kit in otakil nolən rəhan (Luk 23:6-7). Iesu tɨnuhalpɨn rəkɨs rəhan nəghatən, məto Pailat təməsənən nɨpahrienən lan (Jon 18:36-38a; Aes 53:7). * **19:11:** Rom 13:1 † **19:11:** Jon 18:30; Wək 3:13

13 Kən nian Pailat təməto nəghatən u, kən təmit Iesu muwa min ihluə. Kən in təmuwin e
ikin kit, nərgin un, Lou Kəpiel Epin-Epin, e nəghatən Isrel, in Kapata,‡ kən matəpələh-pər jea
rəha nakilən.
14 Tinuəkir mitgar tətul e tina, e nian ətuatip rəha nol əpen-əpenəən o nolən lafet rəha
Nuhagego-inən.
Kən Pailat tən-ipən kəm netəm Isrel məmə, "!Ei netəm min əpə! !Otəplan-tu! !Suah u in
kig rəhatəmat!"§
15 Məto ilat kəmotagət əfəməh, motən məmə, "! Ohamnu! ! Ohamnu! ! Əht-ipən e nig
kəməluau!"
Kən Pailat təmən-ipən kəm ilat məmə, "? Itəmat nakotolkeike mə io ekəht-ipən kig
rəhatəmat e nig kəməluau?" Məto pris asol min kotəmə, "!Sisa əm un, in rəhatimat kig!"
16 Kən Pailat təmegəhan-in-pən Iesu tuwin e nelmilat, məmə mopael min rəha Rom
okotuwin motəht-ipən e nig kəməluau.

Mopael min kəmotətu-pər Iesu e nig kəməluau
(Mat 27:32-44; Mak 15:21-32;
Luk 23:26-43)

Kən ilat kəmotiləs Iesu motuwin.
17 In tatiləs nig kəməluau rəhan,* matiet matuwin ikin kit min, nərgin un, Kolkota e
nəghatən rəha netəm Isrel. Nipətin u, "Louipil-uipil." 18 Kən ikin əh, kəmotəht-ipən Iesu e
nig kəməluau. Kən kəmotatig motəht-ipən min etəmim kəiu, kit e nikalin matip, kit e nikalin
mol, kən Iesu in tatəkul ilugin elau.
19 Kən Pailat təmən kəte rəkis nəghatən kit, kiləs kan kəht-ipən e rəhn-kapə nig kəməluau.
Nəghatən u tatən məmə, IESU, ETəM NASARET, KIG RəHA NETəM ISREL.†
20 Kən netəm Isrel tepət, ilat kotafin nəghatən u, məto-inu ikin əh kəmotəht-ipən Iesu ikin,
in iuəhkir əm o taon.‡ Kən nəghatən u, kəməte rəkis e nəghatən rəha netəm Isrel, ne nəghatən
rəha netəm Rom, ne nəghatən rəha netəm Kris.
21 Kən pris asol min rəha netəm Isrel, kəmotuwin motən-ipən kəm Pailat məmə,
"Onəkəsətean məmə, 'Kig rəha netəm Isrel.' Təwir mə onakəte ilə məmə, 'Suah u in tatən
məmə in kig rəha netəm Isrel.' "§
22 Məto Pailat təmə, "Nat itəm eməte, eməte."

Mopael min kəmotoor natimnat rəha Iesu

23 Kən nian mopael min kəmotəht-ipən rəkis Iesu e nig kəməluau, kən motəmik rəhan
natimnat, kən kəmotoor ilat nəmtin kuwit, məto-inun mopael min ilat kuwit. Məto kot
əfəməh rəhan, etəmim itəm in təmol niməhan, in təmisilpin-ilpinən niməhan lan, in təmol
apiəpiə əm niməhan əh.
24 Kən mopael min u kinotən-ən kəm ilat min məmə, "Ei, təsəwirən məmə okotearəsin nat
u. Təwir məmə okotatipin əm tais ron. Kən etəm tatol win lan, in titol rəhan u kot." Nat u
təmiet məmə otol nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin tuwa mol nipahrienən, u təmən məmə,
"Ilat kəmotəmki-rəkis rəhak natimnat. Ilat kəmotoor elat min.
Kən ilat kəmotatipin tais məmə otəgətun məmə pah otos natimnat min əh."*
Kən tol nəhlan, mopael min kəmotol mihin pahrien.†

Iesu ne rəhan Mama

25 Kən iuəhkir əm o nig kəməluau rəha Iesu, nipitan kuwit kəmoatətul əh-ikin. Mama rəha
Iesu, ne pia rəhan mama, ne Meri kit min, pətan rəha Klopas, kən iahunin kit min Meri
pətan Maktala.‡
26 Kən nian Iesu təməplan rəhan mama ne suah un itəm in tolkeike pik§ katuətul e nikalin,
kən tən-ipən kəm rəhan mama məmə, "!Pətan, nətim un!"
27 Kən mən-ipən kəm suah u məmə, "Ik rəham u mama." Kən tətuoun e nian əh, suah u
təmit pətan un mian iman ikin, kən in təmatehm wir in, tahmen e rəhan mama ətuatip.

Iesu tinimis
(Mat 27:45-56; Mak 14:33-41;
Luk 23:44-49)

---

‡ **19:13:** Kapata in ikin kit kəməlin kəpiel itəm tepin-epin min ikin, kol tahmen əm e simen itəm kəməhləkin. § **19:14:** Jon 19:19,21-22 * **19:17:** Luk 14:27 † **19:19:** Jon 19:14,21 ‡ **19:20:** Hip 13:12 § **19:21:** Jon 19:14 * **19:24:** Sam 22:18 † **19:24:** Jon 19:28,36,37 ‡ **19:25:** Luk 8:2; Jon 20:1,18 § **19:26:** Jon tatən atip əm in məmə, "suah un itəm in tolkeike pik" (Jon 13:23).

28 Kən uarisig lan, Iesu təmitun məmə wək min itəm in təmuwa məmə otol, tinol namnun
rəkis.* Kən o nolən nəghatən min e Naoa Rəha Uhgin tuwa mol nipahrienən lan, in təmən
məmə, “Enoaoa.”†
29 Kən pesin əkəku kit əh-ikin tatəpələh, kəmiuw-pən wain lan u tagin. Kən ilat kəmotiləs
nat kit tame-ame tahmen e katən, kən moteer-pən e wain un, kən motatu-pən e nelmi nig
katən mə hisop, kən motiləs-ipər tuwin iuəhkir o nohli Iesu, məmə otirim.
30 Kən nian in təmənim wain u məsin, kən məmə, “!Natimnat rafin tinol namnun!”‡
Kən təmətag-iəhau, megəhan-in-pən rəhan namegən tiet, kən mimis.

Suah kit təmaru nikali Iesu

31 Nian əh rəha nol əpen-əpenəən, məto-inu okən lawigin un, nian rəha Sapat. (Kən Sapat
u, in Sapat keike kit.)§ Kən netəm-iasol rəha netəm Isrel kəsotolkeikeən məmə nipəti suah
miləhal əh okətəhaləkul e nig kəməluau mətoarus-pən nian əh. Kən o nat əh, ilat kəmotuwin
motətapəh o Pailat məmə otahl-ipa rəhan min netəmim, kotuwin, motətgəhl nelkiləhal, pəs
iləhal kəhalimis uəhai əm. Kənu ilat kotiləs-irəkis nipətiləhal.
32 Kən mopael min kəmotaupən motətgəhl nelki suah mil un kəiu itəm kəmotəht-ipən ilau
e nig kəməluau iləhal Iesu.
33 Məto nian kəmotuwa o Iesu, motəplan məmə in tinimis rəkis. Kən əmun, ilat
kəsotətgəhlən nelkin.
34 Kən mopael kit təmaru əm nikalin e rəhan niro,* kən roiu agin-əh, nita ne nəhau
kəmuaiəh ahmen-ahmen əm, mətuatite e nipətin.†
35 (Kən suah kit əh-ikin tatətul,‡ in təmehm natimnat min u e niganəmtin. Kən nəghatən
min rəha suah u, in tətuatip, kən in titun məmə in tatən pahrien. Kən in tatən-iarəp məmə
itəmat min onəkotitun motahatətə lan.)
36 Natimnat min u kəmotuwa məmə okotol nəghatən e Naoa Rəha Uhgin tuwa mol
nipahrienən lan,§ u tatən məmə, “Okol nikilikilin kit təsitəgitən.”*
37 Kən nəghatən kit min e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Ilat okotəplan suah u itəm
kəmotaru.”†

Josep ne Nikotimas, ilau kəmiatənim Iesu

38 Kən uarisig e natimnat min u, etəm Aramatia kit, nərgin u, Josep. Josep u, in etəmim
kit rəha Iesu, məto tatəhluaig-in nat u, məto-inun tatəgin netəm-iasol rəha netəm Isrel.‡ In
təmuwin məplan Pailat, kən tətapəh ron məmə otegəhan-in pəs tiləs-irəkis nipəti Iesu. Kən
əmun, Pailat təmegəhan-in, kən in təmuwin miləs-irəkis.
39 Kən Nikotimas, u aupən in təmuwin məplan Iesu lapin,§ in təmuwin ilau Josep. In tatitol
kətim kit, təmərioah e nat pien-pien min u mir ne alos. Kətim u təfigəm tahmen e tate kilo.
40 Kən ilau kəmialəs-irəkis nipəti Iesu, mualpin e niməhan wir kit, nərgin u linen. Kən
ilau kəmioal-pən mir ne alos e niməhan u, tahmen ətuatip əm mə inun netəm Isrel kotalpin
mihin nipəti etəmim, moatitənim.
41 Kən ikin əh kəməht-ipən Iesu ikin e nig kəməluau, kəmahwinu ikin, kən e ikin əh, nipəg
kəpiel kit əh-ikin, itəm katitənim itəm ikin. Kən ikin əh, kəsitənim-pənən əh suah kit ikin.
42 Kən ilau kəmuələhəu-pən nipəti Iesu e nipəg kəpiel u, məto-inu nian əh in nian rəha
netəm Isrel koatol əpen-əpenə lan o Sapat,* kən nipəg kəpiel itəm katitənim itəm ikin, in
iuəhkir əm.

20

Iesu tinəmegəh min
(Mat 28:1-10; Mak 16:1-8;
Luk 24:1-12)

1 E Sante, laulaugin agin, titapinəp-apinəp əh, Meri u pətan Maktala,* təmuwin e nipəg
kəpiel, kən məplan məmə kəpiel asol itəm kəmahtosig-in nipəg kəpiel lan, in kəmahwin
rəkis.

---

* **19:28:** Jon 17:4 † **19:28:** Sam 69:21; Jon 19:29 ‡ **19:30:** Luk 12:50; Jon 4:34; 17:4 § **19:31:** Sapat u, in Sapat keike kit, məto-inu təmuwa ətuatip e nian rəha lafet rəha Nuhagego-inən. * **19:34:** Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 † **19:34:** 1 Jon 5:6-8 ‡ **19:35:** Aposol Jon itəm təmətə naoa u, in tatəghat-in atip əm in e ves 35 (Jon 19:26; 21:24). § **19:36:** Jon 19: 24,28,37 * **19:36:** Iesu in tahmen e Nəti Sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən kən nitan otosmegəh netəmim rəha Uhgin. (Jon 1:29; 1 Kor 5:7; 1 Pita 1:19). Tahmen məmə kəməsətgəhlən nikilkili nenəti sipsip min itəm katoh e lafet rəha Nuhagego-inən (Eks 12:46; Nam 9:12), e nolən kitiəh əm, nikilkili Iesu kit, təməsitəgitən. Sam 34:20. † **19:37:** Sek 12:10; Nol Əpən 1:7 ‡ **19:38:** Jon 7:13 § **19:39:** Jon 3:1-2; 7:50 * **19:42:** Əplan-tu futnot e 19:31. * **20:1:** Luk 8:2; Jon 19:25

2 Tol nəhlan, kən in təmaiu mɨtəlɨg muwɨn o Saimon Pita ne etəmim u kit mɨn rəha Iesu, u
Iesu tolkeike pɨk, kən mən-ipən kəm ilau məmə, “Ilat kəmotɨləs-irəkɨs nɨpətɨ Iərəmərə əpəh e
nɨpəg kəpiel. Kən ekotəruru məmə kəmotələhəu hiə nɨpətɨn.”
3 Kən Pita ne etəmim kit mɨn u rəha Iesu, kəmiaiet mətian məmə okuəplan nɨpəg əh.
4 Kəmuaiu əsanən mian, məto suah u kit in təmaiu maupən maprəkɨs-in Pita, maupən
muwɨn əpəh nɨpəg u ikɨn.
5 Kən in təməməhl-əməhl mətag-pən əpəh imə, kən məplan nɨməhan wɨr u linen tatəməhl,
məto in təməsuwɨnən imə. 6 Kən Saimon Pita in təmiet-arəpa mɨn, kən megupən uəhai əm
imə e nɨpəg kəpiel u, kən təməplan nɨməhan u koatəməhl,
7 kən məplan mɨn nɨməhan u kəmotalpin rəhn-kapə Iesu lan aupən. Nɨməhan u, in
təsəməhl-pənən ilat nɨməhan mɨn un neen, məto in kəmaiu-aiu wɨr kələhəu pɨsɨn.
8 Etəmim u rəha Iesu itəm təmaupən, in mɨn təmuwɨn imə e nɨpəg kəpiel, kən in təməplan
natɨmnat mɨn u, kən in təmatahatətə məmə Iesu tɨnəmegəh mɨn.
9 (Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə Iesu otəkəike məmegəh mɨn e nɨmɨsən, məto ilat kəsotɨtun
wɨrən əh nəghatən əh.)†

Meri u pətan Maktala in təməplan Iesu
(Mak 16:9-11)

10 Kən etəmim mil un rəha Iesu kəmiatəlɨg mətian iməlau ikɨn,
11 məto Meri in tatətul iuəhkɨr e nɨpəg kəpiel u mətasək. Kən nian in təmətasək əh, kən
məməhl-əməhl mətuag-pən əpəh e nɨpəg.
12 Kən əmun təməplan nagelo kəiu əpəh imə. Natɨmnat rəhalau in təruən təruən. Ilau
katuəpələh u ikɨn-u kəmələhəu-pən Iesu ikɨn. Kitiəh tatəpələh e nəme rəhn-kapə, kən kitiəh
e nəme nelkɨn.
13 Kən ilau kəmuətapəh ron məmə, “Pətan. ?Ik natasək o naka?” Kən in təmən-ipən kəm
ilau məmə, “Ilat kəmotɨləs-irəkɨs nɨpətɨ Iərəmərə rəhak, kən ekəruru məmə kəmotələhəu-pən
hiə.”
14 Nian in tɨnən rəkɨs nəghatən u, kən meirair, kən təməplan Iesu tatətul əm u ikɨn-un, məto
in təruru məmə Iesu.
15 Kən Iesu təmətapəh ron məmə, “Pətan. ?Nakətasək o naka? ?Ik nategəs-in pah?” Məto
pətan u, nɨkɨn təht məmə okəmə naka suah u itəm tatɨtasɨlɨn nahwɨnuən, kən in təmən-ipən
kəm in məmə, “Etəm-iasol, okəmə ik nəmɨləs-irəkɨs nɨpətɨn, kən mələhəu-pən əh kit, awi, ən-
ipa-tu kəm io, pəs io ekuwɨn mɨləs.”
16 Kən Iesu tən-ipən məmə, “Meri.” Kən Meri təmeirair, mətag-pən məplan, kən məmə, “!
Raponi!” (Inu nəghatən rəha netəm Isrel u, nɨpətɨn təmə, “Rəhak Iəgətun.”)
17 Kən Iesu təmən-ipən kəm in məmə, “Saskəlɨmən io, məto-inu io esuwɨnən əh əpəh ilɨs o
rəhak Tata. Məto ik, uwɨn, mehm piak mɨn kən mən-ipən kəm ilat məmə io enatɨtəlɨg-pən ilɨs
o rəhak Tata, kən in mɨn rəhatəmat Tata. In Uhgɨn rəhak, kən in Uhgɨn mɨn rəhatəmat.”
18 Kən Meri Maktala təmuwɨn məplan netəmim mɨn rəha Iesu, kən tən-ipən kəm ilat məmə,
“!Suah mɨn əpə! !Io eməplan Iərəmərə!” Kən in təmən-iarəp nəghatən mɨn itəm Iesu in təmən-
ipən kəm in.

Netəmim mɨn rəha Iesu kəmotəplan Iesu
(Mat 28:16-20; Mak 16:14-18;
Luk 24:36-49)

19 E Santei ehnaipən, netəmim mɨn rəha Iesu kəmotargəfɨmɨn ilat mɨn əpəh e nimə kit, kən
motahtosɨg e toa motol lok lan, məto-inu ilat koatəgɨn netəm-iasol rəha netəm Isrel. Kən
əmun, Iesu təmuwa mətul ilugɨn elat, kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Pəs nəmə̈linuən tətatɨg
otəmat.”‡
20 Kən in təmurapɨk nelmɨn kən mol-pən nɨkalɨn kəm ilat, kən nɨkilat təmagien pɨk məto-
inu kɨnotəplan Iərəmərə.§
21 Kən Iesu tən-ipən mɨn kəm ilat məmə, “Pəs nəmə̈linuən tətatɨg otəmat.* Tol mə rəhak
Tata təmahl-ipa io,† e nolən kitiəh əm io etahl-ipən itəmat nakoatuwɨn e nətueintən.”‡
22 Kən nian in tɨnən rəkɨs nəghatən u, kən in təmehag-pən elat, kən məmə, “Itəmat, otos
Narmɨn Rəha Uhgɨn.§
23 Okəmə nəkotaluin nolən rat rəha etəmim, kən Uhgɨn mɨn in otafəl rəkɨs nolən rat rəhan.
Məto okəmə itəmat nəsotaluinən nolən rat rəha etəmim, kən Uhgɨn otəsaluinən kən məsafəl
rəkɨsən.”*

---

† **20:9:** Sam 16:10; Aes 53:11; Luk 24:25-27,46; Jon 2:22; Wək 2:24-28 ‡ **20:19:** Jon 20:21,26; Jon 14:27; 16:33 § **20:20:** Jon 16:19-22 * **20:21:** Jon 20:19,26 † **20:21:** Jon 3:17 ‡ **20:21:** Mat 28:19; Jon 17:18 § **20:22:** Esik 37:9; Jon 7:39; Wək 2:38; 8:15-17; 19:2; Kal 3:2 * **20:23:** Mat 16:19; 18:18

Iesu ne Tomas

24 Kən etəm tuelef u kit rəha Iesu, nərgɨn u Tomas, u kətaun-in məmə, Mil Mil, in təmɨkə e
nian Iesu təmiet-arəpa olat.
25 Kən in mɨn neen, ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, "!Ei, emotəplan rəhatat Iərəmərə!"
Məto Tomas təmən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə ekəplan nəme nil e nelmɨn mil, kənu
ekek e noanelmɨk, kənu mea-pən e nəme nɨro e nɨkalɨn, kənu panahatətə lan. Məto okəmə
esəplanən, okol esahatətəən lan."†
26 Kən tɨnos wik kitɨəh rəkɨs, netəmim mɨn rəha Iesu koatəpələh mɨn əpəh imə, e nimə kitɨəh
əm, kən motahtosɨg e toa, motol lok. Kən Tomas əh-ikɨn ilat min. Nat əpnapɨn kəmol lok e
toa, məto Iesu tatɨg muwa mɨn mətul ilugɨn elat mən-ipən məmə, "Pəs nəmələinuən tətatɨg
otəmat."‡
27 Kən mən-ipən kəm Tomas məmə, "Əplan-tu nelmək. Wa mek e noanelməm. Kən
məg-ətuatɨp-in nelməm kən mea-pən e nəme nɨro u e nɨkalɨk. Səmɨk mətmətɨgən rəham
nahatətəən rəun, məto ik onəkəike mətahatətə lak."§
28 Kən Tomas tən-ipən kəm in məmə, "Ik rəhak Iərəmərə, kən ik rəhak Uhgɨn."*
29 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, "Ik nəmahatətə lak, məto-inu nəməplan io.† Məto netəm
mɨn un kəsotəplanən io, kən ilat kotahatətə lak, ilat okotos nəwɨrən pahrien, nɨkilat tagien
pahrien."‡

Naoa u, kəməte məmə netəmim okotahatətə e Iesu

30 Iesu təmol nəmtətɨn mɨn tepət e nɨganəmtɨ rəhan netəmim, itəm kəsəte rəkɨsən e naoa
u.§
31 Məto kəməte nəghatən mɨn u məmə itəmat onəkotahatətə* məmə Iesu in Kristo itəm
Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, inu Nətɨ Uhgɨn. Kəməte nəhlan, məmə itəmat onəkotos
nəmegəhən e nərgɨn, məto-inu itəmat noatahatətə lan.†

21

Iesu təmol əp in kəm rəhan netəmim ilat sepɨn

1 Uarisɨg e natɨmnat mɨn u, Iesu təmol əp mɨn in o rəhan mɨn netəmim,* əpəh e nɨmənkləkɨl e
nɨkalɨ lek asol, katən mə Lek Kalili.† Kən təmol əp in nulan.
2 E nian əh, netəmim mɨn u rəha Iesu kəmotaliwək kitɨəh: Saimon Pita, ne Tomas u kətaun-in
məmə Mil Mil, ne Nataniel u, etəm Kalili iman latuənu Kena, ne nətɨ Sepeti mil,‡ ne etəmim
mil kəiu mɨn rəha Iesu.
3 Saimon Pita tən-ipən olat məmə, "Io enatuwɨn ekatɨpin net."
Kən ilat kotəmə, "Itəla, pəs kitat rafɨn kotuwɨn." Kən ilat rafɨn kəmotatite, motuwɨn e pot
kit. Kən Pita təmapeg rəhan natɨmnat o wək. Kən ilat kəmotuwɨn, motatɨpin net, motətoarus
tian. Məto kəsotosən nəm kit ne.§
4 Kən tɨnatian, kən Iesu tuwa matətul ipar, məto rəhan mɨn netəmim, ilat kotəruru məmə
Iesu.*
5 In tətapəh olat məmə, "!Nəman! ?Nəsotosən nəm kit, o?"
Kən ilat kotəmə, "Kəpə, nəm tɨkə."
6 Kən in tən-ipən kəm ilat məmə, "Itəla, otatɨpin-pən-tu net e matɨp ikɨn e nɨkalɨ pot u, kən
onəkotiuw nəm neen." Kən əmun, kotatɨpin-iarəp net, əmun, mɨnotəruru niuw-pərən, məto-
inu net tɨnər mɨnər mɨnərioah e nəm.†
7 Kən suah u itəm Iesu tolkeike pɨk, in tən-ipən kəm Pita məmə, "!Ei! !Iərəmərə ətuatɨp əh!"
Kən nian Pita təmətо nəghatən u, təmətəut uəhai əm, kən mətɨpən itəhəi, meai muwɨn ipar.
8 Kən netəmim mɨn u neen rəha Iesu, ilat kəmotuwar e pot, moatiuw net apon təmərioah
e nəm, məto-inu bot in iuəhkɨr əm məsɨn o nɨmənkləkɨl, tahmen əm hanrɨt mita.
9 Kən nian ilat kəmotuwɨn ipar, motəplan nɨgəm əkəku kit əh-ikɨn, nəmtahlɨn tatuəp əh,
kən nəm neen əh-ikɨn, katuwan e nɨgəm, ne pɨret əh-ikɨn. 10 Kən Iesu tən-ipən kəm ilat məmə,
"Otəmɨk nəm mɨn un neen itəm nəmotos motuwa."
11 Kən Saimon Pita təmuwɨn mɨn e pot, kən mewkəkan net muwɨn əpəh ipar. Net u tərioah
e nəm asol mɨn, ilat rafɨn wan-hanrɨt-fifti-tri. Kən nat əpnapɨn məmə net u təmərioah pap e
nəm, məto in təməsəhapən.

---

† **20:25:** Mak 16:11 ‡ **20:26:** Jon 14:27; 20:19,21 § **20:27:** Luk 24:40 * **20:28:** Nol Əpən 4:11 † **20:29:** Jon 3:15
‡ **20:29:** 1 Pita 1:8-9 § **20:30:** Jon 21:25 * **20:31:** Jon 3:15 † **20:31:** Jon 19:35 * **21:1:** Jon 21:14; Jon 20:19,26
† **21:1:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə Lek Taepirias, in nərgɨ Lek Kalili kit mɨn. ‡ **21:2:** Nətɨ Sepeti mil kəiu, ilau u
Jemes ne Jon. Jon u inu in təməte naoa u. § **21:3:** Luk 5:5 * **21:4:** Luk 24:16; Jon 20:14 † **21:6:** Luk 5:4-7

12 Kən Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwa motagwən.” Kən ilat kit nikin təsəhtən
məmə otətapəh ron məmə, “?Ik pah un?” məto-inu ilat kinotitun əsas məmə in Iərəmərə.
13 Kən Iesu təmos piret muwa mos-ipən kəm ilat, kən mos-ipən min nəm.
14 Kən inu, nian tatol kisil lan, itəm Iesu təmol əp in o rəhan min netəmim uarisig e nian
in təmimis, kən məmegəh min.‡

Iesu ne Pita

15 Nian ilat kinotagwən rəkis, Iesu təmətapəh o Saimon Pita, məmə, “Saimon, nəti Jon. ?
Ik nakolkeike io taprəkis-in netəm min un?” Pita tən-ipən kəm in məmə, “Əwəh, Iərəmərə, ik
nəkitun məmə io ekolkeike pik ik.”§
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, ik onakatagwən rəhak nenəti sipsip min.”
16 Kən Iesu tatig mətapəh min ron məmə, “Saimon, nəti Jon. ?Ik nakolkeike io?”
In tən-ipən kəm Iesu məmə, “Əwəh Iərəmərə, ik nəkitun məmə iakolkeike ik.”
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, ik onakatehm wir rəhak sipsip min.”*
17 Kən mətau kisil lan, Iesu tatig mətapəh min ron məmə, “Saimon, nəti Jon. ?Ik nakolkeike
io?”†
Kən Pita, nikin təmahmə, məto-inu Iesu təmətapəh ron mau kisil, məmə, “?Ik nakolkeike
io?” Kən in tən-ipən kəm in məmə, “Iərəmərə, ik nəkitun natimnat rafin.‡ Ik nəkitun məmə
io ekolkeike ik.”
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, ik atagwən rəhak sipsip min.
18 “Nipahrienən agin u iatən kəm ik məmə, aupən, e rəham netəm-aluəən, nəmatiargin atip
rəham kətəut, kən mətaliwək matuwin ikin min rafin itəm nakolkeike məmə nakuwin ikin.
Məto nian ik onakaguihl, onakəg-ətuatip-in nelməm, kən etəm pisin kit otəlis ətain rəham
kətəut, kən mit ik nakian ikin ik nəsolkeikeən məmə nakuwin ikin.”
19 E nəghatən u, Iesu təmaupən matən-iarəp rəkis əm, nolən itəm Pita otimis, kən rəhan
nimisən,§ in otiləs-ipər nərgi Uhgin.*
Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “Itəla, uarisig-in io.”†

Iesu ne suah un itəm Iesu təmolkeike pik

20 Kən Pita teirair məplan etəmim kit rəha Iesu u, Iesu tolkeike pik, tatuarisig-in ilau. Suah
əh inəh, itəm təmiəu-iəu muwa iuəhkir o Iesu e nian kəmotagwən e lafet rəha Nuhagego-
inən, kən matətapəh ron məmə, “?Iərəmərə, pah un otegəhan-in-pən ik e nelmi rəham tikimir
min?”‡
21 Nian Pita təməplan in, kən tətapəh o Iesu məmə, “?Iərəmərə, məto tahro e suah əh?”
22 Kən Iesu tən-ipən kəm in məmə, “? Okəmə io ekolkeike məmə in otatəmegəh muwin
mətoarus nian iakitəlig-pa min, ik onəkitun o naka? Ik un, ik onəkəike muarisig-in io.”§
23 Kən tol nəhlan o nat u Iesu təmən, nəghatən kit əh-ikin katən titəlau-itəlau e piatat
min məmə, “Etəmim u rəha Iesu otəsimisən,” məto Iesu təməsənən kəm Pita məmə suah u
otəsimisən. In təmən əm məmə, “?Okəmə, io ekolkeike məmə in otatəmegəh, mətoarus-pən
iakitəlig-pa min, ik onəkitun o naka?”
24 Etəmim u rəha Iesu in etəmim kitiəh əm itəm tatən-iarəp natimnat min u,* kən in məte
rəkis nəghatən min u. Kən itimat ekotitun məmə nəghatən min u tatən, in nipahrienən əm.†

Namnun nəghatən

25 Kən natimnat tepət min əpəh ikin itəm Iesu təmol‡ kən okəmə netəmim kəpoatəte rəkis
natimnat min u ilat rafin e naoa min, io, nikik təht məmə rum otikə e nətueintən rafin o
nəlinən naoa min u.

---

‡ **21:14:** Jon 20:1,19,26 § **21:15:** Mat 26:33-35; Jon 13:37-38 * **21:16:** Esik 34:2; Mat 2:6; Jon 10:11; Wək 20:28; 1 Pita 5:2-3 † **21:17:** Jon 13:38 ‡ **21:17:** Jon 16:30 § **21:19:** Katən məmə e nup tate min tatuwa, kən kəpanətu-pər Pita e nig kəməluau. * **21:19:** Jon 13:36; 2 Pita 1:14 † **21:19:** Mat 4:19; 16:24 ‡ **21:20:** Jon 13:23,25 § **21:22:** Jon 21:19; Mat 4:19; 16:24 * **21:24:** Jon 15:27 † **21:24:** Nian neen, Jon tatəghat nəhlan, matən məmə, “itimat,” məto in tatən əm in pisin əm (19:35; əplan-tu 1 Jon 1:1-4). ‡ **21:25:** Jon 20:30

Wək Min
Wək Min Rəha Aposol Min
Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Wək Min

?Pah təməte naoa u? Luk təməte naoa u. Afin e "Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Luk" o nitunən məmə Luk in pah.

?Təməte tatuwin kəm pah? Luk təməte naoa u tatuwin kəm in kit, nərgin u Teofilas, etəm kitiəh əm itəm Luk təməte naoa u "Namnusən Təwir Itəm Luk Təməte" tatuwin kəm in. Nərig u, nipətin təmə, "Etəmim itəm tokeike Uhgin." Luk təməte naoa u tatuwin kəm suah u, məto in titun məmə Iaihluə tepət okotafin min.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Naoa min rəha Namnusən Təwir koatəghat-in nəmegəhən ne nimisən rəha Iesu. Naoa u tatən-iarəp məmə niməfak təmahro mətuoun. Naoa u məsin tatəghat-in təpət e wək rəha Pita, kən məsin min tatəghat-in nəmegəhən ne wək rəha Pol.

?Təməte naoa u o naka? Luk təməte naoa u matən məmə niməfak təmahro min nulan mətuoun, kən otahro min nulan niməfak otatəwiə. Kən e naoa u, kitat okotehm məmə iəfak min okotahruhalpin nəghatən kəm netəm Isrel ne netəm Iaihluə min itəm kotolkeike məmə okotitun nəukəti nahatətəən rəhalat. E naoa u, kotəplan məmə kapman rəha Rom tatəto nəghatən rəha Pol. Kən matəplan məmə Luk ne Pol kiolkeike məmə netəmim rafin itəm Rom tatərəmərə elat, ilat okotən nipahrienən e Iesu.

Uhgin təmən məmə otahl-ipa
Narmin rəhan

1 Teofilas, e rəhak naoa itəm eməte aupən, eməte nolən min rəha natimnat rafin itəm Iesu təmatol ne matəgətun netəmim lan.
2 Naoa əh tatən-iarəp nian Iesu təmətuoun rəhan wək mətoarus Uhgin təmiləs matuwin e Nego e Neai. Məto aupən, təməsuwinən əh e Nego e Neai, Narmin Rəha Uhgin təmətasitu lan məmə otəgətun rəhan aposol* min.
3 E nian təməmegəh min e nimisən, nian tepət tatuwa olat kən ilat kotəplan in e nian kitiəh kitiəh e nian foti, kən matol əp in kəm ilat məmə okotitun məmə in təməmegəh pahrien e nimisən. Kən e nian min əh, təmatəgətun ilat e nərəmərəən rəha Uhgin.
4 Nian Iesu təmətatig əh ilat min ilat, in təmən-ipən nəghaten kit kəm ilat məmə, "Itəmat onəsotaupənən motiet u e Jerusalem. Onəkotəkəike kətatig motətoarus onəkotos Narmin Rəha Uhgin, u rəhak tata tinəmən-iəkis rəkis məmə otos-ipinə kəm itəmat, tahmen min məmə inu io iatən-ipinə kəm itəmat.
5 Aupən Jon təmatol baptais e netəmim e nəhau, məto otəsuwəhən, Uhgin in otol baptais etəmat e Narmin Rəhan."

Uhgin təmiləs Iesu muwin e Nego e Neai

6 E nian min əh, itəm aposol min kəmotatig ilat Iesu, kəmotətapəh ron məmə, "?Iərəmərə, tinuwa e nian ətuatip əh-roiu məmə ik onəkol kitat netəm Isrel okotərəmərə min e nitən min rəhatat, o kəp?"
7 Məto Iesu təmən-ipən kəm ilat məmə, "E nian min rəha natimnat min əh, Uhgin təməhluaig-in otəmat, okol itəmat nəsotitunən. Rəhak tata pisin əm, in tinitəpun rəkis e rəhan nəsanənən.
8 Məto e nian Narmin Rəha Uhgin otuwa matig etəmat, itəmat onəkotos nəsanənən. Kən itəmat onokotəkəike motuwin motən-iarəp rəhak nəghatən əpəh Jerusalem, ne ikin min əpəh Jutia, ne Sameria, kən ne ikin min rafin e nətueintən."
9 Nian təmən rəkis əm nəghatən əh kəm ilat, kən Uhgin təmiləs-irəkis in tinər matuwin e neai. Nian ilat kəmoatəplan, kən napuə kit təmuwa malpin, kən ilat kəməsotəplan minən.
10 Nian kəmotitagpər əh e neai moategəs-in, roiu agin-əh, suah mil kəiu kəmian e natimnat ruən kəmuet-arəpa muətul ilugin elat,

---

1:1: Luk 1:3 * **1:2:** "Aposol" in suah kit itəm Iesu Kristo təmahl-ipa o nən-iarəpən rəhan nəghatən. Nian nakotafin nəghatən əh "aposol" e naoa u, nipətin tən məmə netəmim tuelef rəha Iesu u kəmotaliwək ilat min. Kən e naoa u, Pol təmən məmə in min aposol kit rəha Iesu, məto in təməsaliwəkən ilat netəmim tuelef min əh. Naoa əh, in tatəghat tepət e aposol mil, Pita ne Pol. **1:2:** Mak 16:19; Luk 24:49-51 **1:3:** Luk 24:36-49; Wək 10:41 **1:4:** Luk 24:49; Jon 14:16-17; Wək 2:33 **1:5:** Mat 3:11 **1:6:** Luk 24:21 **1:7:** Mak 13:32 **1:8:** Mat 28:19; Luk 24:48

11 kən muən-ipən kəm ilat məmə, “!Netəm Kalili! ?Təhrol nəkoatətul ikin-u moatətagpər
nəpo lan e napuə? Iesu əh itəm Uhgin təmiləs-irəkis otəmat miləs mər matuwin e neai, in
otəpanitəlig-pa min tahmen-pən əm e itəm əh, itəm tər matuwin.”

Aposol min

12 Kən aposol min kəmotiet e nitot u katən məmə, Nitot Rəha Nig U Olif, motitəlig-pən
Jerusalem itəm sənəmə in isəu pik, in iuəhkir əm.
13 Nian kəmotiet-arəpən Jerusalem, kəmotuwin e nipəgnoa nimə kit əpəh ilis lan itəm
koatatig ikin. Aposol min əh, nərgilat u Pita ne Jon ne Jemes ne Antru, kən Filip ne Tomas,
kən Patolomiu ne Matiu, kən Jemes nəti Alfeas, kən Saimon Selot,† kən Jutas nəti Jemes.
14 Netəm min əh ne nipitan min, ne Meri u mama rəha Iesu, ne pia Iesu min, ilat koatuwa
moatəfak kitiəh nian tepət.

Etəmim itəm otos nəme Jutas

15 Nian neen tinuwa minuwin rəkis, kən netəm min u itəm koatahatətə e Iesu kəmotuwa
kitiəh. Ilat tepət, tahmen e wan-hanrit-tuente ilat rafin. Kən Pita təmətul matəghat kəm ilat
məmə,
16 “Piak min ne winik min. Nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin otəkəike muwa mol
nipahrienən lan, itəm nuwəh aupən Narmin Rəha Uhgin təmos-ipən nəghatən kəm Kig Tefit,
kən Kig Tefit təmən-iarəp suah u Jutas məmə in otit netəmim motuwin kaskəlim Iesu. Kən
nəghatən əh tinuwa əh-roiu minol nipahrienən lan.
17 Jutas kitat min kitiəh əm. Kən in rəhan əh-ikin wək itəm təmatol mətasitu etat.”
18 (Jutas u inu təmos-nəmtin nəptən kit e məni u təmos e nolən rat itəm təmol. E nəptən əh,
təmiet morin kən kəhap nərpin nisgan tiet.
19 Kən netəm Jerusalem kəmotəto nəghatən əh, kəmotaun-in nəptən əh e nəghatən ikin
məmə, “Akeltama,” nipətin u məmə Nəptən e Nita.)
20 Kən Pita təmən məmə, “E Naoa Rəha Napuən Min, nəghatən kit tatən məmə,
‘Təwir məmə rəhan nimə tatətul əpnapin əm, okol etəmim kit təsatigən ikin.’
“Kən nəghatən kit min tatən min-nulan məmə,
‘Təwir məmə etəm pisin kit otuwa mos nəmeen mol wək rəhan.’
21-22 “Kən tol nəhlan, okotəkəike kilesipər suah kit itəm təmehm e niganəmtin nəmegəhən
rəha Iesu e nimisən, kən in otuwa min mehm kitat məmə otən-iarəp Iesu məmə in Iərəmərə
rəhatat. Suah u, in suah kit itəm kitat min kəmoatan aupən e nian min u itəm Iərəmərə Iesu
təmətaliwək lan. Suah un in suah kit itəm təmətatig nian Jon təmatən-iarəp nəghatən rəha
nolən baptais etəm, muwa mətoarus-pən nian itəm Uhgin təmos-irəkis Iesu o kitat miləs mər
muwin e Nego e Neai.”
23 Kən ilat kəmotən-iarəp nərgi etəmim kəiu, kit nərgin u Josep u nian neen kətaun-in
məmə Pasapas o Jastas, kən kit min, nərgin u Matias.
24 Kən ilat kəmotəfak motən məmə, “Iərəmərə, ik nəkitun niki netəmim rafin. Ik asitu
etimat məmə suah mil u, in pəhruən ik ninəmitəpun rəkis
25 məmə otaskəlim wək u rəha aposol itəm Jutas təmapəs məmə otuwin e suatip itəm tərat,
iman ətuatip ikin.”
26 Nian kəmotəfak rəkis, ilat kəmoturin kəpiel neen, kotahmen e tais, məmə otəgətun
məmə pah otos wək əh, kən nərgi Matias təmiet. Kən ilat kəmotiləs-ipən Matias məmə in
aposol kit, kən roiu tinol min tuelef aposol ilat rafin.

2

Narmin Rəha Uhgin təmuwa e nəmegəhən rəhalat

1 E nian rəha Pentekos,* lafet kit rəha noanol min rəha Isrel, netəm min u itəm koatahatətə
e Iesu kəmotuwa kitiəh.
2 Kən roiu agin min, kəmotəto nat kit təmisi-pər e neai tahmen e nimətag asol kit tatelel nat,
kən nat əh kəmotəto təmuwa mər rafin e nipəgnoa nimə itəm koatəpələh ikin.
3 Kən ilat kəmotəplan nat kit tahmen e nigəm təmuəp. Kən ləpləpin nigəm min əh, kəmotiwig
motan ahmen-in netəmim rafin itəm koatəpələh əh imə.
4 Kən ilat rafin, Narmin Rəha Uhgin təmuwa mərioah mətatig elat, kən minos-ipən
nəsanənən kəm ilat, mol ilat kinoatəghat e nəghatən ik pisin min.
5 Kən noanol min neen əh-ikin rəha netəm Isrel itəm koatəfak kəm Uhgin. Ilat kəmotisi-
pən ik pisin pisin min məto kotatig Jerusalem.

1:11: Mat 26:64; Luk 21:27 **1:12:** Luk 24:50-53 † **1:13:** Əplan-tu futnot e Mat 10:4. **1:13:** Mat 10:2-4 **1:16:** Sam 41:9 **1:18:** Mat 27:3-8 **1:20:** Sam 69:25; 109:8 **1:21-22:** Mak 1:9; 16:19; Jon 15:27 * **2:1:** Pentekos: Əplan e tiksonari. **2:1:** Lev 23:15-21; Dut 16:9-11 **2:3:** Mat 3:11 **2:4:** Mak 16:17; Wək 4:31; 10:44-46; 19:6

6 Nian ilat kəmotəto nəghatən min əh, netəmim tepət kəmotuwa. Kən ilat kəmotaut pik
məto-inu kəmotəto nəghatən min rəhalat itəm netəm min əh koatən.
7 Kəmotaut pik agin kən motən məmə, "!Ei! ?Netəm Kalili əm əh koatəghat, o kəp?
8 ?Tahro kitat rafin koatəto rəhatat nəghatən min itəm ilat koatən?
9-11 Kitat u netəm ik pisin pisin min tepət. Ikin-u netəm Patia əh-ikin, ne netəm Metia, ne
netəm Elam, ne netəm Mesopotemia, ne netəm Jutia, ne netəm Kapatosia, ne netəm Pontas,
ne netəm Esia, ne netəm Fritia, ne netəm Pamfilia, ne netəm Ijip, ne netəm Lipia e nikalin-
pən əh Saerin ikin, ne netəm Rom, neen noanol ətuatip rəha netəm Isrel, neen netəm pisin
məto koatəfak kəm Uhgin, ne netəm Krit, ne netəm Arepia. Məto kitat rafin kəmotəto ilat
koatən nat asol itəm Uhgin təmol e nəghatən ik pisin min rəhatat."
12 Narmilat təmiwig pik, rehalat-kapə təmikə, kən kəmoatətapəh olat min məmə, "!Ei! ?
Naka u tol nulan?"
13 Məto neen kəmotalah-əmnu ilat, motən məmə, "Nat koatapis əpəh."

Pita təməghat kəm netəmim

14 Kən Pita təmətul ilat lepen aposol min, təmagət əfəməh matən-ipən kəm netəmim məmə,
"Itəmat rafin noanol min rəha Isrel ne netəm pisin pisin min u nakoatatig Jerusalem,
otətəlig-in wir-tu io, pəs ekuhapik e nipəti nat əh kəm itəmat.
15 Itəmat nakoatən məmə netəm min u koatapis. Məto kəp, kəsotapisən. Nain kilok əm
əh-roiu laulaugin. ?Kən tahro ilat koatapis?†
16 "Məto in tol nulan. Ien rəha Uhgin aupən, nərgin u Joel, təmən rəkis nat u itəm itəmat
nakoatəplan. In təmən məmə,
17 'Uhgin təmən məmə, "E namnun nian min, ekos-ipən rəhak Narmin kəm netəmim
rafin. Ilat rafin okotos nəsanənən lan. Nenətitəmat min, nəman ne nipitan, ilat okotən-
iarəp nəghatən min rəhak itəm io iatos-ipən kəm ilat. Netəm aluə min rəhatəmat, Uhgin otos-
ipən nat kit tahmen e napilaiirən kəm ilat. Kən naguihl-aguihl min rəhatəmat okotapilaiir e
napilaiirən pisin pisin min.
18 Sənəmə netəm-iasol min əm, məto nəman ne nipitan ilat nolwək min əm rəhak, kən ekos-
ipən Narmin rəhak kəm ilat. Kən ilat okotən-iarəp nəghatən min rəhak itəm iatos-ipən kəm
ilat.
19 Oekol nat pispis min əpəh e neai, ne nəmtətin pisin pisin min e niməptən. Onəkotəplan
nita ne nigəm ne nəhaniəm okotər motol napuə lan.
20 Aupən, mitgar otapinəp kən məwig otasiə tahmen e nita. Kən uarisig, Nian asol asol
agin rəha Iərəmərə otuwa.
21 E nian əh, netəmim rafin itəm okotaun-in Nərgək, io ekosmegəh ilat." '
22 "Noanol min rəha Isrel, itəmat otətəlig-in nəghatən u. Itəmat nəkotitun wir nat pispis
min, ne nəmtətin pisin pisin min itəm Iesu təmol e nəsanənən rəha Uhgin, itəm itəmat
nəmotəplan. Natimnat min əh tatəgətun məmə Uhgin in pisin əm təmahl-ipa Iesu tuwa.
23 E nalpəkauən rəha Uhgin itəm təmol mələhəu aupən, in təmos-ipinə suah u e
nelmitəmat. Kən itəmat nəmotohamnu in e nian nəmotegəhan-in-pən in tuwin e nelmi
netəm rat kəsotəfakən. Kəmotoh kətu-pər e nig kəməluau.
24 "Məto Uhgin təmikis Iesu e nahməən rəha nimisən, kən mol in təmegəh min e nimisən,
məto-inu nimisən, rəhan nəsanənən tikə o naskəlimən.
25 Tefit təmən nulan e Iesu aupən məmə, 'Nian rafin ekitun məmə Iərəmərə tətatig itimlau
min. Okol esəginən məto-inu tətatig e nikalik itimlau min.
26 Məto-inu o nat əh, io nikik tagien pik, matənwiwi ik e nohlik. Kən nikik təmə̇linu məto-
inu ekitun məmə Uhgin otosmegəh nipətik.
27 Kən okol nəsapisən narmək tətatig ima netəm kəmotimis ikin. Kən okol nəsegəhan-in
minən nipəti rəham Etəmim Ətuatip məmə otəmnəmit.
28 Ik nəməgətun rəkis suatip rəha nəmegəhən kəm io, kən ik onəkol io nikik tətagien pik
nian ekətatig kilau min ik.' In əh nəghatən itəm Tefit təmən e Iesu aupən.
29 "Piak min. Iakolkeike məmə ekən nat ətuatip kəm itəmat. Iaguihl u pipi rəhatat aupən,
Kig Tefit, in təmimis rəkis, kən kəmitənim, kən rəhan suwit tətatig imətat ikin mətoarus-pa
u-roiu.
30 Məto in ien kit rəha Uhgin, kən in titun məmə Uhgin təmos noanawil kit kəm in mən-iəkis
nəghatən kit kəm in məmə etəmim kit e nita rəhan otuarisig-in otəkəike muwa mol Kig.
31 Kig Tefit təməplan məmə nat u otəkəike muwa mol nipahrienən lan. In təmən məmə
Kristo əh, itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, in otol təmegəh min e nimisən, kən Uhgin
otəsapəsən narmin tətatig ima netəm kəmotimis ikin, kən nipətin okol təsəmnəmitən.

---

† **2:15:** Netəm əh kəsotənimən wain laulaugin, kən etəm tikə itəm tətapis laulaugin. **2:21:** Joel 2:28-32 **2:28:** Sam 16:8-11 **2:29:** 1 King 2:10 **2:30:** 2 Saml 7:12; Sam 89:3-4; 132:11 **2:31:** Sam 16:10

32 Kən nəghatən u tatəghat e Iesu itəm Uhgin təmol rəkis təmegəh min e nimisən. !Kən
itimat emotəplan e niganəmtitimat!
33 Iesu, rəhan tata təmiləs in mər muwin e nikalin matip e ikin rəha nisiaiiən ne nəsanənən.
Kən tahmen-pən əm məmə Uhgin təmən-iəkis mihin aupən, in təmos-ipən Narmin rəhan
kəm Iesu məmə Iesu otos-ipən kəm rəhan min. Kən natimnat min u, noatəplan, moatəto,
Narmin Rəha Uhgin tatol.
34 Kig Tefit təməsuwinən e Nego e Neai tahmen e Iesu. Kən Tefit təməsəghat-in atipən in
nian in təmən nəghatən min əh məmə, 'Iərəmərə təmən kəm rəhak Iərəmərə məmə, "Əpələh
e nikalik matip, ikin rəha nisiaiiən ne nəsanənən, matəsahgin.
35 Oekol rəham tikimir min məmə okotahmen e nimoulul itəm nategotain e nəptən, kən ik
matərəmərə elat." '
36 Itəmat rafin noanol min rəha Isrel onəkotəkəike motitun wir məmə Iesu əh itəm itəmat
nəmotətu-pər e nig kəməluau, in əh, Uhgin təmol məmə in Iərəmərə ne Kristo - etəm itəm
Uhgin təmən məmə otahl-ipa."

Netəmim tepət kəmoatən nipahrienən e Iesu

37 Nəghatən u rəha Pita təmek pahrien nikilat, kən kotətapəh o Pita ne aposol min məmə,
"Piatimat min. ?Oekol tahro nulan?"
38 Kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, "Onəkotəkəike kəuhlin nətəligən rəhatəmat, kən kol
baptais etəmat e nərgi Iesu Kristo, məmə Uhgin otafəl rəkis nolən rat min rəhatəmat. Kən
Uhgin otos-ipinə Narmin u kəm itəmat,
39 məto Uhgin təmən-iəkis nəghatən u otəmat, ne nenətitəmat min, ne namipitəmat min
itəm okəpanotuwa. Nəniəkisən u tətatig o netəm min u itəm Iərəmərə Uhgin rəhatat tətaun-
in ilat."
40 Kən Pita tatən nəghatən wir tepət məmə otiuw-pa ilat kotuwa, kən matən kəm ilat məmə,
"Onəkotiet rəkis e netəm un, netəm kotərat məmə Uhgin otəsolən nalpinən kəm itəmat min
ilat."
41 Kən ilat tepət itəm kəmotəto nəghatən rəha Pita kəmotən nipahrienən lan, kən kəmol
baptais elat. E nian əh, netəmim tepət tahmen e tri-taosan kəmotuwa moatuarisig-in ilat u
koatahatətə e Iesu.

Naliwəkən rəha netəm min u kəmoatən nipahrienən e Iesu

42 Nian rafin netəm min u koatən nipahrienən e Iesu, koatətəlig-in nəghatən itəm aposol
min koatəgətun ilat lan. E naliwəkən rəhalat kəmoatuwa kitiəh, e nagwənən ne Nagwənən
Rəha Nəmtətin Rəha Iesu,‡ ne nəfakən. Kən nian rafin nikilat tiəkis məmə okotəkəike moatol
nat əh.
43 Aposol min kəmotol nat pispis ne nəmtətin pisin pisin min e nəsanənən rəha Uhgin. Kən
netəmim narmilat təmiwig pik ron.
44 Netəm min u koatahatətə e Iesu, nian rafin koatuwa kitiəh moatawte-in rəhalat nautə
min kəm ilat min,
45 tahmen e okəmə suah kit rəhan nat kit tikə, kən kit otol-salim-in rəhan kit nautə kən
masitu lan.
46 Nian rafin kotuwin katəfak kitiəh e Nimə Rəha Uhgin.§ Kən kəmotuwin e nimə pisin
pisin min moatoor nagwənən nigilat e nagienən ne nikilat pahrien, kən kəmotagwən min e
Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu.
47 Kən nian rafin koatənwiwi Uhgin, kən netəmim koatenwiwi ilat o rəhalat nolən. Kən
nian rafin Iərəmərə Uhgin tatosmegəh netəmim kotuwa kitiəh ilat netəm koatahatətə e Iesu.

3

Uhgin təmol nat pispis e etəm u nelkin tərat

1 Nian kit e tri kilok ehnaipən, nian rəha nəfakən, Pita ne Jon kəmualiwək mətian e Nimə
Rəha Uhgin.
2 Suah kit itəm təsaliwəkən e nian təmaiir mətoarus-pa nian əh, kəmiləs ka kahtu e nafiluə e
Nimə Rəha Uhgin u katən məmə Nafiluə Təwir. Nian rafin tateasiə-in məni o netəmim itəm
koatuwin imə.
3 Nian təməplan Pita ne Jon kinatian məmə okia imə, in təmətapəh olau məmə okios-ipən
məni kit kəm in.
4 Kən Pita ne Jon niganəmtilau təmətul lan. Kən Pita təmə, "Ətag-pa mehm itimlau."

2:33: Wək 5:32; 7:55-56 **2:35:** Sam 110:1 **2:36:** Wək 5:30-31 **2:39:** Aes 57:19 **2:41:** Wək 2:47; 4:4
‡ **2:42:** Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu: Əplan e tiksonari. **2:42:** Wək 20:7 **2:44:** Wək 4:32-35 § **2:46:** Nimə Rəha Uhgin - ikin itəm noanol min rəha Isrel kotuwa moatəfak ikin kəm Uhgin. **2:47:** Wək 6:7; 11:21 **3:4:** Wək 14:9

5 Kən təmətag-pən məplan ilau nikin tatəht məmə otos məni kit olau.
6 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “Rəhak məni tikə agin. Məto nat naka itəm io iatos, ekos-ipinə kəm ik. !E nərgi Iesu Kristo etəm Nasaret, iatən-ipinə kəm ik, ətul maliwək!”
7 Kən in təmasitu lan, miləs nelmin matip miuw-pər məmə otətul. Kən roiu agin nelkin mil kəmuəg-ətuatip.
8 Kən təmətip mər mətul minataliwək, matətəu-pən ilau mətəhaluwin e Nimə Rəha Uhgin, kən minataliwək matətipər-ətipər matənwiwi Uhgin.
9 Kən netəmim rafin kəmotəplan in tətaliwək matənwiwi Uhgin.
10 Nian ilat kinotitun məmə suah ilouin inəh itəm tateasiə o məni nian rafin e nafiluə rəha Nimə Rəha Uhgin, kəmotaut pik, narmilat təmiwig e suah əh.

Pita təməghat kəm netəmim əpəh e Nimə Rəha Uhgin

11 Nian təmatəkul-pən e Pita ne Jon, netəmim narmilat təmiwig ron, kotaiu motuwa məmə okotəplan iləhal e ikin kit e Nimə Rəha Uhgin u katən məmə Fəranta rəha Kig Solomon.*
12 Nian Pita təməplan ilat, kən təmən-ipən kəm ilat məmə, “Noanol min rəha Isrel. ?Tahro narmitəmat tatiwig pik o nat pispis u? ?Noatarəplan itiməhal nikitəmat təht məmə itimlau etəm iasim mil kəiu emioal-wir suah u e nəsanənən əm rəhatimlau? !Kəp!
13 O nat pispis u itəm nəmotəplan, Uhgin rəha Epraham, ne Aisak, ne Jekop, ne tipitat min rafin, in təmiləs-ipər nərgi rəhan iolwək lan, Iesu. Inu etəm kitiəh əm Iesu itəm nəmotiləs motuwin o netəm-iasol min rəha kapman məmə ilat okotohamnu, kən Pailat təmən rəkis məmə okisohamnuən okəhlman əm, məto itəmat nəmotən-ipən kəm Pailat məmə nəsotolkeikeən in.
14 Itəmat nəmotapəs Iesu itəm in iol ətuatip ne etəm təwir e niganəmti Uhgin, kən nəmotətapəh o Pailat məmə otəhlman suah əh iohamnu itəm.
15 Kən e nolən əh, itəmat nəmotohamnu Iesu, itəm nəmegəhən rafin tatisi-pən ron. Məto Uhgin təmol təmegəh min e nimisən. Kən itimat emotəplan e niganəmtitimat məmə in nipahrienən.
16 Suah u itəm itəmat nəkotitun moatəplan, in təməsanən əm məto-inu itimat iotahatətə e Iesu ne nəsanənən rəhan. In nəsanənən rəha Iesu ne nahatətəən itəm təmos-ipa kəm itimat təmol-wir suah u, kən itəmat rafin nakoatəplan.
17 “Piak min. Io ekitun məmə nat un nəmotol e Iesu itəmat rəhatəmat netəm-iasol min, itəmat rafin nəmotol məto-inu nəsotitun wirən məmə Iesu in pah.
18 Məto suatip u inu rəha Uhgin o nuhapikən rəhan nəghatən itəm təmən aupən. E nəghatən rəha rəhan min ien min, in təmən rəkis məmə rəhan Kristo itəm təmən rəkis aupən məmə otahl-ipa, in otəkəike məto nahməən e nipətin.
19 “Itəla, roiu əh, onəkotəkəike motəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min kən motitəlig-pən o Uhgin məmə in otafəl rəhatəmat nolən rat min, kən məmə Iərəmərə Uhgin otos-ipinə namegən ne nəsanənən wi e nəmegəhən rəhatəmat,
20 kən məmə in otahl-ipa Kristo titəlig-pa min, etəm itəm Uhgin təmən rəkis aupən. Iatəghat-in Kristo u Iesu.
21 Məto Iesu otətatig pitən e Nego e Neai mətoarus Uhgin otol-wir min natimnat rafin tahmen-pən e itəm Uhgin təmən-iəkis kəm itəmat, itəm rəhan ien min aupən agin kəmotən-iarəp.
22 “Kən Moses təmən-iarəp məmə, ‘Iərəmərə Uhgin otiləs-ipər ien kit min etəmat tahmen lak. Onəkotəkəike motətəlig-in natimnat rafin itəm otən kəm itəmat motol nəwian.
23 Netəm min u itəm okotəht nəwia ien əh, Uhgin otiləs-irəkis ilat o rəhan min netəmim kən ilat okotimis.’
24 Inu nipahrienən. Ien min rafin kəmotən əm nəghatən kitiəh, təmətuoun e ien u Samuel, muwa mətoarus-pa u-roiu.
25 “Nəniəkisən min u itəm Uhgin təmən-ipən kəm rəhan ien min aupən, in rəhatəmat. Kən nəniəkisən rəha nasituən itəm Uhgin təmən kəm tipitəmat min aupən, in rəhatəmat min, məto-inu Uhgin təmən-ipən kəm Epraham məmə, ‘Ekol təwir kəm netəmim rafin e nətueintən, kən nat kit itəm mipim Iosmegəh otol, otos-ipən nəwirən əh kəm netəmim rafin.’
26 Nian Uhgin təmiləs-ipər rəhan iolwək u Iesu Iosmegəh, təmaupən mahl-ipinə kəm itəmat məmə in otəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min, kən e nolən əh, in otol təwir kəm itəmat.”

---

* **3:11:** Fəranta rəha Kig Solomon - ikin kit imə e Nimə Rəha Uhgin. Ikin əh inəh, nian rafin netəm-iasol rəha noanol min rəha Isrel koatəghat-in Lou rəha Uhgin.

3:6: Wək 4:10; 16:18 **3:13:** Eks 3:6,15; Luk 23:13-25; Wək 2:23 **3:17:** Luk 23:34; 1 Tim 1:13 **3:19:** Wək 2:38 **3:23:** Dut 18:15,18-19 **3:25:** Jen 22:18 **3:26:** Wək 13:46

4

1 Nian Pita ne Jon kəmatuəghat əh kəm netəmim, kən pris min, ne etəm tərəmərə e mopael
min itəm koatehm Nimə Rəha Uhgin, ne Satusi min,* kəmotiet-arəpa.
2 Nikilat təmahmə pik məto-inu ilau katuəgətun netəmim məmə Iesu təmimis kən məmegəh
min. Kən inu tatəgətun məmə netəm u kəmotimis, Uhgin otosmegəh min ilat.
3 Kən kəmotaskəlim ilau, kiləs-ipən ilau e kalapus məto-inu tinapinəp rəkis, kən okuəməhl
əm mətoarus olauwig.†
4 Məto netəmim tepət itəm kəmotəto nəghatən itəm kəmuən kəmotən nipahrienən lan. Kən
netəmim rafin itəm kəmotən nipahrienən e Iesu, ilat iuəhkir tahmen e faif-taosan.

Pita ne Jon kəmuətul e niganəmti kaonsel

5 Kəmən lawigin, pris asol, ne netəm-iasol rəha noanol min rəha Isrel, ne iəgətun min rəha
Lou rəha Moses,‡ kəmotargəfimin ilat min əpəh Jerusalem.
6 Kəmotəpələh ilat Anas u pris asol agin, ne Kaeafas, ne Jon, ne Aleksanta, ne netəmim
neen e noanol rəha suah u pris asol agin, kəmotəpələh e kaonsel.
7 Kəmotən Pita ne Jon kian muətul aupən elat, kən kotətapəh olau məmə, "?Nəmios hiə
nəsanənən u mioal nat u, o nəmioal e nərgi pah?"
8 Kən Narmin Rəha Uhgin təmərioah e niki Pita, kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə,
"Itəmat u itəm noatərəmərə e noanol min rəha Isrel, ne netəm-iasol min.
9 Itəmat noategəs-in-pa otimlau məmə suah u itəm nelkin təmərat təmos hiə nəwirən, o
emuahrol nulan mioal-wir nelkin.
10 Itəmat rafin ikin-u ne noanol min rafin rəha Isrel, onəkotəkəike motitun məmə suah u
itəm nelkin tinəwir rəkis tatətul aupən-in itəmat e nəsanənən əm e nərgi Iesu Kristo, etəm
Nasaret. Suah əh inəh, itəmat nəmotətu-pər e nig kəməluau, in təmimis. Məto Uhgin təmol
təmegəh min.
11 Suah əh inəh, itəm Naoa Rəha Uhgin təmən lan məmə, 'Kəpiel u itəm itəmat netəm
rəha niləkinən nimə, nakotəmə tərat motərakin, məto roiu in tinuwa kəpiel keike itəm nimə
tatətul-pər lan.'
12 Nərig kit tikə e nətueintən itəm Uhgin təmos-ipa məmə titun nosmegəhən netəmim, məto
Iesu pisin əm titun nosmegəhən netəmim."
13 Netəm-iasol rəha kaonsel kəmotaut pik nian kəmotəplan məmə kəsuəginən ilat, nat
əpnapin kəsioalən skul, ilau etəmim əm. Kəmotitun ətuatip məmə suah mil əh ilat pahrien
Iesu kəmotaliwək moatan.
14 Kən kinotəruru nuhalpinən nəghatən rəhalau məto-inu suah u nelkin tinəwir rəkis
tatətul iləhal min ilau.
15 Kən kəmotən-ipən kəm iləhal məmə okəhaliet məhaluwin ihluə pəs ilat əm kotəghat
pitən.
16 Kən kəmoatətapəh-ətapəh olat min məmə, "?Okotahro suah mil əh? Netəmim rafin u
Jerusalem kinotitun rəkis məmə nat pispis u kəmol e suah u, in iahgin pik, okol kəsotən-
iamninən.
17 Məto pəs kotən-iəhau əskasik ilau məmə okəsuən-iarəp minən nərgi Iesu kəm netəmim,
kən nəghatən e nat pispis əh otəsiet minən netəmim kotəto."

kaonsel təmegəhan-in ilau məmə okiaiet

18 Kən kəmotaun-in iləhal kəhaluwa min imə, kən kəmotən-ipən kəm Pita ne Jon məmə
okəsuən-iarəp minən nərgi Iesu, kən məsuəgətun minən netəmim lan.
19 Məto ilau kəmuən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat əm otakil məmə tətuatip e niganəmti
Uhgin məmə ekioal nəwiatəmat o nəwia Uhgin.
20 Məto itimlau okol esuakimən nohlitimlau. Oekuəike muən-iarəp natimnat itəm
emuəplan e niganəmtitimlau kən muəto e matəlgitimlau."
21 Kən kaonsel təmən-ipən min kəm Pita ne Jon məmə ilat okotol nalpinən kit kəm ilau
okəmə ilau okatuəkəike matuən-iarəp Iesu kəm netəmim, kən motahl-iarəp ilau. Kəmotahl-
iarəp ilau məto-inu kinotəruru məmə okotahruəh ilau. Kəmotitun məmə netəmim nikilat
otahmə okəmə ilat okotol nalpinən kəm ilau, məto-inu netəmim rafin koatənwiwi Uhgin o
nat pispis itəm Uhgin təmol e etəm nelkin təməfaiu
22 nian təmaiir mətoarus-pa əh-roiu. Rəhan nup taprəkis-in foti.

Nəfakən rəha netəm kəmoatahatətə e Iesu

---

* **4:1:** Əplan nəghatən min əh e tiksonari: pris min, ne mopael itəm koatehm Nimə Rəha Uhgin, ne Satusi. † **4:3:** Okuəməhl mətoarus olawig məto-inu lou təmən məmə suah kit təsolən pas e kot lapin. **4:4:** Wək 2:41 ‡ **4:5:** Lou rəha Moses - lou min itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses əpəh nitot Saenae. **4:10:** Wək 3:6,13-16 **4:11:** Sam 118:22 **4:12:** Mat 1:21 **4:18:** Wək 5:28 **4:19:** Wək 5:29

23 Nian netəm-iasol rəha kaonsel kəmotegəhan-in ilau məmə ilau okatian, kəmiaiet uəhai
əm mian əpəh netəm koatahatətə e Iesu koatatig ikin, kən muən-iarəp rafin nəghatən itəm
pris asol min ne netəm-iasol rəha kaonsel kəmotən-ipən kəm ilau.
24 Nian kəmotəto nəghatən əh, ilat rafin kəmotuwa kitiəh motəfak-pən kəm Uhgin motən
məmə, "Iərəmərə Uhgin, ik nəmol neai, ne niməptən, ne nitəhəi, ne natimnat rafin elat.
25 Ik nəməghat e nəsanənən e Narmin rəham kəm tipitimat u aupən Kig Tefit, u in rəham
iolwək, kən in təmən-iarəp rəham nəghatən məmə,
'?Tahro netəm e nəptən pisin pisin min nikilat titahmə pik nəhlan?
Tahro ilat koatəte noa məmə okotol nəratən min əh, u itəm okol koatol pap, təsuwinən miet,
otikə-pən əm olat.
26 Netəm koatərəmərə e nitən min, koatol əpen-əpenə okotəmou,
kən netəm-iasol min rəha nətueintən koatuwa kitiəh ilat min ilat,
məmə okotəmou ilat Iərəmərə Uhgin ne Iosmegəh itəm in təmən'
27 Iərəmərə Uhgin, in nipahrienən nəghatən itəm Kig Tefit təmən tinuwa minet-arəp, məto-
inu Kig Herot Antipas, ne Pontias Pailat, ne noanol min rəha Isrel, ne Iaihluə min, ilat rafin
kəmotuwa kitiəh ikin-u latuənu Jerusalem, moatol noa eko-eko məmə okotohamnu Iesu,
itəm in rəham iol ətuatip itəm nəmitəpun.
28 Kəmoatəte noa rəhalat tatətəu-pən əsas əm rəham nəghatən itəm ik ninəmən rəkis e
nəsanənən ne nenatigən rəham aupən.
29 Tol nəhlan, Iərəmərə, nikim tatəht nəghatən itəm ilat kəmoatən məmə okotoh itimat, ol
itimat rəham iolwək min məmə esotəginən məmə ekotən-iarəp rəham nəghatən.
30 Əgəfəməhin-pa nelməm məmə otol-wir netəm koatimis, kən mol nat pispis min ne
nəmtətin pisin pisin min e nərgi Iesu, rəham iol ətuatip."
31 Nian kəmotəfak rəkis, kən nat kit təməloal e nimə, kən Narmin Rəha Uhgin təmuwa
mərioah mətatig elat, kən kinoatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin məsotəginən.

Netəm kəmoatən nipahrienən e Iesu koatoor nautə rəhalat kəm ilat min

32 Netəm koatən nipahrienən e Iesu rəhalat nətəligən təmuwa kitiəh. Kit təməsaumisən
məhluaig-in rəhan nautə məto kəmoatoor nautə rəhalat kəm ilat min.
33 Kən aposol min kəmotos nəsanənən e Narmin Rəha Uhgin kən moatən-iarəp məmə
Iərəmərə Iesu təmegəh min e nimisən. Kən e nəwirən rəha Uhgin, in tətasitu elat rafin itəm
koatəfak.
34 Kən ilat kit, rəhan kit nat kit təməsikəən, məto-inu netəmim neen kəmotosalim-in
rəhalat nəptən o nimə, kən motos-ipən məni lan kəm aposol min,
35 kən ilat kəmoatoor kəm itəm min u rəhalat nat kit tikə.
36 Tol nəhlan, suah kit əh-ikin nərgin u Josep, noanol kit rəha Lifae, etəm Saepras, aposol
min kəmotos-ipən nərig wi kit kəm in, nərgin u Panapas, u nipətin təmə, "etəm tətasitu
matiləs-ipər nətəligən."
37 In təmosalim-in rəhan kit nəptən, kən məmik məni lan muwa məmki-pən kəm aposol
min məmə ilat okotoor kəm ilat min.

5

Ananaeas ne Safaera

1 Məto suah kit min əh-ikin, nərgin u Ananaeas, ne rəhan pətan nərgin u Safaera. Ilau min
kəmioal-salim-in rəhalau kit niməptən.
2 In təmaskəlim anion məni məsin, kən rəhan pətan əm titun. Kən məmik əm məsin muwin
məmki-pən kəm aposol min məmə məni e nəptən rafin.
3 Məto Pita təmən-ipən kəm in məmə, "Ananaeas. ?Tahro nategəhan-in iərmis u Setan
tatuwa e nikim? Nakateiuə-in Narmin Rəha Uhgin kən mətaskəlim anion məni məsin rəha
niməptən məmə rəham.
4 ?Aupən niməsosalim-inən niməptən u, in rəham o kəp? ?Kən nian nəmosalim-in, rəham
məni lan o kəp? ?Tahro natol nuhlan? !Ik niseiuə-inən etəmim, məto nateiuə-in Uhgin!"
5 Nian Ananaeas təmətо nəghatən əh, əmun misi-pər morin rəhan namegən tiet. Kən
netəmim itəm kəmotəto nat əh, kəmotəgin motasiəp.
6 Kən netəm aluə min kəmotuwa motalpin nipətin motiləs motiet motuwin kitənim.
7 Iuəhkir aua kisil təmuwa muwin rəkis, kən rəhan pətan Safaera təmiet-arəpa məruru
məmə rəhan iərman tinimis rəkis.
8 Kən Pita təmətapəh ron məmə, "?Ən-tu kəm io məmə məni e nəptən rafin əh rəhatəlau
itəm nəmiosalim-in?" Kən in tən məmə, "Əwəh. Məni rafin un."

4:24: Eks 20:11; Neham 9:6; Sam 146:6 **4:26:** Sam 2:1-2 **4:27:** Mat 27:1-2; Luk 23:7-11; Wək 3:13 **4:28:** Wək 2:23 **4:29:** Efes 6:19 **4:32:** Wək 2:44 **5:2:** Wək 2:45 **5:3:** Jon 13:2

9 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, “?Tahro nəmatioal anion noa kit məmə nakueiuə-
in Narmin Rəha Iərəmərə məmə okol təsitunən nat u nəmioal? !Əto-tu! Netəm kəmotitənim
rəham iərman, ilat u e nafiluə koatuwa məmə okotiləs min ik.”
10 Kən roiu agin tisi-pər morin-pən əpəh nelki Pita ikin, mimis namegən tiet. Nian netəm
aluə min kəmotuwa imə, motəplan tinimis rəkis, kən kotiləs motiet motuwin kitənim e nikali
rəhan iərman.
11 Nian netəmim rəha niməfak ne netəm əpnapin kəmotəto nat əh, kəmotəgin kəmotəgin.

Aposol min kəmotasitu e netəmim tepət motol-wir
rəhalat nimisən

12 Kən aposol min kəmotol nəmtətin tepət ne nat pispis min e niganəmti netəmim. Kən
netəmim min u itəm koatən nipahrienən e Iesu kəmoatuwa kitiəh əm e Feranta rəha Kig
Solomon e Nimə Rəha Uhgin. 13 Netəmim kəmoatisiai-in ilat, məto netəm min u kəsotənən
nipahrienən e Iesu kəmotəgin nuwinən ikin əh mehm ilat.
14 Məto nian rafin netəmim tepət koatuwa moatən nipahrienən e Iesu, nəman ne nipitan,
kən ilat tatepət.
15 Məto-inu e nat pispis min itəm aposol min kəmoatol, netəmim koatos rəhalat nimisən
min moatuwa, kən moatəlin ilat kotapil e rəhalat pet ne nimitiwin e suatip məmə nian Pita
otaliwək mapikalin ilat, in otek neen o kəm-naka nəghanpis in əm tos neen kən məmə ilat
okotəmegəh.
16 Kən netəmim tepət tepət kəmotisi-pən e latuənu min iuəhkir o Jerusalem kəmotuwa.
Kəmotəmik rəhalat netəm koatimis ne netəm itəm narmin rat tətatig elat motuwa, kən
aposol min kəmotəfak elat kən ilat rafin kotəwir.

Netəm-iasol min kəmotəmki-pən aposol min e kalapus

17 Kən suah u pris asol agin ne rəhan min netəmim Satusi min u, ilat e pati kitiəh, kəmotol
pik timəht elat məto-inu netəmim tepət kinoatapəs ilat minoatuwin o aposol min.
18 Kən kəmotaut kaskəlim aposol min kəmki-pən ilat e kalapus.
19 Məto lapin-in, nagelo kit rəha Iərəmərə təmuwa merəh e nafiluə e kalapus mit ilat
motiet.
20 Kən mən-ipən kəm ilat məmə, “Otuwin e Nimə Rəha Uhgin motən-iarəp nəghatən
pahrien rəha nəmegəhən wi u kəm netəmim.”
21 Kən kəmən lawigin, kəmotol nəwia nagelo kən minotuwin əpəh e Nimə Rəha Uhgin
moatən-iarəp nərgi Iesu kəm netəmim.

Aposol min kəmotuwin e kot

Kən pris asol agin ne rəhan min, kəmotaun-in netəm-iasol min rəha noanol min rəha Isrel,
kən ilat kəmotuwa kitiəh məmə ilat okotəpələh e kaonsel* asol rəha noanol min rəha Isrel.
Kən motahl-ipən nəghatən kəm netəm kotərəmərə e kalapus məmə okotahl-ipa aposol min
kotuwa e kot əpəh e kaonsel.
22 Məto nian mopael min kəmotuwin e kalapus, məto aposol min kotikə. Kən kotitəlig-pa
e kaonsel motən məmə,
23 “Nian emotuwin ket-arəpən e kalapus, motəplan toa tətahtosig, lok tatəkul-pən wir əm
lan, kən mopael min rəha kalapus koatətul katehm wir əm nafiluə e kalapus, məto nian
emoterəh motuwin imə, məto kikə-kikə əh imə.”
24 Nian etəm tatərəmərə e mopael min itəm koatehm Nimə Rəha Uhgin, ne pris asol min
kəmotəto nəghatən əh, kəmotaut pik, rəhalat-kapə təmikə, minotəruru əpnapin əm məmə
nat naka otuwa min.
25 Kən əmun etəmim kit tiet-arəpa məmə, “!Ei, nəman! !Netəm min ilouin itəm nəmotəmki-
pən ilat e kalapus, ilat əpəh e Nimə Rəha Uhgin koatəgətun netəmim!”
26 Kən etəm tərəmərə e mopael min təmit mopael min rəhan motuwin motəmik aposol min
motuwa. Məto kəməsotewkəkanən ilat məto-inu koatəgin məmə netəm əpnapin okotaht ilat
e kəpiel apin okəmə okotewkəkan ilat.
27 Nian kəmotit ilat motuwa imə, kən motən məmə ilat okotətul aupən-in netəm-iasol rəha
kaonsel. Kən pris asol agin təmən-ipən kəm ilat məmə,
28 “Emotən-iəhau əskasik agin itəmat məmə onəsətəgətunən netəmim e nərgi suah əh Iesu.
Məto nəgətunən rəhatəmat tinaiu rafin əpəh Jerusalem. Kən moatol məmə netəmim okotən
məmə itimat emotoh suah əh.”
29 Məto Pita təməghat rəhalat aposol min lan məmə, “Itimat ekotəkəike motol nəwia Uhgin,
sənəmə nəwia netəmim əm.

5:12: Wək 2:43; 14:3 **5:19:** Wək 12:7-10 * **5:21:** kaonsel - netəm-iasol rəha Isrel koatiuw-iarəp netəmim ikin e kot. **5:28:** Mat 27:25 **5:29:** Wək 4:19

30 Itəmat nəmotohamnu rəkis Iesu motətu-pər e nig kəməluau, məto Uhgin u rəha tipitat
min aupən təmol təmegəh min e nimisən.
31 Uhgin u inu təmiləs-ipər rəkis Iesu məmə otuwin matəpələh e nikalin matip, ikin rəha
nisiaiian ne nəsanənən, məmə in Iərəmərə ne Iosmegəh. Uhgin təmol nat əh məmə in otol
suatip məmə noanol min rəha Isrel kotitun nəuhlinən ilat e rəhalat nolən rat min, kən in
otafəl rəkis nolən rat min rəhalat.
32 Kən itimat Narmin Rəha Uhgin ekoatən-iarəp natimnat min u, kən Uhgin tatos-ipən
Narmin rəhan kəm netəmim itəm koatol nəwian."
33 Nian netəmim rəha kaonsel kəmotəto nəghatən əh, təmew pik rəhalat neməha, kən
kotolkeike məmə okotohamnu əm ilat.
34 Məto suah kit təmətul, nərgin u Kamaliel, in Farisi kit ne iəgətun kit rəha Lou, u itəm
netəmim rafin koatisiaiian. Kən təmətapəh o mopael min məmə okotit aposol min motuwin
ihluə pitən.
35 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, "Natimak min, netəm Isrel. Otakil wir noa rehatəmat
məmə onəkotahro netəm min u.
36 Wi agin huə suah kit nərgin u Teutas, təmiet-arəp matən məmə in etəm-iasol kit, kən
iuəhkir netəmim fo-hanrit kəmotuarisig-in. Məto kəmohamnu in, kən rəhan netəmim
kəmotan kitiəh kitiəh, kən rəhan nətəligən təmuwin mikə.
37 Uarisig lan, nian kapman təmətafin netəmim, suah kit min nərgin u Jutas, etəm Kalili,
in min təmiw netəmim koatuarisig-in. Məto netəmim neen kəmotohamnu min, kən rəhan
netəmim kəmotan kitiəh kitiəh.
38 Kən inu rəhak nətəligən e nənən u. !Ekən kəm itəmat, pəs kotapəs əm ilat motegəhan-in
ilat kotiet! Məto okəmə nat koatol in rəha etəmim əm, otəpanisas.
39 Məto okəmə tatisi-pən o Uhgin, okol kəsotosən nəsanənən məmə okotən-iəhau ilat.
Okotəplan əm məmə kitat Uhgin koatəmou." Kən ilat rafin kəmotegəhan-in rəhan nəghatən.
40 Kən kəmotaun-in aposol min məmə okotuwa imə, kən motən məmə mopael min okotalis
ilat. Kən motən-iəhau əskasik min ilat məmə okəsotəghat minən kəm netəmim e nərgi Iesu
kən motəhlman ilat kotiet.
41 Nian aposol min kəmotiet e kaonsel, nikilat tətagien, məto-inu Uhgin təmisiai-in ilat kən
megəhan-in məmə netəmim okotoh ilat məto-inu koatuarisig-in Iesu.
42 Kən nian rafin e Nimə Rəha Uhgin ne nimə min, ilat kəməsotapəsən kəmoatəkəike katən-
iarəp kən moatəgətun nəghatən wir məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.

6

Kəmos-ipər netəm sepin

1 Nian neen tinuwa minuwin rəkis, kən netəm rəha Iesu tinatər minatepət. Neen rəhalat
kəmotisi-pən ikin pisin pisin min, kən koatən əm nəghatən Kris. Kən tepət, ilat netəm Isrel
əm. Məto iəfak min itəm koatən əm nəghatən Kris kinoatən nikali iəfak min u netəm Isrel,
moatən məmə nian koatoor məni ne nagwənən kəm nəutahlimis min, məto kəsotehm wirən
nəutahlimis min rəha itəm min u koatən nəghatən Kris.
2 Kən tuwelef aposol min kəmotaun-in netəm rəha Iesu məmə okotuwa-tu. Kən kəmotən-
ipən kəm ilat məmə, "Piak min. Təsəwirən məmə itimat ekotapəs nən-iarəpən ne nəgətunən
nəghatən rəha Uhgin məmə itimat ekotimnə katoor məni ne nagwənən kəm nəutahlimis
min.
3 Məto roiu, otətgi-arəp-tu etəmat min, netəmim sepin u itəm noatisiai-in ilat, kən
kotenatig, ne Narmin Rəha Uhgin tərioah e nəmegəhən rəhalat. Kən itimat ekotos-ipən nat
u kəm ilat məmə ilat okoatol.
4 Mapəs itimat e nəfakən kəm Uhgin ne nən-iarəpən ne nəgətunən nəghatən rəha Uhgin."
5 Kən ilat rafin nikilat təmagiən, kən motegəhan e nəghatən əh. Kən kəmotətig-iarəp Stipen
u rəhan nahatətəən təskasik e Uhgin ne Narmin Rəha Uhgin tərioah mətatig lan, kəmotətig-
iarəp min Filip, ne Prokoras, ne Nikano, ne Timon, ne Pamenas, ne Nikolas etəm Antiok
u aupən təmapəs nəfakən rəha netəm iman ikin minuwa matətəu-pən nəfakən rəha netəm
Isrel.
6 Kəmotit ilat motuwin kəm aposol min, kən aposol min kəmotələhəu-pən nelmilat elat
motəfak elat.
7 Kən netəm rəha Iesu koatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin kəm netəmim, kən netəm rəha
Iesu u Jerusalem tinatepət-natepət. E netəm əh, pris min tepət kəmotahatətə e Iesu.

Kəmaskəlim Stipən

5:31: Wək 2:33-34; Efes 1:20; Hip 2:10; 12:2 **5:36:** Wək 21:38 **5:40:** Wək 4:18 **5:41:** Mat 5:10-12; 1 Pita 4:13
6:1: Wək 4:35 **6:7:** Wək 2:41; 16:5

8 Kən Stipen u etəm tərioah e nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgin, təmol nəmtətin tepət ne
nat pispis min e niganəmti netəmim.
9 Məto netəmim neen e nimə rəha nuəfiminən rəha Netəm Kəmikis Ilat,* kəmotəghat ilat
Stipen. Netəm min u noanol min rəha Isrel u kəmotisi-pən Saerin ne Aleksantria. Kən
netəmim neen min u noanol min rəha Isrel u kəmotisi-pən Silisia ne Esia, ilat kəmotuwa
kitiəh, kən minoatərgəhəu ilat Stipen. Kotəmə nəghatən rəha Stipen təsətuatipən, meto
rəhalat tətuatip.
10 Məto Narmin Rəha Uhgin təmol Stipen tenatig-pik, kən nian in otəghat, rəhan nəghatən
tatoh-iəhau rəhalat.
11 Kən ilat kəmotətou anion netəmim neen məmə okotasitu elat motən-iarəp məmə,
"Itimat emotəto məmə Stipen təmən rat Moses ne Uhgin."
12 Kən rəhalat nəghatən təmol niki netəmim, ne netəm-iasol rəha Isrel ne iəgətun min
rəha Lou, kəmotetəhau Stipen. Kən kəmotuwin kaskəlim motiləs motuwin məmə otətul e
niganəmti kaonsel.
13 Kən kəmotəmik netəmim neen motuwa məmə okoteiuə e Stipen. Kən netəm min un
kotən məmə, "Nian rafin tatən nəghatən rat e Nimə Rəha Uhgin, kən matən rat Lou rəha
Moses.
14 Itimat emotəto in təmən məmə Iesu u etəm Nasaret, in otiləs-iəhau Nimə Rəha Uhgin,
kən məuhlin nolən min itəm Moses təmos-ipa kəm kitat aupən ikin."
15 Kən netəmim rafin itəm kəmoatəpələh e kaonsel kəmotətag-pən ətuatip o Stipen, kən
kəmotəplan məmə niganəmtin tinəhag-əhag tahmen e rəha nagelo.

7

Stipen təməghat-in Epraham

1 Kən pris asol agin təmətapəh o Stipen məmə, "?Tahro, nəghatən min əh nipahrienən?"
2 Kən Stipen təmən məmə, "Piak min ne tata min. Otətəlig-in-tu io. Uhgin u itəm in ilis ilis pik,
təmiet-arəpa o tipitat Epraham nian in təmətatig əpəh Mesopotemia, məsuwinən əh əpəh
Haran.
3 Uhgin təmən-ipən kəm in məmə, 'Apəs rəham min, ne ikin nətatig ikin, muwin e ikin kit
itəm io epanəgətun kəm ik.'
4 Kən Epraham təmiet əh Kaltia muwin mətatig əpəh Haran. Təmətatig ikin-u kən rəhan tata
təmimis, kən Uhgin təmiləs muwa e nəptən u itəmat noatatig lan əh-roiu.
5 Məto təmisos-ipənən nəptən məsin huə tahmen e nuwigi iar ne kəm in məmə in rəhan
ətuatip. Məto Uhgin təmən-iəkis kəm in məmə otəpanos-ipən rafin nitən əh kəm in ne
namipin rat min. Kən in otuwa iməlat agin ikin, nat əpnapin e nian əh Epraham təmisiləsən
əh nətin kit.
6 Nəghatən itəm Uhgin təmən kəm in tol nulan, in təmən məmə, 'O nian kit, noanol min
rəham okotuwin katig e nəptən pisin kit. Okol iapispis elat kotol wək kəm netəmim e nəptən
pisin, okol nahmməən kəm ilat kətoarus nup fo-hanrit.
7 Məto ekol nalpinən kəm netəmim itəm koatərəmərə elat. Kən uarisig, noanol min rəham
okotiet e nitən min əh motuwa kəfak kəm io e nitən u.'
8 Kən Uhgin təmən-iəkis məmə in otehm wir Epraham ne noanol min rəhan. Kən mən-ipən
kəm in məmə in otəhg-ipən nisualkələh nəman məmə in nəmtətin kit məmə ilat netəmim
rəha Uhgin. Kən nian Epraham təmiləs Aisak, kən məhg-ipən nian təmos nian eit.* Kən
nian Aisak təmiləs Jekop, kən matig məhg-ipən min. Kən nian Jekop təməmik nenətin ilat
tuwelef, kən təməhg-ipən min ilat. Ilat tuwelef əh, nəukəti nita rəhatat."

Stipen təməghat-in tipilat min

9 Kən Stipən təmən-ipən min kəm ilat məmə, "Məto-inu netəm min əh, nəukəti nita min u
rəhatat, kəmotetəhak e Josep, kəmotosalim-in-pən kəm netəm Ijip, məmə otuwa slef rəhalat,
məto ilau Uhgin e nian rafin,
10 kən Uhgin tiləs-irəkis in e nəratən. Nian təmətul e niganəmti kig rəha netəm Ijip, kən
Uhgin təmos-ipən nenatigən kəm in kən matig mol min məmə kig otolkeike in, kən mol in
tatərəmərə e nitən Ijip ne netəmim ne natimnat rafin rəhan.
11 "Kən əmun nəumis təman e nitən əpəh Ijip ne Kenan mol nagwənən tikə, kən nəumis
natus asol netəmim, kən tipitat min nigilat nagwənən təmikə.

---

* **6:9:** "nimə rəha nuəfiminən rəha Netəm Kəmikis Ilat" Netəm min əh, aupən ilat slef rəha suah kit, məto roiu kəmikis ilat.
6:10: Luk 21:15 **7:3:** Jen 11:31; 12:1 **7:4:** Jen 11:31–12:5 **7:5:** Jen 12:7; 15:18; 17:8 **7:7:** Jen 15:13-14; Eks 12:40 **7:7:** Eks 3:12 * **7:8:** Nolən rəha netəm Isrel tol min-nulan, nian suakəku iərman təmaiir, e nian eit, kotəhg-ipən. **7:8:** Jen 17:9-14; 21:4 **7:9:** Jen 37:11,28; 39:2,21-23 **7:10:** Jen 41:37-44 **7:11:** Jen 41:54; 42:1-2

12 Nian Jekop tinəto məmə nagwənən əpəh Ijip, təmahl-ipən tipitat min əh kotuwin, kən
inu nətuounən ilat kəmotuwin Ijip.
13 Kən uarisig ilat kəmotuwin min, kən təmən-iarəp in kəm ilat, məto-inu ilat kəsotitunən
məmə in Josep pialat. Kən kig rəha Ijip təməto namnusən rəha Josep ne pian min.
14 Kən Josep təmahl-ipən nəghatən kəm rəhan tata Jekop ne rəhan min məmə okotuwa
motatig ilat min. E netəm əh, ilat rafin sepinte faif.
15 Kən Jekop ne rəhan min kəmotuwin kətatig Ijip, kən nian kəmotatig kətatig kimis ikin.
16 Kən kəməmik ilat kan əpəh Sekem kitənim ilat ikin e nipəg kəpiel kit itəm Epraham tinos-
nəmtin rəkis o noanol min rəha Hamor."

Stipen təməghat-in Moses

17 Kən Stipen təmatəkəike matən-ipən kəm ilat məmə, "Tinatuwa iuəhkir məmə Uhgin
otosmegəh rəhan netəmim itəm təmən-iəkis kəm Epraham, kən noanol min rəhatat itəm
kəmotatig Ijip aupən, roiu əh tinepət-nepət.
18 Kən kig kit min rəha Ijip təmətul, in təruru agin Josep.
19 In təmos-iəhau tipitat min e neiuəən, matol nahməən kəm ilat. Kən in təmol lou kit məmə
okotəmki-arəp nenətilat min ihluə məmə okotimis.
20 "Kən e nian əh, Moses təmaiir, kən in suakəku wir kit e niganəmti Uhgin. Rəhan mama
ne tata kəmuəhluaig-in anion əpəh imə mios məwig kisil.
21 Nian kəmiləs-iarəp ihluə, nəti kig pətan təməplan, kən tiləs məmə otehm wir rəhan.
22 Kəmotəgətun in e nenatigən rafin rəha netəm Ijip, kən nian in təmepət, in təsanən e
nəghatən ne nolən nat.
23 "Nian tinos nup foti, nikin təht məmə otuwin-tu muag natiman min, netəm Isrel,
24 kən məplan kit etəm Ijip kit tatoh. Kən in təmuwin məmə otasitu e in kit əmun
mohamnu etəm Ijip apon.
25 Kən Moses nikin təməht məmə kəm-naka in min neen netəm Isrel okotitun məmə Uhgin
təmahl-ipən in məmə otuwin məmki-rəkis ilat e nahməən katol elat. Məto ilat kotəruru.
26 Kən lawigin təməplan min noanol kəiu rəha Isrel kətioh ilau min, kən tuwin məghat
kəm ilau məmə otoor rəkis ilau, kən məmə otol ilau kioal-wir ilau min. Kən mən-ipən kəm
ilau məmə, 'Suah mil. Itəlau piatəlau agin mil. ?Tahro natioh itəlau min?'
27 Məto suah u təmətuoun nəmohən təmətgi-pən Moses isəu, kən mən-ipən kəm in məmə,
'?Pah təmiləs-ipər ik məmə nakatərəmərə kən matiuw-iarəp itimat?
28 ! Okəm-naka nakolkeike məmə onakohamnu min io tahmen e etəm Ijip u nəmoh
nəniəp!'
29 Nian Moses təməto nəghatən əh, kən təməgin miet Ijip magim muwin əpəh Mitian
mətatig ikin mahmen e iapispis kit. Nian təmətatig mətatig mit pətan ikin kit, kən mialəs
nətilau kəiu iərman mil.
30 "Nian təmətatig Mitian minos nup foti, kən nian kit tuwin mətan iuəhkir o nitot asol əh
Sinae əpəh ikin taruən-aruən ikin. Kən nagelo kit təmiet-arəpa ron e nigəm itəm tatuəp e nig
əkəku kit.
31 Nian təməplan nigəm əh, narmin təmiwig pik ron, kən muwin iuəhkir məmə otəplan
wir, kən məto Iərəmərə Uhgin təməghat kəm in məmə,
32 'Io Uhgin rəha tipim min, Uhgin rəha Epraham, ne Aisak, ne Jekop.' Kən Moses təməgin
minətasiəp minatəgin nətag-pənən əh nigəm ikin.
33 Kən Iərəmərə Uhgin təmən-ipən kəm in məmə, 'Oh-rəkis rəham put e nelkəm məto-inu
nəptən ik natətul ikin in tol pisin agin, məto-inu io əh-ikin.
34 Eməplan nəratən itəm katol e rəhak netəmim əpəh Ijip, eməto nasəkən rəhalat, kən
minatite muwa məmə ekəmki-rəkis ilat o netəm Ijip. Wa. Roiu əh ekahl-ipən ik nakitəlig
muwin min Ijip.' "

Noanol min rəha Isrel kəməsotolkeikeən Moses

35 Kən Stipen təmatəkəike matən məmə, "Inu etəm kitiəh əm Moses itəm ilat kəmotapəs
nəwian nian ilat kəmotən-ipən kəm in məmə, '?Pah təmiləs-ipər ik məmə nakatərəmərə kən
matiuw-iarəp itimat?' Məto Uhgin pisin əm təmahl-ipən suah əh Moses məmə otərəmərə kən
mosmegəh ilat. Təmahl-ipən nian nagelo təmiet-pa ron e nigəm itəm tatuəp e nig əkəku kit.
36 Kən Moses təmit ilat motiet Ijip, kən in təmol nat pispis ne nəmtətin tepət, təmol əpəh
Ijip, ne nian kəmoateguəfimin e nitəhəi u katən məmə Nitəhəi Asiə, ne nup foti e ikin taruən-
aruən ikin.

7:13: Jen 45:1-4,16 **7:14:** Jen 45:9-11; 46:27 **7:15:** Jen 46:1-7; 49:33 **7:16:** Jen 23:2-20; 33:19; Jos 24:32
7:18: Eks 1:7-8 **7:19:** Eks 1:11-22 **7:20:** Eks 2:2 **7:21:** Eks 2:3-10 **7:24:** Eks 2:11-15 **7:28:** Eks 2:14
7:29: Eks 2:21-22; 18:3-4 **7:34:** Eks 3:1-10 **7:35:** Eks 2:14 **7:36:** Eks 7:3; 14:21; Nam 14:33

37 Inu etəm kitiəh əm Moses u təmən-ipən kəm netəm Isrel məmə, ‘Uhgin otiləs-ipər ien kit
min etəmat tahmen lak.’
38 “Inu Moses itəm noanol min rəha Isrel kəmoatan kitiəh ilat min, kən nagelo təməghat
kəm in e Nitot Sinae, kən ilat tipitat min kəmoatan. Kən Uhgin təmos-ipən nəghatən keike
min itəm koatəmegəh, kən in otəhlman tuwa kəm kitat.
39 “Məto nian in təmətatig əh əpəh e Nitot Sinae, tipitat min kəmotəht nəwian, motapəs
nətəlig-inən məto nikilat təmitəlig-pən o nat Ijip.
40 Kən kəmotən-ipən kəm Eron məmə, ‘Ol narmi nat kit məmə in otuwa uhgin rəhatat. ?
Məto Moses əh inəh, itəm təməmik itat kotiet Ijip, kinotəruru məmə in tinahruwin?’
41 Kən e nian əh, ilat kəmotol narmi nəti kau kit məmə in otuwa uhgin rəhalat, kən kəmotol
sakrifais e nat megəh min məmə okotəfak kəm in. Kən kəmotol lafet rəha narmi nəti kau itəm
ilat əm kəmotol.
42 Məto Uhgin təməuhlin-pən məntaan kəm ilat, kən megəhan-in ilat məmə okotəfak kəm
mitgar ne məwig ne məhau min e napuə. Kən nat əh tatəgətun əsas əm nəghatən rəha Uhgin
itəm kəmətə e naoa rəha ien min rəha Uhgin. Tatən məmə, ‘!Netəm Isrel! ?Nian rafin e nup
foti e ikin taruən-aruən ikin, itəmat nakoatoh nat megəh min məmə nakoatol-pa sakrifais
kəm io? !Kəp!
43 Məto itəmat nəmoatiləs nimə tapolen rəha uhgin eiuə u Molek, ne narmi məhau rəha
uhgin eiuə u Refan. Nat mil u nəmoatol məmə onokotəfak kəm ilau. O nat əh ekahl-iarəp
itəmat nakotuwin isəu motaprəkis-in Papilon.’ ”

Stipən təməghat e Nimə Rəha Uhgin

44 Stipen təmatəkəike matən məmə, “Nian tipitat min kəmotatig ikin taruən-aruən ikin
aupən, ilat kəmotos rəhalat nat kit, Nimə Tapolən rəha Uhgin itəm tatəgətun məmə Uhgin
tətatig ilat min. Kən Moses təmol Nimə Tapolən əh tətəu-pən əm nətəligən rəha Uhgin u
təmən-ipən rəkis kəm in. 45 Kən nup tepət uarisig, e nian Josua təmit ilat motuwa məmə
okotos-irəkis nitən əh o netəm Kenan, kən kəmotiləs Nimə Tapolən u motuwin e nitən u
Uhgin təməhg-irəkis netəmim ikin. Kən ilat kəmotiləs motuwin motatig ilat min kətoarus-pa
e nian rəha Tefit təmol kig lan.
46 Uhgin təmol təwir kəm Tefit, kən Tefit təmətapəh ron məmə Uhgin otegəhan in pəs tol
nimə kit itəm Uhgin otətatig ikin.
47 Məto nimə əh, Kig Tefit təməsolən, məto nətin Kig Solomon təmol.
48 Məto Uhgin itəm ilis agin, təsatigən e nimə itəm etəmim əm təmol, tahmen e nəghatən
rəha Uhgin itəm ien rəhan təmən məmə,
49 ‘Ikin min rafin e neai tahmen in əm io məmə iakəpələh ikin mərəmərə,
kən nətueintən rafin tahmen in əm məmə ekəf-pən nelkək ikin.
?Məto nimə-naka itəm nəkotitun nolən məmə otahmen-in io?
?Kən ikin pəhruən nəkotitun nolən məmə ekuwin mameg ikin?
50 Otən-tu. ?Pah təmol rafin natimnat min əh?
Io pisin əm, io Uhgin emol rafin ilat.’ ”

Stipen təməhai netəm-iasol
rəha kaonsel

51 Kən Stipen təmatəkəike matən məmə, “!Itəmat u! Rəhatəmat-kapə təskasik. Rəhatəmat
nətəligən tapinəp tahmen e rəha netəm kəsotəfakən. Itəmat nəsotolkeikeən məmə onəkotol
nəwia Uhgin. !Itəmat nəkotahmen e tipitat min itəm koatəht nəwia Narmin Rəha Uhgin!
52 ?Ien min rəha Uhgin aupən, pah tipitəmat min kəməsotolən nəratən kəm in? !Tikə!
Kəmotol nəratən kəm ilat rafin. Kəmotohamnu min itəm min u koatən-iarəp nuwamən rəha
Etəm Ətuatip. Kən itəmat nəmotegəhan-in-pən Etəm Ətuatip u e nelmi rəhan tikimir min kən
kotohamnu.
53 Itəmat nəmotos rəkis Lou rəha Uhgin u aupən nagelo min kəmotos motuwa, məto itəmat
nəməsotətəu-pən aginən Lou əh.”

Kəmahtimnu Stipen

54 Nian kəmoatəto nəghatən min rəha Stipen, niganəmtilat təmapinəp, nikilat nahmə
nahmə, kən moatəgətain-pən nəluilat kəm in məto-inu nikilat nahmə agin.
55 Məto Narmin Rəha Uhgin təmərioah e Stipen, kən titagpər e Nego e Neai məplan nəhag-
əhagən itəm təsanən pik təmiet imə Uhgin ikin, kən məplan Iesu tatətul e nikali Uhgin matip,
ikin rəha nərəmərəən ne nəsanənən.

7:37: Dut 18:15 **7:38:** Eks 19:3 **7:40:** Eks 32:1 **7:41:** Eks 32:2-6 **7:43:** Amos 5:25-27 **7:45:** Jos 3:14-17 **7:46:** 2 Saml 7:1-16 **7:47:** 1 King 6:1-38 **7:50:** Aes 66:1-2 **7:51:** Aes 63:10 **7:52:** Mat 23:31 **7:55:** Sam 110:1

56 Kən Stipen təmən-ipən kəm ilat məmə, “!Ei, nəman! Iatəplan Nego e Neai rəha Uhgin
taterəh, kən Nəti Etəmim tatətul e nikali Uhgin matip, ikin rəha nərəmərəən ne nəsanənən.”
57 Nian netəm-iasol rəha kaonsel kəmotəto nəghatən əh, kəmotasitig matəlgilat min e
noanelmələt, kən motearig e Stipen e nəwialat rafin motaut motaiu motuwin kea-pən
ahmən-ahmen əm ron,
58 motewkəkan ka kərakin-iarəp e taon, kən minoatətuoun kətaht e kəpiel apin. Kən ilat
kəmotapeg rəhalat sot asol min, motəlin-pən iuəhkir o nelki etəm aluə kit, nərgin u Sol.
59 Nian kəmotaht Stipen e kəpiel apin, in təməfak məmə, “Iərəmərə Iesu, os narmək.”
60 Kən təmeiuaiu misin nulin kən masək əfəməh məmə, “Iərəmərə, afəl nolən rat itəm ilat
koatol lak.” Nian təmol namnun rəhan nəfakən, kən rəhan namegən tiet.

8

1 Kən Sol tatətul əm nikin tətagien məmə ilat kəmotahtimnu Stipen.

Sol təmoh netəm koatəfak

Mətuoun e nian əh, nəratən asol kinatol e niməfak əpəh Jerusalem. Kən ilat kəmotiet
Jerusalem motagim-pən Jutia ne Sameria, motapəs pisin əm aposol min koatatig Jerusalem.
2 Netəmim neen itəm koatəfak əskasik kəmotuwa motiləs Stipen motuwin kitənim, kən
ilat kəmotasək pik ron.
3 Məto Sol təmətuoun minatərəkin-ərəkin niməfak, matuwin e nimə min matewkəkan-
iarəp nəman ne nipitan itəm koatəfak, kən matəmki-pən ilat e kalapus.

Filip təmən-iarəp namnusən təwir əpəh Sameria

4 Kən netəm koatəfak itəm kəmotiet Jerusalem moatagim, kəmotən-iarəp nəghatən rəha
Uhgin ikin min rafin itəm ilat koatuwin ikin.
5 Filip təmuwin e taon kit rəha Sameria, kən matən-iarəp namnusən rəha Kristo itəm
Uhgin təmən məmə otahl-ipa.
6 Nian nimanin netəmim kəmotəto Filip, kən motəplan nat pispis min itəm in tatol, ilat
rafin kəmotuwa iuəhkir katətəlig-in nat naka in tatən.
7 Netəmim tepət narmin rat min kəmotiet elat. Nian narmin rat min kəmoatiet,
kəmotearig əfəməh. Kən netəmim tepət itəm nipətilat təmimis, o itəm kəsotaliwəkən,
kəmotəwir min.
8 Kən netəmim rafin e taon əh, ilat rafin koatagien.

Saimon u təmol natimnat e nəsanənən rəha iərmis min

9 Kən e taon əh, suah kit nərgin u Saimon, in təmatol nat pispis tepət e nəsanənən rəha
iərmis min, kən netəmim rafin rəha Sameria, narmilat təmiwig ron. Təmol nuwəh məsin.
In matos-ipər atip in məmə in etəm-iasol kit.
10 Kən netəmim rafin, netəm-iasol mətoarus-pa iolwək min əm, kəmoatətag-pən pik ron
kən moatən məmə, “Suah u in uhgin kit u nərgin u Uhgin Itəm Rəhan Nəsanənən Ilis.”
11 Kəmoatətəu-pən in nuwəh məsin məto-inu narmilat tatiwig o natimnat min itəm in
tatol.
12 Məto nian netəmim kəmotəto nəghatən itəm Filip tatən-iarəp e namnusən təwir rəha
nərəmərəən rəha Uhgin ne nəghatən rəha Iesu Kristo, kəmotən nipahrienən lan, kən kəmol
baptais elat, nəman ne nipitan.
13 Suah min u Saimon, təmən min nipahrienən e Iesu, kən kol baptais min lan. Kən in
tatətəu-pən Filip ikin min rafin. Narmin tatiwig o nat pispis min ne nəmtətin min itəm in
tatəplan Filip tatol.
14 Nian aposol min əpəh Jerusalem kəmotəto məmə netəm Sameria kinotahatətə e
nəghatən rəha Uhgin, kən kəmotahl-ipən Pita ne Jon məmə okian olat.
15 Nian ilau kəmian muet-arəpən olat, kəmuəfak olat məmə Narmin Rəha Uhgin otərioah
mətatig elat,
16 məto-inu kəmol baptais əm elat e nərgi Iərəmərə Iesu, məto Narmin Rəha Uhgin
təsərioahən əh e nəmegəhən rəhalat.
17 Kən Pita ne Jon kəmuələhəu-pən nelmilau elat muəfak elat, kən Narmin Rəha Uhgin
təmərioah mətatig elat.
18 Nian Saimon təməplan məmə Narmin Rəha Uhgin tatuwin e nəmegəhən rəha netəmim
nian aposol mil katuələhəu-pən nelmilau elat matuəfak elat, kən in təməmki-arəp məni
məmə otos-ipən kəm ilau,
19 kən mən-ipən kəm ilau məmə, “Ios-ipa min nəsanənən u kəm io məmə nian iakələhəu-
pən nelmək e netəmim, kən ilat kotitun nosən Narmin Rəha Uhgin.”

7:56: Kol 3:1 **7:60:** Luk 23:34 **8:3:** Wək 9:1,13; 22:4; 26:9-11 **8:17:** Wək 19:6

20 Məto Pita təmən-ipən kəm in məmə, "!Ik ne rəham məni onakian e nigəm asol! Məto-
inu ik nikim təht məmə nəkitun nos-nəmtinən e məni nat u itəm Uhgin tatos-ipən əm kəm
netəmim.
21 Okol ik nəsolən wək u məsin ne, məto-inu rəham nətəligən təsətuatipən e niganəmti
Uhgin.
22 Əuhlin ik e rəham nolən rat min kən məfak-pən kəm Iərəmərə, məta in tafəl rəkis rəham
nolən rat min itəm nikim tatuəhl-uəhl ilat.
23 Eməplan məmə nian rafin netəhakən təmol rəham nətəligən tuwin ik pisin, kən nolən
rat əh təməlis ik tiəkis."
24 Kən Saimon təmən-ipən məmə, "!Awi! Uəfak-pən kəm Iərəmərə ron io məmə natimnat
itəm itəlau nəmuən, kit otəsuwamən ron io."
25 Nian ilau kəmuən-iarəp nəghatən rəha Iərəmərə ne natimnat itəm in təmol, kən ilau
kəmiaiet Sameria mətian Jerusalem, muətul əgmagim e latuənu min rəha Sameria matuən-
iarəp min namnusən təwir rəha Iərəmərə.

Filip təməghat kəm etəm Itiopia kit

26 Kən nagelo kit rəha Iərəmərə təmən-ipən kəm Filip məmə, "Əsou pis muwin e suatip
tatisi-pən Jerusalem matuwin Kasa." (Suatip əh tatəməhl əpəh ikin taruən-aruən ikin.) 27 Kən
in təmatuwin əmun məplan etəm Itiopia kit e suatip. Suah əh in etəm-iasol kit rəha kwin
rəha netəm Itiopia.* Kən in tatərəmərə e məni rafin rəha kwin. Suah u təmisi-pən Jerusalem
e nəfakən,
28 kən minitəlig matuwin iman ikin. Kən in tatəpələh-pər e nat kit katən məmə, "kat" itəm
hos tatiuw. Kən mətafin naoa itəm ien rəha Uhgin Aesea təmətə.
29 Kən Narmin Rəha Uhgin təmən-ipən kəm Filip məmə, "Uwin maliwək iuəhkir o kat əh."
30 Kən Filip təmaiu muwin iuəhkir ron, məto suah u tətafin naoa itəm ien rəha Uhgin Aesea
təmətə. Kən təmətapəh ron məmə, "?Nəkitun nipəti nat un nakatafin, o kəp?"
31 Kən suah un təmən-ipən kəm Filip məmə, "?Ekahro mitun? Məto-inu suah kit tikə
itəm otuhapik nipəti nəghatən u kəm io." Kən in mətapəh məmə Filip otər muwin ilau min
muəpələh.
32 In təmətafin nəghatən u e Naoa Rəha Uhgin, tatən məmə,
"Kəmit tahmen e sipsip kan məmə okohamnu.
Kən tahmen e nəti sipsip, təsəghatən nian katəte noanun,
Kən in təməpnapin əm, məsəghatən.
33 Kəmol aulis in, kən nian kəmakil e kot, kisakil ətuatipən.
Nian kəmotohamnu, in etəm aluə əm kit, itəm nətin tikə."
34 Kən suah u təmətapəh o Filip məmə, "?Karmə Aesea təmatəghat atip in, o etəm pisin
kit?"
35 Kən Filip təmətuoun e nəghatən kitiəh əm itəm təmətafin, matən-ipən namnusən təwir
rəha Iesu.
36 Nian kəmatian e suatip muea ikin kit nəhau əh-ikin, kən suah un təmən-ipən kəm Filip
məmə, "!Əplan-tu! Nəhau kit əpəh. ?Tahro? ?Pəs nakol baptais lak lan?"†
38 Kən təmən-iəhau kat məmə otətul, kən ilau kərən kəmian əpəh ləhau e nəhau, kən Filip
tol baptais lan.
39 Nian kəmuər e nəhau muea ilis, Narmin rəha Iərəmərə tiləs-irəkis Filip. Kən suah un
təmisəplan minən, məto təmitəlig matuwin iman ikin e nagienən asol e nikin.
40 Məto Filip təmaut əm, məplan tatətul əpəh e nitən pəhap ikin əpəh Astot. Kən in
təmatuwin əpəh e taon min matən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu mətoarus in təmiet-pən
əpəh Sisaria.

9

Sol təməplan Iesu e suatip rəha Tamaskes
(Wək 22:6-16; 26:12-18)

1 Kən e nian əh, Sol təmatəghat əskasik matən-iəkis məmə otohamnu netəmim rəha Iesu. In
təmuwin məplan pris asol agin

---

* **8:27:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə in suah kit itəm kəmate. E nian əh, okəmə suah kit tatol wək nian rafin iuəhkir e Kwin kit, kən okate məmə otəsitən Kwin. **8:33:** Aes 53:7-8 † **8:36:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən u e ves 37, kəməsəteən. Məto katəplan ves 37 e naoa neen uarisig, kən in tatən məmə, "Kən Filip təmən-ipən kəm in məmə, 'Okəmə nakatən nipahrienən e Iesu e nikim rafin, ekitun nolən baptais lam.' Kən tən məmə, 'Io iatən nipahrienən e Iesu, məmə in Nəti Uhgin pahrien.' " **8:36:** Wək 10:47 **8:40:** Wək 21:8 **9:1:** Wək 8:3

2 mətapəh ron məmə otəte naoa kit kəm nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel əpəh
Tamaskes, məmə okəmə otəplan kit tatətəu-pən Suatip Rəha Iesu, nat əpnapin iərman o
pətan, otaskəlim ilat məlis ilat məmik ilat muwin e kalapus əpəh Jerusalem.
3 Nian Sol təmuwa iuəhkir o Tamaskes, roiu agin min nəhag-əhagən kit təmisi-pər e neai
tatuəp tahmen e nipitən muwa masiəgəpin in ne ikin min titəlau lan.
4 Kən in təmiet morin e nəptən, kən məto nəwia suah kit tatən-ipən kəm in məmə, "!Sol! !
Sol! ?Tahro natol nəratən kəm io?"
5 Kən Sol tətapəh məmə, "?Ik pah, Iərəmərə?" Kən nəwia suah un təmən-ipən kəm in məmə,
"Io Iesu itəm ik natol tərat kəm io.
6 Məto roiu ətul muwin əpəh e taon. Ikin əh, suah kit əh-ikin otəpanən-ipinə məmə nat
naka onəkol."
7 Kən netəmim itəm koatuarisig-in Sol, kəmotaut kətul kəsəghatən, kəmotəto əm nəwia
suah un, məto kəsotəplanən.
8 Kən Sol tətul, məto niganəmtin tinoapoap, tinəruru nehmən nat. Kən kəmotos əm nelmin
motit motuwin Tamaskes.
9 Təmos nian kisil təmisehmən nat, kən təməsagwənən kən məsənimən nəhau ne.
10 Əpəh e Tamaskes, etəm rəha Iesu kit əh-ikin, nərgin u Ananaeas. Iərəmərə təmaun-in e
nat kit tahmen e napilaiirən, kən mən-ipən kəm in məmə, "!Ananaeas!" Kən in tagət məmə,
"Iərəmərə, io əpəh."
11 Kən Iərəmərə tən-ipən kəm in məmə, "Uwin əh e nimə rəha Jutas e suatip asol itəm katən
məmə Tətuatip, kən mətapəh o etəmim kit, etəm Tasas, nərgin u Sol. In tatəghat roiu kəm
Uhgin e nəfakən,
12 kən Uhgin təmos-ipən napilaiirən kit, kən təməplan etəmim kit, nərgin u Ananaeas,
təmuwa mələhəu-pən nelmin lan məmə niganəmtin otəwir min."
13 Məto Ananaeas təmə, "Iərəmərə, eməto nənən tepət e suah əh e rəhan nolən rat min itəm
tatol e netəm koatahatətə lam əpəh Jerusalem.
14 Kən in təmuwa ikin-u e nərgi pris asol min məmə otaskəlim, məlis netəm koatahatətə
lam."
15 Məto Iərəmərə təmən kəm Ananaeas məmə, "!Uwin! Məto-inu suah u in rəhak etəmim
itəm enəmaun-in rəkis məmə otən-iarəp nərgək kəm netəm Iaihluə u sənəmə netəm Isrel, ne
rəhalat kig min, ne netəm Isrel.
16 Kən io epanəgətun in məmə otos nahməən o nərgək."
17 Kən Ananaeas təmuwin latuənu muwin imə, kən mələhəu-pən nelmin e Sol, mən-ipən
kəm in məmə, "Piak Sol. Iərəmərə Iesu itəm təmiet-arəp ron ik e suatip nian nəmoatuwa
ikin-u, in təmahl-ipa io məmə ik onakehm min nat, kən Narmin Rəha Uhgin otərioah mətatig
lam."
18 Roiu agin, nat kit tahmen e nuwiligi nəm təmiet rəkis e niganəmti Sol, kən in tinaiir
min minatehm nat. Kən in təmətul minataliwək, kən kol baptais lan məmə in nəmtətin rəha
nahatətəən.
19 Kən nian təmun nagwənən neen, kən nipətin təməsanən min.

Sol tinətuoun matən-iarəp nərgi Iesu əpəh Tamaskes

Kən Sol təmatig mos nian neen min ilat netəm rəha Iesu əpəh Tamaskes.
20 Təmətuoun min əm e nian əh, matən-iarəp nərgi Iesu əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha
netəm Isrel, məmə Iesu in Nəti Uhgin pahrien.
21 Kən netəmim rafin itəm kəmotəto in, kəmotaut pik ron, kən motən məmə, "!Ei! ?Suah
u inu təmatol nəratən kəm netəm koatahatətə e Iesu əpəh Jerusalem aupən, o kəp? Kən in
təmuwa ikin-u məmə otaskəlim ilat məlis ilat məmik muwin kəm pris asol min. ?In əh, o
kəp?"
22 Kən nəghatən itəm Sol tatən-iarəp, in təsanən pik maprəkis-in nəghatən rəha netəm Isrel
itəm koatatig Tamaskes, kən matəgətun wir məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə
otahl-ipa. Kən ilat kinotəruru nat okotən.
23 Nian tepət təmuwa muwin rəkis, kən netəm Isrel neen kəmoatəte anion noa kit məmə
okotohamnu Sol,
24 məto Sol təmətо noa anion rəhalat. Kən roiu e nərauiəgən ne lapin min, netəm Isrel
kotətlosig əpəh e nafiluə rəha fenis kəmol e kəpiel məmə okotohamnu Sol.*
25 Məto in min neen kəmotiləs lapin motaii-pən e kətim asol kit itəm kəmətu-pən təulə lan,
motuwin motiləs-iarəp e nakuhal e fenis. Kən in təmagim muwin Jerusalem.

Sol əpəh Jerusalem

9:15: Wək 26:2,6; 27:24; Rom 1:5 **9:16:** 2 Kor 11:23-28 **9:21:** Wək 8:3 **9:22:** Wək 18:28 * **9:24:** E taon əh Tamaskes, tahmen e taon tepət, aupən aupən kəmol fenis asol e kəpiel titəlau e taon. **9:25:** 2 Kor 11:32-33

26 Nian Sol təmuwin Jerusalem, təmalkut məmə otuwin mətəu-pən netəm rəha Iesu, məto
ilat koatəgin, nikilat təht məmə tateiuə-in əm ilat məmə in etəm rəha Iesu.
27 Məto Panapas təmit muwin mit-ipən kəm aposol min, mən-ipən kəm ilat məmə təmahro
nulan Sol təməplan Iərəmərə Iesu e suatip nian təmatuwin Tamaskes. Kən təmən-ipən min
kəm ilat məmə Iərəmərə təməghat kəm Sol, kən tahro nulan in tinatən-iarəp nərgi Iesu əpəh
Tamaskes, məsəginən.
28 Kən ilat Sol kəmotatig kən tatuwin ikin min əpəh Jerusalem matən-iarəp nərgi Iərəmərə
Iesu məsəginən.
29 Kəmotəghat ilat netəm Isrel itəm kotən nəghatən rəha netəm Kris, kəmotoh ilat min e
nəghatən. Kən kinoatol məmə okotohamnu Sol.
30 Nian in min neen rəha niməfak kəmotəto, kəmotuwin motit Sol motuwin əpəh ləhau
iuəhkir o itəhəi e taon əh Sisaria, kən motahl-ipən məmə otagim muwin əpəh isəu e taon əh
Tasas.
31 Kən netəm koatəfak əpəh Jutia, ne Kalili, ne Sameria kəmotatig e nəməlinuən, etəmim
tikə itəm otol nəginən kəm ilat. Kən Narmin Rəha Uhgin təmətasitu elat mol ilat koatətul
əskasik, kən ilat rafin koatatig katisiai-in Iərəmərə. Kən ilat tinatepət.

Pita təmol nelki Aeneas təwir min

32 Pita təmaliwək muwin ikin min məmə otuag netəm koatahatətə e Iesu. E rəhan
naliwəkən, təmuwin məplan netəmim rəha Iərəmərə əpəh e taon əh Lita.
33 Təmuwin ikin əh məplan suah kit nərgin u Aeneas, nipətin təmimis tinos nup eit,
təsaliwəkən mətapil əm e rəhan pet.
34 Kən Pita təmən-ipən kəm in məmə, "Aeneas. Iesu Kristo tosmegəh ik əh-roiu e rəham
nimisən. Ətul, maiu-aiu rəham nimitiwin." Kən roiu agin min, Aeneas təməwir min mətul.
35 Kən netəmim rafin Lita ne ikin min rafin əpəh Saron kəmotəplan suah u təmaliwək
mətan, kən ilat rafin kinotəuhlin rəhalat nətəligən kən minoatəfak kəm Iərəmərə.

Pita təmol Tokas təmegəh min

36 E taon kit Jopa, pətan kit əh-ikin itəm in etəm rəha Iesu, nərgin u Tapita, u nipətin təmə,
"tia," u in nat megəh kit. E nəghatən rəha netəm Kris, koatən məmə Tokas. Pətan u, nian
rafin tatol təwir kəm netəmim kən mətasitu min e ian-rat min. 37 Məto e nian əh, nimisən kit
təmol kən timis. Kən kəmotau kol senis kəm in, kələhəu e nimə əpəh ilis agin.
38 Ikin əh Lita iuəhkir əm o taon əh Jopa. Kən nian netəm rəha Iesu kəmotəto məmə Pita
əpəh Lita, kəmotahl-ipən suah mil kəiu məmə okian mən-ipən kəm in məmə, "!Otuwa uəhai
əm-tu!"
39 Kən Pita təmətəu-pən ilau. Nian kəməhalet-arəpa latuənu, kəmotit motuwin əpəh ilis
agin. Məto nəutahlimis min tərioah əpəh ikin koatasək ron, kən kəmoatəgətun kəm Pita
rəhalat natimnat itəm pətan əh təməhl nian təmatəmegəh.
40 Kən Pita təmahl-iarəp rafin ilat, kən meiuaiu misin nulin matəfak. Kən mətag-pən o
pətan əh təmimis məmə, "Tapita, ətul." Kən pətan apon təmaiir məplan Pita, kən mətul
matəpələh.
41 Kən Pita təmea-pən ron maskəlim miuw-pər məmə otətul e nelkin mil. Kən maun-in-
pən netəm koatahatətə e Iesu ne nəutahlimis min məmə okotuwa imə, kən mit-ipən pətan əh
kəm ilat.
42 Kən nəghatən e nat əh təmaiu mitəlau e taon əh Jopa. Kən tepət kəmotən nipahrienən e
Iərəmərə Iesu.
43 Kən Pita təmatig əh Jopa məsin ilau suah kit nərgin u Saimon itəm tatol natimnat e
nuwigi kau.

10

Uhgin təməghat kəm Konilias

1 E taon Sisaria, suah kit əh-ikin nərgin u Konilias. In etəm Rom, kən in etəm-iasol rəha
mopael ilat rafin wan-hanrit. Kən ilat koatisi-pən e "Mopael rəha Itali."
2 In etəmim kit itəm tatisiai-in Uhgin rəha netəm Isrel, in ne rəhan min ne rəhan iolwək min.
In tatos-ipən rəhan məni tepət kəm ian-rat min, kən matəfak kəm Uhgin rəha Isrel nian rafin.
3 Nian kit əmun e tri kilok ehnaipən e nian tatəfak lan, təməplan nat kit tahmen e
napilaiirən. In təməplan wir nagelo kit rəha Uhgin tatuwa ron, kən maun-in məmə, "!
Konilias!"
4 Nian niganəmti Konilias təmətul lan, in təməgin kən mən məmə, "?Iərəmərə, tahro?"
Kən nagelo təmən-ipən kəm in məmə, "Uhgin tinəplan rəkis nəfakən rəham ne nəwirən
itəm natol kəm ian-rat min.

9:26: Kal 1:17-19 **9:27:** 1 Kor 9:1

5 Ahl-ipən netəmim neen kotuwin əpəh Jopa, motiləs suah kit motuwa, nərgin u Saimon
Pita.
6 In tətatig ilau suah kit nərgin u Saimon u tatol natimnat e nuwigi kau. Rəhan nimə tatətul
iuəhkir o itəhəi."
7 Nian nagelo itəm təmatəghat kəm in təmagim, kən Konilias təmaun-in rəhan iolwək kəiu
ne mopael kit itəm tatol wək kəm in, kən in etəm rəha nəfakən.
8 In təmən-ipən rafin natimnat itəm təməplan kəm iləhal, kən mahl-ipən iləhal məmə
okəhaluwin Jopa.

Uhgin təməghat kəm Pita e napilaiirən

9 Kən kəmən lawigin, nian mitgar tinalalin, kən suah miləhal əh kəmatəhaluwa e suatip
iuəhkir o taon əh Jopa, Pita təmuwin əpəh ilis e nətuei nimə itəm tepin-epin ikin məmə
otəghat kəm Uhgin e nəfakən. 10 Məto nəumis tinus, kən nian kəmatol əh nigin nagwənən, in
taiir məto təməplan napilaiirən kit itəm Uhgin tatos-ipa.
11 E napilaiirən əh, təməplan neai təmerəh, kən nat kit tahmen e tapolən asol kətaskəlim
nipəgnəmtin min, kən kəhlman-əhlman teiuaiu matuwa e nəptən.
12 E nipəg nat əh, təməplan nat megəh pisin pisin min əh-ikin itəm kotaliwək ne motəkioah,
ne mənig pisin pisin min.
13 Kən nəwia suah kit təmən-ipən kəm in məmə, "Pita, ətul. Ohamnu neen mon."
14 Məto Pita təmə, "!Iərəmərə, kəp! E rəhak nəmegəhən esonən əh nat kit nulan itəm Lou
rəham təmən-iəhau məmə kəsunən tamkimik e niganəmtim."
15 Kən nəwia suah u təməghat min kəm in məmə, "Əsənən məmə nat kit tamkimik itəm io
Uhgin iatən məmə təwir əm, təsamkimikən."
16 Kəmuəghat o natimnat min əh mau kisil, kən roiu agin min, tapolən apon təmər muwin
əpəh e neai.

Pita təmos nipəti napilaiirən

17 Kən Pita nikin təmatəht pik məmə otitun nipəti nat əh tahmen e napilaiirən itəm
təməplan. Məto suah miləhal un itəm Konilias təmahləpis iləhal, kəməhalətapəh o nimə rəha
Saimon, kən minəhaluwa minəhaləplan. Kən minəhaluwin mətəhalətul əpəh e nafiluə.
18 Kən məhlaun əfəməh məmə, "!Ei! ?Suah kit u ikin-u nərgin u Saimon Pita?"
19 Kən nian Pita tətalkut əh məmə otitun nipəti nat əh tahmen e napilaiirən, kən Narmin
Rəha Uhgin təmən-ipən kəm in məmə, "!Ei, əto-tu! Suah miləhal kisil əpəh katəhalegəs-in ik.
20 Ətul uəhai matite muwin məplan iləhal. Kən məsəginən o nətəu-pənən iləhal məto-inu
io emahl-ipa iləhal məmə okəhaluwa."
21 Kən Pita təmeiuaiu muwin mən-ipən kəm iləhal məmə, "Io u inu itəm itəməhal
natəhalegəs-in. ?Nakəhalolkeike io o naka?"
22 Kən kəhalən-ipən kəm in məmə, "Əwəh. Etəm tatərəmərə e mopael min, u Konilias,
təmahl-ipa itiməhal məmə ekəhaluwa. In suah kit itəm tətuatip e niganəmti Uhgin, kən in
matəfak min kəm Uhgin. Kən noanol min rəha netəm Isrel koatisiai-in pik. Nagelo kit rəha
Iərəmərə təmən-ipən kəm in məmə ik onəkuwin əh iman ikin, kən mamnus nəghatən kəm in
pəs in otəto."
23 Kən Pita təmit iləhal motuwin imə məmə ilat okotapil əh-ikin.

Pita təmuwin e nimə rəha Konilias

Kən kəmən lawigin, Pita təmətəu-pən iləhal, kən iəfak min neen rəha Jopa, kəmotətəu-pən
ilat.
24 Kəmən lawigin min, kəmotiet-arəpən əpəh Sisaria. Ikin əh Konilias təmətapəh o rəhan
min ne netəmim neen məmə okotuwa katəsahgin Pita.
25 Nian Pita təmatuwin məmə otuwin imə, kən Konilias təmiet misin nulin e nelki Pita ikin
məmə otəfak kəm in.
26 Məto Pita təmitol-ipər min mən-ipən kəm in məmə, "Ətul, io etəmim əm tahmen lam."
27 Kən Pita təmatəghat ilau Konilias kən kəmian imə. Pita təplan məmə netəmim tepət
kinotuwa rəkis katəpələh.
28 Kən Pita təmən-ipən kəm ilat məmə, "Itəmat rafin nəkotitun wir məmə tasim e Lou rəha
netəm Isrel məmə okotuwa mətan kitiəh ilat netəm sənəmə netəm Isrel o kotuwin motətag
ilat. Məto Uhgin təmən kəm io e napilaiirən məmə esənən məmə suah kit in tamkimik e
niganəmtin.
29 Tol-pən nəhlan, nian nəmotahl-ipinə nəghatən ron io, eməsənən nat kit, nikik təmagien
əm məmə ekuwa. ?Məto iakolkeike məmə ekətapəh məmə nəmotahl-ipinə nəghatən ron io
məmə ekuwa o naka?"

10:14: Lev 11:1-47; Esik 4:14 **10:15:** Mak 7:15,19 **10:26:** Wək 14:13-15; Nol Əpən 19:10

30 Kən Konilias təmə, “Nian kisil tinuwin rəkis tahmen əh-roiu e tri kilok ehnaipən,
ematəfak əpəh e rəhak nimə. Kən roiu agin suah kit itəm rəhan natimnat təhag-əhag tətul
aupən-in io,
31 kən mən məmə, ‘Konilias. Uhgin təmətо rəkis rəham nəfakən, kən məsaluinən nat wir
min itəm ik natol kəm ian-rat min.
32 Ahl-ipən netəmim neen kotuwin əpəh Jopa o suah kit əh-ikin, nərgin u Saimon Pita
məmə otuwa. In tətatig e nimə rəha suah kit, nərgin u Saimon, u itəm tatol natimnat min
e nuwigi kau. Rəhan nimə tatətul iuəhkir o itəhəi.’
33 Kən ekahl-ipinə uəhai əm nəghatən ron ik. Kən təwir pik məmə ik nəmuwa. Itimat rafin
u ikin-u e niganəmti Uhgin ioatətəlig-in ik məmə onakən-ipa rafin natimnat itəm Iərəmərə
təmos-ipinə məmə onakən-ipa kəm itimat.”

Pita təməghat

34 Kən Pita təməghat mən məmə, “Roiu enitun məmə sənəmə noanol rəha Isrel əm itəm
Uhgin nikin tagien olat,
35 məto nikin tagien o netəmim ikin min rafin itəm koatisiai-in ne moatol nat itəm tətuatip.
36 “Itəmat nəkotitun rəkis nəghatən itəm Uhgin təmos-ipən kəm netəm Isrel itəm tatən
namnusən təwir rəha nəmə̇linuən ilat Uhgin e Iesu Kristo itəm in Iərəmərə rəha netəm rafin.
37 Itəmat nəkotitun natimnat min itəm Iesu etəm Nasaret təmol əpəh ikin min e Jutia
təmətuoun e Kalili. In təmol natimnat min əh uarisig e wək rəha Jon Baptais itəm tatən-iarəp
kəm netəmim məmə okəike kol baptais elat.
38 Iesu əh, Uhgin təmitəpun mos-ipən Narmin Rəha Uhgin ne nəsanənən kəm in, kən məto-
inu Uhgin tətatig ilau min, in təmuwin e ikin min matol nat wir min, kən matol-wir netəmim
itəm Setan təmə̇lis ilat.
39 “Itimat emotəplan natimnat itəm in təmol əpəh Jerusalem ne ikin min əpəh Jutia. Kən
itimat emotəplan nian netəmim kəmotoh kətətu-pər e nig kəmə̇luau kən timis.
40 Məto Uhgin təmol təmegəh min e nian itəm tatol kisil lan, kən matol əp in kəm netəmim
neen məmə okotəplan məmə in təməmegəh min.
41 Sənəmə netəmim rafin kəmotəplan in, məto netəm əm un itəm Uhgin təmitəpun ilat
məmə okotəplan, itimat əh inəh emotagwən kitiəh itimat min nian təməmegəh min e
nimisən.
42 “Kən in təmən-ipa kəm itimat məmə ekotən Iesu kəm netəmim, kən motən-iarəp məmə
Uhgin təmiləs-ipər rəkis in məmə in otakil nolən rəha netəmim rafin itəm koatəmegəh ne
itəm kinotimis rəkis.
43 Ien min rafin rəha Uhgin aupən kəmoatən-iarəp in məmə, netəmim rafin itəm koatən
nipahrienən lan, Uhgin otafəl rəkis rəhalat min nolən rat min e nərgi in Iesu.”

Narmin Rəha Uhgin təmuwa o Iaihluə min, netəm u sənəmə netəm Isrel

44 Nian Pita təmatəghat əh, Narmin Rəha Uhgin təmuwa mərioah mətatig elat u itəm
koatəto nəghatən əh.
45 Kən netəm Isrel itəm koatən nipahrienən e Iesu itəm kəmotətəu-pən Pita əpəh Jopa
motuwa, kəmotaut pik nian kəmotəplan nat əh məmə Uhgin təmawte-in min Narmin Rəhan
kəm netəm u sənəmə netəm Isrel.
46 Kinotitun məmə təmos-ipən Narmin Rəhan kəm ilat məto-inu kəmotəto netəmim
koatəghat e nəghatən ik pisin min moatiləs-ipər nərgi Uhgin. Kən Pita təmə,
47 “? Pah titun nən-iəhauən netəm min u məmə okəsolən baptais elat? Məto ilat kinotos
rəkis Narmin Rəha Uhgin tahmen etat.”
48 Kən in təmən-ipən məmə okol baptais elat e nərgi Iesu Kristo. Kən ilat kəmotətapəh o
Pita məmə otatig məsin ilat min.

11

Pita təmamnus kəm netəm koatəfak əpəh Jerusalem

1 Kən aposol min ne netəm koatəfak əpəh ikin min e nitən Jutia kəmotəto məmə Iaihluə min,
ilat min kinoatən nipahrienən e nəghatən rəha Uhgin.
2 Kən nian Pita təmər muwin Jerusalem, məto netəm rəha iəfak min itəm koatən məmə
okəkəike katəhg-ipən netəmim, ilat kinoatən nikalin,
3 moatən məmə, “? Tahro ik nəmuwin mətatig e nimə rəha netəm kəsəhg-ipənən ilat,
mətagwən itəmat min ilat?”
4 Kən Pita tinətuoun matən wir kəm ilat namnusən rəha natimnat rafin əpəh Sisaria,

---

10:34: Dut 10:17; Rom 2:11 **10:37:** Mat 4:12-17 **10:41:** Luk 24:42-43; Wək 1:8 **10:42:** Wək 17:31; 1 Pita 4:5 **10:43:** Aes 53:5-6; Wək 2:38 **10:44:** Wək 11:15; 15:8 **10:46:** Wək 2:4; 19:6 **10:48:** Wək 19:5 **11:3:** Wək 10:28; Kal 2:12

5 təmatən kəm ilat məmə, “Nian emətatig Jopa matəfak məplan nat kit tahmen e
napilaiirən. E nat əh, eməplan nat kit tahmen e tapolen asol kit itəm təmiet e neai kətaskəlim
nipəgnəmtin min kəhlman-əhlman teiuaiu matuwa ron io.
6 Emətag-pən wir e nipəgnoa nat əh məplan nat megəh pisin pisin min əh-ikin itəm
kotaliwək ne motəkioah, ne nat megəh iarupin min, ne mənig pisin pisin min.
7 Kən eməto nəwia suah kit tatən-ipa kəm io məmə, ‘Pita, ətul mohamnu neen mon.’
8 “Məto ekən-ipən kəm in məmə, ‘!Iərəmərə, kəp! E rəhak nəmegəhən esunən nat kit nulan
itəm Lou rəham təmən-iəhau məmə ekisunən tamkimik e niganəmtim.’
9 “Eməto min nəwia suah un təmisi-pən e neai matən-ipa kəm io məmə, ‘Əsənən məmə nat
kit tamkimik itəm io Uhgin iakən məmə təwir əm təsamkimikən.’
10 Emuəghat o natimnat min əh mau kisil, kən tapolən apon təmər muwin əpəh e neai.
11 “Kən roiu agin e nian əh, suah kisil kəhaliet-arəpa e nimə itəm iotatig ikin. Netəm Sisaria
kəmotahl-ipa iləhal məmə okəhaluwa ron io, kit io kan.
12 Kən Narmin Rəha Uhgin təmən-ipa kəm io məmə ekətəu-pən iləhal, nat əpnapin iləhal
sənəmə netəm Isrel. Piatat min ilat sikis itəm kəmotətəu-pa io, emotuwin kiet-pən əpəh e
nimə rəha suah əh Konilias motuwin imə.
13 Kən in təmən-ipa kəm itimat məmə təhrol nulan in təməplan nagelo kit rəha Uhgin
təmuwa miet-arəpa ron e rəhan nimə, kən mən-ipən kəm in məmə, ‘Ahl-ipən netəmim neen
kotuwin əpəh Jopa o suah kit nərgin u Saimon Pita.
14 In otən-ipinə nəghatən kit kəm itəmat məmə itəmat rafin, ik ne rəham min, ne rəham
iolwək min, məmə Uhgin otosmegəh itəmat rafin.’
15 “Kən nian emətuoun matəghat, Narmin Rəha Uhgin təmeiuaiu mərioah matig elat
tahmen əm e inu təmuwa min etat aupən.
16 Kən nikik tatəht nəghatən itəm Iərəmərə təmən məmə, ‘Jon tatol baptais e netəmim e
nəhau, məto otəsuwəhən Uhgin tol baptais etəmat e Narmin Rəhan.’
17 Kən okəmə Uhgin tatos-ipən kəm ilat Narmin kitiəh əm itəm təmos-ipa kəm kitat nian
kitat kəmotən nipahrienən e Iərəmərə Iesu Kristo, io etəmim əm, okol esən-iəhauən Uhgin o
nat naka itəm in tolkeike məmə otol kəm ilat.”
18 Nian kəmotəto nəghatən rəha Pita, ilat kəməsotetəhau minən, məto kəmotənwiwi Uhgin
motəmə, “Nat əh tol nulan məmə Uhgin tinol rəkis suatip rəha Iaihluə min məmə ilat min
okotəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min məmə Uhgin otosmegəh ilat.”

Niməfak əpəh Antiok

19 Nian Sol ne rəhan min kəmotohamnu Stipen, kəmatol tərat kəm netəm koatən
nipahrienən e Iesu. Kən iəfak min əh kəmotagim motuwin əpəh ikin min əpəh Fonisia ne
Saepras ne Antiok, motən-iarəp nərgi Iesu kəm netəm əm u, netəm Isrel.
20 Məto ilat neen netəm Saepras ne Saerin kəmotuwin Antiok motən-iarəp min namnusən
təwir rəha Iərəmərə Iesu kəm netəm əpnapin əm, sənəmə netəm Isrel əm.
21 Kən Iərəmərə təmatol wək tepət e rəhan nəsanənən kən mətasitu pik elat, kən netəmim
tepət tepət kəmotəuhlin ilat motən nipahrienən e Iərəmərə Iesu.
22 Netəm rəha niməfak əpəh Jerusalem kəmotəto namnusən rəha nat əh, kən kəmotahl-
ipən Panapas məmə otuwin əpəh Antiok.
23 Nian təmiet-arəpən, təməplan məmə Uhgin təmolkeike pik ilat matol təwir kəm ilat, kən
netəmim tepət kəmotən nipahrienən e Iesu, kən Panapas nikin təmagien masitu elat məmə
ilat okoatətul əskasik e Iərəmərə e nikilat rafin.
24 Panapas in etəm wir kit itəm Narmin Rəha Uhgin tərioah mətatig lan, kən rəhan
nahatətəən in təskasik o Uhgin. Kən in təmasitu e netəmim tepət ikin əh məmə ilat okotən
nipahrienən e Iərəmərə Iesu.
25 Kən Panapas təmiet muwin Tasas mategəs-in Sol.
26 Nian təməplan Sol, təmit mian əpəh Antiok, kəmuatig ikin o nup kitiəh muatəfak ilat
netəm rəha niməfak əh matuəgətun netəmim tepət. Ikin əh Antiok kəmətuoun kaun-in
netəm rəha Iesu Kristo məmə, “Kristin.”*
27 E nian əh, ien neen rəha Uhgin kəmotiet Jerusalem motuwin əpəh Antiok.
28 Kit nərgin u Akapus təmətul məghat e nəsanənən e Narmin Rəha Uhgin məmə
otəsuwəhən nəumis otan e nitən Rom apiəpiə. (Nəumis təman nian Klotias təmatərəmərə
e netəm Rom.)
29 Kən netəm rəha Iesu əpəh Antiok kəmotolkeike məmə okotasitu e netəm rəha Iesu əpəh
Jutia. Kit tahl-ipən məni naka, tepət o noan məsin, itəm titun nahl-ipənən.

11:14: Wək 16:31 **11:15:** Wək 10:9-48 **11:15:** Wək 2:4 **11:16:** Wək 1:5 **11:18:** Wək 13:48; 14:27 **11:19:** Wək 8:1-4 **11:22:** Wək 4:36 **11:25:** Wək 9:30 * **11:26:** E nəghatən Kris, nipəti nəghatən u “Kristin” tatən məmə “rəha Kristo.” **11:28:** Wək 21:10

30 Kən kəmotol məni min əh, motəmki-pən kəm Panapas ne Sol məmə okuəmik mian kəm
elta min rəha niməfak əpəh Jerusalem.

12

Kig Herot Akripa Kitiəh təmol nəratən kəm niməfak

1 E nian əh, nian Panapas ne Sol kəmatuəgətun əpəh Antiok, Kig Herot Akripa Kitiəh təmahl-
ipən rəhan mopael min məmə okotaskəlim netəmim neen rəha niməfak əpəh Jerusalem
məmə otol ilat kotəto nahməən e nipətilat.
2 Təmahl-ipən rəhan min netəmim kəmotuwin kaskəlim Jemes pia Jon kən motətamnu e
rəhalat naip asol.
3 Nian təmətamnu Jemes, məplan məmə netəm Isrel nikilat təmagien pik ron. Kən in təmatig
maskəlim min Pita. Təmatol nat u e nian kəmatol lafet mil lan Rəha Nuhagego-inən ne Pret
U Is Tikə Lan.
4 Nian tinaskəlim rəkis Pita, kən təmiləs-ipən e kalapus. Kən Herot təmən məmə mopael
sikistin okoatətlosig-in, kuwit kuwit e aua min rafin e nərauiəgən ne lapin. Kən Herot
tolkeike məmə otiuw-iarəp tətul e niganəmti netəmim nian lafet tinol namnun.
5 Məto nian Pita təmətatig e kalapus, kən netəm rəha niməfak kəmotəfak-pən əskasik ron
kəm Uhgin.

Uhgin təmiləs-iarəp Pita e kalapus

6 E lapin itəm olawig in, kən Herot tiuw-iarəp, Pita təmətapil ilugin e mopael kəiu, kəməlis
nelmin mil e sen kəiu, kətu-pən kit e mopael kit, kən kətu-pən kit e mopael kit min. Kən
mopael kəiu katuətul matuehm nafiluə e kalapus. 7 Roiu agin-əh, nagelo kit rəha Iərəmərə
tiet-pa, kən təmasiə məhag-əhag e nipəgnoa kalapus. Təmekek nikali Pita kən məhgaiir lan.
Kən məmə, "!Ətul uəhai!" Kən sen mil kəmuisas atip e nelmi Pita mil.
8 Kən nagelo tən-ipən kəm in məmə, "Uwin e rəham put ne natimnat." Kən Pita tuwin elat.
Kən tən-ipən min kəm in məmə, "Uwinin rəham kot, kən mətəu-pa io."
9 Kən Pita təmətəu-pən miaiet e nipəgnoa kalapus, məto in təsitunən məmə natimnat min
u nagelo tatol lan in nipahrienən. Nikin təht məmə tatehm nat kit tahmen e napilaiirən.
10 Kəmualiwək muaprəkis-in mopael kit itəm tatehm kalapus, kən mualiwək muaprəkis-
in min mopael kit min, kən kəmuea e namnu toa itəm kəmiləkin e iaen. Toa u tatuag-
pən e taon asol. Nian kəmuea iuəhkir ron kən təmerəh atip kən kəmiaiet-pən ikin. Nian
kəmualiwək məsin mian e suatip, kən əmun nagelo təmikə min.
11 Kən Pita in tinitun məmə sənəmə napilaiirən, kən tən məmə, "Roiu enitun ətuatip məmə
Iərəmərə təmahl-ipa rəhan nagelo təmuwa miləs-irəkis io e nat naka itəm Herot tolkeike
məmə otol lak itəm netəm Isrel kəmoatolkeike məmə okotəplan."
12 Nian Pita tinitun məmə Uhgin təmiləs-irəkis in, kən təmuwin əpəh e nimə rəha Meri,
mama rəha Jon Mak. Netəm koatahatətə e Uhgin tepət kəmotuwa kitiəh moatəfak-pən kəm
Uhgin məmə otasitu lan.
13 Kən Pita təməht-əht toa e iat rəha nimə əh, kən pətan iolwək kit, nərgin u Rota, təmaiu
muwin məmə karmə pah əh tatəht-əht toa.
14 Nian təmətо nəwia Pita, kən təmitun məmə in Pita pahrien. Kən nikin təmagien pik
agin-əh kən taluin nerəhən e toa məto təmaiu mitəlig muwin məplan netəmim u koatəfak,
kən təmən məmə, "!Ei, netəmim, Pita əpəh ihluə e toa tatətul!"
15 Məto kotəmə, "Ah. Ik ialməl." Məto in təmatəkəike matən məmə, "!Kəp! Iatən pahrien."
Kən ilat kotən məmə, "Okəmə naka rəhan nagelo tiə."
16 Məto Pita tatəkəike matəht-əht toa. Kən kəmotuwin kerəh e toa, kən nian kəmotəplan
in, nikilat təmaut pik ron.
17 Məto Pita təmiləs-ipər nelmin mefətutu ilat məmə okəsotəghatən. Kən matən-iarəp kəm
ilat məmə təmahro nulan Iərəmərə təmiləs-iarəp in e kalapus. Kən mən-ipən kəm ilat məmə,
"Otən-ipən nəghatən u kəm Jemes ne piatat min e niməfak." Kən təmiet magim matuwin ik
pisin kit min.
18 Kəmən lawigin, mopael min itəm kəmoatehm Pita e kalapus, kəmotətapəh-ətapəh olat
min, kən minotəruru əfəməh məmə Pita təmahruwin.
19 Kən nian Herot təmətо məmə Pita təmikə, kən təmahl-ipən mopael min məmə okotegəs-
in. Məto nian mopael min kəməsotəplanən, kən Herot təmaun-in mopael min itəm
kəmotehm kalapus mətapəh olat məmə Pita təmahrol magim. Məto ilat kotəruru kən in
təmən məmə okəmik mopael min əh kan kohamnu ilat. Kən Herot təmiet Jutia muwin e
taon kit Sisaria matig ikin o nian neen.

Kig Herot Akripa Kitiəh təmimis

11:30: Wək 12:25 **12:10:** Wək 5:19 **12:18:** Wək 5:22-24

20 E nian əh, Kig Herot Akripa Kitiəh neməha təmol pik təmetəhau netəm kotatig e taon mil əh, Taea ne Saeton. Kən netəm-iasol min rəha taon mil əh kəmotuwa kitiəh kən motuwin məmə okotəplan kig məmə okotaru nego, məto-inu netəm iməlat ikin kotuwin katos-nəmtin nagwənən imə kig ikin. Məto aupən ilat kəmotuwin motəplan kig, kəmotəghat ilat suah kit nərgin u Plastus, itəm tatehm wir natimnat e nimə rəha Kig Herot, motiuw-pən məmə otətəu-pən ilat.
21 E nian itəm Kig Herot təmitəpun lan məmə otuwin məplan ilat, kən təmuwin e rəhan natimnat wir min itəm tatəgətun məmə in tatərəmərə. Kən təmuwa məpələh e ikin imə kig, kən matəghat kəm netəmim.
22 Kən netəmim kəmotagət əfəməh məmə, "!Suah u tatəghat sənəmə in etəmim məto uhgin kit!"
23 Kən roiu agin min nagelo kit rəha Iərəmərə təmoh e nimisən əskasik kit məto-inu Herot təmos nənwiwiən o netəmim, kən məsos-ipənən nənwiwiən kəm Uhgin, kən wom min kəmoton nisgan kən timis.
24 Kən e nian əh, netəm koatən nipahrienən e Iesu kəmoatəkəike kətamnus-iarəp nəghatən rəha Uhgin e ikin min tepət, kən netəmim tepət kəmotuwa katən nipahrienən e Iesu.
25 Nian Panapas ne Sol kəmioal namnun rəhalau wək əpəh Jerusalem, miatəlig mian Antiok iləhal Jon Mak.

13

Uhgin təmitəpun Panapas ne Sol məmə okioal rəhan wək

1 E niməfak Antiok, ien min əh-ikin ne iəgətun min. Ilat u Panapas, ne Simeon katən məmə etəm iapin, ne Lusias etəm Saerin, ne Manaen u təmepət ilau Herot Antipas u təmatərəmərə e Kalili aupən, ne Sol.
2 E nian kit ilat kəmotapəs nagwənən kən moatəfak-pən kəm Iərəmərə, kən Narmin Rəha Uhgin təmən-ipən kəm ilat məmə, "Iakolkeike məmə roiu əh onəkotiləs-ipər Panapas ne Sol məmə ilau okioal wək u itəm emaun-in ilau ron."
3 Kən nian kinotapəs rəkis nagwənən motəfak, kən motələhəu-pən nelmilat e rəhalau-kapə məmə okotiləs-ipər ilau, kən motahl-ipən ilau məmə okian mioal wək.

Panapas ne Sol kəmuən-iarəp nəghatən rəha Uhgin əpəh Saepras

(Əplan map rəha naliwəkən rəha Pol e namnu naoa u.)

4 Kən məto-inu Narmin Rəha Uhgin təmahl-ipən ilau məmə okioal wək u, kən ilau kəmian əpəh e taon Selusia, kən ikin əh kəmian e nego kit mian əpəh e nəptən kit Saepras.
5 Nian kəmiet-arəpən e taon Salamis, kəmian e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel matuən-iarəp nəghatən rəha Uhgin. Kən Jon Mak tatətəu-pən ilau mətasitu elau.
6 Kən kəməhlaliwək əm e nəptən un mətoarus məhaliet-arəpa e taon Pafos. Ikin əh kəməhaləplan noanol kit rəha Isrel itəm tatol nat pispis e nəsanənən rəha iərmis min, kən in ien eiuə, nərgin u Patisas.
7 Suah u tətaliwək nian tepət ilau Setias Polas u kapman asol rəha netəm Saepras. Setias Polas in tenatig, rəhan nətəligən təwir. Kən in təmahl-ipən nəghatən məmə Panapas ne Sol okuea muəplan, məto-inu tolkeike məmə otəto nəghatən rəha Uhgin.
8 Məto suah u Patisas təmatən rat ilau. (Nərgin e nəghatən Kris katən məmə Elimas). Kən mətalkut məmə otəuhlin nətəligən rəha Setias Polas məmə otəsənən nipahrienən e Iesu.
9 Kən Sol u kətaun-in min məmə Pol, Narmin Rəha Uhgin təmərioah e nikin, kən təmətag-pən ətuatip o Elimas kən mən məmə,
10 "!Ei! Ik nəti Setan. Ik tikimir rəha natimnat rafin itəm kotətuatip. Ik nakərioah əm e neiueiuəən ne nəratən. ?Onəghan nəpanapəs nən ratən suatip pahrien rəha Iərəmərə itəm natəuhlin?
11 Roiu əh, Iərəmərə otol nalpinən kit kəm ik məmə niganəmtim otəpis, onəsəplanən nəhag-əhagən kit ne o nian neen." Kən roiu agin min təməplan norəu ne napinəpən kəmuea mualpin niganəmtin, kən niganəmtin təpis agin. Kən təmətul matea-pən əpnapin əm məmə suah kit otasitu lan mit.
12 Nian kapman Setias Polas təməplan nat əh, təmən nipahrienən e Iesu məto-inu təmaut magien o nəgətunən rəha suah mil e Iərəmərə.

Panapas ne Pol kəmian Antiok əpəh ikin Pisitia

13 Kən Pol ne rəhan min netəmim kəmotiet Pafos motuwin e nego kit motuwin əpəh taon Perka e ikin Pamfilia. Ikin əh Jon Mak təmapəs ilat mitəlig-pən əpəh Jerusalem.

12:23: Dan 5:20 **12:24:** Aes 55:11 **12:25:** Wək 11:29-30; 15:37 **13:2:** Wək 9:15 **13:3:** Wək 6:6 **13:5:** Wək 12:12; 15:39 **13:11:** Wək 9:8 **13:13:** Wək 15:38

14 Kən ilat kəmotiet Perka motuwin əpəh taon Antiok əh-ikin Pisitia. Kən e nian rəha
Sapat, kəmotuwin imə e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel moatəpələh.
15 Nian kəmotəto nafinən rəha Lou ne Ien Min, kən netəm-iasol rəha nimə əh kəmotahl-
ipən nəghatən kəm Pol ne Panapas motən məmə, "Piak min. Okəmə itəmat kit tatos nəghatən
wir məmə otən tasitu e netəmim, tətul mən-iarəp."
16 Kən Pol təmətul mefətutu ilat məmə okəsotəghatən, kən mən məmə, "Noanol min rəha
netəm Isrel ne itəmat Iaihluə min itəm noatəfak-pən kəm Uhgin, otətəlig-in-tu io.
17 Uhgin rəha noanol min rəha Isrel təmitəpun timitat min aupən kən mol ilat kotepət nian
ilat kəmoatatig əpəh ikin Ijip. Kən e nəsanənən asol rəhan, təmit-iarəp ilat e nəptən əh.
18 Kən matehm wir ilat o nup foti nian kəmotan əpəh ikin taruən-aruən ikin.
19 In təmol noanol min rəha netəm Isrel kəmotoh kapman min rəha nəptən sepin itəm
kotatig e nitən əh Kenan, kən mos-ipən nəptən əh rəhalat kəm tipitat min məmə rəhatat.
20 Natimnat min əh kəmol nup fo-hanrit-fifti tinuwa minuwin rəkis. Uarisig e natimnat
min əh, Uhgin təmos-ipən kəm noanol min rəha Isrel netəm-iasol min məmə ilat okotərəmərə
elat mətoarus-pa e nian rəha ien rəha Uhgin Samuel.
21 Kən netəmim kəmotətapəh kəm Samuel o kig, kən Uhgin təmos-ipən kəm ilat Sol u nəti
Kis, təmisi-pən e noanol rəha Benjamin. Kən in təmərəmərə elat o nup foti.
22 Kən nian Uhgin təmiləs-irəkis Sol, kən in mol Tefit təmuwa kig. In təmən-iarəp nat kit
təwir lan məmə, 'Eməplan suah kit Tefit nəti Jese, in etəm tətuatip itəm io iakolkeike. Kən in
otol natimnat rafin itəm io iakolkeike məmə otol.'
23 "Kən Uhgin təmol məmə Iosmegəh kit, inu Iesu, otisi-pən e noanol rəha suah u Kig Tefit,
məmə otosmegəh netəm Isrel tahmen-pən əm məmə in təmən-iəkis mihin.
24 Məto uarisig Iesu tətuoun rəhan wək, Jon təmaupən mən-iarəp kəm noanol min rəha
Isrel məmə okotəkəike motəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min kən kol baptais elat.
25 Nian Jon təmatuwa iuəhkir o nolən namnun rəhan wək, in təmən məmə, '?Nikitəmat
təht məmə io pah? Io sənəmə etəm ilouin itəm Uhgin təmən rəkis. !Kəp! In tatuarisig lak
itəm io esahmenən məmə ekapeg rəkis rəhan put.'*
26 "Piak min itəm nəmotisi-pən e noanol rəha Epraham, ne itəmat Iaihluə min itəm
nəkoatəfak kəm Uhgin, otətəlig-in wir, Uhgin təmahl-ipa kəm kitat nəghatən u e Iesu məmə
in otosmegəh kitat.
27 Kən netəmim itəm kotatig Jerusalem ne rəhalat netəm-iasol min kəməsotitunən məmə
suah əh inəh Iesu, Uhgin təmahl-ipa məmə otosmegəh ilat. Kən nat əpnapin kəmatafin-iarəp
kəm ilat e Sapat min rafin nəghatən rəha ien min rəha Uhgin itəm kəmoatən e Iesu, məto ilat
kəməsotitunən. Kən ilat kəmotən məmə okohamnu Iesu tahmen-pən əm itəm ien min rəha
Uhgin kəmotən aupən məmə netəmim okotol mihin.
28 Nat əpnapin kəməsotəplanən nat kit məmə otimis ron, məto kəmotətapəh məmə Pailat
otohamnu.
29 "Nian kəmol rafin natimnat itəm Nəghatən rəha Uhgin təmən məmə okol mihin lan, kən
rəhan min netəmim kəmotiləs-iəhau e nig kəluau motiləs ka kitənim e nipəg kəpiel.
30 Məto Uhgin təmol in təmegəh min e nimisən.
31 Kən e nian tepət tatiet-arəpa o rəhan min netəmim. Netəm əh, ilat Iesu kəmotan aupən
əpəh Kalili mətoarus-pa Jerusalem. Kən roiu əh netəm əh koatən-iarəp kəm piatat min u
noanol min rəha Isrel, məmə ilat kəmotəplan pahrien Iesu, kən in təməmegəh pahrien.
32 "Kən roiu əh, itimat ioatən-ipinə kəm itəmat namnusən təwir əh, məmə nəniəkisən itəm
Uhgin təmol kəm tipitat min aupən,
33 roiu əh, tinol rafin nəghatən rəhan kəm kitat noanol min rəhalat nian təmosmegəh Iesu
e nimisən. Tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgin e Naoa Rəha Napuən Min kəiu tatən məmə,
'Ik nətik. Roiu enuwa rəham tata ətuatip.'
34 "Uhgin təmən-iəkis rəkis e rəhan Naoa məmə otəpanosmegəh Iesu e nimisən, kən okol
təsimis minən, kən nipətin otəsəmnəmitən. Tatən məmə,
'Nipahrienən, oekos-ipinə nat wir agin min kəm ik itəm emən-iəkis rəkis kəm Kig Tefit
aupən.'
35 "Kən e ik pisin min kit min e Naoa Rəha Uhgin, Kig Tefit təmən kəm Uhgin e Iosmegəh
məmə,
'Kən onisegəhan-inən məmə nipəti Iolwək Ətuatip rəham otəmnəmit məpien.'

13:17: Eks 1:7; 6:6; 12:51 **13:18:** Nam 14:34; Dut 1:31-32 **13:19:** Dut 7:1; Jos 14:1 **13:20:** Jdg 2:16; 1 Saml 3:20 **13:21:** 1 Saml 8:5,19; 10:20-24 **13:22:** 1 Saml 13:14; 16:12; Sam 89:20 **13:23:** 2 Saml 7:12-16 **13:24:** Mat 3:1-2 * **13:25:** Iolwək rəha etəm-iasol in tatapeg rəkis put rəha etəm-iasol rəhan. Wək u in ləhau agin. **13:25:** Jon 1:20,27 **13:28:** Mat 27:22-23 **13:29:** Mat 27:59-60 **13:31:** Wək 1:3,8 **13:33:** Sam 2:7 **13:34:** Aes 55:3 **13:35:** Sam 16:10

36 “Nian Tefit təmatəmegəh, təmol natimnat min itəm Uhgin tolkeike. Uarisig ikin timis,
kən kəmitənim ilat tipin min, kən nipətin təməmnəmit.
37 Kən nəghatən əh, təməsəghat-inən Tefit, məto təmatəghat-in Iesu məmə in min təmimis,
məto Uhgin təmol təmegəh min, kən nipətin təmisəmnəmitən.
38 “Kən piak min, iakolkeike məmə onəkotitun məmə roiu iatən-ipinə kəm itəmat məmə e
Iesu, Uhgin otos-irəkis nolən rat min rəhatəmat.
39 Kən itəmat onəkotəkəike motitun məmə Iesu pisin əm titun nos-irəkisən nolən rat rəha
netəm u itəm koatahatətə lan. In otikis ilat o nolən rat min rəhalat. Məto suatip rəha nətəu-
pənən Lou rəha Moses təsahmenən o nosmegəhən etəmim.
40 Kən itəmat onəkotəkəike moatəto itəmat məmə nəghatən rəha ien min rəha Uhgin
otəsuwamən etəmat.
41 Kən in tatən məmə,
‘Ei, otətəlig-in-tu, itəmat itəm noatəghat nausit moatən rat natimnat rafin. Onəkotaut kən
motimis, məto-inu e nian nakoatəmegəh, oekol nat kit tərat pik otəmat itəm okol
nəsotənən nipahrienən lan, nat əpnapin okəmə suah kit otən ətuatip kəm itəmat.’ ”

Netəmim kəmotagien o namnusən təwir

42 Nian Pol ne Panapas kinatiaiet e niməfak, netəmim kəmotətapəh olau məmə, “Awi, okol
nakuea min e Sapat u tatuwa, muən-iarəp min nəghatən əh neen kəm itimat.”
43 Kən nian netəmim kəmotiet e nimə, ilat tepət kəmotətəu-pən Pol ne Panapas. Netəm
əh, neen noanol min rəha Isrel, kən neen netəm rəha ikin min itəm kəmotapəs rəhalat
nahatətəən moatətəu-pən nahatətəən rəha netəm Isrel.
Kən ilau kəmuəghat kəm ilat matuən-ipən əskasik kəm ilat məmə, “Onəkotəkəike mo-
taskəlim nahatətəən rəhatəmat e Uhgin.”
44 Kən e Sapat itəm tatuwa, iuəhkir netəmim rafin e taon asol əh kəmotuwa məmə okotəto
nəghatən rəha Uhgin.
45 Kən nian netəm Isrel kəmotəplan nimanin netəmim kəmotuwa o nəghatən rəha Pol, kən
kəmotetəhak pik olat, kən minotətuoun moatən rat Pol ne nat naka itəm in tatən.
46 Kən Pol ne Panapas kəməsuaginən kəmuən məmə, “Itimlau oekuəike muən-iarəp
nəghatən u rəha Uhgin kəm itəmat pitən, noanol min rəha Isrel. Kən itəmat nəmotapəs
nəghatən rəha Uhgin, kən itəmat nakoatən atip əm məmə itəmat nəsotahmenən o nosən
nəmegəhən lilin. Kən roiu itimlau enatian məmə ekuən-iarəp namnusən təwir u kəm Iaihluə
min itəm sənəmə noanol min rəha Isrel,
47 kən inu, inu nəghatən itəm Iərəmərə təmos-ipa rəkis kəm itimlau məmə ekioal, in tatən
e Naoa Rəha Uhgin məmə,
‘Io emol ik məmə onəkuwa ik nəhag-əhagən kit rəha Iaihluə min, məmə natən-iarəp kəm
netəmim rafin məmə iakolkeike məmə ekosmegəh ilat.’ ”
48 Nian Iaihluə min kəmotəto nəghatən əh, nikilat təmagien ron, kən minoatamnus-amnus
kəm ilat min məmə nəghatən rəha Iesu Iərəmərə in təwir pik. Kən netəm u itəm Uhgin
təmaun-in rəkis ilat məmə okotos nəmegəhən u itəm namnun tikə, ilat kəmotən nipahrienən
lan.
49 Kən nəghatən rəha Iərəmərə təmaiu mitəlau e nitən əh rafin e taon əh.

Noanol min rəha Isrel kəmotəhg-iarəp Pol ne Panapas

50 Məto noanol min rəha Isrel neen kəmotuwin motəplan nipitan asol rəha taon əh itəm
koatəfak ilat netəm Isrel, ne netəm-iasol min e taon əh, motiuw-pa ilat moatol nemə̈ha kəm
Pol ne Panapas. Kən kəmotəhg-iarəp ilau iməlat ikin.
51 Məto ilau kəmioah pispis nəptən e nelkilau tahmen e nəmtətin kit məmə Uhgin
təməuhlin məntaan kəm ilat kən otol nalpinən kəm ilat. Kən ilau kəmiaiet mian e taon əh
Ikoniam.
52 Məto netəm rəha Iesu əpəh Antiok, Narmin Rəha Uhgin tatərioah elat, kən ilat nikilat
tətagien pik.

14

Pol ne Panapas kəmian Ikoniam

1 E Ikoniam kəmian min əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, kən matuən-iarəp
nəghatən rəha Uhgin, kən nəghatən rəhalau təwir pik məmə təmiuw-pa netem Isrel tepət ne
netəm Iaihluə tepət min, məmə ilat kəmoatən nipahrienən e Iesu. 2 Məto netəm Isrel itəm
kəsotənən nipahrienən e rəhalau nəghatən, kəmotuwin o Iaihluə min, motol ilat kotetəhau
pik netəm u koatən nipahrienən e Iesu, moatol nemə̈ha kəm ilat.

13:39: Rom 10:4 **13:41:** Hab 1:5 **13:46:** Wək 3:26; 18:6 **13:47:** Aes 49:6 **13:51:** Mat 10:14; Wək 18:6

3 Məto Pol ne Panapas kəmuatig ikin tuwəh, məsuəginən ilat, kəmatuəkəike matuən-iarəp
nəghatən rəha nəwirən rəha Uhgin kəm netəmim rafin. Kən Iərəmərə təmol ilau kioal nat
pispis ne nəmtətin tepət məmə netəmim okotitun məmə rəhalau nəghatən rəha nosmegəhən
in nəghatən pahrien.
4 Kən netəm ikin əh, kəmotəhap ilat min, neen kəmotətəu-pən netəm Isrel itəm kəsotənən
nipahrienən e Iesu, kən neen kəmotətəu-pən aposol mil əh, Pol ne Panapas.
5 Kən netəm Isrel ne Iaihluə min, ne netəm-iasol min rəhalat min, kinoatol nəghatən anion
kit məmə okotərəkin ilau, kən motahtimnu ilau e kəpiel.
6 Məto nian kəmotəto nəghatən anion rəhalat, kəmuagim mian əpəh e ikin Likaonia, kən
mian mətuatig e taon mil əh, Listra ne Tepe.
7 Kən e taon mil əh ne ikin min titəlau e taon mil əh, ilau katuən-iarəp namnusən təwir
rəha Iesu Iosmegəh.

Pol ne Panapas əpəh Listra

8 Kən e Listra, suah kit əh-ikin. Nian təmaiir məto nelkin təməfaiu təruru naliwəkən,
tatəpələh əm, kən in tatəpələh ikin əh
9 matətəlig-in nəghatən rəha Pol. Pol təmətag-pən ətuatip o suah əh, minitun məmə suah
əh tinatahatətə rəkis məmə nelkin titun nəwirən,
10 kən magət əfəməh lan məmə, "!Ei piak, ətul!" Kən əmun, suah apon təmətip mər kən
minataliwək.
11 Nian nimanin netəmim kəmotəplan nat əh itəm Pol təmol, kəmotən əfəməh e nəghatən
Likaonia məmə, "!Ei! Otəplan-tu. Uhgin min rəhatat kinotol netəmim in, ilat minotuwa
imətat ikin."
12 Kən kəmotəuhlin nərgi Panapas məmə Sus u nipətin təmə in iərəmərə rəha uhgin min
rəhalat. Kən kəmotəuhlin min nərgi Pol məmə Heremes, nipətin u məmə in iəghat asol rəha
uhgin min rəhalat.
13 Nimə rəha narmi nat rəha uhgin əh Sus, in tatətul ihluə e taon əh. Kən pris rəha uhgin
əh Sus təmasig kau min neen itəm tinətu-pən rəkis nəgui-nig elat. Kən məmik ilat muwa
e nafiluə rəha latuənu rəhalat itəm kəmotol əpətin e kəpiel. Məto in ne nimanin netəmim
kotolkeike məmə kotol sakrifais kəm ilau motol nənwiwiən lan kəm Pol ne Panapas.
14 Məto nian aposol mil kəmuəto nəghatən e nat əh, kəmuəhap rəhalau natimnat.* Kən
kəmuaiu mian əpəh ilugin elat. Kən muagət əfəməh məmə,
15 "!Ei, nəman! ?Nakotəmə nəkotol nat un o naka? Itimlau etəmim əm tahmen etəmat.
Etios namnusən təwir matuea kəm itəmat, kən ekioalkeike məmə ekuəuhlin nətəligən
rəhatəmat məmə nakotapəs nəfakən kəm uhgin min u itəm rəhalat nəsanənən tikə. Məto
onəkotəfak əm kəm Uhgin itəm tatəmegəh, mətatig namnun tikə. In pisin əm təmol neai,
nəptən, nitəhəi, ne natimnat rafin itəm koatatig ikin min rafin.
16 Aupən in təmegəhan-in məmə netəmim e ikin min rafin məmə ilat okotətəu-pən atip əm
suatip min rəhalat.
17 Məto nian rafin in tatol suatip kəm ilat məmə ilat kotitun nəplanən rəhan nəwirən itəm
in tatol. In tatol nuhuən tatəfik, matol nagwənən min e nasumən, kən koatol nipətilat e nian
ətuatip rəhalat. In tatos-ipən nagwənən kəm itəmat mol itəmat nakoatəto təwir."
18 Məto kəmatuən pap nəghatən əh kəm ilat, iuəhkir əm kuakiə o nən-iəhauən ilat o nolən
sakrifais, o nos-ipənən nənwiwiən kəm ilau.
19 Kən netəmim neen e noanol min rəha netəm Isrel kəmotiet e Antiok əh Pisitia ne
Ikoniam motiet-pa Listra motiuw-pa netəmim tepət məmə okotuwa kəplan ilat. Kən
kəmotiləs Pol kən motaht e kəpiel, kən motewkəkan ka kərakin-iarəp e taon motapəs
tətaməhl. Nikilat təht məmə təmimis.
20 Məto nian netəm rəha Iesu kəmotuwa kətul kitəlau in, kən tətul əmun muwin min əpəh
imə e taon. Kən kəmən lawigin, in ne Panapas kəmiaiet mian Tepe.

Pol ne Panapas kəmietəlig-pən Antiok əh Siria

21 Kən Pol ne Panapas kəmuən-iarəp namnusən təwir e taon əh Tepe, kən kəmiaiuw-pa
netəmim tepət kotuwa o Iesu. Kən kəmiatəlig muea Listra, kən uarisig u, kiaiet min muea
Ikoniam, kən miaiet min muea Antiok əh Pisitia.
22 Kən ikin əh, kəmatuem əskasik netəm rəha Iesu. Kən matioas-ipən nəghatən məmə
okotətul əskasik e nahatətəən e Iesu. Kən matuən məmə, "Kitat okotatig e nəratən tepət nian
koatuwin e suatip rəha nuwinən matig ahgin nərəmərəən rəha Uhgin. Məto nat əpnapin əm,
kitat okotəkəike moatətul əskasik."

14:3: Mak 16:20; Hip 2:4 **14:5:** Wək 14:19 **14:11:** Wək 28:6 * **14:14:** "kəmuəhap rəhalau natimnat" in nəmtətin kit məmə kəmotəto tərat pik e nolən əh **14:15:** Sam 146:6; Wək 10:26 **14:16:** Wək 17:30 **14:17:** Jer 5:24 **14:19:** Wək 17:13; 2 Kor 11:25 **14:22:** Wək 15:32; 1 Tes 3:3

23 Kən e niməfak min e ikin min rafin itəm ilau katian ikin, katuəmki-pər elta min rəhalat.
Kən matuapəs nagwənən matioal nəfakən, kən matuələhəu e nelmi Iərəmərə netəmim itəm
kinoatən rəkis nipahrienən lan.
24 Kən ilau kəmian-pən Pisitia ikin muatite-pa Pamfilia ikin e taon əh Peka,
25 ikin əh ilau kəmuən-iarəp namnusən təwir ikin. Kən ilau kəmuatite-pa min e taon kit
min Atalia,
26 kən kəmios nego ikin miatəlig-pa Antiok əh Siria. Netəm Antiok əh inəh, aupən ikin ilat
kəmotahl-ipən Pol ne Panapas məmə okian muən-iarəp nəghatən rəha Uhgin, kən motəfak
məmə Uhgin otehm wir ilau e ikin min itəm ilau katian ikin. Kən roiu kinioal namnun wək
rəhalau.
27 Nian ilau kəmiatəlig-pa min, kəmuaun-in netəmim rəha niməfak məmə okotuwa kitiəh.
Kən ilau kəmuən-iarəp kəm ilat natimnat itəm Uhgin təmol elau e nəsanənən rəhan, kən
məmə təmahro nulan Iaihluə min, ilat kəmotuwa moatən nipahrienən e Iesu.
28 Kən ikin əh, ilau kəmuatig tuwəh ilat netəm rəha Iesu.

15

Iəfak min neen kəmoatən məmə netəmim okotətəu-pən
Lou rəha Moses

1 Kən netəmim neen kəmotiet əpəh Jutia motatite-pa Antiok moatəgətun piatat min moatən
məmə, "Okəmə kəsəhg-ipənən itəmat, tahmen e inu itəm Lou rəha Moses tatən mihin, okol
Uhgin təsosmegəhən itəmat."
2 Kən Pol ne Panapas ilat netəm əh koatərgəhəu o nəghatən əh, kən kəmotəghat əfəməh e
nənən əh. Kən uarisig, netəm rəha niməfak əh Antiok kəmotitəpun Pol ne Panapas ne ilat
neen min məmə okotuwin Jerusalem motəplan aposol min ne elta min rəha niməfak o nənən
əh.
3 Netəm rəha niməfak kəmotahl-ipən ilat kotuwin, kən nian ilat kəmoatiet-pən Fonisia ne
Sameria, kəmoatən-iarəp məmə tahro nulan Uhgin tatiuw-pa Iaihluə min koatuwa rəhan
netəmim. Kən nəghatən əh təmol piatat min ikin əh nikilat tətagien pik.
4 Nian kəmotiet-pa Jerusalem, netəm rəha niməfak ne aposol min ne elta min rəha
niməfak, kəmotagien məmə okotos ilat motuwin iməlat min ikin. Kən Pol ne netəm əh
kəmotən-iarəp natimnat itəm Uhgin təmasitu elat lan.
5 Məto Farisi neen əh-ikin itəm koatən nipahrienən e Iesu, kəmotətul motən məmə,
"Iaihluə min, okəike kəhg-ipən ilat, kən onəkotəkəike kəgətun ilat məmə okotətəu-pən Lou
rəha Moses."

Aposol min ne netəm-iasol
min kəmotəghat əpəh Jerusalem

6 Kən aposol min ne elta min rəha niməfak kəmotəpələh kəmotəghat-in nənən əh.
7 Kən nian kəmotəghat nəfəməh məsin, kən Pita təmətul mən məmə, "Piak min. Itəmat
nəkotitun wir məmə nuwəh rəkis Uhgin təmitəpun io e nikitat məmə ekən-iarəp namnusən
təwir rəha Iesu kəm Iaihluə min məmə okotən nipahrienən lan.
8 Uhgin titun nətəligən rəha netəmim, kən in tinəgətun rəkis məmə nikin tagien məmə
otosmegəh netəm u sənəmə noanol min rəha Isrel, məto-inu təmos-ipa Narmin Rəha Uhgin
kəm ilat e suatip kitiəh əm itəm təmos-ipa kəm kitat.
9 In təməsol pisinən kəm ilat. !Kəp! In təmafəl rəkis rəhalat nolən rat min məto-inu koatən
nipahrienən lan tahmen-pən əm e itəm tinol rəkis kəm kitat.
10 "?Məto tahro itəmat nakoatuwin e suatip pisin məmə Uhgin nikin otahmə? ?Tahro
itəmat ninoatiləs-ipən Lou kəm ilat məmə in nat təfigəm kit itəm ilat kotalis? !Kəp! Itəmat,
otəplan-tu. Kitat ne tipitat min kitat rafin kəsotahmenən məmə okotiləs nat figəm əh.
11 Məto kitat koatahatətə məmə Iesu in Iərəmərə rəhatat, kən in tatosmegəh kitat e rəhan
nəwirən əm, kən in matol əm nəhlan kəm ilat."
12 Nəghatən əh təmol ilat kotəruru nat okotən, kən moatətəlig-in Pol ne Panapas
kinatuamnus-iarəp nat pispis min ne nəmtətin pisin pisin min itəm Uhgin təmol ilau kioal e
niganəmti Iaihluə min.

Jemes təmahtosig-in nəghatən

13 Nian kəmioal namnun nən-iarəpən wək min rəhalau, kən Jemes tətul mən məmə, "Piak
min. Otətəlig-in wir-tu rəhak nəghatən.

14:26: Wək 13:1-2 **14:27:** Wək 15:4,12 **15:1:** Kal 5:2 **15:2:** Kal 2:1 **15:4:** Wək 14:27 **15:7:** Wək 10:1-43 **15:8:** Wək 10:44; 11:15 **15:10:** Mat 11:30; Kal 3:10 **15:11:** Kal 2:16; Efes 2:5-8 **15:13:** Kal 2:9

14 Pita təmən wir agin kəm kitat məmə tahro nulan Uhgin təmiet-pa pitən o Iaihluə min
məmki-rəkis ilat neen məmə rəhan min.
15 Məto nat əh tahmen-pən əm e nəghatən itəm ien rəha Uhgin təmən itəm kəməte e Naoa
Rəha Uhgin. Uhgin tatən məmə,
16 'Uarisig e natimnat min əh, oekitəlig-pa min.
Oekol-wir nego rəha nərəmərəən rəha Kig Tefit u təməhap aupən iuəhkir tamnim.
Nat əpnapin iuəhkir tamnim, məto ekiləs-ipər milpin mafəl mol təskasik min,
17 məmə netəm əpnapin e nitən min u Iaihluə min, itəm ninəmitəpun rəkis ilat məmə rəhak
netəmim min, ilat okotegəs-in io.
18 Io Iərəmərə iatən mihin kən emol netəmim kotitun rəkis nat əh aupən.' "
19 Kən Jemes təmən məmə, "Kən tol nəhlan, io iakən məmə roiu Iaihluə min kinoatəuhlin
nətəligən rəhalat minoatuwa o Uhgin. Kən təsəwirən məmə kitat okotol tiəkis pik min olat.
20 Məto pəs okotəte naoa kit tuwin kəm ilat məmə okəsotunən nagwənən min u itəm kinol
rəkis sakrifais lan kəm narmi nat min u iərmis min, kən kotamkimik e niganəmti Uhgin. Kən
məsotolən təfagə e pətan. Kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou məto-inu nitan əh-
ikin e nipətin. Kən okəsotunən nitan.
21 Okotəkəike motən-iəhau ilat nəhlan o nələhəuən nəmənlinuən tətatig, məto-inu
təmətuoun rəkis e Sapat min rafin, netəmim koatafin Lou rəha Moses əpəh e nimə rəha
nuəfiminən rəha netəm Isrel. Kən katən-iarəp nəghatən min əh e taon min rafin."

Kəməte naoa kəm iəfak min u Iaihluə min

22 Kən aposol min ne elta min ne netəm rəha niməfak kəmotegəhan məmə okotahl-ipən
ilat min neen kotətəu-pən Pol ne Panapas motuwin Antiok. Kən kəmotətgi-arəp Saelas ne
Jutas u katən məmə Pasapas. Suah mil əh netəmim koatisiai-in ilau.
23 Kən kəmotos-ipən naoa kəm ilat məmə okotos motuwin. Naoa tatən məmə,
"Itimat aposol min ne elta min rəha niməfak, itimat piatimat u itəmat. Iakotən təwir
kəm itəmat əpəh Antiok, ne Siria, ne Silisia u Iaihluə min, məto roiu ninotuwa piatimat
min.
24 Itimat emotəto məmə netəmim neen u e nikitimat kəmotol tiəkis pik kəm itəmat, kən
itəmat nəmotəto tərat e nəghatən rəhalat. Məto itimat emisotos-ipənən nəghatən məmə
okotuwin kən mihin.
25 Tol nəhlan kən itimat emotaun-in nəghatən kit, kən motegəhan məmə itimat kəiu
okioas nəghatən rəhatimat muətəu-pən Pol ne Panapas u ilau kuəwir pik otat.
26 Iuəhkir kiamis o wək u rəha Iərəmərə rəhatat, Iesu Kristo.
27 Kən itimat ioatahl-ipinə Jutas ne Saelas məmə okiamnə muehm itəmat. Ilau okuən
əsas kəm itəmat nəghatən kitiəh əm itəm itimat emotəte.
28 Kən Narmin Rəha Uhgin nikin tagien ne nikitimat tagien məmə esotos-ipinə minən
lou kit kəm itəmat məmə otəfigəm pik otəmat, məto in əm u nəkotəkəike motol:
29 onisotunən nagwənən min u itəm kinol rəkis sakrifais lan kəm narmi nat min u iərmis
min; kən məsotunən nitan; kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou məto-inu nitan
əh-ikin e nipətin; kən məsotolən təfagə e pətan. Okəmə nakotətəu-pən nəghatən min əh,
onəkotuwin e suatip təwir.
Inu namnun rəhatimat nəghatən."
30 Kən netəm-iasol min əh kəmotahl-ipən netəm əh ilat kuwit məmə okotuwin əpəh Antiok.
Nian kəmotiet-pən Antiok, kəmotaun-in netəmim rəha niməfak e ikin min əh, kən kotuwa
kitiəh, kən kotos-ipən naoa un kəm ilat.
31 Kən nian kəmotafin naoa un, nikilat təmagien məto-inu nəghatən əh təmiləs-ipər nikilat.
32 Jutas ne Saelas ilau ien mil rəha Uhgin. Kəmuəghat təfəməh kəm piatat min əh mətialəs-
ipər nətəligən rəhalat matioal ilat koatətul əskasik.
33 Kəmuatig tuwəh məsin ikin əh, kən piatat min kəmotauiatipin ilau kən motətapəh məmə
Uhgin otos-ipən rəhan nəmənlinuən kəm ilau, kən motahl-ipən ilau kiatəlig-pən o netəm u
kəmotahl-ipa ilau.
34-35 Kən Pol ne Panapas kəmuatig tuwəh məsin əpəh Antiok, kən ilat netəmim tepət
kəmoatən-iarəp ne moatəgətun netəmim e Iərəmərə.

Pol ne Panapas kəmuəhap ilau min

36 Nian neen uarisig, Pol təmən-ipən kəm Panapas məmə, "Təwir məmə kiatelig min mian
muəplan pialau min e taon min itəm kəmuən-iarəp nəghatən ikin rəha Iərəmərə kəm ilat,
muəplan-tu məmə koatahratig."
37 Kən Panapas tolkeike məmə otit min Jon Mak.

15:18: Amos 9:11-12 **15:20:** Eks 34:15-17; Lev 17:10-16 **15:28:** Mat 23:4 **15:37:** Wək 12:12,25

38 Məto Pol təplan məmə təsətuatipən, məto-inu Jon Mak tinapəs rəkis ilau əpəh Pamfilia mitəlig məsətəu-pənən ilau mətoarus kioal namnun e wək.
39 Kən kəmuən təskasik e nənən əh, kən muəhap ilau min. Kən Panapas təmit Mak kən mios nego kit mian əpəh Saepras.
40 Məto Pol təmit Saelas ilau min. Kən netəm koatəfak kəmotəfak məmə Iərəmərə otehm wir ilau e rəhan nəwirən, kən motahl-iarəp ilau.
41 Kən kəmualiwək mian-pən Siria ne Silisia ikin kən matuem əskasik niməfak min.

16

Timoti təmətəu-pən Pol ne Saelas

1 Kən Pol təmaliwək min muwin əpəh Tepe ne Listra. Kən ikin əh, etəmim kit əh-ikin rəha Iesu, nərgin u Timoti. Mama rəhan in noanol kit rəha Isrel, məto rəhan tata in etəm Kris.
2 Netəm koatəfak əpəh Listra ne Ikoniam kəmotən məmə Timoti in etəm təwir kit.
3 Kən Pol tolkeike məmə otit ilau min. Kən təməhg-ipən in məto-inu təməsolkeikeən məmə noanol min rəha Isrel nikilat otəht rat məto-inu kotitun məmə tata rəha Timoti in etəm Kris.
4 Kən nian iləhal kəməhaluwin e taon min, kəmətəhalən-iarəp kəm netəmim rəha Uhgin nəghatən rəha aposol min ne elta min itəm kəmotələhəu əpəh Jerusalem. Kən mitəhaləgətun ilat məmə okotəkəike katətəu-pən nəghatən min əh.
5 Kən e nolən əh, niməfak min kəmotəskasik e rəhalat nahatətəən, kən nian rafin netəmim koatuwa moatepət e niməfak.

Pol təməplan napilaiirən kit rəha Uhgin

6 Kən iləhal kəməhaluwin-pən əpəh Fritia ne Kalesia ikin, məto-inu Narmin Rəha Uhgin təməsegəhan-inən iləhal məmə okəhaluwin-pən Esia ikin məhalən-iarəp nəghatən u əh-ikin.
7 Nian kəməhaluwa iuəhkir e ikin Misia ne ikin Pitinia, məhalolkeike məmə okəhaluwin Pitinia. Məto Narmin rəha Iesu təsegəhan-inən məmə okəhaluwin.
8 Kən kəməhalaliwək məhaluwin-pən Misia ikin, kən məhalatite-pa e taon əh Troas.
9 Kən lapin in, Pol təməplan nat kit tahmen e napilaiirən. Təməplan məmə etəm Masetonia kit tatətul matətapəh əskasik ron məmə, "Awi, okol nakuwa Masetonia masitu etimat."
10 Nian Pol tinəplan rəkis əm nat əh, kən enoataii-pən rəhatimat natimnat məmə ekotuwin Masetonia, məto-inu enoatitun məmə Uhgin tətaun-in itimat məmə ekotən-iarəp namnusən təwir rəha Iesu kəm netəm ikin əh.

Litia əpəh Filipae təmən nipahrienən e Iesu

11 Kən emotos nego kit motiet əpəh Troas motaiu ətuatip əm o nitən Samotres. Kən kəmən lawigin emotuwin motuar e taon Neapolis.
12 Kən emotiet ikin-u motaliwək əm motuwin əpəh e taon əh Filipae, u tatəməhl aupən e nitən asol Masetonia. Netəm ikin əh, netəm Rom ətuatip. Kən emotatig məsin əh-ikin.
13 Kən e Sapat, nian rəha nəfakən, emotiet e taon əh kən motuwin əpəh ləhau e nəhau kit itəm emotəto məmə netəmim kotuwin ikin katəfak. Kən emotuwin moatəpələh katəghat itimat nipitan itəm kəmotaupən motuwa katəpələh.
14 Kən pətan Tuatira kit əh-ikin tatətəlig-in itimat, nərgin u Litia. In pətan itəm tatol-salim-in niməhan nəgui-naris u nian rafin niməhan əh nəmtin tiəkis pik. Pətan əh nian rafin in tatəfak kəm Uhgin, kən Iərəmərə təmol nikin timətmətig məmə otən nipahrienən e nəghatən itəm Pol tatən.
15 Kən kəmol baptais lan ne rəhan min, ne rəhan iolwək min. Kən in təmən-ipa kəm itimat məmə, "Awi, okol nakotuwa imak ikin kotatig məsin məto-inu itəmat ninotitun rəkis məmə io iatən nipahrienən e Iərəmərə." Kən in təmatəkəike kəm itimat, kən ekotuwin iman ikin.

Kəmiləs-ipən Pol ne Saelas e kalapus əpəh Filipae

16 Kən nian kit, nian emoatuwin ikin rəha nəfakən əh, kən pətan əkəku kit təməplan itimat e suatip. In slef rəha netəmim neen itəm kəmotos-nəmtin. Pətan əh narmin rat kit tətatig lan itəm tol in tatən-iarəp natimnat itəm otəpanuwa. Kən matol win e məni tepət rəha rəhan netəm-iasol min məto-inu netəmim kotətou ilat məmə ilat okotəto rəhan nəghatən.
17 Kən in təmatuarisig-in itimat Pol, kən matən əfəməh məmə, "Netəm u, netəm rəha Uhgin u in ilis, ilis pik. Koatən-ipinə kəm itəmat suatip rəha Uhgin məmə in otosmegəh netəmim lan."
18 Təmatol nəhlan etimat nian tepət, mətoarus nian kit Pol tinəto tərat o nat əh minəpou in. Kən in təmeirair magət e narmin rat apon məmə, "E nərgi Iesu Kristo iatən-ipinə kəm ik məmə onakiet rəkis e pətan əkəku un." Kən roiu agin min, narmin rat apon təmiet e pətan əkəku əh.

15:38: Wək 13:13; Kol 4:10 **16:1:** Wək 14:6; 2 Tim 1:5 **16:2:** Fil 2:19-22 **16:4:** Wək 15:23-29 **16:6:** Wək 18:23 **16:17:** Mak 1:24

19 Kən nian rəhan netəm-iasol itəm koatərəmərə lan kinotitun məmə kinotakiə e suatip
rəhalat o nolən win e məni, kəmotəto tərat. Kən kəmotaskəlim Pol ne Saelas motiləs ilau
motuwin əpəh e ikin rəha kaonsel rəha taon əh,
20 məmə okuətul e niganəmti netəm Rom, netəm rəha kot. Kən ilat kəmotən məmə, "Suah
mil u ilau noanol rəha netəm Isrel. Ilau kətioal nat tərat tepət u imətat ikin.
21 Ilau katuən məmə kitat okotəkəike kətəu-pən suatip pisin min. Məto suatip min əh
kəsotətuatipən e lou rəhatat. Kitat netəm Rom. Okol kitat kəsotolən nəhlan."
22 Kən netəm ikin əh kəmotuwa motəplan ilat minoatən rat ilau. Kən suah mil u rəha kot
kuən-ipən kəm mopael min məmə okotapeg rəhalau natimnat motalis ilau.
23 Kən kəmotalis ilau mau tepət, kən uarisig kotiləs-ipən ilau e kalapus. Kən motən-ipən
kəm etəm tatehm kalapus məmə otəsəmkarəpənən elau kiaiet muagim.
24 Nian etəm rəha nehmən kalapus təmətо nəghatən əh, təmiləs ilau muwin e rum kit əpəh
imə agin, kən mətu-pən nig e nelkilau tahmen e hankap.

Etəm tatehm kalapus təmən nipahrienən e Iesu

25 Kən nian tinəlis kinkin lapin, Pol ne Saelas katuəfak, kən ilau katuan napuən min rəha
nənwiwiən Uhgin. Kən netəmim min e kalapus koatətəlig-in ilau.
26 Kən roiu agin-əh min, namig asol kit təməloal e nəptən kən mol nimə kalapus təməloal
pik, kən nafiluə min e kalapus kəmoterəh, kən sen itəm kəməlis netəmim lan kəmotisas.
27 Kən nian etəm rəha nehmən kalapus təmaiir, məplan məmə nafiluə min rəha kalapus
kəmoterəh, nikin təməht məmə netəm koatəməhl e kalapus kinotagim rafin. Kən miləs-ipər
rəhan naip məmə otagimnu atip in lan.*
28 Məto Pol təmagət əfəməh məmə, "!Ei! !Əsaruən ik! Itimat rafin əpəh ikin."
29 Kən suah əh təmaun məmə okiləs lait ka, kən in təmaiu muwin əpəh imə, misin-pən nulin
əpəh e nelki Pol ne Saelas ikin mətasiəp.
30 Kən mit ilau məhaliet əpəh ihluə kən mətapəh olau məmə, "!Suah mil! ?Ekahro nulan
məmə Uhgin otosmegəh io?"
31 Kən kuən-ipən kəm in məmə, "Onəkəike mən nipahrienən e Iərəmərə Iesu, kən məmə
Uhgin otosmegəh ik ne rəham min."
32 Kən kəmuən-ipən nəghatən rəha Iərəmərə kəm in ne netəmim itəm kotatig ilat min.
33 Nat əpnapin lapin agin, məto suah əh təmit ilau muwin maikuas e niməgəm min e
nipətilau itəm kəmalis ilau ikin. Kən e nian əm əh, kəmol baptais lan ilat rəhan min.
34 Kən in təmit Pol ne Saelas muwin əpəh iman ikin mos-ipən nagwənən kəm ilau. Kən in
ne rəhan min rafin nikilat təmagien mərioah məto-inu kəmotən nipahrienən e Uhgin.
35 Nian təmian, etəm rəha kot mil əh kuən-ipən kəm mopael min məmə, "Okotuwin kerəh
e suah mil əh katian."
36 Kən suah əh etəm rəha kalapus təmən-ipən kəm Pol məmə, "Etəm rəha kot mil kəmuən
məmə ekoterəh etəlau nakatian, kən iaiet mətian kən muətul mətig."
37 Məto Pol təmən-ipən kəm mopael min əh məmə, "?Ei, məto naka əh? Itimlau etəm Rom
mil.† Kən etəm rəha kot mil əh kəsuəplanən nat kit məmə emioal tərat, məto e niganəmti
netəmim kəmotalis itimlau, kən kiləs-ipən itimlau e kalapus. ?Kən roiu kioalkeike məmə
oekiaiet anion əm? !Kəp! Ilau əm okuəike muea ikin-u kən mialəs-iarəp itimlau."
38 Kən mopael min əh kəmotuwin kən-ipən kəm etəm rəha kot mil əh. Kən nian kəmuəto
məmə Pol ne Saelas ilau etəm Rom mil, ilau kəmuəgin pik.
39 Kən kəmian muən-ipən kəm Pol ne Saelas məmə, "!Ei, kəsi! Emioal tərat etəmlau." Kən
uarisig kiaiet ilau motiet e nipəg noa kalapus, kən muən-ipən wir kəm ilau məmə okiaiet e
taon əh.
40 Kən Pol ne Saelas, ilau kəmiaiet e kalapus mian e nimə rəha Litia. Ikin əh kəmuəplan
piatat ne winitat min rəha niməfak, kən muəghat məsin kəm ilat mətialəs-ipər nikilat. Kən
uarisig u, kiaiet mətian.

17

Pol ne Saelas kəmian əpəh Tesalonaeka

1 Kən Pol ne Saelas kəmualiwək mian-pən əpəh e taon mil əh Amfipolis ne Apolonia, mueia
miaet-pa e taon əh Tesalonaeka. Ikin əh, nimə rəha nuəfiminən kit əh-ikin rəha netəm Isrel.
2 Kən Pol təmol tahmen əm e itəm tatol nian min, təmuwin əpəh imə e nimə əh. Kən e Sapat
kisil ilat netəm əh noanol min rəha Isrel kəmoatol nəghatən tepət o Naoa Rəha Uhgin.

16:20: Mak 13:9 **16:22:** 2 Kor 11:25; 1 Tes 2:2 * **16:27:** E nian əh, okəmə mopael kit tairaməg e etəm tatol kalapus tagim, okəike kohamnu mopael əh. **16:27:** Wək 12:18-19 **16:30:** Wək 2:37 † **16:37:** Okəmə suah kit in etəm Rom, məto katətu-pən nəghatən kit lan, kən lou kit əh-ikin rəhalat məmə aupən kapman otol nalpinən kəm in, məto in otəkəike mətul e kot mən-iarəp nəwtain nəghatən katətu-pən lan. Afin e Wək 25:15-16.

3 In tatən kəm ilat məmə, “Naoa Rəha Uhgin tatən wir agin-əh məmə Kristo itəm Uhgin
təmən məmə otahl-ipa, otəpanəto nahmməən e nipətin, muwa mətoarus mimis, kən Uhgin
otəpanosmegəh min in e nimisən. Iesu u itəm iatən kəm itəmat, inu Kristo əh.”
4 Ilat neen kəmotən nipahrienən e nəghatən əh, kən kəmotətəu-pən Pol ne Saelas. Kən netəm
Kris tepət itəm koatəfak kəm Uhgin, ne nipitan asol tepət itəm koatərəmərə e nipitan min,
kəmotətəu-pən ilau.
5 Məto netəm-iasol rəha noanol min rəha Isrel, kəmotetəhak, kən motuwin moategəs-
in netəm nol təfagə, əpəh e nikal suatip min ne ikin min, motuwa minoatos ilat min, kən
minoatol nəratən tepət əpəh e taon əh. Kən kəmotuwin e nimə rəha suah kit nərgin u Jeson,
moteatəp nafiluə e nimə, moategəs-in Pol ne Saelas. Kəmotolkeike məmə okotiləs-ipən ilau
e nelmi kaonsel əh-ikin əh.
6 Nian kəməsotəplanən ilau, kən kəmotaskəlim Jeson ne piatat min neen motəmki-pən
ilat məmə okotətul aupən in netəm-iasol min rəha kaonsel. Kən kəmotagət əfəməh moatən
məmə, “Suah mil əh Pol ne Saelas kətioal nat tərat tepət e ikin min, kən minuea e taon
rəhatat.
7 Kən suah u Jeson təmaun-in ilau kian iman ikin, məto ilat koatətgəhl lou rəha Sisa itəm
tatərəmərə e nitən min. Ilat koatən məmə Iərəmərə kit min əh-ikin tətatig, nərgin u Iesu.”
8 Nian noanol min rəha Isrel kəmotən nəghatən əh, motol netəmim ne netəm-iasol min əh
kinotəruru əfəməh məmə okotol naka.
9 Kən netəm-iasol min əh kəmotol Jeson ne piatat min kəmotos-ipən məni neen, məmə in
nəniəkisən kit məmə okəsotol minən nat əh, kən motahl-ipən ilat koatuwin.

Pol ne Saelas kəmian əpəh Perea

10 Nian tinapinəp, kən piatat min ikin əh kəmotahl-ipən Pol ne Saelas məmə okian e taon
əh Perea. Nian kəmiaiet-pa ikin əh, kəmian e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel.
11 Noanol min rəha Isrel ikin əh nətəligən rəhalat təwir, maprəkis-in netəm Tesalonaeka,
məto-inu kotolkeike pik məmə okotətəlig-in nəghatən rəhalau. Kən nian rafin, koatafin wir
e Naoa Rəha Uhgin, moategəs-in məmə nəghatən rəhalau tətuatip o kəp.
12 Məto-inu e nolən əh, kən tepət kəmotən nipahrienən e Iesu. Kən nipitan asol min Kris
tepət, ne netəm Kris tepət kəmotən nipahrienən e Iesu.
13 Məto nian noanol min rəha Isrel əpəh Tesalonaeka kəmotəto məmə Pol tatən-iarəp min
nəghatən rəha Uhgin əpəh Perea, kən ilat kəmotuwa min əpəh ikin minoatol netəm Perea
kinotol min təməht kəm ilau.
14 Kən e nian əm əh, piatat min kəmotahl-ipən min Pol tuwin əpəh itəhəi muwin e nego
muwin Atens, mapəs əm Saelas ne Timoti kətuatig əpəh Perea.
15 Kən netəmim itəm kəmotit Pol moatuwin Atens, kinoatitəlig-pa min Perea, Pol tahləpis
ilat məmə okotən-ipən kəm Saelas ne Timoti məmə okuaut uəhai əm mian muəplan min in.

Pol əpəh Atens

16 Nian Pol təmatəsahgin Saelas ne Timoti əpəh Atens, in təmətə tərat pik məto-inu nian
taliwək mətan ikin əh, məplan ikin əh tərioah e narmi nat min.
17 Məto-inu o nat əh, kən in tuwin əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel ilat netəm
Isrel ne Iaihluə min itəm koatəfak kəm Uhgin, moatəghat pik o nat əh. Kən nian rafin in
tatuwin ikin katol maket ikin matəghat kəm netəm əpnapin min əm.
18 Kən iəgətun min neen netəm Kris, kətaun-in ilat Epikiurien ne Sitoik,* ilat min
koatəghat. Ilat neen koatən məmə, “?Suah əh təmiləs əm nəghatən əpəh kit e suatip matən,
kahrmə tatən naka əpəh?”
Kən netəmim neen kotəmə, “Itimat ekotəto məmə tatəghat-in uhgin min rəha ikin pisin
pisin min.” Koatəghat nəhlan məto-inu Pol tatəghat-in Iesu, matən məmə təmimis məto
Uhgin təmosmegəh min.
19 Kən kəmotaun-in-pən Pol məmə otuwa mətul e niganəmti kaonsel rəha netəm
koatəpələh e nitot əh Areopakus. Kən kaonsel əh təmən-ipən kəm in məmə, “Ekotolkeike
məmə ekotitun nipəti nəghatən wi itəm nakatən. 20 Nəghatən min əh neen, ekotəto məmə tol
pisin agin-əh, kən ekotolkeike məmə ekotitun nipətin.”
21 Kəmotəghat nəhlan məto-inu netəm Atens ne netəm ik pisin min itəm kəmotuwa Atens,
kotolkeike məmə okotəpələh əm katətəlig-in nəghatən wi min əh, kən motəuhlin wir nənən
lan.
22 Kən Pol tətul e niganəmti netəm rəha kaonsel əh məmə, “Netəm Atens. Io enəplan rəkis
məmə rəhatəmat nətəligən tepət tatuwin o uhgin min.

17:7: Luk 23:2; Jon 19:12 **17:17:** Wək 18:19 * **17:18:** Epikiurien ne Sitoik - Iəgətun min neen itəm koategəs-in nipahrienən. Ilat Epikiurien koatən məmə natimnat itəm tatol suah kit nikin tagien, inu nəukətin rəha nəmegəhən təwir. Ilat Sitoik koatən məmə təwir okəmə suah kit təsətoən nagienən ne nahmməən e nikin.

23 Nian io etaliwək ikin-u imatəmat ikin, matəplan ikin nəkoatəfak min ikin ne narmi nat
min, kən eməplan nəghatən kit itəm itəmat nəmotəte-pən rəkis e kəpiel kit məmə, INU IKIN
KATƏFAK-PƏN KƏM UHGIN KIT ITƏM ITIMAT EKOTƏRURU. Məto uhgin itəm itəmat nəkoatəfak kəm
in, itəm nəkotəruru, Uhgin əh inəh itəm io iatən-ipinə kəm itəmat.
24 Uhgin əh inəh təmol nəptən u, ne natimnat rafin itəm koatatig lan, kən in matərəmərə e
neai ne nəptən, in təsatigən e niməfak min itəm kitat əm netəmim kəmotol.
25 Nat kit təsikəən ron itəm kitat netəmim kotitun nolən kos-ipən kəm in. Məto-inu in pisin
əm tatos-ipa nəmegəhən kəm kitat kitiəh kitiəh, matos-ipa natimnat rafin kəm kitat.
26 Aupən, aupən agin-əh, in təmol əm suah kitiəh əm. Kən netəm rafin ikin min kəmotiet
əm e suah əh, kən in pisin əm təmələhəu ilat rafin e ikin min, kən in pisin əm təmən nian itəm
ilat okotan lan, ne nuantən min rəhalat.
27 Uhgin əh təmol nəhlan məmə kitat rafin okotəkəike kegəs-in məmə okotehm, tahmen e
etəmim itəm tateameam əpnapin əm məmə otehm nat kit. Məto nipahrienən məmə Uhgin
əh, sənəmə in isəu o kitat.
28 Tahmen e itəm suah kit təmən aupən məmə, 'Məto-inu kitat koatəkul-pən əm e Uhgin,
kən moatos nəmegəhən, moataliwək, moatol natimnat rafin.' Kən mahmen e suah kit
rəhatəmat itəm təməte rəkis napuən kit məmə, 'Kitat min kitat nenətin min.'
29 "Məto-inu kitat nenəti Uhgin, okol kitat kəsotənən məmə in tahmen e natimnat itəm
netəmim koatol ilat e iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa ne kəpiel. In sənəmə nat kit itəm suah kit
titun nol əmən e nelmin o e rəhan nenatigən. !Kəp!
30 "E nian əh aupən itəm netəmim kotəruru Uhgin, tahmen e itəm Uhgin təmahtosig-in
niganəmtin məmə otəsəplanən nolən rat min əh. Məto roiu tatən kəm kitat rafin e ikin min
rafin məmə, 'Itəmat rafin onəkotəuhlin itəmat e rəhatəmat min nolən rat min.'
31 In təmən nəhlan, meto inu in tinəmitəpun rəkis nian itəm in otakil nolən lan rəha
netəmim, kən in otol əm e suatip itəm tətuatip. Uhgin tinitəpun rəkis etəmim itəm otakil
nolən min rəha netəmim, kən in tinəmol rəkis kəm netəmim məmə in otol nəhlan, məto-inu
tinol rəkis suah əh təmegəh e nimisən."
32 Nian ilat kəmotəto nəghatən məmə Uhgin təmol suah kit təmegəh min e nimisən, neen
kəmotalah-əmnu, məto neen katən məmə, "Itimat ekotolkeike məmə ekotəto min rəham
nəghatən."
33 Kən Pol təmiet e nəghatən əh rəha kaonsel.
34 Kən netəmim neen kotuwin kəkul-pən lan, moatən nipahrienən e Iesu. Netəm əh kit
nərgin u Taionisiəs, in etəm kit rəha kaonsel əh, ne pətan kit min nərgin u Tamaris, ne
netəmim neen min.

18

Pol təmuwin Korin

1 Uarisig e natimnat min əh, Pol təmiet əh Atens, muwin e taon pisin kit min, nərgin u Korin.
2 Ikin əh, təməplan suah kit, in noanol rəha Isrel, nərgin u Akwila. Təmaiir əpəh Pontas,
məto təmuwin mətatig əpəh Itali e taon asol əh Rom. Uarisig, kən etəm Rom əh, Klotias itəm
tatərəmərə e ikin min, təmol lou kit məmə noanol min rəha Isrel okotəkəike motiet Rom. Kən
Akwila ne rəhan pətan Prisila kəmiaet mueia mətuatig əpəh Korin. Kəməsuatigən təfəməh
kən Pol tiet-pa, məplan ilau.
3 Kən mətatig iləhal min ilau, matəkul-pən elau e wək rəhalau, məto-inu wək rəhan rəha
nosən məni tahmen əm əh wək rəhalau. Ilat netəm rəha nəhlən nimə tapolən.
4 Kən e nian rafin e Sapat, nian rəha nəfakən, Pol ne noanol min rəha Isrel ne netəm Kris
koatol nəghatən tepət əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, məto-inu Pol tolkeike
məmə otiuw-pa ilat məmə okotən nipahrienən e Iesu.
5 Kən Saelas ne Timoti kəmiaiet Masetonia, kən nian kəmiaiet-pa ikin əh, Pol təmapəs wək
kən matən-iarəp əm nian rafin namnusən təwir matən wir kəm noanol min rəha Isrel məmə
Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa.
6 Məto ilat kəmotetəhau, kən moatəhai. Kən Pol təmorautin-orautin rəhan sot asol e
niganəmtilat. Kən mən məmə, "Okəmə nəkotatig e nəratən lan nian Uhgin otakil netəmim
e Namnun Nian, məto rəhatəmat atip. Tətuoun əh-roiu, ekuwin mən-iarəp namnusən təwir
o Iaihluə min."
7 Kən in təmiet elat muwin mətatig e nimə rəha suah kit sənəmə noanol rəha Isrel, məto in
tatəfak kəm Uhgin, nərgin u Titias Jastas. Rəhan nimə in e nikal nimə rəha nuəfiminən rəha
netəm Isrel.

17:25: 1 King 8:27; Wək 7:48 **17:25:** Sam 50:12 **17:27:** Sam 145:18; Jer 23:23 **17:29:** Aes 40:18-20; 44:10-17; Wək 19:26 **17:31:** Sam 96:13 **18:2:** Rom 16:3 **18:3:** Wək 20:34 **18:5:** Wək 17:14-15 **18:6:** Wək 13:46,51; Wək 20:26

8 Kən Krispas u in tatərəmərə e nimə əh, in ne rəhan min, ilat kəmotahatətə e Iərəmərə.
Kən netəm Korin tepət min kəmotəto nəghatən rəha Pol, kən kəmotahatətə e Iesu, kən kol
baptais elat.
9 Kən nian kit lapin, Pol təməplan nat kit tahmen e napilaiirən. E napilaiirən əh, Iərəmərə
təməghat kəm in məmə, "Əsəginən ilat. Uwin mən-iarəp rəhak nəghatən məsamegən,
10 məto-inu kilau min ik. Netəmim okol kəsotərəkinən ik, məto-inu netəmim tepət e taon
əh ilat rəhak netəmim min."
11 Kən Pol təmatig ikin əh nup kitiəh kən məwig sikis, matəgətun netəmim e nəghatən rəha
Uhgin.

Netəm Isrel kəmotiləs-ipən
Pol e kot

12 Kən nian Kalio, in kapman rəha netəm Akaea, kən netəm Isrel kəmotuwa kitiəh
motaskəlim Pol motiləs motuwin e kot.
13 Kən motən məmə, "Suah u tətalkut məmə otiuw-pən netəmim məmə okotəfak kəm Uhgin
e nolən kit itəm təsətuatipən e Lou."
14 Kən Pol təmətul məmə otəghat, məto Kalio təmən-ipən kəm ilat məmə, "Netəm Isrel.
Otətəlig-in-tu. Okəmə nat u in nat kit təsətuatipən, o təsətəu-pənən lou, itəmat nəkotitun rəkis
məmə ekəike məto nəghatən rəhatəmat.
15 Məto, nəghatən u in musmus əm kit rəhatəmat e nərig min ne natimnat min rəha Lou
rəhatəmat, kən tətatig əm etəmat məmə onəkotən kələhəu wir. Io nikik təsagienən məmə
ekakil nat tol nəhlan kit."
16 Kən in mahl-iarəp ilat e kot.
17 Kən nian kəmotuwin ihluə, əmun kəmotaskəlim Sostenes u etəm-iasol rəha nimə rəha
nuəfiminən rəha netəm Isrel. Kən kəmotoh kəmotoh əpəh e nafiluə e nimə kot. Məto Kalio
təsolən nat kit məmə otən-iəhau ilat.

Pol təmitəlig Antiok əpəh Siria

18 Pol təmatig nian tepət əpəh Korin ilat piatat min. Kən uarisig tapəs ilat muwin ikin əh-
ikin Kegkria. Aupən Pol təmol nəniəkisən kit kəm Uhgin, kən ikin-u in təməte min əm noanun
matol namnun nəniəkisən lan rəhan. Kən in təmos min nego kit ikin əh mitəlig-pa Siria. Kən
Akwila ne Prisila kəmuətəu-pən in.
19-21 Nian kəmotuwa e taon əh Efesas, iləhal kəməhaluar. Kən Pol təmuwin əpəh imə e
nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, kən kəmotən nəghatən tepət. Ilat kəmotətapəh ron
məmə otatig məsin ilat min ilat. Məto in təmə, "Ei kəsi, kəpə. Okol esatigən." Məto nian in
təmiet təmən-ipən kəm ilat məmə, "Okəmə Uhgin tolkeike məmə ekuwa min, kən epanuwa
min məplan itəmat." Kən in təmos nego kit miet Efesas, məto təmapəs Akwila ne Prisila
kətuatig ikin əh.
22 Nian Pol təmuwa e taon əh Sisaria, kən muar. Kən maliwək muwin məmə otəplan netəm
rəha niməfak əpəh Jerusalem. Kən uarisig, təmitəlig-pa min əpəh Antiok.
23 Təmatig məsin ikin əh, kən miet min maliwək muwin-pən əpəh Kalesia ne Fritia ikin
matem əskasik netəm rəha Iesu.

Apolos təmuwin Efesas ne Korin

24 Kən suah kit təmuwa əpəh Efesas, in noanol kit rəha Isrel, nərgin u Apolos. In təmaiir
əpəh Aleksantria, kən in etəm wir kit rəha nəghatən, kən mitun wir min nəghatən min e Naoa
Rəha Uhgin.
25 Ilat kəmoatəgətun rəkis in e suatip rəha Iərəmərə. Kən nian rafin nigəm tatuəp e nikin
o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgin. Kən nəghatən rəhan e Iesu in tətuatip tətuatip. Məto in
titun əm nolən baptais itəm Jon təmatol aupən.
26 Kən in təmatən-iarəp əskasik nəghatən rəha Uhgin əpəh e nimə rəha nuəfiminən rəha
netəm Isrel. Nian Prisila ne Akwila kəmuəto in, kəmiait məhaluwin əpəh e rəhalau nimə,
kən muən-iarəp wir kəm in suatip rəha Uhgin.
27 Kən nian Apolos tolkeike məmə otuwin əpəh Akaea, kən piatat min əpəh Efesas
kəmotasitu lan motəte naoa kit tuwin kəm netəm rəha Iesu əpəh Akaea, motətapəh olat
məmə kotitun nosən Apolos motuwin əpəh iməlat ikin. Kən nian in təmuwin ikin əh, in
təmasitu wir elat. Ilat min əh, ilat kəmotahatətə e Iesu e nəwirən rəha Uhgin.
28 Apolos təmasitu elat nəhlan məto-inu in etəm wir kit rəha nəghatən, kən in matən-
iarəp wir e Naoa Rəha Uhgin məmə Iesu in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa. Kən
e niganəmti netəmim, təmatoh-iəhau nəghatən rəha netəm Isrel.

18:10: Jos 1:9; Aes 41:10 **18:18:** Nam 6:18; Wək 21:24 **18:28:** Wək 9:22

19

Pol təmuwin min Efesas

1 Nian Apolos təmətatig əh əpəh Korin, Pol təmətip suatip kit əpəh ilis ikin e nitot min miet-pa
əpəh Efesas. Ikin əh təməplan netəmim neen rəha Iesu.
2 Kən təmətapəh olat məmə, "?Tahro? ?Narmin Rəha Uhgin tinuwa mərioah mətatig etəmat
nian nəmotahatətə e Iesu, o kəpə?"
Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, "Itimat esotəto aginən məmə nat kit min əh-ikin Narmin
Rəha Uhgin."
3 Kən Pol təmətapəh olat məmə, "?Məto kəmol baptais ahro nulan etəmat?"
Kən kəmotən-ipən kəm in məmə, "Kəmol baptais etimat e nolən baptais itəm Jon təmatol."
4 Kən Pol təmə, "Nolən baptais itəm Jon təmatol tatol e netəmim itəm koatəuhlin ilat e
rəhalat nolən rat min. Məto Jon təmatən-iarəp məmə netəmim okotəkəike motahatətə e
etəmim itəm otəpanuarisig in. Suah u in Iesu."
5 Kən nian netəmim kəmotəto nəghatən əh, kən kəmol baptais elat e nərgi Iərəmərə Iesu.
6 Kən nian Pol təmələhəu-pən nelmin e rəhalat-kapə, Narmin Rəha Uhgin təmuwa mərioah
mətatig elat. Kən kinoatəghat e nəghatən ik pisin min, kən moatən-iarəp nəghatən itəm
Uhgin tatos-ipən kəm ilat.
7 Kən netəm əh, ilat rafin tuelef.
8 Kən Pol təmatuwin e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel e məwig kisil matən-iarəp
əskasik nəghatən e namnusən təwir rəha Uhgin məsəginən. Kən ilat min ilat, kəmotol
nəghatən tepət məto-inu in tolkeike məmə otiuw-pa ilat o nərəmərəən rəha Uhgin.
9 Məto netəmim neen, rəhalat-kapə tiəkis pik məmə okotən nipahrienən e rəhan nəghatən.
Kən kəmoatəghat rat e suatip rəha Iərəmərə rəhatat e niganəmti netəmim rafin. Məto-inu
o nolən min əh, kən Pol təmiet elat kən mit netəm rəha Iesu kotuwa koatuarisig-in. Kən
nian rafin ilat netəmim koatəghat əpəh e nima sikul asol kit itəm suah kit, nərgin u Tiranas,
təmatəgətun ikin aupən.
10 Kən Pol təmatol wək əh o nup kəiu apiəpiə. Məto-inu təmatol nəhlan, kən netəmim
itəm koatatig e ikin əh Esia, noanol min rəha Isrel ne netəm əpnapin əm, ilat rafin kəmotəto
nəghatən rəha Iərəmərə.

Nenəti Skefa min

11 Kən Uhgin təmol Pol tatol nat pispis min itəm tol pisin agin-əh.
12 Natimnat rəha Pol tahmen e iagkəsip ne natimnat itəm təmatuwin lan, netəmim
koatəmik moatuwin moatek netəm koatimis lan. Kən nimisən min kəmotəwir, kən narmin
rat min kəmotiet elat.
13 Kən netəm Isrel neen koatuwin ikin pisin pisin min neen, moatəhg-iarəp narmin rat
min e netəmim, kən netəm əh kəmotalkut məmə okotol nat əh e nərgi Iərəmərə Iesu. Kən
kəmoatən-ipən kəm narmin rat min məmə, "E nərgi Iesu, etəm kitiəh əm itəm Pol tatən-iarəp,
otiet."
14 Kən e netəm kəmoatol nat əh, sepin əh-ikin nenəti suah kit, nərgin u Skefa, u in pris asol
agin rəha Isrel.
15 Məto narmin rat təmən-ipən kəm ilat məmə, "Ekitun suah u Iesu, kən mitun min Pol. ?
Məto itəmat pah min un?"
16 Kən suah apon narmin rat tətatig lan, təmətul maht ilat mərəkin ilat, məhap-əhap
rəhalat natimnat mapeg rəkis, kən kotaipiəpiə əm motagim e rəhan nimə kəmotaig e nita
kəməhap-əhap ilat.
17 Nian noanol min rəha Isrel ne netəm Kris kəmotəto nat əh, kəmotəgin pik. Kən netəmim
komotiləs-ipər nərgi Iərəmərə Iesu tər pik.
18 Kən netəmim tepət itəm kotahatətə e Iesu, kəmotən-iarəp kəm netəmim nat tərat min
itəm kəmoatol.
19 Neen itəm kəmoatəmik nərik, ilat min kəmotəmik naoa min rəhalat e nat əh moatuwa,
moatan-ətip e niganəmti netəmim. Nian netəmim kəmotafin e nəmti naoa min əh, tahmen
e fifti-milian fatu ilat rafin.
20 Kən nəghatən rəha Iərəmərə təmaiu iahgin e nəsanənən asol rəha Uhgin.

Nərgəhəuən asol kit əpəh Efesas

21 Kən uarisig e nat əh, Pol tinən e nikin məmə otitəlig-pən əpəh Jerusalem, məto otuwin-
pən Masetonia ne Akaea ikin. Kən in tən məmə, "Nian emuwin rəkis Jerusalem, ekəike
muwin min Rom."

19:1: 1 Kor 3:6 **19:2:** Wək 8:16 **19:4:** Mat 3:11 **19:6:** Wək 8:17; Wək 10:44,46 **19:11:** Wək 14:3 **19:12:** Wək 5:15 **19:17:** Wək 5:11 **19:21:** Wək 23:11; Rom 1:13

22 Kən in təmahl-ipən Timoti ne Erastas itəm katuasitu lan, məmə okuaupən mian əpəh
Masetonia. Məto in otatig pitən məsin əpəh ikin Esia.
23 Kən e nian əh, nərgəhəuən asol kit təmər əpəh Efesas o Suatip rəha Iərəmərə.
24 Suah kit əh-ikin itəm tatol natimnat e iaen kit katən məmə silfa, nərgin u Temetrius.
Ikin-u netəmim tepət koatəfak kəm uhgin kit pətan, nərgin u Atemis. Kən Temetrius tatol
narmi nimə min e silfa itəm tahmen e nimə rəha narmi nat rəha Atemis. Kən nian tatol-
salim-in ilat, matos məni asol ilat rəhan netəmim min.
25 Kən təmaun-in rəhan netəmim min ne netəm pisin itəm koatol wək kitiəh əm məmə
okotuwa kitiəh. Kən tən məmə, "Io min, nəkotitun rəkis məmə koatol win e məni asol e wək
u rəhatat.
26 Məto itəmat nəmotəplan ne motəto məmə tahro nulan suah əh Pol tatərəkin netəmim
tepət kən kinoatətəu-pən, sənəmə e Efesas əm, məto iuəhkir ikin min rafin e nitən əh Esia. In
tatən-iarəp məmə uhgin min itəm netəmim əm koatol e nelmilat, sənəmə uhgin min pahrien.
27 Kən roiu əh, iuəhkir əm tatərəkin suatip rəhatat o nosən məni, kən iuəhkir əm min in
tatol məmə netəmim okotəplan rat nimə rəha Atemis, u itəm in ilis pik. Kən namnun, okəmə
naka nəghatən rəhan otərəkin nərgin Atemis itəm ilis pik tuwa mol nat əpnapin əm lan. Məto
ikin-u Esia ne ikin min rafin, netəmim koatəfak kəm uhgin u rəhatat."
28 Nian kəmotəto nəghatən əh, nikilat təmahmə təmahmə, kən əmun minotagət əfəməh
məmə, "!Ure e Atemis u Efesas!"
29 Kən nat əh təmaiu mirəfin taon. Kən netəmim tepət kəmotuwa kitiəh motuwin kaskəlim
etəm Masetonia mil əh itəm katualiwək iləhal Pol, nərgilau u, Kaeas ne Aristakas. Kən
kəmotuwin kələh kiuw-pən ilau əpəh ikin nian rafin koatol mitig asol ikin.
30 Kən Pol tolkeike məmə otuwin məghat kəm netəm əh, məto netəm rəha Iesu
kəsotegəhan-inən.
31 Ne netəm-iasol neen rəha kaonsel asol əpəh Esia itəm kotolkeike Pol, kəmotahl-ipən
nəghatən kəm in moatən-iəhau əskasik məmə otəsuwinen əh netəm əh-ikin.
32 Kən ikin əh, netəmim koatol wilig wilig tepət motagət əfəməh. Neen koatən nat pisin,
kən neen koatən nat pisin. Məto tepət kotəruru məmə kəmotuwa o naka.
33 Kən noanol min neen rəha Isrel kəmotətgi-pən suah kit nərgin u Aleksanta məmə
otuwin mətul aupən-in ilat. Kən təmos-ipər nelmin matefətutu ilat məmə otən-iarəp
nehmən rəhan.
34 Məto nian netəmim kəmotitun məmə in noanol kit rəha Isrel, kəmotagət əfəməh min
məmə, "!Ure e Atemis əpəh Efesas! !Ure e Atemis əpəh Efesas!" Kəmotagət əfəməh motos
aua kəiu.
35 Kən etəm-iasol kit u kapman asol rəha taon Efesas, təmətul mən-iəhau ilat məmə, "!
Okəsotagətən-tu!" Kən mən məmə, "!Ei, netəmim! Atemis u, in uhgin rəhatat. Kən nərgin
in ilis. Kən netəm ikin min rafin kotitun məmə in wək rəhatat netəm Efesas məmə okotehm
wir niməfak rəhan, kən motehm wir kəpiel asim rəhan itəm təmisi-pən e neai muwa.
36 Kən suah kit tikə itəm otən məmə iateiuə. Kən tol nəhlan, təwir məmə nətəligən
rəhatəmat teiuaiu. Təsəwirən məmə nakotalməl nulan.
37 "Nəmotos suah mil un motuwa ikin-u, məto ilau kəsuakləh-inən nat kit e nimə rəha
narmi nat rəhatat, kən məsuəghat ratən e nərgi pətan əh, uhgin rəhatat.
38 Okəmə Temetrius ne rəhan iolwək min koatəplan-pən nəghatən rat e suah kit, nian əh-
ikin rəha kot ne netəm u kot əh-ikin. Təwir məmə okotuwin kən-iarəp nəghatən rat min əh
itəm kəmotəto kəm ilat.
39 Məto okəmə nat kit min əh-ikin itəm nakotolkeike məmə onəkotol, onəkotəkəike motiləs
motuwin e mitig ətuatip rəhan.
40 Timətig əm məmə okotiləs-ipən kitat e kot o nolən u-roiu məmə koatərgəhəu pik. Iuəhkir
kotəmou təpiə əm ikin. ?Kən okol kəsotənən nat kit məmə kəmotuwa ikin-u e nəpələhən u-
roiu o naka? Məto-inu nəpələhən u, nipətin tikə."
41 Nian təmən rəkis nəghatən əh, kən mən-iəhau nəghatən mahl-ipən ilat məmə okotagim
min.

20

Pol təmuwin əpəh Masetonia ne Akaea

1 Nian nəratən əh təmol namnun, Pol təmaun-in netəm rəha Iesu məmə okotuwa kitiəh. Kən
mataghat kəm ilat o nem əskasikən elat. Kən uarisig in, tauiatipin ilat miet maliwək muwin
əpəh Masetonia.
2 Təmuwin əh-ikin əh tepət ikin kən matos-ipən nəghatən tepət kəm netəmim rəha Iesu
matem əskasik ilat, kən miet-pa Kris.

19:23: 2 Kor 1:8 **19:29:** Wək 20:4; 27:2; Kol 4:10; Flm 24

3 Matig mos məwig kisil ikin əh, kən uarisig təmə otos nego kit mitəlig-pa Siria. Məto təmato
məmə noanol min rəha Isrel kinoatol noa anion kit məmə okotohamnu əpəh e nego. Kən
təməuhlin rəhan nətəligən, kən mapəs nego mətaliwək əm mitəlig-pən Masetonia.
4 Netəmim itəm kəmoatətəu-pən e nian əh, kit u Sopata nəti Piras etəm Perea, ne Aristakas,
ne Sekantas, etəm Tesalonaeka mil, ne Kaeas etəm Tepe, ne Timoti, ne netəm Esia mil u
Tikikas ne Trofimas.
5 Kən e Filipae, netəm əh kəmotaupən motuwin katəsahgin itimat əpəh Troas.
6 Nian lafet rəha Pret U Is Tikə Lan təmol namnun, itimat emotos nego kit motiet əpəh Filipae
motaiu nian faif kən panotuwin əpəh Troas, motuwin motəplan ilat kən mətatig motos wik
apiəpiə.

Iutikas təmimis kən məmegəh min əpəh Troas

7 E Sarare lapin, emotuwa kitiəh məmə ekotəfak, kən moatagwən, kən moatun Nagwənən
Rəha Nəmtətin Rəha Iesu. Kən Pol təməghat kəm netəmim məto-inu titun məmə olawig
tatuwin mapəs ilat. Kən təməghat mətoarus nalugi nian lapin.
8 Nipəgnoa nimə itəm ioatəpələh ikin, in e nimə kəmol kilpin-ilpin tər. Kən kəmasiepən e
lait tepət əh-ikin.
9 Kən etəm aluə kit, nərgin u Iutikas, tatəpələh e winta ikin. Nian Pol tatən-iarəp nəghatən
rəha Uhgin matən matən, kən Iutikas, napilən tinatos, tinatiuw nəm, əmun məme e winta
misi-pər muwin morin əpəh ləhau e nəptən. Kən nipəg noa nimə itəm təməme ikin, in tatol
kisil lan. Kən nian kəmoteiuaiu motuwin, məto tinimis rəkis.
10 Kən Pol təmuwin min əpəh ləhau muwin misin nulin e nikali etəm əlue əh, kən miləs
mago-ipa e nelmin mil, kən mən-ipən kəm ilat məmə, "Nikitəmat təsahmən. In tinəmegəh
min."
11 Kən Pol təmər min muwin əpəh ilis kən mol Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu ilat min
ilat, kənu motagwən kitiəh. Kən tatəghat min kəm ilat mətoarus tian, əmun tatuwin mapəs
ilat.
12 Kən ilat kəmotit etəm aluə un motuwin latuənu. Nikilat tətagien məto-inu netəm aluə
təməmegəh min.

Kəmotiet Troas motuwin Maelitas

13 Kən Pol təmən məmə otaliwək əm muwin əpəh e taon əh Asos, məto itimat ekotuwin e
nego motuwin kiləs in əh-ikin. Kən itimat ekotos nego kaupən kan əpəh Asos, kən in tuarisig
muwa. 14 Nian təmiet-pa, ekotit motuwin e nego. Kən itimat rafin motuwin əpəh Mitilen.
15 Emotiet motuwin ikin əh, kən lawigin ekotuwa katəməhl ihluə e nəptən əh Kios. Kən
lawigin min ekotuwa e nəptən əkəku Samos. Kən lawigin min epanotuwa Maelitas kən
motuwar ikin.
16 Pol təmən rəkis məmə esotətulən Efesas məto-inu təsolkeikeən məmə ekotan pik əh
e nitən Esia. In təmalkut məmə ekotuwin uəhai Jerusalem məmə in otuwin e lafet rəha
Nagwənən Wi katən məmə Pentekos.

Pol təmauiatipin netəm-iasol min rəha niməfak əpəh Efesas

17 Kən nian emotuwar əpəh Maelitas, Pol təmahl-ipən nəghatən əpəh Efesas məmə elta
min rəha niməfak okotuwa-tu kəplan.
18 Nian kəmotuwa, təməghat kəm ilat məmə, "Itəmat nəkotitun rəkis rəhak nolən itəm iatol
nian emuwa əpis ikin-u Esia mətoarus-pa roiu.
19 Io iolwək əm rəha Iərəmərə. Kən rəhak nətəligən in ləhau əm. Kən nian rafin nahui
nəmtək tətaiu otəmat. Kən nian rafin etatig e nian əskasik min, məto-inu noanol min rəha
Isrel kotolkeike məmə okotohamnu io.
20 Itəmat nəkotitun məmə o nian iatəghat kəm itəmat ne matəgətun itəmat e niki netəmim
natimnat min itəm otasitu etəmat, məsəhluaig-inən nat kit otəmat, iatən-ipinə rafin e
nipəgnoa nimə min kən ihluə e nigamnəmti netəmim.
21 Iatən-ipən ətuatip kəm netəm Isrel ne netəm Kris məmə okotəkəike motəuhlin ilat e
rehalat nəmegəhən motuwa o Uhgin, kən motahatətə e rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo.
22 "Kən roiu əh, enatuwin Jerusalem məto-inu Narmin Rəha Uhgin təmən kəm io məmə
ekuwin. Esitunən məmə ekahratig əh-ikin.
23 Nat kitiəh əm ekitun məmə taon min rafin itəm iatuwin-pən ikin, Narmin Rəha Uhgin
tatən-ipa kəm io məmə nian ekuwin ikin əh ekatig e nəratən kit kən muwin e kalapus.
24 Kən esəginən natimnat min əh. Nəmegəhən rəhak in nat əpnapin əm. Məto iakolkeike
pik məmə ekol namnun wək itəm Iərəmərə Iesu təmos-ipa məmə ekol o nən-iarəpən
namnusən təwir e nəwirən rəha Uhgin.

20:17: Wək 18:21 **20:18:** Wək 18:19—19:10 **20:23:** Wək 9:16; 21:11 **20:24:** Wək 21:13; 2 Tim 4:7

25 “Emuwin e ikin min rafin matəghat kəm itəmat e nərəmərəən rəha Uhgin, kən roiu əh
ekitun məmə okol nəsotəplan minən io nian kit.
26 Kən iatən-ipinə kəm itəmat əh-roiu e niganəmti Uhgin məmə, okəmə itəmat kit otuwin
tərat ikin, məto sənəmə io emol.
27 Emən-ipinə rafin natimnat kəm itəmat itəm Uhgin tolkeike məmə onəkotitun.
28 “Onakoatəto wir itəmat. Kən netəmim itəm Narmin Rəha Uhgin təmos-ipinə e
nelmitəmat, onəkotəkəike kehm wir ilat e niməfak rəha Uhgin tahmen e etəm rəha sipsip
itəm tatehm wir rəhan sipsip min. Ilat min əh, Uhgin təmos-nəmtin ilat e nita nətin.*
29 Enitun rəkis məmə nian ekiet rəkis etəmat, netəmim neen itəm kotahmen e kuri iarupin
min okotuwa məmə okotus itəmat netəmim rəha Iesu.
30 Itəmat atip min əm neen okəpanotətul moteiuə məmə okotit-irəkis netəm rəha Iesu.
31 Kən onakoatəto wir itəmat kən məsotaluinən məmə e nup kisil eməsapəsən nən-ipinəən
nəghatən u kəm itəmat e nian min rafin. Kən nian neen, emitasək otəmat.
32 “Kən roiu əh, iatos-ipən itəmat e nelmi Uhgin, ne nəghatən rəhan kəm itəmat məmə in
təmolkeike pik itəmat. Nəghatən u nəsanənən lan əh-ikin məmə otol itəmat nakotəskasik,
kən mos-ipinə nəwirən itəm Uhgin təmən rəkis məmə otos-ipən kəm rəhan netəmim min.
33 “Io sənəmə etəmim itəm iakolkeike pik məni rəha etəm pisin, o natimnat itəm koatuwin
lan.
34 Itəmat nəkotitun rəkis məmə io atip əm, iatol wək o nosən natimnat itəm io ne netəm
koatuarisig-in io kotolkeike o natigən.
35 Nian nəmotehm rəhak nolən min, eməgətun suatip min əh kəm itəmat məmə onəkotol
mihin motasitu e netəm u kəsotəskasikən. Kən onəsotaluinən nəghatən rəha Iərəmərə Iesu
itəm təmən məmə, ‘Təwir agin o netəm u itəm koatos-ipən kəm netəmim maprəkis-in itəm
koatəsahgin məmə okos-ipən kəm ilat.’ ”
36 Nian Pol təmol namnun rəhan nəghatən, təmeiuaiu misin nulin kən məfak ilat min ilat.
37 Kən kəmotasək pik motaskəlim Pol katəpah nikapin motauiatipin.
38 Kəmoatəto tərat pik məmə təmən kəm ilat məmə okol kəsotehm minən niganəmtin. Kən
ilat min kəmotaliwək motuwin əpəh nego ikin.

21

Pol təmuwin Jerusalem

1 Nian emotauiatipin rəkis ilat, emotuwin e nego kən motiet, motaiu ətuatip əm o nitən əkəku
əh, Kos. Kən lawigin ekotuwa e nitən əkəku əh, Rotes. Kən emotiet min ikin əh motuwa min
e ikin kit katən məmə Patara, kən motuwar ikin. 2 Ikin əh emotəplan nego kit, kinatən məmə
otiet muwin əpəh Fonisia. Kən ekotətipən lan motiet min.
3 Itimat emotuwa kəplan nitən asol əh Saepras, kən motaiu-pən e nikalin u pis ikin kən
motaiu e nitən Siria. Nego əh təmuwa e taon əh Taea məmə otəmki-par natimnat ikin. Kən
ekotuwar ikin.
4 Ikin əh emotuwin kəplan netəm rəha Iesu. Kən motatig itimat min ilat, kos wik apiəpiə
kit. Kən Narmin Rəha Uhgin təghat kəm ilat, kən ilat kəmotən-ipən əskasik kəm Pol məmə
otəsuwinən Jerusalem.
5 Məto nian rəhatimat natigən ikin-u tinol namnun, kən ekotiet minoatuwin, kən netəm
rəha Iesu ikin əh, ne rəhalat nipitan min, ne nətilat min kəmotətəu-pa itimat ekotuwin əpəh
itəhəi e nimənkləkil. Kən motisin nulitimat ikin motəfak, kən motauiatipin itimat min.
6 Kən ekotuwin e nego, ilat kotitəlig-pən iməlat ikin.
7 Kən nego təmiet Taea maiu o nitən Toleme. Kən ekotuwar ikin motuwin kəplan piatimat
min, kos nian kitiəh.
8 Kən lawigin, ekotiet min motuwin kuwar əpəh e taon Sisaria kən motuwin kətatig e nimə
rəha Filip u itəm tatuwin ikin min matən-iarəp namnusən təwir. Kən in tatol sepin lan e
netəmim itəm kəməmki-pər ilat aupən o nasituen e aposol min.
9 Netin pətan kuwit kəsotətəu-pənən iərman. Nipitan əh koatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin
tatos-ipən kəm ilat.
10 Emotatig nian kisil o kuwit ikin əh, kən ien kit rəha Uhgin əpəh Jutia təmuwa, nərgin u
Akapus.
11 Təmuwa məplan itimat kən miləs-irəkis kətəut rəha Pol, kən məlis əfimən atip nelmin ne
nelkin lan, kən mən-iarəp məmə Narmin Rəha Uhgin təmən kəm in məmə, “Netəm-iasol neen
rəha Isrel okotəlis nəhlan suah əh rəhan u kətəut, kən motiləs-ipən e nelmi Iaihluə min.”

---

* **20:28:** Suatip kit min o nəuhlinən nəghatən u “nita nətin” in tol min-nulan: “nitan atip.” **20:28:** 1 Tim 4:16; 1 Pita 5:2-4 **20:29:** Mat 7:15; Jon 10:12 **20:31:** 1 Tes 2:11 **20:34:** 1 Kor 9:11-12 **20:34:** Wək 18:3; 1 Tes 2:9 **21:4:** Wək 20:23 **21:8:** Wək 6:5; 8:40 **21:10:** Wək 11:28 **21:11:** Wək 20:23; 21:33

12 Nian emotəto nəghatən əh, itimat netəm ikin əh, emotən-iəhau əskasik Pol məmə
otəsuwinən Jerusalem.
13 Məto Pol tən-ipin kəm ilat məmə, "?Tahro nakotasək? Nəkotol katətgəhl nikik o nuwinən
ikin əh. Io esəgin əmən o nuwinən e kalapus o nərgi Iərəmərə Iesu, məto iategəhan min məmə
ekimis ron əpəh Jerusalem."
14 Nian emotəplan məmə okol Pol təsəuhlinən rəhan nətəligən, kən ekotapəs əm, moatən
məmə, "Pəs Iərəmərə otol əm nulan itəm in tolkeike mihin."
15 Emotatig məsin ikin-u, kən uarisig ekotaii-pən rəhatimat natimnat, moataliwək əm
motuwin Jerusalem.
16 Netəmim neen rəha Iesu əpəh Sisaria kəmotətəu-pa itimat motit itimat motuwin e nimə
rəha etəm Saepras kit u in etəm rəha Iesu nuwəh rəkis mətoarus-pa əh-roiu, nərgin u Nason.
Kən motapil ikin.

Pol təmuwin məplan Jemes

17 Nian emotuwa Jerusalem, piatat min nikilat təmagien pik məmə okotəplan itimat.
18 Kən lawigin Pol ne itimat rafin ekotuwin məmə ekotəplan Jemes. Kən elta min rafin
rəha niməfak kəmotuwa.
19 Pol təmən təwir kəm ilat kən mən-iarəp wir kəm ilat natimnat rafin agin-əh e rəhan
naliwəkən itəm Uhgin təmol kəm Iaihluə min.
20 Nian kəmotəto nəghatən əh, ilat rafin nikilat təmagien, kən kotənwiwi Uhgin motən-
ipən kəm Pol məmə, "Ik ninitun rəkis məmə roiu əh netəm Isrel tahmen e taosan tepət
kinotitun Iesu, kən ilat rafin kotaskəlim pik Lou rəha Moses.
21 Ilat kinəmotəto rəkis nəghatən neen itəm katən məmə nakatəgətun noanol min rəha
Isrel əpəh ikin rəha netəm pisin pisin min məmə okotapəs Lou rəha Moses. Kən motəto məmə
ik nakatən kəm ilat məmə okəsəhg-ipənən nenətilat min, kən kəsətəu-pən minən kastom
rəhatat.
22 Roiu əh ilat okotəto məmə ik ninuwa ikin-u mətatig. ?Kən okotahro nulan əh-roiu?
23 Təwir məmə onəkol nat u itəm ekotən-ipinə kəm ik əh-roiu. Nəman kuwit ikin-u itəm
kəmotol nəniəkisən kit ilat Uhgin.
24 Olawig nəkəike mit ilat motuwin, kən mos-nəmtin rəhalat nat megəh min rəha sakrifais,
kən itəmat min ilat motol sakrifais rəha nafələn itəm Lou rəhatat tatən. Kən ilat kotitun
nakən rəhalat-kapə təpiə. Nian natol natimnat rafin əh, kən netəmim okotitun məmə kateiuə
lam, məto nipahrienən, ik nataskəlim əh Lou rəha Moses.
25 Itimat emotahl-ipən rəkis naoa kit kəm Iaihluə min itəm kotahatətə e Iesu. Naoa tatən
nəhlan məmə ilat okəsotunən nita, ne nagwənən itəm katol sakrifais lan kəm narmi nat
min, kən məsotunən nat megəh itəm kəmaril nentou məto-inu nitan əpəh ikin e nipətin, kən
məsotolən təfagə e pətan."
26 Kən lawigin, Pol ne netəm əh kuwit kotuwin kol natimnat itəm Lou tatən. Kən Pol tuwin
əpəh e Nimə Rəha Uhgin məmə otən-ipən kəm pris min məmə nian kuwəh əh-ikin tətatig əh
məmə Lou tatən, kən pris min okotol sakrifais kuwit tinahmen-in netəm min əh.

Netəm Isrel kəmotaskəlim Pol əpəh e Nimə Rəha Uhgin

27 Nian tinuwa iuəhkir o nian sepin itəm sakrifais rəha nafələn otol namnun lan, netəm
Isrel neen itəm kəmotisi-pən Esia aupən, kəmotəplan Pol əpəh e niməfak, kən kinotos
nimanin netəmim rafin əh, kən motaskəlim Pol,
28 motagət əfəməh lan məmə, "!Ei, netəm Isrel! !Otuwa kasitu etimat! Suah ilouin əpə
itəm tatuwin ikin min matəgətun netəmim məmə okotetəhau kitat matən kəm ilat min məmə
Lou rəha Moses in nat əpnapin əm ne Nimə Rəha Uhgin. Kən mit netəm Kris neen u Iaihluə
min motuwa ikin-u imətat pisin əm ikin e Nimə Rəha Uhgin, kən nolən əh təmətgəhl Lou kən
minol tinamkimik ikin-u."
29 Kəmotən nəhlan məto-inu kəmotəplan suah əh Trofimas etəm Efesas təmətaliwək ilau
Pol əpəh i taon. Kən nikilat təht məmə okəm-naka Pol təmit muea e ikin rəha netəm Isrel e
Nimə Rəha Uhgin.
30 Kən netəmim rafin e taon kəmotagət əfəməh o nat əh, motaiu motuwin kaskəlim Pol
motewkəkan-iarəp əpəh e Nimə Rəha Uhgin. Kən pris min kotahtosig uəhai əm e nafiluə e
Nimə Rəha Uhgin.
31 Nian kəmotalkut məmə okotohamnu Pol, kən etəm tatərəmərə e mopael min rəha Rom
əpəh Jerusalem, təmos nəghatən məmə katol nat asol kit əpəh e taon.

21:13: Wək 20:24 **21:19:** Wək 15:12 **21:20:** Wək 15:1,5 **21:24:** Nam 6:1-20; Wək 18:18 **21:25:** Wək 15:29
21:26: 1 Kor 9:20 **21:29:** Wək 20:4

32 Kən təmaut məmik rəhan neen mopael min ne netəm-iasol min lan motaiu motuwin əpəh netəmim koatəmou ikin. Nian netəmim kəmotəplan ilat, kən kotapəs nohən Pol, kətul kəpnapin əm.
33 Kən etəm tatərəmərə e mopael min təmuwa o Pol maskəlim, kən magət e rəhan mopael min kotuwa motəlis e sen kəiu. Kən motətapəh o netəmim məmə, "?Etəmim pah u? ?Təmol nat tərat naka?"
34 Kən nimanin netəmim neen koatən nəghatən pisin, neen koatən nəghatən pisin. Mətoinu kinotəruru ətuatip nəukəti nəghatən, kən nagətən tinepət. Etəm tərəmərə e mopael min apon tinəruru məmə kəmahrol nulan, kən magət e rəhan mopael min məmə otiləs Pol kan e nimə rəhalat.
35 Nian Pol tinategupər-egupər məmə otuwin imə, kən mopael min kəmotea-pən ron kiləsipər, məto-inu netəmim nikilat təmahməh pik məmə okotoh.
36 Ilat rafin kəmoatuarisig-in moatən əfəməh məmə, "!Otohamnu! !Otohamnu!"

Pol təmən nəwtain nəghatən

37 Nian kəmotiləs motuwin məmə okotegu-pən imə, kən tən-ipən kəm etəm tərəmərə e mopael min məmə, "Iakolkeike məmə ekən nat kit kəm ik."
Kən etəm tərəmərə e mopael min təmə, "?Nakahro mitun nəghatən Kris?
38 ?Okəmə naka ik etəm Ijip ilouin itəm nəmatol nəratən kəm rəhatimat kapman aupən, kən məmik netəmim fo-taosan ilat Netəm Rəha Neim Apin itəm kotohamnu netəmim, kən motuwin kətatig əpəh ikin taruən-aruən ikin?"
39 Məto Pol təmə, "Kəp. Io noanol kit rəha Isrel. Emaiir əpəh Silisia e taon keike Tasas, kən io iatos nərəmərəən rəha ikin əh e taon əh. Awi, kol nakegəhan-in io pəs ekəghat-tu kəm netəm min əh."
40 Kən tegəhan in. Kən Pol tətul-pər əpəh kategupər-egupər ikin miləs-ipər nelmin mefətutu ilat lan məmə okəsotagətən. Nian kəməsotagətən, kən təghat kəm ilat e nəghatən Isrel məmə,

22

1 "Tata min ne piak min. Otətəlig-in-tu io. Pəs ekən rəhak kəm itəmat."
2 Nian kəmotəto məmə təməghat kəm ilat e nəghatən ətuatip rəhalat, kən nəghatən təmikə agin-əh, moatətəlig-in.
Kən tən məmə,
3 "Io noanol kit rəha Isrel. Emaiir əpəh Silisia e taon əh Tasas, məto emepət u Jerusalem. Kamaliel təməgətun io. Təməgətun wir io e Lou rəha tipitat min məmə ekətəu-pən ətuatip. Kən e nian əh, ematəsanən o nolən natimnat itəm Uhgin tolkeike tahmen etəmat u-roiu.
4 Aupən ematoh netəmim itəm kotətəu-pən Suatip Rəha Iesu. Kən mətaskəlim ilat, nəman ne nipitan, matəmki-pən ilat e kalapus.
5 Nəghatən min u pris asol agin ne netəm-iasol min rəha kaonsel rəhatat kotitun nənən məmə nipahrienən. E nian əh, emos naoa rəhalat muwin əpəh o netəm Isrel əpəh Tamaskes. Kən ematuwin ikin əh məmə ekaskəlim netəm min əh rəha Iesu məmik ilat muwa məmkipən ilat e kalapus əpəh Jerusalem mol nalpinən kəm ilat.

Pol təmən-iarəp məmə təmahro mətəu-pən Iesu
(Wək 9:1-19; 26:12-18)

6 "E nian mitgar tinalalin əm, kən enuwa iuəhkir o Tamaskes, kən nəhag-əhagən kit tatuəp təruən təruən, təmisi-pən e neai, masiəgəpin-pinə io ikin.
7 Kən ekisi-pər morin e nəptən. Məto nəwia suah kit tatən-ipa kəm io məmə, '!Sol! !Sol! ? Tahro natol tərat kəm io nulan?'
8 Kən ekəmə, '?Məto Iərəmərə, ik pah?' Kən təmə, 'Io Iesu, etəm Nasaret u itəm ik natol tərat lan.'
9 Netəm itəm kəmoatuarisig-in io e suatip, kəmotəplan nəhag-əhagən əh, məto kəməsotətoən nəwia suah əh itəm təməghat kəm io.
10 Kən ekətapəh ron məmə, '?Iərəmərə, ekahro nulan əh-roiu?' Kən Iərəmərə tən-ipa kəm io məmə, 'Ətul maliwək muwin əpəh Tamaskes. Ikin əh, suah kit əh-ikin itəm otən-ipinə kəm ik natimnat itəm Uhgin tinəmən rəkis məmə ik onəkol.'
11 Məto-inu nəhag-əhagən əh təsanən pik, kən mol niganəmtək təpis, kən netəmim itəm koatuarisig-in io kotos əm nelmək motit io ekotuwin Tamaskes.
12 "Kən ikin əh, suah kit əh-ikin, nərgin u Ananaeas, in suah kit itəm tətaskəlim wir Lou rəhatat, kən netəm Isrel əh-ikin əh kotisiai-in pik.

21:36: Luk 23:18 **21:38:** Wək 5:36-37 **22:3:** Wək 5:34 **22:4:** Wək 8:3

13 Kən təmuwa məplan io mətul-pa iuəhkir ron io məmə, ‘Piak Sol, roiu əh niganəmtim
otəwir min.’ Kən e nian əm əh, niganəmtək təmaiir min enatəplan in.
14 Kən tən-ipa kəm io məmə, ‘Uhgin rəha tipitat min aupən, in təmitəpun rəkis ik məmə ik
onəkitun natimnat itəm in tolkeike. Kən ik məplan Etəm Ətuatip əh rəhan, kən məto ətuatip
rəhan nəghatən e nohlin.
15 Onəkəike mən-iarəp kəm netəmim rafin natimnat itəm ik nəmətо kən məplan.
16 ?Kən roiu əh, nakatəsahgin naka? Ətul muwin məfak-pən kəm Iesu, kən kol baptais lam,
kən in otafəl rəham nolən rat min.’ ”

Uhgin təmahl-ipən Pol kəm netəm u sənəmə netəm Isrel

17 Kən təmatən məmə, “Uarisig e nat u, kən ekuwin Jerusalem. Ikin əh, emuwin e Nimə
Rəha Uhgin matəfak, kən məplan napilaiirən kit itəm Uhgin təmos-ipa.
18 E napilaiirən əh, eməplan Iərəmərə tatən-ipa kəm io məmə, ‘Ətul uəhai əh-roiu agin miet
Jerusalem. Məto-inu netəm ikin-u okol kəsotətəlig-inən rəhak nəghatən itəm ik natən.’
19 Məto ekəmə, ‘Iərəmərə, netəm əh kotitun wir məmə aupən ematuwin əpəh e nimə rəha
nəfakən rəhalat mətaskəlim netəm u kotahatətə lam muwa mətalis ilat matəmki-pən ilat e
kalapus.
20 Kən nian netəmim kəmotahtimnu Stipen, kən nitan təmaiu məto-inu təmatən-iarəp ik.
Məto io min, ematətul itimat min ilat. Kən nikik tətagien məto-inu kotaht Stipen e kəpiel,
kən matehm rəhalat natimnat.’
21 Məto Iərəmərə təmən-ipa kəm io məmə, ‘Uwin. Məto-inu io etahl-ipən ik ikin əh kəm
Iaihluə min.’ ”
22 Kən kəmoatətəlig-in wir kətoarus tən namnun. Məto nian kəmotəto nəghatən əh,
motagət əfəməh məmə, “!Otiləs-iarəp suah un, kohamnu! !Təsəwirən məmə otatig!”
23 Kəmoatəkəike motagət əfəməh motərakin əpnapin əm rəhalat natimnat, moatəmik
nimoulul katərakin əpnapin əm.
24 Kən etəm Rom itəm tərəmərə mopael min tən məmə okiləs kan əpəh e nimə rəha mopael
min. Kən təmə okalis məto-inu tolkeike məmə Pol otən kəm in məmə netəmim kotagət pik
lan nəhlan o naka.
25 Məto nian kəmoatietain wir Pol məmə okotalis, kən tən-ipən kəm netəm-iasol min əh
kit rəha mopael min itəm tatətul iuəhkir ron məmə, “!Ei! Io etəm Rom u. ?Tətuatip məmə
onəkotalis io nian esuwinən əh e kot?”
26 Nian etəm-iasol rəha mopael min təmətо nəghatən əh, təmuwin məplan etəm tərəmərə
elat mən-ipən kəm in məmə, “!Ei! !Okəmə naka ik nəkəruru suah əh in etəm Rom!”
27 Kən etəm tərəmərə e mopael min əh tətapəh o Pol məmə, “!Ei! Ən wir-tu məmə ik etəm
Rom pahrien o kəp.”
Kən Pol tən məmə, “Əwəh. Iatən pahrien.”
28 Kən etəm tərəmərə e mopael min təmə, “Emətou məni pik o negəhan-inən io məmə
ekuwa io etəm Rom.”
Məto Pol təmə, “Rəhak tata in etəm Rom. Kən tol nəhlan, io etəm Rom.”
29 Kən əmun mopael min itəm kəmoatətul matip məmə okotalis Pol kəmotaut kani
məntaalat ka isəu. Kən nian etəm-iasol əh təmitun məmə Pol in etəm Rom, kən təməgin məto-
inu tinəlis rəkis e sen.

Pol təmətul aupən e kaonsel

30 Kən lawigin, kən etəm tərəmərə e mopael min əh tolkeike məmə otitun ətuatip məmə
tahro netəm Isrel koatol nəhlan e Pol. Kən mən kikis rəkis sen lan, kən maun-in pris asol min
ne netəm-iasol rəha kaonsel rəha netəm Isrel məmə okotəpələh kəghat, kən muwin miləs Pol
muwa tətul aupən in ilat.

23

1 Kən Pol təmətag-pən ətuatip əm o netəm rəha kaonsel, kən mən məmə, “Piak min. E rəhak
nəmegəhən aupən mətoarus-pa u-roiu, esətoən məmə nikik otəgin məmə emol nat tərat kit
e niganəmti Uhgin.”
2 Kən pris asol agin əh Ananaeas tən-ipən kəm netəm koatətul iuəhkir ron məmə kit otem-
pən nohlin.
3 Məto Pol təmən-ipən kəm in məmə, “!Uhgin otol mihin min lam! Ik nakahmen e nimə itəm
kəmol pen lan təruən pik əm ihluə, məto tamkimik əpəh imə. ?Tahro natəpələh ikin-u mətakil
io e Lou rəhatat, məto ik nəmən məmə kit otem io? Ik ninətgəhl rəkis Lou əh.”
4 Netəm koatəpələh iuəhkir o Pol kotəmə, “?Tahro natəghat rat e pris asol agin rəha Uhgin?”

22:18: Wək 9:29-30 **22:19:** Wək 8:3; 26:9-11 **22:20:** Wək 8:1 **22:21:** Wək 9:15 **22:25:** Wək 16:37 **22:29:** Wək 16:38 **23:2:** Jon 18:22-23 **23:3:** Mat 23:27

5 Kən Pol təmə, “Piak min. Io esitun agin-əhən məmə in pris asol agin rəha Uhgin. Məto
io ekitun məmə Naoa Rəha Uhgin tatən nəhlan məmə, ‘Əsəghat ratən e netəm itəm kotepət
lam.’ ”
6 Kən təməplan məmə nəwtain kaonsel məsin ilat Satusi min, kən nəwtain məsin ilat Farisi
min. Kən in təməghat əfəməh məmə, “Piak min. Io Farisi kit. Rəhak tata ne tipik min, ilat
Farisi min. Məto netəm u kotolkeike əm məmə okotiuw-iarəp io e kot məto-inu emələhəu-
pən rəhak nətəligən e nahatətəən u rəhatat məmə etəm təmimis otəpanəmegəh min.”
7 Nian təmən rəkis əm nəghatən əh, kən Farisi ne Satusi min kəmotərgəhəu asol əpəh imə
e kaonsel, kən minotəhap ilat min, minotol nənən kəiu.
8 Məto-inu Satusi min koatən məmə nian etəmim otimis, okol təsəmegəh minən. Kən
moatən məmə nagelo tikə, kən narmin tikə. Məto Farisi min koatən məmə, nat miləhal əh, in
nipahrienən.
9 Məto-inu o nat əh, kən ilat kəmotagət pik ron. Kən nəghatən rəhalat təmər muwin ilis.
Kən iəgətun min neen rəha Lou u Farisi min, kəmotən əskasik məmə, “Itimat esotəplan-
pənən nəghatən rat kit ne e suah u. Okəm-naka nipahrienən məmə narmin kit o nagelo kit
təməghat kəm in.”
10 Kən nərgəhəuən təməskasik pik. Kən etəm tərəmərə e mopael min əh, təgin məmə okəmə
okotiləs Pol əh-roiu, okotearəsin-earəsin. Kən tahl-ipən rəhan mopael min məmə okotuwin
kiləs-irəkis Pol kiləs kan min əpəh iməlat ikin.
11 Kən lapin əmun, Iərəmərə tuwa o Pol mən-ipən kəm in məmə, “Nat əh, nat əpnapin əm.
Əsəginən. Ik nəmən-iarəp rəkis io ikin-u Jerusalem. Kən onəkol mihin min əpəh Rom.”

Netəm Isrel neen kəmotən anion məmə okotohamnu Pol

12 Kən lawigin, netəm Isrel neen kəmotəpələh e nəghatən kit, kən motən anion məmə
okotohamnu Pol. Kən motol nəniəkisən kit məmə okəsotagwənən ne motənim nəhau
kətoarus okotohamnu Pol. Kən okəmə okotətgəhl nəniəkisən əh, pəs Uhgin otoh ilat kotimis.
13 Ilat taprəkis-in foti itəm kəmoatol anion noa əh.
14 Kən kəmotuwin o pris asol min, ne netəm-iasol min rəha niməfak rəha netəm Isrel,
motən-ipən kəm ilat məmə, “Emotol nəniəkisən kit məmə esotunən nat kit mətoarus
ekotohamnu Pol.
15 Kən itəmat ne netəm rəha kaonsel onəkotəkəike kahl-ipən nəghatən kəm etəm tərəmərə
e mopael min rəha Rom motətapəh ron məmə, otəkəike miləs min Pol muwa u ikin-u, kən
moteiuə lan məmə onəkotəplan o natimnat min əh rəhan. Kən itimat ekotəhluaig e suatip
kətalkəlik məmə okotiləs kətah u, kən ekotaskəlim kohamnu.”
16 Məto rəhn ioanian Pol kit iərman, nəti winin, təməto nəghatən əh, kən muwin əpəh imə
mopael min ikin mən-iarəp kəm Pol.
17 Kən Pol taun-in etəm-iasol kit rəha mopael min tuwa, kən tən-ipən kəm in məmə, “Awi,
okol nakit etəm aluə u muwin tehm etəm tərəmərə e mopael min. In tatos nəghatən kit məmə
otən kəm in.”
18 Kən mopael əh tit mian o etəm tərəmərə elat. Kən mən-ipən kəm in məmə, “Suah u Pol
itəm tətatig e kalapus, təmaun-in io məmə oekit etəm aluə u muwa kəm ik. In tatos nəghatən
kit məmə otən kəm ik.”
19 Kən etəm tərəmərə e mopael min əh, tos nelmi suah apon mian əpəh ikin kit ilau pisin
əm, kən mətapəh ron məmə, “?Naka əh nakəmə nakehm io ron?”
20 Kən suah un təmə, “Netəm-iasol min əpəh Isrel kəmotegəhan rəkis məmə olawig kotuwa
kətapəh ron ik məmə onakit Pol mian əpəh e kaonsel rəhalat. Okoteiuə-in ik məmə kaonsel
tolkeike məmə otəplan wir min-tu nəghatən min rəha suah əh.
21 Məto awi, əsegəhan-inən ilat kotiuw-pən ik. Məto-inu rəhalat netəmim taprəkisi foti
okotuwa katəhluaig e suatip katəsahgin. Ilat kəmotol nəniəkisən kit məmə okəsotagwənən
məsotənimən nəhau mətoarus okotohamnu pitən Pol. Kən minoatətul matip əm əh-roiu
məmə okotol nat əh, moatəsahgin əm rəham nəghatən.”
22 Kən etəm tərəmərə e mopael min apon təmə, “Əsən minən kəm suah kit məmə nəmən-ipa
nəghatən u kəm io.” Kən mahl-ipən tatuwin.

Kəmahl-ipən Pol kəm Filiks u kapman rəha Rom

23 Kən etəm tərəmərə e mopael min taun-in rəhan etəm-iasol kəiu mən-ipən kəm ilau
məmə, “Okian muən kəm mopael min ilat rafin fo-hanrit-sepinte məmə okotətul matip o
nuwinən Sisaria. Kən tu-hanrit okotaliwək əm, kən sepinte okotasuə e hos, kən tu-hanrit
itəm okotəmik niro okotətul matip. Okotiet e nain klok əh-roiu lapin.
24 Kən motəkəike kiləs hos neen məmə Pol otəpələh elat, kən motiləs motuwin kəm kapman
əh Filiks, kən moatehm wir məmə okəsolən nat kit lan e suatip.”

23:6: Wək 26:5 **23:8:** Mat 22:23 **23:11:** Wək 27:24; 28:16,23 **23:15:** Wək 25:3

25 Kən etəm-iasol rəha mopael min təmətə naoa kit mos-ipən kəm itəm mil un məmə
okotiləs kan kəm kapman asol əh Filiks. Naoa un tatən məmə,
26 "Filiks. Ik etəm ilis pik pahrien. Io Klotias Lisias iatəte naoa kəm ik itəm ik natərəmərə
e kapman, kən iatən təwir kəm ik.
27 Suah u, noanol min rəha Isrel kinotaskəlim rəkis, kən iuəhkir kotohamnu. Məto io
eməto məmə in etəm Rom, kən ekuwin itimat rəhak mopael min kiləs-irəkis olat.
28 Emolkeike məmə ekegəs-in-tu məmə nat naka təmol təsətuatipən itəm koatəplan-pən
lan, mol kotiləs motuwin e kaonsel rəhalat.
29 Kən eməplan məmə in təsolən nat tərat kit ne itəm otimis ron, o məmə otuwin o
kalapus ron. Nəghatən min itəm koatətu-pən lan in nat kit e rəhalat atip əm lou.
30 Məto uarisig suah kit təmuwa mən-ipa kəm io məmə netəm Isrel koatol anion noa kit
məmə okotohamnu, kən nikik təht məmə təwir məmə ekahl-ipinə kəm ik. Enən-ipən rəkis
kəm netəm əh itəm koatol timəht kəm in məmə okotimnə kən-ipinə kəm ik nat tərat min itəm
koatəplan-pən lan.
Inəh namnu rəhak nəghatən."
31 Kən mopael min kəmotol əm məmə inu ne etəm tərəmərə elat təmən mihin. Kəmotiləs
Pol motuwin e taon əh Antipatris lapin. 32 Kən lawigin, mopael min itəm kəmotaiu e hos
min, ilat əm kotiləs Pol motuwin. Kən mopael neen min kəmotitəlig-pa iməlat ikin.
33 Mopael min əh kəmotiləs motuwin əpəh Sisaria, kən motiləs-ipən naoa kəm etəm-iasol
əh Filiks, kən motələhəu-pən Pol e nelmin.
34 Nian kapman u təmafin naoa, kən mətapəh o Pol məmə, "?Ik etəm hiə?" Kən nian təmətə
məmə Pol in etəm Silisia,
35 in təmən məmə, "Nian netəmim okotuwa kən-iarəp natimnat itəm koatəplan-pən əh
lam, io ekən kot otəpələh o nətəligən u rəham, kən io ekakil." Kən mən-ipən kəm rəhan
mopael min məmə okotiləs-ipən Pol e nimə rəha kapman rəha Rom itəm Kig Herot Asol
təmiləkin aupən, motaskəlim əh-ikin.

24

Pol təmətul aupən e Filiks e kot

1 Nian faif tinuwin rəkis, kən pris asol agin, nərgin u Ananaeas, təmuwin Sisaria ilat netəm-
iasol min neen rəha Isrel ne ienatig e lou,* nərgin u Tetalas. Nian kəmotiet-pa, kən motuwin
kətul e niganəmti Filiks kən motən-iarəp nəghatən min itəm nikilat təht məmə Pol təmol
təsətuatipən.
2 Kən kəmotaun-in Pol məmə otuwa imə e nəghatən, kən Tetalas tatən-ipən nəghatən min
rəhalat kəm Filiks məmə, "Etəm-iasol. Ekotisiai-in pik ik məto-inu ik ilis pahrien. Kən nolən
rəham o nəmikən itimat in tatətuatip wir. Imatimat ikin təmənəlinu nuwəh rəkis mətoarus-
pa u-roiu. Kən ik nəməg-ətuatip-in rəkis nolən u ikin-u məmə otol nəmegəhən ne natigən
rəhatimat təwir.
3 Kən nian rafin kitat koatəto təwir o natimnat min əh, kən ekotənwiwi pik ik ron.
4 Esotolkeikeən məmə ekaskəlim pik ik, məto ekətapəh ron ik məmə onakasəkitun itimat
mətəlig-in wir-tu nəghatən əkuəkir u rəhatimat.
5 "Itimat emotəplan rəkis məmə suah əh in etəm tərat kit. In nəukəti nəratən tepət e ikin
min e nitən min. In tatol itimat netəm Isrel ekoatərgəhəu pik, kən etəm-iasol rəha netəm
koatuarisig-in suah ilouin etəm Nasaret.
6 Kən in mətalkut məmə otol Nimə Rəha Uhgin tamkimik e niganəmti Uhgin, kən eko-
taskəlim.†
8 Kən okəmə nakətapəh ron, nəkitun nətoən nəghatən min u tiet e nohlin itəm iatən-ipinə
kəm ik."
9 Kən netəm Isrel kəmotegəhan e nəghatən rəha loea əh moatən məmə, "Nəghatən min
rafin əh, in nipahrienən."

Pol təmuhalpin nəghatən

10 Kən Filiks torin-pən rəhn-kapə kəm Pol məmə otəghat. Kən Pol təghat məmə, "Etəm-iasol
Filiks. Io ekitun wir məmə ik nəmatakil e kot netəm u ikin-u imatimat ikin e nup tepət rəkis.
Kən tol nəhlan nikik tagien məmə ekən-iarəp nəwtain nəghatən rəhak kəm ik.

23:27: Wək 21:30-33; 22:25-27 **23:28:** Wək 22:30 **23:30:** Wək 23:16-23; 24:1-9 * **24:1:** Ienatig e lou in suah kit itəm titun wir lou matəghat e kot. **24:5:** Wək 17:6 † **24:6:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən pisin kit min əh-ikin itəm tatilpin nəghatən u matən məmə, "Kən emotən məmə ekotətu-pən nəghatən kit lan e kot e nolən rəha Lou rəhatimat. 7 Məto Lisias itəm tərəmərə e mopael min, təmiləs nəlugi nənən rəhatimat, kən ilat rəhan netəmim kəmoteuw rəkis min suah u otimat. 8 Kən məlləhəu nənən kit məmə netəmim itəm koatəplan-pən nəratən kit e suah u, otəkəike muwa mən-ipinə kəm ik." **24:6:** Wək 21:28-30

11 Io emuwin Jerusalem minos əm nian tuelef əm məmə ekuwin məfak. Kən ik nəkitun
natətapəh-inən nat u məmə in nipahrienən o neiuəən.
12 Netəm u koatətu-pa nəghatən u lak, kəsotəplanən ne məmə ekuərgəhəu itimlau suah kit
əpəh e Nimə Rəha Uhgin. Kən məsotəplanən məmə iatol netəmim koatərgəhəu əpəh e nimə
rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel, o ikin min əpəh e taon. !Kəp!
13 Kən okol təsəgətun ətuatipən kəm ik məmə nəghatən itəm koatən lak u-roiu in
nipahrienən, məto-inu in neiueiuəən.
14 "Məto ekitun nən-ipinən kəm ik məmə nipahrienən məmə nian iatətəu-pən Suatip Rəha
Iesu itəm netəm Isrel kotəmə in nəfakən neiuəən, io iatəfak kəm Uhgin rəha tipitimat min,
kən io iatən nipahrienən e nəghatən min itəm kəməte e Lou rəha Moses ne nəghatən rəha
ien min rəha Uhgin aupən.
15 Io iatələhəu-pən əm rəhak nətəligən kəm Uhgin məmə in otol kəm netəm kəmotimis
məmə okotəmegəh min, netəm u kotətuatip ne netəm kəsotətuatipən. Inu nətəligən kitiəh
əm itəm nikilat tatəht.
16 Məto-inu tol nəhlan, kən etalkut pik məmə ekol nat naka itəm io ekitun məmə tətuatip
e niganəmti Uhgin ne netəmim.
17 "Uarisig e nup neen itəm emiet u ikin-u Jerusalem, kən emitəlig-pa min məmə ekos məni
muwin kəm netəm imak ikin, kən mol sakrifais min əpəh e Nimə Rəha Uhgin.
18 Kən nian ematol əh nat əh, kən enətuatip rəkis e niganəmti Uhgin, kəmotəplan io əpəh e
Nimə Rəha Uhgin. Kən sənəmə itimat netəmim tepət, kən məsotərgəhəu minən.
19 Məto netəm Isrel neen itəm kəmotisi-pən Esia, kəmoatətul əh-ikin e nian əh. Kən okəmə
koatos nəghatən kit tərat lak, təwir əm məmə ilat okotuwa kətul e niganəmtim kən-iarəp.
20 Məto okəmə kəpə, təwir məmə netəm Isrel min u itəm koatətul ikin-u, okotən-ipinə
ətuatip kəm ik nat naka itəm emol təsahmenən e nian emətul e niganəmti kaonsel rəhalat.
21 Kəmotetəhau io o nəghatən kitiəh əm məmə nian emətul aupən-in elat, magət
əfəməh elat məmə, 'Itəmat nakotakil io u-roiu məto-inu io iatən nipahrienən məmə netəm
kəmotimis okotəmegəh min.' "
22 Suah əh Filiks in titun wir Suatip Rəha Iesu. Kən təmahtosig-in nəghatən əh məmə, "Nian
Lisias u etəm tərəmərə e mopael min otiet-pa ikin-u, kən epanos-ipinə nəghatən e nəpələhən
u-roiu."
23 Kən Filiks təmən-ipən kəm etəm tepət e mopael min məmə okoatehm wir Pol kən
təmegəhan-in rəhan min məmə kotitun nosən natimnat itəm in tolkeike motuwa kəm in.

Pol təməghat kəm Filiks ne rəhan pətan

24 Kən uarisig e nian neen, Filiks təmit rəhan pətan Trusila muwa u noanol kit rəha
Isrel. Kən Filiks tən-ipən kəm ilat məmə okotit Pol motuwa-tu tətul aupən in. Kən nian Pol
təmuwa, kən matəghat kəm ilau matən-ipən nolən min rəha nahatətəən e Kristo Iesu.
25 Kən Pol təmatən-iarəp rəhan nipəgnəmtin min kəm ilau məmə otiuw rəhalau nətəligən.
Kən nian in təməghat e nolən rəha nəmegəhən itəm tətuatip, ne nolən itəm suah kit
tatərəmərə e rəhan nətəligən ne nolən min, ne nian Uhgin otakil netəmim lan, kən Filiks
təməgin təməgin kən mən məmə, "Tinahmen. Iet əh. Okəmə ekos nian kit min, kən panaun-
in min ik."
26 Kən nian tepət tatən-ipən məmə Pol otuwa matuəghat, məto-inu in tolkeike məmə otəto
Pol, məto nat kit min, nikin təht məmə okəmə naka Pol otos-ipən məni neen kəm in pəs in
tahl-iarəp.
27 Kən nian tinos nup kəiu, Filiks təmeiuaiu e kapman, kən suah kit nərgin u Posias Festas
təmos nəmeen. Məto Filiks təmapəs Pol tətatig əm e kalapus məmə otol niki netəm Isrel
tətagien.

25

Pol təmətapəh məmə otəplan Sisa

1 Nian Festas təmol kapman minos əm nian kisil, kən miet Sisaria muwin əpəh Jerusalem.
2 Ikin əh, pris asol min ne netəm-iasol min rəha Isrel kəmotən-ipən kəm Festas nakilən
rəhalat e natimnat neen itəm nikilat təht məmə Pol təmol təsətuatipən.
3 Kəmotətapəh məmə Festas otol nəwialat, kən motolkeike məmə otahl-ipən Pol titəlig-pən
əpəh Jerusalem, məto-inu ilat kəmotol anion noa kit məmə okotohamnu Pol e suatip.
4 Məto Festas təmə, "Pol otətatig əm e kalapus əpəh Sisaria. Kən otəsuwəhən, ekitəlig-pən
əh-ikin.
5 Kən rəhatəmat neen netəm-iasol okotəkəike motətəu-pa io ekotuwin Sisaria, kən okəmə Pol
təmol nat kit təsahmenən, kən okotətu-pa kəm io."

24:15: Jon 5:28-29 **24:18:** Wək 21:17-28 **24:21:** Wək 23:6 **24:22:** Wək 23:26 **25:2:** Wək 24:1 **25:3:** Wək 23:15

6 Kən Festas təmatig mos nian eit o ten ilat min ilat, kən mitəlig muwin əpəh Sisaria. Kən
kəmən lawigin, tahl-ipən nəghatən məmə okit Pol ka, tətul e kot, kən muwin məpələh e jea
itəm etəm tətakil nəghatən tatəpələh ikin.
7 Nian Pol təmuwa imə, netəm Isrel itəm kəmotisi-pən Jerusalem kəmotətul kitəlau in
moatən-iarəp nəghatən əskasik neen e Pol, məto suatip tikə itəm otəgətun rəhalat nəghatən
məmə koatən pahrien.
8 Kən Pol təmuhalpin nəghatən rəhalat məmə, "Esolən nat kit tərat e Lou rəha netəm Isrel,
ne Nimə Rəha Uhgin, ne Sisa u tərəmərə e ikin min."
9 Məto Festas tolkeike məmə otol niki netəm Isrel tagien kən mətapəh o Pol məmə, "?Nikim
tagien məmə onəkuwin Jerusalem? ?Pəs ekimnə ikin makil rəham nəghatən e nənən min u?"
10 Kən Pol təmə, "Io iatətul e kot rəha Rom, itəm rəhan etəm-iasol in Sisa. Kən tətuatip
məmə onakakil nəghatən ikin rəhak. Kən ik nəkitun rəkis məmə esolən nat kit tərat e netəm
Isrel.
11 Okəmə emətgəhl lou o emol nat kit tərat məmə ekimis ron, kən okol esətapəhən kəm ik
məmə, nakiləs-irəkis io o nat əh. Məto okəmə nənən min əh koatən lak kəsotətuatipən, kən
suah kit tikə məmə otos-ipən io e nelmilat. Məto ekolkeike əm məmə Sisa in otakil nənən min
u itəm koatən lak."
12 Kən Festas təməghat e nənən əh məsin ilat rəhan min netəmim itəm kotakil nəghatən.
Kən uarisig tən-ipən kəm Pol məmə, "Ik nəmən məmə nakolkeike məmə onəkuwin məplan
Sisa o nəghatən u rəham. Kən təwir əm. Ik onəkuwin məplan Sisa."

Pol təmətul aupən e Kig Akripa 2

13 Nian neen min təmuwa muwin, kən Kig Akripa ne winin nərgin u Pernis, ilau kəmuea
Sisaria məmə okuəplan Festas muən təwir kəm in.
14 Kən nian kəmuatig ikin əh nian neen, kən Festas tən-ipən kəm kig natimnat neen itəm
katən e Pol. In təmən məmə, "Suah kit u ikin-u e kalapus, itəm Filiks təmiləs-ipən.
15 Nian emuwin Jerusalem, kən pris asol min ne netəm-iasol rəha Isrel kəmotən-iarəp
nipəgnəmtin neen lan məmə tatol təsətuatipən motətapəh məmə ekən-iarəp məmə in təmol
tərat kən otos nalpinən ron.
16 Məto emən-ipən kəm ilat məmə, 'Itimat netəm Rom sənəmə nolən u rəhatimat məmə
okotegəhan-in əm etəmim tuwin e nelmi netəmim itəm koatən məmə təmol nat kit
təsətuatipən. Məto təkəike mətul aupən-in ilat muhalpin rəhalat nəghatən itəm katətu-pən
lan.'
17 Kən nian netəm Isrel min əh kəmotuwa, eməsiuw-pən minən, məto kəmən lawigin əm,
kən ekotuwin kəpələh e nimə kot kən motaun-in min Pol məmə otuwa mətul aupən.
18 Nian rəhan tikimir min kəmotətul motəghat, məto kəsotənən məmə təmol nat naka tərat
itəm nikik təmatəht məmə okotən mihin.
19 Ilat kəmoatən-iarəp əm nərgəhəuən kit rəhalat e nəfakən rəhalat, kən moatən nənən e
etəm təmimis kit, nərgin u Iesu, itəm Pol tatən məmə suah əh tatəmegəh.
20 E natimnat min əh, io esitun wirən nənən lan məsin, kən mol ekətapəh o Pol məmə, '?
Tahro, nikim tagien məmə nakuwin Jerusalem? ?Pəs ekimnə ikin makil nənən min itəm
katən lam?'
21 Məto Pol təməsegəhanən, kən mətapəh məmə ekahl-ipən in Rom kəm Sisa, pəs in otakil
nənən min əh itəm katən lan. Kən emən-ipən məmə rəhak netəmim okoatehm wir mətoarus
ekehm suatip kit, kən panahl-ipən tuwin məplan Sisa."
22 Kən Kig Akripa təmən kəm Festas məmə, "Io min iakolkeike məmə ekəto nəghatən rəha
suah əh." Kən Festas təmə, "Təwir əm. Olawig nakəto rəhan nəghatən."
23 Kəmən lawigin, kən Kig Akripa ne Pernis kəmuea e nimə kot, kən netəm-iasol itəm
koatərəmərə e mopael min, ne netəm-iasol pik min e taon əh Sisaria kəmotuwa, kən kəmotol
nolən asol min rəha nisiaiiən. Kən Festas tahl-ipən rəhan mopael min məmə okotuwin
motiləs Pol motuwa.
24 Kən Festas təmə, "Kig Akripa ne itəmat rafin itəm nakoatəpələh u ikin-u roiu. Suah u
itəm tatətul aupən-in itəmat, netəm Isrel u ikin-u ne Jerusalem koatəghat kəm io ron nian
rafin. Nian rafin kotagət əskasik lak məmə təsəwirən məmə ekegəhan-in suah əh tətatig,
məto təkəike mimis.
25 Məto io esəplanən nat tərat kit lan ne, itəm ekol nalpinən kəm in e nimisən. Məto nian
in təmətapəh məmə otuwin məplan Sisa əpəh Rom, kən nikik təht məmə ekegəhan-in.
26 Məto esosən nəghatən ətuatip kit ne e nat u məmə ekəte naoa lan mahl-ipən kəm Sisa.
Kən tol nəhlan, ekiləs muwa məmə otətul aupən e niganəmtim, Kig Akripa, ne itəmat rafin.
Iakolkeike məmə ik onakehm min-tu kən mitun natimnat min əh, kən nian kilau okuəplan
natimnat rafin min əh, pəs ekitun nəteən naoa lan kit mahl-ipən kəm Sisa.

25:7: Wək 24:5-6 **25:14:** Wək 24:27

27 Ekitun məmə təsətuatipən məmə ekahl-ipən etəm tatol kalapus kit kəm Sisa, kən məsən-
ipən ətuatipən kəm in məmə nat naka təmol tərat.”

26

Pol təməghat e niganəmti Kig Akripa

1 Kən Kig Akripa tən-ipən kəm Pol məmə, “Ik nəkitun nənən nəwtain nəghatən əh itəm katən
lam.” Kən Pol təmiləs-ipər nelmin mefətutu ilat lan, kən muhalpin rəhalat nəghatən mən
məmə,
2 “Kig Akripa. Nikik tagien pik agin roiu məmə ekətul e niganəmtim, kən mən-iarəp rafin
nənən min itəm netəm Isrel koatətu-pa lak.
3 Nikik tagien məto-inu ik nəkitun wir nolən min e kastom rəha netəm Isrel e natimnat min
itəm ilat koatəghat pik ron. Kən awi, okol nakətəlig-in mətig-tu rəhak nəghatən.
4 “Netəm Isrel rafin kotitun natimnat rafin e rəhak nəmegəhən məmə tahro nulan e
rəhak natigən, nian ematəkəku e nətuounən imak ikin e rəhak nəptən, mətoarus-pa uarisig
emuwin Jerusalem.
5 Netəm əh kotitun io nuwəh rəkis, kən okəmə nikilat tagien, kotitun nənən məmə io Farisi
kit nian ematəkəku rəkis mətoarus-pa u-roiu. Kən netəm əh Farisi min, ilat koatətəu-pən wir
agin Lou rəha nəfakən rəha netəm Isrel, maprəkis-in netəmim rafin.
6 Kən roiu u, iatətul ikin-u məmə ik onakakil rəhak nəghatən min məto-inu io iatələhəu-pən
rəhak nətəligən e nəniəkisən itəm Uhgin təmol aupən ilat tipitimat min.
7 Nəniəkisən u kitiəh əm itəm netəm tuelef noanol min rəhatimat itəm kəmoatəfak kəm
Uhgin lapin ne e nərauiəgən məmə okotos. ?Kig Akripa, iatələhəu-pən nətəligən rəhak
nəhlan, məto tahro netəm Isrel min u koatən-ipən nəghatən min əh lak?
8 ?Tahro tiəkis pik otəmat o nənən nipahrienən məmə Uhgin titun nolən etəm təmimis
təmegəh min?
9 “Aupən, io min eməplan məmə tətuatip məmə ekol natimnat tepət pəs mərəkin suah Iesu,
etəm Nasaret.
10 Nat əh inəh ematol əpəh Jerusalem. Pris asol min kəmotegəhan-in io kən ekəmki-pən
netəmim tepət rəha Iesu e kalapus. Kən nian kəmakil ilat e kot, kən kohamnu ilat, kən io
emegəhan məmə in nat təwir agin kit.
11 Nian tepət iatuwin e nimə rəha nuəfiminən rəha netəm Isrel matol nalpinən kəm ilat
matol məmə ilat okotən rat Iesu. Nikik təmətahmə pik ematetəhau ilat, kən matitəp ilat nian
rafin. Kən kotagim kan e taon isəu min ikin pisin pisin min, məto ematitəp əh ilat.”

Pol təmən-iarəp rəhan nuwamən o Iesu
(Wək 9:1-19; 22:6-16)

12 Kən Pol təməkəike matən məmə, “Nian kit ematuwin əpəh Tamaskes məmə ekol nat əh.
Pris asol min koategəhan-in io, kən motən əskasik kəm io məmə ekəike mol.
13 Kig Akripa, e nilugi nian, ematuwin e suatip, kən məplan nəhag-əhagən kit təmisi-pən
e neai muwa masiəgəpin io ne netəm koatuarisig-in io. Nagəhagən əh, tatuəp taprəkis-in
mitgar.
14 Kən emotiet e nəptən motəto nəwian kit təmisi-pər e neai matəghat kəm io e nəghatən
Isrel məmə, ‘!Sol! !Sol! ?Tahro nakatol tərat pik kəm io nulan? Nolən əh in tatərəkin atip
əm ik. Ik nakatoh rəhak nalpəkauən, kən nakahmen e kau itəm kəmaru e nig kəməgət tasilə
lan, məto in tatol wael, kən nig təməha mətaru, kən matol nahməən asol atip əm kəm in.’
15 Kən ekətapəh ron məmə, ‘?Məto Iərəmərə, ik pah un?’
Kən Iərəmərə tən-ipa kəm io məmə, ‘Io Iesu itəm nakatol tərat lan.
16 Məto ətul. Emitəpun rəkis ik məmə ik rəhak etəmim. Kən onakən-iarəp kəm netəmim
rafin natimnat itəm nəməplan u-roiu, ne natimnat itəm epanol, ik nəkəplan.
17 Oekiləs-irəkis ik e nelmi netəm Isrel ne nelmi Iaihluə min itəm io ekahl-ipən ik məmə
onəkuwin mən-iarəp io kəm ilat.
18 Onəkəike merəh e niganəmtilat məmə okotəuhlin ilat motiet e napinəpən motuwa e
nəhag-əhagən. Kən motiet e nəsanənən rəha iərmis motuwa o Uhgin. Kən Uhgin otafəl
rəhalat nolən rat min, məto-inu kəmotən nipahrienən e nəghatən itəm iatən. Kən ilat
okotuwa iməlat ikin ilat netəm u Uhgin tinəmitəpun rəkis ilat.’ ”

Pol təmən rəhan wək

19 Kən Pol təməkəike matən məmə, “Kig, io iatol natimnat itəm Uhgin təmən kəm io e nat
kit tahmen e napilaiirən.
20 Io iatən-iarəp rəhan nəghatən emətuoun əpəh Tamaskes, kən uarisig u ekuwin matən-
iarəp əpəh Jerusalem, ne ikin min e nitən Jutia, ne ima netəm ikin min rafin u Iaihluə min.

26:5: Fil 3:5-6 **26:7:** Wək 23:6; 28:20 **26:9:** Wək 8:3 **26:18:** Aes 42:16; Efes 2:2; Kol 1:13

Kən matən-iarəp kəm ilat məmə okotəkəike kəuhlin ilat e rəhalat nolən rat min motahatətə
e Uhgin, kən motol natimnat itəm tatəgətun məmə kəmotəuhlin pahrien ilat.
21 Məto-inu o nat əh, kən netəm Isrel kotiləs io əpəh e Nimə Rəha Uhgin motolkeike məmə
okotohamnu io.
22 Məto Uhgin tətasitu lak nian rafin mol iatətul ikin-u-roiu matən kəm netəm u ləhau, ne
netəm koatos nərəmərəən, nat naka itəm eməplan, kən matən əm natimnat itəm Moses ne
ien min rəha Uhgin kəmoatən məmə otəpanol mihin.
23 Kəmotən məmə Kristo əh itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, in otəto nahməən e nipətin
kən panimis. Kən meto inu in otətuoun məmegəh min e nimisən, kən otəgətun nəhag-əhagən
kəm netəm Isrel ne Iaihluə min, məmə nəhag-əhagən u in suatip itəm Uhgin otosmegəh ilat."

Pol təmalkut məmə Kig Akripa otitun Iesu

24 Nian Pol təmatəghat əh, Festas təmagət əfəməh lan məmə, "!Pol ik ninətalməl! !Rəham
nitunən tinəfəməh pik agin, kən roiu əh rəhm-kapə natitəlau!"
25 Məto Pol tən-ipən kəm in məmə, "Etəm-iasol rəhak Festas, io esalmələn. Nəghatən min
u iatən, kotətuatip əm, kən ilat nipahrienən.
26 Io ekitun nəghat ətuatipən kəm kig, kən okol esaulisən məto-inu ekitun məmə in titun
rəkis natimnat min u. Ekitun məmə in təmos rafin nəghatən min əh, kən sənəmə in nat kit
itəm kəmol anion-pən huə kit təkəku ikin.
27 ? Kig Akripa, tahro? ? Nakotən nipahrienən e nəghatən itəm ien min rəha Uhgin
kəmotəte? Ekitun məmə ik nakatən nipahrienən elat."
28 Meto kig tən-ipən kəm Pol məmə, "?Nikim təht məmə e nian əkuəkir əm huə roiu, nəkitun
niuw-pamən io məmə io ekuwa Kristin kit?"
29 Məto Pol təmə, "Nat əpnapin əm məmə in nian əkuəkir o in nian əfəməh, iatəfak-pən
kəm Uhgin məmə sənəmə ik pisin əm, məto netəmim rafin itəm kəmotəto rəhak nəghatən
roiu, Uhgin otosmegəh ilat, kən məmə otahmen lak, məto sen əm u itəm kəməlis io lan,
esolkeikeən məmə okəlis itəmat lan."
30 Kən Kig təmətul ilat kapman u Festas, ne Pernis, ne netəmim rafin itəm koatəpələh,
31 kən motiet, moatən-ipən kəm ilat min məmə, "Suah əh təsolən nat kit tərat məmə in
otimis ron o muwin e kalapus ron."
32 Kən Kig Akripa tən-ipən kəm Festas məmə, "Nəkitun nahl-iarəpən suah əh, məto in əmun
in tolkeike məmə Sisa otakil rəhan nəghatən."

27

Mopael min kəmotit Pol motuwin Rom

1 Nian kəmotegəhan məmə oekotuwin Itali, kəmotələhəu-pən Pol ne netəm koatol kalapus
neen min e nelmi etəm-iasol kit rəha mopael min, nərgin u Julias. In tatərəmərə e mopael
wan-hanrit. In e mopael u katən məmə, "Mopael Rəha Sisa."
2 Kən nego kit təmiet əpəh Atramitiam matuwa, kən minatig məmə otitəlig-pən min əpəh
Esia, kən ekotuwin lan. Kən etəm Masetonia kit təmətəu-pa itimat, nərgin u Aristakas, in
etəm Tesalonaeka.
3 Kən lawigin ekotiet-pa Saeton. Kən Julias təmatol təwir kəm Pol, kən megəhan in məmə
otuwar muwin məplan rəhan neen netəmim itəm titun ilat. Kən ilat kəmoatehm wir Pol.
4 Kən ekotiet min ikin əh, kən nimətag tatiləs itimat, kən motitəlau e nikali nitən əh Saepras
itəm nitəhəi təməlinu ikin.
5 Kən emotaiu ihluə e Silisia ne Pamfilia, kən motiet-pa Lisia e taon Maera.
6 Ikin əh, etəm tərəmərə mopael min təmuwin məplan nego kit itəm təmiet Aleksantria
matuwin Itali. Kən təmki-pən itimat lan.
7 Kən emotiet min, məto e nian tepət nego əh tətaiu mətig əm. Emotalkut məsin məmə
ekotətoarus taon Nitas, kən emotuwa iuəhkir, məto tiəkis, məto-inu ioatiləs pikən nimətag,
kən okol esotaiuən motuwin təhmin. Kən ekotaiu e nikalin pis ikin məmə ekotuwin Krit.
Emotitəlau e poen asol əh nərgin u Salmone. Kən motitəlau e nəwtain nəptən əh,
8 emotaiu ipar ipar əm, məto tiəkis əh. Kən ekotuwa motiet-pa e ikin kit katən məmə, Pasis
Wir, iuəhkir o taon əh Lasea.
9 Məto-inu emotərəkin əm nian wir tepət təmuwa muwin, kən nian wir o nuwinən e nego
tinol namnun, kən otəsuwəhən əh-roiu, nian rəha niamitə, kən itəhəi tərat. Nian asol rəha
netəm Isrel u katən məmə, Nian Rəha Nafələn Təfagə, tinuwa rəkis minuwin e məwig Oktopa.
Kən Pol təməghat məmə okoatəto wir ilat, matən məmə,
10 "Piak min. Iatəplan məmə okotatig e nəratən tepət e naliwəkən u rəhatat. Timətig əm
məmə itəhəi otərəkin kako min u, ne nego u, kən okəmə naka kitat min okotimis."

26:23: Luk 24:44-47; 1 Kor 15:20 **27:2:** Wək 19:29

11 Məto etəm-iasol rəha mopael min tatətəlig-in pik etəm tatiləs nego ne etəm-iasol rəha
nego. Kən məsətəlig-in pikən nəghatən rəha Pol.
12 Kən pasis əh təsəwir pikən məmə nego otətul ikin e nian rəha nətəpən məto-inu nian
əh, in nian nitəhəi tatəsəsau pik lan. Kən ilat tepət kotən məmə təwir məmə okotiet. Nikilat
təməht məmə okotuwin əpəh e pasis əh Finiks motəhluaig ikin. Pasis əh in pasis kit əpəh Krit
itəm təmol nohlin kəiu, kit tatuag-pən e nəwtain pəhap ikin, kən kit tatuag-pən nəwtain pis
ikin. Kən nego titun nəməhlən ikin e nian rəha nəsəsauən.

Nimətag asol təmoh ilat

13 Kən nimətag wir kit tinatisi-pis matelel nat, kən netəm e nego, nikilat təht məmə nimətag
əh inəh kotolkeike məmə okotaiu lan. Kən motəmə pəs okotiet. Kən motiuw-pər iagke,
motiuw niuwən, kən motiet. Emotaiu ipar ipar əm e nitən əh Krit.
14 Məto təsuwəhən, nimətag asol kit tinatuwa min, nərgin u, Luətuəmlae, tatisi-pən e
nəptən apon,
15 minatiləs itimat, minatoh nego. Kən nego tinəruru naiuən miləs pikən nimətag, kən
ekotapəs naiuən moatətəlig-in əm nimətag tatiləs itimat.
16 Emotuwin-pa Koata ikin e nikalin pis ikin. Ikin əh emotəhluaig ikin məsin, kən motalkut
məmə ekotiuw-pər pot rəha nego un. Kən netəm koatol wək e nego, nahgilat təmikə o niləs-
ipərən pot.
17 Kən motəmki-pən təulə neen e nəwtain nego ləhau ikin, kən kietain tiəkis məmə
otaskəlim nego. Ilat kəmotəgin məto-inu ihluə e Lipia, sənəmə lokamnim pik, kən nikilat
təht məmə nego otiləs pikən nimənkləkil ikin əh. Kən kəmotiuw-iəhau niuwən rəhalat, kən
motapəs əm nimətag tiləs nego matuwin.
18 Kəmən lawigin kən nimətag tatol əm nulan, kən kəmotəmki-arəp kako neen e nego.
19 Kəmən lawigin min, kəmotəmki-arəp natimnat min katol wək lan e nego tahmen e təulə
ne neen min.
20 Kən nian tepət eməsotəplanən mitgar ne məhau min lapin. Kən nimətag təmatol əm
nulan nikitimat təht məmə okol esotəmegəh minən.
21 Nian eməsotagwənən o nian tepət məsin, kən Pol tətul aupən-in itimat mən məmə,
"Nəman. Okol nəmotətəlig-in io, ko kəməsotietən Krit, kən okol kəsotatigən e nəratən u kən
məsotərəkinən natimnat tepət.
22 Məto roiu ekən-ipinə kəm itəmat məmə əsotəginən. Okol kitat kit ikin-u təsimisən, məto
nego əm otərat.
23 Nagelo kit rəha Uhgin rəhak itəm iatəfak kəm in təmən-ipa nəghatən u kəm io ehnaipən
məmə,
24 'Pol. Əsəginən. Onəkəike muwin mətul e niganəmti Sisa əpəh Rom. Məto-inu Uhgin təwir,
kən nikin tagien məmə otosmegəh netəm u ilat min ik itəm noatasuəh e nego.'
25 Kən Piak min, əsotəginən. Io etahatətə e Uhgin məmə natimnat min rafin otol əm məmə
inu ne nagelo təmən-ipa mihin kəm io.
26 Məto nimətag otiləs-ipar kitat əpəh e nəptən əkəku kit."

Nitəhəi təmiləs-ipar nego

27 Tinos nian ilat rafin fotin, kən lapin lan nimətag tiləs nego muwin əpəh e nitəhəi
asol Metiterenian. Kən e nalugi nian lapin, netəm koatol wək e nego, nikilat təht məmə
enoatuwa iuəhkir o nəptən kit. 28 Kən kəmotətu-pən nat figəm kit əpəh e nipəgnəmti təulə
kəhlman-əhlman teiuaiu məmə okotehm-tu məmə lokamnim o lokipar. Kən kəmotəplan
məmə tahmen e negopagən tate-sepin ilat rafin. Kən motaiu məsin min u kotəhlman-
əhlman min, məto tinahmen e negopagən ilat rafin tuente-eit əm.
29 Kən netəm koatol wək e nego kəmotəgin məmə nego otiləs pikən kəpiel, kən motəmki-
arəp iagke kuwit əpəh uarisig moatəfak məmə otian uəhai əm.
30 Kən netəm koatol wək e nego kəmotalkut məmə okotuwar kagim, kən motiləs-iəhau pot
rəha nego moteiuə məmə okotuwin əpəh e nohlin nego kəmki-arəp min iagke neen.
31 Məto Pol təmən-ipən kəm etəm tərəmərə e mopael min ne mopael min məmə, "Okəmə
netəm əh kəsotəpələhən u ikin-u e nego, okol Uhgin təsosmegəhən itəmat."
32 Kən mopael min kəmotətatip təulə, kən pot tiet-pən itəhəi.
33 Tinuwa iuəhkir əm o nianən, kən Pol təmuəh nikilat məmə okotəkəike kagwən. Təmən
məmə, "E nian ilat rafin fotin nəmoatəpələh əm moategəs məsotunən nat kit.
34 Kən roiu iatən-ipinə məmə onəkotəkəike kun nat kit məmə onəkotəsanən. Kitat rafin
okotəmegəh. Suah kit otəsatigən e nəratən."
35 Kən Pol təməmik piret, kən mətul aupən-in elat məfak-pən ron kəm Uhgin, kən məmkas
mun.

27:24: Wək 23:11 **27:26:** Wək 28:1

36 Kən nikilat təməwir minoatos nagwənən minoatun.
37 Itimat rafin tu-hanrit-sepinte-sikis e nego.
38 Nian ilat rafin kəmotagwən rəkis, kən motəmik pak flaoa min kəmki-arəp e nego məmə nego otoigoig.

Nego təmiləs nimənkləkil

39 Kən nian təmian, netəm koatol wək e nego kəmotəplan məmə enotuwa iuəhkir o nəptən əkəku kit, məto kotəruru məmə nəptən naka. Kən motəplan pasis kit u nimənkləkil kit əh-ikin. Kən nikilat təht məmə okotiləs-ipar nego əh-ikin.
40 Kən kəmotətatip təulə e iagke min kapəs ilat kotamnim itəhəi. Kən motikis rəkis təulə min itəm kəməlis ətain nuweə asol min lan ikin katiləs nego ikin. Kən motiuw-pər niuwən əpəh aupən məmə nimətag otiləs nego muwar.
41 Məto ikin əh lokipar məsin, kən nohli nego təmaru nimənkləkil, nego təmərurу nəloalən. Kən nitəhəi tinatəhap-əhap naunisin nego.
42 Kən mopael min kinoatən məmə okotohamnu netəm koatol kalapus u nego tatəmik ilat məta neen kotagim.
43 Məto Julias u tərəmərə elat tolkeike məmə otosmegəh Pol kən mən-iəhau məmə okəsotolən nat əh koatən. Kən mən-ipən kəm netəm u kotitun neaiən məmə okotətipən paupən əpəh itəhəi, moteai par.
44 Kən mən-ipən kəm ilat rafin əh-ikin məmə okotəmik nimismisi timpa ne nəwtain nego min itəm nitəhəi tətəhap-əhap moteai lan. Emotol nəhlan kən motuwar rafin, suah kit təsimisən.

28

Pol əpəh e nəptən əh Malta

1 Nian emotuwar, kən itimat rafin ekotəsanən əm, kən panotəto uarisig məmə nəptən əh, nərgin u Malta.
2 Netəm ikin əh kəmotəwir pik otimat. Kən e nian əh nuhuən təmatəfik, nətəpən tepət. Kən kotahl nigəm asol kit məmə otəhg itimat.
3 Kən Pol təmea-pən o nig neen itəm kəmargətain məmə otəmki-pən e nigəm. Əmun sineik kit itəm tus itəm katimis, təgin nahgi nigəm miet məkul-pən e nelmi Pol matus.
4 Netəm ikin əh kəmotəplan sineik tatəkul-pən e nelmi Pol, kən moatən kəm ilat min məmə, "Okəm-naka suah u in iol təfagə kit iohamnu itəm. Təməsimisən əpəh itəhəi, məto uhgin u nərgin u Nalpinən otəsegəhan-inən məmə otəmegəh."
5 Məto Pol təmorautin-pən sineik əpəh e nigəm məsolən ne məmə sineik təmus otəto nahmməən.
6 Netəmim nikilat təht məmə nipəti Pol otasis o otəsuwəhən əh-roiu, tisi-pər morin mimis. Kəmoatəpələh kətalkəlik ron roe, məto təsolən nat kit ne. Kən nikilat təməuhlin kən məht məmə okəm-naka suah u in uhgin kit.
7 Ikin əh sənəmə isəu o nəptən rəha suah kit, nərgin u Puplias, itəm tatərəmərə e netəm ikin əh. Təməmik itimat ekotuwin iman ikin, kən matol təwir kəm itimat. Kən ekotatig iman ikin kos nian kisil.
8 Kən əmun tata rəha suah apon Puplias, tinatimis matətəp-ətəp, kən mətaiu e nita. Kən Pol tuwin ron əpəh iman ikin imə, məlləhəu-pən nelmin lan, məfak lan, əmun nimisən rəhan təwir min.
9 Nian netəmim kəmotəto nat əh, kən ilat rafin e nitən un itəm koatimis kəmotuwa min o Pol. Kən Pol təfak elat kotəwir.
10 Netəm ikin əh, kəmotos-ipa natimnat tepət kəm itimat. Nian enoatol əpen-əpenə məmə ekotiet, kəmotəmki-pən rafin rəhatimat natimnat ne nagwənən əpəh e nego itəm otətasitu etimat e suatip.

Pol təmuwin Rom

11 Emotatig ikin əh motos məwig kisil, kən emotuwin e nego kit təmisi-pən Aleksantria matəhluaig e nəptən əh e nian rəha nətəpən. E nohli nego əh, kəməf aupən narmi uhgin mil əh mil-mil mil, nərgilau u Kasto ne Polakis.
12 Emotuwa əh Saerakus, kən motətul ikin kos nian kisil.
13 Kən motiet ikin əh motuwa e taon kit min, nərgin u Retiam. Kən lawigin, nimətag iasi-pis tinatelel nat, kən ekotiet motaiu o nian kəiu, motiləs nat əpəh Puteoli.
14 Ikin əh emotəplan piatat min neen əh-ikin itəm koatəfak. Kən kotətapəh məmə ekotatig itimat min ilat o wik kitiəh. Kən uarisig emotaliwək əm motuwin əpəh Rom. Kən inu suatip rəhatimat itəm emotaliwək lan motiet-pa Rom.

28:2: 2 Kor 11:27 **28:5:** Mak 16:18 **28:6:** Wək 14:11

15 Kən nian piatat min itəm koatəfak əpəh Rom kəmotəto məmə emotuwin, kən kəmotuwa
məmə okotəplan itimat əpəh e suatip. Kəmotuwa katəpələh əpəh Apias təmol nimə makit ikin
rəhan. Ikin əh, hotel kisil əh-ikin. Kən nian Pol təməplan ilat, təmənwiwi Uhgin, kən nikin
təmagien mər ilis.
16 Nian emotiet-pa, kən kapman təmegəhan-in məmə Pol otətatig pisin əm e nimə kit, pəs
mopael kit tatehm.

Pol təmən-iarəp nəghatən rəha Uhgin əpəh Rom

17 Tinos nian kisil, kən Pol tahl-ipən nəghatən kəm netəm-iasol min rəha Isrel məmə
okotuwa o nəghatən kit. Nian kəmotuwa, kən təmən-iarəp kəm ilat məmə, "Piak min. Io
eməsolən nat tərat kit e netəm imətat ikin, ne kastom rəhatat itəm tipitat min kəmotəgətun
kitat lan aupən. Məto netəm Jerusalem kəmotaskəlim io kiləs-ipən io kəm netəm Rom.
18 Kən netəm Rom kəmotətapəh-in nəghatən tepət ron io. Məto kəsotəplanən nəghatən kit
ne məmə oekimis ron. Kən kotolkeike məmə okotahl-iarəp io.
19 Məto netəm Isrel ikin əh kəsotolkeikeən. Kən io atip əm ekətapəh məmə ekuwa ikin-u
Rom mətul e kot e niganəmti suah u Sisa, məto esənən nəghatən kit tərat e natimak min.
20 "Məto-inu tol nəhlan, kən ekolkeike məmə ekahl-ipən nəghatən otəmat məmə ekəplan
itəmat məghat lan məsin kəm itəmat. Kəməlis io e sen u məto-inu o Iosmegəh əm u, itəm
kitat netəm Isrel koatən məmə otəpanuwa."
21 Kən kəmotən-ipən kəm Pol məmə, "Esotosən naoa lan kit ne itəm təmisi-pən Jutia. Kən
kitat min neen kəsotisi-pənən ikin əh motos nəghatən ka məmə katən nəghatən tərat neen
lam.
22 Məto ekotolkeike məmə ekotəto-tu məmə rəham nətəligən təhrol nulan. Məto-inu
ekotitun məmə kinatən rat nolən rəha nəfakən u rəhatəmat əpəh ikin min rafin."
23 Kən ilat kəmotos nian kit o nəghatən. Kən e nian əh, ilat tepət min netəm Isrel kəmotuwa
əh Pol tətatig ikin. Kən in təməghat kəm ilat e nian apiəpiə əh, matən wir kəm ilat nərəmərəən
Rəha Uhgin. Kən matən min Lou rəha Moses ne ien min rəha Uhgin, məmə otiuw ilat kotuwa
o Iesu.
24 Neen kəmotəto rəhan nəghatən, motən nipahrienən lan. Məto neen kəsotənən
nipahrienən lan.
25 Kən minoatərgəhəu minoatol məmə okotagim min. Məto uarisig kotiet, Pol tən-ipən
nəghatən kit min kəm ilat məmə, "Nəghatən itəm Narmin Rəha Uhgin təmos-ipən kəm ien
rəha Uhgin u Aesea məmə otən-iarəp kəm tipitat min aupən, in tətuatip əm. Uhgin təmən
kəm ien məmə,
26 'Uwin mən-iarəp kəm netəm əh məmə io Uhgin iatən məmə,
"Onəkotəto motəto motəto,
məto okol nəsotitunən nian kit ne.
Kən onəkotəplan motəplan motəplan,
məto okol nəsotitunən nian kit ne."
27 In tol min-nulan məto-inu nikilat tiniəkis rəkis.
Kəmotahtosig-in matəlgilat ne niganəmtilat.
Məto okəmə kəsotolən nəhlan,
okəm-naka kotitun nəplanən e niganəmtilat ne motəto e matəlgilat,
o kotitun nitunən e nikilat,
kən motəuhlin ilat motahatətə lak,
kən məmə ekol ilat kotəwir min.' "
28 Kən Pol təmə, "Onəkotəkəike kitun wir məmə Uhgin təmol suatip u rəhan o nosmegəhən
netəmim. Tinuwin rəkis o Iaihluə min. Kən netəm min əh okotətəlig-in nəghatən əh kən
motən nipahrienən lan."*
30 Kən e nup kəiu apiəpiə, Pol təmatətou əm nimə əh mətatig lan. Kən nikin tətagien o
netəmim rafin itəm koatuwa moatehm.
31 In təməkəike matən-iarəp nərəmərəən Rəha Uhgin, kən matəgətun əskasik ilat e nam-
nusən təwir rəha Iərəmərə Iesu Kristo. Kən suah kit tikə məmə otən-iəhau o nən-iarəpən
nəghatən əh.

28:18: Wək 26:31 **28:19:** Wək 25:11 **28:20:** Wək 26:6-7 **28:22:** Wək 24:14 **28:27:** Aes 6:9,10 * **28:28:** E kopi oas min neen rəha Niutesteman itəm kəmətə e nəghatən Kris aupən, nəghatən pisin kit min əh-ikin itəm tatilpin nəghatən u matən məmə, "29 Nian Pol təmol namnun rəhan nəghatən, kən kəmotiet nətəligən rəhalat təman kitiəh kitiəh kən moatərgəhəu."

Rom
Naoa itəm Pol təmətе tuwin kəm iəfak min ikin Rom
Nəghatən əkuəkir rəha naoa u Rom

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwin kəm pah? Təmətе naoa u tatuwin kəm iəfak min itəm ilat kotatig e taon asol u Rom.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Pol tatən məmə in tolkeike məmə otuwin mehm iəfak min əpəh Rom, uarisig in təpanuwin e kantri u Spen. Məto aupən ikin, in otəkəike muwin mos məni neen o nos-ipənən kəm ian-rat min e niməfak rəha Jerusalem. E niməfak rəha Rom, Iaihluə min tepət, məto netəm Isrel tepət min.

?Təmətе naoa u o naka? Uarisig Pol tatuwin Rom, in tolkeike məmə ilat okotaupən motitun in, kən inəh, in təmətе naoa u. Netəm Rom kəsotosən əh nəgətunən kit rəha aposol kit. Kən inəh, in tolkeike məmə otən-iarəp suatip ətuatip rəha Uhgin o nosmegəhən netəmim. Kən in tolkeike məmə otən əsas məmə otahro min nulan, Iaihluə min ne netəm Isrel, ilat rafin okotuwa kitiəh əm e niməfak rəha Uhgin.

Pol təmən təwir kəm ilat

1 Io Pol, u io slef kit rəha Kristo Iesu. Uhgin təmaun-in io məmə io aposol, kən təmitəpun miləs-ipər io məmə ekən-iarəp namnusən təwir rəhan. 2 Namnusən təwir u, in tinəmən-iəkis nuwəh rəkis e rəhan ien min itəm kəmotətе-pən e Naoa Rəha Uhgin.
3-4 Namnusən təwir əh tatəghat-in Nətin, Iesu Kristo rəhatat Iərəmərə. In təmuwa etəmim kit e noanol rəha Kig Tefit. Kən Uhgin təməgətun məmə in Nətin ətuatip nian təmosmegəh in e nimisən e nəsanənən e wək rəha Narmin asim.
5 E Kristo, Uhgin təmol təwir kəm io, mos-ipa kəm io wək wir məmə io aposol kit. Təmos-ipa wək əh məmə ekaun-in netəmim e niki Iaihluə* min e noanol min rafin məmə okotən nipahrienən lan, kən tol nəhlan, moatol nəwian. Kən nian koatol nəhlan, otiləs-ipər nərgi Iesu.
6 Kən itəmat min, Uhgin təmaun-in itəmat məmə itəmat rəha Iesu Kristo.
7 Kən roiu ekətе naoa kəm itəmat rafin əpəh Rom itəm Uhgin tolkeike itəmat, kən təmaun-in itəmat məmə rəhan.
Pəs Uhgin Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwirən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Pol təmolkeike məmə otuwin məplan netəm Rom

8 Uarisig epanəghat, iakən tagkiu kəm rəhak Uhgin e Iesu Kristo otəmat rafin agin-əh, məto-inu netəmim rafin e nətueintən kəmotəto namnusən e nahatətəən rəhatəmat.
9 Kən Uhgin titun məmə e nian rafin iatəfak, kən məsaluinən itəmat. Iatol pik wək rəhan e nikik rafin o nən-iarəpən namnusən təwir e Nətin.
10 Kən iatəfak məmə okəmə in nətəligən pahrien rəha Uhgin, in oterəh e suatip kit məmə ekimnə məplan itəmat.
11 Iakolkeike pik məmə ekimnə məplan itəmat məmə ekawte-in kəm itəmat nəwirən kit rəha Narmin Rəha Uhgin məmə otol itəmat nakotətul əskasik təhmin min.
12 Nipəti nəghatən u məmə, nahatətəən rəhatəmat titun nasituən lak, kən rəhak min titun nasituən etəmat.
13 Piak min ne winik min, təwir məmə nəkotitun məmə nian tepət, rəhak nətəligən təht məmə ekimnə muag itəmat. Məto nian rafin natimnat neen koatahtosig-in io o nimnəən. Iakolkeike məmə rəhak wək otoe-in noan e nəmegəhən rəhatəmat, tahmen e nəmegəhən rəha Iaihluə min ikin pisin pisin min.
14 Ekəkəike mən-iarəp namnusən təwir kəm netəmim rafin itəm sənəmə noanol rəha Isrel, netəm itəm kotitun nəghatən Kris ne nolən rəhalat, ne netəm itəm kotəruru, kən ilat itəm kəmotol-wir skul, ne ilat itəm kəsotol-wirən skul. Əwəh, ekəkəike mən-iarəp kəm ilat rafin.
15 Kən o nat əh, iakolkeike pik məmə ekən-iarəp namnusən təwir kəm itəmat min əpəh Rom.
16 Iatəghat min-nəhlan məto-inu, io esaulis-inən namnusən təwir. Esaulisən məto-inu namnusən təwir in nəsanənən rəha Uhgin o nosmegəhən netəmim rafin itəm koatahatətə lan, təmaupən muwa o noanol min rəha Isrel, uarisig u, o Iaihluə min.

1:1: Wək 9:15 **1:2:** Rom 16:25-26 * **1:5:** Nəghatən u "Iaihluə" tatəghat-in netəmim rafin itəm sənəmə noanol rəha Isrel. **1:5:** Wək 26:16-18; Kal 2:7-9 **1:7:** Nam 6:25-26 **1:10:** Wək 19:21; Rom 15:23 **1:13:** Wək 19:21 **1:16:** Mak 8:38; Wək 13:46; 1 Kor 1:18-24

17 Tol nəhlan, e namnusən təwir, Uhgin təmol əp suatip rəhan məmə Uhgin tatos-ipən
rəhan əm nətuatipən kəm netəmim. E nahatətəən əm, Uhgin tatol məmə netəmim kotuwa
motətuatip e niganəmtin. Kən inu tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, "Netəmim
itəm kotətuatip e niganəmti Uhgin e nahatətəən rəhalat, ilat okotos nəmegəhən lilin."

Nemə̇ha tatol Uhgin o təfagə rat rafin

18 Məto Uhgin e nego e neai tatəgətun rəhan nemə̇ha ne nalpinən o netəmim rafin itəm
koatəht nəwian moatol təfagə rat. Ilat koatətlosig-in nipahrienən rəha Uhgin e nolən rat
min rəhalat,
19 məto-inu ilat kotitun nəplan ətuatipən natimnat rafin itəm netəmim kotitun nitunən
Uhgin lan. Tol nəhlan məto-inu Uhgin atip təməgətun ətuatip ilat lan.
20 Okol netəmim kəsotəplan ətuatipən Uhgin e niganəmtilat. Məto təmətuoun e nian
in təmol neai, ne nəptən, ne natimnat rafin, kən netəmim rafin kotitun nəplanən e
niganəmtilat, natimnat rafin itəm in təmol, kən tol nəhlan, kotitun nəplanən rəhan
nəsanənən itəm tatuwin əm nulan namnun tikə, ne nipahrienən məmə in Uhgin, kən
motitun nitunən məmə Uhgin in təhrol nulan. O nat əh, etəmim kit tikə itəm titun nənən
məmə in təruru məmə Uhgin təhrol nulan.
21 Tol nəhlan məto-inu, nat əpnapin ilat kəmotitun Uhgin məsin, məto kəmotapəs nisiaiian
məmə in Uhgin, kən məsotənən kəm in məmə nikilat tagien o natimnat in təmol kəm ilat.
Məto nikilat təmatəht nalpəkauən alməl min məmə Uhgin tahro nulan, kən nətəligən rəhalat
təmuwa mapinəp, minotəruru suatip itəm Uhgin tolkeike məmə okotitun.
22 Nat əpnapin ilat koatən məmə ilat kotenatig, məto ilat kəmotuwa ialməl min,
23 kən kəmotapəs nəfakən kəm Uhgin itəm rəhan nepətən təhag-əhag, kən otəsimisən
tətatig lilin, kən minotətuoun moatəfak kəm narmi nat min itəm tahmen e netəmim u
okotimis nian kit, o tahmen e mənig min, o nat megəh min koataliwək o koatəkioah.
24 O nat u, Uhgin təmapəs ilat megəhan-in ilat məmə okotətəu-pən əm nolən rat min itəm
nikilat tolkeike məmə okotol e nipətilat. Tol nəhlan, ilat kəmotol nolən min e nipətilat itəm
tol əm naulisən.
25 Ilat kəmotapəs nipahrienən rəha Uhgin motaskəlim neiueiuəən, kən moatəfak moatol
wək kəm neai, ne nəptən, ne natimnat rafin itəm Uhgin təmol, məto kəmotapəs nəfakən kəm
Uhgin. Məto pəs kitat kotənwiwi in nian rafin namnun tikə. Əwəh.
26 O nolən min əh itəm netəmim kəmotol kəm Uhgin, təmapəs ilat, megəhan-in ilat məmə
okotətəu-pən əm nolən rat min itəm nikilat tolkeike məmə okotol e nipətilat itəm tol naulisən
əm. Nat əpnapin nipitan min, məto ilat kotapəs nətəu-pənən rəhalat nəman, moatit atip ilat
min, kən nat u in nat pisin e itəm u Uhgin təmələhəu.
27 Kən e nolən ahmen-ahmen əm, nəman min, ilat kəmotapəs nitən rəhalat nipitan min,
moatolkeike pik nəman pisin min. Ilat koatit atip ilat min itəm tol naulisən. Kən Uhgin
təmos-ipən nalpinən kəm ilat o rəhalat nolən rat agin min.
28 Kən nat kit min. Məto-inu ilat kəsotolkeikeən məmə okotitun Uhgin, in təmapəs ilat
megəhan-in ilat məmə rəhalat nətəligən təsitunən məmə nat kit in təwir o nat kit in tərat,
kən megəhan-in məmə okotol nat itəm təsətuatipən məmə okotol.
29 Nikilat təmərioah e nolən rat pisin pisin min rafin, kən ilat naumis, kən ilat koategəs-
in suatip o nərəkinən netəmim. Kən nikilat təmərioah e nolən rat min əh: ilat koatetet
netəmim, ilat iohamnu itəm, ilat koatol natimnat itəm koatiuw-pa nemə̇ha, ilat neiueiuə,
ilat koatol tərat kəm netəmim. Ilat koatən nikali netəmim,
30 moatən rat netəmim, ilat koatetəhau Uhgin, ilat nagət-irəkis, ilat nausit moatəghat
ausit. Ilat koategəs-in suatip o nolən təfagə rat min itəm netəmim kotəruru əh. Ilat moatəht
nəwia tata ne mama.
31 Ilat nenikə, ilat nəghat tipik, nolkeikeən rəhalat tikə o netəmim, kən nat əpnapin ilat atip
min neen, okol təsətəlig-inən nasəkən o nasituən e netəmim.
32 Ilat kotitun pap nəghatən ətuatip rəha Uhgin itəm tatən məmə netəm min u koatol nolən
min əh, kotəkəike motimis. Məto ilat koatəkəike e nolən min əh, kən ilat koatol nolən rat
taprəkis-in nat əh, nikilat tagien o netəmim neen min itəm koatol nolən rat min əh, kən
moatiləs-ipər rəhalat nətəligən məmə okotol.

2

*Uhgin otakil muəh mələ̇hə̇u nəghatən o təfagə rat**

1:17: Hab 2:4; Rom 3:21-22 **1:19:** Wək 14:15-17; 17:24-28 **1:20:** Job 12:7-9; Sam 19:1 **1:21:** Efes 4:17-18
1:22: Jer 10:14; 1 Kor 1:20 **1:23:** Dut 4:15-19; Sam 106:20 **1:27:** Lev 18:22; 20:13; 1 Kor 6:9

* **2::** E ves min u e 2:1-3:8, Pol tatəghat ətuatip kəm netəm Isrel. Tatəghat-in nolən rəhalat itəm nikilat təht məmə kotətuatip e niganəmti Uhgin məto-inu ilat noanol rəha Isrel, kən koatətəu-pən Lou rəha Moses.

1 Tol nəhlan, nat əpnapin itəmat netəmim naka, okəmə nakotakil motuəh motələhəu
nəghatən rəha suah kit o nolən rat kit rəhan,† məto nakotakil motuəh motələhəu rəhatəmat
atip nəghatən. Kən rəhatəmat nəghatən tikə o nuhalpinən, məto-inu itəmat itəm nəkoatol
nəhlan, nəkoatol nolən rat min ahmen-ahmen min əm elat.
2 Kən kitat kotitun məmə nian Uhgin tətakil matuəh matələhəu nəghatən kəm netəmim itəm
koatol nolən min əh itəm enəmən rəkis, rəhan nəghatən in tətuatip əm.
3 Tol nəhlan, nian itəmat nakotakil motuəh motələhəu nəghatən rəha netəmim o nəratən
rəhalat, məto itəmat nəkoatol nolən ahmen-ahmen əm, kən okol nəsotagimən nian Uhgin
otakil muəh mələhəu nəghatən kəm itəmat.
4 !Nikitəmat təsəht pikən nolən rəha Uhgin! In tatol təwir pik kəm itəmat, kən məsetəhau
uəhaiən itəmat, kən rəhan nətəligən otəmat in təfəməh. Məto itəmat nəkoatol nat əpnapin
əm e nolən wir min əh rəhan. Nəkotitun o kəp, məmə tatol nolən təwir min kəm itəmat məmə
onəkotəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min.
5 Məto rəhatəmat-kapə tiəkis, kən məsotəuhlinən itəmat e rəhatəmat nolən rat min. Kən
o nat u, nakotargətain nemə̈ha ne nalpinən rəha Uhgin otəmat. Kən onəkotos nemə̈ha ne
nalpinən rəhan e nian Uhgin otol əp rəhan nələhəuən nəghatən itəm tətuatip.
6 Kən Uhgin otos-ipən kəm netəmim kitiəh kitiəh tətəu-pən əm natimnat itəm kəmotol.
7 Uhgin otos-ipən nəmegəhən lilin kəm netəmim itəm koatətul əskasik nian rafin o nolən
nat itəm tətuatip. Netəm min əh koatalkut pik o nolən nat wir məmə Uhgin otos-ipən kəm
ilat nənwiwiən, ne nisiaiiən, ne nəmegəhən itəm namnun tikə.
8 Məto in otos-ipən rəhan nemə̈ha ne nalpinən kəm netəmim neen itəm koatalkut atip əm
o nərpilat, kən moatəuhlin məntaalat o nipahrienən, kən moatətəu-pən nolən rat min.
9 Netəmim rafin itəm koatol nolən rat, ilat okotos nəratən ne nian iəkis min. Otaupən pitən
o noanol min rəha Isrel, uarisig u o Iaihluə min.
10 Məto o netəmim rafin itəm koatol nolən wir, Uhgin otos-ipən nənwiwiən, ne nisiaiiən,
ne nəmə̈linuən. Otaupən pitən o noanol min rəha Isrel, uarisig u, o Iaihluə min.
11 Tol nəhlan məto-inu Uhgin tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin. Nat əpnapin
ilat noanol rəha Isrel o Iaihluə min, ilat rafin okotos nat itəm tətuatip olat, inu nalpinən o
nəwirən.
12 Uhgin otol nalpinən kəm Iaihluə min o nolən rat min rəhalat, nat əpnapin kəməsotosən
Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses. Kən noanol rəha Isrel, netəmim itəm kəmotos Lou,
Uhgin otakil rəhalat nolən min e nəghatən rəha Lou, kən in otuəh mələhəu nəghatən rəhalat
lan.
13 Tol nəhlan məto-inu sənəmə netəmim itəm koatəto Lou itəm kotətuatip e niganəmti
Uhgin, məto netəmim itəm koatol nat itəm Lou tatən, ilat əh, Uhgin otən məmə ilat kotətuatip
e niganəmtin.
14 Nipahrienən, Iaihluə min kəməsotosən Lou rəha Moses. Məto nian min neen, koatətəu-
pən əm rəhalat nətəligən motol nat itəm tətuatip, tahmen-ahmen əm e itəm əh Lou tatən.
Inu tatəgətun məmə lou kit əh-ikin e nikilat, kən ilat kotitun nat itəm in tətuatip, ne nat itəm
təsətuatipən, nat əpnapin kəsotosən Lou rəha Moses.
15 Ilat kotitun məmə nipəti Lou əh-ikin rəha Uhgin e nikilat məto-inu nian ilat koatol təwir,
nikilat tatəht məmə, "nolən u təwir," kən nian koatol nolən rat, nikilat tatəht məmə, "nolən u
tərat."
16 Əwəh, nian kit otəpanuwa pahrien itəm Uhgin otən məmə Iesu Kristo otakil muəh
mələhəu nəghatən rəha netəmim rafin o nolən min itəm netəmim kotitun nəplanən, ne nolən
min ne nətəligən anion min. Inu rəhak nəghatən rəha namnusən təwir.

Netəm Isrel ne Lou rəha Moses

17 Məto pəs ekəghat kəm itəmat netəm Isrel. Nakoatən məmə itəmat noanol rəha Isrel, kən
moatəgile e Lou məmə in suatip rəha Uhgin o nosmegəhən itəmat lan, kən moatəghat ausit
məmə itəmat əm nəkotitun Uhgin, kən in titun min əm itəmat.
18 Kən nakoatən məmə nəkotitun rəkis nat naka itəm Uhgin tolkeike, kən itəmat nəkotitun
suatip itəm tətuatip wir məto-inu Lou təməgətun itəmat lan.
19 Itəmat nakotən pik məmə nakoatit iganəmtin əpis min, kən itəmat nakotasiəgəpin suatip
rəha netəm koataliwək tapinəp ikin,
20 kən moatəgətun ialməl min ne nisualkələh.‡ Nakoatən nəhlan məto-inu itəmat nakoatos
Lou itəm nitunən ne nipahrienən rafin koatatig lan.

---

† **2:1:** Netəm Isrel kəmotən məmə Iaihluə min, ilat rafin netəm kotərat məto-inu Iaihluə min kəməsotosən Lou rəha Moses.

2:1: Mat 7:1-2; Jon 8:7 **2:4:** Efes 1:7; 2 Pita 3:15 **2:6:** Sam 62:12; Prov 24:12; Mat 16:27; 2 Kor 5:10 **2:7:** Rom 8:17-18 **2:8:** 2 Tes 1:8 **2:14:** Wək 10:35

‡ **2:20:** Nian Pol tatən "iganəmtin əpis min," ne "ialməl min," ne "nisualkələh," in tatəghat-in Iaihluə min itəm netəm Isrel koatən məmə ilat kotol nolən min əh. **2:20:** 2 Tim 3:5

21 Təwir əm nakoatəgətun netəm pisin pisin min. ?Məto tahro nəsotəgətun atipən itəmat?
Itəmat nakoatəgətun məmə netəmim okəsotaklləhən. ?Məto tahro nakotaklləh?
22 Itəmat nakoatəgətun məmə okəsaklləh-inən pətan. ?Məto tahro itəmat nakotaklləh-in
pətan? Nakoatetəhau narmi nat min kəməte e nig. ?Məto tahro nakoatakləh-in natimnat e
niməfak rəha narmi nat min?
23 Nakotəghat ausit o Lou. ?Məto tahro nakotətgəhl Lou motərəkin nərgi Uhgin?
24 Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, "!Netəm Isrel! Iaihluə min koatən rat
nərgi Uhgin o nolən tərat rəhatəmat."
25 Nolən rəha nəhg-ipənən in nat təwir okəmə nəkoatətəu-pən Lou. Məto okəmə
nakotətgəhl Lou, kən tahmen əm məmə kəsəhg-ipənən itəmat.
26 Okəmə Iaihluə kit u kəsəhg-ipənən, məto tatətəu-pən Lou, Uhgin otəplan suah əh məmə
kinəhg-ipən rəkis.
27 Kən netəmim itəm kəsəhg-ipənən ilat e nipətilat, məto koatətəu-pən Lou, ilat okotakil
motuəh motələhəu nəghatən rəhatəmat məto-inu, nat əpnapin nəmotos pap Lou itəm
kəməte, kən kəməhg-ipən itəmat, məto nakoatətgəhl Lou.
28 Okəmə suah kit təmol nolən rəha netəm Isrel e nipətin, təsolən məmə in təmuwa etəm
Isrel pahrien. Kən nolən pahrien rəha nəhg-ipənən sənəmə nat kit rəha nipətin.
29 Məto suah kit itəm in etəm Isrel pahrien, in etəm Isrel e nikin. Kən nolən pahrien rəha
nəhg-ipənən, in nat kit rəha niki etəmim itəm Narmin əm Rəha Uhgin tatol, məto Lou təsolən.
Kən sənəmə netəmim itəm koatiləs-ipər nərgi suah əh, məto Uhgin əm tatiləs-ipər nərgin.

3

Nian rafin Uhgin tatol rəhan nəghatən

1 Kəm-naka suah kit otən məmə, "?Okəmə nipəti nəhg-ipənən suah kit, in sənəmə nat kit rəha
nipətin, kən tahro nakoatən məmə nəhg-ipənən in nat wir kit? ?Kən o nat naka in nat wir kit
məmə suah kit in etəm Isrel?"
2 !Kən io ekən məmə okəmə suah kit in etəm Isrel, in nat wir agin e nolən min rafin! Nat
tətaupən, Uhgin təmələhəu-pən e nelmilat, nəghatən ətuatip rəhan.
3 In nipahrienən məmə ilat neen kəsotolən nəghatən itəm ilat kəmotən məmə okotol. Məto
nolən rəhalat təsolən məmə Uhgin otəsolən rəhan nəghatən.
4 !Kəp! Nat əpnapin netəmim rafin e nətueintən koateiuə, məto Uhgin təseiuəən. Tahmen
əm e Naoa Rəha Uhgin tatəghat-in Uhgin matən min-nulan məmə,
"Nian nakəghat, nəghatən rəham otəgətun məmə ik nakətuatip.
Nian netəmim okotakil rəham nolən min, motən məmə nəmol nolən tərat min, məto onatol
win elat."
5 Məto kəm-naka suah kit otən e nətəligən rəha etəmim əm məmə, "Kitat koatol nolən itəm
təsətuatipən. Məto nolən rat rəhatat tatəgətun məmə Uhgin tatol tətuatip nian rafin. ?Kən
okəmə nolən rat rəhatat tatiləs-ipər nərgi Uhgin, məto in otol nalpinən kəm kitat o naka?
Rəhan nolən təsətuatipən."
6 !Ei, kəp, nətəligən əh in neiueiuəən! ?Okəmə nətəligən əh in nipahrienən, kən Uhgin
otahro min-nulan makil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim e nətueintən?
7 Kən kəm-naka suah kit otən məmə, "?Okəmə ekeiuə, kən rəhak neiuəən otəgətun məmə
Uhgin tatən əm nipahrienən, kən netəmim koatənwiwi in ron, kən tahro nulan Uhgin otakil
muəh mələhəu nəghatən rəhak məmə emol təfagə rat?"
8 Məto io ekatən məmə, okəmə kotətəu-pən nətəligən alməl min nəhlan, netəmim kotitun
nənən məmə, "Pəs kotol nolən rat min məmə rəhatat nolən rat min okotoe-in nəwirən." Məto
nəghatən u tərat. Nipahrienən, netəmim neen koatən rat nərgək moateiuə məmə io iatəghat
matətəu-pən nətəligən alməl min nəhlan. Uhgin otakil muəh mələhəu nəghatən rəhalat, kən
nəghatən əh in tətuatip əm.

Suah kit tikə itəm tətuatip wir agin

9 ?Kən tahro? ?Kitat okotən naka əh-roiu? ?Nikitəmat təht məmə Uhgin otol təwir kəm
netəm Isrel maprəkis-in Iaihluə min? !Kəp! Emən rəkis məmə nəsanənən rəha təfagə rat
tatərəmərə e netəmim rafin, netəm Isrel ne Iaihluə min.
10 Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə,
"Suah kit tikə itəm tətuatip, kitiəh agin huə ne tikə;
11 Suah kit tikə itəm titun,
suah kit tikə itəm tategəs-in Uhgin.
12 Netəmim rafin agin kəmotəuhlin məntaalat o Uhgin,
ilat kəmotuwa nəlpah min o nolən nəwia Uhgin,

2:21: Mat 23:3-4 **2:24:** Aes 52:5 **2:26:** Kal 5:6 **2:29:** Dut 30:6; Kol 2:11 **3:4:** Sam 51:4 **3:9:** Rom 1:18—2:24; 3:23

suah kit tikə itəm in tatol nəwirən, kitiəh agin huə ne tikə.”
13 “Nəghatən rəhalat tahmen e nəpienən rəha suwit itəm təmoag,
Namilat tərioah e neiueiuəən.”
“Poesen rəha sinek tatisi-pən e nohlilat.”
14 “Nohlilat tərioah e nau-iərmis-inən ne nəghatən tarip.”
15 “Kotaiu uəhai əm o nohamnuən itəm;
16 ikin min rafin itəm koatuwin ikin, koatərəkin natimnat, kən moatol netəmim koatəto tərat,
17 kən ilat kotəruru agin suatip rəha nəməlinuən.”
18 “Ilat kəsotəginən Uhgin, kən nisiaiiən rəhan tikə agin e nətəligən rəhalat.”
19 Kitat kotitun məmə natimnat rafin itəm Lou tatən, in rəha netəm itəm Uhgin təmos-ipən Lou kəm ilat. Tol nəhlan məmə suah kit tikə titun nuhalpinən nəghatən itəm Uhgin otən. Kən netəmim rafin e nətueintən otəkəike motətul aupən e niganəmti Uhgin məmə in otakil muəh mələhəu nəghatən rəhalat.
20 Tol nəhlan, etəmim tikə agin itəm Uhgin otən-iarəp məmə in tətuatip e niganəmtin məto-inu in təmətəu-pən Lou. Kəp, məto e Lou, kitat rafin kotitun məmə kitat nol təfagə rat.

Nətuatipən e niganəmti Uhgin tatuwa e nahatətəən əm

21 Məto roiu, Uhgin tinol-arəp rəkis rəhan suatip məmə netəmim okotuwa kətuatip e niganəmtin. Suatip əh sənəmə inu okotətəu-pən Lou. Məto nəghatən min e Lou, ne nəghatən rəha ien min aupən, koatəghat-in suatip pisin əh.
22 Uhgin tatol suah kit tatətuatip e niganəmtin nian tətahatətə e Iesu Kristo. Kən Uhgin otol kəm netəmim rafin itəm koatahatətə lan. Netəmim rafin kotahmen-ahmen əm,
23 məto-inu netəmim rafin kəmotol təfagə rat kən motəmkakiəh e suatip rəha nətuatipən rəha Uhgin itəm təwir məhag-əhag,
24 kən e nəwirən rəhan, Uhgin tatən əm məmə ilat rafin itəm koatahatətə lan, ilat kotətuatip əm e niganəmtin, motuwa netəmim rəhan, tahmen e nalpəkauən rəhan. Ilat kəsotətouən nat kit məmə okotuwa nəhlan, məto Kristo Iesu təmətou suatip rəhalat, mikis ilat o təfagə rat min rəhalat e nimisən rəhan.
25 Uhgin təmahl-ipa Kristo məmə in sakrifais itəm təmos nalpinən ne nemə̈ha rəhan o təfagə rat min, nian nitan təmaiu. Kən Uhgin tətafəl təfagə rat min rəha netəmim nian netəmim kotahatətə məmə Kristo təmimis olat. Uhgin təmol suatip əh məmə otəgətun məmə rəhan nolən in tətuatip agin-əh, məto-inu e nətəligən rəhan itəm kaifəməh, in təsolən nalpinən o təfagə rat min itəm netəmim kəmotol aupən.
26 Təmol nəhlan məmə otəgətun roiu məmə nolən rəhan in tətuatip. In təməsaluin əmən təfagə rat min, məto təmahl-ipa Iesu məmə in otos nalpinən o təfagə rat min. Kən Uhgin atip əm tatən məmə netəmim itəm kotahatətə e Iesu, ilat okotətuatip e niganəmtin.
27 ?Tol nəhlan, etəmim kit titun nəghat ausitən o nat kit itəm təmol, məmə in tətuatip e niganəmti Uhgin, o kəp? Kəp, nat tikə. ?Kən etəmim təruru nəghat ausitən o naka? Məto-inu etəmim kit tikə itəm titun nətəu-pənən Lou məmə tatuwa mətuatip e niganəmti Uhgin. Uhgin tatol etəmim tətuatip e niganəmtin e nahatətəən əm rəhan.
28 Tol nəhlan məto-inu kitat kotaskəlim əskasik nətəligən məmə etəmim tatətuatip e niganəmti Uhgin e rəhan nahatətəən, məto sənəmə e nətəu-pənən Lou.
29 Uhgin, in sənəmə Uhgin rəha netəm Isrel əm. In Uhgin min rəha Iaihluə min,
30 məto-inu Uhgin kitiəh əm, itəm in otol netəmim kotətuatip e niganəmtin e suatip kitiəh əm, nahatətəən rəhalat. Tahmen-ahmen əm o netəm Isrel ne Iaihluə min.
31 ?Tahro əh-roiu e Lou əh? ?Nahatətəən əh tatol Lou əh in nat əpnapin? !Kəp! Məto nian koatahatətə əm e Uhgin, kən e nolən əh, koatətəu-pən ətuatip suatip pahrien rəha Lou.

4

Uhgin təmol Epraham tətuatip e niganəmtin e nahatətəən

1 Epraham in nəukəti noanol min rəha Isrel aupən. Otətəlig-in-tu nat naka itəm Epraham təmehm məmə in suatip rəha nətuatipən e niganəmti Uhgin.
2 Uhgin təmol Epraham tətuatip e niganəmtin, məto sənəmə e nolən wir min rəha Epraham. Okəmə nolən wir min rəhan in suatip rəha nətuatipən, kən Epraham titun nəghat ausitən ron. Məto e niganəmti Uhgin, okol Epraham təsausitən o nat kit,
3 məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Epraham təmatahatətə e Uhgin, kən Uhgin təmən məmə Epraham in tətuatip e niganəmtin o nahatətəən rəhan.”

3:12: Sam 14:1-3; Sam 53:1-3; Pri 7:20 **3:13:** Sam 5:9 **3:13:** Sam 140:3 **3:14:** Sam 10:7 **3:17:** Aes 59:8 **3:18:** Sam 36:1 **3:20:** Sam 143:2; Rom 7:7; Kal 2:16 **3:22:** Kal 2:16 **3:24:** Rom 5:1 **3:29:** Rom 10:12 **3:30:** Dut 6:4; Kal 3:20 **3:31:** Mat 5:17 **4:2:** 1 Kor 1:31 **4:3:** Jen 15:6; Kal 3:6

4 Nian suah kit tatol wək o nətouən, rəhan iərəmərə təsənən məmə rəhan nətouən in presen
kit kəm in, məto iərəmərə təkəike mos-ipən nətouən o rəhan wək.
5 Məto kitat kəsotolən wək məmə okotuwa katətuatip e niganəmti Uhgin. Kitat kotahatətə
əm e Uhgin, kən in tatol məmə kitat kotuwa katətuatip e rəhatat nahatətəən. Uhgin pisin əm
itəm tatol netəm u kotərat koatuwa katətuatip e niganəmtin.
6 Tefit in təmatəghat-in nat u nian in təmən-iarəp məmə nəwirən pahrien otuwin o etəm
itəm Uhgin tatən məmə in tətuatip e niganəmtin, məto sənəmə e nolən wir itəm suah u təmol.
In təmən məmə,
7 "Nəwirən pahrien tatuwin o netəm u Uhgin təmafəl rəhalat nolən rat,
kən in təmaluin rəhalat təfagə rat.
8 Nəwirən pahrien tatuwin o etəm u itəm Iərəmərə təsaskəlimən e nikin rəhan təfagə rat."
9 ?Nikitəmat təht məmə nəwirən pahrien əh in rəha netəm əm u kəməhg-ipən ilat, netəm
Isrel, o nəwirən pahrien əh, in min rəha netəm kəsəhg-ipənən ilat, Iaihluə min? Əwəh, rəha
Iaihluə min. Ematən məmə, Uhgin təmən məmə Epraham in tətuatip e niganəmtin məto-inu
o rəhan nahatətəən.
10 ?Kən nəgəhan Uhgin təmən kəm Epraham məmə in tətuatip, nian kinəhg-ipən rəkis, o
nian kəsəhg-ipənən əh? Uhgin təmaupən mən nəhlan, uarisig kəpanəhg-ipən.
11 Kən kəməhg-ipən in tahmen e nəmtətin itəm təməgətun pahrien məmə in tətuatip e
niganəmti Uhgin e rəhan nahatətəən, nian kəsəhg-ipənən əh. Kən tol nəhlan, in tata rəha
netəmim rafin itəm kəsəhg-ipənən ilat, məto kotahatətə e Uhgin. Kən in tatən məmə ilat
koatətuatip e niganəmtin o nahatətəən rəhalat.
12 Kən in tata rəha netəmim neen min, ilat itəm kəməhg-ipən ilat. Məto in sənəmə rəhalat
tata məto-inu kəməhg-ipən ilat, məto in rəhalat tata məto-inu ilat min koatətəu-pən suatip
rəha nahatətəən itəm rəhatat tata Epraham təmətəu-pən aupən u kəpanəhg-ipən.
13 Uhgin təmol nəniəkisən kəm Epraham ne rəhan noanol min məmə nətueintən otuwa
rəhan o nian kit. Məto Lou sənəmə suatip itəm nəniəkisən u otuwa mol nipahrienən lan. In
otuwa mol nipahrienən e nətuatipən itəm təmisi-pən e suatip rəha nahatətəən.
14 Tol nəhlan məto-inu okəmə nəniəkisən tatuwa mol nipahrienən o netəmim itəm
koatagile əm e Lou, kən nikilat təht məmə ilat kotətuatip lan, kən suatip rəha nahatətəən
in nat əpnapin əm, kən nəniəkisən nipətin tikə.
15 Məto nəghatən u, in nipahrienən: Lou tatən məmə nalpinən ne nemə̇ha rəha Uhgin
tatuwin o netəmim itəm koatətgəhl Lou, kən ikin min rafin Lou əh-ikin, netəmim koatətgəhl.
Tol nəhlan, nolən rəha nətəu-pənən Lou tatiuw-pa nalpinən ne nemə̇ha rəha Uhgin, kən
təsolən məmə nəniəkisən otuwa mol nipahrienən.
16 Tol nəhlan, nəniəkisən tatuwa mol nipahrienən e nəmegəhən rəhatat e suatip rəha
nahatətəən məmə nəniəkisən otuwa e nəwirən itəm Uhgin tətawte-in kəm kitat, kən kitat
kotitun nitunən pahrien məmə rəhan nəniəkisən in rəha noanol min rafin rəha Epraham,
sənəmə rəha netəm min əm u itəm Uhgin təmos-ipən Lou kəm ilat, məto rəha netəm min u,
ilat min itəm koatətəu-pən suatip rəha nahatətəən rəha Epraham. In rəhatat rafin tata.
17 Tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, "Emol ik nakuwa tipi noanol tepət." E
niganəmti Uhgin, Epraham in rəhatat tata. In təmahatətə e Uhgin u tatos-ipən nəmegəhən
kəm netəm kəmotimis, kən in titun nolən natimnat e nat agin tikə.
18 Nian Uhgin təmən-iəkis kəm Epraham məmə in otuwa tata rəha noanol tepət, Epraham
təmahatətə e Uhgin mitun e nikin məmə nəghatən rəha Uhgin in nipahrienən, nat əpnapin
in tiəkis agin məmə nəniəkisən otuwa mol nipahrienən. Uhgin təmən məmə, namipin min
okotepət motaprəkis.
19 Nahatətəən rəhan təseiuaiuən, nat əpnapin in titun məmə nipətin tinaguihl minahmen
əm o nimisən məto-inu rəhan nup iuəhkir o wan-hanrit, kən titun məmə Sera tinaprəkis-in
ikin katemək ikin kən okol təsemə̇kən.
20 Epraham təməsəf-əfən rəhan nahatətəən e nəniəkisən rəha Uhgin. Nipahrienən, rəhan
nahatətəən təməwiə muwa məskasik təhmin min, kən matos-ipən nənwiwiən kəm Uhgin.
21 In təmitun wir e nikin məmə Uhgin tatos nəsanənən o nolən rəhan nəniəkisən tuwa mol
nipahrienən.
22 O nat əh inəh, "Uhgin təmən məmə Epraham in tətuatip e niganəmtin o nahatətəən
rəhan."
23 Nəghatən u itəm tatən məmə, "Uhgin təmən məmə Epraham in tətuatip e niganəmtin,"
kəməsətəən məmə rəha Epraham pisin əm,
24 məto kəmətə min məmə rəhatat, itəm Uhgin otən məmə kitat okotətuatip e niganəmtin,
kitat itəm kotahatətə lan, itəm təmosmegəh Iesu Iərəmərə rəhatat e nimisən.

4:8: Sam 32:1-2 **4:11:** Jen 17:10-11 **4:13:** Jen 17:4-6; 22:17-18; Kal 3:29 **4:14:** Kal 3:18 **4:15:** Rom 3:20; 5:13 **4:16:** Kal 3:7 **4:17:** Jen 17:5 **4:17:** Jon 5:21 **4:18:** Jen 15:5 **4:19:** Jen 17:17 **4:22:** Jen 15:6

25 Kəmegəhan-in-pa Iesu tuwa mimis o təfagə rat min rəhatat, kən Uhgin təmol in təmegəh
min e nimisən məmə in otol suatip məmə kitat okotətuatip e niganəmtin.

5

Nəməlinuən ne nagienən

1 Tol nəhlan, koatatig e nəməlinuən kitat Uhgin məto-inu, e nahatətəən rəhatat ron, in təmən
məmə kitat kotətuatip e niganəmtin. Kən natimnat min əh kəmotuwa e Iərəmərə rəhatat Iesu
Kristo.
2 E nahatətəən rəhatat, natimnat itəm Kristo təmol, təməmik kitat kotuwa e niganəmti Uhgin
məmə okotos nəwirən itəm Uhgin tətawte-in kəm kitat. Kən nəwirən əh, kotatig lan əh-roiu.
Kən kitat kotagien məto-inu kitat kotitun wir agin məmə okotos nepətən əhag-əhag rəha
Uhgin.
3 Kən nat kit min, kitat kotagien nian kotatig e nian əskasik min məto-inu, kitat kotitun məmə
nian əskasik min kotasitu etat məmə okotətul əskasik e nəratən.
4 Kən nian koatətul əskasik, Uhgin, nikin tagien otat. Kən nian kotitun məmə Uhgin nikin
tagien otat, kən kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasik e Uhgin.
5 Kən natimnat itəm koatələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasik e Uhgin ron, kotitun məmə
okotuwa kol nipahrienən məto-inu, in təmos-ipa Narmin Rəhan kəm kitat, kən Narmin
tatos-ipa nolkeikeən rəha Uhgin tərioah e nikitat.
6 Kən nian rəhatat nəsanənən təmatikə əh o nosmegəh atipən kitat, e nian ətuatip itəm
Uhgin təmən, Kristo təmimis o nosmegəhən kitat netəm rat u kəsotisiai-inən in Uhgin.
7 E rəhak nətəligən, in nat tiəkis agin məmə suah kit otegəhan-in məmə in otimis o suah
kit min itəm rəhan nolən tətuatip. Məto kəm-naka suah kit otimis o suah kit min itəm rəhan
nolən təwir agin o netəmim.
8 Məto Uhgin təməgətun rəhan nolkeikeən kəm kitat e nolən u məmə, nian kitat netəm
kəmoatol əh təfagə rat, kən Kristo təmimis otat.
9 Tol nəhlan, Uhgin təmol kitat kotətuatip e niganəmtin e nita Kristo itəm təmaiu nian
təmimis otat. Kən məto-inu nat u in nipahrienən, kitat kotitun wir məmə Kristo otosmegəh
kitat o nemə̈ha ne nalpinən rəha Uhgin e namnun nian.
10 Nian kəmotol tikimir kitat Uhgin, məto in təmol kitat kotuwa iolin min e nimisən rəha
Nətin. Kən məto-inu təmol kitat kotuwa iolin min, nat kit itəm taprəkis-in inu məmə kitat
kotitun wir məmə Uhgin otosmegəh kitat e nalpinən ne nemə̈ha rəhan, məto-inu Kristo
tatəmegəh.
11 Kən nat kit min, nikitat tagien məmə kəmotuwa kitiəh kitat Uhgin e Iərəmərə rəhatat
Iesu Kristo, itəm Uhgin təmiuw-pa kitat lan kotuwa iolin min.

Atam təmiuw-pa nimisən, kən Kristo təmiləs nəmegəhən

12 Aupən agin, suah u Atam, təmol təfagə rat, kən tol nəhlan, təfagə rat misi-pən lan muwa
e nətueintən e etəm kitiəh əm əh. Kən təfagə rat təmiləs nimisən muwa ikin. Kən tol nəhlan,
netəmim rafin okotəkəike motimis məto-inu ilat rafin koatol təfagə rat.
13 Nipahrien, netəmim kəmotol təfagə rat uarisig Uhgin təpanos-ipa Lou. Məto nian Lou
tikə, okol kəsotətgəhlən Lou, mol məmə Uhgin təsəte rəkisən təfagə rat min rəhalat.
14 Məto nat əpnapin Uhgin təməsəte rəkisən təfagə rat min rəhalat, netəmim itəm koatatig
e nian rəha Atam mətoarus-pa Moses, ilat rafin kəmotimis. Əwəh, nat əpanapin netəm min
əh kəməsotolən təfagə rat tahmen e təfagə rat rəha Atam, məto ilat rafin kəmotimis.
E nolən min neen, Atam in tahmen e Kristo itəm təmuarisig in, məto-inu nat naka itəm
Atam təmol, tatuwin o netəmim rafin, tahmen-pən əm məmə nat naka Kristo təmol tatuwin
o netəmim rafin.
15 Məto nat naka itəm Uhgin təmos-ipa tol pisin agin e təfagə rat rəha Atam. Təfagə rat
rəha suah kitiəh əm u, Atam, təmiuw-pa nimisən o netəmim tepət, kən inu in nat asol. Məto
nat asol taprəkis, in nəwirən asol rəha Uhgin itəm in təmawte-in o netəmim tepət o nafələn
təfagə rat rəhalat, kən nat əh təmuwa e nəwirən rəha suah kitiəh əm u, Iesu Kristo.
16 Ekən min məmə, nəwirən asol rəha Uhgin itəm in təmawte-in kəm netəmim, in tol pisin
agin e noa təfagə rat rəha suah kitiəh əm əh. Suah u təmol təfagə rat kitiəh əm, kən Uhgin
təmakil muəh mələhəu nəghatən lan məmə otos nalpinən. Kən uarisig, nian netəmim tepət
kəmotol təfagə rat tepət, məto Uhgin təmos-ipa nat təwir kəm kitat, kən təmol məmə kitat
kotətuatip e niganəmtin.
17 Nipahrienən məmə təfagə rat rəha suah kitiəh əm, Atam, təmol nimisən tatərəmərə
e netəmim rafin, kən inu nat asol. Məto nat asol kit min itəm taprəkis məmə, nat itəm
suah kitiəh əm, Iesu Kristo, təmol. Netəmim rafin itəm koatos nəwirən rəha Uhgin itəm

4:25: Aes 53:4-5 **5:3:** Jem 1:2-3; 1 Pita 1:5-7 **5:8:** Jon 3:16; 1 Jon 4:10 **5:9:** Rom 1:18; 2:5; Efes 2:3-5 **5:12:** Jen 3:6; Rom 6:23 **5:13:** Rom 4:15

in təmawte-in əpnapin əm kəm ilat, kən motahatətə məmə Uhgin tatol ilat kotətuatip e niganəmtin, ilat okotos nəmegəhən lilin. Kən ilat Kristo, okotərəmərə.

18 Əwəh, Atam təmol təfagə rat kit mol məmə, Uhgin təmakil muəh mələhəu nəghatən rəha netəmim rafin məmə okotəkəike motos nalpinən. Kən e nolən ahmen-ahmen əm, Kristo təmol nat ətuatip kit, mol suatip məmə netəmim kotitun motuwa motətuatip e niganəmti Uhgin. Kən nətuatipən əh, tatol məmə netəmim rafin kotitun nosən nəmegəhən lilin.

19 Netəmim tepət kəmotuwa nol təfagə məto-inu suah əh Atam təməht nəwia Uhgin. Məto netəmim təpət okotuwa motətuatip e niganəmti Uhgin məto-inu suah kit min, Kristo, təmol nəwia Uhgin.

20 Uhgin təmos-ipa Lou məmə təfagə rat otuwa mol iahgin, kən məmə netəmim okotitun nolən rat min rəhalat. Məto nian təfagə rat təmuwa mol iahgin, nəwirən itəm Uhgin təmawte-in əpnapin əm təmuwa iahgin təhmin min maprəkis,

21 məmə nəwirən otol win e təfagə rat min. Təfagə rat təmatərəmərə e netəmim rafin matiuw-pa nimisən elat. Məto roiu nəwirən itəm Uhgin tətawte-in kəm kitat otərəmərə, kən nəwirən əh otol məmə netəmim okotətuatip e niganəmti Uhgin, kən motos nəmegəhən lilin e Iesu Kristo rəhatat Iərəmərə.

6

Nəsanənən rəha təfagə rat okol təsəlis ətainən kitat

1 ?Kən tol nəhlan o nat əh, kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, təwir məmə koatəkəike əm o nolən təfagə rat, məmə nəwirən rəha Uhgin otəwiə mol iahgin təhmin.

2 !Kəp, təsətuatipən! Nian təfagə rat tətalkut məmə otiuw-pən kitat tərat ikin, kən nikitat təike məht məmə, tahmen əm məmə kəmotimis rəkis lan, kən okol kəsotolən nəwian roiu.

3 Nəkotitun o kəp məmə, kəmol baptais etat, kən baptais əh tatəgətun məmə kitat kəmotuwa kitiəh kitat Kristo. Kən nian Kristo təmimis, tahmen əm məmə kitat kotimis kitat min, u nipətin təmə nəmegəhən rəhatat o nolən təfagə rat, in təmimis.

4 Tol nəhlan, nian kəmol baptais etat, in tahmen məmə kəmotimis, kən kitənim itat kitat Kristo. Kən in tol nəhlan məmə kitat okotətəu-pən suatip rəha nəmegəhən wi, tahmen əm məmə Uhgin Tata təmosmegəh Kristo e nimisən, e nəsanənən asol rəhan.

5 Tol nəhlan məto-inu, kəmotuwa kitiəh kitat min e nimisən rəhan, kən okotuwa min kitiəh kitat min e nolən itəm Uhgin təmosmegəh in lan e nimisən.

6 Kitat kotitun məmə nian kəməht-ipən Kristo e nig kəməluau, kəməht-ipən ilat nolən oas min rəhatat məmə, otərəkin nolən oas rəhatat itəm tolkeike pik təfagə rat. Kən təmol məmə təfagə rat otəsərəmərə minən etat,

7 məto-inu etəmim itəm təmimis, təsatig ahginən nəsanənən rəha təfagə rat.

8 Məto-inu kəmotimis kitat Kristo, kən tol nəhlan, kotahatətə məmə okotəmegəh kitat min roiu, ne nian itəm təpanuwa.

9 Kotahatətə nəhlan məto-inu kotitun məmə Uhgin təmosmegəh Kristo e nimisən, kən tol nəhlan okol təsimis minən. Nimisən təsərəmərə minən lan.

10 In təmimis mau kitiəh əm, kən e nimisən rəhan, təmos-irəkis nəsanənən rafin rəha təfagə rat. Məto tatəmegəh roiu, kən e nəmegəhən rəhan, in tatəmegəh məmə otiləs-ipər nərgi Uhgin.

11 Kən e nolən ahmen-ahmen əm, nikitəmat təkəike məht itəmat məmə nəmotimis e təfagə rat, təfagə rat rəhan nəsanənən tikə o niuw-pənən itəmat. Məto e nəmegəhən rəhatəmat əh-roiu, nikitəmat təkəike məht itəmat məmə nakotəmegəh e Uhgin məmə onəkotiləs-ipər nərgin e Kristo Iesu.

12 Tol nəhlan, sotegəhan-inən məmə təfagə rat tərəmərə e nipətitəmat itəm otəpanimis nian kit. Sotegəhan-inən məmə nəkoatol nəwia nətəligən rat rəha nipətitəmat.

13 Kən sotegəhan-in minən nolən nipətitəmat min məmə nəkoatol təfagə rat lan. Məto otegəhan-in-pən nəmegəhən rəhatəmat rafin kəm Uhgin, məto-inu itəmat netəmim itəm Uhgin təməmki-rəkis itəmat e nimisən məmki-pən itəmat e nəmegəhən. Kən otegəhan-in nolən nipətitəmat min məmə okotol nolən min itəm kotətuatip e niganəmti Uhgin.

14 Tol nəhlan məto-inu, təfagə rat otəsərəmərəən etəmat məto-inu roiu, nəsotatig ahginən Lou itəm təsasituən etəmat məmə nəsotolən təfagə rat. Məto nakoatatig ahgin nəwirən itəm Uhgin tətawte-in kəm itəmat, kən e nəwirən əh, in otasitu etəmat məmə nəsotolən təfagə rat.

Slef min rəha nolən ətuatip

5:18: 1 Kor 15:22 **5:19:** Aes 53:11 **5:21:** Rom 6:23 **6:3:** Kal 3:27 **6:4:** Kol 2:12 **6:6:** Kal 5:24 **6:11:** 2 Kor 5:15; Kal 2:19 **6:12:** Jen 4:7 **6:13:** Rom 12:1 **6:14:** 1 Jon 3:6

15 ?Kən kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, pəs okotol təfagə rat məto-inu,
Lou təsərəmərəən etat, məto nəwirən rəha Uhgin itəm tətawte-in kəm kitat tatərəmərə etat.
!Kəp, təsətuatipən!
16 Nəkotitun o kəp məmə, nian nakotegəhan-in-pən itəmat kəm suah kit məmə nəkoatol
nəwian, kən itəmat rəhan slef, kən itəmat slef rəha suah un noatol nəwian. Suatip kəiu o
nətəu-pənən. E suatip kit, nakotuwa slef rəha təfagə rat, kən suatip u tatuwin o nimisən. Kən
e suatip kit min, nakotuwa slef rəha nolən nəwia Uhgin, kən suatip u tatuwin o nətuatipən
e niganəmti Uhgin.
17 Kitat koatənwiwi Uhgin məmə nat əpnapin aupən nəmoatol slef rəha təfagə rat, məto
uarisig, e nikitəmat rafin nəmotol nəgətunən itəm ematəgətun itəmat lan.
18 Uhgin təmikis itəmat e təfagə rat, kən təfagə rat, rəhan nəsanənən tikə o nərəmərəən
etəmat. Kən nəmotuwa slef rəha nolən min itəm kotətuatip e niganəmti Uhgin.
19 Iatəghat e nətəligən min itəm netəmim kotitun, inu slef ne etəm-iasol, məto-inu nətəligən
rəhatəmat təsahmenən o nitunən natimnat rəha Uhgin. Aupən ikin, nəmotegəhan-in noli-
noli nipətitəmat məmə ilat slef rəha nolən min itəm tol naulisən əm, ne slef rəha nəratən itəm
tatər tepət. Məto roiu otegəhan-in-pən ilat məmə ilat slef rəha nolən min itəm kotətuatip, kən
nakotuwa netəmim itəm Uhgin təmələhəu kalin məmə rəhan min.
20 Nian itəmat nəmoatol slef rəha təfagə rat, nolən itəm tətuatip e niganəmti Uhgin
təsərəmərəən etəmat.
21 ?Noan nəwirən naka nəmotos e nəmegəhən rəhatəmat o nolən tərat min itəm noataulis
ron əh-roiu? !Noan nolən rat min əh, in nimisən əm!
22 Məto roiu, Uhgin təmikis itəmat e təfagə rat, kən nəmotuwa slef min rəhan, kən noan
nəwirən itəm noatəhl, tatit itəmat məmə nakotuwa netəmim rəha Uhgin e nikitəmat rafin.
Kən nakoatos nəmegəhən lilin.
23 Tol nəhlan məto-inu nətouən rəha təfagə rat in nimisən, məto nat itəm Uhgin tatos-ipa
in nəmegəhən lilin e Kristo Iesu rəhatat Iərəmərə.

7

Lou təsərəmərəən e kitat

1 Piak min ne winik min. Itəmat nəkotitun nolən rəha lou. Lou min koatərəmərə e netəmim
nian ilat koatəmegəh əm.
2 Tahmen e nat u. Okəmə pətan kit itəm təmol marit, lou tatən məmə in rəhan əm əh iərman
nian in tatəmegəh. Məto okəmə iərman əh timis, kən lou rəha marit təsaskəlim minən pətan
əh, kən in titun nətəu-pənən suah pisin kit.
3 Məto okəmə in tatətəu-pən iərman pisin kit nian rəhan iərman tatəmegəh əh, katən məmə
in tategoafəl rəhan iərman. Məto okəmə rəhan iərman təmimis, lou əh rəha marit təsaskəlim
minən pətan əh, kən nat əpnapin tatətəu-pən iərman pisin, in təsegoafələn rəhan iərman.
4 Piak min ne winik min. E nolən ahmen-ahmen əm, məto-inu ninotol kitiəh itəmat Kristo,
tahmen əm məmə itəmat nəmotimis itəmat min e nig kəluau. Kən nian nəmotimis, Lou rəha
Moses təsaskəlim minən itəmat u-roiu. Uhgin təmikis itəmat o nətəu-pənən ətuatip natimnat
rafin agin e Lou məmə Uhgin otosmegəh itəmat. Kən itəmat nakotahmen-pən əm e pətan kit
itəm rəhan iərman in təmimis, kən roiu in təsolən marit, kən in titun nətəu-pənən suah pisin.
Rəhatəmat iərman aupən, in Lou. Məto roiu, itəmat nakotətəu-pən suah pisin u Kristo, itəm
Uhgin təmosmegəh e nimisən. Kən nakotətəu-pən in məmə nakoatoe noan wir, itəm in nolən
təwir min itəm koatisiai-in Uhgin.
5 Nian nətəligən rat rəha etəmim* tatərəmərə e kitat, nətəligən rat min rəhatat koatiuw-pən
kitat məmə okotol nolən rat min e nipətitat. Kən nian Lou tatən məmə okəsotolən nolən rat
min əh, tol məmə nikitat tatəht pik nolən rat min, kən koatolkeike moatol təhmin nolən rat
min. Tol nəhlan, kəmotol təfagə rat tepət. Kən noa təfagə rat min əh, in nimisən əm.
6 Məto roiu, okol kitat kəsətəu-pən minən Lou rəha Moses məmə okotos nəmegəhən lilin,
məto-inu tahmen əm məmə kitat kəmotimis e Lou əh. Kən tol nəhlan, Lou təsərəmərəən e
kitat u-roiu. Kən roiu, kitat slef min rəha Uhgin, məto kəsotətəu-pənən suatip oas o nətəu-
pənən Lou itəm kəmətə, məto koatətəu-pən suatip wi rəha Narmin Rəha Uhgin.

Lou tatol məmə netəmim kotol təfagə rat

7 ?Kən kitat okotəhrən? Okəmə naka suah kit otən məmə, "Lou in nat tərat məto-inu tatol
məmə kitat koatol təfagə rat." !Məto kəp, təsətuatipən! Io ekitun əm məmə təfagə rat tahro

---

6:16: Jon 8:34; 2 Pita 2:19 **6:23:** Rom 5:12,15 **7:4:** Rom 6:2,11 * **7:5:** Netəmim rafin koatol təfagə rat məto-inu nətəligən rat rəha etəmim tətatig e kitat rafin. Nətəligən rat əh tatiuw-pən kitat məmə koatol təfagə rat. Rəhatat nəsanənən tikə məmə okəsotolən təfagə rat motol nolən wir. Uhgin əm titun nos-ipa nətəligən wi kəm kitat. **7:6:** Rom 8:2; 6:4

nulan məto-inu Lou tatəgətun io lan. Okəmə Lou in təməsənən məmə esolən nolən rəha
nolkeikeən nat kit rəha etəm pisin, kən okol esitunən nolən əh məmə təhrol nulan.†
8 Məto təfagə rat təmaskəlim nəghatən rəha Lou, mol rəhan in iolwək, kən təmol məmə
nolən rəha nolkeikeən nat kit rəha etəm pisin təmuwa tepət e nikik. Məto okəmə Lou təpikə,
kən təfagə rat rəhan nəsanənən təpikə nəhlan, tahmen məmə təmimis.
9 Aupən ikin, nian emərurу əh Lou, nikik təsəhtən təfagə rat rəhak, emətatig wir əm. Məto
uarisig emitun məmə Lou əh-ikin, kən nəsanənən rəha təfagə rat təmuwa məmegəh min
məskasik, kən enitun məmə ekəike mimis o təfagə rat rəhak.
10 Kən eməplan məmə nəghatən əh rəha Lou itəm təmuwa məmə otol etəmim təmegəh,
məto nipahrienən təmiuw-pa əm nimisən.
11 Tol nəhlan məto-inu, təfagə rat təmaskəlim nəghatən rəha Lou, mol rəhan in iolwək, kən
təmeiuə-in io. Nikik təməht məmə okəmə emalkut o nətəu-pənən Lou rəha Moses, kən ekos
nəmegəhən lilin. Məto enəruru nolən, kən e nəghatən rəha Lou, ekəike mimis o təfagə rat
min rəhak.
12 Məto Lou tasim təmisi-pən e Uhgin, kən nəghatən min rəha Lou kəmotisi-pən e Uhgin
motasim, motətuatip, motəwir motasitu e netəmim.
13 Kən okəmə naka suah kit otən məmə, "Lou in nat təwir, məto təmol məmə ekimis." !
Məto kəp, təsətuatipən! Nian emitun nəghatən rəha Lou itəm in təwir, nikik təmuwin o nolən
təfagə rat, kən io emol təfagə rat itəm noan in nimisən. Tol nəhlan, təfagə rat təmol məmə
ekimis. Təmol nəhlan məmə ekitun məmə nolən rat min rəhak, ilat təfagə rat pahrien. Kən
nian eməplan nəghatən rəha Lou, enitun məmə təfagə rat in nat tərat agin-əh.
14 Kitat kotitun məmə Lou təmisi-pən e Uhgin. Məto io, io etəmim əm. Kən kol-salim-in io
məmə io slef kit, kən təfagə rat in rəhak etəm-iasol.
15 Esitunən natimnat itəm iakatol, məto-inu nat wir min itəm iakolkeike məmə ekol,
esolən, məto iatol əm naka itəm iatetəhau.
16 Ekitun wir məmə təfagə rat rəhak in nat tərat nat əpnapin esolkeikeən məmə ekol. Kən
nian ekəto tərat e nikik o təfagə rat u, in nəmtətin kit məmə Lou tatol rəhan wək, kən Lou in
nat wir kit.
17 Tol nəhlan, sənəmə io itəm iatol təfagə rat min, məto nolən rəha təfagə rat itəm tətatig e
rəhak nətəligən nian rafin, tatol məmə ekol nolən rat min.
18 Ekitun məmə nətəligən rat rəhak otəsegəhan-inən məmə ekol nat wir kit. Ekitun in
nipahrienən məto-inu iakolkeike məmə ekol nat itəm təwir, məto okol esolən.
19 Nat naka iatol sənəmə in nat wir itəm iakolkeike məmə ekol, məto iatol əm təfagə rat
itəm esolkeikeən məmə ekol.
20 Kən okəmə ekol nat naka itəm esolkeikeən məmə ekol, sənəmə io pahrien u iatol, məto
in təfagə rat itəm tətatig lak tatol.
21 Tol nəhlan, iatəplan məmə nolən kit tatol wək e nəmegəhən rəhak nian rafin. Nolən
əh tol nəhlan məmə, nian iakolkeike məmə ekol nat wir, məto təfagə rat huə iuəhkir ron io
tatiuw-pən io e təfagə rat.
22 E nikik rafin, iakolkeike Lou rəha Uhgin,
23 məto iatəplan min lou kit min itəm tatol wək e nəmegəhən rəhak itəm tətəluagin ilau
rəhak nitunən, məlis io, matol məmə io slef rəha təfagə rat itəm tatol wək e rəhak nəmegəhən.
24 !Kəsi, iatəto tərat pik agin! ?Karmə pah otiləs-irəkis io e nipətik u itəm tatuwin o nimisən?
25 !Pəs kotənwiwi Uhgin. Iesu Kristo rəhatat Iərəmərə in otol!
Kən tol nəhlan nəmegəhən rəhak tol min-nulan məmə, io slef rəha Lou rəha Uhgin e rəhak
nətəligən wi, məto e nətəligən rat rəhak, io slef rəha lou rəha təfagə rat.

8

Nolən rəha nətəu-pənən Narmin Rəha Uhgin

1 Kən nəukəti nəghatən rafin min əh tol min-nulan, məmə Uhgin tatən məmə kitat kotətuatip
e niganəmtin məto-inu kotahatətə e nat itəm Kristo təmol otat. Kən tol nəhlan, Uhgin kol
təsuəhən, kən məsələhəuən nəghatən məsolən nalpinən kit rəha netəm min u kəmotuwa
kitiəh ilat Kristo Iesu,
2 məto-inu nəsanənən rəha Narmin, itəm tatos-ipa nəmegəhən wi kəm kitat e Kristo Iesu, in
təmikis kitat e nəsanənən rəha təfagə rat ne nimisən.
3 Lou təruru nikisən nəhlan kitat, mol kitat kotətuatip e niganəmti Uhgin məto-inu, nətəligən
rat rəha etəmim tatol win e nolən itəm Lou tolkeike. !Məto nat itəm Lou təruru nolən,
Uhgin təmol! Inu, təmahl-ipa Nətin ətuatip kən təmuwa etəmim mahmen e kitat. Kən Uhgin

† **7:7:** E nəghatən min rəha ves 7:7-25, nian Pol tatən "io," məto nipəti nəghatən u məmə in tatəghat-in netəmim rafin.

7:7: Eks 20:17; Dut 5:21 **7:10:** Luk 10:28; Lev 18:5; Sam 19:7-10; Esik 20:11; Rom 10:5 **7:11:** Jen 3:13 **7:12:** 1 Tim 1:8 **7:15:** Kal 5:17 **7:23:** Kal 5:17; 1 Pita 2:11 **7:25:** 1 Kor 15:57 **8:3:** Hip 4:15

təmakil muəh mələhəu nəghatən mol nalpinən o təfagə rat itəm kitat netəmim rafin koatol.
In təmol nəhlan nian təmol Netin təmuwa sakrifais o təfagə rat min rafin rəhatat.
4 Uhgin təmol nəhlan məmə, nəghatən ətuatip min rəha Lou okotuwa motol nipahrienən
e nəmegəhən rəhatat itəm kəsotətəu-pənən suatip rəha nətəligən rat rəha etəmim, məto
koatətəu-pən suatip itəm Narmin Rəha Uhgin tatəgətun kəm kitat.
5 Netəmim itəm koatətəu-pən nətəligən rat rəha etəmim, nətəligən rəhalat tatuwin əm o
nat itəm nətəligən rat rəhalat tolkeike. Məto netəmim itəm koatətəu-pən nolən itəm Narmin
Rəha Uhgin tolkeike, nətəligən rəhalat tatuwin əm o nat itəm Narmin Rəha Uhgin tolkeike.
6 Okəmə nətəligən rat rəha etəmim in tatərəmərə lan, kən suah əh tatətəu-pən əm suatip
rəha nimisən. Məto okəmə Narmin Rəha Uhgin tatərəmərə e rəhan nətəligən, kən suah əh
tatətəu-pən suatip rəha nəmegəhən ne nəməlinuən.
7 Tol nəhlan məto-inu, nətəligən rat rəha etəmim, tatol tikimir ilau Uhgin, məto-inu təsətəu-
pənən lou min rəha Uhgin, kən in təruru agin nətəu-pənən.
8 Netəmim itəm koatətəu-pən nətəligən rat rəha etəmim, okol kəsotolən niki Uhgin tagien.
9 Məto itəmat nəsotətəu-pənən nətəligən rat rəha etəmim. Okəmə in nipahrienən məmə
Narmin Rəha Uhgin tətatig etəmat, kən noatətəu-pən nolən itəm Narmin Rəha Uhgin
tolkeike. Etəmim itəm Narmin Rəha Kristo təsatigən lan, in sənəmə etəmim rəha Kristo.
10 Məto Kristo tətatig etəmat. Kən nat əpnapin nipətitəmat otəkəike mimis o təfagə rat, məto
narmitəmat tatəmegəh məto-inu itəmat nəkotətuatip e niganəmti Uhgin.
11 Narmin Rəha Uhgin tətatig etəmat, inu Narmin Rəha Uhgin u itəm təmol Kristo Iesu
təmegəh min e nimisən. Nipahrienən, nipətitəmat otimis nian kit. Məto e Narmin Rəhan,
Uhgin otos-ipən min nəmegəhən e nipətitəmat.
12 Piak min ne winik min. O natimnat min əh, kitat kotəkəike katig kətəu-pən nat itəm
Uhgin tolkeike, məto kəsotatigən kətəu-pən nat itəm nətəligən rat rəha etəmim tolkeike
məmə otol,
13 məto-inu okəmə nəkotatig motətəu-pən nat itəm nətəligən rat rəha etəmim tolkeike,
nəkotəkəike motimis. Məto okəmə e Narmin Rəha Uhgin nakotohamnu nolən rəha etəmim,
kən onəkotəmegəh,
14 məto-inu netəmim rafin itəm Narmin Rəha Uhgin tatit ilat, ilat nenəti Uhgin min.
15 Itəmat nəkotitun məmə inu in nipahrienən məto-inu, Uhgin təmos-ipinə Narmin Rəhan
kəm itəmat, kən Narmin təsolən itəmat nakoatəgin min Uhgin, tahmen e slef kit tatəgin
rəhan etəm-iasol. Kəp, məto Narmin Rəhan təmol məmə Uhgin təməhl itəmat. Kən Narmin
tatol məmə kitat kotitun nənən kəm Uhgin məmə, "!Ik rəhatimat tata!"
16 Kən Narmin atip Rəha Uhgin tatən kəm narmitat məmə kitat nenəti Uhgin min.
17 Kən məto-inu kitat nenətin min, kitat okotos natimnat wir min itəm Uhgin təmələhəu
kalin məmə rəhatat. Kən kitat Kristo okotos natimnat min əh. Kitat kotitun məmə inu
nipahrienən məto-inu kitat koatəto nahməən kitat min, kən kotitun məmə Uhgin otos-ipən
nisiaiiən kəm kitat tahmen e itəm otol e Kristo.

Nepətən əhag-əhag rəha Uhgin itəm tatuwa

18 Ekitun məmə nahməən itəm kotatig lan u-roiu, okotəplan məmə ilat nat əpnapin əm
nian Uhgin otol-arəp nepətən əhag-əhag rəhan e nəmegəhən rəhatat.
19 Nipahrienən, natimnat rafin itəm Uhgin təmol, inu nəptən ne natimnat itəm koatəwiə
lan, ne neai, ne nat megəh min, ilat koatəsahgin motolkeike pik məmə okotəplan nian itəm
Uhgin otol-arəp məmə nenətin min u pah min.
20 Koatasipən nəhlan məto-inu Uhgin təmol məmə natimnat rafin itəm in təmol, ilat
koatatig e nelmi nəratən, motəruru nolən wək wir min itəm rəhalat aupən ikin. Ilat
kəsotolkeikeən nəhlan, məto in Uhgin itəm təmol nəhlan elat. Kən in təmolkeike məmə ilat
okotələhəu-pən rəhalat nətəligən əskasik lan,
21 məmə in otikis ilat e nəmnəmitən ne nimisən itəm ilat kotatig pahrien lan. Kən in otikis
ilat nəhlan məmə in titun nos-ipənən nepətən əhag-əhag kitiəh əm kəm ilat itəm otos-ipən
kəm nenətin min.
22 Kitat kotitun məmə aupən agin mətoarus-pa əh-roiu, natimnat rafin itəm Uhgin təmol,
koatekimis tahmen e pətan kit itəm tatəto nahməən məmə otiləs nətin.
23 Kən sənəmə natimnat min əm itəm Uhgin təmol, ilat koatekimis nəhlan. Məto kitat min
koatekimis nəhlan, nat əpnapin məmə Uhgin təmos-ipa rəkis nat wir kəm kitat, u Narmin
Rəhan. Kən Narmin in məsin rəha natimnat wir agin min itəm Uhgin otəpanos-ipa nian kit.
Kən roiu koatəsahgin e nian ətuatip məmə Uhgin otegəhan-in rafin kəm kitat natimnat itəm
təməhl kitat ron. Kən in otikis nipətitat itəm toas, mos-ipa in wi.

8:3: Wək 13:37-39; Hip 2:14; 7:18; 10:1-2; Fil 2:7 **8:4:** Kal 5:16,25 **8:9:** 1 Kor 3:16; 12:3 **8:10:** Kal 2:20 **8:13:** Kal 6:8; Kol 3:5 **8:15:** Mak 14:36; 2 Tim 1:7 **8:16:** 2 Kor 1:22 **8:17:** Kal 4:5-7; Nol Əpən 21:7 **8:20:** Jen 3:17-19 **8:23:** 2 Kor 5:2-4

24 Təmətuoun e nian Uhgin təmosmegəh kitat, kitat koatələhəu-pən əskasik rəhatat
nətəligən o natimnat min əh. ? Okəmə suah kit təmos nat kit itəm in təmatəsahgin, in
otəsahgin min o naka?
25 Məto koatələhəu-pən rəhatat nətəligən e nat kit itəm kəsotəplanən əh, kən motol rəhatat
nətəligən təfəməh moatəsahgin moatətul əskasik.
26 Kən tahmen məmə nolən əh tətasitu etat,* Narmin Rəha Uhgin tətasitu etat e rəhatat
nəpouən. Kitat kotəruru məmə naka koatəkəike kəfak ron, məto Narmin əm Rəha Uhgin
tatən rəhatat lan nian kitat koatekimis e nolən kit itəm nəghatən tikə lan.
27 Kən Uhgin itəm in titun niki netəmim, in titun naka Narmin Rəhan tatən, məto-inu
Narmin Rəhan tatəfak o iəfak min tətəu-pən nətəligən rəha Uhgin.

Nalpəkauən rəha Uhgin

28 Kitat kotitun məmə, Uhgin tatol məmə natimnat rafin itəm koatuwa, inəh nat wir min
ne nat rat min, ilat rafin koatuwa o nasituən etat itəm kotolkeike Uhgin, inu kitat netəm
itəm in təmaun-in kitat e nalpəkauən rəhan.
29 Tol nəhlan məto-inu, aupən aupən agin, Uhgin tinitun rəkis məmə kitat okotahatətə lan.
Kən e nian əh, in təmən məmə nolən rəhatat otuwa mahmen e Nətin məmə netəmim tepət
okotuwa pian min ne winin min, kən in təmaupən maiir, kən in ilis e kitat rafin.
30 Kən kitat itəm in təmaupən mən məmə okotuwa rəhan, in təmaun-in kitat. Kən kitat
u itəm təmaun-in, in təmol kitat kotətuatip e niganəmtin. Kən kitat u itəm təmol kitat
kotətuatip, in otiləs-ipər mos-ipən nisiaiiən ne nepətən əhag-əhag rəhan kəm kitat.

Nolkeikeən asol rəha Uhgin

31 ?Okotən min naka e natimnat min əh? Uhgin in kitat min, matol natimnat rafin məmə
ilat natimnat wir min e nəmegəhən rəhatat, kən nat əpnapin əm okəmə pah tatol tikimir kəm
kitat.
32 In təməsəginən o Nətin ətuatip məmə otimis o kitat rafin, məto in təmegəhan-in əm. Kən
okəmə in təmos-ipa Nətin kəm kitat, kən in otawte-in natimnat rafin kəm kitat.
33 ?Pah titun nətu-pa min nəghatən kit məmə kitat kəmotol tərat? Suah kit tikə, məto-inu,
in Uhgin itəm təmol kitat kotətuatip e niganəmtin, kitat itəm in təmitəpun.
34 ?Kən pah titun nələhəuən nəghatən məmə kitat kotəkəike motos nalpinən? Suah kit tikə,
məto-inu Kristo Iesu təmimis o kitat, kən nat kit min, Uhgin təmosmegəh in e nimisən. Kən
roiu, in tatəpələh e nikali Uhgin matip, ikin rəha nisiaiiən ne nəsanənən, matəfak kəm Uhgin
o kitat.
35 ?Naka titun niləs-irəkisən kitat o nolkeikeən rəha Kristo o kitat? ?Nəratən, o nian iəkis
min, o nəratən itəm netəmim koatol kəm kitat, o nəumis, o rəhatat nautə tikə, o ikin tasilə
ikin, o naəp rəha nəluaginən o nohamnuən itəm? Kəp. !Nat kit tikə!
36 Nəmegəhən rəhatat tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Uhgin. Nian rafin, netəmim koatolkeike məmə okotohamnu itimat o nərgəm.
Itimat ekotahmen e sipsip min itəm okohamnu ilat."
37 Nipahrienən, e natimnat min əh rafin, Kristo itəm tolkeike kitat, tatol məmə kitat koatol
win agin.
38 Kən ekitun məmə nat kit tikə agin titun niləs-irəkisən kitat o nolkeikeən rəha Uhgin,
inu nimisən, o nəmegəhən, o nagelo min, o iərmis min, o natimnat itəm tatuwa əh-roiu, o
natimnat itəm otəpanuwa, o nəsanənən min rafin,
39 o natimnat əpəh ilis, o natimnat ləhau agin, o nat kit e natimnat rafin itəm Uhgin təmol,
okol ilat rafin kəsotiləs-irəkisən kitat o nolkeikeən rəha Uhgin itəm koatos o Iərəmərə rəhatat
Kristo Iesu.

9

Pol təmolkeike pik məmə netəm Isrel okotahatətə e Kristo

1 Kən roiu iakolkeike məmə ekəghat-in rəhak min netəmim u noanol min rəha Isrel, məmə
kəmotapəs Kristo. Iatən nipahrienən məto-inu itimlau Kristo kitiəh əm, eseiuəən. Rəhak
nətəligən ne Narmin Rəha Uhgin katuən məmə nat u iatən in nipahrienən.
2 Nikik təmitəgit kən mətahmə pik olat nian rafin.
3 Okəmə io ekitun nosən nalpinən ne nemə̈ha rəha Uhgin, kən inu otasitu o natimak min
məmə okotahatətə e Kristo, kən nikik təpagien əm. Nipahrienən, nikik təpagien okəmə Uhgin
otiləs-irəkis io e Kristo itəm iakolkeike pik, okəmə in otasitu natimak min məmə okotahatətə
lan. Ekən nəghatən u, "natimak min," məto-inu e nipətin, ilat noanol rəha Isrel.

---

* **8:26:** "nolən əh" tatəghat-in nolən rəha nələhəu-pən rəhatat nətəligən əskasik e natimnat wir itəm otəpanuwa. **8:27:** Sam 139:1 **8:28:** Efes 1:11 **8:29:** Kol 1:18; Hip 1:6 **8:31:** Sam 118:6 **8:33:** Aes 50:8-9 **8:36:** Sam 44:22 **9:3:** Eks 32:32

4 Ilat noanol rəha Isrel, kən natɨmnat wɨr mɨn u rəhalat: Uhgɨn təməhl ilat məmə nenətɨn
mɨn, kən təmol əp rəhan nepətən əhag-əhag kəm ilat, kən mos-ipən mɨn nəniəkɨsən mɨn
rəha nasituən,* kən mos-ipən mɨn Lou kəm ilat, ne nəfakən əpəh e Nimə Rəha Uhgɨn, ne
nəniəkɨsən mɨn.
5 Kən tɨpɨlat mɨn, ilat netəm-iasol mɨn rəha Uhgɨn aupən, kən e nɨpətɨn ikɨn, Kristo təmɨsɨ-pən
e noanol rəhalat, kən in Uhgɨn itəm in ilɨs e natɨmnat rafɨn, itəm okatənwiwɨ əm nulan kətan
namnun tikə. Əwəh.

Suatɨp itəm Uhgɨn təmɨtəpun netəmɨm lan

6 Noanol rəha Isrel kəməsotahatətəən e Kristo, məto nolən əh təməsolən məmə Uhgɨn
tateiuə e rəhan nəniəkɨsən, məto-inu sənəmə ilat rafɨn itəm kəmotɨsɨ-pən e noanol rəha Isrel,
ilat netəm Isrel pahrien.
7 Kən e nolən əh inəh, ilat itəm kəmotɨsɨ-pən e Epraham, ilat sənəmə netəm pahrien rəha
Epraham. Məto Uhgɨn təmən kəm Epraham məmə, "Noanol ətuatɨp rəham otɨsɨ-pən e nɨta
rəha Aisak."
8 Nɨpətɨn nat u məmə, ilat u kəmotaiir e noanol rəha Epraham sənəmə ilat rafɨn nenəti
Uhgɨn mɨn. Məto nenəti Uhgɨn pahrien, ilat netəmɨm itəm kəmotaiir e nəniəkɨsən rəha
Uhgɨn. Kən ilat u noanol pahrien rəha Epraham.
9 Tol nəhlan məto-inu Uhgɨn təmən-iəkɨs kəm Epraham mɨn-nulan, "E nian ətuatɨp,
oekɨtəlɨg-pa, kən Sera tɨnɨləs rəkɨs nətɨn kɨt iərman."
10 Məto nəghatən təsolən namnun ikɨn-u. Nəti Sera u Aisak təmɨt Repeka, kən in təmɨləs
mɨl mɨl kəiu. Rəhalau tata kɨtiəh əm, pɨpɨ rat rəha noanol mɨn rəha Isrel u Aisak.
11 Məto nian mɨl mɨl u kəməsuaiirən əh, kən məsɨoalən əh nat kɨt itəm təwɨr o tərat, Uhgɨn
təmən-ipən nəghatən kɨt kəm Repeka. Kən nəghatən u tatəgətun wɨr məmə Uhgɨn tɨtəpun
netəmɨm tətəu-pən əm rəhan nətəligən,
12 məto sənəmə məmə kɨtat kəmotol nat wɨr kɨt or nat tərat kɨt. Uhgɨn təmən kəm Repeka
məmə, "Nɨta rəha nətɨm asol lan, ilat okotol wək əm kəm rəha in əkəku lan."
13 Kən inu tatətəu-pən əm nəghatən e Naoa Rəha Uhgɨn itəm tatən məmə, "Emolkeike
Jekop, məto emetəhau Esao."
14 ?Okotəhrən əh-roiu? ?Okotən məmə nolən rəha Uhgɨn təsətuatɨpən? !Kəp! Kotɨtun məmə
in tatol tətuatɨp
15 məto-inu Uhgɨn təmən kəm Moses məmə,
"Oekasəkɨtun netəmɨm itəm ekɨtəpun ilat,
kən ekol nolən təwɨr kəm netəmɨm itəm ekɨtəpun ilat."
16 Kən tol nəhlan, kɨtat kəsotosən nəniəkɨsən rəha Uhgɨn o nat kɨt itəm koatol, tahmen məmə
koatolkeike pɨk in, o məto-inu kɨtat koatol wək ron, kəp. Koatos əm e nasəkɨtunən rəha
Uhgɨn.
17 E Naoa Rəha Uhgɨn, in tatən kəm Fero, kɨg rəha Ijɨp məmə, "Emɨləs-ipər ik o nat kɨtiəh əm
u məmə netəmɨm okotəplan rəhak nəsanənən e nəmegəhən rəham, məmə netəmɨm okotən-
iarəp nərgək e nətueintən rafɨn."
18 Kən nɨpəti nat u məmə, Uhgɨn tətasəkɨtun netəmɨm neen məto-inu in atɨp tolkeike məmə
otol mɨhɨn. Kən in tatol netəmɨm neen məmə ilat kotapəs nətoən rəhan nəghatən məto-inu
in atɨp tolkeike məmə otol mɨhɨn.
19 Kəm-naka itəmat kɨt otətapəh ron io məmə, "Okəmə Uhgɨn tatol netəmɨm neen məmə
ilat kotapəs nətoən rəhan nəghatən, kən ilat okotəkəike motol nəhlan. ?Kən tahro Uhgɨn
tatən məmə ilat kəmotol təfagə rat?"
20 Məto ekuhalpɨn nəghatən u məmə, ik etəmɨm əm. Tahro natuhalpɨn əsanən nəghatən
rəha Uhgɨn. Nɨkɨtəmat təht-tu. Nuwigɨ nat kəmol e noantənɨmtə, kol təsənən kəm etəm təmol
məmə, "?Nəmahro mol io məmə ekol nulan?"
21 Etəmɨm itəm tatol natɨmnat e noantənɨmtə, in tɨtun nosən noantənɨmtə kɨt mol nuwigɨ
nat lan kəiu, kɨt itəm təwɨr rəha nolən lafet, kən kɨt mɨn rəha wək əpnapɨn əm.
22 Kən Uhgɨn tɨtun nətəu-pənən nolən ahmen-ahmen əm e netəmɨm. Okəmə in tolkeike, in
tɨtun nolən ilat məmə otərəkɨn ilat. In tolkeike məmə otol-arəp məmə nemə̂ha tatol o təfagə
rat, kən in otol nalpɨnən asol kəm netəmɨm itəm koatol təfagə rat. Məto nat əpnapɨn in tatol
nəhlan, rəhan nətəligən kaifəməh məsol uəhaiən nalpɨnən kəm ilat itəm koatol məmə nɨkɨn
otahmə.

9:4: Eks 16:10; 24:15-18; 33:12-23; 40:34-38 * **9:4:** Nəniəkɨsən rəha nasituən neen tol mɨn-nulan: (Noah) Jen 9:8-17; (Epraham) Jen 12:2-4, 15:9-21, 17:1-27; (Isrel) Eks 19-24; (Finehas) Nam 25:10-13; (Tefɨt) 2 Saml 7:5-16; (Isrel - in wɨ) Jer 31:31-34 **9:7:** Jen 21:12 **9:8:** Kal 4:23 **9:9:** Jen 18:14 **9:12:** Jen 25:23 **9:13:** Mal 1:2-3 **9:15:** Eks 33:19 **9:16:** Efes 2:8 **9:17:** Eks 9:16 **9:20:** Aes 29:16; 45:9 **9:21:** Jer 18:6

23 Rəhan nətəligən kaifəməh nəhlan məmə in otol-arəp nəwirən asol rəhan kəm netəm min
u itəm in tolkeike məmə otasəkitun ilat. In təmol əpen-əpenə ilat aupən aupən agin məmə
ilat okotatig e nəwirən rəha Uhgin əpəh e nego e neai.
24 Inu kitat rafin itəm in təmitəpun, kən sənəmə noanol əm rəha Isrel, məto Iaihluə min.
25 Tahmen əm e naka u Uhgin təmən e Naoa u rəha Hosea məmə,
“Netəm min əh itəm sənəmə rəhak netəmim,
ekaun-in ilat məmə, ‘rəhak min netəmim.’
Kən netəmim itəm eməsolkeikeən ilat aupən,
ekaun-in ilat məmə, ‘netəmim itəm iakolkeike.’
26 Kən ikin-u ətuatip, itəm emən kəm ilat məmə, ‘Itəmat sənəmə rəhak min netəmim,’
netəmim okotaun-in ilat məmə, ‘Ilat nenəti Uhgin itəm tatəmegəh.’ ”
27 Kən ien Aesea təmatəghat-in noanol min rəha Isrel e nian tatən-iarəp məmə,
“Nat əpnapin netəm Isrel kotepət tahmen e nimənkləkil əpəh itəhəi, məto Uhgin otosmegəh
əm ilat noan məsin,
28 məto-inu Iərəmərə in otol rafin uəhai əm rəhan nəghatən o nos-ipənən nalpinən kəm
netəmim e nətueintən.”
29 Kən tahmen e nəghatən itəm ien Aesea təmən aupən məmə,
“Okəmə Iərəmərə Əsanən Pik Agin in təsegəhan-inən itat məmə rəhatat nita məsin
okotəmegəh, okol kitat kəpotuwa motahmen e netəmim rəha Sotom ne Komora itəm
in təmərəkin agin ilat.”

Netəm rəha Isrel kəməsotahatətəən

30 ?Naka nipəti nəghatən min u? Nipətin tol min-nulan məmə, Iaihluə min itəm kəsotalkut
əskasikən məmə okotətuatip e niganəmti Uhgin, Uhgin təmol ilat kotətuatip e niganəmtin e
nahatətəən rəhalat.
31 Məto netəm Isrel kəmotalkut pik e suatip rəha nətəu-pənən Lou məmə ilat kotətuatip e
niganəmti Uhgin. Məto ilat kəsotətuatipən.
32 ?O naka? Məto-inu ilat kəmotalkut pik məmə okotətuatip e niganəmti Uhgin o nolən wir
min rəhalat, məto kəsotətəu-pən suatip rəha nahatətəən. Ilat koatoh pikən “Kəpiel Rəha Noh
Pikənən.”
33 Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə,
“!Otəplan-tu! Eməlləhəu kəpiel kit əpəh Saeon† məmə netəmim okotoh pikən,
in kəpiel itəm otol ilat kotəme.
Məto etəmim itəm tətahatətə e Suah əh, okol in otəsaulisən nian tatətul e niganəmti Uhgin.”

10

1 Piak min ne winik min. Iakolkeike pik məmə Uhgin otosmegəh netəm Isrel, kən nian rafin
iatəfak ron.
2 Io iatən-iarəp kəm itəmat məmə ilat kotalkut pik o nolən natimnat itəm otol niki Uhgin
tagien. Məto nolən rəhalat təsisi-pənən e nitunən itəm tətuatip.
3 Okol ilat kəsotətəu-pənən suatip rəha Uhgin məmə ilat okotuwa kətuatip e niganəmtin,
məto-inu ilat kotəruru suatip rəhan, kən motalkut məmə okotətəu-pən rəhalat atip suatip,
suatip rəha nətəu-pənən Lou.
4 Kristo təmol namnun e suatip rəha nətəu-pənən Lou məmə etəmim in tətuatip e niganəmti
Uhgin. In təmol namnun e suatip əh məmə netəmim rafin itəm koatahatətə lan, ilat rafin
okotətuatip e niganəmti Uhgin.

Nəmegəhən itəm Uhgin tatos-ipa, in rəha netəmim rafin

5 Moses təmətə nəghatən kit e suatip rəha nətəu-pənən Lou məmə suah kit tuwa mətuatip e
niganəmti Uhgin. In təmən məmə, “Etəmim itəm tatol natimnat rafin agin-əh itəm Lou tatən,
in otos nəmegəhən lilin.”
6 Məto suatip rəha nahatətəən məmə suah kit tuwa mətuatip e niganəmti Uhgin in təpiə
əm, tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, “Əsənən məmə nakəkəike muwin əpəh e
nego e neai,” məmə onakegəs-in Kristo miləs meiuaiu muwa məmə otasitu lam.
7 Kən tatən min məmə, “Əsənən məmə nakəkəike muwin əpəh ləhau e ikin rəha netəm
kəmotimis ikin,” məmə nakiləs-iarəp Kristo mol təmegəh min e nimisən.
8 ?Məto, tatən min naka? Tatən məmə, “Nəghatən Rəha Uhgin in iuəhkir əm ron ik. In əpəh
e nohlim ne nikim.” Nəghatən u in nəghatən rəha nahatətəən itəm ioatən-iarəp.
9 Tol nəhlan məto-inu, okəmə nakən-iarəp e nohlim məmə Iesu in Iərəmərə, kən okəmə
nakahatətə e nikim məmə Uhgin təmosmegəh in e nimisən, kən Uhgin otosmegəh ik.

9:25: Hos 2:23 **9:26:** Hos 1:10 **9:28:** Aes 10:22,23 **9:29:** Aes 1:9 **9:32:** Aes 8:14 † **9:33:** ‘Saeon’ in nərgin kit min rəha Jerusalem. **9:33:** Aes 8:14; 28:16 **10:5:** Lev 18:5 **10:6:** Dut 30:13 **10:7:** Dut 30:13 **10:8:** Dut 30:14

10 Kən inu nipahrienən nəhlan məto-inu Uhgin tatol etəmim kit tatətuatip e niganəmtin
nian suah əh tətahatətə lan pahrien e nikin. Kən Uhgin tatosmegəh etəmim kit nian in tatən-
iarəp e nohlin məmə Iesu in Iərəmərə rəhan.
11 Tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, “Netəmim rafin itəm koatahatətə e suah
əh, okol ilat okəsotaulisən nian okoatətul e niganəmti Uhgin.”
12 Nəghatən əh in rəha netəmim rafin, nat əpnapin okəmə ik noanol rəha Isrel, o Iaihluə
kit, məto-inu Iərəmərə kitiəh əm u tatərəmərə mətawte-in rəhan nəwirən kəm netəmim rafin
itəm koatətapəh ron.
13 Tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, “Netəmim rafin itəm koataun-in nərgi
Iərəmərə məmə otosmegəh ilat, in otosmegəh ilat.”
14 ?Məto netəmim okotahro motaun-in Iərəmərə o nosmegəhən ilat, okəmə kəsotahatətəən
lan? ?Kən okotahro motahatətə lan okəmə kəsotətoən namnusən lan kit? ?Kən okotahro
motəto namnusən okəmə suah kit təsən-iarəpən kəm ilat?
15 ?Kən netəmim okotahro kən-iarəp namnusən təwir okəmə Uhgin təsahl-ipənən ilat?
Tahmen e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə, “!In nat wir agin nian suah kit tatuwa o nən-
iarəpən namnusən təwir!”
16 Məto sənəmə netəm Isrel rafin itəm kəmotos e nikilat namnusən təwir. Tahmen e
nəghatən itəm Aesea təməte məmə, “Iərəmərə, netəmim təkəku əm kəmotən nipahrienən e
nəghatən rəhatimat.”
17 Kən tol nəhlan, nahatətəən tatisi-pən e nat itəm nakatəto, kən nat itəm nakatəto tatisi-
pən e namnusən itəm katən e Kristo.
18 ?Məto ekətapəh məmə, ilat kəmotəto o kəp? Əwəh, kəmotəto. Naoa Rəha Uhgin tatən
məmə,
“Nəghatən təmuwin e ikin min rafin e nətueintən,
təmuwin ikin min rafin agin.”
19 ?Kən ekətapəh əm o nat kit min məmə, netəm Isrel kəmotitun, o kəp? Əwəh, kəmotitun.
Moses təmaupən mən məmə,
“Ekol itəmat nakotetet netəmim e kantri əpnapin əm itəm ekol təwir kəm ilat,
kən ekol nemə̈ha tol itəmat məto-inu ekol təwir kəm kantri min itəm kotalməl.”*
20 Kən uarisig Aesea təsəginən o nənən məmə,
“Netəmim itəm kəsotegəs-inən io, kəmotəplan io;
Netəmim itəm kəsotətapəh-inən io, emol-arəp atip io kəm ilat.”
21 Məto Aesea təmən nəghatən rəha Uhgin e netəm Isrel məmə,
“E nian rafin, nian rafin, eməg-əfəməh-in nelmək məmə ekasitu etəmat,
itəmat itəm nakoatəht nəwiak moatəuhlin məntaatəmat ron io.”

11

Uhgin tətasəkitun əh netəm Isrel

1 Pəs ekətapəh o nəghatən kit e netəm Isrel. ?In pahrien məmə Uhgin təməuhlin mentan o
rəhan netəmim o kəp? !Kəp! Otəplan-tu io. In təməsəuhlinən məntaan kəm io u etəm Isrel,
noanol rəha Epraham, nita rəha Benjamin.
2 Aupən aupən agin, Uhgin təmitəpun noanol rəha Isrel məmə in otolkeike ilat, kən ilat
okotuwa rəhan min netəmim. Kən in təməsəuhlinən məntaan olat. Nəkotitun o kəp məmə
naka Naoa Rəha Uhgin tatən e Elaija. In təmatətapəh əskasik o Uhgin matən-iarəp nəratən
itəm Isrel təmol.
3 In təmə, “Iərəmərə, kəmotohamnu rəham ien min motohalkin-ohalkin rəham olta min.
Kən io pisin əm ekətatig, kən moatalkut min məmə okotohamnu io.”
4 ?Məto Uhgin təmən-ipən naka kəm in? In təmən məmə, “Iataskəlim netəmim sepen-taosan
məmə rəhak min, itəm kəsotəfakən əh kəm uhgin eiueiuə u Paal”
5 Kən tahmen əm əh-roiu, netəm Isrel noan məsin əh-ikin itəm Uhgin təmitəpun ilat e rəhan
nəwirən.
6 Kən okəmə Uhgin tatosmegəh ilat e nəwirən rəhan, kən təməsolən e natimnat təwir min
itəm ilat koatol. Məto okəmə təposmegəh ilat məto-inu ilat koatol natimnat wir min, kən
nəwirən itəm Uhgin tətawte-in kəm ilat, in tol pisin, kən sənəmə nat kit itəm in tətawte-in
kəm ilat, in nətouən əm o rəhalat wək.

10:11: Aes 28:16 **10:12:** Efes 3:8 **10:13:** Joel 2:32 **10:15:** Aes 52:7 **10:16:** Aes 53:1 **10:18:** Sam 19:4
10:19: Dut 32:21 * **10:19:** Nipahrienən, netəm Isrel kəmotitun nəghatən rəha Uhgin, məto ilat kəməsotolkeikeən məmə okotətəlig-in. Kən tol nəhlan, Uhgin təmos-ipən nəghatən kitiəh əm kəm Iaihluə min məmə in otol netəm Isrel kotetet ilat ron. **10:20:** Aes 65:1 **10:21:** Aes 65:2 **11:1:** 1 Saml 12:22; Sam 94:14; Fil 3:5 **11:3:** 1 King 19:10 **11:4:** 1 King 19:18 **11:6:** Kal 3:18

7 ?Kən tahro? Netəmim tepət rəha Isrel kəmotegəs-in pik suatip rəha nuwamən mətuatip
e niganəmti Uhgin, məto kəməsotosən. Məto ilat itəm Uhgin təmitəpun, kəmotos. Məto ilat
rafin əh itəm kəməsotosən, Uhgin təmol ilat məmə kotapəs nətoən rəhan nəghatən.
8 Tahmen əm e itəm Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Kən mətoarus-pa u-roiu, Uhgin təmol məmə nətəligən rəhalat tətapil əlu-alu,
kən mol məmə niganəmtilat təpis,
kən mol məmə matəlgilat talu."
9 Kən Kig Tefit təmən məmə,
"Pəs rəhalat nagwənən tepət otuwa mahmen e noanikulu kit, itəm otohasin ilat, mol ilat
kotən məmə natimnat rafin təwir əm.
Pəs rəhalat natimnat wir okotuwa kəpiel kit rəha noh pikənən ne nalpinən kəm ilat.
10 Pəs niganəmtilat tapinəp məmə kosotəplanən nat,
Pəs noankawilat təfaiu kitiəh o nəratən rəhalat namnun tikə."

Suatip rəha Uhgin o nosmegəhən Iaihluə min

11 ? Kən ekətapəh min məmə, netəm Isrel kəmotoh pikən motiet motorin məmə okol
kəsotətul minən? !Kəp! O rəhalat nəmkakiəhən, Uhgin təmol suatip o nosmegəhən Iaihluə
min məmə otol netəm Isrel kotetet netəm min əh, kən motolkeike rəhan nəwirən.
12 ! Tol nəhlan, okəmə Iaihluə min kəmotos nəwirən rəha Uhgin məto-inu netəm Isrel
kəmotapəs nosmegəhən rəha Uhgin, kən netəm Isrel rafin itəm Uhgin təmitəpun rəkis, nian
ilat okotahatətə e Kristo, nəwirən rəha Uhgin otuwa mepət!
13 Roiu iatəghat kəm itəmat Iaihluə min. Məto-inu io aposol rəhatəmat Iaihluə min, io
iatənwiwi rəhak wək
14 məmə, io ekol məta natimak min netəm Isrel kotetəhak ron, kən e nolən əh Uhgin
otosmegəh neen.
15 Nian Uhgin təməuhlin məntaan o netəm Isrel, kən in təməmik Iaihluə min kəmotuwa
iohlin min. Məto nian in otəmik netəm Isrel kotuwa min ron, inu in nat asol kit, tahmen e
netəm kəmotimis kəmotəmegəh min.
16 Okəmə netəmim kotələhəu kalin nəwitai piret rəha nagwənən wi məmə rəha Uhgin, kən
piret apiəpiə, in min rəha Uhgin.* Kən e nəghatən rəha nig, okəmə nəukətin rəha Uhgin, kən
nelmin min, ilat min rəha Uhgin. Nəghatən u, nipətin təmə okəmə Epraham ne mipin min
aupən, ilat rəha Uhgin, kən noanol min rəhalat, ilat min rəha Uhgin.
17 Məto nelmi nig min neen rəha nasum-inən, Uhgin təmatgəhl rəkis, inu tahmen e
netəmim neen rəha Isrel. Kən itəmat Iaihluə min, nəkotahmen e nelmi nig u olif əpnapin
min e nikinat. Uhgin təmilpin itəmat e nəukəti nig məmə nakoatos nəmelat, kən roiu
nakoatos nəwirən itəm Uhgin təmən-iəkis kəm Epraham ne nətin min u in nəukəti nig.†
18 Məto itəmat Iaihluə min, nəsotəghat ausitən məmə Uhgin təmilpin itəmat e nig itəm
təmatgəhl rəkis ikin, u tahmen e netəm Isrel neen. Sotaluinən məmə nəukəti nig tətagwən
itəmat, məto sənəmə itəmat nelmi nig nakotagwən nəukəti nig.
19 Kəm-naka suah kit otən məmə, "Uhgin təmatgəhl rəkis nelmi nig min neen məmə otilpin
io ekos nəmelat."
20 In nipahrienən, məto tətatgəhl rəkis ilat məto-inu kəsotahatətəən e Uhgin. Kən itəmat
nakoatəper-ipən e nəukəti nig e nahatətəən əm rəhatəmat. Tol nəhlan, əsotausitən ron, məto
itəmat nəkotəkəike motəgin,
21 məto-inu Uhgin təmatgəhl rəkis nelmi nig ətuatip neen nəhlan, kən okəmə
nəkəsotəkəikeən o nosən nahatətəən əskasik lan, kən in otatgəhl rəkis itəmat.
22 Otətəlig-in nolən kərən mil rəha Uhgin kəm netəmim: in tatol təwir kəm neen, kən
matələhəu nəghatən əskasik kəm neen min. In təmələhəu nəghatən əskasik o netəmim itəm
kəmotəht nəwian, məto in tatol təwir kəm itəmat, okəmə nəkotəkəike motahatətə lan o rəhan
nəwirən. Məto okəmə nakotapəs nahatətəən lan, kən in otatgəhl rəkis min itəmat.
23 Kən okəmə netəm Isrel kotitəlig-pa min kahatətə e Uhgin, kən in otilpin min ilat e
nəukətin, məto-inu tatos nəsanənən o nolən nəhlan.
24 Kən nipəti nəghatən u məmə, itəmat Iaihluə min, itəmat nəkotahmen e nelmi nig u olif
əpnapin əpəh e nikinat itəm Uhgin təmətə rəkis, kən milpin-pən e nig u olif e nasumən rəhan.
Nolən əh sənəmə nolən ətuatip kit rəha nig, o niləsən nelmi nig pisin kit milpin-pən e nig pisin
kit. Məto noanol min rəha Isrel, kotahmen e nelmi nig u olif əpəh e nasumən. Kən roiu
timətig məmə Uhgin otilpin min ilat e nəukətilat ətuatip.

11:8: Dut 29:4; Aes 29:10 **11:10:** Sam 69:22,23 **11:11:** Wək 13:46 * **11:16:** Nəghatən u rəha piret təmisi-pən e Oltesteman. In tatəghat-in nian koatos nagwənən wi e nasumən. Netəmim koatol piret lan, kən motaupən katos-ipən nəwitai piret məsin kəm Uhgin. Kən in tatəgətun məmə piret tapiəpiə, in min rəha Uhgin, kən ilat kotitun nunən. Nam 15:19,20 † **11:17:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Kən roiu, nakoatos nahui nig wir rəha nəukəti nig u olif." **11:17:** Efes 2:11-19 **11:22:** Jon 15:2,4

Uhgin tətasəkitun netəmim rafin

25 Piak min ne winik min. Iakolkeike məmə nəkotitun nat anion u məmə, itəmat nəsotiləs-
ipər pikən itəmat. Uhgin təmol məmə netəmim neen rəha Isrel kəmotapəs nətoən rəhan
nəghatən. Məto nolən əh otətatig əh mətoarus-pa Iaihluə min rafin itəm Uhgin təmitəpun,
ilat okotahatətə lan.
26 Kən e nolən əh, Uhgin otosmegəh rafin netəm rəha Isrel. Tahmen əm e itəm Naoa Rəha
Uhgin tatən məmə,
"Etəm otosmegəh netəmim otisi-pən e noanol rəha Isrel;‡
in otos-irəkis nolən rat rəha noanol rəha Isrel.
27 Kən inu nəniəkisən rəha nasituən rəhak kəm ilat məmə ekafəl rəkis təfagə rat rəhalat."
28 Noanol min rəha Isrel kəmotapəs namnusən təwir rəha Iesu Kristo, kən tol nəhlan, ilat
kəmotuwa tikimir min rəha Uhgin. Məto nat u in o nəwirən rəhatəmat məto-inu roiu, Uhgin
təmos-ipinə rəhan nəwirən kəm itəmat Iaihluə min. Məto Uhgin tatolkeike əh netəm Isrel
məto-inu in təmitəpun ilat, kən ilat nita rəha Epraham, Aisak, ne Jekop.
29 Tol nəhlan məto-inu, nian Uhgin təmitəpun rəkis netəmim kən mol təwir kəm ilat, okol
in təsəuhlin minən rəhan nətəligən.
30 Itəmat u Iaihluə min itəm aupən nəmoatəht nəwia Uhgin. Məto roiu, Uhgin təmasəkitun
itəmat məto-inu netəm Isrel kəmotəht nəwian.
31 Kən e nolən ahmen-ahmen əm, netəm Isrel koatəht nəwia Uhgin roiu, məmə Uhgin titun
nasəkitun minən ilat. Tol nəhlan məto-inu roiu ilat koatəplan məmə Uhgin təmasəkitun
itəmat, kən məta ilat okotolkeike məmə Uhgin otol mihin min elat.
32 Netəmim rafin koatəht nəwia Uhgin, kən in tatol məmə rəhalat nolən rat tətaskəlim ilat
rafin agin, ko ilat atip kəsotikisən ilat. In təmol nəhlan məmə in titun nasəkitunən ilat rafin.

Nolən rəha Uhgin in təwir agin

33 !Otəplan-tu! !Nəwirən rəha Uhgin kəm netəmim, ne nenatigən rəhan, ne nitunən rəhan,
ilat rafin kotepət agin-əh! Kitat kotəruru nitunən nolən rəha netəligən rəhan, ne rəhan
suatip min. Inu tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən məmə,
34 "Suah kit tikə itəm titun natimnat itəm tətatig e nətəligən rəha Uhgin.
Kən suah kit tikə itəm in titun nos-ipənən nəghatən kit məmə otasitu e Uhgin."
35 "Suah kit tikə itəm titun nos-ipən atipən rəhan kit nat kit kəm Uhgin məto-inu, natimnat
rafin agin rəha Uhgin rəkis."
36 Tol nəhlan məto-inu Uhgin təmol natimnat rafin, kən natimnat rafin koatatig məto-inu
nəsanənən rəhan tətaskəlim ilat, kən natimnat rafin in təmol məmə rəhan. !Pəs kitat kotos-
ipən nənwiwiən kəm in tatuwin matuwin namnun tikə! Əwəh.

12

Sakrifais itəm nəmegəhən tətatig lan

1 Piak min ne winik min. Məto-inu Uhgin təmasəkitun kitat, ekətapəh əskasik otəmat
məmə nakotos-ipən nipətitəmat rafin kəm Uhgin tahmen e sakrifais kit itəm tatəmegəh, kən
nəmotələhəu kalin məmə rəhan, kən nikin tətagien lan. Inu suatip ətuatip itəm onəkotəfak
kəm Uhgin lan.
2 Sotosən nolən rəha netəmim e nətueintən, məto otegəhan-in pəs Uhgin otəuhlin rəhatəmat
nətəligən tuwa muwiwi məmə nolən rəhatəmat okotuwa motəwir. Kən tol nəhlan, itəmat
onəkotitun nakilən, kən nitunən, kən nitəpunən nolən wir min itəm Uhgin tolkeike, inu nolən
min itəm kotəwir, ne nolən min itəm kotol nikin tagien, ne nolən min itəm kotətuatip.
3 Kən e nəwirən itəm Uhgin təmawte-in kəm io, iatən-ipinə kəm itəmat rafin məmə sotiləs-
ipər atipən nətəligən rəhatəmat. Məto e nətəligən ətuatip, otəplan nesanənən min itəm Uhgin
təmos-ipinə kəm itəmat e nahatətəən rəhatəmat e Kristo. Kən nian nəkotəplan nəsanənən
min əh, otəplan rəhatəmat nolən min, kən motakil motəplan məmə rəhatəmat nolən min
kotəwir motahmen katətəu-pən rəhatəmat nahatətəən, o kəp.
4 Suah kit nipətin kitiəh əm, məto tatos nolin-olin tepət, kən nolin-olin nipətin min əh,
rəhalat əh-ikin wək pisin pisin min itəm koatol.
5 Kən tahmen-pən əm e netəm koatahatətə e Kristo. Kitat tepət, məto kotuwa nipətin kitiəh
əm lan, kən motagile atip əm e kitat min.
6 Kən Uhgin təmos-ipa nəsanənən o nolən wək pisin pisin min tətəu-pən nəwirən rəhan itəm
təmawte-in kəm kitat. Uhgin tatos-ipən kəm suah kit nəsanənən o nən-iarəpən nəghatən

‡ **11:26:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, 'otisi-pən Saeon.' Saeon in nərgin kit min rəha Jerusalem, kən in tatəpsen-pən noanol rəha Isrel. **11:27:** Aes 59:20, 21; Aes 27:9; Jer 31:33,34 **11:34:** Aes 40:13 **11:35:** Job 41:11 **11:36:** 1 Kor 8:6; 11:12; Kol 1:16 **12:1:** Rom 6:11,13; 1 Pita 2:5 **12:3:** Efes 4:7; Fil 2:3 **12:5:** 1 Kor 12:12,27

rəhan itəm in tatos-ipən ətuatip kəm in. Kən pəs suah u otən-iarəp nəghatən min əh tətəu-
pən nahatətəən rəhan.
7 Okəmə suah kit tatos nəsanənən o nasituən, pəs in tasitu; okəmə in tatos nəsanənən o
nəgətunən, pəs in təgətun;
8 okəmə in tatos nəsanənən o niləs-ipərən nətəligən, pəs in tiləs-ipər; okəmə in tatos
nəsanənən o nos-ipənən məni, pəs in tos-ipən tepət; okəmə in tatos nəsanənən o nitən
niməfak, pəs in tol e nikin rafin; okəmə in tatos nəsanənən o nasəkitunən, pəs in tol e nikin
agien.

Suatip reha nolkeikeən netəmim

9 Nolən rəha nolkeikeən rəhatəmat o netəmim, təkəike muwa nolkeikeən pahrien.
Otetəhau nolən rat min, kən motaskəlim əskasik nolən wir min.
10 Otolkeike itəmat min tahmen məmə itəmat piatəmat ne winitəmat min. Itəmat kitiəh
kitiəh nakotalkut pik məmə onəkotisiai-in itəmat min.
11 Otəkəike nian rafin o nolən wək rəha Uhgin e nikitəmat rafin məsotəpouən, tahmen e
nigəm tatuəp.
12 Otagien məto-inu nəmotələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e Uhgin. Kən nian
nəratən tatuwa, otol rəhatəmat nətəligən təfəməh. Kən motəghat kəm Uhgin e nəfakən nian
rafin.
13 Otawte-in kəm netəmim rəha Uhgin nat naka itəm rəhalat tikə. Otəkəike motol təwir
kəm iapispis min itəm koatuwa imatəmat ikin.
14 Otətapəh o Uhgin məmə otol nəwirən kəm netəm koatol nəratən kəm itəmat. Sotaun-
inən nəratən tuwa olat, məto otətapəh o Uhgin məmə otol nəwirən kəm ilat.
15 Otagien itəmat netəm koatagien. Kən otasək itəmat netəm koatasək.
16 Otol rəhatəmat nətəligən tahmen-ahmen əm etəmat rafin, nikitəmat təsəhtən məmə
itəmat neen ilis, məto nikitəmat otagien əm nakotan kələh əm itəmat netəm u ləhau.
Nikitəmat təsəhtən məmə nakotenatig wir.
17 Okəmə suah kit tatol tərat kəm itəmat, əsotalpinən rəhan nolən. Onəkotəkəike motalkut
məmə nəkotol nolən itəm netəmim rafin okotəplan məmə tətuatip.
18 Otol natimnat rafin itəm nəkotitun nolən məmə itəmat nəkotatig e nəmə̈linuən itəmat
netəmim rafin.
19 Piak min ne winik min. Sotalpinən nitai təfagə rəha suah kit, məto otapəs əm məmə
Uhgin otəpanələhəu nalpinən ne nemə̈ha kəm in, məto-inu e Naoa Rəha Uhgin, Iərəmərə
tatən məmə, “In rəhak pisin əm wək o nalpinən nitai təfagə. Io ekol nəhlan.”
20 Məto itəmat nəkotol əm məmə Naoa Rəha Uhgin tatən mihin məmə,
“Okəmə rəham tikimir nəumis tatus,
os-ipən nagwənən kəm in;
okəmə in tatoaoa,
os-ipən nat kit kəm in tənim.
Nian natol natimnat min u,
in otaulis pik lan.”
21 Sotegəhan-inən məmə nolən tərat otətoarus itəmat miləs-iəhau itəmat, məto otol məmə
rəhatəmat nolən təwir otiləs-iəhau nolən tərat.

13

Nərəmərəən rəha kapman

1 Pəs kitat rafin okotəkəike katig ahgin kapman, məto-inu nepətən o nərəmərəən rafin tatisi-
pən e Uhgin, kən kapman rafin itəm kotatig, Uhgin pisin əm tatiləs-ipər.
2 Kən tol nəhlan, okəmə suah kit tatəht nəwia kapman, in tatəht nəwia nat itəm Uhgin
təmələhəu, kən netəmim itəm koatol nəhlan, koatiuw-pa nalpinən olat.
3 Tol nəhlan məto-inu kapman itəm Uhgin təmələhəu təsolən netəmim itəm koatol nolən wir
kotəgin, məto tatol əm o netəm koatol nolən rat. Okəmə nəsotolkeikeən məmə nəkotəgin
netəm-iasol min rəha kapman, nəkotəkəike motol nolən wir min, kən ilat okotiləs-ipər itəmat
ron.
4 Sotaluinən məmə ilat iolwək min rəha Uhgin itəm wək rəhalat məmə ilat okotol təwir kəm
itəmat. Məto okəmə nəkotol tərat, nəkotəkəike motəgin, məto-inu ilat koatos nəsanənən o
nolən nalpinən. Ilat iolwək min rəha Uhgin itəm otol nemə̈ha ne nalpinən rəha Uhgin kəm
netəm koatol tərat.

12:8: 1 Kor 12:4-11; 1 Pita 4:10-11 **12:10:** 1 Pita 1:22 **12:12:** 1 Tes 5:16-18 **12:13:** Hip 13:2 **12:14:** Mat 5:44; 1 Kor 4:12 **12:16:** Prov 3:7 **12:17:** 1 Tes 5:15 **12:19:** Dut 32:35; Mat 5:39 **12:20:** Prov 25:21-22; Mat 5:44 **13:1:** Prov 8:15; Taet 3:1 **13:3:** 1 Pita 2:13-14

5 Tol nəhlan, kitat rafin okotəkəike motatig ahgin kapman o nat kəiu. Kit u məmə kitat
okəsotosən nalpinən, kən kit min u, məto-inu kotitun məmə in nolən ətuatip.
6 Kən o nat kitiəh əm, otətou-pən takis kəm kapman, məto-inu netəm-iasol rəha kapman,
ilat nolwək rəha Uhgin, kən inu wək rəhalat.
7 Otos-ipən kəm netəmim rafin, natimnat itəm tətuatip məmə onəkotos-ipən. Okəmə in
takis pisin pisin min, nəkotəkəike kətou ilat. Okəmə in nisiaiiən, otisiai-in ilat. Okəmə etəm
tatos nərəmərəən, kən otatig ahgin.

Nolkeikeən

8 Nəkotəkəike motətou rəhatəmat kaon min. Məto kaon kitiəh əm tatəkəike mətatig otəmat,
inun kaon rəha nolkeikeən itəmat min, kən nəkotəkəike motətou nian rafin, namnun tikə,
məto-inu etəm tolkeike in kit, in tatol natimnat rafin itəm Lou tatən.
9 Lou tatən məmə, "Sotakləh-inən pətan," "Sohamnuən etəmim," "Sakləhən," "Nikim
təsuwinən e natimnat rəha suah kit," kən lou neen min əh-ikin. Məto nəghatən kitiəh əm
in nəukətilat rafin, in tatən məmə, "Olkeike ik kit tahmen əm məmə natolkeike atip ik."
10 Okəmə suah kit tolkeike in kit, okol təsolən nəratən kəm in. Kən tol nəhlan, etəmim itəm
tatolkeike netəmim, in tatol nipəti Lou rafin koatuwa motol nipahrienən.

Nolən ətuatip o nian rəha namnun nian

11 Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu itəmat nəkotitun wir nian koatatig lan u-roiu. Nian
tinatuwa məmə nəkotəkəike motaiir məsotapilən, məto-inu nosmegəhən rəhatat tinatuwa
iuəhkir, maprəkis-in nian kitat kinotahatətə.
12 Napinəpən otəsuwəhən tikə, kən nəhag-əhagən otəsuwəhən tuwa. Kən tol nəhlan, pəs
kotapəs nolən rəha napinəpən, kən motaskəlim nolən wir min rəha nəhag-əhagən tahmen-
pən e mopael kit itəm tətaskəlim wir rəhan naip rəha nəluaginən.
13 Pəs kitat kotol nolən wir min, tahmen e netəmim itəm kotaliwək e nəhag-əhagən kən
netəmim koatəplan. Okəsotolən lafet rat min, məsotapisən, məsotit əpnapin itəmat min, kən
məsotolən nolən alməl min, məsotərgəhəuən, məsotetetən kitat min.
14 Məto otegəhan-in məmə Iərəmərə Iesu Kristo otərəmərə e nəmegəhən rəhatəmat, kən
otapəs nətəlig-inən suatip min o nolən təfagə rat min itəm nətəligən rat rəhatəmat tolkeike.

14

Nəghatən rəha netəm min u itəm rəhalat nahatətəən təsəskasikən

1 Nikitəmat tətagien əm məmə nakotos iəfak min neen kotuwa motəplan itəmat, nat əpnapin
rəhalat nahahtətəən təsəskasikən, kən motəruru okəmə niki Uhgin təsagienən o kəp, o nolən
min neen itəm netəmim neen koatən-iəhau. Nakotos ilat kotuwa, məto esolkeikeən məmə
nakotərgəhəu o nətəligən min rəhalat.
2 Etəmim kit, e rəhan nahatətəən, təwir əm məmə in otun nagwənən rafin. Məto etəmim
kit min, rəhan nahatətəən təsəskasikən, kən nikin təht məmə in titun nunən nagwənən e
nasumən əm, mapəs nunən mit.
3 Etəmim u itəm titun nunən natimnat rafin, təsəwirən məmə in otəplan rat etəmim itəm
təsunən natimnat rafin. Kən etəmim itəm təsunən natimnat rafin, təsəwirən məmə in otən
kəm etəmim itəm tatun natimnat rafin məmə, in tatol nolən rat, məto-inu Uhgin nikin tagien
əm ron.
4 Təsəwirən məmə ik natən məmə iolwək rəha suah kit min təmol nolən tərat. Rəhan atip
əm iərəmərə otən məmə təmol təwir o tərat.* Kən in otol təwir məto-inu Iərəmərə titun nos-
ipənən nəsanənən kəm in o nolən nat wir min.
5 Suah kit in tən məmə nian kitiəh əm in rəha Uhgin taprəkis-in nian rafin, məto suah kit
min tən məmə nian rafin kotahmen-ahmen əm. Məto etəmim otəkəike mətul əskasik o rəhan
nətəligən e nat u.
6 Etəmim kit itəm tatən məmə nian kitiəh əm in rəha Uhgin, in tatol o niləs-ipərən Iərəmərə.
Kən etəm tatun mit, tatun o niləs-ipərən Iərəmərə, məto-inu tatən kəm Uhgin məmə nikin
tagien o nigin nagwənən. Kən etəm tapəs əm nunən mit, in min tapəs nunən o niləs-ipərən
Iərəmərə, kən in min tatən kəm Uhgin məmə nikin tagien o nigin nagwənən.
7 Suah kit təsərəmərə-atipən e nəmegəhən rəhan, nat əpnapin in tatəmegəh, o in təmimis.

13:7: Mat 22:21 **13:8:** Mat 22:39-40; Jem 2:8 **13:9:** Eks 20:13-15,17; Dut 5:17-19,21 **13:10:** 1 Kor 13:4-7
13:11: Efes 5:14; 1 Tes 5:6-7 **13:12:** 1 Jon 2:8 **13:13:** Luk 21:34; Efes 5:18 **13:14:** Efes 5:11 **14:1:** Rom
15:7 **14:2:** Jen 9:3-4 **14:3:** Kol 2:16 * **14:4:** Ves 4 u, in eksampol kit. "Iolwək" tatəpsen-pən kitat iəfak min, kən
"iərəmərə" tatəpsen-pən Uhgin. Nipəti nəghatən məmə Uhgin otakil kitat, məto təsəwirən məmə kitat okotakil kitat min.
14:4: Mat 7:1; Jem 4:11-12 **14:5:** Kal 4:10-11

8 Okəmə kitat koatəmegəh, koatəmegəh o niləs-ipərən Iərəmərə, kən okəmə kotimis,
kəmotimis o niləs-ipərən Iərəmərə. Kən tol nəhlan, okəmə koatəmegəh o kəmotimis, kitat
rəha Iərəmərə.
9 Kristo təmimis matig məmegəh min, məmə in Iərəmərə rəha netəm koatəmegəh ne netəm
kəmotimis rəkis.
10 Kən təsəwirən məmə nakən nikali iəfak kit min məmə təmol nolən tərat e natimnat
min əh. Kən təsəwirən məmə nakehm-əhau piam, məto-inu kitat rafin okotətul aupən e
niganəmti Uhgin məmə in otakil kitat.
11 Tahmen e Iərəmərə tatən e Naoa Rəha Uhgin məmə,
“Inu nipahrienən, tahmen məmə in nipahrienən məmə iatəmegəh,
netəmim rafin okotisin nulilat kəm io,
kən netəmim rafin okotən-iarəp e nohlilat məmə io, io Uhgin.”
12 Kən tol nəhlan, kitat rafin kitiəh kitiəh okotətul e niganəmti Uhgin o nən-iarəpən natimnat
itəm kəmotol.
13 Tol nəhlan, pəs kotapəs nolən rəha nənən nikali suah kit məmə rəhan nolən in təfagə rat
kit. Məto pəs kotən məmə okəsotolən nat kit itəm otol piətat kit təme e rəhan nəmegəhən.
14 Io emuwa kitiəh itimlau Iərəmərə Iesu, kən o nat u, io ekitun wir məmə nagwənən rafin
kotəwir o nunən, kəsotolən suah kit tamkimik e niganəmti Uhgin. Məto okəmə suah kit nikin
təht məmə nat kit tamkimik e niganəmti Uhgin, nat əh tamkimik atip əm ron.
15 Okəmə piam kit tatəto tərat pik o nat kit itəm nəmun, kən nəsaliwəkən e suatip rəha
nolkeikeən. Əsolən məmə nat nakatun tatərəkin piam kit itəm Kristo təmimis ron.
16 Əsegəhan-inən məmə nat kit itəm ik nakən məmə in təwir, okəghat-in məmə in nat tərat.
17 Tol nəhlan məto-inu nərəmərəən rəha Uhgin sənəmə nat rəha nagwənən ne nənimən,
məto in nat kit rəha nətuatipən e niganəmti Uhgin, ne nəməlinuən, ne nagienən e Narmin
Rəhan,
18 məto-inu suah kit itəm tatol wək kəm Kristo e nolən əh, in tatol niki Uhgin tətagien, kən
netəmim koatehm in məmə in etəm təwir, kən nikilat tagien əm ron.
19 Kən tol nəhlan, pəs kitat kotalkut pik o nolən nat itəm tatuwin o nəməlinuən, kən tatiləs-
ipər nətəligən rəhatat rafin.
20 Əsərəkinən wək rəha Uhgin o nagwənən əm. Nagwənən rafin kotəwir, məsotamkimikən
e niganəmti Uhgin. Məto suah kit tatol təfagə rat nian in tatun nat kit itəm tol pian tatəme
lan e rəhan nəmegəhən.
21 Kən tol nəhlan, təwir məmə nəsotunən mit, o nənimən wain, o nolən nat kit min itəm
otol piatəmat otəme e nəmegəhən rəhan.
22 Kən okəmə itəmat nakotos nətəligən kit o natimnat min u, otaskəlim anion əm itəmat
Uhgin. Suah kit tətatig e nəwirən pahrien nian in tatol əm natimnat itəm in titun məmə
tətuatip məmə in otol.
23 Məto etəmim itəm rəhan nətəligən tatol kəiu o nat itəm tatun, məmə in tətuatip o nunən o
kəp, təwir məmə in təsunən. Məto okəmə in tatun, Uhgin otən nolən rəhan in təfagə rat, məto-
inu in tatun, məto nikin təsəhtən məmə in nat ətuatip, rəhan nolən təsətulən e nahatətəən.
Kən okəmə suah kit tatol nat kit itəm nikin təht məmə in tərat, in tatol təfagə rat.

15

Niləs-ipərən nətəligən rəha iəfak pisin pisin min

1 Kitat neen, nahatətəən rəhatat təskasik, kən kitat kotitun məmə nat əlkələh min əh, ilat nat
əpnapin əm. Məto okol kitat kəsotəkəikeən o nolən natimnat min əh məmə nikitat tətagien
lan. Nikitat təkəike məht piətat min ne winitat min itəm rəhalat nətəligən kəiu e natimnat
min əh.
2 Kitat okotəkəike motol nolən itəm otol niki netəm pisin tagien lan, məmə otasitu elat, mol
nahatətəən rəhalat tuwa məskasik.
3 Pəs kotol nəhlan məto-inu Kristo min, in təməsolən nolən kit məmə in atip nikin otagien
lan. Məto in təmol natimnat rafin agin itəm Uhgin nikin tolkeike, kən o natimnat min u,
netəmim kəmotən rat in ron. Inu tahmen e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Nən ratən min
itəm netəm pisin pisin min koatol lam, koatuwa ron io.”
4 Natimnat min əh itəm kəmətе aupən e Naoa Rəha Uhgin, kəmətе min məmə otəgətun kitat,
məmə okotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhatat e Uhgin. Kən kitat kotitun nolən əh məto-inu
koatətul əskasik e nian iəkis min, kən Naoa Rəha Uhgin tatiləs-ipər nətəligən rəhatat.

14:8: Kal 2:20 **14:10:** 2 Kor 5:10 **14:11:** Aes 45:23; Fil 2:10-11 **14:14:** Wək 10:15; Taet 1:15 **14:15:** 1 Kor 8:11-13 **14:19:** Rom 12:18; 15:2 **14:20:** 1 Kor 8:13 **15:2:** 1 Kor 10:24,33 **15:3:** Sam 69:9 **15:4:** 2 Tim 3:16

5 Uhgin pisin əm tətasitu etat məmə koatətul əskasik e nian iəkis min, kən in pisin əm tatiləs-
ipər nətəligən rəhatat. Kən roiu, iatətapəh ron məmə in otasitu etəmat e nətəligən rəhatəmat
məmə otuwa mol kitiəh əm, tahmen əm e nolən rəha Kristo Iesu.
6 Kən iakətapəh nəhlan otəmat rafin itəm noatos nətəligən kitiəh əm, məmə nəwiatat titun
nuwamən mahmen e nəwia suah kitiəh əm o niləs-ipərən nərgi Uhgin, itəm in Uhgin ne Tata
rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo.
7 Otos iəfak min neen e nikin agien məmə okotuwa motəplan itəmat, tahmen əm məmə
Kristo təmos itəmat e nikin agien. Otol nəhlan məmə netəmim okotənwiwi Uhgin lan.
8 Sotaluinən nat u məmə, Kristo təmuwa iolwək rəha netəm Isrel məmə otəgətun məmə
Uhgin tatol rəhan nəghatən, nəghatən inu məmə nəniəkisən min rəhan kəm tipi netəm Isrel
aupən, ilat kəmotuwa nipahrienən.
9 Kən təmuwa məmə Iaihluə min okotənwiwi Uhgin o rəhan nasəkitunən, tahmen e Naoa
Rəha Uhgin tatən məmə,
“Tol nəhlan, oekiləs-ipər nərgəm e niki Iaihluə min,
oekan napuən min mənwiwi nərgəm.”
10 Kən tatən min məmə,
“Otagien, Iaihluə min, itəmat rəhan min netəmim.”
11 Kən tatən min məmə,
“Itəmat Iaihluə min otənwiwi Iərəmərə,
kən itəmat rafin noanol min rəha nətueintən otənwiwi in.”
12 Kən Aesea tatən min məmə,
“Noanol rəha Jese aupən otər min*
kən Uhgin otiləs-ipər in məmə otərəmərə e noanol min rəha nitən min rafin.
Kən Iaihluə min okotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhalat lan.”
13 Uhgin təmasitu o kitat məmə okotələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən lan. Pəs in otol
məmə nikitəmat otər mərioah e nagienən ne nəməlinuən nian nakoatahatətə lan məmə,
e nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin, onakoatələhəu-pən əskasik pik təhmin rəhatəmat
nətəligən e Uhgin.

Pol in aposol rəha Iaihluə min

14 Piak min ne winik min. Ekitun wir məmə nəmegəhən rəhatəmat təmər mərioah e
nəwirən, kən nəmotos nitunən rafin, kən nəkotahmen o nəgətunən itəmat min.
15 Məto e naoa u rəhak, eməsəhluaig-inən nat kit, emən-iarəp e nikik rafin natimnat min
u kəm itəmat, kən molkeike məmə nikitəmat otəkəike matəht nəghatən min əh. Tətuatip əm
məmə iatəghat nəhlan, məto-inu Uhgin təmasitu lak e rəhan əm nəwirən
16 məmə io ekuwa iolwək rəha Kristo Iesu o nən-iarəpən namnusən təwir kəm Iaihluə min.
Io ekahmen e pris kit itəm iatən-iarəp namnusən təwir rəha Uhgin məmə, Iaihluə min itəm
koatahatətə e Kristo, okotuwa presen wir min itəm Narmin Rəha Uhgin təmələhəu kalin
məmə rəha Uhgin, kən Uhgin nikin tagien o nosən.
17 Kən e wək rafin itəm iatol o Uhgin, iatəghat ausit məto-inu in Kristo Iesu əm itəm tatol
wək.
18 Ko esəghat ausitən o nat kit min, ekəghat ausit əm o natimnat wir itəm Kristo təmol nian
emol rəhan wək o niləsən Iaihluə min kotuwa motol nəwia Uhgin. Kristo təmol wək e rəhak
nəghatən, ne rəhak nolən min,
19 kən təmol wək e nəsanənən rəha nəmtətin min ne nat pispis min, kən təmol ilat rafin e
nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin. Kən tol nəhlan, emən-iarəp rafin namnusən təwir rəha
Kristo, təmətuoun Jerusalem muwin mətoarus-pən kantri u Ilirikam.
20 Nian rafin e nətuounən rəhak wək mətoarus-pa u-roiu, ematolkeike məmə ekuwin mən-
iarəp namnusən təwir e ikin min neen itəm kəsəto-agin-əhən nərgi Kristo ikin. Esolkeikeən
məmə ekol wək e ikin kit itəm suah kit tinuwin rəkis ikin mən-iarəp namnusən təwir.
21 Məto tahmen əm e Naoa Rəha Uhgin itəm tatəghat-in Kristo məmə,
“Netəmim itəm kəsən-iarəpən namnusən təwir kəm ilat,
ilat okotəplan in,
kən netəmim itəm kəsotətoən əh namnusən təwir, ilat okotitun.”
22 Nian tepət, wək u rəhak o nuwinən ik pisin pisin min tətahtosig-in io o nimnən məplan
itəmat.

Nətəligən rəha Pol o nuwinən Rom

15:7: Rom 14:1 **15:8:** Mat 15:24 **15:9:** 2 Saml 22:50; Sam 18:49; Wək 3:25 **15:10:** Dut 32:43 **15:11:** Sam 117:1 * **15:12:** Jese in tata rəha Kig Tefit **15:12:** Aes 11:10; Nol Əpən 5:5 **15:16:** Rom 1:5; 11:13 **15:20:** 2 Kor 10:15-16 **15:21:** Aes 52:15 **15:22:** Rom 1:13

23 Məto roiu, rəhak wək ikin-u tinol namnun, kən e nup tepət rəkis, iakolkeike pik məmə
ekimnə məplan itəmat,
24 kən tol nəhlan, nikik tatəht məmə ekimnə məplan itəmat nian ekuwin əpəh kantri u
Spen. Kən nian ekimnə kotauilim o nian əkuəkir əm, kən iakolkeike məmə nakotasitu lak e
rəhak naliwəkən.
25 Məto roiu, iatuwin Jerusalem o nasituən e iəfak min əh-ikin,
26 məto-inu iəfak min əpəh kantri mil u Masetonia ne Akaea, nikilat təmagien o nos-
ipamən rəhalat məni məmə ekasitu e ian-rat min e niməfak əpəh Jerusalem.
27 Nikilat təmagien əm o nolən, kən in tahmen e iehl kit itəm noanol rəha Isrel kəmotol
kəm ilat. Tol nəhlan məto-inu okəmə Iaihluə min kəmotos nəwirən rəha Uhgin e suatip rəha
netəm Isrel, kən Iaihluə min okotəkəike motasitu e netəm Isrel e rəhalat məni.
28 Oekos məni itəm ilat kəmotos-ipa, muwin mos-ipən kəm iəfak min əpəh Jerusalem. Kən
nian emol namnun wək u, kən ekiet Jerusalem muwin əpəh kantri u Spen, kən e rəhak
naliwəkən oekimnə məplan itəmat.
29 Nian ekuwa mitəlau imatəmat ikin, ekitun məmə iatos natimnat wir tepət e Kristo məmə
ekos-ipinə kəm itəmat, kən itəmat onəkotəto təwir lan.
30 Piak min ne winik min, məto-inu kitat koatahatətə e Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo, kən
Narmin Rəha Uhgin tatol məmə kitat koatolkeike kitat min, ekətapəh əskasik otəmat məmə
nəkoatəfak ron io kəm Uhgin, kən e nolən əh, nakotasitu lak e nəluaginən rəhak.
31 Otəfak məmə Uhgin otasitu lak mahtosig-in netəm Jutia itəm kəsotənən nipahrienən
e namnusən təwir məmə, okəsotərəkinən io. Kən otəfak min məmə nian ekuwin miet-pən
Jerusalem, netəm min u koatahatətə e Kristo, nikilat otagien o rəhak wək.
32 Kən e nolən əh, okəmə Uhgin tolkeike mihin, ekimnə məplan itəmat e nagienən, kən
kitat rafin agin-əh, nikitat otagien.
33 Pəs Uhgin itəm in nəukəti nəməlinuən tətatig itəmat min. Əwəh.

16

Pol tətauiatipin in min neen

1 Io iatən-ipinə kəm itəmat məmə winitat u Fipi, itəm tatos wək rəha dikon e niməfak əpəh
Kegkria, in pətan wir kit.
2 Iakətapəh otəmat məmə nian in otimnə, onəkotagien əm ron e nərgi Iərəmərə rəhatat, e
nolən itəm in tətuatip məmə netəmim rəha Uhgin okotol mihin. Okəmə rəhan nat kit tikə,
təwir məmə nakotasitu lan, məto-inu in təmasitu lak ne netəmim tepət.
3 Otən təwir kəm Prisila ne Akwila, itəm itiməhal emətəhalol wək kitiəh rəha Kristo Iesu.
4 Iuəhkir kiamis o nasituən lak. Sənəmə io pisin əm, məto io ne Iaihluə min rafin u koatəfak,
itimat ekotənwiwi Uhgin olau.
5 Kən otən təwir kəm niməfak itəm kəmotuəfimin e rəhalau nimə.
Otən təwir kəm io kit u Epaenetas, u itəm təmaupən mahatətə e Kristo e profens əpəh Esia.
6 Otən təwir kəm Meri itəm təmatol pik wək otəmat.
7 Otən təwir kəm Antronikas ne Junias, natimak mil itəm itiməhal min ilau eməhaluwin e
kalapus. Aposol min koatisiai-in pik ilau, kən ilau kəmuaupən-in io muahatətə e Kristo.
8 Otən təwir kəm Ampliatas, itəm iakolkeike e nolkeikeən rəha Iərəmərə.
9 Otən təwir kəm Urpanas, itəm kitat koatol wək kitiəh e Kristo, kən otən təwir kəm io kit
u Stakis.
10 Otən təwir kəm Apeles itəm təmətul əskasik e Kristo e nian iəkis min.
Otən təwir kəm Aristopolas ne noanol min rəhan, ne rəhan iolwək min.
11 Otən təwir kəm Herotian, rəhak ətuatip.
Otən təwir kəm Nasisas ne rəhan min, ne rəhan iolwək min itəm koatəfak kəm Iərəmərə.
12 Otən təwir kəm Trifaena ne Trifosa, pətan mil itəm kətioal pik wək rəha Iərəmərə.
Otən təwir kəm io kit u Persis, pətan kit min itəm tatol pik wək rəha Iərəmərə.
13 Otən təwir kəm Rufas, iəfak wir kit rəha Iərəmərə, ne rəhan mama itəm təmatol təwir
kəm io tahmen e rəhak ətuatip mama.
14 Otən təwir kəm Asigkritas, ne Filegon, ne Heremes, ne Patropas, ne Heremas, ne piatat
min itəm ilat min koatatig.
15 Otən təwir kəm Filolokas, ne Julia, ne Nereas ne winin, ne Olimpas, ne iəfak min rafin
itəm ilat min kotatig.
16 Otən təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo. Niməfak rafin rəha
Kristo koatən təwir kəm itəmat.

15:26: 1 Kor 16:1-4 **15:26:** Wək 24:17; 1 Kor 16:1; 2 Kor 8:1; 9:2,12 **15:27:** 1 Kor 9:11 **15:29:** Rom 1:11
15:30: 2 Kor 1:11; Kol 4:3; 2 Tes 3:1 **16:3:** Wək 18:2 **16:13:** Mak 15:21 **16:16:** 1 Kor 16:20; 1 Pita 5:14

17 Piak min ne winik min. Iakətapəh əskasik otəmat məmə nakoatəto wir itəmat o netəm
koatol məmə nakotəhap itəmat min, kən koatəgətun natimnat itəm koatol netəmim koatakiə
e nahatətəən rəhalat, kən nəgətunən əh tol pisin agin e nəgətunən itəm nəmotos rəkis. Otətul
isəu olat,
18 məto-inu netəm kotol nəhlan, ilat kəsotolən wək rəha Iərəmərə Kristo, məto koatol wək
əm o nat nipətilat tolkeike. Ilat koatən wir nəghatən, kən nəghatən rəhalat tətehen, kən ilat
koateiuə, kən matərəkin nətəligən rəha netəmim tepət itəm kotəruru nat.
19 Netəmim kinotəto rəkis namnusən məmə itəmat nəkoatol nəwia Kristo. Tol nəhlan,
nikik tagien pik otəmat. Məto iakolkeike pik məmə nakotenatig e nolən ətuatip min, kən
məmə nəsotuwinən e nolən rat min.
20 Uhgin itəm nəukəti nəməlinuən, otəsuwəhən in teguətain Setan, kən in otatig əm ləhau
e nelkitəmat. Pəs nəwirən rəha Iərəmərə Iesu tətatig itəmat min.
21 Timoti itəm itimlau min etioal wək kitiəh, tatən təwir kəm itəmat. Kən Lusias, ne Jeson,
ne Sosipata u natimak min, kəhalən min təwir kəm itəmat.
22 Io Tesias, itəm emətе nəghatən rəha Pol e naoa u, io iatən təwir kəm itəmat u kitat kitiəh
e Iərəmərə.
23-24 Kaeas tatən təwir kəm itəmat. Io Pol, ekətatig e rəhan nimə, kən netəm rəha niməfak
kotuəfimin iman ikin.
Erastas u etəm tatərəmərə e məni rəha taon əh, ne piatat Kuartas, ilau min katuən təwir
kəm itəmat.
25 Pəs kotənwiwi Uhgin. In titun nolən məmə itəmat nəkoatətul əskasik e nahatətəən
rəhatəmat. In otol nəhlan e namnusən təwir rəha Iesu Kristo itəm iatən-iarəp. Nəghatən
u təməhluaig nuwəh rəkis,
26 məto roiu, təmol əp in. Kən in Uhgin u itəm tatəmegəh nian rafin, kən in təmən məmə
ekotən-iarəp namnusən rəha Kristo itəm ien min aupən kəmotəte e naoa min rəhalat, kən
netəmim okotitun. Ekotən-iarəp məmə noanol min rafin e nətueintən, pəs ilat okotahatətə e
Uhgin, kən tol nəhlan moatol əm nəwian.
27 Uhgin pisin əm in Uhgin, kən in pisin əm in tenatig. !Pəs kotənwiwi Uhgin nian rafin
namnun tikə, o nat itəm Iesu Kristo təmol! Əwəh.

16:17: Mat 7:15; Taet 3:10 **16:18:** Fil 3:19; 2 Pita 2:3 **16:19:** Rom 1:8; 1 Kor 14:20 **16:20:** Jen 3:15 **16:21:** Wək 16:1-2; 19:22; 20:4 **16:23-24:** Wək 19:22; 1 Kor 1:14 **16:25:** Rom 1:5; Efes 1:9; 3:5,9; Kol 1:26

1 Korin
Naoa itəm Pol təmaupən məte tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Korin
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Korin

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm niməfak rəha Korin.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Korin in taon asol kit. Ikɨn əh, netəmim tepət kotos rəhalat kago o nol-salɨm-inən, kən netəmim tepət kotuwa məmə okotos-nəmtɨn. Netəmim neen kotuwa e nego, neen kotaliwək əm. In taon kit təwɨr pɨk e profens rəha Akaea, itəm tətatɨg e nəptən asol u Kris. Məto taon u, narmɨ nat mɨn kəmotər lan, kən nolən rat mɨn tepət e taon əh. Niməfak rəha Korin, Iaihluə mɨn kotepət lan. Pol təmətuoun niməfak u e nian rəha naliwəkən itəm tatol kəiu lan. Məto roiu əh, nəratən asol mɨn neen tɨnatɨg e niməfak. Netəmim neen koatol nolən rat mɨn, kən neen koatos nətəligən mɨn itəm kəsotətuatɨpən. Kəmotətapəh o Pol o natɨmnat mɨn neen itəm ilat kəsotɨtun wɨrən, kən in təməte naoa u tətəu-pən ətuatɨp əm rəhalat nətəligən. Kən təməte naoa u məmə otəg-ətuatɨp-in nolən rat mɨn itəm ilat neen kəmoatol.

?Təməte naoa u o naka? Niməfak rəha Korin in tətatɨg e taon kit itəm nolən rat mɨn rafin təmərɨoah wɨr lan. Nolən rat mɨn neen kəmotuwa imə e niməfak. Pol təməte naoa u məmə otən-iarəp nolən rat mɨn itəm tətatɨg e niməfak, ne nəratən pɨsɨn mɨn neen mɨn. In təmən kəm ilat məmə okotahro min nulan motəkəike kɨtəlɨg-pa mɨn o Uhgɨn, kən nolən naka u tətuatɨp itəm etəmim otol okəmə in etəmim rəha Iesu.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, itəm Uhgɨn təmaun-in kən mɨtəpun e nəwian məmə io aposol rəha Kristo Iesu, iatəte
naoa u itɨmlau piətat Sostenes. 2 Naoa u tatɨmnə kəm itəmat niməfak rəha Uhgɨn əpəh Korin,
itəmat itəm Uhgɨn təmələhəu kalɨn məmə rəhan mɨn e Kristo Iesu, kən təmaun-in itəmat
məmə rəhan mɨn, itəmat min netəm e ikɨn mɨn rafin itəm koatəfak kəm Iərəmərə rəhatat
Iesu Kristo itəm in Iərəmərə rəhatat rafin.
3 Pəs Uhgɨn Tata rəhatat ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwɨrən ne nəmə̈linuən kəm
itəmat.

Pol təmənwiwi Uhgɨn e nəfakən

4 Nian rafin iatən kəm Uhgɨn məmə nɨkik tagien otəmat məto-inu təmawte-in rəhan
nəwɨrən kəm itəmat e Kristo Iesu.
5 Təmawte-in rəhan nəwɨrən u tepət kəm itəmat e nolən mɨn rafin, e nasituən o nən-
iarəpən ne nɨtunən nəghatən rəhan.
6 Təmol nəhlan məto-inu, nəmotəplan məmə namnusən e Kristo in nɨpahrienən.
7 Tol nəhlan, nian nəkoatətul matɨp moatəsahgin nuwamən rəha Iərəmərə rəhatat Iesu
Kristo, Uhgɨn tatos-ipɨnə kəm itəmat rəhan nəsanənən e Narmɨn o nolən wək rəhan,
nəsanənən rafin mɨn əh itəm kotətuatɨp o nəmegəhən rəhatəmat.
8 Kən in otol itəmat nəkoatətul əskasɨk mətoarus-pən namnun nian məmə okəsehm-pənən
nolən rat kit etəmat e Nian rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo, itəm tatuwa mɨn lan.
9 Kən Uhgɨn otol nat u kəm itəmat məto-inu nian rafin in tatol rəhan nəghatən. In Uhgɨn
itəm təmaun-in itəmat nakotuwa kitiəh itəmat Nətɨn Iesu Kristo u Iərəmərə rəhatat.

Netəmim rəha niməfak kəmotəhap ilat mɨn

10 Iatətapəh əskasɨk otəmat, piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, e nərgɨ Iərəmərə Iesu Kristo, məmə
itəmat rafin nakotətəlɨg-in itəmat mɨn, məsotolən məmə nətəligən kit otuwa məhap itəmat,
kən məto nakotuwa pahrien kol kitiəh e nətəligən ne nɨkin kitiəh.
11 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, iatən nəhlan məto-inu netəmim neen rəha Kloe* kəmotən-iarəp
kəm io məmə itəmat nakoatərgəhəu.
12 Nɨpəti nəghatən itəm iatən tol nulan, itəmat neen kotəmə, “Itɨmat ekoatuarisɨg-in Pol,”
neen kotəmə, “Itɨmat ekoatuarisɨg-in Apolos,” neen kotəmə, “Itɨmat ekoatuarisɨg-in Pita,”
neen mɨn kotən məmə, “Itɨmat ekoatuarisɨg-in Kristo.”
13 ?Nɨkitəmat təht məmə nəkotɨtun nəhap-əhapən nulan Kristo? ?Nɨkitəmat təht məmə io
Pol eməkul e nɨg kəməluau otəmat? ?O kəmol baptais etəmat neen e nərgɨ Pol?
14 Io iakən tagkiu kəm Uhgɨn məmə io eməsolən baptais etəmat kit, məto emol baptais əm
e Krispas ne Kaeas.

1:8: 1 Tes 3:13; 5:23 **1:9:** 1 Tes 5:24; 1 Jon 1:3 **1:10:** Fil 2:2 * **1:11:** Kloe in pətan kit itəm rəhan nautə tepət, kən netəmim koatɨsiai-in. **1:12:** Wək 18:24-28; 1 Kor 3:4 **1:14:** Wək 18:8; Rom 16:23

15 Nikik tagien nəhlan məto-inu suah kit okol təsənən məmə kəmol baptais lan e nərgək.
16 Ei, emaluin, emol baptais min e Stefanas ne rəhan min. Uarisig e itəm əh, emaluin
okəmə emol baptais min e suah kit o kəp.
17 Nipəti nəghatən min u məmə, Kristo təsahl-ipamən io məmə ekol baptais e netəmim,
məto təmahl-ipa io məmə ekən-iarəp əm namnusən təwir. Kən esən-iarəp əmən e nitunən
rəha etəmim məto-inu, esolkeikeən məmə nəghatən e nimisən rəha Kristo e nig kəməluau in
otoigoig.
18 Tol nəhlan məto-inu, nəghatən e nimisən rəha Kristo in toigoig malməl o netəm u
koatitəp suatip rəha nuwinən e nigəm asol, məto o kitat itəm Uhgin tatosmegəh kitat, in
nəsanənən əm rəha Uhgin.
19 Kən Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Io ekərəkin agin nenatigən rəha netəm kotenatig,
kən mahtosig-in nitunən rəha netəm kotitun pik nat."
20 ?Netəm kotenatig hiə? ?Iəgətun min rəha Lou hiə? ?Netəmim itəm kotitun wir suatip
rəha nəghatən hiə? Uhgin təmol nenatigən rəha nətueintən tinuwa rəkis nalməl əmən.
21 Tol nəhlan məto-inu, e nenatigən rəha Uhgin, təmol məmə netəmim rəha nətueintən
okəsotitunən in e nenatigən əm rəhalat. Məto in təmol məmə nəghatən alməl min rəhatimat
otosmegəh netəmim itəm koatən nipahrienən lan.
22 Noanol min rəha Isrel koatətapəh-in nat pispis min, kən Iaihluə min koategəs-in
nenatigən məmə okotəplan Uhgin,
23 məto kitat koatən-iarəp əm nimisən rəha Kristo e nig kəməluau, kən nəghatən u in
tahmen e kəpiel e suatip itəm tatol noanol min rəha Isrel koatəme, kən in tahmen e nalmələn
kəm Iaihluə min.
24 Məto o netəm min un itəm Uhgin təmaun-in ilat, noanol min rəha Isrel neen ne Iaihluə
min neen ilau kərən, Kristo in nəsanənən rəha Uhgin ne nenatigən rəhan.
25 Tol nəhlan məto-inu, nalmələn rəha Uhgin in tenatig taprəkis-in nenatigən rafin rəha
netəmim, kən nəpouən rəhan in təsanən taprəkis-in nəsanənən rafin rəha netəmim.
26 Piak min ne winik min, nikitəmat otəkəike məht məmə itəmat netəm ahro nian
Uhgin təmaun-in itəmat. Itəmat tepət nəsotenatigən e niganəmti netəmim, kən məsotosən
nəsanənən, kən sənəmə itəmat nenəti netəm-iasol neen.
27 Məto Uhgin tatitəpun nat alməl min e nətueintən məmə okotol aulis netəm kotenatig,
kən mitəpun nat əpou min e nətueintən məmə okotol aulis netəm kotəsanən.
28 In təmitəpun natimnat itəm, e nətəligən rəha netəmim, ilat nat əpnapin əm, ne itəm
netəmim kəsotolkeike pikən, ne natimnat itəm kotikə. Kən təmitəpun natimnat min əh məmə
in otol nat keike e nətəligən rəha netəmim, kəmotuwa nat əpnapin əm elat.
29 Təmol nəhlan məmə suah kit otəsəghat ausitən e niganəmti Uhgin.
30 Məto-inu e nəwia Uhgin, itəmat nəmotuwa kitiəh itəmat Kristo Iesu. Kən Kristo təmuwa
o kitat məmə nenatigən rəha Uhgin, inəh e Kristo, Uhgin təmol kitat kotətuatip e niganəmtin,
kən mələhəu kalin kitat məmə rəhan min, kən mosmegəh kitat.
31 Tol nəhlan, tahmen e Naoa Rəha Uhgin tatən, "Etəm itəm tatəghat ausit, otəghat ausit
əm o nat itəm Iərəmərə təmol lan."

2

1 Piak min ne winik min. Nian emimnə otəmat, eməsən-iarəpən nəghatən rəha Uhgin e
nəghatən itəm kotenatig ne nolən rəha etəmim itəm titun wir nəghatən.
2 Kən nian emətatig kitat min itəmat, nikik təskasik məmə esən-iarəp minən nat kit, məto
Iesu Kristo əm, ne nimisən rəhan e nig kəluau.
3 Emuwa otəmat e nəpouən ne nəginən, kən matəgin mətasiəp-asiəp.
4 Kən nian emən-iarəp rəhak nəghatən e namnusən təwir, eməsənən e nenatigən rəha
netəmim, ne nəghatən asol min itəm otiuw itəmat, məto nian eməghat, nəmotəplan
nəsanənən rəha Uhgin ne wək rəha Narmin Rəha Uhgin.
5 Emol nəhlan məmə nahatətəən rəhatəmat otəsətul əmən e nenatigən rəha netəmim, məto
in otətul e nəsanənən rəha Uhgin.

Nenatigən rəha
Narmin Rəha Uhgin

6 Məto in nipahrienən məmə itimat ekotən-iarəp nəghatən tenatig kəm netəm itəm
kinotəskasik rəkis e nəmegəhən rəhalat, məto sənəmə nenatigən rəha netəm u-roiu, o netəm
koatərəmərə u-roiu, itəm ilat okotuwa nat əpnapin min əm.

1:16: 1 Kor 16:15 **1:18:** Rom 1:16 **1:19:** Aes 29:14 **1:20:** Job 12:17; Aes 19:12; 33:18; 44:25 **1:21:** Mat 11:25 **1:23:** Rom 9:32; 1 Kor 2:14 **1:24:** Kol 2:3 **1:25:** 2 Kor 13:4 **1:26:** Mat 11:25; Jem 2:5 **1:29:** Efes 2:9 **1:30:** Jer 23:5-6 **1:31:** Jer 9:24 **2:3:** Wək 18:9; 2 Kor 10:1 **2:4:** 1 Tes 1:5

7 Kəp. Itimat ekoatəghat-in nenatigən rəha Uhgin aupən itəm təmatəməhl anion, kən
in nenatigən itəm təmatəhluaig, kən Uhgin təmol nalpəkauən aupən aupən agin məmə,
nenatigən əh, in otol nəwirən kəm kitat.
8 Nətem koatərəmərə e nəptən əh-roiu, ilat kinotəruru nalpəkauən əh rəha Uhgin, məto
okəmə ilat kinəmotitun, ko kəsotətu-pərən Iərəmərə rəha nəwirən rafin e nig kəməluau.
9 Məto Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Suah kit təsəplanən,
suah kit təsətoən,
suah kit təsitunən
nat naka itəm Uhgin təmol əpen-əpenə lan rəha netəm u kotolkeike in,"
10 məto Uhgin təmol əp nalpəkauən anion əh rəhan kəm kitat e Narmin. Kən Narmin titun
natimnat rafin, kən mitun min natimnat rəha Uhgin itəm etəmim kit okol təsitunən.
11 ?Tol nəhlan, etəmim pah titun nətəligən rəha etəmim kit, məto narmin əm? ?E nolən kitiəh
əm, etəmim pah titun nətəligən rəha Uhgin, məto Narmin əm?
12 Uhgin təməsos-ipamən kəm kitat nətəligən rəha netəmim e nətueintən, məto təmos-ipa
Narmin itəm tatisi-pən ron. In təmos-ipa kəm kitat məmə kitat okotitun nat naka itəm Uhgin
təmos-ipa əpnapin əm kəm kitat.
13 Inu nəghatən itəm itimat ioatən, kən nenatigən rəha netəmim təsəgətunən itimat e
nəghatən min əh, məto Narmin Rəha Uhgin təməgətun itimat, kən ekotən-iarəp natimnat
pahrien rəha Narmin Rəha Uhgin e nəghatən min itəm təmisi-pən lan.
14 Etəmim itəm Narmin Rəha Uhgin tikə lan, okol təsosən natimnat itəm tatisi-pən e
Narmin Rəha Uhgin məto-inu ilat nat alməl min əm kəm in, kən okol in təsitunən ilat məto-
inu Narmin Rəha Uhgin əm titun nasituən e netəmim o nitunən natimnat rəha Uhgin.
15 Kitat itəm koatos Narmin Rəha Uhgin kotəplan motitun natimnat min əh, məto netəm
əpnapin, ko koatəplan məsotitun agin-əhən kitat.
16 Tol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"?Pah u titun nətəligən rəha Iərəmərə
məmə in otəgətun in?"
Məto kitat kotitun nətəligən rəha Kristo.

3

Nəhap-əhapən e niməfak

1 Piak min ne winik min. Nian emətatig kitat min itəmat, okol esəghatən kəm itəmat tahmen
e netəmim itəm kinotəskasik rəkis e nəmegəhən rəhalat e Narmin Rəha Uhgin, kəp. Eməghat
kəm itəmat tahmen məmə itəmat netəmim rəha nətueintən əm, kən eməghat kəm itəmat
tahmen məmə itəmat nisualkələh əm e nəmegəhən wi rəhatəmat e Kristo.
2 Nian ematəgətun itəmat, tahmen məmə emətagwən itəmat e melek əm, eməsos-ipinə
nagwənən əskasik kəm itəmat məto-inu itəmat nəsotahmenən o nunən. Kən nipahrienən,
itəmat nəsotahmenən əh o nunən,
3 məto-inu nolən rəhatəmat tahmen əm e rəha netəmim rəha nətueintən. Tol nəhlan məto-
inu itəmat nakoatetet itəmat min, kən moatərgəhəu, kən tahmen əm məmə itəmat netəmim
rəha nətueintən əm u. Nəkotahmen e netəm əpnapin min.
4 Nian suah kit otən məmə, "Io rəha Pol," kən kit min tən məmə, "Io rəha Apolos," nolən əh
tatəgətun məmə itəmat netəm rəha nətueintən əm.
5 Otəplan-tu. ? Apolos in pah, kən Pol in pah? Itimlau e kuahmen əm e iolwək itəm
emuasitu etəmat o nuwamən o Iesu. Itimlau etioal əm wək itəm Iərəmərə təmos-ipa pisin
pisin kəm itimlau məmə ekioal.
6 Tahmen məmə io eməfe nikutin nat, kən Apolos in tətau e nəhau, məto Uhgin tatol
tatəwiə.
7 Tol nəhlan, etəmim itəm tatəfe nat, o etəm tətau e nəhau, in nat əpnapin əm, məto Uhgin
pisin əm in nat keike itəm tatol natimnat koatəmegəh moatəwiə.
8 Etəm tatəfe, ne etəm tətau, katian əm o nat kitiəh əm. Kən Uhgin otətou ilau kitiəh kitiəh
e rəhalau wək pisin pisin min.
9 Itimlau iolwək mil rəha Uhgin, kən itəmat nəkotahmen e nasumən rəha Uhgin, o nimə
rəha Uhgin.
10 E nəwirən itəm Uhgin təmawte-in kəm io, emiləkin wir nelki nimə tahmen e etəm titun
wir niləkinən nimə. Kən suah kit min tatiləkin nimə məsin. Məto ilat rafin okotəkəike
moatehm wir wək rəhalat rəha niləkinən nimə,

2:9: Aes 64:4 **2:16:** Aes 40:13 **3:2:** Hip 5:12-13; 1 Pita 2:2 **3:3:** 1 Kor 1:10-11 **3:4:** 1 Kor 1:12 **3:6:** Wək 18:4,11,27-28 **3:9:** Mat 16:27; Efes 2:20-22

11 məto-inu okol suah kit təsiləkinən nelki nimə kit min itəm tol pisin e inu itəm kiniləkin
rəkis. Kən nelki nimə u in Iesu Kristo.
12 Okəmə suah kit tiləkin-pər rəhan nimə itəm nelki nimə in Iesu Kristo, kən in titun
niləkinən e iaen u kol tatipit-ipit, o e silfa, o e kəpiel nəmtin tiəkis, o e nig, o e nuwig, o e
maniah.
13 Kən nian kit netəmim okotəplan wək rəhan, məto-inu e nian Iesu tatuwa min, rəhan
wək otuwa e nəhag-əhagən. Rəhan wək okələhəu-pən e nigəm, kən nigəm otəgətun məmə
rəhan wək təwir or tərat.
14 Okəmə nigəm təməsusən rəhan nimə, in otos rəhan nətouən.
15 Məto okəmə nigəm təmus rəhan nimə, kən rəhan natimnat rafin təmikə. In əm, Uhgin
otosmegəh, məto tahmen-ahmen əm e suah kit itəm taiu mətagim e nimə itəm nigəm tatus.
16 ?Nəkotitun o kəp məmə, itəmat un nimə rəha Uhgin, kən Narmin Rəha Uhgin tətatig
etəmat?
17 Okəmə suah kit tərəkin nimə rəha Uhgin, kən Uhgin otərəkin in, məto-inu nimə rəha
Uhgin, in rəhan pisin əm. Kən nimə u rəha Uhgin, itəmat.
18 Təsəwirən məmə suah kit tateiuə-in atip in. Okəmə suah kit nikin təht məmə in tenatig
u-roiu e niganəmti netəmim, in otəkəike muwa ialməl kit e niganəmtilat məmə in otuwa
ienatig pahrien.
19 Tol nəhlan məto-inu nenatigən rəha netəmim rəha nətueintən, in talməl pik e niganəmti
Uhgin. Tahmen e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, "Uhgin tatol noanikulu kit e nəghatən rəha
suah kit itəm tatən məmə in tenatig wir, kən Uhgin taskəlim in."
20 Kən Naoa Rəha Uhgin tatən min məmə, "Iərəmərə titun məmə, nətəligən rəha netəm
kotenatig, ilat nat əpnapin əm."
21 Kən əsotənən məmə itəmat rəha suah u o rəha suah əh məmə onəkotiləs-ipər atip itəmat
ron. Uhgin tatos-ipən natimnat rafin rəhatəmat məmə otasitu etəmat.
22 Pol, o Apolos, o Pita, o nətueintən, o nəmegəhən, o nimisən, o nian roiu, o nian itəm
tatuwa, ilat rafin rəhatəmat məmə Uhgin otol təwir kəm itəmat lan,
23 kən itəmat rəha Kristo, kən Kristo in rəha Uhgin.

4

Aposol min rəha Kristo

1 Tol nəhlan, netəmim okotəkəike motos itimat tahmen e iolwək min rəha Kristo itəm Uhgin
təmələhəu-pən e nelmitimat məmə itimat ekotol əp nalpəkauən anion rəha Uhgin.
2 Kən netəmim itəm koatehm natimnat rəha etəm-iasol kit, ilat kotəkəike motol rəhalat wək
təwir məmə nian etəm-iasol tatəplan rəhalat wək, kən titun nahatətəən elat.
3 E io, in nat əpnapin əm okəmə itəmat, o netəm pisin neen kotən-iarəp nətəligən rəhalat e
rəhak wək. Kən io atip esahmenən o nakilən rəhak wək.
4 E rəhak nətəligən, məmə emol əm nat itəm in təwir, məto nat u təsənən məmə io ekətuatip.
Iərəmərə əm tətuatip o nakilən rəhak wək.
5 Tol nəhlan, sotautautən o nakilən natimnat. Nakoatəsahgin e nian Iərəmərə otuwa lan.
In otəmki-pən e nəhag-əhagən natimnat itəm koatəhluaig e napinəpən, kən in otol-arəp nat
naka tətatig e niki netəmim o nolən min rəhalat. E nian əh Uhgin otənwiwi ilat kitiəh kitiəh.
6 Piak min ne winik min. Emən-ipinə nəghatən min əh kəm itəmat etimlau Apolos məmə
itəmat onəkotos nitunən ikin, kən okəmə nakotos nipəti nəghatən min u, "Nəkotəkəike motol
əm nəghatən min itəm kinəte rəkis," kən nəsotos-ipərən netəm-iasol neen motos-iəhau neen.
7 ?Tahro? ?Itəmat ilis taprəkis-in netəmim min rafin? ?Itəmat nakoatos natimnat neen
itəm Uhgin təsos-ipinə kəm itəmat? !Kəp! ?Kən tahro nakoatəghat ausit o natimnat itəm
Uhgin təmos-ipinə kəm itəmat tahmen əm məmə itəmat əm nəmotol natimnat min əh?
8 Nikitəmat təhat məmə ninotos rafin rəkis natimnat rəha Uhgin. Nikitəmat təhat məmə
ninotos rafin rəkis nautə rəha Uhgin. Nolən rəhatəmat tahmen məmə nəmotuwa kig min
rəha Uhgin, məto itimat ekotatig ləhau əm. !Məto kəp, sənəmə nipahrienən! !Nəman! Okəmə
nipahrienən məmə itəmat nəmotuwa kig min rəha Uhgin, nikitimat otagien pik, kən okəmə
tol nəhlan, itimat min ekotol kig kitat min itəmat. Məto təsolən mihin.
9 Itimat aposol min, məto nikik təht məmə Uhgin təmələhəu itimat əpəh ləhau agin-əh,
ioatatig tahmen e netəm itəm kəmakil rəkis məmə okotəkəike motimis. Nikik təht nəhlan

---

3:11: Aes 28:16; 1 Pita 2:4-6 **3:13:** 1 Kor 4:5 **3:16:** 1 Kor 6:19; 2 Kor 6:16 **3:19:** Job 5:13 **3:20:** Sam 94:11
4:2: Luk 12:42 **4:5:** 1 Kor 3:8 **4:6:** Rom 12:3 **4:7:** Rom 12:6

məto-inu tahmen məmə ekoatətul e niganəmti nagelo min ne netəmim rafin məmə ilat okotəplan nolən rəha nimisən rəhatimat.*
10 !Netəmim tepət koatən məmə itimat ialməl min o nərgi Kristo, məto nikitəmat təht məmə itəmat nakotenatig wir e Kristo! Məto sənəmə nipahrienən. !Netəmim tepət koatən məmə rəhatimat nepətən tikə, məto nakoatəghat ausit məmə rəhatəmat nepətən iahgin! Məto sənəmə nipahrienən. Netəmim tepət koatisiai-in itəmat, məto katən rat itimat.
11 Məto, inu nipahrienən. Mətoarus-pa roiu, nəumis tatus itimat, kən moatoaoa, kən ekoatuwin e natimnat kəmotəhap-əhap, kən netəmim koatoh itimat, kən rəhatimat nimə tikə.
12 Itimat atip əm ioatol pik wək e nelmitimat. Nian okotən rat itimat, məto itimat ekotəfak o nəwirən olat. Nian netəmim koatol nəratən kəm itimat, məto itimat ekotəpnapin əm.
13 Nian netəmim koatən rat itimat, məto itimat ekoatəghat wir əm kəm ilat. Mətoarus-pa roiu itimat ekotahmen e nuwitik rəha netəmim rafin, o namkimik rəha nətueintən rafin.

Ilat okotəkəike kətəu-pən nolən rəha Pol

14 Esəteən nəghatən min u məmə ekol itəmat nakotaulis, məto məmə otəhgaiir etəmat, məto-inu itəmat nenətik min itəm ekolkeike itəmat.
15 Rəhatəmat iəgətun tepət itəm okotəgətun itəmat e Kristo, kən okəm-naka ilat kotahmen əm e rəhatəmat tata kalin ten-taosan, məto rəhatəmat tata ətuatip kitiəh əm, inu io, məto-inu e Kristo Iesu emuwa rəhatəmat tata ətuatip nian emən-iarəp namnusən təwir kəm itəmat aupən.
16 Tol nəhlan, ekətapəh əskasik otəmat məmə onəkotətəu-pa rəhak nolən min.
17 Məto-inu o nat u, etahl-ipinə nətik e Kristo u Timoti itəm iakolkeike. In tətaiu əskasik e Iərəmərə. In otən min kəm itəmat suatip rəha nəmegəhən rəhak e Kristo Iesu itəm tatətəu-pən natimnat itəm iatəgətun e niməfak min rafin ikin min rafin.
18 Itəmat neen koatən məmə esimnə minən, kən motausit pik o rəhatəmat nepətən.
19 Məto otəsuwəhən, ekəike mimnə məplan itəmat okəmə Iərəmərə tegəhan-in io. Kən ekəsəplan əmən nəghatən min itəm netəm iausit min koatən, məto ekəplan nəsanənən rəhalat.
20 Məto-inu nərəmərəən rəha Uhgin sənəmə in nat kit rəha nəghatən, məto in nat kit rəha nəsanənən.
21 ?Kən nakotolkeike naka? ?Ekimnə malis itəmat, o ekimnə e nolkeikeən ne narmin rəha nəmeiən?

5

Pian kit, rəhan nolən tərat agin

1 Kəmən-iarəp kəm io məmə suah kit u e nikitəmat tətakləh-in pətan kit, kən təmol e nolən tərat kit itəm taprəkis-in nolən rəha netəm kəsotəfakən, nat əpnapin kəsotəfakən. In tətakləh-in pətan wi rəha rəhan tata.
2 !Kən itəmat nakotausit ron məmə təwir əm! Nəsotətoən tərat, məto onəkotəkəike motəto tərat o nolən əh, kən nəsotahl-iarəpən suah əh, məto onəkotəkəike motahl-iarəp itəm təmol nolən rat əh e nikitəmat.
3 Nat əpnapin esatigən kitat min itəmat, məto e narmin etatig kitat min itəmat, kən tahmen əm okəmə kitat koatatig, enən rəkis e nərgi Iərəmərə Iesu məmə naka in tətuatip məmə kitat okotol e suah əh.
4 Nian nakotuwa kitiəh, kən e narmin, etatig kitat min itəmat, kən nian nəsanənən rəha Iərəmərə rəhatat Iesu in əh-ikin kitat min,
5 kən otiləs-ipən suah u əh-roiu e nelmi Setan məmə otərəkin nipətin, məto Iərəmərə otosmegəh narmin nian in tatuwa min e namnun nian.
6 Rəhatəmat nausitən tərat. ?Nəkotitun o kəp məmə, is noan məsin əm tətaləpik apiəpiə flao itəm kəmətig?
7 Otərakin rəkis is oas min rəhatəmat məmə itəmat flaoa wi itəm kəmətig u is tikə lan, kən nipahrienən itəmat nəkotahmen ətuatip e piret əh. Tol nəhlan məto-inu Kristo itəm in

---

* **4:9:** Nian kig kit təmol win e nəluaginən, minatitəlig matit rəhan mopael min ne rəhan tikimir min. Rəhan mopael min kotuarisig-in, kən tikimir min kotuarisig-in ilat, kən netəmim rafin kotitun məmə tikimir min okotimis. Netəmim kəmotol lafet kit, kən netəmim rafin koatəplan tikimir min atip koatoh ilat min, o kəm-naka koatol fait ilat nat iarupin min tahmen e laion. Kən Pol tatən məmə in ne rəhan min netəmim kotahmen e tikimir min itəm okotimis, kən netəmim rafin koatəplan.

4:11: 2 Kor 11:23-27 **4:12:** Mat 5:44; 2 Tes 3:8 **4:15:** Kal 4:19 **4:16:** Fil 3:17 **4:17:** Wək 19:22 **4:20:** 1 Kor 2:4 **5:1:** Lev 18:7-8; Dut 22:30 **5:3:** Kol 2:5 **5:5:** 1 Tim 1:20 **5:6:** Kal 5:9

nəti sipsip rəha lafet rəha Nuhagego-inən, təmimis rəkis tahmen e sakrifais o nolən rat min rəhatat.
8 Tol nəhlan, pəs kotol lafet əh, məto kəsotolən e is oas, itəm tahmen e nolən tərat min itəm netəmim kotolkeike pik nolən kəm netəmim, ne nolən rat min rafin. Məto pəs kotol lafet e Piret U Is Tikə Lan, tahmen e nolən rafin itəm kotol nipahrienən motətuatip.
9 Eməte rəkis naoa kəm itəmat məmə nəsotan kələhən itəmat netəm koatakləh-in pətan.
10 Esən-iəhauən məmə nəsotanən itəmat netəm kəsotəfakən, nat əpnapin nolən rəhalat tol min-nulan: ilat koatakləh-in pətan, ilat naumis, ilat iakləh min e neiuəən, kən ilat koatəfak kəm narmi nat min. Okəmə nəsotanən itəmat min ilat, kən nəkotəkəike motiet ikin-u e nətueintən.
11 Məto nipəti naoa itəm eməte kəm itəmat məmə onəsotan kələhən itəmat suah kit itəm tatən məmə in piatəmat kit, məto in tətakləh-in pətan, o in tətaumis, o in tatəfak kəm narmi nat min, o in tatən rat netəmim, o in tətapis nian tepət, o in tətakləh-in e neiueiuəən. Əsotolən nat kit itəmat min ilat, nat əpnapin in nat əkəku əm tahmen e nəkotagwən kitiəh.
12 Sənəmə in rəhak kit wək məmə ekakil netəm kəsotəfakən. Məto in wək rəhatəmat məmə onəkotakil nolən rəha netəmim əpəh e niməfak itəm koatol təfagə e nolən min u.
13 Uhgin otakil netəm Iaihluə min, məto Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, "Otahl-iarəp e nikitəmat etəm tatol nolən rat."

6

Nolən rəha niuw-iarəpən itəm

1 Nian okəmə itəmat kəiu kuəhai ilau min, in tol naulisən məmə otiləs muwin kəm netəm kəsotəfakən məmə okotiuw-iarəp ilau motakil rəhalau nərgəhəuən. Məto nəkotəkəike motiləs motuwin kəm iəfak min.
2 ?Nəkotitun o kəp məmə iəfak min, ilat okotakil netəmim e nətueintən? ?Kən okəmə itəmat onəkotakil netəmim e nətueintən, kən tahro nikitəmat təht məmə nəsotahmenən o nakilən rəhatəmat nolən əlkələh min?
3 ?Nəkotitun o kəp məmə, kitat okotakil nagelo min? !Kən natimnat min rəha nətueintən, ilat kotimətig əm o nakilən!
4 ?Kən tol nəhlan, okəmə nakoatərgəhəu o nətəligən min neen, tahro nakoatuwin o netəm ihluə məmə ilat okotakil nərgəhəuən rəhatəmat? Ilat kəsotosən nisiaiiən rəha niməfak məto-inu ilat kəsotahmenən məmə okotakil nat asol min neen tahmen e kitat.
5 Iatən nəhlan məmə nakotaulis lan. ?Tahro? ?Itəmat kit tikə itəm tenatig məmə in titun nələhəuən nənən min əh?
6 !Məto kəp! Itəmat piak min nakoatuwin o netəm ihluə məmə ilat okotakil rəhatəmat nərgəhəuən min. Kəsi.
7 Itəmat nakoatuwin o suah kit məmə otakil rəhatəmat nərgəhəuən. Inu tatəgətun məmə nəmotəmkakiəh e suatip rəha Uhgin e nəmegəhən rəhatəmat. ?Tahro? Okəmə suah kit tatol tərat kəm ik, təwir məmə nakaluin əm. Okəmə tateiuə-in ik mətakləh-in ik, aluin min əm.
8 Məto kəp. Itəmat piatəmat min əm, məto itəmat atip nəkoatol tərat kəm itəmat min, kən moateiuə-in itəmat min motakləh kəm itəmat min.
9 ?Nəkotitun o kəp məmə, netəm koatol nəratən, okol kəsotuwinən e nərəmərəən rəha Uhgin? Əsotətəlig-inən neiueiuəən. Inu nipahrienən məmə netəm koatakləh-in pətan, ne netəm koatəfak kəm narmi nat min, ne nəman itəm kinotol marit rəkis koatakləh-in pətan, ne nəman itəm koatit atip ilat min,
10 ne iakləh min, ne naumis min, ne netəm koatapis e wain, ne netəm koatəghat rat e nərgi netəmim, ne netəm koateiuə motakləh kəm netəmim, ilat okol kəsotuwinən e nərəmərəən rəha Uhgin.
11 Kən itəmat neen, nəmoatol nəhlan. Məto, Narmin Rəha Uhgin rəhatat təmafəl itəmat, mələhəu kalin itəmat məmə rəhan, mol itəmat nəkotətuatip e niganəmtin e nərgi Iərəmərə Iesu Kristo.

Nolən rəha nakləh-inən pətan in təfagə rat

12 Netəmim neen koatən məmə, "Natimnat rafin təwir əm məmə ekol." Məto, sənəmə ilat rafin kotasitu etəmat. Suah kit tatən min məmə, "Natimnat rafin təwir əm məmə ekol." Məto, okol esegəhan-inən məmə nat neen okotərəmərə e rəhak nəmegəhən.
13 Netəmim neen koatən məmə, "Nagwənən in nat təwir rəha nərpitəm, kən nərpitəm in tolkeike nagwənən. Kən tahmen əm, okəmə nipətitat tolkeike pətan, kən nolən əh rəha nitən pətan in təwir əm." Nat mil əh, nagwənən ne nərpitəm, kuəwir, nat əpnapin məmə Uhgin

5:7: Aes 53:7; 1 Pita 1:19 **5:8:** Dut 16:3 **5:11:** 2 Tes 3:6; Taet 3:10 **5:13:** Dut 13:5; 17:7 **6:2:** Nol Əpən 20:4
6:10: Kal 5:19-21; Efes 5:5; Nol Əpən 22:15 **6:11:** Taet 3:3-7 **6:12:** 1 Kor 10:23

otol namnun ilau kərən. Məto Uhgin təsos-ipamən nipətitat məmə kotitəp nipitan. Uhgin
təmos-ipa nipətitat məmə kotisiai-in Iərəmərə lan, kən Iərəmərə in tərəmərə e nipətitat.
14 E rəhan nəsanənən, Uhgin təmosmegəh Iərəmərə e nimisən, kən in otosmegəh min kitat.
15 ?Nəkotitun o kəp məmə, nipətitəmat, ilat rəha Kristo pisin əm? ?Kən nikitəmat təht məmə
ekiləs nipətik itəm in kitiəh ilau Kristo, kən mol kioal kitiəh ilau pətan rəha suatip? !Kəp!
Okol təsolən mihin.
16 ?Kən nəkotitun o kəp məmə, etəm tətan ilau pətan rəha suatip, ilau katuea kitiəh əm e
nipətin? Məto-inu nəghatən rəha Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, "Ilau okuea nipətin kitiəh
əm."
17 Məto etəm itəm tatol kitiəh ilau Iərəmərə, tatuwa kitiəh ilau min e narmin.
18 Otagim rəkis otuwin isəu o nolən rəha nitəpən nipitan. Nolən rat rafin itəm suah kit tatol
itəm tol pisin e itəm u, in təsərəkinən nipətin. Məto itəm u tatərəkin nipətin.
19 ?Nəkotitun o kəp məmə, nipətitəmat in nimə kit rəha Uhgin itəm Narmin Rəha Uhgin
tətatig ikin, kən Uhgin təmos-ipinə Narmin kəm itəmat, mətatig etəmat? Kən itəmat sənəmə
rəhatəmat atip u itəmat.
20 Uhgin təmətou rəkis itəmat e nətouən itəm nəmtin tiəkis. Tol nəhlan, otisiai-in Uhgin e
nolən min rəha nipətitəmat.

7

Nəghatən e marit

1 Roiu ekən-ipinə nənən e naoa rəhatəmat itəm nəmotəte kəm io. Əwəh, in təwir məmə
etəmim kit təsolən marit.
2 Məto netəmim tepət itəm koatitəp pətan, tol nəhlan, təwir məmə etəmim otəkəike mos atip
rəhan pətan, kən pətan tatos rəhan iərman.
3 Iərman otəkəike man ilau rəhan pətan okəmə pətan tolkeike, kən pətan otəkəike man ilau
rəhan iərman okəmə iərman tolkeike.
4 Pətan təsərəmərə atipən e nipətin, məto rəhan iərman tatərəmərə lan. Kən tahmen-ahmen
əm e iərman, in təsərəmərə atipən e nipətin, məto rəhan pətan tatərəmərə lan.
5 Təsəwirən məmə pətan o iərman təgin o nipətin okəmə kit tolkeike. Məto okəmə ilau kərən
kuegəhan məmə təwir əm okuəpəs o nəfakən o nian neen, kən təwir əm. Məto okueike muea
min kitiəh. Okəmə kəsioalən, kən Setan otehm suatip o nos-ipən-os-ipənen kəm ilau. Iatən
nəhlan məto-inu itəmat rafin nəsotəskasikən.
6 Nəghatən əh məmə, "okuəpəs o nəfakən o nian neen," in nətəligən əm rəhak, sənəmə lou kit.
7 E rəhak nətəligən, təwir məmə netəmim rafin okəsotolən marit tahmen lak. Məto Uhgin
tatol suatip pisin pisin min kəm kitat kitiəh kitiəh, kən tatol məmə neen koatol marit, kən
neen koatan əm.
8 Kən iatən kəm netəm kəsotolən marit ne nəutahlimis min məmə, təwir məmə koatan əm
məmə io ne.
9 Məto okəmə tiəkis olat məmə okotaliwək e suatip ətuatip, kən təwir məmə okotəkəike motol
marit pəs nikilat təsəht pikən.
10 Itəmat itəm nəmotol marit, ekən-ipinə nəghatən u kəm itəmat, sənəmə rəhak məto rəha
Iərəmərə məmə, pətan otəsapəsən rəhan iərman.
11 Məto okəmə in otol, kən təwir məmə otəsətəu-pən minən suah kit min, o okəmə tahro,
titəlig-pən min əm o rəhan iərman. Kən iərman otəsapəsən rəhan pətan.
12 Itəmat itəm rəhatəmat nəman o nipitan kəsotəfakən, inu rəhak əm nəghatən, sənəmə
rəha Iərəmərə, məmə okəmə itəmat kit, rəhan pətan təsəfakən, məto tolkeike məmə ilau
kətuatig, iərman otəsapəsən.
13 Kən okəmə itəmat kit, rəhan iərman təsəfakən, məto tolkeike məmə ilau kətuatig, pətan
otəsapəsən.
14 Otol nəhlan məto-inu nian pətan kit tatəfak, kən Uhgin tatələhəu kalin min rəhan iərman
məmə rəha Uhgin. Kən nian iərman kit tatəfak, kən Uhgin tatələhəu kalin min rəhan pətan
məmə rəha Uhgin. Okəmə təsolən nulan, kən rəhatəmat nisualkələh, ilat rəha nətueintən əm,
məto tol nəhlan, Uhgin tatələhəu kalin ilat məmə rəhan min, məto-inu təmələhəu kalin rəkis
tata ne mama.
15 Məto okəmə etəm təsəfakən tolkeike məmə otapəs rəhan pətan o iərman itəm tatəfak,
egəhan in əm. Etəm tatəfak, iərman o pətan, Uhgin təsaskəlimən ilat e marit əh. Məto, Uhgin
təmaun-in itat məmə okotatig mətig e nəmənlinuən.

6:13: 1 Tes 4:3-5 **6:14:** Rom 8:11; 1 Kor 15:20; 2 Kor 4:14 **6:15:** Efes 5:30 **6:16:** Mat 19:5 **6:17:** Jon 17:21-23; Rom 8:9-11 **6:20:** 1 Kor 7:23; 1 Pita 1:18-19 **7:9:** 1 Tim 5:14 **7:10:** Mat 5:32 **7:15:** Rom 14:19

16 Pətan, kəm-naka Uhgin otosmegəh rəham iərman e nolən təwir rəham. Kən iərman,
kəm-naka Uhgin otosmegəh rəham pətan e nolən təwir rəham.
17 Məto in əm u, nian Uhgin təmaun-in itəmat, nəmotatig e natigən pisin pisin min itəm
Iərəmərə təmələhəu, kən təwir məmə nəkotatig əm lan. Inu rəhak nəghatən iatələhəu kəm
niməfak min rafin.
18 Nian Uhgin təmaun-in suah kit, okəmə kəməhg-ipən in, kən otəsəhluaig-inən nəhg-
ipənən itəm kəmol lan. Kən nian Uhgin təmaun-in suah kit min, okəmə kəsəhg-ipənən, kən
təwir məmə təsegəs-inən məmə okəhg-ipən.
19 In nat əpnapin əm okəmə kəməhg-ipən suah kit o kəsəhg-ipənən. Nat keike məmə kitat
kotətəu-pən əm nəghatən min rəha Uhgin.
20 Nian Uhgin təmaun-in itəmat, nəmotatig e natigən pisin pisin min, kən təwir məmə
nəkotatig əm elat.
21 ?Nian Uhgin təmaun-in ik, ik slef əm kit? Nikim təsəht pikən, məto okəmə nəkitun nətəu-
pənən suatip itəm kəmikis slef min lan, ətəu-pən əm.
22 Tol nəhlan məto-inu etəm slef əm nian Iərəmərə təmaun-in, in etəm rəha Iərəmərə itəm
kəmikis rəkis, kən tahmen-ahmen əm, etəm itəm sənəmə slef kit nian Iərəmərə təmaun-in,
in slef əm rəha Kristo.
23 Uhgin təmətou rəkis itəmat e nətouən itəm nəmtin tiəkis. Sotolən məmə itəmat nakotuwa
slef min rəha netəmim.
24 Piak min ne winik min, nian Uhgin təmaun-in itəmat, nəmotatig e natigən pisin pisin
min, kən təwir məmə nəkotatig əm elat itəmat Uhgin.
25 Inu nəghatən kit rəhatəmat netəm wi itəm nəsotolən marit. Esos ətuatipən nəghatən kit
o Iərəmərə, məto iakən əm rəhak nətəligən. Məto itəmat nəkotitun məmə rəhak nəghatən in
nipahrienən, məto-inu Iərəmərə təmasəkitun io.
26 Məto-inu o nəratən asol itəm nəkotatig lan, rəhak nətəligən tol min-nulan məmə,
nəkotatig əm nulan nəkotatig mihin u-roiu.
27 ?Tahro? ?Nəmol marit? Segəs-inən suatip o napəsən rəham pətan. ?Tahro? ?Nəsolən
marit? Segəs-inən suatip o nosən rəham kit pətan.
28 Məto okəmə natol marit, nəsolən təfagə rat. Kən okəmə pətan wi tatol marit, in təsolən
təfagə rat. Məto netəm kəmotol marit, okotatig e nəratən tepət e rəhalat natigən, kən
iakolkeike məmə nəsotuwinən e nəratən min əh.
29 Piak min ne winik min, inu nipəti nəghatən rəhak. Natigən rəha netəmim e nətueintən
in tinəkuəkir əm. Kən roiu ne matuwin, netəm kəmotol marit, okəsotətəlig-in pikən nolən
rəha marit rəhalat.
30 Kən okəmə suah kit tətasək, təwir məmə otaliwək e nəmegəhən rəhan tahmen məmə
təsasəkən. Kən okəmə suah kit nikin tagien, in otaliwək tahmen məmə nikin təsagienən.
Kən okəmə suah kit tatos-nəmtin nat kit, təwir məmə nikin təht məmə sənəmə rəhan.
31 Kən təwir məmə netəmim itəm koatol bisnes e nətueintən, ilat okotətəlig-in məmə
rəhalat bisnes in nat əpnapin əm, məto-inu nətueintən ne nəwirən rəhan otəpanikə.
32 Iakolkeike məmə nikitəmat təsəht pikən nat kit rəha nətueintən u. Tol nəhlan, okəmə
suah kit təsolən marit, nikin tatəht pik wək rəha Iərəmərə məmə tahro nulan mol Iərəmərə
nikin tagien o wək itəm in tatol.
33 Məto etəm təmol marit, nikin tatəht pik əm natimnat rəha nətueintən məmə otahro
nulan mol niki rəhan pətan tagien,
34 kən rəhan nətəligən tatuwin o nat kəiu, rəhan pətan ne wək rəha Iərəmərə. Kən pətan
itəm təsolən marit, o pətan wi, nikin tatəht pik wək rəha Iərəmərə məmə tahro nulan in
otətuakəm o Iərəmərə e nipətin ne narmin. Məto pətan itəm təmol marit, in tatətəlig-in pik
əm natimnat rəha nətueintən məmə otahro nulan mol rəhan iərman nikin tagien.
35 Iatən-ipinə nəghatən min u o nəwirən atip rəhatəmat, sənəmə iatən-iəhau itəmat, məto
məmə nakotətəu-pən suatip rəha nəmegəhən itəm tətuatip, kən nikitəmat tatəht pik wək rəha
Iərəmərə.
36 Məto okəmə iərman kit ne pətan wi kit, kinən-iəkis məmə ilau okioal marit, kən iərman
təmə okuəpəs pitən, məto roiu nikin təht məmə təsolən nolən ətuatip e pətan əh, kən okəmə
pətan əh tətatig wir əm o nup min neen, kən iərman nikin təht məmə təike mol-tə marit e
pətan əh, kən təwir əm, in titun nolən. In təsolən təfagə rat. Məto təwir məmə in otol marit.
37 Kən okəmə kəiu min nəhlan kioalkeike məmə okioal marit, məto iərman nikin tinəht
rəkis məmə okuəpəs marit, kən suah kit tikə itəm tatəkəike kəm in məmə in tapəs marit, məto
iərman əm in tatərəmərə e nikin, kən nikin tinəht rəkis məmə otəsolən marit e pətan əh, suah
əh, in min tatol nolən ətuatip.

7:16: 1 Pita 3:1 **7:19:** Rom 2:25; Kal 5:6; 6:15 **7:22:** Flm 16; 1 Pita 2:16 **7:31:** 1 Jon 2:17

38 Tol nəhlan, iərman itəm tatol marɨt e pətan wi, in tatol ətuatɨp, məto iərman itəm təsolən marɨt, in tatol təwɨr maprəkɨs.
39 Pətan otəkəike mətatɨg ilau rəhan iərman e nian rafin, məto okəmə rəhan iərman tɨmɨs, in tɨtun nolən marɨt e suah kit mɨn itəm in tolkeike, məto nat kitiəh əm, in təike mol marɨt e iərman kit itəm tatəfak kəm Iərəmərə.
40 Məto e rəhak nətəlɨgən, okəmə in tətatɨg əm nəhlan məsolən marɨt, kən nɨkin otagien taprəkɨs-in okəmə in tatol marɨt. Kən nɨkik təht məmə Narmɨn Rəha Uhgɨn tətatɨg mɨn lak mos-ipa nəghatən əh kəm io.

8

Nagwənən itəm katol sakrifais lan kəm narmɨ nat mɨn

1 Kən roiu, iakəghat e nagwənən mɨn itəm katol-pən sakrifais lan kəm narmɨ nat mɨn. Kitat kotɨtun məmə, "kitat rafin koatos nɨtunən." "Nɨtunən" in nat kit itəm suah kit tətausit ron, məto nolkeikeən tatiləkɨn matiləs-ipər etəmim.
2 Okəmə suah kit nɨkin təht məmə in tɨtun pɨk nat, məto in təsɨtunən əh natɨmnat itəm in otəkəike mɨtun.
3 Məto etəmim itəm tolkeike Uhgɨn, Uhgɨn tɨtun in.
4 ?Kən tahro e nagwənən mɨn itəm katol-pən sakrifais lan kəm narmɨ nat mɨn? Kitat kotɨtun məmə narmɨ nat in nat əpnapɨn əm kit e nətueintən, kən uhgɨn əlkələh mɨn kotɨkə, məto Uhgɨn kitiəh əm.
5 Katən məmə, "uhgɨn əlkələh" mɨn ne "iərəmərə əlkələh" mɨn tepət əh-ikɨn. Inu neiuəən əm. Məto nɨpahrienən netəmim neen koatəfak kəm ilat. Məto nat əpnapɨn okəmə uhgɨn əlkələh mɨn əh-ikɨn, əpəh e neai o əpəh ləhau e nətueintən,
6 məto o kitat, Uhgɨn kitiəh əm, Tata Uhgɨn. Natɨmnat rafin təmɨsi-pən lan, kən təmos-ipa nəmegəhən kəm kitat məmə kitat okotol nəwian. Kən Iərəmərə kitiəh əm, Iesu Kristo, kən Uhgɨn təmol natɨmnat rafin agɨn e Kristo, kən e Kristo kitat koatəmegəh.
7 Məto sənəmə netəmim rafin kotɨtun nəghatən u. Aupən, netəmim neen kəmotəfak kəm narmɨ nat mɨn nian rafin. Məto roiu, nian koatun mit itəm kəmol sakrifais lan kəm narmɨ nat, nɨkilat təht məmə koatəfak kəm uhgɨn əlkələh mɨn pahrien. Kən ilat koatəto məmə koatol təfagə rat məto-inu nɨkilat təsəskasɨkən.
8 Məto nagwənən təsolən kitat kotuwa iuəhkɨr o Uhgɨn. Okəmə kəsotunən mit əh, o kotun mit əh, nətəlɨgən rəha Uhgɨn kəm kitat in tahmen əm.
9 Təwɨr əm, nəkotɨtun nətəu-pənən suatɨp itəm nakotolkeike, məto oatəto itəmat. Sotolən nat kit itəm nakotolkeike məto in otol məmə piatəmat kit o wɨnɨtəmat kit itəm nɨkin təsəskasɨkən təme e rəhan nəmegəhən.
10 Ekən nəhlan məto-inu okəmə suah kit itəm nɨkin təsəskasɨkən, tatehm itəmat itəm nakoatos nɨtunən əh, kən nakotuwɨn e nimə rəha narmɨ nat mɨn məmə nakotagwən, kən tahro? Kəm-naka rəhatəmat nolən otiuw-pən rəhan nətəlɨgən, kən in mɨn otuwɨn mun mit itəm kəmotol sakrifais lan kəm narmɨ nat mɨn, kən in tatol təfagə rat kit.
11 Kən nɨtunən itəm nɨkitəmat təht məmə nakoatos, in tatərəkɨn etəm nɨkin təsəskasɨkən. Məto in piatat kit itəm Kristo təmɨmɨs ron.
12 Nian nəkoatol nolən rat e itəmat kit e nolən əh, matərəkɨn nɨkin təsəskasɨkən, kən nəkoatol təfagə rat e Kristo.
13 Tol nəhlan, okəmə nat kit itəm iatun tol piak tatəme e rəhan nəmegəhən, kən təwɨr məmə esun mɨnən mit nian kit ne məmə otəsəmeən e rəhan nəmegəhən.

9

Pol təmuhalpɨn nəghatən itəm katətu-pən lan

1 ?Nɨkitəmat təht məmə ekɨtun nolən nat naka itəm iakolkeike, o kəp? !Əwəh! ?Io aposol kit, o kəp? !Əwəh! ?Eməplan Iesu Iərəmərə rəhatat e nɨganəmtək, o kəp? !Əwəh! ?Itəmat u noa rəhak wək e Iərəmərə, o kəp? !Əwəh!
2 Okəmə netəmim neen koatən məmə sənəmə io aposol, məto nɨpahrienən, itəmat nəsotɨtun nənən nəhlan, məto-inu nəmegəhən rəhatəmat e Iərəmərə tatəgətun məmə io aposol kit.
3 Ekuhalpɨn nəghatən rəha netəmim neen itəm koatən məmə io sənəmə aposol kit.
4 ?Nian kitat aposol mɨn koatətapəh otəmat o nagwənən ne nat okənɨm ne, in ətuatɨp o kəp? Əwəh, itəmat nəkotɨtun.

7:39: Rom 7:2-3 **8:1:** Wək 15:29 **8:2:** Kal 6:3 **8:4:** Dut 4:39; 6:4; Kal 4:8 **8:6:** Efes 4:5,6 **8:9:** Rom 14:13-15; Kal 5:13 **8:11:** Rom 14:15,20 **8:13:** Rom 14:21 **9:1:** Wək 22:17-18; 26:16; 1 Kor 15:8-9 **9:2:** 2 Kor 3:2-3 **9:4:** Luk 10:8

5 Aposol min neen, ne pia Iərəmərə min, ne Pita,* rəhalat nipitan itəm koatəfak koatu-
arisig-in ilat nian ilat kotaliwək moatol wək rəha Iərəmərə. ?In tətuatip məmə kitat kotol
tahmen-ahmen əm, o kəp? Əwəh, itəmat nəkotitun.
6 ?O nikitəmat təht məmə io əm ne Panapas, itimlau pisin əm ekuəkəike mioal atip wək o
natigən rəhatimlau?
7 Otətəlig-in-tu, tol nəhlan. ?Pah tatol mopael məto təsolkeikeən məmə katətou in lan? ?O,
pah tətasum məsunən nagwənən lan? ?O, pah tətagwən nat megəh min məsunən əh kit ne?
8 ?Nikitəmat təht məmə natimnat min itəm iatəghat-in, koatisi-pən əm o nətəligən rəha
netəmim? !Kəp! Lou tatən nat kitiəh əm.
9 Kəmətə e Lou rəha Moses məmə, "Nian nakotasig kau motuwa məmə otol wək mewig-
ewig e wit, sotəlisən nohlin pəs ton nimismisi wit neen."† ?Tahro? ?Niki Uhgin tatəht əm
kau min, 10 o nikin tatəht min kitat? Əwəh, kəmos-ipa lou u o rəhatat nəwirən, məto-inu
netəm itəm kotaupən motəfe nat e nasumən, ne netəm koatuarisig motəulək ikin, ilat rafin
nətəligən rəhalat kitiəh əm məmə okotos nagwənən e nasumən u.
11 E wək min rəhatimat, tahmen əm məmə emotasum kit məmə itəmat nəkotagwən ikin,
inu nagwənən rəha narmitəmat. ?Kən tahro, tiəkis otəmat məmə nakotos-ipa nagwənən
neen rəha nipətin kəm itimat?
12 Netəm pisin neen kotitun nətapəh-inən nagwənən otəmat, kən in tətuatip əm, məto ilat
koatol wək rəha Uhgin. ?Kən tahro e itimat? !Nətapəhən rəhatimat in tətuatip agin!
Məto itimat esətolən kəm itəmat məmə itimat ekotitun mihin nolən. Məto itimat ekotol
natimnat rafin itəm ekotitun nolən, nat əpnapin in tiəkis, məmə esotahtosig-inən namnusən
təwir rəha Kristo.
13 ?Nəkotitun o kəp məmə, netəmim itəm koatol wək e Nimə Rəha Uhgin, koatos nigilat
ikin nagwənən? Kən netəmim itəm koatol wək e olta, ikin katol sakrifais ikin, koatos nigilat
ikin nagwənən.
14 E suatip kitiəh əm, Iərəmərə təmən məmə, netəmim itəm koatən-iarəp namnusən təwir,
rəhalat natimnat o natigən otəkəike misi-pən ikin.
15 Məto esətapəh-inən kəm itəmat o nat naka itəm tətuatip əm kən ekitun nətapəh-inən.
Eməsətean naoa u məmə itəmat nəkotol natimnat min neen əh kəm io. Iatausit məsin məmə
iatən-iarəp namnusən təwir kəsətouən io lan. Kən esolkeike agin-əhən məmə ekətəu-pən
suatip pisin. Nimisən in təwir taprəkis-in suatip pisin.
16 Məto esausitən məmə iatən-iarəp namnusən təwir məto-inu, ekəike mən-iarəp. !Kəsi,
nahmməən asol otuwa ron io okəmə esən-iarəpən namnusən təwir!
17 Okəmə iatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin məto-inu iakolkeike mol nulan, kən tətuatip
məmə ekos nətouən lan. Məto in Uhgin əm itəm təmitəpun io məmə ekol wək u, kən tol
nəhlan, ekəike mol.
18 ?Kən rəhak nətouən in naka? In əm u, məmə nian ekən-iarəp namnusən təwir, ekən-
iarəp əpnapin əm, məsosən nətouən lan, kən tol nəhlan esətapəhən o nat kit, nat əpnapin in
tətuatip məmə ekol.
19 Suah kit təsərəmərəən lak, məto io emos-iəhau atip io məmə io slef əm rəha netəmim
rafin məmə ekiuw-pa tepət kotuwa o Kristo.
20 Nian emətan itimat netəm Isrel, emuwa mahmen e netəm Isrel məmə ekiuw-pa ilat
kotuwa o Kristo. Kən nat əpnapin Lou təsərəmərəən lak, nian emətan itimat netəm koatətəu-
pən Lou, emuwa mahmen elat, məmə ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo.
21 Nian emətan itimat netəm kəsotətəu-pənən Lou, emuwa mahmen elat. Məto esərakinən
lou rəha Uhgin, kəp. Lou rəha Kristo tatərəmərə lak. Emol nəhlan məmə ekiuw-pa ilat
kotuwa o Kristo.
22 Nian emətan itimat netəm rəhalat nahatətəən təsəskasikən, emuwa mahmen elat məmə
ekiuw-pa ilat kotuwa o Kristo. Emuwa mahmen e netəmim rafin məmə e nolən min rafin
ekiuw-pa neen kotuwa o Kristo.
23 Iatol nəhlan o namnusən təwir məmə io min ekos natimnat wir min rəhan.
24 ?Nəkotitun o kəp məmə, e naiuən, netəmim rafin koataiu, məto kitiəh əm tatol win?
Kən təwir məmə nakotaiu e nolən rəha naiuən itəm nakotalkut pik məmə onəkotol win.
25 Netəmim itəm kotolkeike məmə kotuwin e naiuən, kotətuakəm əskasik o rəhalat naiuən.
Koatol məmə okotol win e nat kit itəm otəpanikə, məto kitat koatol məmə kitat okotol win e
nat kit itəm tətatig lilin.

---

* **9:5:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, 'Kefas' itəm in nərgin kit min rəha Pita † **9:9:** wit: Əplan e tiksonari. **9:9:** Dut 25:4; 1 Tim 5:18 **9:10:** 2 Tim 2:6 **9:11:** Rom 15:27 **9:12:** Wək 20:34; 2 Kor 11:9 **9:13:** Dut 18:1-3 **9:14:** Mat 10:10; Kal 6:6 **9:16:** Jer 20:9 **9:20:** Wək 21:20-26 **9:22:** 2 Kor 11:29 **9:25:** Fil 3:14; 2 Tim 2:4-5; 4:7-8

26 Tol nəhlan, tahmen e naiuən, esaiu əpnapinən, kən tahmen e boksig, esəht-arəpənən
tahmen e etəmim tatəht magoagəp.
27 !Kəp! Iatətuakəm kəm nipətik məmə otuwa rəhak slef. Iatol nəhlan məmə, nian emən-
iarəp namnusən təwir kəm netəmim tepət rəkis məmə ilat okotuwa e naiuən əh, kən io
ekəsuwamən mahmen e etəmim itəm təmətgəhl lou rəha naiuən kən kərakin e naiuən.

10

Pol təmən-iarəp nolən rəha netəm Isrel aupən

1 Piak min ne winik min, iakolkeike məmə nəkotitun məmə nian tipitimat min kəmotiet Ijip,
ilat rafin, mal napuə təmətagəhl olat, kən ilat rafin kəmotuwin-pən itəhəi u katən məmə
Nitəhəi Asiə.
2 Kən e mal napuə ne nitəhəi, Uhgin təmol baptais elat rafin məmə okotuwa netəmim rəha
Moses.
3 Kən ilat rafin kəmotun nagwənən kitiəh əm itəm təmisi-pən e Narmin Rəha Uhgin,
4 kən motənim nəhau kitiəh əm itəm təmisi-pən e Narmin Rəha Uhgin, məto-inu kəmotənim
nəhau e kəpiel rəha Narmin Rəha Uhgin itəm təmətan ilat min ilat, kən kəpiel əh in Kristo.
5 Nat əpnapin ilat kəmotol nəhlan, məto Uhgin nikin təməsagienən olat tepət, kən ilat tepət
kəmotimis əpəh ikin pisin pisin min taruən-aruən ikin.
6 Kən Uhgin təmegəhan-in natimnat min əh məmə ilat nəmtətin min məmə otəhgaiir etat
motəgətun itat, kən okəsotolən tikirilat motələhəu-pən rəhatat nətəligən e nolən rat min
tahmen e itəm kəmotol aupən.
7 Əsotətəu-pənən nolən rəha nəfakən kəm narmi nat min tahmen elat neen kəmoatol
aupən. Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, "Netəmim kəmotəpələh məmə okotagwən motənim,
kən motətul məmə okotol danis u tiuw-pən ilat tərat ikin."
8 Tərat məmə kitat okotit anion nipitan tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən ilat rafin
tuente-tri-taosan kəmotimis e nian kitiəh əm.
9 Tərat məmə kitat okotol natimnat itəm otiuw nemə̈ha rəha Iərəmərə* tahmen elat neen
kəmoatol aupən, kən sinek tus ilat kotimis.
10 Tərat məmə nakotən nikali Uhgin tahmen elat neen kəmoatol aupən, kən nagelo rəha
nimisən tohamnu ilat.
11 Kən Uhgin təmegəhan-in natimnat min əh məmə otuwa e nəmegəhən rəhalat, məmə
ilat nəmtətin min, kən kəmətə ilat məmə okotəhgaiir etat motəgətun itat, itəm koatatig roiu
məmə namnun nian tatuwa iuəhkir.
12 Kən okəmə nikitəmat təht məmə nakotətul əskasik, oatəto wir itəmat, məto-inu itəmat
min nəkotitun nəmeən e nolən rat min əh.
13 Nos-ipən-os-ipənən itəm tatuwa e nəmegəhən rəhatəmat tahmen əm e itəm katol mihin
e netəmim rafin. Məto nian rafin, Uhgin tatol rəhan nəghatən, kən otəsegəhan-inən nos-
ipən-os-ipənən otuwa e nəmegəhən rəhatəmat məmə in təskasik maprəkis-in nəsanənən
rəhatəmat. Məto nian nos-ipən-os-ipənən tatuwa e nəmegəhən rəhatəmat, Uhgin otol suatip
kit məmə onəkotitun nosən nətulən rəhatəmat, məmə nat əh otəsiuw-pənən itəmat e nəratən.

Narmi nat min ne iəfak min

14 Tol nəhlan rəhak min, otagim rəkis e nolən rəha nəfakən kəm narmi nat min.
15 Itəmat netəm kotenatig, kən otakil atip nəghatən rəhak məmə in təwir o tərat.
16 Nian kitat kotagwen e Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu, kən motən kəm Uhgin məmə
nikitat tagien o nənimən, kən moatənim nənimən əh, tahmen məmə kitat koatuwa moatol
kitiəh kitat Kristo e nitan. ?Iatən pahrien, o kəp? Kən nian kitat koatun piret itəm kotəmkas
katoor, kitat koatuwa kitiəh kitat Kristo. ?Iatən pahrien, o kəp?
17 Kitat u netəmim tepət, məto kotahmen e nipətin kitiəh əm, məto-inu piret kitiəh əm, kən
kitat rafin koatun əm piret əh.
18 Nikitəmat tatəht nolən rəha netəm Isrel. Nian etəm tatol sakrifais kəm Uhgin, kən
netəmim neen koatun mit itəm kəmol sakrifais lan, tahmen əm məmə ilat rafin kəmotuwa
kitiəh ilat Uhgin e sakrifais əh. ?Inu nipahrienən, o kəp? Əwəh, in nipahrienən.
19 ?Naka nipəti rəhak nəghatən min? ?Tahro? ?Iakatən məmə mit itəm katol sakrifais lan
kəm narmi nat min nəsanənən əh-ikin rəhalat, o kəp? Kəp. ?O tahro? ?Iakatən məmə narmi
nat min, ilat uhgin əlkələh min neen, o kəp? Kəp.

9:27: Rom 8:13; 13:14 **10:1:** Eks 13:21-22 **10:1:** Eks 14:22 **10:3:** Jon 6:31; Eks 16:4,35 **10:4:** Eks 17:6; Nam 20:11 **10:5:** Nam 14:29-30 **10:6:** Nam 11:4,34; 1 Kor 10:11 **10:7:** Eks 32:4,6,19 **10:8:** Nam 25:1-9

* **10:9:** Tatəghat o nolən rəha netəmim itəm koatol nolən rat kit, kən nolən rat kit min, tatuwin matuwin məmə okotəplan okəmə Uhgin otol nalpinən o kəp. **10:9:** Eks 17:2 **10:9:** Nam 21:5,6 **10:10:** Nam 16:41-50; 17:5,10 **10:16:** Mat 26:26-28 **10:17:** Rom 12:5 **10:18:** Lev 7:6 **10:19:** 1 Kor 8:4

20 Məto iakatən məmə nian netəmim koatol sakrifais kəm narmɨ nat mɨn, koatol kəm
iərmɨs mɨn, kəsotolən kəm Uhgɨn. Kən esolkeikeən məmə nakotuwa kitiəh itəmat iərmɨs mɨn.
21 Okol nəsuwɨnən mun pɨret ne wain e Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu, kən matɨg
muwɨn mɨn e niməfak rəha narmɨ nat mɨn mun sakrifais ne wain rəha iərmɨs mɨn ilat netəm
koatəfak lan.
22 ?Tahro? ?Nəkoatol məmə Iərəmərə otetet itəmat tahmen e netəm Isrel? ?Nɨkitəmat təht
məmə nəsanənən rəhatat tepət maprəkɨs-in rəha Uhgɨn?
23 Itəmat nakoatən məmə, "Təwɨr əm məmə ekol natɨmnat rafin itəm iakolkeike." Məto io
ekən məmə, sənəmə ilat rafin koatasitu etəmat. Itəmat nakoatən məmə, "Təwɨr əm məmə
ekol natɨmnat rafin itəm iakolkeike." Məto io ekən məmə sənəmə ilat rafin itəm koatasitu e
nəmegəhən rəhatəmat.
24 Təsəwɨrən məmə itəmat kit tategəs-in atɨp rəhan nəwɨrən, məto tatəkəike megəs-in mɨn
rəha netəmim mɨn neen.
25 Otun əm mit rafin itəm katol-salɨm-in e maket, kən məsotətapəh-inən nəghatən lan
məmə kəmol sakrifais lan kəm narmɨ nat mɨn, o kəp. Kən nɨkitəmat təsəht pɨkən.
26 Nolən əh təwɨr əm məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə, "Nətueintən ne natɨmnat
rafin əh-ikɨn, ilat rəha Iərəmərə."
27 Kən okəmə etəm təsəfakən kit tətapəh-in ik məmə nakuwɨn e rəhan nimə muagwən, kən
nɨkim tagien məmə onəkuwɨn, un əm nagwənən naka itəm tatos-ipɨnə, məsətapəhən məmə
kəmol sakrifais lan kəm narmɨ nat mɨn o kəp. Nɨkim təsəht pɨkən.
28 Məto okəmə kit tən-ipɨnə kəm ik məmə, "Kəmol sakrifais e mit u kəm narmɨ nat mɨn,"
kən təwɨr məmə nəsunən. Nɨkim otatəht suah əh, ne nətəlɨgən rəhan.
29 Sənəmə nat tərat ron ik, məto in nat tərat e nətəlɨgən rəhan əm. ?Məto tahro nətəlɨgən
rəha suah kit mɨn otakil rəhak nolən itəm iakolkeike məmə ekol, kən mahtosɨg-in io məmə
esolən nat kit?
30 ?Okəmə iatən kəm Uhgɨn məmə nɨkik tagien o nagwənən, tahro okən rat io o nat kit itəm
emən rəkɨs kəm Uhgɨn məmə nɨkik tagien lan?
31 Nəukəti nəghatən rafin əh tol nəhlan, nat naka itəm onəkol, o nakagwən, o nakənɨm,
nəkəike mol ilat rafin e nolən itəm otɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn lan.
32 Solən məmə suah kit təme e rəhan nəmegəhən, okəmə in noanol rəha Isrel, o Iaihluə, o
suah kit e niməfak rəha Uhgɨn.
33 Otol nolən əh tahmen e nolən rəhak itəm iatalkut məmə ekol nɨki netəmim rafin
kotagien e nolən mɨn rafin. Iatol nəhlan məto-inu esegəs-in atɨpən rəhak nəwɨrən, məto rəha
netəmim tepət, məmə Uhgɨn otosmegəh ilat.

11

1 Otasgəwɨn io tahmen məmə io iatasgəwɨn Kristo.

Nolən rəha nəfakən

2 Iatənwiwi itəmat məto-inu nəsotaluinən io e natɨmnat rafin itəm emol kən məgətun, kən
naskəlɨmən nəgətunən mɨn tahmen əm məmə eməgətun itəmat lan.
3 Məto iakolkeike məmə itəmat rafin nəkotɨtun məmə rəhn-kapə netəmim rafin in Kristo
itəm tərəmərə elat, kən rəhn-kapə pətan in rəhan iərman itəm tərəmərə lan, kən rəhn-kapə
Kristo in Uhgɨn itəm tərəmərə lan.
4 Suah kit tatol aulɨs Kristo okəmə təfətain rəhn-kapə nian in tatəghat kəm Uhgɨn e nəfakən
o tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm in.
5 Məto pətan tatol aulɨs rəhan iərman okəmə təsəfətainən rəhn-kapə nian in tatəghat kəm
Uhgɨn e nəfakən o tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm in. Nolən əh tahmen əm
məmə təmak rəhn-kapə.*
6 ! Okəmə pətan kit təsotolkeikeən məmə otəfətain rəhn-kapə nəhlan, təwɨr məmə otəte
əm noanun! Məto okəmə in tətaulɨs o nəteən noanun, o nakən rəhn-kapə, kən təwɨr məmə
otəfətain rəhn-kapə.
7 Təwɨr məmə suah kit təsəfətainən rəhn-kapə məto-inu nian Uhgɨn təmol etəmim, etəmim
təmos narmɨ Uhgɨn, kən matol-arəp nəwɨrən rəha Uhgɨn; məto pətan tatol-arəp nəwɨrən rəha
iərman rəhan.
8 Tol nəhlan məto-inu iərman təsɨsɨ-pənən e pətan, məto pətan təmɨsɨ-pən e iərman,

---

10:20: Dut 32:17; Nol Əpən 9:20 **10:21:** 2 Kor 6:15-16 **10:22:** Dut 32:21 **10:23:** 1 Kor 6:12 **10:24:** Rom 15:1-2 **10:26:** Sam 24:1 **10:28:** 1 Kor 8:7 **10:30:** 1 Tim 4:4 **10:31:** Kol 3:17 **10:32:** Rom 14:13 **10:33:** 1 Kor 9:20-22 **11:1:** 1 Kor 4:16 **11:3:** Jen 3:16; Efes 5:23 * **11:5:** Okəmə pətan kit təmak rəhn-kapə, in nat kit rəha naulisən. Netəmim neen koatən məmə in nəmtətin kit məmə katol nalpɨnən kit kəm in, kən netəmim neen koatən məmə in nəmtətin kit məmə in pətan rəha nausitən. **11:7:** Jen 1:26-27

9 kən Uhgin təməsolən iərman məmə in iasitu rəha pətan, məto təmol pətan məmə in iasitu
rəha iərman.
10 Tol nəhlan, pətan otəkəike məfətain rəhn-kapə itəm tatəgətun məmə tatisiai-in rəhan
iərman məto-inu nagelo min koatəplan.
11 Məto o kitat u kəmotuwa kitiəh kitat Iərəmərə, pətan təsatig atipən e iərman, kən iərman
min təsatig atipən e pətan,
12 məto-inu pətan təmisi-pən e iərman, kən tahmen min əm, iərman, pətan təmiləs. Məto
natimnat rafin təmisi-pən o Uhgin.
13 Otakil atip nat u məmə otətuatip məmə pətan itəm tatəfak kəm Uhgin təsəfətainən rəhn-
kapə, o kəp.
14 Netəmim rafin kotitun məmə iərman itəm noanun kaifəməh, tatol aulis in.
15 Məto okəmə pətan kit noanun kaifəməh, nikin tagien lan kən katisiai-in in lan, məto-inu
noanun əh Uhgin təmos-ipən məmə otəfətain rəhn-kapə.
16 Məto okəmə suah kit tolkeike məmə otəghat o nat əh, kən iaten nəhlan məmə nolən kit
min tikə e itəm u, kən niməfak pisin pisin min rafin koatol tahmen-ahmen əm.

Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu

17 E nəghatən min itəm ekən kəm itəmat əh-roiu, oesənwiwiən itəmat məto-inu nəpələh-
kələhən rəhatəmat təsasituən, məto tatərəkin əm itəmat.
18 Emaupən məto məmə nian nakoatuəfimin itəmat min məmə nakotəfak, kən moatəhap-
əhap itəmat min. Kən nikik təht məmə o nəghatən min əh, neen nipahrienən,
19 məto-inu nəhap-əhapən min otəkəike motuwa məmə okəplan ətuatip məmə pah tatəfak
pahrien.
20 !Nian nakoatuəfimin itəmat min, nakoatən məmə nakoatun Nagwənən Rəha Nəmtətin
Rəha Iesu, məto otəplan-tu nolən u rəhatəmat! Sənəmə Nagwənən Rəha Nəmtətin Rəha Iesu,
21 məto-inu nian nakotagwən, itəmat kitiəh kitiəh koatəkəike əm kəsəsahginən ilat min
neen. Kit nəumis tatus əh, kit tinapis rəkis.
22 ?Rəhatəmat latuənu tikə məmə nakotaupən motagwən ikin? ?O itəmat nəsotisiai-inən
niməfak rəha Uhgin, kən moatol aulis ian-rat min? ?Kən ekən məmə naka kəm itəmat? ?
Ekənwiwi itəmat o nolən əh? !Kəp, tiəkis agin-əh!
23 Məto-inu, eməgətun rəkis itəmat nəgətunən itəm təmisi-pən o Iərəmərə. E lapin əh
uarisig kegəhan-in-pən e nelmi tikimir min, in təmos piret,
24 kən mən kəm Uhgin tagkiu ron, kən məmkas, kən məmə, “Inu nipətik itəm otitəgit
otəmat. Otol mihin kən nikitəmat tatəht io.”
25 E nolən kitiəh əm, nian kinotagwən rəkis, in tos kap wain mən məmə, “Kap wain u
in nəniəkisən wi rəha nasituən itəm tatuwa e nitak. Otol mihin nian rafin nakoatənim,
nikitəmat tatəht io.”
26 O nat əh, nian rafin nakotun piret u, o nakotənim kap wain u, onəkotəkəike motən-iarəp
nimisən rəha Iərəmərə mətoarus titəlig-pa min.
27 Tol nəhlan, etəmim pah itəm tatun piret o tatənim kap wain u rəha Iərəmərə e nolən kit
itəm təsətuatipən, in tatol təfagə o nərəkinən nipətin ne nita Iərəmərə.
28 Etəmim otəkəike makil rəhan nəmegəhən pitən, uarisig təpanun piret ne mənim kap
wain,
29 məto-inu etəmim itəm tatun matənim, məto nikin təsəht wirən nipəti Iərəmərə, nunən
ne nənimən itəm in tatol tatiuw-pa atip əm nalpinən kəm in.
30 Məto o nat əh, itəmat tepət nakotəpou matimis, kən itəmat neen kinotimis rəkis.
31 Məto okəmə kitat kotakil atip nolən min rəhatat, Iərəmərə təsakilən kitat mol nalpinən
kəm kitat.
32 Nian Iərəmərə takil kitat mol nalpinən kəm kitat, in tatol məmə kitat okotətuatip,
məmə nian in otakil netəmim e nətueintən mən nalpinən rəhalat məmə okotimis, kən kitat
okəsotosən nalpinən əh kitat min ilat.
33 Tol nəhlan piak min ne winik min, nian nakotuwa kitiəh məmə nakotagwən, otəsahgin
itəmat min.
34 Okəmə suah kit nəumis nus, təwir məmə otagwən iman ikin latuənu, məmə nian
nakoatuəfimin, Uhgin otəsos-ipənən nalpinən kəm itəmat o nolən min əh rəhatəmat. Nian
ekimnə, oekos-ipinə suatip e natimnat pisin neen min itəm nakoatətapəh ron.

12

Nəsanənən pisin pisin min rəha Narmin Rəha Uhgin

11:9: Jen 2:18-23 **11:18:** 1 Kor 1:10-12 **11:25:** Eks 24:6-8; Hip 8:8-13 **11:26:** Mat 26:26-29; Mak 14:22-25; Luk 22:14-20 **11:27:** Hip 10:29 **11:32:** Hip 12:5-6

1 Piak min ne winik min, pəs ekəghat e nəsanənən pisin pisin min rəha Narmin Rəha Uhgin itəm tatos-ipa kəm kitat, məto-inu iakolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motitun.
2 Itəmat nəkotitun məmə aupən, nian nəməsotəfakən kəm Uhgin, katiuw-pən rəhatəmat nətəligən katit itəmat e suatip o nəfakən kəm narmi nat min itəm kəsotəghatən.
3 Tol nəhlan, ekən kəm itəmat məmə suah kit tikə itəm tatəghat e nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin matən rat Iesu, kən suah kit min okol təsənən məmə, "Iesu in Iərəmərə," məto Narmin Rəha Uhgin, in əm tol etəmim tatən.
4 Nəsanənən pisin pisin min rəha Narmin Rəha Uhgin itəm tatos-ipa kəm kitat, məto koatisi-pən e Narmin Rəha Uhgin kitiəh əm.
5 Kitat koatol wək pisin pisin tepət, məto Iərəmərə kitiəh əm itəm koatol wək rəhan.
6 Kitat koatol wək e nolən pisin pisin tepət, məto in Uhgin kitiəh əm itəm tatol wək e nəmegəhən rəha netəmim rafin məmə ilat okoatol wək min əh rafin.
7 Kən Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa rəhan nəsanənən pisin pisin min kəm kitat kitiəh kitiəh məmə kitat okotasitu etat rafin.
8 O suah kit, Narmin tatos-ipən nəghatən rəha nenatigən. Kən kit min, Narmin kitiəh əm tatos-ipən nəghatən rəha nitunən nat.
9 Kən kit min, Narmin kitiəh əm tatos-ipən nahatətəən. Kən kit min, Narmin kitiəh əh tatos-ipən nəsanənən o nol-wirən nimisən.
10 Kən kit min, tatos-ipən nəsanənən o nolən nat pispis min. Kən kit min, tatos-ipən nəghatən min itəm Uhgin tatos-ipa. Kən kit min, tatos-ipən nəsanənən o nakilən narmin pisin pisin min. Kən kit min, tatos-ipən nəsanənən rəha nənən nəghatən ik pisin min.* Kən kit min əh, tatos-ipən nəsanənən o nənən niptəti nəghatən ik pisin min əh.
11 Nəsanənən min əh ilat rafin, koatisi-pən əm e Narmin kitiəh əm, kən tatos-ipa kəm kitat kitiəh kitiəh e suatip min itəm in əm tolkeike.
12 Nipəti etəmim in kitiəh əm, məto nolin-olin tepət; kən nat əpnapin nolin-olin pisin pisin min, ilat koatilpin e nipətin kitiəh əm. Kən tol nəhlan, tahmen-amen əm e Kristo.
13 Kitat neen, kitat noanol min rəha Isrel, kitat neen Iaihluə min, neen slef min əm, neen sənəmə slef min, məto Narmin Rəha Uhgin kitiəh əm təmol baptais e kitat rafin agin-əh məmə, kəmotuwa nipəti Kristo kitiəh əm, kən kitat kəmotos Narmin Rəha Uhgin u kitiəh əm.
14 Otətəlig-in, nipəti etəmim kəməsolən nolin kitiəh əm, məto nolin tepət.
15 Okəmə nelkin tatən məmə, "Sənəmə io nelmin, kən tol nəhlan, sənəmə io noli nipətin kit," kən nəghatən rəhan təsolən məmə nelkin in sənəmə nolin nipətin məsin.
16 Kən okəmə matəlgin tən məmə, "Sənəmə io niganəmtin, kən tol nəhlan, sənəmə io noli nipətin kit," kən nəghatən rəhan təsolən məmə matəlgin in sənəmə noli nipətin məsin.
17 ?Okəmə nipətin in niganəmtin rafin əm, kən otahro məto nat? ?Kən okəmə nipətin in matəlgin rafin əm, kən otahro məto nəmiəwin nat?
18 Məto kəp, Uhgin təmoor nolin-olin nipətin ilat rafin itəm in tolkeike məmə ilat okotol mihin.
19 ?Okəmə ilat rafin nolin kitiəh əm, kən nipətin pəhruən ikin?
20 Məto nipahrienən, nolin-olin tepət, məto nipətin kitiəh əm.
21 Niganəmtin okol təsənən kəm nelmin məmə, "Io ekapəs ik, io enahmen rəkis." Kən rəhn-kapə okol təsənən kəm nelkin mil məmə, "Io ekapəs itəmlau, io enahmen rəkis."
22 Təsolən nəhlan. Nolin-olin nipətitat itəm nikitat təht məmə ilat kotəpou agin, ilat nat keike o nipətitat.
23 Kən nolin-olin nipətitat itəm nikitat təht məmə ilat nat əpnapin əm, koatol nolən rəha nisiaiiən elat. Kən nolin-olin rəha naulisən, kitat koatehm wir ilat.
24 Məto nolin-olin nipətitat itəm təsolən naulisən, kitat kəsotolən nat agin elat. Məto Uhgin təmuəfimin nolin-olin nipətitat min, kən matisiai-in nolin-olin min itəm kitat koatehm-pən əm ilat.
25 Kən e nolən əh, nolin-olin nipətitat okəsotəhap-əhapən ilat min, məto ilat okoatehm wir ilat min rafin.
26 Okəmə nolin məsin tatəto nahmməən, kən nolin min ilat rafin okotəto nahmməən ilat min. Kən okəmə nolin məsin katos-ipən nisiaiiən kəm in, kən nolin min rafin okotagien ilat min.
27 Nipəti nəghatən u məmə itəmat nipəti Kristo, kən itəmat rafin kitiəh kitiəh, itəmat nolin min rəha nipəti Kristo.
28 Kən e niməfak, Uhgin təmaupən məlləhəu-pən aposol min, kən uarisig un, ien min, kən uarisig un, iəgətun min. Kən təmələhəu-pən netəm koatol nat pispis, ne ilat itəm koatol-wir

---

12:2: Hab 2:18-19 **12:3:** 1 Jon 4:2-3 **12:4:** Rom 12:6 * **12:10:** Nəsanənən rəha nənən nəghatən ik pisin min, tatəghat-in nəghatən min itəm suah kit təsitunən. Əplan-tu 1 Kor 13:1, ne Wək 2:4. **12:11:** 1 Kor 7:7 **12:12:** 1 Kor 10:17 **12:13:** Kal 3:28 **12:27:** Rom 12:5

nimisən min, kən netəm kotasitu e netəmim, kən netəm kotenatig itəm kotasitu o nənən rəha
niməfak, kən netəm koatəghat e nəghatən ikin pisin min.
29 ?Netəmim rafin aposol min? ?O netəmim rafin ien min? ?O netəmim rafin iəgətun min?
?O netəmim rafin nol nat pispis?
30 ?O netəmim rafin koatol-wir nimisən min? ?O netəmim rafin koatəghat e nəghatən ik
pisin min? ?O netəmim rafin koatən-iarəp nipəti nəghatən ik pisin min? Kəp, təsolən nəhlan.
31 Məto təwir məmə nakotələhəu-pən əskasik nətəligən rəhatəmat o nosən nəsanənən pisin
pisin min itəm Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa, ilat min əh itəm kotəwir agin.
Məto roiu ekən-ipinə suatip wir agin-əh.

13

Nolkeikeən

1 Okəmə iatəghat e nəghatən rəha netəm ik pisin min, o nəghatən rəha nagelo min, məto
esosən nolkeikeən e nikik, iatəghat pik əm tahmen e suah kit itəm tatoh nuwigi dram, o
tatoh əpnapin əm bel.
2 Okəmə iatos nəsanənən itəm Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa o nən-iarəpən nəghatən min itəm
Uhgin tatos-ipa, məto esosən nolkeikeən e nikik, io nat əpnapin əm. Kən okəmə ekitun nat
anion rafin ne nitunən rafin, məto esosən nolkeikeən e nikik, io nat əpnapin əm. Kən okəmə
rəhak nahatətəən təskasik məmə otol nitot kit tiet, məto esosən nolkeikeən e nikik, io nat
əpnapin əm.
3 Okəmə ekəmki-pən rafin rəhak natimnat kəm ian-rat min, o ekegəhan-in nipətik məmə
nigəm otus, məto esosən nolkeikeən e nikik, esolən win e nat kit.
4 Nolən rəha nolkeikeən tol nulan: suah kit rəhan nətəligən təfəməh, kən matol təwir kəm
netəmim, kən məsetəhakən e netəmim, kən məsos-ipər atipən, kən məsausit pikən,
5 kən məsol-pənən netəmim, məsalkutən o nərpin, kən nikin təsahmə uəhaiən, kən
təsaskəlim-iəkisən e nikin nəratən itəm suah kit tatol lan.
6 Kən nikin təsagienən o nolən rat min, məto nikin tagien əm o nolən wir min rəha
nipahrienən.
7 Nolən rəha nokeikeən tol nulan: nat əpnapin suatip rəha suah kit tiəkis, məto nian rafin
suah əh tatətəu-pən əm, məsəhlmanən rəhan nahatətəən nian kit, kən nian rafin tatələhəu-
pən əskasik rəhan nətəligən e Uhgin, rəhan nahatətəən tatətul əm nulan e nian rəha nəratən.
8 Nolən rəha nolkeikeən namnun tikə. Məto rəha nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgin tatos-
ipa, otəpanikə. Rəha nəghatən ik pisin min, okotəpanikə. Rəha nitunən nat, otəpanikə.
9 Tol nəhlan məto-inu nitunən rəhatat noan məsin əm, kən koatən-iarəp nəghatən itəm
Uhgin tatos-ipa noan məsin əm.
10 Məto nian Iesu Kristo otuwa min mol ətuatip natimnat rafin, kən nəsanənən min itəm
Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa roiu okotikə.
11 Nian ematəkəku, ematəghat tahmen e suakəku, kən nitunən rəhak tahmen e rəha
suakəku, kən nolən rəha nətəligən rəhak tahmen e rəha suakəku. Məto nian emuwa mol
etəm-iasol in io, eməlləhəu nolən min rəha suakəku e məntaak.
12 Roiu, kitat koatəplan noan məsin əm tahmen e suah kit itəm tateranəm e klas itəm
toapoap. Məto e nian əh, kitat okotəplan əsas niganəmti Uhgin. Roiu, ekitun noan məsin
əm, məto e nian əh, epanitun əsas natimnat rafin, tahmen məmə Uhgin titun mihin io əh-
roiu.
13 Kən roiu, nolən miləhal u kisil kətəhalətul: nolən rəha nahatətəən, nolən rəha nələhəu-
pənən əskasik nətəligən e Uhgin, ne nolən rəha nolkeikeən. Məto itəm təwir pik agin eləhal,
in nolən rəha nolkeikeən.

14

Nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, ne nənən nəghatən ik pisin min

1 Otalkut əskasik məmə nolkeikeən otərəmərə e nəmegəhən rəhatəmat, kən motalkut əskasik
məmə onəkotos nəsanənən min itəm Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa, kən otalkut pik təhmin
min o nəsanənən rəha nən-iarəpən nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa.
2 Ekən nəhlan məto-inu itəmat kit itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min, təsəghatən kəm
netəmim, məto tatəghat əm kəm Uhgin. Pahrien, suah kit tikə itəm titun nəghatən itəm in
tatən, məto in tatən-iarəp nəghatən anion min e Narmin Rəha Uhgin.
3 Məto netəmim rafin itəm kotən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, koatən kəm netəmim
o niləkinən ilat, o niləs-ipərən nətəligən rəhalat, kən o nasituən miləs-ipər nikilat.

12:28: Efes 4:11-12 **12:31:** 1 Kor 14:1 **13:2:** Mat 17:20 **13:6:** Rom 12:9 **13:7:** 1 Pita 4:8 **13:13:** 1 Tes 1:3 **14:1:** 1 Kor 12:31; 14:39

4 Etəmim itəm tatəghat e nəghatən ik pisin min, tatiləkin atip əm in, məto etəmim itəm tatən-
iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, tatiləkin niməfak.
5 Iakolkeike məmə itəmat rafin agin-əh nakotəghat e nəghatən ik pisin min, məto təwir pik
məmə nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa. Etəmim itəm tatən-iarəp nəghatən itəm
Uhgin tatos-ipa, in tətasitu pik e niməfak taprəkis-in etəmim itəm tatəghat e nəghatən ik pisin
min mətoarus in tən nipətin məmə otiləkin niməfak.
6 Piak min ne winik min. ?Okəmə iatuwa otəmat kən matəghat e nəghatən ik pisin
min, tahro nulan io iakəwir otəmat okəmə esol-arəpən nəghatən neen itəm kəmoatəhluaig
aupən, o esosən nitunən neen, o nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, o nəghatən rəha nəgətunən?
7 Otətəlig-in o natimnat tahmen e nau itəm kətahl, o kita itəm katoh. Natimnat min əh
kəsotəmegəhən, etəmim əm tatol ilat kotagət. Məto okəmə kəsotagət ətuatipən, kən itəmat
onəkotəruru məmə napuən naka ilat koatan.
8 Kən okəmə təwi təsagət ətuatipən, kən netəmim okotəruru məmə kotəkəike motol əpen-
əpenə o nəluaginən.
9 Məto tahmen əm etəmat. ?Okəmə noatəghat e nəghatən itəm netəmim kotəruru, tahro
nulan okotitun nipəti nəghatən nakoatən? Itəmat onəkotəghat əm kəm magoagəp, məto
netəmim kəsotosən nipətin.
10 Pahrien məmə nəghatən min tepət e nətueintən, məto ilat rafin nipətilat əh-ikin.
11 Kən okəmə esitunən nipəti nəghatən itəm suah kit tatən-ipa kəm io, io iapispis kəm in,
kən in iapispis kəm io.
12 Tahmen əm etəmat. Itəmat nakotolkeike nəsanənən min rəha Narmin Rəha Uhgin, kən
tol nəhlan, otalkut məmə nakotiləkin niməfak e nəsanənən min itəm okotasitu pik lan.
13 Məto-inu o nat əh, okəmə itəmat kit tatəghat e nəghatən ik pisin min, otəkəike məfak min
məmə Uhgin otos-ipən nipəti nəghatən u məmə otən-iarəp kəm niməfak.
14 Okəmə iatəfak e nəghatən ik pisin min, nikik tatəfak məto nətəligən rəhak tatətul əpnapin
əm.
15 ?Kən ekahro? Ekəfak e nikik, məto ekəfak min e nətəligən rəhak. Kən ekan napuən e
nikik, məto ekan min napuən e nətəligən rəhak.
16 ? Okəmə nakatənwiwi Uhgin e nikim e nəghatən pisin, tahro suah kit itəm təruru
nəghatən u in otən "Əwəh" e rəham nəfakən, məto-inu in təruru nat itəm nakatən?
17 Kəm-naka natənwiwi wir Uhgin, məto nəsiləkinən etəmim pisin kit min.
18 Iatən tagkiu kəm Uhgin məmə iatəghat e nəghatən ik pisin min taprəkis-in itəmat rafin.
19 Məto e niməfak, okəmə iatəgətun netəmim e nəghatən faif əm itəm kotitun, inu təwir
agin maprəkis-in məmə ekən nəghatən ten-taosan e nəghatən pisin itəm kinotəruru.
20 Piak min ne winik min. Sotolən nətəligən rəhatəmat tahmen e nisualkələh. Təwir məmə
nəkotahmen e nisualkələh itəm kotəruru əh nolən rat. Məto e nətəligən rəhatəmat, təwir
məmə nakotimətə.
21 Kəmətə nəhlan e Lou rəha Moses məmə,
"Ekol məmə netəm koatəghat e nəghatən ik pisin min okotən rəhak nəghatən kəm rəhak
netəmim.
Kən ilat okotəto nəghatən min rəha iapispis min,
Məto nat əpnapin ilat okotəto nat əh itəm tol pisin, okol kəsotətəlig-inən io.
Iərəmərə tatən mihin."
22 Tol nəhlan, nəghatən ik pisin min, in nəmtətin kit rəha netəmim itəm kəsotəfakən,
sənəmə nəmtətin kit rəha iəfak min. Məto nian suah kit tatən-iarəp nəghatən itəm Uhgin
tatos-ipa, in rəha iəfak min, sənəmə rəha netəm kəsotəfakən.
23 ?Tol nəhlan, okəmə niməfak apiəpiə tatuəfimin, kən netəmim rafin koatəghat e nəghatən
ik pisin min, kən ilat neen itəm kəsotitunən, o netəm kəsotəfakən kotuwa imə, ilat okotən
məmə itəmat nakotalməl, o kəp?
24 Məto okəmə etəm təsəfakən kit, o etəm təruru tuwa imə nian netəmim rafin koatən-iarəp
nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, kən nəghatən rəhatəmat otek nikin, kən in otitun məmə in iol
təfagə, kən nəghatən min əh otakil rəhan nolən,
25 kən rəhan təfagə min itəm koatəhluaig otuwa e nəhag-əhagən. O nat əh, in otiet morin
e nisiaiiən matəfak kəm Uhgin, matən-iarəp məmə, "!Itəmat pahrien Uhgin nakoatan!"

Nələhəu ətuatipən nolən rəha nəfakən

26 Piak min ne winik min. Pəs iakən nipəti rəhak nəghatən min roiu. Nian itəmat rafin
nakotuwa kitiəh e nuəfiminən o nəfakən, itəmat rafin kitiəh kitiəh rəhatəmat əh-ikin wək
o nolən, neen koatan napuən, neen katəgətun ilat, neen koatol-arəp nəghatən neen itəm

14:20: Efes 4:14 **14:21:** Aes 28:11,12 **14:23:** Wək 2:13 **14:24:** Jon 16:8

kəmoatəhluaig aupən, neen koatəghat e nəghatən ik pisin min, neen koatən nipəti nəghatən min əh. Onəkotəkəike moatol natimnat min əh o niləkinən niməfak təskasik.
27 Okəmə netəmim neen koatəghat e nəghatən pisin, kəiu o kəm-naka kisil əm okotəghat. Kit otən rəhan u, uarisig kit, kənu kit min tən rəhan, kən suah kit otəkəike mən nipəti nəghatən min əh.
28 Okəmə etəmim tikə o nən-iarəpən nipəti nəghatən min əh, etəm itəm otəghat e nəghatən pisin, otəkəike məsəghatən e niməfak, kən məghat anion kəm Uhgin.
29 Təwir məmə ien kəiu o kisil okotəghat, kən netəmim neen okotakil wir nəghatən koatən.
30 Kən okəmə Uhgin tatol əp nəghatən kit itəm təmatəhluaig aupən tatuwa o suah kit itəm tatəpələh, təwir məmə etəm təmaupən matəghat otapəs nəghatən.
31 Tol nəhlan, itəmat itəm nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, kit otaupən məghat, kənu kit min, u kit min məmə nakotəgətun netəmim rafin, kiləs-ipər nətəligən rəhalat.
32 Sotaluinən məmə ien min koatərəmərə e nikilat məmə kotitun nən-iarəpən nəghatən rəhalat e nian itəm in tətuatip o nənən,
33 məto-inu Uhgin sənəmə in Uhgin rəha nolən nəruruən e nat, məto in Uhgin rəha nəməlinuən, tahmen e niməfak min rafin.
34 Nian katəfak lan, nipitan okəsotagətən, məto-inu təsətuatipən məmə okotəghat. Məto okotəkəike moatətəlig-in netəm-iasol rəha niməfak, tahmen əm e itəm Lou tatən mihin.
35 Okəmə kotolkeike məmə kotitun nat kit, okotəkəike kətapəh o rəhalat nəman min əpəh latuənu, məto-inu tol naulisən məmə pətan otəghat əpəh e niməfak.
36 ?Tahro? ?Nikitəmat təht məmə nəghatən rəha Uhgin təmaupən miet-arəpa otəmat? ?O nikitəmat təht məmə nəghatən rəha Uhgin təmuwa əm otəmat?
37 Okəmə itəmat kit nikin təht məmə in ien kit, o Narmin Rəha Uhgin təmos-ipən nəsanənən kit kəm in, in otəkəike mən nipahrienən e nəghatən itəm iatəte kəm itəmat məmə in nəwia Iərəmərə.
38 Okəmə tapəs nənən nipahrienən e nəghatən u, in okəsən minən nipahrienən e rəhan nəghatən.
39 Tol nəhlan, piak min ne winik min, təwir məmə nakotolkeike məmə nakotən-iarəp nəghatən itəm Uhgin tatos-ipa, kən məsotətlosig-inən nənən nəghatən ik pisin min.
40 Məto e natimnat rafin agin itəm nəkoatol e nəfakən, otol e nolən itəm in tətuatip o niməfak, motətəu-pən wir nolən rəha nəfakən.

15

Kristo təməmegəh min e nimisən

1 Piak min ne winik min. Iakolkeike məmə ekən-iarəp min kəm itəmat namnusən təwir itəm ematən-iarəp kəm itəmat aupən, nəmotos e nikitəmat, kən motos rəhatəmat ikin nətulən lan.
2 Okəmə nakotaskəlim əskasik namnusən təwir ətuatip itəm io emən-iarəp kəm itəmat, Uhgin otosmegəh itəmat lan. Məto okəmə nakotapəs nat ətuatip, motahatətə e nəghatən pisin, kən nahatətəən rəhatəmat in nat əpnapin əm.
3 Natimnat itəm io eməto, ilat nat keike, kən enən-ipinə rəkis kəm itəmat məmə, Kristo təmimis o rəhatat nolən rat min tahmen e Naoa Rəha Uhgin təmən rəkis mihin,
4 kəmitənim, kən təmegəh min e nimisən e nian itəm tatol kisil lan tahmen əm e Naoa Rəha Uhgin təmən rəkis mihin,
5 kən təmaupən miet-arəp o Pita, uarisig u, o rəhan netəm tuelef.
6 Uarisig lan, in təmiet-arəp min o piətat min taprəkis-in faif-hanrit e nian kitiəh əm, u ilat tepət koatəmegəh əh, məto neen kinotimis rəkis.
7 Kən uarisig, tiet-arəpa o Jemes, kən o aposol min rafin.
8 Kən uarisig elat rafin, in təmiet-arəpa min ron io, nat əpnapin io ekahmen e suakəku itəm təsaiirən e nian ətuatip rəhan.
9 Tol nəhlan, io ləhau agin e aposol min rafin, kən esahmenən məmə netəmim okotaun-in io məmə io aposol kit, məto-inu ematol nəratən kəm niməfak rəha Uhgin aupən.
10 Məto e nəwirən itəm Uhgin təmawte-in kəm io, emuwa mahmen nulan roiu, kən nəwirən əh təsuwa əpnapinən məto noan əh-ikin. Nipahrienən, emol wək taprəkis-in rafin aposol min, məto sənəmə e rəhak əm nəsanənən, məto e nəwirən əm itəm Uhgin təmawte-in kəm io.
11 Nat əpnapin io emən-iarəp, o ilat kəmotən-iarəp namnusən təwir kəm itəmat, məto nəghatən u inu itəm iatən-iarəp, namnusən təwir itəm nəmotən nipahrienən lan.

14:26: 1 Kor 12:8-10 **14:29:** 1 Tes 5:21 **14:34:** 1 Kor 11:3; 1 Tim 2:12 **14:37:** 1 Jon 4:6 **15:3:** Aes 53:5-12 **15:4:** Mat 12:40; Wək 2:24-32 **15:5:** Mat 28:16-17; Luk 24:34 **15:7:** Wək 1:3-4 **15:8:** Wək 9:3-6 **15:9:** Efes 3:8; 1 Tim 1:15 **15:10:** 2 Kor 11:23

Nəmegəhən e nimisən rəha netəm kəmotimis

12 ?Məto okəmə kəmatən-iarəp məmə Kristo təməmegəh min e nimisən, kən tahro itəmat
neen nakoatən məmə netəm kəmotimis okol kəsotəmegəh minən?
13 Məto okəmə nəghatən rəhatəmat in nipahrienən, məmə netəm kəmotimis kəsotəmegəh
minən, kən okol Kristo min təsəmegəhən e nimisən.
14 Kən okəmə Kristo təsəmegəhən e nimisən, kən wək rəhatimat o nən-iarəpən namnusən
təwir, in nat əpnapin əm, tahmen min əm e nahatətəən rəhatəmat.
15 Nat kit min nəhlan, okəmə Kristo təsəmegəhən e nimisən, itimat emoateiuə e Uhgin
məto-inu emotən-iarəp məmə Uhgin təmosmegəh Kristo e nimisən. Məto okəmə netəm
kəmotimis ko kəsotəmegəh minən e nimisən, kən okol Uhgin təsosmegəhən Kristo e nimisən.
16 Məto-inu okəmə netəm kəmotimis ko kəsotəmegəh minən e nimisən, kən okol Kristo
təsəmegəh minən e nimisən.
17 Kən okəmə Kristo təsəmegəh minən e nimisən, kən nahatətəən rəhatəmat nipətin tikə,
kən itəmat noatatig əh e təfagə rat min.
18 Kən netəmim itəm kəmotən nipahrienən e Kristo itəm kinotimis rəkis, ilat min
kəmotakiəh.
19 ! Okəmə koatələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən e Kristo o nəmegəhən əm rəhatat
e nətueintən, kəsi, təwir məmə netəmim okotəto tərat otəmat maprəkis-in netəmim rafin
məto-inu, kəm-naka kitat kəmotəmkakiə!
20 !Məto kəp! Nipahrienən məmə Kristo təməmegəh min pahrien e nimisən. In təmaupən
e netəm rafin itəm kəmotimis kən məmegəh min e nimisən, kən okol təsimis minən.*
21 Otətəlig-in. Nimisən tinuwa e nətueintən e etəmim kit, kən e suatip kitiəh əm, nəmegəh
minən e nimisən təmuwa e etəmim kit.
22 Tol nəhlan, netəmim rafin okotimis məto-inu kəmotisi-pən e Atam, kən tahmen-ahmen
əm, netəmim rafin itəm kəmotuwa kitiəh ilat Kristo okotəmegəh min.
23 Məto ilat min u, okotəmegəh min e nian ətuatip rəhalat. Kristo in təmaupən məmegəh
min, kən nian in otuwa min, rəhan min okotəmegəh min.
24 Kən namnun nian otuwa. In otərəkin nərəmərəən rafin, ne nepətən rafin, ne nəsanənən
rafin. Uarisig lan, in otəhlman-pən nərəmərəən rəhan e nelmi Uhgin Tata.
25 Tol nəhlan məto-inu, in təike matərəmərə mətoarus məmki-pa rəhan tikimir min
meguətain ilat e nelkin.
26 Namnu rəhan tikimir itəm otərəkin, in nimisən. Kən nimisən otikə min,
27 məto-inu "tinəmki-pa natimnat rafin meguətain e nelkin." Otətəlig-in-tu, nian tatən
məmə natimnat rafin agin-əh tinateguətain e nelkin, nəkotəplan məmə sənəmə Tata Uhgin
min əh-ikin e nelkin. In Uhgin itəm təmələhəu-pən natimnat rafin agin-əh ləhau e nelki
Kristo.
28 Nian Uhgin tinol natimnat min əh, kən Nətin atip otuwa ləhau e nərəmərəən rəha Uhgin
itəm təmələhəu-pən natimnat rafin e nelkin, məmə Uhgin əm otərəmərə e natimnat rafin.
29 Otətəlig-in-tu. ?Tahro e netəmim itəm katol baptais elat o netəm kinotimis rəkis? ?
Okəmə netəm kəmotimis kəsotəmegəh minən nian kit, kən tahro katol baptais e netəmim
olat?†
30 ?Kən tahmen əm etimat, tahro ioatiləs pikən nian əskasik min e nəmegəhən rəhatimat
nian rafin?
31 !Iatos noanawil, piak min ne winik min, məmə netəmim kotalkut məmə okotohamnu io
e nian tepət! Nəkotitun məmə inu nipahrienən tahmen-ahmen məmə iatausit o nahatətəən
rəhatəmat e Kristo Iesu Iərəmərə rəhatat.
32 ?Okəmə eməluagin e nat megəh min itəm koaton itəm əpəh Efesas‡ o nətəligən rəha
netəmim əm, emol win e naka? Okəmə netəm kəmotimis kəsotəmegəh minən, pəs kotol əm
tahmen e nəghatən u itəm tatən məmə,

"Pəs kotagwən motənim,

məto-inu olawig kotimis."
33 Sotolən netəmim koteiuə-in itəmat. Inu nipahrienən itəm suah kit təmən, "Nian netəm
rəhalat nolən təwir koatan ilat netəm kotərat, netəm kotərat koatərəkin nolən wir rəhalat."

---

* **15:20:** Kristo in tahmen e nəniəkisən rəha Uhgin məmə netəmim rafin okotəmegəh min e nimisən. **15:21:** Rom 5:12 **15:23:** 1 Tes 4:16; Nol Əpən 20:5 **15:25:** Mat 22:44 **15:26:** Nol Əpən 20:14 **15:27:** Sam 8:6 † **15:29:** Pol təsən ətuatipən məmə in tolkeike məmə netəmim okotol baptais elat o netəmim itəm kinotimis rəkis, məto təmən əm məmə netəmim neen kəmoatol nəhlan. Kən kitat roiu, tiəkis o nitunən nipəti nəghatən u. **15:30:** Rom 8:36 ‡ **15:32:** Pol tatəghat o tikimir min rəhan əpəh Efesas, məto sənəmə nat megəh min pahrien. **15:32:** Aes 22:13

34 Otitəlig-pa min motos ətuatip nenatigən rəhatəmat itəm tətuatip məmə nəkotol mihin, kən
motəhlman təfagə rat min, məto-inu itəmat neen kotəruru əh Uhgin, kən inu nat kit rəha
naulisən.

Nipəti etəm təmimis tatəmegəh min

35 Məto okəmə netəmim neen kotətapəh məmə, "?Etəm təmimis okotəmegəh ahro nulan?
?Okotos nipəti naka motuwa?"
36 ! Nəghatən əh talməl! Nikuti nat itəm nəməfe, otəkəike mimis pitən, uarisig u
təpanəmegəh.
37 Nian nakəfe nikuti nat, nəsəfeən nəukətin itəm otuwa, məto nikuti nat əm, kəm-naka in
nikuti wit o nat pisin kit.
38 Məto Uhgin tol tatəwiə e nəukətin itəm in tolkeike mihin, kən e nikutin nat rafin, in əm
tatos-ipa nipətilat.
39 Nipətilat rafin kəsotahmen-ahmenən. Nipəti etəmim tol pisin e rəha nat megəh min, ne
mənig min, ne nəm itəhəi.
40 Əpəh e neai, natimnat əh-ikin, kən e nətueintən natimnat min əh-ikin tol pisin. Nian
kotəplan nat əpəh ilis e neai məmə in təwir, rəhan nəwirən in tol pisin e nəwirən rəha nat
əpəh ləhau e nətueintən.
41 Kən nəhag-əhagən rəha mitgar tol pisin e nəmihlən rəha məwig ne nasiəən rəha məhau
min. Kən nasiəən rəha məhau min neen, kotol pisin e rəha neen min.
42 Kən tahmen-ahmen əm e nipəti netəm kəmotimis itəm koatəmegəh min. Nipətin itəm
kəmitənim otəmnəmit, məto nian otəmegəh min, otəsəmnəmit minən.
43 Nian katitənim, in nat kit itəm netəmim kəsotolkeikeən, məto nian otəmegəh min, in
nat kit itəm netəmim okotəplan rəhan nəwirən. Nian katitənim, nəsanənən rəhan tikə, məto
nian otəmegəh min, təsanən.
44 Nian katitənim nipətitat, in nat rəha nətueintən, məto nian otəmegəh min, in nat rəha
nego e neai. Okəmə nipətin əh-ikin rəha nətueintən, rəha nego e neai min əh-ikin.
45 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, "Etəm tətaupən agin-əh, Atam, təmuwa mos namegən."
Kən namnu Atam, inu Kristo, təmuwa narmin u tatos-ipa nəmegəhən.
46 Nat rəha narmin təməsaupənən muwa, məto nat rəha nətueintən, uarisig lan nat rəha
narmin təpanuwa.
47 Etəm təmaupən agin, kəmol e nimoulul rəha niməptən, məto etəm tatuarisig u Kristo,
təmisi-pən e nego e neai.
48 Netəmim rafin rəha nətueintən, nipətilat kotahmen e nipəti Atam, məto netəmim itəm
okotuwin e nego e neai, nipətilat okotahmen e nipəti Kristo, etəm u təmisi-pən ikin.
49 Roiu kitat kotahmen e Atam u rəha nətueintən, kən tol nəhlan, o nian kit okotahmen e
Kristo u rəha nego e neai.
50 Iatən-iarəp kəm itəmat, piak min ne winik min məmə, nipətin ne nita etəmim
otəsuwinən e nərəmərəən rəha Uhgin, kən tahmen-ahmen əm, nat itəm otəmnəmit otəsosən
nat itəm tətatig lilin.
51 Otətəlig-in-tu, kən oekən nat anion məmə, sənəmə kitat rafin okotimis, məto Uhgin otol
nipətitat rafin tuwiwi,
52 in otol uəhai əm tahmen e nipitən, nian namnu təwi rəha Uhgin otasək, məto-inu təwi
otasək, kən netəm kəmotimis okotəmegəh min məsotimis minən, kən Uhgin otol nipətitat
tuwiwi.
53 Tol nəhlan məto-inu, nat itəm otəmnəmit otəkəike muwin e nat itəm otəsəmnəmitən, kən
nat itəm otimis otəkəike muwin e nat itəm otəsimisən mətatig lilin.
54 Nian nat itəm tatəmnəmit təmuwin e nat itəm təsəmnəmitən, ne nat itəm otimis təmuwin
e nat itəm otəsimisən mətatig lilin, kən nəghatən itəm kəməte otuwa nipahrienən, tatən
məmə,
"Nəluaginən tinol namnun. Uhgin təmol win agin. Nimisən tinikə."
55 "!Ei, Nimisən! ?Onakahrol nulan mol win etimat?
!Ei, Nimisən! ?Onakahrol nulan mus itimat?"
56 Təfagə rat in tahmen e nat kit tatus itəm kən matuwa in nimisən, kən Lou tatol təfagə rat
nəsanənən rəhan tepət.
57 !Məto pəs kotənwiwi Uhgin! Tatol məmə kitat koatol win e rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo.
58 Tol nəhlan, piak min ne winik min, otətul əskasik. Sotegəhan-inən nat kit təloal etəmat.
Nian rafin, otol wək rəha Iərəmərə e nikitəmat rafin, məto-inu nəkotitun məmə wək rəha
Iərəmərə itəm nəkoatol, sənəmə nat əpnapin əm.

15:36: Jon 12:24 **15:43:** Fil 3:20-21 **15:45:** Jen 2:7 **15:51:** 1 Tes 4:15-17 **15:52:** Mat 24:31 **15:53:** 2 Kor 5:4 **15:54:** Aes 25:8 **15:55:** Hos 13:14 **15:56:** Rom 7:13

16

Məni o nasituən e iəfak min əpəh Jerusalem

1 Roiu iakən məni o nasituən e iəfak min əpəh Jerusalem. Otol tahmen əm məmə emən mihin
kəm niməfak min əpəh profens əh Kalesia.
2 E Sante min rafin, itəmat rafin kitiəh kitiəh otəkəike mələhəu kalin məni neen. Etəmim
itəm in tatos məni asol, otələhəu kalin tepət, kən etəmim itəm tatos məni əkəku, otələhəu
kalin noan məsin. Tol nəhlan, nian ekimnə, okol nəkəsotalkut minən o nolən məni ilat rafin
nian kitiəh əm.
3 Kən otətgi-arəp itəmat neen məmə okotəmik məni motuwin, kən nian ekimnə, ekəte naoa
mən-iarəp ilat kəm netəm Jerusalem, kən mahl-ipən ilat kotəmik məni motuwin əpəh ikin.
4 Okəmə ekəplan məmə təwir məmə io min ekuwin, kən ilat okotətəu-pa io.

Naliwəkən min rəha netəm-iasol min neen

5 Uarisig epanimnə muag itəmat, ekuwin-pən Masetonia, məto-inu ekaupən muwin muag
niməfak min əpəh ikin.
6 Kəm-naka ekatig məsin kitat min itəmat, mə kəmə tahro, koatatig əm mətoarus nətəpən
tol namnun. Tol nəhlan, nəkotitun nasituən lak e rəhak naliwəkən itəm iatuwin-pən min
ikin.
7 Esolkeikeən məmə ekimnə məplan itəmat u miet min, məto iakolkeike məmə ekimnə
kotatig məsin okəmə Iərəmərə tegəhan-in io.
8 Məto etatig əm Efesas mətoarus nian rəha Pentekos, lafet rəha Nagwənən Wi,
9 məto-inu Uhgin təmerəh e suatip asol ron io məmə ekol wək təwir itəm otoe-in noan tepət,
nat əpnapin netəmim tepət kotalkut məmə okotahtosig-in io o nolən wək.
10 Okəmə Timoti timnə məplan itəmat, otol təwir kəm in motos-ipən nisiaiiən kəm in, məto-
inu in tatol wək rəha Iərəmərə tahmen əm lak.
11 Sotolən məmə itəmat kit tatehm əhau in. Otahl-ipa tuwa kən motasitu lan e rəhan
naliwəkən məmə otitəlig-pa ron io. Iatəsahgin piatat min ilat Timoti məmə okotuwa
motehm io.
12 Kən e piatat Apolos, emətapəh əskasik məmə in otəkəike mətəu-pən piatat min mimnə
məplan itəmat. In təsolkeikeən pik məmə otimnə əh-roiu, məto in otimnə e nian itəm tətuatip
ron.
13 Otegəs. Otətul əskasik e nahatətəən rəhatəmat. Məsotəginən. Motol nətəligən rəhatəmat
təskasik.
14 Natimnat rafin agin itəm itəmat nəkoatol, otol e nolkeikeən.
15 Itəmat nəkotitun məmə Stefanas ne rəhan min, ilat kəmotaupən motən nipahrienən e
Iesu əpəh Akaea, kən ilat kotalkut əskasik o nasituən e iəfak min. Iatən əskasik kəm itəmat
piak min məmə,
16 otisiai-in ilat motol nəwialat, ne netəmim rafin itəm koatol pik wək o niməfak.
17 Nikik təmagien nian Stefanas, ne Fotunatas, ne Akaekas kəməhaliet-arəpa, məto-inu
nat əpnapin itəmat nakotikə, məto nian eməplan iləhal, tahmen əm məmə eməplan itəmat.
18 Iləhal kəməhaləs-ipər pik rəhak nətəligən tahmen əm məmə kəməhalol etəmat. Netəm
kotol nəhlan, okəike kisiai-in ilat.

Namnun nəghatən rəha Pol

19 Niməfak min e profens əpəh Esia koatən təwir kəm itəmat. Akwila ne Prisila kioalkeike
pik məmə okuən təwir kəm itəmat e nərgi Iərəmərə ilat iəfak min itəm kəmotuəfimin e nimə
rəhalau.
20 Piatat min rafin ikin-u koatən təwir kəm itəmat. Otən təwir kəm itəmat min tahmen
məmə itəmat kitiəh əm e Kristo.
21 Io Pol, iatos pen matəte əm e nelmək nəghatən u rəha nənən təwir kəm itəmat.
22 Okəmə suah kit təsolkeikeən Iərəmərə, pəs nalpinən rəha Uhgin tatuwin ron.
!Iərəmərə rəhatimat, wa-ta!
23 Pəs Iərəmərə Iesu tawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat.
24 Ekahl-ipinə rəhak nolkeikeən kəm itəmat rafin e Kristo Iesu. Əwəh.

16:1: Rom 15:25-26; 2 Kor 8:1-9 **16:5:** Wək 19:21 **16:6:** Rom 15:24 **16:9:** Wək 19:8-10; 2 Kor 2:12 **16:10:** 1 Kor 4:17 **16:11:** 1 Tim 4:12 **16:12:** 1 Kor 3:6 **16:15:** 1 Kor 1:16 **16:19:** Wək 18:2,18,26 **16:22:** Kal 1:8-9; Nol Əpən 22:20

2 Korin
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Korin
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 2 Korin

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm niməfak rəha Korin, ne iəfak mɨn rəha profens Akaea.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Pol tɨnəmətе rəkɨs naoa kɨsɨl mahl-ipən kəm niməfak rəha Korin. Inu naoa itəm tatol kuwɨt lan. Məto naoa itəm tatol kitiəh, ne naoa itəm tatol kɨsɨl, ilau kəmiakə. Naoa itəm tatol kəiu, inu 1 Korin, kən e naoa u in təməghat əskasɨk kəm ilat məmə okotəg-ətuatɨp-in nolən rat mɨn rəhalat, kən in təməgətun mɨn ilat e natɨmnat pɨsɨn mɨn neen. Ilat tepət e niməfak kotətəu-pən nətəligən rəha Pol itəm təmətе e naoa 1 Korin. Məto neen əh-ikɨn, ilat koatən məmə Pol in sənəmə etəm-iasol, kən təsətuatɨpən məmə in otəghat mɨn nəhlan. Kən ilat koatən məmə in tatol wək rəhan o nosən əm məni.

?Təmətе naoa u o naka? Pol in təmətе naoa u matəgətun məmə in aposol kit, kən Uhgɨn in təmos-ipən wək u kəm in, kən tətuatɨp əm məmə in otəghat nəhlan kəm ilat. Kən in tolkeike məmə otən-iəhau nəgətun eiueiuə mɨn itəm koatatɨg Korin.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, itəm Uhgɨn təmɨtəpun e nəwian məmə io aposol rəha Kristo Iesu, iatətе naoa u itɨmlau piətat Timoti. Naoa u tatɨmnə kəm itəmat, niməfak rəha Uhgɨn əpəh Korin, ne iəfak mɨn ilat rafɨn əpəh ikɨn Akaea.
2 Pəs Uhgɨn Tata rəhatat ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwɨrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Uhgɨn itəm tatol kepɨn netəmim

3 Pəs kotənwiwi Uhgɨn, u in Uhgɨn ne Tata rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo. In Tata itəm in nəukətɨn nasəkitunən, kən in Uhgɨn itəm nol kepɨnən rafɨn tatɨsɨ-pən ron.
4 In tatol kepɨn kitat e nəratən rafɨn rəhatat məmə kitat kotɨtun nol kepɨnən netəmim e nəratən pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Kən kitat kotol kepɨn ilat e nolən rəha nol kepɨnən itəm Uhgɨn təmol kəm kitat.
5 Tahmen əm e nahmməən itəm Kristo təmos, təmuwa mɨn e nəmegəhən rəhatat. Kən e nolən kitiəh əm, Kristo in suatɨp məmə nol kepɨnən təmuwa pɨk e nəmegəhən rəhatat, kən roiu nol kepɨnən rəhatat tatuwɨn mɨn o netəmim pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
6 Okəmə itɨmat ekoatəto nahmməən, nahmməən əh tatuwa otɨmat nian ekoatən-iarəp nam-nusən təwɨr, kən namnusən təwɨr əh otol kepɨn itəmat mosmegəh itəmat. Okəmə Uhgɨn təmol kepɨn itɨmat, tatol məmə itɨmat ekotɨtun nol kepɨnən itəmat. Kən noan nol kepɨnən əh, tatoe-in e nəmegəhən rəhatəmat, kən nian nəkotatɨg e nahmməən kitiəh əm itəm kitat kotatɨg lan, tətasitu etəmat məmə onəkotətul əskasɨk matuwɨn matuwɨn.
7 Itɨmat emotələhəu-pən əskasɨk rəhatɨmat nətəligən o Uhgɨn otəmat məmə onəkotətul əskasɨk. Tol nəhlan məto-inu kitat rafɨn koatatɨg e natɨgən kitiəh əm məmə, itəmat nakoatəto nahmməən itəm ekoatatɨg lan, kən tahmen-ahmen əm məmə nakotos nol kepɨnən kitiəh əm rəha Uhgɨn itəm emotos.
8 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, ekotolkeike məmə nəkotɨtun wɨr nian əskasɨk mɨn itəm emotatɨg lan e profens ikɨn Esia. Nəratən asol mɨn kəmotu itɨmat, taprəkɨs-in nəsanənən rəhatɨmat, təmol nɨkitɨmat təht məmə okəm-naka ekotɨmɨs.
9 Nɨpahrienən, itɨmat emotəto məmə kɨnegəhan-in rəkɨs itɨmat məmə ekotɨmɨs. Məto nian əskasɨk mɨn əh kəmotuwa məmə esotagileən etɨmat, məto ekotagɨle e Uhgɨn itəm tatol etəm təmɨmɨs təmegəh mɨn.
10 In təmosmegəh itɨmat e nəratən asol əh itəm təmatuwɨn o nɨmɨsən, kən in otosmegəh itɨmat e nəratən itəm otəpanuwa. Emotələhəu-pən əskasɨk rəhatɨmat nətəligən lan məmə in otosmegəh mɨn itɨmat.
11 Kən in otol nəhlan nian nakotəfak otɨmat məmə, netəmim tepət okotənwiwi Uhgɨn o natɨmnat wɨr itəm in otol kəm itɨmat məto-inu netəmim tepət kəmotəfak otɨmat.

Pol təməuhlin rəhan nətəligən o rəhan naliwəkən

12 Roiu ekən nəghatən u məsaulɨsən məmə, e nətəligən rəhatɨmat, nɨkitɨmat təht məmə esotolən nat kit tərat e nolən rəhatɨmat. E nolən mɨn rafɨn itəm emotol, itɨmat emotətəu-pən suatɨp itəm Uhgɨn təmɨtəpun məmə emotəghat ətuatɨp əm moatən əhag-əhag nəghatən.

1:3: Rom 15:5 **1:5:** Sam 34:19 **1:8:** Wək 19:23; 1 Kor 15:32 **1:10:** 2 Tim 4:18

Emotol nolən əh kəm netəm əpnapin əm rəha nətueintən, kən motol taprəkis kəm itəmat. Esotəghatən e nitunən əm rəhatimat rəha nətueintən, məto emotagile əm e nəwirən rəha Uhgin.

13-14 Iatən nəhlan məto-inu, esotəteən nəghatən kit itəm tiəkis otəmat o nafinən, o nitunən nipətin. Roiu, nəkotitun məsin nətəligən rəhatimat, məto iakolkeike pik məmə nian kit onəkotitun rafin. Kən e nolən əh, nian Iərəmərə Iesu otuwa min, itəmat onəkotagien otimat tahmen min məmə itimat ekotagien otəmat.

15-16 Məto-inu enitun məmə nakotagien otimat, nikik təht məmə nian ekatuwin Masetonia, ekaupən mimnə məplan itəmat, kən nian ekitəlig Masetonia, ekimnə min məplan itəmat. Tol nəhlan, nakatos nəwirən mau kəiu. Kən uarisig e itəm min əh, onəkotasitu lak motahl-ipən io ekuwin nitən Jutia.

17 ?Nikitəmat təht məmə, nian emol nətəligən min əh, məto emol əpnapin əm? ?O, kəmnaka nətəligən rəhak təmisi-pən e nolən rəha nətueintən, tahmen e netəmim itəm koatən "əwəh" ne "kəp" e nəghatən kitiəh əm?

18 Itəmat nəkotitun məmə Uhgin nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən io min, rəhak nəghatən kəm itəmat sənəmə, "əwəh" ne "kəp,"

19 məto-inu rəhak nəghatən o Nəti Uhgin Iesu Kristo, itəm eməhalən-iarəp kəm itəmat itiməhal Saelas ne Timoti, sənəmə, "əwəh" ne "kəp," məto e Kristo, nian rafin rəhak nəghatən in "əwəh," in nipahrienən.

20 Tol nəhlan məto-inu, nat əpnapin nəniəkisən kuwəh Uhgin təmol, ilat kotuwa nipahrienən e Kristo, inu nəghatən "əwəh" rəha Uhgin. Tol nəhlan, e Kristo, kitat koatən "Amen, Əwəh" kəm Uhgin, kən moatiləs-ipər nərgin lan.

21 Uhgin əm tatol itimat ekoatətul əskasik e Kristo kitat min itəmat. In təmitəpun kitat,

22 kən təmol mak e nəmegəhən rəhatat məmə kitat rəhan min, kən təmələhəu-pən rəhan Narmin e nikitat məmə kitat okotitun roiu məmə rəhan nəniəkisən min, ilat rafin okotuwa nipahrienən e nəmegəhən rəhatat o nian kit.

23 Kən roiu, okəmə esənən nipahrienən, pəs Uhgin otol nalpinən kəm io. Eməsuwamən Korin məto-inu esolkeikeən məmə ekən nəghatən əskasik kit kəm itəmat.

24 Esotolkeikeən məmə ekotərəmərə e nahatətəən rəhatəmat, kəp. Məto ekotol wək kitat min itəmat o nagienən rəhatəmat, məto-inu itəmat ninoatətul əskasik rəkis e nahatətəən rəhatəmat.

2

1 Tol nəhlan, enən rəkis e nikik məmə okol esimnə minən məplan itəmat mol nikitəmat tahmə.

2 ?Emən nəhlan məto-inu, okəmə ekol nikitəmat tahmə, pah u ikin-un otol io nikik tagien? Itəmat əm, itəm emol nikitəmat tahmə.

3 Kən eməte naoa əh, məmə nian ekimnə, esətoən tərat e nikik. Esolkeikeən məmə netəmim itəm okotəkəike motol nikik tagien, ilat okotol məmə ekəto tərat. Eməte naoa əh e nolən əh, məto-inu enitun məmə kitat kitiəh əm, kən nian nikik tagien, kən nikitəmat min tagien.

4 Tol nəhlan, nian eməte naoa əh kəm itəmat, nikik təpou pik otəmat, kən nikik titəgit, nahui nəmtək taiəh otəmat. Esəteən naoa əh məmə otol nikitəmat təpou, məto eməte məmə onəkotitun rəhak nolkeikeən asol otəmat.

Aluin nolən rat min rəha nol təfagə

5 Etəmim itəm təmol nəratən, təmol io ekəto tərat, məto təmol itəmat rafin nakotəto tərat pik, məto esolkeikeən məmə nəghatən rəhak e nat u in təskasik pik.

6 Nalpinən itəm itəmat tepət nəmotos-ipən kəm in tinahmen.

7 Məto roiu əh, nəkotəkəike motaluin rəhan nolən rat kən motol-wir nikin, məmə nikin otəsəpou pikən mol təme e rəhan nəmegəhən.

8 Iatətapəh əskasik otəmat məmə nakotuwin motol təwir kəm in məmə in otitun rəhatəmat nolkeikeən ron.

9 Eməte naoa əh kəm itəmat məmə ekəplan məmə onəkotol nəwiak e natimnat rafin, o kəp.

10 Okəmə itəmat nəkotaluin nolən rat rəha suah kit, io min ekaluin rəhan nolən. Okəmə suah əh təmol nat tərat neen məmə io ekəkəike maluin rəhan nolən, məto enaluin rəkis rəhan nolən e niganəmti Kristo. Emol nəhlan məmə otasitu etəmat

11 məmə Setan otəsərəkinən kitat e rəhan neiueiuəən min, məto-inu kitat kotitun rəkis rəhan nətəligən o nolən nəratən.

1:13-14: 2 Kor 5:12; Fil 2:16 **1:15-16:** 1 Kor 16:5-6 **1:19:** Wək 18:5 **1:20:** Nol Əpən 3:14 **1:22:** 2 Kor 5:5; Efes 1:13-14 **1:24:** 1 Pita 5:3 **2:1:** 1 Kor 4:21 **2:4:** Wək 20:31 **2:11:** Luk 22:31

Netəmim itəm koatən-iarəp
namnusən təwir

12 Nian emuwin əpəh Troas o nən-iarəpən namnusən təwir rəha Kristo, eməplan məmə
Iərəmərə təmol suatip kəm io.
13 Məto esatig əmənlinuən e rəhak nətəligən məto-inu, eməsəplanən piak Taetas ikin əh. Kən
emauiatipin ilat, miet muwin Masetonia.
14 Pəs kotənwiwi Uhgin, məto-inu in təmol win e rəhan tikimir min e nəluaginən. Kən
tahmen e kig kit itəm təmol win e nəluaginən minatitəlig matit rəhan mopael min ne rəhan
tikimir min, Uhgin tatit itimat e Kristo. Kən itimat rəhan min netəmim itəm ioatən-iarəp
nenatigən rəha Kristo, kən nenatigən əh in tahmen e nəmiəwin kit itəm tatuwin ikin pisin-
pisin min.
15 E niganəmti Uhgin, itimat ekotahmen e nəmiəwin rəha Kristo kəm netəmim rafin,
netəmim itəm Uhgin tatosmegəh ilat, ne netəmim itəm okotuwin e nalpinən rəha Uhgin.
16 Itimat nəmiəwin rəha nimisən kəm neen itəm tatəgətun ilat məmə okotimis. Kən itimat
nəmiəwin rəha nəmegəhən kəm neen, itəm tatəgətun ilat məmə Uhgin otosmegəh ilat. ?Kən
pah u titun nolən wək asol əh?
17 Məto itimat esotahmenən e netəm əpnapin min, itəm koatən-iarəp nəghatən rəha Uhgin
o nos əmən məni. Kəp, məto Uhgin təmahl-ipən itimat, kən e Kristo, itimat ekotən-iarəp
namnusən təwir e niganəmti Uhgin, kən nəghatən rəhatimat təmisi-pən e nikitimat itəm
tətuatip əm.

3

1 Okəmə naka nikitəmat təht məmə enoatiləs-ipər itimat məmə itəmat onəkotegəhan lan.
Netəmim neen okotəkəike motos naoa kit itəm kəmətə elat nian koatuwin o netəm kotəruru
ilat. ?Tahro nikitəmat təht məmə suah kit otəkəike mətə naoa nəhlan etimat kəm itəmat? ?
O, tahro itəmat əm nakotolkeike məmə onəkotətə? !Kəp!
2 Itəmat atip əm nəkotahmen e naoa itəm tatol əp wək rəhatimat. Naoa əh kəmətə-pən e
nikitimat, itəm netəmim rafin koatafin kən moatitun.
3 Itəmat noa rəha wək rəhatimat. Kən nəmegəhən rəhatəmat tatəgətun məmə itəmat naoa
kətafin itəm Kristo təmətə. Kristo təmətə naoa əh e Narmin Rəha Uhgin itəm tatəmegəh, məto
təsəteən e nelmi etəmim. Kən in təməsətə-pənən e kəpiel epin-epin, məto təmətə-pən e niki
netəmim.*
4 Itimat esotəginən o nənən nəhlan otəmat məto-inu itimat ioatatig e Kristo, kən moata-
hatətə əskasik e Uhgin.
5 Nikitimat təsəhtən məmə itimat əm ekotahmen o nolən wək u, ne noan rəha wək. Məto
Uhgin əm tatol məmə itimat ekotitun nolən wək.
6 In təmol məmə itimat ekotahmen məmə ekotuwa rəhan iolwək min rəha nəniəkisən wi
rəha nasituən itəm Uhgin təmən. Nəniəkisən wi əh təsisi-pənən e Lou itəm kəmətə, məto
təmisi-pən e Narmin Rəha Uhgin, məto-inu Lou itəm kəmətə tatol məmə netəmim koatuwin
o nimisən, məto Narmin Rəha Uhgin tatos-ipa nəmegəhən.

Nəhag-əhagən rəha Nəniəkisən Wi Rəha Nasituən

7 Otətəlig-in-tu. Nian Uhgin təmətə Lou e kəpiel, mos-ipən kəm Moses, nəhag-əhagən
əh-ikin rəha Uhgin, kən nəhag-əhagən əh təmalpin niganəmti Moses, kən netəm Isrel okol
kəsotəplanən niganəmtin, nat əpnapin nəhag-əhagən tinateiuaiu. Kən okəmə wək rəha Lou
in suatip itəm tatuwin o nimisən, məto in təhag-əhag,
8 kən wək rəha Narmin Rəha Uhgin otəhag-əhag pik.
9 !Okəmə wək itəm kəmakil netəmim məmə otəkəike motimis, in tatəhag-əhag, kən wək
itəm tatol netəmim kotətuatip e niganəmti Uhgin, in tatəhag-əhag pik agin!
10 Nipahrienən, nəniəkisin oas rəha nasituən itəm təməhag-əhag aupən, roiu in təsəhag-
əhagən, məto-inu nəniəkisin wi itəm təhag-əhag pik agin, tinaprəkis-in itəm aupən.
11 !Kən okəmə wək rəha Lou itəm otəpanikə, tinuwa e nəhag-əhagən, kən wək rəha Narmin
Rəha Uhgin itəm otatig lilin, tatəhag-əhag pik agin-əh!
12 Tol nəhlan, məto-inu emotələhəu-pən əskasik rəhatimat nətəligən e wək əh rəha Narmin
Rəha Uhgin, nətəligən rəhatimat təskasik e Uhgin, kən məsotəginən o nən-iarəpən rəhan
nəghatən.

2:12: Wək 14:27; 1 Kor 16:9 **2:13:** Wək 20:1 **2:16:** Luk 2:34; 2 Kor 3:5-6 **3:1:** Wək 18:27; 2 Kor 5:12 **3:2:** 1 Kor 9:2 * **3:3:** Nian Pol tatəghat e nəghatən "kəməsətə-pənən e kəpiel epin-epin," tatəghat e Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses, kən Moses təmətə e kəpiel. **3:3:** Eks 24:12; Jer 31:33; Esik 36:26-27 **3:4:** Wək 20:31 **3:6:** Jer 31:31; Jon 6:63; 1 Kor 11:25 **3:7:** Eks 34:29 **3:9:** Dut 27:26; Rom 1:17 **3:11:** Luk 22:31 **3:12:** Wək 14:27; 1 Kor 16:9

13 Itimat esotahmenən e Moses, itəm təmətalpin niganəmtin e niməhan agege məmə
netəm Isrel okəsotəplanən məmə nəhag-əhagən teiuaiu muwin mikə.
14 Məto Uhgin təmol nətəligən rəhalat tiəkis. Kən mətoarus-pa əh-roiu, niməhan əh
tətahtosig-in nətəligən rəhalat nian kotafin Naoa Rəha Nəniəkisən Oas.† Uhgin təsos-irəkisən
əh niməhan əh, məto-inu tatos-irəkis əm e Kristo.
15 Əwəh, mətoarus-pa əh-roiu ne, nian kotafin Lou rəha Moses, niməhan kit tatəfətain
nikilat.
16 Məto okəmə etəmim pah təuhlin mətag-pən o Iərəmərə, niməhan əh otiet rəkis.
17 Otətəlig-in-tu, Iərəmərə əh, in Narmin. Kən ikin Narmin rəha Iərəmərə tətatig ikin, in
tatikis kitat.
18 Kən kitat, itəm kəsəfətainən niganəmtitat e niməhan, koatəplan nəhag-əhagən asol rəha
Iərəmərə, kən netəmim koatəplan nəhag-əhagən əh e nəmegəhən rəhatat. Kən in tatəuhlin
nəmegəhən rəhatat məmə okotuwa kahmen lan e nəhag-əhagən itəm rəhan nəsanənən tatər
tatər. Kən nəhag-əhagən əh təmisi-pən o Iərəmərə itəm in Narmin Rəha Uhgin.

4

Nat keike e kipəhau oas

1 Tol nəhlan, nikitimat təsəpouən o wək u məto-inu itimat emotos e nasəkitunən rəha Uhgin.
2 Məto e nolən rəhatimat esotegəhan-inən nolən itəm tatəhluaig ne nolən aulis min. Ko
esoteiuəən məsotəuhlinən nəghatən rəha Uhgin. ! Kəp! Məto itimat ioatən ətuatip əm
nipahrienən, kən e nolən əh, e niganəmti Uhgin, emotol-arəp e niganəmti netəmim rafin
məmə rəhatimat nolən in tətuatip.
3 Kən okəm-naka namnusən təwir itəm ekoatən-iarəp in tatəhluaig o netəmim neen, məto
kəp, tatəhluaig əm o netəmim itəm koatətəu-pən suatip o nuwinən e nigəm asol.
4 Koatətəu-pən suatip əh məto-inu Setan, u in Iərmis itəm tatərəmərə e nətueintən u,
təməfətain nətəligən rəhalat, məmə kəsotəplanən nəhag-əhagən wir rəha namnusən təwir
itəm tatuəp mətasiəgəpin ilat. Nəhag-əhagən əh təmisi-pən e Kristo. Kən nian kitat koatəplan
Kristo, kən kitat koatəplan məmə Uhgin in tahro nulan.
5 Itimat esotən-iarəp atipən itimat, məto ioatən-iarəp Iesu Kristo məmə in Iərəmərə, kən
itimat iolwək min rəhatəmat o nərgi Iesu.
6 Tol nəhlan məto-inu Uhgin u təmən məmə, "Pəs nəhag-əhagən tuəp masiəgəpin ikin tapinəp
ikin," in təmasiəgəpin e nikitat məmə kitat kotitun nehmən nəsanənən, ne nepətən əhag-əhag
rəha Uhgin, kən kitat koatehm natimnat min əh e niganəmti Kristo.
7 Məto kitat koatos nat keike əh e kipəhau oas, inu nipətitat. Tol nəhlan məmə otəgətun
məmə nəsanənən wir əh taprəkis, təmisi-pən e Uhgin, təsisi-pamən otat.
8 Nəratən tepət koatiləs pikən itimat e suatip min rafin, məto təsərəkinən itimat. Nian neen
ekotəruru suatip, məto esotapəsən nalkutən.
9 Netəmim koatol nəratən kəm itimat, məto Uhgin təsapəsən itimat. Koatoh itimat, məto
kəsotərəkinən itimat.
10 Ikin pəhruən ioatuwin ikin, katohamnu nipətitimat tahmen e kəmohamnu Iesu. Tol
nəhlan məmə, netəmim okotəplan nəmegəhən rəha Iesu e nipətitat.
11 Kən itimat itəm ekoatəmegəh, nian rafin kategəhan-in itimat məmə ekotimis o nərgi
Iesu. Tol nəhlan məmə netəmim okotəplan rəhan nəmegəhən e nipətitat itəm otəpanimis
nian kit.
12 Kənu, nian rafin itimat ioatiləs pikən nimisən məmə itəmat onəkotitun nəmegəhən
itulin.
13 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, "Emahatətə, kən tol nəhlan ekatən." Kən e nolən kitiəh
əm rəha nahatətəən, itimat min ekotahatətə, kən tol nəhlan ekoatən,
14 məto-inu itimat ekotitun məmə, etəm təmol Iərəmərə Iesu təmegəh min e nimisən, in
otol itimat ne itəmat, kitat rafin kotəmegəh min e nimisən kitat Iesu, kən məf-iarəp kitat e
niganəmtin.
15 Natimnat rafin u o nəwirən rəhatəmat, kən nian nəwirən rəha Uhgin tatiuw-pa netəmim
tepət təhmin min okotuwa o Kristo, kən okotos-ipən nənwiwiən tepət kəm Uhgin, kən
okotiləs-ipər nərgin ilis ilis agin.
16 Tol nəhlan, nikitimat təsəpouən. Nat əpnapin məmə nipətitat tateiuaiu roiu, məto Uhgin
tatol nikitimat tatuwiwi nian rafin.

3:13: Eks 34:33 † **3:14:** "Naoa Rəha Nəniəkisən Oas" in "Oltesteman." **3:16:** Eks 34:34 **3:17:** Jon 8:36; Rom 8:2 **4:2:** 2 Kor 2:17; 1 Tes 2:5 **4:4:** Efes 2:2; Kol 1:15; Hip 1:3 **4:6:** Jen 1:3; Aes 9:2; 2 Kor 3:18 **4:7:** 2 Kor 5:1 **4:8:** 2 Kor 1:8; 7:5 **4:10:** 1 Kor 15:31 **4:11:** Rom 8:36 **4:13:** Sam 116:10 **4:14:** 1 Kor 6:14 **4:16:** Efes 3:16

17 Tol nəhlan məto-inu, nəratən itəm koatatig lan, ilat nat əpnapin əm, kəsotatigən tuwəh.
Məto noalat in nəhag-əhagən wir itəm otətatig lilin, kən in təwir məfigəm taprəkis-in ilat.
18 Kən tol nəhlan, niganəmtitat kəsotətulən e nat itəm katəplan, məto koatətul e nat itəm
kəsəplanən, məto-inu nat itəm katəplan in nat rəha roiu əm, otəpanikə, məto nat itəm
kəsəplanən in namnun tikə.

5

Nipətin wi əpəh e nego e neai

1 Tol nəhlan, kotitun məmə nipətitat in tahmen e nimə tapolən itəm kitat kotatig lan ikin-u e
nətueintən, kən nian kit otəmnəmit mərat. Kən nian nimə tapolən əh tikə e nətueintən, məto
əpəh e nego e neai, rəhatat nimə wi əh-ikin itəm sənəmə etəmim təmol, məto Uhgin əm təmol,
nipətitat wi itəm otatig lilin.
2 Məto roiu e nipətitat rəha nətueintən, koatəhg nikitat, kən kotolkeike pik məmə nian
otatuwa itəm kitat okotuwin e nipətitat wi rəha nego e neai, tahmen e kitat koatuwin e
natimnat wi.
3 Tol nəhlan məto-inu sənəmə kitat okotuwa narmin əm nipətin tikə, məto okotos nipətin wi
rəha nego e neai.
4 Nipətitat itəm otimis tol kitat koatekimis moatehag rəha nəpouən, məto sənəmə koatolkeike
məmə okotimis kən nipətitat otikə, kəp. Məto kitat kotolkeike məmə okotuwin e nipətitat wi
məmə nəmegəhən lilin otəwiək nipətitat rəha nətueintən itəm otimis.
5 Kən Uhgin pisin əm təmol kitat o natimnat min əh, kən təmos-ipa Narmin Rəhan məmə
otəgətun wir kəm kitat məmə rəhan nəniəkisən min otuwa pahrien.
6 Kən tol nəhlan, nətəligən rəhatat təskasik, kən kitat kotitun wir məmə nian koatos əm
nipətin rəha nətueintən u, kitat koatətul əh ihluə imə Iərəmərə ikin rəhatat.
7 Kitat kotatig e nətueintən e nahatətəən e Uhgin, sənəmə e natimnat itəm koatəplan.
8 Iatən məmə nətəligən rəhatat təskasik, kən kotolkeike məmə kotapəs nipətitat motuwin e
nimə wi rəhatat kitat Iərəmərə.
9 Tol nəhlan, okəmə kotatig e nipətitat, o okəmə kotapəs nipətitat rəha nətueintən, kitat
kotalkut pik məmə kotol natimnat itəm koatol niki Iərəmərə tagien.
10 Kotol nəhlan məto-inu kitat rafin okotəkəike motətul aupən e Kristo məmə in otakil
rəhatat nolən min, kən kitat kitiəh kitiəh okotos nətouən tətəu-pən natimnat itəm kəmotol
e nətueintən, okəmə nat təwir o nat tərat.

Ien əhruin min rəha Uhgin

11 Kən roiu əh, məto-inu ekotisiai-in Iərəmərə, kən motalkut məmə ekotiuw-pa netəmim.
Uhgin titun itimat ne wək rəhatimat, kən ekotolkeike məmə itəmat min onəkotitun wir
itimat.
12 Esotolkeikeən məmə ekotiləs-ipər itimat e niganəmtitəmat, məto ekotos-ipinə rəhatimat
nətəligən məmə okəm-naka nikitəmat otagien otimat. Kən roiu, nəkotitun nuhalpinən
nəghatən rəha netəmim itəm kotausit o nolən itəm netəmim koatəplan, məto nikilat təsəhtən
nat itəm tətatig e niki etəmim.
13 Okəmə itimat ialməl min, məto o nərgi Uhgin. Kən okəmə rəhatimat nətəligən tətuatip
əm, in nat kit itəm otasitu etəmat.
14 Tol nəhlan məto-inu, nolkeikeən rəha Kristo tatərəmərə etimat, məto-inu itimat ekotitun
wir məmə suah kitiəh əm təmimis o netəmim rafin, kən tol nəhlan, netəmim rafin kinotimis.
15 Kən təmimis o netəmim rafin məmə ilat itəm koatəmegəh, okotapəs nolən natimnat itəm
ilat əm kotolkeike, məto ilat kotəkəike motol nolən min itəm Iesu tolkeike, u etəm təmimis
olat kən məmegəh min e nimisən.
16 Tol nəhlan, roiu ne, itimat esotakilən netəmim e nolən itəm netəmim rəha nətueintən
kotakil netəmim lan. Nat əpnapin nian kit emotakil Kristo e nolən əh, məto roiu esotolən.
17 Tol nəhlan, okəmə suah kit təmuwa kitiəh ilau Kristo, in təmuwa etəmim wi. !Nat oas
təmikə, kən nat wi tinuwa!
18 Natimnat rafin min əh tatisi-pən e Uhgin. Aupən kitat tikimir min kitat Uhgin, məto e
Kristo, in təməmik kitat kotuwa iuəhkir ron, mol kitat iolin min. Kən təmos-ipa kəm itimat
wək u rəha niuw-pamən tikimir min rəha Uhgin okotuwa iolin min.
19 Inu tatən məmə Uhgin təmiuw-pa rəhan tikimir min e nətueintən məmə okotuwa iolin
min e Kristo, kən məsafin minən rəhalat nolən rat min. Kən təmos-ipa kəm itimat nəghatən
u rəha niuw-pamən tikimir min rəhan okotuwa iolin min.

4:17: Rom 8:17-18 **4:18:** Kol 1:16 **5:1:** 2 Kor 4:7 **5:2:** Rom 8:23 **5:6:** Hip 11:13-16 **5:8:** Fil 1:23 **5:9:** Kol 1:10; 1 Tes 4:1 **5:10:** Pri 12:14 **5:14:** Hip 5:9 **5:15:** Rom 14:7-8 **5:17:** Rom 8:1; Kal 6:15 **5:18:** Rom 5:10 **5:19:** Rom 3:23-25

20 Tol nəhlan, itimat ien əhruin min rəha Kristo, kən tahmen məmə Uhgin tətaun-in
netəmim e nəwiatimat. Kən ioatətapəh əskasik otəmat e nərgi Kristo məmə: nakotapəs nolə
tikimir, kən motuwa ioli Uhgin min.
21 Uhgin təmol suah u itəm rəhan nolən rat tikə, məmə in sakrifais rəha nolən rat min
rəhatat, məmə e in, kitat okotətuatip e niganəmti Uhgin.

6

1 Məto-inu itimat ioatol wək kitiəh itimat Uhgin, ekotətapəh əskasik otəmat məmə nian Uhgin
tətawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat, nəsotosən tahmen in nat əpnapin əm,
2 məto-inu Uhgin tatən məmə,
"E nian ətuatip, eməto ik,
kən e nian rəha nosmegəhən, emasitu lam."
Iakən kəm itəmat, məmə roiu, in nian ətuatip rəha Uhgin, roiu in nian rəha nosmegəhən.

Nian əskasik min e nəmegəhən rəha Pol

3 Esotolən nat kit itəm suah kit otəme lan e rəhan nahatətəən, məto-inu esotolkeikeən
məmə okəsən ratən wək rəhatimat.
4 Məto nolən min rafin e nəmegəhən rəhatimat koatəgətun məmə itimat iolwək min
pahrien rəha Uhgin: itimat ekotətul əskasik e nian rəha nəratən, ne nian iəkis min, ne nian
itimat ekotəto tərat.
5 Netəmim kəmotoh itimat, kən kəmki-pən itimat e kalapus, kən katitəp itimat məmə okoh
itimat. Emotol pik wək, məsotapilən lapin, kən nəumis tus itimat.
6 Esotolən nolən kit itəm tatol nikitimat tamkimik, itimat ekotenatig, nətəligən rəhatimat
kaifəməh, ekotol təwir kəm netəmim, Narmin Rəha Uhgin tatər e nikitimat, kən ekotolkeike
netəmim e nolkeikeən pahrien.
7 Ekoatən əm nipahrienən, kən nəsanənən rəha Uhgin tətatig etimat. Rəhatimat nolən
ətuatip in tahmen e natimnat rəha nəluaginən o nohən ne nətlosigən.
8 Netəmim neen koatisiai-in itimat, neen koatehm-əhau itimat, neen koatən rat itimat,
neen koatən wir itimat, neen koatən məmə itimat ekoateiuə məmə itimat iolwək min rəha
Uhgin, məto itimat iolwək min pahrien rəhan.
9 Netəmim neen kəsotegəhan-inən məmə itimat aposol min pahrien, məto netəmim
tepət koatən məmə itimat aposol min pahrien. Nian rafin nimisən tatitəp itimat, məto
ekoatəmegəh əh. Katoh itimat, məto kəsohamnuən əh itimat.
10 Nikitimat təpou, məto nian rafin ekotagien əh. Rəhatimat nautə tikə, məto itimat ekotol
netəmim tepət rəhalat nautə tepət. Rəhatimat nat kit tikə, məto ekoatos natimnat rafin.
11 Piak min əpəh Korin, emotən rafin nəghatən kəm itəmat kəsapəsən kit, kən ekotolkeike
itəmat e nikitimat rafin.
12 Itimat esotahtosig-inən nolkeikeən rəhatimat otəmat, məto itəmat notahtosig-in
rəhatəmat otimat.
13 Roiu əh, iatəghat kəm itəmat məmə itəmat nenətik ətuatip. Tətuatip əm məmə itəmat
min, nakotolkeike itimat e nikitəmat rafin.
14 Sotənən kəm netəm kəsotəfakən məmə nəkoatol wək kit itəmat min ilat. ?Nolən ətuatip
ne nolən tərat kiatun nol kələhən nat kit? ?O, nəhag-əhagən ne napinəpən kiatun nuwamən
məpələh kələh muəghat? !Kəp!
15 Kən e nolən kitiəh əm, Kristo ne Setan, okol kəsuənən nəghatən kitiəh nian kit. ?Iəfak
ne etəm təsəfakən kiatun nolən nat e nətəligən kitiəh? !Kəp!
16 E Nimə Rəha Uhgin, ikin kit tikə əh-ikin o narmi nat min, məto-inu kitat u Nimə Rəha
Uhgin itəm tatəmegəh. Kən Uhgin təmən məmə,
"Ekatig itimat min ilat,
kən maliwək itimat min ilat,
kən ekuwa io Uhgin rəhalat,
kən ilat okotuwa rəhak netəmim."
17 Kən Iərəmərə təmən məmə,
"Tol nəhlan, otiet rəkis elat, motan isəu olat.
Kən məsotekən nat itəm tamkimik e niganəmti Uhgin,
kən nikik tagien məmə ekos itəmat."
18 "Kən ekuwa rəhatəmat tata,
kən itəmat onəkotuwa nenətik min,"
inu nəghatən rəha Iərəmərə itəm in ilis agin.

5:21: Hip 4:15 **6:2:** Aes 49:8 **6:5:** 2 Kor 11:23-27 **6:6:** 1 Tim 4:12 **6:9:** 2 Kor 4:10 **6:13:** 1 Kor 4:14 **6:14:** Efes 5:11 **6:16:** Lev 26:12; Esik 37:27; 1 Kor 3:16 **6:17:** Aes 52:11; Esik 20:34,41; Nol Əpən 18:4 **6:18:** 2 Saml 7:14; 7:8; Jer 31:9

7

1 Iolik min. Nəniəkisən min u rəhatat. Kən tol nəhlan, pəs kotafəl nikitat, motos-irəkis
natimnat rafin itəm koatol nipətitat ne narmitat kotamkimik. Kən pəs kotələhəu kalin kitat
məmə rəha Uhgin əm motətəu-pən rafin suatip itəm nikin otagien lan.

Niki Pol təmagien olat

2 Oterəh e nikitəmat kəm itimat. Esotolən tərat kəm suah kit, esotiuw-pənən suah kit tərat
ikin, esotalkutən məmə ekotos nat kit rəhatəmat e nolən eko-eko.
3 Esənən nəghatən u məto-inu nəmotol nolən rat. Emən rəkis kəm itəmat məmə eko-
tolkeike pik itəmat nian rafin, kən nat əpnapin nimisən o nəwirən otuwa e nəmegəhən
rəhatimat, məto itəmat əpəh imə e nikitimat.
4 Io etahatətə əskasik etəmat. Iatausit otəmat. Itəmat nəmotiləs-ipər pik rəhak nətəligən.
Emos nəratən tepət təmuwa e rəhak nəmegəhən, məto nikik tagien maprəkis otəmat.
5 Tol nəhlan məto-inu, nian emotuwa Masetonia, esotamegən, məto nian rafin, nəratən
tatiləs itimat təmisi-pən ikin pisin pisin min. E nəmegəhən rəhatimat, netəmim kəmotəmou
motol nəratən kəm itimat, kən itimat ekoatəgin.
6 Məto Uhgin tatol kepin netəmim itəm nətəligən rəhalat təpou, kən təmol kepin itimat e
nuwamən rəha Taetas.
7 Kən sənəmə e nuwamən əm rəhan itəm təmol nikitimat tagien, məto e nəghatən wir rəha
nol kepinən itəm nəmotən-ipən kəm in. In təmən-ipa kəm itimat məmə itəmat nakotolkeike
pik məmə nəkotəplan io, kən təmən məmə nikitəmat tatəto tərat o nəghatən rəhak, kən təmən
məmə nakolkeike pik io moatətul əskasik o nərgək. Nian eməto, nagienən e nikik təmər
mərioah.
8 Nat əpnapin okəmə rəhak naoa aupən təmol itəmat nakotəto tərat, məto esətoən tərat
ron. Məto aupən, eməto tərat ron, məto-inu eməplan məmə naoa u təmol itəmat nakotəto
tərat, məto rəha nian əkuəkir əm.
9 Məto roiu, nikik tagien, kən sənəmə məmə nəmotəto tərat, kəp. Nikik tagien məmə
nian nəmotəto tərat, nəmotəuhlin itəmat e rəhatəmat nolən rat min. Nipahrienən, Uhgin
tolkeike məmə kitat okotəto tərat o nolən tol min-nulan. Kən məto-inu nəmotəuhlin itəmat,
kən natimnat itəm emotən aupən kəm itimat təməsolən məmə nəmotakiəh e rəhatimat
nahatətəən.
10 Kən nian koatəto tərat e nolən itəm Uhgin tolkeike, kən kotəuhlin kitat e rəhatat nolən
rat, kən Uhgin tatosmegəh kitat. Kən nikitat otəsəpouən o nolən əh. Məto nian koatəto tərat
e nolən rəha nətueintən, tatiuw-pən kitat e nimisən.
11 Otəplan-tu nəmegəhən rəhatəmat nian nəmotəto tərat e nolən itəm Uhgin tolkeike.
Nolən əh, noan tepət: nakotolkeike motalkut əskasik məmə nəkotol nolən ətuatip, kən
motoalkut əskasik məmə nokotəg-ətuatip-in rəhatəmat nolən rat min, kən motetəhau nolən
rat min, kən narmitəmat təmiwig nəmotaut motəgin nolən rat min. Nəmotolkeike məmə
nəkotəplan min io, kən nakotolkeike pik məmə nakotətul əskasik o nərgək. Kən nəmoatətul
matip məmə nəkotol nalpinən kəm netəm kotol nolən rat. E nolən min rafin rəhatəmat,
nəmotəgətun məmə nəsotolən nat kit tərat e natimnat u.
12 Kən eməte naoa u kəm itəmat, məto esəteən o suah u itəm təmol nolən rat, kən esəteən
o suah u itəm in təmərəkin. Kəp. Eməte ilə məmə itəmat onəkotəplan əsas e niganəmti Uhgin
məmə nəkoatətul əskasik o nərgitimat.
13 Natimnat rafin min əh koatiləs-ipər nətəligən rəhatimat.

Sənəmə itimat əm itəm nəmoatiləs-ipər nətəligən, məto nikitimat tagien pik o Taetas, məto-
inu nikin tagien məmə nəmoatiləs-ipər min nətəligən rəhan.
14 Emən-ipən kəm in məmə etausit pik otəmat, kən itəmat nəməsotolən io ekaulis.
Natimnat rafin itəm emotən kəm itəmat, ilat nipahrienən. Kən e nolən kitiəh əm, natimnat
rafin itəm emotən kəm Taetas etəmat, kən motausit ron, ilat min nipahrienən.
15 Taetas, nikin tatəht əh məmə itəmat rafin agin-əh nəmotol nəwian, kən moatəgin
moatasiəp nian nəmotegəhan-in məmə otuwa məplan itəmat. Kən nian nikin tatəht
natimnat min əh, nolkeikeən rəhan otəmat tatər təhmin min.
16 Nikik tagien pik məto-inu etahatətə əskasik etəmat məmə nəkoatol naka itəm tətuatip.

8

Pol təmətapəh məmə okotawte

1 Piak min ne winik min, ekotolkeike məmə nəkotitun nəwirən rəha Uhgin itəm təmawte-in
kəm niməfak min əpəh Masetonia məmə ilat kotitun nasituən e netəmim neen min.

7:5: 2 Kor 2:13 **7:8:** 2 Kor 2:4 **7:10:** Mat 27:3-5; Hip 12:16-17 **8:1:** Rom 15:26; 2 Kor 9:1-2

2 Ilat kəmotatig e nəratən asol kit ne nian əskasik min, kən nat əpnapin ilat nan rat rəhalat
nautə tikə agin, məto nəmegəhən rəhalat tərioah wir e nagienən. Kən nan ratən ne nagienən
kəmuoe-in nolən təwir. E nolən əh, kəmotərakin məni tepət motos-ipən kəm iəfak min əpəh
ikin min.
3 Iatən-iarəp kəm itəmat məmə ilat kəmotos-ipən tepət, taprəkis-in itəm netəmim nikilat təht
məmə okol kəsotolən. Kən ilat atip kəmotol.
4 Kəmotətapəh amul otimat məmə itimat ekotegəhan pəs ilat kotasitu e wək rəha nos-ipən
məni kəm iəfak min əpəh Jerusalem.
5 Kəmotaupən kos-ipən nəmegəhən rəhalat kəm Iərəmərə, kən uarisig, kəm itimat, e nolən
itəm Uhgin tolkeike. Nikitimat təsəhtən məmə okotol tepət nəhlan, məto kəmotol.
6 Kən tol nəhlan, emotuəh niki Taetas məmə otitəlig-pinə otəmat. In təmaupən məghat kəm
itəmat o nolən nat u, kən tol nəhlan, emotətapəh məmə in otəghat kəm itəmat məmə nəkotol
namnun wək wir rəha nawteən əh itəm nəmotətuoun.
7 E natimnat min u rafin, itəmat nəmotol təwir pik maprəkis, inu nahatətəən rəhatəmat,
ne nəghatən rəhatəmat, ne nitunən rəhatəmat, ne nolən rəha nətul əskasikən, ne nolkeikeən
rəhatəmat otimat. Kən roiu, iakolkeike məmə nəkotol wək kit min e nolən təwir pik
maprəkis, inu wək wir rəha nawteən.
8 Esənən məmə nəkotəkəike motol. Məto emotəgətun kəm itəmat məmə netəm pisin pisin
min nikilat tagien o nasituən e wək əh. Kən roiu əh, iakolkeike məmə ekisilu wir məmə
nolkeikeən rəhatəmat in nipahrienən tahmen elat, o kəp.
9 Itəmat nəkotitun wir nəwirən rəha Iərəmərə Iesu Kristo itəm təmawte-in kəm itəmat,
məmə nat əpnapin rəhan nautə tepət, məto təmol otəmat məmə in rəhan nautə tikə. Kən
məto-inu təmol məmə rəhan nautə tikə, kən mol itəmat rəhatəmat nautə tepət.
10 Kən inu rəhak nətəligən e natimnat min u, itəm otasitu etəmat. Otol namnun e wək itəm
nəmotətuoun e nup uarisig. Nikitəmat təmaupən məht məmə nəkotol wək əh, kən itəmat
nəmotaupən motətuoun motol.
11 Tol nəhlan, roiu otol namnun wək u rəha nos-ipənən. Kən rəhatəmat nətəligən o nolən
wək u itəm nakotolkeike pik məmə nəkotol, in otuwa nipahrienən, kən itəmat onəkotol e
rəhatəmat atip natimnat.
12 Okəmə nikitəmat tagien o nos-ipənən, kən Uhgin nikin tagien o nosən natimnat əm itəm
nakoatos moatos-ipən. Kən in təsətapəh-inən natimnat itəm tikə otəmat.
13 Esotolkeikeən məmə nəmegəhən rəha netəmim neen otimətig məto-inu kəmotos
rəhatəmat məni, məto nəmegəhən rəhatəmat in otiəkis məto-inu nəmotasitu elat. Kəp.
Iakolkeike məmə tahmen-ahmen əm otəmat rafin.
14 Roiu, itəmat nakoatos tepət kən motitun nasituən elat. Kən o nian min neen, ilat kotitun
noorən kəm itəmat okəmə rəhatəmat tikə. Kən itəmat nakotahmen-ahmen əm,
15 tahmen e itəm Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Netəmim itəm kəmotəulək tepət, tahmen əm, təsaprəkisən.
Kən netəmim itəm kəmotəulək noan-məsin, rəhan nagwənən tahmen əm, təsikəən."

Taetas təmuwin Korin

16 Iatənwiwi Uhgin məmə təmələhəu-pən e niki Taetas nətəligən o nasituən etəmat,
tahmen-ahmen e rəhak.
17 Tol nəhlan məto-inu Taetas, nikin tagien o nimnəən məplan itəmat tahmen e itəm emən
kəm in. Kən taprəkis-in itəm əh, nikin tagien pik o nasituən etəmat, kən in rəhan əm nətəligən
məmə in otimnə məplan itəmat.
18 Kən itimat ekotahl-ipinə min piətat kit min timnə ilau min. Suah u, netəm e niməfak
min koatisiai-in o rəhan wək o nən-iarəpən namnusən təwir.
19 Kən taprəkis-in inu, niməfak min kəmotitəpun məmə otuwa itimat min o niləsən məni
u muwin əpəh. Kən itimat ekotərəmərə lan o noorən məmə otiləs-ipər nərgi Iərəmərə, kən
matəgətun məmə nikitimat otagien pik o nasituən.
20 Itimat esotolkeikeən məmə suah kit otən rat itimat o nolən rəha noorən məni asol əh.
21 Tol nəhlan, itimat ekotalkut pik məmə ekotol nat itəm tətuatip, məto sənəmə e niganəmti
Iərəmərə əm, məto e niganəmti netəmim min.
22 Kən ekotahl-ipinə piətat kit min iləhal suah mil u. Suah əh, e wək tepət ne nolən tepət,
emotisilu wir məmə in tolkeike pik məmə otasitu. Kən roiu, in tolkeike pik məmə otasitu
məto-inu in tətahatətə pik etəmat.
23 Kən o Taetas, itimlau min ekioal wək kitiəh əm, kən in min tatol wək e nikitəmat o
nasituən etəmat. Kən o piətat min, ilat ien əhruin rəha niməfak min, kən nolən wir min e
nəmegəhən rəhalat koatisiai-in Kristo.

8:7: Rom 15:26; 2 Kor 9:1-2 **8:9:** Mat 8:20; Fil 2:6-7 **8:12:** Mak 12:43-44 **8:15:** Eks 16:18

24 Tol nəhlan, otol rəhatəmat nolən kəm suah miləhal əh məmə nakotolkeike pahrien iləhal, kən iləhal okəhalitun o nat naka itimat ekotausit otəmat. Kən otol-wir kəm ilat məmə niməfak min okotəplan.

9

1 Okəmə esəteən naoa u kəm itəmat, in təwir əm məto-inu nəkotitun rəkis wək u rəha nasituən e iəfak min əpəh Jerusalem.
2 Iatən nəhlan məto-inu io ekitun məmə nakotolkeike məmə onəkotasitu. Kən ematiləs-ipər nolən wir rəhatəmat o netəm Masetonia, matən kəm ilat məmə e nup itəm tinuwin rəkis, itəmat əpəh Akaea, nəmoatətul matip o nos-ipənən. Kən nian kəmotəplan məmə nikitəmat tagien pik o nasituən, təmol min ilat tepət kotolkeike məmə okotasitu min.
3 Məto roiu, etahl-ipinə piətat miləhal u məmə iləhal okəhaləplan itəmat məmə itəmat onəkotol nat itəm nəmotən, tahmen əm məmə emən mihin, kən tol nəhlan rəhatimat nəghatən o niləs-ipərən nolən wir rəhatəmat, sənəmə nat əpnapin əm.
4 Məto okəmə nəsotolən, kən nian ekimnə itimat netəm Masetonia neen, kən okotəplan məmə itəmat nəsotolən əh, kən nolən əh otol itimat ekotaulis, məto-inu itimat enoatiləs-ipər rəkis itəmat. Kən otol itəmat nakotaulis taprəkis.
5 Tol nəhlan, nikik təht məmə ekəkəike mətapəh o piətat miləhal məmə okotimnə rəkis pitən kəplan itəmat, kən motol namnun wək o nəmki-pamən məni asol itəm nəmotən-iəkis məmə nakotos-ipən. Məto iakolkeike məmə in nos-ipənən kit itəm tatisi-pən atip e nikitəmat, sənəmə suah kit tatəkəike kəm itəmat məmə nakotos-ipən.

Nolən nawteən

6 Sotaluinən nat u. Etəm tatəfe noan məsin, matəulək-in noan məsin. Kən etəm tatəfe tepət, matəulək-in tepət.
7 Itəmat kitiəh kitiəh nakəkəike mos-ipən nat naka nəmən e nikim məmə nakos-ipən. Okəmə nikim təsagienən ron, təsəwirən məmə nakos-ipən. Kən okəmə nakos-ipən məto-inu suah kit tatəkəike kəm ik məmə nakos-ipən, in min təsəwirən. Ekən nəhlan məto-inu Uhgin tolkeike etəm u tatos-ipən e nikin pahrien.
8 Kən Uhgin titun nawte-inən nəwirən rafin agin kəm itəmat məmə e nian rafin e natimnat rafin, nakotos natimnat rafin itəm tətuatip məmə nəkotəkəike motos, kən moatos tepət min əh-ikin məmə nakotoor kəm netəmim.
9 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"In tatoor rəhan natimnat tepət kəm ian-rat min,
kən rəhan nolən ətuatip tətatig lilin."
10 Kən Uhgin itəm tatos-ipən nikuti nat o etəm tatəfe, kən matos-ipinə piret o nunən, e suatip kitiəh əm in otos-ipinə nat tepət kəm itəmat mol in tepət min məmə, itəmat nəkotitun nasituən e netəmim neen min, kən in otol noan tepət itəm təmisi-pən e nolən ətuatip rəhatəmat.
11 E natimnat rafin e nəmegəhən rəhatəmat, Uhgin otos-ipən rəhan nəwirən kəm itəmat məmə itəmat nəkotitun nawteən e nian rafin. Kən nian ekotoor rəhatəmat nasituən, netəmim okotənwiwi Uhgin ron.
12 Wək u itəm itəmat nəkotol, tatos-ipən məni o nagwənən kəm netəmim rəha Uhgin u nəumis tatus ilat, məto tatol nat wir kit min taprəkis, inu nənwiwiən itəm təmər mərioah e niki netəmim matuwin o Uhgin.
13 Nian nəkotol wək u, natol-arəp nolən rəhatəmat kəm netəmim tepət. Kən ilat okotiləs-ipər nərgi Uhgin ron, məto-inu itəmat nəkoatol pahrien nolən rəha netəmim itəm koatən nipahrienən e namnusən təwir rəha Kristo. Kən okotiləs-ipər nərgi Uhgin o nawteən rəhatəmat e məni asol kəm ilat ne netəmim rafin.
14 Kən nian koatəfak otəmat, nikilat tuwin otəmat məto-inu Uhgin təmawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat taprəkis agin-əh məmə nəmotasitu pik elat.
15 !Pəs kotən kəm Uhgin məmə nikitat tagien o Nətin itəm təmos-ipa kəm kitat, u in nat təwir agin maprəkis!

10

Pol təmuhalpin nəghatən e rəhan wək

1 Io Pol, io atip, iatəkəike e nat kit kəm itəmat. Netəmim neen koatən məmə nian kitat min itəmat, rəhak nətəligən in ləhau əm, məto nian ekiet rəkis etəmat, rəhak nolən təskasik pik. Kristo, in rəhan nətəligən ləhau, kən in etəm mətig. Kən e nolən kitiəh əm,

---

8:24: 2 Kor 7:13-14 **9:1:** 2 Kor 8:1-7 **9:6:** Prov 11:24-25 **9:9:** Sam 112:9 **9:10:** Aes 55:10 **9:11:** 2 Kor 1:11; 4:15 **10:1:** 1 Kor 2:3

2 iatətapəh otəmat məmə, onəkotol nolən rəhatəmat tətuatip məmə nian ekimnə, məsəhai
pikən itəmat. Məto ekitun məmə ekəhai netəmim neen u koatən məmə ekoatətəu-pən nolən
rəha nətueintən u,
3 məto-inu nat əpnapin ekotatig e nətueintən u, itimat esotəluaginən e nolən rəha nətueintən
u.
4 Natimnat rəha nəluaginən itəm itimat ekoatəluagin lan, sənəmə nat itəm nətueintən
koatəluagin lan. Kəp, natimnat rəhatimat, ilat koatos nəsanənən rəha Uhgin o nərəkinən
ikin tiəkis o nuwinən ikin ima tikimir min.
5 Itimat ekoatərəkin nəghatən eiueiuə min ne nətəligən ausit min, ilat rafin itəm koatən-
iəhau netəmim o nitunən Uhgin. Nətəligən min rafin itəm tikimir min rəha Uhgin, itimat
ekoatəluagin elat, motol win elat, motol məmə ilat rafin okotol nəwia Kristo.
6 Kən nian itəmat nakotətəu-pən wir nəwia Kristo, itimat ekoatətul matip o nolən nalpinən
kəm netəmim rafin itəm koatəht nəwian.
7 Itəmat nakoatəplan nat itəm ihluə, məto nəkotəruru nipətin. Okəmə suah kit titun
pahrien məmə in etəmim rəha Kristo, kən in otətəlig-in wir min məmə itimat min rəha Kristo
tahmen lan.
8 Nat əpnapin iatəghat ausit məsin o nepətən itəm Iərəmərə təmos-ipa, okol esaulisən ron.
Təmos-ipa o niləkinən itəmat, sənəmə o niləs-iəhauən itəmat.
9 Esolkeikeən məmə nikitəmat təht məmə ekəte naoa min kəm itəmat e nolən itəm netəmim
neen koatən, məmə otol itəmat nakotəgin.
10 Ilat kotən rat io məmə, "Rəhan naoa təfigəm kən masilə, məto nian tətan kitat min, in
sənəmə etəm əskasik kit, kən rəhan nəghatən in nat əpnapin əm."
11 Netəm tol nəhlan kotəkəike motitun məmə, nolən rəhatimat itəm koatəplan e naoa min
emotahl-ipən nian itimat isəu, məto nian ekotimnə, ekotol rafin nolən min əh.
12 Esotolkeikeən məmə ekotəplan ahmen itimat ne netəm pisin neen itəm koatiləs-ipər atip
ilat. !Kəsi, itimat esotahmenən! !Kəp, iatəsan əm! Nian ilat atip əm koatəplan ahmen ilat
min, kən koatakil atip əm ilat min, tol rəhalat nitunən talməl.
13 Məto itimat, esotəghat ausitən taprəkis e nepətən rəhatimat, məto ekotəghat ausit e wək
itəm Uhgin təmələhəu-pən məmə rəhatimat, kən wək u, itəmat min əpəh ikin.
14 Kən nəghat ausitən e nepətən rəhatimat otəmat in ətuatip əm, in təsepət pikən. Okəmə
esotuwamən otəmat, okol esotəghatən nəhlan. Məto nipahrienən, emotaupən motuwa
mətoarus-pa itəmat nian emotan moatən-iarəp namnusən təwir rəha Kristo.
15 Netəmim neen koatəghat ausit o wək itəm suah pisin təmol. Məto itimat ekoatəghat
ausit əm e wək itəm Uhgin təmələhəu-pən kəm itimat. Itimat emotələhəu-pən əskasik
nətəligən rəhatimat məmə nahatətəən rəhatəmat otəwiə təhmin min, kən tol nəhlan,
rəhatimat wək e nikitəmat otol iahgin mepət,
16 kən tol nəhlan, ekotitun nuwinən motən-iarəp namnusən təwir e ikin min e nikali
imatəmat ikin muwin təhmin min. Kən e nolən əh, itimat esotolən wək e ikin kit itəm suah
kit tinol wək rəkis ikin, kən məsotəghat ausitən o wək rəha etəm pisin.
17 Məto Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, "Pəs etəm tatəghat ausit, in otəghat ausit əm e
natimnat itəm Iərəmərə təmol."
18 Iatən nəhlan məto-inu, kəsisiai-inən etəmim itəm tatiləs-ipər atip in, məto katisiai-in əm
etəmim itəm Iərəmərə tatiləs-ipər.

11

Pol ne aposol eiueiuə min

1 Iakolkeike məmə nakotegəhan-in io pəs ekən rəhak məsin nalmələn kəm itəmat. Məto
pahrien, noatol rəkis.
2 Iatehm wir itəmat, məsolkeikeən məmə suah kit min otəmki-rəkis itəmat e nelmək, kən
nolən əh rəhak təmisi-pən əm o Uhgin. Io tata rəhatəmat, kən itəmat nəkotahmen e pətan
əkəku wi kit itəm kinən rəkis məmə okos rəham kətim kan məmə otətəu-pən suah kitiəh əm,
nərgin u Kristo. Kən iatehm wir rəhak pətan əkəku əh məmə ekegəhan-in-pən in kəm rəhan
iərman, kən in təruru əh iərman.
3 Məto iatəgin məmə onəkotahmen e If itəm Setan təmeiuə in e nəghatən ətehen. Iatəgin
məmə suah kit otiuw-pən rəhatəmat nətəligən tuwin ik pisin, kən nakotapəs rəhatəmat
nolkeikeən o Kristo, itəm in tətuatip məpiə wir.
4 Iatən nəhlan məto-inu okəmə suah kit tatuwa otəmat matən-iarəp Iesu itəm tol pisin e
Iesu itəm ekoatən-iarəp, o okəmə itəmat nakoatos narmin itəm tol pisin e Narmin nəmotos

---

10:2: 1 Kor 4:21 **10:4:** Efes 6:13-17 **10:8:** 2 Kor 13:10 **10:13:** Rom 12:3 **10:17:** Jer 9:24; 1 Kor 1:31
10:18: 1 Kor 4:4 **11:2:** Efes 5:26-27 **11:3:** Jen 3:4,13

rəkis, o nakotəto namnusən təwir itəm tol pisin e itəm nəmotos rəkis, məto itəmat ialməl min, nakotegəhan-in əm.
5 Aposol min əh itəm itəmat nakoatən məmə ilat “aposol min ilis pik,” məto e rəhak nətəligən esəplanən məmə ilat ilis maprəkis-in io.
6 Okəmə naka kəsəgətun wirən io e nəghatən, məto ekitun wir nəukətin namnusən təwir. Itimat emotəgətun nat əh kəm itəmat e nolən min rafin nian tepət.
7 Nian ematən-iarəp namnusən təwir rəha Uhgin kəm itəmat, esolən məmə nakotətou nat kit. Io atip əm emos-iəhau io o niləs-ipərən itəmat. ?Kən tahro? ?Nolən əh in təfagə rat kit? !Kəp!
8 Nian ematol wək kitat min itəmat, niməfak min ik pisin kəmoatətou io. Iuəhkir tahmen məmə emakləh-in ilat məmə ekasitu etəmat.
9 Kən nian kəmoatan, kən rəhak nat kit tikə, esətapəhən o suah kit o nasituən məto-inu piatat min itəm kəmotisi-pən Masetonia kəmotos-ipa natimnat itəm rəhak tikə. Tol nəhlan, esətapəh-inən nat kit otəmat, kən məsos-ipənən wək əskasik otəmat o nehmən io, kən ekol nəhlan nian rafin.
10 Tahmen e nipahrienən rəha Kristo tətatig lak, iatən pahrien məmə suah kit tikə ikin min rafin əpəh Akaea o nən-iəhauən io o nəghat ausitən o nəsətapəh-inən nasituən.
11 ?Kən tahro ekəsətapəh-inən nat kit otəmat, məto-inu esolkeikeən itəmat? !Kəp! Uhgin titun məmə ekolkeike pik itəmat.
12 Netəmim neen kotolkeike məmə nikitəmat təht ilat məmə kotahmen etimat e wək itəm koatəghat ausit ron. Məto iakatəkəike o nolən rəha nəsətapəh-inən natimnat məmə rəhalat nəghatən otiet morin.
13 Netəm nəhlan, ilat aposol eiueiuə min, kən koateiuə-in netəmim e wək rəhalat. !Kən ilat koatan tahmen məmə ilat aposol min pahrien rəha Kristo, məto kəp!
14 Məto kəsotautən e nolən əh, məto-inu Setan atip, tətan tahmen məmə in nagelo kit rəha nəhag-əhagən.
15 Kən sənəmə in nat kit itəm okotaut lan, okəmə iolwək min rəha Setan kotan tahmen məmə ilat iolwək min rəha nolən tətuatip. E namnun nian, ilat okotos rəhalat nətouən tətəu-pən nolən min rəhalat.
16 Ekisimatip min. Pəs suah kit tikə nikin təht məmə io ialməl. Məto okəmə nikitəmat təht nəhlan, kən otegəhan-in io pəs ekol nolən rəha ialməl məsin, kən ekəghat ausit məsin.
17 Nəghatən u rəhak sənəmə nat itəm Iərəmərə təmən-ipa kəm io məmə ekən. Məto iatəghat əm tahmen e ialməl kit.
18 Netəmim tepət koatəghat ausit o nolən min rəha nətueintən, kən tol nəhlan, io min, ekəghat ausit.
19 !Ei! !Nakotenatig wir, kən tol nəhlan, motegəhan-in məmə iaməl min kotəgətun itəmat!*
20 Nakotegəhan-in əm okəmə suah əpnapin kit tatol itəmat slef, o okəmə tatos nat kit rəhatəmat e nolən eko-eko, o tatiləs-ipər atip in, o tatem-pən niganəmtitəmat.
21 !Iataulis məmə nətəligən rəhatimat təpou pik məmə esotolən nolən rat min əh!
Rəhak nəghatən in talməl, məto nolən naka itəm netəm əh kotəmə okotəghat ausit ron, io min, ekəghat ausit ron.
22 ?Tahro? ?Ilat koatən məmə ilat netəm Hipru? Io min. ?Koatən məmə ilat netəm Isrel? Io min. ?Koatən məmə ilat noanol rəha Epraham? Io min.
23 ?Koatən məmə ilat iolwək min rəha Kristo? Io min, məto ekaprəkis-in ilat. Kəsi, iatəghat tahmen e ialməl kit. Emol wək pik taprəkis-in ilat, kən kiləs-ipən io e kalapus nian tepət taprəkis-in ilat, kən kəmalis io taprəkis-in ilat, kən iuəhkir ekimis nian tepət.
24 Nian faif, noanol rəha Isrel kəmotalis io mau tate-nain.
25 Nian kisil, kəmalis io e nikilkil. Nian kit kəmaht io e kəpiel apin. Nian kisil emuwin e nego kən nego tamnim, kən nian kit emeai əpəh itəhəi lokamnim o nian apiəpiə kit, lapin ne nərauiəgən.
26 Nian rafin etaliwək o nolən wək rəhak. Kən iuəhkir naruə asol tiləs io ekimis, kən emətatig ikin tasilə ikin imaa iakləh min, kən ikin tasilə ikin imaa natimak min noanol rəha Isrel, kən ikin tasilə ikin imaa Iaihluə min, kən ikin tasilə ikin e taon asol, kən ikin tasilə ikin e ikin taruən-aruən ikin, kən ikin tasilə ikin əpəh itəhəi, kən ikin tasilə ikin imaa piak eiueiuə min.
27 Emol pik wək, kən nian tepət esapilən lapin. Nian min neen, nəumis tus io, kən mətoaoa, kən nian tepət nigak nagwənən tikə. Kən nian tepət iatətəp, kən rəhak natimnat təsahmenən o nətəpən.

11:4: Kal 1:8-9 **11:5:** 1 Kor 15:10; 2 Kor 12:11 **11:6:** 1 Kor 2:1,13 **11:7:** 1 Kor 9:18 **11:9:** 2 Kor 12:13; Fil 4:15-16 * **11:19:** E ves 19-21, Pol tətəghat əsən ilat. Nipahrienən, in tatən-iəhau ilat. **11:22:** Fil 3:5 **11:23:** Wək 16:23 **11:24:** Dut 25:3 **11:25:** Wək 16:22; 14:19 **11:26:** Wək 9:23; 14:5

28 Kən taprəkis-in natimnat min əh, nian rafin nikik təht pik niməfak min rafin.
29 Okəmə suah kit rəhan nəmegəhən teiuaiu, kən io min, rəhak nəmegəhən teiuaiu. Okəmə
suah kit tatit suah kit min e təfagə rat, kən nikik titahmə pik ron.
30 Okəmə ekəike məghat ausit, kən ekəghat ausit o nat itəm tatəgətun məmə rəhak
nəsanənən tikə.
31 Kən Uhgin, u in Uhgin ne Tata rəha Iərəmərə Iesu, itəm katiləs-ipər nərgin nian min rafin
namnun tikə, titun məmə io, eseiuən.
32 Əpəh Tamaskes, etəm-iasol rəha Kig Aretas təməlin rəhan mopael min o nehm wirən
nafiluə rəha taon məmə okotegəs-in motaskəlim motiləs-ipən io e kalapus.
33 Məto kəmiləs-ipən io e kətim asol kit, kətu-pən nol lan, kiləs-ipən e winta e fenis asol
kəmol e kəpiel, kən kəhlman-əhlman tuwin əpəh ləhau, kən inəh suatip emagim lan.

12

Nihlin kit ne nat kit tahmen e napilaiirən

1 Ekəike matəghat ausit, nat əpnapin təsolən win e nat kit ikin, məto ekəkəike matən
natimnat min tahmen e napilaiirən ne nəghatən wi min itəm Iərəmərə təmol əp kəm io.
2 Ekitun iəfak kit itəm tətahatətə e Kristo.* E nup fotin tinuwin rəkis, Uhgin təmiləs muwin
əpəh ilis e nego e neai.† Iəkəruru okəmə nipətin tinatuwin, o narmin əm, Uhgin əm titun.
3 Kən ekən min məmə iəkəruru okəmə nipətin tinatuwin, o narmin əm, Uhgin əm titun. Məto
ekitun məmə suah əh,
4 Uhgin təmiləs muwin əpəh iman ikin.‡ Kən in təmətо nat anion min itəm təsətuatipən məmə
etəmim rəha nətueintən otən.
5 Ekəghat ausit o etəm tol nəhlan, məto esəghat ausit atipən ron io, məto ekəghat ausit əm o
rəhak nolən min itəm nəsanənən tikə elat.
6 Məto okəmə ekən məmə ekəghat ausit, okol esalmələn, məto-inu ekəghat-in nipahrienən.
Məto esəghat ausitən nəhlan, kən tol nəhlan, suah kit tikə itəm otiləs-ipər io ilis taprəkis nat
itəm tətuatip. Iakolkeike məmə otəplan ahmen io e nat naka itəm ekən, o ekol.
7 Uhgin təsolkeikeən məmə etausit o nəghatən wi min itəm in təmol əp kəm io, kən
nəghatən min əh kotəwir maprəkis. Kən tol nəhlan təmahl-ipa nəratən kəm io tahmen e
nihlin kit tətaru nipətik. Nəratən əh in iahləpis rəha Setan məmə tol nahmməən e nipətik, kən
tol nəhlan esausitən.
8 Emuəh niki Iərəmərə mau kisil məmə otiləs-irəkis ron io.
9 Məto tən kəm io məmə, "Rəhak nəwirən asol titun naskəlimən ik, məto-inu nian rəham
nəsanənən tikə, nəsanənən rəhak titun nuwamən mol iahgin e rəham nəmegəhən." Tol
nəhlan, etagien pik məmə ekəghat ausit e rəhak nəmegəhən itəm nəsanənən tikə, məmə
nəsanənən rəha Kristo otatig e nəmegəhən rəhak.
10 O nat əh, etagien nian nəsanənən tikə e nipətik, kən etagien nian katən rat io, kən etagien
e nian iəkis min, kən etagien nian katol nəratən kəm io, kən etagien e nian itəm tiəkis ron io.
Etagien elat rafin o nərgi Kristo, məto-inu nian rəhak nəsanənən tikə, kən iatəsanən.
11 Emol nolən rəha ialməl, məto itəmat əm nəmoatəkəike kəm io məmə ekol. Nəməsotiləs-
ipərən nərgək, məto təpəwir pik okəmə nəmotol mihin, məto-inu io sənəmə ləhau e "aposol
min ilis pik" e nat kit əkəku əm, nat əpnapin io etəm əpnapin əm.
12 Nian emətan kitat min itəmat, ematol natimnat itəm tatəgətun io məmə io aposol
pahrien kit. Ematol nəmtətin min, ne nat asol min itəm tol narmi netəmim tatiwig, ne nat
pispis min e nikitəmat, kən emol e nətəligən rəhak kaifəməh.
13 Nat kitiəh əm eməsolən e nikitəmat, eməsətapəh-inən məni kit otəmat. !Otaluin o təfagə
rat u rəhak!§
14 Roiu iatətul matip məmə ekimnə muag itəmat itəm otol kisil lan. Kən ekəsətapəh-
inən məni kit otəmat, məto-inu esotolkeikeən rəhatəmat nautə, məto iakolkeike əm itəmat.
Otətəlig-in-tu. Sənəmə wək rəha suakəku məmə otehm wir rəhan tata ne mama. Məto in wək
rəha tata ne mama məmə okuehm wir rəhalau suakəku.
15 Tol nəhlan, nikik tagien məmə ekos-ipinə rafin rəhak natimnat otəmat, kən mos-ipən
min rəhak nəmegəhən otəmat. Rəhak nolkeikeən otəmat in tepət, məto rəhatəmat ron io in
təkəku əm. !Inu təsətuatipən!
16 Pəs kotən məmə esətapəh-inən məni kit otəmat. Məto itəmat neen koatən məmə emos
natimnat otəmat e nolən eko-eko.

11:33: Wək 9:23-25 * **12:2:** Pol tatəghat-in atip. † **12:2:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "neai tatol kisil lan." Məto nipətin tatən məmə "nego e neai u in ikin rəha Uhgin." ‡ **12:4:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Paradaes" itəm nipətin tatən məmə "nego e neai," ikin itəm netəmim itəm kotətuatip koatuwin ikin nian okotimis. **12:7:** Job 2:6 **12:9:** Fil 4:11-13 **12:11:** 2 Kor 11:5 **12:12:** Rom 15:19 § **12:13:** Pol tatol milə elat e nəghatən u. **12:13:** 2 Kor 11:9

17 ?Tahro? ?Io emos natimnat e nolən eko-eko nian emahl-ipən netəmim kəm itəmat, o
kəp? !Kəp!
18 Emuəh niki Taetas məmə otuwin otəmat, kən mahl-ipən piətat kit ilau min. ?Taetas
təsosən natimnat otəmat e nolən eko-eko, o kəp? ?Nəkotitun o kəp məmə, rəhatimlau
nətəligən kitiəh əm, kən matioal nolən kitiəh əm?
19 Kəm-naka nikitəmat təht məmə e nəghatən min rafin əh, emotuhalpin nəghatən kəm
itəmat itəm suah kit təmən otimat. Kəp. E niganəmti Uhgin, emoatəghat tahmen e netəm
rəha Kristo. Kən iolik min, natimnat rafin itəm koatol, koatol məmə itəmat nakotəsanən.
20 Iatən nəhlan məto-inu iatəgin məmə nian ekimnə, kəm-naka ekəplan məmə nəsotolən
məmə inu iakolkeike mihin. Kən itəmat min nəkotəplan məmə io esolən məmə inu
nakotolkeike mihin. Iatəgin məmə ekəplan itəmat neen kotərgəhəu, neen koatetet, neen
koatəmərit e nemə̇ha, neen kotəhap-əhap ilat min, neen koatən rat netəmim, neen koatən
nikalin netəmim, neen koatausit, neen koatol əpnapin nat.
21 Iatəgin məmə nian ekimnə min, rəhak Uhgin otiləs-iəhau io e niganəmtitəmat, kən nikik
otitəgit kən ekasək otəmat neen itəm nəmotol nolən rat aupən, kən məsotəuhlinən ilat o
nolən rat min rəhalat itəm koatol nian rafin, inu koatol nolən rat itəm tol naulisən o nənən,
kən nəman ne nipitan koatan anion, kən koatol nəhlan əpnapin əm.

13

Namnun nəghatən rəha Pol o nəhgaiirən elat

1 Inu rəhak naliwəkən itəm tatol kisil lan otəmat. Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, "Nian suah
kit tatətu-pən nəghatən e suah kit min, etəmim kəiu o kisil okotəkəike motən nəghatən kitiəh,
kən tol nəhlan netəmim kotitun məmə nəghatən koatətu-pən lan, in nipahrienən."*
2 Nian emimnə otəmat itəm tatol kəiu lan, emən-iarəp rəkis nəghatən o nəhgaiirən e netəm
koatol təfagə rat ne itəmat rafin, məmə okotapəs təfagə rat min. Kən roiu ekən min nian io
əpəh isəu. Nian ekimnə min, ekol nalpinən kəm ilat itəm kəsotapəsən təfagə rat.
3 Ekotol nəhlan məto-inu nikitəmat təht məmə rəhak nəsanənən tikə, kən itəmat kotolkeike
motitun əsas məmə nian iatəghat, in nəghatən rəha Kristo əm. In təsəpouən o nolən wək
itəmat min, məto rəhan nəsanənən tepət e nikitəmat.
4 Nipahrienən, nian kəmətu-pər e nig kəluau, rəhan nəsanənən tikə e nipətin. Məto
tatəmegəh roiu e nəsanənən rəha Uhgin. Kən e nolən kitiəh, rəhatimat nəsanənən tikə
e nipətitimat, məto itimat ekotəmegəh itimat Kristo e nəsanənən rəha Uhgin, kən nian
ekotəghat kəm itəmat, onəkotəplan nəsanənən əh.
5 Itəmat atip, otakil wir nəmegəhən rəhatəmat məmə rəhatəmat nahatətəən in pahrien,
o kəp. Itəmat atip, nakotehm wir rəhatəmat nolən. ?Nəkotitun o kəp, məmə Kristo Iesu
tətatig e nəmegəhən rəhatəmat? !Məto okəmə rəhatəmat nəmegəhən təsətəu-pənən nolən
rəha nahatətəən, kən Kristo təsatigən e nəmegəhən rəhatəmat!
6 Kən emələ̇həu-pən əskasik rəhak nətəligən məmə onəkotəplan məmə itimat aposol min
pahrien.
7 Kən roiu, ekoatəfak kəm Uhgin məmə itəmat kit təsolən nat kit tərat. Esotolkeikeən
nəhlan məmə otəgətun məmə rəhatimat wək e nikitəmat in təwir mətuatip. Məto ekotolkeike
məmə itəmat nəkoatol nolən itəm tətuatip, nat əpnapin netəmim neen koatən məmə wək
rəhatimat tərat.
8 Tol nəhlan məto-inu okol itimat esotolən nat kit itəm tahtosig-in nipahrienən, məto
ekotitun nolən əm nat itəm tatiləs-ipər nipahrienən.
9 Nikitimat tagien nian itimat ekotitun nolən u, itəm nəsanənən tikə lan, məto nəmegəhən
rəhatəmat tatətul əskasik. Kən nəfakən rəhatimat otəmat məmə nəmegəhən rəhatəmat
tahmen o nətəu-pənən suatip ətuatip.
10 Nian io əpəh isəu otəmat, ekəte nəhlan o nat kit. Iərəmərə tinos-ipa rəkis nepətən kəm
io, məto esolkeikeən məmə nian ekimnə otəmat, ekəike mol əskasik etəmat e nepətən əh. In
təmos-ipa nepətən əh məmə ekiləs-ipər itəmat, sənəmə məmə ekərəkin itəmat.

Namnun nəghatən

11 Piak min ne winik min. Inu rəhak namnun nəghatən. Otagien. Otəuhlin rəhatəmat
nolən min. Otəto rəhak nəghatən. Otuwa e nətəligən kitiəh. Otatig e nəmə̇linuən. Kən Uhgin
rəha nolkeikeən ne nəmə̇linuən otatig itəmat min.
12 Otən təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo.
13 Iəfak min rafin koatən-ipinə təwir kəm itəmat.

12:18: 2 Kor 8:6,16-18 **12:21:** 2 Kor 13:2 * **13:1:** Dut 19:15 Kəm-naka, Pol tatən məmə rəhan naliwəkən kisil tahmen e nəghatən rəha netəmim kəiu o kisil. **13:1:** Dut 19:15; Mat 18:16; 1 Tim 5:19 **13:4:** Fil 2:7-8 **13:5:** 1 Kor 11:28 **13:10:** 2 Kor 10:8

14 Pəs Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat rafin. Kən pəs Uhgɨn otosipən rəhan nolkeikeən kəm itəmat rafin. Kən pəs Narmɨn Rəha Uhgɨn otol nɨkitəmat rafin tol kitiəh.

Kalesia
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Kalesia
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Kalesia

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

? Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm niməfak mɨn itəm kotatɨg pis ikɨn e nɨtən Kalesia, inu Ikoniam, Listra, ne Tepe. Pol in təmətuoun niməfak mɨn əh nian in təmaupən maliwək e rəhan naliwəkən mɨn.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Nəratən asol kit e niməfak e nian əh rəha Pol. Netəm Iaihluə tepət koatən nɨpahrienən e Iesu Kristo. Kən netəm Isrel tepət koatən nɨpahrienən e Iesu. Məto netəm Isrel neen koatən məmə Iaihluə mɨn itəm kotən nɨpahrienən e Iesu, okotəkəike kətəu-pən lou mɨn rəha Moses, tahmen e nəhg-ipənən. Ilat kəmoatən məmə Iaihluə mɨn okəkəike kəhg-ipən ilat okəmə kotolkeike məmə okotuwa kətuatɨp e nɨganəmtɨ Uhgɨn.

? Təmətе naoa u o naka? Pol in təmətе naoa u, məmə otəg-ətuatɨp-in nətəlɨgən rəha netəm Isrel itəm koatən məmə Iaihluə mɨn okotəkəike kətəu-pən lou rəha Moses okəmə ilat kotolkeike məmə Uhgɨn in otosmegəh ilat. Pol tolkeike məmə iəfak mɨn okotɨtun məmə nahatətəən in suatɨp itəm Uhgɨn təmol məmə etəmim otətuatɨp e nɨganəmtɨn, kən in tatosmegəh ilat e nɨkin agien. Məto nolən rəha nəhg-ipənən, o nolən rəha wək əskasɨk mɨn, o nolən rəha nətəu-pənən lou, kəsotosmegəhən etəmim. Netəm-iasol rəha niməfak rəha Isrel kəmoatəpələh əpəh Jerusalem moatəghat-in nətəlɨgənən mɨn əh. Kən moatən məmə təwɨr əm məmə Iaihluə mɨn okəsotətəu-pənən lou rəha Moses. Afin e Wək Mɨn 15:1-35.

Pol təmətuoun matəghat kəm ilat

1-2 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn itəm nəkoatəfak latuənu pɨsɨn pɨsɨn mɨn ikɨn Kalesia, io Pol, io aposol kit rəha Uhgɨn, ekatəte naoa u, mɨtahl-ipɨnə kəm itəmat. Io ne piatat mɨn neen itəm koatəfak u ikɨn-u, ekotolkeike məmə ekotən "təwɨr" kəm itəmat. Io u inu, itəm Iesu Kristo ne Tata Uhgɨn kəmialəs-ipər io məmə io rəhalau aposol. Uhgɨn u, in təmɨləs-ipər Iesu taiir-pa mɨn e rəhan nɨmɨsən. Sənəmə etəmim əpnapɨn əm kit təmaun-in io kən mɨləs-ipər io, məto Uhgɨn. !Tol nəhlan, onəkotəkəike motəto!

3 Pəs Uhgɨn, u Tata rəhatat, ne Iesu Kristo, u Iərəmərə rəhatat, ilau okuawte-in nəwɨrən rəhalau kəm itəmat kən muələhəu nəmə̇linuən tətatɨg otəmat.

4 Iesu Kristo təmegəhan-in atɨp məmə in otɨmɨs o nolən rat rəhatat, kən miuw rəkɨs itat e nolən rat mɨn ne nətəlɨgən rat mɨn rəha nətueintən. In təmɨmɨs məto-inu Tata Uhgɨn tolkeike məmə in otol mihin.

5 Tol nəhlan, təwɨr mə kitat okotənwiwi pɨk Uhgɨn u rəhatat, tatuwɨn, matuwɨn, namnun tɨkə. Əwəh. Pəs otol mihin.

Namnusən Təwɨr kitɨəh əm

6 Narmək təmiwɨg pɨk otəmat məto-inu roiu agɨn-əh huə Uhgɨn təmaun-in pap itəmat e nəwɨrən rəha Iesu, təmawte-in-pɨnə əpnapɨn əm kəm itəmat. Məto roiu itəmat nakotapəs Uhgɨn, moatagɨm, moatətəu-pən nəghatən eiueiuə mɨn.

7 Nəghatən mɨn əh sənəmə Namnusən Təwɨr rəha Uhgɨn. Netəmim neen kəmotəuhlin Namnusən Təwɨr rəha Uhgɨn moatən in pɨsɨn, kən katən məmə in namnusən təwɨr, kən katiuw kalɨn itəmat lan, kən katərəkɨn rəhatəmat nətəlɨgən lan. !Məto Namnusən Təwɨr kitɨəh əm, kən kit mɨn tɨkə!

8 Nat əpnapɨn okəmə io, o nagelo kit rəha nego e neai tətamnus-iarəp nəghatən pɨsɨn kit mɨn, itəm təsahmenən e inun emotən-iarəp rəkɨs kəm itəmat aupən, pəs Uhgɨn otɨləs-ipən e Nɨgəm Asol.

9 Kən ekɨsɨmatɨp mɨn, matən məmə, okəmə suah kit otamnus-iarəp nəghatən pɨsɨn u, təsahmenən e Namnusən Təwɨr itəm itəmat nɨnəmotɨtun rəkɨs, pəs Uhgɨn otɨləs-ipən e Nɨgəm Asol.

10 Rəhak nəghatən əh in təskasɨk, kən nat əpnapɨn əm okəmə netəmim neen kəsotagienən ron io. Iakolkeike əm məmə nɨki Uhgɨn otagien o nəghatən rəhak. Okəmə iatəghat əh məmə netəmim neen nɨkilat otagien ron io, kən ko sənəmə io iolwək pahrien kit rəha Kristo.

Uhgɨn Təmaun-in Pol

11 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, ekolkeike mə ekən-ipɨnə ətuatɨp kəm itəmat məmə Namnusən Təwɨr itəm iatən-iarəp nian rafin sənəmə nat kit itəm təmɨsɨ-pən e nətəlɨgən rəha etəmim əm.

1:4: Kal 2:20 **1:7:** Wək 15:1,24 **1:8:** 1 Kor 16:22 **1:10:** 1 Tes 2:4 **1:11:** Mat 16:17

12 Namnusən Təwir u, sənəmə suah kit təmos-ipa kəm io, kən məgətun io lan, məto Iesu
Kristo əm in təmerəh e rəhk-kapə.
13 Itəmat ninəmotitun rəkis rəhak nolən min itəm ematol aupən e nian ematəfak itimat
netəm Isrel. Kən emən mə oekoh rafin netəmim min rəha Iesu, mərəkin-ərəkin agin niməfak,
kən matol nalpinən əskasik kəm ilat.
14 E nian əh, io ematətul-iəkis o nəukət kastom rəha netəm Isrel, itəm rəhak pipi min
kəmotəgətun io lan aupən. Emitun taprəkis-in io min neen, itəm emotaiir ahmen.
15 Nat əpnapin ematərəkin pap rəhan min netəmim, məto Uhgin təmasəkitun io. Aupən
ikin təmitəpun kən mawle rəkis io e nian emətatig əh e nərpi rəhak mama. Kən təmuwa e
nian ətuatip rəhan, in təmaun-in io mə ekuwa io, rəhan etəmim.
16 Kən Uhgin təmerəh e rəhk-kapə, məgətun io e nətin Iesu, məmə oekitun wir in, kən
muwin mamnus-iarəp Namnusən Təwir rəhan kəm netəm min u sənəmə ilat netəm Isrel,
katən ilat məmə Iaihluə min. E nian əh, io eməsuwinən mehm suah kit mə otəgətun io e
Namnusən Təwir əh.
17 Kən io eməsuwinən əpəh ilis Jerusalem məmə oekehm netəm min u kəmoatol aposol
aupən. Eməsuwinən mə okotəgətun io e Namnusən Təwir rəha Iesu. E nian əh, io eməsou-
pis-pən əpəh ikin kit Arepia, kən matig mitəlig-pa min muwin əm latuənu kit, nərgin u
Tamaskes.
18 Matuwin, matuwin nup kisil kinəhaluwa minəhaluwin rəkis un, kən io ematig mitəlig-
pən min Jerusalem məmə ekehm Pita. Kən eməsatigən tuwəh, emuatig mios nian fiftin əm.
19 Kən e nian əh, emehm əm Jemes u, pia Iesu, Iərəmərə rəhatat, məto eməsəplanən aposol
min u neen.
20 Iatən pahrien e niganəmti Uhgin məmə nəghatən u, nipahrienən, sənəmə neiuəən.
21-22 Eməsatigən tuwəh əpəh ilis Jerusalem. Kən uarisig un, emuwin əpəh nitən Siria ne
Silisia. Kən e nian əh, netəmim itəm koatəfak kəm Kristo latuənu pisin pisin min nitən Jutia,
(nitən asol rəha Jerusalem), ilat kəməsotəplanən əh io motəruru niganəmtək.
23 Məto kəmoatəto əm namnusən u, netəmim neen kəmoatən məmə, "Suah əpəh in əpəh,
rəhatat tikimir, təmatoh itat o nəfakən, matərəkin nəmegəhən rəhatat, kən mətalkut məmə
otərəkin min rəhatat nahatətəən. Məto roiu əh, in min tinatən-iarəp Namnusən Təwir rəha
Iesu."
24 Kən ilat kəmotənwiwi pik Uhgin o natimnat min itəm in təmol e rəhak nəmegəhən, in
təməuhlin-pa io ekol nulan.

2

Aposol min neen kəmotegəhan-in wək rəha Pol

1-2 Tatuwin, matuwin minos nup fotin tinuwa minuwin rəkis un, kən Uhgin təmən-ipa kəm
io məmə ekəike mitəlig-pən min əpəh ilis Jerusalem. Kən itimlau Panapas emian kən miait
Taetas itiməhal min məhaluwin. Kən eməhaluwin kiet-arəpən Jerusalem, emotuəfimin
itimat netəm-iasol min əm rəha niməfak. Nian emotəpələh e nuəfiminən əh, io ematən-ipən
wir nəghatən min itəm ekuwin matən-iarəp kəm Iaihluə min, ilat sənəmə netəm Isrel. Emən-
ipən wir natimnat min rafin agin kəm ilat məto-inu esolkeikeən məmə nikilat otəht məmə
rəhak nəghatən təsətuatipən, kən moatən rat rəhak wək, tol nat əpnapin əm lan, noan tikə.
3 Kən e nian əh, nikik təmatəht pik məmə kətah okotəhai io mə ekəike mən-ipən kəm Iaihluə
min, məmə okəike kəhg-ipən ilat. Məto kəməsotənən. Kən io kit u, Taetas, in etəm Kris,
sənəmə etəm Isrel, kəsəhg-ipənən əh. Məto ilat kəməsotənən mə okəike kəhg-ipən.
4 Nənən rəha nəhg-ipənən təmisi-pən e netəmim neen kəmoateiuə əm məmə ilat piatat
min. Kən ilat kəmotalkəlik wir məmə okotehm-tu məmə itimat ekoatətəu-pən əh Lou, o kəp.
Məto itimat enotiet rəkis minotuwin o Iesu Kristo, kən minotol kitiəh itimat min, kən itimat
sənəmə slef rəha Lou. Məto netəm min əh, nikilat təməsagienən o rəhatimat nəghatən min,
kən motolkeike məmə okotəgo-pən itat rafin e Lou ne kastom rəha nəfakən rəha netəm Isrel.
Kən kəmotən məmə okəike kəhg-ipən Iaihluə min tahmen e Taetas.
5 Məto emotən-iəhau ilat məsotolən məmə rəhalat nəghatən otər maprəkis-in rəhatimat.
Kən itimat emotaskəlim əskasik nəghatən pahrien tətatig e Namnusən Təwir, məmə itəmat
onəkotitun wir.
6 Kən netəmim neen əh-ikin katən ilat məmə ilat netəm-iasol min rəha niməfak, (məto e
nehmən rəhak, etəm tatos nərig asol, ne etəm təsosən nərig asol, ilau kuahmen ahmen əm.
Kən e niganəmti Uhgin, in təsafinən nərig min əh). Kən netəm min əh kəməsotəgətunən io e
nəghatən wi kit, məmə ekuwin mamnus-iarəp.

1:13: Wək 8:3 **1:14:** Wək 22:3 **1:15:** Aes 49:1; Kal 2:7 **1:18:** Wək 9:26-27 **1:21-22:** Wək 9:30 **2:1-2:** Wək 15:2 **2:4:** Kal 1:7; 5:1,13

7-8 !Kəpə! Kəməsotolən, məto-inun ilat kəmotitun əm məmə, e nəsanənən rəha Uhgin, in təmiləs-ipər io məmə io aposol, kən mitahləpis-pən io mə ekuwin mən-iarəp Namnusən Təwir kəm Iaihluə min. Kən e nəsanənən əh, tiniləs-ipər rəkis mihin Pita, məmə in min in aposol. In otatən-iarəp Namnusən Təwir kəm netəm Isrel.

9 Kən Jemes ne Pita* ne Jon, katən iləhal məmə nəukəti niməfak miləhal. Nian kəməhaləplan, kən məhalitun məmə e nəwirən rəha Uhgin, in təmos-ipa wək u e nelmək. Kən kəhaluwa məhalol sekhan etimlau Panapas məmə itimat ekotol əm kitiəh. Kən emotən mə oekotoor wək min. Itimlau oekian muamnus-iarəp Namnusən Təwir kəm Iaihluə min, kən iləhal okəhaluwin məhalən-iarəp kəm netəm Isrel.

10 Kən ilat kəmotən-ipa əm nəghatən kitiəh əm məmə nikitimlau otəkəike matəht ian-rat min əpəh Jerusalem məmə ekuasitu elat. Məto, nikik tinagien rəkis o wək əh.

Pol təməhai Pita

11-14 Kən uarisig un, emitəlig-pən əpəh ləhau taon kit Antiok. Nian emətatig ikin əh, kən Pita təmuarisig min muwa. Kən Pita təmətagwən ilat in min neen koatəfak, məto ilat Iaihluə min. Kən nian netəmim min rəha Jemes, itəm kəmotisi-pən Jerusalem motiet-arəpa, ilat kəmotəhai Pita, motəmə, "Iaihluə min u, okəike kəhg-ipən ilat. Məto okəmə kəsolən, Uhgin okol təsasituən elat." Kən nəghatən u kəmoatən təmərəkin Pita, mol taulis kən məgin nuwin minən magwən təlmin netəm kəsəhg-ipənən ilat. Kən nolən rat əh Pita təmol, miuw e kitat min neen əpəh Antiok, ilat iəfak min u noanol min rəha Isrel, ilat min kəmotos o Pita moatol nolən rəha etəmim itəm tatəghat e nolən kəiu, kən moatəgin netəm kəsəhg-ipənən ilat. Motatig kiuw min e Panapas, təgin min ilat. Kən e nian eməplan məmə ilat kinəsotətəu-pən ətuatipən suatip itəm Namnusən Təwir tatən, kən eməhai-pən əm Pita e niganəmtilat, matən-ipən əskasik məmə, "Nat əpnapin ik etəm Isrel, məto nəsosən əh rəhatat nolən. ?Kən tahro natəkəike kəm netəm min u kəsəhg-ipənən ilat məmə okəhg-ipən ilat?"

Etəmim itəm otatəhətə e Iesu, Uhgin in otasitu lan

15 Kən e nian əh, io emən-ipən wir kəm Pita məmə nipahrienən məmə itimlau emiasipən ətuatip e noanol rəha netəm Isrel. Itimlau sənəmə Iaihluə mil itəm netəm Isrel nikilat tatəht məmə ilat rafin nol təfagə məto-inu kəsotətəu-pənən e lou.

16 Məto roiu ekiatun məmə Uhgin təsafinən etəmim kit məmə in tətuatip e niganəmtin məto-inu in tatətəu-pən ətuatip Lou rəha netəm Isrel. Etəmim itəm tətahatətə pahrien e Iesu Kristo, in əmun tətuatip e niganəmti Uhgin. Nətəligən əh in əh, tol itimat min netəm Isrel, oekotəkəike motahatətə əm e Iesu Kristo məmə ekotətuatip e niganəmti Uhgin. Uhgin təsafinən itimat məto-inu ekotətəu-pən Lou, məto in tətafin əm itimat məto-inu ekotahatətə e Iesu Kristo. Etəmim kit okol təsətuatipən e niganəmti Uhgin məto-inu in tatətəu-pən pik Lou.

17 Itimat u netəm Isrel, kən ekotahatətə e Iesu Kristo məmə ekotuwa motətuatip e niganəmti Uhgin. Məto netəm Isrel neen, nikilat tatəht məmə itimat nol təfagə məto-inu esotətəu-pənən lou. ?Tol nəhlan, in Kristo itəm tatol məmə itimat nol təfagə, o kəp? !Kəp! Sənəmə tol min nəhlan.

18 Məto təfagə pahrien in tol min nulan, okəmə ekitəlig-pən min matətəu-pən lou. Okəmə ekatol min nəhlan, kən io esətuatipən e niganəmti Uhgin. Nolən əh tatəgətun əsas əm məmə io iol təfagə rat.

19-20 Tol nəhlan məto-inu, nian emalkut pik o nətəu-pənən Lou, kən eməplan məmə nolən u təsahmenən məmə tatol io ekətuatip e niganəmti Uhgin. Tol nəhlan, emapəs nətəu-pənən Lou o nuwamən etəm ətuatip. Tahmen məmə emimis, kən roiu e nəmegəhən wi rəhak, Lou təsərəmərəən lak. Emol nəhlan məmə ekol əm nətəligən rəha Uhgin. In tahmen məmə itimlau Kristo, kəmətu-pər itimlau min e nig kəməluau. Nəmegəhən oas rəhak təmimis. Məto emaiirpa min itimlau Kristo. Kən roiu u, sənəmə io iatəmegəh, məto Kristo in tatəmegəh e nikik. Kən e nəmegəhən rafin rəhak, ekətahatətə əm e Nəti Uhgin, itəm təmolkeike pik io, kən muwa mimis mos megəh io.

21 Nolkeikeən u, Uhgin təmawte-in-pa kəm itat, in iahgin pik. Kən okol esərəkinən nolkeikeən əh itəm Uhgin təmawte-in-pa əpnapin əm. Məto iatəplan məmə itəmat min neen, nəkoatətəu-pən Lou mə otol itəmat nəkotətuatip e niganəmti Uhgin. Məto okəmə nəkoatol nəhlan, kən itəmat nəkotol nat əpnapin əm e nimisən rəha Iesu Kristo

3

Netəm Kalesia kəmotapəs suatip

2:7-8: Wək 22:21 * **2:9:** Nəghatən Kris ətuatip tatən nərgi Pita ikin-u məmə, "Sifas." **2:10:** Wək 11:29-30 **2:11-14:** Wək 11:3 **2:16:** Wək 15:10-11; Rom 3:20-28; Kal 3:11 **2:19-20:** Kal 1:4

1 !Netəm Kalesia, itəmat ninotalməl pik! ?Pah təmasig itəmat matuwin e suatip eko-eko
nəhlan? Emotən-iarəp wir pap kəm itəmat məmə Iesu təmos nahmməən e rəhan nimisən
otəmat, məto tahro? ?Okəm-naka suah kit təmos-ipən-os-ipən kəm itəmat kən miuw rəkis
itəmat mol itəmat ninotalməl pik?
2 ?Otən-tu kəm io məmə, Uhgin təmos-ipinə Narmin Rəhan kəm itəmat məto-inu itəmat
nakotətəu-pən Lou, o kəp? Kəpə, in təmos-ipinə kəm itəmat məto-inu itəmat nakotahatətə
e Namnusən Təwir rəha Iesu Kristo.
3 ?Tahro? ?Nakotalməl pik nəpo lan? Itəmat nəmotətuoun wir nəmegəhən wi rəhatəmat
e Iesu Kristo e nasituən rəha Narmin Rəha Uhgin, kən məto roiu, itəmat ninotalkut məmə
onəkotapəs, kən motuwa netəm ətuatip e rəhatəmat əm nəsanənən.
4 Nəmoatəto nahmməən tepət məto-inu nəmotahatətə e Namnusən Təwir. ?Nəmotəto nahmməən
əh əpnapin əm? Kəp, nahmməən əh sənəmə rəha nat əpnapin əm.
5 Narmin Rəha Uhgin təməsolən nat pispis min kəm itəmat məto-inu nəkoatətəu-pən Lou. In
təmol məto-inu itəmat nəmotəto Namnusən Təwir rəha Iesu Kristo kən itəmat nakotahatətə
lan.

Nətəu-pənən Lou, ne nahatətəən e Iesu

6 Otəteligin-tu nat kit oekən. Suah kit, Epraham, itəm Naoa Rəha Uhgin təməghat-in-iarəp
rəkis minu lan məmə:
"Epraham in təmahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan, Uhgin təmən məmə in tətuatip e
niganəmtin."
7 E suatip kitiəh əm, netəmim itəm koatahatətə e Uhgin, in tətafin ilat məmə kotahmen e
noanol ətuatip rəha Epraham.
8 Naoa Rəha Uhgin təmən rəkis aupən məmə Uhgin otos Iaihluə min, kotuwa ron mol
ilat kotətuatip e niganəmtin e nahatətəən rəhalat. Aupən, Naoa Rəha Uhgin təmən-iarəp
nəghatən wir kit kəm Epraham məmə:
"Otisi-pən e rəham noanol, kən ekawte-in rəhak nəwirən e netəmim rəha noanol min rafin
e nətueintən."
9 Kən Uhgin təmawte-in rəhan nəwirən kəm Epraham məto-inu in təmahatətə əskasik lan.
E suatip kitiəh min əm, Uhgin titun nawte-inən nəwirən kəm netəmim itəm koatahatətə
pahrien lan.
10 Məto netəmim min un, itəm nikilat tatəht məmə ilat okotos nəmegəhən məto-inun
ilat koatətəu-pən rafin nat naka itəm Lou tatən, netəm min əh, ilat kinotatig rəkis e nelmi
nəratən. Tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə:
"Netəmim itəm kəsotol ətuatipən natimnat min rafin itəm kotatig e naoa rəha Lou, ilat
kinotatig rəkis e nəlmi nəratən, kən okotəkəike motos nalpinən kit."
11 Kən tol nəhlan, tətuatip əm o kitat məmə suah kit tikə itəm tatuwa tətuatip e niganəmti
Uhgin məto-inu in təmətəu-pən Lou, məto Naoa Rəha Uhgin tatən min-nulan məmə:
"Etəmim itəm tətahatətə e Uhgin, in tatuwa tətuatip e niganəmtin, kən in otos nəmegəhən
pahrien."
12 Nəghatən əh, tatəghat-in nahatətəən rəhatat e Uhgin. Nolən rəha nətəu-pənən Lou, in
təsahmen-ahmenən e nolən rəha nahatətəən e Uhgin. In əh, məto-inu nolən rəha nətəu-
pənən Lou, tahmen-pən əm nulan, Naoa Rəha Uhgin tatən məmə:
"Etəmim itəm tolkeike məmə otos nəmegəhən pahrien məto-inu tatətəu-pən ətuatip Lou, in
otəkəike mol natimnat min rafin agin itəm Lou tatən."
13 Netəmim rafin agin kəsotol ətuatipən nat naka itəm Lou tatən. Tol nəhlan, Lou in
təmələhəu nalpinən tətatig o kitat rafin, kən kitat rafin kotatig e nəlmi nəratən. Məto Iesu
Kristo təmimis e nig kəməluau, kən miuw rəkis kitat e nəlmi nəratən əh. Iesu in təmos
nalpinən otat tahmen-pən əm e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə:
"Etəmim kit, itəm kəmohamnu kətu-pər e nig, nolən əh tatəgətun-pən məmə Uhgin in təmol
nalpinən kəm in."
14 Məto roiu, Iesu təmimis nəhlan məmə netəmim əpnapin min rafin, ilat okotatig e
nəwirən itəm Uhgin təmən kəm Epraham məmə, in otos-ipən kəm noanol min rəhan. Kən
nat əh tol nəhlan məmə inu roiu kitat netəm kotahatətə e Iesu, kitat kotitun nosən Narmin
Rəha Uhgin itəm Uhgin təmən məmə otos-ipən kəm netəmim.

Uhgin təmaupən mol nəniəkisən rəhan, məto Lou təmuarisig təsafələn

15-16 Piak min ne winik min, e nəmegəhən rəhatat, kitat kotitun nolən u rəha nəniəkisən.
Nian suah kit tatol, okol kəsafələn, kəsətu-pənən kit min. E suatip kitiəh əm, Uhgin təmol
nəniəkisən kit kəm Epraham o rəhan kit noanol. Kən e nəghatən əh, təməsənən məmə Uhgin

---

3:6: Jen 15:6 **3:8:** Jen 12:3; 18:18; 22:18; Rom 4:3,16 **3:10:** Dut 27:26 **3:11:** Hab 2:4; Kal 2:16 **3:12:** Lev 18:5 **3:13:** Dut 21:23; Rom 8:3 **3:15-16:** Jen 12:7; 13:15; 24:7

təmən-iəkis noanol min rafin rəha Epraham, məto təmən əm məmə etəmim kitiəh əm otisipən e rəhan noanol, etəmim u, in Iesu Kristo.
17 Kən rəhak nəghatən, nipətin tol nulan məmə, aupən, Uhgin təmən-iəkis məmə otətaskəlim nəghatən rəhalau Epraham, məto uarisig nup fo-hanrit-tate təmuwin rəkis, kən Lou təmuwa. Məto Lou əh, okol təsərəkinən nəghatən itəm in təmən kəm Epraham, okol təsafələn nəniəkisən rəha Uhgin.
18 Kən okəmə kitat kotatig e nəwirən rəha Uhgin məto-inun kitat koatətəu-pən Lou u, tatəgətun-pən məmə nəniəkisən itəm Uhgin təmol aupən in nat əpnapin əm. Məto təsolən nəhlan. Məto-inu kitat kotəplan Epraham in təmətatig e nəwirən min rəha Uhgin məto-inu in təmaskəlim-iəkis nəniəkisən rəha Uhgin.

Lou rəhan əh-ikin wək

19 Suah kit otəpanətapəh məmə, "? Okəmə tol nəhlan, kənu Uhgin təmos-ipən Lou kəm Moses o naka?" Kən ekitun nənən kəm itəmat u-roiu məmə nəniəkisən itəm Uhgin təmol kəm Epraham in təmaupən matig, məto Lou in təmuarisig in. Təmuwa məmə otəgətun əm kitat netəmim məmə okotitun məmə kitat nol təfagə rat. Məto Uhgin təmələhəu Lou əh məmə otatig matuwin matuwin mətoarus etəmim u noanol rəha Epraham otaiir-pa otat. Kitat kotitun məmə Lou əh, rəhan wək təwir, məto nikitat otəkəike matəht məmə Lou əh, Uhgin təmaupən mos-ipən kəm nagelo min, uarisig təpanos-ipən kəm etəmim kit u Moses. Moses, in suatip o nos-ipa min Lou kəm itat. Məto nian Uhgin təmol nəniəkisən ilau Epraham, təməsolən nəhlan.
20 Uhgin in təməsolən suatip kit məmə suah un otəghat kəm Epraham. Məto in ətuatip əm təməghat mən-ipən nəniəkisən rəhan e niganəmti Epraham.
21 Kən sənəmə Lou əh təmuwa mə otərəkin nəniəkisən rəha Uhgin. Kəpə, təsolən nəhlan. Okəmə Lou titun nos-ipamən nəmegəhən wi kəm kitat, kən kitat kapotitun nuwamən kətuatip e niganəmti Uhgin. Məto təsol mihinən.
22 Məto Lou kit tol nəhlan tikə. Məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə nolən rat təməlis rafin kitat. Kən kitat rafin koatətgəhl Lou min. Tol nəhlan məmə, suatip kitiəh əm məmə kitat okotos nəwirən min rəha Uhgin itəm təmən-iəkis rəkis. Kən suatip u məmə koatahatətə e Iesu Kristo.

Nian u-roiu rəha nahatətəən e Iesu Kristo

23 Aupən, Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses, in təmataskəlim kitat tiəkis, tahmen əm mə kitat kəmotatig e kalapus, mətoarus-pa u-roiu, Uhgin təmerəh e niganəmtitat kotəplan suatip rəha nahatətəən.
24 Kən Lou əh, in tahmen əm e etəm-iasol kit itəm təmatərəmərə etat, muwa mətoarus-pən nian Kristo təmuwa, məmə e nian əh, kitat kinotuwa motətuatip e niganəmti Uhgin, məto-inun, kitat kəmotahatətə lan.
25 Məto roiu əh, Lou okol təsərəmərə minən etat, məto-inun nian rəha nahatətəən e Iesu Kristo tinəmuwa rəkis.

Itəmat rafin kitiəh əm e Iesu

26 Kən məto-inun itəmat nəmotahatətə e Iesu Kristo, itəmat rafin, nenəti Uhgin min.
27 Kən kinol baptais rəkis etəmat, məmə itəmat nakotuwa motol kitiəh itəmat min. Tol nəhlan məmə, itəmat ninotos nolən wir min rəha Iesu tahmen əm məmə nəmotalpin nipətitəmat e natimnat wi.
28 Kən itəmat rafin agin nəmotuwa motol kitiəh itəmat Iesu Kristo, kən itəmat rafin ninotahmen əm. Təwir məmə kitat kəsotoor minən netəmim, nat əpnapin okəmə in etəm Isrel o in Iaihluə kit, in slef kit o in sənəmə slef kit, in iərman kit o in pətan kit.
29 Itəmat rafin netəmim rəha Iesu. Tol nəhlan, itəmat noanol min pahrien rəha Epraham. Kən e suatip kitiəh əm, nəwirən min itəm Uhgin təmən-iəkis kəm Epraham, itəmat onəkotos motatig lan.

4

Kitat nenəti Uhgin

1 Roiu əh, oekəghat məsin min e nolən rəhatat, oekən muəh nimaa nəghatən lan. Okəmə suah kit, in otimis kənu nətin in otos rəhan nəwirən min rafin, məto okəmə nətin tatəkəku əh, kənu kol təsosən nəwirən rəhan. Nətin tahmen əm e slef kit, nat əpnapin rəhan nəwirən min rafin.
2 In otəkəike mətatig əm e nelmi rəhan min, tatuwin matuwin mətoarus-pən nian rəhan tata təmən in minitun nosən natimnat min itəm rəhan tata təmələhəu kəm in.

3:17: Eks 12:40 **3:18:** Rom 4:14 **3:21:** Rom 8:2-4 **3:23:** Kal 4:3 **3:24:** Rom 10:4 **3:26:** Jon 1:12 **3:27:** Rom 6:3 **3:28:** Rom 10:12 **3:29:** Rom 4:13

3 Kənu kitat min kotahmen-pən əm nəhlan. Aupən kitat kotahmen əm e suakəku əh. Kitat
slef min rəha iərmis min itəm kəmoatərəmərə etat.
4 Məto tinuwa e nian ətuatip itəm Uhgin təmən, kən Uhgin təmahl-ipa nətin tuwa, pətan kit
təmiləs taiir-pa e nətueintən, kən in matətəu-pən wir natimnat rafin itəm Lou in tatən.
5 Təmol nəhlan məmə otikis rəkis kitat u, Lou təməlis ətain itat, kənu Uhgin otəhl kitat, miləs-
irəkis kitat tahmen əm e nenətin ətuatip min.
6 Kənu roiu əh, Uhgin tolkeike məmə in otol pəs kitat kotitun məmə kitat nenətin min,
təmahl-ipa Narmin rəha Nətin təmuwa e nikitat min rafin, kən matol itat kotaun-in Uhgin
məmə, "Tata."
7 O nat əh, kitat sənəmə slef min əm, məto kitat nenəti Uhgin pahrien min. In tatos-ipa
natimnat wir min kəm kitat, itəm in tinəmən rəkis məmə otos-ipən kəm nenətin min.

Pol nikin titahmə o netəm Kalesia

8 Aupən itəmat nəmotəruru Uhgin. Itəmat nəmoatəfak əm iərmis min məmə rəhatəmat
uhgin min, ilat kəmotəlis ətain itəmat, məto ilat sənəmə ilat uhgin pahrien min.
9 Məto roiu əh, ninotitun Uhgin. O təwir ilə məmə ekən nəhlan məmə Uhgin tinitun rəkis
itəmat. ?Məto ekolkeike məmə ekətapəh-tu otəmat məmə nəkotitəlig-pən min o iərmis min
o naka? Rəhalat nəsanənən tikə, kənu kol kəsotolən-ta nat wir kit kəm itəmat nian kit ne.
Təhrol nakotəmə ilat okoatəlis min itəmat?
10 ?Təhrol itəmat nakotətəu-pən nətuakəmən rəhalat e nian min rəhalat, ne məwig min
rəhalat, ne nian asim min, ne nup min rəhalat o naka? ?Nikitəmat təht məmə okol Uhgin
nikin tagien otəmat ron?
11 !Kəsi nəman! !Io ekatəgin agin otəmat! !Ekatəplan mə emol wək pik etəmat o nat
əpnapin əm!
12-13 Piak min ne winik min, io ekatən əskasik kəm itəmat məmə, aupən itəmat
nəməsotatigən e Lou kit, kən io emuwa mehm itəmat koatatig, emos nolən rəhatəmat.
Eməsətəu-pənən Lou. Kən roiu, ekolkeike məmə itəmat min onəkotos nolən rəhak, ekəsolən
məmə Lou otaskəlim pik io tiəkis. Itəmat nikitəmat təht u, aupən nian io ematən-iarəp
Namnusən Təwir kəm itəmat, məto-inu nimisən rəhak təmol, kən ekətatig kitat min itəmat.
Məto nat əpnapin məmə io ematimis e nian əh, məto itəmat nəməsotolən io ekəto tərat.
14 Nimisən rəhak təmaləkiamtə itəmat, məto itəmat nikitəmat təməsəht ratən io, kən
məsotən ratən io. Itəmat nəmoatos wir io moatuwin e nipəg noanimə min rəhatəmat,
tahmen əm məmə io nagelo kit rəha Uhgin, o io, io Iesu Kristo.
15 Aupən, itəmat nəmoatolkeike pik io, eməplan məmə okol napotitun nolən nat u,
napotos-iarəp əm niganəmtək u tərat, kawluin ilau itəm təwir kit rəhatəmat, pəs tasitu lak.
?Məto tinahrol əh-roiu?
16 Nikik təht məmə, okəmə naka nəghatən min pahrien rəhak təmol itəmat nakotetəhau
io.
17 Iəgətun eiuə min un, koatalkut pik məmə onəkotəuhlin rəhatəmat nətəligən moatətəu-
pən ilat. Məto ilat kəsotolən məmə otasitu etəmat. Kotolkeike əm məmə okotiuw rəkis itəmat
ron io məmə itəmat onəkotalkut pik o nətəu-pənən ilat.
18 In nat təwir məmə nakotalkut pik o nolən natimnat, məto nəkotəkəike motalkut o nat
itəm in təwir, nat əpnapin ekətatig kitat min itəmat, o esatigən kitat min itəmat.
19 Io min neen, io iatəto tərat agin-əh otəmat tahmen-pən əm e pətan itəm məntaan
tinatahmə məmə otemək, matuwin matuwin mətoarus itəmat nakotos nolən ətuatip rəha
Iesu Kristo e rəhatəmat nəmegəhən.
20 Ekolkeike pik məmə ekətatig kitat min itəmat u-roiu məto-inu okəmə ekətatig, okol
esagət pikən etəmat. Məto roiu etatig isəu otəmat nəhlan, kən məruru mə ekahrol nulan
masitu etəmat.

Namsu rəha Heka ne Sera

21 Itəmat netəm nakotolkeike pik nətəu-pənən Lou, onəkotuhalpin-tu rəhak nəghatən. ?
Nəmotəto rəkis nat naka itəm Lou tatən, o nəsotətoən əh?
22 In tatən Epraham itəm təmiləs nətin iərman kəiu. Kit itəm slef rəha pətan rəhan təmiləs,
kən kit rəhan pətan ətuatip təmiləs, sənəmə in slef məto pətan əh rəhan.
23 Suakəku itəm pətan slef təmiləs in təmaiir e nətəligən əm rəha netəmim. Məto suakəku
itəm pətan ətuatip əh rəhan təmiləs, in təmaiir məto-inu Uhgin in tinəmən-iəkis rəkis məmə
pətan əh otiləs.
24-25 Kən kitat kotitun nənən namsu rəha pətan mil əh kən motəuhlin-pa nipətin etat. Pətan
mil əh ilau katuəgətun nənən mil itəm Uhgin təmol kəm netəmim. Pətan u Heka, in ne nətin
min ilat slef min əm, okətaləkiəmtə ilat. Kən pətan əh Heka, in tahmen e nənən itəm Uhgin

---

4:3: Kol 2:20 **4:5:** Jon 1:14; Rom 1:3 **4:7:** Rom 8:15-17 **4:10:** Rom 14:5; Kol 2:16 **4:22:** Jen 16:15; 21:2
4:23: Rom 9:7-9

təmol e nitot Sinae əpəh e nitən asol Arepia, ikin əh inəh Uhgin təmos-ipən Lou ikin kəm Moses. Kən in tahmen min e taon asol kit u Jerusalem itəm netəm ikin kotaskəlim əskasik Lou, kən ilat kotahmen e slef min itəm Lou tatəlis ətain ilat.
26 Məto Jerusalem kit min əpəh ilis e neai, in tahmen e pətan itəm sənəmə slef, itəm Lou təsəlis ətainən, kən in mama rəhatat.
27 Inu nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgin tatən nəhlan məmə,
"!Ik u inu, niməgi-nig, agien!
Ik u inu, nəməsətoən nahmməən kit o neməkən, agət əfəmə, məto-inun nikim tətagien!
Ik nəməsiləsən suakəku nian kit ne, məto roiu əh, nenətim min tinol tepət tepət agin, taprəkis-in nenəti pətan itəm rəhan iərman təsapəsən."
28 Piak min ne winik min, itəmat nenəti Uhgin min məto-inun təmən-iəkis məmə otol mihin. Itəmat onəkotahmen e Aisak u aupən, nəti Sera.
29 Kən aupən suakəku u Ismael, nəti Heka, itəm təmaiir e nətəligən əm rəha netəmim, in təmatərəkin pik suakəku u Aisak itəm təmaiir e wək rəha Narmin Rəha Uhgin. Kənu roiu ne, nolən əh tatuwin əm nulan, ilat itəm slef rəha Lou koatərəkin kitat itəm kəmotaiir wi e Narmin Rəha Uhgin e nahatətəən.
30 ?Məto Naoa Rəha Uhgin təmən məmə naka? In təmən məmə,
"Ik onakəkəike mahl-iarəp pətan un slef ne nətin. Ilau kuagim rəkis u ikin-u, məto-inun, nəti pətan əh, in okol təsosən nəwirən kit rəha tata. Nəwirən min rafin rəha tata otuwin kəm nəti pətan itəm sənəmə slef."
31 Məto kitat u, kitat sənəmə nenəti pətan slef, kitat nenəti pətan itəm sənəmə slef.

5

Iesu təmikis rəkis rəhan min netəmim

1 Nian Iesu Kristo təmikis rəkis itat, təmol kitat məmə Lou təsəlis ətainən kitat. O nat əh inəh, itəmat onəkotəike motətul əskasik. Sotətəu-pənən Lou, məmə otərəmərə etəmat. Lou əh, titaləkiamtə itəmat, məmə itəmat onəkotuwin motol wək min rəhan.
2 Otətəlig-in-tu io. Io Pol iatən nəghatən u kəm itəmat. Okəmə itəmat onəkotegəhan məmə ilat okotəhg-ipən itəmat, kənu nat u itəm Iesu təmol təsasitu aginən etəmat.
3 Kən io iatagət əskasik otəmat məmə etəmim itəm otegəhan məmə okəhg-ipən in, in otos-ipən atip əm in e nelmi Lou. Kən etəmim itəm tətatig e nelmi Lou, otəkəike matətəu-pən rafin agin natimnat min itəm Lou tatən məmə otol.
4 Itəmat u, itəm nakotalkut-alkut o nətəu-pənən Lou məmə otol itəmat nəkotətuatip e niganəmti Uhgin, itəmat ninotəte rəkis atip itəmat o Iesu Kristo. Itəmat ninotəhən-ipən rəkis məntaatəmat o nəwirən rəha Uhgin.
5 Kən məto kitat u, okotələhəu-pən əm rəhatat nətəligən e Uhgin, pəs in otol kitat kotətuatip e niganəmtin, məto-inun kitat kotahatətə əm e Iesu Kristo. Kən Narmin Rəha Uhgin, in otol itat koatətul əskasik kən motəsahgin mətoarus nat un otiet-arəpa.
6 Nian kitat kotuwa motakul-pən e Iesu Kristo, nat əpnapin okəmə etəmim kəməhg-ipən o kəsəhg-ipənən, məto nat asol un, in rəhatat əm nahatətəən e Iesu Kristo. Nahatətəən əh, in tol kitat kotolkeike Uhgin, motatig katol min nolkeikeən kəm netəmim min.
7-8 Aupən, eməplan itəmat kən mitun məmə itəmat nakotaiu əsanən e suatip ətuatip e nəmegəhən rəhatəmat, məmə nakotətoarus mak, məto roiu, nəmotitəlig. Uhgin təmaun-in rəkis itəmat. ?Tol nəhlan, ekolkeike məmə ekətapəh-tu məmə, pah min kotaiuosig e rəhatəmat suatip, moatiuw kalin itəmat məmə onakoatətəu-pən min Lou? !Ekitun məmə okol Uhgin təsən-iəhauən itəmat nəhlan!
9 In tahmen e nəghatən kit itəm katən nulan məmə, "Ilat kəmotis noanig rat kit, tinatəwiə, matərəkin nətəligən rəhatəmat."
10 Məto ekitun məmə nipahrienən Iərəmərə in otol nətəligən rəhatəmat tuwa min mol kitiəh kitat min io. Kən io ekitun wir məmə etəmim u itəm tatərəkin rəhatəmat nətəligən nulan, nat əpnapin in etəm-iasol o in etəm ahrol kit, məto Uhgin otol nalpinən kit kəm in.
11 Piak min ne winik min, nəghatən neen itəm katən məmə io, ekatən-iarəp əh məmə netəm kəmotahatətə e Uhgin okəike kəhg-ipən ilat məmə Uhgin otasitu elat. Məto nəghatən əh, sənəmə nipahrienən. Okəmə io ekatən-iarəp nəhlan, kən netəm min u itəm koatan itəmat min ilat, nikilat otagien əm ron io. !Məto otəplan-tu! Netəm Isrel neen, koatərəkin əh io, koatitəp io, moatoh io, məto-inun io iatən-iarəp məmə nimisən rəha Iesu e nig kəməluau, in əm un, in otosmegəh kitat.
12 !E rəhak nətəligən, netəm min un itəm koatərəkin nətəligən rəhatəmat moatən məmə okəike kəhg-ipən itəmat, təwir məmə ilat okotuwin motəte-atip ilat min!

4:26: Hip 12:22; Nol Əpən 21:2,10 **4:27:** Aes 54:1 **4:28:** Jen 15:4-5; Rom 9:7 **4:30:** Jen 21:10; Jon 8:35 **5:6:** 1 Kor 7:19; Kal 6:15 **5:9:** 1 Kor 5:6 **5:10:** 2 Kor 11:15; Kal 1:7

13 Məto piak min ne winik min, Uhgin təmaun-in itəmat, kən mikis rəkis itəmat, məmə
Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm Moses in otəsəlisən itəmat. !Otəto wir itəmat! Nikitəmat
otəsəhtən məmə, “Təwir, io enagim rəkis e Lou əh. Roiu əh, io ekitun nolən natimnat rafin
itəm nikik tolkeike.” Itəmat, onakəsotənən nəhlan. Məto nolkeikeən rəhatəmat otəkəike mol
itəmat nikitəmat tagien məmə onəkotasitu etəmat min.
14 Nolən əh, in tatətəu-pən wir nəghatən kit rəha Lou, u itəm titargəfimin rafin nəghatən
pisin pisin min rəha Lou, in tatən məmə, “Ik, onakolkeike netəmim rafin, kən matol təwir
kəm ilat, tahmen əm mə ik nakatol atip kəm ik.”
15 Itəmat onəkotəkəike katəto wir itəmat. Okəmə itəmat nəkoatol timəht kəm itəmat min,
nəkotahmen əm e kəi min, koatus atip əm ilat min, kən nəghatən rəhatəmat otərəkin itəmat.

Nolən rəha Narmin Rəha Uhgin ne nolən rəha netəmim

16 Io, ekolkeike mə ekən nəghatən kit kəm itəmat. Itəmat, Narmin Rəha Uhgin otəkəike
matit itəmat kən itəmat nakotətəu-pən, kən itəmat məsotosən nolən rat aupən rəhatəmat,
itəm nəmotos kaiir-pa.
17 Nolən rat aupən əh, inun, nəkoatol natimnat tərat itəm nikitəmat tolkeike. Məto nolən
əh, in tetəhau nolən rəha Narmin Rəha Uhgin. Kən Narmin Rəha Uhgin in təsolkeike minən
nolən rat aupən kəmotos kaiir-pa moatol. Nolən mil əh kətioal təməht kəm ilau min, kən
tatol məmə nəkəsotolən nolən wir min itəm nakotolkeike məmə onəkotol.
18 Sotaluinən nat kit, okəmə Narmin Rəha Uhgin tatit itəmat, kənu Lou in təsəlis ətain
minən itəmat.
19 Kitat kotitun əm nolən rat aupən rəha netəmim itəm kəmotos kaiir-pa moatol. Nipitan
ne nəman ne, koatit anion ilat min; kən ilat koatol nolən rat rafin itəm tol naulisən o nənən;
rəhalat nətəligən tatuwin pik o nolən rat min əh.
20 Ilat koatəfak kəm narmi nat min, moatəmik nərik, moatos təmafah rat min, moatol
kilepa, ne. Kənu moatol min timəht, moatəmou, moatetet, moatol neməha, moatos-ipər atip
əm ilat, moatoor ilat min, kən okəmə rəhalat nətəligən tol pisin pisin, kən ilat koatəhai ilat
min.
21 Nikilat tətakləh-in natimnat rəha netəm pisin, moatənim nənimən min kətapis lan, kən
moatol lafet katagien lan o nolən nat tərat min əm, moatol min natimnat tepət min tol
nəhlan. !Iatən min tahmən-pən əm məmə emən aupən məmə, oatəto wir itəmat! Məto netəm
koatol nolən min əh, okol ilat kəsotuwamən motatig ahgin nərəmərəən Rəha Uhgin itəm tatol
əpen-əpenə lan.
22 Məto noa Narmin Rəha Uhgin itəm tatəwiə e nəmegəhən rəha netəmim rəha Uhgin, in
tol nulan. Ilat koatolkeike netəmim, kən nikilat tətagien, kənu nəmə̇linuən tətatig e nikilat,
kən rəhalat nətəligən kaifəməh, kən moatasəkitun etəmim, kən rəhalat nolən in təwir təwir.
Kən netəmim kotitun mə ilat netəm ətuatip, koatol noa.
23 Kən ilat netəm mətig. Kən nian nətəligən rat tatig elat, ilat kotətul əskasik, məsotolən
natimnat rafin itəm ilat atip kotolkeike nolən. Nolən min u, ilat kotəwir pik, kən nəghatən
kit tikə o Lou kit, məmə otən-iəhau itəmat məmə onəkəsotolən natimnat min əh.
24 Kitat u netəm rəha Iesu Kristo, kitat kinəmotapəs rəkis nolən rat min rəhatat, u kəmoatol
natimnat min itəm nətəligən əm rəhatat tolkeike. Tahmen əm nulan mə, kəməht-ipən
nətəligən rat min rəhatat e nig kəməluau.
25 !Kotəplan-tu! Narmin Rəha Uhgin in təmos-ipa rəkis nəmegəhən kit kəm kitat, kən təwir
məmə kitat okotaliwək e nolən wir min rəhan.
26 Tərat məmə kitat okotausit motos-ipər pik kitat, motiuw-pər nəratən, moatetet kitat
min.

6

Təwir məmə kotasitu e katipa əfigəm rəhatat min

1 Piak min ne winik min, okəmə itəmat kit təme e rəhan nəmegəhən, təwir mə itəmat
un, Narmin Rəha Uhgin tatit itəmat, onəkotəkəike motasitu lan motəg-ətuatip-in. Məto
onakəsotagət pikən lan, onəkotəghat mətig əm kəm in, motol məmə nikitəmat min titahmə
ron. Məto otəto min itəmat, məmə nat kitiəh əm itəm itəmat nakotən-iəhau etəmim ron,
otəseko-pa minən otəmat.
2 Itəmat onəkotasitu nəhlan etəmat min. Onəkotalis kələh nat əfigəm rəhatəmat min. Okəmə
nəkotol nəhlan, kən itəmat nakotətəu-pən wir nat naka itəm Lou rəha Kristo tatən.
3 Təsəwirən məmə kitat okotos-ipər atip kitat. Okəmə suah kit nikin tatəht mə “Io, io etəm
agin-əh kit,” etəmim un, nikin tateiuə-in, məto in təruru məsəplanən məmə in nat əpnapin
əm.

5:13: 1 Pita 2:16 **5:14:** Lev 19:18; Rom 13:9 **5:17:** Rom 7:15-23 **5:21:** 1 Kor 6:9-10 **5:24:** Rom 6:6; Kol 3:5
5:26: Fil 2:3 **6:1:** Mat 18:15 **6:2:** Rom 15:1

4-5 Məto itəmat onəkotəike motəplan wɨr-tu natɨmnat itəm noatol mɨn. Tol nulan məmə, okol
etəmim kit in təsakil atɨpən rəhan wək ne wək rəha suah kit mɨn. Məto in otəkəike mehm
wɨr rəhan pɨsɨn əm wək aupən. Məto-inun, netəmim rəhalat wək mɨn tol pɨsɨn pɨsɨn. Kən
ilat koatos katipa əfɨgəm pɨsɨn pɨsɨn mɨn e nəmegəhən rəhalat kitɨəh kitɨəh. Məto təwɨr məmə
etəmim kitɨəh nɨkin otagien o rəhan wək, okəmə rəhan wək təwɨr əm.
6 Itəmat u, təwɨr məmə itəmat onəkotawte-in natɨmnat mɨn neen kəm rəhatəmat nəgətun
mɨn, itəm koatəgətun itəmat e nəghatən rəha Uhgɨn.
7 Oatəto itəmat, soteiuə-in atɨpən itəmat mɨn məmə itəmat nəkotɨtun nolən nat əpnapɨn
kit itəm nɨkitəmat rat aupən nakotolkeike. Kən okol nəkəsotolən ialməl e Uhgɨn. Ik nəmɨs
noanɨg naka e rəham nasumən, kən ɨk onakəhl atɨp mɨn noan, mun.
8 Etəmim itəm tatasum-in nolən rat aupən, itəm kəmotos kaiɨr-pa moatol, tahmen e
noanɨg rat e rəhan nəmegəhən, in otəkəike məhl noan tərat mun, kənu noanɨg un, otoe-in,
nɨpətɨn u, Nɨmɨsən. Məto etəmim itəm tatɨs noanɨg wɨr, itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn təmos-ɨpən,
Narmɨn Rəha Uhgɨn otol toe-in, noan wɨr kit, kən in otəhl. Nərgɨn noanɨg un, in Nəmegəhən
Lilin itəm namnun tɨkə.
9 Sotəpou-inən nolən itəm təwɨr, məto-inu kitat okotəhl noanɨg wɨr əh, e nian ətuatɨp rəhan,
okəmə kəsotapəsən wək.
10 Kən nian mɨn rafɨn itəm kotɨtun nolən, pəs koatol təwɨr kəm netəmim rafɨn, kən motatɨg
katol tepət mɨn kəm netəm mɨn u kotahmen e piatat mɨn ne wɨnɨtat mɨn e Iesu Kristo.

Namnun nəghatən rəha Pol təmən kəm ilat

11 Oekəte rəkɨs namnun nəghatən rəhak e naoa e nelmək əm.* Itəmat onəkotəplan məmə
leta mɨn rəhak, ilat iahgɨn mɨn.
12 Netəm Isrel u koatən məmə okəike kəhg-ɨpən itəmat, ilat kotausɨt əm e nɨganəmtɨlat mɨn
neen o nat u. Məto ilat koatən nəhlan o nat kitɨəh əm, məmə netəm Isrel neen mɨn okəsotolən
nəratən kəm ilat.
13 Kən ne nat kit mɨn, netəm mɨn əh, kotolkeike məmə okəhg-ɨpən itəmat məto-inu kotausɨt
əm məmə okotol win etəmat lan. Kən motɨuw kalɨn itəmat, nakotɨtəlɨg motuwɨn mɨn e nelmɨ
Lou rəha netəm Isrel. Məto otəplan-tu, ilat mɨn kəsotətəu-pən wɨrən natɨmnat mɨn itəm Lou
tatən.
14 Məto io rəhak, io ekəsən wi atɨpən io o nat kit itəm emol. Məto ekolkeike məmə ekənwɨwi
əm nat naka Iərəmərə Iesu Kristo təmol e nian in təmɨmɨs e nɨg kəməluau. O nat əh inəh,
nolən mɨn rəha nətueintən okol kəsotɨuw rəkɨsən rəhak nətəlɨgən, kənu netəm e nətueintən
itəm kəsotahatətəən e Uhgɨn, ilat kəsotolkeikeən nolən itəm iatətəu-pən.
15 Okəmə Uhgɨn in otol suah kit tuwa in etəm wi, kən in otol suah əh, tətuatɨp e nɨganəmtɨn,
nat əpnapɨn okəmə kəməhg-ɨpən o kəsəhg-ɨpənən.
16 Kən roiu, ekatəfak o netəm mɨn u koatətəu-pən wɨr nəghatən u, ilat noanol ətuatɨp mɨn
rəha Uhgɨn. Iatəfak məmə, pəs nəməlinuən rəha Uhgɨn ne rəhan nasəkitunən otatɨg olat.
17 Rəhak u namnun nəghatən. Io esolkeikeən məmə suah kit otən mɨn nat tərat lak. Məto-
inun iatəmɨk əh nəme nɨməgəm itəm kəmaht io e kəpiel apɨn kən kəmalis io. Nəme nɨməgəm
mɨn u, tatəgətun məmə io, slef rəha Iesu.
18 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, iatəfak məmə Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwɨrən
otəmat. Əwəh.

6:4-5: Rom 14:12 **6:6:** 1 Kor 9:11,14 **6:8:** Rom 8:13 * **6:11:** Nian Pol təməte naoa u, in təməghat, kən suah kit mɨn təməte rəhan nəghatən e naoa. Roiu in tatos pen, kən tatəte atɨp e nelmɨn. **6:15:** Kal 5:6; 2 Kor 5:17 **6:17:** 2 Kor 4:10

Efesas
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Efesas
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Efesas

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

? Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе naoa u tatuwɨn kəm niməfak əpəh Efesas, kən molkeike məmə ilat okotahl-ipən tuwɨn kəm niməfak pɨsɨn pɨsɨn mɨn iuəhkɨr.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Pol təməsəteən naoa u məmə otəg-ətuatɨp-in nəratən neen rəha niməfak əpəh Efesas. In təmətе əm məmə otɨləs-ipər nətəligən rəhalat. Pol təmətuoun niməfak əpəh Efesas, kən mətatɨg ilat min ilat o nup kɨsɨl. Kən in tolkeike pɨk ilat, kən ilat kotolkeike pɨk in. Efesas in taon asol kit e nɨtən asol u Esia, kən in rum wɨr kit məmə Pol otən-iarəp nəghatən ikɨn rəha Uhgɨn.

? Təmətе naoa u o naka? Pol tolkeike məmə otɨləs-ipər nətəligən rəhalat. In tolkeike məmə otən-iarəp nolən ətuatɨp, ne wək rəha niməfak itəm in nɨpətɨ Iesu Kristo, kən nəghatən u tatuwɨn kəm niməfak e ikɨn mɨn rafin.

1 Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs məmə rəhan. Iatən təwɨr
kəm itəmat rafin iəfak mɨn əpəh Efesas itəm nakoataskəlɨm əskasɨk nahatətəən rəhatəmat e
Kristo Iesu.
2 Pəs Uhgɨn u Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwɨrən ne nəməlinuən kəm
itəmat.

Nəwɨrən itəm Uhgɨn təmos-ipən e Kristo

3 Nənwiwiən tuwɨn o Uhgɨn u Tata rəha Iərəmərə Iesu Kristo rəhatat. E Kristo, in təmawte-
in o narmɨtat nəwɨrən rafin rəha nego e neai.
4 Tol nəhlan, məto-inu nian Uhgɨn təməsolən əh neai ne nɨməptən, məto in təmɨtəpun
kitat məmə kotuwa kitɨəh kitat Kristo, kən məmə e nɨganəmtɨn, kitat kotətuatɨp kən kəsehm-
pənən nolən rat kit e kitat.
5 Məto-inu Uhgɨn tolkeike pɨk kitat, uarisɨg in təmol natɨmnat, məto in təmɨtəpun rəkɨs
kitat məmə okotuwa nenətɨn mɨn e Iesu Kristo. Nat əh tatətəu-pən əm nəwian ne nat naka
itəm in tolkeike.
6 Təmol nəhlan məmə kitat okotənwiwi Uhgɨn o rəhan nəwɨrən itəm in təwɨr taprəkɨs,
nəwɨrən əh itəm təmawte-in əpnapɨn əm kəm kitat e Nətɨn itəm in tolkeike pɨk.
7 Məto-inu nɨta Kristo təmaiu, kitat kəmotuwa kitɨəh lan, kən Uhgɨn təmɨkɨs kitat e rəhatat
nolən rat mɨn, inəh təmafəl rəkɨs nolən rat mɨn rəhatat. !Nɨpahrienən, nəwɨrən rəha Uhgɨn
in iahgɨn taprəkɨs!
8 Kən təmos-ipa nəwɨrən əh itəm təfɨgəm maprəkɨs.
E nenatɨgən ne nɨtunən mɨn rafin rəhan,
9 nɨkɨn tagien məmə təmol əp kəm kitat nat anion e nalpəkauən e rəhan nəghatən, itəm in
otol e Kristo.
10 Kən inu nalpəkauən. E nian ətuatɨp rəhan, in otəhlman natɨmnat rafin e neai ne
nɨməptən okotuwa ləhau e nərəmərəən rəha Kristo.
11 Uhgɨn tatol natɨmnat rafin tatuwa tahmen əm məmə inu təmən mihin. Aupən aupən
agɨn in təmɨtəpun kitat məmə okotuwa rəhan mɨn nian təmiuw-pa kitat kotuwa kol kitɨəh
kitat Kristo.
12 Təmol nəhlan məmə itɨmat noanol mɨn rəha Isrel u emotaupən katahatətə e Kristo,
itɨmat ekotol məmə katɨləs-ipər nərgɨ Uhgɨn.
13 Kən itəmat Iaihluə mɨn, nəmotuwa kitɨəh itəmat Kristo nian itəmat nəmotəto nəghatən
pahrien, namnusən rəha nosmegəhən. Nəmotahatətə lan, kən Uhgɨn təmos-ipən Narmɨn
Rəhan kəm itəmat tahmen e nəmtətɨn kit məmə itəmat rəhan mɨn.
14 Məto-inu kitat kəmotos Narmɨn Rəha Uhgɨn, kən kitat kotɨtun wɨr məmə Uhgɨn otos-ipa
natɨmnat wɨr mɨn kəm kitat itəm in təmən-iəkɨs məmə in otol mihin. Kitat okotos natɨmnat
mɨn əh nian Uhgɨn otɨkɨs kitat u rəhan mɨn. Inu otol məmə netəmɨm okotənwiwi Uhgɨn məto-
inu in ilɨs taprəkɨs.

Nənwiwiən ne nəfakən rəha Pol

15-16 Məto-inu o natɨmnat mɨn u, iatəfak otəmat nian rafin mətoarus-pa u-roiu, kən
iatən tagkiu kəm Uhgɨn otəmat. Nolən əh emətuoun nian eməto namnusən o rəhatəmat
nahatətəən e Iərəmərə Iesu, ne rəhatəmat nolkeikeən o iəfak mɨn rafin.

1:1: Wək 18:19-21; 19:1 **1:3:** Efes 2:6 **1:4:** Jon 15:16 **1:5:** Jon 1:12 **1:7:** Efes 2:7; Kol 1:14 **1:9:** Rom 16:25 **1:10:** Kol 1:16,20 **1:11:** Rom 8:28-29 **1:14:** 2 Kor 1:22

17 Iatəfak otəmat kəm Uhgin itəm in Uhgin rəha Iərəmərə Iesu Kristo rəhatat, kən in Tata
itəm katənwiwi katisiai-in pik agin. Iatəfak məmə in otos-ipinə narmin rəha nenatigən ne
nitunən məmə nəkotitun wir in təhmin min.
18 Kən iatəfak min məmə in oterəh e rəhatəmat nətəligən məmə onəkotitun nat naka
nəmotələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən lan, itəmat itəm Uhgin təmaun-in. Kən iatəfak
min məmə onəkotitun məmə Uhgin otos-ipinə nat təwir taprəkis kəm itəmat u noatahatətə e
Kristo.
19 Kən iatəfak min məmə onəkotitun nəsanənən rəhan məmə in iahgin pik agin, kən
nəsanənən əh tatol wək e nəmegəhən rəhatat itəm koatən nipahrienən e Iesu. Kən nəsanənən
əh in tahmen əm e rəhan nəsanənən asol
20 itəm təmol Iesu təmegəh min e nimisən, kən təmol məmə in təmuwa matəpələh e nikali
Uhgin matip e nego e neai, ikin rəha nəsanənən ne nisiaiiən.
21 Kən Iesu in ilis e netəm-iasol min ne nepətən min rafin, ne nərəmərəən ne nəsanənən
rafin, ne nərig min rafin, e nian u-roiu, ne e nian itəm otəpanuwa.
22 Kən Uhgin təmələhəu-pən natimnat rafin agin ləhau e nelkin, kən mol in tuwa rəhn-kapə
natimnat rafin, kən inu otasitu e niməfak.
23 Kən niməfak in nipəti Iesu, kən nalpəkauən rəha Uhgin o Kristo tatuwa nipahrienən e
niməfak, kən e nolən kitiəh əm, nalpəkauən rəha Uhgin o natimnat rafin tatuwa pahrien e
Kristo.

2

Nəmegəhən wi e Kristo

1 Itəmat u, aupən tahmen əm məmə nəmotimis məto-inu nəmotəht nəwia Uhgin, kən motol
nolən rat min.
2 Nəmotan motol nolən tərat rəha nətueintən, kən moatol nəwia etəm tərəmərə e
nəsanənən rəha nəratən rəha magoagəp. In əm əh narmin rat itəm tatol wək roiu e
nəmegəhən rəha netəm u koatəht nəwia Uhgin.
3 Itimat min emotatig nəhlan itimat min ilat nian kit aupən. Nikitimat tolkeike nolən rat
min, kən itimat emotol nəratən əh itəm kəmotol nikitimat tagien. Nat naka itəm təmisi-pən
e nikitimat ne nətəligən rat min rəhatimat, məto itimat emoatətəu-pən əm ilat. Kən nian
emotaiir, məto nolən rat tinatig rəkis e nikitimat, tahmen e netəm əpnapin min. Kən niki
Uhgin titahmə o nolən rat min rəhatimat, kən in otəkəike mol nalpinən kəm itimat.
4 Məto Uhgin, in tərioah e nolkeikeən o kitat, kən rəhan nasəkitunən o kitat in iahgin pik.
5 Kən nat əpnapin e nian əh kəmotimis e narmitat o rəhatat nolən rat min, məto in təmol
kitat kotəmegəh kitat Kristo məto-inu in tolkeike pik kitat. (Otətəlig-in-tu. E nəwirən rəhan,
in təmosmegəh itəmat.)
6 Kən Uhgin təmiləs-ipər kitat, kitat Kristo, kən təmol məmə kitat kotəpələh kitat Kristo e
nego e neai.
7 Uhgin təmol nəhlan məmə e nian itəm otəpanuwa, in otəgətun rəhan nəwirən itəm in
iahgin taprəkis agin-əh, kən kitat koatəplan rəhan nəwirən e nolən wir rəhan kəm kitat e
Kristo Iesu.
8 E nəwirən asol rəha Uhgin itəm təmawte-in kəm itəmat, in təmosmegəh itəmat e
nahatətəən, kən natimnat min əh, sənəmə itəmat atip nəmotol, məto in nat kit itəm Uhgin
tatos-ipa əpnapin əm kəm itəmat,
9 sənəmə e wək kit itəm itəmat nəmotol, kən tol nəhlan ko suah kit təsos-ipər atipən in ron.
10 Tol nəhlan məto-inu in Uhgin itəm tatol wək e nəmegəhən rəhatat, kən in təmol kitat
e Kristo Iesu məmə kitat okotol wək min itəm kotəwir. Wək min u, Uhgin tinol əpen-əpenə
rəkis lan məmə kitat okotol ilat.

Ilat kəmotuwa kitiəh e Kristo

11 Tol nəhlan, itəmat onəsotaluinən məmə nian nəmotaiir, kən itəmat sənəmə noanol rəha
Isrel. Kən netəm Isrel itəm kinəhg-ipən rəkis ilat, ilat kəmotən məmə itəmat Iaihluə min
məto-inu kəsəhg-ipənən itəmat. Məto nat u, in nat kit itəm katol əm e nipəti etəmim.
12 Kən onəsotaluinən məmə e nian əh, itəmat nəmotətul isəu o Kristo, itəmat sənəmə netəm
Isrel ətuatip, məto itəmat Iaihluə min əm, kən nəniəkisən min rəha nasituən rəha Uhgin
kəm netəm Isrel aupən itəm kəməlis ilat lan e Uhgin, okol təsuwamən məmə rəhatəmat.
Nəmegəhən rəhatəmat e nətueintən u in təmol nəhlan məmə, nat kit tikə məmə onəkotələhəu-
pən əskasik rəhatəmat nətəligən lan, kən itəmat nəmotəruru agin Uhgin.

1:17: Kol 1:9 **1:19:** Kol 1:11 **1:20:** Sam 110:1; 2 Kor 13:4; Kol 2:12 **1:21:** Kol 1:16; 2:10 **1:22:** Sam 8:6
1:23: Rom 12:5; Efes 4:10,15; Kol 1:18 **2:2:** Kol 3:7; Taet 3:3 **2:3:** Kol 3:6 **2:5:** Kol 1:21; 2:13 **2:6:** Kol 2:12
2:9: 1 Kor 1:29-31; 2 Tim 1:9 **2:10:** Taet 2:14 **2:12:** Rom 9:4; Kol 1:21

13 Məto itəmat itəm aupən nəmotan isəu o Uhgin, nəmotuwa kitiəh itəmat Kristo Iesu, kən
roiu nəmotuwa pahrien o Uhgin e nita Kristo.
14 Tol nəhlan məto-inu Kristo pisin əm təmələhəu nəmələinuən, təmələis noanol rəha Isrel
ne Iaihluə min kotuwa kitiəh məmə ilat netəm kitiəh min əm. Aupən, Lou rəha noanol min
rəha Isrel in tahmen-pən əm e noanapinat iəkis kit itəm təmatoor ilat kən matol məmə ilat
koatol tikimir. Məto Kristo təmətəwin noanapinat əh.
15 Təmol nəhlan nian in təmimis e nig kəməluau, kən təmol məmə kitat okotapəs nətəu-
pənən Lou min rafin rəha noanol min rəha Isrel məmə okotətuatip e niganəmti Uhgin. Kristo
təmol nəhlan məmə in otol noanol min rəha Isrel ne Iaihluə min kotuwa kitiəh lan. Kən e
nolən əh, in təmələhəu nəmələinuən.
16 Kən e nimisən rəhan e nig kəməluau, Kristo təmiləs ilat kotuwa kitiəh, kən mit ilat
motitəlig-pən o Uhgin, kən mol rəhalat timəht tauke.
17 In təmuwa matən-iarəp nəmələinuən kəm itəmat u aupən nəmotatig isəu o Uhgin, kən
matən-iarəp nəmələinuən kəm itimat u emotatig iuəhkir o Uhgin.
18 Kən roiu o nat naka itəm Kristo təmol, kitat rafin noanol min rəha Isrel ne Iaihluə min,
kotitun nuwamən o Tata Uhgin e Narmin Rəhan kitiəh əm.
19 Kən tol nəhlan, sənəmə itəmat iapispis min o netəm ihluə, məto roiu itəmat natig e nego
e neai itəmat netəm koatahatətə e Iesu, kən itəmat nenəti Uhgin min.
20 Kitat kotahmen e nimə kit rəha Uhgin itəm nelki nimə in Kristo Iesu, kən aposol min ne
ien min, ilat nelmi nimə asol min,
21-22 kən Kristo tatilpin itəmat Iaihluə min e nimə əh tahmen e nelmi nimə min, kən
tatiləkin nelmi nimə min rafin məmə ilat okotuwa nimə ətuatip rəha nəfakən o Iərəmərə,
itəm Uhgin tətatig ikin e Narmin Rəhan.

3

Pol təmən-iarəp nalpəkauən anion rəha Uhgin

1 O nəghatən min əh, emən-iarəp namnusən rəha Kristo Iesu kəm itəmat u sənəmə noanol
min rəha Isrel, kən roiu etatig e kalapus ron.
2 Itəmat nəkotitun rəkis məmə Uhgin təmos-ipa wək asol u kəm io məmə ekən-iarəp nəwirən
rəhan kəm itəmat.
3 Tahmen e nəghatən itəm eməte rəkis kəm itəmat, iatən məmə Uhgin pisin əm təmol əp nat
anion rəhan kəm io.
4 Nian onəkotafin nəghatən əh, kən onəkotitun rəhak nitunən e nipəti nəghatən rəha
nalpəkauən anion rəha Uhgin.
5 Uhgin təməsol əpən nat u kəm netəm aupən, məto roiu tinol əp e Rəhan Narmin kəm rəhan
min aposol min ne ien min itəm təmitəpun rəkis.
6 Nat anion əh məmə e namnusən təwir əm, netəm u sənəmə noanol min rəha Isrel, ilat min
kəmotuwa kahmen e netəm Isrel o nosən nəwirən rəha Uhgin, kən ilat kəmotuwa kitiəh, kən
koatos kələh nəwirən rəha Uhgin e nəniəkisən rəhan e Kristo Iesu.
7 Io emuwa iolwək rəha namnusən təwir əh e nəwirən asol itəm Uhgin təmos-ipa əpnapin
əm kəm io e nəsanənən asol rəhan.
8 Nat əpnapin io ləhau agin e netəmim rafin rəha Uhgin, məto e nəwirən rəhan, Uhgin
təmos-ipa wək u, məmə ekən-iarəp kəm itəmat u sənəmə noanol min rəha Isrel, nəwirən min
rəha Kristo itəm ko kitat kəsotitunən ilat rafin məto-inu ilat tepət namnun tikə,
9 kən ekol əp kəm netəmim rafin nolən itəm Uhgin təmol rəhan nalpəkauən anion otuwa
met-arəp. Uhgin u təmol natimnat rafin, in təmatəhluaig-in nalpəkauən əh nuwəh rəkis.
10 In təmol nəhlan məmə roiu in otol-arəp kəm iərəmərə min ne nepətən min əpəh
e magoagəp rəhan nenatigən itəm suatip rəhan tepət tepət. Kən ilat okotəplan rəhan
nenatigən nian okotehm niməfak.
11 Inu nalpəkauən rəhan itəm tətatig lilin, kən təmuwa nipahrienən e Kristo Iesu, Iərəmərə
rəhatat.
12 Kən məto-inu o Kristo ne rəhatat nahatətəən lan, kitat kotitun nuwamən nian rafin
motətul e niganəmti Uhgin məsotəginən.
13 Tol nəhlan, ekətapəh otəmat məmə sotolən məmə nətəligən rəhatəmat teiuaiu o nəratən
itəm ekətatig lan ikin-u. Iatəto nahməən otəmat, kən in otasitu e rəhatəmat nəmegəhən.

Nəfakən rəha Pol

14 O natimnat min əh itəm io emən rəkis, kən iatisin nulək matəfak kəm Uhgin Tata,

---

2:13: Kol 1:20 **2:14:** 1 Kor 12:13 **2:15:** Kol 2:14 **2:16:** Sek 9:10; Kol 1:20,22 **2:17:** Aes 57:19 **2:19:** Efes 3:6 **2:20:** 1 Kor 3:11 **2:21-22:** 1 Kor 3:16; 1 Pita 2:5 **3:1:** Fil 1:7,13 **3:2:** Kol 1:25 **3:3:** Efes 1:9-10; Kol 1:26 **3:6:** Efes 2:13,16-19 **3:7:** Kol 1:25 **3:8:** 1 Kor 15:9-10 **3:12:** Jon 14:6; Rom 5:2

15 itəm in təmol noanol min rafin e nətueintən ne əpəh e nego e neai.
16 Nəsanənən ne nolkeikeən ne nenatigən rəha Uhgin in tepət təwir taprəkis, kən ekətapəh
o Uhgin məmə Narmin Rəhan otol nikitəmat təsanən e nat wir min əh rəhan
17 məmə e nahatətəən rəhatəmat e Kristo, in otətatig kitiəh e nikitəmat. Kən iatəfak min
məmə nəmegəhən rəhatəmat oteiuaiu mamnim wir e nolkeikeən rəha Uhgin
18 məmə itəmat netəm rafin itəm nakoatahatətə e Kristo, onəkotehm wir nolkeikeən asol
rəha Kristo, e nəfəməhən rəhan, ne nepətən rəhan, ne rəhan nərən ilis, ne rəhan neuiaiuən
ləhau.
19 Nolkeikeən əh rəha Kristo, okol kəsotitun rafinən məto-inu in iahgin pik, məto iatəfak
məmə onəkotitun wir nolkeikeən əh məmə Uhgin otərioah e nəmegəhən rəhatəmat e nolən
wir min rafin rəhan.
20 ! Kən pəs kotiləs-ipər nərgi Uhgin! E nəsanənən rəhan itəm tatol wək e nəmegəhən
rəhatat, in titun nolən natimnat taprəkis-in agin natimnat rafin itəm nikitat tatəht o
koatətapəh ron.
21 Pəs kitat niməfak kotol kitiəh kitat Kristo Iesu moatənwiwi Uhgin nian rafin matuwin
matuwin namnun tikə. !Əwəh!

4

Kitat kitiəh e Kristo

1 Tol nəhlan, io Pol u ekətatig e kalapus o Iərəmərə, iatətapəh əskasik otəmat məmə nəkotatig
e nəmegəhən kit itəm tətuatip e naunən itəm Uhgin təmaun-in itəmat lan.
2 Otos-iəhau atip itəmat e natimnat rafin, kən motuwa itəmat netəm mətig, kən nətəligən
rəhatəmat otəfəməh, kən nian suah kit otol nat kit təsahmenən e niganəmtitəmat, kən
nikitəmat otəsahmə uəhaiən ron e nolkeikeən rəha Uhgin.
3 Narmin Rəha Uhgin təmeafimin itəmat, tol nəhlan onəkotalkut əskasik məmə nəkotatig
kitiəh e nəməlinuən.
4 Kitat nipətin kitiəh əm, kən Narmin Rəha Uhgin kitiəh əm, kən itəmat noatələhəu-pən
əskasik rəhatəmat nətəligən e nat kitiəh əm, nəwirən itəm Uhgin təmaun-in itəmat ron.
5 Kən Iərəmərə kitiəh əm, nəgətunən kitiəh əm, baptais kitiəh əm;
6 kən kitat koatəfak kəm Uhgin kitiəh əm u in rəhatat rafin Tata. In tatərəmərə rafin e kitat,
kən tatol rəhan wək e nəmegəhən rafin rəhatat, kən mətatig e nikitat rafin.
7 Məto e kitat rafin agin kitiəh kitiəh, Kristo təmoor rəhan nəsanənən o nolən wək pisin
pisin min.
8 Tol nəhlan, Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
“Nian in təmər ilis agin,
kən mit-iarəp rəhan tikimir min itəm təmol win elat.
Kən təmos-ipən nat wir kəm netəmim.”
9 Əplan-tu nəghatən əh məmə, “In təmər.” Nipətin təmə, Kristo təmaupən meiuaiu ləhau agin,
ikin-u e nətueintən.
10 Suah u itəm təmeiuaiu-pa, in etəm kitiəh əm itəm in təmər min ilis agin-əh maprəkis-in
neai məmə in otatig ikin min rafin.
11 In etəm kitiəh əm itəm in təmos-ipən nəsanənən rəhan kəm netəmim pisin pisin min məmə
neen okotuwa aposol min, neen okotuwa ien min, neen okotuwa netəmim rəha nən-iarəpən
namnusən təwir, neen okotuwa pasta min ne iəgətun min.
12 Kristo təmol nəhlan məmə ilat okotasitu motol əpen-əpenə e netəmim rəha niməfak, kən
netəm rəha niməfak okotol wək rəha Uhgin məmə nipəti Kristo otəskasik,
13 mətoarus kitat rafin kotuwa motol kitiəh e nahatətəən rəhatat, ne nitunən e Nəti Uhgin,
kən moatepət motuwa motahmen e Kristo itəm in tətuatip agin.
14 Kən məmə kitat okotapəs nolən min rəha nisualkələh itəm nian rafin koatəuhlin rəhalat
nətəligən e nat kinotahatətə rəkis lan, tahmen e kinu kit itəm peau-peau min kotahl əpnapin
əm kətan. Nətəligən rəhatəmat tatol nəhlan məto-inu suah kit tatəgətun nat pisin, o suah kit
min tatiuw rəhatəmat nətəligən e nəghatən rəhan itəm nikitəmat təht məmə in təwir, məto e
nipahrienən, suah əh tateiuə.
15 Məto kəp, kitat okəsotolən nəhlan. Okotən əm nipahrienən e nolkeikeən, kən e nolən
əh, e natimnat rafin itəm koatol, okotepət motuwa motahmen e Kristo, itəm in rəhn-kapə
niməfak.
16 Kən Kristo tatol məmə rəhan min netəmim kotuwa kitiəh, tahmen-pən əm e noanol
min itəm koatilpin nipəti etəmim. Nian nolin-olin nipətin koatol-wir wək ətuatip rəhalat e
nolkeikeən, mol nipətin tatepət matəskasik.

3:18: Jon 14:23; Kol 1:23; 2:7 **4:1:** Kol 1:10 **4:2:** Kol 3:12-13 **4:3:** Kol 3:14-15 **4:6:** 1 Kor 12:6 **4:7:** Rom 12:3,6 **4:8:** Sam 68:18 **4:9:** Jon 3:13 **4:11:** 1 Kor 12:28 **4:13:** Kol 1:28 **4:16:** Kol 1:18; 2:19

Nolən wi rəha iəfak min

17 E nərgi Iərəmərə iatən əskasik kəm itəmat məmə onəsotətəu-pən minən nolən rəha netəm
min u kəsotənən nipahrienən e Uhgin. Nətəligən rəhalat tol nat əpnapin lan.
18 Nitunən rəhalat tətan əm əpəh tapinəp ikin, kən moatan isəu o nəmegəhən itəm
Uhgin tatos-ipa məto-inu rəhalat-kapə tiəkis kən kəsotolkeikeən məmə okotitun Uhgin, kən
kinotəruru nat.
19 Kən məsotaulisən o rəhalat nolən rat min, kən minotegəhan-in nolən rat min
koatərəmərə e nəmegəhən rəhalat, tahmen e nitəpən nipitan, ne nolən min nəhlan. Kən nian
rafin koatolkeike min məmə okotol təhmin min.
20 !Məto nian kəmatəgətun itəmat e Kristo, nəgətunən in tol pisin agin-əh e inəh!
21 Kəmatəgətun itəmat e nolən rəha Kristo, kən itəmat rəhan min, kən kəgətun itəmat e
nipahrienən itəm tətatig lan.
22 Kən kəməgətun itəmat nəhlan e nolən min rəhatəmat aupən məmə, otəhlman rəhatəmat
nolən oas min itəm kotərat tahmen e nat pien kit, kən nolkeikeən tərat min atip koateiuə-in
itəmat.
23 Nəmegəhən ne nətəligən rəhatəmat otəkəike muwa muwiwi min.
24 Kən itəmat onəkotəkəike motuwa netəm wi min e nolən min rəhatəmat, itəm Uhgin
təmol məmə okotahmen lan, inu nolən min itəm nikin tətagien lan, ne nolən min ətuatip
pahrien.
25 Tol nəhlan, itəmat rafin nəkotəkəike motapəs nolən rəha neiueiuəən, məto nakotən
nipahrienən kəm itəmat min, məto-inu kitat nolin-olin nipəti Kristo.
26 Nian nikim titahmə, əsolən nolən rat, kən aluin uəhai əm məsolən neməha tətatig lam
mətoarus mitgar tuwin miwig,
27 kən əsos-ipənən kuhal kit kəm Setan.
28 Itəm tətakləh otəkəike məhlman nolən əh, məto in otəkəike mol atip nat e nelmin, məmə
in otol win e nat wir kit itəm titun nos-ipənən kəm ian-rat min.
29 Əsənən nəghatən rat e nohlim, məto ən əm nat wir itəm otasitu e netəmim nian
kotaliwək e suatip pisin pisin min, məmə nəghatən əh otawte-in nəwirən rəha Uhgin kəm
ilat.
30 Əsotolən Narmin Rəha Uhgin təto nahməən o nolən rəhatəmat, məto-inu in nəmtətin
rəhatəmat məmə itəmat rəha Uhgin, kən in otiləs-irəkis itəmat e nolən rat min e nian rəha
nosmegəhən.
31 Kən ərakin rafin natimnat min u: nahməən e nikitəmat itəm tətatig tatuwəh; ne
nolən neməhaa; ne nolən rəha nən ratən netəmim; ne nolən rəha nikitəmat ne nohlitəmat
titatiperəh pik tahmen e kaluəluə; ne nolən rəha nərgəhəuən; ne nolən min rafin itəm okotol
nəratən kəm netəmim.
32 Məto otəwir otəmat min, kən motol nikitəmat timətmətig otəmat min. Kən motaluin
nolən rat min itəm nəkoatol etəmat min, tahmen-pən əm məmə Uhgin təmaluin rəhatəmat
nolən rat min e Kristo.

5

Nəmegəhən e nəhag-əhagən

1 Tol nəhlan, otalkut əskasik məmə onəkotasgəwin Uhgin məto-inu itəmat nenəti Uhgin min
itəm in tolkeike pik itəmat.
2 Kən otaskəlim əskasik nolən rəha nolkeikeən, tahmen əm məmə Kristo təmolkeike mihin
kitat kən muwa mimis otat, kən nimisən rəhan tahmen e sakrifais kit nəmiəwin təwir itəm
katos-ipən kəm Uhgin mol nikin tagien lan.
3 Məto-inu itəmat netəmim rəha Uhgin itəm nəkotətuatip, kən itəmat nəsotolən agin nolən
rat kit məmə okən rat itəmat ron, iatən nolən rat min tahmen e nipitan ne nəman ne, koatit
anion ilat min; ne nolən rat rafin itəm tol naulisən o nənən; ne netəmim naumis.
4 Kən təsəwirən məmə nakotən nəghatən itəm taulis o nənən, o nəghatən alməl min, o
nəsanən, o nəpoaən. Təsətuatipən məmə nakotən nəghatən rat min əh, məto otən nəghatən
wir min kəm Uhgin, məmə nikitəmat tagien o natimnat itəm in təmol otəmat.
5 Kən nəkotəkəike motitun nat u məmə, netəmim itəm koatitəp nipitan, o netəmim itəm
koatol nolən rat itəm tol naulisən o nənən, o netəm naumis, ilat min əh ko kəsotuwinən e
nərəmərəən rəha Kristo ne Uhgin, (netəm naumis kotahmen e netəm koatəfak kəm narmi
nat min, rəhalat nautə in uhgin rəhalat).

4:17: Rom 1:21; 1 Pita 1:14 **4:22:** Rom 8:13; Kol 3:9 **4:23:** Rom 12:2 **4:24:** Jen 1:26; Kol 3:10 **4:25:** Sek 8:16; Kol 3:8-9 **4:26:** Sam 4:4; Jem 1:19-20 **4:29:** Kol 4:6 **4:30:** Aes 63:10; Efes 1:13-14; 1 Tes 5:19 **4:31:** Kol 3:8 **4:32:** Mat 6:14; 18:22-35; Kol 3:12-13 **5:1:** Mat 5:48 **5:2:** Eks 29:18; Hip 10:10 **5:5:** 1 Kor 6:9-10; Kol 3:5

6 Sotegəhan-inən məmə suah kit otiuw-pən itəmat e nəghatən eiueiuə min rəhan itəm
nipahrienən lan tikə. Məto-inu o nolən rat min əh, Uhgin nikin otərat kən otol nalpinən kəm
netəmim itəm koatəht nəwian.
7 Tol nəhlan, əsotuwinən motan kələh itəmat min ilat motol nolən rat min itəm koatol.
8 Nian kit aupən, napinəpən tatərəmərə etəmat, məto roiu itəmat ninotuwa o Kristo kən
nəhag-əhagən tinatərəmərə etəmat. Kən tol nəhlan, otan tahmen e netəm rəha nəhag-
əhagən,
9 məto-inu nəhag-əhagən e nəmegəhən rəhatəmat tatoe-in nəwirən, ne nətuatipən, ne
nipahrienən.
10 Kən otalkut məmə onəkotegəs-in motitun nolən min itəm okotol Uhgin nikin tagien lan.
11 Əsotətəu-pənən netəmim rəha napinəpən motol nolən rat min itəmat min ilat. Noa təwir
min e nolən min əh tikə. Məto otəmki-pa nolən min əh e nəhag-əhagən, kən netəmim okotitun
məmə nolən min əh kotərat.
12 In naulisən asol o nən-iarəpən nolən anion min rəha netəm u itəm koatəht nəwia Uhgin.
13 Məto natimnat rafin itəm okotuwa e nəhag-əhagən, netəmim kotəplan wir məmə ilat
kotahro nulan.
14 Tol nəhlan məto-inu nian nəhag-əhagən tatol əp nat kit, kən in min tatuwa nəhag-
əhagən. O nat u inu katən məmə,
"Itəmat u noatapil, otaiir-ta,
otəmegəh e nimisən,
pəs Kristo otasiəgəpin itəmat."
15 Kən oatəto wir itəmat, məsotatigən məmə netəm kotalməl ne, məto nəkotatig e ne-
natigən,
16 kən nian rafin okəmə nəkotəplan suatip o nolən nəwirən kit, otol, məto-inu roiu kotatig
e nian rəha nəratən tepət.
17 Kən tol min-nəhlan, sotalmələn-ta, məto otəkəike motalkut məmə onəkotitun nat naka
itəm Iərəmərə tolkeike.
18 Sotapisən e alikol məto-inu otiuw-pən itəmat e nalmələn, məto təwir məmə nəmegəhən
rəhatəmat otərioah əm e Narmin Rəha Uhgin.
19 Otəghat kəm itəmat min e napuən min e Naoa rəha Napuən, ne napuən min rəha
niməfak, ne napuən min itəm tatisi-pən e Narmin Rəha Uhgin. Otan, kən otan napuən min
e nikitəmat kəm Iərəmərə,
20 kən nəkotəkəike moatən kəm Tata Uhgin məmə nikitəmat tagien o natimnat rafin, kən
otən e nərgi Iərəmərə Iesu Kristo.

Nolən rəha netəm kəmotol marit

21 Otətəlig-in kən motol nəghatən rəhatəmat min məto-inu nakotisiai-in Kristo.
22 Itəmat nipitan itəm ninotol marit rəkis, otətəlig-in kən motol nəghatən rəha nəman min
rəhatəmat məmə noatol kəm Iərəmərə.
23 Otol nəhlan məto-inu iərman in tərəmərə e rəhan pətan tahmen e Kristo in tərəmərə e
niməfak u nipətin, kən in rəhan Iosmegəh.
24 Niməfak tatətəlig-in kən matol nəghatən rəha Kristo, kən tahmen-ahmen əm, nipitan
itəm kinotol marit rəkis okotəkəike kətəlig-in kən motol nəghatən rəha rəhalat min nəman e
natimnat rafin.
25 Kən itəmat nəman itəm ninotol marit rəkis, otolkeike rəhatəmat nipitan tahmen əm
məmə Kristo təmolkeike niməfak, kən mos-ipən rəhan nəmegəhən ron.
26 Təmol nəhlan məmə in otol niməfak otətuatip, kən təmaikuas lan e nəghatən rəha Uhgin,
tahmen e nəhau tətaikuas e netəmim.
27 Təmol min nəhlan məmə Kristo titun nosən rəhan niməfak muwa ron, kən niməfak u
tətuatip wir, kən kəsehm-pənən nolən rat kit lan, kən in təwir məhag-əhag. Niməfak əh in
tahmen e pətan kit itəm kəmol-pən malə-malə kəm in məmə otol marit, kən nat kit tikə e
nipətin itəm təsətuatipən.
28 Kən e suatip kitiəh əm, nəman okotəkəike motolkeike rəhalat nipitan min tahmen məmə
koatolkeike atip əm nipətilat. Etəm itəm tolkeike pik rəhan pətan, tolkeike atip in.
29 Otətəlig-in-tu, suah kit tikə itəm tatetəhau atip nipətin, məto in tətagwən wir kən matehm
wir, tahmen əm məmə Kristo tatol kəm niməfak,
30 məto-inu kitat nəwtain nipətin.

5:6: Rom 1:18; Kol 2:4,8 **5:8:** Jon 12:36; Efes 2:13; Kol 1:13; 1 Pita 2:9 **5:13:** Jon 3:20-21 **5:14:** Aes 26:19; Rom 13:11 **5:16:** Kol 4:5 **5:18:** Luk 21:34 **5:19:** Kol 3:16 **5:20:** Kol 3:17 **5:21:** 1 Pita 5:5 **5:22:** Kol 3:18; 1 Pita 3:1 **5:23:** 1 Kor 11:3; Efes 1:22 **5:25:** Kol 3:19; 1 Pita 3:7 **5:26:** Taet 3:5 **5:27:** 2 Kor 11:2; Kol 1:22

31 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “O nat əh, suah kit otiet rəkis e rəhan tata ne mama, kən
mol kitiəh ilau rəhan pətan, kən ilau okuea tahmen e nipətin kitiəh əm.”
32 Nəghatən əh in nəghatən wir kit itəm təfigəm, kən nipətin tatəhluaig. Məto iatən məmə
in nimaa nəghatən kit məmə Kristo ne niməfak, ilau kitiəh.
33 Məto nəghatən əh tatuwa min otəmat. Kən itəmat nəman kitiəh kitiəh onəkotolkeike
rəhatəmat nipitan min tahmen e nakotolkeike atip min itəmat. Kən nipitan, nəkotəkəike
motisiai-in rəhatəmat nəman.

6

Nolən rəha nisualkələh ne tata ne mama

1 Itəmat nisualkələh. Otol nəwia tata ne mama rəhatəmat məto-inu rəha Iərəmərə u itəmat,
kən nolən əh in tətuatip məmə itəmat nəkotol.
2 Nəghatən kit e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, “Otos-ipən nisiaiian kəm rəhatəmat tata ne
mama.” Inu tatətul aupən e lou min itəm nəniəkisən kit tətatig lan, kən nəniəkisən əh tatən
nəhlan məmə,
3 okəmə nəkotol nəhlan, “natimnat min e nəmegəhən rəhatəmat okotaiu wir, kən natigən
rəhatəmat e nətueintən u otəfəməh.”
4 Tata min. Əsotolən nolən əskasik e nenətitəmat min məmə otol nikilat təpou mahmə, məto
ehm wir ilat, məg-ətuatip-in nolən min rəhalat, kən məgətun ilat e suatip rəha Iərəmərə.

Nolən rəha slef min ne rəhalat etəm-iasol min

5 Slef min. Otol nəwia netəm-iasol min rəhatəmat e nətueintən u, otol e nisiaiian, ne
nəginən, kən otol e nikitəmat pahrien tahmen əm məmə rəhatəmat etəm-iasol in Kristo.
6 Kən otol nəwialat, məto sənəmə nian əm itəm ilat koatehm itəmat lan məmə nikilat
otətagien otəmat. Məto otol nəwialat tahmen məmə itəmat slef min rəha Kristo, kən moatol
nolən min itəm Uhgin tolkeike e nikitəmat pahrien.
7 Otol rəhatəmat wək e nikitəmat rafin tahmen-pən əm mə noatol wək rəha Iərəmərə,
sənəmə noatol wək rəha etəmim əm,
8 məto-inu nəkotitun məmə Iərəmərə otos-ipinə nətouən kəm netəmim rafin e nat wir min
itəm kəmotol, nat əpnapin okəmə in slef kit o in etəm əpnapin əm kit.
9 Kən itəmat netəm-iasol min. Otehm mihin min əm rəhatəmat slef min e suatip kitiəh əm.
Əsotəghat əskasikən kəm ilat məmə ilat okotol nəwiam, məto-inu nəkotitun məmə Etəm-iasol
rəhalat ne rəhatəmat in kitiəh əm əpəh e nego e neai, kən in tatol tahmen-ahmen əm kəm
netəmim rafin.

Nuwinən e natimnat rəha Uhgin o nəluaginən

10 Namnun nəghatən rəhak tol min-nulan. Otətul əskasik e Iərəmərə ne rəhan nəsanənən
asol. 11 Otuwin e natimnat rafin rəha Uhgin o nəluaginən məmə nəkotitun nosən nətulən
rəhatəmat nian Setan tatol nalpəkauən e neiueiuəən o nohən itəmat.
12 Iatən nəhlan məto-inu kitat kəsotəluaginən kitat netəmim rəha nətueintən, məto
koatəluagin kitat nat pisin itəm kəsotəplanən, inəh iərəmərə min, ne nepətən min, ne nat
itəm kotəsanən e nəratən rəha napinəpən roiu e nətueintən, ne iərmis min e magoagəp.
13 Tol nəhlan, otuwin e natimnat rafin rəha Uhgin o nəluaginən məmə nian nəratən itəm
Setan tatol otuwa, nəkotitun nosən nətulən rəhatəmat, kən nian nəmol əpen-əpenə rafin o
nəluaginən, nəkotitun nosən nətulən rəhatəmat.
14 !Kən, otol əpen-əpenə! Nian nakotətul əskasik o nəluaginən, rəhatəmat natimnat rəha
nəluaginən tol min-nulan:

Otaskəlim əskasik nəghatən pahrien, inu tahmen e kətəut itəm nəmotəlis nəlugitəmat lan.

Otol nolən rəhatəmat otətuatip e niganəmti Uhgin e nahatətəən, inu tahmen e iaen itəm
tatətlosig-in manikiləhatəm.
15 Otol rəhatəmat nətəligən təskasik e namnusən təwir rəha nəmənlinuən, inu tahmen e put
əskasik itəm tətasitu etəmat o nətulən.
16 Kən nat kit min e in min əh, otahatətə əskasik e Uhgin, inu tahmen e sil u in timba asol
kit itəm titun nahtosig-inən məwiəmis nigəm e nəgənin nifagə rəha Setan itəm tatuəp.
17 Otən nipahrienən e nosmegəhən rəha Uhgin, inu tahmen məmə natuwin e hat əskasik
kəmol e iaen itəm tatəfətain rəhn-kapətəm.

Otitun wir Naoa Rəha Uhgin, inu tahmen məmə nakos e naip rəha nəluaginən itəm
Narmin Rəha Uhgin tatos-ipinə kəm itəmat.

5:31: Jen 2:24; Mat 19:5 **5:32:** Nol Əpən 19:7 **6:1:** Kol 3:20 **6:3:** Dut 5:16 **6:4:** Sam 78:4; Prov 22:6; Kol 3:21 **6:5:** Kol 3:22-23; Taet 2:9-10; 1 Pita 2:18 **6:8:** 2 Kor 5:10; Kol 3:24-25 **6:9:** Rom 2:11; Kol 4:1 **6:11:** Rom 13:12; 2 Kor 10:4 **6:12:** 1 Pita 5:8-9 **6:14:** Aes 11:5; 59:17; 1 Tes 5:8 **6:15:** Rom 10:15 **6:17:** Hip 4:12

18 Kən otegəhan-in məmə Narmɨn Rəha Uhgɨn otit itəmat e rəhatəmat nəghatən kəm Uhgɨn
e nian rafin, kən otəghat kəm Uhgɨn e nəfakən e nolən pɨsɨn pɨsɨn mɨn ne nətapəhən mɨn. Tol
nəhlan, otegəs wɨr, kən motəfak nian rafin o iəfak mɨn rafin.
19 Kən otəfak mɨn ron io məmə nian rafin itəm iatəghat, kən Uhgɨn otos-ipa nəghatən kəm
io, məmə esəgɨnən o nən-iarəpən nat anion rəha namnusən təwɨr itəm Uhgɨn təmol əp kəm
kitat.
20 Kən roiu, io ien əhruin rəha Iesu Kristo, məto ekətatɨg əm e kalapus kəməlis io e sen
u iaen, məto-inu iatən-iarəp namnusən təwɨr əh. Ekəike mən-iarəp namnusən təwɨr əh
məsəgɨnən, kən otəfak ron io məmə ekol min-nulan.

Namnun nəghatən rəha Pol

21-22 Io iakolkeike məmə itəmat nakotəto namnusən rəhak, kən tol nəhlan, ekahl-ipɨnə
Tikikas tɨmnə. In piətat keike kit itəm tətaiu əskasɨk e wək rəha Iərəmərə ikɨn-u. In otən-
iarəp namnusən rəhatɨmat kəm itəmat məmə io etəhratɨg nulan, kən namnusən əh otɨləs-
ipər nətəlɨgən rəhatəmat.
23 Pəs Uhgɨn Tata ne Iərəmərə Iesu Kristo okios-ipɨnə nəməlinuən, ne nolkeikeən, ne
nahatətəən.
24 Pəs Uhgɨn otawte-in nəwɨrən rəhan kəm netəmim rafin itəm kotolkeike rəhatat Iərəmərə
Iesu Kristo e nolkeikeən itəm namnun tɨkə.

6:18: Luk 18:1; Kol 4:2; 1 Tes 5:17 **6:19:** Kol 4:3-4; 2 Tes 3:1 **6:20:** 2 Kor 5:20; Flm 9 **6:21-22:** Wək 20:4; Kol 4:7-8; 2 Tim 4:12

Filipae
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Filipae
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Filipae

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm niməfak əpəh Filipae.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Pol in təmətuoun niməfak əpəh Filipae e rəhan naliwəkən itəm tatol kəiu lan. Nian Pol təmətatɨg e kalapus əpəh Rom, netəm rəha niməfak əpəh Filipae, kəmotahl-ipən Epafrotaetas məmə otəmɨk məni neen muwɨn kəm in. Okəmnaka, niməfak əpəh Filipae in təmətuoun mahl-ipən məni kəm Pol.

?Təmətе naoa u o naka? Pol təmətе naoa u məmə otən tagkiu o niməfak əpəh Filipae o natɨmnat itəm kəmotahl-ipən kəm in. Pol tolkeike məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat, kən mən-ipən kəm ilat məmə suatɨp kitɨəh əm məmə okotagien lan. Iesu Kristo pɨsɨn əm tɨtun nolən ilat nɨkilat tagien, nat əpnapɨn məmə koatatɨg e nian wɨr o nian iəkɨs.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, ne Timoti, slef mil rəha Kristo Iesu, iatuən təwɨr kəm itəmat rafin netəm koatəfak
kəm Kristo Iesu əpəh Filipae, ne netəm-iasol rəha niməfak, ne dikon mɨn.
2 Pəs Uhgɨn u Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu Kristo, okuawte-in nəwɨrən ne nəmə̈linuən kəm
itəmat.

Pol təməfak o netəm Filipae

3 Iakolkeike mə iakən kəm itəmat məmə nian mɨn rafin itəm nɨkik təht itəmat, iatən kəm
rəhak Uhgɨn məmə nɨkik tagien otəmat.
4 Kən nian rafin e rəhak rafin nəfakən otəmat rafin, iatəfak əm e nagienən,
5 məto-inu rəhatəmat nawteən təmasitu lak e wək rəha namnusən təwɨr, e nətuounən, nian
nəmotahatətə e namnusən təwɨr, mətoarus-pa u-roiu.
6 Tol nəhlan ekɨtun wɨr məmə Uhgɨn itəm təmətuoun wək təwɨr e nəmegəhən rəhatəmat,
in otəpanol namnun lan e nian Kristo Iesu otɨtəlɨg-pa mɨn.
7 Nian rafin, iakolkeike pɨk itəmat, kən ekəike məto nagienən nəhlan məto-inu itəmat
nəmotuwa kotol kitɨəh e nəwɨrən rəha Uhgɨn o wək itəm təmos-ipa kəm io. E nian emətatɨg
e kalapus, ne nian emətan əm matətul-arəp o namnusən təwɨr məmə in nɨpahrienən, məto
itəmat nəmotasitu lak.
8 Uhgɨn tɨtun məmə iatən pahrien məmə iakolkeike məmə ekəplan itəmat, məto-inu
iakolkeike pɨk itəmat, tahmen əm məmə Iesu Kristo tolkeike mihin itəmat.
9 Kən inu rəhak nəfakən məmə rəhatəmat nolkeikeən otəwiə təhmɨn mɨn e nɨtunən nat ne
nenatɨgən rafin
10 məmə itəmat onəkotɨtun nehmən nat naka in təwɨr pɨk agɨn-əh, kən məmə onəkotətuatɨp
wɨr, kəsehm-pənən nat tərat kit etəmat e nian itəm Kristo otuwa mɨn lan.
11 Pəs rəhatəmat nəmegəhən otoe-in noan nəwɨrən ne nətuatɨpən itəm Iesu Kristo tatol e
nəmegəhən rəhatəmat, o nənwiwiən ne nɨləs-ipərən nərgɨ Uhgɨn.

Nian Pol əpəh e kalapus, netəmim kəmotəto namnusən təwɨr

12 Io mɨn neen, iakolkeike məmə onəkotɨtun məmə nat əpnapɨn nahmə̈ən naka itəm kəmol
lak, məto təmasitu pɨk o nən-iarəpən namnusən təwɨr kəm netəmim tepət,
13 məto-inu tol nəhlan, mopael mɨn itəm koatehm nimə rəha Sisa, ne netəm pɨsɨn pɨsɨn mɨn
tepət, kɨnotɨtun rəkɨs məmə io etatɨg e kalapus məto-inu io iolwək rəha Kristo.
14 Kən rəhak natɨgən e kalapus təmol məmə iəfak mɨn iuəhkɨr ilat rafin kəmotahatətə
əskasɨk təhmɨn mɨn e Iərəmərə, kən matol nətəlɨgən rəhalat təskasɨk o nən-iarəpən nəghatən
rəha Uhgɨn məsotəgɨnən.
15 Nɨpahrienən, neen kəmotən-iarəp namnusən təwɨr rəha Kristo məto-inu koatetet io
kən motolkeike məmə okotaprəkɨs-in io. Məto neen koatən-iarəp əm namnusən təwɨr rəha
Kristo e nətəlɨgən ətuatɨp.
16 Itəm mɨn u nətəlɨgən rəhalat tətuatɨp əm, ilat koatən-iarəp namnusən təwɨr məto-inu
kotolkeike io, kən motɨtun məmə Uhgɨn təmələhəu-pən io ikɨn-u e kalapus məmə iatətul-arəp
o namnusən təwɨr məmə in nɨpahrienən.
17 Məto neen itəm koatetet io, kəsotən-iarəpən Kristo e nɨkilat pahrien, məto koatol əm
məto-inu kotolkeike məmə okotɨləs-ipər atɨp ilat, kən nɨkilat təht məmə okotol nəratən kəm
io roiu, nian etatɨg e kalapus.

1:1: Wək 16:12-40 **1:6:** 1 Kor 1:8 **1:10:** 1 Tes 5:23 **1:13:** Wək 28:30

18 Məto nat əh, nat əpnapin əm. Okəmə koatol e nikilat pahrien o kəp, məto nat asol məmə
koatən-iarəp namnusən təwir rəha Kristo, kən inu tatol nikik tətagien.
19 Pahrien, kən nikik otagien min məto-inu ekitun məmə e noa nəfakən rəhatəmat, ne
nasituən rəha Narmin rəha Iesu Kristo, in otosmegəh io e nəratən u,
20 tahmen əm məmə iakolkeike pik kən matələhəu-pən rəhak nətəligən məmə oesolən nat
kit itəm otol aulis io e niganəmti Uhgin. Məto roiu ne nian rafin, nikik təskasik məmə okəmə
iatəmegəh o ekimis, məto iatisiai-in Kristo e nəmegəhən rəhak.
21 Tol nəhlan məto-inu nəmegəhən rəhak in Kristo əm, kən okəmə ekimis, in nat təwir
taprəkis.
22 Okəmə iatəmegəh əh, in təwir o nolən wək məsin min rəha Uhgin e nətueintən. ?Kən
ekitəpun itəm pəhruən? !Iəkəruru!
23 Roiu əh suatip kəiu katuəməhl aupən in io, məto iakolkeike ilau kərən. Iakolkeike pik
məmə iakapəs natigən ikin-u muwin məplan Kristo itəm in təwir agin maprəkis-in natigən
u ikin-u.
24 Məto iakəplan məmə ekəike mətatig ikin-u o nasituən etəmat.
25 Kən məto-inu ekitun məmə inu in nipahrienən, kən ekitun məmə oekətatig kitat min
itəmat, o nasituən etəmat məmə nahatətəən rəhatəmat otəwiə e nagienən.
26 Kən e nolən əh, nian ekuwa min məplan itəmat, nikitəmat otagien nakotənwiwi Kristo
Iesu, məto-inu io emitəlig-pa min otəmat.

Nətulən əskasik

27 Kən nat asol, itəmat onəkotəkəike motol məmə nolən min rafin e nəmegəhən rəhatəmat
koatos-ipən nisiaiiən kəm namnusən təwir rəha Kristo. Kən, nat əpnapin okəmə ekimnə o
esimnəən, pəs oekəto məmə nakotətul əskasik e nətəligən kitiəh əm, kən məmə itəmat rafin,
itəmat nakotalkut e nətəligən kitiəh əm o nən-iarəpən namnusən təwir,
28 kən məmə nəsotəginən rəhatəmat tikimir min. Inu nəmtətin kit olat məmə Uhgin
otərəkin ilat, məto in otosmegəh itəmat. Uhgin otol natimnat min əh rafin.
29 Otol nəhlan məto-inu in təmegəhan-in məmə onəkotahatətə e Kristo, kən nat kit min,
məmə onəkotos min nahməən ron.
30 Kitat rafin koatatig e nəmouən kitiəh əm, itəm nəmotəplan e rəhak nəmegəhən aupən,
kən roiu nakoatəto məmə ekətatig lan.

2

Kotəkəike kətəu-pən suatip rəha Iesu Kristo

1 ?Nikitəmat təskasik e Kristo məto-inu noatol kitiəh itəmat min, o kəp? !Əwəh! ?Nakoatəto
təwir e nolkeikeən rəhan, o kəp? !Əwəh! ?Moatauilim itəmat Narmin Rəha Uhgin, o kəp? !
Əwəh! ?Moatol təwir kəm itəmat min kən moatasəkitun itəmat min, o kəp? !Əwəh!
2 Təwir, pəs nətəligən rəhatəmat tuwa kitiəh; kən motolkeike itəmat min; kən motuwa kitiəh
e narmin ne nətəligən o natimnat itəm nakoatuwin ron. Kənu, okəmə nəkoatol natimnat
min əh, in otol nikik tagien pik agin.
3 E nolən kitiəh əm, sotolən nat kit məmə itəmat nakotəwir motaprəkis-in itəmat min neen,
kən sotolən nat kit məmə nakotiləs-ipər atip itəmat lan. Məto otos-iəhau atip itəmat, kən
otətəlig-in pik itəmat min neen taprəkis-in itəmat əm.
4 Kən otasitu etəmat min e nəmegəhən rəhatəmat. Təsəwirən məmə suah kit tatehm atip əm
rəhan nəmegəhən.
5 Rəhatəmat nətəligən otəkəike mahmen e nətəligən rəha Iesu itəm tol min-nulan:
6 Kristo in tahmen əm e Uhgin
məto in təməsalkutən məmə in otaskəlim nepətən rəha Uhgin,
7 məto təmapəs rəhan nepətən, kən təmuwa mahmen e iolwək əm kit, kən təmaiir e
nətueintən muwa etəmim əm kit.
8 Kən nian in etəmim kit, nipətin tahmen əm etat, in təmos-iəhau atip in mol nəwia Tata
Uhgin e natimnat rafin muwa mətoarus mimis, itəm kəmol aulis in e nimisən e nig
kəluau.
9 Məto-inu təmol nəhlan, Uhgin təmiləs-ipər agin in, kən mos-ipən nərig kəm in itəm taprəkis-
in nərig min rafin,
10 məmə e nərgi Iesu, natimnat rafin itəm koatəmegəh ikin min rafin e neai, ne nətueintən,
ne niki nitən ləhau ikin, okotisin nulilat motos-ipən nisiaiiən kəm in,

---

1:19: 2 Kor 1:11 **1:21:** Kal 2:20 **1:23:** 2 Kor 5:8 **1:27:** Efes 4:1; 1 Tes 2:12 **1:29:** Wək 16:19-40 **2:3:** Kal 5:26 **2:4:** 1 Kor 10:24 **2:6:** Jon 1:1-2; 17:5 **2:7:** Jon 1:14; 2 Kor 8:9 **2:8:** Hip 5:8; 12:2 **2:9:** Wək 2:33; Efes 1:20-21; Hip 1:3-4 **2:10:** Rom 14:11

11 kən ilat rafin okotən-iarəp məmə Iesu Kristo in Iərəmərə, o nos-ipənən nisiaiiən kəm Tata
Uhgin.

Itəmat nəkotahmen e nəhag-əhagən e nitən min

12 Rəhak netəmim min itəm iakolkeike pik, nian emətan kitat min itəmat, itəmat nəmoatol
nəwiak nian rafin. Kən roiu, məto-inu etatig isəu otəmat, itəmat atip nəkotəkəike motalkut
əskasik məmə nəkoatol nəwiak e natimnat min u: məto-inu ninotitun rəkis nolən əh rəha
Kristo, otalkut əskasik o nətəu-pənən suatip rəha nosmegəhən. Otətəu-pən suatip əh e
niganəmti Uhgin motasiəp motəgin.

13 Kən otətəu-pən suatip əh məto-inu Uhgin tatol wək e nəmegəhən rəhatəmat məmə
onəkotolkeike məmə nəkoatol nəwian, kən tatos-ipinə nəsanənən kəm itəmat məmə
onəkotol pahrien nəwian.

14 E natimnat rafin itəm nəkoatol, sotəghat-əghatən ron, kən məsotərgəhəuən ron

15 məmə nəmegəhən rəhatəmat otətuatip wir, kən kəsehm-pənən nəratən kit lan, kən
itəmat nenəti Uhgin itəm nolən eko-eko tikə etəmat, itəm nəkotatig e nəlugi netəm koteko-
eko, iapinəp min. Kən itəmat nakotəhag-əhag tahmen e məhau min e nətueintən

16 itəm nakotaskəlim wir nəghatən e nəmegəhən. Ken otol natimnat min əh rafin məmə
nian Kristo tatuwa min, kən ekausit otəmat, kən oekitun məmə esaiu əpnapinən, nahgik
təsikəən o nat əpnapin əm.

17 Nolən rəhatəmat rəha nahatətəən e Uhgin tahmen e sakrifais* kit kəm Uhgin. Okəm-
naka ekimis, kən muwa mahmen e sakrifais e wain itəm katəhtəg-pən ilau sakrifais
rəhatəmat. Məto nat əpnapin əm, nikik tagien əm kitat min itəmat.

18 Kən e nolən kitiəh əm, nikitəmat təkəike magien itəmat min io.

Timoti ne Epafrotaetas

19 Okəmə Iərəmərə Iesu tegəhan-in, iakolkeike məmə ekahl-ipinə Timoti timnə məplan
itəmat məmə nian iakəto namnusən etəmat, kən io min, nikik otagien.

20 Suah kit tikə min u ikin-u itəm rəhan nətəligən tahmen e rəha Timoti, itəm nikin tatəht
pik itəmat.

21 Netəm pisin pisin koatətəlig-in atip əm wək min rəhalat, məsotətəlig-inən wək rəha Iesu
Kristo.

22 Məto itəmat nəkotitun məmə nian rafin tahro nulan Timoti tatol wək rəha Uhgin, kən
rəhan wək in təwir, kən tahmen e suakəku tatol wək ilau rəhan tata, in təmasitu lak e wək
rəha namnusən təwir.

23 Məto-inu o nat əh, nikik tatəht məmə nian oekitun məmə rəhak natigən otahro nulan,
oekahl-ipinə uəhai əm timnə mehm itəmat,

24 kən ekahatətə e Iərəmərə məmə otəsuwəhən io min ekimnə mehm itəmat.

25 Məto nikik təht məmə ekəike mahl-ipinə Epafrotaetas titəlig-pinə məplan itəmat. In
piak itəm iatuea kitiəh matioal wək kitiəh, kən matuəluagin e nəluaginən kitiəh rəha Uhgin.
Aupən nəmotahl-ipa e nərgitəmat məmə otuwa mən-iarəp kəm io namnusən rəhatəmat, kən
məmə otasitu lak.

26 Məto roiu, in tolkeike pik məmə otəplan rafin itəmat, kən matəto tərat pik məto-inu
itəmat ninəto rəkis məmə in tatimis.

27 Pahrien, in təmatimis pik, iuəhkir əm timis. Məto Uhgin təmasəkitun, məto sənəmə in
əm, məto io min, kən təmahtosig-in nat əh itəm otol nikik titəgit pik.

28 Məto-inu o nat əh, nikik tagien pik o nahl-ipinəən məmə nikitəmat otagien nian
onəkotəplan, kən məmə io ekaluin nikik təsəht minən.

29 Nikitəmat otəkəike magien məmə onəkotəplan min, tahmen məmə in piatəmat kit e
Iərəmərə. Kən otos-ipən nisiaiiən kəm netəm kotahmen əm lan,

30 məto-inu iuəhkir in timis o wək rəha Kristo, məsəginən o rəhan nəmegəhən e nian
əskasik min məmə in otasitu lak, nian rəhatəmat suatip tikə o nasituən.

3

Suatip pahrien o nosən nolən ətuatip

1 Rəhak min netəmim itəm iakolkeike pik, inu namnun nəghatən rəhak. Otagien o Iərəmərə.
Kən ekəte min əm nəghatən kitiəh itəm eməte kəm itəmat aupən, məto sənəmə in nat tiəkis
ron io, kən in otasitu etəmat mahtosig-in itəmat o nəghatən eiueiuə min.

2:11: Rom 10:9 **2:16:** Dan 12:3; Fil 1:10; 1 Tes 2:19 * **2:17:** Nian tepət netəm Isrel koatoh nat megəh min motuwaan e nigəm əpəh e Nimə Rəha Uhgin məmə okotəfak. Nian neen koatəhtəg-pən wain o nəhau e nat megəh itəm nigəm tatus tahmen e nos-ipənən kəm Uhgin. **2:18:** Fil 3:1; 4:4 **2:21:** 2 Tim 4:10 **2:25:** Fil 4:18

2 Roiu, iatən kəm itəmat məmə, !Oatəto kuri min əh! !Oatəto netəm koatol nolən rat min!
!Oatəto netəm koatəte itəm! Ilat koatən məmə okəike kəhg-ipən suah kit məmə in otətuatip
e niganəmti Uhgin. Netəm min əh kotahmen e kuri iarupin min itəm koatol nəratən.*
3 Məto kitat u nenəti Uhgin pahrien min itəm in təməte rəkis nolən rat min e nikitat, kən
Narmin Rəha Uhgin tatol məmə kitat kotitun nəfakən kəm Uhgin e rəhatat nəmegəhən. Kən
kitat kotausit pik e Kristo Iesu kən motagile əm lan, məto sənəmə in nat kit itəm kitat atip
kəmotol e nipətitat o nosmegəhən itat.
4 Məto aupən, rəhak natimnat nəhlan tepət itəm emətagile lan o nosmegəhən io. Kən
okəmə suah kit nikin təht məmə titun nagile əmən e natimnat tol nəhlan, məto rəhak
natimnat kotol nəhlan taprəkis agin-əh.
5 Nian emos nian eit ətuatip, kən kəməhg-ipən io. Kən io etəm Isrel, emisi-pən e noanol
rəha Benjamin, tipik min ilat min netəm Isrel ətuatip, kən io min iatətəu-pən suatip kitiəh.
Aupən, io Farisi kit, kən iatətəu-pən wir Lou.
6 Emolkeike pahrien e nikik rafin məmə ekol Uhgin nikin tagien məmə emol nəratən kəm
netəm koatahatətə e Iesu. Kəməsehm-pa-mən nat tərat kit ne e nəmegəhən rəhak məto-inu
emətəu-pən rafin lou min rəha nat Isrel.
7 Məto natimnat min rafin əh itəm emətagile elat aupən, kən nikik təht ilat kotəwir pik agin,
məto roiu əh iatəplan məmə ilat nat əpnapin əm məto-inu enitun nat itəm Kristo təmol.
8 Məto təsolən namnun ikin əh. Kən roiu etakil məmə natimnat rafin agin, ilat nat əpnapin
əm məto-inu iatəplan nat kit itəm in təwir pik agin, məmə ekitun Kristo Iesu, Iərəmərə rəhak.
Emapəs rafin ilat o Kristo. Iatakil ilat tahmen e nəme nərik məmə ekitun wir Kristo,
9 kən məmə ekioal kitiəh itimlau min. Uhgin təsəplanən io məmə ekətuatip məto-inu io
atip emətəu-pən ətuatip Lou, məto in tatəplan io məmə ekətuatip məto-inu iatahatətə əm e
Kristo. Uhgin tatol məmə io etəm ətuatip e nahatətəən rəhak.
10 Iakolkeike məmə ekitun təhmin min Kristo, ne nəsanənən itəm Uhgin təmol in təmegəh
min e nimisən, kən iakolkeike məmə ekuwa iuəhkir ron nian ekəto nahməən tahmen e
nahməən itəm in təmətо. Kən iakolkeike məmə ekuwa mahmen lan e nimisən rəhan,
11 kən e suatip əh, ekitun nələhəu-pən əskasikən rəhak nətəligən lan məmə, io min, Uhgin
otol ekəmegəh min.

Pol təmalkut əskasik məmə in otitun təhmin Kristo

12 Esənən məmə enos rəkis natimnat min əh, kən məmə e nəmegəhən rəhak əh-roiu, io
ekətuatip wir. Kəp. Məto emitəp mətalkut pik məmə ekos maskəlim natimnat min əh məmə
rəhak, məto-inu Kristo Iesu təmitəp io kən maskəlim tiəkis, təmol io rəhan, məmə ekos
natimnat min əh.
13 Piak min, esənən məmə enos rəkis natimnat min əh. Kəp. Məto nat kitiəh əm itəm etalkut
ron, məmə ekaluin natimnat e məntaak, mətalkut pik matos noəh o nat itəm tatəməhl aupən-
in io,
14 kən tahmen e suah kit itəm tətaiu məmə in otol win o nosən nat kit, kən io etaiu o
nosən noan nalkutən rəhak, kən noan nalkutən əh in nəmegəhən wi e Kristo Iesu itəm Uhgin
təmaun-in io məmə ekos.
15 Kən kitat rafin itəm kinotəskasik rəkis e nəmegəhən rəhatat, okotəkəike motaskəlim
nətəligən min əh. Məto okəmə itəmat neen nətəligən rəhatəmat tol pisin e nat u, pəs Uhgin
otol tagəhag kəm itəmat nətəligən itəm tətuatip.
16 Məto nat keike məmə kotətəu-pən suatip itəm kinotitun rəkis.
17 Piak min, otuwa kitiəh motətəu-pən nəme nelkək, itəm itimat emotol rəkis nəkotəplan,
kən otisilu wir netəm koatitəp nəme nelkitimat.
18 Otətəu-pən nəme nelkək məto-inu enən-ipinə rəkis kəm itəmat nian tepət, kən roiu nahui
nəmtək tətaiu ron məmə, netəmim tepət rəhalat naliwəkən tatəgətun məmə ilat tikimir min
rəha namnusən təwir rəha Kristo məmə in təmimis e nig kəməluau.
19 Uhgin otərəkin ilat. Koatətəlig-in pik əm nərpilat, məmə in uhgin rəhalat, kən motausit
o nolən natimnat itəm tol naulisən, kən nətəligən rəhalat tatuwin pik əm o natimnat rəha
nətueintən.
20 Məto kitat netəm rəha nego e neai, koatəsahgin Iosmegəh itəm otisi-pən e nego e neai,
u Iərəmərə Iesu Kristo.

---

* **3:2:** Netəmim neen e noanol rəha Isrel kəmotəgətun e niməfak məmə okəike kəhg-ipən suah kit, kən in təike mətəu-pən Lou rəha netəm Isrel məmə in otətuatip e niganəmti Uhgin. Məto Pol təsolkeikeən ilat məto ilat koateiuə matərəkin nahatətəən rəha niməfak. **3:3:** Rom 2:29 **3:4:** Wək 22:3 **3:5:** Luk 1:59; Wək 23:6; 2 Kor 11:22 **3:6:** Wək 8:3 **3:7:** Mat 13:44-46 **3:9:** Rom 3:21-22 **3:10:** Rom 6:3-5; 8:17 **3:12:** 1 Tim 6:12,19 **3:14:** 1 Kor 9:24 **3:15:** 1 Kor 2:6 **3:17:** 1 Kor 4:16 **3:19:** Rom 16:18 **3:20:** Efes 2:6,19

21 Kən in otəuhlin nipətitat rəha nətueintən u, inu nagwənən nigi mətikolo, kən mol
tahmen e rəha Kristo nian təməmegəh e nimisən. In otol nəhlan e nəsanənən rəhan itəm
titun nələhəu-pənən natimnat rafin e rəhan nərəmərəən.

4

1 Tol nəhlan, rəhak min, otətul eskasik mihin nulan e Iərəmərə. Iakolkeike itəmat kən
molkeike pik məmə ekəplan min itəmat. Rəhak min netəmim, nəmegəhən rəhatəmat itəm
tətuatip tatol nikik tətagien, kən itəmat noa wək rəhak itəm təwir agin.

Pol təmiləs-ipər nətəligən rəhalat

2 Iuotia ne Sintike, awi, okol nəkuəpəs rəhatəmlau nərgəhəuən muegəhan e nətəligən
rəhatəmlau məto-inu rəha Iərəmərə kərən u itəmlau.
3 Əwəh, kən ik min, itəm kilau min ik kəmioal wək nuwəh rəkis, iakolkeike məmə nakasitu
e pətan mil u, məto-inu emol pik wək itiməhal min ilau. Katuasitu lak matuən-iarəp
namnusən təwir rəha Iesu Kristo, itimat Klemen ne piak min neen min itəm kəmotasitu
e wək. Uhgin təməte nərgilat e naoa rəha nəmegəhən.
4 Otagien o Iərəmərə nian rafin. !Kən ekən min, otagien!
5 Otol kəm netəmim məmə okotəplan məmə itəmat netəm mətig. Kən məsotaluinən məmə
otəsuwəhən Iərəmərə titəlig-pa min.
6 Nikitəmat təsəht pikən natimnat min, məto e natimnat min rafin, otəfak-pən əm kəm
Uhgin o nat naka itəm nakotolkeike. Kən nian nakotəfak moatətapəh ron, otən kəm in məmə
nikitəmat tagien o rəhan nəwirən.
7 Kən Uhgin otos-ipən kəm itəmat nəmənlinuən itəm iahgin pik taprəkis-in nitunən rafin
rəha netəmim. Kən nəmənlinuən əh otərəmərə wir e nikitəmat ne nətəligən rəhatəmat məto-
inu nakoatahatətə e Kristo Iesu.
8 Kən roiu piak min, otətəlig-in natimnat min itəm tol nipahrienən, itəm tətaskəlim
nisiaiiən, itəm tətuatip, itəm nolən rat tikə lan, itəm kitat kotolkeike, itəm nərgilat kotəwir,
itəm kotəwir pik, itəm netəmim koatənwiwi. Otətəlig-in natimnat min əh.
9 Otol nat naka itəm eməgətun itəmat lan, itəm nəmotos e nəmegəhən rəhatəmat, kən otol
min nat naka itəm io emən, kən otol nat naka nəmotehm-pa lak. Nian nəkoatol nəhlan, kən
Uhgin itəm tatos-ipinə nəmənlinuən kəm itəmat, otitan itəmat min e nian min rafin.

Pol nikin tagien o nasituən rəhalat

10 Nikik tagien iatənwiwi Iərəmərə məto-inu nuwəh məsin nəməsotasituən lak, məto əh-
roiu nikitəmat tatəht min io. Nipahrienən nəmoatətəlig-in pik io, məto suatip tikə məmə
nakotasitu lak.
11 Esənən nat u məto-inu natimnat itəm iakolkeike tikə ron io, kəp. Məto-inu roiu ekitun
məmə nikik tagien əm o natimnat itəm iatos.
12 Ekitun suatip rəha nagienən okəmə rəhak natimnat tikə, o okəmə rəhak natimnat tepət.
Enitun rəkis suatip anion əh e nian rafin, okəmə nigak nagwənən tepət o noan məsin əm,
okəmə rəhak nautə tepət o noan məsin əm.
13 Məto-inu Kristo tatos-ipa rəhan nəsanənən kəm io, kən ekitun naliwəkən e nəwirən o
nəratən.
14 Məto itəmat nəmotol nolən təwir nian nəmotasitu lak e nəratən itəm emətatig lan.
15 Nipahrienən, itəmat netəm Filipae ninotitun rəkis məmə nian nəmətuoun motəto
namnusən təwir e Iesu Kristo, nian emiet əpəh Masetonia, itəmat əm un nəmotasitu lak e
məni. Niməfak min tikə itəm təmos-ipa natimnat neen kəm io.
16 Kən nian emuwin iuəhkir əm, e taon Tesalonaeka, mətatig əpəh ikin, nəmotahl-ipa min
məni kəm io, kən sənəmə mau kitiəh əm.
17 Sənəmə iategəs-in məni məmə nakotos-ipa kəm io, məto iakolkeike məmə Uhgin otəplan
nəwirən əh kən mətou itəmat lan.
18 Emos rafin məni itəm nəmotahl-ipa kəm io, kən in tahmen maprəkis məto-inu nian
Epafrotaetas təməmik natimnat min u muwa kəm io, roiu rəhak natimnat rafin tepət.
Itəmat nəmotos-ipən nat kit kəm Uhgin tahmen e sakrifais itəm nəmiəwin təwir. In tatos
əm, nikin tətagien ron.
19 Kən Uhgin rəhak in otos-ipinə kəm itəmat natimnat rafin itəm tətuatip o nəmegəhən
rəhatəmat. Kən rəhan rafin nos-ipənən koatisi-pən e rəhan nautə tepət təwir, kən moatuwa
e Kristo Iesu.
20 Pəs netəmim rafin okotisiai-in Uhgin Tata rəhatat tatuwin matuwin namnun tikə. Əwəh.

Namnun nəghatən rəha Pol

3:21: 1 Kor 15:28,42-53 **4:1:** 1 Tes 2:19-20 **4:3:** Luk 10:20 **4:5:** Hip 10:25; Jem 5:8-9 **4:6:** Mat 6:25-34; Kol 4:2 **4:7:** Aes 26:3; Jon 14:27; Kol 3:15 **4:9:** Rom 16:20 **4:13:** 2 Kor 12:10 **4:15:** 2 Kor 11:9

21 Iatən təwɨr kəm itəmat rafin itəm nakoatahatətə e Kristo Iesu. Piatat mɨn ilat min io u
ikɨn-u koatən mɨn təwɨr kəm itəmat.
22 Netəm rafin itəm koatahatətə e Kristo Iesu, koatən-ipɨnə təwɨr kəm itəmat, kən ilat mɨn
əpəh e nimə rəha Sisa koatən təwɨr pɨk kəm itəmat.
23 Pəs Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat rafin.

Kolosi
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Kolosi
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Kolosi

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm niməfak əpəh Kolosi, taon asol kit əpəh nɨtən asol Esia.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Katən məmə okəm-naka Epafras təmətuoun niməfak əh Kolosi. Pol təsuwɨnən məplan niməfak əh, məto iəgətun eiueiuə neen kəmotuwa e niməfak. Koatən məmə okotəkəike kətəu-pən suatɨp neen rəha nagwənən ne nənɨmən, kən kəfak kəm nagelo mɨn, moatən məmə Kristo in sənəmə ilɨs pɨk. Koatən məmə koatos nɨtunən neen itəm koatəhluaig, moatən məmə nɨtunən ne nolən rəha etəmim in nat kit itəm iahgɨn pɨk.

?Təmətе naoa u o naka? Pol təmətе naoa u məmə otoh nəgətunən eiueiuə mɨn itəm koatatɨg e niməfak. Molkeike məmə otən-iarəp məmə Kristo in ilɨs taprəkɨs-in natɨmnat rafin, kən iəfak mɨn okəsotagileən e nəgətunən eiueiuə mɨn əh, məto-inu ilat nat əpnapɨn əm.

Pol təmətuoun rəhan nəghatən

1 Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs io məmə rəhan. Itɨmlau piətat Timoti etuatɨg,
2 kən nɨkitɨmlau tətagien məmə iatuəghat kəm itəmat e naoa u, itəm iatuəte matuahl-ipɨnə kəm itəmat netəmim rəha Uhgɨn əpəh Kolosi, inu piak mɨn ne wɨnɨk mɨn e Kristo itəm nakotahatətə əskasɨk lan. Itɨmlau iatuəfak məmə nəwɨrən ne nəməlinuən rəha Uhgɨn Tata rəhatat in otəkəike mətatɨg otəmat.

Pol təmənwɨwi Uhgɨn o netəm Kolosi

3 Nian ekoatəfak otəmat kəm Uhgɨn u tata rəha Iərəmərə Iesu Kristo, kən nian rafin ekoatən tagkiu kəm in o rəhan wək e nəmegəhən rəhatəmat, məto-inu emotəto
4 məmə rəhatəmat nahatətəən təskasɨk ron ne nolkeikeən rəhatəmat tatuwɨn o netəmim itəm koatəfak.
5 Nahatətəən ne nolkeikeən rəhatəmat tol min-nulan məto-inu nəkotɨtun wɨr e nɨkitəmat məmə Uhgɨn otos-ipɨnə kəm itəmat nat naka itəm in təmol əpen-əpenə lan əpəh ilɨs e nego e neai. Nəmotəto rəkɨs natɨmnat mɨn əh e nəghatən pahrien, inu namnusən təwɨr rəha Iesu Kristo.
6 Ikɨn mɨn e nətueintən u, namnusən təwɨr tatoe-in noan matəwiə matol wi nəmegəhən rəha netəmim. Tol əm mə inu nian itəmat nəmotəto motɨtun nɨpahrienən əh e nəwɨrən rəha Uhgɨn, kən tatəwiə mɨn matoe e rəhatəmat nəmegəhən.
7 Inu suah u Epafras, tɨnən rəkɨs nəghatən u kəm itəmat. In etəmim wɨr kit itəm tatos rəhatɨmlau nəghatən. In etəmim kit tatətul əskasɨk o nolən wək rəha Kristo kən mətasitu etəmat.
8 In təmən kəm itɨmlau nolkeikeən rəhatəmat itəm tatuwɨn o netəmim itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn təmos-ipɨnə kəm itəmat.
9 Tol min-nulan, e nian itɨmat emoatəto namnusən əh, kən ekoatəfak e nian rafin otəmat. Ekoatətapəh-in o Uhgɨn məmə in otətəlmɨn itəmat e rəhan nətəligən ne nenatɨgən pəs nəkotɨtun wɨr nəwian.
10 Ekoatəfak nulan məmə naliwəkən rəhatəmat otos-ipən nɨsiaiiən kəm Uhgɨn pəs tol nɨkin tətagien ron. Məto-inu nəmegəhən rəhatəmat tatoe-in noan itəm təwɨr o wək rafin rəha Uhgɨn itəm noatol. Pəs Uhgɨn otasitu etəmat məmə nəkotɨtun wɨr in.
11 Ekoatəfak məmə nəsanənən asol rəha Uhgɨn otol itəmat nakotəsanən e nian nəratən tatuwa. Pəs nəkoatətul əskasɨk kən nətəligən rəhatəmat təfəməh, kən nagienən tətatɨg etəmat,
12 kən nakoatən kəm Tata Uhgɨn məmə nɨkitəmat tətagien o natɨmat itəm təmol. In təmol itəmat nəkotətuatɨp, məmə nəkotɨtun nosən nautə rəha Uhgɨn itəm otəpanuwa. Onəkotos rəhatəmat nautə tahmen e netəmim rafin itəm koatəfak motaliwək e nəhag-əhagən rəha Uhgɨn.
13 Kən Uhgɨn təmol nəhlan nian in təmɨləs-irəkɨs kitat e nərəmərəən rəha napinəpən, mɨnol kitat kɨnotuwa e nərəmərəən rəha Nətɨn itəm in tolkeike pɨk.
14 Kən nətɨn təmɨkɨs kitat e nalpɨnən rəha təfagə, inəh təmafəl kitat e təfagə rat mɨn rəhatat.

1:4: Efes 1:15-16 **1:6:** Efes 1:13; 1 Pita 1:4 **1:8:** Kol 4:12; Flm 23 **1:9:** Efes 1:16-17 **1:11:** Efes 1:19; 3:16 **1:12:** Efes 1:11,18 **1:13:** Luk 22:53; Efes 2:2 **1:14:** Efes 1:7

Kristo in ilis taprəkis-in
natimnat rafin
15 Nəti Uhgin tahmen-pən əm e rəhan tata itəm kol netəmim kəsotehmən.
Aupən aupən agin, nian niməptən ne neai ne natimnat rafin kəmoatikə əh, məto Nətin, in
tinimaupən matig rəkis, kən tol-pən in, in ilis tatərəmərə o natimnat rafin min u.
16 In ilis məto-inu in təmol natimnat rafin e nətueintən u, ne neai, natimnat itəm katehm ilat
o kəsehmən ilat, inəh nagelo min, ne iərmis min, ne narmin rat min, ne iərəmərə min
rafin. Kən in təmol natimnat min rafin u məmə rəhan.
17 Kən in tinimaupən matig rəkis e natimnat rafin. Kən natimnat min rafin koatatig məto-inu
nəsanənən rəhan tətaskəlim ilat.
18 Kən in əm tatətul aupən o niməfak, kən niməfak in tatol wək tahmen-pən e nipətin, kən in
rəhn-kapə.
Kən in nəukəti niməfak, inəh in etəmim itəm in təmaupən məmegəh lilin e nimisən.
Tol nəhlan, in ilis e natimnat rafin.
19 Məto-inu e nəwia Uhgin, nəmegəhən ne nəsanənən rafin rəhan tətatig əm e Kristo, kən
Kristo in ilis e natimnat rafin.
20 Kən e Kristo, Uhgin təmələhəu nəmə̇linuən nian nita Kristo təmaiu e nig kəmə̇luau,
kən netəmim, ne nat megəh min, ne nagelo min, ne iərmis min, ne natimnat rafin
kəmotuwa kuəfimin ilat min e nərəmərəən rəha Uhgin.
E Kristo əm Uhgin təmol natimnat min əh.
21 Aupən ikin, itəmat nəmoatətul isəu o Uhgin, kən itəmat tikimir min rəhan e nətəligən
rəhatəmat, kən nəmoatol təfagə rat.
22 Məto roiu əh, Uhgin təmol məmə itəmat nəmotuwa kol kitiəh itəmat min e nimisən rəha
Kristo itəm nipətin təməkul e nig kəmə̇luau. Uhgin təmol mihin əh lan məmə otos itəmat
nakotuwa iuəhkir ron, kən motətuatip e niganəmtin, kən rəhatəmat nolən rat tikə, kən okol
suah kit təsən ratən itəmat.
23 Natimnat min u tol nəhlan okəmə itəmat nəkoatətul əskasik e rəhatəmat nahatətəən
e Iesu. Nəmoatəto namnusən təwir itəm tatəgətun natimnat itəm Uhgin otol kəm itəmat
əpəh e nego e neai, kən rəhatəmat nətəligən otəkəike matətul əskasik e natimnat min əh.
Namnusən təwir u, itəm nəmotəto rəkis, kəmamnus-iarəp ikin min e nətueintən, kən io Pol,
Uhgin təmaun-in io məmə iatən-iarəp namnusən təwir əh.
24 Nikik tagien məmə ekatəto nahməən e nipətik o rəhatəmat nahatətəən. Kristo təmə̇to
nahməən e nipətin məmə niməfak otaiir. Kən e suatip kitiəh əm, io min iatəto nahməən e
nipətik o nipəti Kristo, inu in niməfak, məmə otəwiə məskasik. Kən tol min-nəhlan, wək itəm
Iesu təmətuoun, iakolkeike məmə iakasitu e wək rəha Iesu o niməfak, kən matəto nahməən
ron.
25 Uhgin əm təmiləs-ipər io məmə ekol wək e niməfak rəhan. Roiu əh, ekitun nasituən
etəmat o wək itəm Uhgin təmələhəu-pən e nelmək. Rəhak wək məmə iatən-iarəp nəghatən
min rafin rəha Uhgin pəs nəkotitun wir,
26 nəghatən əh in nalpəkau anionən rəha Uhgin itəm təmatəhluaig o netəmim rafin aupən
ikin, məto roiu əh Uhgin tinuhapik nipətin kəm rəhan netəmim.
27 Kən Uhgin nikin tagien əm məmə otən-iarəp natimnat wir min rəha Iesu kəm itəmat,
netəm naihluə min u kəsənən mə itəmat netəm Isrel, məmə onəkotitun min. Nalpəkau
anionən itəm təwir rəha Uhgin, in tol min-nulan, Kristo təmos nikitəmat, kən nəkotitun
motahatətə lan məmə onəkotos rəhan nəwirən itəm təwir agin-əh əpəh e nego e neai.
28 Kən itimat ekoatən-iarəp Kristo kəm netəmim rafin. Kən ekoatən əskasik moatəhgaiir
e nikilat, kən moatəgətun ilat e nenatigən wir, məmə ilat kotuwa iəfak min itəm koatətul
əskasik e rəhalat nahatətəən e Kristo.
29 Iatol wək əskasik o nat əh, kən e nian rafin iatol wək əskasik pik e nəsanənən asol rəha
Kristo itəm tatol wək e nəmegəhən rəhak.

2

Nəkotəkəike motahatətə əskasik e Iesu
1 Iakolkeike məmə nəkotitun mə iatol wək əskasik pik otəmat netəm Kolosi, ne netəm
Laotisia, ne neen min itəm koatəfak məto esehmən ilat.
2 Iatol wək nəhlan o niləs-ipərən nətəligən rəhatəmat rafin, nian itəmat nakotilpin wir
nikitəmat məmə nikitəmat otol kitiəh əm, kən natimnat min u in tatuwa nian nakoatolkeike
itəmat min. Kən iatol wək məmə itəmat rafin onəkotos nitunən təwir itəm otol nikitəmat

1:15: Jon 1:18; 2 Kor 4:4 **1:17:** Jon 1:1; 8:58 **1:18:** Wək 26:23; Efes 1:22-23; Nol Əpən 1:5 **1:19:** Kol 2:9 **1:20:** Efes 1:10 **1:21:** Rom 5:10; Efes 2:12 **1:22:** Rom 5:10; Efes 5:27 **1:26:** Rom 16:25-26; Efes 3:2-9 **1:29:** Efes 3:7,20; Fil 4:13

təsanən, kən in otol min məmə nəkotitun wir nəghatən pahrien rəha Uhgin itəm aupən
təmatəhluaig məto roiu tinet-arəp. Kən nalpəkauən anion əh, in Kristo,
3 itəm Uhgin təmərgətain nenatigən ne nitunən wir min rafin rəhan tətatig lan.
4 Io iatəghat nulan kəm itəmat o nahtosig-inən nəghatən eiueiuə min rəha netəmim itəm
tətehen o niuw-rəkisən rəhatəmat nətəligən.
5 Tol mə etatig pap isəu otəmat, məto nikik tatəht pik itəmat. Kən nikik tagien pik məto-inu
eməto məmə rəhatəmat nətəligən kitiəh əm, kən itəmat nakotahatətə əskasik əm e Kristo.

Rəhatəmat nəmegəhən otəkəike mətatig əm e Kristo.

6 Məto-inu itəmat nəmotos Kristo Iesu məmə in Iərəmərə rəhatəmat, kən nəkotəkəike
moatətəu-pən əskasik in.
7 Otaskəlim Kristo tiəkis tahmen e noki nig tateiuaiu miləs nəptən, kən pəs rəhatəmat
nəmegəhən təwiə məskasik lan. Pəs rəhatəmat nahatətəən otəkəike məwiə matəskasik e nian
rafin, nahatətəən inu kəməgətun itəmat lan aupən. Kən nian rafin okotəike moatən kəm
Uhgin məmə nikitəmat təmər mərioah e nagienən o natimnat itəm təmol otəmat.
8 Oatəto wir itəmat məmə netəmim kəsotatuən itəmat e iəgətun eiueiuən rəhalat. Nəgətun
eiueiuən əh tatətəu-pən nətəligən rəha netəmim əm ne nəukəti lou min itəm tatəghat-in
natimnat rəha nətueintən əm. Nəghatən min əh tatisi-pən o nətəligən oas min rəha netəmim,
məto kəsotisi-pənən o Kristo.
9 Kən Kristo in Uhgin. Kən in təmuwa mos nipəti etəmim tahmen e kitat, kən natimnat
rafin rəha Uhgin tətatig lan.
10 Kən nian nəmotahatətə e Kristo, kən Uhgin in təmos-ipən natimnat rafin rəha nəwirən
kəm itəmat. Kən Kristo tatərəmərə e netəmim ne natimnat rafin itəm koatərəmərə e
nətueintən ne neai.
11 Kən nat kit min e Kristo, nian itəmat nəmotahatətə lan, kən in təməhg-ipən itəmat. Məto
sənəmə nəhg-ipənən rəha nipətin itəm netəmim koatol, məto nəhg-ipənən rəha nikitəmat
itəm Iesu tatol. In təmətə rəkis nətəligən ne nolən rat min e rəhatəmat nəmegəhən.
12 Kən e nian itəm kəmau-təlimin itəmat e nəhau, in nəmtətin kit məmə nəmegəhən aupən
rəha təfagə rat rəhatəmat koatimis kən katitənim ilat Iesu, kən Uhgin təməmegəh min e
nəmegəhən wi min itəmat Iesu e nəmegəhən rəhatəmat, in əh e nahatətəən rəhatəmat e
nəsanənən asol rəha Uhgin itəm təmol Iesu təmegəh min e nimisən.
13 Aupən ikin, nian Uhgin təməsəte rəkisən əh nolən rat min e nikitəmat, kən e niganəmtin,
itəmat nəmotimis rəkis o nolən rat min əh. Məto nian nəmotuwa kol kitiəh itəmat Iesu, kən
Uhgin tosmegəh min itəmat min. Uhgin təmafəl rəkis nolən rat min rəhatat.
14 Nian kitat kəmoatol nolən rat, kən kəmotəht Lou rəha Moses itəm tatən məmə okotimis o
nolən rat min əh, kən tatətu-pa nipəgnəmti nəghatən min kəm kitat. Məto Uhgin təməht-ipən
nəghatən min əh e nig kəməluau, kən nəsanənən rəhalat tikə.
15 E nig kəməluau-in, Kristo in təmol win e nəsanənən rəha iərəmərə min rafin, kən
təmərəkin nərəmərəən rəha iərmis min tahmen-pən mə in təmol win elat e nəluaginən asol
kit. Kən roiu əh, in təmol rəhan tikimir min kəmotuwa nat əpnapin əm e niganəmti netəmim.

Iesu tatərəmərə etəmat

16 Tol min-nulan, əsotətelig-inən nəghatən rəha netəmim itəm kotələhəu-osig məmə
nəkəsotolən natimnat neen, məsotunən nagwənən u o məsotənimən nat u. Əsotətelig-inən
nəghatən rəhalat itəm koatən məmə nakol natimnat min u e nian asim min, o e nian rəha
məwig wi min, o e nian rəha Sapat.
17 Lou min u rəhalat itəm koatəghat-in, kotahmen e narmi nat kit itəm otəpanuwa, məto
nipəti natimnat rafin tətatig e Kristo.
18 Netəmim neen kotausit pik məto-inu ilat koatən mə koatehm nəməhlaiirən min neen
itəm nipətilat tatig. Ilat koatən kəm itəmat məmə nəkotəkəike motol natimnat neen itəm
tatəgətun məmə rəhatəmat nətəligən teiuaiu, kən itəmat onəkotəkəike moatəfak kəm nagelo
min. Əsotətəu-pənən nətəligən min rəhalat. Nətəligən min əh etəmim əm tatol. Okəmə
nəkoatətəu-pən nəghatən rəhalat, kən onəkotakiəh e rəhatəmat nəmegəhən. Məto-inu netəm
min əh koatos-ipər ilat o nat nipətin tikə.
19 Netəm min əh kəsotaskəlimən Iesu tiəkis. Məto Iesu tahmen-pən mə in rəhn-kapə
niməfak kənu niməfak in nipəti Iesu. E nolən kitiəh tahmen-pən e nipəti etəmim, itəm
tatilpin ikin e noanol min tatuwin e nikilkilin, kən Iesu tatol mihin əm nat kitiəh e niməfak
rəhan mə niməfak otəskasik, kən matəwiə e nəməgəhən wir itəm Uhgin tatol tatəwiə.

Nəmotos nəmegəhən wi məto-inu itəmat nəmotol kitiəh e Iesu

2:3: 1 Kor 1:24,30 **2:4:** Rom 16:18 **2:5:** 1 Kor 5:3 **2:7:** Efes 3:17 **2:9:** Jon 1:14,16 **2:10:** Efes 1:21-22
2:11: Rom 2:29 **2:12:** Rom 6:4 **2:13:** Efes 2:1,4-5 **2:14:** Efes 2:14-16; 1 Pita 2:24 **2:16:** Rom 14:1-13
2:17: Hip 8:5 **2:19:** Efes 2:21; 4:16

20 Nian nəmotahatətə e Iesu, in tahmen mə nəmotimis itəmat min. Kən məto-inu lou
təsuwinən o etəmim itəm təmimis, kən nəukəti lou min itəm tatəghat-in natimnat rəha
nətueintən əm, nəsanənən rəhalat tikə məmə okotərəmərə etəmat. Tol min-nəhlan, iatətapəh
otəmat məmə, tahro itəmat nəkoatətəu-pən lou min rəha nətueintən ne, inəh nəghatən oas
min itəm koatən məmə,
21 "Əsaskəlimən nat u," o "Əsun asgəwinən nat u," o "Əsekən nat u."
22 Məto nəghatən min u təmisi-pən əm e nətəligən rəha etəmim. Ilat koatəghat-in əm
natimnat rəha nətueintən u, tahmen-pən e nagwənən neen, ne nənimən neen. Məto
natimnat min un, okol təsasituən, kən təsərəkinən nikitəmat, məto-inu e nian onəkotos o
nakotun, kən tikə min.
23 Ekitun mə nian nakoatehm nəghatən min əh, nakotəmə kətah nəghatən agin-əh min
neen. Ilat koatən məmə netəmim okotəfak min-nulan o nəhlan, kən ilat koatən məmə okotol
rəhalat nətəligən teiuaiu min-nulan o nəhlan, kən ilat koatən min məmə netəmim okotəike
moatehm wir nipətilat min-nulan o nəhlan e nolən itəm in tiəkis o nipətilat. Məto iatən-ipinə
kəm itəmat məmə nəghatən min əh, rəhalat nəsanənən tikə məmə otahtosig-in nətəligən rat
min ne nolən rat min itəm netəmim koatol e nipətilat.

3

1 Məto-inu Uhgin təmosmegəh min itəmat min Kristo, kən tol mihin nəhlan, roiu əh itəmat
onəkotəkəike motol nikitəmat tətatig əskasik e natimnat itəm tətatig əpəh e nego rəha Uhgin,
ikin əh Iesu tatəpələh ikin e nikali Uhgin matip, ikin əh, ikin rəha nəsanənən ne nisiaiian.
2 Itəmat onəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən tətatig əm e nego rəha Uhgin, pəs nətəligən
rəhatəmat otəsatigən e natimnat rəha nətueintən u,
3 məto-inu itəmat nəmotimis itəmat Kristo, kən nəmegəhən pahrien rəhatəmat koatəhluaig
ilat Kristo itəm tətatig e nego e neai ilau Uhgin. Nəmegəhən wi u, netəmim kəsotəplanən.
4 Nəmegəhən pahrien rəhatəmat in e Kristo əm. Kən nian Kristo otitəlig-pa min, kən Uhgin
otəgətun Kristo kitat min kəm netəmim rafin, kən ilat okotəplan nəwirən ne nəsanənən
rəhan.

Suatip ətuatip

5 Məto itəmat onəkotəkəike motapəs agin nolən tərat min rəha nətueintən, nolən tərat tol
min-nulan: nipitan ne nəman ne, koatit anion ilat min; ilat koatol nolən tərat tol naulisən
o nənən; ilat koatolkeike pik ilat min o nolən tərat; təfagə rat tepət e rəhalat nətəligən; ilat
naumis, kən nolən əh tahmen-pən məmə koatəfak kəm narmi nat min.
6 Nolən rat min əh tatol niki Uhgin titahmə, kən in otol nalpinən asol kəm netəmim itəm
koatol nolən rat min əh.
7 Aupən ikin, nolən rat min əh koatərəmərə e rəhatəmat nəmegəhən.
8 Məto roiu əh, nəkotəkəike motos-irəkis ilat e rəhatəmat nəmegəhən, kən tol min-nəhlan:
nikitəmat təsaratən; nikitəmat ne nohlitəmat təsatiperəh pikən tahmen e kalualuə; əsolən
tərat kəm netəmim; əsən ratən netəmim; əsənən nəghatən itəm tol naulisən o nənən.
9 Soteiuə-inən itəmat min məto-inu itəmat nəmotapeg rəkis nətəligən oas rəhatəmat kən
motapəs rəhan nolən min,
10 kən nəmotuwin-in nətəligən wi. Uhgin tatos-ipinə nəmegəhən wi u kəm itəmat, matol
məmə itəmat onəkotuwa motol əm mə in ne. Kən pəs nəkotitun wir in.
11 Məto e natimnat min əh, in nat əpnapin əm okəmə ik etəm Isrel, o sənəmə ik etəm Isrel;
okəm kəməhg-ipən ik o kəsəhg-ipənən ik; okəmə nəmol-wir skul o nəsol-wirən skul; okəmə ik
slef əm kit o ik nakatərəmərə e netəmim. Məto nat asol in Kristo, kən tətatig min e nəmegəhən
rəhatat rafin.
12 Uhgin təmolkeike itəmat, kən mitəpun itəmat məmə rəhan min. Kən tol min-
nulan: onəkotəkəike motasəkitun netəmim; motol təwir kəm netəmim; rəhatəmat nətəligən
otəkəike mətatig ləhau; itəmat netəm mətig; kən nətəligən rəhatəmat otəfəməh. Otol
nəghatən min əh, tahmen-pən mə nakoatuwin-in napən wir rəha Uhgin.
13 Nian suah kit otol nat kit otəsahmenən e niganəmtitəmat, kən nikitəmat otəsahmə
uəhaiən ron. Okəmə suah kit tatol tərat kəm itəmat kit, pəs in otos əm timis e nikin, məto
in otəkəike maluin kən in mol təwir əm kəm suah un. Saskəlim-iəkisən e nikim nolən tərat
rəha etəmim itəm təmol kəm ik, məto ol təwir əm kəm in, tahmen-pən əm mə Iərəmərə
təmisaskəlim-iəkisən nolən tərat rəhatat e nikin, məto in təmol təwir əm kəm kitat.
14 Nat kəike itəm otəkəike matig e nikitəmat, in nolkeikeən. Otos motuwin-in tahmen-pən
mə napən wir rəha Uhgin. Nian onəkotolkeike itəmat min, kən tol itəmat nakoatuwa kitiəh.

2:21: Kal 4:3,9; 1 Tim 4:3 **2:22:** Mat 15:9 **3:1:** Mak 12:36; 16:19; Efes 1:20 **3:3:** Mat 6:33 **3:6:** Rom 6:6,11; Efes 4:19; 5:3-6 **3:8:** Efes 4:25-29; 5:4 **3:9:** Efes 4:22,25 **3:10:** Efes 4:24 **3:11:** Kal 3:28 **3:12:** 1 Pita 2:9 **3:13:** Efes 4:2,32 **3:14:** Rom 13:8-10

15 Otos nəməlinuən rəha Kristo pəs in tatərəmərə e nikitəmat, məto-inu Uhgin təmaun-in
itəmat məmə nakotuwa kol kitiəh, kən nakoatatig əm e nəməlinuen. Kən nian rafin otən
kəm Uhgin məmə nikitəmat tətagien o natimnat itəm in təmol kəm itəmat.
16 Otəgətun itəmat min e nəghatən rəha Kristo, kən moatən e nətəligən təwir kəm itəmat
min məmə nəkotəkəike moatol, məsotapəsən. Otan napuən min e Naoa rəha Napuən, ne
napuən min rəha niməfak, ne napuən min itəm tatisi-pən e Narmin Rəha Uhgin. Otan ilat
rafin tahmen-pən e nənwiwiən kit itəm tatisi-pən e nikitəmat matuwin kəm Uhgin. Inəh e
nolən min əh, pəs nəghatən wir rəha Kristo tətatig matəmegəh matəwiə wir e nikitəmat e
nian min rafin.
17 Natimnat rafin itəm noatol, ne nəghatən min rafin itəm noatən, məto nəkotol əm e nərgi
Iərəmərə Iesu. Kən nian rafin itəmat onəkotəkəike motən kəm Uhgin, tata rəhatat, məmə
nikitəmat tətagien o natimnat itəm Iesu təmol kəm itəmat.

Nolən wi rəha tata, ne mama, ne nisualkələh

18 Nipitan, otisiai-in nərəmərəən rəha iaguihl min rəhatəmat, tahmen-pən əm mə pətan u
in iəfak in otəkəike mol mihin.
19 Kən nəman, otolkeike rəhatəmat nipitagwəhl, kən motol təwir kəm ilat, məto əsotolən
rəhatəmat nərəmərəən məmə otərəkin rəhatəmat nipitaguihl min.
20 Nisualkələh, otisiai-in rəhatəmat tata ne mama, məto-inu Iərəmərə rəhatat nikin
otagien o nolən əh.
21 Itəmat tata min, esotolən nalpinən taprəkis-in nəratən itəm nisualkələh koatol, məmə
nikilat otahmə ron. Məto okəmə nəkoatol nəhlan elat, kən rəhalat nətəligən in otatite.

Nolən rəha slef ne rəhan iərəmərə

22 Slef min, nian rafin onəkotəkəike motol nəwia netəm-iasol min rəhatəmat, məto
sənəmə nian əm itəm ilat koatehm itəmat lan məmə nikilat otətagien otəmat. Məto itəmat
onəkotəkəike motol wək e nikitəmat pahrien rəha nos-ipənən nisiaiiən kəm Uhgin.
23 Wək naka itəm nəkoatol, otol e nikitəmat rafin tahmen-pən əm mə noatol wək rəha
Iərəmərə rəhatat, sənəmə noatol wək rəha etəmim əm.
24 Məto-inu onəkotəkəike motitun wir məmə Iərəmərə rəhatat in otos-ipa nətouən ətuatip
rəha natimnat min itəm nəkoatol ilat. Nətouən əh Uhgin tinəmən rəkis məmə otos-ipən kəm
nenətin min. ?Kən nəkotitun nat u? Nəkotol wək rəha suah inəh Iərəmərə pahrien rəhatat,
in Iərəmərə Kristo.
25 Məto etəmim itəm tatol nolən tərat, in otos ətuatip min noan nətouən rəhan o nolən tərat,
məto-inu Uhgin, in tatol tahmen-ahmen əm kəm netəmim rafin.

4

1 Netəm-iasol min itəm koatərəmərə, onəkotəkəike motol tətuatip kən mahmen kəm
rəhatəmat slef min, məto-inu itəmat min nəkotəkəike motitun məmə rəhatəmat min Etəm-
iasol in tətatig min əpəh e nego e neai.

Pol təməgətun ilat

2 Itəmat onəkotəkəike moatəghat-pən kəm Uhgin e nəfakən e nian rafin. Kən nian
onakoatəfak, rəhatəmat nətəligən otəkəike mətatig lan, kən nian rafin agin nəkotəkəike
moatən kəm Uhgin məmə nikitəmat tətagien o natimnat itəm in təmol kəm itəmat.
3 Kən io iakolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motəfak min otimat min, məmə Uhgin oterəh
e suatip mə ekotən-iarəp nalpəkau anionən rəha Uhgin e Kristo. Məto-inu ematən-iarəp
nəghatən u inu kən kahtosig-in-pən io ron e kalapus.
4 Otəfak məmə iatən-iarəp nəghatən əh tətuatip kən məpiə wir tahmen əm mə ekəike mol
mihin.
5 Itəmat netəm noatəfak, pəs netəm kəsotəfakən kotehm-pən Iesu e nolən min rəhatəmat,
kən e nian rafin onəkotəkəike moatehm wir mə nolən, ne nəghatən min rəhatəmat in otiuw
Iaihluə min kotuwa o Iesu.
6 Itəmat nəkotəkəike moatəghat wir kəm ilat e nəghatən min əm u itəm təwir kən mətehen,
kən pəs ilat okotəto nəghatən min əh mə kotəwir. Kən itəmat onəkotəkəike motitun wir suatip
min o nuhalpinən nəghatən min rəhalat itəm koatətapəh o rəhatəmat nahatətəən o Iesu.

Pol təmahl-ipən təs mil katian olat

3:15: 1 Kor 12:27; Efes 4:4; Fil 4:7 **3:16:** Efes 5:19 **3:17:** 1 Kor 10:31; Efes 5:20 **3:18:** Efes 5:22 **3:19:** Efes 5:25 **3:20:** Efes 6:1 **3:21:** Efes 6:4 **3:22:** Efes 6:5-8 **3:25:** Rom 2:11 **4:1:** Efes 6:9 **4:2:** Efes 6:18; Fil 4:6 **4:3:** Rom 15:30; Efes 6:19 **4:5:** Efes 5:15-16 **4:6:** Efes 4:29; 1 Pita 3:15

7-8 Etahl-ipinə piətat etəm təwir, Tikikas, in tatimnə otəmat o nat kəiu əm məmə in otamnus
nəghatən rafin rəhatimat kəm itəmat, kən in otol nikitəmat təmegəh. In piətat kit itəm io
ekolkeike pik. Nian rafin in tatətul matip o nasituən lak e wək rəha Iərəmərə.
9 In tatimnə ilau piətat Onesimas. Nian rafin in tətahatətə əskasik e Iesu, kən itimat
ekotolkeike pik in. In etəmim kit rəhatəmat. Ilau okuən kəm itəmat namnusən rəha
natimnat rafin ikin-u.

Namnun nəghatən rəha Pol təmuwin kəm ilat

10 Aristakas in tətatig e kalapus itimlau min. In tətahl-ipinə nəghatən wir kəm itəmat. Kən
Mak, in pia Panapas, in min tətahl-ipinə nəghatən wir rəhan kəm itəmat. Itəmat nənamotos
rəkis rəhak nəghatən ron. Okəmə in otimnə rəhatəmat ikin, kən nakotit motuwin moatehm
wir.
11 Kən Josua Jastas, in min tətahl-ipinə nəghatən wir rəhan kəm itəmat. E noanol min rəha
Isrel itəm koatahatətə e Iesu, suah miləhal əm əh, iləhal kətəhalasitu lak o wək rəha nego
rəha Uhgin. Kən suah miləhal əh, iləhal kətəhalasitu pik lak e nian əskasik min itəm tatuwa
e rəhak nəmegəhən.
12 Epafras in rəhatəmat kit etəmim, in min tətahl-ipinə nəghatən wir kəm itəmat. In
etəmim kit nian rafin tatol wək rəha Iesu Kristo, kən e nian rafin in tatəfak əskasik otəmat.
In tatətapəh o Uhgin məmə itəmat onakoatətul əskasik kən motimətə motitun wir natimnat
rafin itəm Uhgin tolkeike.
13 Ekitun nənən kəm itəmat məmə suah u in tatol wək əskasik o nasituən etəmat, ne netəm
Laotisia, ne netəm Hierapolis.
14 Tokita Luk etəm kitat kotolkeike pik, ne suah u Temas, ilau min katuahl-ipinə nəghatən
wir kəm itəmat.
15 Otahl-ipən min rəhak nəghatən wir kəm piətat ne winitat min əpəh Laotisia, ne pətan
əh Nimfa, ne netəm koatəfak e nian min rafin əh rəhan ikin.
16 Məto e nian onəkotafin rəkis rəhak naoa un, kən motəike motahl-ipən kəm netəm
Laotisia mə ilat okotafin min kəm netəmim rəha niməfak əh-ikin. Kən e nolən kitiəh min,
itəmat onəkotəkəike motafin min naoa rəha netəm Laotisia.
17 Kən itəmat nəkotəkəike motən-ipən kəm Akipas məmə in otəkəike mol rafin wək itəm
Iərəmərə rəhatat in təmos-ipən kəm in məmə otol.
18 Io Pol, iatos pen matəte əm e nelmək nəghatən u rəha nənən təwir kəm itəmat.
Sotaluinən sen itəm kəməlis io lan e kalapus. Pəs Uhgin otasitu etəmat kən mawte-in rəhan
nəwirən tətatig otəmat.

4:7-8: Efes 6:21-22 **4:9:** Flm 10-12 **4:10:** Wək 12:12; 13:13; 15:37-39; 2 Tim 4:11 **4:14:** Kol 1:7; Flm 23-24
4:17: Flm 2 **4:18:** 1 Kor 16:21

1 Tesalonaeka
Naoa itəm Pol təmaupən məte tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Tesalonaeka
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Tesalonaeka

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm niməfak əpəh Tesalonaeka.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol təmətuoun niməfak əpəh Tesalonaeka e nup kəiu o kɨsɨl əm tɨnuwɨn rəkɨs, kən in niməfak wi kit. Netəm rəha niməfak okotəkəike kəwɨə e nəmegəhən rəhalat. Ilat neen, kəmotuwɨn e nian iəkɨs mɨn məto-inu kotahatətə e Kristo. Kən neen kəsotɨtun wɨrən nian itəm Iesu otɨtəlɨg-pa mɨn lan e nətueintən. Neen nɨkilat təht məmə Iesu otuwa uəhai mɨn əm. Kən motəruru məmə netəmim kəmotɨmɨs uarɨsɨg e Iesu tɨtəlɨg-pa mɨn, okahro ilat.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat, kən mol nahatətəən rəhalat təskasɨk. Kən molkeike məmə otos-ipən nəgətunən neen itəm tətuatɨp e nɨtəlɨg-pa mɨnən rəha Iesu Kristo.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, ne Saelas,* ne Timoti, etəhalən təwɨr kəm itəmat u niməfak əpəh ikɨn Tesalonaeka. Itəmat nəmotuwa kitiəh o Tata Uhgɨn ne Iərəmərə Iesu Kristo.

Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

2 Nian rafin etəhalən-ipən kəm Uhgɨn məmə nɨkitɨməhal tagien otəmat, kən mətəhaləfak otəmat e nəfakən rəhatɨməhal.

3 Nian etəhaləfak kəm Tata Uhgɨn, nɨkitɨməhal tagien məto-inu nian rafin nɨkitɨməhal tatəht nat kɨsɨl, kit u rəhatəmat wək itəm tatɨsɨ-pən e nahatətəən rəhatəmat, ne rəhatəmat wək əskasɨk o nasituən e netəmim itəm tatɨsɨ-pən e nolkeikeən rəhatəmat, ne nolən rəha nətul əskasɨkən rəhatəmat e nian iəkɨs mɨn itəm koatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən nəkotol nəhlan məto-inu nəmotələhəu-pən əskasɨk rəhatəmat nətəlɨgən e Iərəmərə Iesu Kristo.

4 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn itəm Uhgɨn tolkeike itəmat. Nɨkitɨməhal tagien mɨn otəmat məto-inu ekəhalɨtun məmə Uhgɨn təmɨtəpun itəmat.

5 Kən ekəhalɨtun nat u, məto-inu namnusən təwɨr itəm eməhalən kəm itəmat, sənəmə təmuwa e nəghatən əm, məto təmuwa mɨn e nəsanənən, ne Narmɨn Rəha Uhgɨn, kən kitat kotɨtun wɨr məmə in nɨpahrienən. Kən nian emotatɨg kitat min itəmat, nəkotɨtun məmə nolən rəhatɨmat in təwɨr məmə otasitu etəmat.

6 Kən itəmat nəkotasgəwɨn itɨməhal ne Iərəmərə e nolən u: nəmotos pap nahməən asol, məto nəmotos nəghatən e nɨkin agien itəm Narmɨn Rəha Uhgɨn təmos-ipɨnə.

7 Tol nəhlan, e nolən rəhatəmat nəmotəgətun suatɨp wɨr kit kəm iəfak mɨn əpəh Masetonia ne Akaea məmə kotasgəwɨn itəmat.

8 Nəmotən-iarəp nəghatən rəha Uhgɨn tahmen e təwɨ təmasək kəto ikɨn mɨn rafin, kən sənəmə əpəh Masetonia ne Akaea əm, məto netəmim ikɨn mɨn rafin kotɨtun rəhatəmat nahatətəən. ?Kən ekəhaləkəike məhalən-iarəp namnusən rəha nahatətəən rəhatəmat, o kəp?

9 Kəp, məto-inu ilat atɨp koatən-iarəp məmə nian emotuwa moatəplan itəmat, nɨkitəmat tagien o nətoən nəghatən rəhatɨməhal. Koatən-iarəp məmə itəmat nəmotəuhlin məntaatəmat o narmɨ nat mɨn, kən motuarɨsɨg-in Uhgɨn itəm tatəmegəh, kən in Uhgɨn pahrien,

10 kən nakoatəsahgɨn Nətɨn u Iesu, itəm təmɨsɨ-pən e nego e neai, kən Uhgɨn təmosmegəh in e nɨmɨsən, kən in otosmegəh kitat o nalpɨnən ne neməha rəha Uhgɨn itəm tatuwa.

2

Wək rəha Pol əpəh Tesalonaeka

1 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Nəkotɨtun məmə nian itɨməhal eməhaluwa məhalehm itəmat, nuwamən rəhatɨməhal, in sənəmə tol nat əpnapɨn əm, məto təmol noan.

2 Kən itəmat nəkotɨtun məmə əpəh Filipae, netəmim kəmotol tərat kəm itɨməhal, kən motəhai motən rat itɨməhal, məto Uhgɨn rəhatat təmasitu etɨməhal, kən itɨməhal esəhaləginən nən-iarəpən rəhan namnusən təwɨr kəm itəmat, nat əpnapɨn netəmim kəmotalkut məmə okotən-iəhau itɨməhal.

---

* **1:1:** E nəghatən Kris, nərgɨn u Saelas in 'Silfanus' **1:1:** Wək 17:1-9 **1:3:** 1 Kor 13:13; Kol 1:4-6 **1:5:** 1 Kor 2:4-5 **1:6:** Wək 17:5-9 **2:2:** Wək 16:19-24; 17:1-9

3 Tol nəhlan məto-inu rəhatiməhal nəghatən o niuwən rəhatəmat nətəligən təsietən e
nətəligən rat min o nikin itəm təsətuatipən, kən esəhlalkutən o neiuə-inən itəmat.
4 Kəp, esəhalolən nəhlan. Məto nian etəhaləghat, ekəhalitun məmə Uhgin təmuag-pən rəkis e
nikitiməhal, kən təmən məmə itiməhal etəhalahmen məmə etəhalən-iarəp namnusən təwir,
kən in təmələhəu-pən e nelmitiməhal. Kən ekəsahləghatən məmə netəmim nikilat otagien
otiməhal, məto etəhaləghat məmə Uhgin nikin otagien otiməhal, kən in Uhgin itəm tatuag-
pən e nikitiməhal.
5 Nəkotitun məmə itiməhal esəhaluwamən otəmat məmə ekəhaliuw nətəligən rəhatəmat e
nəghatən ətehen min. Kən esəhalən-iarəpən namnusən təwir kəm itəmat məmə ekəhalos
rəhatəmat məni. Kən Uhgin, in titun nikitiməhal məmə nəghatən u in nipahrienən.
6 Itiməhal esəhaluwamən məmə itəmat kit o etəmim əpnapin əm kit otiləs-ipər itiməhal.

7 Kən nat kit min, məto-inu itiməhal aposol min rəha Kristo, ekəhalitun nənən məmə
nəkotəkəike motisiai-in itiməhal tahmen e etəm-iasol miləhal, məto eməsəhalolən. Nian
etəhlatig kitat min itəmat, nolən rəhatiməhal timətig tahmen e mama kit itəm tatehm wir
nətin min.
8 Nikitiməhal tagien məmə ekəhalən-iarəp namnusən təwir, məto sənəmə məmə ekəhalən-
iarəp əm, məto eməhalol natimnat rafin itəm ekəhalitun nolən məmə otasitu etəmat. In
tahmen məmə eməhalos-ipinə nəmegəhən rəhatiməhal, məto-inu itiməhal eməhalolkeike
itəmat, kən nəmotuwa rəhatiməhal netəmim.
9 Piak min ne winik min. ?Nikitəmat tatəht, o kəp, wək əskasik itəm eməhalol? Nian
itiməhal emətəhlamnus-iarəp namnusən təwir rəha Uhgin kəm itəmat, itiməhal eməhalol
wək e nelmitiməhal laulaugin məto arus-pən lapin məmə esəhalətapəh-inən nat kit otəmat.
10 Itəmat ne Uhgin, nəmotəplan kən motitun nən-iarəpən məmə nian emətəhlatig kitat
min itəmat iəfak min, nolən rəhatiməhal in tətuatip, kən Uhgin tətagien lan, kən etəmim kit
təsosən nipəgnəmtin kit itəm tərat otiməhal.
11 Itəmat nəkotitun məmə itiməhal eməhalol təwir kəm itəmat rafin tahmen e tata kit
tatehm wir nenətin min.
12 Kən e nolən kitiəh əm, etəhalem əskasik itəmat, kən mətəhaliləs-ipər rəhatəmat
nətəligən, mətəhalətapəh əskasik məmə nəmegəhən rəhatəmat otətuatip e niganəmti Uhgin,
kən nikin tagien lan. Uhgin u, tətaun-in itəmat məmə nakotuwa e nərəmərəən ne nəwirən
rəhan.
13 Kən nian rafin, itiməhal ekəhalən tagkiu kəm Uhgin məto-inu nian nəmotos nəghatən
rəha Uhgin itəm nəmotəto otiməhal, kən motos tatig e nikitəmat, kən nikitəmat təsəhtən
məmə in nəghatən rəha netəmim əm, məto nikitəmat təht məmə in nəghatən rəha Uhgin,
kən pahrien in nəghatən rəhan. Kən nəghatən u tatol wək e nəmegəhən rəhatəmat, netəm
nakoatən nipahrienən lan.
14 Kən piak min ne winik min, nəmotos nəratən tahmen e niməfak min rəha Uhgin e Kristo
Iesu əpəh Jutia aupən. Nat əpnapin məmə ilat netəmim imatəmat atip ikin, məto ilat kəmotol
terat kəm itəmat tahmen əm e noanol min rəha Isrel kəmotol tərat kəm iəfak min əpəh Jutia.
15 Kəmotohamnu Iərəmərə Iesu, ne ien min, kən motəhg-iarəp itimat ekotiet. Nolən
rəhalat tatol niki Uhgin təsagienən, kən ilat tikimir min o netəmim rafin,
16 məto-inu kotalkut məmə okotən-iəhau itimat o nəghatən kəm Iaihluə min məmə Uhgin
otosmegəh ilat. E nolən əh, ilat koatuargətain rəhalat nolən rat mətoarus tahmen. Məto roiu
əh, neməha ne nalpinən rəha Uhgin tinuwa olat.

Pol təmolkeike məmə otəplan ilat

17 Piak min ne winik min. Nian eməhaluwin isəu otəmat nian noan məsin əm, məto
eməhalolkeike pik məmə ekəhaləplan min itəmat. Nipahrienən, nipətitat isəu otat min, məto
nətəligən rəhatat kitiəh. Kən eməhlalkut pik məmə ekəhalitəlig məhaləplan itəmat,
18 məto-inu eməhalolkeike məmə ekəhalimnə otəmat. Io, Pol, emalkut nian tepət, məto
Setan təmahtosig-in suatip otiməhal.
19 ?Tahro ekəhalolkeike pik məmə ekəhaləplan min itəmat? ?Tol nəhlan məto-inu, nian
Iərəmərə Iesu otuwa min, pah min un eməhalələhəu-pən nətəligən əskasik rəhatiməhal elat
məmə ilat noa wək wir rəhatiməhal? ?Kən nikitiməhal otagien min o pah min? ?Kən pah
min un in rəhatiməhal nətouən itəm nikitiməhal otagien elat? ?Itəmat, o kəp? Əwəh, itəmat
u.
20 Nipahrienən, itiməhal ekəhlausit otəmat, kən nikitiməhal tagien otəmat.

2:4: Kal 1:10 **2:9:** Wək 20:34 **2:12:** Wək 20:31 **2:13:** 2 Tes 2:13 **2:14:** Wək 17:5 **2:15:** Wək 9:23,29; 13:45,50; 14:2,5,19 **2:19:** Fil 2:15-16; 4:1; 2 Tes 1:4

3

1 Tol nəhlan, nian nikitiməhal təməpou kən iuəhkir nikitiməhal titəgit, məto-inu itiməhal
ekəhaləruru məmə nəkotatig təwir əm o kəp, kən itiməhal eməhaləlis nəghatən məmə io ne
Saelas ekətuatig Atens,
2 emuahl-ipinə Timoti məmə in otimnə məplan itəmat. In piatat kit itəm tatol wək rəha Uhgin
itiməhal min o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgin. In təminəh otəmat məmə otasitu etəmat
miləs-ipər rəhatəmat nətəligən, kən mol itəmat nəkoatətul əskasik e rəhatəmat nahatətəən,
3 məmə nəratən itəm tatuwa roiu, okol təsolən nikitəmat təht pik. Nəkotitun rəkis məmə in
nətəligən rəha Uhgin məmə netəmim okotol tərat etat nəhlan.
4 Nipahrienən, nian emətəhlatig kitat min itəmat, eməhaləkəike mətəhalən kəm itəmat
məmə okol tərat kəm kitat. Kən itəmat nəkotitun wir məmə tinuwa mol nipahrien lan
tahmen əm məmə itiməhal eməhalən mihin.
5 O nat əh, nian nikitiməhal təməpou kən iuəhkir nikitiməhal titəgit, kən emahl-ipinə Timoti
məmə otimnə məplan-tu rəhatəmat nahatətəən, məmə tatəskasik əh, o kəp. Ekatəgin məmə e
suatip kit, Setan u etəmim rəha nos-ipən-os-ipənən, in tos-ipən-os-ipən kəm itəmat, kən wək
rəhatiməhal in tol nat əpnapin əm.

Timoti təmən-iarəp namnusən təwir

6 Kən roiu əh, Timoti təmitəlig-pa min otimlau, kən matos namnusən təwir e rəhatəmat
nahatətəən ne nolkeikeən. Təmən-ipa kəm itimlau məmə nikitəmat tatəht əh itiməhal
e nagienən, kən motolkeike məmə nəkotəplan itiməhal, tahmen əm məmə itiməhal
ekəhalolkeike məmə ekəhaləplan itəmat.
7 Tol nəhlan, piak min ne winik min, nat əpnapin eməhlatig e nəratən, kən mətəhaləto
nahməən, məto namnusən rəha nahatətəən rəhatəmat təmiləs-ipər rəhatiməhal nətəligən
otəmat.
8 Nian eməhalos namnusən məmə nəkoatətul əskasik əh o Iərəmərə, kən ekəhaləto məmə
enəhalos min nəmegəhən.
9 Nian ekəhalətul e niganəmti Uhgin, nagienən rəhatiməhal otəmat in iahgin, kən ekəhalən
kəm Uhgin məmə nikitiməhal tagien pik otəmat.
10 E nian rafin, nərauiəgən ne lapin, etəhaləfak əskasik məmə ekəhaləplan min itəmat, kən
məhaləgətun itəmat e nat naka nəkotəruru əh məmə rəhatəmat nahatətəən otəwiə məskasik.
11 Kən pəs rəhatat Uhgin atip, u Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu rəhatat, kioal suatip
rəhatiməhal məmə ekəhalimnə məhalehm itəmat.
12 Pəs Iərəmərə tol nolkeikeən rəhatəmat otepət mər mərioah otəmat ne netəmim rafin,
tahmen e nolkeikeən rəhatiməhal otəmat tepət.
13 Pəs in tol nikitəmat təsanən məmə, nian Iərəmərə Iesu tatuwa min ilat rəhan min
netəmim, kən nakotətul e niganəmti rəhatat Uhgin u Tata rəhatat, kən nəkotətuatip kən
nolən kit tikə məmə otiləs pikən itəmat.

4

Nəmegəhən rəhatəmat təkəike mol Uhgin nikin tagien

1 Piak min ne winik min, roiu ekəike məghat e natimnat min neen. Eməhaləgətun rəkis
etəmat nolən naka itəm nəkotol məmə Uhgin nikin otagien otəmat. Kən pahrien, nəkoatol
mihin. Kən roiu etəhalətapəh otəmat kən mətəhalətapəh əskasik e Iərəmərə Iesu məmə
nəkoatol əm nulan tatuwin matuwin məsin min.
2 Otol nəhlan məto-inu itəmat nəkotitun suatip itəm eməhaləgətun itəmat lan e nərəmərəən
rəha Iərəmərə Iesu.
3 Nətəligən rəha Uhgin məmə in təmələhəu kalin itəmat məmə rəhan min məmə nəkoatol
nat itəm tətuatip wir: sotətəu-pənən suatip rəha nipitan ne nəman itəm koatit anion ilat min.
4 Itəmat kitiəh kitiəh nəkotəkəike motərəmərə e nipətitəmat e nolən itəm təwir mətuatip
kən katisiai-in.
5 Sotolən nolən rəha nətəu-pənən nətəligən əskasik o nit anionən pətan o iərman. Nolən əh
rəha netəm kəsotəfakən kotəruru Uhgin.
6 Kən e natimnat min əh, sotolən tərat e piatəmat min o nakləh-inən pətan rəha suah pisin.
Iərəmərə otol nalpinən kəm netəm min u itəm kotol nolən min itəm tol nəhlan, kən enəhalən
rəkis nat u kəm itəmat o nəhgaiirən etəmat.
7 Tol nəhlan məto-inu Uhgin təməsaun-inən kitat məmə okotamkimik e niganəmtin, məto
okotatig e nəmegəhən itəm kəmotələhəu kalin məmə rəhan.

3:1: Wək 17:15 **3:2:** Wək 16:1-3 **3:3:** 2 Tim 3:12 **3:6:** Wək 18:5 **3:7:** 2 Tes 1:4 **3:11:** 2 Tes 2:16-17
4:3: 1 Tes 5:23; 1 Pita 1:16 **4:5:** 1 Kor 6:13 **4:7:** Hip 12:14

8 Tol nəhlan, etəm tatəuhlin məntaan e nəgətunən əh, sənəmə tatəuhlin məntaan kəm
etəmim, məto tatəuhlin məntaan kəm Uhgin itəm təmos-ipa Narmin Rəhan kəm itəmat.
9 Nəkotitun rəkis nolən rəha nolkeikeən itəmat iəfak min, kən inu sənəmə nat kit itəm
ekəkəike məte e naoa, məto-inu Uhgin təməgətun rəkis itəmat o nolkeikeən itəmat min.
10 Kən pahrien, nakotolkeike piatat min rafin ikin Masetonia. Məto, piak min ne winik
min, ekəhalətapəh əskasik məmə nəkotol mihin tatuwin nulan məsin min.
11 Itəmat nəkotəkəike motalkut o nətəu-pənən suatip rəha nəmegəhən itəm in təmə̇linu,
kən motol atip rəhatəmat wək, kən nəkotol wək e nelmitəmat tahmen əm məmə emə̇halən
mihin kəm itəmat.
12 Otol nəhlan məmə rəhatəmat nəmegəhən otiuw-pa nisiaiian rəha netəm ihluə min, kən
itəmat nəsotagileən e suah kit.

Nuwamən rəha Iərəmərə

13 Piak min ne winik min. Ekəhalolkeike məmə itəmat nəkotəkəike motitun netəm min
u itəm kəmotimis. Kən esəhalolkeikeən məmə itəmat nakotasək tahmen e netəmim itəm
kəsotələhəu-pənən rəhalat nətəligən e Uhgin.
14 Kitat kotahatətə məmə Iesu təmimis kən məmegəh min, kən nikitat titun məmə nian
Iesu otuwa min, kən Uhgin otol məmə, netəm min u itəm kinotahatətə rəkis e Iesu nian
kəmotimis, okotuwa min ilat Iesu.
15 Kən ekəhalən kəm itəmat nəghatən ətuatip rəha Iərəmərə məmə, kitat u itəm koatəmegəh
əh motatig mətoarus nuwamən rəha Iərəmərə, pahrien kitat okol kəsotaupən-inən netəm
min u itəm kəmotaupən kəmotimis.
16 Məto Iərəmərə ətuatip əm oteiuaiu-pa e nego e neai, kən mən-iarəp əfəməh, kən etəm-
iasol rəha nagelo min otagət əfəməh, kən netəmim okotəto təwi rəha Uhgin, kən netəm min
u itəm kinotahatətə rəkis e Iesu nian kəmotimis, okotəmegəh motaupən motər.
17 Kən uarisig lan, kitat netəm koatəmegəh əh motatig, okotər kitat min ilat e nimal napuə
məmə okotəplan Iərəmərə e magoagəp. Kən tol nəhlan, okotatig kitat Iərəmərə namnun tikə.
18 Tol nəhlan, otiləs-ipər nətəligən rəhatəmat min e nəghatən min u.

5

1 Piak min ne winik min. Təwir əm məmə esəteən kəm itəmat e nian ətuatip rəha natimnat
min əh,
2 məto-inu itəmat nəkotitun rəkis məmə Nian Rəha Iərəmərə otuwa tahmen e iakləh itəm
tatuwa lapin, nian netəmim kotəruru.
3 Nian netəmim koatən məmə, “Natimnat rafin təmə̇linu, kən nəratən tikə,” kən nəratən
otuwa olat uəhai əm, tahmen e pətan itəm məntaan titahmə o nemə̇kən, kən okol netəmim
kəsotagimən.
4 Məto piak min ne winik min, nəsotətulən e napinəpən e natimnat min əh, kən nuwamən
rəha nian əh otəsolən itəmat nəkotaut tahmen e nuwamən rəha iakləh kit.
5 Itəmat rafin nenəti nəhag-əhagən ne nenəti nianən. Kitat sənəmə netəmim rəha lapin ne
napinəpən.
6 Kən tol nəhlan, pəs kəsotolən tahmen e netəm min u kotapil, məto pəs kotaiir kən
moatehm wir rəhatat nətəligən ne rəhatat nolən min,
7 məto-inu netəm min u koatapil, ilat koatapil lapin, kən netəm min u itəm koatapis, ilat
koatapis lapin.
8 Məto pəs kitat kotərəmərə e rəhatat nolən min, məto-inu kitat netəm rəha nianən. Pəs
kotaskəlim nolən rəha nahatətəən ne nolkeikeən, inu tahmen e mopael kit itəm tatuwin-in
iaen kit itəm tatətlosig-in manikiləhatəm, kən pəs kotələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən e
Uhgin, inu tahmen e mopael kit itəm tatuwin-in hat əskasik kəmol e iaen itəm tatəfətain
rəhn-kapətəm.
9 Pəs kotol nəhlan məto-inu Uhgin təsitəpunən kitat məmə nemə̇ha ne nalpinən rəhan
otuwa otat, məto təmitəpun kitat məmə in otosmegəh kitat e rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo.
10 Təmimis otat məmə kitat kotitun natigən kitiəh kitat min okəmə koatəmegəh o
kəmotimis.
11 Tol nəhlan, otiləs-ipər rəhatəmat min nətəligən, kən otasitu etəmat min məmə natol
nahatətəən rəhatəmat təskasik. Pahrien, inu nolən itəmat nəkotol u-roiu.

Namnun nəghatən rəha Pol

4:8: Luk 10:16; 2 Kor 1:22 **4:9:** Jon 13:34 **4:11:** Efes 4:28 **4:14:** Rom 14:9; 1 Kor 15:3-4,12 **4:16:** 1 Kor 15:51-52 **5:2:** Mat 24:42-43; 2 Pita 3:10; Nol Əpən 3:3 **5:3:** Mat 24:39; Luk 21:34-35 **5:5:** Rom 13:12 **5:8:** Aes 59:17; Efes 6:14,17 **5:10:** Rom 14:8-9; 1 Tes 4:14

12 Piak min ne winik min. Roiu ekəhalətapəh otəmat məmə nakotisiai-in netəm min u
koatol wək əskasik itəmat min ilat, moatərəmərə etəmat e Iərəmərə, kən moatən kəm itəmat
nian nəkoatol tərat.
13 Otisiai-in wir ilat motolkeike ilat o wək itəm koatol, kən motatig e nəməlinuən itəmat
min itəmat min.
14 Kən piak min ne winik min, etəhalətapəh əskasik məmə nakotəghat əskasik kəm netəm
min u kəsotolən nat kit. Otiləs-ipər nətəligən rəha netəm nikilat təpou. Otasitu e netəm itəm
rəhalat nəsanənən tikə. Otol rəhatəmat nətəligən təfəməh kəm netəmim rafin.
15 Okəmə suah kit otol nat kit təsahmenən etəmat, kən itəmat nəsotalpinən nitai nəratən,
məto nian rafin, itəmat nəkotəkəike motalkut məmə nəkoatol təwir kəm itəmat min ne
netəmim pisin min.
16 Nikitəmat otəkəike mətagien nian rafin;
17 kən moatəghat kəm Uhgin e nəfakən nian rafin;
18 kən nian rafin otən kəm Uhgin məmə nikitəmat tagien, nat əpnapin nəkotatig e nəwirən,
o nəratən. Otol nat miləhal əh məto-inu iləhal nəwia Uhgin otəmat e Kristo Iesu.
19 Sotahləmisən nigəm rəha Narmin Rəha Uhgin;
20 əsotənən məmə nəghatən itəm Uhgin təmos-ipinə kəm suah kit, in tol nat əpnapin əm
lan.
21 Otəplan wir kən motakil wir natimnat rafin, kən otaskəlim tiəkis nat itəm təwir,
22 kən motapəs natimnat rafin itəm tərat.
23 Pəs Uhgin pisin əm itəm in Uhgin rəha nəməlinuən, otol itəmat məmə rəhan pisin əm
un itəmat. Pəs Uhgin otol məmə narmin rafin rəhatəmat, ne nəmegəhən rafin rəhatəmat,
ne nipətitəmat rafin okotətuatip məmə nipəgnəmtin tikə otəkul-pən etəmat nian rəhatat
Iərəmərə Iesu Kristo tatuwa min.
24 Etəm tətaun-in itəmat, nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən in otol natimnat min əh.
25 Piak min ne winik min. Otəfak otimat.
26 Otən təwir kəm itəmat min tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo.
27 E nərgi Iərəmərə, iatən əskasik kəm itəmat məmə nakotafin naoa u kəm piak min ne
winik min rafin.
28 Pəs rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat.

5:14: 2 Tes 3:6,11 **5:15:** Rom 12:17; 1 Pita 3:9 **5:16:** Fil 4:4 **5:18:** Efes 5:20 **5:19:** Efes 4:30 **5:22:** 1 Jon 4:1 **5:23:** 2 Tes 3:3 **5:25:** Kol 4:3; 2 Tes 3:1

2 Tesalonaeka
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təmətе tuwɨn kəm iəfak mɨn ikɨn Tesalonaeka
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 2 Tesalonaeka

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm niməfak əpəh Tesalonaeka

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Netəmim tepət e niməfak, koatol nəruruən e nuwamən rəha Iesu. Koatos nian iəkis tepət, kən neen nɨkilat tatəht məmə inəh nəmtətin itəm tatəgətun məmə otəsuwəhən, Iesu tɨtəlɨg-pa mɨn. Kəsotɨtun wɨrən nɨpəti naoa aupən rəha Pol (inu 1 Tesalonaeka). Kən neen koatən məmə Iesu otɨtəlɨg-pa uəhai əm, kən ko kəsotol wək pɨkən. Məto ilat koateiuə əm məto-inu koatəlpah.

?Təmətе naoa u o naka? Pol təmətе naoa u məmə otələhəu ətuatɨp nətəlɨgən rəhalat e nɨtəlɨg-pa mɨnən rəha Iesu.

Pol təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Pol, ne Saelas,* ne Timoti, etəhalən təwɨr kəm itəmat u niməfak əpəh ikɨn Tesalonaeka. Itəmat nəmotuwa kitiəh o Uhgɨn rəhatat Tata, ne Iərəmərə Iesu Kristo.

2 Pəs Uhgɨn Tata, ne Iərəmərə Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwɨrən ne nəməlinuən kəm itəmat.

Nənwiwiən ne nəfakən rəha Pol

3 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Nian rafin itɨməhal ekəhaləto məmə ekəhaləkəike məhalən kəm Uhgɨn məmə nɨkitɨməhal tagien otəmat. Kən tətuatɨp əm məmə ekəhalol mihin nəhlan, məto-inu nian rafin nahatətəən rəhatəmat tatuwa matəskasɨk, kən nian rafin itəmat rafin noatolkeike pɨk itəmat mɨn, kən nolkeikeən ne nahatətəən əh katutəwiə matuər mətian mətian.

4 Tol nəhlan, itɨməhal etəhalən-iarəp kəm netəmim rəha niməfak rəha Uhgɨn e ikɨn mɨn rafin məmə nɨkitɨməhal tagien pɨk otəmat. Itɨməhal etəhalən nəhlan məto-inu nian rafin, itəmat nəkoatətul əskasɨk e nəmegəhən rəhatəmat e Kristo, kən itəmat motaskəlɨm əskasɨk əh nahatətəən rəhatəmat, nat əpnapɨn netəm ihluə koatol tərat kəm itəmat, kən mol itəmat nakoatəto nahməən tepət.

5 Natɨmnat mɨn əh tatəgətun məmə nolən rəha Uhgɨn o nakilən netəmim, in tətuatɨp əm. Nakoatos nahməən o nərəmərəən rəha Uhgɨn, kən noan nətul əskasɨkən e nəratən rəhatəmat, Uhgɨn otafin itəmat məmə nakotahmen-in nuwɨnən e nərəmərəən rəhan.

6 Tol nəhlan məto-inu nolən rəha Uhgɨn in tətuatɨp, kən in otol nalpɨnən kəm ilat u koatol nəratən kəm itəmat,

7 kən o nian kit in otos-ipɨnə namegən kəm itəmat itəm nakoatos nahməən, kitat min itəmat. Natɨmnat mɨn əh okotuwa motol nɨpahrienən nian Uhgɨn otol-arəp Iərəmərə Iesu itəm otɨsɨ-pən e nego e neai. In otuwa e nɨgəm itəm tatuəp pɨk ilat rəhan nagelo mɨn itəm kotəsanən.

8 In otol nalpɨnən kəm itəm mɨn u kotəruru Uhgɨn kən məsotətəu-pənən namnusən təwɨr rəha Iərəmərə Iesu rəhatat.

9 Uhgɨn otol nalpɨnən kəm ilat e nəratən itəm namnun tɨkə. Kən otahtosɨg-in lilɨn ilat e nɨganəmtɨ Iərəmərə ne nəhag-əhagən asol rəha nəsanənən asol rəhan.

10 Nat u otuwa e nian Iesu tatuwa mɨn. In otos nənwiwiən o natɨmnat itəm təmol kəm iəfak mɨn rəhan, kən narmɨlat otiwɨg ron, itəmat mɨn itəmat min ilat məto-inu nəmotahatətə e rəhatɨməhal nəghatən itəm eməhalən kəm itəmat.

11 O natɨmnat mɨn u, nian rafin etəhaləfak otəmat məmə Uhgɨn otafin itəmat məmə nakotahmen-in rəhan naunən. Kən etəhaləfak məmə Uhgɨn otol wək e nəsanənən rəhan məmə, nətəlɨgən wɨr itəm nakotolkeike məmə nakotətəu-pən, ne wək wɨr mɨn itəm tatɨsɨ-pən e nahatətəən rəhatəmat, okotol noan.

12 Itɨməhal etəhaləfak nəhlan məmə katɨləs-ipər nərgɨ Iərəmərə Iesu o natɨmnat itəm təmol e nəmegəhən rəhatəmat, kən in otɨləs-ipər itəmat. Natɨmnat mɨn əh otuwa e nəwɨrən rəha Uhgɨn rəhatat ne Iərəmərə Iesu Kristo.

2

Etəm Tatol Təfagə Rat Agɨn Nian Rafin

---

* **1:1:** E nəghatən Kris, nərgɨn u Saelas in 'Silfanus' **1:2:** Rom 1:7 **1:4:** 2 Kor 7:4; 1 Tes 2:19 **1:6:** Rom 12:19 **1:7:** 1 Tes 3:13 **1:8:** Aes 66:15 **1:9:** Aes 2:10 **1:10:** Kol 3:4 **1:11:** Kol 1:9; 1 Tes 1:2-3

1 Piak min ne winik min. Pəs ekəghat e nian rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo otuwa min lan, kən
Uhgin otuəfimin kitat min Kristo lan.
2 Etəhalətapəh məmə nikitəmat təsəht pikən, kən məsotautən e nəghatən eiuə kit itəm katən
məmə itiməhal eməhalən. Katən məmə in nəghatən itəm tatisi-pən o Uhgin, o namnusən kit,
o naoa kit itəm tatən məmə Nian Rəha Iərəmərə tinuwa rəkis.
3 Sotolən etəmim kit teiuə-in itəmat e nəghatən kit, məto-inu nian əh otəsuwamən mətoarus
nian itəm netəmim okotuwa tikimir min rəha Uhgin motol nəluaginən ilat min, kən Uhgin
otol-arəp Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin, itəm Uhgin otərəkin pahrien tətəu-pən əm
rəhan nalpəkauən aupən rəkis.
4 In otuwa tikimir e natimnat rafin itəm netəmim koatəfak ron, ne natimnat rafin itəm
koatən məmə rəhalat uhgin min. In əm un otiləs-ipər atip in ilis e natimnat min rafin. Kən
in otuwin məpələh e Nimə Rəha Uhgin, kən mən məmə in Uhgin.
5 ?Tahro? ?Nəmotaluin məmə nian emətatig kitat min itəmat, ematən-ipinə natimnat min
u?
6 Kən ninotitun nat naka itəm tətahtosig-in etəm əh-roiu məmə Uhgin otol-arəp in e nian
ətuatip rəhan.
7 Nəsanənən anion rəha Təfagə Rat Agin tinatol wək rəkis. Məto etəm itəm tətahtosig-in
nəsanənən əh, in otol nəhlan mətoarus-pən Uhgin otos-irəkis.
8 Kən Uhgin otol-arəp Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin, itəm Iərəmərə Iesu otərəkin
in e nimətag e nohlin, kən mərəkin agin e nəhag-əhagən rəha nuwamən rəhan.
9 Etəm Tatol Təfagə Rat Agin Nian Rafin otuwa mol wək e nəsanənən rəha Setan, kən in
otol nat pispis eiueiuə min, ne nəmtətin eiueiuə min, ne nat eiueiuə min itəm otol narmi
netəmim tatiwig,
10 ne nəratən pisin pisin min rafin itəm koteiuə-in netəm min u itəm kotaliwək e suatip
tatuwin e nalpinən. Uhgin otərəkin ilat məto-inu kəmotən əskasik məmə kəsotolkeikeən
nipahrienən itəm titun nosmegəhən ilat.
11 O nətəligən əh, Uhgin tahl-ipən kəm ilat nat kit təsanən itəm tatol nətəligən rəhalat
tatəlue. Tahl-ipən nat əh məmə okotən nipahrienən e neiueiuəən.
12 Kən tahl-ipən məmə Uhgin otən-iarəp nalpinən rəha netəmim rafin itəm kəsotənən
nipahrienən e nipahrienən, məto koatəto təwir agin nian koatol nolən min itəm tərat.

Iəfak min okotəkəike motətul əskasik

13 Piak min ne winik min itəm Iərəmərə tolkeike. Nian rafin ekəhaləkəike məhalən tagkiu
kəm Uhgin otəmat, məto-inu e nətuounən Uhgin təmitəpun itəmat məmə otosmegəh itəmat.
In otol nəhlan e wək rəha Narmin Rəhan itəm tatələhəu kalin itəmat məmə rəhan, kən
otosmegəh itəmat e nahatətəən rəhatəmat e nipahrienən.
14 Uhgin təmaun-in itəmat o natimnat min əh e namnusən təwir itəm etəhalən-iarəp, məmə
kitat kotuwa kitiəh kitat rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo e rəhan nisiaiiən, ne nəsanənən, ne
nəhag-əhagən.
15 Tol nəhlan, piak min ne winik min, otətul əskasik kən motaskəlim nəgətunən itəm
eməhalos-ipinə kəm itəmat e nəghatən itəm təmiet e nohlitiməhal, o nəghatən itəm
nəmotafin e naoa eməhalahl-ipinə.
16 Uhgin rəhatat Tata təmolkeike kitat, kən e nəwirən rəhan təmiləs-ipər nikitat namnun
tikə, kən təmol məmə kitat okotələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən lan. Kən pəs rəhatat
Iərəmərə Iesu Kristo atip ilau Uhgin Tata,
17 okiləs-ipər nikitəmat kən mioal itəmat nakotəsanən e nolən wir min rafin ne nəghatən
wir min rafin.

3

Pol təmətapəh o nəfakən

1 Piak min ne winik min. Inu namnun nəghatən. Otəfak otiməhal məmə nəghatən rəha
Iərəmərə otuwin uəhai əm ikin min rafin, kən netəmim okotisiai-in motətəu-pən, tahmen
əm etəmat itəm nəmotisiai-in motətəu-pən.
2 Kən otəfak otiməhal məmə Uhgin otiləs-irəkis itiməhal o netəm rat, məto-inu sənəmə
netəmim rafin kotahatətə e Iərəmərə.
3 Məto Iərəmərə, nian rafin tatol rəhan nəghatən, kən in otol itəmat nakotəsanən, kən
matehm wir itəmat o Setan məmə otəsərəkinən itəmat.
4 Kən kitat kotitun wir e Iərəmərə məmə roiu itəmat nəkoatol nat naka itəm eməhalən, kən
nəkoatol əm nulan moatuwin moatuwin.

2:3: 1 Tim 4:1; 1 Jon 2:18; 4:3 **2:4:** Esik 28:2; Dan 11:36 **2:8:** Aes 11:4; Nol Əpən 19:15 **2:9:** Nol Əpən 13:11-13
2:13: Efes 1:4; 2 Tes 1:3 **3:4:** 2 Kor 7:16; Kal 5:10

5 Pəs Uhgɨn otit nɨkitəmat e suatɨp rəha nolkeikeən rəha Uhgɨn ne nolən rəha Kristo o nətul
əskasɨkən nian nəratən otuwa.

Əsolən nolən rəha nəlpahən

6 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. E nərgɨ Iərəmərə Iesu Kristo, etəhalən əskasɨk kəm itəmat məmə
nakotətul isəu o piatat mɨn itəm koatol nolən rəha nəlpahən, kən məsotatɨgən motətəu-pən
nəgətunən itəm nəmotos otɨməhal.
7 Itəmat atɨp nəkotɨtun məmə nəkotəkəike motətəu-pən nolən itəm eməhalol. Nian
emətəhlatɨg kitat mɨn itəmat, eməsəhaləlpahən,
8 kən eməhalos-nəmtɨn nagwənən o netəmim, eməsəhalos əpnapɨnən. Məto eməhalol wək
pɨk, lapɨn ne lenian, eməhalol wək e nelmɨtɨməhal məmə esəhalos-ipɨnəən wək əskasɨk
otəmat o nehmən itɨməhal.
9 Tətuatɨp otɨməhal məmə ekəhalətapəh otəmat məmə nakoatehm itɨməhal, məto itɨməhal
eməsəhalolən nəhlan məto-inu itɨməhal ekəhalolkeike məmə ekəhaləgətun itəmat e nolən
itəm tətuatɨp məmə nakotətəu-pən.
10 Kən nian emətəhlatɨg əh kitat mɨn itəmat, eməhalos-ipɨnə lou u məmə, "Okəmə etəmim
tapəs wək, okol kəsos-ipənən nagwənən kəm in."
11 Ekəhalən nəhlan məto-inu eməhalətо məmə netəmim neen un itəmat mɨn ilat
koatəlpah, ilat kəsotolən wək kit, ilat iəghat tɨpɨk mɨn, məto kəsotolən wək.
12 E nərgɨ Iərəmərə Iesu Kristo, ekəhalən kən məhaluəh nɨki netəmim itəm kotol nəhlan
məmə okotəkəike motapəs negəsən motatɨg mətɨg əm, kən motol wək o nətouən nagwənən
nɨgɨlat.
13 Kən itəmat piak mɨn ne wɨnɨk mɨn, əsotəpouən o nolən nat itəm tətuatɨp.
14 Okəmə suah kit təsətəu-pənən rəhatɨməhal nəghatən e naoa u, kən nəkotəkəike motol
məmə netəmim okotɨtun məmə in pah. Kən məsotuwɨnən iuəhkɨr ron məmə nəkotol in taulɨs
o nolən rəhan.
15 Məto nəsotəplanən in məmə rəhatəmat kit tɨkɨmɨr, məto in piatəmat kit, kən təwɨr məmə
nakotəhgaiir lan.

Namnun nəghatən

16 Kən pəs Iərəmərə rəha nəməlinuən, in pɨsɨn əm otos-ipɨnə nəməlinuən nian rafin e nolən
mɨn rafin. Pəs Iərəmərə tətatɨg itəmat mɨn itəmat rafin.
17 Io Pol, iatos pen matəte əm e nelmək nəghatən u rəha nənən təwɨr kəm itəmat. Kən e
naoa mɨn rafin ekəte nəhlan məmə nəkotɨtun in naoa rəhak. Inu nolən rəha nəteən rəhak.
18 Pəs rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat rafin.

3:6: Rom 16:17 **3:7:** Fil 3:17 **3:8:** 1 Tes 2:9 **3:9:** 1 Kor 9:4; 1 Tes 1:6 **3:11:** 1 Tim 5:13 **3:12:** 1 Tes 4:11
3:13: Kal 6:9 **3:15:** 1 Tes 5:14

1 Timoti
Naoa itəm Pol təmaupən məte tuwɨn kəm Timoti
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Timoti

?Pah təməte naoa u? Aposol Pol təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm Timoti. Timoti in etəm aluə kit itəm təmaiir e taon u Listra. Mama rəhan in noanol kit rəha Isrel, kən rəhan tata in Iaihluə kit. Timoti in fren kit rəha Pol, kən nian rafin katian əpəh ikɨn mɨn matuən-iarəp namnusən təwɨr rəha Iesu Kristo. Pol tolkeike pɨk Timoti, tol nəhlan kən in tətaun-in Timoti məmə tahmen e nətɨn ətuatɨp.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? Pol təmətо məmə iəgətun eiueiuə neen e niməfak əpəh Efesas, kən mol in tahl-ipən Timoti məmə otuwɨn məg-ətuatɨp-in neiuəən əh. Okəm-naka, Timoti təmuwa tahmen e pasta rəha niməfak əh Efesas, nat əpnapɨn məmə in etəm aluə əm. Nəgətun eiueiuəən mɨn əh koatəgətun məmə netəmim okotəkəike motətəu-pən nətəligən rəhalat e nolən rəha netəmim o nosən nəmegəhən itəm namnun tɨkə. Koatən məmə netəmim okotəkəike motɨtun nɨpəti nəghatən anion mɨn, kən motol natɨmnat neen itəm ilat kəmoatən.

?Təməte naoa u o naka? Pol təməte naoa u matən-iarəp nətəligən neen rəhan kəm Timoti matɨləs-ipər rəhan nətəligən, kən məmə otasitu e niməfak rəha Efesas. Pol tatəghat-in nolən wɨr mɨn rəha nəfakən, ne nehm wɨrən netəm koatəfak. Kən matən-iarəp nolən wɨr mɨn itəm netəm-iasol mɨn rəha niməfak ne iəfak mɨn u okotətəu-pən. Kən namnun nəghatən itəm Pol təmən kəm Timoti tatən məmə, in otəkəike muwa etəm wɨr kit rəha nol wəkən rəha Iesu Kristo. Kən rəhan nolən otəkəike mətuatɨp wɨr.

Pol təmən təwɨr kəm Timoti

1 Timoti. Io Pol, iakatən təwɨr kəm ik. Kən io aposol kit rəha Kristo Iesu məto-inu Uhgɨn u itəm təmosmegəh kitat, ne Kristo Iesu itəm in nɨpəti nahatətəən rəhatat məmə o nian kit Uhgɨn otosmegəh kitat, ilau əm kəmuahləpis io məmə ekol wək u.

2 Rəhalau nahatətəən e Kristo tahmen ahmen əm, kən tol nəhlan in tahmen-pən əm məmə ik nətɨk pahrien. Pəs Uhgɨn Tata rəhatat ilau Kristo Iesu, Iərəmərə rəhatat, okuawte-in rəhalau nəwɨrən kəm ik, kən muasəkitun ik, kən muələhəu nəməlinuən tətatɨg ron ik.

Pol təmolkeike məmə Timoti otahtosɨg-in iəgətun eiueiuə mɨn

3 Aupən ikɨn e nian ematuwɨn Masetonia, kən io emən kəm ik məmə io ekolkeike pɨk məmə onakətatɨg Efesas, kən rəhak nətəligən tatol əm min-nulan. Netəmim neen əh-ikɨn kotatɨg itəm ilat koatəgətun netəmim e nəghatən mɨn itəm kotərat. Məto ik onakahtosɨg-in ilat məmə okəsotolən nolən əh.

4 Ilat okotəkəike motapəs nolən mɨn əh itəm koatən nəghatən eiueiuə mɨn itəm koatəghat-in noanol mɨn aupən ikɨn. Nəghatən mɨn əh in tatiuw-pa əm tɨməht, məto in to təsasituən e netəmim məmə ilat okotɨtun nalpəkauən rəha Uhgɨn inu okotahatətə əm lan.

5 Məto noa nəghatən u məmə nolkeikeən tatər e nɨkitəmat. Nolkeikeən tatər e nɨki suah kit nian nɨkin təwɨr təfagə rat tɨkə lan, kən in tɨtun məmə nolən rat kit təsatɨgən lan, kən tətahatətə pahrien əm e Iesu.

6 Netəmim neen kɨnotapəs nolən ətuatɨp u, kən ilat kɨnotəruru rəkɨs rəhalat suatɨp, məto koatətəu-pən nəghatən alməl mɨn əh.

7 Ilat kotolkeike məmə netəmim koatən məmə ilat kotenatɨg wɨr e Lou rəha Uhgɨn, məto ilat kəsotɨtun wɨrən nɨpəti nəghatən itəm koatən, ne nəghatən mɨn itəm koatən pɨk ilat.

8 Kitat kotɨtun wɨr Lou rəha Uhgɨn məmə təwɨr okəmə kitat kotɨtun wɨr wək rəha Lou kən moatətəu-pən e nolən itəm Uhgɨn tolkeike.

9 Nian rafin kitat okotəkəike motɨtun məmə Lou təməsuwamən o netəm kotətuatɨp, məto Lou in rəha netəm rat ne netəm koatəht Lou: netəm kəsotɨsiai-inən Uhgɨn ne nol təfagə rat; netəm rəhalat nolən teko-eko kotəuhlin mentalat o nəfakən; netəm kəmotohamnu rəhalat tata ne mama; netəm koatohamnu itəm;

10 nəman ne nɨpɨtan itəm kɨnotol marɨt rəkɨs, məto koatan əpnapɨn; nəman koatɨt atɨp ilat mɨn kən nɨpɨtan koatɨt atɨp ilat mɨn; netəmim katosalɨm-in iolwək mɨn məmə okotos məni elat; ne netəm koateiueiuə, ne netəm koateiueiuə e nian koatəghat e kot; ne netəm koatol nolən pɨsɨn neen mɨn. Əwəh, in nɨpahrienən məmə Lou in rəha netəmim itəm koatol natɨmnat rafin əh itəm tatərəkɨn nəghatən mɨn itəm kotətuatɨp.

1:2: Wək 16:1-3; Taet 1:4 **1:4:** 1 Tim 4:7; Taet 1:14 **1:8:** Rom 7:12,16

11 Nəghatən ətuatip min u, koatisi-pən e namnusən təwir moepən rəha Uhgin, Uhgin etəm
təwir tətuatip. Namnusən u in təmos-ipa kəm io məmə ekən-iarəp.

Pol nikin təmagien o Kristo

12 Io ekatən tagkiu kəm Kristo Iesu, Iərəmərə rəhatat, itəm tatos-ipa nəsanənən kəm io
o wək u, məto-inu in tatehm io məmə iakaskəlim wir wək rəhan kən məsapəsən, kən in
təməhləu-pa wək u mətahləpis io məmə ekol.
13 Aupən ematəghat rat e nərgin, kən ematoh nəfak matol tərat kəm Iesu. Nat əpnapin io
ematol pap min-nulan məto in təmasəkitun io məto-inu io eməsənən əh nipahrienən lan,
kən emərurу məmə nat naka itəm io ematol in tərat.
14 Məto nolkeikeən rəha Iərəmərə rəhatat in iahgin iahgin pik ron io, maprəkis-in nolən
rat min rəhak. Kən tatətəlmin nikik o nahatətəən lan ne nolkeikeən itəm tatisi-pən o Kristo
Iesu.
15 Inu nəghatən tatən pahrien, kən kitat kotəkəike motən nipahrienən lan: Kristo Iesu
təmuwa e nətueintən məmə otosmegəh netəm kotərat, kən io etəm rat agin taprəkis-in rafin
ilat.
16 Məto Uhgin təmasəkitun io, etəm rat agin, tahmen e nəmtətin kit itəm tatəgətun məmə
nətəligən rəhan kaifəməh, namnun tikə, tatuwin o netəm kotərat, pəs netəmim neen kotehm
kən motuarisig-in suatip kitiəh əm məmə okotahatətə e Iesu kən in tosmegəh ilat mos-ipən
nəmegəhən lilin kəm ilat.
17 ! Kotənwiwi Uhgin! Pəs kotisiai-in Uhgin rəhatat. In Iərəmərə lilin; in təsimisən;
kəsehmən in; kən in pisin əm in Uhgin. Pəs koatiləs-ipər nərgin tatuwin matuwin matuwin
namnun tikə. Əwəh.
18 Kən inəh nətik Timoti. Inu rəhak nəghatən tahmen-pən e nəghatən rəha ien min itəm
kəmoatən kəm ik aupən. Ik onakəkəike maskəlim nəghatən min əh pəs tol rəham nətəligən
təskasik, kən ik onakəluagin wir e nəluaginən rəha nahatətəən.
19 Askəlim rəham nahatətəən təskasik, kən ol nolən itəm ik nəkitun məmə in tətuatip e
niganəmti Uhgin. Məto netəmim neen ilat koatol nolən neen itəm ilat kotitun məmə tərat,
kən kəmotərəkin rəkis rəhalat nahatətəən, tahmen e suah kit itəm tatiləs nego matər e nimas
tətəhap-əhap agin matərat.
20 Suah mil u Haemeneus ne Aleksanta ilau kəmian motol kitiəh əm ilat netəm min u. Io
enegəhan-in rəkis ilau məmə katuəməhl-pən e nelmi Setan məmə okiatun məmə okəsuən
ratən Uhgin.

2

Nolən rəha nəfakən

1 Nat aupən itəm ekolkeike məmə ekən, in tol nulan. Io iatən əskasik kəm itəmat məmə
itəmat nəkotəkəike moatəfak kəm Uhgin o netəmim rafin, kən motən kəm Uhgin məmə
nikitimat tətagien o natimnat itəm in təmol ilat.
2 Kən e nian rafin itəmat onəkotəkəike moatəfak o netəm koatərəmərə ne netəm-iasol min
rəhatat məmə kitat rafin okotatig e nəməlinuən kən motatig mətig, pəs kitat kotisiai-in wir
Uhgin kən rəhatat naliwəkən in tətuatip.
3 Nolən rəha nəfakən min u in təwir pik, kən in otol Uhgin Iosmegəh rəhatat nikin otagien
lan.
4 Uhgin u, in tolkeike məmə otosmegəh netəmim rafin, kən molkeike məmə ilat okotitun
motən nipahrienən e nəghatən pahrien rəhan.
5 Otəfak o netəmim rafin məmə ilat okotahatətə e Uhgin məto-inu Uhgin kitiəh əm tətatig,
kən suah kitiəh əm tatətul in suatip o nosən netəmim muwin kotol kitiəh ilat Uhgin, etəmim
əh Kristo Iesu.
6 E nian ətuatip, in əm təmos-ipa rəhan nəmegəhən o nətouən suatip rəha netəmim
rafin məmə otikis ilat e təfagə rat rəhalat. Kən inu tatəgətun məmə Uhgin tolkeike məmə
otosmegəh netəmim rafin.
7 Kən o nəghatən əh, Uhgin təmiləs-ipər io məmə io aposol kit rəhan o nən-iarəpən
namnusən təwir u kəm Iaihluə min, netəmim itəm kəsənən məmə netəm Isrel, kən təmiləs-
ipər io məmə iəgətun kit rəha nahatətəən pahrien. Io iatən pahrien, eseiueiuəən.
8 Kən ikin min rafin, iakolkeike məmə nəman okotəghat kəm Uhgin e nəfakən. Kən
nian koatiləs-ipər nelmilat məmə okotəfak kəm Uhgin, iakolkeike məmə nəmegəhən rəhalat
otətuatip, kən nikilat təsahmən, kən məsotəhaiən ilat min.

1:12: Wək 9:15; 1 Kor 15:9-10; Kal 1:15-16 **1:13:** Wək 8:3; 9:1-5 **1:15:** Luk 19:10 **1:20:** 1 Kor 5:5; 2 Tim 4:14-15
2:6: Rom 3:29-30; Kal 1:4 **2:7:** Wək 9:15; Kal 2:7-8; 2 Tim 1:11

9 Kən io iakolkeike məmə nipitan u iəfak min okotuwin e rəhalat napən itəm tətuatip
kən matəfətain wir ilat, məsotiuwən nətəligən rəha nəman, kən məsotolən məmə netəmim
okotehm o nausitən. Kən ilat kəsotolən noanulat məmə okotausit ron. Kən ilat kəsotuwin-
inən natimnat min o niuwən nətəligən rəha netəmim, iatən natimnat min tahmen-pən e
napən min itəm nəmtilat tiəkis, o nat kit kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, o nat kit kəmol e perel
inu kəpiel itəm nəmtin tiəkis.
10 Məto iakolkeike məmə nipitan u iəfak min, rəhalat nətəligən otəsuwinən o malə-malə
rəha nipətilat o nehmən, məto okotol malə-malə e nəmegəhən rəhalat, inəh ilat okotol
nolən min itəm otasitu e netəmim, nolən min itəm tətuatip o nipitan itəm koatən məmə ilat
koatəfak kəm Uhgin.
11 Nian nəman okoatəgətun e niməfak, nipitan okotəkəike moatətəlig-in məsotagətən, kən
motəkəike motos-iəhau ilat, kən motisiai-in iəgətun min, kən motətəu-pən iəgətun min əh
itəm koatəgətun.
12 Io esegəhan-inən nipitan məmə okotəgətun kən motərəmərə e nəman. Ilat okotəkəike
kəsəghatən,
13 məto-inu aupən ikin, Uhgin təmaupən mol Atam, uarisig ikin təpanol If.
14 Kən sənəmə Atam u Setan təmeiuə-in aupən kən tol nəwian, məto If u təmol nəwia Setan
kən mətgəhl lou rəha Uhgin.
15 Məto Uhgin otosmegəh nipitan nian ilat koatol ətuatip wək rəhalat, inu neməkən
ne nehm wirən nisualkələh. In otosmegəh ilat okəmə koataskəlim əskasik nolən rəha
nahatətəən, ne nolən rəha nolkeikeən netəmim, ne nolən rəha nəmegəhən itəm tətuatip.

3

Netəm-iasol min rəha niməfak

1 Inu nəghatən tatən pahrien məmə, “Okəmə etəmim kit tolkeike məmə in otuwa etəm-
iasol kit rəha niməfak, kən in təmolkeike wək kit itəm təwir.”
2 Kən etəm-iasol tol nəhlan:
okəkəike kəsehm-pənən nolən rat kit lan;
in rəhan pətan kitiəh əm;
tatehm wir nəmegəhən rəhan nian rafin;
tatol natimnat e nitunən;
katisiai-in;
tatehm wir netəmim itəm koatuwin iman ikin;
in iəgətun wir kit;
3 sənəmə etəmim kit rəha napisən o nəmouən;
məto in etəm mətig;
sənəmə in etəmim rəhan nəghatən titatiperəh pik tahmen e kaluəluə;
nikin təsuwin pikən e məni;
4 in otəkəike matərəmərə wir e rəhan min, kən mol məmə rəhan nisualkələh koatol nəwian
moatisiai-in wir.
5 ?Məto okəmə in təruru nərəmərə wirən o rəhan min, kən in otaroh nəhlan mərəmərə o
niməfak rəha Uhgin?
6 Etəm tətahatətə wi e Iesu, in təsahmenən məmə otos wək u məta in tatos-ipər pik in, kən
Uhgin tol nalpinən kəm in tol məmə təmol mihin e Setan u iausit pik.
7 Kən etəm-iasol, rəhan nolən otəkəike məwir mətuatip məmə netəm kəsotəfakən okotən
məmə in etəm təwir. Okəmə təsol mihinən, məta noanikulu rəha Setan toh pikən, kən
nərgin in otərat.

Netəm kotasitu e niməfak

8 E nolən kitiəh əm, dikon min, rəhalat nəmegəhən otəkəike mətuatip wir, kən moatən
əm nipahrienən e nian rafin. Netəm koatapis o kotolkeike pik məni, kəsotahmenən o
naskəlimən wək u.
9 Ilat netəmim itəm kotitun məmə nolən rat kit təsatigən elat, kən moataskəlim əskasik
nəghatən pahrien min rəha Iesu Kristo itəm Uhgin təmol əp.
10 Netəm kotol nəhlan, niməfak otəkəike makil wir rəhalat nəmegəhən, okəmə kəsehm-
pənən nat kit tərat elat, kən ilat okotos wək rəha dikon.
11 Məto nipitan rəha netəm koatasitu e wək rəha niməfak, ilat min okotəkəike motol
rəhalat nəmegəhən tətuatip wir. Təsəwirən məmə ilat nipitan iən nikalitəm, o nipitan rəha
napisən, məto ilat nipitan itəm netəmim koatahatətə elat e nian rafin.

2:9: 1 Pita 3:3-5 **2:10:** 1 Tim 5:10 **2:12:** 1 Kor 14:34 **2:13:** Jen 2:7,21-22; 1 Kor 11:8-9 **2:14:** 2 Kor 11:3; Kal 3:1-6 **3:6:** Taet 1:6-9 **3:7:** 2 Kor 8:21 **3:11:** Taet 2:3

12 Suah kit itəm tatos wək rəha dikon, in otəkəike mos rəhan pətan kitiəh əm, kən in otəkəike matərəmərə wir e rəhan min nisualkələh ne rəhan latuənu.
13 Netəmim itəm koatol-wir wək u rəha dikon, nərgilat in otəwir lan, kən rəhalat nətəligən in otəskasik pik o naskəlimən nahatətəən rəhalat e Kristo Iesu.

Nəukətin nahatətəən rəhatat

14 Roiu əh, nian iakatəte naoa u kəm ik, nikik tatəht məmə, otəsuwəhən kən ekimnə mehm ik.
15 Məto okəmə esimnə uəhaiən, kən naoa u in otən natimnat rafin itəm kitat nenəti Uhgin okotətəu-pən. Inu kitat u nəfak, kən Uhgin rəhatat tatəmegəh mətatig namnun tikə. Kitat netəm nəfak u kotaskəlim nəghatən pahrien, kən matehm wir.
16 Nipahrienən, nəghatən pahrien rəha Iesu Kristo itəm Uhgin təmol əp, in nat pispis itəm in iahgin, kən tol nəhlan:
Kristo in təmuwa etəmim kən netəmim kəmotəplan.
Kən Narmin Rəha Uhgin tatəgətun wir məmə Iesu tətuatip wir.
Kən nagelo min kəmotehm in.
Kən katən-iarəp namnusən təwir rəhan kəm netəmim ikin pisin pisin min.
Kən netəmim rəha nətueintən u kotahatətə lan.
Kən Uhgin təmos muwin ilis e neai mətuatig ilau min.

4

Iəgətun eiueiuə min

1 Narmin Rəha Uhgin tatən-iarəp wir məmə e nian min uarisig Iesu otəpanuwa lan, netəmim tepət okotapəs nətəu-pənən nolən pahrien rəha nahatətəən e Uhgin. Ilat okotətəu-pən narmin eiueiuə min kən motətəu-pən nəgətunən rəha iərmis min.
2 Nəgətunən min əh koatisi-pən o iəgətun min itəm koatən məmə rəhalat nəghatən in nipahrienən, məto ilat koateiueiuə, kən məsotolən nat itəm koatən. Netəm min əh, nətəligən rəhalat teko-eko agin, kən kinotəruru nakilən məmə nəghatən pahrien hiə kən nəghatən eiueiuə hiə.
3 Ilat koatəgətun netəmim moatən məmə okəsotolən marit, kən moatəgətun ilat məmə okəsotunən nagwənən min neen. Məto Uhgin təmol nagwənən min əh məmə okotun ilat. Kən kitat u koatəfak kotitun nipahrienən, kotitun nosən, kəfak kənwiwi Uhgin ron, kən motun,
4 məto-inu natimnat rafin itəm Uhgin təmol ilat kotəwir əm. Nat kit tikə məmə okəsotunən. Kitat kotitun nunən natimnat rafin okəmə kitat koatəfak moatənwiwi Uhgin ron,
5 məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə ilat kotəwir, kən kitat koatəfak ron. Kən roiu, nagwənən min əh kotəwir əm.

Iolwək təwir rəha Kristo Iesu

6 Okəmə natən-iarəp nəghatən u kəm piatat min ne winitat min, kən ik iolwək təwir kit rəha Kristo Iesu. Kən tatəgətun məmə ik etəmim kit itəm natun nəghatən wir min rəha nahatətəən ne nəgətunən ətuatip matəmegəh lan, kən rəham nəmegəhən tatətəu-pən nəghatən min əh rafin.
7 Apəs, əsətəlig-inən nəghatən eiueiuə min itəm nətəligən rəha Uhgin tikə lan, nəghatən min u tahmen namsu əpnapin min itəm nipətin tikə. Məto əgətun atip rəham nəmegəhən məmə tatətəu-pən Naoa Rəha Uhgin.
8 Nolən rəha nehm wirən nipətim məmə in otəsanən, in təwir o natimnat min neen, məto okəmə natəgətun atip rəham nəmegəhən e nolən rəha Uhgin, kən in təwir məmə otasitu e natimnat rafin e nəmegəhən rəha nətueintən u, ne rəha nəmegəhən lilin.
9 Inu nəghatən tatən pahrien, kən kitat kotəkəike motən nipahrienən lan.
10 Kənu kitat koatol pik wək o iəgətun atipən rəhatat nəmegəhən e nolən əh, məto-inu kinotahatətə rəkis e Uhgin u tatəmegəh kən mətatig itulin, kən in Iosmegəh rəha netəmim rafin, məto in tatosmegəh əm netəm min u itəm koatahatətə lan.
11 Əgətun natimnat min əh kəm netəmim, kən mən-ipən kəm ilat məmə okotəkəike moatətəu-pən.
12 Pəs netəmim okəsotehm əhauən ik məto-inu ik etəm aluə əm kit. Məto ol rəham nəmegəhən tətuatip wir məmə netəmim okotəplan məmə ik etəm mətə, kən ilat kotitun nətəu-pənən ik e nəghatən min, ne naliwəkən, ne nolkeikeən, ne nahatətəən, ne nolən ətuatip.

3:16: Mak 16:19; Kol 1:23; 1 Jon 2:18 **4:3:** Jen 9:3; Rom 14:6; 1 Kor 10:30-31 **4:7:** 1 Tim 1:4 **4:10:** 1 Tim 2:3-4 **4:12:** Taet 2:15

13 Ol natimnat min əh, kən nat kisil min, ol iləhal u məmə rəham wək okəhalətul aupən e
rəham nəmegəhən mətoarus ekimnə: afin Naoa Rəha Uhgin kəm netəmim, kən mən-iarəp
Naoa Rəha Uhgin, kən məgətun Naoa Rəha Uhgin.
14 Timoti, Uhgin təmos-ipinə kəm ik rəhan nasituən o nolən wək rəhan nian elta min rəha
niməfak kəmotələhəu-pən nelmilat lam, kən ien min neen rəhalat kəmotən-iarəp nəghatən
itəm Uhgin təmən lam. Əsapəsən nasituən əh.
15 Ik onakəkəike matol wək min u, kən rəham nətəligən otəkəike mətatig əskasik e natimnat
min u pəs netəmim kotitun nehmən məmə rəham nəmegəhən ne rəham wək tatəwiə wir.
16 Atehm wir nolən min e nəmegəhən rəham, kən ol rəham nəgətunən məmə in tatətuatip
e nian rafin. Onakəkəike mətalkut əskasik məmə onəkol natimnat min əh, məto-inu okəmə
nakol, kən onakosmegəh itəmat netəm koatətəlig-in ik.

5

Nolən rəha nisiaiiən o nəghatən kəm netəmim

1 Səghat əskasikən e iaguihl min, məto əghat kəm ilat e nisiaiiən məmə nakiuw rəhalat
nətəligən, tahmen əm mə ilat rəham tata ətuatip min. E nolən kitiəh min əm, ol tahmen əm
kəm netəm aluə tahmen məmə ilat piam ətuatip min.
2 Əghat mətig e nisiaiiən kəm nipitaguihl min tahmen məmə rəham mama ətuatip min.
Rəham nəghatən ne nolən min kəm nipitan itəm koatetəm aluə otəkəike mətuatip agin,
tahmen məmə ilat winim min.

Nolən rəha nehm wirən nəutahlimis min

3 Niməfak otəkəike matehm wir nəutahlimis min itəm rəhan min kotikə agin o nehmən
ilat.
4 Məto nəutahlimis kit u nenətin min əh-ikin o mipin min əh-ikin, ilat okotəkəike motitun
paupən məmə wək rəha netəm koatəfak, ilat okotaupən motehm wir atip rəhalat min. Nolən
u tahmen əm məmə koatətou rəhalat kaon kəm rəhalat mama ne tata ne pipi min, kən inəh
Uhgin nikin tagien ron.
5 Məto nəutahlimis itəm tətatig in pisin agin əm, etəmim tikə o nehmən in, in tatələhəu-pən
əskasik rəhan nətəligən tətatig e Uhgin. In əh e nian rafin, lapin ne e nərauiəgən, in tatəfak
kəm Uhgin məmə otətasitu lan.
6 Məto nəutahlimis u tatətəlig-in pik natimnat rəha nipətin o nətoən təwir lan, in tatəmegəh,
məto e narmin tahmen məmə in tinimis rəkis.
7 Ik onakəkəike mən-ipən nəghatən min əh kəm niməfak məmə ilat okotəkəike motol pəs
netəmim kəsotən ratən ilat.
8 Suah kit otəkəike mehm wir rəhan min, kən maupən mehm wir rəhan ətuatip min.
Məto okəmə in təsolən, tatəgətun məmə təməuhlin məntaan e nolən rəha nəfakən, in tərat
maprəkis-in etəm təsəfakən.
9 Okəmə nakəte-pən nərgi nəutahlimis kit e naoa rəha nasituən məmə niməfak otasitu elat,
rəhan nup in otəkəike mos sikiste, kən rəhan iərman kitiəh əm aupən.
10 Kən in pətaguihl kit itəm netəmim koatisiai-in o rəhan nolən wir ne nasituən min itəm in
tatol, tahmen məmə in tatehm wir rəhan nisualkələh; kən nian iapispis min okotuwa iman
ikin, tatol təwir kəm ilat; kən matos-iəhau atip in mətasitu e netəm koatəfak;* kən mətasitu
e ian-rat min; kən rəhan nətəligən təskasik məmə otol wək min itəm təwir.
11 Məto səte-pənən nərgi nəutahlimis min itəm kəsotipitaguihlən əh e naoa rəha nasituən,
məto-inu uarisig ikin okəmə nətəligən rəha nol minən marit tinuwa məskasik e nikilat
minaprəkis-in nətəligən rəhalat e Kristo, kən ilat kotəmə okotol min marit.
12 Kən Uhgin in otakil mol nalpinən kəm ilat məto-inu kəmotətgəhl rəhalat noanawil itəm
kəmotol kəm in aupən.†
13 Kən nat tərat kit min, məta ilat koatəpou kən motos nolən rəha nuwinən e nimə min
rafin moatən nəghatən itəm nipətin tikə. Uarisig ilat kotuwa motərat pik o nosən musmus e
nəghatən rəha suah pisin o nosən muwin məhləmisin niməme mənig lan, kən ilat kotolkeike
məmə okotən pik nəghatən rəha netəm pisin, kən ilat koatən nəghatən min neen itəm
təsahmenən məmə okotən.

4:14: 2 Tim 1:6 * **5:10:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Kən tətaikuas e nelki netəmim rəha Uhgin." - Nolən əh tatəgətun məmə in pətan kit tatos-iəhau atip in; kən nikin tagien o nasituən e netəmim. † **5:12:** E nian əh, nəutahlimis min neen kəmotos noanawil rəhalat kəm Uhgin məmə okəsotolən marit, kən ilat okotol əm wək rəha niməfak. Kən okəmə nəutahlimis kit tolkeike məmə in otol marit min, kən in otətgəhl rəhan noanawil itəm təmol kəm Uhgin. **5:13:** 2 Tes 3:11

14 Kən io ekatən kəm nəutahlimis min itəm kəsotipitaguihlən məmə təwir ilat okotol min marit, kən motiləs nisualkələh, kən okotehm wir rəhalat min. Kən okəmə kotol nəhlan, kən məsotos-ipənən kuhal kit kəm rəhatat tikimir min məmə okotən rat kitat.
15 Məto nəutahlimis neen kinotapəs rəkis suatip ətuatip kən moatətəu-pən Setan.
16 Nipitan u iəfak min okotəkəike moatehm wir nəutahlimis min rəhalat, məsotəhlman-pənən ilat kəm niməfak məmə otatehm ilat. Kən niməfak in otatehm əm nəutahlimis min u rəhalat netəmim kotika agin məmə okoatehm ilat.

Wək rəha netəm-iasol rəha niməfak

17 Elta min itəm koatərəmərə wir e wək rəha niməfak, niməfak otəkəike misiai-in ilat, kən matətou ilat. Kən iəgətun min ne netəm koatən-iarəp Naoa Rəha Uhgin, ilat koatətul aupən məmə okisiai-in ilat.
18 Məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, "Nian kau kit tatol wək kit rəham, kən okəmə tolkeike məmə otun kit, sahtosig-inən." Kən tatən min məmə, "Nian suah kit tatol wək, məto okəike kətou in lan."
19 Əsətəlig-inən nəghatən rəha etəmim kitiəh əm itəm tatən məmə elta kit rəha niməfak təmol nolən rat, məto okəmə etəmim kəiu o kisil katəhalən, kən nakətəlig-in rəhaləhal nəghatən.
20 Kən okəmə etəm-iasol kit rəha niməfak tatol nat kit tərat, kən natəghat əskasik kəm in e niganəmti netəmim rafin rəha niməfak, kən tol nəhlan netəmim okotəgin o nolən nat tərat min.
21 E niganəmti Uhgin, ne Iesu, ne nagelo min itəm Uhgin təmitəpun rəkis ilat, io ekatən əskasik kəm ik məmə ik onakəkəike mətəu-pən nəghatən rəhak e nolən itəm in tətuatip. Ik onakəsolən nolən pisin kəm suah kit, kən matig mol pisin min kəm suah kit. Məto onəkol tahmen ahmen əm kəm ilat rafin.
22 Əsələs-ipər ueiuəhaiən etəmim məmə in otos wək rəha niməfak, inu nakoatələhəu-pən nelmitəmat moatəfak lan. Məto-inu okəmə in suah kit itəm rəhan əh-ikin nolən rat, kən rəhan nolən rat otatig lam, tahmen məmə ik min nəmos rəhan nolən rat. Məto ol əm rəham nəmegəhən tatuwiwi matətuatip e nian rafin.
23-25 Netəmim neen kitat kotitun məmə ilat nol təfagə rat, kən kotitun məmə Uhgin otol nalpinən kəm ilat. Məto neen rəhalat təfagə rat tatəhluaig əh-roiu, məto uarisig okəpanotəplan. Kən tahmen ahmen əm, nian tepət wək itəm təwir min, kitat kotitun əm. Məto neen əh-ikin itəm koatəhluaig əh-roiu, məto okəpanotəplan ilat.
Təsəwirən məmə onakənim əm nəhau məto-inu, nian neen ik nakatimis. Məto təwir məmə onakənim wain noan məsin pəs in tasitu e nərpəm.

6

Nolən ətuatip o slef min

1 Slef min itəm koatəfak okotəkəike motisiai-in netəm-iasol min rəhalat. Nolən əh in otahtosig-in naihluə, məmə kəsotən ratən nərgi Uhgin, kən məsotən ratən nəgətunən rəhatat.
2 Məto slef min itəm rəhalat etəm-iasol in iəfak, ilat okəsotolən nolən əh u kotəmə, "Ei. Etəm-iasol əh in piatat əm kit," kən ilat məsotisiai-in wirən. Məto ilat okotəkəike motol wək pik təhmin min e nikilat pahrien, məto-inu rəhalat etəm-iasol in iəfak kit itəm koatolkeike in.

Nəgətunən neiueiuəən min ne natimnat wir min pahrien

Natimnat min u, ik onakəkəike matəgətun netəmim lan. Kən e nian rafin ik onakəkəike matəghat əskasik kəm ilat o nətəu-pənən.
3 Məto netəmim neen koatəgətun nəghatən neen itəm tol pisin e nəghatən əh rəhak, kən ilat koatən məmə nəgətunən rəha Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo, in neiueiuəən, kən koatən məmə nəgətunən rəha nolən rəha nəmegəhən itəm Uhgin tolkeike, in neiueiuəən.
4 Netəm min əh koatol nəhlan ilat kəsotitun agin-əhən nat kit, kən ilat nausit pik. Ilat kotalməl o nuwinən məghat pik o nəghatən min itəm tatiuw-pa neməha, o nəghatən min itəm netəmim koatetəhau ilat min ron. Nolən u in tatol netəmim koatetet ilat min, kən motəhap-əhap ilat min, kən moatəghat rat e nərgilat min, kən moatətəlig rat elat min.
5 Kən e nian rafin ilat koatol timəht. Inu nolən rəha netəmim itəm rəhalat nətəligən tərat, ilat koatəlue e nəghatən pahrien. Ilat koatən məmə suatip rəha nahatətəən e Uhgin in suatip kit o nosən məni ne nautə min.
6 Məto nat itəm təwir pik sənəmə kitat kotos məni ne nautə. Nat itəm təwir pik in məmə kitat okotaliwək e nolən itəm Uhgin tolkeike, kən motagien əm, nat əpnapin rəhatat nautə noan məsin o tepət,

---

5:14: 1 Kor 7:9 **5:18:** Dut 25:4; Mat 10:10; 1 Kor 9:9 **5:19:** 2 Kor 13:1 **5:20:** Efes 5:11 **6:1:** Efes 6:5 **6:2:** Flm 16 **6:3:** Kal 1:6-9 **6:5:** 2 Tim 3:8; 4:4; Taet 1:14 **6:6:** Fil 4:11-12; 1 Tim 4:8; Hip 13:5

7 məto-inu nian kitat kəmotaiir-pa e nətueintən u, kən kəməsotosən nat kit motuwa. Kən
e nian okotimis lan, okol kəsotos minən nat kit motitəlig.
8 Məto okəmə nigitat nagwənən ne napən tahmen əm, kən kitat kotagien.
9 Netəmim itəm kotolkeike pik məmə rəhalat nautə otepət, in timətig əm olat məmə okotol
nolən rat min tepət. In tahmen-pən e noanikulu tətohasin ilat e noakəmihl rəha nəratən,
kən ilat kotolkeike məmə okotol natimnat tepət rəha nalmələn, kən natimnat tepət itəm tərat
olat. Kən nolkeikeən rəha natimnat rat min əh okoatərəkin-rəkin nəmegəhən rəhalat.
10 Məto-inu nolən rəha nolkeike pikən məni, in nəukətin natimnat rat tepət. Kən netəmim
neen ilat koatətul-iəkis o nətəu-pənən suatip u, kən ilat kinotuwin rəkis isəu o nolən rəha
nahatətəən, kən ilat koatol natimnat min neen itəm tatərəkin atip nikilat, kən moatəto tərat
lan.

Nəghatən wir rəha Pol tatuwin kəm Timoti

11 Məto ik Timoti, etəm rəha Uhgin, aiu muwin isəu o nolən rat min əh. Ik onakəkəike
malkut pik o nətəu-pənən nolən ətuatip, itəm Uhgin tolkeike. Rəham nahatətəən otəkəike
məskasik, kən ik onakəkəike molkeike netəmim. Askəlim rəham nahatətəən tatuwin əm
nulan, namnun tikə. Kən onəkəike muwa ik etəm mətig kit.
12 Onakəluagin wir e nəluaginən rəha nahatətəən. Kən maskəlim nəmegəhən lilin itəm
Uhgin təmaun-in ik ron. Aupən ikin in təmaun-in ik ron nian nəmən-iarəp nahatətəən
rəham e Iesu e niganəmti netəmim tepət.
13 E niganəmti Uhgin, itəm tatos-ipa nəmegəhən kəm natimnat rafin, ne niganəmti Kristo
Iesu itəm təmən-iarəp wir nəghatən pahrien e niganəmti Pontias Pailat, iatəghat əskasik kəm
ik nəhlan:
14 ol natimnat min u, kən məsapəsən kit mətoarus-pən Iərəmərə rəhatat Iesu Kristo otuwa
15 e nian ətuatip itəm Uhgin təmitəpun. Uhgin itəm kitat okotəkəike moatənwiwi e nian
rafin, in pisin əm tatərəmərə e natimnat rafin. In Kig rəha kig min rafin, kən Iərəmərə rəha
iərəmərə min rafin.
16 In əm təsimisən mətatig lilin, rəhan nətuounən tikə, kən namnun tikə. Ikin tətatig ikin,
nəhag-əhagən tasiə mitəlau in, kən okol kəsanən iuəhkir ron. Suah kit təsehmən əh in, kən
okol suah kit təsehmən nian kit. Nian rafin kitat okotəkəike motisiai-in in, kən moatən-iarəp
rəhan nəsanənən ne nərəmərəən matuwin matuwin namnun tikə. Tol nəhlan. Əwəh.

Nəfak u rəhalat nautə tepət

17 Əghat əskasik kəm netəm koatəfak itəm rəhalat nautə rəha nətueintən u tepət. Ən məmə
ilat okəsotiləs-ipər pikən ilat, kən kəsotahatətəən e rəhalat məni u tepət rəha roiu əm, məto
olawig ne tikə min. Ilat okotəkəike motahatətə əm e Uhgin itəm tatos-ipa natimnat wir tepət
kəm kitat məmə kitat okotəto təwir lan.
18 Əghat əskasik kəm ilat məmə okotimətə e nolən təwir, ne nasituən wir min. Kən nikilat
otəkəike magien o nawteən kəm netəmim.
19 E nolən əh, in tahmen məmə ilat koatələhəu natimnat wir min tepət, tahmen-pən əm
məmə kəmotasa wir o nəmegəhən itəm otəpanuwa. Kən ilat kotitun nosən nəmegəhən, itəm
nəmegəhən pahrien.

Namnun nəghatən rəha Pol

20 Timoti, ik onakəkəike matehm wir natimnat min itəm Uhgin təmələhəu-pən rəkis e
nelməm. Apəs kən mətul isəu o nəghatən min itəm nipətilat tikə kən kəsotos-ipənən nisiaiiən
kəm Uhgin, kən nəghatən min itəm kəsotətuatipən e Naoa Rəha Uhgin. Nəghatən min əh
katən məmə koatos-ipa nitunən, məto kəp, koateiuə.
21 Məto netəmim neen koatuarisig-in nəghatən eiueiuə min əh, kən minotos-arəpən e
suatip rəha nahatətəən pahrien.
Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat.

6:7: Job 1:21 **6:10:** Efes 5:5 **6:11:** 2 Tim 2:22 **6:12:** 1 Kor 9:25-26; 2 Tim 4:7 **6:13:** Jon 18:36-37 **6:15:** Nol Əpən 17:14 **6:17:** Luk 12:20-21 **6:19:** Mat 6:20 **6:21:** 1 Tim 1:6; 2 Tim 2:18

2 Timoti
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pol təmətе tuwɨn kəm Timoti
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 2 Timoti

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm Timoti. Kən in molkeike məmə ilat mɨn əpəh e niməfak rəha Efesas, məmə okotafin. Afin e "Namnusən Əkuəkɨr Rəha Naoa u 1 Timoti" o nɨtunən məmə Timoti in pah.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Nian kapman rəha Rom taskəlɨm Pol əpəh Rom, in təsətatɨgən e kalapus, məto in təmətatɨg e rəhan kit nimə, kən mopael mɨn kəmotatɨg ilat min motehm məmə in otəsagɨmən. Namnun japta rəha Wək Mɨn tatəghat-in nian mɨn əh. Kən əmun kapman təmahl-iarəp in, kən taliwək əm mətan o nup kəiu. Məto roiu əh, tɨnuwɨn mɨn e kalapus əpəh Rom, kən kalapus əh in tərat ikɨn pahrien. Naoa rəha Wək Mɨn təsəghat-inən nian əh, naoa tɨnol namnun rəkɨs. Kalapus əh in tətəp ikɨn, kən tiəkɨs o netəmim o nuwɨnən mətag-pən-in. Luk əm ilau min. Pol təmolkeike məmə Timoti otuwa mehm məto-inu in rəhan fren wɨr. Kən in molkeike məmə Timoti in otəmɨk naoa mɨn rəhan.

?Təmətе naoa u o naka? Pol təmɨtun məmə otəsuwəhən kohamnu in tɨmɨs. Tol nəhlan, in təmətе naoa u o nələhəu-pənən niməfak e nelmɨ netəm-iasol pɨsɨn mɨn neen tahmen e Timoti. Nian iəkɨs mɨn koatuwa o niməfak, kən Pol in tolkeike məmə Timoti otətaskəlɨm Namnusən Təwɨr, kən matətul əskasɨk e nahatətəən rəhan, kən məsəginən nən-iarəpən Namnusən Təwɨr, kən in otətul matɨp o nətoən nahməən e nɨpətɨn okəmə nəratən otuwa.

Pol təmən təwɨr kəm Timoti

1 Io Pol, u io aposol kit rəha Kristo Iesu, itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs io məmə rəhan, kən mahl-ipa io məmə ekən-iarəp rəhan nəniəkɨsən rəha nəmegəhən lilɨn e Kristo Iesu.
2 Iatən təwɨr kəm ik Timoti, nətɨk itəm iakolkeike pɨk ik. Pəs Uhgɨn Tata ne Kristo Iesu rəhatat Iərəmərə okuawte-in rəhalau nəwɨrən, ne nasəkitunən, ne nəməlinuən kəm ik.

Pol təmɨləs-ipər nətəlɨgən rəha Timoti

3 Nian rafin, lapɨn ne lenian, iatəfak ron ik, kən matən tagkiu kəm Uhgɨn ron ik. Kən iatol wək rəhan tahmen-pən əm e tɨpɨk mɨn, kən ekɨtun məmə nolən rat kit təsatɨgən lak.
4 Nɨkik tatuəh nahui nəmtəm, kən iakolkeike pɨk məmə ekəplan mɨn ik pəs nɨkik otagien.
5 Nɨkik tatuəh nahatətəən pahrien rəham itəm tahmen-pən əm e nahatətəən itəm təmaupən mətatɨg e rəham pipi Lois ne rəham mama Iunis, kən ekɨtun məmə roiu in tɨnətatɨg lam.
6 Kən tol nəhlan, iatən mɨn kəm ik məmə onakelel nɨgəm rəha nəsanənən itəm Uhgɨn təmos-ipɨnə o nolən rəhan wək. Uhgɨn təmos-ipɨnə nəsanənən əh nian emələhəu-pən nelmək matəfak-pɨnə lam.
7 Ol wək e nəsanənən əh, məto-inu Uhgɨn təsos-ipamən kəm kitat nɨkɨn rəha nəginən, məto təmos-ipa nɨkɨn rəha nəsanənən, ne nɨkɨn rəha nolkeikeən, ne nɨkɨn itəm tatol nolən mɨn itəm in tɨtun məmə kotətuatɨp.
8 Kən inəh, əsaulɨs-inən o nən-iarəpən Iərəmərə, kən əsaulɨs-inən io itəm etatɨg e kalapus o nərgɨn. Məto e nəsanənən itəm Uhgɨn tatos-ipɨnə kəm ik, nəkəike mol məmə io ne, itəm iatəto nahməən o namnusən təwɨr.
9 Uhgɨn təmosmegəh kitat kən maun-in kitat məmə kitat okotuwa rəhan mɨn netəmim itəm kotasim, kən təməsolən o nat kit itəm kitat kəmotol, məto in təmol e rəhan atɨp nətəlɨgən, ne nəwɨrən. Nian Uhgɨn təməsolən əh nətueintən ne, məto in təmələhəu rəkɨs nalpəkauən məmə in otawte-in rəhan nəwɨrən kəm kitat e Kristo Iesu,
10 məto roiu, in təmol əp nəwɨrən əh kəm kitat e nuwamən rəha Iosmegəh rəhatat, Kristo Iesu. Kən Kristo təmərəkɨn nɨmɨsən ne rəhan nəsanənən, kən təmasiəgəpɨn nəmegəhən u namnun tɨkə, kən kitat koatehm e namnusən təwɨr.
11 Kən Uhgɨn təmɨtəpun io məmə io iəghat, ne aposol, ne iəgətun o namnusən təwɨr əh.
12 Tol nəhlan iatəto pɨk nahməən ron u ikɨn-u e kalapus. Məto esaulɨs-inən, məto-inu ekɨtun məmə pah u iatahatətə lan, kən mɨtun wɨr məmə in tɨtun nehm wɨrən nat naka itəm in təmələhəu-pa e nelmək o namnun nian.*
13 Ətəu-pən əm suatɨp rəha nəgətunən u tətuatɨp itəm emən kəm ik, kən ol nat u e nahatətəən ne nolkeikeən e Kristo Iesu.

1:2: Wək 16:1; 1 Tim 1:2 **1:3:** Wək 23:1 **1:5:** Wək 16:1 **1:6:** 1 Tim 4:14 **1:7:** Rom 8:15 **1:9:** Efes 2:8-9; Taet 3:5 **1:10:** Hip 2:14 **1:11:** 1 Tim 2:7 * **1:12:** Suatɨp pɨsɨn o nəuhlinən ves 12b: "kən mɨtun wɨr məmə in tɨtun nehm wɨrən nat naka itəm io emələhəu-pən e nelmɨn o namnun nian."

14 E nasituən rəha Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm tətatɨg e nɨkitat, kən atehm wɨr nat wɨr itəm
Uhgɨn təmələhəu-pən e nelməm.
15 Nəkɨtun məmə rəhak mɨn netəmim əpəh Esia, ilat Fukelas ne Hermokenes, ilat rafɨn
kəmotagɨm rəkɨs motapəs io.
16 Pəs Iərəmərə otasəkitun Onesiforas ne rəhan mɨn, məto-inu nian tepət təmətasitu lak
matɨləs-ipər rəhak nətəlɨgən. Kən təməsaulɨsən məmə emətatɨg e kalapus.
17 Nɨpahrienən, nian in təmuwa Rom, təmeam-in io, təmeam-in io mətoarus-pən məplan
io.
18 !Pəs Iərəmərə otasəkitun in e namnun nian! Ik nəkɨtun wɨr natɨmnat wɨr mɨn itəm təmol
kəm io əpəh Efesas.

2

Mopael təwɨr rəha Kristo Iesu

1 Ik u nətɨk, pəs Uhgɨn otol nɨkim təsanən e nəwɨrən itəm tatɨsɨ-pən e Kristo Iesu.
2 Nəməto rəkɨs natɨmnat mɨn u itəm eməgətun itəmat lan e nɨganəmtɨ netəmim tepət. Kən
os rəhak nəghatən mələhəu-pən e nelmɨ netəmim neen itəm natən nɨpahrienən elat, kən ilat
okotɨtun nəgətunən netəmim neen mɨn lan.
3 Nian nəratən tatuwa, məto ətul əskasɨk kitat min ik, tahmen e mopael wɨr kit rəha Kristo
Iesu.
4 E nian rəha nəluagɨnən, mopael kit təsolən natɨmnat rəha nəmegəhən rəha netəmim
əpnapɨn əm, məto tatol əm wək rəha mopael məto-inu, in tolkeike məmə rəhan etəm-iasol
rəha mopael, nɨkin otagien lan.
5 E nolən kitɨəh, etəm tətaiu məmə in otol win, in otəkəike mətəu-pən lou mɨn rəha naiuən,
məto okəmə təsolən, kən in otəsosən nətouən rəha nol winən.
6 Tətuatɨp əm min-nulan məmə etəm tatol pɨk wək e nasumən, in otaupən məulək-in.
7 Ətəlɨg-in wɨr nat naka iatən kəm ik, məto-inu Iərəmərə otasitu lam o nɨtunən nɨpətɨ nəghatən
mɨn u.
8 Atətəlɨg-in Iesu Kristo u noanol rəha Tefɨt, kən Uhgɨn təmosmegəh in e nɨmɨsən. Kən inu
namnusən təwɨr iatən-iarəp.
9 Kən iatəto nahməən o namnusən təwɨr əh, kən nɨpahrienən, kəməlis io e sen tahmen-pən
məmə io iakləh kit o iohamnu itəm. Məto kəsəlisən nəghatən rəha Uhgɨn.
10 Tol nəhlan, iatətul əskasɨk e nahməən mɨn rafɨn o netəmim itəm Uhgɨn təmɨtəpun ilat,
məmə in otosmegəh ilat e Kristo Iesu, kən ilat okotatɨg e nəwɨrən itəm təhag-əhag rəha Uhgɨn,
itəm namnun tɨkə.
11 Inu nəghatən tatən pahrien məmə,
Okəmə kotuwa kitɨəh e Kristo e nɨmɨsən rəhan,
kən okotəmegəh mɨn kitat min.
12 Okəmə koatətul əskasɨk e nian iəkɨs mɨn,
kən kitat okotərəmərə mɨn kitat min.
Okəmə kitat kotən-iamnin in,
kən in otən-iamnin kitat.
13 Okəmə kitat kəsotolən rəhatat noanawɨl,
məto in tatol rəhan noanawɨl,
məto-inu in otəkəike matol rəhan nolən.

Iolwək təwɨr rəha Uhgɨn

14 Natɨmnat mɨn u, onəkəike matən matɨsɨmatɨp lan kəm rəham mɨn netəmim. Ən əskasɨk
kəm ilat nəhlan məmə, “Iatən e nərgɨn Uhgɨn məmə itəmat nəsotərgəhəuən o nɨpətɨ nəghatən
mɨn.” Nərgəhəuən nəhlan təsasituən e suah kit, məto tatərəkɨn əm netəmim itəm koatəto.
15 Alkut əskasɨk məmə onəkuwa iolwək təwɨr itəm nian Uhgɨn tatəplan rəham wək, in tɨtun
nənən məmə, “Əwəh, nəmol təwɨr,” kən nəsaulɨsən o rəham wək, məto-inu natəgətun ətuatɨp
nəghatən rəha nɨpahrienən.
16 Məto apəs nəghatən əpnapɨn mɨn əm itəm kotərat məsotɨsiai-inən Uhgɨn, məto-inu
netəmim itəm koatəghat nəhlan, nəmegəhən rəhalat tatuwɨn matuwɨn əm o nolən mɨn itəm
kəsotɨsiai-inən Uhgɨn.
17 Nəgətunən rəhalat in tahmen-pən əm e nɨməgəm pien itəm tatəməhal matepət matol
iahgɨn. Təs mil u kioal min-nulan, ilau u Haemeneus ne Faelitas,

---

1:14: 1 Tim 6:20 **2:3:** 2 Tim 1:8 **2:5:** 2 Tim 4:8 **2:6:** 1 Kor 9:7 **2:8:** Rom 1:3; 1 Kor 15:4 **2:9:** Efes 3:1,13; Fil 1:12-14 **2:11:** 2 Kor 4:11 **2:12:** Mat 10:33 **2:13:** Rom 3:3-4; Taet 1:2 **2:14:** 1 Tim 6:4; Taet 3:9 **2:15:** 1 Tim 4:6 **2:16:** 1 Tim 4:7 **2:17:** 1 Tim 1:20

18 itəm kinuəmkarəpən rəkis e suatip rəha nipahrienən. Katuən məmə Uhgin təmol kitat
kotəmegəh min rəkis e nimisən, kən okol Uhgin təsos-ipa minən nipətitat wi min nian Iesu
tatuwa min. Kən təs mil u katuərəkin nahatətəən rəha netəmim neen.
19 Məto tol pap nəhlan, nimə itəm Uhgin tatiləkin tatətul tiəkis, kən təməte-pən lan məmə,
"Iərəmərə titun netəm min u rəhan min," ne "Netəm min u koatən məmə ilat netəm rəha
Iərəmərə, okotəkəike motapəs nolən rat min."
20 Ətəlig-in-tu. E nimə rəha etəm rəhan nautə tepət, plet pisin pisin min tepət. Kəmol neen
e iaen u kol tatipit-ipit, neen e silfa, neen e nig, neen e niməptən. Wək rəha neen, in wək asol
itəm katisiai-in. Kən wək rəha neen, in wək əpnapin əm itəm tol naulisən.
21 Okəmə suah kit tatol rəhan nəmegəhən tatuwiwi mətapəs nolən rəha naulisən, in titun
nolən wək asol itəm katisiai-in, kən Uhgin otələhəu kalin məmə rəhan pisin əm, kən mol əpen-
əpenə məmə otol wək min itəm kotəwir.
22 Aiu muwin isəu o nolən rat min itəm tatəwiə e niki netəm aluə. Kən ətəu-pən wir suatip
rəha natimnat min u: nolən itəm tətuatip, ne nahatətəən, ne nolkeikeən, ne nəməlinuən.
Ətəu-pən suatip əh itəmat netəm min u itəm koatətapəh o nasituən rəha Iərəmərə e nikilat
itəm təwir.
23 Apəs magim rəkis e nəghatən alməl min itəm nipətilat tikə. Nəghatən min əh koatiuw-pa
əm timəht o nərgəhəuən.
24 Iolwək rəha Iərəmərə, okol in təsərgəhəuən, məto in tatəkəike matol təwir kəm netəmim
rafin, kən otəkəike muwa etəm rəha nəgətunən, kən rəhan nətəligən kaifəməh.
25 Okəmə netəmim neen koatən rat rəhan nəgətunən, kən in otəkəike məgətun wir
ilat e nolən mətig əm. Kən okəm-naka Uhgin otegəhan-in məmə ilat okotəuhlin rəhalat
nəmegəhən, məmə ilat okotitun nipahrienən,
26 kən ilat okotuwa min e nətəligən təwir, kən motagim rəkis-in noanikulu rəha Setan, itəm
təmaskəlim ilat kən koatol nəwian.

3

Nolən rat min iuəhkir o Namnun Nian

1 Məto onəkəike mitun nəghatən u məmə nian əskasik min okotuwa iuəhkir o Namnun Nian.
2 Tol nəhlan məto-inu, netəmim okoatətəlig-in atip əm ilat, kən ilat okotolkeike pik məni.
Netəmim okotausit, moatos-ipər atip əm ilat. Ilat okotən rat netəmim ne Uhgin, kən ilat
okotəht nəwia tata ne mama, kən okəsotənən məmə nikilat tətagien o nat itəm katol kəm
ilat, kən okəsotisiai-inən Uhgin.
3 Rəhalat nolkeikeən kəm netəmim otikə, kən okəsotaluinən nəratən itəm suah kit otol kəm
ilat. Ilat okotərəkin nərgi netəmim. Okəsotərəmərəən e nolən min rəhalat. Nikilat otagien
əm o nərəkinən netəmim. Okotetəhau nat itəm in təwir.
4 Ilat kəut kəsuə min, kən okotol natimnat rat neen məto kəsotətəlig-inən məmə nat naka
otiet lan. Kən ilat okotiləs-ipər atip ilat, kən ilat okotolkeike pik natimnat o nətoən təwir e
nipətilat, məto ilat okəsotolkeikeən Uhgin.
5 Okotol nolən min rəha iəfak min məmə netəmim okotəplan, məto ilat okəsotolkeikeən
məmə nəsanənən rəha Uhgin otəuhlin rəhalat nəmegəhən mol kotuwiwi. Uwin isəu o netəm
min u.
6 Apəs əm ilat məto-inu neen koatehm suatip o nuwinən latuənu min, kən moatiuw rəkis
nətəligən rəha nipitan itəm rəhalat nətəligən təsəskasikən. Təfagə rat min rəha nipitan min
u, in tiəkis pik olat, kən nolən rat min tepət itəm ilat koatolkeike, koatiuw-pən ilat.
7 Kən nipitan min əh koatətəlig-in wir e nəghatən min rafin rəha netəm min əh, məto ko
kəsotitunən nəghatən rəha nipahrienən.
8 Aupən ikin, Janes ne Jampres kəmatioal timəht kəm Moses,* kən e nolən kitiəh min əm,
netəm min əh koatəht nəghatən rəha nipahrienən. Netəm min u, rəhalat nətəligən tərioah e
nolən rat min, kən nolən rəha nahatətəən rəhalat in neiueiuə-əmən.
9 Məto nəgətun eiueiuəən rəhalat, ko təsətulən tuwəh, məto-inu netəmim rafin okotəplan
məmə ilat kəsotitunən nat itəm koatəghat-in, kotahmen-pən əm e suah mil əh.

Nəghatən rəha Pol kəm Timoti

10 Məto ik, Timoti, ik nəmətəu-pən rəhak nəgətunən, ne nolən rəha nəmegəhən rəhak, ne
nat naka itəm ekolkeike məmə ekol, ne rəhak nahatətəən, ne nolən rəha nətəligən rəhak itəm
təfəməh, ne rəhak nolkeikeən, ne nətul əskasikən rəhak,

2:19: Nam 16:5; Aes 52:11; Jon 10:14; 1 Kor 8:3 **2:22:** 1 Tim 6:11 **2:23:** 1 Tim 4:7 **3:1:** 1 Tim 4:1 **3:5:** Mat 7:15,21; Taet 1:16 * **3:8:** Janes ne Jampres, ilau iəmik nərik mil rəha kig rəha Ijip. **3:8:** Eks 7:11

11 kən nəkitun nian iəkis min itəm koatuwa e rəhak nəmegəhən, ne nolən tərat min itəm
katol lak. Kən nəkitun nolən iəkis min itəm kəmol lak əpəh Antiok, ne Ikoniam, ne Listra.
Məto Iərəmərə təmiləs-irəkis io e natimnat min əh rafin.
12 Nipahrienən, netəmim rafin itəm kotolkeike məmə okotol nolən itəm Uhgin tolkeike,
kən motol e Kristo Iesu, netəmim okotol tərat kəm ilat,
13 məto nian kitiəh min əm, nol təfagə rat min ne netəm rəha neiueiuəən, ilat okotol nolən
rat motuwin kol itəm in tərat agin. Ilat netəmim kateiuə-in ilat,† kən ilat okoteiuə-in pik
agin-əh netəmim.
14 Məto ik, Timoti, onakəkəike matətəu-pən əm natimnat wir min itəm kəməgətun ik
lan itəm nəmən əskasik rəkis nipahrienən lan, məto-inu ik nəkitun wir netəmim itəm
kəmotəgətun ik lan.
15 Kən nian nəmatəkəku mətoarus-pa u-roiu, nəmitun Naoa Rəha Uhgin itəm titun nos-
ipənən nenatigən məmə nəkitun nosən nəmegəhən lilin lan o nahatətəən e Kristo Iesu.
16 Nəghatən min rafin e Naoa Rəha Uhgin, kəmotisi-pən əm e nohli Uhgin, kən koatasitu
etat. Koatəgətun kitat, moatəniəp nolən rat min rəhatat, moatəg-ətuatip-in kitat, kən
moatəgətun kitat e nolən min itəm kotətuatip.
17 Koatasitu etat nəhlan məmə, kitat netəm rəha Uhgin, okotos nasituən rafin min əh, kən
motuwa netəmim itəm kotitun nolən wək min rafin itəm kotəwir.

4

1 Timoti, oekən-ipinə nəghatən keike kit kəm ik e niganəmti Uhgin ne Kristo Iesu itəm
otakil nolən rəha netəmim rafin, netəm koatəmegəh ne netəm kəmotimis, kən oekən-ipinə
nəghatən u məto-inu in otuwa min matərəmərə. Kən inəh, iakatəkəike matən kəm ik məmə,
2 ən-iarəp nəghatən rəha Uhgin, kən ətul matip o nən-iarəpən, nat əpnapin məmə otimətig əm,
o tiəkis. Əg-ətuatip-in nolən rəha netəmim, kən ən-iəp nolən rat min, kən miləs-ipər nətəligən
rəha netəmim, kən nian natol wək min u, rəham nətəligən otəkəike məfəməh, kən rəham
nəgətunən otəkəike mətuatip məwir.
3 Nəkəike mol nəhlan məto-inu, nian itəm tatuwa, netəmim okəsotolkeikeən məmə
okotətəlig-in nəghatən pahrien. Məto ilat okotos iəgətun pisin pisin min itəm okotəgətun
nəghatən min itəm ilat əm kotolkeike.
4 Kən ilat okotəuhlin matəlgilat o nətəlig-inən nəghatən pahrien, kən motuwin moatətəlig-in
namsu eiueiuə min.
5 Məto ik, atehm wir rəham nətəligən ne rəham nolən min e nian min rafin, nat əpnapin
nat pisin pisin min koatuwa e rəham nəmegəhən, kən ətul əskasik nian nəratən tatuwa,
kən uwin mən-iarəp namnusən təwir, kən ol rafin wək itəm Uhgin təmos-ipən kəm ik məmə
onəkol.
6 Timoti, ol natimnat min əh, məto-inu otəsuwəhən, io ekimis. Kən roiu nəmegəhən rəhak
tahmen e wain itəm kinatəhtəg-pən e olta məmə okol sakrifais lan.
7 E rəhak fait wir rəha nahatətəən, ematipin wir nelmək, kən e rəhak naiuən, io emaiu wir
rəkis mətoarus-pa namnun naiuən, kən io emataskəlim wir nolən ətuatip rəha nahatətəən
kən eməsapəsən wək rəha nən-iarəpən namnusən təwir.
8 Kən roiu, Iərəmərə itəm rəhan nakilən tətuatip wir, in təmol əpen-əpenə e nətouən rəhak,
inu hat rəha etəm tatol win e rəhan naiuən, kən in otəfauin-pa kəm io e nian rəha nakilən
məto-inu in təmakil io məmə rəhak nəmegəhən tətuatip. Kən sənəmə io pisin əm, məto otos-
ipən kəm netəmim rafin itəm kotolkeike moatəsahgin məmə in otuwa min.

Pol təmən-iarəp namnusən rəha in min neen

9 Eam-in uəhai əm rəham suatip məmə onəkuwa mehm io,
10 məto-inu Temas, u tolkeike pik nətueintən u, in təmapəs io maiu muwin Tesalonaeka.
Kresens tinuwin rəkis əpəh Kalesia, kən Taetas tinuwin rəkis Talmesia.
11 Məto Luk pisin əm itimlau min. Təwir məmə nian nakatuwa, onakit Mak itəmlau min,
məto-inu in titun nasituən e wək rəhak.
12 Emahl-ipən rəkis Tikikas tuwin əpəh Efesas.
13 Kən nian nakatuwa, onakos rəhak kot itəm emələhəu kəm Kapas əpəh Troas, kən onakos
min rəhak naoa min itəm kəmaiu-aiu, kən iakolkeike pik min məmə onakos naoa min u
kəmol e nuwigi sipsip.
14 Suah u Aleksanta itəm etəmim rəha nolən wək e iaen, in təmatol tərat kəm io. Iərəmərə
otos-ipən nitai nətouən rəhan o natimnat min əh.
15 Kən ik min, atəto ik o suah əh, məto-inu tətahtosig-in nəghatən min rəhatat.

3:11: Wək 13:50; 14:5; 14:19 **3:11:** Sam 34:19 **3:12:** Mat 16:24; Jon 15:20; Wək 14:22 † **3:13:** Setan o netəmim pisin min okoteiuə-in ilat. **3:16:** Rom 15:4 **4:3:** 1 Tim 4:1 **4:6:** Fil 2:17 **4:7:** 1 Tim 6:12 **4:8:** 1 Kor 9:24-25 **4:11:** Wək 15:37-39; 2 Kor 8:23; Kol 4:14 **4:13:** Wək 20:6 **4:14:** Aes 59:18; Rom 2:6

16 Nian emaupən mətul e kot məmə ekən-iarəp nəghatən min rəhak, suah kit təməsətul-
arəpən masitu lak, məto netəmim rafin kəmotagim motapəs io. Pəs Uhgin nikin otəsəhtən
natimnat rafin itəm ilat kəmoatol.
17 Məto Iərəmərə təmətul e nikalik mos-ipa nəsanənən kəm io məmə ekən-iarəp wir
nəghatən rəhan, kən pəs Iaihluə min okotəto. Kən təmiləs-iarəp io e nohli laion.
18 Iərəmərə otiləs-irəkis io e nəratən min rafin itəm okol kəm io, kən in otaskəlim wir io, kən
miləs io ekuwin e nərəmərəən rəhan əpəh ilis e nego e neai. Pəs kotiləs-ipər nərgin tatuwin
matuwin namnun tikə. Əwəh.

Namnun nəghatən

19 Iatən təwir kəm Prisila ne Akwila, ne Onesiforas ne rəhan min.
20 Erastas təməsətəu-pa-mən io, in əpəh Korin. Kən nian emiet Maelitas, emapəs Trofimas
tətatig məto-inu in tatimis.
21 Alkut pik məmə nakuwa uəhai əm ikin-u, uarisig in nian rəha nətəpən. Iupulas tatən
təwir kəm ik, kən Putens, ne Linus, ne Klotia, ne piətat min rafin ikin-u koatən təwir kəm ik.
22 Pəs Iərəmərə tətatig itəmat min. Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwirən kəm ik.

4:19: Wək 18:2; 2 Tim 1:16-17 **4:20:** Wək 19:22; 20:4; Rom 16:23

Taetas
Naoa itəm Pol təmətе tuwɨn kəm Taetas
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Taetas

?Pah təmətе naoa u? Aposol Pol təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Pol təmətе naoa u tatuwɨn kəm Taetas. Taetas in Iaihluə kit itəm təmahatətə e Kristo. Pol təmiuw-pa in o Kristo, kən Taetas təmol wək tepət ilau Pol tahmen əm e Timoti. Koatehm nərgɨn nian tepət e Niutesteman.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Pol ne Taetas kəmian e nəptən u Krit, kən ilau kəmuətuoun niməfak kit ikɨn-u. Pol təmiet mɨn, məto təmən-ipən kəm Taetas məmə in otətatig mol rafin wək mɨn ikɨn əh. Krit in nəptən kit itəm tərioah wɨr e nolən rat mɨn, tahmen məmə inu netəmim koateiuə pɨk nian rafin, moatagwən pɨk, kən moatəlpah koatəlpah. Neen koatuwa e niməfak kən moatən nəghatən eiuə tepət məmə okotos məni lan.

?Təmətе naoa u o naka? Pol tolkeike məmə otasitu e Taetas e rəhan mɨn wək əpəh e niməfak əpəh Krit. Taetas otəkəike mɨləs-ipər netəmim məmə okotuwa elta mɨn o nehmən niməfak. Kən Pol tatəghat-in nolən rəha nəghatən kəm netəm mɨn u kəsotətəu-pənən nətəligən rəha Taetas. Kən mos-ipən nəgətunən neen rəha nahatətəən ne naliwəkən ətuatɨp. Kən in təmən məmə Timoti otahtosɨg-in wɨr nəgətunən eiuə mɨn. Namnun nəghatən təmən məmə otahl-ipa etəmim kit tuwa masitu e niməfak, kən Taetas in otəkəike muwa mɨn masitu e Pol.

Pol təmən təwɨr kəm Taetas

1 Taetas. Io Pol, iatətе naoa u kəm ik. Io slef kit rəha Uhgɨn, kən io aposol kit rəha Iesu Kristo. Təmahl-ipa io məmə ekasitu e netəmim itəm Uhgɨn təmɨtəpun rəkɨs ilat məmə rəhan mɨn, mɨləs-ipər nahatətəən rəhalat, masitu elat məmə okotɨtun nəgətunən pahrien. Nian netəmim koatətəu-pən nəgətunən pahrien əh, kən rəhalat nəmegəhən otətuatɨp kotahmen-pən e nolən itəm Uhgɨn tolkeike.

2 Kitat kotɨtun nɨpahrienən əh, kən motahatətə lan. Kən e nolən əh, rəhatat nətəligən tətatɨg əskasɨk rəkɨs məmə okotos nəmegəhən lilɨn. Aupən aupən agɨn itəm Uhgɨn təməsolən əh natɨmnat rafin, məto Uhgɨn tɨnəmən rəkɨs nəmegəhən lilɨn əh, məmə in otol mihin. Kən kitat kotɨtun məmə in təseiuən nian kit ne.

3 Kən e nian ətuatɨp itəm Uhgɨn təmən, in təmol məmə netəmim okotɨtun nəghatən rəhan. Ilat kotɨtun məto-inu Uhgɨn Iosmegəh rəhatat təmən mələhəu nəghatən kit məmə təmos-ipa wək u tətatɨg e nelmək məmə io ekən-iarəp nəghatən əh rəha nəmegəhən lilɨn.

4 Taetas, rəhalau nahatətəən kitɨəh, kən e nolən rəha nahatətəən, in tahmen əm mə ik nətɨk pahrien. Rəhak nəfakən məmə Uhgɨn Tata rəhatat ilau Kristo Iesu, Iosmegəh rəhatat, pəs okuawte-in rəhalau nəwɨrən kəm ik, kən muələhəu nəmə̇linuən tətatɨg ron ik.

Wək rəha Taetas əpəh Krit

5 E nian emiet Krit, kən emələhəu ik nəkətatɨg məmə onəkol rafin wək itəm tətatɨg, kən məmə onakɨləs-ipər elta mɨn rəha niməfak, e taon mɨn rafin e nɨtən Krit tahmen əm mə inu emən mihin kəm ik.

6 Elta mɨn rəha niməfak okəike kəsehm-pənən nolən rat kit e rəhalat nəmegəhən, kən rəhalat pətan kitɨəh əm, kən rəhalat nɨsualkələh okotəkəike motahatətə e Uhgɨn, kən məsotan əpnapɨnən motol natɨmnat təsahmenən, kən məsotəhtən nəwia rəhalat tata ne mama məmə netəmim okotən rat ilat ron.

7 Nəmegəhən rəha elta mɨn rəha niməfak otəkəike mətuatɨp wɨr məto-inu ilat koatos wək asol rəha Uhgɨn. Ilat itəm koatehm wɨr netəmim okotəkəike motol mihin məmə kəsotɨləs-ipər atɨpən ilat motol rəhalat nəghatən məmə netəmim okotəgɨn, kən nɨkilat təsahmə uəhaiən. Sənəmə ilat netəmim rəha napɨsən o nəmouən, kən sənəmə ilat netəmim rəha nosən məni e neiueiuəən.

8 Məto nəmegəhən rəhalat in otəkəike mol min-nulan. Ilat okotəkəike moatehm wɨr netəmim itəm koatuwa əh rəhalat ikɨn. Ilat netəm kotolkeike mə okotol əm natɨmnat itəm təwɨr, kən nolən rəhalat in tatəgətun mə ilat netəm mətə, kən kotenatɨg. Ilat netəm rəha nətəu-pənən nəghatən rəha Uhgɨn. Rəhalat nəmegəhən in otəkəike mətuatɨp wɨr e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Ilat kotɨtun nən atɨpən e nɨkilat məmə kotapəs nolən natɨmnat itəm tərat kən moatol əm nat itəm təwɨr.

9 Ilat okotəkəike motahatətə əskasɨk e nəghatən rəha namnusən təwɨr məmə in nɨpahrienən tahmen-pən mə kəməgətun ilat lan. Kən inəh, ilat kotenatɨg wɨr o nəgətunən netəmim e nəgətunən pahrien itəm tətuatɨp məmə ilat okotətəu-pən. Kən nian netəmim neen

---

1:2: Kol 1:27 **1:4:** Rom 1:7; 2 Kor 8:23; Kal 2:3

okoatən nəghatən min itəm tol pisin e nəgətunən pahrien, kən netəm-iasol min rəha niməfak okotəgətun ətuatip ilat motən-ipən kəm ilat məmə rəhalat nəgətunən in neiueiuəən.
10 Iatəghat min-nulan məto-inu netəmim tepət e niməfak əpəh Krit kotetəhau nəgətunən pahrien u. Ilat, nəghatən rəhalat titatiperəh pik tahmen e kaluəluə, məto nuhuən lan tikə, kən moatiuw rəkis netəmim neen e nəgətunən eiueiuə min rəhalat. Netəmim tepət itəm koatən məmə okəkəike kəhg-ipən netəmim, ilat iəgətun eiueiuə min.
11 Ahtosig-in nəghatən rəhalat məmə okəsotəgətunən e niməfak nəgətunən əh kotərat itəm kəsotətuatipən məmə okotəgətun, məto-inu nəgətunən rəhalat tatərəkin-rəkin nahatətəən rəha noanol min rafin rəha netəmim neen. Ilat koatəgətun neiueiuəən əh məto-inu kotolkeike məmə okotos məni lan, məto kəsotaulisən lan.
12 Etəm Krit kit aupən, in ien kit rəhalat, in min təmən min-nulan məmə, "Netəm Krit, ilat netəm rəha neiueiuəən nian rafin. Kən ilat kotahmen e kuri iarupin min. Kən ilat nəlpah, nian rafin kotolkeike məmə kotagwən əm lan."
13 Məto nəghatən rəha ien u, in tol əm nipahrienən. Kən tol nəhlan, əhai ilat mən-ipən kəm ilat məmə rəhalat nəgətunən in neiueiuəən, pəs ilat okotahatətə əm e nəghatən pahrien,
14 kən ilat okəsotətəu-pənən noanage rəha netəm Isrel ne nəghatən rəha netəm koatapəs nəghatən pahrien.
15 Kən nəkotitun məmə netəmim itəm kotətuatip e niganəmti Uhgin, nat tikə itəm otol ilat kotamkimik. Məto netəmim itəm koatamkimik e niganəmti Uhgin məto-inu ilat kəsotahatətəən e Iesu, kən nolən kit tikə itəm otol ilat kotətuatip. Kən tol min-nəhlan, nətəligən ne nikilat kərən kəsuətuatipən, kən ilat kotəruru nakilən nat itəm təwir, ne nat itəm tərat.
16 Ilat koatən məmə kotitun Uhgin, məto nolən rəhalat tatəgətun məmə koateiuə, ilat koatəuhlin məntaalat kəm Uhgin. Netəm min əh kotərat agin, kotalməl koatəht nəwia Uhgin, kən okol ilat kəsotolən nat wir kit ne.

2

Nəgətunən itəm tətuatip

1 Məto ik Taetas, ik onəkəike məgətun wir netəmim e nəgətunən itəm tatətəu-pən nəghatən ətuatip e Iesu.
2 Ik onəkəike məgətun iaguihl min məmə e naliwəkən rəhalat, ilat okotan mətig, kən məsotənim pikən wain, kən nolən rəhalat otəkəike mətuatip wir pəs netəmim okotisiai-in ilat, kən ilat okotəkəike moatətul əskasik kən moatol natimnat e nenatigən. Nahatətəən rəhalat otəkəike mamnim wir e nəghatən rəha Uhgin. Kən ilat okotəkəike motolkeike netəmim. Kən motəkəike kətul tiəkis e nian iəkis min itəm koatuwa e rəhalat nəmegəhən.
3 Kən e nolən kitiəh əm, nəkəike məgətun wir nipitaguihl min məmə ilat okotəkəike motol nolən itəm tətuatip məmə otos-ipən nisiaiiən kəm Uhgin. Kən ilat okəsotənən nikali netəmim. Kən sənəmə nipitan rəha napisən. Məto ilat otəkəike motəgətun nəmegəhən ətuatip.
4 Inəh, ilat okotəgətun nipitan min e suatip itəm ilat okotolkeike rəhalat min nəman ne nenətilat min.
5 Ilat okotəkəike motəgətun nipitan məmə ilat nipitan mətig itəm nəmegəhən rəhalat in tətuatip, kən ilat kəsotan əpnapinən, kən moatisiai-in rəhalat nəman min, kən moatehm wir natimnat min rəha latuənu, kən ilat moatol təwir kəm netəmim. Nian koatol nolən tol min-nulan, kən otahtosig-in netəmim məmə kəsotən ratən nəgətunən rəha Uhgin.
6 Kən e suatip kitiəh min, otəghat əskasik kəm netəm aluə məmə ilat kotitun nən atipən e nikilat məmə kotapəs nolən natimnat itəm tərat kən moatol əm nat itəm təwir.
7 Kən ik, e natimnat rafin, onəkol əm nat ətuatip min, pəs ilat okotətəu-pən nat naka itəm ik nakatol. Nian onakəgətun, nəmegəhən rəham otəkəike mətuatip, mol nəghatən rəham təfigəm.
8 Ik onakəkəike matən əm nəghatən pahrien itəm netəmim okol kəsotəplanən məntaa rəham nəghatən kən motən rat. Pəs in otol rəham tikimir min okotaulis lan məto-inu ilat kəsotehm-pənən nolən rat kit ne lam, kən məsotənən nat tərat kit etat.
9 Əgətun wir slef min məmə ilat okotol nəwia rəhalat etəm-iasol min e natimnat rafin, məmə nikilat otagien o wək rəhalat. Slef min okəsotənən nitai nəghaten rəha etəm-iasol min rəhalat,
10 kən məsotakləhən kəm ilat, məto nian rafin ilat okotəkəike moatol natimnat ətuatip min, məmə rəhalat etəm-iasol min okotən nipahrienən e rəhalat wək. E nolən itəm okotol e natimnat rafin, otəgətun məmə nəgətunən rəha Uhgin, Iosmegəh rəhatat in tətuatip məwir.

1:9: 1 Tim 3:2-7; 2 Tim 2:24-26 **1:10:** 1 Tim 4:7 **1:11:** 2 Tim 3:5-6; 1 Pita 5:2 **1:13:** 2 Tim 4:2 **1:14:** 1 Tim 4:7 **1:16:** 1 Jon 1:6; 2:4 **2:3:** 1 Tim 3:11 **2:5:** Efes 5:22 **2:7:** 1 Tim 4:12 **2:8:** 1 Pita 2:15 **2:9:** 1 Tim 6:1

11 Ik onakəkəike məgətun natɨmnat mɨn əh rafin məto-inu Uhgɨn təmerəh rəkɨs e suatɨp
kəm netəmim rafin məmə otosmegəh ilat lan nian tətawte-in rəhan nəwɨrən kəm ilat.
12 Nəwɨrən əh rəha Uhgɨn tatəgətun məmə nian kitat koatatɨg əh e nətueintən, kotəkəike
motapəs nətəu-pənən nolən rat mɨn ne natɨmnat rat mɨn rəha nətueintən itəm koatəwiə e
nɨkitat, məto okotan mətɨg, kən nəmegəhən rəhatat otətuatɨp wɨr motahmen-pən mə kitat
netəmim rəha Uhgɨn.
13 Nəmegəhən rəhatat in otəkəike matol min-nulan nian kitat okoatəsahgin nian Iesu
Kristo, rəhatat Uhgɨn ne rəhatat Iosmegəh, in otuwa mɨn lan e nəsanənən ne nəwɨrən. Nian
əh in təwɨr agɨn, kən kitat kotɨtun mə otəpanuwa, kən matol nɨkitat tətagien.
14 Iesu nɨkin təmagien məmə otɨmɨs otat, kən mətou nəmegəhən rəhatat mos-irəkɨs e
nəsanənən rəha nolən rat mɨn rafin, kən mafəl wɨr kitat məmə kitat okotuwa rəhan mɨn
netəmim itəm kotolkeike məmə koatol əm nat itəm təwɨr.
15 Natɨmnat mɨn u, onatəgətun ilat e niməfak.Ləs-ipər nətəligən rəhalat məmə okoatətəu-
pən Iərəmərə, kən məghat əskasɨk kəm netəm koatətəu-pən nəghatən eiueiuə mɨn. Uhgɨn
təmos-ipɨnə wək əh kəm ik, kən əghat min-nulan. Əsolən məmə etəmim kit otən rat ik.

3

Nolən rəha iəfak mɨn

1 Taetas, ən-ipən wɨr mɨn kəm rəham netəmim məmə okotɨsiai-in netəm-iasol ne kapman
rəhalat. Okotəkəike moatol nəwialat, kən moatətul matɨp e nian rafin o nolən wək itəm
otasitu e netəmim.
2 Kən ilat okəsotəghat eiuən o nərəkɨnən nərgɨ netəmim, kən okəsotolən tɨməht, məto ilat
nan mətɨg əm kən moatol təwɨr kəm netəmim, kən motos-iəhau rəhalat nətəligən moatɨsiai-
in netəmim rafin.
3 Koatol min-nulan məto aupən kitat kotərat kəmotahmen əm elat. Kən Uhgɨn təmasitu
etat nian kitat mɨn kəmoatol nolən rat mɨn əh, kitat ialməl mɨn. Kəməsotolən nəwia Uhgɨn.
Nos-ipən-os-ipənən rəha nəratən təmərəkɨn kitat. Kən nolən rat mɨn rəhatat itəm kitat
kəmoatolkeike, kəmoatərəmərə etat. Kitat kəmoatol əm nəwialat, kən kəmoatol nolən rat
rafin. Kən kəmoatolkeike natɨmnat mɨn rəha netəm pɨsɨn. Nolən rat rəhatat təmol məmə
netəmim kotetəhau kitat, kən kitat kəmoatetəhau kitat mɨn.
4 Məto nian nolkeikeən ne nəwɨrən rəha Uhgɨn Iosmegəh rəhatat təmiet-arəpa,
5 kən in təmosmegəh kitat, məto sənəmə təmol məto-inu kitat netəm ətuatɨp. !Kəp! In
təmosmegəh kitat məto-inu təmasəkitun kitat. In təmosmegəh kitat nian Narmɨn Rəha
Uhgɨn təmafəl rəkɨs nolən rat mɨn kən kotaiɨr wɨ mɨn, kən Narmɨn təməwiək-in nɨkitat.
6 Narmɨn u inu, Iesu Kristo Iosmegəh rəhatat in suatɨp məmə Uhgɨn tatətəlmɨn nɨkitat tatər
lan e nɨkin agien.
7 In təmol kitat kotətuatɨp e nɨganəmtɨn e nəwɨrən rəhan məmə okotahatətə e rəhan
nəghatən itəm təmən kəm kitat mə o nian kit kitat kotatɨg itulɨn kitat min.
8 Inu nəghatən kit in nəghatən pahrien.
Kən io ekolkeike məmə onakəgətun wɨr netəmim lan məmə okotɨtun wɨr. Nəgətunən mɨn
əh okotasitu e iəfak mɨn məmə rəhalat nətəligən otətatɨg əskasɨk əm e nolən natɨmnat itəm
təwɨr. Nəgətunən mɨn u ilat kotəwɨr kən okotasitu wɨr e netəmim.
9 Məto apəs nəghatən alməl mɨn itəm netəmim koatən tol min-nulan: koatəghat o noanol
mɨn rəhalat tuwɨn muwɨn mɨləs tɨpɨlat rat agɨn mɨn; kən moatetet ilat mɨn kən moatən-iəhau
ilat mɨn o nɨpəti nəghatən rəha Lou rəha Moses. Apəs əm nəghatən mɨn u məto-inu okol
təsasituən e suah kit ne, kən rəhan nəwɨrən tɨkə.
10 Okəmə suah kit tatol netəmim koatoor ilat mɨn o nəghatən tol min-nulan, onəkuwɨn
məghat əskasɨk kəm in kən mən-iəhau. Məto okəmə tatol mɨn, kən nakuwɨn mɨn mən-iəhau
mɨn. Okəmə nəmən-iəhau pap mau kəiu, məto in tatəkəike e rəhan nolən, kən otətul-pən isəu
ron motapəs.
11 Məto ik nəkɨtun məmə suah kit tol min-nulan, rəhan nətəligən tərat kən tatol keko-eko,
kən matol təfagə rat e nɨganəmtɨ Uhgɨn. Rəhan əm nolən tatəgətun mə in iol tərat.

Namnun nəghatən rəha Pol

12 Oekahl-ipɨnə suah mil u kit, Atemas o Tɨkɨkas otɨmnə mehm ik. Nian otɨmnə, ik
onakəkəike meam-in uəhai əm suatɨp mə onakɨmnə mehm io əpəh taon Nɨkopolis, məto-inu
io emolkeike məmə ekuwɨn matɨg ikɨn e nian rəha nətəpən.

2:12: 1 Jon 2:16 **2:14:** Eks 19:5; Dut 7:6; Esɨk 37:23; Kal 1:4; 1 Pita 2:9 **2:15:** 1 Tim 4:12 **3:1:** Rom 13:1-7; 1 Pita 2:13-14 **3:3:** 1 Kor 6:9-11; Efes 2:1-2; 5:8 **3:5:** 2 Tim 1:9; Hip 10:22 **3:6:** Wək 2:17-18 **3:9:** 2 Tim 2:14,16 **3:10:** Mat 18:15-17 **3:12:** Efes 6:21-22; Kol 4:7-8

13 Kən etəmim kəiu, Apolos ne Sinas u in ienatig e lou,* ilau katualiwək e rəhalau
naliwəkən, məto ik onakasitu elau məmə natɨmnat rafin rəhalau otəkəike mətatig.
14 Rəhatat netəmim okotəkəike motɨtun wɨr suatɨp o nolən wək kən moatol nat itəm təwɨr
məmə ilat kotɨtun nasituən e netəmim neen itəm rəhalat natɨmnat təsahmenən. Təsəwɨrən
məmə ilat kotatig əpnapɨn əm.
15 Netəm mɨn u itəm itɨmat ekoatatig koatahl-ipɨnə nəghatən wɨr kəm itəmat. Kən ən təwɨr
kəm iəfak mɨn itəm kotolkeike itɨmat.
Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat.

* **3:13:** Ienatig e lou - Suah kit itəm titun wɨr lou rəha kot, kən in tatəghat rəha netəmim itəm koatuwɨn e kot. **3:13:** Wək 18:24; 1 Kor 3:5-6 **3:14:** Efes 4:28

Filimon
Naoa itəm Pol təmətə tuwɨn kəm Filimon
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Filimon

?Pah təmətə naoa u? Aposol Pol təmətə naoa u.

?Təmətə tatuwɨn kəm pah? Təmətə tatuwɨn kəm Filimon əpəh e niməfak ikɨn Kolosi. Ilau fren wɨr. Filimon in etəmim kit itəm tatos slef mɨn.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətə? E nian əh, netəmim tepət koatos slef. Kən iəfak mɨn neen mɨn, ilat mɨn koatos slef mɨn. Filimon, rəhan kit əh ikɨn slef, nərgɨn u, Onesimas. Məto Onesimas, in təmakləh-in məni neen rəha Filimon, kən əmun, in magɨm. Okəmə Filimon otəplan Onesimas, lou rəha Rom tatən mə Filimon tɨtun nohamnuən tɨmɨs. Məto Onesimas təməplan Pol əpəh e kalapus ikɨn Rom, kən Pol təmən-iarəp Namnusən Təwɨr kəm in, kən təmahatətə e Iesu Kristo. Kən Onesimas in təmasitu e Pol. Kən Pol təmahl-ipən in tɨtəlɨg-pən o Filimon. Pol təmən kəm Filimon məmə nat əpnapɨn Onesimas in slef rəhan, məto roiu in pian e Iesu Kristo.

?Təmətə naoa u o naka? Pol təmətə naoa u matətapəh o Filimon məmə otaluin nolən rəha Onesimas, kən mos in tɨtətlɨg-pa mɨn. Nat əpnapɨn məmə in rəhan slef, məto Pol tolkeike məmə Filimon otəplan Onesimas tahmen əm məmə in pian kit e Iesu Kristo.

1 Io Pol, itəm etatɨg e kalapus o Kristo Iesu, itɨmlau piətat Timoti, iatuən təwɨr kəm ik
Filimon. Ik iolɨtɨmlau itəm ekioalkeike pɨk, kən kitəhal kətəhalol wək kitiəh əm rəha Iesu.
2 Kən iatuən təwɨr kəm wɨnɨtat Apia, ne Akipas itəm kitat mopael mɨn koatəluagɨn rəha
Uhgɨn, kən iatuən təwɨr kəm netəm rəha niməfak itəm koatuwa moatəfak e rəham nimə.
3 Pəs Uhgɨn u Tata rəhatat, ne Iərəmərə Iesu Kristo okuawte-in nəwɨrən ne nəmə̈linuən
kəm itəmat.

Nəfakən rəha Pol

4 E nian mɨn rafin itəm iatəfak ron ik, matən tagkiu kəm Uhgɨn ron ik,
5 məto-inu eməto nahatətəən rəham e Iərəmərə Iesu, ne nolkeikeən rəham itəm tatuwɨn o
nəfak mɨn rafin.
6 Kən iatəplan nolən rəham, məmə natawte e nɨkim agien məto-inu e rəham nahatətəən.
Kən iatəfak məmə nolən əh otasitu lam məmə onəkɨtun wɨr kən mos nat wɨr mɨn rafin rəha
Uhgɨn itəm tətawte-in e Kristo kəm kitat.
7 Piak, iatəfak nəhlan məto-inu rəham nolkeikeən təmol nɨki nəfak mɨn koatəto təwɨr, kən
nian eməto, io mɨn, nɨkik təmagien kən tatɨləs-ipər rəhak nətəlɨgən lan.

Nətapəhən rəha Pol

8 Tol nəhlan, e Kristo esəgɨnən o nənən kəm ik məmə onəkol nat kit itəm nəkəike mol,
9 məto esol mihinən. Iatətapəh-in əm e nolkeikeən. Io iaguɨhl kit, etatɨg e kalapus o Kristo
Iesu. Kən io inu Pol,
10 iatətapəh-in suah kit ron ik e rəhak nɨpahrienən məmə nakos e nɨkim agien. Suah əh in
təmuwa tahmen-pən e nətɨk nian emətatɨg e kalapus, inu Onesimas, rəham slef.
11 Aupən ikɨn, in təməsol wək wɨrən kəm ik, məto roiu in tɨtun nolən wək təwɨr kəm kilau
kərən.*
12 Kən roiu, etahl-ipɨnə mɨn suah u, etəm itəm iakolkeike pɨk.
13 Okəmə tətatɨg itɨmlau mɨn, nɨkik tagien ron, kən in otatos nəmeem mətasitu lak nian
etatɨg ikɨn-u e kalapus o namnusən təwɨr.
14 Məto esolkeikeən məmə ekol nat kit itəm ik nəsegəhan-inən. Kən okəmə natol nat wɨr,
iakolkeike məmə in tatɨsi-pən əm e nɨkim agien, məto sənəmə nat io iatəkəike kəm ik məmə
nakol.
15 Esɨtunən, okəm-naka Onesimas təmagɨm e nian əkuəkɨr u məmə onakos mɨn in tɨtəlɨg-pa
mɨn nətuatɨg agɨn-əh,
16 məto sənəmə in otol mɨn əm slef rəham, kəp. Məto roiu əh, in suah wɨr taprəkɨs-in slef
kit, in pialau etəm təwɨr. Io iakoleike pɨk in, məto ik onakolkeike pɨk in taprəkɨs, məto-inu
in rəham slef, kən in piam e Iərəmərə.
17 Nakatehm io məmə kəmuea kitiəh e wək ne nolkeikeən rəha Kristo, kən tol nəhlan,
iatətapəh məmə nian in otɨmnə, nakos in e nɨkim agien tahmen-pən əm məmə io.
18 Okəmə təmol nat kit tərat kəm ik, o təmos rəham nat kit kən məsətouən, pəs nəkələhəu-
pən tətatɨg e kaon rəhak.

1:2: Kol 4:17; 2 Tim 2:3 **1:7:** 2 Kor 7:4 **1:10:** 1 Kor 4:15; Kol 4:9 * **1:11:** Nərgɨn u "Onesimas" in təmə, "etəm itəm tɨtun nolən wək wɨr." **1:16:** 1 Tim 6:2

19 Kən əh-roiu, Io Pol, iatəte e nelmək — *pəs io epanətou.* Məto təwɨr məmə nəsaluinən
rəham kaon asol agɨn kəm io, itəm tol min-nulan, emasitu lam kən nəmos rəham nəmegəhən
lilɨn.
20 Piak, iakolkeike məmə onakətuoun matətou rəham kaon† kəm io, kən ol nat u iatətapəh-
in e nərgɨ Iərəmərə, kən ol nɨkik tatəto təwɨr e Kristo.
21 Iatəte naoa u kəm ik məto-inu ekɨtun məmə onəkol nəwiak, kən onəkol taprəkɨs-in nat
naka itəm iatətapəh-in.
22 Kən nat kit mɨn, afəl rəhak kit rum məto-inu emələhəu-pən rəhak nətəlɨgən e Uhgɨn
məmə in otos io ekɨtəlɨg-pɨnə mɨn otəmat, inu noa nəfakən rəhatəmat.

Namnun nəghatən rəha Pol

23 Epafras, itɨmlau min etuatɨg e kalapus o nərgɨ Kristo Iesu, kən in tatən təwɨr kəm itəmat.
24 Kən Mak, ne Aristakas, ne Temas, ne Luk, itəm itɨmat ekoatol wək kitiəh, ilat mɨn koatən
təwɨr kəm itəmat.
25 Pəs Iərəmərə Iesu Kristo otawte-in rəhan nəwɨrən kəm itəmat rafin.

† **1:20:** E nəghatən Kris, nəghatən rəha Pol ikɨn-u "mətou rəham kaon" in iuəhkɨr əm e nərgɨ Onesimas. **1:22:** Fil 1:25; 2:24 **1:23:** Kol 1:7 **1:24:** Kol 4:10-14

Hiprus
Naoa itəm kəmətе tuwɨn kəm noanol rəha Isrel
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Hiprus

?Pah təmətе naoa u? Kitat kotəruru məmə pah təmətе naoa u. Etəm təmətе naoa u təməsəteən nərgɨn e naoa. Etəm təmətе təməsəplanən Iesu Kristo. Məto təmətо Namnusən Təwɨr o netəmim pɨsɨn-pɨsɨn mɨn itəm kəmotəplan Iesu. Kən suah u, in tɨtun nəghatən rəha Oltesteman, ne nolən rəha netəm Isrel aupən. Okəm-naka Panapas o Apolos təmətе naoa u, məto-inu ilau kiatun nat tahmen e suah u. Kən ilau iahgɨn e nɨməfak. Netəmim neen, nɨkilat təht məmə Pol təmətе, məto nɨkitat təsəhtən nəhlan məto-inu e leta tepət rəha Pol, təmələhəu-pən nərgɨn, məto nərgɨn tɨkə e naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе naoa u kəm netəm Isrel itəm kotahatətə e Kristo Iesu, məto okəm-naka neen kəmotɨtəlɨg-pən noan məsɨn e nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses. Okəm-naka ilat kəsotɨtun wɨrən nəukətɨ Namnusən Təwɨr.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? E nian əh, netəm Isrel koatərəkɨn netəm Isrel itəm koatahatətə e Iesu Kristo. Nɨkilat təpou ron. Təwɨr məmə ilat okotəto məmə nahatətəən rəhalat in nɨpahrienən, kən Iesu in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa.

?Təmətе naoa u o naka? E nian əh netəmim neen e nɨməfak, nɨkilat təht məmə nolən rəha nətəu-pənən Lou rəha Moses e Oltesteman, in ilɨs taprəkɨs-in nolən rəha nahatətəən e Iesu Kristo. Məto nolən mɨn nəhlan rəha Oltesteman, ilat narmɨn mɨn əm rəha natɨmnat mɨn itəm Iesu otol. Kəmotətе naoa u məmə netəmim okotəplan motɨtun məmə Iesu Kristo in ilɨs taprəkɨs-in natɨmnat rafɨn, tahmen-pən e ien mɨn, ne nagelo mɨn, ne Moses, ne Aron ne pris mɨn. Nolən rəha nahatətəən e Iesu Kristo in təwɨr pɨk taprəkɨs-in nolən rəha nətəu-pənən lou rəha Moses. Inu, in nɨpahrienən məto-inu natɨmnat rafɨn rəha Oltesteman təmuwa mol nɨpahrienən lan e Iesu Kristo. Kən nɨmɨsən rəhan in tahmen əm məmə otos-irəkɨs nolən rat mɨn rəha etəmim.

Kristo təmol əp Uhgɨn kəm itat

1 Aupən ikɨn, Uhgɨn təmatən* nəghatən rəhan, məto təmatələhəu əm e səpag kəm tɨpɨtat mɨn
e nian tepət ne suatɨp pɨsɨn pɨsɨn mɨn.
2 Məto roiu əh, kɨnotegu-pən e namnun nian,† kən tɨnatəghat ətuatɨp əm kəm kitat e Nətɨn,
itəm in təmɨləs-ipər məmə otərəmərə e nautə rafɨn rəha tata rəhan.‡ Kən e Nətɨn əh, in təmol
natɨmnat rafɨn e nətueintən.§
3 Nətɨ Uhgɨn in nəhag-əhagən rəha nəwɨrən ne nəsanənən rəha Uhgɨn.* In təməru ətuatɨp
rəhan tata e natɨmnat rafɨn.† In tatəmɨk ətain natɨmnat rafɨn e nəsanənən rəha nəghatən
rəhan.‡ Nian in təmɨmɨs rəkɨs məmə otafəl rəkɨs rəhatat nolən rat mɨn,§ kən in tatəpələh e
rəhn matɨp kig, ikɨn rəha nepətən ne nɨsiaiiən, e nego e neai.*

Nətɨ Uhgɨn u, in ilɨs taprəkɨs-in nagelo mɨn

4 Tol nəhlan, Uhgɨn təmɨləs-ipər rəkɨs Nətɨn u, kən in ilɨs taprəkɨs-in nagelo mɨn, tahmen-
pən məmə nərɨg u itəm Uhgɨn təmos-ipən kəm in, in ilɨs pɨk taprəkɨs-in nərgɨlat rafɨn.†
5 Uhgɨn təməsən agɨn-əhən kəm nagelo kit rəhan məmə,
“Ik nətɨk.
Roiu enuwa rəham tata ətuatɨp.”‡
Məto in təməghat nulan kəm Iesu. Kən Uhgɨn təməsən agɨn-əhən kəm nagelo kit məmə,
“Io tata rəham,
kən ik onəkuwa nətɨk.”
Məto in təməghat nəhlan kəm Iesu.§
6 Məto e nian Uhgɨn tahl-ipa Nətɨn itəm təmaupən maiir* tuwa e nətueintən, kən in tən məmə,
“Pəs rəhak rafɨn nagelo mɨn,
nɨpɨnəgɨlat taru nɨsɨp e nɨsiaiiən, motənwiwi in.”
7 Nian Uhgɨn tatəghat-in nagelo mɨn, in tatən məmə,
“Io emol rəhak nagelo mɨn

---

* **1:1:** Hip 2:2 † **1:2:** 1 Pita 1:20 ‡ **1:2:** Sam 2:8 § **1:2:** Jon 1:1-3; Kol 1:16 * **1:3:** Jon 1:14; 12:41; Aes 6:1-4 † **1:3:** Jon 14:9; Fil 2:6-7; Kol 1:15; 2 Kor 4:4 ‡ **1:3:** Kol 1:17 § **1:3:** Taet 2:14 * **1:3:** Fil 2:5-11; Kol 1:15-18. † **1:4:** Efes 1:20-21; Fil 2:9 ‡ **1:5:** Sam 2:7; Wək 13:33; Hip 5:5; 1 Kron 17:13 § **1:5:** Mat 3:17 * **1:6:** Kətən məmə in təmaupən maiir məto-inu təmaupən maiir e pian mɨn. Katəghat-in nəhlan Iesu, məto-inun in təmaupən matɨg, uarisɨg natɨmnat mɨn rafɨn (Əplan mɨn Kolosi 1:15). Tol nəhlan, kən natɨmnat rafɨn mɨn, in rəhan əm. Tatos nepətən ne nɨsiaiiən nəhlan tahmen e suakəkə itəm təmaupən maiir. Sam 89:27; Hip 2:10; Rom 8:29.

ilat kotahmen e nimətag itəm tətan ikin min rafin, matol rəhak wək.
Ilat iolwək min rəhak, tahmen e nigəm.”†‡
8 Məto təmatəghat-in Nətin kən matən məmə,
“Uhgin, rəham nərəmərəən otətatig lilin, namnun tikə.
Kən nətuatipən in nəlnal rəha nərəmərəən rəham.
9 Ik nəmolkeike əm nətuatipən
kən metəhau nolən eko-eko min.
Tol nəhlan, io u, rəham ətuatip Uhgin,
io emələhəu aupən ik, kən ik ilis e ik min neen.
Kən emol-pən oel e rəhm-kapə, tatəgətun məmə ik kig,
matol nikim tagien taprəkis-in ik min neen.”§
10 Kən Uhgin tatən-ipən min kəm in məmə,
“Iərəmərə, e nətuounən, ik nəmol nətueintən u,
mol in təskasik.
Kən e nelməm atip əm,
ik nəmol natimnat rafin itəm kotatig e neai.
11 Natimnat min u rafin, ilat okəpanotikə,
ilat okotoas tahmen e niməhan itəm təməmnəmit,
məto ik nətatig lilin əm.*
12 Ik onakaiu-aiu ilat,
tahmen əm məmə etəmim təmaiuaiu rəhan niməhan.
Ik onakəuhlin natimnat min u,
tahmen e etəmim təmikis rəhan niməhan,
məmə in otətəut-in in pisin.
Məto ik, nəkətatig lilin əm nulan,
kən okol nəsimisən nian kit.”†
13 Uhgin təməsən-ipən agin-əhən kəm nagelo kit rəhan məmə,
“Ik əpələh e rəhak matip, ikin rəha nepətən ne nisiaiiən,
kən matəsahgin.
Pəs io ekos-iəhau rəham tikimir min,
mol ilat kotahmen e niməhan kit itəm nateguafəl nelkəm lan.”‡ §
14 Məto nagelo min, ilat iolwək min əm. Nagelo min, ilat narmin min itəm Uhgin təmahl-ipa məmə okoatehm netəmim itəm okotos nəmegəhən ron.

2

Nən-iəhauən itəm o nuwinən e naiəh

1 Iesu in ilis pik. Tol nulan, təwir məmə kitat okotətəlig-in wir nat naka itəm kitat kəmotəto,* məmə naiəh rəha nitəhəi təsiləsən kitat.
2 Nəghatən† itəm nagelo min kəmoatən-iarəp‡ in nipahrienən, kən netəmim ilat okotos nalpinən o nətgəhlən Lou ne nəlpah-inən nolən nat Lou tatən.
3 ? Tol nəhlan, kən kitat okotəhrol nulan motagim okəmə kitat kotol nat əpnapin əm e nosmegəhən asol əh rəha Iesu? Nosmegəhən u, itəm Iərəmərə təmaupən mən-iarəp, kən netəm min u itəm kəmotəto, ilat kəmotəgətun kəm kitat məmə in nipahrienən.§
4 Uhgin təmatig mol min nəfigəmən o nəghatən əh e nolən nəmtətin min, ne natimnat min itəm narmi netəmim tatiwig ron, ne nat pispis min, ne nos-ipamən nəsanənən min rəha Narmin Rəha Uhgin o nolən wək.*

Iesu təmuwa mahmen e pian min

5 Nagelo min okol kəsotərəmərəən e nətueintən itəm otəpanuwa, itəm kotəghat-in.†
6 Məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
“Etəmim in nat əpnapin əm,
məto ik, nikim tatəht in, ik nəsaluinən,
kən ik natehm wir nəti etəmim.‡
7 E nian əkuəkir əm itəm ik nəmos-iəhau in, teiuaiu ləhau e nagelo min,

---

† **1:7:** Sam 104:4 ‡ **1:7:** Nimətag ne nigəm kəmueia nian Uhgin təmos-ipa Lou. Hip 2:2; 12:18-21. § **1:9:** Sam 45:6-7 * **1:11:** Aes 34:4; 51:6; Nol Əpən 6:12-17 † **1:12:** Sam 102:25-27 ‡ **1:13:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “ekol rəham tikimir min ilat kotahmen e nat kit itəm nəkəpələh matəfipər nelkəm lan,” kən nipətin u məmə, “Oekol ik ilis agin taprəkis-in rəham tikimir min.” § **1:13:** Sam 110:1 * **2:1:** Rom 11:22 † **2:2:** Nəghatən u tatəghat-in, in Lou rəha Moses. ‡ **2:2:** Wək 7:53 § **2:3:** Hip 10:28-29; 12:25 * **2:4:** Mak 16:20 † **2:5:** Netəm Isrel ilat koatən məmə nipahrienən məmə nagelo min ilat koatərəmərə roiu ikin min rafin e nətueintən; Dut 32:8. ‡ **2:6:** “nəti etəmim,” inu Iesu.

kənu mos-ipən nərəmərəən ne nepətən ne nisiaiiən kəm in.
8 Kən ik mos-ipən nepətən məmə in otərəmərə e natimnat rafin.”§ *
Roiu əh, tatən məmə, “natimnat rafin,” nipətin un məmə Uhgin təsapəsən nat kitiəh ne
məmə etəmim təsərəmərəən lan. Məto kitat kəsotehmən əh natimnat min əh kotuwa.
9 Məto nat kitiəh kitat kəmotehm, inu Iesu, itəm “e nian əkuəkir əm nəmos-iəhau in teiuaiu
ləhau e nagelo min” kən roiu əh “kinos-ipən nepətən ne nisiaiiən kəm in” məto-inun in
təmos nahməən mimis o kitat. Əwəh, e nəwirən rəha Uhgin, Iesu təmimis o netəmim rafin e
nətueintən.†
10 Uhgin təmol natimnat rafin məto-inun in təmolkeike mihin, kən natimnat rafin kotatig-
pən e nelmin.‡ Kən təwir agin məmə Uhgin təmol Iesu u, təmaupən mohatip nol o
nosmegəhən netəmim, in təmato nahməən e nimisən, məmə in tətuatip agin§ o nəmikən
nenəti Uhgin min tepət kotuwin katig e nəhag-əhagən rəha nəwirən ne nəsanənən rəhan.*
11 Iesu in tatol rəhan netəmim kotasim, məmə rəha Uhgin əm, rəhalat nolən rat tikə.† Kən
Iesu ne rəhan min netəmim, rəhalat tata kitiəh əm. Tol nəhlan kən Iesu in təsaulisən məmə
otaun-in ilat u məmə pian min ne winin min.‡
12 In təmən-ipən kəm Uhgin məmə,
“Io oekən-iarəp ik kəm piak min ne winik min ne natimnat min itəm ik nəmol.
Oekan napuən mənwiwi ik e nuəfiminən asol e niganəmtilat.”§
13 In tatən min məmə,
“Io oekələhəu-pən nahatətəən rəhak e Uhgin.”*
Kən matən min məmə,
“Io u, itimat nisualkələh itəm Uhgin təmos-ipa kəm io.”†
14 Nisualkələh min əh, Iesu tatəghat-in ilat, ilat nipətilat ne nitalat əh-ikin. Ilat u netəmim
agin-əh əm. O nat u, Iesu təməkəike muwa e nətueintən mos nipətin ne nitan tahmen əm
elat məmə in otuwa pialat pahrien.‡ Təmol nəhlan məmə in otimis, kən nimisən rəhan, in
otərəkin nəsanənən rəha Iərmis, itəm tətaskəlim nəsanənən rəha nimisən.§
15 Məto-inu netəmim koatəgin nimisən.* Nəginən rəhalat tətaskəlim ətain ilat nian rafin,
tahmen əm məmə ilat slef min. Məto Iesu in təmimis məmə otiuw rəkis netəm min u, məmə
sənəmə ilat slef min. In təmikis ilat.
16 Kotitun əsas məmə sənəmə in təmasitu e nagelo min, məto in təmasitu e noanol min
rəha Epraham.†
17 Iesu təike mos nipətin ne nitan nəhlan, məmə in otuwa mol tahmen e pian min e nolən
min rafin,‡ məmə in titun nasəkitunən§ kitat, kən koatagile lan. In otəkəike muwa mol
nəhlan, təgətun məmə in pris asol agin pahrien, tatol wək rəha Uhgin, kən məmə in otilpin
neməha rəha Uhgin.
18 Kən roiu əh, nian Setan tatos-ipən-os-ipən kəm ilat, kən Iesu titun nasituən elat, məto-
inu in min, in tinəto tərat rəkis nian Setan təmos-ipən-os-ipən kəm in.*

3

Iesu in taprəkis-in Moses

1 Piak min ne winik min, Uhgin tinaun-in* kələh kitat min itəmat o nuwinən e nego e neai,
kən mol məmə kitat netəm iasim. Məto-inu Iesu tətasitu nulan e kitat, itəmat onəkotəkəike
katətəlig-in pik Iesu əh, in aposol kən in pris asol agin rəha nəfakən rəhatat itəm kitat koatən-
iarəp.
2 Uhgin təmiləs-ipər Iesu məmə in otol wək u, kən in təmol nəwia Uhgin e natimnat rafin,
tahmen e Moses aupən təmol nəwia Uhgin e rəhan wək rafin, məmə in otatehm wir nimə,
inu netəmim rəha Uhgin.†
3 Ilau kərən kətioal nəwia Uhgin, məto etəm təmiləkin nimə, netəmim koatiləs-ipər nərgin
ron taprəkis-in nimə itəm in təmol. Kən e nolən kitiəh əm, tətuatip məmə Uhgin otiləs-ipər
Iesu taprəkis-in Moses.
4 Kən nimə min rafin, netəmim koatiləkin, məto Uhgin in təmiləkin natimnat rafin itəm
tətatig.

---

§ **2:8:** Sam 8:4-6 * **2:8:** Jen 1:26; Nol Əpən 20:4,6; 22:5 † **2:9:** Fil 2:8-9 ‡ **2:10:** Rom 11:36 § **2:10:** Hip 2:17; 4:15; 5:8-9 * **2:10:** Luk 24:26; Rom 8:17; 2 Tes 2:14; 1 Pita 5:1; Hip 2:7 † **2:11:** Hip 13:12; Efes 5:26 ‡ **2:11:** Mat 28:10 § **2:12:** Sam 22:22 * **2:13:** Aes 8:17 † **2:13:** Aes 8:18; Jon 10:29 ‡ **2:14:** Jon 1:14 § **2:14:** Jen 3:15; 1 Kor 15:54-57; 2 Tim 1:10; 1 Jon 3:8 * **2:15:** 2 Tim 1:7 † **2:16:** Aes 41:8-9; Luk 3:8 ‡ **2:17:** Fil 2:7; Hip 2:10; 4:15; 5:1,8-9 § **2:17:** Hip 5:2 * **2:18:** Hip 4:15 * **3:1:** Rom 8:28 † **3:2:** Nam 12:7

5 Moses in iolwək kit e nipəgnoa nimə rəha Uhgin, itəm tatol nəwia Uhgin, matehm nimə
rəhan, inu netəmim rəha Uhgin. Kən nəmegəhən rəha Moses tatəpsen-pən natimnat itəm
Uhgin otəpanəgətun.
6 Kristo, in min tatol nəwia Uhgin. Məto sənəmə in iolwək əm kit tahmen e Moses. In
Nətin, kən tatos nepətən o nərəmərəən e rəhan nimə. Kən okəmə kitat kəsotəginən, kən
motalkut məmə okotətul əskasik‡ o nat un itəm kitat kəmotələhəu-pən nətəligən rəhatat lan,
kən motausit ron, kən nipahrienən məmə kitat u, netəmim rəhan, kitat rəhan nimə.§

Oatehm məha-məha itəmat min e nahatətəən rəhatəmat

7 Nəghatən u inu, Narmin Rəha Uhgin təmən e Naoa Rəha Uhgin məmə,
"Roiu əm, onəkotəkəike moatətəlig-in nəwian,
8 məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pik,
tahmen e tipitəmat min ilat kəmoatol mihin aupən moatəht nəwia Uhgin,
nian ilat kəmoatek asgəwin Uhgin e ikin taruən-aruən ikin.*
9 Ikin əh, tipitəmat min kəmotəkəike kəm io məmə okotəplan rəhak nəsanənən,
nat əpnapin ilat kəmotəplan pap natimnat min itəm emol o nup foti.†
10 Kən io iatol nemə̈ha kəm ilat, kən matən məmə,
'Nikilat tətan isəu ron io nian rafin.
Kən ilat motapəs nolən nat itəm iatən kəm ilat.'
11 Nemə̈ha təmol io,
kən ekos noanawil kit mən məmə,
'Ilat okol kəsotuwinən e ikin katos namegən ron io ikin.' "‡ §

12 Piak min ne winik min, oatehm wir itəmat min o nat u. Otol məmə nikitəmat atip
otəsəratən kən kit təsapəsən nahatətəən, mol məmə nəkotəuhlin-pən itəmat isəu o Uhgin itəm
tatəmegəh.
13 Uhgin təmən "Roiu əm," kən nian u "roiu" tətatig əh. Tol nəhlan, nəkotəkəike moatəghat
roiu kəm itəmat min, moatehm məha-məha itəmat min nian rafin, məmə nolən rat otəseiuə-
inən itəmat kit mol rəhn-kapə təskasik o Uhgin.
14 Məto-inu okəmə kitat kotətul timtim mətoarus-pən namnun, motahatətə e Uhgin
təskasik miəkis, tahmen əm məmə inu kəmotətuoun motahatətə wi əm lan, kən tatəgətun
məmə kitat kinoatos kələh natimnat min rəha Kristo.
15 Məto sotaluinən nəghatən itəm kəmən,
"Roiu əm, onəkotəkəike motətəlig-in nəwian
məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pik,
tahmen e tipitəmat min ilat kəmoatol mihin aupən
moatəht nəwia Uhgin."*
16 ?Kən pah min un itəm kəmotəto pap nəwia Uhgin, məsotolən? Ilat un Moses təmit-irəkis
ilat Ijip.†
17 ?Pah min un kəmotol Uhgin nemə̈ha tol o nup foti? Ilat un, netəm kəmotol nolən rat,
kən moatəme motimis moatəməhl əpnapin əm əpəh ikin taruən-aruən ikin.‡
18 ?Kən pah min un Uhgin təmatəghat kəm ilat, matos noanawil məmə ilat okəsotuwinən
motiet-arəpən ikin katos namegən ron ikin? In təmatəghat kəm netəm kəmotəht nəwian.§
19 Kən kitat koatəplan məmə kəməsegəhan-inən ilat məmə okotiet-arəpən ikin katos
namegən ikin ron, məto-inu ilat kəsotahatətəən lan.

4

Ikin katos namegən o Uhgin ikin

1 Məto kitat u, Uhgin təmən-iəkis rəkis məmə kitat kotitun nuwinən imə ikin katos namegən
ron ikin, kən nəniəkisən u, tatətul əh, materəh otat. Tol nəhlan, pəs kitat koatəto itat, kən
moatəgin məmə kitat kit okol mətan təsosən namegən əh.
2 Məto-inu kitat kinotəto rəkis namnusən təwir məmə Uhgin təmol əpen-əpenə ikin kit o
namegən rəhatat, tahmen əm məmə inu netəm aupən kəmotəto nəghatən mihin. Məto
nəghatən əh, təməsasituən elat, məto-inu ilat kəmoatəto əm, məsotahatətəən lan.
3 Məto-inu kitat netəm kəmotahatətə əm lan, kitat kotitun nuwinən imə, ikin katos namegən
ron ikin. Məto rəha netəm min u itəm kəsotahatətəən lan, Uhgin təmən məmə,
"Nemə̈ha təmol io, kən ekos noanawil kit, mən məmə,
'Ilat okol kəsotuwinən ikin katos namegən ron io ikin.' "*

‡ **3:6:** Hip 3:14; 4:14; Rom 11:22 § **3:6:** 1 Kor 3:16; 1 Pita 2:5 * **3:8:** Eks 17:1-7; Nam 20:2-5 † **3:9:** Nam 14:3; Dut 1:3; Wək 7:36 ‡ **3:11:** Nam 14:21-23 § **3:11:** Sam 95:7-11 * **3:15:** Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 † **3:16:** Nam 14:1-35 ‡ **3:17:** Nam 14:29; 1 Kor 10:1-13 § **3:18:** Nam 14:22-23; Sam 95:11; Hip 3:11 * **4:3:** Sam 95:11; Hip 3:11

Təmən nəhlan, nat əpnapin məmə tinol əpen-əpenə rəkis ikin katos namegən ron ikin nian
in təmətuoun matol nətueintən.
4 Kitat kotitun məmə tinol əpen-əpenə rəkis lan, məto-inu Naoa Rəha Uhgin in tatəghat-in
Sapat, matən məmə, “Təmol nətueintən, kən e nian sepin lan, Uhgin təmameg e rəhan wək.”†
5 Məto ikin min neen e Naoa Rəha Uhgin, Uhgin tatən məmə, “Ilat okol kəsotuwinən ikin
katos namegən ron io ikin.”‡

6 Tol nəhlan, ikin katos namegən o Uhgin ikin əh, in tətatig əh məmə netəmim okotuwin
ikin. Məto netəm min u aupən itəm kəmotəto namnusən təwir, ilat kəmotəmik-arəpən-in
nuwinən ikin katos namegən ron ikin, məto-inu kəmotəht nəwia Uhgin.

7 Kənu, uarisig lan, tol-pən Uhgin təmələhəu min nian kit min o nuwinən ikin katos
namegən ron ikin. Nian əh, inu roiu. Uhgin təmən-iarəp nat u kəm Tefit məmə,
“Roiu əm, onəkotəkəike motətəlig-in nəwian
məsotolən rəhatəmat-kapə təskasik pik.”§

8 Nikitəmat tuəh-tu suah u Josua* aupən. Okəmə Josua təmos-ipən namegən kəm ilat nian in
təmit ilat moatuwin Kenan, kənu Uhgin okol təsən minən məmə otələhəu nian kit min məmə
in nian rəha nuwinən imə ikin katos namegən ron ikin.†
9 Kən tol nəhlan, kən in təmən nian pisin kit min, nian əh-ikin tətatig əh o rəhan netəmim
məmə okotuwin motos namegən, e nolən kitiəh əm itəm Uhgin təmameg mihin e rəhan wək
min aupən, e nian rəha Sapat.
10 Məto-inu etəm tatuwin imə məmə otos namegən u, in otameg e rəhan wək, tahmen əm e
Uhgin itəm təmameg e rəhan wək aupən.‡
11 O nat u, kitat okotalkut əskasik məmə okotuwin imə motos namegən u. Təsəwirən məmə
kitat kit, otətəu-pən nolən rəha netəm aupən itəm kəmotəht nəwia Uhgin, moatəme.

12 Məto-inu Naoa Rəha Uhgin,§ in tatəmegəh məsanən mitahləpik e wək rəhan.* Kən in
tahmen e naip tasilə e nikalin kərən mil.† In titun nətarerəhən matəplan nətəligən min ne
nikin pisin pisin min e netəmim, tahmen əm e naip itəm tatətarerəh matəplan ikin tatilpin
min ikin e nikilkilitəm ne nəhau imə agin. In tətakil nətəligən min ne nolən anion min e
nikitəm.‡

13 Uhgin tatəplan natimnat rafin e nətueintən tahmen əm məmə kəmətə kitalkin-italkin
katepik, koatəməhl piəpiə əm. Kitat okotəkəike motən-iarəp rafin agin natimnat itəm
kəmotol kəm Uhgin u inu.§

Iesu in təmuwa pris asol agin itəm təwir maprəkis, məto-inu in Uhgin pap, məto təmuwa etəmim

14 Tol nəhlan, pəs kitat kotaskəlim-iəkis nahatətəən rəhatat itəm kinoatən-iarəp rəkis,
məto-inu kitat koatos pris asol agin kit rəhatat in iahgin. Inu Iesu, Nəti Uhgin, itəm tinuwin
rəkis imə e nego e neai.*

15 Məto-inu rəhatat pris asol agin, in Pris kit itəm tatəto wir nikitat, matəto wir otəhrol kitat
kəsotahmenən, məto-inu natimnat rafin itəm tatek asgəwin kitat e nəmegəhən, natimnat
kitiəh min əm, kinotek asgəwin rəkis in e rəhan nəmegəhən. Rəhatat pris asol agin, in tinitun
rəkis rəhatat nəpouən min.† Məto nat kitiəh əm un, in təsolən nat tərat kit.

16 O nat u, pəs kitat kəsotəginən o nuwamən iuəhkir o jea rəha kig‡ u, tətawte-in rəhan
nəwirən kəm kitat. Kən ikin əh, in otasəkitun itat, kən mos-ipa nəwirən kəm kitat e nikin
agien, e nian rəha nəratən otuwa otat.§

5

1 Kitat kotitun məmə nian rafin Uhgin tatitəpun suah kit kən matiləs-ipər in məmə otuwa pris
asol agin, məmə in suatip rəha netəmim okotuwin o Uhgin. In suatip rəhalat o nos-ipənən
natimnat kəm Uhgin, kən in matol sakrifais o rəhalat nolən rat min.* 2 Roiu əh, məto-inu
pris asol agin u in etəmim kit, in titun nolən timətig əm o netəmim,† nat əpnapin məmə ilat

† **4:4:** Jen 2:2 ‡ **4:5:** Sam 95:11 § **4:7:** Sam 95:7-8; Hip 3:7-8 * **4:8:** Josua in nərgin kit e nəghatən rəha Isrel. Kən nərgin u Iesu, nərgilau tahmen-ahmen əm e Josua e nəghatən rəha netəm Kris. Nian Josua təmos-ipən namegən kəm netəm Isrel əpəh Kenan, nəmegəhən rəha Josua in tatəpsen-pən nat itəm Iesu otəpanol, mos-ipa namegən pahrien kəm kitat. † **4:8:** Dut 31:7; Jos 22:4 ‡ **4:10:** Jen 2:2; Hip 4:4 § **4:12:** 1 Pita 1:23; Aes 49:2; Nol Əpən 19:13-15; Jon 12:48 * **4:12:** Aes 55:11; Jer 23:29 † **4:12:** Efes 6:17 ‡ **4:12:** 1 Kor 4:5 § **4:13:** Nol Əpən 2:23 * **4:14:** Hip 7:25 † **4:15:** Hip 2:17 ‡ **4:16:** Jea rəha kig u, in Uhgin tatəpələh ikin, kən matərəmərə, məto o natimnat min itəm Iesu təmol, jea rəha kig u, in tatuwa tahmen e Ikin Katilpin Neməha rəha Uhgin Ikin itəm Oltesteman tatəghat-in (Onakehm e Eks 25:18-22; Lev 16:1-15). Ikin əh inəh, itəm Uhgin tətasəkitun kənu matəhlman nəwirən rəhan ikin kəm itat kən mətafəl rəkis nolən rat min rəhatat. In titun nolən e nita Iesu itəm təmaiu otat, kən təmərəkin-rəkin rəhan neməha. § **4:16:** Eks 25:18-22; Lev 16:2,14,15; Hip 9:5 * **5:1:** Hip 2:17; 7:27; 8:3; 9:9 † **5:2:** Hip 2:17-18

kotəruru agin nat itəm tətuatip, ilat kotagim rəkis e suatip, məto-inu in min, in təsahmenən,
in tatol təfagə rat‡ nian tepət.
3 In tatol təfagə rat nəhlan, kən tol məmə e nian rəha sakrifais, in otəkəike mol sakrifais o
rəhan atip təfagə, kən matig mol min rəha netəmim min.§
4 Suah kit okol təsənən məmə in otol wək rəha pris asol agin, matiləs-ipər atip in. Kəpə,
Uhgin otəkəike maun-in rəhan kit etəmim məmə in otol wək u, tahmen əm məmə inu
təmaun-in mihin Eron aupən.* †
5 Tol nəhlan, Kristo in təmisiləs-ipər atipən in məmə in pris asol agin. Məto Uhgin in
təmitəpun, kən mən-ipən kəm in məmə,
"Ik nətik.
Roiu enuwa rəham tata ətuatip."‡
6 Kən ikin kit min e Naoa Rəha Uhgin,§ in tatən məmə
"Ik pris kit tahmen e Melkisetek aupən,*†
kən ik onakatol wək rəha pris nian rafin,
matuwin matuwin namnun tikə."
7 E nəmegəhən rəha Kristo e nətueintən u, in tatəfak kəm Uhgin, matətapəh-in nasituən,
mətasək əfəməh, nahui nəmtin titaiəh. Uhgin tatos nəsanənən o nosmegəhən in e nimisən.
Kən in təmatisiai-in Uhgin, kən matol nəwian,‡ kən o nat u, Uhgin təmətо in.§
8 Nat əpnapin məmə Kristo in Nəti Uhgin, məto in təmətо nahməən. Tol nəhlan, nahməən
rəha Iesu, təmol in titun wir nipəti nolən nəwia Uhgin,*
9 kən təmuwa etəm ətuatip rəha nolən wək rəha pris asol agin rəhatat. Kən in təmol suatip
o nosmegəhən lilin rəhan netəm min u koatol nəwian, matos wir ilat, matuwin matuwin
namnun tikə.
10 Kən Uhgin təmos-ipən nərig u kəm in, məmə in pris asol agin tahmen əm e suah u
Melkisetek aupən.†
11 Itimat emotos nəghatən tepət mə ekotən-ipinə kəm itəmat, məmə Iesu in pris asol agin
tahmen e Melkisetek. Məto tiəkis pik o nən wirən ilat rafin kəm itəmat, məto-inun itəmat
nəkoatəlpah-in pik nətoən nat kit kən mitun.
12 Itəmat nəmotahatətə nuwəh rəkis, kən təwir məmə itəmat ninotuwa rəkis iəgətun
min rəha nəghatən rəha Uhgin. Məto kəpə, itəmat nəkoatol əm nulan. Roiu əh, kəike
kəgətun min itəmat, tətuoun min e nəukətin nəghatən min rəha Uhgin. Nipahrienən u,
itəmat ninotahmen-in rəkis nunən nagwənən əskasik min, məto nəkotahmen əm məmə
kətapinahin əh itəmat.‡
13 Məto e netəm min u itəm koatəmah əh nəhlan, ilat u nisualkələh mətmətig, itəm
koatəkəku əh, kəsotenatig wirən əh o nitunən nəgətunən min rəha nolən ətuatip.
14 Məto nagwənən əskasik in nigi netəm rəhalat nitunən tinimətə rəkis, itəm kəmotiuw
rəhalat nətəligən o nitunən natimnat pisin pisin min itəm tətuatip ne itəm tərat, kən ilat
moatol itəm təwir,§ in əm in əm.

6

1 Tol nulan, təwir məmə kitat okəsotəgətun minən nəukəti* nəgətunən rəha nahatətəən
e Kristo, məto pəs kitat okoatəkəike moatuwin məmə okotimətə e Iesu Kristo. Kitat
kinotəuhlin rəkis kitat e nolən min itəm kotitun nit-ipənən item e nimisən.† Kitat
kinotahatətə rəkis e Uhgin. Tahmen əm məmə kinotafəl rəkis nəme nimə. Nian əh-roiu in
rəha nəgpəhap-inən nimə.
2 Kitat kinotitun rəkis nəgətunən min rəha nolən pisin pisin min rəha naikuasən, kən
minotitun rəkis nəgətunən min rəha nələhəu-pənən nelmitəm e rəhn-kapə etəmim, o nəfakən
lan. Kən kitat kinotitun rəkis məmə kitat okotətul min e nimisən, kən motitun min məmə
Uhgin otakil netəmim, kən mos-ipən nalpinən lilin rəhan kəm netəm kotol təfagə rat.
Natimnat min u, kitat kinotəghat-in rəkis, təsəwirən məmə kitat koatisimatip e nəghatən
kitiəh min əm nian rafin.

---

‡ **5:2:** Hip 4:15; 7:28 § **5:3:** Lev 9:7; 16:6-15; Hip 7:27; 9:7 * **5:4:** Hip 5:1-4 koatəghat-in ətuatip wək itəm pris asol agin min kəmotol aupən, muwa mətoarus nian netəm Rom kəmotərəkin Nimə Rəha Uhgin e nup fote tinuwin rəkis uarisig Iesu təpanimis. † **5:4:** Eks 28:1; Nam 18:7 ‡ **5:5:** Sam 2:7; Wək 13:33; Hip 1:5 § **5:6:** Sam 110:4 * **5:6:** Jen 14:18-20; Sek 6:13; Hip 5:10; 6:20; 7:1-22 † **5:6:** Melkisetek (Jen 14:18) in kig rəha Salem (Salem u, nipətin u, Nəməlinuən) kən in pris rəha Uhgin Ilis Pik. In təmətatig e nian rəha Epraham. Kristo in tahmen e Melkisetek məto-inu in pris ne in kig min. Məto noanol rəha Eron min, ilat pris min əm, məto sənəmə kig min; Hip 7:2. ‡ **5:7:** Luk 22:42 § **5:7:** Mat 26:36-46; Mak 14:32-42; Luk 22:39-46 * **5:8:** Fil 2:6-8 † **5:10:** Sam 110:4; Hip 5:6 ‡ **5:12:** 1 Pita 2:2 § **5:14:** Rom 16:19 * **6:1:** Hip 5:12 † **6:1:** Hip 9:14

3 Tol nulan məmə okəmə Uhgin təmegəhan-in əm kəm kitat, kən kitat okotuwa netəm
kinotimətə rəkis.
4 ?Okotalkut məmə okotol nulan, məto təhrol e netəmim itəm kəmotuwa o Uhgin məto
roiu kinotapəs Uhgin motəuhlin min məntaalat o Kristo? Ilat əh, ilat netəm kəmotehm
nəhag-əhagən,‡ kən kinotun asgəwin rəkis noan e nego e neai itəm Uhgin tatos-ipa,§ kən
minoatitun məmə in təwir, kən minoatos rəkis o Narmin Rəha Uhgin.*
5 Kən ilat u, netəm kinotun asgəwin rəkis məmə nəghatən rəha Uhgin in təwir,† ilat kinotəto
rəkis nəsanənən rəha nərəmərəən rəha Uhgin itəm otəsuwəhən tuwa.
6 Məto okəmə ilat kəmotəuhlin məntaalat o Uhgin, suatip kit tikə min məmə okotəuhlin-pa
min ilat o Uhgin.‡ Ilat kəmotərəkin atip əm ilat, məto-inu tahmen-pən əm məmə kinotəht-
ipən min əm Nəti Uhgin e nig kəməluau, moatiləs-ipər min e niganəmti netəmim, kən ilat
kinoatol min milə lan, moatərəkin.
7 Nikim tuəh-tu nat u. Nəptən u tatos wir nuhuən itəm tatəfik, kən in nagwənən tepət lan
nigi netəm min un, koatol wək ikin. Uhgin nikin tagien pik ron, kən nəwirən rəhan tətatig
lan.
8 Məto niməptən rat itəm təsosən nat wir tepət lan, kən iapil-iapil ne kiras əm katuəwiə
lan. Nəptən əh tinəsəwir minən o nat kit. Tinətaiu əm o nərəkinən. E namnun, nigəm otus
natimnat itəm kotatig lan.
9 Piak min, nat əpnapin io iatəghat nulan kəm itəmat, məto ekitun wir məmə itəmat
nəsotahmenən e nəptən rat əh. Ekitun wir məmə itəmat noatos natimnat min u itəm təwir
maprəkis, itəm Uhgin təmos-ipinə kəm itəmat məto-inun in tatosmegəh itəmat.
10 Uhgin okol təsaluinən rəhatəmat wək min nəmoatol məto-inu Uhgin rəhan nolən
tətuatip əm nian rafin. Kən okol in təsolən nat əpnapin e nolən wir rəha nolkeikeən itəm
nəmotol kəm in, kən moatol əh, nian nəmotasitu e rəhan netəmim.§
11 Itimat ekotolkeike məmə itəmat rafin nakoatəkəike katos nolkeikeən itəm nəkoatol,
moatol məmə otatuwin e namnun, kən itəmat nakotos nat un itəm nakotagile lan.*
12 Itimat esotolkeikeən məmə nakotəlpah, məto ekotolkeike məmə onəkotos nolən† rəha
netəm min un itəm kotaiu aupən. Ilat kotahatətə əskasik e Uhgin kən moatol rəhalat
nətəligən kaifəməh.‡ Moatol nəhlan, kən roiu, ilat kinotos rəkis natimnat itəm Uhgin təmən-
iəkis məmə rəhalat.§

Rəhatat iagke tətatig e nego e neai

13 Nəniəkisən kit tol nəhlan, itəm Uhgin təmən kəm Epraham aupən. Nian Uhgin təmol
nəniəkisən rəhan, kən nərig kit tikə min məmə in otos mol nəniəkisən lan rəhan təfigəm.
Məto-inu nərgin in ilis taprəkis-in nərgin min rafin. Tol nəhlan, Uhgin təmos noanawil atip
əm e nərgin, matən məmə,*
14 “Io oekəhlman rəhak nəwirən kəm ik, iahgin. Io oekol rəham noanol otuwa tepət
tepet.”†
15 Məto-inu Epraham rəhan nətəligən təfəməh, in təmatəsahgin matuwin, matuwin,
mətoarus nian in təmos natimnat min un itəm Uhgin təmən-iəkis məmə otos-ipən kəm in.‡
16 Nian etəmim tatos noanawil e nərgi etəm-iasol kit rəhan,§ kən noanawil u rəhan,
tatəlis rəhan nəghatən təfigəm. Kən netəmim okotəkəike motahatətə e rəhan nəghatən, okol
kəsotərgəhəu minən ron.*
17 Uhgin təmos noanawil e nərgin nəhlan, məto-inu in tolkeike məmə otol netəm min un
itəm okotos natimnat min itəm in təmən-iəkis,† ilat okotitun wir məmə rəhan nalpəkauən,
okol təsəuhlinən nian kit.‡
18 Uhgin tatos noanawil nəhlan məmə otiləs-ipər nətəligən rəhatat u, itəm kinotiet rəkis
motagim kən moatahgil-pən lan. Kən pəs kitat kotaskəlim-iəkis nolən əh itəm Uhgin tinos-
ipa rəkis kəm itat, məmə kitat okotagile əskasik e nəniəkisən min rəhan. Nat mil u, ilau okol
kəsuəuhlinən nian kit, məto-inu Uhgin, təseiuəən nian kit.
19 Kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən təskasik o nosən natimnat min əh, tol nəhlan,
mol məmə in tahmen e iagke kit itəm tətaskəlim wir rəhatat nəmegəhən,§ məmə nat kit

‡ **6:4:** Hip 10:32 § **6:4:** Efes 2:8 * **6:4:** Kal 3:2 † **6:5:** Sam 34:8 ‡ **6:6:** 2 Pita 2:21 § **6:10:** Mat 10:40,42
* **6:11:** Hip 3:6 † **6:12:** Hip 13:7 ‡ **6:12:** Jem 1:3; Nol Əpən 13:10; 14:12 § **6:12:** Hip 10:36 * **6:13:** Jen 22:16
† **6:14:** Jen 22:17 ‡ **6:15:** Jen 21:5 § **6:16:** E nolən rəha nəlisən nəghatən təskasik, okəmə kitat kit tolkeike məmə otol nəhlan, kən in tatos noanawil e manin ne winin ne. Məto netəm Isrel aupən, ilat kəmoatos noanawil e nərgi etəm asim kit, o nat kit itəm tasim, kən nian netəmim neen koatəto, kən ilat koatahatətə e nəghatən itəm koatən. Okol kəsotərgəhəu minən ron, məto-inu nərig əh kəmotən, in tatəlis ətain nəghatən, təskasik. * **6:16:** Eks 22:11 † **6:17:** Rom 4:16 ‡ **6:17:** Nam 23:19; Taet 1:2 § **6:19:** Fil 3:12

otəsəloalən lan kən məsiuw rəkis minən kitat. Tahmen əm məmə iagke u, in tinatig rəkis əpəh imə e Ikin Tasim Agin Ikin, əpəh ilis e nego e neai, e nəwtain niməhan imə-pən ikin.*
20 Ikin əh, Iesu tinuwin rəkis ikin rəhatat lan, məmə oterəh e suatip rəhatat.† In təmuwa rəkis pris asol agin‡ tahmen əm e pris u Melkisetek§ aupən, kən in otatos wək u nian rafin, namnun tikə.

7

Melkisetek,
Kig rəha Nətuatipən,
Kig rəha Nəməlinuən,
ne pris rəha Uhgin Ilis Agin

1 Suah u, Melkisetek,* in kig rəha Salem†, kən in pris rəha Uhgin u Ilis Pik Agin. Aupən, nian Epraham təmuwin e nəluaginən ilat kig min, kən in təmol win elat. Kən in minitəlig minatuwa. Melkisetek, in təmatuwin məplan Epraham e suatip, kən in təməfak mətapəhin-pən məmə Uhgin otəhlman nəwirən kəm Epraham.
2 Kən Epraham, təmos-irəkis tait e rəhan natimnat min itəm təmol win lan e nəluaginən, kən mos-ipən kəm Melkisetek. Melkisetek u, nipəti nərgin un, "Kig rəha Nətuatipən." Kən nərgin kit min u, kətaun-in məmə Kig rəha Salem, nipətin u məmə, "Kig rəha Nəməlinuən."
3 Naoa Rəha Uhgin təməsəghat-inən rəhan tata ne mama ne rəhan noanol min. Kən təsənən nian təmaiir lan, ne nian itəm təmimis lan. Tahmen əm məmə in təməsimisən, in tatol əh wək rəha pris. Tol nəhlan, nəkəplan məmə in tahmen e Nəti Uhgin u, in pris lilin kit‡
4 Nikim tuəh-tu Melkisetek. In etəm-iasol kit. Nat əpnapin məmə tipitat u Epraham in etəm-iasol, məto in təmatisiai-in pik Melkisetek, matos-ipən rəhan nat asol min əm, in əm in əm, məmə rəhan tait kəm in.§
5 Kitat kotitun məmə, e nup min rafin, netəm Isrel ilat kotəkəike moatos-ipən rəhalat tait kəm noanol min rəha Lifae, ilat u pris min, tahmen-pən əm məmə inu Lou rəha Uhgin tatən mihin. Nat əpnapin məmə pris min əh, ilat noanol min rəha Epraham, məto netəm iməlat ikin ilat kotəkəike moatos-ipən tait kəm ilat.
6 Melkisetek u, in sənəmə noanol kit rəha Lifae. Məto in təmos tait min u rəha natimnat rəha Epraham. Kən in təməfak-pən kəm Uhgin məmə otəhlman nəwirən rəhan* kəm Epraham u, Uhgin təmos-ipən rəhan nəniəkisən kəm in.
7 Kən tətuatip agin məmə etəmim itəm tatos nərig asol otəfak məmə Uhgin otəhlman nəwirən tatuwin e etəmim itəm ləhau əm lan.
8 Kən pris min u itəm koatos tait u, ilat netəmim əm, itəm okəpanotimis. Məto Melkisetek u, in tatos tait, katən məmə in tatəmegəh.†
9 Epraham təmatətou rəhan tait tatuwin kəm Melkisetek nulan, kən kitun nənən məmə Lifae u, etəm tatos tait rəha netəm Isrel, in min təmos-ipən tait kəm Melkisetek.
10 Məto-inu nian Melkisetek təməplan Epraham, Lifae təməsaiirən əh. Məto nian Epra-ham təmətou nulan tait tuwin kəm Melkisetek, in tahmen əm məmə rəhan u noanol, Lifae, in min təmətou-pən tait kəm Melkisetek, məto-inun in tinətatig rəkis e nipəti rəhan pipi.‡

Kristo in tahmen e Melkisetek

11 Wək rəha pris min u, kəmotisi-pən e noanol rəha Lifae, in nəukəti Lou itəm Uhgin təmos-ipən kəm netəm Isrel. Məto wək rəha pris min u, in təsəwirən mahmen.§ Məto-inu pris min u, ilat kəsotahmenən. Uhgin təməgətun məmə ilat kəsotahmenən nian in təmiləs-ipər pris kit min tuwa.* Kən pris un in təruru nisi-pənən e noanol rəha Lifae ne Eron,† məto in pris kit tahmen e Melkisetek.
12 Nian kəməuhlin nolən rəha nitəpunən pris, kən okəike kəuhlin min Lou.
13 Otəkəike mol nulan məto-inun, kitat koatətəghat-in Iərəmərə rəhatat, itəm təmisi-pən e noanol kit itəm sənəmə noanol ətuatip rəha pris min, itəm koatol wək e olta.
14 Kitat kinotitun rəkis məmə Iərəmərə rəhatat in təmisi-pən e noanol rəha Juta,‡ kən nian Lou rəha Moses təmatəghat-in wək rəha pris min, in təməsəghat-in agin-əhən noanol u.

---

* **6:19:** Lev 16:2; Hip 9:2,3,7 † **6:20:** Hip 4:14 ‡ **6:20:** Hip 2:17 § **6:20:** Hip 5:16 * **7:1:** Jen 14:17-20 † **7:1:** Nərgin əh, Salem, in nərgin oas rəha Jerusalem aupən. Nərgin əh, Salem, nipətin u "nəməlinuən." ‡ **7:3:** Sam 110:4 § **7:4:** Jen 14:20 * **7:6:** Jen 14:19,20 † **7:8:** Hip 5:6 ‡ **7:10:** Nat kisil kətəhaləgətun məmə Melkisetek in ilis taprəkis-in pris min u noanol rəha Lifae. Kitiəh un, Melkisetek in təməsimisən, tatəmegəh əh. Kəiu un, tipi Lifae u Epraham, in təmatos-ipən tait rəhan kəm Melkisetek. Kisil un, Melkisetek təməfak-pən kəm Uhgin məmə otəhlman nəwirən kəm Epraham, məto sənəmə Epraham təməfak o Melkisetek. § **7:11:** Hip 7:18,19; 8:7 * **7:11:** Hip 10:1 † **7:11:** Lifae in noanol rəha pris min, məto Eron in təmisi-pən e noanol rəha Lifae, kən noanol min rəhan, katən məmə ilat pris asol agin min. ‡ **7:14:** Jen 49:10; Mat 1:3; 2:6; Nol əpən 5:5

15 Məto təwɨr əm, məto-inu kitat kɨnotɨtun məmə pris kit mɨn tɨnəmuwa rəkɨs, itəm tahmen
e Melkisetek.
16 In təmuwa pris, məto sənəmə Lou təmol mak e noanol rəhan məmə noanol u in rəha
pris mɨn. In təmos wək rəha pris e nat kit itəm təsanən maprəkɨs-in Lou, inu nəsanənən
rəha nəmegəhən u rəhan itəm namnun tɨkə.§
17 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“Ik pris kit tahmen e Melkisetek* aupən,
kən ik onakatol wək rəha pris nian rafɨn,
matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə.”
18 Kəmələhəu kalɨn Lou aupən, məto-inun rəhan nəsanənən tɨkə, in təsasituən, okol təsolən
nat kit.†
19 Məto-inu Lou əh, təruru nələhəu ətuatɨpən nat kit.‡ Kən roiu əh, nolən pɨsɨn kit itəm təwɨr
maprəkɨs, in tɨnos nəmeen, məmə kitat okotələhəu-pən rəhatat nətəlɨgən lan. Kən in suatɨp
rəhatat u, o nuwɨnən iuəhkɨr o Uhgɨn.§
20 Uhgɨn təmən-iəkɨs məmə Kristo in otol wək rəha pris matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə,
kən təmos noanawɨl ron, məmə rəhan nəghatən otəfɨgəm. Məto təməsosən noanawɨl mɨhɨn
e pris mɨn aupən.
21 Məto Uhgɨn təmos əm noanawɨl nian Iesu təmuwa pris. Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“Iərəmərə təmos noanawɨl kit,
kən okol kəsəuhlɨnən nətəlɨgən rəhan.*
In tatən məmə,
‘Ik onəkol wək rəha pris nian rafɨn,†
matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə.’ ”
22 Uhgɨn təmos noanawɨl nəhlan, matol mə Iesu tuwa mol suatɨp itəm tatol kitat kotɨtun əsas
məmə nəniəkɨsən rəha nasituən in təwɨr, maprəkɨs-in nəniəkɨsən u aupən.‡
23 Aupən, pris mɨn ilat tepət, məto-inun kitiəh tol wək matuwɨn matuwɨn mɨmɨs un, kit tos
nəmeen, mol wək matuwɨn matuwɨn, mɨmɨs moatol əm nulan. Ilat kəsotolən wək lilɨn.
24 Məto Iesu, in otos wək rəha pris rəhatat matuwɨn matuwɨn namnun tɨkə, məto-inun,
tətatɨg lilɨn.
25 Tol nəhlan, in tɨtun nosmegəh lilɨnən§ kitat u, kotɨlpɨn kitat mɨn məmə koatuwɨn o
Uhgɨn, məto-inu in tatəmegəh lilɨn, tatəghat rəhatat lan kəm Uhgɨn.*
26 O nat u, inun in pris asol agɨn† itəm in tahmen o nasituən etat. In tasɨm, kən mətuatɨp
wɨr, in təsolən nolən rat. In tol pɨsɨn agɨn e netəm koatol təfagə rat, kən in ilɨs taprəkɨs-in ilat
əpəh e nego e neai.
27 In tol pɨsɨn e pris asol agɨn mɨn un aupən. Nian rafɨn, ilat kotəkəike kaupən moatol
sakrifais o nafəl rəkɨsən təfagə rat rəhalat.‡ Uarɨsɨg lan un, ilat kəpanotol mɨn sakrifais kit
mɨn, o nafəl rəkɨsən təfagə rat rəha netəmɨm mɨn.§ Məto nian Iesu tategəhan-in məmə in
otol sakrifais atɨp e rəhan nəmegəhən,* kən mau kitiəh əm† in tahmen moau.
28 Lou in tatɨləs-ipər pris mɨn itəm kəsotahmenən.‡ Məto noanawɨl rəha Uhgɨn, itəm
tatuarɨsɨg-in Lou, in tatɨləs-ipər Nətɨn u,§ itəm təwɨr mahmen agɨn* o nolən wək u, matuwɨn
namnun tɨkə.

8

Iesu in pris asol agɨn təwɨr maprəkɨs-in netəm mɨn un kəmotol wək rəha pris asol agɨn aupən

1 Kitat koatəghat-in nat u,* məto nəukətɨn tol nulan. Kitat koatos pris asol agɨn kit, tətuatɨp
əm e itəm un ematən. In tɨnatəpələh rəkɨs† e rəhn matɨp Etəm-iasol əpəh ilɨs e nego e neai,
ikɨn rəha nepətən ne nɨsiaiiən.
2 In tatol wək əpəh Ikɨn Tasɨm Ikɨn e nego e neai, inu Nimə Tapolən pahrien‡ itəm Uhgɨn əm
təmiuw. Sənəmə etəmɨm itəm təmiuw Nimə Tapolən əh.§

---

§ **7:16:** Jon 1:4; 5:26; Hip 7:25 * **7:17:** Jen 14:18; Sam 110:4; Sek 6:13; Hip 5:6,10; 6:20; 7:1-22 † **7:18:** Rom 8:3; Kal 3:21; Hip 9:9; 10:1 ‡ **7:19:** Rom 3:20 § **7:19:** Hip 4:16; 10:22; Jem 4:8 * **7:21:** 1 Saml 15:29; Mal 3:6 † **7:21:** Sam 110:4; Hip 5:6; 6:20; 7:17 ‡ **7:22:** Luk 22:20; Hip 8:6; 12:24 § **7:25:** Suatɨp kit mɨn əh-ikɨn o nənən, məmə, “tɨtun nosmegəh agɨn-əhən.” * **7:25:** Rom 8:34; 1 Jon 2:1 † **7:26:** Hip 2:17; 4:14; 6:20; 8:1 ‡ **7:27:** Lev 9:8; 16:6, § **7:27:** Lev 9:15; 16:15; Hip 5:1,3 * **7:27:** Efes 5:2 † **7:27:** Rom 6:10; Hip 9:12, 26,28; 10:10; 1 Pita 3:18 ‡ **7:28:** Hip 5:1-2 § **7:28:** Hip 1:2 * **7:28:** Hip 2:10 * **8:1:** Hip 1:3; 2:17; 3:1; 4:14; 6:20; 7:26; 9:11; 10:12; 12:2 † **8:1:** Əplan-tu futnot e 1:3 ‡ **8:2:** Hip 3:6; 10:21; 1 Pita 2:5; Nol Əpən 13:6 § **8:2:** Hip 9:11, 24

3 Kəmiləs-ipər rafin pris asol agin min u aupən, məmə okoatos-ipən natimnat min kəm
Uhgin, kən moatol sakrifais. E suatip kitiəh əm, rəhatat u pris asol agin, in min otəkəike
mos-ipən sakrifais kit kəm Uhgin.*
4 Okəmə in tətatig əh e nətueintən u, kən okol sənəmə in pris kit, məto-inu pris min əpəh
ikin koatatig itəm koatos-ipən natimnat kəm Uhgin, tahmen əm mə inu Lou təmən mihin.
5 Pris min u, ilat koatol rəhalat wək e narmi nimə əm itəm tatasgəwin† natimnat min itəm
tətatig e nego e neai. Tol nəhlan, nian Uhgin təmən-ipən kəm Moses aupən, məmə otiuw
Nimə Tapolən Asim, in təmən məmə, "Onakəkəike matehm wir məmə onəkol natimnat min
u tətuatip tahmen əm e rəhak mak itəm emol matəgətun rəkis ik lan əpəh ilis e nitot asol."‡
6 Məto roiu, Iesu, pris asol agin u rəhatat, in tinos rəhan wək itəm təwir təwir maprəkis-in
wək rəhalat. Kən e nolən kitiəh əm, Iesu in suatip rəha nəniəkisən wi rəha nasituən u, in
təwir maprəkis-in nəniəkisən oas rəha nasituən. Məto-inu nəniəkisən wi u, in tatətul-pər e
nəghatən min itəm kotəwir motaprəkis.§
7 Məto-inu okəmə kəsehmən nat tərat kit e nəniəkisən oas,* okol nəniəkisən wi təsosən
nəmeen.
8 Məto Uhgin təməplan nəratən rəha netəmim, kən təmən məmə,
"Nian əh-ikin otəpanuwa,
itəm io, oekol nəniəkisən wi rəha nasituən rəha noanol min rəha Isrel ne noanol min rəha
Juta.
9 Nəniəkisən rəha nasituən u,
in otol pisin agin e nəniəkisən oas rəha nasituən,
itəm io emol kəm tipilat min aupən,
e nian u itəm io emos nelmilat matit ilat moatiet rəkis Ijip.
Oiakol nəniəkisən wi rəha nasituən,
məto-inu ilat kəməsotaskəlimən nəniəkisən u itəm io emol kəm ilat aupən,
kən tol məmə io emapəs ilat, maluin.†
10 Kən io, Iərəmərə, iatən-iarəp məmə,
e nian itəm otəpanuwa,
io oekol nəniəkisən wi kit rəha nasituən‡ kəm noanol min rəha Isrel.
Oekos-ipən rəhak lou min e rəhalat-kapə,
kən oekəte rəkis-pən e nikilat,§
kən io ekuwa mol Uhgin ətuatip rəhalat,
kən ilat okotuwa kol rəhak ətuatip netəmim.*
11 Ilat kit okol təsuwinən məgətun netəm iman ikin məmə,
'Ik onakəkəike mitun Iərəmərə u.'
Kən etəmim kit okol təsuwinən mən-ipən nəghatən u kəm pian,
məto-inun ilat rafin okotitun io,†
tətuoun e netəm əpnapin min
muwin mətoarus-pən netəm koatos nərig asol min.
12 Məto-inun, io, ekasəkitun ilat o rəhalat nolən min itəm təsətuatip agin-əhən.
Io oekafəl rəkis nolən rat min rəhalat,
kən io oekaluin nolən rat min rəhalat."‡ §
13 Nian Uhgin tatəghat-in nəniəkisən rəha nasituən u, məmə in nəniəkisən wi, nipətin u
məmə nəniəkisən rəha nasituən aupən, tinoas minərat. Kən nat itəm in tinuwa minoas,
tinəsahmen minən, kən otəsuwəhən, tikə.

9

Ikin Tasim Ikin e nətueintən ne Ikin Tasim Ikin e nego e neai

1 Kən e nəniəkisən rəha nasituən itəm təmaupən matig, ilat okotəike motətəu-pən suatip
ətuatip min o nəfakən. Kən Nimə Tapolən Asim, in rəha nətueintən əm u. 2 Netəm aupən,
kəmotiuw Nimə Tapolən Asim u,* moatol noan kit əpəh ilugin ətuatip, kəmagəhl noan kəiu.
Noan itəm tətaupən lan, koatən məmə Ikin Tasim Ikin.† E noan əh, kəmotələhəu-pən nat
katəhtu-pər lait lan‡ ikin, ne tepil kit itəm kəməlin-pər piret asim min lan.§ 3 Kəmiuwosig
niməhan e noan uarisig, kən noan əh, katən məmə, "Ikin Tasim Agin Ikin."*

---

* **8:3:** Hip 9:14 † **8:5:** Kol 2:17; Hip 9:23 ‡ **8:5:** Eks 25:40 § **8:6:** Hip 8:8,13; Luk 22:20; Hip 7:22; 9:15; 12:24 * **8:7:** Hip 7:11,18; 10:1 † **8:9:** Eks 19:5-6 ‡ **8:10:** Rom 11:27 § **8:10:** Lou oas min u, kəmətə-pən e kəpiel kəiu kuepin-epin. 2 Kor. 3:3; Hip 10:16 * **8:10:** Esik 11:20 † **8:11:** Aes 11:9; Jon 6:45 ‡ **8:12:** Aes 43:25; 64:9; Maeka 7:19; Hip 10:17; Jer 31:31-34 § **8:12:** Hip 10:16 * **9:2:** Eks 25:8,9 † **9:2:** Eks 26:33,34 ‡ **9:2:** Eks 25:31-40; Jon 8:12; Nol Əpən 1:20 § **9:2:** Eks 25:23-29; Jon 6:35,48 * **9:3:** Eks 26:31-33

4 Ikin əh, nat kit əh-ikin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, itəm katəmki-pən nat pien-pien lan,
katuwaan. Kən ikin əh, Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən† tatəpələh əh-ikin. Bokis u,
kəmol e nig, kən kalpin e iaen u kol tatipit-ipit. Kən e nipəgnoa Bokis əh, pətəl kit əh-
ikin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kəmarigin-pən piret u mana,‡ noan məsin ikin. Kənu
kəmələhəu-pən min kasikin rəha Eron e Bokis u, kasikin itəm aupən Uhgin təmol təwiə min.§
Kən kəpiel mil kəiu əh-ikin, itəm kuepin-epin, kəməte rəkis-pən Lou ilat ten elau.* 5 Kən ilis
e rəhn-minat Bokis u, narmi Jerubim rəha Nəhag-əhagən,† ilau kəiu əh-ikin. Kətiauwosig
niməlmələilau o Ikin Katilpin Nemə̇ha rəha Uhgin Ikin.‡ § Məto okol esənən natimnat min u,
məte əlkələh, pəs ekələhəu əm e səpag.
6 Nian kəmotəlin wir rafin natimnat min u, pris min kotitun nuwinən imə miet e noan
itəm tətaupən nian ilat koatol wək rəha nəfakən.*
7 Məto pris asol agin, in əm titun nuwinən imə e Ikin Tasim Agin Ikin. Məto okol təsuwinən
nian rafin.† In titun nuwinən nian kitiəh əm e nup min rafin.‡ Kən nian in tatuwin, in
təike mos nita, kən mol sakrifais lan o nolən rat rəhan,§ kən matig mol min o nolən rat rəha
netəmim,* itəm ilat kotəruru məmə koatol təfagə rat. 8 Kən e natimnat min u, Narmin Rəha
Uhgin tatəgətun məmə, nian Nimə Tapolən Asim aupən təmatətul əh, kən suatip† tikə o kitat
o nuwinən e Ikin Tasim Agin Ikin.
9 (In tahmen əm e narmi nat kit‡ itəm tatəgətun e nian u itəm kotatig lan roiu.) Natimnat
min itəm pris min koatos-ipən kəm Uhgin, moatol sakrifais lan kəm in,§ natimnat min u,
kəsotahmenən o nələhəu ətuatipən nətəligən rəha netəmim itəm kotuwa o nəfakən.
10 Məto-inu nəfakən oas aupən, in tatəgətun əm suatip min itəm koatən pik nolən rəha
nagwənən* ne nənimən† ne naikuasən.‡ Natimnat min u, in nat rəha nipətitəm əm. Məto
nolən min əh, ilat katipa əfigəm əm kit rəha netəmim, matuwin mətoarus-pən nian Uhgin
otəuhlin natimnat rafin tuwa muwiwi.

Nita Iesu in sakrifais kit itəm in təwir maprəkis agin-əh

11 Məto roiu əh, Kristo tinuwa rəkis, kən in pris asol agin itəm təməmik natimnat wir min,
minuwa.§ Kən in təmuwin imə e Nimə Tapolən Asim itəm təwir təhmin min, maprəkis-in
itəm təmaupən.* Nimə əh, in sənəmə nat kit itəm netəmim kəmotol, kən sənəmə nat kit rəha
nətueintən u itəm Uhgin təmol.
12 Nian Kristo təmuwin imə e Ikin Tasim Agin Ikin, təməsuwinən e nup min rafin, tahmen
e pris asol agin min aupən kəmotol mihin. In təmol mau kitiəh əm, kən tahmen, məto-inun
in təsosən nita nəni ne nita nəti kau muwin imə məmə otos-irəkis təfagə rat. Kəpə, in təmos
atip əm nitan, muwin imə, kən in əm təmətou nəmtitat mikis itat e təfagə rat min.†
13 E nolən rəha nəniəkisən rəha nasituən aupən, kəmorautin-pən nita nəni ne kau, o
nəmtapi kau itəm kəmuwaan ətip e olta, korautin-pən e suah kit itəm tamkimik e niganəmti
Uhgin məmə nipətin otaruətuəh, namkimikən tikə lan.
14 Məto nita Iesu‡ in tatos nəsanənən asol taprəkis-in natimnat min u.§ Kristo in təmol atip
sakrifais lan, e nəsanənən rəha Narmin itəm tətatig lilin. In sakrifais kit itəm tətuatip agin,
nəratən kit tikə lan. Tol nəhlan, kən nitan in tatos nəsanənən, tahmen o nafələn nikitəmat*
o nolən min itəm kotitun nit-ipənən itəm e nimisən, məmə itəmat onəkotəfak əm kəm Uhgin
itəm tatəmegəh.†
15 O natimnat min u itəm Iesu təmol, in suatip o nosən nəniəkisən wi rəha nasituən.‡ Uhgin
təmaun-in netəmim rəhan, kən mən-iəkis kəm ilat məmə natimnat wir min u, in rəhalat. Kən

† **9:4:** Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən u, in "Covenant Box." Eks 25:10-22 ‡ **9:4:** E nian rəha Moses, Uhgin təmos-ipən piret təmisi-pən e neai, nərgin u mana. Eks 16:31-33; Jon 6:48-51. § **9:4:** Nam 17:1-10 * **9:4:** Eks 31:18 † **9:5:** Jerubim inu, katən məmə Jerubim rəha Nəhag-əhagən, məto-inun nəhag-əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgin tətatig ilugin elau. Nian neen ilau katioas nəhag-əhagən rəha Uhgin mətian əh kit (Esik 1:4-21; 10:9-22; Sam 18:10). ‡ **9:5:** Ikin Katilpin Nemə̇ha rəha Uhgin Ikin, inun, rəhn-minat Bokis rəha Nəniəkisən ilis ikin. Ikin əh, nəhag-əhagən asol rəha nəwirən ne nəsanənən rəha Uhgin tətatig ikin. Netəmim kotəruru nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin məmə okotəplan natimnat min u, məto pris asol agin əm. Kən in təsuwinən nian rafin. Nian kitiəh əm e nup kitiəh tatuwin. Pris asol agin titun nuwinən imə Ikin Tasim Agin Ikin, in təmik nita rəha sakrifais kən muwin kən təmorautin nita e rəhn-minat bokis u. Nolən əh, in nəmtətin wir kit, itəm tatəgətun məmə netəmim okotəkəike kimis o rəhalat nolən rat min. Məto e nita əh rəha sakrifais, in tatilpin nemə̇ha rəha Uhgin. § **9:5:** Eks 25:17-22; Hip 4:16 * **9:6:** Nam 28:2-4 † **9:7:** Lev 16:2 ‡ **9:7:** Lev 16:34 § **9:7:** Lev 16:3,11,14; Hip 5:3 * **9:7:** Lev 16:15 † **9:8:** Luk 23:45; Jon 14:6; Hip 10:19-20 ‡ **9:9:** Hip 10:1-2 § **9:9:** Hip 5:1; 8:3 * **9:10:** Lev 11:2-23 † **9:10:** Nam 6:3; Kolosi 2:16 ‡ **9:10:** Lev 11:25,28,40 § **9:11:** Hip 10:1 * **9:11:** Hip 8:2; 9:24 † **9:12:** Rom 3:25 ‡ **9:14:** 1 Pita 1:2,18-19 § **9:14:** Hip 10:4 * **9:14:** Sek 13:1; Hip 10:2,22; 1 Jon 1:7 † **9:14:** Taet 2:14 ‡ **9:15:** Luk 22:20

natɨmnat mɨn u, okol kəsotɨkəən nian kit,§ məto okoatatɨg lilɨn. Ilat okotos natɨmnat mɨn un, məto-inun nɨmɨsən rəha Kristo in tɨnətou rəkɨs nəmtɨ təfagə rat rəha netəm mɨn un ɨtəm kəmoatətgəhl Lou rəha nəniəkɨsən rəha nasituən ɨtəm təmaupən matɨg.
16 Okəmə Iesus təsɨmɨsən nəhlan, kən rəhan netəmɨm okəsotosən natɨmnat wɨr mɨn ɨtəm in təmən-iəkɨs mə rəhalat. Məto-inu okəmə suah kit tol nəniəkɨsən kit məmə nian in otɨmɨs, kən rəhan natɨmnat otuwɨn o suah pɨsɨn kit, kən suah u in otəkəike mɨmɨs pɨtən, kənu nəniəkɨsən rəhan in otətatɨg matəmegəh.
17 Nəniəkɨsən kit tol nəhlan, təsatɨgən məsəmegəhən nian etəm təmən tətatɨg əh. Rəhan nəniəkɨsən in otətatɨg matəmegəh əm nian in tɨnɨmɨs rəkɨs.
18 O natɨmnat mɨn u, e nəniəkɨsən rəha nasituən aupən, nɨta nat megəh kit təike maiəh, təgətun məmə nat kit təmɨmɨs, kən otol məmə nəniəkɨsən in tatəmegəh mətatɨg.
19 Tol nəhlan, nian Moses in təmatən-iarəp rəkɨs nəghatən mɨn rafɨn rəha Lou kəm netəmɨm, kən uarɨsɨg lan, in təmos nɨməme sɨpsɨp kəmol tasiə, ne nelmɨ nɨg u hɨsop, meer-pən e nɨta nəti kau ne nɨta nəni ne nəhau, kən təmorautɨn-pən nɨta e naoa rəha Lou ne netəmɨm mɨn.*
20 Kən in təmən-ipən kəm ilat məmə, “Inu nɨta nat megəh kit ɨtəm tatɨmɨs o nolən nəniəkɨsən rəha nasituən rəha Uhgɨn tətatɨg matəmegəh. Kən ɨtəmat nəkotəkəike moatɨsiai-ɨn, moatol nəwian.”†
21 E nolən kitɨəh əm, Moses təmorautɨn-pən nɨta e Nimə Tapolən Asɨm ne natɨmnat mɨn ɨtəm kəmos o nəfakən.
22 Lou tatən məmə pris otəkəike matol-pən nɨta e natɨmnat tepət, iuəhkɨr natɨmnat rafɨn, məmə ilat okotasɨm. Kən okəmə nɨta təsaiuən ron, kən Uhgɨn okol təsafələn təfagə rat.‡
23 Tol nəhlan, nɨta rəha nolən sakrɨfais, ɨn təmaiəh o nolən natɨmnat mɨn u, kotasɨm. Məto Nimə Tapolən Asɨm ne natɨmnat mɨn rəhan əh-ikɨn, ilat narmɨ natɨmnat mɨn əm§ ɨtəm tatəpsen-pən natɨmnat ɨtəm koatatɨg e nego e neai. Məto nəfakən o natɨmnat ɨtəm tol nɨpəti nat agɨn-əh mɨn, ɨtəm kotatɨg e nego e neai, nɨta nat megəh təsahmenən o nolən ilat kotasɨm. Okəike kol sakrɨfais kit ɨtəm təwɨr maprəkɨs.
24 Iesu ɨn təsuwɨnən imə e Ikɨn Tasɨm Ikɨn rəha nətueintən u, ɨtəm netəmɨm əm kəmotol. Nimə əh, ɨn narmɨ nat əm rəha Ikɨn Tasɨm Ikɨn pahrɨen əpəh ilɨs e nego e neai. Məto Iesu təmuwɨn e nego e neai, kən roiu əh in tatən-ipən natɨmnat rəhatat lan kəm Uhgɨn e nɨganəmtɨn.*
25 Kən nian Iesu təmol atɨp sakrɨfais e rəhan nəmegəhən, in rəhan nolən tol pɨsɨn e pris asol agɨn u aupən. E nəniəkɨsən rəha nasituən u aupən, pris asol agɨn otəkəike muwɨn imə e Ikɨn Tasɨm Agɨn Ikɨn kən mos nɨta nat megəh, sənəmə nɨtan atɨp, mol sakrɨfais lan. Təike matol nəhlan e nup mɨn rafɨn. Məto Kristo təmuwɨn e Ikɨn Tasɨm Agɨn Ikɨn e nego e neai, təmos atɨp nɨtan kən mol sakrɨfais lan mau kitɨəh əm kən tɨnahmen.
26 Okəmə Kristo təmatol sakrɨfais nəhlan e nup mɨn rafɨn, tahmen e pris mɨn u aupən, in otəkəike məto nahməən nian tepət tətuoun e nian Uhgɨn təmol nətueintən. Məto roiu, kitat kɨnotatɨg e namnun nian, in təmiet-arəpa mau kitɨəh əm,† məmə otol atɨp sakrɨfais e rəhan nəmegəhən o nos-irəkɨsən təfagə rat. Kən rəhan sakrɨfais, in namnun.
27 Kitat netəmɨm, Uhgɨn tɨnələhəu nian ətuatɨp rəhatat kitɨəh kitɨəh məmə okotɨmɨs lan, mau kitɨəh əm. Kən uarɨsɨg lan un, in otakɨl rəhatat nolən mɨn.‡
28 E nolən kitɨəh əm, Kristo təmol atɨp sakrɨfais lan, mau kitɨəh əm,§ məmə in otatɨpa-in təfagə rəha netəmɨm tepət.* Məto uarɨsɨg, nian otatɨtəlɨg-pa mɨn,† in otəsuwa-mɨnən o nos-irəkɨsən təfagə rat, məto o nosmegəhən netəmɨm ɨtəm kotəsahgɨn, nəumɨs tatus ilat ron.‡

10

Sakrɨfais rəha Iesu, təmol nian kitɨəh əm, kən in tɨnahmen

1 Natɨmnat mɨn rəha Lou, ilat kotahmen e narmɨ nat* ɨtəm otəsuwəhən kotuwa, məto toapoap. Ilat sənəmə nɨpəti nat. E nup mɨn rafɨn pris mɨn koatol sakrɨfais. Məto nat əpnapɨn məmə ilat koatol sakrɨfais, məto Lou in təruru nolən iəfak mɨn ɨtəm kotuwa o Uhgɨn kotətuatɨp e nɨganəmtɨn, məto-inun ilat narmɨ sakrɨfais agɨn, ɨtəm toapoap.
2 Okəmə sakrɨfais mɨn ilat kotahmen, motɨtun nolən netəmɨm kotətuatɨp. Kən iəfak mɨn kotɨtun nələhəuən motapəs nolən rəha sakrɨfais, məto-inun nɨkilat tɨnəruən rəkɨs mau kitɨəh əm. Kən okəmə tɨnafəl rəkɨs nɨkilat nəhlan, kən ilat kəsotəto mɨnən tərat o rəhalat nolən rat. Məto, kəpə, ilat koatəto əh tərat.

---

§ **9:15:** Hip 10:34 * **9:19:** Eks 24:6-8 † **9:20:** Eks 24:8; Luk 22:20 ‡ **9:22:** Lev 17:11 § **9:23:** Hip 8:5 * **9:24:** 1 Jon 2:1; Rom 8:34 † **9:26:** Hip 9:12,28 ‡ **9:27:** 2 Kor 5:10 § **9:28:** Hip 7:27; 9:12,26; 10:10 * **9:28:** Aes 53:12 † **9:28:** Mat 16:27 ‡ **9:28:** 2 Tim 4:8 * **10:1:** Kol 2:17; Hip 8:5

3 Tol nəhlan, e nup min rafin, ilat koatol pap sakrifais, məto nat u tatol əm məmə ilat okol
kəsotaluinən nolən rat min rəhalat,
4 məto-inu nita nəni ne kau in təruru agin nos-irəkisən təfagə rat.†
5 Tol nəhlan, nian Kristo tinatimnə e nətueintən, in təmən-ipən kəm Uhgin məmə,
“Ik nakapəs sakrifais min ne natimnat min koatos-ipən kəm ik.
Məto ik nəmol-pən nipətik kit məmə ekuwin lan.”‡
6 Kəmotuwaan ətip natimnat e olta tahmen e nəfakən rəhalat otimnə ron ik,
kən moatol sakrifais o nafəl rəkisən təfagə.
Məto nat əpnapin koatol nəhlan,
məto kəsotolən məmə nikim tagien elat.
7 Kən io iatən məmə,
“Kəməte nəghatən kit tətatig e Naoa Rəha Uhgin itəm tatəghat-in io məmə,
‘Uhgin, io u, emuwa o nolən rəham nətəligən.’ ”§
8 Kristo təmən aupən məmə,
“Ik nakapəs sakrifais min
ne natimnat min itəm koatos-ipinə kəm ik,
ne natimnat min itəm katuwaan ətip e olta,
ne sakrifais min itəm katol o nafəl rəkisən təfagə.
Natimnat min u, ik nakapəs,
kən kəsotolən məmə nikim tagien elat,”
(nat əpnapin məmə ilat koatətəu-pən suatip itəm Lou təmən.)
9 Məto Kristo tatən min məmə, “Io u, emuwa məmə ekol nətəligən rəham.” E nəghatən u
rəhan, in tatoh-irəkis nəniəkisən oas rəha nasituən, məmə in otələhəu nəniəkisən wi rəha
nasituən kit.
10 Kən Iesu Kristo təmol nətəligən rəha Uhgin tol nulan. In təmol sakrifais atip e nipətin,*
mau kitiəh əm,† məmə otol kitat kotasim, kitat u rəhan netəmim min.‡
11 Nian rafin, pris min ilat koatətul moatol wək rəha nəfakən, moatol sakrifais, moatol
nat kitiəh əm nian rafin, o nafəl rəkisən nolən rat. Məto sakrifais min u, ilat kəsotahmen
agin-əhən o nos-irəkisən təfagə rat nian kit.
12 Məto pris u rəhatat, tinol rəkis rəhan sakrifais mau kitiəh əm, kən sakrifais əh in tahmen
mahgoau o nafəl rəkisən nolən rat rəha netəmim tatuwin matuwin namnun tikə. Kən nian
tinələhəu rəkis nəhlan rəhan sakrifais, kən in tinatəpələh§ e nelmi Uhgin matip, ikin rəha
nepətən ne nisiaiiən.
13 Kən ikin əh, in tatəsahgin əm məmə Uhgin otol rəhan tikimir min kotahmen e niməhan
itəm tateguafəl nelkin lan,*
14 məto-inu e nolən sakrifais mau kitiəh əm əh, Kristo təmol rəhan netəmim kinotətuatip
e niganəmtin, matuwin matuwin, namnun tikə. Netəm min u, ilat un, itəm in tatol ilat
koatuwa motasim.
15 Kən Narmin Rəha Uhgin, in min tatən wir natimnat min u kəm itat. In təmən məmə,
16 “Iərəmərə tatən məmə,
‘Nian itəm otəpanuwa,
oekol nəniəkisən wi rəha nasituən kəm rəhak netəmim tol nulan.
Io oekos-ipən lou min rəhak e nikilat,
kən oekəte rəkis-pən e rəhalat-kapə.’ ”†
17 Kən in tatən min məmə,
“Io oekaluin rəhalat nolən rat min,
kən nikik otəsəht minən nolən min rəhalat itəm koatətgəhl Lou.”‡
18 Nian Uhgin təmafəl rəkis nolən rat rəhalat, kən tol məmə ilat okəsotol minən sakrifais
tuwin kəm Uhgin ron.

Pəs kotətul əskasik e rəhatat nahatətəən

19 Piak min ne winik min. Tol nulan, kən nita Iesu təmol məmə kitat kotitun nuwinən imə
Ikin Tasim Agin Ikin, kən məsotəginən.

---

† **10:4:** Hip 9:12-14 ‡ **10:5:** Hip 2:14; Sam 40:6-8 § **10:7:** Mat 26:39 * **10:10:** Hip 2:14 † **10:10:** Hip 7:27 ‡ **10:10:** Hip 10:14; Efes 5:26 § **10:12:** Pris min, ilat koatətul əm nian ilat kinotol rəkis sakrifais min rəhalat, məto-inun rəhalat sakrifais min okol təsolən namnun nian kit. Məto Iesu in təmənpələh, məto-inun in, rəhan sakrifais, tatol nian kitiəh əm o nafələn rəhatat nolən rat min. Rəhan sakrifais in tahmen agin maprəkis. Kən Iesu tatəpələh lilin. Əplan min-tu Hip 1:3; 7:26-27; 9:12; 9:25-26; 10:11-14. * **10:13:** Əplan-tu futnot e 1:13 † **10:16:** Jer 31:33; Hip 8:10 ‡ **10:17:** Jer 31:34; Hip 8:11

20 Roiu əh, Iesu in təmətə suatip wi kit, itəm tatəmegəh. In təməhap niməhan itəm
tatəkulosig Ikin Tasim Agin Ikin, tatəpsen-pən nipətin. Kən mol suatip wi u rəhatat məmə
kitat kotitun nuwin-pənən ikin, motuwin o Uhgin.§
21 Kən pris asol agin rəhatat, in etəm-iasol itəm tatərəmərə* e nimə rəha Uhgin, inun rəhan
netəmim.†
22 Tol nulan, pəs kotuwin iuəhkir e niganəmti Uhgin,‡ e nikitat itəm tərioah e nahatətəən
pahrien. Məto-inu Kristo təmorautin-pən nitan e nətəligən min rəhatat məmə kitat oko-
tasim.§ Kən in təmaikuas rəkis e nipətitat e nəhau talien, in əm in əm.*
23 Kitat kotəmə kəmotələhəu-pən nətəligən rəhatat e Kristo. Tol nəhlan, pəs kotətul timtim
lan, məsotəloal-əloalən, məto-inu kitat kotitun nagileən e rəhan nəghatən min itəm tinəmən-
iəkis rəkis kəm itat.
24 Pəs kotahluiə-ahluiə e nətəligən rəhatat min, məmə kitat okotolkeike kitat min, kən
moatol təwir təwir kəm kitat min tatuwin təhmin min nəhlan.
25 Təsəwirən məmə okotəhlman nolən rəha nuəfiminən kitat min. Netəmim neen ilat
koatol nəhlan, məto pəs kitat koatem məha-məha kitat min nian rafin.† Kən nian kotəplan
məmə nian rəha nuwamən rəha Iesu tatuwa iuəhkir, təwir məmə kitat koatəkəike e nem
əskasikən itat min, moatol tatər təhmin min.
26 Təwir məmə koatem əskasik itat min nəhlan, məto-inu okəmə kitat kinotitun rəkis
nipahrienən, məto kəsotolən nat agin lan, kən kitat moatəkəike e nolən rat, kən tatol məmə
sakrifais kit min tikə agin o nos-irəkisən təfagə rat rəhatat.‡
27 Kən okəmə sakrifais kit min tikə mə otos-irəkis təfagə rat rəhatat nəhlan, kən nat kitiəh
əm əh-ikin tətatig. Inun, kitat koatəgin, moatasiəp, məto-inun kitat kotitun wir məmə kitat
koatəsahgin əm nalpinən əskasik, ne nigəm asol rəha neməha rəha Uhgin itəm otəkəike mus
rəhan tikimir min.§
28 E Lou oas rəha Moses aupən, okəmə suah kit tatol nat əpnapin e Lou, kən etəmim kəiu
o kisil okəhalən-iarəp in, kən suah u təike mimis. Okol kəsotasəkitunən.*
29 ? Məto təhrol e netəm min un itəm koteguafəl-eguafəl Nəti Uhgin?† Uhgin təmol
nəniəkisən rəha nasituən kəm kitat, kən nita Kristo təmol nəniəkisən u tətatig matəmegəh.‡
Nitan əm un, titun nolən etəmim tasim, kən in etəmim rəha Uhgin.§ ?Məto təhrol e etəmim
itəm tatehm əpnapin əm nita u, məmə in sənəmə nat iasim kit? ?Narmin Rəha Uhgin in
tatoor nəwirən rəhan kəm netəmim, məto təhrol e etəmim itəm tatən rat Narmin əh? Suah u,
tətuatip agin əm məmə nalpinən rəhan in otəskasik maprəkis-in nalpinən rəha etəm tatətgəhl
Lou rəha Moses.
30 Məto-inu kitat kinotitun rəkis Uhgin u itəm təmən məmə,
“Nalpinən nitai nat, inu wək rəhak əm.
Kən io oekalpin nitai nolən rəhalat tahmen ahmen əm.”*
Kən in təmən min məmə
“Iərəmərə in otakil nolən rəha netəmim rəhan.”†
31 Uhgin u itəm tatəmegəh, tətatig tətatig. Kən okəmə kitat kotatig əh e təfagə rat, kən
motəməhl e nelmin nəhlan, nat u in nat kit rəha nəginən.
32 Təwir məmə nikitəmat tatuəh nian u aupən, nian nəhag-əhagən təmatasiəgəpin itəmat
aupən. E nian u, itəmat nəmotatig e nəluaginən asol e nəmegəhən, kən in nian iəkis kit, itəm
nəmotatig e nahməən asol.‡ Məto itəmat nəmoatətul əskasik.
33 Nian neen netəmim koatən rat itəmat e niganəmti netəmim,§ kən moatol min natimnat
rat min neen kəm itəmat. Nian neen, itəmat nəmotos moatətul-pən o netəm min un itəm
katol tərat elat nəhlan.
34 Itəmat nəmotos moatətul-pən olat nəhlan, kən nian kəmotuwin e kalapus, kən itəmat
nəmotatig e nəratən məsin rəhalat.* Kən nian netəmim kəmotakləh-in natimnat min
rəhatəmat, kən itəmat nikitəmat təmagien əm,† məto-inu itəmat nəmotitun rəkis məmə
rəhatəmat natimnat neen əh-ikin tətatig, itəm in təwir maprəkis, kən natimnat min u, okol
təsikəən nian kit.‡
35 Inəh, in nətouən asol rəhatəmat itəm Uhgin otəpanos-ipinə kəm itəmat. Kən məto-inun
o nat wir min əh itəm koatəməhl aupən-in itəmat, təsəwirən məmə onəkotəmkarəpən-in
nahatətəən əskasik rəhatəmat.

§ **10:20:** Lev 16:2; Mat 27:51; Efes 2:18; Hip 9:8 * **10:21:** Sek 6:13 † **10:21:** Hip 3:6 ‡ **10:22:** Hip 7:19; Efes 3:12
§ **10:22:** Esik 36:25; Hip 9:14; 12:24 * **10:22:** 1 Pita 3:21 † **10:25:** Hip 3:13 ‡ **10:26:** Hip 6:4-8; 2 Pita 2:20-21
§ **10:27:** 2 Tes 1:7-9; Hip 12:29 * **10:28:** Dut 17:6,7 † **10:29:** Hip 6:6 ‡ **10:29:** Mat 26:28 § **10:29:** Nol Əpən
1:5 * **10:30:** Dut 32:35 † **10:30:** Dut 32:36; Sam 135:14 ‡ **10:32:** Fil 1:29,30 § **10:33:** 1 Pita 4:14 * **10:34:**
Hip 13:3 † **10:34:** 1 Pita 4:13 ‡ **10:34:** Hip 11:16; 1 Pita 1:4,5

36 Itəmat nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən təfəməh,§ məmə nəkoatol natimnat itəm
Uhgin tolkeike. Kən itəmat onəpanotos natimnat min itəm in təmən-iəkis məmə otos-ipinə
kəm itəmat.*
37 Məto tol nulan, inun Uhgin təmən mihin məmə,
“Otəsuwəhən, kən suah u itəm tatuwa,
in otiet-arəpa, otəsolən kəmin.†
38 Məto rəhak etəmim itəm tətuatip e niganəmtək,
in otatəkəike e rəhan nahatətəən.‡
Məto okəmə ekəplan məmə tapəs io,
minətan təlig-təlig,
kən nikik otəsagienən ron.”
39 Məto kitat u, kəsotolən nəhlan. Kitat okol kəsotan təlig-təligən məmə Uhgin otərəkin kitat.
Kəpə. Kitat netəm rəha nahatətəən e Uhgin, məmə kitat koatos nəmegəhən.

11

Nahatətəən

1 ?Nat naka u, in nahatətəən? Kitat kotələhəu-pən rəhatat nətəligən e natimnat min u, itəm
otəpanuwa, kənu nahatətəən rəhatat in tatol məmə kitat okotitun wir məmə natimnat min
u, ilat nipahrienən. Nat əpnapin məmə kəsotehmən* natimnat min u, məto kitat kotitun wir
məmə kitat okotos məto-inun nahatətəən tatəgətun nəhlan kəm kitat.
2 Kən Uhgin təmənuwi netəm min u aupən o rəhalat nahatətəən.
3 Nahatətəən tatol məmə kitat kotitun wir məmə natimnat rəha nətueintən u, Uhgin
təməghat əm, kən ilat kəmotatig.† Natimnat itəm kotəplan roiu, in təməsosən nat kit itəm
tinatig rəkis mol ilat lan.
4 Epel in təmahatətə əskasik e Uhgin, tol nəhlan in təmos-ipən nat kit kəm Uhgin itəm
təwir maprəkis-in rəha Ken.‡ Kən məto-inu in təmahatətə əskasik e Uhgin nəhlan, kən Uhgin
təmən-iarəp məmə in etəm ətuatip kit, kən nikin tagien o nosən rəhan natimnat. Kən nat
əpnapin məmə suah u təmimis rəkis, məto nolən rəha nahatətəən rəhan in tatəghat əh kəm
kitat.§
5 Kən Inok təmahatətə əskasik e Uhgin, tol nəhlan in təsimisən. Uhgin təmos-irəkis in e
nətueintən u, məmə otuwin əpəh ilis e nego e neai. Netəmim kəsotəplan minən, məto-inu
Uhgin təmiləs-irəkis.* Məto nian Uhgin təməsiləs-irəkisən-əh, Uhgin təməgətun kəm in məmə
nikin tagien ron.
6 Məto okəmə etəmim təsahatətəən e Uhgin, in təsolən Uhgin nikin tagien ron, məto-inu
nian suah kit tolkeike məmə otuwa o Uhgin,† in otəkəike mahatətə məmə Uhgin tətatig, kən
matətou netəm min un itəm kotalkut o nitunən in.
7 Noah in təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian Uhgin təmatən-ipən natimnat min
kəm in aupən, itəm netəmim kəsotəplanən əh,‡ Noah təmatisiai-in, matol nəwian. Kən in
təmiləkin nego asol kit§ məmə otosmegəh rəhan min. E rəhan nahatətəən, tahmen əm məmə
Noah in təmatakil netəmim. Kən e rəhan nahatətəən, Uhgin təmol in tətuatip e niganəmtin.*
8 Epraham in təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, e nian Uhgin təmaun-in rəkis məmə
otuwin e nəptən pisin kit, in təmatol nəwia Uhgin. Nəptən əh, Uhgin təmən-iəkis rəkis kəm
in məmə otos-ipən kəm in. Kən Epraham təmiet, məto in təruru məmə tatuwin hiə ne.
9 Təmahatətə əskasik e Uhgin nəhlan, kən mətatig e nəptən u itəm Uhgin təmən-iəkis aupən
məmə otos-ipən kəm in.† Məto təmətatig ikin əh e nimə tapolən əm, tahmen əm e iapispis
kit. Kən Aisak ne Jekop itəm Uhgin təmos-ipən nəniəkisən u kəm iləhal kərən, ilau min
kəmətuatig əm e nimə tapolən.‡
10 Epraham təmol nulan, məto-inu in tatəsahgin məmə otuwin e taon kit§ itəm nəukətin
tiəkis, otətatig tuwəh.* Taon u, Uhgin əm təmol mak lan, kən minol rəkis tətatig.†
11 Sera tətahatətə əskasik e Uhgin, nat əpnapin məmə in tinipitaguihl agin, məto Uhgin
təmos-ipən nəsanənən kəm in məmə in otemək. In təmiləs nətin u, məto-inun in təmahatətə
lan məmə otol nəniəkisən rəhan tuwa miet-arəp.‡ §

§ **10:36:** Rom 5:3,4; Hip 12:1; Jem 1:3,4,12; 5:11 * **10:36:** Hip 6:15; 9:15 † **10:37:** Nol Əpən 22:20 ‡ **10:38:** Hab 2:3-4; Rom 1:17; Kal 3:11 * **11:1:** 2 Kor 4:18 † **11:3:** Jen 1 ‡ **11:4:** Jen 4:4-5 § **11:4:** Hip 12:24 * **11:5:** Jen 5:21-24 † **11:6:** Hip 7:19 ‡ **11:7:** Hip 11:1 § **11:7:** Jen 6:13-22 * **11:7:** Jen 6:9 † **11:9:** Wək 7:5 ‡ **11:9:** Jen 12:1-8 § **11:10:** Hip 12:22; 13:14 * **11:10:** Nol Əpən 21:2, 14 † **11:10:** Hip 11:16 ‡ **11:11:** Suatip kit min rəha nəuhlinən nəghatən u tol nulan. ‘Epraham təmahatətə əskasik e Uhgin, nat əpnapin Sera tinipitaguihl agin, məto Uhgin təmos-ipən nəsanənən kəm in məmə otəpik-əpik. In təmiləs nətin u məto-inu Epraham təmahatətə e Uhgin məmə in otol rəhan nəniəkisən tuwa miet-arəp.’ § **11:11:** Jen 17:19; 18:11-14; 21:2

12 Epraham tinaguihl rəkis, otəsuwəhən timis,* məto noanol min tepət kəmotisi-pən lan.
Nat əpnapin məmə in etəmim kitiəh əm, məto noanol min əh rəhan, ilat tepət tepət, tahmen
əm e məhau əpəh e napuə ne niməkləkil əpəh itəhəi itəm kəruru nafinən.†
13 Netəm min u, ilat kəmotahatətə əskasik e Uhgin, məto nian kəmotimis, ilat kəməsotosən
əh natimnat min u itəm Uhgin təmən-iəkis məmə otos-ipən kəm ilat.‡ Ilat koatəplan natimnat
min u məmə natimnat min u koatan isəu əh olat, məto nikilat tagien pik məmə okotəplan.§
Kən ilat moatən-iarəp məmə koatatig e nətueintən u məto ilat kotahmen əm e iapispis min
əm.* Nətueintən u, sənəmə in iməlat pahrien ikin.
14 Nian netəmim koatəghat nəhlan, in tatəgətun əsas əm, məmə ilat koategəs-in iməlat
ətuatip ikin.
15 Rəhalat nətəligən təsitəlig-pənən e nəptən rəhalat aupən, itəm kinotapəs rəkis. Okəmə
nikilat tatəht nəhlan, kotitun nitəligən matuwin, məto təsolən mihin.†
16 Ilat kotolkeike iməlat ik pisin kit itəm təwir maprəkis, inun e nego e neai.‡ Kən o nat u,
in təsaulis-inən§ məmə okən məmə in rəhalat Uhgin.* Kən Uhgin təmol əpen-əpenə rəkis e
taon kit† ikin əh.
17-18 Epraham təmahatətə e nəniəkisən min itəm Uhgin təmən-ipən kəm in. Kən nəghatən
kit itəm Uhgin təmən-iəkis kəm in tol nulan, "Kən okən Aisak u məmə in noanol ətuatip
rəham,‡ kən e Aisak u, oekol rəham noanol otepət otepət." Məto e nahatətəən rəha Epraham,
nian Uhgin təmek asgəwin in, kən in təmətul matip o nohamnuən nətin noan kitiəh əm§ u
Aisak məmə otol sakrifais lan kəm Uhgin.* 19 Məto-inu Epraham nikin tatəht məmə Uhgin
titun nolən etəmim təmegəh min e nimisən.† Kən in təmos min netin, iuəhkir əm tahmen
məmə in təmegəh min e nimisən.
20 Aisak təmahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan, təməfak məmə Uhgin otəhlman
nəwirən rəhan tuwin kəm Jekop ne Esao, matən-iarəp natimnat min itəm otəpanuwa nian
kit.‡
21 Jekop təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian iuəhkir əm in timis, in təməfak məmə
Uhgin otəhlman nəwirən kəm nəti Josep mil.§ In təməf kasikin, mətul əməhl-əməhl, kən in
matənwiwi Uhgin.
22 Josep təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, iuəhkir əm in timis, kən in təmatəghat-
in nian noanol min rəha Isrel okəpanotiet Ijip. Kən in təmatən rəkis əm kəm ilat məmə
okotəhrol e nikilkilin.*
23 Tata ne mama rəha Moses kəmuahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian Moses
təmaiir,† ilau kəmuəplan məmə in suakəku wir kit, kən ilau kəmatuəhluaig-in o məwig kisil.
Kən ilau kəməsuaginən nətgəhlən nəghatən rəha kig.‡
24 Moses təmahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, nian in təmol iahgin, kən təməsolkeikeən
məmə okən məmə in nəti pətan əkəku rəha Fero, kig rəha Ijip.§
25 In təməsolkeikeən məmə otətatig e nagienən e nolən rəha təfagə rat məto-inu nagienən
rəha təfagə, in tətatig o nian əkuəkir əm. In nikin təmagien məmə otuwin moatatig ilat
netəmim rəha Uhgin, moatəto tərat ilat min ilat.
26 Nikin təmatəht məmə okəmə netəmim okotalah-əmnu* in o Kristo itəm otəpanuwa, kən
in okol təsaulisən. In nikin otagien təhmin min o nat u taprəkis-in məmə otatəto təwir e
natimnat wir min e nəmegəhən əpəh Ijip.† In təmatol nulan məto-inun nian rafin in tatuag-
pən o nətouən itəm Uhgin otos-ipən kəm in.‡
27 Moses in təmahatətə əskasik nəhlan e Uhgin, kən təmagim Ijip§ məsəginən kig u itəm
nemə̈ha tatol pik. In təməseirairən mitəlig, in təməkəike matuwin, tahmen məmə inu
tatəplan Uhgin u, itəm etəmim təsəplanən e niganəmtin.
28 Təmahatətə əskasik e Uhgin nəhlan, kən in təmətuoun nolən lafet rəha Nuhagego-inən.
In təmən-iarəp kəm noanol min rəha Isrel məmə okotəkəike motorautin-pən nita sipsip e toa
e nimə min rəhalat. Okotol nəhlan məmə nagelo itəm Uhgin otahl-ipa o nohamnuən itəm,*
in otəsohamnuən nenətilat min u nəman,† itəm kəmotaupən kaiir.

---

* **11:12:** Rom 4:19 † **11:12:** Jen 22:17 ‡ **11:13:** Hip 11:39 § **11:13:** Mat 13:17 * **11:13:** Jen 23:4; Lev 25:23; Fil 3:20; 1 Pita 1:17; 2:11 † **11:15:** Jen 24:6-8 ‡ **11:16:** 2 Tim 4:18 § **11:16:** Mak 8:38 * **11:16:** Jen 26:24; 28:13; Eks 3:6, 15 † **11:16:** Hip 11:10; 13:14 ‡ **11:17-18:** Jen 21:12; Rom 9:7 § **11:17-18:** Nat əpnapin məmə Epraham nətin kit min u Ismael, rəhan slef təmiləs, məto nətin u Aisak katən məmə in noan kitiəh əm məto-inun Uhgin təmən-iəkis aupən məmə otos-ipən kəm Epraham, kən in nəti pətan ətuatip rəhan u Sera. Əplan-tu Jon 3:16 * **11:17-18:** Jen 22:1-10; Jem 2:21 † **11:19:** Rom 4:21; Jon 5:21 ‡ **11:20:** Jen 27:27-29,39,40 § **11:21:** Jen 48:1,8-22 * **11:22:** Jen 50:24,25; Eks 13:19; Jos 24:32 † **11:23:** Eks 2:2 ‡ **11:23:** Eks 1:16, 22 § **11:24:** Eks 2:10 * **11:26:** Hip 13:13 † **11:26:** Luk 14:33 ‡ **11:26:** Hip 10:35 § **11:27:** Eks 12:50, 51 * **11:28:** 1 Kor 10:10 † **11:28:** Eks 12:21-23

29 Noanol min rəha Isrel kəmotahatətə əskasik e Uhgin. Tol nəhlan, ilat kotitun
neguəfiminən e Nitəhəi Asiə itəm təmoor, kən kotaliwək lan tahmen əm e nitən iasək. Məto
nian netəm Ijip kəmotalkut o nətəu-pənən ilat, kən nitəhəi təməmik ilat, kən kotamnim.‡
30 Noanol min rəha Isrel kəmotahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan, ilat kotaliwək
motitəlau e fenis rəha Jeriko. Fenis u, kəmol e kəpiel. Ilat koatitəlau, moatitəlau e fenis əh,
mətoarus-pən nian sepin, kən əmun, fenis asol un, təmitəgit misas.§
31 Rehap u, pətan e suatip, təmahatətə əskasik e Uhgin. Kən tol nəhlan, nikin təmagien
məmə otos suah mil un noanol rəha Isrel mil, itəm kəmueia anion məmə okuəplan kən
miatun wir natimnat ikin. Ilau kəmuea e rəhan nimə.* Kən o nat u, noanol min rəha Isrel
ilat kəməsotohamnuən pətan u nian ilat kəmotohamnu netəm ikin əh itəm kəmotəht nəwia
Uhgin.†
32 Məto okol esənən tuwin təhmin min. Okol esəghatən təfəməh mən Kiteon,‡ ne Parak,§
ne Samson,* ne Jefata,† ne Tefit,‡ ne Samuel,§ ne ien min.
33 Ilat u kəmotahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan, ilat kəmotol natimnat tepət. Ilat
kəmotit noanol min rəha Isrel motuwin motəluagin ilat netəm ik pisin pisin min, kən moatol
win elat.* Ilat kəmoatol nolən ətuatip min, kən moatos natimnat wir min itəm Uhgin təmən-
iəkis məmə otos-ipən kəm ilat. Kəmotahtosig-in nohlin laion min, məmə okəsotunən ilat,†
34 kən ilat kəmotohamis nigəm asol itəm tatuəp,‡ kən ilat motagim tənin netəm kotəmə
okotohamnu ilat e nisa rəha nəluaginən.§ Ilat rəhalat nəsanənən tikə, məto Uhgin təmos-
ipən nəsanənən kəm ilat.* Kən ilat koatol win e mopael min rəha niməptən pisin pisin min.†
35 Nipitan neen əh-ikin itəm kotahatətə əskasik e Uhgin, kən tol nəhlan Uhgin tatol
nenətilat kotaiir-pa min e nimisən.‡ Məto netəmim neen əh-ikin itəm kotahatətə əskasik
e Uhgin. Məto ilat kotegəhan-in rəhalat tikimir min koatol nəratən ne nahməən kəm
ilat e nipətilat, kən nikilat təsəhtən nat u. Ilat kəməsotapəsən rəhalat nahatətəən, məmə
rəhalat tikimir min okotikis ilat. Ilat koatahatətə məmə Uhgin in otol ilat kotəmegəh min
e nəmegəhən kit itəm təwir maprəkis.
36 Kən ilat neen, netəmim koatalah əsan elat, kən koatalis-alis ilat.§ Kən ilat neen,
netəmim koatəlis ətain ilat e sen, kən moatəmki-pən ilat e kalapus.*
37 Ilat neen, kəmahtimnu ilat e kəpiel apin,† kən ilat neen, netəmim kəmotəmik soə rəha
nətahlən nig, motətatip nipətilat nəwtain kəiu, motohamnu ilat. Kən ilat neen, kəmətamnu
ilat e nisa rəha nəluaginən.‡ Kən ilat neen koatuwin əm e nuwigi nəni ne sipsip.§ Ilat ian-rat
min agin, nian rafin netəmim koatərəkin ilat, moatol tərat agin elat.
38 Ilat, netəm wir min. Nətueintən u, təsahmenən məmə ilat okotatig ikin. Məto ilat
kəmoatatig əpnapin əm, əpəh ikin taruən-aruən ikin, ne e nitot min, ne e nipəg kəpiel min,*
ne nipəg min əpəh e nisip.
39 Netəm min u, ilat rafin kəmotahatətə əskasik nulan e Uhgin, kən in təmos-ipən nərig wir
kəm ilat.† Məto ilat kəməsotosən əh nat u‡ itəm Uhgin təmən-iəkis rəkis məmə otos-ipən kəm
ilat,§
40 məto-inu in tinol rəkis nalpəkauən kit rəhan, məmə in otol təwir maprəkis kəm kitat.
Kən e nətəligən rəhan, in tolkeike məmə otilpin kitat min ilat u aupən, məmə kitat min ilat
əm, okotətoarus ahmen ahmen əm mak e namnun naiuən.*†

12

Uhgin tətəg-ətuatip-in
nenətin min

1 Kən netəm min u, ilat tepət tepət, koatatig kitəlau e kitat, koatətul-arəp o Uhgin, moata-
hatətə əskasik lan, kən rəhalat nəmegəhən in tatiləs-ipər nahatətəən rəhatat. O nat u, pəs
kotəlin rafin nat figəm itəm otaskəlim ətain itat məmə kəsotaiu pikən, ne təfagə rat itəm

‡ **11:29:** Eks 14:21-31 § **11:30:** Josua 6:12-20 * **11:31:** Jos 2:1-16 † **11:31:** Jos 2:1,9-14; 6:22-25; Jemes 2:25 ‡ **11:32:** Jaj 6-8 § **11:32:** Jaj 4-5 * **11:32:** Jaj 13-16 † **11:32:** Jaj 11-12 ‡ **11:32:** 1 Saml 16:1,13 § **11:32:** 1 Saml 1:20; 3:19—4:1 * **11:33:** 2 Saml 8:1-3 † **11:33:** Dan 6:22 ‡ **11:34:** Dan 3:19-27 § **11:34:** Eks 18:4 * **11:34:** 2 King 20:7; Jaj 16:28 † **11:34:** Jajes 15:8 ‡ **11:35:** 1 King 17:22, 23; 2 King 4:36, 37 § **11:36:** Jer 20:2; 37:15 * **11:36:** Jen 39:20 † **11:37:** 2 Kron 24:21 ‡ **11:37:** 1 King 19:10; Jer 26:23 § **11:37:** 2 King 1:8 * **11:38:** 1 King 18:4; 19:9 † **11:39:** Hip 11:2, 4 ‡ **11:39:** E ves 33 kitat kotəplan məmə netəm min u neen kəmoatos natimnat wir min itəm Uhgin təmən-iəkis məmə otos-ipən kəm ilat. Məto nəniəkisən kit əh-ikin itəm kəsotosən əh. Ilat kotətag-pən o nian itəm Uhgin otahl-ipa Kristo tuwa, məto ilat u, kəməsotehmən e rəhalat nəmegəhən. § **11:39:** Hip 11:13; 10:36 * **11:40:** Nol Əpən 6:11; Hip 2:10 † **11:40:** Suatip kit min rəha nənən "okotətoarus ahmen ahmen əm mak," tol nulan, "kitat min ilat min un, okol kələh kitat kotətuatip agin."

tatəper-ipən e kitat. Kən pəs kitat kotaiu* məsotəpou-inən† naiuən itəm Uhgin təmələhəu
aupən-in kitat.
2 Kotitun nolən nian niganəmtitat otatətul-pən əm o Iesu,‡ itəm in nəukəti nahatətəən
rəhatat,§ kən inun itəm otol məmə kitat kotətoarus mak e nahatətəən rəhatat. Pəs kitat
nikitat otuəh nolən rəha Iesu, inun in rəhan nətəligən kaifəməh, nian in təmimis e nig kəluau,
kən məto nahməən.* Məto in təmol nat əpnapin lan, megəhan-in naulisən rəha nimisən e nig
kəməluau, məto-inu təmol rəhan nətəligən təskasik o nagienən itəm in otəpanos. Kən roiu,
in tatəpələh e rəhn matip Uhgin u in Kig,† ikin nepətən ne nisiaiiən tətatig ikin.
3 Təwir məmə nikitəmat otatəht Iesu, ne rəhan nətul əskasikən e nian iol təfagə min
kəmotərakin-pən nəghatən rat min kəm in, məmə nikitəmat otəsəpouən‡ kən motapəs
nahatətəən rəhatəmat.
4 Ekitun məmə itəmat, noatəluagin o noh rəkisən təfagə rat e nəmegəhən rəhatəmat, məto
itəmat kit tikə itəm nitan təmaiəh o nəluaginən u.§
5 Itəmat ninotaluin rəkis nəghatən itəm tatiləs-ipər nətəligən rəhatəmat. E nəghatən u,
Uhgin təməghat nulan kəm itəmat, tahmen e nenətin ətuatip min, matən məmə,
"Nətik, nian Iərəmərə tətəg-ətuatip-in ik,
solən nat əpnapin lan.
Əsolən nikim təpou nian in tətagət pik lam.
6 Məto-inu okəmə Iərəmərə tolkeike pik suah kit,
kən in təike məg-ətuatip-in suah un.*
Kən okəmə in tos suah kit məmə nətin,
kən in təike malis-alis."†
7 Tol nəhlan, otətul məha-məha e nian iəkis min. Uhgin tatos-ipa nian iəkis min u o nəg-
ətuatip-inən itəmat. Itəmat nenəti Uhgin min, mol məmə in tatəg-ətuatip-in nulan itəmat.‡ ?
Məto suakəku naka un itəm tata rəhan in təsəg-ətuatip-inən?
8 Uhgin tatəg-ətuatip-in rafin nenətin ətuatip min.§ Okəmə Uhgin təsolən nəhlan etəmat,
kən nipətin u məmə sənəmə itəmat nenətin ətuatip min, itəmat nisualkələh lapin.
9 Rəhatat tata min e nətueintən u, koatəg-ətuatip-in itat. Kən kitat, koatisiai-in ilat. ?Kən
okotəhrol nulan e tata rəha narmitat* itəm tətatig e nego e neai? Təwir məmə okotos-iəhau
agin itat, kən motatig ahgin.† Kən e nolən əh, kitat okotos nəmegəhən.‡
10 Rəhatat min tata, kotəg-ətuatip-in itat o nian əkuəkir əm, e rəhalat əm nətəligən. Məto
Uhgin tətəg-ətuatip-in itat məmə otasitu etat, kənu otol kitat kotasim tahmen lan.§
11 Okəmə Uhgin tətəg-ətuatip-in kitat, in tahmen e nat kit itəm nian kitat kəmotun, məto
tisiu, kən marəp. Məto uarisig, okəmə kotegəhan-in məmə nəg-ətuatip-inən əh otiuw asilə e
rəhatat nətəligən, kən in otoe noan təwir, inun nəmə̇linuən* itəm tatisi-pən e nətuatipən.
12 Tol nəhlan, nat əpnapin məmə itəmat noatatig e nian iəkis, məto otiləs-ipər nelmitəmat
itəm təpou, məmə otəsanən. Ne nulitəmat itəm kətuawig-awig, motol məmə kuəskasik o
naiuən.†
13 "Otol suatip rəhatəmat tətuatip wir,‡
məmə pah un itəm noataliwək kələh, nelkin təmimis,
nelkin okol təsərat agin-əhən, miet rəkis,§
məto in otəpanəwir min."*

Etəm təsahatətəən e Uhgin, in otəkəike mos nalpinən

14 Otalkut məmə onakatig wir itəmat netəmim rafin e nəmə̇linuən.† Kən motalkut məmə
nəkotol itəmat məmə rəhatəmat nəmegəhən tasim.‡ Etəmim itəm təsasimən, okol təsəplanən
niganəmti Ierəmərə nian kit.§
15 Otəto wir itəmat məmə itəmat kit itəm tətaiu matuwin otəpou e nəlugi suatip, kən
məsosən nəwirən rəha Uhgin.* Otəto wir min itəmat məmə noki nig akona kit† in otəsuwinən
e nikitəmat, kən məwiə, mol noan tepət e nəmegəhən rəhatəmat. Kən nahuin titun nərəkinən
nəmegəhən rəha netəm iasim neen min.

---

* **12:1:** 1 Kor 9:24 † **12:1:** Hip 10:36 ‡ **12:2:** Sam 25:15 § **12:2:** Hip 2:15 * **12:2:** Fil 2:8,9; Hip 2:9 † **12:2:** Mak 16:19 ‡ **12:3:** Kal 6:9; Nol Əpən 2:3 § **12:4:** Hip 10:32-34 * **12:6:** Sam 94:12; 119:75; Nol Əpən 3:19 † **12:6:** Prov 3:11-12 ‡ **12:7:** Dut 8:5; 2 Saml 7:14; Prov 13:24 § **12:8:** 1 Pita 5:9 * **12:9:** Nam 16:22; 27:16 † **12:9:** Jem 4:7 ‡ **12:9:** Aes 38:16 § **12:10:** 2 Pita 1:4 * **12:11:** Aes 32:17; Jem 3:17,18 † **12:12:** Aes 35:3 ‡ **12:13:** Prov 4:26 § **12:13:** Kal 6:1 * **12:13:** Aes 35:3; Hip 10:36-39; 12:1-3; Prov 4:26 † **12:14:** Rom 14:19 ‡ **12:14:** Rom 6:22 § **12:14:** Mat 5:8 * **12:15:** Hip 3:12; 4:1 † **12:15:** Dut 29:18; Hip 3:12

16 Oatəto wɨr itəmat məmə suah kit təsit əpnapɨnən iərman o pətan.‡ Itəmat kit otəsahmenən e Esao u, rəhan nəmegəhən təsətuatɨpən, in tatol nat əpnapɨn e Uhgɨn. In təmaupən maiir, məto in təmol-salɨm-in nepətən rəha suakəku itəm təmaupən maiir.§ Məto nəmtɨ nat u, in təmol-salɨm-in, in nagwənən itəm təmun mau kitiəh əm.
17 Itəmat nəkotɨtun məmə uarisɨg, nɨkin otəpanuwɨn mɨn e nepətən rəha nəmtɨ-nɨpɨn. Kən təmalkut pɨk məmə rəhan tata otəfak məhlman nəwɨrən kit kəm in. Məto nat əpnapɨn məmə təmətasək pɨk pap ron,* məto okol təsəuhlinən nɨkin əh-roiu, kən rəhan tata okol təsəfakən məhlman nəwɨrən kəm in.

Lou təhrol nulan mol pɨsɨn e namnusən təwɨr

18-21 Aupən ikɨn, noanol mɨn rəha Isrel, kəmotuwɨn e nɨtot asol u Sinae, e nətueintən u. Kən ikɨn əh, kəmotəplan nɨgəm itəm tatuəp, kən napinəpən asol təmeiuaiu mɨrəfɨn nat, kən kəmotəto nɨmətag asol ne təwɨ tətagət əfəməh,† kən kəmotəto nəwian kit tatəghat kəm ilat.‡ Kən nian kəmotətəlɨg-in rəhan nəghatən mɨn, kən ilat kəmoatən əskasɨk məmə ilat kotapəs agɨn-əh nəto mɨnən nəwian u.§ Kəmotəgɨn motasiəp o nəghatən u, təmən məmə, "Okəmə nat megəh əm kit otuwɨn e nɨtot u, məto itəmat onəkotəike moataht e kəpiel apɨn motahtɨmnu tɨmɨs."* Nian Moses təməplan natɨmnat mɨn u, in mɨn təmətо tərat kən məmə, "Io enəgɨn u enəgɨn, mɨnətasiəp."†

Məto itəmat nəsotuwamən ikɨn-u.‡

22 Itəmat nəmotuwa e nɨtot u Saeon,§ ne taon asol* u ima Uhgɨn ikɨn itəm tatəmegəh, tətatɨg tətatɨg. Inun Jerusalem wɨ əpəh ilɨs e nego e neai,† u nagelo mɨn taosan taosan kəmuəfɨmɨn ilat ikɨn o nagienən asol.
23 Kən itəmat nəmotuwa e nuəfɨmɨnən asol rəha netəmɨm rəha Uhgɨn, itəm kotahmen e netəm kəmotaupən kaiir u rəhan mɨn,‡ nərgɨlat kəməte rəkɨs e nego e neai.§ Kən itəmat nəmotuwa o Uhgɨn, itəm otəpanakɨl netəmɨm rafɨn.* Itəmat nəmotuwa motol kitiəh itəmat narmɨ netəm ətuatɨp itəm kɨnotɨmɨs rəkɨs, kən Uhgɨn tɨnol ilat kɨnotətoarus mak.†‡
24 Itəmat nəmotuwa o Iesu u, in suatɨp rəha nəniəkɨsən wɨ rəha nasituən u itəm Uhgɨn təmol kəm itat. Kən nəmotuwa o nɨta Iesu, itəm in təmorautɨn-pən§ mol itəmat nakotasɨm. Nɨta əh in təmən-iarəp natɨmnat mɨn u itəm kotəwɨr motaprəkɨs-in natɨmnat mɨn itəm nɨta Epel təmən-iarəp.*†
25 O natɨmnat mɨn u, oatəto wɨr itəmat, məmə itəmat onəsotəuhlinən məntaatəmat o Uhgɨn‡ u tatəghat kəm itəmat.§ Məto-inu Moses, in etəmɨm əm. Kən kitat kotɨtun məmə netəm aupən kəməsotətəlɨg-inən rəhan nəghatən o nəhgaiirən elat. Ilat kəməsotagɨm rəkɨsən e nalpɨnən rəhalat. ? Kən okəmə tol nəhlan, kən okahrol kitat okəmə kəsotətəlɨg-inən nəghatən rəha Uhgɨn itəm təmɨsɨ-pən e nego e neai muwa məmə otəhgaiir etat?* ? Kitat okotagɨm rəkɨs-in ahrol nulan?
26 Nian aupən, nəwia Uhgɨn təməloal e nəptən.† Məto roiu əh, təmən-iəkɨs kəm itat məmə, "Nian kit mɨn əh-ikɨn, io ekəloal mɨn e nətueintən. Kən o nian əh, sənəmə nətueintən əm ekatɨgtɨg lan tasiəp, məto neai mɨn otasiəp-asiəp məloal."‡
27 Nian Uhgɨn tatəghat-in məmə, "Nian kit mɨn əh-ikɨn," nɨpətɨn un məmə in otatɨgtɨg§ e natɨmnat rəha nətueintən əm itəm Uhgɨn təmol, məmə otoh rəkɨs ilat. Otoh rəkɨs nəhlan natɨmnat, məmə natɨmnat itəm okəsotəloalən, ilat okotatɨg, kən inun, natɨmnat itəm okotatɨg lilɨn.
28 O nat u, təwɨr məmə kitat kotən tagkiu o Uhgɨn, məto-inu kitat koatos nego rəha Uhgɨn u, kəruru nəloal-əloalən lan, kən okol təsietən nian kit.* Təwɨr məmə kitat kotəfak kəm in, e nolən itəm nɨkin tagɨen lan, məmə kitat okotɨsiai-in, kən motəgɨn mɨn,†
29 məto-inun Uhgɨn rəhatat, in tahmen e nɨgəm asol kit itəm tatuwaan ətɨp natɨmnat rafɨn.‡

---

‡ **12:16:** 1 Kor 6:18 § **12:16:** Jen 25:29-34 * **12:17:** Jen 27:30-40 † **12:18-21:** Eks 19:12-22; 20:18; Dut 4:11 ‡ **12:18-21:** Dut 4:12 § **12:18-21:** Eks 20:18-19; Dut 5:5,25; 18:16 * **12:18-21:** Eks 19:12,13 † **12:18-21:** Dut 9:19 ‡ **12:18-21:** Eks 19:16-19; 20:18-21; Dut 4:11-12 § **12:22:** Aes 24:23; 60:14; Nol əpən 14:1 * **12:22:** Hip 11:10; 13:14; Mat 16:16 † **12:22:** Kal 4:26 ‡ **12:23:** Eks 4:22 § **12:23:** Nol əpən 20:12 * **12:23:** Jen 18:25; Sam 94:2 † **12:23:** Fil 3:12 ‡ **12:23:** Suatɨp kit mɨn o nəuhlinən nəghatən u, "Uhgɨn tɨnol ilat kɨnotətoarus mak" tol nulan, "Uhgɨn tɨnol ilat kɨnotətuatɨp agɨn." § **12:24:** Hip 9:19; 10:22; 1 Pita 1:2 * **12:24:** Jen 4:10; Hip 11:4 † **12:24:** Nɨta Epel in təmən-iarəp məmə Uhgɨn otol nalpɨnən, məto nɨta Iesu təmən-iarəp məmə Uhgɨn otoh rəkɨs nalpɨnən. ‡ **12:25:** Hip 3:12 § **12:25:** Hip 1:1 * **12:25:** Hip 2:2,3; 10:29 † **12:26:** Eks 19:18 ‡ **12:26:** Hag 2:6 § **12:27:** Aes 34:4; 54:10; 1 Kor 7:31; Hip 1:11,12; 2 Pita 3:10; 1 Jon 2:17 * **12:28:** Sam 15:5; Dan 2:44 † **12:28:** Mal 2:5; 4:2 ‡ **12:29:** Eks 24:17; Dut 4:24; 9:3; Sam 97:3; Aes 33:14; 2 Tes 1:7

13

Namnun nəghatən

1 Təwir məmə nəkotəkəike əh moatol nolkeikeən kəm itəmat min tahmen e piatəmat min.*
2 Sotaluinən nehmən iapispis min itəm koatuwa imatəmat ikin.† !Okəm-naka ilat nagelo
min! Netəmim neen itəm kəmoatol nulan, ilat kəmoatehm wir netəmim, məsotitunən məmə
ilat nagelo min.‡
3 Sotaluinən netəm kotatig e kalapus.§ Nikitəmat otatuəh ilat, mətahmə olat tahmen əm
məmə inun ik min nəkətatig e kalapus. Otəto kələh nahmməən e nikitəmat, itəmat netəm min
un itəm katol tərat elat, tahmen əm məmə inun ik natəto nahmməən e nipətim atip.
4 Pəs netəmim rafin kotisiai-in natigən rəha marit, məmə in tasim nian rafin.* Pəs
netəmim rafin kotəgin o niməhan rəhalat min, məsoteguafələn. Uhgin otakil etəm aluə ne
pətan əkəku itəm kətuapil kələh, kən makil min iərman ne pətan itəm kətuapil kələh, iərman
itəm tətapil ilau pətan u sənəmə rəhan pətan, ne pətan itəm sənəmə rəhan ətuatip iərman.†
5 Ətul-pən isəu o nolkeikeən rəha məni.‡ Nikim təike magien əm o rəham natimnat u natos
tahmen§ məto-inu Uhgin tatən məmə,
“Okol esapəsən ik,
məsəhlmanən ik nian kit”*
6 Kən tol nəhlan kitat kotitun əsas, kən moatən məmə,
“Iərəmərə in iasitu rəhak,
tol nəhlan esəginən.
Oesəginən nat kit itəm etəmim əm otol kəm io.”†
7 Nikitəmat otəkəike matəht netəm-iasol min u rəhatəmat‡ itəm kəmotaupən motəgətun
itəmat e nəghatən rəha Uhgin. Otətəlig-in-tu natimnat wir min itəm təmiet e nəmegəhən
rəhalat, kən motahatətə e Iərəmərə tahmen əm elat.§
8 Iesu Kristo in tatol əm nulan, nəniəp, ne roiu, kən otəpanətatig nulan, namnun tikə.*
9 Sotolən məmə nəgətunən wi pisin pisin min tiuw rəkis itəmat o suatip ətuatip.† Itəmat
otuag-pən əm o Uhgin, itəm tətasitu etəmat e nikin agien məmə otol rəhatəmat nətəligən
təskasik.‡ Təsəwirən məmə kitat okotətou-pən nətuakəmən rəha nunən nagwənən,§ məmə
in otol kitat kotəskasik, məto-inu in nipahrienən, nətuakəmən əh, okol təsasituən e netəm
koatol.
10 Rəhatat olta tatig. Məto pris min itəm koatol wək rəhalat əpəh imə e tapolən rəha
nətueintən u,* ilat u, kəsegəhan-inən ilat məmə okotun† nagwənən‡ kit e olta u rəhatat.§
11 E nolən rəha pris asol agin, nian in tatohamnu rəkis nat megəh, kən matos nitan kən
muwin əpəh imə e Ikin Tasim Agin Ikin, kən mos-ipən kəm Uhgin o nafəl rəkisən təfagə
rəha netəmim.* Məto uarisig, katiləs-iarəp nat megəh u əpəh ihluə ikin e nimə tapolən min
rəhalat, motaan ətip.†
12 E nolən kitiəh əm, Iesu təmiet rəkis e taon,‡ kən ikin əh in təməto nahmməən e nipətin, kən
mimis ikin əh, məmə nitan§ titun nafəl rəkisən təfagə rat rəha netəmim, mol ilat kotətuatip,
motasim, məmə ilat rəha Uhgin.*
13 Tol nulan, pəs kitat kotol məmə inu okotiet ihluə imətat ikin, motol kitiəh kitat min əpəh
ihluə.† Kən okotəkəike motətul matip məmə netəmim okotol naulisən kəm itat, tahmen əm
mə inun, kəmotol mihin lan.‡
14 E nətueintən u, rəhatat kit taon ətuatip imətat ikin tikə, itəm otətatig lilin.§ Məto kitat
koategəs-in rəhatat taon ətuatip itəm kotitun məmə otəpanuwa.*
15 Tol nulan, e nasituən rəha Iesu, pəs kitat kotos-ipən sakrifais rəhatat kəm Uhgin nian
rafin.† Sakrifais min u rəhatat, inun, okoatiləs-ipər nərgi Uhgin nian rafin, moatən-iarəp
nərgin.‡

---

* **13:1:** Rom 12:10 † **13:2:** Job 31:32; Mat 25:35; Rom 12:13 ‡ **13:2:** Jen 18:1-33 § **13:3:** Mat 25:36; Hip 10:34 * **13:4:** Mal 2:15 † **13:4:** Dut 22:22 ‡ **13:5:** 1 Tim 3:3 § **13:5:** Fil 4:11; 1 Tim 6:6-8 * **13:5:** Dut 31:6,8; Jos 1:5 † **13:6:** Sam 118:6,7 ‡ **13:7:** Hip 13:17, 24; 1 Kor 16:16 § **13:7:** Hip 6:12 * **13:8:** Sam 102:27; Hip 1:12 † **13:9:** Efes 4:14 ‡ **13:9:** Kol 2:7 § **13:9:** 1 Kor 8:8; Hip 9:10 * **13:10:** Hip 8:5 † **13:10:** 1 Kor 9:13; 10:18 ‡ **13:10:** Jon 6:48-58 § **13:10:** “Nagwənən” itəm katol sakrifais lan e “rəhatat olta” inun Kristo pisin əm (Jon 6:48-58). Pris min aupən, ilat kəmotitun nunən noanuwəhgin nat megəh min e sakrifais min neen ilat koatol o nos-ipənən kəm Uhgin. Məto kəsegəhan-inən kəm ilat o “nunən” Kristo, nipətin u məmə kəsotosən ron. * **13:11:** Lev 16:15 † **13:11:** Eks 29:14; Lev 4:12,21; 9:11; 16:27 ‡ **13:12:** Jon 19:17 § **13:12:** Rom 3:25 * **13:12:** Efes 5:26 † **13:13:** Luk 9:23 ‡ **13:13:** Hip 11:26 § **13:14:** Hip 12:27 * **13:14:** Fil 3:20; Hip 11:10; 12:22 † **13:15:** 1 Pita 2:5 ‡ **13:15:** Sam 50:2-15; Hos 14:2; Aes 57:19

16 Sotaluinən o nolən təwir ne nawte-inən nat rəhatəmat tatig kəm netəm rəhalat nat kit
tikə,§ məto-inun in min tahmen e sakrifais* itəm niki Uhgin tagien ron.†
17 Otol nəwia netəm-iasol min e niməfak,‡ kən motatig ahgin ilat. Ilat u, koatehm wir
nəmegəhən rəhatəmat,§ məsotamegən, məto-inu ilat kotitun məmə okotəike motən nəmtət
lan kəm Uhgin məmə ilat kəmotol wək u, təhrol nulan. Itəmat nakotəike motol ilat nikilat
tagien o wək u. Okəmə itəmat noatol nikilat təsagienən ron, nolən u okol təsasitu agin-əhən
etəmat.
18 Otəfak otimat,* məto-inu ekotitun əsas məmə rəhatimat nolən in tətuatip əm,† kən
ekotolkeike agin məmə nian rafin itimat ioatol nolən təwir əm.
19 Io ekolkeike pik məmə itəmat onəkotəkəike motətapəh-in o Uhgin, məmə io ekitun
nitəlig-pa-minən otəmat uəhai əm.
20 Iatəfak min otəmat min məmə, Uhgin otasitu etəmat. Uhgin u, in nəukəti nəməlinuən.‡
Kən in təmol rəhatat Iərəmərə Iesu təmegəh min e nimisən,§ məto-inu nitan təmaiu o nolən
nəniəkisən lilin* in tətatig matəmegəh.† Iesu əh, in etəm təwir maprəkis o nehm wirən sipsip
min rəhan.‡ Iatəfak məmə Uhgin u, 21 in otos-ipinə natimnat wir min rafin kəm itəmat, itəm
otol itəmat nəkotahmen o nolən nat itəm in tolkeike. Kən iatəfak məmə, Uhgin otol wək e
nəmegəhən rəhatat kitiəh kitiəh,§ kən e nasituən rəha Iesu Kristo, in otol rəhatat nolən təwir
təwir, kən nikin otagien pik ron. Kən pəs kotiləs-ipər nərgi Kristo ilis nian rafin, matuwin
matuwin namnun tikə. Əwəh.*
22 Piak min ne winik min. Naoa u rəhak təsəfəməh pikən. Məto iakətapəh əskasik otəmat
məmə, otol-tu rəhatəmat nətəligən təfəməh min məmə nakotətəlig-in rəhak nəghatən min
itəm otiləs-ipər nətəligən rəhatəmat.
23 Iakolkeike məmə onəkotitun məmə piətat u Timoti, ilat kəmotiləs-iarəp in e kalapus.
Okəmə in otuwa uəhai əm, kən itimlau min, ekiamnə.
24 Itəmat otən təwir kəm netəm-iasol min rəhatəmat, ne iəfak min u imatəmat ikin. Netəm
Itali kəmotən təwir kəm itəmat.
25 Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwirən kəm itəmat rafin. Əwəh.

§ **13:16:** Rom 12:13 * **13:16:** Fil 4:18 † **13:16:** Sam 50:21-15; Hos 14:2 ‡ **13:17:** Hip 13:7,24 § **13:17:** Aes 62:6; Wək 20:28 * **13:18:** 1 Tes 5:25 † **13:18:** Wək 23:1 ‡ **13:20:** Rom 15:33 § **13:20:** Wək 2:24 * **13:20:** Jen 17:7,13,19; Aes 55:3; 61:8; Esik 37:26; Mat 26:28 † **13:20:** Hip 9:20 ‡ **13:20:** Jon 10:11 § **13:21:** Fil 2:13 * **13:21:** Rom 11:36

Jemes
Naoa itəm Jemes təmətе
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Jemes

?Pah təmətе naoa u? Jemes, u in pia Iesu, in təmətе naoa u. In etəm-iasol rəha niməfak əpəh Jerusalem.

? Təmətе tatuwɨn kəm pah? Jemes təmətе naoa u tatuwɨn kəm netəm Isrel itəm koatahatətə e Iesu Kristo motatɨg e nəptən pɨsɨn mɨn rəha Iaihluə mɨn.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Netəm-iasol mɨn e netəm Isrel kəmotohamnu Stipen, uarisɨg kotol nolən rat mɨn e niməfak mɨn əpəh Jerusalem. Kən tepət itəm kotahatətə e Iesu kəmotiet əpəh Jerusalem motuwɨn e ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Məto nian əskasɨk mɨn koatɨləs-pɨkɨn əh ilat.

?Təmətе naoa u o naka? Jemes təmətе naoa u məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhalat məto-inu kotatɨg e nian əskasɨk mɨn. Kən molkeike məmə otəgətun ilat e nəukəti nahatətəən itəm tətuatɨp. Nian etəmim kit tətahatətə pahrien e Iesu Kristo, kən rəhan nolən rat mɨn kotəuhlin motuwa motəwɨr. Tətapəs nolən rat mɨn, kən matol nolən wɨr mɨn.

Jemes tatən təwɨr kəm ilat

1 Io Jemes, io slef rəha Uhgɨn ne Iesu Kristo, Iərəmərə rəhatat. Iatən təwɨr kəm itəmat noanol mɨn rəha Isrel u tuelef itəm kotahatətə e Iesu, itəm nəmotiet motatɨg ikɨn mɨn rafin e nətueintən.

Nahatətəən ne nenatɨgən

2 Piak mɨn ne wɨnɨk mɨn. Nian nəratən pɨsɨn pɨsɨn mɨn koatuwa e rəhatəmat nəmegəhən, kən otehm natɨmnat mɨn əh tahmen e natɨmnat itəm nɨkitəmat tətagien pɨk əm lan.

3 Nəkoatol nəhlan məto-inu, itəmat nəkotɨtun məmə nian nəratən mɨn koatɨləs pɨkən rəhatəmat nahatətəən e Uhgɨn, kən nian nəkotol win lan, ilat okotol məmə nəkotɨtun nətul əskasɨkən məsɨn mɨn.

4 Kən nian onakoatətul əskasɨk e nəratən mɨn əh, kən onəkotuwa kəmətə e nahatətəən, kən nolən mɨn ne nətəlɨgən mɨn rafin rəhatəmat okotətuatɨp motəsanən, kən nakotaskəlɨm nolən wɨr mɨn rafin.

5 Okəmə itəmat kit, rəhan nenatɨgən təsahmenən, kən tolkeike məmə in otɨtun natɨmnat mɨn itəm Uhgɨn tolkeike məmə otol, pəs in tətapəh-in-pən o Uhgɨn, kən Uhgɨn otos-ipən kəm in e nɨkɨn agien. Uhgɨn tətawte-in nɨtunən əh kəm netəmim rafin e nɨkɨn agien, kən məsəhaiən ilat o nat itəm koatətapəh-in.

6 Məto nian suah kit in tatətapəh o Uhgɨn nəhlan, in otəkəike mahatətə lan, kən rəhan nətəlɨgən otəsolən kəiu lan, məto-inu etəm itəm rəhan nətəlɨgən kəiu, rəhan nətəlɨgən tətan əpnapɨn əm, in tahmen e peau-peau mɨn əpəh itəhəi itəm nɨmətag tatəhig-əhig ilat.

7 Okəm-naka nɨkɨn tatəht məmə Iərəmərə otos-ipən nat kit kəm in, məto kəp, otəsosən.

8 Etəmim itəm tatos nətəlɨgən kəiu nəhlan, okol təsətul əskasɨkən e nat kit itəm nɨkɨn tatəht məmə otol.

9 Piatat kit itəm in ləhau, kən rəhan nautə tɨkə, nɨkɨn otəkəike magien məto-inu in etəm-iasol e nɨganəmtɨ Uhgɨn.

10 Kən pəs etəm itəm rəhan nautə tepət, nɨkɨn tagien mɨn o nat u itəm in tɨtun məmə in nɨpahrienən, məmə Uhgɨn otos-iəhau, məto-inu in tahmen e nəguɨ-nɨg itəm otəpanɨkə.

11 Nian mɨt tatər, tape-ape tape-ape, kən matəhg nagwən nɨg tauke məme, kən rəhan nəwɨrən təmɨkə. Tahmen əm e etəm rəhan nautə tepət. Nian tatol rəhan wək mɨn matos nautə tepət lan, kən in mɨn otəpanɨkə.

12 Etəmim itəm tatətul əskasɨk nian nəratən tatuwa e rəhan nəmegəhən, in tətatɨg e nəwɨrən pahrien, məto-inu, nian tɨnol win e nəratən mɨn əh, kən Uhgɨn otos-ipən kəm in rəhan nətouən, inu nəmegəhən lilɨn. Uhgɨn təmən-iəkɨs rəkɨs məmə nəmegəhən lilɨn u, in rəha netəmim itəm kotolkeike in.

13 Nian nat kit tatiuw-pən suah kit məmə in otol təfagə rat, okol in təsənən məmə Uhgɨn tatos-ipən-os-ipən o nolən təfagə rat mɨn, məto-inu okol nat kit təsiuw-pənən nətəlɨgən rəha Uhgɨn məmə in otol təfagə rat, kən Uhgɨn təsos-ipən-os-ipənən təfagə rat kəm etəmim.

14 Məto nətəlɨgən rat atɨp rəha etəmim, in tatos-ipən-os-ipən kəm in, kən matiuw-pən in məmə in otatətəlɨg-in.

1:1: Mat 13:55; Wək 15:13; Kal 1:19; 1 Pita 1:1 **1:2:** Rom 5:3-5 **1:3:** 1 Pita 1:7 **1:5:** Prov 2:3-6 **1:11:** Aes 40:6-8

15 Nətəligən rat tatoe-in təfagə rat, kən nian təfagə rat tinuwa minepət, kən tatuwa in nimisən.
16 Piak min ne winik min itəm iakolkeike pik itəmat. Sotegəhan-inən məmə suah kit oteiuə-in itəmat məmə Uhgin in etəm rəha nos-ipən-os-ipənən kəm netəmim o nolən təfagə rat.
17 Natimnat wir min rafin ne natimnat rafin itəm kotətuatip, koatisi-pən əm o Uhgin əpəh ilis itəm təmol nəhag-əhagən min rafin əpəh e neai. Məto nolən rəha Uhgin tol pisin e natimnat min u itəm kotaliwək e neai, kən kotol məmə nəghanpis koatətəu-pən. Uhgin təsol pisinən. In tətatig tətatig.
18 Kən e rəhan əm nətəligən, Uhgin təmitəpun məmə kitat kəmotuwa nenətin min nian kəmotahatətə e nəghatən pahrien rəhan. In təmol nəhlan məmə e natimnat rafin itəm in təmol, kitat pisin əm rəhan nat keike, kotahmen e nagwənən wi e rəhan nasumən.

Ətəlig-in kən mol nəghatən rəha Uhgin

19 Piak min ne winik min itəm iakolkeike pik itəmat. Nikitəmat otəkəike matəht nəghatən u. Pəs itəmat kitiəh kitiəh onəkotəkəike motətul matip o nətəligən, məto onəsotafig-afig pikən o nəghatən, sotolən məmə nemə̈ha tatol uəhai əm itəmat,
20 məto-inu nian nemə̈ha tatol suah kit, nemə̈ha u təsoe-inən noan itəm tətuatip Uhgin tolkeike.
21 Otərakin rəkis nolən min rafin itəm tamkimik, ne təfagə rat min itəm kotepət e nəmegəhən rəhatəmat. Uhgin təmələhəu-pən rəhan nəghatən e nikitəmat, kən nəghatən əh rəhan titun nosmegəhən itəmat. Kən təwir məmə nakotos-iəhau rəhatəmat nətəligən, kən moatətəlig-in wir nəghatən u.
22 Sotətəlig-in əmən nəghatən rəha Uhgin, məto otətəlig-in kən motol nat naka itəm tatən. Okəmə nakotəto məsotolən nəghatən u, kən nakoateiuə-in atip əm itəmat.
23 Etəm tatəto kən məsolən nəghatən u, in tahmen-pən e etəmim itəm tateranəm wir e klas matəplan narmin,
24 kən nian tineranəm rəkis magim, mətaluin uəhai əm məmə niganəmtin tahro min-nulan.
25 Məto etəmim itəm tatətag-pən əskasik e lou itəm tətuatip agin u tatikis netəmim,* kən matol e nian min rafin, məsaluinən nat itəm təməto, məto in tatol, in otətatig e nəwirən pahrien nian in tatol nəhlan.
26 Okəmə suah kit nikin təht məmə in tatətəu-pən wir nolən min rəha nəfakən, məto tatəghat-pən əm məsətəlig-in wirən rəhan nəghatən min, in tateiuə-in atip əm in, kən rəhan nolən min rəha nəfakən in nat əpnapin əm.
27 Nolən min rəha nəfakən itəm rəhatat Tata Uhgin tatəplan məmə in tətuatip wir kən nəratən tikə lan kotol nulan: iəfak kit tatəkəike matehm wir suakəlh min ne nəutahlimis min e nəratən min rəhalat. Kən matəkəike matehm wir nəmegəhən rəhan məmə nolən rat min rəha nətueintən otəsolən məmə in otamkimik lan.

2

Sotehmən netəmim neen məmə ilat ilis kotaprəkis-in netəmim neen

1 Piak min ne winik min. Itəmat nakotahatətə e Iesu Kristo, Iərəmərə rəhatat itəm ilis agin kən katisiai-in pik. Məto təsəwirən məmə nəkotol təwir kəm suah kit kən moatehm məmə in ilis, kən moatehm rat suah kit min moatol tərat kəm in.
2 Tol mə inu ne. Suah kəiu katuea e nimə̈fak rəhatəmat. Suah kit tatuwin-in napən wir min u nəmtilat tiəkis, ne noanat min kəmol e iaen u kol tatipit-ipit. Kən suah kit min tatuwin-in e napən rat min əm.
3 Təsəwirən məmə nakotos-ipən nisiaiiən kəm etəmim itəm tatuwin-in natimnat wir min, motən-ipən məmə, "Wa, məpələh u ikin təwir ikin." Məto etəm tatuwin-in napən rat min, nakotən-ipən kəm in məmə, "Ətul-pən əpəh," o "Əpələh əm e nisip."
4 Nian nəkoatol nolən tol min-nulan, nakoatehm netəmim neen məmə ilat ilis taprəkis-in netəmim neen min, kən e rəhatəmat nətəligən rat, nakotakil netəmim.
5 Piak min ne winik min itəm iakolkeike pik. Otətəlig-in-tu. Uhgin təmitəpun rəkis ian-rat min rəha nətueintən məmə rəhalat nahatətəən e Kristo otepət. Kən təmitəpun min ilat məmə okotos nərəmərəən rəha Uhgin itəm təmən-iəkis məmə rəha netəmim itəm kotolkeike in.

1:18: Jon 1:13 **1:20:** Pri 7:9 **1:21:** Kol 3:8; 1 Pita 2:1 **1:22:** Mat 7:24-26; Rom 2:13 * **1:25:** Nəghatən u, "lou itəm tətuatip agin u tatikis netəmim," tatəghat-in suatip rəha nahatətəən məmə suah kit otuwa mətuatip e niganəmti Uhgin. Kən okəmə suah kit tatətəu-pən suatip əh, Uhgin tatikis in e nəsanənən rəha təfagə rat, kən tatikis in e nalpinən itəm in təike mos. Əplan-tu Kal 5:13-14. **1:25:** Rom 8:2; Jem 2:12 **2:1:** Wək 10:34-35; Jem 2:9 **2:5:** 1 Kor 1:26-28

6 Məto itəmat nəmotehm rat ian-rat min. ?Məto netəmim pah min u koatol nahməən kəm
itəmat, kən moatiuw-pən itəmat e kot? ?Netəm rəhalat nautə tepət, o kəp? Əwəh, ilat əh.
7 Kən netəm min u koatəghat rat e nərgin u ilis, nərgi Iesu itəm rəhan u itəmat.
8 Lou rəha Kig itəm tətatig e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, "Olkeike ik kit tahmen əm məmə
nakolkeike atip ik." In təwir pik otəmat okəmə nəkoatətəu-pən pahrien nəghatən u.
9 Məto okəmə nakoatehm netəmim neen məmə ilat ilis taprəkis-in netəmim neen min,
nəkoatol təfagə rat, kən nəghatən rəha Lou tatən məmə itəmat netəm rəha nətgəhlən Lou.
10 Tol nəhlan məto-inu, etəmim kit itəm təmətgəhl nəghatən kitiəh əm rəha Lou, təmol
təfagə rat tahmen-pən əm məmə in təmətgəhl nəghatən min rafin rəha Lou.
11 Tol nəhlan məto-inu, Uhgin u itəm tatən məmə, "Sakləh-inən pətan," in Uhgin kitiəh
əm itəm tatən məmə, "Sohamnuən etəmim." Kən okəmə nəsotakləh-inən nipitan, məto
nəmotohamnu netəmim, itəmat netəmim itəm nəmotətgəhl Lou.
12 Nian nakoatəghat kən motol nat kit, otol nolən min rəha netəmim itəm kotitun məmə
Uhgin otakil ilat e lou itəm tatikis ilat.
13 Otol nəhlan məto-inu okəmə suah kit təsasəkitunən netəmim, kən Uhgin min
otəsasəkitunən suah u nian in otakil netəmim. Məto okəmə itəmat nakotasəkitun netəmim,
kən Uhgin otasəkitun itəmat, kən mən-ipinə məmə onəsotosən nalpinən e nian in otələhəu-
pən nəghatən rəha nalpinən kəm netəmim.

Nahatətəən ne wək wir min

14 Piak min ne winik min. ?Okəmə suah kit tatən məmə tətahatətə e Iesu Kristo, məto in
təsolən wək wir kit, kən rəhan nahatətəən in təwir o nat kit? Kəp. Nahatətəən tol nəhlan,
okol təsosmegəhən suah kit.
15 Tol mə inu ne. Piatat kit o winitat kit, rəhan napən tikə, kən nigin nagwənən təsahmenən.
16 Kəm-naka itəmat kit tatən-ipən kəm in məmə, "Atuwin, pəs Uhgin otasitu lam, kən
onəsətəpən, onakagwən wir." ?Məto okəmə in təsolən nat kit məmə otasitu lan, in təmol nat
wir naka?
17 E nolən əh inəh, okəmə suah kit tatos nahatətəən pisin əm, məto məsolən wək wir kit
tətəu-pən, kən rəhan nahatətəən təmimis, nipətin tikə.
18 Məto okəm-naka suah kit otən məmə, "Netəmim neen koatos nahatətəən, kən netəmim
neen koatol wək wir min." Məto iatən kəm ik nəhlan məmə, "Okəmə esehmən rəham wək
wir min, kən esitunən okəmə rəham nahatətəən in nipahrienən, o kəp. Məto nian onakehm
wək wir min rəhak, kən tatəgətun məmə nahatətəən rəhak, in nipahrienən."
19 Inu nəghatən kit itəm nəmən nipahrienən lan məmə, "Uhgin kitiəh əm." !Təwir ron ik!
Məto iərmis min, ilat min kotitun məmə nəghatən əh in nipahrienən, kən moatasiəp katəgin
pik.
20 !Ik rəhm-kapə tikə! Etəmim itəm tətahatətə, məto təsolən wək wir min, rəhan nahatətəən
in nipətin tikə. Pəs ekəgətun ik e nat kit itəm otən kəm ik məmə inu nipahrienən.
21 Nikim otəht tipitat u Epraham. Uhgin təməplan məmə in tətuatip e niganəmtin e wək
itəm təmol, məto-inu təmos nətin u Aisak, muwin mələhəu-pər e olta.
22 Kən rəhan nahatətəən ne rəhan wək min kətioal nat kitiəh, kən rəhan nahatətəən təmoe-
in noan, inu rəhan wək min.
23 Kən nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgin təmuwa mol nipahrienən, tatən məmə, "Epra-
ham təmahatətə e Uhgin, kən Uhgin təmən məmə Epraham in tətuatip e niganəmtin." Kən
katən məmə in iolı Uhgin.
24 Kən roiu nəkitun nehmən məmə, Uhgin tatol suah kit tətuatip e niganəmtin o natimnat
itəm tatol, məto sənəmə e nahatətəən pisin əm rəhan.
25 Kən e nolən əh inəh, Uhgin təməplan məmə Rehap u, pətan rəha suatip, in təmuwa
mətuatip e niganəmti Uhgin o wək itəm təmol, kən wək u məmə in təmatehm wir iahləpis
anion mil rəha Isrel, kən mahl-ipən ilau e suatip pisin kiatəlig mətian.
26 Nipəti etəmim, okəmə namegən tikə lan, təmimis. Kən e nolən əh inəh, kitat kit itəm tatos
nahatətəən, məto təsolən wək wir min, rəhan nahatətəən təmimis.

3

Namitəm ne rəhan wək

1 Piak min ne winik min. Təsəwirən məmə itəmat tepət nakotuwa iəgətun min rəha niməfak,
məto-inu nəkotitun məmə Uhgin in otəplan wir kən makil nəmegəhən rəhatəmat iəgətun
min, taprəkis-in netəm əpnapin.

2:8: Mat 19:19; Kal 5:14 **2:11:** Eks 20:13-14; Rom 13:9 **2:12:** Jem 1:25; 1 Pita 2:16 **2:13:** Mat 5:7; 18:21-35
2:15: 1 Jon 3:17 **2:18:** Kal 5:6 **2:21:** Jen 22:9-12 **2:23:** Jen 15:6 **2:25:** Jos 2, Hip 11:31

2 Nipahrienən, kitat rafin koatəme e nəmegəhən rəhatat nian tepət. Məto okəmə suah kit
təsəmeən e rəhan nəghatən, nat u tatəgətun məmə in etəm mətə, kən nətəligən rəhan titun
nehm wirən rəhan min nolən min rafin.
3 Tol məmə nat min u ne. Katətu-pən pit e nohli hos məmə otol nəwia etəmim, kətealalin
rəhn-kapə hos, kən tatəuhlin nipətin rafin. 4 Kən nego, in iahgin, kən nimətag asol tatəhtig,
məto stia in nat əkəku kit itəm nian kapten tətalalin, kən nipəti nego asol rafin tateko-pən əh
kapten tolkeike məmə okian-pən ikin. 5 E nolən əh inəh, namitəm in nat kit nətin, məto titun
niuw-pamən nat asol min. Nikitəmat təht-tu, noanəmtahli nigəm əkəku kit titun nuəpən mus
nig mətu tepət.
6 Kən nipahrienən, namitəm in tahmen-pən e nigəm. Namitəm in noli nipəti etəmim itəm
nəratən min rafin rəha nətueintən u kotərioah wir lan. Kən nəratən min rəhan koatərəkin
nəmegəhən rafin rəhatat. Kən Setan əm tətahl nigəm e namitəm. Kən namitəm tətahl nigəm
rat e suatip min rafin e nəmegəhən rəhatat matərəkin natimnat rafin.
7 Netəmim kotitun nahkulən e nat iarupin min məmə okotuwa kəpou, inəh nat megəh
min, ne mənig min, ne nat kotəkioah min, ne nat itəm kotatig itəhəi. Netəmim kəmotahkul
elat kotəpou.
8 Məto etəmim tikə otahkul e namitəm təpou. In nat iarupin tatol wael, mərioah e nəratən
ne nakonən rəha nimisən.
9 E namitat, kotənwiwi Iərəmərə Tata Uhgin rəhatat, kən e namitat kotən rat netəmim lan
itəm Uhgin təmol ilat kotol məmə in ne.
10 Nohlitəm kitiəh əm tatən-iarəp nənwiwiən ne nən ratən. Piak min ne winik min. Pəs
okəsolən min-nəhlan.
11 Nəhau wir ne nəhau arip, okol kəsiasipənən e nəmti nəhau kitiəh.
12 Piak min ne winik min. ?Nig u fik otoe-in noa olif? ?Kən nol u krep otoe-in noa fik? !
Kəp! Kən nəmti nəhau arip təsos-ipamən nəhau wir.

Nenatigən təwir itəm tatisi-pən o Uhgin

13 ? Suah kit əh-ikin ilugin etəmat itəm nikin təht məmə in tenatig wir kən mitun nat
naka itəm Uhgin tolkeike? Təwir. Kən pəs in otol wək wir min e nolən itəm tatisi-pən e
nenatigən, inəh nolən rəha etəmim itəm rəhan nətəligən ləhau. Kən nolən ətuatip rəhan
otəgətun nenatigən ne nitunən rəhan.
14 Məto okəmə nikitəmat təht məmə nakotenatig, məto nikitəmat tərioah e netetən, kən
nakoatətəlig-in atip əm itəmat o niləs-ipərən itəmat, tol nəhlan, nakoateiuə-in atip əm itəmat.
Sotəghat ausit pikən o nenatigən eiueiuə rəhatəmat, məto-inu kəsənəmə nolən u rəha etəmim
u tenatig.
15 Nenatigən tol min-nəhlan təsisi-pənən e nego e neai, məto rəha nətueintən əm u, ne
nətəligən rəha etəmim, ne rəha Setan.
16 Tol nəhlan məto-inu nian netəmim koatetet motolkeike məmə koatos-ipər atip ilat, kən
netəmim koatətəu-pən əm rəhalat atip nətəligən moatol nəratən, kən nolən tərat rafin kotet-
arəp.
17 Məto etəm itəm tatos nenatigən itəm tatisi-pən e nego e neai, rəhan nolən tol min-nulan.
Nat aupən, rəhan nəmegəhən in tətuatip wir, kən in tolkeike pik nəmə̇linuən, kən in etəm
mətig, in tatisiai-in nətəligən rəha netəmim pisin pisin min, kən in tərioah e nasəkitunən,
kən matoe-in noan tepət e nəmegəhən rəhan, in tatehm netəmim məmə kotahmen-ahmen
əm, kən təsənən nat kit kən matol nat pisin.
18 Netəm rəha nəghat-inən nəmə̇linuən, kotahmen-pən e netəmim itəm kəmotəfe nikuti
nat e nasumən, kən tatəwiə matoe-in noan. Okəm kotol natimnat min əh motasitu e
netəmim o nələhəuən nəmə̇linuən, kən ilat okotəplan noan məmə in nətuatipən.

4

Nolən rəha nuwamən iuəhkir o nətueintən, o Uhgin

1 ?Naka u nəukəti nəmouən ne nərgəhəuən rəhatəmat? Natimnat min əh koatuwa məto-inu
itəmat nakotolkeike nətoən təwir e nipətitəmat, kən nətəligən min əh rəha nətoən təwir, ilat
koatol fait e nikitəmat kitiəh kitiəh məmə okotuwa netəm-iasol min e nəmegəhən rəhatəmat.
2 Nikitəmat tatuwin o natimnat rəha netəm pisin, məto nəsotosən, kən nakotərgəhəu
moatəmou ron. Nakoatolkeike natimnat neen, məto nəsotosən. Kən məta onəkotohamnu
netəmim ron. Nəməsotosən natimnat məto-inu nəsotətapəh-inən o Uhgin.
3 Kən nian nakotətapəh-in, məto nəsotosən, məto-inu nəmotətapəh-in e nətəligən itəm tərat
məmə otol itəmat atip əm nakotəto təwir lan.

3:8: Rom 3:13 **3:18:** Mat 5:9 **4:1:** Rom 7:23

4 Itəmat nəkotahmen e pətan itəm təsisiai-inən rəhan iərman, tapəs kən matətəu-pən
əpnapin əm nəman. E nolən əh inəh, itəmat nəmotapəs Uhgin kən moatətəu-pən natimnat
rəha nətueintən. Nəkotitun o kəp məmə, etəmim itəm tolkeike pik natimnat rəha nətueintən,
in tatetəhau Uhgin. Kən etəmim kit itəm tatitəpun məmə otolkeike natimnat rəha
nətueintən, in tatuwa məmə in tikimir rəha Uhgin.
5 Kən nəghatən u rəha Naoa Rəha Uhgin sənəmə nəghatən əpnapin əm. Tatən məmə,
"Uhgin tolkeike pik məmə nikitat itəm in təmos-ipa kəm kitat, otuwin əm ron."
6 Məto Uhgin tətawte-in rəhan nəwirən tatuwa matahgoau kəm kitat. O nat əh, Naoa Rəha
Uhgin tatən məmə,
"Uhgin tətahtosig-in netəm kotausit,
məto tətawte-in rəhan nəwirən kəm netəmim koatos-iəhau rəhalat nətəligən."
7 Kən tol nəhlan, otos-iəhau itəmat kən motatig ahgin nelmi Uhgin. Otətul əskasik nian
Setan tatuwa matos-ipən-os-ipən kəm itəmat, kən in otaiu muwin isəu otəmat.
8 Otuwin iuəhkir o Uhgin, kən in otuwa iuəhkir otəmat. Itəmat u nol təfagə rat, otaikuas e
nelmitəmat. Kən itəmat u rəhatəmat nətulən kəiu, otol nikitəmat tətuatip.
9 Təwir məmə nikitəmat otahmə məpou, kən nakotasək əfəməh o rəhatəmat təfagə rat.
Otəuhlin rəhatəmat nalahən otuwa nasəkən, kən rəhatəmat nagienən otuwa nikin əpou.
10 Otos-iəhau rəhatəmat nətəligən tuwin kəm Iərəmərə, kən in otiləs-ipər itəmat.
11 Piak min ne winik min. Sotəghat ratən e nərgitəmat min. Okəmə suah kit tatəghat rat
e nərgi pian kit, o in tatələhəu nəghatən kit məmə in təmol təfagə rat kit,* kən suah əh, in
tatəghat rat e lou† matələhəu nəghatən məmə lou təsahmenən məmə in otol rəhan wək, o
kəm-naka lou in nat əpnapin əm. Kən nian nakoatəplan lou məmə in təsahmenən, itəmat
nəkəsotətəu-pənən lou, məto nəmotər kəpələh-pər e lou, kən məsotatig ahginən lou.
12 Uhgin əm in tatos-ipa Lou, kən in əm tətakil netəmim matələhəu nəghatən lan. Kən in
titun nosmegəhən, kən mitun nərəkinən. ?Məto itəmat, nikitəmat təht məmə itəmat Uhgin
min, məmə nakotakil təfagə rat min rəha piatəmat min motuəh ilat? !Kəp!

Nəghatən ausit

13 Otətəlig-in-tu, itəmat netəm nakoatən məmə, "Roiu o olawig, kotuwin e taon u o taon əh,
motatig e nup kit, motol bisnes ikin, kən moatargətain məni."
14 ?Nakotahro kitun məmə naka u otuwa olawig? ?Nəmegəhən rəhatəmat in naka? Itəmat
nəkotahmen e nəhaniəm itəm tətatig noan məsin əm kən matig mikə min.
15 Məto nəghatən itəm tətuatip məmə onəkotən in tol nulan, nəkotəkaike motən məmə,
"Okəmə in nəwia Iərəmərə pahrien, kən ekotatig kən motol natimnat min u, o natimnat min
əh."
16 Məto roiu, nakotəghat ausit moatos-ipər pik itəmat. Kən nəghatən min əh itəm
nakoatən, ilat rafin kotərat.
17 Tol nəhlan, etəmim itəm titun nat kit itəm tətuatip məmə otol, məto təsolən, in tatol
təfagə rat.

5

Nəghatən tatuwin o netəm rəhalat nautə tepət

1 Itəmat netəm rəhatəmat nautə tepət. Otətəlig-in-tu nəghatən u. Təwir məmə nakotəto tərat
motasək əfəməh o nəratən itəm tatuwa otəmat.
2 Rəhatəmat nautə tinəmnəmit rəkis, kən win min kinoaton rəhatəmat napən.
3 Rosta tatus rəhatəmat iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa. Kən rosta min okotən-iarəp nolən rat
min rəhatəmat kən motus nipətitəmat tahmen e nigəm. Nian rəha namnun nian tatuwa
iuəhkir, məto itəmat nəmotargətain rəhatəmat nautə min.
4 !Otətəlig-in-tu nat u! Rəhatəmat iolwək min kəmotəulək e rəhatəmat nasumən min, məto
nəmotakləh-in məni məsin rəhalat. Kən nətouən itəm nəməsotos-ipənən kəm ilat, koatən-
iarəp rəhatəmat nolən rat min. Iərəmərə Əsanən Pik Agin, tinatəto nasəkən rəha iolwək min
rəhatəmat.
5 E nətueintən u, itəmat nəmotatig e nəmegəhən itəm timətig əm, nəmotol nikitəmat tagien o
rəhatəmat nautə e nian itəm otəsuwəhən Uhgin otakil muəh mələhəu nəghatən o rəhatəmat

---

4:4: Rom 8:7; 1 Jon 2:15 **4:6:** Prov 3:34; 1 Pita 5:5 **4:7:** Efes 6:12 **4:8:** Aes 1:16; Sek 1:3; Mal 3:7 **4:10:** Job 5:11; 1 Pita 5:6 * **4:11:** Nəghatən u rəha Jemes nipətin təsənən məmə kitat okəsotəgətunən təfagə rat rəha netəmim. Nəghatən min tepət e Naoa Rəha Uhgin tatən məmə kitat kotəkəike motəgətun təfagə rat rəha etəmim məmə in otiet rəkis lan. Məto kotəkəike motol e nətəligən itəm tətatig ələhau. Kal 6:1; Luk 17:3; 2 Tim 3:16; Jem 5:20; Kal 5:21; 1 Tes 5:14; 2 Tes 3:15; Taet 3:10. † **4:11:** "Lou" e ves u tatəghat-in 'lou rəha nolkeikeən.' Əplan-tu Jem 2:8 **4:12:** Rom 2:1; 14:4 **4:14:** Sam 39:5,11; Prov 27:1 **4:17:** Luk 12:47 **5:2:** Mat 6:19 **5:4:** Dut 24:14-15

nolən rat min. Itəmat nəkotahmen e nat megəh min itəm kətagwən ilat, kol kotasis-asis o
nian rəha nohən ilat.
6 Nəmotiuw-iarəp netəmim itəm kotətuatip e kot, kən motakil motuəh motələhəu nəghatən
motohamnu ilat, kən ilat kəməsotolən nat kit məmə okotən-iəhau itəmat.

Nətəligən əfəməh e nian rəha nəratən

7 Piak min ne winik min. Otol məmə rəhatəmat nətəligən otəfəməh nian nakoatəsahgin
məmə Iərəmərə otitəlig-pa min. Nikitəmat tatəht nolən rəha suah kit rəha nasumən.
Tatəsahgin nian ətuatip rəha nəteən nimai, kən matəsahgin nian rəha nəfeən, kən mos
rəhan nətəligən təfəməh nian matəsahgin mətoarus-pən tinimətə, kən matəulək-in rəhan
nagwənən keike.
8 E nolən əh tahmen əm, itəmat min, otol məmə rəhatəmat nətəligən otəfəməh, kən motətul
əskasik, məto-inu otəsuwəhən Iərəmərə otitəlig-pa min.
9 Piak min ne winik min. Sotəghat-əghatən o nən ratən itəmat min məmə nikitəmat
təsagienən o natimnat min neen. Okəmə nəkoatol nəhlan, Uhgin otakil məlləhəu-pən
nəghatən o rəhatəmat nolən rat min. !Roiu agin-əh tatətul matip, kən otəsuwəhən tuwa mol!
10 Piak min ne winik min. Nikitəmat tatəht-tu ien min aupən itəm kəmotən-iarəp nəghatən
min e nərgi Iərəmərə. Rəhalat nəmegəhən tatəgətun kitat məmə rəhatat nətəligən otəkəike
məfəməh e nian nəratən tatuwa.
11 Kən nəkotitun inu, katən məmə netəmim itəm koatətul-iəkis e nian nəratən tatuwa, ilat
koatatig e nəwirən pahrien. Nəmotəto namnusən rəha Jop məmə təmətul əskasik e nian
iəkis min, kən motitun nalpəkauən wir rəha Iərəmərə o Jop, kən uarisig e nian tepət rəha
nəratən, Iərəmərə təmol təwir agin kəm in. Kən tol nəhlan, sotaluinən məmə niki Iərəmərə
təmər mərioah e nasəkitunən kitat, kən nikin titahmə otat.
12 Piak min ne winik min. Nat u in nat keike, məmə nəsotosən noanawil. Sotosən noanawil
e nego e neai, o nətueintən, o nat kit min. Nian rafin, otən əm nipahrienən. Nian itəmat kit
otən məmə, "Əwəh," kən rəhan nəghatən otəkəike mol nipahrienən. Kən nian itəmat kit otən
məmə, "Kəp," kən rəhan nəghatən otəkəike mol nipahrienən. Okəmə suah kit təsolən nəhlan,
kən Uhgin otələhəu-pən nəghatən rəha nalpinən kəm in.

Nəfakən itəm noan əh-ikin

13 Okəmə itəmat kit tətatig e nəratən, təwir məmə otəghat kəm Uhgin e nəfakən. Okəmə
itəmat kit nikin tagien, təwir məmə otan napuən min rəha nənwiwiən.
14 Okəmə suah kit tatimis, təwir məmə otaun-in elta min rəha niməfak məmə okotuwa
kəfak lan, kən motol-pən oel lan e nərgi Iərəmərə.
15 Kən nian ilat koatahatətə məmə Uhgin otol-wir suah əh, kən motəfak lan, rəhalat
nəfakən in suatip məmə Iərəmərə otol məmə etəm tatimis otəto təwir min. Kən okəmə in
təmol təfagə rat kit itəm tatiuw-pa nimisən, kən Uhgin otafəl rəhan təfagə rat.
16 Tol nəhlan, təwir məmə nakoatən-iarəp rəhatəmat nolən rat min kəm itəmat min, kən
motəfak otəmat min pəs motəmegəh. Suah kit itəm tətuatip, rəhan nəfakən in təsanən, kən
tatoe-in noan.
17 Elaija in etəmim kit tahmen əm e kitat. Kən in təməfak təməfak məmə otəsəfikən, kən
nuhuən təməsəfikən mos nup kisil ne məwig sikis.
18 Kən təməfak min, kən Uhgin təmahl-ipa nuhuən tuwa min, kən nasumən rafin,
nagwənən təmatig min elat.

Iuw-pa min netəmim kəmotuwin isəu e rəhalat nahatətəən

19 Piak min ne winik min. Okəmə itəmat kit tateko mətapəs suatip rəha nipahrienən, kən
okəmə suah kit min tatiuw-pa min,
20 təwir məmə nəkotitun nat u məmə, etəm u itəm otol iol təfagə otitəlig-pa min e suatip
rəha nipahrienən, in otosmegəh suah u o nimisən, kən otol suatip məmə Uhgin otafəl rəkis
təfagə rat min tepət rəha suah əh.

5:5: Luk 16:25 **5:7:** Dut 11:14; Jer 5:24 **5:8:** Rom 13:11-12; 1 Pita 4:7 **5:11:** Eks 34:6; Job 1:21-22; 2:10; Sam 103:8 **5:12:** Mat 5:34-37 **5:14:** Mak 6:13 **5:15:** Mat 17:18-20 **5:17:** 1 King 17:1; 18:1 **5:18:** 1 King 18:42-45 **5:19:** Kal 6:1

1 Pita
Naoa itəm Pita təmaupən məte
Nəghatən əkuəkir rəha naoa u 1 Pita

?Pah təməte naoa u? Pita təməte naoa u.

?Təməte tatuwin kəm pah? Təməte naoa u tatuwin kəm netəmim rəha Uhgin itəm kotatig ikin pisin pisin e profens min rəha Pontas, ne Kalesia, ne Kapetosia, ne Esia, ne Pitnia (1 Pita 1:1). Roiu katən nərgi nəptən min əh məmə Turke.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, etəm-iasol rəha Rom, nərgin u Nero, təmərəkin pik niməfak. Təmoh niməfak min neen kotimis, kən moh neen. Otəsuwəhən toh Pita.

?Təməte naoa u o naka? Pita tolkeike məmə otiləs-ipər nətəligən rəha iəfak min itəm kotatig e nəratən. In tolkeike məmə okotətul əskasik e rəhalat nahatətəən kən moatol nat kit itəm təwir, nat əpnapin nəratən tatuwa.

Pita təmən təwir kəm ilat

1 Io Pita, io aposol kit rəha Iesu Kristo. Iatən təwir kəm itəmat netəm rəha Uhgin itəm nəkotatig ikin min rafin əpəh e profens min u Pontas, ne Kalesia, ne Kapatosia, ne Esia, ne Pitinia. Uhgin təmitəpun rəkis itəmat, kən imatəmat ikin sənəmə nətueintən u, itəmat iapispis min əm u ikin-u.
2 Tata Uhgin təmitəpun itəmat məto-inu, aupən aupən agin, təmol rəhan nalpəkauən mələhəu, kən in tinitun rəkis suatip min rafin rəha nəmegəhən rəhatəmat. Kən Narmin Rəhan tatol itəmat nakotətul pisin kasim məmə, nəkotol nəwia Iesu Kristo, kən nitan taikuas etəmat e nolən rat min rəhatəmat.*

Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwirən ne nəməlinuən tepət kəm itəmat.

Otənwiwi Uhgin o nalpəkauən rəhan

3 ! Pəs kotənwiwi Uhgin itəm in Uhgin ne Tata rəha Iərəmərə Iesu Kristo rəhatat! E nasəkitunən asol rəhan, in təmol məmə kitat kotaiir-pən e nəmegəhən wi, kən moatələhəu-pən əskasik rəhatat nətəligən lan. Tatuwa min-nəhlan məto-inu Iesu Kristo təməmegəh min e rəhan nimisən.
4 Kən e nəmegəhən wi u, kitat okotos natimnat wir min əpəh e nego e neai itəm Uhgin təmələhəu pisin məmə rəhatat. Kən nat u okol təsəmnəmitən, kən okol təsamkimikən, kən okol rəhan nəhag-əhagən təsikəən.
5 E nahatətəən rəhatəmat, nəsanənən rəha Uhgin tatətulosig-in itəmat mətoarus-pa in otosmegəh itəmat, kən Uhgin otol əp rəhan nosmegəhən e namnun nian.
6 Nikitəmat tətagien o nat u, nat əpnapin okəmə nian iəkis pisin pisin min koatuwa pap e rəhatəmat nəmegəhən. Məto koatuwa o nian əkuəkir əm.
7 Nian iəkis min əh moatuwa məmə okotəgətun məmə itəmat nakotahatətə pahrien. Iaen u kol tatipit-ipit, in nat kit itəm nigəm tatus mətafəl rəkis in rat min lan. Kən nian iəkis min əh kotahmen e nigəm itəm tatus rəhatəmat nahatətəən mətafəl rəkis in rat min lan. Iaen u kol, in nat təwir, məto otəpanikə min nian kit. Məto rəhatəmat nahatətəən, in nat təwir taprəkis-in iaen u kol. Kən o rəhatəmat nahatətəən, Uhgin otənwiwi itəmat, miləs-ipər nərgitəmat, mos-ipən nisiaiiən asol kəm itəmat e nian Iesu Kristo otuwa met-arəpa lan.
8 Nat əpnapin nəməsotəplan papən Iesu Kristo, məto nakoatolkeike. Kən nat əpnapin nəsotehmən u-roiu, məto nakotahatətə lan. Kən nikitəmat təmər mərioah e nagienən itəm in təwir agin-əh taprəkis, kən okol suah kit təsənən nəwirən rəha nagienən əh.
9 Nikitəmat tətagien nəhlan məto-inu itəmat noatos nat u itəm nakotahatətə lan, inu məmə Uhgin otosmegəh rəhatəmat nəmegəhən.
10 Suatip rəha Uhgin o nosmegəhən netəmim lan, in nat kit itəm ien min aupən kəmotolkeike pik məmə okotitun tuwin təhmin min, kən tol nəhlan kəmotafin kategəs-in wir nətəligən min lan. Kən ilat kəmoatəghat-in nəwirən u itəm otuwa kəm itəmat.
11 Narmin rəha Kristo təmətatig ilat min, kən matəghat kəm ilat, kən aupən ikin matən-iarəp nahməən itəm okotuwa e nəmegəhən rəha Iesu, kən uarisig lan e nəsanənən asol rəhan. Məto ien min kəmotalkut o nitunən suatip itəm natimnat min əh okotuwa lan, ne rəhalat nian ətuatip.

---

* **1:2:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, Uhgin "təmorautin nita Iesu etat" u nipətin məmə tətaikuas etəmat o nolən rat min. Afin min e nəghatən min u "tətorautin nitan" ne "nitan taikuas e netəmim": Lev 14:6-7; Sam 51:7; Eks 24:5-8; Hip 9:19; 1 Jon 1:7. **1:4:** Kol 1:12 **1:5:** Jon 10:28; 17:11 **1:6:** Jem 1:2; 1 Pita 5:10 **1:7:** Prov 17:3; Sek 13:9; Mal 3:3; Jem 1:3 **1:8:** Jon 20:29; 2 Kor 5:7 **1:10:** Mat 13:16-17 **1:11:** Sam 22; Aes 53; Luk 24:26-27

12 Uhgin təmol əp kəm ien min məmə, nəghatən min itəm ilat kəmoatən, kəməsotəghat-
inən nian itəm ilat kəmotatig lan, məto kəmotəghat-in əm nian rəhatat. Kən roiu, netəmim
kinotən-iarəp nəghatən rəha namnusən təwir kəm itəmat e nəsanənən rəha Narmin Rəha
Uhgin itəm tatisi-pən e nego e neai. Kən natimnat min u kotəwir agin məmə nagelo min, ilat
min kotolkeike məmə okotəplan kən motitun natimnat min u itəm kəmotuwa.

Nolən rəha nəmegəhən itəm tətuatip

13 Tol nəhlan, nəkotəkəike motol rəhatəmat nətəligən tətul matip o nolən wək, kən
motəgətun wir rəhatəmat nətəligən. Otələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e nəwirən
itəm Uhgin otawte-in kəm itəmat nian Iesu Kristo otuwa min.

14 Otol nəwia Uhgin tahmen-pən əm məmə nisualkələh itəm kotəwir koatol nəwia tata
min. Aupən ikin, itəmat nəməsotitunən nipahrienən rəha Uhgin, kən nəmoatol nolən rat
min itəm nikitəmat əm tolkeike. Məto roiu, otəsegəhan-inən nətəligən min əh okotiuw rəkis
min itəmat.

15 Uhgin u itəm təmaun-in itəmat, in tasim mətuatip. Kən e nolən əh inəh, itəmat min
onəkotəkəike motasim motətuatip e natimnat rafin itəm nəkoatol.

16 Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgin tatən məmə, "Nəkotəkəike mo-
tasim motətuatip məto-inu Io ekasim mətuatip."

17 Itəmat nakotətapəh-in nasituən o Uhgin u tahmen məmə in rəhatəmat Tata, məto
onəkəsotaluinən məmə nian Uhgin tətakil nolən min rəha netəmim, in tatol əm e nolən itəm
tahmen-ahmen əm. Tol nəhlan, nian nakotəmegəh əh e nətueintən u, onəkotəgin motisiai-in
Uhgin e nolən min rəhatəmat, kən otol nolən təwir tahmen məmə itəmat iapispis min əm e
nətueintən u.

18 Nəkotəkəike motol nəhlan məto-inu itəmat nəmotitun rəkis nat keike itəm Uhgin
təmətou rəkis itəmat lan. Otətəlig-in-tu nolən rəha nəmegəhən rəhatəmat aupən itəm nipətin
tikə u təmisi-pən o tipitəmat min. Məto Uhgin təmikis rəkis itəmat e nolən rat əh. Kən Uhgin
təməsos-nəmtinən rəhatəmat nəmegəhən e nat kit rəha nətueintən itəm otəpanikə, tahmen
e silfa ne iaen u kol tatipit-ipit, 19 məto in təmos-nəmtin itəmat e nita Kristo itəm in nat keike
təwir pik agin. Kristo in tahmen e nəti sipsip wir itəm nimisən o nəratən tikə agin lan.†

20 Aupən aupən agin, nian Uhgin təməsolən əh nətueintən u, təmitəpun rəkis Kristo məmə
otol wək əh. Məto roiu iuəhkir o namnun nian, Uhgin təmol əp in, məmə otuwa masitu
etəmat.

21 O natimnat itəm Iesu təmol, itəmat nakotahatətə e Uhgin, itəm təmosmegəh Iesu Kristo
e nimisən, kən miləs-ipər in mos-ipən nəsanənən itəm təhag-əhag ne nisiaiian kəm in. Kən
tol nəhlan, nakotahatətə e Uhgin, kən moatələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən lan.

22 Nəmotaikuas e rəhatəmat nəmegəhən tinuwa minuwiwi min rəkis məto-inu nəmotətəu-
pən nəghatən rəha nipahrienən. Kən o natimnat min u, nakotos nolkeikeən pahrien tatuwin
otəmat min neen. Kən tol nəhlan, otolkeike pik itəmat min e nikin pahrien.

23 Otol nəhlan məto-inu, nəmotaiir wi rəkis min, kən nəmegəhən wi rəhatəmat təməsisi-
pənən o netəmim itəm ilat rafin okəpanotimis. Məto nəmegəhən wi u rəhatəmat in otətatig
namnun tikə məto-inu təmisi-pən e nəghatən kit itəm tatəmegəh mətatig namnun tikə, inu
nəghatən rəha Uhgin.

24 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Netəmim rafin kotahmen e ma kiras,
kən nəwirən rafin rəhalat tahmen əm e nəgui-nig əpəh e nikinat.
Ma kiras əh tətauke, kən nəguin min koatisas,
25 məto nəghatən rəha Iərəmərə tətatig lilin namnun tikə."
Kən inu nəghatən rəha namnusən təwir itəm netəmim kəmotən-iarəp rəkis kəm itəmat.

2

1 Məto-inu o nəghatən min əh, otərakin nolən min u kotiet rəkis e rəhatəmat nəmegəhən:
nolən rafin rəha netəhauən netəmim kən matol nəratən kəm ilat; nolən rafin rəha neiuəən;
nolən rəha netəm koatən pik əm nat, məto kəsotolən; nolən rəha netetən; nolən rafin rəha
nən ratən netəmim.

2-3 Itəmat nəmotitun rəkis məmə Iərəmərə təmol təwir kəm itəmat. Tahmen-pən məmə
nəmotun asgəwin noa nig itəm tətehen. Kən roiu nəkotəkəike motuwa kahmen e nisualkələh
mətmətig itəm kotasək o nəməhən. Itəmat nəkotəkəike kolkeike pik nagwənən ne nənimən

---

1:14: Rom 12:2; Efes 2:3; 4:17-18 **1:16:** Lev 11:44,45; 19:2; 20:7 **1:17:** Rom 2:11; Nol Əpən 2:23 † **1:19:** E nian rəha Oltesteman, netəmim kəmotol sakrifais kəm Uhgin o təfagə rat min e nəti sipsip min itəm nəratən tikə lan. Afin e Eks 12:5. **1:19:** Wək 20:28; Hip 9:12-14 **1:20:** 2 Tim 1:9-10 **1:21:** Jon 14:6; Rom 5:1-2 **1:22:** Jon 13:34; Rom 12:10 **1:25:** Aes 40:6-8 **2:1:** Efes 4:22; Jem 1:21 **2:2-3:** Sam 34:8

itəm tətuatip məwir məmə nakotagwən nikitəmat lan. Kən natimnat min əh okotol nakotepət e rəhatəmat nəmegəhən itəm Uhgin təmosmegəh itəmat lan.

Kəpiel megəh e nimə rəha Uhgin

4 Uhgin tolkeike məmə otiləkin rəhan kit nimə e kitat netəmim, kən təmitəpun Kəpiel kit
itəm netəmim kəmotapəs, məto in kəpiel keike tatəmegəh məmə Uhgin otətuoun nimə lan.
Kən nian nakotuwa o kəpiel u Kristo e suatip rəha nahatətəən,
5 itəmat min, nəkotahmen e kəpiel megəh min itəm Narmin Rəha Uhgin tatos itəmat
matiləkin Nimə lan Rəha Uhgin. Kən itəmat pris asim min, itəm nakoatos-ipən sakrifais min
kəm Uhgin itəm nikin tətagien ron məto-inu o natimnat itəm Iesu Kristo təmol.
6 Tahmen-pən e Naoa Rəha Uhgin tatən mihin məmə,
"Otəplan-tu. Iakatələhəu kəpiel əpəh Jerusalem,*
inu kəpiel keike pik agin itəm io emitəpun,
kəpiel u in rəha nətuounən nimə,
kən etəmim itəm otahatətə lan,
in otəsaulisən."
7 Kəpiel u in nat keike kəm itəmat itəm nakoatahatətə lan. Məto kəm netəmim itəm
kəsotahatətəən lan, kəpiel u in tahmen-pən e nəghatən u e Naoa Rəha Uhgin itəm tatən
məmə,
"Kəpiel u itəm netəm rəha niləkinən nimə kəmotərakin,
məto Uhgin təmol tuwa kəpiel itəm in rəha nətuounən nimə,"
8 kən Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
"Kəpiel u tatol netəmim koatiləs pikən,
kən in kəpiel itəm tatol məmə netəmim kotiet katorin."
Ilat koatiləs pikən kəpiel u məto-inu koatəht nəwia nəghatən, kən inu nalpəkauən itəm Uhgin
təmol olat.
9 Məto Uhgin tinəmitəpun rəkis itəmat məmə rəhan min, kən itəmat pris min rəha Kig, kən
itəmat netəm asim min itəm Uhgin tatərəmərə etəmat, kən itəmat noanol min kit rəha Uhgin.
In təmol itəmat nəhlan məmə nəkotitun nən-iarəpən nənwiwiən itəm tatiləs-ipər in o rəhan
nəwirən ne natimnat itəm in təmol. In təmaun-in rəkis itəmat məmə onəkotiet e napinəpən
məmə nakotuwin e nəhag-əhagən wir rəhan.
10 Aupən ikin, itəmat netəm əpnapin min əm, məto roiu, itəmat noanol min rəha Uhgin.
Aupən ikin, nəməsotitunən nasəkitunən rəha Uhgin, məto roiu, nəkotitun nasəkitunən rəha
Uhgin.
11 Iolik min itəm iakolkeike pik itəmat, nikitəmat otəkəike matəht məmə nətueintən u
sənəmə imətat ətuatip ikin. Kitat kotahmen e iapispis min ne iaihluə min ikin-u. Tol nəhlan,
iatən əskasik kəm itəmat məmə nakotətul isəu o nolən rat min itəm nətəligən rəhatəmat
tolkeike. Nətəligən min əh, ilat tikimir min rəhatəmat kən koatəluagin e nikitəmat.
12 Nian rafin kitat kotatig ilugin e netəmim itəm rəhalat nahatətəən tikə. Kən nəmegəhən
rəhatəmat in otəkəike mətuatip wir agin məmə nat əpnapin ilat okoatətu-pinə nəghatən rat
etəmat, məto okotəplan nolən wir min rəhatəmat, kən ilat okotos-ipən nisiaiiən kəm Uhgin
e nian in otuwa min makil netəmim lan.

Nisiaiiən netəm-iasol

13 Kitat netəmim rəha Iərəmərə, kən kotolkeike məmə okotisiai-in nərgin. Tol nəhlan,
nəkotol nəwia netəm-iasol min rafin itəm netəmim koatiləs-ipər ilat məmə okotərəmərə,
tahmen e kig, itəm in etəm-iasol agin,
14 o tahmen e rəhan netəm-iasol min itəm tətahl-iarəp ilat o nolən rəhan wək. Ilat
okotuwin motələhəu nalpinən kəm netəmim itəm koatətgəhl lou rəhalat, kən moatənwiwi
netəm koatol nolən təwir.
15 Nəkoatol nəhlan məto-inu Uhgin tolkeike məmə rəhatəmat nolən wir min okotən-iəhau
nəghatən alməl min rəha netəm min u rəhalat nitunən tikə.
16 Itəmat sənəmə slef min rəha təfagə rat min, məto-inu Uhgin təmikis rəkis itəmat. Tol
nəhlan, otətəu-pən nolən rəha suah kit nəhlan. Məto sotənən məmə, "Uhgin təmikis rəkis io,
kən tol nəhlan, ekitun nolən nat naka itəm iakolkeike, nat əpnapin in təfagə rat." Kəp. Itəmat
slef min rəha Uhgin, kən tol nəhlan, otətəu-pən nolən min itəm kotətuatip.
17 Otos-ipən nisiaiiən itəm tətuatip kəm netəmim rafin. Otolkeike iəfak min, inu netəmim
min rəha Uhgin, kən onəkotəgin motisiai-in Uhgin, kən otisiai-in kig.

2:2-3: Sam 34:8 **2:5:** Rom 12:1; Efes 2:21-22; Nol Əpən 1:6 * **2:6:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Saeon," nərgin kit min rəha Jerusalem. **2:6:** Aes 28:16; Efes 2:20 **2:7:** Sam 118:22 **2:8:** Aes 8:14 **2:9:** Dut 7:6; 14:2; Aes 9:2; Wək 26:18; Efes 5:8 **2:11:** Kal 5:17,24 **2:12:** Mat 5:16 **2:13:** Taet 3:1 **2:15:** 1 Pita 3:16 **2:17:** Rom 12:10

18 Itəmat slef min, onəkotəkəike motol nəwia rəhatəmat etəm-iasol min, kən motos-ipən
nisiaiiən kəm ilat. Nəkotol nəhlan kəm ilat rafin, netəm koatol timətig kən motəwir kəm
itəmat, ne netəm min u koatol nolən əskasik min kəm itəmat.
19 Okəm-naka nəkoatol əm nat ətuatip min əm, məto rəhatəmat netəm-iasol min koatol
tərat kəm itəmat kən nakoatəto tərat lan. Niki Uhgin otagien otəmat okəmə nakoatos əm
nian iəkis min əh kotuwa katimis əm e nikitəmat məto-inu nakotasipən əm o Uhgin.
20 Məto kəsənən məmə itəmat netəm wir okəmə nəkoatol nolən rat kit, kən netəm-iasol
koatoh itəmat ron, kən nəsotaiuən motagim. Nalpinən u, in rəhatəmat atip əm. Məto,
Uhgin nikin tətagien otəmat okəmə nakoatos nahməən məto-inu nəkoatol nat təwir əm, kən
nəsotaiuən motagim.
21 Uhgin təmaun-in itəmat məmə nakoatos nahməən məto-inu Kristo təmos nahməən
otəmat. In təmaupən məgətun nolən ətuatip əh məmə itəmat nəkoatətəu-pən əm nəme
nelkin.
22 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
“In təməsolən təfagə rat kit,
kən in təməsənən nəghatən eiueiuə min nian kit ne.”
23 Nian netəmim kəmotəghat rat lan, məto in təməsəhaiən ilat. Nian in təməto nahməən e
nipətin, məto in təməsənən məmə in otalpin nitai nəratən. Məto in təmələhəu-pən natimnat
rafin e nelmi Uhgin itəm nian rafin rəhan nakilən in tətuatip əm.
24 Nian Iesu təməkul e nig kəluau, kən təmos nalpinən rəha təfagə rat min rafin rəhatat e
nipətin. In təmimis məmə təfagə rat min okotimis e nəmegəhən rəhatat, kən kitat okotəmegəh
məmə okotətəu-pən suatip rəha nətuatipən. Təmosmegəh kitat e nahməən rəha nimməgəm e
nipətin.
25 Aupən, itəmat nəkotahmen e sipsip min itəm kəmotəlue. Məto roiu, nəmotəuhlin itəmat
motuwa o Etəm Tatehm Wir Sipsip, inu Etəm Tatehm nəmegəhən rəhatəmat.

3

Nolən təwir rəha iərman ne pətan itəm kəmioal marit

1 Kən e nolən kitiəh əm rəha nisiaiiən Iərəmərə, itəmat nipitan nəkotəkəike kol nəwia iaguihl
min rəhatəmat məto-inu o nat u. Okəmə ilat kəsotahatətəən e nəghatən rəha Uhgin, kən
rəhatəmat nolən wir min əm okotiuw-pən rəhalat nətəligən kəm Uhgin. Nolən wir min
rəhatəmat kotahmen, motaprəkis-in məmə onakoatəghat kəm ilat.
2 Nian ilat koatəplan məmə nolən rəhatəmat in tətuatip wir, kən koatəplan nisiaiiən e
nəmegəhən rəhatəmat, inu tahmen əm məmə otiuw-pa ilat kotuwa o Uhgin.
3 Pəs malə-malə rəhatəmat in sənəmə rəha nipətitəmat, tahmen e nolən rəha nəlisən
noanutəm, o nuwinən e natimnat kəmol e iaen u kol tatipit-ipit,* o nuwinən e napən wir
min.
4 Məto otol malə-malə e nikitəmat itəm nəwirən rəhan okol təsikəən, inu nolən əpou, ne nolən
mətig nəmə̇linuən əh-ikin. Ilat nolən keike e niganəmti Uhgin.
5 Inu nolən rəha nipitan iəfak min aupən itəm kəmotələhəu-pən əskasik rəhalat nətəligən e
Uhgin. Ilat kəmotol nəwia iaguihl min rəhalat, kən e nolən əh, kəmoatol malə-malə e nikilat,
6 tahmen e Sera itəm təmol nəwia Epraham, kən mətaun-in məmə in rəhan etəm-iasol. Kən
itəmat nenəti Sera okəmə itəmat nəkoatol nolən min itəm kotətuatip, kən məsotəginən.
7 Kən itəmat nəman itəm nəmotol marit, e nolən əh inəh rəha nisiaiiən Iərəmərə,
nəkotəkəike motos nenatigən o nehm wirən rəhatəmat nipitaguihl min e nəmegəhən
rəhatəmat məto-inu, ilat kəsotosən nəsanənən tahmen etəmat. Kən motisiai-in ilat e
rəhatəmat nolən min məto-inu ilat min okotos min nat wir u, nəmegəhən lilin. Otol nəhlan
məmə nat kit otəsahtosig-inən rəhatəmat nəfakən.

Iəfak min rafin

8 Namnun nəghatən əh. Itəmat rafin nəkotəkəike kol nolən min u: otos nətəligən kitiəh,
otasəkitun itəmat min, otolkeike itəmat min, otol nikitəmat timətig otəmat min, otos-iəhau
rəhatəmat nətəligən.
9 Okəmə netəmim koatol tərat kəm itəmat, məto nəkəsotalpinən nitai nəratən. Okəmə
netəmim koatəghat rat kəm itəmat, məto nəkəsotalpinən. Məto otəfak motən-ipən kəm
Uhgin məmə in otol təwir kəm ilat. Otol nəhlan məto-inu Uhgin təmaun-in itəmat məmə
onəkotol nolən əh, pəs onəkotos nəwirən rəhan.

2:18: Efes 6:5 **2:20:** 1 Pita 3:14,17 **2:21:** Mat 16:24; Jon 13:15 **2:22:** Aes 53:9; Jon 8:46; 2 Kor 5:21; 1 Jon 3:5 **2:23:** Aes 53:7; 1 Pita 3:9 **2:24:** Aes 53:5-6; Rom 6:11 **2:25:** Esik 34:5-6; Mat 9:36; Jon 10:14; Hip 13:20-21 **3:1:** Efes 5:22 * **3:3:** Nat kətoanin kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, o iaring, o rig, o noanat katəlis nelmitəm lan. **3:3:** 1 Tim 2:9 **3:6:** Jen 18:12 **3:7:** Efes 5:25

10 Naoa Rəha Uhgin tatən məmə,
“Etəmim itəm tolkeike nəmegəhən təwir,
kən molkeike məmə otatəto təwir e nian rafin,
in otəkəike məsənən nəghatən rat min,
kən in otəkəike məsənən neiuəən.
11 In otəkəike məuhlin in, miet rəkis e nolən rat min,
kən mol əm natimnat min itəm kotəwir.
In otəkəike malkut pik məmə otatig ilat netəmim rafin e nəmə̇linuən.
12 In otəkəike mol nəhlan meto-inu Iərəmərə tatehm wir netəmim itəm kotətuatip,
kən matətəlig-in wir rəhalat nəfakən,
məto tatol tikimir ilat netəm koatol təfagə rat.”
13 ?Okəmə nakotalkut pik o nolən natimnat min itəm kotəwir, pah otol nəratən kəm itəmat?
14 Məto okəmə nipahrienən nakoatəto nahməən o nolən ətuatip rəhatəmat, kən nakoatatig e nəwirən pahrien. Sotəginən nəratən itəm netəmim kotitun nolən kəm itəmat, kən pəs nikitəmat təsəht pikən.
15 Məto e nikitəmat, otisiai-in Kristo məmə in Iərəmərə. Otətul matip e nian rafin o nuhalpinən nəghatən rəha etəmim pah itəm tatətapəh-in otəmat məmə tahro nakoatələhəu-pən əskasik rəhatəmat nətəligən e Iesu. Məto otəghat mətig kəm ilat e nisiaiiən.
16 Kən nian rafin nəkotəkəike kitun e nətəligən rəhatəmat məmə rəhatəmat nolən in tətuatip əm. Kən okəmə netəmim kotəghat rat e nolən wir min rəhatəmat məto-inu itəmat rəha Kristo, ilat okotaulis e nəghatən rat min rəhalat.
17 Okəmə in nalpəkauən rəha Uhgin məmə nakoatos nahməən o nolən wir min rəhatəmat, nat u in nat təwir taprəkis-in məmə nakoatos nahməən o nolən rat min rəhatəmat.
18 Tol nəhlan məto-inu, Kristo təmimis o təfagə rat min, təmimis nian kitiəh əm tinahmen, okol təsimis minən nian kit. In etəm tətuatip agin, məto təmimis o netəm kəsotətuatipən məmə otos itəmat muwin kəm Uhgin. Kəmotohamnu in kən nipətin timis, məto Uhgin təmol məmə in təmegəh min e nimisən, e nəmegəhən kit itəm rəha nego e neai.
19 Kən e nəmegəhən əh, təmuwin mən-iarəp nəghatən rəha Uhgin kəm narmi netəm kəmotimis itəm kotatig e kalapus,
20 ilat u kəmoatəht nəwia Uhgin aupən aupən agin nian Uhgin təmatos rəhan nətəligən əfəməh matəsahgin ilat e nian suah u Noah təmatiləkin nego. Netəmim eit əm, itəm kəmotatig e nego, Uhgin təmosmegəh ilat e nian kəmotaiu motuwin motiet-pən e nəhau asol.
21 Kən nəhau əh, in narmi nolən baptais itəm tatosmegəh itəmat min roiu. Nolən baptais u, nipətin sənəmə tətafəl rəkis nəmit e nipəti etəmim, məto in tahmen məmə nakotətapəh o Uhgin məmə in otos-ipa kəm itəmat nitunən məmə rəhatat təfagə rat min kəmotikə. Kən nəsanənən asol itəm Uhgin təmol Iesu Kristo təmegəh min e nimisən lan, in nəsanənən itəm tatosmegəh itəmat e nolən baptais.
22 Kən Iesu Kristo tinuwin rəkis əpəh e nego e neai, kən mətatig e nikali Uhgin matip, ikin rəha nisiaiiən, ne nəsanənən, ne nepətən. Kən Uhgin təmol məmə nagelo min, ne natimnat rafin itəm koatos nepətən ne nəsanənən, ilat rafin kotatig ahgin nərəmərəən rəha Iesu.

4

Suatip rəha nolən nəwia Uhgin

1 O natimnat min əh, itəmat min onəkotəkəike motos nətəligən rəha Kristo kən moatətul matip o nətoən nahməən e nipətitəmat, məto-inu in təməto nahməən asol e nipətin. Nəkoatol nəhlan məto-inu okəmə itəmat ninotəto tərat e nipətitəmat, nat əpnapin nəkoatol nolən təwir min, kən tatəgətun məmə ninotapəs nolən rəha təfagə rat.
2 Tol nəhlan, nian itəmat nəkotatig e nətueintən u, nəsotətəu-pənən suatip rəha nolən natimnat rat min itəm tətatig e rəhatəmat nətəligən, məto onəkotətəu-pən suatip rəha nolən nəwia Uhgin.
3 Nəmotərəkin rəkis nian tepət o nətəu-pənən nolən min rəha netəm min u kəsotənən nipahrienən e Uhgin. Aupən, itəmat nəmoatit əpnapin nipitan; kən nətəligən rəhatəmat təmatuwin o natimnat rat min; kən nəmoatapis; kən nəmoatol lafet rəha nitəpən nipitan; kən nəmotənim alikol kapis motalməl; kən nəmoatəfak kəm narmi nat min itəm in nolən tərat agin.
4 Netəm əh itəm kəsotənən nipahrienən e Uhgin, narmilat təmiwig məto-inu itəmat nəmotapəs nətəu-pənən ilat motuwin kamnim e naruəh rəha təfagə rat rəhalat, kən ilat koatən rat pik itəmat ron.

3:12: Sam 34:12-16 **3:14:** Aes 8:12-13; Mat 5:10; 1 Pita 2:20; 4:14 **3:16:** 1 Pita 2:12 **3:20:** Jen 6—7 **4:1:** Rom 6:2,7 **4:3:** Efes 2:2-3

5 Məto ilat okotəkəike motən-iarəp natɨmnat mɨn rafin e nəmegəhən rəhalat kəm Uhgɨn
itəm in tatətul matɨp məmə otakil muəh mələhəu nəghatən rəha nalpɨnən rəha netəm
kəmotɨmɨs, ne netəm koatəmegəh.
6 Tol nəhlan, netəm mɨn u itəm kəmotɨmɨs rəkɨs, ilat kəmotəto namnusən təwɨr* məmə nat
əpnapɨn kəmotos nalpɨnən e nɨpətɨlat motɨmɨs, məto Uhgɨn tɨtun nolən ilat okotəmegəh mɨn
e narmɨn, tahmen lan.
7 Kitat koatuwa iuəhkɨr e nian rəha namnun natɨmnat rafin. Tol nəhlan, otol rəhatəmat
nətəlɨgən tətaiir o nɨtun wɨrən natɨmnat, kən motehm wɨr rəhatəmat nətəlɨgən məmə
nəkotɨtun nəghatən kəm Uhgɨn e nəfakən itəm təsanən.
8 Kən nat keike in ilɨs taprəkɨs-in natɨmnat rafin məmə, nakotolkeike itəmat mɨn e
nɨkɨtəmat rafin məto-inu, e nian nəkotol nəhlan, kən nian rafin, nəkoatətul matɨp o naluinən
nolən rat mɨn rəhatəmat.
9 Kən nəkotəkəike motɨt itəmat mɨn motuwɨn e latuənu mɨn rəhatəmat məmə nakotagwən
itəmat mɨn, kən motəgətun ikɨn netəmɨm okotapɨl ikɨn. Kən əsotənən nɨkalɨn məmə nɨkɨtəmat
təsagienən ron.
10 Uhgɨn təmos-ipɨnə nəsanənən pɨsɨn pɨsɨn mɨn kəm itəmat kitɨəh kitɨəh. Təwɨr məmə
nəkotol wək e nəsanənən mɨn əh moatasitu etəmat mɨn. Kən otol wək əh e nolən rəha iolwək
mɨn itəm koatol wək ətuatɨp rəha Uhgɨn nian rafin. Onəkotoor nəwɨrən rəhan e suatɨp pɨsɨn
pɨsɨn mɨn itəm in tatos-ipɨnə.
11 Okəmə Uhgɨn təmos-ipən kəm suah kit nəsanənən rəha nən-iarəpən, kən təwɨr məmə in
otən-iarəp tahmen əm məmə rəhan nəghatən in rəha Uhgɨn. Okəmə Uhgɨn təmos-ipən kəm
suah kit nəsanənən rəha nasituən, kən təwɨr məmə in otasitu e netəmɨm e nəsanənən itəm
Uhgɨn təmos-ipən məmə, e natɨmnat rafin, netəmɨm okotənwiwi Uhgɨn o nat itəm Iesu Kristo
təmol. Pəs kitat koatən-iarəp rəhan nəwɨrən ne nəsanənən tatuwɨn matuwɨn namnun tɨkə.
Əwəh.

Iəfak mɨn okotos nahməən e nɨpətɨlat

12 Io mɨn neen itəm iakolkeike pɨk itəmat, ekɨtun məmə roiu nəratən əskasɨk tatɨləs pɨkən
itəmat tahmen e nɨgəm, kən nakoatəto nahməən asol lan. Məto təsəwɨrən məmə narmɨtəmat
otɨwɨg pɨk o nəratən mɨn əh. Nəratən mɨn əh koatuwa o netəmɨm tepət, sənəmə itəmat əm.
13 Məto təwɨr məmə nɨkɨtəmat otətagien əm məto-inu nakoatəto nahməən tahmen-pən əm
e Kristo. Kən okəmə nəkoatol nəhlan, kən nɨkɨtəmat otagien pɨk agɨn nian in otol əp rəhan
nəhag-əhagən asol rəha nəwɨrən ne nəsanənən rəhan.
14 Okəmə netəmɨm koatən rat itəmat o nərgɨ Kristo, kən onəkotatɨg e nəwɨrən pahrien,
məto-inu Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm təsanən məhag-əhag mətatɨg otəmat.
15 Tərat məmə itəmat kit otol nolən rəha nohamnuən itəm, o nakləhən, o nətgəhlən lou, o
təfagə rat əkəku kit tahmen e nəghat tɨpɨkən. Okəmə in tatos nalpɨnən matəto nahməən ron,
kən tətuatɨp əm.
16 Məto okəmə itəmat nakoatos nahməən məto-inu itəmat Kristɨn mɨn, sotaulɨsən ron,
məto nəkotəkəike motənwiwi Uhgɨn məmə nakoatos nərgɨn u Kristɨn.
17 Tol nəhlan məto-inu nian rəha nakilən netəmɨm rəha Uhgɨn tɨnətuoun. !Kən okəmə
nakilən əh tɨnətuoun e netəmɨm rəha Uhgɨn, kən awe o netəm mɨn u itəm koatəht namnusən
təwɨr rəha Uhgɨn!
18 Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
“Okəmə in tiəkɨs o netəm kotətuatɨp məmə Uhgɨn otosmegəh ilat,
?Kən tahro o netəm kotəruru Uhgɨn moatol təfagə rat?”
19 Kən tol nəhlan, netəmɨm itəm koatəto nahməən məto-inu in nətəlɨgən rəha Uhgɨn, təwɨr
məmə ilat okotələhəu-pən nəmegəhən rəhalat e nelmɨ Uhgɨn itəm təmol neai ne nɨməptən
ne natɨmnat rafin, kən nian rafin in tatol rəhan nəghatən. Kən təwɨr məmə ilat okoatəkəike
katətəu-pən mɨn əm suatɨp rəha nolən təwɨr.

5

Nəghatən tatuwɨn kəm elta mɨn ne netəm aluə

1 Kən roiu, iakolkeike məmə ekəghat məsɨn kəm itəmat elta mɨn rəha nɨməfak. Io elta kit
ekahmen etəmat, kən io atɨp eməplan nahməən rəha Kristo, kən Uhgɨn otos-ipa kəm kitat
rəhan məsɨn nəhag-əhagən asol rəha nepətən ne nəsanənən rəhan, itəm in otol əp.

4:5: Wək 10:42 * **4:6:** Kəm-naka nəghatən u, “Netəm mɨn u itəm kəmotɨmɨs rəkɨs,” tatəghat-in netəmɨm itəm kəmotahatə e Kristo, kən uarisɨg lan kəmotɨmɨs. O kəm-naka tatəghat-in netəmɨm itəm kəmotɨmɨs e nian rəha suah u Noah (əplan-tu 3:19). **4:7:** Rom 13:11-12 **4:8:** 1 Pita 1:22 **4:11:** Rom 12:6-8 **4:13:** Wək 5:41; Jem 1:2; 1 Pita 1:6-7 **4:14:** 1 Pita 2:20 **4:18:** Prov 11:31 **5:1:** Rom 8:17-18; 2 Kor 1:5-7; Efes 3:13; Fil 1:29

2 Inu rəhak nəghatən kəm itəmat məmə, otol wək rəha nehm wɨrən netəmim rəha Uhgɨn itəm
koatatɨg e nelmɨtəmat, tahmen e etəm rəha sipsip itəm tatehm wɨr rəhan sipsip mɨn. Kən
otol e nɨkin agien məto-inu nakotolkeike məmə onəkotol. Inu nətəlɨgən itəm Uhgɨn tolkeike.
Məto təsəwɨrən məmə nəkotol e nɨkitəmat təsagienən məmə nəkotol. Kən sotolən məto-inu
nɨkitəmat təht məmə onəkotos pɨk məni lan. Məto otol əm məto-inu nɨkitəmat tətagien məmə
onəkotasitu. 3 Kən təsəwɨrən məmə itəmat nakotuwa motahmen e etəm-iasol itəm tatol
təskasɨk kəm rəhan iolwək mɨn, məto itəmat onəkotol nolən itəm in tətuatɨp məwɨr məmə
iəfak mɨn kotɨtun nəplanən kən motətəu-pən nolən rəhatəmat.
4 Etəm-iasol rəha netəm koatehm sipsip mɨn otiet-arəpa mɨn, kən e nian əh, in otos-ipɨnə
nətouən wɨr rəha nɨsiaiiən kəm itəmat itəm okol rəhan nəwɨrən təsɨkəən.
5 Kən e nolən kitiəh əm, itəmat netəm aluə, otɨsiai-in motol nəwia elta mɨn rəha niməfak.
Kən itəmat rafin agɨn onəkotos-iəhau rəhatəmat nətəlɨgən teiuaiu moatɨsiai-in itəmat mɨn
rafin. Otol nəhlan məto-inu Naoa Rəha Uhgɨn tatən məmə,
"Uhgɨn təsagienən mətahtosɨg-in netəm kotausit,
məto tətawte-in rəhan nəwɨrən kəm netəm koatos-iəhau atɨp ilat."
6 Kən tol nəhlan, otos-iəhau atɨp itəmat motatɨg ahgin nelmɨ Uhgɨn əsanən, məmə in otɨləs-
ipər itəmat e nian ətuatɨp rəhan.
7 Kən otos rafin rəhatəmat katipa əfɨgəm mɨn ka kələhəu-pən kəm Uhgɨn məto-inu, in tolkeike
itəmat matehm wɨr itəmat.
8 Otaiir moatehm wɨr məto-inu, rəhatəmat tɨkɨmɨr Setan in tahmen-pən e laion kit
itəm tatilɨk-ilɨk mətaiu anion mətagət mategəs-in suah kit məmə otun. 9 Otətul əskasɨk e
nahatətəən rəhatəmat nian Setan tatuwa otəmat, məto-inu itəmat iəfak mɨn neen əpəh ikɨn
mɨn rafin e nətueintən, koatuwɨn əm e nahməən kitiəh əm.
10 Məto uarisɨg lan nəmotəto rəkɨs nahməən e nian əkuəkɨr əm, kən Uhgɨn otol nakotəto
təwɨr mɨn e rəhatəmat nəmegəhən, kən mol nakotəsanən e rəhatəmat nahatətəən, motətul
əskasɨk, kən nat kit otəsiuw rəkɨsən itəmat. Nəwɨrən mɨn rafin tatɨsɨ-pən əm o Uhgɨn, kən in
təmaun-in itəmat nakotuwa e Kristo məmə nakotuwɨn e nəhag-əhagən asol rəha nəwɨrən
rəhan, ne rəhan nəsanənən itəm tətatɨg lilɨn.
11 Pəs koatən-iarəp nəsanənən rəha nərəmərəən rəhan, tatuwɨn matuwɨn namnun tɨkə.
Əwəh.

Namnun nəghatən

12 Saelas* itɨmlau min, təmasitu o naoa u, kən ekatehm məmə in piak etəm təwɨr, kən
rəhak nɨpahrienən tətatɨg lan. Iatəte naoa əkuəkɨr u kəm itəmat məmə ekɨləs-ipər rəhatəmat
nətəlɨgən, kən iatən-iarəp məmə natɨmnat itəm eməte rəkɨs, koatəghat-in nəwɨrən pahrien
rəha Uhgɨn. Otətul əskasɨk lan.
13 Piatəmat mɨn ne wɨnɨtəmat mɨn e niməfak u ikɨn-u Rom koatən təwɨr kəm itəmat.† Uhgɨn
təmɨtəpun itəmat min ilat. Kən nətɨk u Mak, in mɨn tatən təwɨr kəm itəmat.
14 Otən təwɨr kəm itəmat mɨn tahmen məmə itəmat kitiəh əm e Kristo.
Pəs Uhgɨn otawte-in rəhan nəməlinuən kəm itəmat rafin u netəmim rəha Kristo.

5:2: Jon 21:15-17; Wək 20:28 **5:3:** 2 Kor 1:24; Fil 3:17; Taet 2:7 **5:5:** Prov 3:34; Efes 5:21; Jem 4:6 **5:6:** Mat 23:12; Luk 14:11; Jem 4:10 **5:7:** Mat 6:25-30 **5:8:** 1 Tes 5:6 **5:9:** Efes 6:10-18; Jem 4:7 **5:9:** Efes 6:11-13; Jem 4:7 * **5:12:** Nəghatən Kris tatən nərgɨn u məmə, "Silfanus" itəm in nərgɨn əkuəkɨr u "Saelas." **5:12:** Wək 12:2,25; 13:13; 15:22,30 † **5:13:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "Pətan itəm tətatɨg Papilon," məto nɨpətɨn məmə "niməfak əpəh Rom." E nian rəha Oltesteman, Papilon in taon asol kit itəm nepətən ne nəsanənən rafin rəha nətueintən tətatɨg lan, kən netəmim ikɨn koatol tɨkɨmɨr kəm netəmim mɨn rəha Uhgɨn. Kən tahmen-pən əm e nian rəha Jemes, Rom tatərəmərə e latuənu mɨn rafin matetəhau netəm koatəfak kəm Uhgɨn. **5:13:** Wək 12:2; 2 Tim 4:11

2 Pita
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Pita təmətе
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 2 Pita

?Pah təmətе naoa u? Pita təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm netəmim rəha niməfak.

? Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Pita titun məmə otəsuwəhən timis, kən molkeike məmə otos-ipən rəhan namnun nəghatən kəm niməfak.

?Təmətе naoa u o naka? Tolkeike məmə otəhgaiir kən məgətun netəmim rəha niməfak məmə iəgətun eiuə min okotuwa ilugin elat. Məto niməfak otəkəike matətul əskasik matətəu-pən əm nəgətunən itəm tətuatip. Kən molkeike məmə nahatətəən rəhalat e Iesu otəkəike muwa məskasik, kən nɨtunən rəhalat o Iesu otəkəike məwiə.

Pita təmən təwɨr kəm ilat
(Jut 4-13)

1 Io Saimon Pita, io slef ne aposol rəha Iesu Kristo. Iatən təwɨr kəm itəmat itəm nəmotos nahatətəən itəm in təwɨr tahmen e rəhatimat. Nəmotos nahatətəən əh e nolən ətuatip rəha rəhatat Uhgin ne Iosmegəh, inu Iesu Kristo.

2 Pəs Uhgin otawte-in rəhan nəwɨrən ne nəməlinuən taprəkis agin kəm itəmat məto-inu nəkotitun Uhgin, ne Iesu rəhatat Iərəmərə.

Uhgin təmaun-in ilat məmə rəhan min netəmim

3 E nəsanənən rəha Uhgin, təmos-ipa kəm kitat natimnat rafin itəm okotəkəike kos rəha nəmegəhən ne nolən min itəm kotətuatip kən Uhgin tolkeike. Tatos-ipa e nɨtunən rəhatat ron. In təmaun-in kitat e rəhan atip əm nəsanənən ne nəwɨrən.

4 Kən e nəsanənən ne nəwɨrən rəhan, in təmos-ipa rəhan nəniəkisən min itəm iahgin kən məwɨr pik. Təmos-ipa nəhlan məmə e nəniəkisən min əh, nəkotitun nuwamən motol kitiəh e nolən rəha Uhgin, kən motagim rəkis e nəratən rəha nətueintən itəm təmisi-pən e nolkeikeən rat min e niki netəmim.

5 Kən tol nəhlan, nəkotəkəike motalkut pik məmə nolən rəhatəmat otuwa təwɨr agin. Rəhatəmat nahatətəən əh-ikin, kən nəkotəkəike motol min nolən min u: otol təwɨr kəm netəmim, kən otos nɨtunən,

6 otehm wɨr rəhatəmat nətəligən ne rəhatəmat nolən min; kən otətul əskasik e Uhgin nian nəratən tatuwa, kən otos-ipən rəhatəmat nəmegəhən rafin kəm Uhgin kən motol nəwian,

7 kən otolkeike iəfak min, kən otolkeike netəmim rafin.

8 Təwɨr məmə nəkotol nolən min əh, məto-inu nian nəkotol motol motol ilat, kən rəhatəmat nɨtunən e rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo otoe-in noan e nəmegəhən rəhatəmat.

9 Məto okəmə etəmim kit təsolən ilat, kən in tahmen e suah kit itəm təruru nuag-pənən isəu, o kəm-naka niganəmtin təpis, kən in təmaluin məmə Uhgin təmafəl rəkis nolən rat min rəhan aupən.

10 Tol nəhlan piak min ne winik min, nəkotəkəike kalkut əskasik məmə nəkotol nolən min əh, kən ilat okotəgətun məmə nipahrienən, Uhgin təmitəpun itəmat, kən maun-in itəmat məmə rəhan netəmim. Məto-inu okəmə nəkotol natimnat min əh, kən okol nəsotəmeən nian kit,

11 kən Uhgin nikin otagien məmə oterəh e toa otəmat məmə nəkotitun nuwinən ikin itəm Iesu Kristo, rəhatat Iərəmərə ne Iosmegəh, in otərəmərə lilin ikin.

12 Tol nəhlan, nian rafin ekəkəike matən-ipinə natimnat min u kəm itəmat məmə nikitəmat otəht min, nat əpnapin nəkotitun ilat, kən motətul tiəkis e nipahrienən itəm nəmotos rəkis.

13 E nian iakatəmegəh e nətueintən u, nikik təht məmə tətuatip məmə ekən-iarəp min natimnat min əh məmə nikitəmat otəht min,

14 məto-inu ekitun məmə otəsuwəhən ekimis, tahmen məmə rəhatat Iərəmərə Iesu Kristo təmol əp ətuatip kəm io.

15 Kən ekəkəike malkut pik roiu məmə onəsotaluinən natimnat min u nian oekimis rəkis.

16 Nian emotən-iarəp kəm itəmat məmə Iesu Kristo otuwa min e nəsanənən, eməsənən namsu min itəm suah kit təmol e rəhan əm nətəligən, məto itiməhal eməhaləplan ətuatip e niganəmtitiməhal məmə rəhan nəsanənən ne nəhag-əhagən in ilis agin.

17-18 Itimat min Iesu əpəh ilis e nitot rəha Uhgin nian Uhgin Tata təmos-ipən nisiaiiən kəm in, kən mol in nəhag-əhagən tasiə miet e nipətin, kən təmətо nəwia Uhgin u Nəhag-əhagən

---

1:6: Kal 5:22-23 **1:14:** Jon 21:18-19; 2 Kor 5:1 **1:16:** Mat 17:1-5

Asol təmən kəm in məmə, “Inu nətik itəm iakolkeike, nikik tagien pik ron.” Itiməhal atip
eməhaləto nəwian əh təmisi-pən e nego e neai.
19 Natimnat min əh təmol itimat ekotitun wir məmə nəghatən rəha ien min aupən in
nipahrienən. Kən təwir məmə itəmat min onəkotəto wir nəghatən əh. In tahmen e lait kit
tətasiə e napinəpən, mətoarus-pən tian, kən fetukai tinər e nikitəmat.
20 Kən nat asol e natimnat min u, nəkotəkəike motitun məmə nəghatən rəha ien min e Naoa
Rəha Uhgin, ien kit təməsən atipən nəghatən min əh,*
21 məto-inu nəghatən rəha ien min təsisi-pənən e nətəligən rəha netəmim əm, məto
netəmim kəmotən-iarəp nəghatən itəm təmisi-pən e Uhgin nian Narmin Rəhan təmek nikilat.

2

Iəgətun eiueiuə min

1 Məto ien eiueiuə min əh-ikin e niki netəm Isrel aupən, kən e nolən kitiəh əm, iəgətun eiueiuə
min okotuwa min e nikitəmat. E nolən anion, okotən-iarəp nəgətunən eiueiuə min itəm
otərəkin rəhatəmat nahatətəən, kən taprəkis-in nat u, ilat okotəuhlin məntaalat o rəhalat
Etəm-iasol, nat əpnapin in təmos-nəmtin ilat. Kən otəsuwəhən, Uhgin otərəkin ilat e nalpinən
itəm ilat atip əm koatiuw-pa.
2 Kən netəmim tepət okotətəu-pən nolən rat min rəhalat itəm tol naulisən. Kən tol nəhlan,
netəmim tepət okotən rat suatip rəha nipahrienən.
3 Kən məto-inu ilat iaumis min o məni, kən okotos rəhatəmat natimnat e nolən eko-eko e
noanage min itəm kəmotisi-pən əm e nətəligən atip əm rəhalat. Nuwəh agin, Uhgin təmən-
iarəp nalpinən rəhalat, kən otəsuwəhən in otərəkin ilat.
4 Itəmat nəkotitun məmə in otol nalpinən əh məto-inu nəmotəplan nolən rəhan aupən.
Nian nagelo min kəmotol təfagə, Uhgin təsaskəlim əmən rəhalat nalpinən, məto təmərakin-
pən ilat e nipəg asol teiuaiu agin, ikin rəha netəm kotərat, kən təməlis ilat e sen, kən kotatig
e napinəpən mətoarus-pa in otələhəu nəghatən o nalpinən rəhalat.
5 Kən Uhgin təməsaskəlim-əmən nalpinən rəha netəmim aupən itəm kəmoatəht nəwian e
nian rəha Noah, məto təmohamnu ilat e naruəh asol itəm təmaiu. Məto Noah təmatən-iarəp
nəghatən rəha nolən itəm tətuatip e niganəmti Uhgin, kən Uhgin təmosmegəh in, ne rəhan
netəmim sepin.
6 Kən Uhgin təmol nalpinən o nəratən rəha netəm Sotom ne Komora, kən təmaan taon mil
əh e nigəm, kioal nəmtap lan. Inu tatəgətun nat naka itəm otol kəm netəm min u itəm koatəht
nəwian.
7 Məto in təmosmegəh Lot. Suah əh in etəm tətuatip e niganəmti Uhgin, kən nikin titahmə
o nolən rat min itəm tol naulisən rəha netəm min əh-ikin əh u kəmoatəht nəwia Uhgin.
8 Kən in təmətatig ilat min ilat, kən nian rafin in təməplan nolən rat min rəhalat, kən
matəto nəghatən rat min rəhalat, kən nian rafin əm, nikin itəm tətuatip əm, təmahmə pik
o nolən rat min rəhalat.
9 Natimnat min əh tatəgətun məmə Iərəmərə Uhgin titun nosmegəhən netəmim itəm
kotahatətə lan, kən titun nəmki-rəkisən ilat e nəratən itəm kotatig lan. Məto netəmim itəm
kəsotətuatipən, Uhgin titun naskəlimən mol nalpinən kəm ilat roiu muwin mətoarus nian in
otələhəu nəghatən o nalpinən rəha netəmim.
10 Uhgin otol nalpinən kəm netəm rat rafin, məto in otol nalpinən asol kəm netəmim itəm
koatol natimnat rəha naulisən itəm nipətilat tolkeike məmə okotol, kən natimnat u koatol
ilat tamkimik, kən netəm min əh koatapəs nərəmərəən rafin.
Netəm min əh kotausit məsotəginən nat kit, kən məsotəginən nən ratən natimnat e nego e
neai itəm koatəmegəh u ilat ilis pik.
11 Nat əpnapin nagelo min, itəm ilat kotəsanən kən nahgilat tepət taprəkis-in netəm min
əh, məto nagelo min kəməsotəhaiən natimnat ilis pik əh, məsotətu-pənən nəghatən kit elat e
niganəmti Iərəmərə Uhgin.
12 Məto netəm min əh koatən rat natimnat itəm kəsotitun wirən. Ilat kotahmen e nat
iarupin min, itəm rəhalat nətəligən tikə, məto koatol əm nat itəm nipətilat tolkeike. Nat
iarupin min əh kəmotaiir məmə netəmim okotarupin-in ilat motohamnu ilat. Kən Uhgin
otərəkin min netəm rat min əh tahmen e nat iarupin min əh.
13 Uhgin otətou ilat e nəratən məto-inu ilat kəmotol nəratən kəm netəmim.

1:17-18: Mat 17:5; Mak 9:7; Luk 9:35 * **1:20:** Suatip kit min o nəuhlinən nəghatən Kris e 1:20 tol nəhlan: “Kən nat asol e natimnat min u, nəkotəkəike motitun məmə suah kit tikə məmə, in pisin əm otən nipəti nəghatən rəha ien min itəm kəmətə e Naoa Rəha Uhgin,” **1:21:** 2 Tim 3:16; 1 Pita 1:11-12 **2:1:** Mat 24:11; Jut 4 **2:4:** Jut 6 **2:5:** Jen 6—8; 2 Pita 3:6 **2:6:** Jen 19:24; Jut 7 **2:7:** Jen 19:1-16 **2:10:** Jut 7-8,16 **2:11:** Jut 9 **2:12:** Jut 10

Kən iəgətun eiueiuə min əh, nikilat tagien məmə okotagwən ne motənim pik, sənəmə lapin əm məto e nərauiəgən. Ilat kotahmen e napinən e niməhan, o kotahmen e niməgəm itəm tatol aulis itəmat, moatərəkin nərgi niməfak. Kotuwa motagwən itəmat min ilat, məto koateiuə-in itəmat, moatol nolən tərat.
14 Nian rafin rəhalat nətəligən tatuwin o nakləh-inən nipitan itəm rəhalat nətəligən timətig əm, kən nian rafin koatol təfagə rat məsotapəsən. Koatiuw rəkis netəmim itəm rəhalat nətəligən tətaliwək-aliwək, koatuwin e nolən rat rəhalat. Ilat koatəgətun atip ilat e nolən rəha naumisən. Uhgin təmən rəkis nalpinən rəhalat.
15 Ilat kəmotapəs suatip itəm tətuatip, kən moteko motətəu-pən suatip rəha Palam nəti Peor, itəm təmolkeike pik nosən məni e nolən tərat.
16 Məto togki kit təməhai o rəhan nolən tərat min. Kitat kotitun məmə togki təsəghatən, məto Uhgin təmol məmə togki tatəghat e niki etəmim məmə otən-iəhau nolən eko-eko rəha ien u.
17 Iəgətun eiueiuə min əh kotahmen e nəmti nəhau itəm təmamir, o kotahmen e nimal napuə itəm nimətag asol təməmki-rəkis, kən nuhuən tikə lan, məto-inu nəgətunən rəhalat kotərat. Uhgin təmələhəu kalin napinəpən asol məmə rəhalat.
18 Ilat koatəghat ausit e nəghatən itəm nipətin tikə. Koatəghat e nəghatən min rəha nolən min itəm nipəti netəmim kotolkeike, kən moatiuw-pa netəmim kotuwa e nəratən itəm kəmotiet wi əm lan.
19 Koatən-iəkis məmə netəmim kotitun nətəu-pənən natimnat itəm ilat kotolkeike, lou kit tikə lan. Məto ilat atip slef min rəha nolkeikeən rat min rəhalat, məto-inu suah kit in slef rəha nat naka itəm tatərəmərə lan.
20 Məto okəmə kotagim rəkis e nəratən rəha nətueintən nian kotitun Iərəmərə ne Iosmegəh rəhatat Iesu Kristo, kən uarisig lan kotitəlig e nolən rəha təfagə rat, motuwa slef rəhan, ilat kotatig e nəratən itəm in tərat taprəkis-in itəm in aupən.
21 Okəmə ilat kəmotəruru agin suatip rəha nolən ətuatip, in təməwir pik olat, taprəkis məmə ilat kinotitun suatip əh kən uarisig lan kotəuhlin məntaalat o nəghatən rəha Uhgin itəm kəmos-ipən kəm ilat.
22 Ilat koatol məmə nimaa nəghatən mil u kueia mioal nipahrienən elat. Katuən məmə, “Kuri kit təmitəlig muwin matun nat itəm in təmeoa-in rəkis,” ne “Pikəs itəm təmaig məruən, kən mitəlig min muwin mətaig e nəmit.”

3

Nian rəha Iərəmərə

1 Iolik min, inu rəhak naoa itəm tatol kəiu lan tatimnə otəmat. Eməte ilau kərən məmə nikitəmat otəht min natimnat min əh, kən məmə katuəhgaiir itəmat mol nətəligən rəhatəmat tətuatip.
2 Iakolkeike məmə onəkotətəlig-in min nəghatən min itəm ien min rəha Uhgin kəmotən aupən, ne nəghatən rəha Iərəmərə Iosmegəh rəhatat itəm rəhatəmat aposol min kəmotən-iarəp kəm itəmat.
3 Nat kit itəm nakotaupən motitun məmə, e nian Namnun Nian tatuwa iuəhkir, netəmim neen okotuwa itəm kotətəu-pən əm nat nipətilat tolkeike məmə okotol, kən ilat okotəghat ausit motən rat nəghatən rəha Uhgin.
4 Okotən məmə, “?Tahro? ?Təmən-iəkis rəkis məmə otuwa min, məto in hiə? E nian itəm tipitat min kəmotimis mətoarus-pa u-roiu, natimnat rafin tahmen-ahmen əm. Kən aupən aupən agin, nian Uhgin təmol nətueintən mətoarus-pa roiu, natimnat rafin kotahmen-ahmen əm.”
5 Koatəghat nəhlan, məto ilat kəsotolkeikeən məmə okotətəlig-in məmə e nəghatən rəhan, Uhgin təmol neai ne nətueintən. Kən mol nəptən tiet ilugin e nəhau, kən mos nəhau mol ikin min rafin e nətueintən.
6 Kən təmatig mos min nəhau əh mau-təlimin mərəkin nəptən aupən ikin lan.
7 Kən nəghatən əh rəha Uhgin tətaskəlim neai ne niməptən kətuatig roiu, kən ilau okətuatig mətoarus-pa nian in otaan ilau e nigəm e nian rəha nakilən ne nalpinən rəha netəm koatəht nəwia Uhgin.
8 Məto io min neen, sotaluinən nat kitiəh u məmə, e nətəligən rəha Iərəmərə Uhgin, nian kitiəh in tahmen e nup wan-taosan, kən nup wan-taosan in tahmen e nian kitiəh.
9 Netəmim neen, nikilat təht məmə Uhgin təpou o nol uəhaiən nəniəkisən rəhan, məto sənəmə tol nəhlan. Rəhan nətəligən təfəməh otəmat, kən təsolkeikeən məmə in otərəkin

2:15: Nam 22:7; Jut 11; Nol Əpən 2:14 **2:16:** Nam 22:28-35 **2:17:** Jut 12-13 **2:20:** Mat 12:45 **2:21:** Luk 12:47-48 **2:22:** Prov 26:11 **3:2:** Jut 17 **3:3:** 1 Tim 4:1; Jut 18 **3:4:** Mat 24:48 **3:5:** Jen 1:6-9 **3:6:** Jen 7:11; 2 Pita 2:5 **3:8:** Sam 90:4

etəmim kit, məto tolkeike məmə netəmim rafin okotəuhlin məntaalat o nolən rat min rəhalat motitəlig-pən ron.
10 Məto Nian Rəha Iərəmərə otuwa tahmen e etəmim təmuwa məmə otakləh, otuwa e nian itəm etəmim təruru. E nian əh, kotəto nərkərikən asol, kən neai otikə. Kən nigəm otus mərəkin mitgar, ne məwig, ne məhau min, kən nigəm otus nətueintən ne natimnat rafin kotatig lan, kotikə agin.
11 Kən məto-inu Uhgin otərəkin rafin agin natimnat min əh e nolən əh, itəmat nəkotəkəike motətəlig-in nolən rəha nəmegəhən rəhatəmat. Nəkotəkəike motətəu-pən suatip itəm nəmegəhən rəhatəmat okotətuatip e niganəmti Uhgin, kən nəmotələhəu kalin məmə rəhan.
12 Nikitəmat otəkəike magien o nian əh itəm tatuwa, kən motol natimnat itəm okotol nian əh otuwa uəhai əm. E nian əh, nigəm otus mərəkin neai, kən nəgəpanən otol mitgar, ne məwig, ne məhau min okotaiəh motikə.
13 Məto Uhgin təmən-iəkis məmə otol neai wi ne nətueintən wi, ikin rəha netəmim itəm kotətuatip e niganəmtin. Kən koatəsahgin nat əh o nəniəkisən əh.
14 Tol nəhlan, io min neen. Kən məto-inu nakoatəsahgin nian əh itəm tatuwa, otalkut əskasik məmə Uhgin otəsehmən napinən kit e nəmegəhən rəhatəmat, kən təfagə rat kit tikə lan, kən nəkotatig e nəmə̇linuən itəmat min.
15 Nəkotəkəike motos e rəhatəmat nətəligən nat u məmə, nolən rəha nətəligən əfəməh rəha Iərəmərə otat, tatol məmə in otosmegəh netəmim neen min. Inu tahmen e nəghatən itəm piətat wir Pol təmətе kəm itəmat e nenatigən itəm Uhgin təmos-ipən kəm in.
16 Tatəghat-in natimnat min əh e naoa min rafin rəhan. E naoa min əh, natimnat neen əh-ikin itəm tiəkis məmə okotitun. Kən netəm kəsotolən skul məsotitunən nat, kən rəhalat nətəligən tətaliwək-aliwək, ilat koatəuhlin nəghatən min rəha Pol, e nolən kitiəh əm itəm koatəuhlin nəghatən rəha naoa neen min rəha Uhgin. Kən Uhgin otərəkin ilat ron.

Namnun nəghatən
17 Kən tol nəhlan, io min neen. Məto-inu nəkotitun rəkis nat u, otaiir məmə nəghatən alməl rəha netəmim itəm koatəht nəwia Uhgin, okəsotiuw-rəkisən itəmat e ikin rəhatəmat nahatətəən təskasik ikin, kən nakoatəme e rəhatəmat nahatətəən.
18 Məto otol rəhatəmat nahatətəən təwiə məskasik e nitunən rəha Iərəmərə ne Iosmegəh rəhatat Iesu Kristo, kən təwiə min e nəwirən itəm tətawte-in kəm itəmat. !Pəs kotənwiwi in nian rafin, roiu tatuwin matuwin namnun tikə! Əwəh.

3:9: Hab 2:3; 1 Tim 2:4 **3:10:** Mat 24:29,35; Luk 12:39; 1 Tes 5:2 **3:13:** Aes 65:17; 66:22; Nol Əpən 21:1,27 **3:15:** Rom 2:4 **3:17:** Mak 13:33; 1 Kor 10:12

1 Jon
Naoa itəm Jon təmaupən məte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 1 Jon

?Pah təmətе naoa u? Aposol Jon təmətе naoa u. In pia Jemes, kən ilau nəti Sepeti mil. In kit rəha netəm tuelef rəha Iesu. Kən in etəm u itəm Iesu tolkeike pik. In təmətе naoa min u: Namnusən Təwɨr Itəm Jon Təmətе, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе naoa u tatuwɨn kəm netəmim rəha niməfak min ikin min rafin. In tolkeike məmə netəmim ikin kitiəh-kitiəh okotafin, kən motahl-ipən naoa u tatuwɨn e niməfak min ikin pisin pisin min.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Netəmim neen kotəmə Iesu Kristo sənəmə in Nəti Uhgin pahrien itəm təmuwa etəmim pahrien kit. Koatən məmə narmin rəha Kristo təmuwa e nipəti suah əh Iesu nian Jon Baptaes təmol baptaes lan. Kən narmin rəha Kristo tiet e nipəti Iesu, uarisig timis e nig kəməluau. Məto nəgətunən əh in neiuəən. Kən moatəgətun məmə nolən rat in tikə. Ilat neen kotəmə təwɨr əm məmə netəmin okotol əpnapin əm nolən rat məto-inu e rəhalat nəgətunən, nipəti etəmim in nat əpnapin əm. Nərgi nəgətunən min əh, kətaun-in məmə "Nostisisim."

?Təmətе naoa u o naka? Təmətе naoa u məmə otəgətun min nəghatən itəm tətuatip, kən məmə otən-iarəp neiueiuə minən rəha iəgətun eiuə min. Kən təməgətun məmə nolkeikeən in nat asol. Kən molkeike məmə otasitu, kən mol nahatətəən rəha iəfak min tuwa məskasik kən motitun wir məmə Uhgin təmosmegəh pahrien ilat, kən ilat moatos nəmegəhən lilin.

Nəghatən Megəh

1 Nəghatən rəha nəmegəhən* təmaupən matig e nətuounən nian,† inun, itimat‡ emotəto kən motəplan e niganəmtitimat ətuatip.§ Emotehm, kən motek e nelmitimat ətuatip.* In un, in nəghatən rəha nəmegəhən itəm ekoatəghat-in, moatən-iarəp.
2 Nəmegəhən əh təmiet-arəpa;† emotehm kən moatətul-arəp o nən-iarəpən,‡ kən moatən-ipinə kəm itəmat məmə in nəmegəhən lilin, in təmətatig ilau Tata Uhgin kən təmiet-arəpa otimat.§
3 Ekoatən-iarəp kəm itəmat natimnat min itəm emotehm kən motəto rəkis, məmə itəmat min onəkotuwa kol kitiəh kitat min itəmat. Okotuwa kitiəh kitat Tata Uhgin ne Nətin, Iesu Kristo.*
4 Ekoatətе natimnat min u məmə otol nagienən e nikitat tər mərioah.

Okotaliwək e nəhag-əhagən

5 Nəghatən u inu, itimat emotəto ron kən ioatən-ipinə kəm itəmat, məmə Uhgin in nəhag-əhagən,† kən napinəpən tikə agin lan.
6 Okəmə kitat kotəmə kinoatol kitiəh kitat min, məto kitat kotaliwək e napinəpən,‡ kən koateiuə, kən məsotatigən e nipahrienən.§
7 Məto in tətatig e nəhag-əhagən, kən okəmə kotaliwək e nəhag-əhagən tahmen lan,* kən kitat koatol kitiəh kitat min, kən kitat okotaruətuəh† ‡ e nolən rat min rafin e nita Nətin, Iesu.
8 Okəmə kitat kotəmə sənəmə kitat nol təfagə rat,§ kitat koateiuə-in atip əm kitat min, kən nipahrienən tikə etat.*
9 Uhgin in etəm kitun nagileən lan, kən rəhan nolən in tətuatip əm.† Tol nəhlan, okəmə kitat kotən-ipən nolən rat min rəhatat kəm Uhgin,‡ kən in otafəl kitat kən maluin rəhatat nolən rat min, kən maruətuəh rəkis in nolən rat min rafin rəhatat mə okotətuatip e niganəmtin.§

---

* **1:1:** Jon 14:6 † **1:1:** Jon 1:1,3 ‡ **1:1:** Naoa u, Aposol Jon in təmətе. Kitat kotəruru təmətе kəm pah. Nat əpnapin məmə in tatən pik "itimat," məto Jon pisin əm təmətе. Tatən itimat, matəghat-in atip in ne aposol min neen. § **1:1:** Luk 24:48; Jon 1:14; 19:35; 2 Pita 1:16; 1 Jon 4:14 * **1:1:** Jon 20:27 † **1:2:** Jon 1:1-4; 11:25; 14:6 ‡ **1:2:** Jon 15:27 § **1:2:** Jon 1:1-4 * **1:3:** 1 Kor 1:9 † **1:5:** 1 Tim 6:16 ‡ **1:6:** Jon 3:19-21; 8:12; Efes 5:8; 1 Jon 2:11 § **1:6:** 1 Jon 2:4; 4:20 * **1:7:** Aes 2:5 † **1:7:** Okəmə kotaruətuəh e niganəmti Uhgin, okotən-iarəp əm təfagə rat min kəmotol kəsotahmenən e niganəmti Uhgin. Məto sənəmə tahmen e naruətuəhən itəm kətaig e nien o nos-irəkisən nətuakəmən kit e nipətitəm. Kitat okotəkəike motaruətuəh e nita Iesu, məmə in otos-irəkis nolən rat min rəhatat. Tol nəhlan, kitat kotətuatip, motaruətuəh e niganəmti Uhgin, in təsəplanən nolən rat rəhatat, məto-inu nita Iesu təmafəl rəkis. ‡ **1:7:** Hip 9:14; Nol Əpən 7:14 § **1:8:** Jer 2:35; Rom 3:9,19; Jem 3:2 * **1:8:** 1 Jon 2:4 † **1:9:** E naluinən nolən rat rəha nol təfagə min, Uhgin in tatol e nətuatipən, məto-inu nimisən rəha Iesu in təmətou rəkis nolən rat min. Tol nəhlan, tətuatip məmə Uhgin otaluin nolən rat min rəhatat mətafəl rəkis. ‡ **1:9:** Sam 32:3-5; 51:2; Prov 28:13 § **1:9:** Jer 31:34; Maeka 7:18-20; Hip 10:22

10 Okəmə kitat kotəmə kəsotol agiṅ-əhən nolən rat, kən kitat koatən neiuəən e Uhgiṅ, kən
rəhan nəghatən təsatig agiṅ-əhən e nəmegəhən rəhatat.*

2

Iesu Kristo in etəmim rəha nasituən etat

1 Rəhak nisualkələh miṅ,* iatəte natimnat miṅ u kəm itəmat, matən-iəhau itəmat məmə
onəsotolən nat tərat. Məto okəmə suah kit otol nolən rat, rəhatat kit əh-ikiṅ etəm tatəghat
rəhatat lan kəm Tata Uhgiṅ,† inu Iesu Kristo in Etəm Tətuatip.
2 In un, itəm təmol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən o rəhatat nolən rat miṅ, kən o nat u,
neməha otəsol miṅən Uhgiṅ.‡§ Kən təməsolən o rəhatat pisiṅ əm nolən rat miṅ, məto rəha
netəmim rafin agiṅ-əh e nətueintən.*

3 Kitat okotitun əsas məmə kotitun Uhgiṅ† okəmə kitat koatol nəwian.‡ §

4 Etəm u tatən mə "Ekitun Uhgiṅ,"* məto təsolən nəwian, in ieiuə, kən nipahrienən tikə
lan.†

5-6 Məto etəm un tatol rəhan nəghatən,‡ nolkeikeən rəha Uhgiṅ təmatig miṅip wir pahrien
e nikin.§ Etəm u itəm tatən məmə tatəper-ipən lan,* otəkəike mətəp suatip kitiəh əm itəm
Iesu təmitəp.† Nolən u tatəgətun əsas‡ məmə kitat koatatig lan.§

Kitat kotəkəike motol nolkeikeən kəm kitat miṅ

7 Nikik keike miṅ, io esəteən nəghatən wi kit kəm itəmat məmə onəkotol, kən məto iatəte
in oas* itəm nəmotos rəkis e nətuounən, nian nəmotəto namnusən təwir;† nəghatən oas u in
nəghatən ninəmotitun.

8 Məto e nehmən kit miṅ, nəghatən u itəm iatəte tatimnə otəmat məmə onəkotol, in
tatəuhlin məmə nəghatən wi,‡ məto-inu kinəplan e suatip wi kit e nəmegəhən rəha Iesu
ne rəhatəmat. Məto-inu roiu, napinəpən tinatagim,§ kənu nəhag-əhagən pahrien* tinatasiə
rəkis.†

9 Kən etəm u tatən mə in tətatig e nəhag-əhagən məto tatetəhau pian,‡ in tətatig əh e
napinəpən.§

10 Etəmim u itəm tolkeike pian, in tatətul e nəhag-əhagən,* kən nat kit tikə e nikin məmə
otapitətəl lan, morin.†

11 Məto etəmim u itəm tetəhau pian, in tətatig e napinəpən,‡ kən mətan e napinəpən, kən
məruru ikiṅ tatuwiṅ-pən ikiṅ, məto-inu napinəpən tatohamis niganəmtiṅ.§

12 Rəhak nisualkələh miṅ, iatəte naoa u kəm itəmat,
məto-inu Uhgiṅ təmafəl rəkis nolən rat miṅ rəhatəmat o nat u itəm Iesu təmol.
13 Tata miṅ, iatəte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nəmotitun in, itəm təmaupən matig e nətuounən.*
Netəm aluə miṅ, iatəte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nəmotol win† e etəm rat, Setan.
14 Nisualkələh, eməte nat u kəm itəmat,
məto-inun nəmotitun Tata Uhgiṅ.
Tata miṅ, eməte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nəmotitun in, itəm təmaupən matig e nətuounən.‡
Netəm aluə miṅ, eməte nat u kəm itəmat,
məto-inu itəmat nakotəsanən,§ kən nəghatən rəha Uhgiṅ tətatig e nikitəmat, kən nəmotol
win e etəm rat, Setan.*

---

* **1:10:** Jon 5:38 * **2:1:** 1 Tes 2:11 † **2:1:** Rom 8:34; 1 Tim 2:5; Hip 7:25 ‡ **2:2:** Rom 3:25; 1 Jon 4:10 § **2:2:** Iesu in təmol sakrifais atip e nəmegəhən rəhan o rəhatat nolən rat miṅ, kən o nat əh, neməha təsol miṅən Uhgiṅ. Iesu in sakrifais, kən in pris miṅ itəm təmol sakrifais u. Iesu təsətapəhən o Uhgiṅ məmə otən məmə kitat kəməsotolən nolən rat kit, məto tətapəh o Uhgiṅ məmə otəplan kitat məmə kitat netəm rəhatat nolən rat miṅ kəmotos rəkis nalpiṅən. Neməha rəha Uhgiṅ, Kristo in təmos, təmol sakrifais atip e rəhan nəmegəhən. Kən nat u, in tinahmen. * **2:2:** Jon 3:17 † **2:3:** 1 Jon 4:13; 5:2 ‡ **2:3:** Nolən nəwian un, təsolən kitat kotətuatip, məto tatəgətun əm məmə kitat kotitun Uhgiṅ. § **2:3:** Jon 14:15 * **2:4:** Taet 1:16; 1 Jon 3:6; 4:7,8 † **2:4:** 1 Jon 1:6,8 ‡ **2:5-6:** Jon 14:15 § **2:5-6:** 1 Jon 4:12 * **2:5-6:** Nian tatən məmə suah kit tatəper-ipən e Iesu, nipətin u məmə in tətatig lan məsietən, tatisi-pən lan, tatətul-pən ron, tatos rafin nəsanənən rəhan ron, tatagile lan, tatilpiṅ ilau miṅ. † **2:5-6:** Mat 11:29 ‡ **2:5-6:** 1 Jon 2:3 § **2:5-6:** Jon 15 * **2:7:** Dut 6:5; Lev 19:18 † **2:7:** 1 Jon 2:24; 3:11,23; 4:21; 2 Jon 5,6 ‡ **2:8:** Jon 13:34 § **2:8:** Rom 13:12 * **2:8:** Jon 1:9 † **2:8:** Efes 5:8; 1 Tes 5:5 ‡ **2:9:** 1 Jon 3:10,15,16; 4:20,21 § **2:9:** 1 Jon 1:5 * **2:10:** 1 Jon 3:14 † **2:10:** Sam 119:165 ‡ **2:11:** 1 Jon 1:6 § **2:11:** Jon 11:9; 12:35 * **2:13:** Jon 1:1 † **2:13:** Jon 16:33 ‡ **2:14:** Jon 1:1 § **2:14:** Efes 6:10 * **2:14:** 1 Jon 2:13; Sam 119:9-11; Jon 5:38; Hip 4:12; 1 Jon 1:10

Sotolkeikeən natimnat rəha nətueintən

15 Sotolkeikeən nətueintən† o natimnat min rəha nətueintən. Okəmə suah kit tatolkeike
nətueintən, kən nolkeikeən rəha Tata Uhgin təsatigən e nikin.‡
16 Məto-inu natimnat rafin e nətueintən u, təsisi-pənən o Tata Uhgin, məto rəha nətueintən
əm. Natimnat u rafin rəha nətueintən, ilat u, naumisən o natimnat rəha nipətitəm əm,§ kən
naumisən o natimnat itəm tatiuw rəkis niganəmtitəm,* ne nausitən o rəhan nautə min ne
nepətən.
17 Kən nətueintən u otəpanikə. Kən naumisən o nautə min otəpanikə. Kən naumisən o
nolən min rəha nətueintən itəm koatiuw nətəligən rəha netəmim otəpanotikə.† Məto etəmim
itəm tatol nəwia Tata Uhgin,‡ in otətatig lilin.

Tikimir min rəha Kristo kinotuwa rəkis

18 Nisualkələh, kotegu-pən e namnun nian.§ Nəmoatəto məmə tikimir kit rəha Kristo*
otuwa.† Kən roiu tikimir min rəha Kristo tepət, kinotuwa rəkis.‡ Tol nəhlan, kitat kotitun
məmə inu, kinoategu-pən e namnun nian.
19 Netəm min u, kəmotapəs rəhatat niməfak min§ məto-inun ilat sənəmə rəhatat agin-əh
min. Okəmə rəhatat agin-əh min, kəməsotietən etat. Məto ilat kəmotiet etat, məmə otəgətun
məmə ilat sənəmə rəhatat min.
20 Məto itəmat un, Etəm Tətuatip, in təmətəfiə* kəm itəmat e Narmin Rəha Uhgin,† kən
itəmat rafin nəkotitun nat u.
21 Iatəte nat u kəm itəmat, sənəmə nəkotəruru nipahrienən, məto itəmat ninotitun rəkis
nipahrienən, kən motitun məmə nipahrienən təsoe-inən neiuəən.‡
22 ?Pah u in ieiuə? Etəmim u itəm tatən məmə Iesu sənəmə in Kristo itəm Uhgin təmən
məmə otahl-ipa. Etəmim u inu, in tikimir rəha Kristo. In təsənən nipahrienən e Tata Uhgin
ne Nətin.§
23 Etəm təsənən nipahrienən e Nətin təruru nosən Tata. Etəm tatən nipahrienən e Nətin,
in tatos min Tata Uhgin.*
24 Pəs nat naka nəmotəto e nətuounən, nian nəmotəto namnusən təwir, otatəper-ipən
əh etəmat tiəkis. Okəmə nat naka nəmotəto e nətuounən otatəper-ipən etəmat, kən itəmat
onakoatəper-ipən e Nətin, ne Tata Uhgin.†
25 Kən nat u inu, nəmegəhən itulin, in təmən-iəkis məmə otos-ipa kəm kitat.
26 Iatəte nəghatən min u kəm itəmat matən-iarəp netəm min u itəm okotiuw rəkis itəmat.‡
27 Məto itəmat u, nətəfiəən rəha Narmin Rəha Uhgin itəm nəmotos e Kristo,§ in tətatig əh
e nikitəmat. ?Tol nəhlan, pah min titun nəgətunən nat wi kit kəm itəmat? Narmin Rəha
Uhgin tatəgətun natimnat rafin kəm itəmat,* kən nətəfiəən əh rəhan, in nipahrienən, sənəmə
neiuəən. Tol nəhlan, otəper-ipən əskasik lan,† tahmen-pən əm məmə in təməgətun itəmat
məmə nəkotol.
28 Kən roiu əh, nisualkələh, otəper-ipən lan, məmə nian in otuwa‡ kən kitat kəsotəginən
məsotaulis-inən niganəmtin§ e rəhan nuwamən.
29 Okəmə nəkotitun məmə in tətuatip,* onəkotitun əsas məmə netəmim rafin itəm koatol
nolən ətuatip, ilat u, nenətin min.†

3

Itəmat u nenəti Uhgin min

1 !Oteplan-tu! !Nolkeikeən itəm tepət mahgoau kəm kitat,* itəm Tata Uhgin təmos-ipa, inun,
məmə tətaun-in kitat məmə nenətin min!† Kən nipahrienən məmə kitat əh. Netəmim rəha
nətueintən kəsotitunən kitat, məto-inun ilat kotəruru Uhgin.‡

---

† **2:15:** Rom 12:2 ‡ **2:15:** Jem 4:4 § **2:16:** Jen 3:6; Rom 13:14; Efes 2:3 * **2:16:** Prov 27:20 † **2:17:** Hip 12:27 ‡ **2:17:** Mat 12:50 § **2:18:** Rom 13:11 * **2:18:** Tikimir rəha Kristo in 'antichrist' e Inglis. † **2:18:** 1 Jon 2:22; 4:3; 2 Jon 1:7 ‡ **2:18:** 1 Jon 4:1 § **2:19:** Wək 20:30 * **2:20:** Netəm Isrel kotətəfiə-pən e rəhn-kapə pris min e oel, moatol kən tatəgətun məmə ilat u, sənəmə netəmim əpnapin əm, məto ilat u, netəmim rəha Uhgin əm, itəm in təmitəpun o nolən wək u. Kən e nolən kitiəh əm, Iesu in tatos-ipa Narmin Rəha Uhgin kəm netəm min un itəm koatən nipahrienən lan, matəgətun məmə Kristo təmitəpun ilat mə rəhan əm. Netəm min u itəm koatos nətəfiəən e Narmin Rəha Uhgin, in tahmen e nəmtətin kit məmə ilat u, rəhan min netəmim. Tatətəfiə-in-pən Narmin Rəha Uhgin elat məmə ilat kotahmen-in nolən wək rəhan. † **2:20:** 1 Jon 2:27; 2 Kor 1:21-22 ‡ **2:21:** 2 Pita 1:12 § **2:22:** 1 Jon 4:3; 2 Jon 1:7 * **2:23:** Jon 8:19; 14:7; 1 Jon 4:15; 5:1; 2 Jon 1:9 † **2:24:** Jon 14:23; 15:4; 1 Jon 1:3; 2 Jon 9 ‡ **2:26:** 1 Jon 3:7 § **2:27:** 1 Jon 2:20 * **2:27:** 1 Kor 2:12 † **2:27:** Jon 15:4 ‡ **2:28:** 1 Jon 3:2; Kol 3:4 § **2:28:** Efes 3:12 * **2:29:** 1 Jon 3:7 † **2:29:** Jon 1:13 * **3:1:** Jon 3:16 † **3:1:** Jon 1:12 ‡ **3:1:** Jon 15:21; 16:2,3

2 Nikik min, kitat nenəti Uhgin min u-roiu. Kitat kəsotitunən məmə okotəhrol nulan motol
pisin nian Kristo otitəlig-pa. Məto kitat kotitun məmə nian otitəlig-pa,§ kitat okotahmen
lan,* məto-inu e nian əh, okotəplan əsas məmə in tol nəhlan.†
3 Kən etəmim itəm tatagile məmə otahmen e Kristo, in tətaruətuəh rəkis‡ in atip nolən min
rəhan,§ məto-inu Kristo in min in tətuatip wir agin.
4 Etəmim itəm tatol nolən rat, in tatətgəhl min lou rəha Uhgin, məto-inu nəghatən u nolən
rat, nipətin u, nətgəhlən lou rəha Uhgin.
5 Kən itəmat nəkotitun məmə Kristo təmuwa məmə otos-irəkis rəhatat nolən rat min,*
məto-inu nolən rat tikə lan.†
6 Tol nəhlan, okəmə kitat koatəper-ipən lan, tol-pən okol kəsotəkəikeən e nolən rat min.
Məto netəm min un itəm koatəkəike əh e nolən rat min, tol-pən kotəruru agin-əh in,
məsotəplanən in.‡
7 Nisualkələh, sotətəlig-inən suah kit teiuə-in itəmat o nat u. Etəm tatol nat ətuatip, nipətin
u məmə in etəm ətuatip, tahmen əm e Kristo in etəm ətuatip.
8 Məto etəmim itəm tatəkəike əh e nolən rat min, tatəgətun məmə in rəha Setan u, etəm
təmatol nolən rat e nətuounən.§ Məto Nəti Uhgin təmuwa o nərəkinən wək min əh rəha
Setan.*
9 Netəm min u itəm kəmotaiir wi min motuwa nenəti Uhgin min,† ilat okol kəsotəkəikeən
e nolən rat,‡ məto-inu ilat koatos niamitə rəha Uhgin. Kən o nat u, okol ilat kəsotəkəikeən e
nolən rat, məto-inu ilat nenəti Uhgin min.§
10 Tol mə, kotitun nənən məmə pah min u nenəti Uhgin,* kənu pah min u nenəti Setan.†
Etəmim u itəm təsol ətuatipən, kən in məsolkeikeən pian kit,‡ in sənəmə nəti Uhgin kit.

Kitat kotəike motolkeike kitat min

11 Nəghatən u inu, nəmotəto e nətuounən e namnusən təwir,§ məmə kitat okotəike
motolkeike itat min.*
12 Sotolən tikiri Ken, itəm in etəmim rəha Setan kən tohamnu pian.† ?Kən təmohamnu
pian o naka? Təmohamnu məto-inun rəhan nolən min tərat kənu rəha pian, nolən min in
tətuatip.‡
13 Piak min, narmitəmat təsiwig pikən okəmə netəmim rəha nətueintən u koatetəhau
itəmat.§
14 Okəmə kitat kotolkeike piatat min, tatəgətun məmə kitat kinotaprəkis-in rəkis nimisən,
minotegu-pən e nəmegəhən.* Məto etəm un nolkeikeən tikə lan, in tətatig əh e nimisən.†
15 Etəmim un itəm tatetəhau pian‡ in tahmen e etəm tatohamnu itəm,§ kən itəmat
nəkotitun məmə iohamnu itəm, in təsosən nəmegəhən lilin.*
16 O nat u kitat kotitun wir məmə nolkeikeən in tol nulan, məto-inun Iesu təmos-ipa rəhan
nəmegəhən otat.† Kən e nolən kitiəh əm, təwir mə kitat min kotos-ipən nəmegəhən rəhatat o
piatat min.‡
17 ? Okəmə suah kit rəhan natimnat tepət kən pian kit rəhan nat kit tikə, məto in
təsasəkitunən pian,§ məsolən nat agin lan, nolkeikeən rəha Uhgin otəhrol nulan matig e
suah u?*
18 Nenətik min, pəs kitat kəsotənən nolkeikeən e nohlitat əm, məto okotol əp nolkeikeən
pahrien e nolən min rəhatat.†
19-20 Okəmə kotol nəhlan, kən nat əpnapin okəmə kotəto-pən e nikitat məmə okotos
nalpinən, məto kitat okotitun məmə kotatig e nipahrienən, kən mem məha-məha nikitat e
niganəmtin. Məto-inu Uhgin in ilis maprəkis-in nikitat, kən in titun natimnat rafin.
21 Piak min, okəmə kotəto-pən e nikitat məmə okəsotosən nalpinən, kitat okəsotaginən e
niganəmti Uhgin,‡

---

§ **3:2:** Kol 3:4; 1 Jon 2:28 * **3:2:** Rom 8:29; 2 Pita 1:4 † **3:2:** Jon 17:24; 2 Kor 3:18 ‡ **3:3:** Tətaruətuəh, nipətin u, titafəl rəkis. § **3:3:** 2 Kor 7:1; 1 Jon 1:7; 2 Pita 3:13,14 * **3:5:** 1 Jon 3:8 † **3:5:** 2 Kor 5:21 ‡ **3:6:** 1 Jon 3:9; 2:4; 5:18; 3 Jon 1:11 § **3:8:** Jon 8:44 * **3:8:** Hip 2:14 † **3:9:** Jon 1:13 ‡ **3:9:** 1 Jon 5:18 § **3:9:** Nikuti nat tatəwiə noe-in atipən noan. E suatip kitiəh əm, Uhgin tatələhəu-pən rəhan niamitə e suah kit, kən in tatəwiə tahmen e nikuti nat itəm kəməfe e nəmegəhən rəha etəmim un, kən matoe in noan e nolən min rəha Uhgin. Tol nəhlan, netəmim min u itəm kəmotaiir wi min motuwa nenəti Uhgin min, ilat kəsotəkəikeən e nolən rat. * **3:10:** 1 Jon 3:1,2; Jon 1:12 † **3:10:** 1 Jon 3:8 ‡ **3:10:** 1 Jon 2:9; 4:8 § **3:11:** 1 Jon 2:7 * **3:11:** Jon 13:34-35; 15:12; 1 Jon 4:7,11,21; 2 Jon 1:5 † **3:12:** Jen 4:8 ‡ **3:12:** Prov 29:10 § **3:13:** Jon 15:18,19; 17:14 * **3:14:** Jon 5:24 † **3:14:** 1 Jon 2:9 ‡ **3:15:** 1 Jon 2:9 § **3:15:** Mat 5:21,22; Jon 8:44 * **3:15:** Kal 5:20,21 † **3:16:** Jon 10:11 ‡ **3:16:** Jon 15:13; 1 Tes 2:8 § **3:17:** Dut 15:7,8; Jem 2:15,16 * **3:17:** 1 Jon 4:20 † **3:18:** Esik 33:31; Rom 12:9 ‡ **3:21:** Efes 3:12; 1 Jon 5:14

22 kən motos natɨmnat rafin ron itəm koatətapəhin-pən,§ məto-inu kitat koatol nəwian*
kən moatol nolən itəm in tolkeike.†
23 Kənu nəghatən u rəhan tatən məmə kotəkəike motahatətə e Nətɨn,‡ Iesu Kristo,§ kən
motolkeike kitat mɨn, tahmen məmə inu in təmən mihin kəm itat.*
24 Netəm mɨn u itəm koatol nəwian,† ilat koatəper-ipən lan,‡ kən in tatəper-ipən elat. Kən
kitat kotɨtun məmə in tətatɨg e nɨkitat, məto-inun Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm in təmos-ipa, in
tatəgətun kəm kitat.§

4

Onakakil mehm mətɨg narmɨn mɨn

1 Nɨkik mɨn, okəmə etəmim kit tatən məmə Narmɨn Rəha Uhgɨn tətatɨg lan, matol in tatən-
iarəp rəhan nəghatən, kən təwɨr pɨk məmə onəkotehm wɨr motakil mətɨg məmə narmɨn əh
tətatɨg lan, in rəha Uhgɨn pahrien, o sənəmə rəha Uhgɨn.* Kitat okotəkəike motəplan wɨr
məto-inun ien eiueiuə mɨn tepət kɨnotiet rəkɨs moatəghat e nətueintən.†
2 O nat u, itəmat onəkotɨtun əsas məmə in Narmɨn Rəha Uhgɨn itəm tətatɨg e etəmim kit,
inun, Narmɨn itəm tatən-iarəp məmə Iesu in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa, kən
in təmuwa e nɨpətɨn,‡ narmɨn əh in Narmɨn ətuatɨp rəha Uhgɨn.§
3 Məto etəmim kit itəm təsən-iarəpən məmə Iesu in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa,
narmɨn rəha etəmim əh, sənəmə rəha Uhgɨn. Inəh, in narmɨn rəha tɨkɨmɨr rəha Kristo,*† itəm
nɨnəmotəto rəkɨs məmə in otəpanuwa, kən roiu tɨnətatɨg rəkɨs e nətueintən.‡
4 Nɨsualkələh, itəmat netəmim rəha Uhgɨn mɨn, kən nəmotəhg-irəkɨs ien eiueiuə mɨn əh,§
məto-inu Narmɨn itəm tətatɨg e nɨkitəmat in taprəkɨs-in narmɨn itəm tətatɨg e nətueintən u.*
5 Ilat netəm rəha nətueintən,† tol nəhlan, nəghatən mɨn rəhalat koatən, in rəha nətueintən
əm, kən netəm koatətəlɨg-in ilat, ilat mɨn netəm rəha nətueintən u.
6 Məto itɨmat nenəti Uhgɨn mɨn. Tol nəhlan, netəmim itəm kotɨtun Uhgɨn, ilat kotətəlɨg-in
itɨmat. Məto netəmim itəm ilat sənəmə nenəti Uhgɨn mɨn, ilat kəsotətəlɨg-inən itɨmat.‡ O nat
u, kitat okotɨtun əsas Narmɨn itəm tatən pahrien,§ ne narmɨn itəm tateiuə.*

Nolkeikeən rəha Uhgɨn ne rəhatat

7 Nɨkik mɨn, pəs kitat kotolkeike kitat mɨn,† məto-inu nolkeikeən in tatɨsɨ-pən o Uhgɨn, kən
etəm tatol nolkeikeən, in təmaiir wɨ mɨn muwa nəti Uhgɨn kit,‡ kən tɨtun Uhgɨn.§
8 Məto etəm u, rəhan nolkeikeən tɨkə, in təruru Uhgɨn, məto-inu Uhgɨn, in nəukəti
nolkeikeən.
9 Uhgɨn təmol əp rəhan nolkeikeən kəm kitat nulan, məmə in təmahl-ipa Nətɨn noan kitɨəh
əm,* tuwa e nətueintən, məmə kitat okotos nəmegəhən ron.†
10 Nat u in nolkeikeən pahrien, sənəmə kitat kəmotolkeike Uhgɨn, məto in təmolkeike
kitat.‡ Uhgɨn təmahl-ipa Nətɨn tuwa, kən in təmol sakrifais atɨp e rəhan nəmegəhən o rəhatat
nolən rat mɨn, məmə nemə̈ha otəsol mɨnən Uhgɨn.§
11 Piak mɨn, Uhgɨn təmolkeike pɨk kitat nulan,* kən tol nəhlan, kitat mɨn okotəkəike motol
mihin nolkeikeən əh kəm itat mɨn.†
12 Suah kit təsehmən Uhgɨn nian kit ne.‡ Məto okəmə kitat kotolkeike itat mɨn, kən Uhgɨn
tatəper-ipən e nɨkitat, kən nolkeikeən rəhan tɨnatoe-in nolkeikeən e nɨkitat.§
13 Kitat kotɨtun* məmə kitat kotəper-ipən lan, kən in tətatɨg etat, məto-inun tɨnos-ipa rəkɨs
rəhan Narmɨn kəm kitat.†
14 Kənu itɨmat emotəplan rəkɨs kənu moatən-iarəp‡ məmə Tata Uhgɨn in təmahl-ipa Nətɨn
məmə in Iosmegəh rəha nətueintən.§
15 Etəmim itəm tatən-iarəp məmə Iesu in Nəti Uhgɨn, kən Uhgɨn tətatɨg lan, kən in mɨn
tətatɨg-pən e Uhgɨn.*
16 Kən tol nəhlan, kitat kotɨtun nolkeikeən rəha Uhgɨn kəm kitat, kən motagɨle lan.

---

§ **3:22:** Mat 7:7 * **3:22:** Jon 14:15 † **3:22:** Hip 13:21 ‡ **3:23:** Jon 6:29 § **3:23:** Jon 1:12; 3:18; 20:31 * **3:23:** Jon 13:34 † **3:24:** 1 Jon 2:3 ‡ **3:24:** 1 Jon 2:6; 4:15 § **3:24:** 1 Jon 4:13 * **4:1:** Jer 29:8 † **4:1:** Mat 7:15; 1 Jon 2:18 ‡ **4:2:** Jon 1:14; 1 Jon 2:23 § **4:2:** 1 Kor 12:3 * **4:3:** 1 Jon 2:22; 2 Jon 1:7 † **4:3:** E Inglis, katən əm 'antichrist,' kən nɨpətɨn u məmə in tɨkɨmɨr rəha Kristo. ‡ **4:3:** 1 Jon 2:18 § **4:4:** Jon 16:33 * **4:4:** 2 King 6:16; Rom 8:31 † **4:5:** Jon 15:19; 17:14,16 ‡ **4:6:** Jon 8:47 § **4:6:** Jon 14:17 * **4:6:** Mak 13:5 † **4:7:** 1 Jon 3:11 ‡ **4:7:** Jon 1:15 § **4:7:** 1 Jon 2:4 * **4:9:** Jon 1:18 † **4:9:** Jon 3:16,17; 1 Jon 5:11 ‡ **4:10:** Rom 5:8,10 § **4:10:** Rom 3:25 * **4:11:** Jon 3:16 † **4:11:** Jon 15:12; 1 Jon 3:11 ‡ **4:12:** Jon 1:18 § **4:12:** 1 Jon 4:17; 2:5 * **4:13:** 1 Jon 2:3 † **4:13:** 1 Jon 3:24 ‡ **4:14:** Jon 15:27 § **4:14:** Luk 2:11; Jon 3:17 * **4:15:** 1 Jon 3:24

Uhgin in nolkeikeən.† Etəm tətatig e nolkeikeən, tətatig-pən e Uhgin, kən Uhgin min tətatig lan.‡
17 Nian kotatig nəhlan e Uhgin, kən nolkeikeən rəhan tinatoe-in nolkeikeən e nikitat,§ məmə kitat kəsotəginən* e nian Uhgin otətakil itəm, məto-inu e nətueintən u rəhatat nolən tahmen e Kristo.
18 Etəm u tərioah e nolkeikeən, okol təsəginən Uhgin. Məto nolkeikeən pahrien u, itəm tinatoe rəkis e nikitat, tatəhg-irəkis nəginən,† məto-inu nətəligən rəha nosən nalpinən tatol kitat koatəgin, kən nat u tatəgətun məmə rəhan nolkeikeən təsoe-inən əh e nikitat.
19 Kitat kotolkeike itat min məto-inun Uhgin təmaupən molkeike itat.
20 Məto okəmə suah kit təmə, “Io ekolkeike Uhgin,” məto tatetəhau əh pian,‡ in ieiuə.§ Məto-inu etəm təsolkeikeən pian u in tatehm e niganəmtin,* okol təsolkeikeən Uhgin, itəm in təsehmən.†
21 Kən in təmos-ipa rəhan nəghatən kəm itat məmə etəmim pah tolkeike Uhgin in otəkəike molkeike min pian.‡

5

Kitat koatol win məto-inu kitat koatahatətə e Iesu

1 Etəmim itəm tətahatətə* e Iesu məmə in Kristo itəm Uhgin təmən məmə otahl-ipa, suah u inu, in nəti Uhgin,† kən etəmim itəm in tolkeike tata kit, in tolkeike min nenətin min.‡
2 Kən kitat kotitun məmə okəmə kotolkeike Uhgin kənu moatol nəwian,§ kənu okotolkeike min nenətin min.*
3 Məto-inu okəmə kotolkeike Uhgin, nipətin un, okotol noan,† kən rəhan nəghatən otahmen e katipa itəm taluk-aluk əm.‡
4 Netəm kotaiir e Uhgin,§ ilat koatol win e nolən min rəha nətueintən. Kənu nahatətəən rəhatat in tatos-ipa nəsanənən o nolə win e nolən min rəha nətueintən.
5 ?Pah min un ilat koatətul əskasik motol win e nəluaginən rəha nətueintən u? Ilat əm un, netəm kotatahatətə məmə Iesu in Nəti Uhgin.

Iaruəsan kisil kətəhalol əp
Iesu Kristo kəm kitat

6 Iesu Kristo, in etəm u itəm təmuwa, kən nəhau ne nitan* kətioal əp in kəm itat. Sənəmə nəhau əm itəm tatol əp in, məto nəhau ne nitan.
7 Narmin Rəha Uhgin in tətaruəsan nəghatən mil u rəha nəhau ne nita, matən-iarəp məto-inu Narmin Rəha Uhgin in nipahrienən.†
8 Kən nuəfiminən kisil kətəhalaruəsan iləhal min. Iləhal un, Narmin Rəha Uhgin, ne nəhau, ne nita. Kən iləhal u, kətəhalegəhan-in mətəhalol əp nəghatən rəhaləhal min.
9 Nian min, kitat koatəto nəghatən min itəm netəmim koatən-iarəp, motahatətə elat.‡ Məto nian Uhgin tatən-iarəp nat kit, in iahgin taprəkis, kən kitat okotitun nahatətəən təhmin min e rəhan nəghatən, məto-inu in Uhgin,§ kən in tatətul-arəp o Nətin.
10 Etəmim itəm tətahatətə e Nəti Uhgin, in tatən nipahrienən e nikin o nəghatən rəha Uhgin. Məto etəmim itəm təsahatətəən e nəghatən u rəha Uhgin, tahmen əm məmə in tatən məmə Uhgin in ieiueiuə əm,* məto-inu Uhgin təmətul-arəp o Nətin, mən-iarəp kəm in, məto in təsənən nipahrienən lan.
11 Kənu nəghatən itəm Uhgin təmən-iarəp o Nətin, in tol nulan. Uhgin təmos-ipən nəmegəhən lilin† kəm itat, kənu nəmegəhən u, katos o Nətin.‡
12 Etəm tatos Nətin, in tatos nəmegəhən. Məto etəm təsosən Nəti Uhgin, in təsosən nəmegəhən.§

Namnun nəghatən

13 Iatəte nəghatən min u kəm itəmat netəm kotahatətə e Nəti Uhgin, məmə onəkotitun məmə itəmat nakotos nəmegəhən lilin.*
14 Pəs kəsotəginən,† məto kotəskasik o nətapəh-inən nat kit e niganəmti Uhgin, məto-inu kotitun məmə nəghatən u inu, tatem əskasik itat. Nian okotətapəh-in nat kit kəm in itəm təwir e rəhan nətəligən, kən in otəto rəhatat nəfakən.‡

---

† **4:16:** 1 Jon 4:8 ‡ **4:16:** 1 Jon 3:24 § **4:17:** 1 Jon 4:12; 2:5 * **4:17:** Efes 3:12 † **4:18:** Rom 8:15 ‡ **4:20:** 1 Jon 2:9 § **4:20:** 1 Jon 1:6; 2:4 * **4:20:** 1 Jon 3:17 † **4:20:** 1 Jon 4:12; Jon 1:18 ‡ **4:21:** 1 Jon 2:7,9 * **5:1:** Jon 3:15 † **5:1:** Jon 1:13; 1 Jon 2:22; 1 Jon 2:23 ‡ **5:1:** 1 Jon 2:23 § **5:2:** 1 Jon 2:3 * **5:2:** 1 Jon 3:14 † **5:3:** Jon 14:15 ‡ **5:3:** Mat 11:30 § **5:4:** Jon 1:13 * **5:6:** Jon 19:34,35 † **5:7:** Jon 14:17 ‡ **5:9:** Jon 5:33,34 § **5:9:** Mat 3:16,17; Jon 5:32,37; 8:17,18 * **5:10:** Jon 3:33; 1 Jon 1:10 † **5:11:** Mat 25:46 ‡ **5:11:** Jon 1:4 § **5:12:** Jon 3:15,16,36 * **5:13:** 1 Jon 5:11 † **5:14:** Efes 3:12; 1 Jon 3:21 ‡ **5:14:** Mat 7:7

15 Kən okəmə kotɨtun məmə in otəto itat, kən nat naka okoteasiə-in-pən, kən kɨnotɨtun rəkɨs
məmə okotos.§
16 Okəmə kotehm piatat kit tatol nolən rat, məto sənəmə nolən rat itəm tɨtun nit-ipənən
e nɨmɨsən, ik onakəfak ron, kən Uhgɨn otos-ipən nəmegəhən kəm suah u.* Məto nolən rat
kit əh-ikɨn itəm tatit-ipən itəm e nɨmɨsən,† kən io esənən məmə onəkotəfak o netəm mɨn itəm
koatol nolən əh.‡§
17 Nolən rat mɨn rafin un, in təfagə rat,* kən məto təfagə rat mɨn əh-ikɨn itəm kəsotit-ipənən
itəm e nɨmɨsən.†
18 Kitat kotɨtun məmə etəm tətaiir e Uhgɨn‡ təsəkəikeən e təfagə rat, məto-inu Nəti Uhgɨn
tatəmɨk ətain wɨr in, kən etəm rat u Setan, təruru nekən.§
19 Kitat kotɨtun məmə kitat nenəti Uhgɨn mɨn,* məto netəmim rəha nətueintən rafin, ilat u
kotatɨg e nelmɨ Setan.†
20 Kitat kotɨtun mɨn məmə Nəti Uhgɨn təmuwa kən mos-ipa nenatɨgən kəm itat,‡ məmə kitat
okotɨtun in, u in nɨpahrienən.§ Kənu kitat koatətul-pən e Uhgɨn u in nɨpahrienən, məto-inu
kitat koatətul-pən e Nətɨn Iesu Kristo. In un, in Uhgɨn pahrien, kən in nəukəti nəmegəhən
lilɨn.*
21 Nenətɨk mɨn, otagɨm rəkɨs o natɨmnat mɨn itəm okotos nəme Uhgɨn e nɨkitəmat.†‡

§ **5:15:** 1 King 3:12 * **5:16:** Jem 5:15 † **5:16:** Hip 6:4-6; 10:26 ‡ **5:16:** Jer 7:16; 14:11 § **5:16:** E ves u, ne ves 17, Jon tatəghat-in təfagə rat itəm tatit-ipən itəm e nɨmɨsən. Jon tatəghat-in təfagə rat itəm kətəuhlin məntaatəm o Kristo ne netəhauən rəhan netəmim. Nolən rat mɨn əh, tatəgətun məmə netəm koatol ilat kəsotosən nəmegəhən lilɨn, kənu məsɨn mɨn u məmə narmɨlat tɨnɨmɨs. Nat u inu, Jon tatən əhag-əhag kəm itat e 1 Jon 5:12 ne 1 Jon 3:14.
E Mat 12:31-32 tatəghat-in təfagə rat u, nən ratən Narmɨn Rəha Uhgɨn. * **5:17:** 1 Jon 3:4 † **5:17:** 1 Jon 5:16; 1 Jon 2:1 ‡ **5:18:** Jon 1:13 § **5:18:** Jon 14:30 * **5:19:** 1 Jon 4:6 † **5:19:** Jon 12:31; 14:30; 17:15 ‡ **5:20:** Luk 24:45 § **5:20:** Jon 17:3 * **5:20:** 1 Jon 5:11 † **5:21:** 1 Kor 10:14; 1 Tes 1:9 ‡ **5:21:** Nəghatən Kris ətuatɨp tatən məmə, "onakagɨm o narmɨ nat mɨn," məto Jon tatəghat-in təfagə rat, məmə in tahmen e narmɨ nat, məto okəmə kotolkeike rəhatat təfagə rat mɨn taprəkɨs-in Uhgɨn, kən təfagə rat in tatos nəme Uhgɨn e nɨkitat.

2 Jon
Naoa itəm tatol kəiu lan itəm Jon təmətе
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 2 Jon

?Pah təmətе naoa u? Aposol Jon təmətе naoa u.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Təmətе tatuwɨn kəm pətan kit rəha niməfak. Məto okəmnaka nəghatən u "pətan," nɨpətɨn təmə niməfak kit. Kən "nenətɨn mɨn," ilat netəmim rəha niməfak. Jon təmətе nəghatən mɨn əh, tahmen e nəghatən kit tatəhluaig. Təsolkeikeən məmə otən-iarəp nərgɨn məto-inu, kol mətan netəmim neen kotol nolən rat elat.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? E nian əh, iəgətun mɨn tepət kotaliwək e ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Netəmim itəm kəmotəto nəghatən rəhalat kɨnotos-ipən nagwənən kəm ilat. Kən motos-ipən ikɨn mɨn rəha napɨlən, kən motasitu elat. Məto iəgətun eiuə mɨn koatuwɨn əpnapɨn mɨn o niuw-rəkɨsən netəmim rəha niməfak məmə okotapəs nəghatən pahrien.

? Təmətе naoa u o naka? Nian iəgətun eiuə mɨn kotuwa, Jon təmə netəmim itəm kotahatətə e nəghatən pahrien rəha Uhgɨn, okotəkəike kapəs iəgətun eiuə mɨn əh, kən motapəs nolən ne nəgətunən rəhalat, kən məsotasituən elat. Məto Jon tolkeike məmə netəmim rəha niməfak okotəkəike kolkeike netəmim rəha niməfak. Inu nalpəkauən rəha Uhgɨn.

Nətuounən

1 Naoa u rəha elta tatuwɨn kəm pətan Uhgɨn təmɨtəpun* ne nenətɨn mɨn. Nɨpahrienən məmə iakolkeike pɨk itəmat. Məto sənəmə io pɨsɨn əm iakolkeike itəmat, məto netəm mɨn un rafɨn itəm kotɨtun mɨn nɨpahrienən,† kotolkeike itəmat.

2 Kən ekotolkeike itəmat, məto-inun o nɨpahrienən itəm tətatɨg e nɨkitat‡ kən otatɨg lilɨn e nɨkitat.

3 Pəs Tata Uhgɨn ne Nətɨn Iesu Kristo okuawte-in rəhalau nəwɨrən, ne nasəkitunən, ne nəməlinuən kəm kitat e nɨpahrienən ne nolkeikeən.

Kitat okotətəu-pən nəghatən pahrien mɨn

4 Nɨkik təmagien asol nian eməplan nenətɨm mɨn neen kotaliwək e suatɨp rəha nɨpahrienən,§ tahmen əm məmə inun, Tata Uhgɨn təmən mihin kəm kitat məmə kotəkəike kol.

5 Kən roiu əh, wɨnɨk, io esəteən nəghatən wi kit kəm itəmat, məto itəm əm un kɨnotəto rəkɨs e nətuounən.* Kən iakatətapəh məmə okotol əm nolkeikeən kəm kitat mɨn.

6 Kən nolkeikeən u, nɨpətɨn u nolən nəwia Uhgɨn. Kən in tatən məmə kitat okotəike motətəp suatɨp rəha nolkeikeən, tahmen əm məmə inun nəmotəto e nətuounən.

7 Məto-inu iəgətun eiuə mɨn tepət koatan e nətueintən.† Ilat kəsotahatətəən məmə Iesu in Kristo itəm Uhgɨn təmən məmə otahl-ipa,‡ in təmuwa etəmim pahrien, e nɨpətɨn pahrien.§ Etəm tol nəhlan in ieiuə kən in tɨkɨmɨr rəha Kristo.*

8 Tol nəhlan, oatəto itəmat məmə okəsətatɨpən nətouən rəhatəmat, pəs itəmat onəkotos nətouən rafɨn lan, məto-inun itɨmat emotol pɨk wək etəmat.†

9 Okəmə etəm tatətu-pən atɨp əm nəgətunən kit rəhan e nəgətunən rəha Kristo, kən məsatəkəikeən e nəgətunən rəha Kristo,‡ nolən rəhan tatəgətun məmə Uhgɨn təsatɨgən e nɨkɨn. Məto etəmim pah itəm tatəper-ipən əskasɨk e nəgətunən rəha Kristo, in tatos Tata Uhgɨn ne Nətɨn ilau kərən e nɨkɨn.§

10 Okəmə suah kit tuwa ron ik, kən məsənən nəgətunən ətuatɨp rəha Kristo, asitən in muwɨn imam ikɨn, məsənən "təwɨr" kəm in.*

11 Məto-inu etəm tatən "təwɨr" kəm in, tətasitu lan matol suatɨp o rəhan nəgətunən rat.†

Namnun nəghatən

12 Iatos nəghatən tepət məmə ekəte kəm itəmat, məto esolkeikeən məmə ekəte e mapepe ne pen. Məto nɨkik tatəht pɨk mə ekuwa mətag itəmat kən məghat ətuatɨp kəm itəmat e nɨganəmtɨtəmat, pəs nagienən rəhatat otərioah.‡

13 Nenəti piam§ itəm Uhgɨn təmɨtəpun, ilat koatən təwɨr kəm ik.

---

* **1:1:** 1 Pita 5:13 † **1:1:** Jon 8:32 ‡ **1:2:** Jon 14:17 § **1:4:** 3 Jon 1:3,4 * **1:5:** 1 Jon 2:7 † **1:7:** 1 Jon 4:1 ‡ **1:7:** 1 Jon 2:22; 4:2,3 § **1:7:** Jon 1:14 * **1:7:** 1 Jon 2:18 † **1:8:** 1 Kor 3:8; Hip 10:35,36; 11:26 ‡ **1:9:** Jon 8:31 § **1:9:** 1 Jon 2:23 * **1:10:** Rom 16:17 † **1:11:** 1 Tim 5:22 ‡ **1:12:** Jon 3:29 § **1:13:** Pia pətan əh in niməfak kit mɨn, Jon in tətatɨg ikɨn əh. Kən nenəti pian u, ilat nɨmanin rəha niməfak əh.

3 Jon
Naoa itəm tatol kɨsɨl lan itəm Jon təməte
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u 3 Jon

?Pah təməte naoa u? Aposol Jon təməte naoa u.

?Təməte tatuwɨn kəm pah? Təməte tatuwɨn kəm Kaius u in etəm-iasol kit rəha niməfak, kən in tɨtun Jon.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təməte? E nian əh, iəgətun mɨn rəha niməfak koatuwɨn ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn, kən moatəgətun. Netəmim itəm koatəto rəhalat nəgətunən koatos-ipən nagwənən kəm ilat, kən moatos-ipən ikɨn rəha napɨlən, kən motasitu elat.

?Təməte naoa u o naka? Kaius, in etəmim kit itəm tətasitu e iəgətun mɨn itəm kotaliwək ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn. Jon təməto namnusən kit e nolən təwɨr rəha Kaius, kən Jon təməte naoa u məmə otɨləs-ipər nətəlɨgən rəhan.

Nətuounən nəghatən

1 Kaeas, ik piak keike kit. Io, elta* rəha niməfak, iatəte naoa u kəm ik. Nɨpahrienən u, məmə io ekolkeike pɨk ik.†

2 Piak keike, io enɨtun rəkɨs məmə rəham nəmegəhən e nɨganəmtɨ Uhgɨn in təwɨr əm, kən iatəfak məmə onəsɨmɨsən mətatɨg wɨr əm, kən natɨgən rafin rəham otəwɨr.

3 Nɨkik təmagien nian eməto piatat mɨn neen kəmotuwa moatən rəham nətul əskasɨkən o nɨpahrienən ne nəkəikeən rəham o naliwəkən e nɨpahrienən.‡

4 Nian iatəto məmə nenətɨk mɨn kotaliwək e nɨpahrienən, kən nɨkik tətagien pɨk mərioah taprəkɨs-in natɨmnat mɨn rafin.

Kaias təmol wək təwɨr

5 Piak ruən, ik natətul əskasɨk o nat naka itəm ik natol kəm piatat mɨn itəm koatɨmnə, nat əpnapɨn məmə ilat netəm ik pɨsɨn.§

6 Ilat kəmotamnus rəham nolkeikeən əpəh e niməfak u ikɨn-u. Ik nəmol-wɨr kəm ilat, masitu elat. Kən nian okoatuwɨn e rəhalat suatɨp, təwɨr məmə onakasitu elat* e nolən itəm Uhgɨn tolkeike mihin,

7 məto-inu ilat koataliwək o nən-iarəpən nəghatən rəha Iesu Kristo, kən məsotosən nasituən kit o netəm kəsotəfakən.

8 Tol nəhlan, kən kitat u, okotəkəike motasitu e netəm kotol nəhlan, məmə kitat okotos nelmɨtat mɨn kitiəh o nən-iarəpən nɨpahrienən.

Tiotrefes ne Temitrias

9 Eməte naoa kit kəm niməfak rəham, məto Tiotrefes, in tolkeike pɨk məmə otɨləs-ipər atɨp in, məmə in etəm-iasol kit, kən in təsətəlɨg-inən itɨmat.

10 Okəmə io ekɨmnə, kən io oekamnus ətuatɨp natɨmnat mɨn neen itəm in tatol, ne nən anionən nɨkalɨtɨmat itəm in tatən. In sənəmə təsitən əm piatat mɨn muwɨn iman ikɨn, məto tatən-iəhau mɨn netəm mɨn un itəm kotolkeike məmə okotit piatat mɨn motuwɨn iməlat ikɨn, kən mətahl-iarəp ilat e niməfak.

11 Piak ruən, sosən o nolən rat rəha netəmim, tərəkɨn ik. Os əm o etəmim itəm rəhan nolən təwɨr. Ətəlɨg-in-tu məmə netəm mɨn u itəm koatol təwɨr, tatəgətun məmə ilat nenətɨ Uhgɨn mɨn,† məto netəm mɨn un itəm koatol tərat, tatəgətun məmə ilat kotəruru Uhgɨn.

12 Məto netəmim rafin koatənuwi Temetrius.‡ Kən rəhan nolən mɨn u nian rafin kotəgətun mɨn məmə tatətəu-pən nəghatən pahrien. Kən itɨmat mɨn ekoatən-iarəp kəm netəmim məmə in etəm wɨr, kən nəkotɨtun məmə itɨmat ioatən nɨpahrienən.§

Namnun nəghatən

13 Iatos nəghatən tepət məmə oekəte mən-ipɨnə kəm ik, məto esolkeikeən məmə oekəte e pen,

14 məto-inu nɨkik tatəht pɨk məmə otəsuwəhən ekəplan ik, kən kilau kuəghat ətuatɨp kəm kilau mɨn.

15 Iatəfak məmə pəs Uhgɨn otasitu lam e nəməlinuən.*

Ik mɨn neen koatən-ipɨnə "təwɨr" kəm ik. Kən onakən-ipən "təwɨr" rəhatɨmat kəm piatat mɨn neen ikɨn-un.

---

* **1:1:** 2 Jon 1:1 † **1:1:** Inu naoa rəha aposol Jon, məto in təsən-iarəpən in, məto təmatəhluaig-in in, tahmen-pən əm e nolən kitiəh əm itəm in təmol e Namnusən Təwɨr itəm Jon Təməte. ‡ **1:3:** 2 Jon 1:4 § **1:5:** Rom 12:13; Hip 13:2 * **1:6:** 1 Kor 16:11; 2 Kor 1:16 † **1:11:** 1 Jon 2:29 ‡ **1:12:** 1 Tim 3:7 § **1:12:** Jon 19:35; 21:24 * **1:15:** Rom 1:7; Efes 6:23

Jut
Naoa itəm Jut təmətе
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Jut

?Pah təmətе naoa u? Jut təmətе naoa u. In pia Jemes ne Iesu.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? Kitat kotəruru ətuatɨp məmə Jut təmətе naoa u tatuwɨn kəm pah. Okəm-naka təmətе tatuwɨn kəm netəm Isrel itəm kotən nɨpahrienən e Iesu Kristo.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? E nian əh, iəgətun eiuə mɨn neen kəmotuwɨn motaliwək ikɨn pɨsɨn pɨsɨn mɨn, moatəgətun netəmim. Məto ilat kəmoatəgətun rat ilat, moatən məmə təwɨr əm məmə netəmim rəha niməfak koatol nolən tərat əpnapɨn mɨn. Ilat koatən məmə təwɨr əm o nolən nəhlan, məto-inu nəwɨrən rəha Uhgɨn in iahgin, kən okol təsolən nalpɨnən kəm ilat.

?Təmətе naoa u o naka? Jut tolkeike məmə iəfak mɨn ikɨn mɨn rafɨn okotəto məmə nəghatən rəha iəgətun eiuə mɨn in tərat, kən in neiuəən əm. Kən tolkeike məmə niməfak otətul əskasɨk e nəghatən itəm in nɨpahrienən.

Jut təmən təwɨr kəm ilat

1 Io Jut, slef rəha Iesu Kristo, kən io pia Jemes, iatən təwɨr kəm itəmat u Uhgɨn təmaun-in itəmat. Uhgɨn Tata tolkeike pɨk itəmat, kən Iesu Kristo taskəlɨm wɨr itəmat.

2 Pəs nasəkitunən, ne nəmə̈linuən, ne nolkeikeən rəha Uhgɨn otər mərioah e nəmegəhən rəhatəmat.

Nolən mɨn rəha netəm kotəuhlin məntaalat e Uhgɨn
(2 Pita 2:1-17)

3 Io mɨn neen, aupən, emolkeike pɨk məmə ekəte naoa u tɨmnə otəmat o nəghat-inən suatɨp itəm Uhgɨn tatos o nosmegəhən kitat. Məto roiu, iakatəto məmə ekəike məte nəghatən u tɨmnə otəmat muəh nɨkitəmat məmə onəkotəluagɨn əskasɨk o naskəlɨmən nəghatən pahrien rəha nahatətəən rəhatat. Uhgɨn təmələhəu-pən nəghatən u e nelmɨ iəfak mɨn nian kitɨəh əm, kən kol təsos-ipən mɨnən.

4 Iatən nəhlan məto-inu netəmim neen kəmotuwa anion e nɨkitəmat. Kəmətе aupən agɨn məmə ilat okotos nalpɨnən. Ilat koatəht nəwia Uhgɨn, kən motəuhlin suatɨp rəha nəwɨrən rəha Uhgɨn moatən məmə tategəhan-in nakləh-inən pətan. Kən kəmotəuhlin məntaalat e Iesu Kristo itəm in pɨsɨn əm in Kig ne Iərəmərə rəhatat.

5 Nəghatən u, nəkotɨtun rəkɨs ilat rafɨn, məto ekolkeike məmə ekən mau kit mɨn kəm itəmat məmə Iərəmərə təmosmegəh rəhan netəmim motiet Ijip, məto uarisɨg təmərəkɨn ilat u itəm kəsotahatətəən lan.

6 Kən otətəlɨg-in-tu nagelo mɨn itəm kəmotəmkarəpən-in nepətən rəhalat, məto kəmotapəs ikɨn ətuatɨp rəhalat. Uhgɨn təmə̈lɨs ilat e sen itəm okol təsɨtəgɨtən nian kit, kən mahtosɨg-in ilat e napinəpən mətoarus-pa Nian Asol itəm otakil ilat lan, kən mol nalpɨnən kəm ilat.

7 Kən tahmen əm e Sotom ne Komora ne taon mɨn tɨtəlau elau. Netəmim ikɨn mɨn əh kəmotapəs nolən ətuatɨp motuwɨn e nolən rəha nakləh-inən pətan ne nolən rəha nəman koatit atɨp ilat mɨn ne nɨpɨtan koatit atɨp ilat mɨn. Kən Uhgɨn təmol nalpɨnən kəm ilat e nɨgəm itəm okol təsəpɨsən nian kit ne, məmə netəmim okotəplan noan rəha nolən rat mɨn əh.

8 Nat əpnapɨn netəmim mɨn əh kɨnotɨtun natɨmnat mɨn əh, məto e nolən kitɨəh əm, ilat koatən məmə kəmotəplan nat kit tahmen e napɨlaiirən itəm təmegəhan-in nolən rat mɨn rəhalat, kən tol nəhlan kotən məmə təwɨr əm məmə koatol nolən tərat e nɨpətɨlat moatuwɨn əm nulan, kən koatapəs nərəmərəən rafɨn, kən koatən rat nagelo mɨn itəm ilɨs pɨk.

9 Məto Mikael, nat əpnapɨn in etəm-iasol rəha nagelo mɨn, təməsolən nəhlan nian in ne Setan kəmatuərgəhəu o nɨpətɨ Moses. Təməsəhaiən Setan məsətu-pənən nəghatən kit lan, məto təmən əm məmə, "!Pəs Iərəmərə otən rəham nalpɨnən!"

10 Məto netəm mɨn əh koatən rat natɨmnat itəm kotəruru. Kən e nolən rəha nat megəh mɨn, ilat koatol natɨmnat mɨn itəm nɨpətɨlat tolkeike məmə otol, kən nolən əh tatərəkɨn ilat.

11 !Kəsi, nahmə̈ən asol otuwa olat! Ilat koatətəu-pən suatɨp itəm nətɨ Atam u Ken təmətəu-pən. Kən ilat kɨnotos-ipən rafɨn nɨkilat e nolən rat itəm Palam təmol aupən məto-inu in tolkeike pɨk mə̈ni. Kən ilat kəmotol nolən rəha Kora moatəht nəwia netəm-iasol mɨn, kən e nolən kitɨəh əm itəm Uhgɨn təmərəkɨn Korah ne rəhan mɨn, Uhgɨn otərəkɨn ilat.

1:1: Mat 13:55 **1:4:** Kal 2:4; 2 Pita 2:1 **1:5:** Eks 12:51; Nam 14:29-30 **1:6:** 2 Pita 2:4 **1:7:** Jen 19:1-25; 2 Pita 2:6,10 **1:9:** Dan 10:13,21; 12:1; Sek 3:2; 2 Pita 2:11; Nol Əpən 12:7 **1:10:** 2 Pita 2:12 **1:11:** Jen 4:7-8; Nam 16:1-35; 2 Pita 2:15; 1 Jon 3:12

12 Nian nəkoatol lafet wɨr mɨn məto-inu itəmat nakotolkeike itəmat mɨn, kən ilat kotuwa
motagwən pɨk əpnapɨn əm itəmat min ilat, nɨkilat təsəhtən netəmim neen, məto ilat
kotahmen e nɨmas kit əpəh ihluə itəm tatəhluaig itəhəi itəm nego tɨtun nɨləs pɨkənən kən
məhap. Ilat netəm kəsotehmən sipsip mɨn, məto koatun pɨk əm sipsip. Ilat kotahmen e mal
napuə itəm nɨmətag təmɨləs muwa, məto okol nuhuən təsəfɨkən. Ilat kotahmen e nɨg mɨn
itəm tɨnuwa e nian ətuatɨp rəhalat məmə okotoe, məto kəsotoeən, kən in tahmen əm məmə
kəmotɨmɨs, kən netəmim kotiuw-pər ilat kən kotɨmɨs agɨn.
13 Ilat kotahmen e peau-peau mɨn itəhəi itəm kotorasɨlin motəruən əpnapɨn əm, kən
koatol-arəp nolən rat rəha naulɨsən e rəhalat nəmegəhən məmə netəmim rafin koatəplan.
Ilat kotahmen e məhau mɨn itəm kəmotakiəh e suatɨp ətuatɨp rəhalat. Tol nəhlan, Uhgɨn
tətaskəlɨm iməlat ikɨn əpəh e napinəpən itəm nəghagən tɨkə agɨn ikɨn.
14 Suah u Inok u aupən, in noanol itəm tatol sepɨn lan e noanol mɨn rəha Atam, təmən-
iarəp nəghatən rəha Uhgɨn itəm təmos-ipən kəm in məmə, “Otəplan-tu, Iərəmərə tatuwa ilat
rəhan nagelo mɨn tepət tepət taprəkɨs,
15 tatuwa məmə otakil netəmim rafin, kən otən-iarəp nalpɨnən rəha netəm rafin mɨn u
itəm koatəht nəwian. In otol nalpɨnən məto-inu kəmotol nolən rat mɨn e nolən tərat pɨk, kən
iol təfagə mɨn əh kəmotərakin nəghatən mɨn itəm tərat kəm Uhgɨn.”
16 Nian rafin, netəm mɨn əh kəmoatəghat-əghat kəm ilat mɨn məmə nɨkilat təsagienən
o natɨmnat, kən moatən rat natɨmnat rafin. Ilat koatətəu-pən atɨp nətəlɨgən rat e nɨkilat
itəm ilat atɨp kotolkeike məmə okotol, kən motəghat ausit elat mɨn, kən koatəghat nəghatən
tətehen məmə okotol netəmim okotətəu-pən rəhalat nətəlɨgən.

Nəghatən o nəhgaiirən elat

17 Məto rəhak mɨn netəmim, nɨkitəmat tatəht nat naka aposol mɨn rəha rəhatat Iərəmərə
Iesu Kristo kəmotən aupən, məmə otuwa.
18 Kəmotən kəm itəmat məmə, “E nian itəm namnun nian tatuwa iuəhkɨr, netəmim itəm
koatəghat ausit moatən rat natɨmnat rafin, ilat okotətəu-pən atɨp əm rəhalat nətəlɨgən rat e
nɨkilat itəm ilat atɨp kotolkeike məmə okotol.”
19 Inu netəmim itəm okotəhap itəmat. Ilat kotətəu-pən atɨp əm rəhalat nətəlɨgən rəha
nətueintən, kən Narmɨn Rəha Uhgɨn tɨkə elat.
20 Məto itəmat, rəhak mɨn netəmim, otol itəmat motəsanən e rəhatəmat nahatətəən itəm
tətuatɨp wɨr, itəm təmɨsɨ-pən o Uhgɨn. Kən otəghat kəm Uhgɨn e Narmɨn Rəhan.
21 Kən motos nolkeikeən rəha Uhgɨn tətatɨg otəmat nian nakoatəsahgɨn nasəkitunən rəha
Iərəmərə Iesu Kristo məmə in otos itəmat nakotuwɨn e nəmegəhən lilɨn.
22 Otasəkitun netəm mɨn u itəm rəhalat nətəlɨgən təsətulən ləmətai kitɨəh.
23 Motəmki-rəkɨs netəm kotatɨg iuəhkɨr o nɨgəm motosmegəh ilat. Otasəkitun neen mɨn,
məto nəkotəgɨn pɨk nolən rat mɨn rəhalat, itəm koatol nəmegəhən rafin rəhalat tamkɨmɨk
muwɨn mek mɨn nɨməhan rəhalat.

Nəfakən o nənwiwiən Uhgɨn

24 Pəs kotənwiwi Uhgɨn itəm in tɨtun naskəlɨmən itəmat məmə okol nəsotəmeən, kən tɨtun
nolən itəmat məmə nəme təfagə rat tɨkə agɨn e nəmegəhən rəhatəmat, nian otos itəmat
nakotuwɨn e nəhag-əhagən rəha nɨganəmtɨn, kən nɨkitəmat tagien pɨk agɨn ikɨn əh.
25 Uhgɨn kitiəh əm, kən in Iosmegəh rəhatat e Iesu Kristo rəhatat Iərəmərə. Pəs kotən məmə
nənwiwiən, ne nepətən, ne nəsanənən, ne nərəmərəən rafin agɨn, in rəha Uhgɨn, aupən agɨn
mətoarus-pa u-roiu, matuwɨn namnun tɨkə. !Əwəh!

1:12: 2 Pita 2:13,17 **1:14:** Jen 5:18,21-24 **1:18:** 2 Pita 3:3 **1:20:** Kol 2:7 **1:23:** Sek 3:2; Nol Əpən 3:4
1:25: Rom 16:27; 2 Pita 3:18

Nol Əpən
Nol əpən natɨmnat kəm Jon
Nəghatən əkuəkɨr rəha naoa u Nol Əpən

?Pah təmətе naoa u? Aposol Jon təmətе naoa u. In pia Jemes, kən ilau nətɨ Sepeti mil. In netəm tuelef kit rəha Iesu, kən Iesu tolkeike pɨk in. In təmətе naoa mɨn u: Namnusən Təwɨr itəm Jon Təmətе, 1 Jon, 2 Jon, 3 Jon, ne Nol Əpən.

?Təmətе tatuwɨn kəm pah? In təmətе naoa u tatuwɨn kəm niməfak sepɨn itəm koatatɨg e nɨtən mɨn ikɨn Esia, ne matuwɨn mɨn kəm niməfak mɨn ikɨn mɨn rafin.

?Nəmegəhən tahro nulan nian təmətе? Nian u itəm təmətе naoa lan, kapman rəha Rom təmən məmə netəmim okotəkəike motəfak kəm etəm-iasol rəha kapman tahmen əm məmə in uhgɨn rəhalat. Məto netəm rəha niməfak kotəmə etəmim kitiəh əm in ilɨs agɨn, etəmim u in Iesu Kristo. In əm un, in Iərəmərə. Tol nəhlan, kapman rəha Rom tɨnatol nəratən kəm iəfak mɨn. Kəmotahl-ipən Jon tuwɨn isəu e nəptən kit u, katən məmə Patmos məmə otətatɨg in pɨsɨn əm. Uhgɨn tos-ipən napɨlaiirən wɨr agɨn kit kəm Jon məmə otəplan Iesu Kristo əpəh e nego e neai. Kən in məplan mɨn natɨmnat itəm otəpanuwa, tahmen əm məmə inu: nolən itəm Uhgɨn otol win e nəluagɨnən itəm netəmim ne Setan okotol ilat mɨn, ne nolən rəha Uhgɨn o nakilən netəmim e namnun nian.

?Təmətе naoa u o naka? In təmətе naoa u məmə otol əp məmə Iesu Kristo in Iərəmərə, kənu məgətun rəhan nəsanənən. Kən in tolkeike məmə otən kəm iəfak mɨn məmə okotətul əskasɨk okəmə nian iəkɨs mɨn okotuwa, kənu ilat okəsotəfakən kəm etəm-iasol rəha Rom məmə in Uhgɨn. Otəsuwəhən, kənu Setan tol nəratən kəm iəfak mɨn, məto ilat okotəkəike motətul əskasɨk, kən in tolkeike məmə otiləs-ipər nətəlɨgən rəha iəfak mɨn ne netəmim u ilat koatatɨg e nian iəkɨs mɨn nian u roiu. Nian Iesu Kristo otitəlɨg-pa mɨn, kən in otiləs-ipər ilat.

Nətuounən nəghatən

1 Naoa u, in tatəghat-in natɨmnat mɨn itəm Iesu Kristo təmol əp.* Natɨmnat mɨn u, Uhgɨn təmos-ipən kəm Iesu, məmə in otəgətun kəm rəhan iolwək mɨn natɨmnat itəm otəsuwəhən təike muwa. Kristo təmahl-ipən rəhan kit nagelo tuwa, kən məgətun natɨmnat mɨn u kəm rəhan iolwək, Jon.
2 Jon təmətul-arəp o natɨmnat rafin itəm in təməplan, kən mətе rəkɨs ilat e naoa u. Natɨmnat mɨn un itəm in təməplan, in nəghatən rəha Uhgɨn ne nən-iarəpən rəha Iesu Kristo.
3 Etəm un itəm tətafin-iarəp nəghatən mɨn u, itəm Uhgɨn təmos-ipa, in otatɨg e nəwɨrən pahrien. Kən netəm mɨn un itəm koatəto kən moatos e nɨkilat kən moatol, okotatɨg mɨn e nəwɨrən pahrien, məto-inu nian rəha natɨmnat mɨn u, naoa u tatəghat-in, tɨnəkuəkɨr agɨn.

Jon təmətе naoa kəm niməfak mɨn ilat sepɨn

4 Io Jon, etahl-ipən naoa u tatuwɨn kəm niməfak mɨn ilat sepɨn əpəh e nɨtən Esia.

Pəs Uhgɨn u itəm tətatɨg roiu, təmətatɨg lilɨn, kən otəpanatɨg lilɨn mɨn, in otawtе-in rəhan nəwɨrən ne nəməlinuən kəm itəmat. Kən pəs narmɨn ilat sepɨn† itəm koatatɨg aupən e jea rəha kig, ilat mɨn okotol nulan etəmat.

5 Kən Iesu Kristo mɨn, in otawtе-in mɨn nulan kəm itəmat. Kristo un təmətul-arəp əskasɨk o nɨpahrienən, kənu inəh, in etəmim itəm in təmaupən məmegəh lilɨn e nɨmɨsən,‡ kən in tərəmərə e kig mɨn rəha nətueintən.§

Pəs nənwiwiən tuwɨn o Iesu Kristo u, in təmolkeike itat, kən nɨtan təmaiəh məmə otɨkɨs itat e nolən rəha təfagə rat.

6 In Kig rəhatat, kən təmol kitat kotatɨg ahgɨn rəhan nərəmərəən, kən mol kitat kotuwa pris mɨn rəha Uhgɨn rəhan, koatol wək rəha Tata rəhan. !Pəs nənwiwiən o rəhan nepətən ne nəsanənən tuwɨn o Iesu Kristo, namnun tɨkə! !Pəs in otərəmərə lilɨn! Pəs otol nəhlan. Əwəh.

7 ! Otəplan-tu! In tatuwa e mal napuə,* kən netəmim rafin okotətag-pən motəplan e nɨganəmtɨlat ətuatɨp, kən netəm mɨn u kəmotaru in aupən, okotəplan mɨn, kən netemim e noanol mɨn rafin e nətueintən, nɨkilat otahmə, motasək əfəməh məto-inu kəmotəplan.†

In otəkəike mol nəhlan. !Əwəh!

---

* **1:1:** "Təmol əp," nɨpətɨn u, məmə tatəgətun nat kit itəm aupən, nɨpətɨn tatəhluaig. E Bislama, katən məmə, "rivilem."

† **1:4:** Narmɨn ilat sepɨn itəm koatatɨg aupən e rəhan tɨron, (Nol Əpən 3:1; 4:4; 5:6), okəm-naka in suatɨp rəha nənən Narmɨn Rəha Uhgɨn; məto okəm-naka ilat nagelo sepɨn u kotəsanən (Nol Əpən 1:20; 8:2) itəm koatatɨg aupən e tɨron. Nampa sepɨn u, kəmehm mau fifti-foa e Nol Əpən. E Naoa Rəha Uhgɨn, nian neen tatən "ilat sepɨn" məto nɨpətɨn məmə ilat rafin agɨn.

‡ **1:5:** Kol 1:18; Sam 89:27 § **1:5:** Sam 89:27; Nol Əpən 17:14; 19:16 * **1:7:** Dan 7:13 † **1:7:** Sek 12:10

8 Iərəmərə Uhgin tatən məmə, “Io Nəukətin ne Namnun.‡ Io u etatig roiu, kən emətatig lilin,
kən epanətatig lilin min, kən io un, Nahgik Tepət Pik Agin.”

Jon təməplan Nəti Etəmim

9 Io Jon, piatəmat u, itəm kitat koatos kələh nelmitat min kitiəh e Iesu o nahmməən, ne
natigən e nərəmərəən rəhan, ne nətul əskasikən e nian rəha nahmməən. Kəmərakin-pən
io e nəptən u Patmos,§ məto-inun iatən-iarəp nəghatən min un itəm Uhgin tatos-ipa, kən
matətul-arəp o Iesu. 10 In Nian rəha Iərəmərə rəhatat,* kən emərioah e Narmin Rəha Uhgin,
kən rəhan nəsanənən təmol kəm io, kən ekəto nəwian asol kit e məntaak, tahmen əm e təwi,
11 kən nəwian u tatən məmə, “Əte rəkis e naoa natimnat min rafin itəm natəplan kən mahl-
ipən kəm niməfak sepin. Ilat koatuwin kəm Efesas, kən Simana, kən Pekamam, kən Tuatira,
ne Satis, ne Filatelfia, ne Laotisia.”
12 Kən əmun, ekeirair məmə ekəplan-tu, məmə pah tatəghat kəm io. Kən nian emeirair,
məplan nat katəhtu-pər lait lan, ilat sepin, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit,
13 kən ilugin e nat katəhtu-pər lait min u lan, eməplan suah kit tahmen e Nəti Etəmim,† rəhan napən kaifəməh u kaifəməh. Kən kəməlis manikiləhan e kətəut, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit.‡
14 Rəhn-kapə ne noanun təruən təruən mə nahwi noan nitəhəi,§ * kən niganəmtin tətasiə tahmen e nəmnamin nigəm.†
15 Nelkin tahmen e pirons,‡ itəm kəmaan e nigəm məmə otaiəh rəkis-in namtəən, mafəl itəm təwir, kən uarisig un, kərəpe məmə in otəwir matipit-ipit. Kən nəwian iahgin iahgin tahmen e nitəhəi asol kit tatem noanahluəluə;
16 In tatos məhau ilat sepin e nelmin matip, kənu naip kit rəha nəluaginən in tasilə e nikalin kərən mil,§ tatisi-pən e nipəgnoan, kən suah un təhag-əhag mitasiə, tahmen e mitgar əpə e nərauiəgən.
17 Nian eməplan suah əh, emeiuaiu morin io əh nelkin ikin, tahmen əm məmə emimis.* Məto in təmea-pa mek io e rəhn matip kən məmə, “Əsəginən. Io u, io emaupən matig, kən io iatol namnun agin.
18 Io u, Etəm Tatəmegəh.† !Emimis aupən, kən məto əplan-tu, iatəmegəh lilin! Kən io iatos ki rəha Nimisən ne ki rəha Noanpən.‡
19 “Tol nəhlan, əte rəkis nat naka itəm nəməplan, kən neen natəplan u-roiu, ne natimnat neen min itəm tatuwa.
20 Məto ekuhapik e nipəti məhau min ilat sepin itəm nəməplan iatos e nelmək matip, ne nat katəhtu-pər lait lan, ilat sepin, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit. Məhau min u ilat sepin, nipətin u nagelo min rəha niməfak sepin. Kənu nat katəhtu-pər lait lan, ilat sepin, kəmol e kol, nipətin un, niməfak min un ilat sepin.

2

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Efesas

1 “Əte naoa kit tuwin o nagelo* rəha niməfak e taon Efesas, mən-ipən məmə,
Nəghatən u rəhan, etəm tatos məhau sepin e nelmin matip† kən mətaliwək ilugin e nat
katəhtu-pər lait min lan,‡ u itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən ilat sepin.
2 Io ekitun rəhatəmat nolən min. Ekitun wək pik min rəhatəmat, kən mitun min məmə
nəkotətul-iəkis. Ekitun məmə itəmat nakotahtosig-in netəm rat. Nəmotakil netəm min un
itəm ilat kotəmə ilat aposol min, məto sənəmə ilat pahrien. Kən itəmat nəmotəplan rəkis
məmə ilat ieiuə min.
3 Ekitun min məmə itəmat nakotos nətəligən əfəməh. Nəratən təmiləs pap itəmat, məto
noatətul-iəkis o nərgək, məsotəpou-inən.
4 Məto iatehm nipəgnəmtin kit əh-ikin nəmotol, təsahmenən e niganəmtək. Nəmotapəs
nolkeikeən§ aupən rəhatəmat.

‡ **1:8:** Nəghatən ətuatip u rəha Iesu, “Io un, Alfa ne Omeka.” Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis. § **1:9:** Nəptən u Patmos, in aelan kit. * **1:10:** Nian rəha Iərəmərə u, in Santei. † **1:13:** Dan 7:13 ‡ **1:13:** Napən əh katən, in napən rəha pris asol agin. Iesu in rəhatat pris asol agin. § **1:14:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, “in təruən təruən mə sno.” * **1:14:** Dan 7:9 † **1:14:** Esik 1:28 ‡ **1:15:** Pirons, in iaen kit, kala rəhan tahmen e kol. § **1:16:** Hip 4:12; Jon 12:48 * **1:17:** Dan 8:17; 10:15; Mat 17:6 † **1:18:** Sam 42:2 ‡ **1:18:** “Io iatos ki rəha Nimisən ne ki rəha Noanpən,” nipətin u məmə iatos nepətən o nahtosigən ne nerəhən e ket rəha Imə Netəm Kəmotimis Ikin, kən mol netəmim kəmotimis ilat kotəmegəh min. * **2:1:** Nian suah u tatən “nagelo,” okəm-naka tatəghat-in pasta rəha niməfak. † **2:1:** Nol Əpən 1:16 ‡ **2:1:** Nol Əpən 1:12-13 § **2:4:** Jon 13:35; Jer 2:2-5

5 Nikitəmat tuəh-tu nolkeikeən itəm nəmoatatig lan aupən. Otəuhlin itəmat, kən motol
natimnat min u nəmoatol aupən. Okəmə nəsotolən, kən ekuwa, miləs-irəkis rəhatəmat nat
katəhtu-pər lait lan e nəmeen.
6 Məto nat kitiəh əm əh-ikin, noatol in təwir. Itəmat nakotetəhau nolən rat min rəha
netəmim rəha Nikolas,* tahmen əm lak, iatol mihin.
7 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgin
tatən-ipən kəm niməfak min. Etəm otol win e nəluaginən u, io iategəhan-in məmə in otun
noa nig rəha nəmegəhən itəm tatəwiə e nasumən rəha Uhgin."†

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Simana

8 Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, "Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e
taon Simana, mən-ipən məmə,
Nəghatən u rəhan, etəm təmaupən matig, kən in otol namnun agin.‡ In təmimis kən
məmegəh min,§ kən in tatən məmə,
9 Netəm Simana, ekitun rəhatəmat nahməən. Ekitun məmə itəmat ian-rat min, məto
sənəmə itəmat ian-rat min pahrien. !Itəmat, rəhatəmat nautə tepət agin! Ekitun mə ieiuə
min neen itəm koatən nəghatən moatalik itəmat lan, moatən mə ilat netəm Isrel, məto
kəp.* Rəhalat nimə rəha nuəfiminən in nuəfiminən rəha Setan əm.†
10 Sotəginən nahməən min itəm otəsuwəhən koatuwa etəmat. Iatən-ipinə kəm itəmat,
məmə Setan otəpanəmki-pən itəmat neen e kalapus məmə Uhgin otekasgəwin nahatətəən
rəhatəmat, kən itəmat onəkotatig e nahməən o nian ilat ten.‡ Otətul əskasik, nat əpnapin
okəmə itəmat neen okotimis, kən io oekos-ipinə rəham nətouən, tahmen-pən əm məmə
katəfauin-pən nat kit e rəhn-kapə etəm təmol win e naiuən, kən rəham nətouən in
nəmegəhən lilin.
11 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha
Uhgin tatən-ipən kəm niməfak min. Etəm otol win e nəluaginən u, nimisən otəsuwinən
e noanəmnamin nigəm asol."§

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Pekamam

12 Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, "Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak
e taon Pekamam, mən-ipən məmə,
Nəghatən u rəhan, etəm tatos naip rəha nəluaginən kit itəm tasilə e nəwtain kərən mil.*
13 Ekitun ikin nəkotatig ikin. Ikin əh, Setan tatəpələh, matərəmərə ikin. Məto itəmat
noatətul-iəkis ron io. Nəməsotəuhlinən rəhatəmat nahatətəən lak. Imatəmat, Setan tətatig
ikin, kən kəmohamnu rəhak etəmim Antipas, itəm təmətul əskasik o nən-iarəpən io. Nat
əpnapin məmə nian əh təmiəkis pap otəmat, məto itəmat nəmotahatətə əskasik lak.
14 Məto in əm un, iatehm nipəgnəmtin min neen itəm itəmat noatol itəm təsətuatipən
e niganəmtək. Itəmat neen u ikin-un, noatəgətun netəmim u ikin-un məmə okotos
nəgətunən rəha Palam. Palam u, in təmol suatip kəm Kig Palak məmə in otos-ipən-os-ipən
kəm netəm Isrel, kən pəs ilat kotol nolən rat, moatun nagwənən itəm kəmol sakrifais lan
tatuwin kəm narmi nat itəm kəmasgəwin e nig, kən moatit əpnapin ilat min.†
15 Kən e nolən kitiəh əm ilat netəm Isrel min əh, itəmat neen u ikin nəkoatətəu-pən
nəghatən rəha netəmim rəha Nikolas.‡
16 !Tol nəhlan, onəkotəkəike motəuhlin wəhai əm nətəligən rəhatəmat o nolən rat min
rəhatəmat! Okəmə nəsotolən, otəsuwəhən oekimnə otəmat, kən iakoh netəm min un, kən
məte ilat e naip rəha nəluaginən itəm tatisi-pən e nipəgnoak.
17 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgin
tatən-ipən kəm niməfak min. Etəmim itəm tatol win e nəluaginən, io oekos-ipən nagwənən
anion u mana§ kəm in. Oekos-ipən min kəpiel ruən kit kəm in, itəm kəməte-pən nərgin wi
lan, kən in pisin əm un, itəm otos, titun nərgin."

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Tuatira

---

* **2:6:** Netəm rəha Nikolas min un, kitat kəsotitun wirən natimnat tepət elat o rəhalat etəm-iasol. Ilat netəmim neen rəha niməfak, məto ilat koatən məmə kitun nəfakən kəm narmi nat min, kənu kitun nit əpnapinən itəm. Ilat koatən məmə nolən min əh, təsərəkinən narmitəm. † **2:7:** Jen 2:9; 3:22-24; Rom 5:12,18; 6:23; Nol Əpən 22:2 ‡ **2:8:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "tol namnun agin," nipətin u, tətatig nian rafin. § **2:8:** Nol Əpən 1:17-18 * **2:9:** ?Nəghatən u, "moatən mə ilat netəm Isrel, məto kəp," nipətin naka? In tatəghat-in ətuatip netəm min u noanol rəha Isrel. Məto nian Iesu tatən məmə ilat sənəmə netəm Isrel pahrien, nipətin un məmə netəmim pahrien rəha Uhgin, inun, itəm koatəfak kəm in, məto sənəmə netəm Isrel u ilat netəmim min ətuatip rəha Uhgin. (Kal 6:15-16). † **2:9:** Jon 8:33-47 ‡ **2:10:** Nian ten nipətin un, məmə nian rəha nahməən otəkəike mol namnun. § **2:11:** Nol Əpən 20:11-15; 21:8 * **2:12:** Nol Əpən 1:16 † **2:14:** Nam 22-24; 25:1-2; 31:16 ‡ **2:15:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 2:6. § **2:17:** Jon 6:31-33,35,48,51

18 Kən in tatəghat əh matən-ipa kəm io məmə, “Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak
e taon Tuatira, mən-ipən məmə,
Nəghatən u, in nəghatən rəha Nəti Uhgin. Niganəmtin tətasiə tahmen e nəmnamin
nigəm, ne nelkin tahmen e pirons* itəm kəmərəpe məmə in otəwir matipit-ipit.† Tatən
məmə,
19 Enitun rəkis nolən min rəhatəmat, netəm Tuatira. Ekitun rəhatəmat nolkeikeən ne
nahatətəən, ne nasituən e netəmim, kən ekitun min məmə nətəligən rəhatəmat təfəməh o
nətul əskasikən. Ekitun məmə nolən min rəhatəmat noatol roiu, təwir maprəkis-in nolən
min rəhatəmat aupən.
20 Məto iatehm nipəgnəmtin kit əh-ikin noatol itəm təsətuatipən e niganəmtək. Itəmat
noategəhan-in nolən rəha pətan əh itəm tahmen e pətan aupən u, Jesepel.‡ In tatən məmə
in ien kit, məto nəgətunən rəhan tatit rat rəhak min iolwək, matol məmə ilat koatit əpnapin
ilat min, kən moatun nagwənən u itəm katol sakrifais lan kəm narmi nat itəm kəmasgəwin
e nig.
21 Ematəsahgin pətan əh məmə in otəuhlin rəhan nolən rəha nətou-pən əpnapinən
iərman, məto in tapəs.
22 Tol nəhlan, roiu əh, oekol in tatimis pik e rəhan pet. Kən netəm min u itəm kəmotit
əpnapin ilat min, ilat Jesepel u, okəmə ilat kəsotəuhlinən ilat e nosən nolən rəha pətan əh,
oekol ilat min koatəto tərat pik, kən məsou-in ilat e pet u rəha nahməən.
23 Kən ekau kitiəh əm e nenətin min, moh ilat kotimis. Tol nəhlan, kən niməfak min rafin
okotitun məmə io əm un, ekitun nətəligən min rəha netəmim, ne nikilat. Kən io ekos-ipən
nətouən rəhatəmat tətəu-pən əm rəhatəmat nolən min itəm nəmoatol.§
24 Məto itəmat u, netəm Tuatira itəm nəməsotosən o nəgətunən rəha Jesepel əh, iatəghat
kəm itəmat roiu. Ekitun məmə itəmat nəməsotosən natimnat itəm katən məmə nat agin
min rəha Setan itəm tatəhluaig-in məntaan. Esələhəu-pənən nat figəm kit min kəm itəmat,
məto iakolkeike məmə nəkotol nat kitiəh əm, inun,
25 otaskəlim tiəkis əm e nat itəm ninotos rəkis, mətoarus io ekitəlig-pa.
26-27 Etəm otol win e nəluaginən u, kən tatətul əskasik o nolən nəwiak, matuwin,
matuwin mətoarus namnun, kən io ekos-ipən nepətən u kəm in, itəm rəhak tata təmos-
ipa kəm io, məmə in otərəmərə e kantri pisin pisin min. Kən in otos rəhan nəlnal itəm in
nəmtətin rəha nərig asol rəhan, kəmol e iaen, kən in otatgəhl-atgəhl netəm e nətueintən,
tahmen-pən əm məmə iaen itəm təmohapiləs-ohapiləs sospən kəmol e noanisip.
28 Kən io ekos-ipən min məhau u, fetukai kəm in.*
29 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgin
tatən-ipən kəm niməfak min.”

3

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Satis

1 “Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon u Satis, mən-ipən məmə,
Nəghatən u rəhan, etəm tatos narmin rəha Uhgin ilat sepin,* kən matos min məhau
sepin.† Nəghatən u rəhan itəm tatən-ipinə kəm itəmat məmə,
Ekitun rəhatəmat nolən min. Ekitun məmə katən məmə itəmat noatəmegəh, məto kəpə,
itəmat ninotimis rəkis.
2 ! Otaiir-ta! Nolən wir min rəhatəmat nəmoatol aupən, otəsuwəhən tikə agin.
Məto itəmat nəkotəkəike motalkut məmə onəkotos-ipər min nolən rəhatəmat, motol tuwa
məskasik, məto-inu esəplanən əh nolən wir kit itəm nəmotol motuwin motol namnun lan,
kən tətuatip e niganəmti Uhgin rəhak.
3 Tol nəhlan, nikitəmat tuəh nəghatən itəm nəmotos, kən moatəto aupən. Otol, kən
motəuhlin itəmat. Məto okəmə nakotapil əlu-alu, oekiet-arəp otəmat tahmen e iakləh, kən
itəmat okol nəsotitunən məmə nian naka oekimnə otəmat.
4 Məto itəmat noan məsin əm un ikin Satis, itəm kəməsotolən napən rəhalat tamkimik.
Ilat kotətuatip, motahmen o naliwəkən itimat min io e napən ruən.

---

* **2:18:** Pirons, in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol. † **2:18:** Dan 10:6; Nol Əpən 1:14-15 ‡ **2:20:** Pətan u, in pətan kit əh Tuatira. Okəmə naka nərgin pahrien u Jesepel, o okəm-naka, kəmən əm mə Jesepel məto-inu in tahmen e Jesepel u aupən, pətan rəha Kig Ehap
(1 King 21:25-26). In təmit netəmim e suatip kit məmə okotol sakrifais kəm narmin nat min, kən motətəu-pən nolən rəha nit əpnapinən iərman ne pətan. Okəmə naka in tahmen e Nikolas itəm kəmən e 2:6,15. § **2:23:** Jer 17:10 * **2:28:** Nol Əpən 22:16 * **3:1:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4 † **3:1:** Nol Əpən 1:16

5 Etəm in otol win e nəluaginən, in otuwin nulan e napən ruən. Kən okol esafəl rəkisən
nərgin e naoa rəha nəmegəhən, kən io ekən-iarəp nərgin e niganəmti rəhak Tata ne rəhan
nagelo min, məmə in rəhak ətuatip etəmim.‡
6 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgin
tatən-ipən kəm niməfak min."

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Filatelfia

7 "Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Filatelfia, mən-ipən məmə,
Nəghatən u rəhan, Etəm Tasim, kən in Nipahrienən. Kən in tatos ki rəha Tefit u aupən.§
Okəmə in terəh e toa kit, kən okol suah kit təsahtosig-inən. Kən okəmə in tahtosig e toa kit,
kən okol suah kit təserəhən lan.* Nəghatən u rəhan itəm in tatən-ipinə kəm itəmat məmə,
8 Ekitun rəhatəmat nolən min, netəm Filatelfia. Ekitun məmə rəhatəmat nəsanənən in
noan məsin əm, məto itəmat nəmoatol nəwiak məsotapəsən, kən məsotəhluaig-inən məmə
rəhak u itəmat. Otəplan-tu. Emerəh e toa otəmat. Okol suah kit təsahtosig-inən.
9 Otəplan-tu. Netəm min un e Nuəfiminən rəha Setan, ilat koatən məmə ilat netəm Isrel,
məto kəpə. Ilat ieiuə min.† Otəplan-tu. Oekol ilat kotuwa motisin nulilat e nelkitəmat o
nisiaiiən, kən okotən məmə nipahrienən io ekolkeike itəmat.‡
10 Emən-ipinə kəm itəmat məmə itəmat onəkotos nətəligən əfəməh o nətul əskasikən,
tahmen əm lak, kən itəmat nəmoatol rəhak nəghatən.§ O nat u, io oekatipal wir* otəmat
e nian itəm nəratən otəsuwəhən tuwa e nətueintən min rafin,† məmə otekasgəwin-tu
nahatətəən rəha netəm rəha nətueintən.
11 Otəsuwəhən ekuwa. Otaskəlim-iəkis natimnat min itəm itəmat ninotos rəkis, məmə
suah kit otəsosən rəham nətouən‡ itəm ninol win rəkis lan.
12 Etəm otol win e nəluaginən, kən io oekol in tahmen e nig asol kit itəm tətaruəsan Nimə
Rəha Uhgin rəhak. Kən in okol təsietən e Nimə əh nian kit. Kən io, oekəte-pən nərgi Uhgin
rəhak lan, ne nərgi taon rəha Uhgin rəhak lan. Taon u, in Jerusalem wi, itəm Uhgin rəhak
otahl-ipa, otisi-pər e nego e neai, meiuaiu-pa. Kən io oekəte-pən min nərgək wi e suah u.
13 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgin
tatən-ipən kəm niməfak min."

Nəghatən təmuwin kəm iəfak min ikin Laotisia

14 "Əte naoa kit tuwin o nagelo rəha niməfak e taon Laotisia, mən-ipən məmə,
!Nəghatən u rəhan, etəm katən məmə in Nipahrienən! In un, in etəm kitun nagileən lan
məmə tatətul-arəp o nən-iarəpən nipahrienən əm, kən in nəukətin§ natimnat rafin itəm
Uhgin təmol.* Nəghatən u rəhan, itəm in tatən-ipinə kəm itəmat məmə,
15 Ekitun rəhatəmat nolən min, netəm Laotisia. Ekitun məmə nəmegəhən rəhatəmat
tahmen e nəhau itəm tarion əm. Təwir məmə onəkotətul əm e kitiəh, onəkotətəp o
onəkotəgəpan.
16 Itəmat nəkoatətul əm ilugin, nakotarion əm—nəsotəgəpanən məsotətəpən—tol nəhlan,
oiakagəh rəkis-in itəmat roiu,
17 məto-inun itəmat nakotən məmə, 'Rəhatimat nautə tepət, ioatos məni asol, rəhatimat
nəmegəhən təwir, natimnat rafin tatig, kən nat kit təsikəən otimat.' Məto itəmat nəkotəruru
məmə itəmat ninotatig rəkis e nəratən, itəmat nəkotol nasəkitunən, rəhatəmat nautə tikə
agin, niganəmtitəmat təpis, kən nakotaiu piəpiə əm.
18 O nat u, iatən-ipinə ətuatip kəm itəmat, təwir məmə onəkotos-nəmtin iaen u kol tatipit-
ipit ron io, itəm kəmuwaan e nigəm tus rəkis namtəən lan,† kən pəs itəmat, rəhatəmat nautə
otepət. Kən onəkotos-nəmtin min napən ruən o nuwinən lan, məmə onəkotalpin nipətitəmat

---

‡ **3:5:** Mat 10:32; Luk 12:8; Mak 8:38; Luk 9:26; 1 Jon 2:23 § **3:7:** "Ki rəha Tefit" u, tatəpsen-pən nepətən itəm otos e Jerusalem wi. In un, in tatos nepətən məmə oterəh kən mahtosig-in suah kit itəm tatuwin imə; Nol Əpən 1:18. * **3:7:** Aes 22:22 † **3:9:** Nəghatən u "koatən məmə ilat netəm Isrel, məto kəpə," in tatəghat-in ətuatip netəm min u noanol rəha Isrel min. Məto nian Iesu tatən məmə ilat sənəmə netəm Isrel pahrien, nipətin un məmə netəmim pahrienən rəha Uhgin, inun, itəm koatəfak kəm in, məto sənəmə netəm Isrel u ilat netəmim min ətuatip rəha Uhgin (Kal 6:15-16). ‡ **3:9:** Jon 8:44; Nol Əpən 2:9 § **3:10:** Hip 12:1-3 * **3:10:** "Oekatipal," nipətin u, məmə, "Oekehm wir etəmat," inu "protektem yufala," e Bislama. † **3:10:** Jon 17:15 ‡ **3:11:** "Nətouən" əh, tatəghat-in, in hat kit kəmol e nimali nig, o narmi nimali nig kəmol e kol, kən katəfauin-pən e rəhn-kapə etəm təmol win e naiuən. Kən hat itəm Kristo otəfauin-pən e rəhn-kapə etəmim o rəhan nətul-iəkisən, in otəkəike matehm wir o netəm min un itəm kotolkeike məmə okotos-irəkis olat. Inu, in nuwəhən nimaa nəghatən məmə ilat okəsotapəsən nətul əskasikən məmə ilat okəsotəmik-arəpən-inən nətouən rəhalat, inun, nəmegəhən lilin ilat Kristo. § **3:14:** "Nəukəti natimnat rafin itəm Uhgin təmol," nipətin kəiu e nəghatən Kris. Iesu in Nəukətin, nipətin un, in təmol natimnat rafin; kən in min in Iərəmərə e natimnat rafin. * **3:14:** Jon 1:1-3; Kol 1:16; Nol Əpən 1:17 † **3:18:** Job 23:10; Mal:3:2-3; 1 Pita 1:6-9

un, itəm tol naulisən. Kən moatos-nəmtin min mərisin ron io, motol-pən e niganəmtitəmat, məmə niganəmtitəmat otalien, nəkotəplan wir nat.

19 Netəm min un rafin itəm iakolkeike pik ilat, io iatəghat əskasik kəm ilat matəg-ətuatip-in ilat. Tol nəhlan, təwir məmə nikitəmat otimis-pa lak, kən motəuhlin-pa e nolən rat min rəhatəmat.

20 !Otətəlig-tu! Io iatətul e nafiluə, matətəht toa o nuwamən imə. Okəmə suah kit təto nəwiak kən terəh e toa, kən ekuwin imə kən magwən itimlau min.

21 Io emol win e nəluaginən kən matəpələh-pər itimlau rəhak Tata e rəhan jea, matuərəmərə. Kən e nolən kitiəh əm, etəm otol win e nəluaginən, io ekegəhan-in məmə otəpələh itimlau min e rəhak jea, matərəmərə itimlau min io.

22 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir nəghatən min itəm Narmin Rəha Uhgin tatən-ipən kəm niməfak min."

4

Nəfakən e nego e neai

1 !Uarisig e natimnat min u, emətag-pən əpəh, kən məplan toa kit təmerəh-pən əpəh e neai! Kən nəwian kitiəh əm itəm emətо aupən, inun itəm in iahgin iahgin tahmen əm e təwi, tinatəghat min kəm io, kən tatən-ipa məmə, "Ər-tu muwa ikin-u, ekəgətun ik e natimnat min un, itəm okəpanol."

2 E nian kitiəh əm, nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin təmol kəm io, kən ekasipən əpəh aupən-in io matəplan kig, tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəmərə e nego e neai.*

3 Kən etəm tatəpələh ikin əh, eməplan in təwir matəlip, matipit-ipit, tahmen e kəpiel wir kəiu nərgilau un tiaspa ne kanilian. Kən mirai-mirai kit təmuwin mitəlau e jea rəhan, kən mirai mirai əh tətasiə təhag-əhag tahmen e kəpiel wir kit u, emiral.†

4 Kən mitəlau-itəlau e jea asol rəha kig əh, jea neen min ilat tuente-fo, koatətul, kən netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən, ilat tuente-fo, koatəpələh-pər elat. Kəmotuwin e natimnat ruən, kən motəfauin hat min rəha nisiaiiən, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit.

5 Kən ikin əh, jea rəha kig tətatig ikin, tatipit, kən kaluəluə titatiperəh matiet ikin. Aupən e jea rəha kig, noanisiə ilat sepin koatuəp. Inəh, narmin rəha Uhgin ilat sepin.‡

6 Kən ikin əh aupən e jea rəha kig, nat kit min əh-ikin tahmen e nitəhəi, məto tahmen e kilas, itəm tatəlip, matipit-ipit.

Ilugin ikin əh, kən titəlau e jea rəha kig u, nat neen əh-ikin, ilat kuwit, itəm koatəmegəh, koatətul. Kən niganəmtilat tepət tepət, tatəper-ipən əpnapin əm e nərpilat ne məntaalat ne.

7 In aupən, tahmen e laion, kən nampa tu lan, tahmen e kau iəwiər, kən nampa tri lan, rəhn-kapə tahmen e etəmim, kən nampa fo lan, tahmen e malikim itəm tatiwig.

8 Nat min əh itəm koatəmegəh, ilat kuwit, məto niməlməlilat ilat sikis, kən niganəmtilat tirəfin əpnapin əm ilat, muwin əpəh e nəwtain niməlməlilat ləhau ikin ne. Nian rafin ilat kotan napuən lapin ne lenian, məsotamegən, koatan məmə:

"!Iərəmərə Uhgin Nahgin Tepət Pik Agin
in tasim, tasim, tasim pik agin,
itəm in tətatig roiu,
təmətatig lilin,
otəpanətatig lilin!"§

9 Kən nat min əh itəm koatəmegəh, koatən nipahrienən e nepətən rəha Uhgin, kən moatos-ipən nisiaiiən kəm in, kən moatən tagkiu kəm kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəmərə, mətatig lilin, namnun tikə.

10 Kən nian nat min əh itəm koatəmegəh koatol nəhlan, kən netəm-iasol itəm kəmotəwiətən, ilat tuente-fo, koteiuaiu moatisin nulilat kəm in, itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəmərə, kən moatəfak kəm in itəm tətatig lilin, namnun tikə. Ilat kotisin nulilat kəm in, kən nipinəgilat taru nisip, kən ilat koatəpeg rəkis rəhalat hat min rəha nisiaiiən, kən moatəlin aupən-in rəhan jea, kən moatən məmə,

11 "Rəhatimat Iərəmərə Uhgin,
Ik nakətuatip, mahmen agin məmə onakos nənwiwiən rafin,
ne nisiaiiən rafin,
ne nəsanənən rafin,
məto-inun ik nəmol natimnat rafin.
Ik nəmol ilat məto-inu ik nəmolkeike məmə ilat okotatig.

---

* **4:2:** Esik 1:26-28 † **4:3:** Tiaspa okəm-naka in kəpiel amiəmitə, kən kanilian okəm-naka in kəpiel asiə. Emiral min un, kəpiel amiəmitə min. Kitat kotəruru ətuatip kala rəhalat itəm in tatən, məto nat naka itəm Jon təməplan, inun, kala wir min, kotəwir, moatipit-ipit. ‡ **4:5:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4. § **4:8:** Eks 3:14

Kən məto-inu ik nəmolkeike nəhlan, ilat kotatig əh.”

5

Nəti sipsip təmurapik naoa itəm kəmaiu-aiu

1 Kən əmun, eməplan kig tatəpələh-pər e rəhan jea, kən matos naoa kit e nelmin matip itəm
kəmaiu-aiu, kən naoa un kəməte-pən nat e nikalin kərən mil, kən kəmaiu-aiu kuwaan ətain
mau sepin məmə otaskəlim tiəkis. 2 Kən eməplan nagelo əsanən kit tətagət əfəməh matən-
iarəp məmə, “?Pah u in tahmen mətuatip məmə oteatip rəkis nat itəm kəmuwaan ətain e
naoa u, kən murapik?”
3 Məto etəmim kit tikə ilis e nego e neai, o ləhau e nətueintən, o niki niməptən, kit okol
təsətuatipən o nurapikən naoa u, mafin.
4 Kən emətasək mətasək, məto-inun kəsəplanən etəmim kit itəm tahmen mətuatip o nu-
rapikən naoa u, mafin.
5 Kən etəm-iasol min u kit itəm təməwiətən, tən-ipa kəm io məmə, “!Sasəkən! Mitag-pən-
tu məplan, Laion rəha Noanol rəha Juta,* in nəukəti Tefit,† in tinol win rəkis e nəluaginən
rəhan. Tol nəhlan, in tətuatip agin-əh o nurapikən naoa əh, kən meatip rəkis nat əh ilat sepin
itəm kəmuwaan ətain lan.”
6 Kən əmun ekəplan Nəti Sipsip, tatətul əpəh ilugin e jea rəha kig ne nat kuwit itəm
koatəmegəh ne netəm-iasol min itəm kəmotəwiətən. Nəti Sipsip u, nəkəplan məmə
kəmohamnu rəkis. Kən rəhnipat ilat sepin,‡ kən niganəmtin ilat sepin min, ilat un, koatətul
o narmin rəha Uhgin ilat sepin itəm təmahl-iarəp ilat kotuwin e nətueintən.
7 Nəti Sipsip əh, təmuwin mea-pən mos-irəkis naoa u e rəhn matip kig itəm tatəpələh-pər
e rəhan jea.
8 Kən nian in tinaskəlim naoa un, kən nat min un itəm koatəmegəh ilat kuwit, ne netəm-
iasol itəm kəmotos nəwiətən ilat tuente-fo, ilat kotisin nulilat o Nəti Sipsip, moteiuaiu,
nipinəgilat taru nisip. Ilat rafin koatos hap§ min ne pesin min itəm kəmol e iaen u kol tatipit-
ipit, tərioah e nat pien-pien min itəm nəmiəwin təwir. Kən nat pien-pien u, in tahmen e
nəfakən min rəha netəmim rəha Uhgin.*
9 Kən nat min un itəm koatəmegəh ilat kuwit ne netəm-iasol itəm kəmotəwiətən, kəmotan
napuən wi kit məmə,
“Ik nakətuatip, mahmen agin o niləsən naoa u,
kən meatip rəkis nat min itəm kəmuwaan ətain lan,
məto-inun kəmohamnu ik,
kən nəmos-nəmtin netəmim e nitam
məmə ilat rəha Uhgin.
Kən ilat kəmotisi-pən e noanol min rafin,
ne nəghatən min rafin,
ne kantri min rafin,
ne netəm nuwigilat tol pisin pisin min,
10 kən nəmol ilat kotatig ahgin rəham nərəmərəən,
kən ilat rəham pris min,
koatol wək rəha Uhgin rəhatimat.
Ilat okotərəmərə e nətueintən.”
11 Kən ekətag-pən min məplan, kən məto min nəwia nagelo min tepət, tepət, okol kəruru
nafinən. Kəmotətul, motitəlau e jea rəha kig, ne nat min u itəm koatəmegəh, ne netəm-iasol
min itəm kəmotəwiətən.
12 Kən ilat kotan əfəməh napuən məmə:
“!Nəti Sipsip itəm kəmohamnu,
in tətuatip mahmen agin məmə kotənwiwi in,
məto-inu tatos rafin nəsanənən,
ne nautə, ne nenatigən,
ne nahgin, ne nepətən əhag-əhag!
!Təwir agin-əh məmə koatisiai-in!”
13 Kən eməto min natimnat rafin itəm Uhgin təmol e nego e neai, ne nətueintən, ne Imə
Netəm Kəmotimis Ikin, ne e niki nitəhəi, ne natimnat min rafin itəm kotatig elat, ilat rafin
koatən məmə:
“Pəs nənwiwiən ne nisiaiiən tatuwin o kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea ne Nəti Sipsip,
məto-inu in tatos nepətən əhag-əhag ne nərəmərəən.

---

* **5:5:** Jen 49:9-10 † **5:5:** Aes 11:1 ‡ **5:6:** Əplan-tu futnot e Nol Əpən 1:4 § **5:8:** “Hap,” in nat kit katoh tətan napuən, tahmen e kitar. * **5:8:** Sam 141:2

!Pəs nənwiwiən ne nisiaiiən tuwin olau,
kən tatuwin, matuwin, matuwin, namnun tikə!”
14 Kən nat min un ilat kuwit itəm koatəmegəh, kotəmə, “!Əwəh!” kən netəm-iasol min itəm
kəmotəwiətən kotisin nulilat ron, moteiuaiu, nipinəgilat taru nisip, moatəfak kəm in.

6

Nəti Sipsip təmatgəhl nat itəm kəmuwaan ətain naoa itəm kəmaiu-aiu lan

1 Kən ekatəlkəlik o Nəti Sipsip nian in təmatgəhl rəkis nat kit itəm kəmuwaan ətain e naoa
kəmaiu-aiu. Kən əmun, nat koatəmegəh u kit ilat kuwit tagət əfəməh e nəwian kit tahmen e
kaluəluə, məmə, “!Wa-tu!”
2 Ekətag-pər məplan hos kəruən kit. Etəm tətasuə-pər lan tatiləs nifagə, kən kəməfauin-pən
hat rəha nisiaiiən kəm in, tahmen e hat rəha etəm tinol win rəkis e nəluaginən. In təmaiu
matuwin tahmen e etəm təmol win e nəluaginən, kən matuwin min məmə otol min win.
3 Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa tu lan, itəm kəmuwaan ətain naoa lan,
kən eməto nat tatəmegəh itəm tatol nampa tu lan təmə, “!Wa-tu!”
4 Kən hos pisin kit min itəm tasiə, təmaiu muwa. Etəm titasuə lan, kəmos-ipən nisa asol kit
rəha nəluaginən kəm in. Kən Uhgin təmegəhan-in-pən nepətən məmə otos-irəkis nəməlinuən
itəm tətatig e nətueintən, məmə netəmim koatəluagin əm moatohamnu-ohamnu ilat min
ikin min rafin.
5 Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa tri lan, itəm kəmuwaan ətain naoa
lan, kən ekəto nat tatəmegəh itəm tol nampa tri lan, təmə, “!Wa-tu!” Kən ekətag-pər məplan
hos kapin kit. Etəm titasuə lan tatitol sikel* kit.
6 Kənu eməto nəwian kit tatisi-pən ilugin e nat koatəmegəh min ilat kuwit, matən məmə,
“Uwin, kəmegəhan-in ik məmə nəkitun nosən nəumis e nitən min, kən ilat okotəkəike
motərakin məni asol o nosən nagwənən noan məsin əm. Məto onəsərəkinən nəukəti nig olif
min itəm katol oel e noan, kən nəsərəkinən nəukəti nol u krep itəm katol wain lan.”
7 Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol nampa fo lan, itəm kəmuwaan ətain naoa lan,
kən ekəto nat tatəmegəh itəm tol nampa fo lan, tatən məmə, “!Wa-tu!”
8 !Kən ekətag-pər məplan hos kəmtap kit! Etəm titasuə lan, nərgin u Nimisən, ilau etəmim
kit, nərgin u, Noanpən, tatuarisig-in mətian. Kəmios nepətən məmə okohamnu netəmim e
naip ne nəumis ne nimisən ne nat megəh iarupin min. Kəmios nepətən nəhlan, tahmen-in
nəwtain nətueintən kitiəh, mapəs əm nəwtain kisil.
9 Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol faif itəm kəmuwaan ətain naoa lan, ekətag-
pən əpəh e nəwtain olta,† ləhau ikin, məplan netəm kəmohamnu ilat məto-inu ilat kəmotətul
əskasik o nən-iarəpən nəghatən rəha Uhgin.
10 Ilat kotaun əfəməh moatən-ipən kəm Uhgin məmə, “Ik nakərəmərə e natimnat rafin, ik
nakasim, kən ik nipahrienən. ?O nəghan ne kən ik onakələhəu nəghatən məmə netəm rəha
nətueintən kəmotol tərat, kən mol nalpinən kəm ilat o nat itəm kəmotol etimat? ?Onagəhən
nakalpin nitai nitatimat e netəm min əh?”
11 Kəmotən nəhlan, kən kəmos-ipən napən ruən kəm ilat rafin. Məto kəmən-ipən kəm ilat
məmə okotameg min noan məsin əm mətoarus nampa apiəpiə rəha pialat min ne winilat
min, otuwa pitən mahmen. Pialat min ne winilat min u, netəmim min rəha Iesu, itəm
okəpanohamnu ilat o rəhalat nahatətəən.
12 Kən nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol sikis itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən
əmun, namig asol kit təməloal. Mitgar təmapinəp agin, kən məwig təmasiə agin tahmen e
nita.‡
13 Kən məhau min əpəh ilis e neai kəmotisas-pən e nətueintən, tahmen e noa nig u fik, itəm
nimətag asol təmatigtig e noan pikəh tisas.
14 Kən neai təmikə tahmen e nimitiwin kəmaiu-aiu kiləs kagim.§ Kən nitot min ne nəptən
min kəmotagim e nəmelat min.
15 Kən kig min rəha nətueintən ne iərəmərə min, netəm-iasol min rəha mopael min, netəm
rəhalat nautə tepət, ne netəm koatos nepətən, ne slef min rafin, ne netəm sənəmə slef min,
ilat rafin kəmotəhluaig e nipəg kəpiel asol min, ne nikali kəpiel min əpəh e nikalkal nitot asol
min.*
16 Kən ilat kəmotasək əfəməh-pən o nitot min ne kəpiel asol min məmə, “Otisas, motoh
ətain itimat, motəhluaig-in itimat o niganəmti kig u itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, ne o
neməha rəha Nəti Sipsip,†

---

* **6:5:** E nian rəha nəumis, kən netəmim kotakil natimnat o noorən nagwənən. † **6:9:** Olta u, in tepil kit tatətul əpəh e Nimə Rəha Uhgin, kən katol sakrifais min ikin. Kən netəm min u, okəm-naka ilat kotahmen ətuatip e sakrifais kit itəm tatuwin o Uhgin. ‡ **6:12:** Joel 2:31; Wək 2:20 § **6:14:** Aes 34:4 * **6:15:** Aes 2:10,19-22 † **6:16:** Hos 10:8

17 məto-inun nian asol kəgin əh rəha neməha rəhalau tinuwa. ?Kən pah un in titun nətulən?”‡

7

Wan-hanrit-foti-fo-taosen
kəmol mak elat
mə rəha Uhgin

1 Kən əmun ekəplan nagelo kuwit koatətul-pən e kona min ilat kuwit e nətueintən. Kəmotəmkətain rafin nimətag kuwit e kona kuwit rəha nətueintən, məmə nimətag otikə e nətueintən, ne nitəhəi, ne nig min.*
2 Kəmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nərəkinən nəptən ne nitəhəi. Kən ekətag-pən məplan nagelo kit min tatisi-pah, tatiləs nat kit itəm Uhgin u, itəm tatəmegəh, otos o nolən mak rəhan lan. Kən in tətagət əfəməh-pən kəm nagelo min u kuwit, məmə,
3 “!Otəpəs pitən! Sotəhlmanən nimətag məmə otəsərəkinən niməptən ne nitəhəi ne nig min, pəs ekotol-pən pitən mak rəha Uhgin rəhatat e nipinəgi iolwək min rəhan.”†
4 Kən eməto nampa rəha netəm kəmotos mak u rəha Uhgin. Netəmim wan-hanrit-foti-fo-taosan kəmotiet rəkis e noanol min rəha Isrel, ilat kəmotos mak əh.
5 E noanol rəha Juta, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Rupen, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Kat, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Aser, netəmim ilat tuelef-taosen.
6 E noanol rəha Naptali, netəmim ilat tuelef-taosen
E noanol rəha Manase, netəmim ilat tuelef-taosen.
7 E noanol rəha Simeon, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Lifae, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Isakar, netəmim ilat tuelef-taosen.
8 E noanol rəha Sepulun, netəmim ilat tuelef-taosen.
E noanol rəha Josep, netəmim ilat tuelef-taosen.
Kən e noanol rəha Benjamin, netəmim ilat tuelef-taosen kəmotos mak əh.

Nimanin netəmim itəm kəmotuwin e napən ruən

9 Uarisig e natimnat min u, emətag-pən əpəh aupən-in io, məplan nimanin netəmim tepət tepət, okol kəruru nafinən.‡ Ilat koatisi-pən e kantri min rafin, ne noanol min rafin, ne nəghatən min rafin, kən nuwigilat tol pisin pisin min. Ilat koatətul aupən e jea rəha kig, ne Nəti Sipsip. Ilat koatuwin e napən ruən min, kən moatos nelmi nəmil e nelmilat.
10 Kən moatagət əfəməh moatən məmə
“Uhgin rəhatat itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, matərəmərə, ilau Nəti Sipsip, ilau əh kəmioal suatip o nosmegəhən kitat.”
11 Nagelo min rafin ilat kotətul motitəlau e jea rəha kig, kən mitəlau min e netəm-iasol min itəm kəmotos nəwiətən, ne nat koatəmegəh min u, ilat kuwit. Ilat moatisin-pən nulilat aupən e jea rəha kig, moteiuaiu, nipinəgilat taru nisip, kən moatəfak kəm Uhgin,
12 moatən məmə:
“!Əwəh! !Nipahrienən! Rəhatat Uhgin təwir pik, matəhag-əhag wir.
!In tenatig tenatig, təsanən, nahgin tepət!
!Pəs kotənwiwi in, motisiai-in, kən motən tagkiu kəm in matuwin matuwin namnun tikə! !Əwəh!”
13 Kən əmun, netəm-iasol itəm kəmotos nəwiətən min u kit tətapəh ron io məmə, “?Pah min əh koatuwin e natimnat ruən? ?Kən ilat kəmotisi-pən hiə?”
14 Kən ekuhalpin məmə, “Etəm-iasol. Ik əm nəkitun.”
Kən in təmə, “Netəm min əh, ilat un kəmotiet rəkis e nahməən asol; ilat kinəmotaikuas e rəhalat napən kən motol təruən e nita Nəti Sipsip.
15 Kən tol nəhlan,
“ilat kotətul aupən e niganəmti Uhgin, itəm tatəpələh matərəmərə,
kən moatəfak kəm in e nərauiəgən ne lapin e Rəhan Nimə;
kən kig u itəm tatəpələh-pər e jea,
in otahgil kəm ilat min nian rafin.
16 Ilat, okol nəumis tisus minən ilat,
kən okol kəsotoaoa minən.
Kən nərauiə təsəhg minən ilat,

‡ **6:17:** Joel 2:11; Mal 3:2 * **7:1:** Nimətag kuwit əh, in nimətag rəha nərəkinən tahmen əm e in əh e Dan 7:2 ne Jer 49:36-38. † **7:3:** 2 Kor 1:22; Efes 1:13 ‡ **7:9:** Jen 15:5

nape-apeən asol rəha mitgar otəsəhg minən ilat,
17 məto-inun, Nəti Sipsip itəm tatəpələh ilugin e jea rəha kig,
in otatehm ilat tahmen e etəmim rəha nehmən sipsip.
In otit ilat, matuwin o nəmti nəhau megəh,§
kən Uhgin otafəl rafin nahui nəmtilat."

8

Pesin rəha nat pien-pien

1 Nian Nəti Sipsip təmatgəhl rəkis nat tatol sepin itəm kəmuwaan ətain naoa lan, kən nagətən təmikə əpəh e nego e neai o nian əkuəkir kit, tahmen e hafaoa.*
2 Kən əmun eməplan nagelo sepin u kotətul aupən e niganəmti Uhgin, kən ilat rafin koatos təwi.†
3 Kən nagelo kit min, in tatitol pesin kit itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kəməmki-pən nat pien-pien lan. Təmitol muwa mətul aupən e olta. Kəmos-ipən nat pien-pien tepət‡ kəm in, məmə otos-ipən təlmin nəfakən min rəha netəmim rəha Uhgin, kən mos-ipən ilau kəm Uhgin, muwaan əpəh e olta kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, itəm tatətul aupən e jea rəha kig.
4 Nəhaniəm rəha nat pien-pien min, ne nəfakən min rəha netəmim rəha Uhgin, itəm nagelo tatəmik e nelmin, kəmotər motuwin o Uhgin.
5 Kən əmun nagelo təmitol nat pien-pien u e pesin, kən məmki-pən nigəm lan, itəm tatuəp e olta, kən məhtəg-iarəpən e nətueintən. Kən əmun, kaluəluə təmatiperəh, kənu təmipit, kən nərkərikən, kən namig təməloal.§

Təwi min

6 Kən nagelo sepin itəm koatos təwi min, kəmotətul matip o nahlən təwi.
7 Kən nagelo itəm tətaupən, təmahl rəhan təwi. Kən əmun, ais ne nigəm itəm kəmol piləh-piləh iləhal nita, kəmətəg-pən iləhal e nətueintən. Təmuəp mus nəwtain nəptən kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu, kənu təmuəp mus nig min nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu, kən təmuəp mus ma-kiras mitə kəmotuəp rafin.
8 Kən nagelo itəm tatol nampa tu lan in təmahl rəhan təwi, kən nat kit tahmen e nitot asol, itəm tatuəp, kəmərakin-pən əpəh itəhəi. Kən nəwtain nitəhəi kitiəh təmol nita, mapəs əm nəwtain kəiu.
9 Kən təmərəkin nat megəh min itəm kotatig itəhəi nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu, kən mərəkin min nego min nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu.
10 Kən nagelo itəm tatol nampa tri lan, təmahl rəhan təwi. Kən məhau asol kit təmiet, matuəp tahmen e noanisiə. Təmiet əpəh ilis e neai, meiuaiu misas-pən mus nəwtain nəhau min ne nəmti nəhau min nəwtain kitiəh, mapəs əm nəwtain kəiu.
11 Məhau u, nərgin u Tarip Tarip. Kən əmun, nəhau min nəwtain kitiəh kəmotarip motarip, mapəs əm nəwtain kəiu. Kən netəmim tepət itəm kəmotənim nəhau arip, kəmotimis.
12 Nagelo itəm tatol nampa fo lan, təmahl rəhan təwi. Kən nat kit təmoh mitgar, ne məwig ne məhau min, mol nəwtain mitgar kitiəh təmapinəp, mapəs əm nəwtain kəiu kətiauəp. Kən nəwtain məwig kitiəh təmapinəp, mapəs əm nəwtain kəiu kətiauəp, kən nəwtain məhau min kitiəh kəmotamis, kən nəwtain kəiu əm kəmotasiə. E nərauiəgən, kən tatərauia e nəwtain kəiu əm, mapəs kitiəh. Kən nian lapin, tatəmihl e nəwtain kəiu əm, mapəs kitiəh.*
13 Kən əmun ematəplan, kən məto malikim kit tatiwig e napuə, kən mətasək əfəməh matən məmə, "!Awe! !Awe! !Awe! !Məto-inun nagelo kisil min əh-ikin okəpanəhlahl min rəhalal təwi roiu, mol nəratən asol okəpanəhaluwa e netəmim rəha nətueintən!"

9

Nagelo itəm tatol faif lan təmahl təwi

1 Nagelo itəm tatol faif lan, tətahl rəhan təwi, kən eməplan məhau kit itəm tinəmisi-pər e neai miet-pən e nətueintən. Kəmos-ipən ki kit kəm məhau un, o nerəhən e nipəg asol itəm teiuaiu agin.
2 Nian təmerəh e nipəg əh, nəhaniəm təmər, tahmen e nəhaniəm rəha iohe. Mitgar ne napuə kəmuapinəp e nəhaniəm rəha nipəg asol.
3 Kənu nat kit tahmen e pitip, ilat tepət agin-əh, kəmotiet rəkis e nəhaniəm əh, moteiuaiu e nəptən, kən kəmos-ipən nəsanənən kəm ilat o nusən itəm e nipikilat, kən titahmə titahmə.

---

§ **7:17:** Sam 23:2; Aes 49:9-10; Jon 4:10; 7:37-38; Nol Əpən 22:1,17 * **8:1:** Hab 2:20; Sef 1:7-8; Sek 2:13 † **8:2:** Təwi min əh e Baebol, sənəmə nuwigi nat itəhəi, məto təwi əh kəmol e rəhnipat nat kit. ‡ **8:3:** Nat pien-pien u in tahmen e nigpis, kən katuwaan məmə okəto nəhaniəm e nəmiəwin u itəm tatəpien wir. § **8:5:** Eks 19:16-18 * **8:12:** Aes 13:10; Mak 13:24

4 Kəmən-ipən kəm pitip min məmə kəsotərəkinən ma-kiras ne nig min, ne natimnat itəm
kotəwiə e nətueintən, məto okotərəkin əm netəm min un itəm kəsotosən mak rəha Uhgin e
nipinəgilat.
5 Kən kəmegəhan-in nəsanənən kəm ilat məmə okotus netəmim motol nahməən kəm ilat o
məwig faif, məto kəsotohamnuən ilat. Kən nahməən əh, itəm ilat okotəto tərat lan, taprəkis-
in agin nəme nipiki welau itəhəi, nian tatus itəm, kətahmə.*
6 E nian min əh, netəmim okotegəs-in suatip o nimisən, məto okol kəsotehmən. Oko-
tolkeike məmə okotimis, məto okol kəsotimisən.
7 Eməplan pitip asol min əh, ilat kotahmen e hos min itəm kəmotətul matip o nəluaginən.
Ilat kəmotəfauin nat kit tahmen e hat rəha kig itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən rəhn-
kapəlat tahmen e rəha etəmim.
8 Noanulat kaifəməh tahmen e noanu pətan, kən nəluilat tasilə tahmen e nəlui laion.
9 Nuwiligilat tol məmə kəmotalpin manikiləhalat e nat kit rəha nəluaginən, kəmol e iaen,
kən nawin niməlmələlat tatuwa tahmen e hos tepət koatiuw kat min moatuwin e nəluaginən.
10 Nipikilat tatus itəm kətahmə taprəkis-in agin welau itəhəi. Ilat koatos nəsanənən e
nipikilat o nolən nahməən kəm netəmim o məwig faif.
11 Ilat, rəhalat kit əh-ikin etəm-iasol, in iərəmərə rəha nipəg asol itəm teiuaiu agin. E
nəghatən rəha netəm Isrel, katən nərgin mə Apaton, kən e nəghatən Kris, kətaun-in məmə
Apolion, nipətin u Iərəkin.
12 ! Awe! Nəratən aupən tinol namnun, məto awe, awe, nəratən kəiu min əh-ikin
okəpanueia.
13 Kən əmun, nagelo itəm tatol sikis lan təmahl rəhan təwi. Kən eməto nəwian kit təmisi-
pən əpəh e niki rəhnipat olta u,† ilat kuwit, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən tatətul aupən e
niganəmti Uhgin.
14 Kən nəwian əh təmən-ipən kəm nagelo itəm tatol sikis lan u tatiləs təwi, məmə, "Ikis
nagelo min un ilat kuwit itəm kəmənlis ilat kəmki-pən əpəh e nəhau asol Iufretes."
15 Tol nəhlan, təmikis ilat. Nagelo min əh, ilat kuwit, kəmənlin ilat kotətul matip u-roiu o
aua ətuatip u, ne nian ətuatip u, ne məwig ətuatip u, ne nup ətuatip u, məmə okotohamnu
netəmim rəha nətueintən nəwtain kitiəh, motapəs kəiu.
16 Kən eməto nampa rəha mopael min rəhalat, itəm kotasuə e hos, kən ilat rafin tu-hanrit-
milian netəmim.
17 Kən e napilaiirən rəhak, eməplan hos min əh ne netəm kotasuə elat kotol nulan. Rəhalat
iaen itəm tatəfətain manikiləhalat, in tasiə tahmen e nigəm, mol pilu wir, kənu mauiəh.
Rəhn-kapə hos min u, kotahmen e rəhn-kapə laion min, kən nigəm ne nəpienən rat‡ ne
nəhaniəm katəhalisi-pən e nipəgnoalat.
18 Kən nəratən asol miləhal u itəm kəməhaliet e nipəgnoalat, iləhal kəməhalohamnu
netəmim e nətueintən nəwtain kitiəh, kapəs əm nəwtain kəiu.
19 Nəsanənən rəha hos min əh, tatisi-pən e nipəgnoalat, ne nipikilat, məto-inun nipikilat
tahmen e sinek, itəm rəhn-kapə tətatig e malnipikin. Kən hos min əh, koatus min netəmim
e mal-nipikilat.
20 Kən netəm min u, nəratən miləhal əh kəməsohamnuən ilat, ilat kəməsotəuhlinən
nətəligən rəhalat e natimnat min itəm ilat koatol. Kəməsotapəsən nəfakən kəm iərmis min
ne narmi nat min itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, ne silfa, ne pirons§ ne kəpiel, ne nig.
Ilat u narmi nat əm, itəm kəsotəplanən nat, ne məsotətoən nat, ne məsotaliwəkən.
21 Kən ilat kəməsotəuhlinən nətəligən rəhalat o nohamnuən itəm, nəmikən nərik, nolən
klefa, nolən masig, nitəpən iərman ne pətan, ne nakləhəən.

10

Nagelo itəm təmos naoa əkəku

1 Kən əmun ekəplan nagelo kit min nahgin tepət tatisi-pər e nego e neai. Tatuwin e malnapuə
tahmen e rəhan napən, kən mirai-mirai titəlau e rəhn-kapə. Kən in təhag-əhag mitasiə,
tahmen e mit, kən nelkin tahmen e pos asol mil u kətiauəp e nigəm.
2 In tatos naoa əkəku kit itəm kinurapik rəkis tatəməhl-pən e nelmin. In təməf-ipən nelkin
matip e nitəhəi kən məf-ipən nelkin mol e nəptən,

---

* **9:5:** Nəghatən Kris ətuatip təməsənən nahməən rəha nipiki welau itəhəi. In təmən nahməən rəha "skopion," nat kit tahmen e iəmik nərik, məto rəhan nəme nəluin ne rəhan nahməən tərat maprəkis-in nəme nahməən rəha nipiki welau ne nahməən rəha nəme timar. † **9:13:** Olta u, in tepil kit tatətul əpəh e Nimə Rəha Uhgin, kən katol sakrifais min ikin. Rəhnipat min əpəh e kona min. ‡ **9:17:** Nəpienən rat əh, in tahmen e nəpienən rəha iohe. § **9:20:** Pirons, in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol.

3 kən in təmagət əfəməh, nakəto nəwian tahmen e laion. Nian təmagət əfəməh, kən kaluəluə
təmatipərəh mau sepin, matuhalpin.
4 Kən nian kaluəluə təmatiperəh mau sepin matuhalpin rəhan nəghatən, kən nikik natəht
məmə oekəte rəkis nəghatən itəm in tatən. Məto enəto nəwian kit tatisi-pər e nego e neai
matən məmə, "Əhluaig-in nəghatən u itəm kaluəluə tatən, səte rəkisən."
5 Kən əmun, nagelo apon itəm eməplan aupən tatətul-pən e nitəhəi ne nəptən, tiləs-ipər
nelmin matip, matəhu-pər e nego e neai,
6 kən matos noanawil e etəm tətatig lilin, etəm təmol nego e neai ne natimnat rafin itəm
koatatig lan, ne nətueintən ne natimnat rafin itəm kotatig lan, ne nitəhəi ne natimnat rafin
itəm kotatig lan, kən məmə, "!Uhgin otəsəsahgin minən!
7 Məto nian nagelo itəm tatol sepin lan otahl rəhan təwi, kən nalpəkauən anion rəha Uhgin
itəm tatəhluaig-in, in otuwa mol nipahrienən lan u-roiu. In otiet-arəpa tahmen əm mə in
təmən-iarəp aupən kəm rəhan iolwək min u, ien min rəhan."
8 Kən əmun, ekəto min nəwian əh təmisi-pən e nego e neai, matən-ipa min kəm io məmə,
"Uwin, miləs naoa kəmurapik əh itəm tatəməhl-pən e nelmi nagelo itəm tatətul-pən e nitəhəi
ne nəptən."
9 Kən əmun, ekuwin mətapəh o nagelo məmə otos-ipa naoa əkəku kəm io. In tən-ipa kəm
io məmə, "Os mun. Nat u otərəkin nərpəm, məto nian onakun, tətehen tahmen e sukapak."
10 Kən əmun ekiləs-irəkis e nelmi nagelo, kən mun mərge. Emun məto tətehen tətehen,
tahmen e sukapak, məto nian emərge, təmərəkin nərpik, nərpik təmərat lan.
11 Kən kəmən-ipa kəm io məmə, "Ik onakəkəike mən-iarəp min nəghatən itəm Uhgin otos-
ipinə kəm ik u, o netəmim nuwigilat pisin pisin min, ne netəm e kantri pisin pisin min, ne
netəm koatən nəghatən pisin pisin min, ne kig min."

11

Etəmim mil itəm kəmuətul-arəp o Iesu

1 Kən əmun kəmos-ipa nuwig kit rəha nosən mak e nat, kən kən-ipa kəm io, məmə, "Uwin,
mos mak e Nimə Rəha Uhgin, ne olta, kənu mafin rafin netəm koatəfak əh imə.
2 Sosən mak e iat, məto natos əm mak e nimə. Sosən mak lan məto-inun kinos-ipən rəkis
iat əh kəm Iaihluə min. Ilat okoteguafəl-eguafəl rəhak taon asim motuwin motuwin motos
məwig ilat foti-tu.*
3 Kən io ekos-ipən nəsanənən kəm rəhak etəmim mil itəm katuətul-arəp ron io. Kən okətios
əm nəmkapin, muatətul-arəp o nən-iarəpən rəhak nəghatən min o nian wan-taosen tu hanrit
sikiste."
4 Ilau u, nokət nig olif mil, ne nat katəhtu-pər lait lan mil, itəm katuətul aupən e Iərəmərə
rəha nətueintən.
5 Okəmə suah kit tətalkut o nərəkinən ilau, kən nəmnamin nigəm otisi-pən e nohlilau, kən
mus rəhalau tikimir min. Etəmim itəm tolkeike nərəkinən ilau, in otəkəike mimis nəhlan.
6 Suah mil u, ilau katios nəsanənən o nahtosig-inən napuə məmə nuhuən otəsəfikən nian ilau
okatuəghat matuən-iarəp nəghatən min rəha Uhgin. Kən ilau matios min nəsanənən məmə
okuəuhlin nəhau min kotuwa nita, kənu miatun min nərəkinən netəmim rəha nətueintən e
nəratən pisin pisin min itəm ilau kioalkeike məmə okioal.
7 Kənu nian ilau kinuatətul-arəp rəkis, kinuən rəkis natimnat rafin, kən nat megəh† itəm
otər e nipəg teiuaiu agin, mərioah moh ilau, mol win elau mohamnu ilau.
8 Nipətilau otatəməhl əpəh e suatip rəha taon asol əh, ikin əh kəməht-ipən min rəhalau
Iərəmərə e nig kəməluau‡ ikin, kəməuhlin nərgin, məmə Sotom o Ijip, tatəpsen-pən nolən rat
ikin əh.
9 Kən netəmim nuwigilat pisin pisin min, netəmim e noanol rafin, ne netəmim e nəghatən
min rafin, ne kantri min rafin, okoatarəp e nipətilau, motos nian apiəpiə kisil, kən haf, kən
kəməsotegəhan-inən nitənimən ilau.
10 Kən netəmim rafin rəha nətueintən okotol lafet, motagien, kən moatos-ipən natimnat
kəm ilat min, motagien məto-inun ien mil itəm kəmatioal pik nəratən kəm ilat, kiniamis.
11 Məto uarisig e nian apiəpiə kisil ne haf tinuwin rəkis, kən Uhgin təmos-ipən nehagən
e nipətilau kən ilau kəmuətul e nelkilau. Kən netəmim rafin itəm kəmotəplan ilau,
niganməpilat təmasiəp, narmilat tikə.
12 Kən ilat kəmotəto nəwian asol kit təmisi-pər e nego e neai, matən-ipən kəm ilau məmə,
"Uər mueia ikin-u." Kən malnapuə təmiləs ilau mər muwin e neai. Kən rəhalau tikimir min
kəmotətul motalkəlik olau.

---

* **11:2:** Məwig foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen min e nian wan-taosan-tu-hanrit-sikiste (1,260).

† **11:7:** Dan 7 ‡ **11:8:** "Ikin əh kəməht-ipən min Iərəmərə e nig kəməluau," tatəghat-in Jerusalem.

13 Kən e nian ətuatip əh, namig asol kit təmərəkin rum kitiəh e taon əh, mapəs əm rum nain.
Namig təmohamnu netəmim ilat rafin sepin-taosen, kən netəmim rafin itəm kəməsotimisən,
kəmotəgin motasiəp, kən motən nipahrienən məmə Uhgin e nego e neai, tatos nepətən.
14 !Awe! Nəratən asol itəm tatol nampa tu lan, tinol namnun. Məto, nəratən itəm tatol kisil
lan otəsuwəhən tuwa.

Nagelo itəm tatol sepin lan təmahl rəhan təwi

15 Nagelo itəm tatol sepin lan təmahl rəhan təwi, kən əmun nəwian asol min kəmotisi-pən
e nego e neai motən məmə,
"Rəhatat Iərəmərə ne rəhan Kristo, ilau kinatuərəmərə§ e nətueintən rafin agin, kən
nərəmərəən rəhan, otətatig liliin."
16 Kən netəm-iasol itəm kəmotos nəwiətən min ilat tuente-fo, itəm koatəpələh-pər e rəhalat
jea min aupən e niganəmti Uhgin, ilat kəmotisin nulilat, moteiuaiu, nipinəgilat taru nisip,
kən moatəfak kəm Uhgin,
17 motəmə,
"Iakoatən tagkiu kəm ik, Iərəmərə Uhgin Nahgim Tepət Pik Agin, etəm un ik nətatig un itəm
nətatig roiu, kən nəmətatig aupən,
məto-inu ik nəmos rəham nəsanənən asol, kən minətuoun matərəmərə.
18 "Kantri min, kotautu pik, məto ik rəham nemaha asol tinuwa.
Nian tinuwa o nakilən netəm kəmotimis.
Kən onakətou ien min u ilat rəham iolwək min, kən mətou min netəmim rəham, ne netəm
koatisiai-in ik, ilat rafin, nat əpnapin okəmə ilat koatos nepətən asol o nepətən əkəku.
Kən nian u rəham, o nərəkinən netəm itəm koatərəkin netəmim e nətueintən."
19 Nian kəmerəh e Nimə Rəha Uhgin əpəh ilis e neai, kən kəməplan Bokis rəha Nəniəkisən
Rəha Nasituən* tatəpələh əpəh imə. Kən təmatipit mitasiə, kən kaluəluə təmatatiperəh, kən
eməto nagətən asol min, kən təmatamig, kən ais təmisas-pa.

12

Pətan ne ialkita kəgin

1 Kən nəmtətin asol kit təmiet e neai, muha-pispis lak. Pətan kit təmuwin e mitgar tahmen e
rəhan napən, kən təməpələh məf-ipər nelkin e məwig, kən matəfauin hat rəha nisiaiən kit,
kəmol-pən məhau tuelef lan.
2 In tətasək əfəməh, tatəto nahməən məto-inun in təpək-əpək kən otəsuwəhən temək.
3 Kən əmun nəmtətin kit min təmiet min əpəh ilis e neai, itəm tatuha-pispis lak. Inəh, ialkita
kəgin kit, tasiə, tahmen e nigəm, rəhn-kapə təmisim-isim ilat sepin, kən rəhnipat ilat ten, kən
kəməfauin-pən hat rəha kig asol agin ilat sepin e rəhn-kapə min.
4 Nipikin tatoh-irəkis məhau min əpəh ilis e neai, matəmki-əhau-pa ilat nəwtain kitiəh e
nətueintən, mapəs nəwtain kəiu. Kən e nian əh, ialkita un təmuwa mətul aupən e pətan
u itəm otəsuwəhən temək, məmə okəmə nətin tinaiir un, kən in ton.*
5 Pətan əh təmiləs nətin iərman, itəm in otərəmərə e kantri min rafin, kənu nəmtətin rəha
nərəmərəən rəhan tahmen e nəlnal kit kəmol e iaen. Məto Uhgin təmeuw rəkis suakəku u o
ialkita, miləs-ipər ilis e rəhan jea, məmə otərəmərə.
6 Pətan un, təmagim-pən əpəh ikin taruən-aruən ikin, itəm Uhgin təmol əpen-əpenə lan məmə
otətatig ikin, kən katehm, kətoarus-pən nian wan-taosen-tu-hanrit-sikiste tinuwa minuwin
rəkis.†
7 Kən əmun, nəluaginən kit tinətul əpəh e nego e neai. Mikael‡ ne rəhan nagelo min,
kinoatəmou ilat ialkita, kən ialkita ne rəhan nagelo min kinoatoh min ilat.
8 Məto ialkita, nahgin tikə, təsahmenən. Kən əmun, Mikael ne kinotol win elat, kən
kəmahl-iarəp ilat əpəh e nego e neai.
9 Kəmotiləs ialkita asol un, motərakin-iəhau e nətueintən. Kən inu, in sinek nuwəh ilouin
aupən,§ katən mə Iərmis, o Setan, itəm təmeiuə-in nətueintən rafin agin. Kəmərakin-iarəp
in,* tuwa e nətueintən, ilat rafin nagelo min rəhan.
10 Kən əmun eməto nəwian asol kit əpəh ilis e nego e neai. Təmə,
"!Roiu əh, Uhgin rəhatat in tinosmegəh itat!
!Roiu əh in tinol-arəp məmə in tatos nəsanənən,

---

§ **11:15:** Nəghatən Kris ətuatip tatən məmə, "Rəhatat Iərəmərə ne rəhan Kristo, in tinatərəmərə," tatəgətun-pən məmə Tata Uhgin ne rəhan Kristo, ilau kitiəh əm. * **11:19:** Bokis rəha Nəniəkisən Rəha Nasituən u, in "Ark of the Covenant." Eks 25:10-22. * **12:4:** Mat 2:13-14 † **12:6:** Məwig foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen min e nian wan-taosan-tu-hanrit-sikiste (1,260). ‡ **12:7:** Dan 10:13,21; 12:1 § **12:9:** Jen 3:1 * **12:9:** Jen 3:14-15; Luk 10:17-18; Jon 12:30-31; Kol 2:15

kən roiu əh, in tinatərəmərə!
Kən roiu əh, Kristo rəhan təmol məmə in tatos min nəsanənən ne nepətən e natimnat min rafin.
Tol nəhlan məto-inu roiu əh, kinərakin-iəhau Setan e niganəmti Uhgin. Setan u, itəm tatətu-pən-ətu-pən nat e piətat min lapin ne lenian, mən-iarəp nipəgnəmtin min rəhan matətu-pən elat e niganəmti Uhgin.
11 Kən piətat min kəmotəmou ilat min,
kən motol win rəkis lan e nəsanənən rəha nita Nəti Sipsip,
motatig motol win min lan e nətul əskasikən o nən-iarəpən nəghatən rəha Nəti Sipsip.
Motol win min lan məto-inu nikilat təməsəht pikən nəmegəhən rəhalat,
məto kəmotətul matip əm məmə okotimis.
12 !Nego e neai, ne itəmat u notatig ikin, otagien məto-inu kinərakin-iarəp ialkita!
!Məto awe, kəsi o nətueintən ne nitəhəi,
məto-inu Setan təmeiuaiu minə ron ik!
In, neməha təmol pik,
məto-inun in titun məmə nian rəhan təkuəkir əm.”
13 Nian ialkita asol u, təməplan məmə kinərakin-iarəp in tuwin e nətueintən, in tinatitəp pətan u itəm təmiləs nətin iərman.
14 Kən kəmos-ipən niməlməli malikim kəiu kəm pətan u, məmə in otos miwig lan muwin əpəh ikin kəmol əpen-əpenə rəkis ikin taruən-aruən ikin. Ikin əh, otətatig ikin, kən in titagim o sinek, kən katehm wir in o taem kitiəh, ne taem kəiu min, ne taem haf.
15 Kən sinek u, təmeoa tahmen e naruəh asol kit, məmə otau-təlimin pətan u miləs magim.
16 Məto nisip təmasitu e pətan u. Nisip təmoag kən mərge rafin nəhau itəm ialkita təmeoa-in e nipəgnoan.
17 Kən əmun, ialkita un, neməha təmol təmol o pətan u, kən in tagim muwin məmə otəluagin ilat rəhan min neen noanol, ilat u itəm koatol nəwia Uhgin, kən moatətul əskasik o nən-iarəpən məmə ilat netəmim rəha Iesu Kristo.
18 Kən in təmətul əpəh e nimənkləkil itəhəi.

13

Nat megəh itəm təməhap nitəhəi mər

1 Kənu eməplan nat megəh asol kit təməhap nitəhəi mər. Rəhnipat ten, rəhn-kapə təmisim ilat sepin, kəməfauin-pən hat min rəha kig asol agin e rəhnipat min. Kən kəmətə-pən nərgin itəm tətau-iərmis-in Uhgin e rəhn-kapə min. 2 Nat megəh un eməplan, tahmen e wisi kəgin kit u, lepet, məto nelkin min kotahmen e nat megəh kit u, pea. Kən nipəgnoan tahmen e laion. Kən ialkita u, təmos-ipən rəhan nəsanənən ne rəhan nərəmərəən ne nepətən asol kəm nat megəh u.
3 Rəhn-kapə nat megəh u kit, nat kit təmol, kən nəkəplan məmə tinatol pap o nimisən, məto tinəwir min. Kən əmun, netəmim rafin e nətueintən narmilat təmiwig pik ron, kən moatuarisig-in nat megəh un. 4 Kən ilat rafin kəmotəfak kəm ialkita, məto-inu təmos-ipən nepətən rəhan kəm nat megəh u. Kən ilat kəmotəfak min kəm nat megəh u, kən motəmə, “? Pah in tahmen e nat megəh u? ?Pah titun nohən?”
5 Kən kəmegəhan-in nat megəh u, məmə in otəghat ausit, mau-iərmis-in Uhgin. Kən kəmegəhan-in-pən nepətən kəm in, məmə titun nolən nat naka in tolkeike o məwig foti-tu.*
6 Kən in təmən nəghatən rat tepət e Uhgin, ne nərgin,† ne netəmim itəm kotatig e nego e neai,‡ ilat u, rəhan niməfak.
7 Kəmos-ipən min nəsanənən kəm in, məmə otəluagin ilat netəmim rəha Uhgin, kən mol win elat. Kən kəmos-ipən min nepətən kəm in o nərəmərəən e netəmim e noanol min rafin, ne netəmim nuwigilat pisin pisin min, ne netəmim e nəghatən min rafin, ne kantri min rafin.
8 Netəmim rafin rəha nətueintən, okotəfak kəm nat megəh u, inəh, netəmim rafin itəm kəməsəteən nərgilat e Naoa rəha Nəmegəhən, nian nətueintən təmatikə əh. Naoa u, in naoa rəha Nəti Sipsip itəm kəmohamnu.
9 Etəm matəlgin tatig, in otəkəike mətəlig-in wir.
10 Okəmə suah kit otuwin e kalapus,
pəs in otuwin əm.
Okəmə okətamnu suah kit e nisa,
pəs okətamnu əm in e nisa.
Nəghatən u, nipətin u məmə netəmim rəha Uhgin okotəkəike motol tiku, kən motahatətə əm e Uhgin.

---

* **13:5:** Məwig foti-tu, in tahmen əm e tri ne haf yia, kən kuahmen-ahmen min e nian wan-taosan-tu-hanrit-sikiste (1,260). 2 Tes 2:1-12. † **13:6:** Dan 8:10-11 ‡ **13:6:** Efes 2:6

Nat megəh itəm təməhap nisip mər

11 Kən əmun, eməplan min nat megəh kit min itəm təməhap nisip mər. Rəhnipat kəiu tahmen e nəti sipsip kit, məto tatəghat, nəwian tahmen e ialkita kit.
12 Nat megəh itəm rəhn-kapə sepin, tatos-ipən rafin rəhan nepətən kəm in, kən nian nat megəh itəm rəhnipat kəiu tətatig ilau nat megəh rəhn-kapə sepin, in tatol nəwian. Kən nat megəh itəm rəhnipat kəiu tatəkəike kəm netəmim rafin e nətueintən, məmə ilat okotəfak kəm nat megəh itəm təmaupən, itəm rəhn-kapə kit tinatol pap o nimisən məto tinəwir min.
13 Kən nat megəh u itəm rəhnipat kəiu, tatol nəmtətin asol min ne nat pispis min tepət, matig mol min nigəm tatisi-pər e neai, matuwa e nətueintən, matol e niganəmti netəmim.
14 Uhgin təmegəhan-in-pən nəsanənən kəm nat megəh u itəm rəhnipat kəiu, məmə titun nolən nəmtətin min nian tətatig ilau nat megəh rəhn-kapə ilat sepin. Kən in təmateiuə-in netəmim rəha nətueintən e nəmtətin min əh in təmol, kən mən-ipən kəm ilat məmə okotəkəike motəte narmin itəm kasgəwin nat megəh rəhn-kapə sepin, nat megəh u, itəm kəmaru pap rəhn-kapə e nisa, məto tatəmegəh.
15 Kən Uhgin təmegəhan-in-pən nəsanənən kəm nat megəh itəm rəhnipat kəiu, məmə otehag-pən e narmin itəm kəmasgəwin e nig, pəs təghat. Kən narmin itəm kasgəwin e nig un, təməghat, mən əskasik məmə okəike kohamnu netəmim rafin itəm kəsotəfakən kəm in.
16 Kən in təmatəkəike kəm netəmim rafin məmə okotos mak kit rəhan e nelmilat matip o e nipinəgilat. Netəmim rafin agin kotəkəike motos, ilat u, netəm-iasol min, ne netəm əpnapin əm, netəm rəhalat nautə tepət, ne netəm rəhalat nautə tikə, slef min, ne netəm sənəmə slef min, məmə okotos mak kit rəhan e nelmilat matip o e nipinəgilat.
17 Okəmə etəm təsosən mak u, təruru nosən nəmti nat kit, ne nosalim-inən, mətoarus in təkəike mos mak rəhan. Mak un, in nərgi nat megəh itəm rəhn-kapə ilat sepin, o nampa itəm tatəpsen-pən nərgin.
18 O nat u, onakəkəike mos nenatigən tepət o nitunən nampa rəha nat megəh u. Kən okəmə ik nakenatig tahmen, kən nəkitun nənən nipətin. Kən nampa u, in sikis-hanrit-sikiste-sikis, kən in tatəpsen-pən etəmim kit.

14

Nəti Sipsip ne netəmim wan-hanrit-foti-fo-taosan

1 Kən əmun, ekətag-pən əpəh aupən-in io məplan Nəti Sipsip tatətul-pər əpəh e Nitot Saeon, kən wan-hanrit-foti-fo-taosan netəmim koatətul ilat min. Kən kəmətə-pən nərgi Nəti Sipsip ne rəhan Tata e nipinəgilat. 2 Kən ekəto nat kit əpəh ilis e nego e neai tətagət, nəwian tahmen e nitəhəi tatem nonahluəluə, kən mahmen min e kaluəluə titatiperəh, kən ekəto tahmen min e nəwia hap* tepət, netəmim koatoh.
3 Kən ilat koatan napuən wi kit əpəh aupən e jea rəha kig, ne nat koatəmegəh kuwit, ne netəm-iasol itəm kəmotos nəwiətən min. Suah kit təsitunən napuən əh, netəm min əm un ilat wan-hanrit-foti-fo-taosan itəm Uhgin təmos-nəmtin ilat,† mos-irəkis ilat e nətueintən. Netəm min əm un ilat əh, ilat kotitun nanən napuən əh.
4 Netəm min u ilat u, itəm kəmotehm wir rəhalat nəmegəhən, məmə namkimik tikə elat, kən ilat kəməsotitən pətan, ilat netəm wi.‡ Ilat koatuarisig-in Nəti Sipsip u, moatuwin ikin min rafin itəm in tatuwin ikin. Uhgin tinos-nəmtin rəkis netəm min əh. Ilat rəha Uhgin əm, ne Nəti Sipsip u. Ilat kotahmen e nagwənən itəm kəməfak-in wi əm e nasumən, itəm katos-ipən kəm Uhgin ne Nəti Sipsip.
5 Ilat kəsoteiuəən nian kit ne, kən nat əkəku kitiəh ne tikə məmə tatol ilat kotamkimik e niganəmti Uhgin.

Nagelo kisil

6 Kən əmun ekatig məplan min nagelo kit min, tatiwig əpəh ilis e magoagəp. In tatən-iarəp namnusən təwir itəm tətatig tətatig namnun tikə§ kəm netəmim rəha nətueintən, e kantri min rafin, e noanol min rafin, ne nəghatən min rafin, ne netəmim nuwigilat tol pisin pisin min.
7 In tatən əfəməh məmə, "Otəgin motisiai-in Uhgin, kən motən nipahrienən e rəhan nepətən, məto-inun nian ətuatip rəhan tinuwa, o nos-ipənən nalpinən kəm netəmim. Otəfak kəm in, etəm təmol nego e neai, ne nətueintən, ne nitəhəi, ne nəmti nəhau min."
8 Kən nagelo kit min, itəm tatol nampa tu lan, tatətəu-pən matən məmə, "!Papilon təməme! !Papilon təməme! !Papilon Əsanən Nahgin Tepət təməme, meiuaiu! In tahmen e pətan e suatip itəm təmiuw-pa nəman e kantri min rafin kotuwa motənim wain ilat min. Wain u

* **14:2:** Hap min un, nat katoh elat o nanən napuən, tahmen e kitar. † **14:3:** 1 Pita 1:19 ‡ **14:4:** 2 Kor 11:2; Nol əpən 21:9 § **14:6:** Katəghat-in Namnusən Təwir məmə namnun tikə məto-inun in tatəghat-in nalpəkauən lilin min rəha Uhgin, kən məto-inun in tatən nipahrienən nian rafin.

nimin, inun, nitəpən nalmələn min, məkəike kəm netəmim məmə koatol nolən rat ilat min.
Kən nian nəman kotənim wain u, ilat koatiuw-pa nemə̈ha rə̈ha Uhgin olat.”
9 Kən nagelo kit min, itəm tatol kisil lan, tatuarisig-in ilau, kən matən əfəməh məmə,
“Okəmə suah kit təfak kəm nat megəh rəhn-kapə ilat sepin, ne narmin itəm kəmasgəwin
e nig, kən matos rəhan mak e nipinəgin o nelmin,
10 kən in təike mənim min wain u inu, in nemə̈ha rə̈ha Uhgin. Wain u inu,
kəməsəgələkləkən e nəhau. In otəto nahmə̈ən e nigəm ne noanəwiwə itəm tatuəp okiaus in
əpəh e niganəmti nagelo asim min ne Nəti Sipsip.
11 Kən nəhaniəm rə̈ha nigəm itəm tatus ilat matol nahmə̈ən kəm ilat u, in tatər nian rafin,
namnun tikə. Netəm min un itəm kotəfak kəm nat megəh rəhn-kapə ilat sepin ne narmin
itəm kəmasgəwin e nig, kən motos mak rə̈ha nərgin, ilat okəsotamegən e nərauiəgən ne
lapin.”
12 Nəghatən u, nipətin u məmə netəmim rə̈ha Uhgin itəm koatətəu-pən nəwia Uhgin, kən
moatahatətə e Iesu, ilat kotəkəike motətul əskasik.
13 Kən əmun emə̈to nəwian kit təmisi-pər e nego e neai matən məmə, “Əte rəkis nat u: roiu
ne matuwin, netəmim rə̈ha Iərəmərə, məto okəmə okotimis, ilat okotatig e nəwirən pahrien.”
Kən Narmin Rə̈ha Uhgin təmə, “!Əwəh! Ilat okotameg e rəhalat wək, məto-inu okotos noa
rəhalat wək min.”

Nəulək-inən netəmim e nətueintən

14 Emə̈tag-pən min əpəh aupən-in io məplan malnapuə kit təruən, kən suah kit tatəpələh-
pər e malnapuə un. Suah un, tahmen e Nəti Etəmim. In tatəfauin kraun kit, inu hat rə̈ha
kig, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, kən matiləs naip eko kit itəm tasilə.
15 Kən əmun nagelo kit min təmisi-pən əpəh e Nimə Rə̈ha Uhgin muwa, kən maun-in
əfəməh suah u, tatəpələh-pər e malnapuə məmə, “Os rə̈ham naip eko mos muwin məulək,
məto-inu nian rə̈ha nəuləkən tinuwa, kən nagwənən əpəh e nətueintən tinimətə.”
16 Kən əmun suah u itəm tatəpələh-pər e malnapuə, təmurin-ego-in nətueintən e rəhan
naip eko, kən məulək-in netəmim e nətueintən, tahmen e nagwənən itəm tinimətə o nosən.
17 Kən nagelo kit min təmiet e Nimə Rə̈ha Uhgin əpəh e nego e neai. In tatiləs min rəhan
kit naip eko itəm tasilə. 18 Nagelo kit min, itəm tatos nepətən rə̈ha nigəm e olta, təmisi-pən
əpəh e olta, kən maun-in əfəməh nagelo itəm tatiləs naip eko məmə, “Ləs rə̈ham naip eko
un, muwin e nətueintən, kən mə̈te rəkis netəmim itəm kotahmen e noa krep marəg u tipilpil
min, əpəh e nəukətin. Nətueintən tahmen e nəukətin.”
19-20 Tol nəhlan, nagelo un təmoahin rəhan naip eko, tuwin e nətueintən, kən mə̈te rəkis
netəm min un itəm kotahmen e noa krep itəm tinəmarəg rəkis. Kən in təmərakin-pən ilat
kotuwin ikin asol əh itəm kateguarin-eguarin noa krep min ikin, məmə nahuilat otaiəh. Ikin
əh, in ihluə e taon, Uhgin tatos-iarəp rəhan nemə̈ha, kən matol nalpinən ikin kəm netəmim.
Kən kateguarin-eguarin netəm min u, kən nitalat itəm titaiəh mətaiu ikin əh, in tahmen e
nəhau asol kit nəfəməhən rəhan tahmen e tri hanrit kilomita, kən lokamnim lokamnim.
Okəmə hos kit tiwig-pən ikin, nita titun nərən mek nohlin.*

15

Netəmim rə̈ha Uhgin kəmotənwiwi in

1 Ekətag-pən əpəh e nego e neai məplan min nəmtətin kit min itəm tatuha-pispis lak. Nagelo
ilat sepin koatos namnu nalpinən min, ilat sepin. Nalpinən min əh, ilat koatol nemə̈ha
apiəpiə rə̈ha Uhgin tol namnun lan.
2 Kən əmun, emə̈plan nat kit tahmen e nitəhəi, məto kəmol e klas ne nigəm piləh-piləh, kən
netəmim neen koatətul e nikalkal nitəhəi u, ilat un netəm kəmotəmou ilat nat megəh rəhn-
kapə sepin ne narmin itəm kəmasgəwin e nig, kən kotol win elau, ne nampa itəm tatətul o
nərgin. Kən Uhgin təmos-ipən hap* min kəm ilat,
3 kən koatoh, motan napuən rə̈ha Nəti Sipsip ne Moses u, iolwək rə̈ha Uhgin, koatan məmə,
“Iərəmərə Uhgin Nahgim Tepət Pik Agin
Rə̈ham nolən asol min kotatuha-pispis etimat.
!Kig lilin, nolən min rə̈ham kotətuatip pahrien!
4 ?Pah otəsaginən ik, Iərəmərə?†
?Kən pah otəsos-ipənən nənwiwiən o nərgəm?
Məto-inu ik pisin əm nakasim.
Netəmim e kantri min rafin okotuwa
kən motəfak e niganəmtim,

* **14:19-20:** Aes 63:1-6 * **15:2:** Hap min un, nat katoh elat o nanən napuən, tahmen e kitar. † **15:4:** Jer 10:7; Sam 86:9-10

məto-inun nəmol-arəpa rəham nolən ətuatip min.”
5 Kəmotan rəkis napuən u, emətag-pər e nego e neai, məplan kəmerəh-pən Ikin Uhgin
Tətatig Ikin, inu, Nimə Tapolən rəha Uhgin.
6 Nagelo ilat sepin kəmotiet e Ikin Uhgin Tətatig Ikin, koatos nalpinən min ilat sepin. Ilat
kotuwin e napən wir u, linen, itəm tatipit-ipit, kən kəməlis manikiləhalat e kətəut itəm kəmol
e iaen u kol tatipit-ipit.
7 Kən əmun, nat koatəmegəh un ilat kuwit kit təmos-ipən pesin min itəm kəmol e iaen u
kol tatipit-ipit, ilat sepin, kəm nagelo min u sepin. Pesin min u, kotərioah e neməha rəha
Uhgin u, itəm tətatig lilin.
8 Kən nəhaniəm təmirəfin Ikin Uhgin Tətatig Ikin, nəhaniəm-in nepətən əhag-əhag rəha
Uhgin ne nəsanənən rəhan, kən okol suah kit təsuwinən əh imə e Ikin Uhgin Tətatig Ikin
mətoarus nalpinən min ilat sepin itəm nagelo sepin koatəmik, okotol namnun.

16

Pesin ilat sepin, kəmotərioah e neməha rəha Uhgin

1 Kən əmun, eməto nəwian kit təmagət əfəməh əpəh e Ikin Uhgin Tətatig Ikin, matən-ipən
kəm nagelo min u sepin məmə, “Otuwin, motəhtəg-iarəp e nətueintən pesin ilat sepin itəm
kəmotərioah e neməha rəha Uhgin.”
2 Nagelo itəm tətaupən, təmuwin məhtəg-iarəp pesin rəhan e nəptən. Kən əmun, netəmim
itəm koatos mak rəha nat megəh rəhn-kapə ilat sepin, kən moatəfak kəm narmin itəm
kəmasgəwin e nig, nimməgəm təmirəfin nipətilat.
3 Kən nagelo nampa tu, təməhtəg-iarəp rəhan pesin əpəh itəhəi. Kən nitəhəi təmol nita lan,
tahmen e nita etəm təmimis. Kən nat itəhəi min rafin kəmotimis.
4 Kən nagelo nampa tri, təməhtəg-iarəpən rəhan pesin e nəmti nəhau min ne nəlugi nəhau
min, kən ilau kueia mioal nita elau.
5 Kən əmun eməto nagelo itəm tərəmərə e nəhau min təmə,
“Ik pisin əm ik Uhgin, nakətuatip,
ik un itəm nəkətatig kən nəmətatig,
kən tətuatip əm məmə onəkol nalpinən kəm ilat nəhlan.
6 Rəhalat atip əm,
məto-inun ilat kəmotiu nita rəham netəmim min ne ien min,
kən ik nakos-ipən nita nimilat məmə okotənim.”
7 Kən ekəto min olta tətagət əfəməh məmə,
“!Əwəh! Iərəmərə Uhgin Nahgin Tepət Pik Agin, rəham nəghatən nəmuəh netəmim lan, in
tətuatip agin, kən nipahrienən.”
8 Kən əmun, nagelo nampa fo, təhtəg-iarəpən rəhan pesin e mitgar, kən kəmos-ipən
nəsanənən kəm mit məmə otəhg netəmim tahmen e nigəm.
9 Kən nəgəpanən təmus ilat, kən kotau-iərmis-in nərgi Uhgin, itəm in tatərəmərə e nalpinən
min u, məto ilat kotapəs nəuhlinən nətəligən rəhalat, kən motisiai-in rəhan nepətən.
10 Kən nagelo nampa faif təhtəg-iarəpən rəhan pesin əpəh nat megəh tatərəmərə ikin,
kən əmun, ikin min rafin in tatərəmərə ikin in təmapinəp. Kən netəmim koatəto nahmməən,
moatus namilat motoatip-oatip.
11 Kən ilat motau-iərmis-in Uhgin əpəh e nego e neai o nahmməən min ne nimməgəm min
rəhalat, məto ilat kəməsotəuhlinən nətəligən rəhalat o nat itəm kəmotol.
12 Kən nagelo nampa sikis, təməhtəg-rəkis rəhan pesin əpəh e nəhau asol, nərgin u,
Iufretes, kən əmun nəhau təmamir mol suatip rəha kig min kotaliwək lan moatisi-pah.
13 Kən əmun, ekəplan min narmin rat kisil kəhalahmen e pirok. Kit təmiet e nipəgnoa
ialkita, kit tiet e nipəgnoa nat megəh rəhn-kapə ilat sepin, kən kit tiet e nipəgnoa ien
eiueiuə.* 14 Iləhal narmi iərmis min, itəm koatol nəmtətin min, kən iləhal kəhaliet
mətəhaluwin o kig min e nətueintən rafin, məhaluəfimin ilat məmə okotəluagin e Nian Asol
rəha Uhgin Nahgin Tepət Pik Agin.
15 Kən Iesu təmən məmə, “!Ətag-pa-tu! !Iatuwa tahmen e iakləh! Etəmim itəm təsapilən
mətaiir, məsapegən rəhan natimnat o napilən məmə in otəsaipiəpiəən kən maulis ron, in
otatig e nəwirən pahrien.”
16 Kən ilat kəmotargətain rafin kig min əpəh ikin kit, katən e nəghatən rəha netəm Isrel,
məmə, “Amaketon.”
17 Kən namnun nagelo itəm in nampa sepin, təməhtəg-rəkis-pən rəhan pesin əpəh e
nimagoagəp, kən əmun əpəh e Ikin Uhgin Tətatig Ikin, nəwian asol kit tisi-pən əpəh e jea
rəha kig məmə, “!Tinol namnun!”

---

* **16:13:** “Ien eiueiuə” u, in nat megəh itəm təməhap nisip mər, rəhnipat kəiu, itəm təməghat-in e Nol Əpən 13:11-18.

18 Kən əmun təmatipit, kəmətə nagətən asol, kən kaluəluə təmatiperəh-atiperəh, kən namig
asol təməloal e nəptən. Namig u, in iahgin iahgin, kəsəplanən namig kit iahgin tol nəhlan
nian kit.
19 Kən taon asol təməhap məsin kisil, kən taon min e kantri min rafin kəmotisas motol nat
tikə elat. Uhgin, nikin təməht nolən rat min rəha Papilon Asol, kən tos-ipən panikin itəm
tərioah e wain e neməha rəhan, təməǩaike kəm in məmə otənim rafin agin.
20 Nəptən əlkələh min rafin kəmahin rəkis ilat, kotikə, ne nitot min, kisəplan minən kit.
21 Ais u itəm tahmen e kəpiel asol koatisi-pən e malnapuə, kəmotisas-pən e netəmim. Ais
u, kitiəh əm tahmen e fifte kilo, kən netəmim kəmotau-iərmis-in Uhgin o nahl-ipa-mən ais
itəm təmatisas-pən elat, məto-inu nalpinən u in tərat tərat agin.

17

Pətan ionəhan tərat agin

1 Kən əmun, nagelo sepin min u kit itəm kəmoatəmik pesin ilat sepin, təmuwa mən-ipa
kəm io məmə, "Wa-tu, pəs ekəgətun kəm ik nalpinən rəha pətan ionəhan* tərat agin, itəm
tatəpələh-pən e nəhau tepət.
2 Pətan əh, kig min rəha nətueintən ilat kəmoatit, kən netəmim rəha nətueintən ilat
kəmoatənim nimin wain, moatapis ilat min kən moatit."
3 Kən nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin təmol kəm io, kən nagelo təmit-irəkis io ekian
əpəh ikin taruən-aruən ikin. Kən ikin əh, eməplan pətan un tətasuə-pər e məntaa nat megəh
asiə kit. Kəmətə-pən nərig min itəm tatən rat Uhgin, tirəfin nipətin, kən rəhn-kapə təmisim
ilat sepin, kənu rəhnipat ten.
4 Pətan un, tatuwin e napən itəm tol nəgui-naris ne tasiə, in təmol malə-malə e nipətin,
tətoanin noanat ne iarig, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, ne kəpiel itəm nəmtin tiəkis, ne
nat kit təwir pik u, perel.† Kən in tatos panikin kit e nelmin, itəm kəmol e iaen u kol tatipit-
ipit, kən tərioah e nat tərat min, itəm kotamkimik agin e niganəmti Uhgin, kən ilat un, noa
nolən rat rəhan.
5 Kən inəh e nipinəgin, kəmətə-pən nərig kit əh-ikin, itəm nipətin tatəhluaig u, tatən məmə,

TAON ƏSANƏN NAHGIN TEPƏT U PAPILON.
IN ITI NIPITAN IONƏHAN MIN RAFIN.
KƏN IN NƏUKƏTI NOLƏN NAT KOTAMKIMIK AGIN MIN.

6 Kən ekəplan məmə pətan u, in tinapis e nita netəmim min rəha Uhgin, nita netəm
kəmotətul-arəp o nən-iarəpən Iesu.
Nian eməplan, kən narmək təmiwig təmiwig.
7 Kən əmun nagelo təmən-ipa kəm io məmə, "?Narməm tatiwig nulan o naka? Io ekuhapik
e nəghatən anion e pətan u ne nat megəh itəm tətasuə-pər lan, itəm rəhn-kapə təmisim ilat
sepin kən rəhnipat ten.
8 Nat megəh itəm nəməplan, təmətatig, kən təsatigən roiu, kən otəsuwəhən otər e nipəg asol
itəm teiuaiu agin, kən tinətaiu matuwin məmə Uhgin otərəkin.
"Kən netəmim rəha netueintən itəm kəməsəteən nərgilat e naoa rəha nəmegəhən, ilat,
narmilat otiwig pik nian okotəplan nat megəh u, məto-inu aupən in təmatəmegəh, məto
təsatigən roiu, məto in otiet-arəpa min.
9 "Etəmim otəǩaike mos nenatigən o nitunən nipəti nəghatən u. Rəhn-kapə nat megəh u,
ilat sepin, koatəpsen-pən nitot min itəm pətan əh tatəpələh-pər elat.‡
10 Koatəpsen-pən min kig ilat sepin. Kig faif ilat kinotiet rəkis, kitiəh tatəmegəh roiu, kən
kit min təsuwamən əh. Məto nian tuwa, in otəǩaike mətatig o nian təǩuəǩir əm.
11 Nat megəh u itəm təmətatig, kən roiu in təsatigən, in min in kig kit, itəm tatol nampa
eit lan, məto in min in kig kit rəha kig min u ilat sepin, kən tinətaiu matuwin məmə Uhgin
otərəkin.
12 "Rəhnipat ilat ten itəm nəməplan ilat, koatəpsen-pən kig ilat ten, itəm ilat kəsotosən əh
nərəmərəən rəhalat. Məto ilat okəpanotos nepətən məmə ilat kig min, motərəmərə ilat nat
megəh, məto o nian təǩuəǩir əm.
13 Nətəligən rəhalat kitiəh əm o nos-ipənən rəhalat nəsanənən ne nepətən kəm nat megəh.
14 Ilat okotəluagin ilat Nəti Sipsip, məto Nəti Sipsip otol win elat, məto-inu Nəti Sipsip
in Iərəmərə rəha iərəmərə min, ne Kig rəha kig min. Kən in otuwa ilat min netəm min u,
təmitəpun ilat, kən ilat koatətul əskasik e rəhalat nahatətəən."

---

* **17:1:** Pətan ionəhan, nipətin pətan rəha suatip. † **17:4:** Perel u, in kəpiel wir əpəh e niki iarou. ‡ **17:9:** Netəmim tepət nikilat təht məmə nat u tatəghat-in Rom, in kəmiləkin-pər e nitot ilat sepin.

15 Kən əmun, nagelo tən-ipa min kəm io məmə, “Nəhau min u nəməplan, itəm pətan
ionəhan tatəpələh-pər lan, tatəpsen-pən netəmim nuwigilat tol pisin pisin, nimanin
netəmim, kantri min, ne nəghatən pisin pisin min.
16 Nat megəh ne rəhnipat ilat ten itəm nəməplan, ilat okotetəhau pətan ionəhan u. Kən
ilat okotərəkin in, motol nat ruən lan, taiu piəpiə. Ilat okotun noanuwəhgin kən motan-ətip
nipətin e nigəm.
17 Okotol nəhlan, məto-inu Uhgin təmələhəu-pən nat u e nikilat, məmə okotol nətəligən
rəhan, kən mol nikilat kitiəh əm o nos-ipənən rəhalat nəsanənən kəm nat megəh, məmə in
otərəmərə, mətoarus nəghatən rəha Uhgin tuwa mol nipahrienən.
18 “Pətan əh natəplan, in taon nahgin tepət itəm tatərəmərə e kig min rəha nətueintən.”

18

Papilon təməme

1 Uarisig e natimnat min u, eməplan nagelo kit min təmisi-pər e neai. In tatos nepətən asol,
kən in tətasiəgəpin rafin nətueintən e rəhan nəhag-əhagən.
2 Təmərərit əfəməh e nəwian kit itəm iahgin, məmə,
“!Təməme! !Papilon Əsanən Nahgin Tepət təməme!
Iərmis min kinotuwa kətatig ikin.
In noanipirasig rəha narmin rat min.
In noanipirasig rəha mənig rat min, kəsonən,
itəm kotamkimik e niganəmti Uhgin.
3 Məto-inun kantri min rafin kinotapis e nimin wain u, nitəpən nalmələn, moatit in.
Kig min rəha nətueintən kəmoatit min,
kən netəm koatol-salim-in natimnat min e nətueintən,
rəhalat nautə nepət rəkis e rəhan nolən itəm
tətaumis o natimnat rəhan.”
4 Kən əmun eməto nəwian kit min e nego e neai təmə,
“Otiet rəkis lan, rəhak netəmim,
məmə rəhan nolən rat otəsiləs pikənən itəmat,
kən itəmat onəsotosən rəhan kit nalpinən,
5 məto-inun in təmərgətain rəhan nolən rat tər iuəhkir əm tatek neai,
mol Uhgin təsaluinən rəhan nolən rat min.
6 Otalpin nitai nat tahmen itəm in təmol kəm rəham netəmim.
Otos-ipən rəhan nətouən mau kəiu.
Otiuw rəkis nimin wain itəm in tarip məskasik,
rəhan nəsanənən tepət maprəkis-in itəm un itəm in təmatos-ipən kəm ilat.
7 Pətan un, təmatos-ipər atip in, matəto təwir e nautə rəhan,
məto roiu əh, os-ipən nətouən rəhan e nahməən ne nasəkən,
məto-inu tatəghat ausit e nikin matən məmə, ‘Io kwin kit. Ikin-u iatəpələh, matərəmərə.
Sənəmə io nəutahlimis. Okol esasəkən nian kit.’
8 O nausitən u rəhan, rəhan nalpinən min otiləs in o nian kitiəh əm.
In otatimis, matəto tərat, mətasək.
Kən in otatig e nian iəkis o nosən nagwənən,
kən nigəm otus in,
məto-inun Iərəmərə Uhgin un, nahgin tepət,
in tatos-ipən rəhan nalpinən.”
9 “Kən nian kig min rəha nətueintən itəm kəmoatit kən moatos kələh nautə min rəhan,
kotəplan nəhaniəm e nigəm itəm tatus, kən ilat okotasək, motəto tərat ron.
10 Rəhan nahməən otol ilat kotəgin, kən motətul-pən əm isəu moatən məmə,
‘!Kəsi! Kəsi o taon asol!
!Awe, Papilon, taon itəm təmatəsanən pik! Məto roiu agin-əh huə, kəmau kitiəh əm lan, in
tinatos rəhan nalpinən!’
11 “Netəmim koatol-salim-in natimnat e nətueintən, ilat min okotasək motasək o pətan u,
məto-inu etəmim kit min tikə o nosən nəmtin rəhalat natimnat.
12 Suah kit min otəsos-nəmtinən iaen u kol tatipit-ipit, ne silpa, ne kəpiel wir min ne perel*
rəhalat, kən suah kit otəsos-nəmtin minən napən wir u linen, ne napən u itəm tol nəgui-naris
ne napən wir u silik, ne napən u itəm tasiə tasiə, itəm nəmtilat tiəkis agin. Etəmim otikə o nos-
nəmtinən nig pisin pisin min itəm koatəpien wir, ne natimnat min itəm katol e nəlui eləfen,
ne nig min itəm nəmtətin tiəkis agin, ne pirons,† ne iaen, ne kəpiel wir kit u, mapil.

* **18:12:** Perel u, in kəpiel wir əpəh e niki iarou.

† **18:12:** Pirons in iaen kit, məto rəhan kala tahmen e kol.

13 Etəmim otikə o nos-nəmtinən nat nəmiəwilat tatəpien wir min, inu sinamon, ne senta,
ne insens, ne frankinsens, ne fomat u mir. Netəmim otikə o nos-nəmtinən wain ne oel ne
flaoa ne wit rəhalat. Kən etəmim otikə min o nos-nəmtinən kau min ne sipsip ne hos ne kat,
ne slef min rəhalat, inu netəmim.
14 "Kən netəm rəha nol-salim-inən natimnat min, ilat okotasək pik, nikilat tahmə. Ilat
okotən məmə, 'Noa wək asol min rəham itəm ik rəham nətəligən təmuwin pik lan, kən
nəmatol, ilat kinotagim kapəs ik. Rəham nautə min ne malə-malə min rəham kinotagim,
okol nəsos minən ilat.'
15 Netəm koatol-salim-in natimnat min rəhalat kəm pətan u, moatos nautə asol min
lan, ilat kotətul-pən isəu ron, motasiəp o rəhan nahmməən. Ilat nikilat otahmə kən kotasək
motasək əfəməh,
16 motəmə,
" '!Awe, kəsi! Taon əsanən itəm təmuwin e natimnat wir min u linen, itəm tol nəgui-naris ne
tasiə ne, kən matol malə-malə e nipətin tətoanin noanat ne iarig, itəm kəmol e iaen u
kol tatipit-ipit, ne kəpiel min nəmtin tiəkis, ne nat wir min u perel ne.
17 Məto roiu agin-əh huə, kəmau kitiəh əm lan, kəmərəkin rafin nautə asol min rəhan.'
"Kən əmun netəm koatiləs nego min rafin, netəm koataliwək e nego, ne kiru min rəha
nego, ne netəmim rafin itəm koatos məni rəhalat o natigən e nərpi nitəhəi, ilat okotətul-pən
isəu ron.
18 Nian kotəplan nəhaniəm lan tatuəp, kən ilat okotəmə, '! Kəsehmən taon kit təsanən
tahmen e taon asol u!'
19 Kən ilat okotatip rəhalat-kapə e nimoulul, tatəpsen-pən məmə nikilat titahmə, kən
motasək pik məmə,
" '!Awe, kəsi! !Taon asol u itəm netəmim rafin itəm koatos nego min itəhəi ilat rəhalat nautə
təmepət e rəham natimnat!
Məto roiu agin-əh huə, kəmau kitiəh əm lam, kəmərəkin agin ik.'
20 "!Məto itəmat e nego e neai, itəmat netəmim rəha Uhgin, ne aposol min ne ien min,
itəmat nikitəmat təike magien,
məto-inu Uhgin təmətu rəkis neim otəmat mələhəu-pən o pətan u!"
21 Kən əmun, nagelo əsanən kit təmiləs kəpiel asol kit, matipin-pən e nahgin rafin əpəh
itəhəi, kən məmə,
"Kəmərakin-pən nəhlan Papilon Əsanən Nahgin Tepət əpəh itəhəi.
Kən okol in təsətul minən.
22 Kən okol kəsəto minən nəwiali hap‡ min ne napuən min, ne nəwiali nahlən nau ne təwi u
ikin-u.
Etəmim rəha nalpəkau wirən e natimnat otikə ikin-u,
kən okisəto minən natərkərikən rəha kəpiel min itəm kotalkin wit katol flaoa lan.
23 Nəhag-əhagən rəha lait min okol kəsotasiə minən,
kən okol kəsəto minən nəwia pətan ne iərman itəm kətioal nəniəkisən rəhalau e nian rəha
marit,
məto-inu aupən, netəm koatol-salim-in natimnat rəham,
ilat koatol win e nətueintən rafin,
kən ik natagwən asim netəmim e kantri pisin pisin min məmə kotuwa o rəham nərəmərəən,
e nolə masig rəham.
24 "Taon asol u Papilon in təmos nalpinən
məto-inun kəmatiu nita ien min ne netəmim min rəha Uhgin ikin min rafin e nətueintən.
Nipahrienən, nita netəmim rafin itəm kəmohamnu ilat,
in tətatig e taon asol u."

19

Netəmim ilis e nego e neai kəmotənwiwi Uhgin

1 Uarisig e nəghatən rəha nagelo əh, ekəto nəwiali nat kit tahmen e netəmim tepət tepət
kotagət əfəməh əpəh e nego e neai, moatən məmə,
"!Pəs kotənwiwi Iərəmərə!
!In Uhgin u, təmosmegəh kitat!
Nepətən əhag-əhag ne nəsanənən in rəhan pisin əm,
2 məto-inu nakilən rəhan in tətuatip pahrien.
Rəhan nəghatən tinuəh rəkis pətan ionəhan u, itəm təmit əpnapin netəmim,
kən tinətalpin nita rəhan iolwək min."
3 Kən kəmotagət əfəməh min motəmə,

‡ **18:22:** Hap un, nat katoh lan o nanən napuən, tahmen e kitar.

"!Pəs kotənwiwi Iərəmərə Uhgin! Nəhaniəm e nigəm itəm tatus pətan u, tatər tatər namnun
tikə."
4 Netəm-iasol itəm kəmotəwiətən min ilat tuente-fo, ne nat koatəmegəh ilat kuwit, kəmotisin
nulilat kəm Uhgin. Ilat kəmoteiuaiu, nipinəgilat taru nisip, motəfak kəm in, itəm tatəpələh-
pər e rəhan jea, matərəmərə. Kən ilat motəmə,
"!Əwəh! !Pəs Kotənwiwi Iərəmərə!"

Marit rəha Nəti Sipsip

5 Kən əmun, nəwian kit təmisi-pən əpəh e jea rəha kig, matən məmə,
"!Otənwiwi Uhgin rəhatat!
!Itəmat rəhan iolwək min rafin, otənwiwi in!
!Itəmat u, noatisiai-in, moatəgin Uhgin, otənwiwi in!
!Nat əpnapin okəmə itəmat noatos nepətən asol min, o netəm əpnapin əm, məto otənwiwi
Uhgin!"
6 Kən əmun eməto nəwia nat kit tahmen e netəmim tepət koatagət, kən mahmen min e
nitəhəi tatem nonahluəluə, ne kaluəluə titatiperəh-atiperəh motəmə,
"!Pəs kotənwiwi Iərəmərə!
Məto-inun Iərəmərə Uhgin rəhatat, Nahgin Tepət Pik Agin, in tinatərəmərə.
7 Pəs nikitat tərioah e nagienən,
kən motən nipahrienən e rəhan nepətən,
məto-inu tinuwa e nian ətuatip rəha marit rəha Nəti Sipsip.
Kən rəhan pətan tatətul matip matəsahgin əm.
8 Kən Uhgin təmos-ipən napən wir kəm in, məmə otuwin lan.
Napən wir u linen, tatipit-ipit, məruən."
(Napən wir u linen, tatəpsen-pən nolən ətuatip rəha netəmim rəha Uhgin.)
9 Kənu nagelo u, tən-ipa kəm io məmə, "Əte rəkis natimnat min u. 'Netəm min un itəm
kəmaun-in ilat məmə okotuwin e nagwənən rəha marit rəha Nəti Sipsip, ilat okotatig e
nəwirən pahrien.' " Kən matig mən min məmə,
"Nəghatən min u, ilat nəghatən pahrien rəha Uhgin."
10 Təmən nəhlan, kən emisin nulik e nelkin, meiuaiu, nipinəgək taru nisip, məmə ekəfak
kəm in. Məto in tən-ipa kəm io məmə, "!Əsəfakən kəm io! Kilau min ik iolwək mil əm, kitat
piam min itəm ilat kotətul əskasik o nən-iarəpən namnusən təwir rəha Iesu. Əfak kəm Uhgin
əm, məto-inu nətul-arəpən rəha Iesu, in nəukətin nəghatən min rəha ien min."

Etəm təmasuə-pər e hos kəruən

11 Kən əmun ekəplan nego e neai təmerəh, kən məplan hos kəruən kit. Etəm tətasuə-pər
lan, nərgin un, "Etəm Kitun Nahatətə Əskasikən Lan, kən in Nipahrienən." In tatəmou, kən
matos-ipən nalpinən kəm netəmim e nolən itəm tətuatip əm.
12 Niganəmtin tahmen e nəmnamin nigəm, kən kəməfauin-pən hat tepət tepət e rəhn-kapə,
hat min u, ilat hat min rəha kig asol agin. Kəməte-pən nərgin kit lan, məto suah kit təsitunən
nərgin əh, in pisin əm titun.
13 In tatuwin e napən kit itəm kəmeer e nita,* kən nərgin un, Nəghatən Rəha Uhgin.†
14 Kən mopael min rəha nego e neai koatuarisig-in. Ilat rafin koatəpələh-pər e hos kəruən
min, kən moatuwin e napən wir u, linen, təruən məwir.
15 Suah un, rəhan kit əh-ikin naip itəm tatisi-pən e nipəgnoan.‡ Kən in otətamnu netəmim
e kantri min e naip əh. "In otərəmərə elat, kən nəmtətin rəha nepətən u, in nəlnal itəm kəmol
e iaen."§ In otol təskasik agin kəm ilat, tahmen əm mə katol e noa kirep min itəm netəmim
kəmoteguarin-eguarin məmə nahuin otaiəh kən kol wain lan. Nolən əh inəh, Uhgin Nahgin
Tepət Pik Agin tatol-arəp rəhan nemə̇ha pik.
16 Kəməte-pən nərgin e rəhan napən, ne nuwaan, məmə,

KIG RƏHA KIG MIN // NE IƏRƏMƏRƏ RƏHA IƏRƏMƏRƏ MIN*

17 Kən əmun ekətag-pən məplan nagelo kit tatətul-pən e mitgar, in tətasək əfəməh matən-
ipən kəm mənig min itəm koatiwig əpəh e magoagəp, məmə, "Otuwa, motargətain itəmat
min o nagwənən asol rəha Uhgin,
18 məmə itəmat onəkoton noanuwəhgi kig min, ne netəm-iasol rəha mopael min, ne netəm
nahgilat tepət, ne hos min, ne netəm koatasuə-pər elat, ne noanuwəhgi netəmim rafin,
netəm sənəmə slef, ne slef min, netəm koatos nepətən asol min, ne netəm əpnapin əm."
19 Kən əmun, ekatig məplan min nat megəh əpələ in, ne kig min rəha nətueintən ne rəhalat
mopael min. Ilat kəmotargətain ilat min məmə okotəluagin ilat etəm titasuə e hos kəruən,
ne rəhan mopael min.

---

* **19:13:** Aes 63:1-6 † **19:13:** Jon 1:1,14 ‡ **19:15:** Aes 49:2; Hip 4:12; Nol Əpən 1:16; 2:12 § **19:15:** Sam 2:9
* **19:16:** 1 Tim 6:15; Nol Əpən 17:14

20 Məto kəmotaskəlim nat megəh əh, ne ien eiuə-eiuə itəm təmatol nəmtətin pispis min
nian təmətatig ilau nat megəh. In təmatol nəmtətin min əh, o neiuə-inən netəm min u itəm
koatos mak rəha nat megəh, kən motəfak kəm narmin itəm kəmasgəwin e nig. Kəmotərakin-
pən ilau kərən katuəmegəh əm, əpəh e nipəgnoa nəmnamin nigəm asol itəm təgəpan matuəp
matəpien.
21 Etəm titatasuə e hos kəruən, təmohamnu kig min ne mopael min rafin e naip rəha
nəluaginən itəm tatisi-pən e nipəgnoan kən mənig min rafin kəmoton nipətilat, moton,
nərpilat tasis wir.

20

Kristo təmuwa mol Kig kən mərəmərə e netəmim mətoarus-pən nup wan-taosen

1 Kən əmun, eməplan nagelo kit tatisi-pər e nego e neai, tatos ki rəha nipəg asol itəm teiuaiu
agin,* ne sen asol kit.
2 Kən in təmaskəlim ialkita asol u, sinek nuwəh ilouin aupən, in Iərmis, o Setan, kən məlis
ətain o nup wan-taosen.
3 Təmərakin-pən in e nipəg asol itəm teiuaiu agin, kən mahtosig-in tiəkis, məmə in otəseiuə-
in minən netəmim rəha kantri min mətoarus-pən nup wan-taosen tol namnun. Nup wan-
taosen otol namnun un, okəike kerəh min lan o nian əkuəkir min əm.
4 Kən əmun, eməplan jea rəha kig min neen, kən netəmim itəm koatəpələh-pər elat. Uhgin
təmos-ipən nepətən kəm ilat məmə ilat okotakil netəmim. Kən ekəplan min netəmim itəm
kəmətatip nentoulat məto-inu kəmotətul-arəp o nən-iarəpən namnusən təwir rəha Iesu ne
nəghatən rəha Uhgin. Ilat kəməsotəfakən kəm nat megəh ne narmin itəm kəmasgəwin e nig,
kən məsotosən rəhan mak e nipinəgilat ne nelmilat. Kən roiu ilat kəmotəmegəh min, kən
motərəmərə ilat Kristo o nup wan-taosen.
5 Nat əh, in naiir-pa-minən e nimisən itəm otaupən. Məto netəm min u neen min itəm
kəmotimis rəkis, ilat kəmotos mak rəha nat megəh ilouin, kəməsotəmegəh minən mətoarus
nup wan-taosen tol namnun.
6 Netəm min un, itəm kəmaupən kos ilat e naiir-pa-minən e nimisən, ilat okotatig
e nəwirən pahrien, məto-inu ilat netəm asim min rəha Uhgin. Ilat okəsotuwinən e
noanəmnamin nigəm asol, məto ilat okotuwa motol pris min rəha Uhgin ne rəha Kristo,
kən ilat okotərəmərə ilat min e nup wan-taosen.

Uhgin təmol nalpinən kəm Setan

7 Nian nup wan-taosen tinol namnun, okahl-iarəp min Setan e nipəg asol.
8 Kən in otuwin əpəh o netəmim e kona kuwit rəha nətueintən, itəm katən məmə Kok ne
Makok,† məmə oteiuə-in ilat, kən mos rafin ilat margətain ilat o nəluaginən. Ilat rafin otepət
otepət, nampa rəhalat in tahmen e nimənkləkil əpəh e nikali itəhəi.
9 Ilat kəmotaliwək motuwin isəu isəu min motirəfin nətueintən. Kən ilat kəmotətul kitəlau-
in ikin netəmim rəha Uhgin okotatig ikin, ne taon asol u itəm Uhgin tolkeike pik.‡ Məto
nigəm kit təmisi-pər e nego e neai, muwa mus ilat.
10 Kən kəmərakin-pən Iərmis itəm təmatos-ipən os-ipən kəm ilat, kəmərakin-pən əpəh e
noanəmnamin nigəm asol itəm tatəpien. Ikin əh, kəmərakin-pən rəkis nat megəh ne ien
eiueiuə. Iləhal okətəhaləto nahməən lilin e nərauiəgən ne lapin, namnun tikə.

Namnun nakilən

11 Kən əmun ekəplan min jea asol kit, təruən. Kən kig tatəpələh-pər lan. Nətueintən ne
neai kəmuagim o niganəmtin, miakə agin.
12 Kən əmun ekəplan netəm kəmotimis, netəm koatos nepətən asol, ne netəm əpnapin əm.
Ilat rafin kotətul aupən e jea rəha kig u, kən kameg naoa min.§ Kən kameg min naoa kit, inu
naoa rəha nəmegəhən. Okehm nakilən rəha netəm kəmotimis e naoa min u, kən kinatakil
ilat kitiəh kitiəh o nat ilat kəmotol.
13 Nərpi nitəhəi təməhlman netəm kəmotimis itəhəi, kən Nimisən ne Noanpən
kəmuəhlman min ilat, ilat kinotiet rəkis elau, kən kinatakil ilat kitiəh kitiəh o nat ilat
kəmotol.
14 Kən kəmiləs Nimisən ne Noanpən, kərakin-pən ilau e noanəmnamin nigəm asol.
Noanəmnamin nigəm asol u, in nimisən mau kəiu.
15 Okəmə kəsehmən nərgi suah kit e naoa rəha nəmegəhən, kən okərakin-pən in e
noanəmnamin nigəm asol.

---

* **20:1:** Nol Əpən 1:18 † **20:8:** Esik 38:2,9,15 ‡ **20:9:** "Taon u, itəm Uhgin tolkeike pik," in tatəghat-in Jerusalem.
§ **20:12:** Natimnat rafin itəm netəmim kəmotol, kəmətə rəkis e naoa min u.

21

Jerusalem wi

1 Kən əmun eməplan neai wi ne nətueintən wi, məto-inu neai oas ne nətueintən oas kiniakə.
Kən nitəhəi təmikə min.
2 Kən əmun ekəplan taon asim rəha Uhgin, inun Jerusalem wi, tatisi-pər o Uhgin e nego
e neai mateiuaiu-pa. Kəmol malə-malə lan tahmen e pətan itəm kəmol malə-malə kəm in
məmə otuwin mehm rəhan iərman mioal marit.
3 Kən əmun ekəto nəwian asol kit təmisi-pən əpəh e jea rəha kig matən məmə, "!Əplan-tu! Roiu
əh, Uhgin tinol latuənu rəhan ilat netəmim. In otətatig ilat min, kən ilat okotuwa rəhan min
netəmim. Kən Uhgin ətuatip in otətatig olat, kən in rəhalat Uhgin.
4 In otafəl rəkis rafin nahui nəmtilat. Nimisən ne nasəkən ne nahmməən min okotikə.
Natimnat nuwəh min u, ilat kinotuwin rəkis, okol kəsotuwa minən."
5 Kig itəm tatəpələh-pər e rəhan jea, təmə, "Iatəuhlin natimnat min rafin kotuwa mo-
tuwiwi." Kən məmə, "Əte rəkis natimnat min u, məto-inu nəghatən min u, kitun nagileən
elat məmə nipahrienən."
6 Kən matig mən-ipa min kəm io məmə, "Kinol namnun natimnat rafin. Io Nəukətin ne
Namnun.* Io nətuounən, kən io iatol namnun lan. Netəmim itəm koatoaoa, io ekos-ipən
nəhau kəm ilat, itəm okotənim məsotos-nəmtinən. Kən inun, nəmti nəhau itəm tatər matos-
ipən nəmegəhən lilin.†
7 Etəmim itəm otatətul-iəkis mol win e nəluaginən rəhan, io ekos-ipən natimnat itəm
emən-iəkis rəkis kəm in. Io ekuwa rəhan Uhgin, kən in otuwa nətik.
8 Məto netəm koatəgin itəm, məsotətul əskasikən e rəhalat nahatətəən, ilat kotamkimik,
kən moatohamnu itəm, koatit anion əm ilat min, moatol klefa, moatəmik nərik, motəfak
kəm narmi nat min, ne ieiueiuə min rafin, iməlat ətuatip un in noanəmnamin nigəm asol,
tatəpien ikin. Nat u, in nampa tu nimisən."
9 Kən əmun, nagelo aupən u kit tatəghat kəm io. In nagelo sepin min u kit itəm kəmoatəmik
pesin ilat sepin itəm kotərioah e namnu nalpinən ilat sepin itəm Uhgin otol kəm netəmim.
In təmuwa mən-ipa kəm io məmə, "Wa-tu, pəs iakəgətun pətan rəha Nəti Sipsip kəm ik, itəm
okioal marit ilau min."
10 Kən nəsanənən rəha Narmin Rəha Uhgin təmol kəm io, əmun nagelo tit-irəkis io ekian
əpəh e nitot asol kit, nitot un, in ilis u ilis. Kən in təgətun kəm io Taon Asim rəha Uhgin u,
Jerusalem wi, itəm təmisi-pər o Uhgin əpəh ilis e nego e neai.
11 In təhag-əhag e nepətən rəha Uhgin. Tatipit-ipit tahmen e kəpiel wir kit u tiaspa, itəm
talien mə kilas.
12 Rəhan fenis təfəməh mər ilis, mitəlau e taon, ket lan ilat tuelef. Nagelo min tuelef
koatətul o ket min u. Kəmətə-pən nərgi noanol rəha nenəti Isrel ilat tuelef e ket min u.
13 Kən kəmətə-pən nərgiləhal kisil e nikalin pah ikin, kisil min e nikalin pəhap ikin, kisil e
nikalin pis ikin, kən kisil e nikalin par ikin.
14 Nəukəti fenis e taon u kəmotətul-pər e kəpiel asol ilat tuelef. Kənu kəmətə-rəkis-pən
nərgi tuelef aposol rəha Nəti Sipsip e kəpiel min u.
15 Nagelo itəm tatəghat kəm io, in tatos nat kit kəmol e iaen u kol tatipit-ipit, o nosən mak
rəha taon əh, ne ket min ne fenis rəhan.
16 Taon u, kona lan kuwit. Mak rəha nikalin min rafin kotahmen-ahmen əm. Taon əh
kaifəməh, kən mak rəha nikalin min rafin ne nəfəməhən rəhan ilat rafin tu taosen tu-hanrit-
tuente kilomita.
17 Fenis u, tipik-ipik, mak rəhan tahmen e sikiste-faef mita. Nagelo əh, təmos mak lan e
nolən rəha netəmim, itəm ilat koatos mak mihin e nat.
18 Fenis u, kəmol e kəpiel wir u tiaspa, kən kəmol taon e iaen u kol tatipit-ipit, in əm in əm.
Kən kol u in təwir, in talien mə kilas.
19 Kəpiel min itəm kəmiləkin nəukəti fenis lan, kəmol malə-malə elat e kəpiel wir min.
Kəmotaupən motəlin-pən kəpiel wir min u tiaspa, kən nampa tu lan, kəmotəlin-pən kəpiel
wir min u safaia, kən nampa tri lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir min u akat, kən nampa fo lan,
kəmotəlin-pən kəpiel wir min u emeral.
20 Nampa faif lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u onikis, kən nampa sikis lan, kəmotəlin-
pən kəpiel wir u kanilian, kən nampa sepin lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u krisolait, kən
nampa eit lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u malakait, nampa nain lan, kəmotəlin-pən kəpiel
wir u topas. Kən nampa ten lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u kalsetoni, kən nampa lepin

* **21:6:** Nəghatən ətuatip u rəha Iesu, "Io un, Alfa ne Omeka." Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis. † **21:6:** Aes 55:1-2; Jon 4:10; 6:35; 7:37-39

lan, kəmotolin-pən kəpiel wir u takuoes, kən nampa tuelef lan, kəmotəlin-pən kəpiel wir u ametis.

21 Ket asol min u rəha fenis, kəmol e tuelef perel. Kəmol ket kitiəh kitieh e perel‡ kitiəh kitiəh. Kən suatip min əpəh imə e taon u, kəmol e iaen u kol tatipit-ipit in əm in əm, talien wir, tahmen e kilas.

22 Ikin əh, eməsəplanən nimə kit okatəfak ikin kəm Uhgin, məto-inu Uhgin əm, itəm Nahgin Tepət Pik Agin, ne Nəti Sipsip, ilau nimə rəha nəfakən.

23 Kən ikin əh, nikitəm təsuwəhən mitgar ne məwig, məto-inu nepətən əhag-əhag rəha Uhgin in tətasiəgəpin rafin taon u, kənu Nəti Sipsip un, in lait rəhan.§

24 Kən kantri min e nətueintən okotaliwək e nəhag-əhagən rəhan, kən iərəmərə min rəha nətueintən okotuwa, kən motos rəhalat nautə wir min, motuwa e nisiaiiən motələhəu e taon u.

25 Kisahtosig-inən rəhan ket min nian kit, məto-inu nian lapin tikə ikin əh.

26 Netəmim e kantri pisin pisin min e nətueintən, okotos nautə wir min rəhalat, ilat okotəmik motuwa o nisiaiiən, motələhəu e taon u.

27 Məto natimnat min itəm kotamkimik e niganəmti Uhgin, ne netəmim itəm koatol nat itəm tol naulisən, ne netəm koateiuə, netəm min u okol ilat kəsotuwinən imə e taon asol u. Netəm min əm un itəm kəməte-rəkis-pən nərgilat e naoa rəha nəmegəhən itəm Nəti Sipsip tatos, ilat əm un kotitun nuwinən imə.

22

Nəhau megəh

1 Kən nian nagelo təməgətun rəkis taon wi kəm io, kən təməgətun min nəhau megəh kəm io itəm tətaiu. In talien talien tahmen e kilas. Tatisi-pən əpəh e jea rəha Uhgin ne Nəti Sipsip,
2 maiu matuwin matiləs nəlugi suatip asol rəha taon u. Nig rəha nəmegəhən tatətul u e nikal-kali nəhau u, in tatoe mau tuelef e nup min rafin, e məwig min rafin. Kən netəmim e kantri min rafin koatol nimalin o nol-wirən nimisən.
3 Nat tikə agin ikin əh itəm təike mos nalpinən rəha Uhgin. Kən jea rəha Uhgin ne Nəti Sipsip in əh-ikin əh, katuərəmərə ikin. Kən rəhan iolwək min okotəfak kəm in.
4 Ilat okotəplan niganəmtin,* kən okəte-pən nərgin e nipinəgilat.
5 Nian lapin otikə. Nikilat otəsəhtən lait kit o nasiepənən lan, kən nikilat otəsəhtən min nəhag-əhagən rəha mitgar, məto-inu Iərəmərə Uhgin in lait rəhalat. Ilat okotərəmərə lilin, namnun tikə.

6 Kən nagelo tən-ipa kəm io məmə, "Nəghatən min u inu, kitun nagileən elat məmə nipahrienən. Iərəmərə Uhgin təmən-ipən kəm rəhan ien min aupən natimnat min itəm okəpanotuwa, kən in təmahl-ipən rəhan nagelo məmə otəgətun kəm rəhan iolwək min natimnat min itəm otəsuwəhən təike muwa."

7 Kən əmun, Iesu tən-ipa kəm io məmə, "!Otətəlig-tu! !Otəsuwəhən ekiet-arəpinə! Netəm min u itəm kəmotaskəlim nəghatən itəm Uhgin təmən-iarəp aupən e naoa u, ilat okotatig e nəwirən pahrien."

8 Io Jon, io u eməto kən məplan natimnat min u. Kən nian eməto kən məplan rəkis ilat, kən emisin nulik e nelki nagelo itəm təmit io muwin məgətun ilat kəm io. Kən emeiuaiu, nipinəgək taru nisip, məmə ekəfak kəm in.

9 Məto in tən-ipa kəm io məmə, "!Əsəfakən kəm io! Kilau min ik u iolwək mil əm rəha Uhgin, kitat piam min u ien min, ne netəm min u itəm kotaskəlim nəghatən min e naoa u. !Əfak əm kəm Uhgin!"

10 Kən in təmən-ipa kəm io məmə, "Suwaan ətainən nat kit e naoa u məmə otaskəlim tiəkis, məto-inu natimnat min u, otəsuwəhən, kotiet-arəpa.

11 Netəm koatol nəratən, pəs ilat kotəkəike moatol nəratən. Netəm rəhalat nətəligən tamkimik, pəs ilat kotəkəike e nətəligən tamkimik rəhalat. Məto netəm wir, pəs ilat kotəkəike e nolən ətuatip. Kən pəs netəm asim rəha Uhgin, okotətuatip nian rafin, motəkəike e nasimən rəhalat."

12 Kən Iesu tatig mən min kəm io, "!Əplan-tu! !Otəsuwəhən ekimnə! Kən iatos rəhak nətouən wir kən ekos-ipən kəm netəmim rafin u, tətəu-pən natimnat min itəm ilat kəmotol.

13 Io Nəukətin ne Namnun.† Io emaupən matig, kən io oekol namnun agin. Io nətuounən, kən io iatol namnun lan.

---

‡ **21:21:** Perel u, in kəpiel wir əpəh e niki iarou. § **21:23:** Aes 60:19 * **22:4:** Mat 5:8; 2 Kor 4:6 † **22:13:** Nəghatən ətuatip u rəha Iesu, "Io un, Alfa ne Omeka." Alfa un, in leta tatətul aupən e alfabet rəha nəghatən Kris, kən Omeka un, in leta itəm tatol namnun lan, tahmen e A ne Z e Inglis.

14 Netəm itəm kotaikuas e rəhalat napən təruən, ilat okotatɨg e nəwɨrən pahrien, məmə
inu, okegəhan-in nepətən kəm ilat məmə kotun noa nɨg rəha nəmegəhən, kən motuwɨn-pən
e ket mɨn rəha taon u.
15 Məto netəmim neen mɨn əh-ikɨn itəm okol kəsotuwamən imə. Ilat u, netəm kotamkɨmɨk,
ne netəm mɨn un itəm koatol klefa ne moatəmɨk nərɨk, ne koatit anion ilat mɨn, ne moato-
hamnu itəm, moatəfak kəm narmɨ nat mɨn, ne netəm rafɨn itəm kotolkeike neiueiuəən.
16 "Io Iesu, emahl-ipɨnə rəhak nagelo məmə otən-iarəpɨnə natɨmnat mɨn u kəm niməfak
mɨn. Io u, Nəukəti Tefɨt, məto Noanol mɨn rəhan. Io ekahmen e məhau u fetukai itəm tətasiə
wɨr."
17 Narmɨn Rəha Uhgɨn ilau Pətan rəha Nəti Sipsip katuən mə, "!Wa!" Kən pəs netəm mɨn
u kotəto, ilat mɨn kotən mə "!Wa!" Etəmim pah itəm tatoaoa, pəs in tuwa. Kən etəmim pah
itəm in tolkeike, pəs in otənɨm nəhau megəh kɨsos-nəmtɨnən.‡
18 Io Jon, iatəghat əskasɨk matən-ipən kəm netəmim itəm kəmotəto nəghatən rəha Uhgɨn
itəm tətatɨg e naoa u. Okəmə etəmim kit tətu-pən atɨp nəghatən kit rəhan e naoa u, Uhgɨn
otos-ipən nalpɨnən mɨn u naoa u tatəghat-in kən mɨlpɨn-pən e nalpɨnən rəha etəmim u.
19 Okəmə etəmim kit tos-irəkɨs nəghatən neen e naoa u, Uhgɨn otos-irəkɨs nəwɨrən mɨn itəm
naoa u in tatəghat-in məmə rəha suah u. Inun, noa nɨg rəha nəmegəhən, kən məsegəhan-
inən məmə otatɨg e taon asim əh.
20 Etəmim itəm tatən-iarəp natɨmnat mɨn u, təmə, "Əwəh, otəsuwəhən ekɨmnə." !Əwəh!
Wa-ta Iərəmərə Iesu.
21 Pəs Uhgɨn tawte-in nəwɨrən rəha Iərəmərə Iesu tuwɨn kəm netəmim rəhan. Pəs otol
nəhlan. Əwəh.

‡ **22:17:** Aes 55:1; Jon 7:37